HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE ASSERTIO

PER ALBERTVM PIGHIVM CAMPENSEM, D. Ioannis Vltraiectẽñ. Præpositum, ab ipso authore sub mortem diligẽter recognita, nouaq; accessione passim locupletata, & nunc accuratiori diligentia quàm hactenus vnquam, typis excusa.

Vnà cum Indice rerum præcipuarum locupletissimo.

Librorum singulorum argumenta versa pagina demonstrabit.

COLONIAE AGRIPPINAE
Apud Iohannem Birckmannum,
Anno 1558.

Liber primus ante omnia demonſtrationis eorum,quæ ad fidem religionemq́; noſtram pertinent,certa principia ſtatuit.Inſuper & methodum explicat,qua vt in omni exorta quæſtione facilè inuenitur orthodoxa veritas,ita omnis hęreſis efficaciter conuincitur.

Secundus demonſtrat, in quo vnitas conſiſtat eccleſiæ,palam faciens eos,qui ab eadem ſe ſepararint ac ſeparent.Eius quoque ordinem ſacrum, gradusq́; & ſingulorum munia,hæreticorum in his omnibus errores impios ſecundum explicatam methodum obiter iugulans.

Tertius vnitatem Præſidis aſſerit in hierarchia eccleſiaſtica,Petrũ eius caput conſtitutum à Chriſto demonſtrans,& ſucceſſores ipſius Romanos pontifices.

Quartus authoritatem eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis,& ſingularem prærogatiuam apoſtolicæ cathedræ luculenter adſtruit.

Quintus controuerſias omnes inter regnum & ſacerdotiũ, quibus aliquot ſeculis grauiter exagitata eſt eccleſia,complectitur.Et Marſilii illius Patauini aduerſus authoritatem eccleſiaſticam in ſuo, quem inſcribit,defenſorio pacis,retundit calumnias.

Sextus vniuerſam Eccleſiaſticorum Conciliorum cauſam ex certis illis noſtræ fidei principiis ita deducit & abſoluit, vt omnẽ eorundem varietatem,omnem modum,formam,authoritatem,quæ ſit,& vnde pendeat, quiuis clarè poſsit ac certò intelligere.

BEATISS. IN CHRISTO PATRI PAVLO ECCLESIASTICÆ hierarchiæ præsidi, eius nominis III. Albertus Pighius Campensis S, D.

VT NON video pater beatissime, cui pio Christianoq; viro lachrymas extorquere non debeat ea, quæ nunc cernitur, Christianæ ecclesiæ tot schismatibus laceræ, tot hæresibus ac impietatibus fœdæ contaminatæq;, miseranda sane deplorandaq; facies: ita nulli cessandum censeo (qui tamen vere Christianus haberi velit) quo minus in tanto religionis nostræ discrimine pro sua quisq; virili eidem succurrere debeat, quandoquidem is iure meritoq; reprehenditur, velut ciuis non bonus & desertor patriæ salutisq; publicę, qui in publico euidētiq; eius periculo, non solum sua, sed & seipsum eidem impendere dubitat. Quare cum tanti huius mali eam mihi viderer causam videre, quæ vna fere fuit omnis humanæ societatis exitium, nempe disciplinæ publicæ dissolutum vigorem, quam tot seculis apostolorum ministerio constituta a Christo ecclesiastica illa hierarchia cōtinuit in ecclesia, continuo enim vt eandem nunc tandem prophanis quorūdam impijsq; disputationibus oppugnari, improbis calumnijs, detractionibus, mendacijs, famosisq; libellis apud imperitam multitudinē talibus facile applaudentem traduci, & despectam vilemq; fieri, insuper secularium aliquot principum irreligiosa tyrannide opprimi, nostrorum deniq; præsulum (pudet dicere) improba nimis inconsultaq; ambitione confundi, perturbari, certatimq; ab omnibus coniuncta velut manu euerti conspeximus (adeo nemo sui iam memor est ordinis, gradus & officij, q̄d in Christi ecclesia obtinet) quæ non olim damnata impietas ab inferis reuocata est? quę non derepente monstra prodierunt iam olim iugulata illo beatissimi Petri gladio? vt nusquam substitit perfractis repagulis effusa semel impietas, sed noui semper comminiscitur aliquid, semperq; seipsam vincere certat. Cum, inquā, tanti eius mali, quam diximus, causam mihi viderer intelligere, meditabar & ego aduersus hęc aliquid conferre in publicum. Sed grauidum parturientemq; nescio quid animū diu retinuit ac retardauit aliorū nonnullorum certatim scri-

bentiũ multitudo ac diligentia, vtq; diu dubitarẽ, num locus aliquis hac in re nostro foret officio, effecit, quippe q̃ alioqui mallem delitescere, si licuisset salua ratiõe officij, q̃d Christianus Christiano nomini, religioni & ecclesiæ debeo, atq; vni mihi notus mecum viuere, hanc palmã & gloriam libenter concessurus alijs q̃ me præcipitare in necessitatem, quotidie in totius orbis cõspectu aduersus hęc monstra plane tartarea, & quæ plus q̃ ferina rabie in caulas dñicas nunc passim desæuiunt, cruentis monomachijs publice decertandi, id q̃d semel in aciem progressus (vt pugna pugnam lacessit, & velut ansa ansam trahit) omnino deuitare nõ potest. Sed cum illorum studia, tametsi pia & erudita, non admodũ profecisse cernerẽ, eius causam sollicite perquirenti ipsa medendi methodus a medicorũ principe Galeno doctissime tradita mihi suggerere visa est. Nisi eñ, cũ multi vna morbi grassantur in corpus, diligẽs nobis ineatur ratio, cui primũ & cui secũdo loco ac deinceps occurramus, sed vt quisq; forte sese obtulerit, illi q̃uis congruo alioq; pharmaco studeamus mederi, p̃postere videlicet curationem aggredientes (id q̃d hactenus a plerisq; mihi factum videtur) vsq; adeo non proficimus, vt morborũ vires plerunq; etiã valde augeamus. Visum itaq; mihi est ipsam nobis crediti talenti rationẽ exigere, vt posthabita vitæ studiorũq; nostrorũ quiete, non solum quicquid dñs nobis conferre dignatus est, sed etiã nosipsos Christiano impenderemus nomini, & pro dignitate, autoritate & salute Christi ecclesiæ. In qua cũ vniuersa hęc mala inde mihi viderentur originẽ trahere, q̃d hi omnium, qui vnq̃ fuerunt, hæreticorũ pestilẽtissimi, ipsum vniuersæ religionis nostrę firmamẽtum, columnã ac robur labefactare aggressi sunt, ipsam videlicet autoritatem traditionis ecclesiasticæ, vniuersam q̃q; eius hierarchiã e medio tollentes (qua vna ab initio vsq; nunc cõseruata est in ecclesia Christi vnitas religionis & fidei, conseruatus vigor disciplinæ ecclesiasticæ, & sine qua prorsus nõ possit subsistere, multo sane minus, q̃ absq; ordine & suis magistratibus vna quælibet cõmunitas aut humana societas) vnam q̃q; scripturam, q̃uis contra scripturã, omniũ controuersiarũ & exortarum quęstionũ facientes iudicem, quã quisq; eorum pro suo captu & arbitrio intelligẽs, suæ impietati q̃uis inuitam reluctãtemq;, famulari cogit, nullo alteri cedente, aut cuiusquam hominis autoritati iudiciove in his subesse volente, vnde tot iam inter se pugnantes hæreses exortæ sunt, vt dinumerari vix possint, nec vllum modum ac finẽ, nisi opportune occurratur, impietas inueniet. Huic tam fœcundæ malorum omniũ radici securim in primis admouere visum est. Ad hanc funditus euellendam putauimus ante omnia necessarium, vt ecclesiasticæ traditionis nihilo minorem, ne dicam multo etiam ampliorem efficacioremq;

remq́;,quam ſcripturarum autoritatem exiſtere,clariſſimis rationibus demonſtraremus. Et niſi hac admiſſa,aut etiam ſcripturis præmiſſa,ne illarum quidem autoritatem ſatis ſibi conſtare, vt quæ vniuerſa inde dependeat. Hanc ipſam præterea ſolam eſſe certam & inflexibilem rectæ intelligentiæ ſcripturarum amuſſim,qua illis nō adhibita, velut plumbeam quandam regulam omni figuræ,ita omni errori eaſdem haud difficulter accommodari poſſe,nec errantem illis aliter facile conuinci. Proinde patres illos noſtros ſanctiſſimos,ſapientiſſimosq́ viros hoc ipſum iam olim prudenter intellexiſſe,perniciosam videlicet ſine ea exiſtimantes omnem de ſcripturis conflictationem cum hæreticis, & diligenter vitandam orthodoxis, illud ipſum haud obſcure docente Apoſtolo,qui corripi eos vult,non diſputatione coargui,& acquieſcere nolentes,velut plane deploratos,atq́ etiam contagione noxios deuitari. Deniq́ oſtendimus,noſtris quoq́ temporibus diſputationes conflictationesq́ cum hæreticis habitas nullum alium fructum peperiſſe, ſeu ad nihil aliud profeciſſe,quam quod male conſopitas ſub cineribus hæreticæ prauitatis ſcintillas euentilando excitarunt in apertum hoc grauiſſimumq́ orbis incendium. Ad hæc methodum quandam explicamus,qua vt in quacunq́ exorta ſuper rebus fidei controuerſa quæſtione,quę ſit orthodoxa veritas,facile diſcernitur:ita omnes omnium ſeculorum hæreſes,etiam quæ adhuc in futurum exoriri poterunt, efficaciter conuincuntur. Cuius methodi vim & efficaciam,velut in exemplis quibuſdam in re tam neceſſaria exercitatum lectorem reddere cupiētes,in decem ſubiectis quæſtionibus oſtendimus,quibus maximam partem complectimur controuerſiarum, quibus nunc miſere exagitatur eccleſia, eandem fidem, quæ nunc eſt apoſtolicæ ſedis & noſtra,ab initio quoq́ omnibus continuo ſeculis vſq́ nunc fuiſſe toto orbe catholicæ eccleſiæ & orthodoxorum omnium,demonſtrantes per ſingulas. Et hæc fere libro primo abſoluimus Ex his inſuper iam iactis velut certiſſimis indubitatisque noſtræ fidei, religionisq́ fundamentis ac principijs, ſacræ, inquam,ſcripturæ,eccleſiaſticæ quoq́ traditionis autoritate,totius ab initio catholicæ eccleſiæ conſenſu,recognitione & fide conſona,demonſtrauimus primum,in quo conſiſtat eccleſiæ vnitas, vt clariſſime intelligi poſſit, qui nam ab ea ſe ſepararint ac ſeparēt. Eius quoque ordinem ſacrum,gradusq́ & ſingulorum munia,hæreticorum in his omnibus prophanas nouitates & errores impios, diligenter, quanuis obiter,iugulantes ſecūdum explicatam antea methodum. Deinde & hierarchiam aſſerimus eccleſiæ, Chriſto autore, atq́ in eadem beatiſſimi Petri, vt eius præſidis,& ſanctitatis tuæ, quæ illi ſucceſſit in autoritate & officio, cathedræq́ apoſtolicæ principa-

lem autoritatem & prærogatiuam singularem. Quæ vna si restitu- ta esset secundum annos pristinos, & agnosceretur, sicut necessa- rio debet, a Christifidelibus, vniuersam hanc malorum colluuiem, densissimasque errorum nebulas, quæ nunc faciem occuparunt ec- clesiæ, vno velut flatu ac spiritu dissipatas derepente videremus. Et hæc tribus deinceps libris copiose (ni fallor) luculenteque atque ex ordine exequimur. Consequenti loco controuersias omnes in- ter regnum & sacerdotium, hoc est, autoritatem secularem & ec- clesiasticam, quæ aliquot iam seculis grauissimis tragœdijs exagita runt ecclesiam, ita explicamus, atque ad ipsam lucem certissimorum illorum nostræ fidei principiorum exigimus & absoluimus, vt ni- hil dubitem lectorem, quantumuis alioqui parum fauentem digni tati ecclesiasticæ, modo veritati faueat, facile intellecturum in singu lis, quæ sit veritatis causa & victoria. In quo argumento velut an- tagonisten quendam delegimus Marsilium Patauinum, quo nemo omnium acrior & infestior fuit hostis autoritatis ecclesiasticæ, ne- mo causam secularis aduersus eandem autoritatis egit vehementi- us, copiosius atque etiam ingeniosius, eo quod hunc studiose legi & magni fieri cernerem a plerisque, qui principibus secularibus ad- sunt a consilijs. Ex eodem quoque magnam pestilentissimi erroris partem suxisse Lutherum cum suis, qui abrogata semel omni auto ritate sedis apostolicæ, omni forma constitutæ a Christo atque ha- ctenus in ecclesia obseruatæ hierarchiæ ecclesiasticæ, secedentes ab vnitate catholicæ ecclesiæ, nouas prodigiosasque ad prophanissimi illius hominis præscriptum sine Christo conātur ecclesias facere, idque præter omne etiam priorum hæreticorum exemplum. Scri- psit autem ille ante annos circiter ducentos in gratiam Ludouici Bauari, qui excommunicatus a Ioanne vigesimo secundo, aliquan- to post crescentibus & contumacia & excessibus, per Clementem sextum priuatus fuit regno & imperio. Postremo ecclesiasticorum conciliorum causam, tractatam equidem a plerisque magni nomi- nis viris a tempore Constantiensis Basiliensisque conciliorum, nam antea non magna de illis in ecclesia concertatio fuerat, sed a nemine (quantum mihi quidem videtur) imo neque ab omnibus in vniuer- sum, absolutam pro dignitate & merito, ita explicamus a capite (quod dici solet) ad calcem ex illis certissimis nostræ fidei princi- pijs deducentes omnia, vt omnem earundem varietatem, omnem modum, formam, autoritatem, quæ sit & vnde pendeat, quiuis cla- re possit ac certo intelligere. Ne tamen, si forte & ego huic tali, tanto que argumento, quod sex his libris complexi sumus, non per o- mnia satisfecerim, apud rigidos censores omni venia aut excusati- one indignus iudicer, cogor hic dicere, quod alioqui, tametsi hic

pu-

publicum ſit,maluiſſem præterire ſilentio, ante hoc biennium,pro Chriſti nominis gloria, & eccleſiaſticæ hierarchiæ dignitate atque authoritate aſſerenda,magno hæc confidentiq́ue animo ac indeſeſ ſo labore aggreſſos, ãtiqui illius hoſtis machinationibus, tantis nos derepente tribulationibus perſequutionibusq́ue implicitos,vt eius temporis ferè dimidium coacti ſimus procul domo & familiaribus libris peregre agere, diſcurrere per curias,& aduerſus eaſdem ſurdas aures obtundere. Nec ferè domi interim quietius vllum tempus contigit, ſed tot ſemper difficultatibus inuoluti diſtentiq́ue fuimus, vt non vnum hominem hæc prorſus occupare potuiſſent, imò obruere, atque adeò ſibi eripere. Quæ tamen vniuerſa ita nihil nos abſterruerunt aut remorata ſunt à cœpto ſemel opere, vt eo etiam plus incitarint eidem pertinaciter inſiſtere, quò ſtudioſiùs ab illo proſequendo & abſoluendo me cernerem impediri: videlicet coniecturam hinc faciens, & ſpem magnam concipiens, vtilitatem aliquam allaturum eccleſiæ, quod ille omnis boni hoſtis tanto conamine ſatageret ſeu niteretur impedire. Itaque ſeu domi, ſeu peregre, omni contra conatu & ſtudio ſemel cœptum vrgere non deſtiti, & à me ipſo conſtitutum velut penſum quotidianum exigere, donec ipſum qualitercunque abſoluerim: præſertim cùm ad hoc ipſum me incitaret ab ineunte ſtatim pontificatu ſanctitatis tuæ primùm ſpes certa, deinde & promiſsio publica celebrandi vniuerſalis concilii,totiuſq́ue orbis expectatio: poſtremò eiuſdem indictio, quod anteuertere harum lucubrationum noſtrarum editione modis omnibus cupiebam, ita mihi perſuadens requirere vtilitatem publicam. Qua etiam ratione ignoſcere debent cenſores ſeueriuſculi,ſi non prorſus tales fuerint, quales fortè exigerent. Quas haud dubiè abſolutiores accepiſſent,ſi abſoluere eas licuiſſet per otium quietemq́ue animi,& tempus opportunius: ſed præcipitationis huius noſtræ iuſtas, ni fallimur, excuſationes has æqui boniq́ue conſulent. Dictionis verò neglectum cultum non admodũ deprecabor. Eſt enim plane effuſa atq; extemporanea. Nec dicam, quanuis fortè poſſem, argumentum ipſum haud ferè ſplendorem admittere,quod alienis ſubinde verbis,& multorum teſtimoniis neceſſario peragendum fuerat,in quibus mutari quicquam vetat religio. Alioqui in ea ſemper fuiſſe me fateor ſententia,veritatis inueſtigatricem orationem magis luculentam ſimplicitatem,quàm ſtudioſe ſeu ambitioſe quæſitum cultum, fucumq́ue rhetoricum poſtulare. Eam igitur ſi præſtitimus, eſt vnde gaudeamus. Sin minùs, nihil dubito lectorem æquum, quicquid hac in parte deſiderari poſſit, facilè condonaturum: præſertim vbi ad difficultates ſuprà memoratas, neceſſariamq́ue editionis præcipitationem reſpicere voluerit,

luerit, ſecumque reputare nos in his magis vtilitatem publicam, quàm noſtram gloriam quæſiuiſſe. Hos igitur eccleſiaſticæ noſtræ hierarchiæ libros cùm temporis eliceret atque euocaret opportunitas, nec domi ſuaderet premi & contineri diutiùs, præſertim ad editionem eorundem ſtimulãtibus doctiſsimis quibuſdam nec minùs piis hominibus, ſanctitati tuæ dicãdos cenſuimus, vt eius authoritate exeuntes in publicum, vniuerſo orbi rationem redderẽt, q̃ inique, q̃ impiè, quantaq́; totius eccleſiæ, imò & religionis Chriſtianæ iactura hierarchiam eandem labefactare atq; euertere noſtri temporis hæretici aggreſſi ſint, quô tibi, eandẽ totis viribus reſtituenti (vnde vniuerſæ eccleſiæ ſua ſalus, vnitas & ſynceritas fidei & religionis, publicæq́; diſciplinæ vigor dependet) omnes quoq; piis votis ſtudiisq́; faueant, & pro ſuo quiſq; modulo alacriter ſuccurrant, opemq́; ferant. Quanquam quid alioqui iuſtius aut conſequentius eſſe poterat, quàm vt eccleſiaſticæ hierarchiæ defenſio ſummo eccleſiæ militantis hierarchiæ dicaretur? vt interim taceam, quicquid tandem à nobis tale ſeu huius generis ederetur, non alium, quàm patronum benefactoremq́; ſuum debuiſſe agnoſcere aut requirere: præſertim cùm is vltro obtigerit, cuius eſt inter mortales ſumma ſacroſanctaq́; authoritas. Quam ſanè authoritatem non verebor ne cui parùm candido maleuoloq́; lectori in hoc opere aſſentationis ſtudio immodicè alicubi extulíſſe videar. Dedi enim operam, vt res ipſa nos poſset ab ea ſuſpicione liberare. Et alioqui nihil vnquam ingenio noſtro magis contrarium fuit, quàm priuati gratia commodi, vel ſummis principibus turpiter aſſentari. Nec quicquam antiquius, quàm veritatem agnitam, nullius vultum reſpiciendo, ingenuè libereq́; profiteri, iuxta illam Ariſtotelis ſententiam: Amicus Socrates, amicus Plato, ſed magis amica veritas. Tu igitur beatiſsime pater, quam nos oratione defendimus, hierarchiæ eccleſiaſticæ dignitatem authoritatemq́; perge re ipſa aſſerere, & iactatam diu grauiterq́; quaſſatam beati Petri nauiculam, cui te Chriſtus rectorem præfecit, magno indefeſſoque animo in optatum portum dirigere. Non dormitabit neque dormiet peruigil ille Iſraelis cuſtos, ſed laborantibus vobis, piorum precibus excitatus, aderit etiam, quando videbitur obruta fluctibus, quando humanitus deſperata videbuntur omnia, vel quarta ipſa obſcuræ noctis vigilia. Fidelis eſt, nec mentiri poterit, qui Petro nunquam præualituras aduerſus eandem inferorum portas promiſit. Quem oramus, vt tuam ſanctitatem nobis & eccleſię ſuę diu ſeruet incolumẽ, eiuſque ſalutares conatus feliciter proueh at. Coloniæ, feriis beati Gregorii Papæ. Anno à nato ſaluatore M. D. XXXVIII.

INDEX SENTENTIARVM RERVMQVE PRAECIPVE INSIGNIVM IN HISCE DE SACRA ECCLESIAE HIERARCHIA LIBRIS SEX CONTENTARUM.

B

C

O.

P.

Q.

R.

S.

sacerdo-

FINIS INDICIS.

A # HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE, VEL DE SACRO ECclesiæ principatu, Liber Primus.

Catholica Ecclesia quænam sit, & qui ad eam pertineant. CAP. I.

TRACTATVRI de catholica ecclesia, eius autoritate & hierarchia, hoc est, sacro illo principatu, quo eam instituit ordinauitq; Christus: prius quænã ea sit, definire opportunum est, atq; inde quod quęritur, conandum inuestigare & eruere. Quandoquidem in omni re tractanda, à definitiõe eius, de quo proposita quæstio est, ordimur auspicatissime. Nosse enim ante omnia id oportet, vt verissime inqt Plato, aut prorsus sine scopo aberrabit oratio. Nec vero adeo obuium hoc ac planũ esse, docet vetus inter Christianos controuersia, quæ quoties per schismata ac hæreses exagitata est ecclesia, enituit. Nam cum ea sit, & semper fuerit omnium Christi nomẽ profitentium indubitata fides, vnicam esse Christi ecclesiam, extra quam nulli salus est, adeo vt hoc ipsum omnes plane profiteamur in symbolo Nicenæ fidei (de cuius vnitate, & in quo consistat, post age mus prolixius & enucleatius) necesse est & schismaticos & hæreticos ab initio semper contendisse & credidisse, apud se esse veram ecclesiam Christi:
B nisi non errore deceptos, sed aperta malitia, scientes, volentesq; abijsse in pręceps voluerimus, quod verisimile nõ est. Certe Irenæus & Tertullianus temporibus suis ita sibi pſuasisse hæreticos & schismaticos, testes sunt, vt orthodoxam & catholicam ecclesiam ipsi contra deputarent hæreticam & schismaticam. Sic olim inquit Cyprianus, Nouatianus simiarum more (quæ cum homines non sint, homines imitantur) catholicæ ecclesiæ autoritatem sibi voluit vendicare. Et cum ipse in ecclesia non esset, sed contra ecclesiam rebellis hoc vnum sibi vendicabat, quod cæteros faciens hæreticos, apud se esse ecclesiam, defendere præsumeret. Sic contra Donatistas diuus Augustinus: Controuersia hæc, inquit, inter nos est, vbi vera sit ecclesia Christi, apud vos, an apud nos. Ita & his nostris turbulentissimis sane deploratissimisq; temporibus, quo quisq; insanit aptius & ab orthodoxa fide, & catholica ecclesia, fœdiori lapsu, longiusq; recedit, eo intolerabilius in orthodoxam ecclesiã Christi debacchatur, sibiq; persuadet, solum se in eadem regnare. Sic Luthero & qui eius amentiæ consortes sunt, orthodoxa & catholica Christi ecclesia, papistica, antichristiana & satanica nominatur.

Cypria. in epistola ad Subaianum.

August.

Quare operæpreciũ facturi sumus, si ita ecclesiam Christi definiuerimus, vt clare perspicueq; pateat cuiq; quænam ea sit, & qui ad eandem pertineant. Nam vna hac veluti machina, vno ictu, vniuersa hæc, quę nunc orthodoxam ecclesiam infestat ac persequitur, hæreticorum schismaticorumque phalanx arietata, & è Christi ecclesia eiecta, palamq; seclusa, inermis, inefficax, humiq; prostrata videbitur: vt quæ non nisi sub amicitiæ specie & ouina pelle nocere potest, & suum virus diffundere.

Matth. 7

Vt itaq; euidens faciamus, quęnam sit Christi ecclesia, ab ipsa nominis no-

Ecclesia quid.

tione exordiendum est. Ecclesia itaq; Latine multitudinem, cœtum aut conuentum significat, Græca enim vox est. Multitudinem, inquam, nō qualemcunq;, sed conuenientem, & conciliatam in vnam aliquam societatem. Et quamuis variæ formæ sint humanarum societatum, vt ob causas finesq; diuersos in vnum conueniunt conciliantur q; homines, & secundum suam formam, sua cuiq; imposita conueniens nomenclatura. Vt inter se conueniunt homines ad finem supernaturalem assequendum, in fide cultuq; dei, ac religione & spe salutis inde adipiscendæ, eiusmodi hominum societati ecclesiæ vocabulum appropriatum esse in scripturis, ecclesiasticisq; scriptoribus, plane intelligimus. Sed quoniam & vera est & falsa de deo fides, vera falsaq; religio, veri dei, falsorumq; deorū cultus, hic statim in duo è diametro se secat ecclesia, videlicet in ecclesiam sanctam, quæ rectam de deo fidem seruat, vera religione verum deum colit & adorat, & ab eo salutem suam expectat: & in eam, quæ dicta omnia nō habet syncera ac recta, sed vel in omnibus, vel in aliquo eorum aberrat. Quod tametsi infinitis contingat modis, vno tamē nomine vniuersam illam significamus & comprehendimus, nempe per ecclesiam Satanæ, q in vniuersa illa, tametsi multiplici & multiformi, ac inter se pugnanti regnat & imperat, & seruos, captiuosq; tenet vniuersos, qui aberrant à sancta dei ecclesia. Hanc ecclesiam im piorum & malignantium subinde etiam nominant sacræ literæ. Quemadmodum & illam sanctam & orthodoxam, nonnunq simpliciter ac sine addito, ecclesiam. Vocantur & hæ duæ ciuitates magnæ, figuratæ in duabus illis ciuitatibus, quarum alteram ædificauit Abel, alteram Cain, de quibus August. prolixe, & toto opere illo quod inscripsit de ciuitate dei. Quarum vtraq; tanq corpus quoddam crescit vsq; ad consummationem seculi.

1. Tim. 3 *Psal. 25.* *Gene. 4.*

Vna catholica ecclesia.

Ad sanctæ vero dei ecclesiæ certiorem clarioremq; noticiam quo perueniamus, hoc primum de ea præfari conuenit, quod & vna est & catholica, vt de ea profitemur in symbolo Nicenæ fidei. Vna, inquam, & vniuersalis, nullo certo loco, nulla regione aut patria, nulla gente, natione, aut populo, nullo deniq; tempore conclusa, circumscripta aut determinata. Sed generaliter extendens palmites suos in orbem vniuersum, in tempora quælibet præterita, præsentia & futura, secundum seriem successionis nascentium & decedentium, continuata sub vno duce inuisibili deo, in vnitate, vt dictum est, fidei & religionis. Totius enim humani generis autor & creator deus, eidem lapso in Adam, & hominibus omnibus æqualē se exhibuit, omnibus parans remediū & redemptorem, qui recta fide in ipsum tenderent. Vt qui testante id Apostolo, vult omnes saluos fieri, nec distinctionem facit Iudæi & Græci. Neq; enim personarū acceptio est apud deum, sed in omni gente & loco, inquit Petrus, qui timet deum, is acceptus est illi.

Ephe 4. *Gene. 3* *1. Tim. 2* *Rom. 10* *Acto. 10*

Aetates incremēta, progressus catholicæ ecclesiæ.

Huius itaq; ecclesiæ si ortum, ætates, incrementa, progressumq; diligenter pensiculateq; expenderimus, perueniemus ad eius, quā quærimus, Christianæ ecclesiæ distinctam, certamq; noticiam. Cœpit autem ab ipso mundi exordio in Adam & Eua, primis nostris parentibus. Qui cum post diuini mandati præuaricationem vna cum posteritate sua vniuersa ciuitate illa cœlesti extorres facti, & paradiso voluptatis in hanc vallem lachrymarū ac miseriæ eiecti, diaboli se nosq; mancipia, & vtriq; morti fecissent obnoxios, à misericordissimo tamen deo spem veniæ acceperunt in sanguine mediatoris dei & hominū Christi, agni immaculati, pro salute humani generis offerendi. In cuius fidei protestationem, etiam ab ipsa mundi origine agnus ab

Gen. 3 *1. Tim. 2*

ab eis immolatus legitur. Nam cum infinita sua bonitate ab æterno ita di-
A sposuisset deus rationalem naturam condere, quam suæ bonitatis, beatitudi
nisq; faceret participem, & cœlestem quãdam Hierusalem ædificare, in qua Gene. 4.
regnaret filius ille suus, deus & homo, angelicamq; & humanam iam creas-
set naturam, vt futuros illius regni ciues, vtq; præordinato tempore, ex radi-
ce Iesse & semine Dauid, ille rex æternæ gloriæ, in vtero præelectæ sibi vir- Esaiæ. 11
ginis matris, humanam naturam assumeret: non est credibile hoc ignorasse
Adam, quem creauerat deus perfectæ ætatis virum, omni rerum intelligen- Gene. 2.
tia perfectaq; cognitione, omni denicq; sapientia instructum, & quã ob cau-
sam ipse creatus esset stirps humani generis, non cognouisse, tametsi id ex-
presse non habeat scriptura. Certe, diuina illa maledictio aduersus illum calli
dum serpentem, hoc est, Luciferum, humani generis hostem, matris nostræ Ibid. 3.
deceptorem, satis indicat, parentibus illis nostris ignotum non fuisse, quod
ex sua posteritate ac semine nasciturus esset, qui ipsos atq; adeo humanũ ge-
nus è diaboli captiuitate redimeret. Quia enim fecisti hanc rem, inquit dia-
bolo in serpentis forma, serpentis conditiones habebis. Vt enim præ cũctis
animãtibus is est abominabilis homini & exosus: ita & tu super omnia crea Ibidem.
ta maledictus & odiosus eris. Pectore super terram gradieris, & terrã come
des cunctis diebus vitæ tuæ: hoc est, tota mente ac intentione ad malitiã ac
peccatum intendes, absq; vlla spe aut emendæ, aut veniæ. Hoc enim est cun-
ctis diebus, cœlo semper extorris, neq; ad cœlestia vnq̃ aspirabit cogitatio
tua, sed cum terrenis, immundis, sceleratisq; hominibus, erit cõuersatio tua,
eorumq; iniquitate, velut cibo pasceris. Inimicitias ponam inter te & mulie-
rem, & semen tuum, & semen illius. Per mulierem hoc loco Christi matrem
indubie intellexit, cœlestis illius regni prælectam reginam. quæ nobis
peperit saluatorem, per quem ille princeps huius mundi eiectus est foras.
B Per semen vero serpentis aut Luciferi, omnes complices eius, malignos spiri Iohan. 12
tus, quos secum vna pertraxit ille auersos à deo in perditionem, & interitum
sempiternum: sed & homines ipsum sua sponte secuturos. Et ipsa, inquit, cõ
teret caput tuum, virtutem tuam, potestatem tuam, quam in homines exer-
cet & exercebis, infirmabit, collidet, & adnihilum rediget, & aduersus vene Lucæ. 11
nosum illum tuum afflatum, quo vniuersum humanum genus infecisti, an-
tidotum pariet, illum fructum ventris sui superbenedictum. Et tu insidiabe
ris calcaneo eius, quamuis prostratus, quamuis contritus, non cessabis tamẽ
maligna tua voluntate nocere, etsi minus possis contra eam, aut semen eius p̃
ualere. Si nõ audebis aperto Marte insurgere & congredi, insidiaberis tamẽ Mat. 24.
eius calcaneo, venenum tuũ suffundendo, qua parte poteris, per pseudochri- Marc. 13
stos, pseudoprophetas, pseudapostolos, ministrosq; tuos. Ex his, inquam, à 2. Co. 11.
deo dictis ad Luciferum, qui se transformauerat in serpentem illum, atq; eã,
quam indubie habuerant, suæ conditionis cognitione, nihil dubitandum est
intellexisse parentes illos nostros, illum deum hominem, regem gloriæ cœle Rom. 5.
stisq; illius regni præordinatum ab æterno, prædestinatum etiam fuisse re-
paratorem collapsæ naturæ, & humani generis redemptorem. In qua fide ni
hil dubitabant præuaricationis suæ pœnitentiam fore salutarem, & se resti-
tutum iri illi, vnde exciderant, cœlesti ciuitati. Eandem hanc fidem etiam fi
lios posterosq; suos docuisse nihil dubitandum est, quam & victimis hostijs
q; oblatis deo significarunt & professi sunt, ad agnum illum immaculatum
respicientes, qui suo sanguine deleturus erat peccata mundi: & chirogra- Iohan. 1.
phum illud scripti aduersum nos decreti. In qua fide, qui cõuenerunt patres Coloss. 2

ab Adam ad Noe, primam catholicæ nostræ ecclesiæ ætatem, ortum & (vt sic dicam) infantiam constituerunt, nullis alioqui symbolis aut sensibilibus C
signis (quod legitur) ab impijs aut ecclesia Satanæ distincti, nullis peculiari bus legibus constricti, nulla autoritate diuinitus ordinata gubernati, nullis prophetijs aut clarioribus reuelationibus illuminati: sed dimissi in manibus consilij sui, vt quisq; sine æmulo aut vindice sequi posset, quod sibi in oculis suis factum videretur. Ita factum est, vt paulo longius progressis ab ipso
Gen. 6. exordio & initio mira sui & dei irrepserat in omnes obliuio. Omnis quippe caro corruperat viam suam super terram, ita vt deū pœnituisse dicat scriptura, quod fecisset hominem, statuissetq; delere, quem creauerat, à facie terræ, ab vno Noe inuenta gratia apud deum, quem solum cum tribus filijs, eorūq; vxoribus ac sua, hoc est, octo omnino animas ab aquis diluuij seruatos in arca, vt seminarium relinqueretur & stirps humani generis, eadem scriptura commeminit.

Quo tempore vides quàm pusilla & modica fuerit hæc nostra catholica dei ecclesia, vt non immerito infantiam eius eousq; se extendisse possimus intelligere. Nam inter tres omnino filios illos Noe etiam infamis ille & impius Cam erat, quem ad Satanæ, non dei pertinuisse ecclesiam, satis indicat & sa-
Gene. 9. cra ipsa atq; etiam Berosi historia. Nam ad omnem impietatem ac superstitionem declinasse illum testantur.

Gen 11. A Noe deinceps post diluuium multiplicato hominum genere & crescente dei ecclesia, ad Abraham vsq; initium pueritiæ eius, numerare possumus. Quæ adhuc bruta satis fuit & non longe ab infantia recedens, nisi corporeo quodam incremento ac robore membrorum, rationis lumine paulo admodum plus se exerente.

At ab Abraham ad Moysen vsq; pueritiæ finem & adolescentiæ initium. Nam sub Abraham non paulo plus luminis & illustrationis accepit, quem D
vnum ex omnibus, qui tum viuebant, electum ex cuius semine humanā na
Gen. 12 turam assumere nasciq; dignaretur deus, etiam familiari suo frequentiq; col-
15. 15. 17. loquio dignum habuit, eductumq; è terra sua, è cognatione & domo patris
&c. sui in terram, quam ipsi seminiq; eius daturum se promisit, speciali fœdere sibi sociauit, pactumq; inijt cū ipso & semine eius fœderis sempiterni, vt esset ipsorum deus. Vtq; in semine eius benedictionem ac salutem acciperent vniuersæ cognationes terræ. Hunc primū cum familia & cum semine suo sensibili signaculo segregauit deus, non ab ecclesia impiorū ac Satanę, sed & à reliqua catholica ecclesia sua vniuersa. Quā eo tempore longe lateq; diffusam, & non in vnam Abrahæ domum coarctatam, clare indicat scriptura
Gen. 24. Genesios. Quæ & in domo Nachor fratris eius in Mesopotamia, vnde filio suo Isaac Rebeccam acciuit vxorem, & in domo Loth deo fidelis acceptiq;, viguisse fidem cultumq; veri dei attestatur. Sed & Melchisedech, regem Salem sacerdotem dei altissimi, eiusq; benedictionem ad Abraham cōmemorat. Quod si rex Salem, sacerdos erat dei altissimi, nec populū cui is imperabat, alienum fuisse à vera dei fide, cultuq; dubitari non potest. Quin & Abimelech regem Geraræ Palæstinorū cum suis. Item & filios Heth, veri dei cognitionē, fidemq; habuisse, nec à catholica dei ecclesia fuisse alienos,
Iob. 1. haud obscure eadem scriptura subindicat. Sed & S. Iob hic possem meminisse, non Israelitæ, sed Idumæi. Qui (vt Origenes, & post illū Augustinus supputant) quinta generatione quàm Abraham, & tertia quàm Iob posterior extitit, quem deo singulariter placuisse, eiusq; ecclesię membrū fuisse non vulgare,

toties

toties testantur sacræ literæ. Possem quoque & Magorum, quos gentiles nō
A Iudæos,nato nouiter saluatore,ab Oriente mysticis cum muneribus ad eun Matth.2
dem adorādum index stella exciuit & produxit, quos à veri dei fide,cultuque non alienos,neque ante nasciturí, & tunc nati saluatoris mundi, prorsus fuisse ignaros,mystica illa,quæ secum attulerunt,munera attestantur,vna cū Ibidem.
euangelica historia. Quæ omnia eo pertinent,ne in Abraham,per illud circuncisionis signaculum catholica dei ecclesia sensibili illi signo distincta fuisse credatur ab ecclesia impiorum & Satanæ: aut solus ille cum suo semine exclusis cæteris nationibus & gentibus,pertinuisse ad dei ecclesiam:vt hoc male crediderunt crassi,carnalesque Iudæi: qui vniuersos non suæ nationis execrabantur vt immundos, & impios, alienosque à dei ecclesia. Ita enim contra professionem Nicenæ fidei,vna catholica ac vniuersalis non fuisset ecclesia, sed vnius tantum familiæ aut populi. Quin potius ex vniuersa sua ecclesia, vnum elegit Abraham , & semen eius,in peculiarem sibi populum, ex quo nasci vellet: vt in illo paulatim inciperet erudire,ac pedetentim,magis magisque illuminare ecclesiam suam vniuersam. In vno illo populo, veluti præludio quodam adumbraturus,& effigiaturus,qualem ipse in terras descendens,ædificaturus esset ecclesiam suam vniuersam. Nam vniuersum illius 1.Cor.10
populi statum,& quæcunque in illo operatus est deus,adumbrationem quandam fuisse eorum, quæ in Christo & eius catholica ecclesia enituerunt, toties clamant & inculcant apostolicæ literæ.

In Abraham ergo & patriarchis, ad Moysen vsque finem cepisse secundā catholicæ ecclesiæ ætatem, eiusque pueritiam (vt de ecclesia humano more loquamur) cœpisseque iam adolescere, multiplicato semine Israel sub seruitute Aegyptiaca in multa centena millia, haud incongruenter intellexerimus. Exod. 1.

B A Moyse vero, egressuque filiorum Israel ex Aegypto, in tot mirabilibus, tot portentis,primum per mare rubrum,deinde per desertū,itinere tot annorum,tam laborioso, tot tentationibus pleno, tot mansionibus distincto, Exod.12.
tot regibus deuictis,tot hostibus cæsis, tot bellis confectis, vsque dum introducti implantatique essent in terram promissionis, adolescentiā catholicæ ecclesiæ non inconuenienter accipiemus.Ea enim ætate incipit se exerere rationis lumen. Quemadmodū & tunc ecclesia per Moysen longe plus lucis fidei accepit. De prioribus enim illis patribus, atque adeo Abraham, Isaac & Exod. 6.
Iacob loquens dominus Moysi: Nomen,inquit,meū tetragrammaton non indicaui illis,significans se illud Moysi præ illis indicasse.Cui & loquebatur facie ad faciem, & quemadmodū loqui solet homo ad amicū suum. Sed & adolescentiæ adhibentur pædagogi, præceptores & magistri. Itaque & huic Exod.20
ecclesiæ ætati,primū adhibuit deus pædagogū,legem,ad coercendas transgressiones,& ad Christū,eiusque ecclesiam,cæremoniarū vmbris,multiplicibusque figuris significandū ac docendum: Ordinato mirabili illo veteri tabernaculo,cū sacerdotio suo,sacrificijs,cæremonijs, ritibusque vniuersis,quibus veritatem ipsam,quæ sub Christo,& per Christū enituit,præcurrendo adumbrauit, hominumque mentes,ad eandem facilius recipiendam disposuit. Non enim erat lux tanta, nisi præexercitatis, & iam paulisper assuetis oculis,subito offundenda: alioqui repentino tanti fulgoris obiectu perstrictura, non illuminatura acies humanarū mentium. Non poterant ab initio intendere filij Israel in apertam, reuelatamque faciem Moysi: hoc est, in nu- Exod.34
dam claramque veritatem eorum, quæ per Moysen figuris illis significabantur. Sed necesse habebat velare faciem suam, quoties à conspectu & collo-

quio domini prodibat ad populum. Legem itaq; pædagogū nostrum, hoc est, catholicæ ecclesiæ fuisse in Christo Iesu, non sine causa testatur Apostolus. Et rursus: Dico, inquit, quāto tempore hæres paruulus est, nihil differt à seruo, cum sit dominus omnium: sed sub tutoribus & actoribus est, vsq; ad præfinitum tempus à patre. Quod cum aduenisset, iam nudus de crucis patibulo coruscabat euangelium, iam illud velum veteris templi discissum est, iam eius abdita & recondita patuerunt. C

Galat. 4

Matt. 27

Adolescentia autem in iuuentutem transit, vt tandem perueniat ad ætatem perfectam. In qua tametsi longe plus vigeat rationis lumen, à pædagogi tamen cura, præceptorū exactorumq; autoritate nondum eximitur.

Ab inducto itaq; implantatoq; per Iosue & sequentes iudices in terram promissionis Israelitico populo, per reges prophetasq; ad plenitudinem vsque temporis perfectamq; ætatem, & saluatoris nostri aduentum, iuuentutem catholicæ ecclesiæ recte videbimur extendere. Eo enim tempore quāuis à pædagogi cura nondum exempta plurimas clarissimasq; de Christo eiusq; ecclesia & regno vniuersisq; nostræ fidei mysterijs, per Dauid, Esaiam, reliquosq; prophetas reuelationes accepit.

Galat. 4 At vbi venit, inquit Apostolus, plenitudo temporis, misit deus filium suum natum ex muliere, natum sub lege: vt eos, qui sub lege erant, redimeret. Lex ergo, vt diximus, pædagogi tantum functa officio, neminem ad perfectum adduxerat, nullum iustificauerat nullum saluauerat. Quandoquidem & qui sub lege erant, redemptore, saluatore, iustificatoreq; adhuc opus habent: Christo, inquam, Iesu, in quem pendebant & patriarcharum omnium vota, & prophetarum oracula, & veteris illius tabernaculi, legisq; ritus & cæremoniæ, omnibus gentibus benedictione ac salute in illo repromissa & exhibita. Fundator itaq; & sanctificator ecclesiæ, tunc natus est in ea: iuxta regis prophetæ vaticinium. Nam in Sion, inquit, gloria dicetur passim apud omnes, altissimus ille qui condidit ac fundauit eam, natus est in ea. Hic est altissimus ille, altissimi dei filius, qui ab initio vna cum deo patre suo iustitiæ gratiam operatus est, non tantum in illis veteris legis cultoribus, sed in omnibus hominibus, pia in ipsum fide credentibus, & redemptorem ipsum expectantibus. Prius ecclesiæ suæ locutus in patribus & prophetis, nouissime in sua ipsius persona ipsam inuisere dignatus tanquā vnus ex nobis, atq; adeo frater noster effectus, velamen illud super faciem Moysi positum, abstulit: & claram euangelicæ veritatis lucem in veteri illa lege, vni Israeli datæ eiusq; cæremonijs ac ritibus veluti cortice quodam obtectam & inclusam, palam & ex æquo toti mundo vniuersæq; ecclesiæ suæ manifestauit. Quam completis nostræ redemptionis mysterijs, persolutisq; veteris Adæ peccatorum debitis, deletoq; chirographo illo, quod aduersus nos erat, cruciq; affixo, reuersus ad patrem, apostolorū suorum ministerio ex omni, quæ sub cœlo est, gente, natione, populo, talem sibi congregauit, construxit & ordinauit: qualem in illa veteri synagoga, tabernaculoq; ac sacerdotio deliniauerat ac adumbrauerat. Nam omnia illa figuram fuisse nostræ ecclesiæ, toties inculcat Apostolus.

Hebr. 7.

Psal. 86. D

Hebr. 1.

Coloss. 2

Ecclesia Christiana. Hæc est illa, quam inuestigamus, catholica nostra, apostolicaq; Christi ecclesia. Quæ tametsi à Christo tum primum incœpisse & apostolorū suorum ministerio ex Hierusalem in vniuersum orbem propagata, ac proinde noua quædam & à veteri illa catholica dei ecclesia distincta videri possit; noua lege, nouo sacerdotio, nouis sacramentis acceptis & veteribus illis abrogatis

rogatis omnibus, præsertim cum idem ipse eius fundator, nobiscũ in mor-
A tali carne adhuc agens quasi nondum ædificatã, ædificaturũ se super deũ Matt. 16
gnatã illam petrã promiserit: vnam tamen catholicã ecclesiam profitemur, Vnitas Christia
in quælibet loca & tempora, suos palmites extendentem, & ab ipsa origine næ eccle
mundi, secundũ seriem successionis nascentiũ & decedentiũ, ad seculi vsq; siæ cum
consummationẽ continuatã, sub vno duce inuisibili deo in fidei & religio- veteri.
nis vnitate. Itaq; nõ est alia Christiana ecclesia, ab illa veteri: sed & hæc & il-
la veluti vna quædam ciuitas magna fundata est super fundamentũ prophe
tarum & apostolorũ Christum, quem patres expectauerunt, prophetę præ- Rom. 1.
dixerunt, apostoli aduenisse prædicauerũt. Ioannes vero demõstrauit præ-
sentem, verum illum agnũ esse significans, in cuius sanguinis virtute ab ini- Ioan. 1.
tio dimissa essent peccata mundi, videlicet alludens ad vetera illa sacrificia,
quibus ab ipso mundi exordio, patres suam fidem in redemptorẽ nostræq;
redemptionis modũ protestabantur. Vna igitur est ecclesia Christi cũ illa Ephe. 2.
veteri, vtranq; cõnectente illo angulari lapide. Eandẽ tamen & nouã esse, &
à Christo cœpisse ædificari, & apostolorũ ministerio ab Hierusalem in vni-
uersum orbem propagatã, nihilo minus cum sanctis patribus confitemur.
Quandoquidem impletis euacuatisq; iam veteris illius tabernaculi vmbris
ac figuris, nouo quodã habitu ornatuq; prodijt noua promissæ olim, nunc
autem impletæ, atq; adeo exhibitæ veritatis luce illustrata. Eundẽ quidem
cum prioribus fidei ac vitæ spiritũ, sed abundãtiori mensura accipiens. Quo
corda timida, subito transformata sunt & imbuta cœlesti mirabiliq; virtute.
Qui & noua quædã admirandaq; operatus est in linguis nouis, in prodigijs
& signis, in sacramentis nouis, in doctrina noua euangelica, per quã gratia
& veritas annunciata est omnibus per Christũ Iesum sublata macerie, qua
diuisi fuerant Iudæi à gentibus, æquatisq; in Christo absq; vlla distinctione
B omnibus. Domine deus virtutum, inquit diuinus ille psaltes, conuertere ad Psal. 79.
nos, respice de cœlo & vide ac visita vineã istam, & perfice eam, quã planta-
uit dextera tua, & super filium hominis, quem confirmasti tibi. Vinea do-
mini Sabaoth, domus Israel est. Ad quam tunc deus virtutũ conuersus est,
cum in suo filio eandem visitare dignatus est. Virtutũ, inquam, deus, cuius
nusq; mirabilior potentia apparuit, nunq; maiores magisq; stupendas virtu- Ioan. 1.
tes operatus est, quàm cum verbũ eius caro fieret. Tum quoq; ille virtutum
deus, infinitæ clementiæ suæ vultũ ad nos conuertit, & faciem atq; adeo ima
ginem suam viuã ad nos transmisit. pijssimo, benignissimoq; misericordiæ
suæ oculo nos respexit, vidit & visitauit: visitauit vineam suam, tametsi illa
visitationis suæ tempus non cognosceret. Visitauit, inquam, atq; perfecit,
quam exterminauerat syluestris aper, & fera in agro depasta erat. Non ergo
eradicata priori, nouam vineam plantauit Christus, sed resectis palmitibus
arescentibus, atq; eidem trunco insertis nouis, male multatis agricolis ma-
lis, hoc est, Iudæorũ rabinis, sacerdotibus & pontificibus, qui vnigenitum Lucæ 20
dei filium, vniuersorũ hæredem occiderunt, eandem locauit agricolis alijs,
hoc est, apostolis, apostolicisq; viris, episcopis & presbyteris: sub quibus di-
latata in vniuersum orbem, diligenterq; exculta, fructum vberrimũ fecit.
Non enim, inquit Apostolus, repulit deus plebem suam, quam præsciuit, Rom. 11.
sed gentilem populum, veluti oleastrum, illi inseruit, tanquam oliuæ bonæ.
Qui particeps factus pinguedinis radicis illius, veteribus illis ramis fere are-
scentibus, & fractis, vberrime latissimeq; excreuit.

Vetus est ergo Christi ecclesia, & quodammodo noua à Christo per

Psal. 18. Apostolos sumens exordium, & ad terminos vsq; orbis & seculi propagan C
89. da. Eadem cum priori & quodammodo diuersa, propria videlicet forma sua distincta ac deliniata, vnde & apostolica simul & catholica recte prædicatur. De cuius vnitate, forma & hierarchia, qua à suo illo autore ac fundatore apostolorum ordinata est ministerio, priusquàm agere aggrediamur, ante stabilienda sunt futuræ demonstrationis principia. Ita enim expedita magis, dilucidiorq; erit subsequens nostra disputatio. Quandoquidem, quæ hactenus certa indubitataq; fuerunt, nunc fere in dubium & controuersiam reuocantur vniuersa.

Ex quibus principijs certo demonstrari possit, verum esse aliquid, & indubitato tenendum, in fide & religione Christiana. CAP. II.

DVO hæc esse omnino principia, ex quibus demonstrari possit, quid credere & obseruare debeamus in fide religioneq; Christiana, nempe canonicam scripturam, & sine scripto ecclesiasticam traditionem, demonstrare iam aggrediemur. Quorum alterũ auferre ac eripere nobis conãtes hæretici, ipsam videlicet traditionem ecclesiasticã, adeo confusa, dubia, incertaq; reddũt omnia, vt nec ipsa illis constare possit scripturæ autoritas. Et in media caligine, densissimisq; tenebris Andabatarum more versantes, etiam nobis conantur verum orthodoxæ fidei lumen extinguere: propter quos aliquanto altius exordiendum est.

Religionem, fidemq; Christianam ad supernaturalem hominis finem spectare, & propterea rationis naturalis lumen excedere, sed à lumine supernaturali dependere, nobis omnibus in confesso est, ab ipso, inquam, deo reuelante, & testificante. De quo cõmuni quadam conceptione animi, hoc semper crediderunt omnes homines, & fidelem esse, & veracem, tametsi in veri dei cognitione aberrauerit mortalium pars multo maxima. Diuinæ er-
Primum nostræ fidei principium. go infallibiliq; veritati innititur fides nostra & religio. Diuinæ, inquam, ve- D
ritati, quæ suum hominibus finem, ad quem conditi sumus, & media, quibus ad eundem pertingeremus (cum ad vtrunq; per se infirma esset natu-
Gen. 1. ra) reuelare, & ordinare dignata est.

Hoc est primum nostræ fidei religionisq; principium, certum & infallibile. Diuina, inquam, veritas, nec falli potens, nec fallere. Ad quam reducere oportet, quicquid certo creditur ad fidem religionemq; nostram necessario pertinere.

Quod si omnes vocem audiremus, nobis intus aut extra loquentis dei, & docentis necessaria cognitu credituq; omnia, certiq; essemus deum esse, qui intus nobis loqueretur aut extra, nihil vtiq; hæsitaremus deo testificanti credere, ex illa generali, quam diximus, de deo prænotione & axiomate. Nec incideret fidelibus, vlla aut ambiguitas, aut cõtrouersia, quid ad fidem, religionemq; nostram certo pertinere, necessario esset tenendum. Nempe omne & solum illud, quod certo nobis constaret reuelatum à deo.

Sed quoniã non ita per seipsum, nobis omnibus loquitur deus, docetq; quæ nos credere vult necessaria omnia, & multę frequẽter in ecclesia de hoc ambiguitati ac fluctuationi, nostræq; huius inquisitioni locus factus est. Interim tamen ab illo nostrę fidei religionisq; primo principio, nõ recedemus latum digitum: diuina, inquã, reuelatione, ad quam necessario reducendũ est, quicquid ad fidem religionemq; nostram certo pertinere, credi oportet. In qua tamen reductione ad ipsius fidei nostræ meritũ ac profectũ, difficultatem nonnullã inesse voluit diuina prouidẽtia, vt nõnihil ad fidem pius cooperate-

operaretur affectus. Nam deo ita nobis palam loquenti, testificantiq; omnino non possemus non credere, illa semel, quam diximus, cōmuni de eius
A certa infallibiliq; veritate praenotione recepta. Nullae enim in eo iam essent partes arbitrij nostri, sed quemadmodum etiam daemones credunt, & necessario credunt & contremiscunt. Thomae post Christi mortem & resurrectionem, nolenti credere cōdiscipulis testificantibus se vidisse viuentem dominum, nisi suis ipse oculis inspexisset, & manibus pertractasset fixuras clauorum ipsius: incredulitati eius occurrens ac satisfaciens pius dominus, eidemq; apparens in aliorum praesentia condiscipulorum: Infer, inquit, digitum tuum huc, & vide manus meas, & adfer manum tuam & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Vides vt ex arbitrio & voluntate nostra quadantenus pendeat fides nostra & credulitas? Noli, inquit, esse incredulus, sed fidelis esse velis. Id enim necessario subaudiendum est. Credenti deinde, ac dominum deumq; confitenti: quia, inquit, vidisti me Thoma, credidisti. Quid deinde? nunquid propterea illum beatū pronunciauit, quemadmodum ante Simonem credentem, clareq; confitentem eum, quem carne mortali obtectum viderat, esse viuentis dei filium? minime omnium. Quorum igitur fidem beatitudinis praemio remuneratione q; dignam censuit? Beati, inquit, qui non viderūt & crediderunt, quasi diceret: Tu quidem credis, sed quia vidisti, quia palpasti, nihil magnum facis. Sed illi demum beati erunt, illorum fides digna remuneratione & praemio, qui non videntes in me credituri sunt. Iacob. 2. Ioan. 20. Ibidem. Matt. 16.

Sed vnde tandem nobis, qui nihil vidimus, qui nunquam audiuimus loquentem dominum, quibus nihil reuelatum est, certo constare poterit reuelatum aliquid à deo tanquā certa fide tenendum? Multifariam, inquit Apostolus, multisq; modis, olim deus locutus est in patribus & in prophetis: no
B uissime vero diebus istis locutus est nobis in filio. Ex scriptura Geneseos, autore testeq; Moyse, intelligimus, & mundi & hominis creationem, & ad quid hic conditus fuerit, quo etiam pacto ab illo foelici, in quo creatus erat, statu & à regno illo foelicitatis supernae, praeuaricatione sua exciderit cū posteritate sua vniuersa, & praecipitatus in hanc lachrymarū vallem, miserijs conditionis humanae, & vtriq; morti sit factus obnoxius. Iusto quidem iudicio dei, spe tamen veniae accepta, in fide mediatoris dei & hominū, praeordinato tempore ex semine suo nascituri: & in virtute sanguinis illius agni immaculati, qui ablaturus erat peccata mundi. Quae vniuersa primos illos parentes nostros suos filios docuisse, & fidem, cultum, timoremq; dei, cum spe certa veniae, & remissionis praeuaricationū suarum, & coelestis illius regni, ad quod facti erant, & vnde se nosq; praecipitauerat, assequendi, etiam sensibilibus quibusdam signis, oblationibus & sacrificijs ad id significandum, & contestandum institutis, ex eadem scriptura satis intelligimus. Quae ita cōtinua serie traditionis, à pijs parētibus descendisse in filios, ad Noe, Abraham, ad ipsum vsq; Moysen, eidem scripturae indubitato credimus. Quae & specialis reuelationis diuinae multis in medio patribus, Enoch, Noe, Abrahae, caeterisq; patriarchis saepe factae cōmeminit, extendens eousq; ab initio continua successionis serie, stirpē humani generis, & deinceps perscribens vniuersam veteris illius populi, quae sub ipso eius duce, legislatore & historiographo contigit, historiā. Quibus mirabilibus ac portentis eductus sit ex Aegypto, & digito dei scriptā legem acceperit: vna cum veteri illo tabernaculo mirabiliter cōstructo & ordinato. Quo nostra adumbrata praefigura- Hebr. 1. Gen. 1. 1. Tim. 2. Ioan. 1. Gen. 5. 6. Exod. 8.

figurataq; est ecclesia. Post Moysen vero, quæ illi populo contigerunt, quæ
Exo.31. insuper, iam iam aduentante Christo, de eius aduentu redemptioneq; per il
Exo.25. lum totius humani generis, & nouæ ecclesiæ statu, nouiq; regni Mesiæ, ve C
luti è propinquo eidem clarius reuelata sunt, in libris Iosue, Iudicum, Regnorum, Paralipomenon, Esaiæ, Hieremiæ, Ezechielis, Danielis, prophetarum duodecim, reliquisq; qui ad veteris instrumenti canonem pertinent, libris legimus. Itaq; ab ipso mundi exordio, quæ à deo cum humano genere facta gestaq; sunt, illis ter mille septingentis circiter annis, omniũ antiquissimam habemus Moysi scripturam, quo nemo ethnicorum scriptorum extat vetustior.

Vnde apud nos constet scripturarũ autoritas. Sed hic iam interrogare tempestiuum est istos, qui abrogata semel ecclesiasticæ traditionis autoritate, omnem quæstionem & controuersiam nunc ad scripturas prouocant: vnde nobis certũ est, hæc esse Moysi scripta, quæ sub eius nomine legimus, vt qui autographa eius nunquam vidimus? Et si videremus, quis certos redderet Moysi tam multis seculis mortui, ea scripta manu? Deinde vt hoc nobis constaret, quis securos reddidit, vera esse quæ ille scribit omnia? vere sibi apparuisse deum, & ex ipsius ore ac iussu scripsisse egisseq; ea vniuersa? vnde hæc apud nos scriptis eius indubia fides & autoritas? Idem de prophetarum libris, reliquisq; veteris testamenti scripturis interrogari potest. Quam nobis quæstionem si explicare potuerint scripturarij isti (libet enim nouo nomine noua hæc portenta appellare) & scripturæ autoritatẽ sine ecclesiasticæ traditionis autoritate defendere ac statuere, age herbam illis porrigemus.

Si dicant etiam Christum perhibuisse Moysi, legi & prophetis veritatis testimoniũ, interrogabo rursus: vnde constet nobis hæc esse quæ legimus Moysi & prophetarũ scripta & oracula, etiam vt ex Christi testimonio certo constaret, illos fideles veracesq; fuisse? Vnde insuper hoc tibi certum est, quod Moysi, legi & prophetis Christus veritatis perhibuerit testimonium, D
qui prædicantem Christum nec vidisti, nec audisti? Ex euangelijs, inquies, apostolicisq; literis. Sed iam relabimur in eundem circulum. Nam de euangelijs rursus pergam interrogare, qui sciant hæc esse Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis, quæ sub illorũ nomine legimus? vt qui autographa eorum nunquã viderint: & si viderint, non agnoscerent: & vt certo agnoscerent, quis
Lucæ 1. certos reddidit vera esse, certaq; quæ scribunt omnia de Christo (præsertim Marcus & Lucas) quæ nunquã viderant, sed crediderunt narrantibus alijs? Idem interrogari potest de Matthæo & Ioanne, quibus tametsi in hoc credamus, quod dictis actisq; Christi interfuerunt, non tamen omnibus, quæ scripserunt, potuerunt etiam & labi memoria, & mentiri, vt omnis homo
2. Pet. 1. falli potest & fallere. Si diuino illos spiritu afflatos, dicas scripsisse sua euangelia, nihil magis explicas. Nam hoc vnum quæritur, vnde nobis certũ sit, diuino spiritu afflatos illos scripsisse sua euangelia? vnde insuper hæc quæ leguntur, illorum esse germana, non falsata, non subdititia? Nunquam sane poterunt, quoquo se verterint, quomodocunq; se torserint, seruare ac defendere sacrarum scripturarum autoritatem, nisi ex autoritate traditionis ecclesiasticæ. Nos certe regulam nullam habemus aliam ad internoscendũ, quæ scripturæ diuinam autoritatem habeant, illiq; infallibili veritati prorsus innitantur, quæ nobis sint ac esse debeant canonicæ, quàm testimoniũ ecclesiæ intellectæ secundum successionem ab initio patrum & episcoporum ad hæc vsq; tempora. Nullam habuerunt aliam ab initio orthodoxi patres nostri,

stri, Dionysius, Clemens, Polycarpus, Ignatius, Irenæus, Tertullianus, Ori-
A genes, Cyprianus, Athanasius, Basilius, Hilarius, Chrysostomus, Hierony-
mus, Augustinus, Ambrosius, cæteriq; orthodoxi vniuersi, quā ipsam com
munem sanctorū omnium patrum professionem, communem sensum, se-
cundum suorum temporū successiones, magna concordia veritati scriptu-
ræ sacræ reddentium testimonium. Ex quo communi consensu ipsius eccle
siæ, quæ columna est & firmamentum veritatis, ab initio sic testificantis in- 1.Tim.3
dubitatum fideleq; colligimus testimonium.

Quod vt paulo explicemus clarius & illustrius. Scripsit Moyses Penta- De canonicis scripturis testamenti veteris.
teuchum. Cuius tam certa & indubia erat veracitas illi tot centenorū mil-
lium cui præerat synagogæ, veteriq; illi populo, & quod ex ore dei ea protu-
lerit, gesserit, scripseritq; omnia, vt omnes illi viderent & audirent ad ipsum
loquentem dominum: qui suæ præsentiæ tot portentis, tot signis, tot mira-
bilibus, indubiam ipsis fidem faciebat. Iam nunc veniam inquit Moysi, ad
te in caligine nubis, vt audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in
perpetuum. Rursus illo ascendente in montem, vt legem & tabulas accipe- Exod.19
ret digito dei scriptas, palā apparebat dominus ascendentibus cum illo sep-
tuaginta senioribus, qui viderunt, inquit scriptura, deum Israel. Et iterum: Exod.24.
Cum egrederetur Moyses ad tabernaculū, surgebat, inquit, vniuersa plebs,
& stabat vnusquisq; in ostio papilionis sui respiciebantq; tergum Moysi, do- Exod.33.
nec ingrederetur tentorium. Ingresso autem illo tabernaculū fœderis, de-
scendebat columna nubis, & stabat ad ostium, loquebaturq; dominus cum
Moyse, cernentibus vniuersis, &c. Stabantq; ipsi & adorabant per fores ta-
bernaculorum suorum. Loquebatur autem dominus ad Moysen facie ad
faciem, sicut loqui solet homo ad amicum suum. Et rursus: Ego, inquit, in- Exod.34
ibo pactum, videntibus cunctis signa faciam, quæ nunquam visa sunt super
B terram, nec in vllis gentibus, vt cernat populus iste, in cuius es medio, opus
domini terribile, quod facturus sum. Vidit præterea vniuersus ille populus
redeuntis Moysi à consortio loquentis sibi domini, cornutam faciem atq;
ita resplendentem, vt in eam non possent intendere. Ex quibus sane omni-
bus manifestum est, quàm fuerit notum, quàm contestatū illi veteri popu-
lo ac synagogæ, in cuius medio erat Moyses, vt ex ore domini & edixerit &
gesserit & scripserit ea vniuersa. Et qua certitudinis claritate, ea à tanta po-
puli multitudine primū recepta fuerunt, à parentibus in filios continuæ suc-
cessionis longa serie, sed æquali certitudine peruenisse, in admonitoria qua-
dam ad populum oratione, ita orditur diuinus ille psaltes: Attendite popu-
le meus legem meam, inclinate aurem vestram in verba oris mei. Aperiam Psal.77.
ad parabolas os meum, loquar propositiones ab initio. Quanta audiuimus
& cognouimus ea, & patres nostri narrauerunt nobis. Non sunt occultata à
filijs eorum in generatione altera. Narrantes laudes domini, & virtutes, &
mirabilia eius quæ fecit. Constituit enim fœdus cum Iacob, & legem Israe-
li tulit, de qua mandauit patribus nostris, notam facere eam filijs suis, vt po-
steri, filij qui nasciturі & orituri erant, & cognoscerent, & filijs suis expone-
rent. Post annos mille quingentos post Moysen dicebant apud Ioannē, scri- Ioan.9.
bæ & pharisæi illi cæco à natiuitate, qui visum receperat à Christo: Nos sci-
mus quia Moysi locutus est deus, hunc autem nescimus vnde sit. Scimus, in-
quiunt, quia Moysi locutus est deus. Magna fidei certitudo. Certe vni-
uersam ab ea quæ sub Moyse erat ad Christum vsq;, sibi continua serie suc-
cedentem synagogā, eandem fidei certitudinem habuisse de scriptis Moysi,
ex

ex posterorum testimonijs euidenter cognoscimus, Iosue, Samuelis, Dauidis, Esaiæ, Hieremiæ, Ezechielis, cæterorumq; prophetarũ & pontificum, G
protracta successionis serie, ad tempora vsq; Christi. Ex quorum scripturis intelligimus plane, antiquũ illum populum, & dei ecclesiam, post Moysen semper credidisse, docuisse, prædicasse, vt vera, vt indubitata, quæcunq; in suo volumine ille posteris legenda seruandaq; commendauerat. A Moyse, inquit Augustinus, magna diligentia succedentium sibi sacerdotũ, in synagoga ac templo integre seruabatur canon veteris scripturæ ac testamenti idq; ex ipsius Moysi ordinatione & præcepto. Ita enim legimus in Deuteronomio: Postquam scripsit Moyses verba legis huius in volumine, & compleuit, præcepit Leuitis, qui portabant arcam fœderis domini, dicens: Tollite librũ istum, & ponite eum in latere arcæ fœderis domini dei vestri. Sic & Iosue post Moysen, omnia verba quæ ad populum locutus est dominus, scripsit in volumine legis domini. Quemadmodum legitur Iosue vltimo. Ita & cæteri secundum successionis seriem prophetici viri, quæ diuino afflati spiritu scripserunt volumina, sub certo indubitatoq; eius quæ tunc erat synagogæ testimonio, fideq; publica recepta succedentium sibi diligentia sacerdotum, conseruata sunt syncera & germana, etiam autographis ipsis reconditis, vna cum libris Moysi in arcæ latere. Quæ tametsi Babylonico illo incendio tradant perijsse omnia: eodem tamen, quo scripta erant spiritu, ab Esdra sacerdote post restituta sunt. Itaq; diuina prouidentia, ac diligentia sibi ab illo ad Christum vsq; succedentium sacerdotum, & à Christo ad nos continua serie sibi succedentis ecclesiæ, syncera integraq; peruenerũt. In quo & hoc diuinæ prouidentiæ, benignitatiq; ferimus acceptũ, quod etiam hostes & inimicos nostros Iudæos, certæ fidei, integritatisq; scripturarum nostrarum testes habemus. Qui per vniuersas gentes dispersi, & diuinæ legis prophetarumq; codices proferentes, testimonio nobis sunt, veteris testamenti canonicas scripturas, integras apud nos haberi et conseruari: quas tanta quidem diligentia illi seruant & custodiunt, vt singula pene verba, quoties quodq; eorum in vniuerso veteris instrumenti canone contineatur, innumerato habeant. Sed nobis seruant, non sibi: nisi ad iudiciũ & condemnationem. Dedit enim illis deus, inquit Apostolus, spiritum cõpunctionis, oculos vt non videant, aures vt non audiant, vsq; in hodiernũ diem, factaq; est mensa eorum, coram ipsis in laqueum, in scandalũ & in retributionem illis. Seruant itaq; illi diligenter fideliterq; scripturas, sed nobis non sibi. Nec tamen propter illos scripturis credimus, sed ex ecclesiæ testimonio. Siquidem tot linguarum literis, inquit Augustinus, & ordine ac successione celebrationis ecclesiasticæ custodita, certissima fide peruenit ad nos. Libenter tamen etiam ab his qui foris sunt, etiam ab hostibus & inimicis nostris, contra ipsos accipimus testimonium. D

[Marginal notes: Augu(st). — Deut. 31. — 2. Petri. (Iosue) — Rom. 11. — August. in epist. ad Vincen.]

Sed hæc de veteris instrumenti canone, vnde apud nos constet eius indubia ac sacrosancta fides & autoritas. Quam ex nullo alio, quàm vna ecclesiasticæ traditionis autoritate quisquam nobis defendere ac statuere poterit. Quæ quidem autoritas traditionis ecclesiasticæ in fide, religioneq; Christiana longe plus sibi vendicat, quàm in illa synagoga veteri. Quod ita fiet clarius & illustrius, si perpenderimus hanc Mosaicæ & euangelicæ legis differentiã, quòd illa diligentissime perscripta erat à suo legislatore Moyse, sub certo veteris illius synagogæ aut ecclesiæ testimonio, transfusaq; in multa certissimæ fidei exemplaria, etiam autographo eius maxima cura asseruato

[Marginal note: Differentia nouæ legis a veteri, q illa scripturæ est, hæc traditionis.]

A uato in arca fœderis domini. At lex noua tradita tantum est viua voce spiritusq; vnctione, à Christo, apostolis & discipulis, & ab illis primitiuæ ecclesiæ, à qua continua successione, veluti per manus tradita, ad nos peruenit. Nihil enim scripsit Christus, nihil scribendum mandauit apostolis & discipulis. Sed euntes, inquit, docete omnes gentes seruare quæcunq; mandaui vobis: & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, ad seculi vsq; consummationem. Et apud Marcum: Euntes in mundũ vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ. Illi autem profecti prædicauerunt vbiq; domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Vides, vt docere, vt prædicare, non scribere, iussi sint Apostoli & discipuli à Christo, quæ ipsos mandauerat. Matt. 28. Mar. vlt.

Hæc enim vna est, eaq; insignis, à Hieremia propheta longe ante prædicta, euangelicæ legis ab illa veteri differentia, quòd illa in lapideis tabulis, atq; etiam atramento in charta asseruabatur descripta. At nostra non ita, sed in cordibus hominum. Ecce, inquit, dies venient, dicit dominus, & consummabo super domum Israel testamentum nouum, non secundum testamentum quod feci cum patribus eorum, in die qua eduxi eos de terra Aegypti, quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo. Quia hoc est testamentum quod disponam domui Israel post dies illos. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribã eam. Hæc est lex nostra euangelica, quæ nouum testamentum appellatur à legislatore nostro, cum nouissima illa cœna preciosum sanguinem suum discipulis suis commendans & propinans: Hic, inquit, est calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti. Veteri equidem lecto mandato legis à Moyse vniuerso populo, accipiens, inquit Apostolus, sanguinem vitulorũ & hircorum, cum aqua & lana Hier. 31. Hebr. 9.

B coccinea, & hysopo, ipsum quoq; librum, & omnem populum aspersit, dicens: Hic est sanguis testamenti quod mandauit ad vos deus. At Christus assistens pontifex futurorum bonorum, suam etiam legem, suumq; testamentum dedicaturus & confirmaturus in sanguine: Hic, inquit, est calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti. Calix sanguinis, secundum parabolam prioris tabernaculi, non tamen vitulorum, aut hircorum, sed sanguinis mei. Non veteris illius, & tunc continuo euacuandi, sed noui & æterni testamenti, nouæ legis, nouo more promulgatæ, ac inscribendæ in visceribus & cordibus hominum. Symbolum fidei, spei nostræ, inquit Hieronymus ab apostolis traditum, non inscribitur in charta & atramento, sed in tabulis cordis carnalibus. Hier. ad Pãmachium.

Profecti itaq; in orbem vniuersum Apostoli, prædicauerunt vbiq; euangelium, quod acceperant à domino, cooperante eodem, & sermonem confirmante sequentibus signis. Cum euangelium audis, nolo imagineris Matthæi, Marci, Lucæ, & Ioannis scripturas, quæ tunc nullæ erant. Nam & ante Christi passionem, indigne ferentibus iacturam vnguenti à Maria effusi in caput ipsius, idem pro ea respondens. Quid, inquit, molesti estis huic mulieri? Amen dico vobis, vbicunq; prædicatum fuerit euangelium hoc in toto mundo, dicetur quod hæc fecit in memoriam eius. Hoc euangelium, inquit, vnicum, solumq; designans euangelium esse: non quæ nos Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannisq; dicimus euangelia IIII. Qui nondum cogitauerant de scribendis euangeliis. Sed hoc, inquit, euangelium quod ascensurus ad patrem, mandauit apostolis prædicare omni creaturæ. Euãgeliũ quid. Matt. 26. Mar. 14. Vnicũ euangelium.

Si quæras, quodnam illud sit euangeliũ? Ipsum est salutis & redemptio-

nis nostrę fœlicissimum nuncium. Nam euangeliũ bonum nuncium signi-
ficare omnibus notum est. At non pro quocunq; bono nũcio ipsum accepit
Christus, sed pro nuncio redemptionis & salutis nostræ æternæ: quæ pro-
missa quidem fuit patribus, adumbrata, significataq; in lege, prænunciata à C
prophetis, sed tandem in plenitudine temporũ exhibita ab vno Christo. Ad
Mat.ult. quã annunciandam orbi vniuerso mittebantur apostoli. Quibus tametsi eti
am præceptum erat, vt oẽs doceret seruare quæcũq; ipsis mandauerat Chri
stus: illa tamen non erant hoc euangelium, quod idem saluator noster signi
ficauit. Sed lætũ illud redemptionis, salutisq; nostræ nunciũ, quo per aposto-
los exhilarauit & impleuit orbem terrarũ. Ita enim nato saluatore nostro ad
pastores angelus: Ecce, inquit, euangelizo vobis gaudiũ magnũ: quia natus
Luc.2 est hodie vobis saluator. Hoc est illud, hoc, inquam, illud lætũ est, fœlixq; nun
cium, hoc euangelium, per apostolos prędicandum omni creaturæ. Proinde
& euangelium pacis, reconciliatæ videlicet inter deum & humanam naturã
euangelium regni cœlorũ, vnde excideramus, nobis restituti, euangeliũ gra
tiæ & misericordiæ dei, in mysterio redemptionis nostræ nobis tam copio-
Rom.1 sæ exhibitæ, subinde appellatur in apostolicis literis. Et apud Paulũ: Euan
gelium virtus dei est, in salutem omni credenti, hoc est, instrumentum vir-
tutis dei, perinde ac si diceret: Virtus dei per euangelium operatur salutem
omni, tam læto, festiuoq; nuncio credenti, & ipsum, vt oportet & decet, am-
Hebr.2 plexanti, quod alibi simpliciter salutem appellat. Ita enim Hebræis scribit. Si
qui per Moysen dictus est sermo, factus est firmus, & omnis p̃uaricatio & in
obedientia accepit iustam mercedis retributionem, quomodo nos effugie-
mus, si tantam neglexerimus salutem? Quæ cum initium accepisset enarra
ri per dominum, ab eis qui audierunt in nos confirmata est, contestante deo
signis & portentis, & varijs virtutibus, & spiritus sancti distributionibus, se
cundum suã voluntatem. Hoc itaq; solo & vnico euangelio repleuerunt orbem
apostoli, hoc descripserunt, non in lapideis tabulis, sed in cordibus hominũ.
2.Cor.3. Vnde Corinthiorũ ecclesiæ scribit Paulus apostolus: Epistola estis Christi D
ministrata à nobis, & scripta, non atramento, sed spiritu dei viui, non in tabu
lis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Itaque & doctrina fidei, religio-
nisq; Christianæ, maxima parte imbuerant orbem contestante deo verita-
tem eorum, signis euidentibus priusquam scripta essent, ea quæ nos voca-
mus euangelia.

Hac itaq; fide, euidenti, inquã, cõtestatione diuinæ veritatis, suam ab ini-
tio fidem ab ipsis apostolis accepit ecclesia primitiua, & qua fide accepit, eadẽ
custodiuit, & continua successionis serie, veluti per manus succedentium si-
bi patrum & episcoporum, transmisit ad posteros, transmitteq; vsque ad cõ
summationem seculi.

Ex ecclesiasticæ igitur traditionis autoritate magis q̃ ex scripto ad nos p̃
uenit Christi, apostolorumq; doctrina. Cum contra, illa Mosaica magis ad
nos scripto q̃ traditione peruenerit. Quandoquidem illam descripserat Mo
Hiere.31 yses in tabulis lapideis & chartis: nostram vero Christus & apostoli in visce-
Si unicũ euange-liũ, idq; non scri ptũ, un-de ergo nobis scripta 4 ribus tantum & cordibus hominum. Tametsi nec scripturæ illius veteris si-
ne ecclesiasticæ traditionis autoritate, quemadmodum supra demonstraui-
mus, constare apud nos possit autoritas.

Sed hic mihi occurret aliquis: Si vnũ solum est euangeliũ, q̃d saluator no-
ster mãdauit apostolis p̃dicare orbi vniuerso, non scribere, vnde ergo nobis
IIII. eaq; scripta, euangelia? Et si viua tantũ voce acceptã ab apostolis Christi
do

A doctrinam,fideliterq́; conseruatam,ecclesia primitiua,veluti per manus succedentium sibi episcoporum continua serie integram ad nos syncerámq́; transmisit, quis ergo canonis noui testamenti scripturarumq́; vsus erit?

Hic nobis ante omnia repetenda est, quã nunc adstruximus, illa nouæ legis à veteri differentia: Quod hæc à suo ipsius legislatore perscripta fuit diligenter,magna etiã cura ac prouidẽtia adhibita.vt incorrupta perduraret,veniretq́; ad posteros.Cũ nostra omnino scripta nõ fuerit, nisi in cordibus hominũ,sed, vt diximus,tradita ab apostolis primitiuæ ecclesiæ. Quorũ ministerio,cum iam diffusa esset in orbẽ pene vniuersum,excitauit sacer ille spũs pro cõfirmanda fide & deuotione fidelium sanctorũ quorundã virorũ pium studiũ, vt literis cõmendarent & commendarentur,redemptionis nostræ à Christo peractã in terris historiã: ab incarnatione,natiuitateq́; eius auspicantes,ad gloriosam triumphalemq́; ipsius ascensionẽ in cœlũ. Non quidem, vt scripta illa ꝑficerent fidei religioniq́; nostræ,sed subseruirent potius, sicut accessere runt eisdem iam propagatis in orbẽ, non ꝑcesserunt. Accesserunt,inquam, veluti pia quædam cõmonitoria,excitandæ recordationis eorũ, q̃ iamdudũ viua voce ab apostolis acceperat ecclesia. Neq; etiam eorũ omniũ,sed vt dixi-mus,redemptionis nostræ historiæ, & dictorũ actorũq́; à Christo in terris. Quæ tamen ipsa nec subscripserunt velut ex reuelatione, quamuis instigante,& calamum eorum pro suo temperãte arbitrio diuino illo spiritu: sed partim ex memoria eorum quæ viderant & audierant: partim,quæ didicerant referentibus Apostolis, aut alijs. Quæ scripta diuino equidem spiritu, apud nos tamen autoritatem habent: non quidem ex suis autoribus aut scriptoribus,sed propter ecclesiasticæ traditionis autoritatem & testimonium. Qua occasione,& quomodo à Marco scriptum sit euangelium. Clemens Alexan-

Vt scripserint euãgelistæ sua euãgelia

De Marco.

B drinus presbyter,apostolicis temporibus proximus,nostræq́; religionis assertor imprimis eruditus & vehemens, VI. dispositionum libro. & Papias Hierapolites,apostolorum auditor,Ioannis quippe euangelistæ discipulus,attestantur. Quorum ad nos hac de re testimonia,& Eusebius Cæsariensis.& D. noster Hieron.certa,fidelíq; relatione deduxerunt. Hic in scriptoribus ecclesiasticis,ille in ecclesiastica,quã describit,historia. In qua clemẽtia prouidentiæ diuinæ, ad vrbẽ Romã aduersus Simonẽ Magũ, ipsis Claudij tẽporibus deductũ scribens apostolorũ principẽ Petrum,qui primus salutaris prædicationis verbo,euangelij sui clauibus,regni cœlestis illic ianuã aperuerit. Romanę igitur vrbi cum clarum verbi dei lumen fuisset exortum,Simonis quidem tenebrę,inquit,cum suo autore restinctæ sunt. sermo aũt veritatis & lucis,quip Petrum prædicabatur,vniuersorũ mentes placido illustrauit auditu ita vt quotidie audientibus nulla vnquã satietas fieret. Vnde neq; auditio eis sola suffecit: sed Marcũ discipulũ eius (vt qui iam olim sectator ipsius fuisset) multis precibus exorant, vt ea quæ ille verbo prædicabat, ad perpetuã eorũ cõmonitionem habendã,scripturæ traderet.quo domi,forisq́; in huiuscemodi verbi meditationibus ꝑmanerent. Nec prius ab obsecrando desistunt,q̃ q̃ orabant,impetrarent. Et hæc fuit causa scribendi, q̃d secundũ Marcũ dicit, euãgelij. Petrus vero,vt p spm S.religioso se spoliatũ cõperit furto.delectatus est,fidẽ eorũ p hæc, deuotioneq́; cõsiderans, factũq́; cõfirmauit, & in ꝑpetuũ legendã scripturã ecclesijs tradidit. Hęc post Clementẽ & Papiã ille Eusebius. In q̃bus audis euangelizantẽ Petrũ,non Marcũ:vtq́; is primus euãgelij clauibus ianuã cœlestis regni Romanis aperuerit, nõ sua, aut cuiusq̃ inculcans scripta alterius, sed salutaris ꝑdicationis verbo hoc annuncians euangeliũ, quod

Eusebius ecclesiasticæ historiæ libro II. & VI.

 suffe-

Mar. 16.

iusserat Christus prædicari omni creaturæ. Audis quoq; scripsisse Marcum, C
nō quasi ex reuelatione, sed instinctu nihilo minus diuini spiritus excepis-
se dicta magistri sui, veluti fidum aliquem notariū, eaq; retulisse in codicē.
In quibus tametsi (vt credibile est) hoc conatus sit, vt Romanorū religioso
desiderio satisfaciens, ipsis explicarent dictorū, actorumq; Christi in terris
historiā: nō tamen vniuersam cōplexus est, nec ita visum est diuino spiri-
tui, vt ab vno ea absolueretur historia. Exorsus siquidē ab eius baptismate,
neq; vniuersa deinceps dicta, actaq; ipsius exequutus est, nec deniq; eo quo
dicta gestáue sunt ordine: sed multa præpostere, quemadmodū eius euan-
geliū conferenti cum tribus alijs, cōstat luce clarius. Audis postremo, vt quę
viua voce docuerat Petrus, à subsequētibus Marci scriptis nō acceperint au-
toritatis pondus, aut veritatis testimoniū: sed contra magis, hæc ab illis, vt
quia eius scripta, apostolicę prædicationi & doctrinæ inueniebātur confor
mia. Itaq; oculatus fidusq; omniū eorū testis Petrus, sua autoritate cōfirma-
uit scripturā, & perpetuo legendā ecclesiæ tradidit, tanquā veram, canoni-
cam & diuinæ illi infallibiliq; veritati prorsus innitentē, non tanquā vniuer
sam Christi aut historiā, aut doctrinā, integre, & ex ordine cōplectenter.

De Luca & eius euangelio.

Et hæc, quæ de Marci euangelio diximus, omnia etiam in Lucæ euange
lium cōpetere æque certum est. Qui & ipse nō fuit oculatus testis eorū quæ
scripsit de Christo, neq; etiā ex reuelatione, vt Ioannes Apocalypsim suam,
ea scripsit: sed quæ ab ijs qui ab initio cū domino versati fuerant, diligenti
inquisitione potuit intelligere. Cuius idem ipse luculētissimus testis est. Ita
eū præfatur in scriptā à se euangelicā historiam: Quoniamquidē multi co-
nati sunt ordinare narrationē earum, quæ in nobis cōpletæ sunt, rerū, sicut
tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt & ministri fuerunt sermonis:
visum est mihi assecuto omnia, à principio diligēter ex ordine tibi scribe- D
re, optime Theophile, vt cognoscas eorum verborū, de quibus eruditus est,
veritatē. Tradūt plerīq; ex ore Pauli descripsisse Lucā suū euangeliū. Certe
idem ipse testatur ex traditione nō vnius, sed eorū, qui ipsi ab initio vide-
runt, & ministri fuerūt sermonis assequutū se omnia, conatū ea à principio
diligēter ex ordine scribere. In quo tamen nō hoc pręstitit vniuersum, quod
veluti humano cōsilio conatus est. Prætermisit enim nō pauca, multa etiam
non eo, quo dicta gestáue sunt, ordine retulit. Id quod conferenti cū suo Mat-
thęi euangeliū (qui visa vt plurimū, nō audita retulit) apparebit luce clarius.

Matthęus quibus suū euangelium conscripserit.

Quem & ipsum nō orbi, sed Iudæis suis in Iudæa Hebraice scripsisse Chri-
sti euangelium, pro perpetua cōmonitione eorum, quæ ex apostolorū prę-
dicatione ac traditione acceperant, post Clementē Alexandrinū illis tempo
ribus proximum, affirmat Origenes libro cōmentariorum in illud ipsum
Matthęi euangeliū, & D. Hierony. in catalogo scrip. eccle. Atq; in illo princi
pio, cum necdū Græce aut Latine versum esset, certum est latius lectū non
fuisse, quā à Iudæis quibusdā Christi fidelibus. Quo tempore cū & Lucas di-
uerso orbis loco vni suo Theophilo (quāuis alio respexerit diuinus ille spiri
tus) suū Græce scriberet euangeliū, et Marcus loco tertio, ab vtroq; eorum
distantissimo, pro Romanorū, vt audisti, cōmonitione, & cōfirmanda me-
moria ex his, quæ passim docuerat prædicaueratq; Petrus, nec quisquā om
niū saluatoris nostri peractā in terris historiā integre & ex ordine assequu
tus sit: nō est cogitandū studio id factū ab ipsis, quasi vnus etiā alteri scri-
benda voluerit relinquere, quos verisimile est de se mutuo nō cogitasse, cū
eodē fere tēpore diuersissimis orbis locis eadē scriberēt: sed quemq; pro se,
virilíq;

viri.q; ſua conatū integre & ex ordine explicare redemptionis ſalutisq; no-
ſtræ à Chriſto ſaluatore noſtro peractā inter homines pro hominibus hiſto
A riam, atq; eius dicta actaq; omnia, quæ vniuerſa ad noſtrā ædificationem &
doctrinā pertinebant, diligenter perſcribere. In quo quiſq; tantū aſſequutus
eſt, quantū voluit ille ſacer ſpiritus. Cuius etiam in hoc diuinæ prouidentiæ
& diſpenſationis munus haud vulgare agnoſcimus, vt à multis, nō velut ex
cōpoſito, ſed diuerſiſsimis orbis locis, cū vnus nihil cogitaret de altero, ſibi
tamen mutuo perhibētibus veritatis teſtimoniū, eadem perſcripta, certiori
fide, nō tamen inutiliter legeretur à nobis ſalutis noſtræ hiſtoria, quāſi vnus
aliquis aſſequutus integre fuiſſet, fruſtra eadem legeretur in alio. Nūc cum
omnibus deſit aliquid, eandē apud omnes legimus, vt prætermiſſa ab vno,
diſcamus apud aliū. Itaq; vt reuertamur ad inſtitutū, certum eſt ab illorū au
toritate nō dependiſſe ab initio certitudinē noſtræ religionis ac fidei, ſed con
tra magis, illorū autoritatem à certitudine fidei religioniſq; noſtræ, quem-
admodū acceſſerunt, vt audiſti, fidei religioniq; noſtræ iam diffuſæ in orbē,
nō præceſſerunt. Nullū adhuc publice in eccleſia legebatur ſcriptū euange-
liū, cū apoſtolica autoritas ſumma cū ſeueritate decerneret anathema, qui-
cunq; euangelizaret aliud euangeliū præter id, quod in eccleſijs iam euan-
gelizatū erat. Non ergo ex ſcriptis à Matthæo, Marco, Luca & Ioanne euan
gelijs ab initio accepit Chriſti eccleſia, quod crederet: ſed illa eccleſiæ fidei
acceſſerunt, & ab ea ſuā, quod ad nos attinet, autoritatē ſortiti ſunt, aut vt ſigni-
ficantius dicā, ſuæ autoritatis fidē indubiūq; teſtimoniū. Marcū ſupra demon
ſtrauimus ex ſparſim dictis à Petro ſuū excerpſiſſe & collegiſſe euangeliū.
Nō quidem ſine ope diuini ſpiritus, quo & Petrum plenū fuiſſe conſtat, atq;
æque non deſtitutū Marcū. Quia tamē nec prophetico ſe ea ſpiritu, aut diui
na reuelatione ſcripſiſſe, certā reddidit primitiuā eccleſiā, quæ fidi tantū no-
B tarij eum functū teſtatur officio, neq; viſa à ſe, ſed narrata ab alijs retulit: nō
potuit ipſemet eſſe eccleſiæ infallibilis veritatis ac fidei à ſe ſcriptorū teſtis
idoneus. Proinde neq; à Marco ſcriptū illud, vt indubitatæ canonicæq; fidei
accepit eccleſia, ſed à Petro, ipſius eccleſiæ ſummo paſtore ac principe, cuius
ſe Marcus in ea ſcriptura exhibuerat notariū, vt qui illorū omniū oculatus
teſtis fuerat. Cuius etiā ea in re fidem, ſignis, portentis, & varijs virtutibus
primitiuæ eccleſiæ diuina veritas conteſtata eſt. Eadem omnia in Lucā com
petunt, qui & ipſe narrata ab alijs, nō viſa retulit, & propterea, neq; ipſe po-
tuit eſſe eccleſiæ Chriſti veritatis ac fidei à ſe ſcriptorū teſtis idoneus: ſed
contra, ipſa primitiua & apoſtolica eccleſia, videns eius ſcripta cōſonare per
omnia, in ipſa rei ſubſtātia, ijs quæ docentibus apoſtolis de Chriſto accepe
rat, canonicæ veritatis ſcriptorū Lucæ teſtis effecta, eadē ſub illo ſigilli ſui cer-
to teſtimonio, veluti per manus ſuccedentiū ſibi epiſcoporū & patrū, ſibi mu-
tuo & primitiuæ eccleſiæ perhibentiū teſtimoniū, certa ad nos fide perduxit.

Marcū & Lucā nō fuiſſe teſtes idoneos veritatis ſcriptorum a ſe euangeliorū eccleſiæ.

Lucæ 1.

Itaq; etiam viuentibus Marco & Luca, euangelijs eorum non propter ip
ſos fides eſt habita, etiā ab ijs, qui certo ſciebant ea ſcripta ab illis, atq; adeo,
qui eorum habebant autographa: ſed propter illam apoſtolorū eccleſiam,
quæ ipſis teſtimoniū veritatis perhibuit. Nos vero non ſolū quod vera cer-
taq; Lucas & Marcus de Chriſto ſcripſerint, ſed etiam quod ea, quæ ſub eo-
rum nominibus cōmuniter per eccleſiam legimus, ſiue per omnia conſona
ſcriptis eorum autographis, nō falſata, non ſubdititia, vni teſtificanti eccleſiæ
credimus, vt qui manu eorū ſcripta euangelia nunquā vidimus: & ſi vide-
remus, minime agnoſcerentur à nobis, vt conſtet rectiſsime dixiſſe illū ſan-

Omnem euangeliorū autoritatē nobis dependere ex autoritate eccleſiæ.

ctum Augustinũ, euangelio se non credere, nisi ecclesiæ ipsum ad hoc coegisset autoritas. Idemq; ab omni vere Christiano dici sentiriq; oportere. C

Palam est igitur, vt eiusdẽ Augustini hic verbis dicam, quantũ in re dubia ad fidem & certitudinẽ valeat catholicæ ecclesiæ autoritas, quæ ab ipsis fundatissimis sedibus apostolorũ, vsq; in hodiernũ diem succedentibus sibi episcopis, secundũ seriem successionis, & tot populorũ cõsensione firmatur. In hac ecclesia factis signis & miraculis deus olim demonstrauit se loqui, in apostolis primitus à Christo missis, accipientibus visibili signo spiritũ dei, spiritum veritatis, qui & palam doctrinã eorum approbauit sub attestatione signorum & prodigiorũ, quemadmodum dicitur Marci vltimo: Illi autem profecti prædicauerunt vbiq; domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Proinde ipsius ecclesiæ veracitas magis tunc erat contestata & manifesta, quàm veritas euangelicæ scripturæ: quippe quæ cognoscebatur sacra & vera ex ea, quæ tunc erat ecclesia. Cui ipse Christus perhibuit testimonium, & viua voce, & signorum prodigiorumq; attestatione. Cuius autoritas scripturarum nobis autoritatem statuit: statuit inquam nobis, vt quæ nisi ab ecclesia veritatis accepto testimonio, nullam ex seipsis aut suis autoribus apud nos autoritatem haberent.

August. contra Manichæos.

Acto. 2.

Galat. 1. Ante scripta ab illis euangelia ita decernit Paulus apostolus: Sed licet aut nos, aut angelus de cœlo euangelizet vobis, præter id quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Quid est quod ait: Sed licet nos? Cur non potius: Sed licet ego? Hoc est, quod ait: Etiam si Petrus, etiam si Andreas, etiam si Mattheus & Ioannes, etiam si omnis deniq; apostolorũ chorus euangelizet vobis, præter id quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Nec suffecerat illi humanã tantam cõmemorasse naturã, nisi & angelicã quoq; excellentiã cõprehendisset. Licet nos, inquit, aut angelus de cœlo. Hoc nimirũ significans, autoritatẽ nobis fidei religionisq; nostræ, nõ constare ex autoritate annunciãtis, angelica, aut humana, sed dei, qui sua illa esse, nõ cõmenta ab apostolis, signis, portẽtis, & varijs virtutibus, illi ecclesiæ euidẽter attestatus est. D

Quare siue ipse Petrus, siue ipse Paulus, siue omnes deniq; in vnum apostoli, siue etiã angelus de cœlo noui aliquid, & præter id, quod sub illa diuinæ attestationis certitudine primitiuæ traditũ est ecclesiæ, nobis euangelizauerit, anathema sit, inquit Apostolus, hoc est, separatus, segregatus, exclusus, ne vnius ouis dirum contagiũ, innoxium Christi gregẽ venenata permixtione contaminet. Non sufficit ergo apostolicum scriptis nomen prætexere aut titulũ, sed debent ab ecclesiasticæ traditionis autoritate accipere testimonium, quod nihil noui aut alieni contineant, præter id quod illa viua & à deo contestata apostolica traditione ab initio accepit Christi ecclesia.

De euangelio scripto sub nomine Petri.

2. Cor. 11.

Non erat diu post mortem Petri, cum legeretur à plærisq; in ecclesia sub eius nomine conscriptũ euangelium, siue illud nothum plane ac subdititiũ fuerit, transfigurato in angelum lucis angelo Satanæ, siue falsatum ab hæreticis, quo sub apostolicæ tantæq; autoritatis prætextu venena sua facilius propinarẽt incautis & simplicibus, nobis incertũ est. Hoc constat, noua quedam, & præter ea, quæ ex primitiuæ ecclesiæ traditione eatenus crediderat & obseruarat ecclesia, in eo fuisse. Cuius occasione, cũ in Rhoso Ciliciæ orta fuisset inter fratres dissensio, cõtendentibus quibusdã, ipsum in ecclesia legi debere ob singularẽ autoritatẽ eius, cuius titulũ nomenq; præferebat: alijs cautioribus, & quibus mens erat sanior, cõtendentibus contra, ob dissonantiam, quã in eo deprehenderant, ab antiqua ecclesiastica traditione, atq; eam

ob

ob causam pene ad seditionē vsq; dissecarentur, delata est controuersia hæc
A ad iudiciū Serapionis Antiocheni episcopi, tum forte ibidē præsentis. Qui non satis diligenter excusso libro, ad seditionē sedandā, legi eum permisit. At post deprehenso, quod in eo latebat, veneno, mederi cupiens deceptis ea occasione fratribus Rhosijs, librum scripsit de illo Petri euangelio, vbi falsa quædā illi inserta coarguit. Ex quo Eusebius Pamphili Cæsar. episcopus, VI. ecclesiasticæ suæ historiæ lib. hæc eius verba inseruit: Nos enī, inquit, fratres & Petrū & alios apostolos recepimus sicut Christū: quæ aūt sub eorū nomine falsa ab alijs conscripta sunt, veluti gnari eorū sensus ac sententiæ declinamus: scientes q̃ talia nō sunt nobis tradita. Ego enim cū essem apud vos, putabā omnes rectæ fidei esse inter vos, et nondū plene decurso libello, qui mihi offerebař, in quo nomine Petri conscriptū euangeliū ferebatur, dixi: Si hoc est solū, q̃ inter vos inimicitiā simultatēq; videtur inferre, legat eo dex. Nūc aūt cōperrū habeo, q̃ hi q codicē legi debere asserūt, prospectu cuiusdā occultæ hæreseos hoc fieri poposcerūt. Hactenus verba Serapionis ad Rhosios, referente Eusebio. Fuit aūt hic octauus ab initio Antioch. episcopus, vir eruditus, etiā Clemente illo Alexandrino vetustior, proximus apostolicis tēporibus. Quē audis, quo lydio lapide discernat doctrinā vere apostolicā à falsa, notha & subdititia: nēpe ex consonantia ad vetustā traditionē ecclesiasticā, à qua quicquid dissonat, minime germanū aut genuinum esse, sed suspectū, sed falsum ac reijciendū. Nos, inquit, Petrū & alios apostolos recipimus. At quæ sub eorū nomine ab alijs falsa cōscripta sunt, declinamus. Quo indice: Scientes, inquit, q̃ talia nobis nō sunt tradita. Verā nimirū germanāq; eorū doctrinā ecclesiasticā traditione cōprobans. Idem fecit etiā ante hunc ille Irenæus Lugdunen. episcopus insignis, sancti Polycarpi Ioannis euāgelistæ discipuli auditor, qui lib. iij. aduersus Valentinū, cæterosq; sui se-
B culi hæreticos ostendēs, quæ nā sit vera doctrina apostolica: Traditionē, inquit apostolorū toto orbe manifestā in omni ecclesia adest perspicere omnibus, q vera voluerint audire. Eam videlicet, quā primitiua ecclesia per successionē continuā patrū & episcoporū transmisit ad nos. Sed quoniā, inquit, p omnes ecclesias discurrere prolixū esset & operis infiniti, ex omnibus maximā et antiquissimā, atq; omnibus cognitā Romę à gloriosiss. duobus apostolis Petro & Paulo fundatā eligens, eius fidem traditionēq;, quā habet ab apostolis annunciatā, et per successiones episcoporū, ad nos peruenientē indicantes, inquit, cōfundimus omnes eos, qui quoquo pacto, vel per sui placentiā vel vanā gloriā, vel per cæcitatē & malā sententiā, fidē, præterq̃ oportet, colligunt. Cuius occasione continuā in Romana ecclesia successionē episcoporū à beatissimis apostolis ad Eleutheriū, qui eidē tunc pręsidebat enumerans: Hac, inquit, ordinatione & successiōe, ea quæ ab apostolis, traditio in ecclesia. & veritatis præconizatio peruenit vsq; ad nos. Et est plenissima hæc ostensio, demonstrans vnā & eandem fidem esse, quæ in ecclesijs ab apostolis est tradita, & vsq; nunc conseruata in veritate. Hæc ille Irenæus.

Quo a-
nimisi di
scerne-
bant pa-
tres do-
ctrinam
vere a-
postoli-
cā a fal-
sa, notha
& subdi
titia.

Irenæus.

Vides itaq;, quo indice etiā illo seculo sancti patres nostri discernebant, & agnoscendā docebāt doctrinā vere apostolicā à falsa, quāuis obtecta sub aromate eloquiorū cœlestiū. Nō quidem ex ipsis euangelistarū scripturis, sed ex autoritate traditionis ecclesiasticæ, per quā, quæ ab apostolis accepit primitiua Christi ecclesia, veluti per manus succedentiū sibi patrum & episcoporū, eadē fide ad nos transmisit, nihil vnq̃ admiscēs alieni, nihil amittēs proprij, sed sedula & cauta dispositorū apud se dogmatum custos. In quibus

nihil permutat vnq̄, nihil minuit, nihil addit: sed hoc vnū omni industria studet, vt vetera fideliter sapienterq; tractando, si qua illa sunt antiquitus informata & inchoata, accuret ac poliat: si qua iā expressa & enucleata, cōsolidet, firmet: si qua iam cōfirmata ac definita, custodiat. Hoc, inquā, vnū ab initio semper, diligēterq; egit catholica ecclesia, neq; vnq̄ aliud conciliorū suorū decretis enisa est, nisi vt q antea simpliciter credebat, hoc idē postea diligētius crederetur: q ante lentius frigidiusq; prædicabat, hoc idē postea instantius prędicaretur: q ante securius colebat, hoc idem postea sollicitius excoleretur. Hoc semper, hoc inquā semper, nec quicq̄ præterea, hæreticorū nouitatibus excitata, conciliorū suorū decretis pfecit ecclesia, nisi vt q prius à maioribus sola traditiōe susceperat, hoc deinde posteris aduersus pphanas hæreticorū nouitates, etiā per scripturæ chirographum cōsignaret. Sed ne longius ab instituto nos abripiat orationis impetus. Vides, quo ariete vicerint illi sancti patres nostri hęreticorū machinas ac munitiōes, quo gladio iugularint introductas cōtra venerandā vetustatē prophanas p eos nouitates. Breuiter, q̄ irreuincibili argumento cōfirmarint nostra, & couicerint aliena. C

Eos, inquit ille, qui quoquo modo, vel per sui placentiā malā, vel per vanā gloriā, vel per cæcitatē, præterq̄ oportet, fidē colligunt, cōfundimus. Sed qua obsecro tā euidēti ratione? quo tam irreuincibili argumēto, aduersus q hæreticorum impudentiæ ac peruicacitati nō sit cōtradictioni locus? nunquid scripturis? nō est difficile illas torquere, retorquere, & in quemcunq; sensum vertere, a deo vt doceat Tertullia. nō solum inutilē, sed etiā perniciosam esse cum hæreticis ex scripturis conflictationē, quemadmodū post suo loco clarius demōstrabimus. Quid ergo proferētes puicaces illos & qui cōfundi nesciunt, cōfundimus hæreticos? Indicātes, inquit, fidē traditionēq; maximæ & antiquissimæ ecclesiæ, Romæ à gloriosissimis duobus apostolis Petro & Paulo fundatæ ac cōstitutæ. Quā enim illa fidē traditionēq; ab apostolis accepit, cōtinua succedentiū episcoporū serie, sibi mutuo & primitiuę ecclesiæ reddentiū testimoniū, tertissima fide integrā synceramq; ad nos transmisit. D

Hoc gladio fidelis ille Dauid, hoc est, catholica ecclesia, per suos, qui in ea

1.Reg.17 præsidet, summos pastores, semper prosternit superbum Goliath, qui vnus

Eccl.47. audet exprobrare aciei dei viuentis, hoc est, ecclesiæ catholicæ, quā ille vidit veluti castrorū aciē ordinatā. In hoc vno aduersus suorū temporū hæreticos fœlicissime depugnarūt patres nostri. Hoc illū Valentinū confecit Irenæus, Marchionem Tertullianus, Celsum Origenes, Nouatū Cyprianus, hoc Luciferanos, Iouinianū & Vigilantiū Hieronymus, Donatistas & Pelagianos Augustinus, hoc Arrianos Nicenum iugulauit conciliū, Macedonium, Sabellium, Eunomiū & consortes, Constantinopolitanum I. Nestorianā impietatem Ephesinum primū, Euthicetis blasphemiā cum suo Dioschoro Chalcedonense. Breuiter, hoc vno in cōciliis vniuersalibus omnibus impias hæreticorū nouitates semper exterminauit catholica ecclesia, hoc ecclesiæ proceres aduersus insurgētes hæreticos veterē orthodoxāq; fidē asseruerūt.

August. Canon fūdatissimæ veritatis ecclesiæ autoritas.

Paruulorū baptisma aduersus Donatistas defendens & adstruens D. Augustinus: Paruuli, inquit, baptizati ponuntur in numero credentiū. Et hoc solū ex cōsuetudine ecclesię antiqua, canonica, fundatissima. Et iterū: Iam, inquit, superius ostendimus paruulū credere, & inter baptizatos cōputari: hoc habet autoritas matris ecclesiæ: hoc fundatissimæ veritatis obtinet canonicō tra hoc robur, cōtra hunc inexpugnabilē murū quisquis arietauerit, ipse potius confringitur. Audis, quē hic tam cōfidenter iactet fundatissimæ

veritatis

A veritatis canonem? quod robur plusquam adamantinũ? quem inexpugnabilem murum? Nunquid scripturas? Sunt enim illæ veluti plumbea quæ dã Lesbiæ ædificationis regula, quæ ad sensum, quem quis ante secum præsumpserit, accommodari se facile patiantur. Quid igitur? hoc, inquit, habet autoritas matris ecclesiæ: hæc illa fundatissimæ veritatis regula: hoc illud adamantinum inflexibileq́ robur: hic ille inexpugnabilis murus.

De canonicis noui testamenti scripturis libro primo commentariorum in euangeliũ secundum Matthæum ita scribit Origenes: Ex traditione, inquit, didici de quatuor euangelijs, quia hæc sola absq́ vlla contradictione suscipi debent in omnibus, quæ sub cœlo sunt ecclesijs dei. Ita enim tradiderunt patres. Et quod primũ omnium scriptum sit euangeliũ à Matthæo, qui aliquando fuerat publicanus, Hebraicis literis, & traditũ his, qui ex circuncisione crediderãt. Secundum vero scriptum esse à Marco, iuxta ea quæ sibi tradiderat Petrus. Tertiũ esse secundum Lucã, quod Paulus apostolus collaudat tanquam his, qui ex gentibus crediderant, scriptum. Super omnia vero euangelium esse Ioannis. Is vero qui idoneus factus est minister noui testamenti, nõ literæ sed spiritus, Paulũ dico, qui repleuit euangelio omnia ab Hierusalẽ in circuitu vsq́ ad Illyricũ, non ad omnes, quas docuerat, ecclesias scripsit, sed quatuordecim solas epistolas, & in eis plures breuissimas. Quamuis nõnulli de ea, quæ ad Hebræos scripta est, dubitauerint, pro eo q́ nõ videatur in ea seruari illa eius sententia, quã de se ipse pronunciat, dicens se imperitũ esse sermone. Sed ego, inquit, dico sicut mihi à maioribus traditũ est, quia manifestissime Pauli est. Et semper omnes antiqui, maiores nostri, ita eam vt Pauli epistolã susceperunt. Hæc Origenes. In quibus audis, didicisse illum de quatuor euangelijs, ea sola absq́ vlla cõtradictione suscipi debere in omnibus, quę sub cœlo sunt, ecclesijs. Audis certo affirmantẽ, epistolã ad Hebræos, de qua dubitatũ est à plerisq́, manifestissime esse Pauli. Sed vnde & quo docente aut testificãte hoc tam certo didicisti, Adamanti, de quatuor euãgelijs, q́ ea sola absq́ vlla cõtradictione suscipi debeant in omnibus quæ sub cœlo sunt, ecclesijs? Ex traditione, inquit, hoc dici, nimirum ecclesiastica. Sed epistolã ad Hebræos qua nota internosti? Quo indicio certo manifestissime deprehendisti esse Pauli, quæ Pauli nomen non præfert, & de qua ob characteris diuersitatem dubitarunt nõ pauci? Sic enim mihi, inquit à maioribus est traditũ, & semper omnes antiqui, maiores nostri, ita eam vt Pauli epistolã receperunt. Leuis hæc Adamantij tibi cõiectura videtur, & ob quã nõ debeat ita certo definire ac statuere? Tu quisquis es, profer aliã, si potes, notãm, aliud indiciũ, aliud argumentũ, quod quas sub Pauli, Petri aut aliorũ nomine legimus epistolas, vere illorum sint. Quod hæc euangelia sint Matthæi, Marci, Lucæ & Ioannis, quodq́ nihil in se falsi contineant. Et cum te sursum deorsumq́ verteris, scio aliud nihil te inuenturum.

Origenes.

2. Cor. 11.

B

Ecclesiastica traditio q̃ illis.

Scripturis ergo euangelistarum omnium, certãm canonicæ veritatis fidem nobis fecit primitiua ecclesia, non ipsi scriptores euangelistæ, suo videlicet testimonio cõprobans, quod consonarent doctrinæ apostolicæ, quam sub certa illa diuinæ contestationis fide acceperat ab apostolis. Quas sub eadem fide & certitudine consignatas, traditionis eius autoritate, per manus succedentium sibi episcoporum & patrum, nos recepimus, credimusq́ scripturis nostris propter ecclesiam, non contra ecclesiæ propter scripturas.

Credidũ euangelijs, non propter euangelistas, sed ecclesiam.

Habemus igitur, non solũ non inferiorem, nõ solum parem, imo & quodammodo superiorẽ, & notiorem ecclesiæ autoritatẽ autoritate scripturarũ.

Notiorẽ autoritatẽ ecclesiæ q̃ scripturarũ.

Siqui-

C Siquidem scripturis quibusdã, eisq; præcipuis, hoc est, euangelistarũ, quam neq; ex se, neq; ex scriptoribus suis apud nos habebant, canonicã impertita est autoritatẽ: alijs vero quam ex autoribus suis habebant, autoritatẽ conseruauit, easq; veluti chirographi aut sigilli sui certo testimonio cõmunitas ad nos certa fide deduxit: perinde ac cum ex pontificio, aut imperiali diplomate, per se quidẽ authentico, sed quod nunq̃ ipsi vidcrimus, ad nos transmitterentur ignota manu descripta exemplaria. Eis siquidem, nisi sub testimonio, chirographo, aut sigillo fide dignæ alicuius publicæq; & notæ personæ, quod concordarent cũ ipsis originalibus integris, certæq; fidei & authenticis, nulla prorsus fides haberetur: ita vero transsumptis (etiã vt deinde perirent, nec vsquã extarent autographa, aut ipsæ originales literæ) æqua fides haberetur atq; ipsis, si proferentur, principalibus, ob notũ videlicet sigillũ aut chirographũ transsumentis, adhibitosq; testes, sub quorũ attestatione trãssumpta fuere. Ita plane est de scripturis canonicis. Veteris equidẽ instrumenti canonicas scripturas autographas perijsse vniuersas Babylonico illo incendio vna cũ arca fœderis, in qua asseruabãtur, tradit antiquitas. Et si adhuc extarent, nihilo maiorẽ apud nos inuenirent autoritatẽ aut fidẽ, q̃ quæ nunc legũtur eorundẽ exẽplaria, nisi extrinsecus accepto testimonio, quod vere essent illa autographa, suo illo seculo sub certa diuinæ attestationis fide tradita tunc viuẽti ecclesiæ, & ita recepta ab eadẽ. Perinde eñ, ac apud nos plata instrumẽta publica, notarij publici ac authentici subscripta manu, sed quæ nobis vna cũ ipso notario plane esset incognita. Exẽplaribus aũt illis, q̃ habemus & legimus, scripturarũ, nulla apud nos maior fides aut autoritas esse posset, q̃ quibuslibet scripturis apocryphis, aut q̃ esset illi scripturæ, cuius paulo ante meminimus, q̃ Petri se mentiebaẽ euangeliũ, nisi nobis commendarent ecclesiæ testimonio. Nihilo eñ plus illud Petri nõ esse, q̃ hoc esse D Matthæi, Ioãnis, Marci, Lucæ, q̃ deniq; hęc Moysi, Esaiæ, Hiere. cæterorũq; quorũ titulos pręferũt, nobis posset cõstare. Propter ecclesiã ergo solã, eiusq; autoritatẽ nũc credimus scripturæ vniuersæ: partim vt trãssumptis ab eadẽ exẽplaribus diplomatũ, quorũ perierũt originalia: partim vt his, quorũ etiã originalibus publicã indubiæ veritatis fidẽ autoritatẽq; ipsa impartita est.

Quibus veteris testamẽti libris uetus illa synagoga autoritatẽ, quã alias nõ habebant, impartita est.

Veteris instrumenti historia, maxime quæ post Iesum Naue accidit, fere incertis autoribus scripta est, vt libri Iudicũ, Ruth, Regnorũ, Paralipomenon, Tobiæ, Iudith, Ester, Iob. In quibus illius temporis synagoga aut ecclesia, non solum sub fide publica transsumentiũ, & ad nos transmittentiũ ex autographis publicis & authenticis vice defuncta est, sed & autographis ipsis, quãuis sine nomine & titulo scriptis, publicã autoritatẽ nobis impartita est. Testis quippe veritatis eorũ, quæ sibi certo cõstabant, effecta, sua veluti subscriptione ac testimonio publicas authenticasq; scripturas, quod ex autoribus aut scriptoribus suis, qui ignorantur nõ habent, nobis effecit, & ad nos transmisit. Idẽ à Christiana ecclesia in euangelistarũ scripturis, & præcipue Lucæ & Marci factũ, supra demõstrauimus, vt qui à se scriptorũ nõ fuerunt testes oculati, sed crediderũt narrãtibus alijs. At sciuit, quæ tũc viuebat apostolica primitiua illa ecclesia. q̃ certę veritatis eorundẽ testis effecta publicã indubię veritatis autoritatẽ illis impartita est. Omis ergo, q̃ nũc apud nos est, scripturarũ autoritas, ab ecclesiæ autoritate depẽdet necessario. Neq; eñ aliter eis credere possem9, nisi q̃a testimoniũ illis phibẽti ecclesię credimus.

Omnem nobis vtriusq; testamenti scripturarũ autoritatẽ necessario depẽdere ab autoritate ecclesiæ.

Palã igitur est (vt repetitis illis Augustini verbis hic tandem finiamus) palam, inquã, est ex prædictis, quantum in re dubia ad fidem & certitudinem

valeat

valeat catholicæ ecclesiæ autoritas, quæ ab ipsis fundatissimis sedibus apostolorum vsq; in hodiernũ diem succedẽtibus sibi episcopis secundũ seriem successionis, & tot populorũ consensione firmatur. Quam scripturarũ autoritate demonstrauimus in nullo inferiorem, imo quanto eo maior sit, in sequẽti oratione conabimur explicare accuratius. Certe ab ea scripturarũ omnem autoritatẽ nobis dependere, & magnã earum partem, vniuersam suã autoritatem ab ea accepisse, iam nunc fecimus euidentissimũ. Duo proinde nos habere certa principia, ex quibus quid in fide religioneq; Christiana necessario tenendũ sit, certo demonstrari possit, canonicã videlicet scripturam, & sine scripto ecclesiasticã traditionem. Cui qui nunc autoritatem suam detrahere nituntur hæretici, non intelligunt stupidi, cæci & miseri, se omnem prorsus autoritatem canonicarũ scripturarum e medio tollere, & vnũ hoc conari, vt vniuersum orthodoxę fidei & veritatis lumen, sibi alijsq; eripiant.

A

Autoritatem ecclesiasticæ traditionis, in certitudine quidem veri atis esse parem autoritati scripturarũ, sed eandem notiorẽ nobis, & ad longe plura se extendere. CAP. III.

Q Vandoquidem vno hoc fœliciter iacto constitutoq; principio, autoritate, inquã, sacrosanctæ ecclesiasticæ traditionis, non solũ quæ hic demonstranda suscepimus, procedent nullo negocio, sed etiã vniuersa, quæ nunc in ecclesiã Christi grassatur, pestilentissimarũ hæresium abominanda lues & colluuies, traduci omnibus, & euidenter conuinci facile poterit: operæpreciũ visum est, huic aliquanto insistere diligentius. Ita enim luce clarius apparebit, quanta sit illorũ insania, qui abrogata ecclesiasticæ traditionis autoritate, alterũ tantũ nobis relinquũt fidei religionisq; nostræ principiũ, nempe scripturã canonicam, ad quam nunc omnem quæstionẽ & controuersiã prouocant: hoc interim nõ intelligentes stupidi & miseri, etiã eam ipsam se scripturarũ autoritatem vniuersam tollere, vt q̃ omnẽ, quanta quanta est, nobis depẽdere ab vna ecclesiasticæ traditionis autoritate, superiori capite euidẽter demõstrauimus. Ex quo et hoc cõsequens est imprimis, scripturarũ autoritate eam inferiorẽ esse nõ posse. Quę an par illi sit per omnia, an vero eandem etiã excedat, nunc explicare aggredimur,

B

Parem autem esse ecclesiasticæ traditionis & scripturarum autoritatem, aut potius eandem, in certitudine ac indubiæ veritatis fide, ex his, quæ iam proxime demonstrauimus, facile cuiq; perspectum fore confidimus. Nam scripturis non nisi testificantis ecclesiæ fidem autoritatemq; nos credere, nunc fecimus euidentissimum. Par autem, aut potius eadem sit oportet, fides testis & dicti à se testimonij, notarij & instrumenti à se publicati, chirographiq; sui roborati testimonio. *Ecclesiasticæ traditionis & scripturarũ par autoritas in veritatis certitudine.*

Notiorem tamen nobis ecclesiasticã autoritatem q̃ scripturarũ esse oportere, æque manifesto consequitur. Si enim scripturis, quemadmodũ demonstrauimus, propter testificantem ecclesiã solum credimus, magis perspecta nobis sit oportet, ecclesiasticæ traditionis veritas, q̃ scripturarũ. Nobis, inquam qui indicium, aut argumentũ aliud nullũ habemus, quòd nostra hęc, quæ legimus, scripturarũ exemplaria consonent cum suis autographis, quæ perierũt fortassis vniuersa ante multa secula, quodq; autographa illa, certæ, indubitatæq; fidei fuerunt, vel ab ipsis eorum autoribus, sub manifesta diuinæ cõtestationis fide, tũc viuenti ecclesiæ tradita, vel tũc viuentis ecclesiæ certo testimonio roborata. Hęc enĩ nullo alio argumẽto aut indicio nobis constant, q̃ vnius traditionis ecclesiasticę, quę (vt illius Augu'st. verbis dicã) ab ipsis fundatissimis apostolorũ sedibus, vsq; in hodiernũ diẽ succedẽtibus sibi episcopis, *Notior nobis autoritas ecclesiastica, q̃ scripturarum.* *Augustinus cõtra Manichęos.*

epiſcopis,

episcopis, continua serie, & tot populorū consensione ad nos peruenit. Nota ergo nobis magis sit oportet, fides veritasq; traditiōis ecclesiasticæ, quàm scripturarū. Quemadmodum de situ Asiæ, Aphricæ, aliarumq; nobis igno tarum regionum, & incolarum moribus, credimus referentibus nobis spectatæ fidei testibus oculatis, videlicet ignotis nobis narrationibus, ob notā referentiū fidem. Itaq; & in ecclesia, inquit Augustinus, factis signis & miraculis deus olim demōstrauit se loqui, in apostolis primitus, à Christo missis, accipientibus visibili signo spiritum dei, spiritū veritatis. Qui & palam doctrinam eorum sub attestatione signorum & prodigiorum approbauit, sicut dicitur Marci vltimo. Proinde illius ecclesiæ veracitas magis, inquit, manifesta erat, quàm veritas scripturæ euangelicæ. Quippe quæ cognoscebatur sacra & vera, ex ea quæ tunc erat ecclesia. G

Magis vniuersalē esse autoritatem traditionis ecclesiasticæ, q̄ scripturarum. Capite 2.

Nunc vt illud euidens faciamus, magis vniuersalem esse ecclesiasticæ traditionis, quàm scripturarum autoritatem: hoc est, latius patere, & ad longe plura se extendere, hoc imprimis admonendum putaui: Nos hic loqui de ecclesia Christiana, vt distinguitur contra illam veterem, initiumq; cepit à Christo, per ministerium apostolorum propagata in fines orbis & seculi. Deinde repetenda est illa, quā superiori capite demonstrauimus, nouę legis nostræ à veteri differentia. Quod hæc traditionis tantum est nō scripturæ: contra vero, illa scripturæ potius q̄ traditionis. Siquidem illa à suo legislatore perscripta fuit diligenter, & sic scripta, magno studio conseruata, & transmissa ad posteros, etiam in arca fœderis domini recondito & custodito eius autographo. At nostra tradita tantum est, primum à Christo, apostolis ac discipulis suis, partim viuæ vocis doctrina, partim spiritus vnctione. Quem etiam visibili attestante signo (quo & ipsis crederetur accepta tradentibus) acceperunt. A quibus viuæ vocis oraculo, sub illa quā diximus, diuinæ veritatis manifesta attestatione, ea accepit primitiua ecclesia. Nihil enim scripsit legislator noster Christus, vt fecerat ille Moyses, nihil mandauit scribendū apostolis. Sed euntes, inquit, in mundum vniuersum docete omnes gentes seruare quæcunq; mandaui vobis, & prædicate euangelium omni creaturæ. Illi autem profecti, inquit Marcus, prædicauerunt vbiq;, domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Itaq; audisti supra Petrum euangelizantem Romæ, non scribentem. Marcum vero eo inscio, & veluti furtim colligentē, ex prædicatis passim ab illo, sui euangelij historiam, coactum ad hoc Romanorū Christi fidelium deuotione & pijs precibus pro eorum confirmanda memoria. Eadem & Lucæ scribendi causa fuit, & alijs. Ita quoq; à Iacobo, Petro, Ioanne & Iuda, scriptæ epistolæ illæ, quas vocamus catholicas. Non quidem ad infideles, quos per illas conarentur ad Christi fidem conuertere. Sed ad fratres iam Christianos ex viuā apostolorum traditione & doctrina. Ita Paulus Romanis scribens, dilectis dei vocatis sanctis: Primum quidem gratias, inquit, ago deo meo per Iesum Christum, pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo. D

Viua traditione, non scripto, vniuersam ecclesiā ab initio fuisse fidem Christi. Mar. vl.

1. Cor. 1. Ita ecclesiæ dei quæ erat Corinthi, & sanctificatis in Christo Iesu: Gratias, inquit, ago deo meo semper pro vobis, in gratia dei quæ data est vobis in Christo Iesu, quod in omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo & omni scientia. Ita ecclesijs Galatiæ: Miror, quòd tam cito transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud euangelium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt conuertere euange-

lium

A lium Christi. Sed licet nos, aut angelus de cœlo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Ita omnibus sanctis qui erant Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu: Propterea, inquit, & ego audiens fidem vestram, quæ est in Christo Iesu, & dilectionem in omnes sanctos, non cesso, gratias agens pro vobis, memoriam vestri facere in omnibus orationibus meis. Ita quoque omnibus sanctis in Christo Iesu qui erant Philippis, cum episcopis & diaconibus: Gratias ago deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis pro vobis super cõmunicatione vestra in euangelio Christi. Ita & eis qui erant Colossis sanctis, & fidelibus fratribus in Christo Iesu: Gratias, inquit, agimus deo, & patri domini nostri Iesu Christi, semper pro vobis orantes, audientes fidem vestram in Christo Iesu. Ita ecclesiæ Thessalonicensi: Gratias agimus deo semper pro omnibus vobis, memores operum fidei vestræ, & laborum, & charitatis, & sustinentiæ spei domini nostri Iesu Christi, ante deum patrem nostrum. Ita Timotheo iam dilecto filio in fide. Quem in hoc constituerat remanere Ephesi, vt docentibus aliter, quàm erant ab ipso & apostolis edocti, resisteret. Ita postremo & Tito, dilecto filio secundum communem fidem. Quem in hoc reliquerat Cretæ, vt ea quæ illis adhuc deessent, corrigeret, suppleret & constitueret. Ex quibus sane omnibus, luce clarius est videre, non veluti ex scripto aut commentario primitiuam ecclesiam docuisse apostolos euangelium, quod à Christo docendum prædicandumq; acceperant, & quæcunq; ad fidem, religionemq; nostram pertinebant, sed viua tantum traditione ac doctrina. Nec quæ ita docuerant, reliquisse iam fidelibus & credentibus collecta & conscripta in charta aut tabulis, sed in eorundẽ cordibus tantum & memoria: quorum tantum B ad eosdem scribentes ipsos commonefaciunt. Audis enim Romanorum fidem, quam euangelizante eis Petro acceperant, iam annunciatam, diuulgatamq; fuisse per vniuersum orbem, priusquam Paulus ad illos scriberet. Audis & Corinthios iamdudum instructos (viua nimirum traditione) in omni verbo fidei, & scientia salutis, ita vt nihil ipsis deesset, antequam binæ illæ ab Apostolo scriberentur ad ipsos epistolæ. Sic & Galatas sub interminatione admonet, non transferri ab eo euangelio, quod ante ipsis euangelizatum erat, nimirum viuæ vocis oraculo. Ita & Ephesiorum, & Colossensium, & Thessalonicensium prædicatã fidem, & charitatem, suis commendat literis. Philippensium quoq; communicationem in euangelio Christi, quod viua illa traditione iamdudum acceperant, ante scriptas ad ipsos apostolicas illas literas.

1. Thes. 1

1. Tim. 1

Marc. 16

Vides itaque primitiuæ illi ecclesiæ, traditum viuæ vocis oraculo, non scripto consignatum euangelium Christi, traditam fidem, religionem, doctrinamq; Christianam. Quibus accessere illa apostolorum & euangelistarum scripta, veluti excitandæ, cõfirmandæq; viuæ illius traditionis pia quædam commonitoria, aut corrigendi, extirpandiq;, si quid præter illam primæuam traditionem zizaniæ, inimici astu superseminatum extiterat, gratia. Thessalonicensibus ita scribit Paulus apostolus: De cætero ergo fratres, rogamus vos & obsecramus in domino Iesu Christo, vt quemadmodum accepistis à nobis quomodo oporteat vos ambulare, & placere deo, ita & ambuletis vt abundetis magis. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per dominũ Iesum. Ita fere nihil facit aliud in epistolis suis vniuersis, quàm quod admonet, rogat, obsecrat eos ad quos scribit & nonnunquã sub ana-

Qua occasione prædicatæ iam fidei accesserint apostolica & euãgelistarum scripta.

1. Thes. 4

themate interminatur, ne ab ea quam semel acceperant, traditione apostolica, & euangelio ipsis prædicato, declinent in nouum dogma aut peregrinum aliquod, sed primææ illi traditioni firmiter inhæreant. Quæ tamen illa sit, nusquam conatur vniuersam repetere, aut exprimere suis illis literis. Quin potius illius meminisse iubet, vt secundum eam ambulent, quo deo placeant. Rogamus, inquit, vos & obsecramus, vt ita ambuletis quemadmodū accepistis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare. Scitis enim, quæ præcepta dederim vobis per dominum Iesum. Sed pro nata tantum occasione & necessitate scribit alijs alia. Sic & Corinthijs suis: Ego enim accepi à domino, quod & tradidi vobis, & infra: Cætera autem, cum venero, disponam. Vides iamdudum viuo verbo illum tradidisse Corinthijs de cœna dominica, quæ hic scripto replicat, ad extirpandos subintroductos aduersus traditionem illam errores cōtrarios. Nec tamen vniuersum illum agendi ordinem explicasse scripto, sed inquit: Cætera, cum venero, disponam. Hinc sane, inquit Augustinus ad Ianuarium, intelligitur, quia multum erat, vt in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem vniuersa per orbem seruat ecclesia, ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diuersitate variatur. De quo disputare quin ita faciendum sit, insolentissimæ insaniæ est. C

Postremo & hoc statuendum ob oculos est, quod fuerit euangelistis scribendi argumentum, qui scopus. Nam causam occasionemq; scripturæ eorum iam satis indicauimus. Neq; enim hoc conati sunt literis commendare, quæ præcepta primitiuæ ecclesiæ dederint apostoli per dominum Iesum, quo ordine, quo ritu, quibus sacramentis & cæremonijs eandem instituerint autore, doctoreq; Christo, & spiritu sancto. Sed Christi tantū conuersationem in terris, dictorum actorumq; eius, à baptismo Ioannis præcursoris fere incipientes, ad eius gloriosam ascensionem in cœlos, vtcunq; potuerunt explicare historiam. Quam tamen nec vnus quilibet, neque omnes in vnum nobis reddiderunt integram. Quemadmodum superiore capite luce clarius demonstrauimus, & ipse Ioannes euangelistarum præcipuus, qui nouissimus scripsit euangelium, ingenue confitetur: Sunt, inquit, & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. At quæ ad ecclesiæ institutionem, hierarchiam, sacramentaq; pertinent, ad illam historiam non pertinent: sed maxima parte ea acceperunt apostoli, vnctione spiritus sancti. Quod ne quis à nobis diuinari calumnietur, idem Ioannes haud obscure indicat. Ita enim scribit Christum proxima iam sua morte dixisse discipulis: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo, hoc est, nondum estis illorum capaces. Quæ vel maxime fuisse ea quæ ad ecclesiasticam disciplinam, hierarchiam, gubernationemq; pertinebant, hoc certissimo constat argumento, quod de ecclesia nullum adhuc verbum sane intelligebant, alia quædam (qualia adhuc somniat Iudaica cæcitas & obstinatio) carnalia, de Christi regno & Israelis restitutione animo concipientes. Id quod indicat euidenter ambitio illa filiorum Zebedæi sedendi in regno eius, ad ipsius dextram & sinistram: Duorum quoque discipulorum domini, post eius resurrectionem euntium in Emaus, cum eodem ratiocinatio, qua communem omnium discipulorum Christi sententiam exprimebant: Nos autem, inquiunt, sperabamus quia ipse esset redempturus Israel. Nos, inquam, discipuli eius. Itaque etiam ascensurum iam iam ad patrem, D

Ioan. vi. | Iohan. 16 | Matt. 20. | Luca 24

trem,

A trem, interrogabant in vnum apostoli, num eo tempore esset restituturus regnum Israeli. Vides itaque quam nihil sane intelligebant etiam tum apostoli de regno Christi, quod est eius ecclesia. Itaque quæ ad ecclesiæ suæ disciplinam, hierarchiam sacramenta, institutionemque vniuersam pertinebant, tunc non docuit carnales adhuc incapacesque eorum apostolos, cum ipsis in carne mortali manens. Sed spiritus vnctioni ea reseruauerat. Adhuc multa, inquit, habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Itaque illa tam multa reseruata vnctioni spiritus, didicerunt postmodum apostoli, cum eundem spiritum, sub visibili signo acciperent, eademque tradiderunt ecclesijs: quæ veluti per manus succedentium sibi episcoporum & patrum sibi mutuo & primitiuæ ecclesiæ perhibentium testimonium, certa fidelique traditione ad nos peruenerunt. Quæ qui ex euangelistarū scriptis sibi velit comprobari, æque facit absurde & ridicule, ac si, quando diuisi à se apostoli, orbem terrarum inter se partiti sunt vomere euangelicæ prædicationis excolendum, quæ inter se tunc cōstituerint. (Constituisse enim inter se plurima pro ecclesiastica disciplina, hierarchia, ordineque conseruando, certū est. Nam apostolicos canones agnouit vniuersa Christi ecclesia, atque adeo Nicenum concilium) quam quisque prouinciā sortitus, quid in ea egerit, quo exitu glorificauerit deum, quid Antiochiæ aut Romæ gesserit Petrus, quo pacto sub Nerone vna cum Paulo gloriosum ibidem consummauerit martyrium, ex eisdem sibi exegerit demonstrari, alioqui nihil omniū eorum crediturus: cum euangelia vnam saluatoris nostri explicare conentur peractam in terris historiam, & inter homines vitam & conuersationem. Ita & apostolicæ illæ epistolę pro nata occasione necessitatis vnius aut alterius ecclesiarū particularium scriptæ sunt. Ne quis opinetur, si non vna, saltem vniuersis epistolis suis voluisse Apostolum comprehendere vniuersa nostræ fidei, Christianæque doctrinæ præcepta & mysteria. Non enim velut continuū aliquod opus, illas contexuit epistolas: sed tanquàm sollicitudinem gerens ecclesiarum Christi, vt audiuit vspiam aliquid exortum scandali, aut superseminatum zizaniæ aduersus primæuam, germanamque traditionem apostolicam, statim occurrit: fideles magis corroborans in fide, dubios confirmans, errantes, seductosque reuocans, seductoribus resistens, vnū hoc vniuersis suis illis epistolis agens perpetuo, ne ab ea, quam acceperant, apostolica traditione declinarent latum digitum. Nec mihi fit verisimile, cum primam earum scriberet, quicquam cogitasse de scribendis reliquis, nondum videlicet enatis scribendi earundem occasionibus & argumentis. Nec scripsisse illas ecclesiæ catholicæ, sed singulas singulis ecclesijs particularibus aut personis, vt quæque scribendi peculiarem causam exhibuit. Id quod euidenter conuincitur in ea quę ad Philemonem scripta est epistola. Quæ præter familiarem commendationem & deprecationem pro vno Onesimo seruo eius fugitiuo, nihil prorsus continet. Quam certum est, in hoc scriptam non fuisse à Paulo, vt publice legeretur in catholica Christi ecclesia. Obtinuit tamen hoc eius in vniuersam ecclesiam sollicitudo, studium, labor, & officium fideliter prædicati longe, lateque euangelij, singularisque autoritas, vt quicquid Pauli certo agnosceretur, ab omnibus religiose, & summa cum veneratione amplexaretur & tandem publice legeretur in ecclesia. Quæ quatuordecim illas eius epistolas sub sui chirographi certa fide consignatas, nobis legendas tradidit, cum alioqui nobis prorsus essent incognitæ.

Ioan. 16.

B

Ex his euidens factum puto, latius patere, & magis vniuersalem esse ecclesiasticæ traditionis, quàm scripturarum autoritatem: quemadmodum & nobis est ea notior ac manifestior. Siquidem harũ autoritatem ab illius autoritate nobis dependere, supra euidenter demonstrauimus. Deinde nec continere has ex professo, vniuersam illam Christianæ doctrinæ traditionem, quam ab apostolis primitiua ecclesia acceptam, fideliterq; conseruatam, continua successione episcoporum & patrum transmisit ad nos, vt traditione magis, quàm scripto nititur lex euangelica. C

Origenes in numer. homilia 5. In Numeros ita scribit Origenes: In ecclesiasticis obseruationibus sunt nonnulla, quæ cum omnibus facere necesse est, non tamen eorum ratio omnibus patet. Nam quod (verbi gratia) genua flectimus orantes, & quod ex omnibus cœli plagis ad solam Orientis partem conuersi fundimus orationem, non facile cuiquam puto esse rationem compertam. Sed & eucharistiæ, seu percipiendæ, sed quo ritu geritur explicandæ, vel eorum quæ geruntur in baptismo verborum, gestorumq;, atq; interrogationum ac responsionum, quis facile rationem explicet? Et tamen hæc omnia, operta licet & velata, portamus super humeros, cum ita implemus ea & exequimur, vt à pontifice magno Christo, & filijs eius tradita & commendata suscepimus. Hactenus Origenes. Quæ tamen ita velim legas, vt in illis intelligas, non vnius Origenis sensum, sed catholicæ, quæ suo seculo fuit, orthodoxæq; ecclesiæ: cuius illis verbis ea de re sententiam exprimit. Ex quibus vides vnde nobis, quas nunc stolidi ac miselli quidam contemnunt, quod in euangelio scriptæ non sunt, cæremoniæ illæ ecclesiasticæ. A quo suscepit Christi ecclesia, quam adhuc retinet formam, rituumq; verborum & gestorũ in sacramentis suis, nempe à pontifice magno Christo & filijs eius apostolis, ipso nimirũ autore, doctoreq; commendata ac tradita. Neq; enim alia ecclesijs tradidisse apostolos, quàm quæ edocti erant vnctione spiritus: aut alia illius spiritus, alia vero Christi esse credendũ est. Non enim loquetur, inquit, à semetipso, sed quæ audiet loquetur. Quid est, quod à semetipso non loquitur? hoc nimirum, quod à semetipso non est. A quo ergo audit quæ loquitur? ab eo vtiq; à quo, & est, & mittitur. Cũ autem venerit, inquit, paracletus, quem ego mittam vobis à patre; spiritum veritatis, qui à patre procedit. Nunquid mittentem non audis, & cuius sit spiritus? nempe veritatis & Christi. Audit ergo à patre & filio: neq; alia quàm quæ audit, loquitur. Ille, inquit, me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Vides ergo cui accepta referenda sunt, quæ apostolos docuit vnctio spiritus, & quæ ex apostolica traditione accepit, seruatq; sancta mater ecclesia. Cyprianus ille gloriosus martyr & pontifex, Origene quidem paulo posterior, tamen eidem contemporaneus, de ablutione pedum, quam die Iouis sancta, ritu solenni, vniuersa seruat ecclesia, audi quid scribat sermone de ea peculiari: Ipse summus sacerdos, sui est sacramenti, eucharistiæ videlicet institutor & autor. In cæteris homines spiritum sanctum habuere doctorem. At sicut par est spiritui sancto & Christo diuinitas, ita in suis statutis æqua est autoritas & potestas. Nec minus ratum est, quod dictante spiritu sancto tradiderunt apostoli, quàm quod ipse tradidit Christus, & in sui commemorationem fieri præcepit. Manet singulis dignitas propria, & vniformis in suo genere stat autoritas omnium, nihil addi, nihil subtrahi, nihil corrigi potest vel mutari. Hactenus ille Cyprianus. Quo teste, rursus audis catholicæ ecclesiæ, quæ illo seculo viuebat, ad nos prolatam sententiã, ei per omnia consonam, quam

D (beside: apostolos, quàm quæ edocti erant)

Ioan. 16. (beside: alia vero Christi esse credendũ est)

Ibidem. (beside: quid mittentem non audis)

&

& Origene illo, ex altero & diuersissimo orbis loco testificante, paulo ante
A audisti, vnde nobis ritus illi solennes, quos adhuc hodie obseruat sancta mater ecclesia. Et quod nuper nati non sunt, nec ab homunculis conficti, vt nunc impia temeritate somniant, qui præcipuum nobis auferre conantur nostræ fidei, religionisque principium. Sed ex ipsa traditione apostolica. Vides quoque apostolicæ traditionis eiusmodi autoritatem, quæ spiritum sanctum doctorem autoremque habuit. Sicut enim par, inquit, est spiritui sancto, & Christo diuinitas, ita in suis statutis æqua est autoritas & potestas. Nec minus ratum est, quod dictante spiritu sancto tradiderunt apostoli, quàm quod ipse per se tradidit Christus, & in sui commemorationem fieri præcepit.

Tertullianus ille sui temporis clarissimus in ecclesia scriptor, Origeni quidem cõtemporaneus, sed aliquanto vetustior, Cypriani autem illius gloriosi pontificis & martyris præceptor, libro de corona militis, scribit in hæc verba: Aquam baptismatis adituri aliquanto prius sub antistitis manu contestamur, nos renunciare diabolo, pompis, & angelis eius, & dehinc ter immergimur, & cætera. Eucharistiæ sacramentum omnibus mandatum à domino etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu quàm præsidentium accipimus, oblationes pro defunctis, pro natalitijs annua die facimus, die dominico ieiunium nephas ducimus, vel geniculis adorare, eadem immunitate à die Paschæ vsque in Pentecosten gaudemus, calicis etiam, aut panis nostri aliquid decuti in terram anxie patimur, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum, ad calceatum, ad mensas, ad cubilia, frontem crucis signaculo terimus, & cætera. Istarum & aliarum ecclesiasticarum disciplinarum si expostulas legem, nulla legis traditio tibi prætendetur, auctrix est consuetudo, & idonea testis est traditionis veteris. Antiquas obseruationes ecclesiæ,
B si nulla scriptura determinauit, certe consuetudo roborauit, quæ sine dubio, de traditione apostolica manauit. Hactenus ille. Ex quibus facile intelligis, quàm sit ecclesia custos fida traditionis, quam semel recepit, apostolicæ. Quas enim ille absque vllo scripto obseruationes eo seculo, hoc est, annis centum septuaginta post Christum, per vniuersam ab initio ecclesiam commemorat, easdem videmus in hodiernum vsque diem obseruari. Audis insuper, quæ à primitiua ecclesia, continua illa obseruatione, veluti per manus succedentium sibi patrum & episcoporum ad nos peruenerunt, quamuis absque vllo scripto, ex apostolica descendisse traditione.

Irenæum Lugdunensem episcopum Polycarpi auditorem supra audisti, vt ipse aduersus hæreticos statuat ac demonstret traditionem veram & germane apostolicam, videlicet, quam ab ipsis apostolis receptam primitiua ecclesia per continuam successionem episcoporum transmisit ad nos. Satis habens eandem demonstrare in vna ecclesia Romana, fundata à gloriosissimis duobus apostolis Petro & Paulo. Cui, vt omnium maximæ & principalissimæ, necesse sit vniuersam ecclesiam confirmari & consentire in fide. Cuius vnius fidem, obseruationemque, quam habet ab apostolis annunciatã, & per successiones episcoporum ad nos peruenientem, magna cum fiducia obiectat hæreticis, & cõfundit omnes, qui fidem aliter, quàm oportet, colligunt.

Magnus ille Basilius libro de spiritu sancto ostendit apostolicum esse dogma, non scriptis ecclesiæ traditionibus inhærere: Laudo vos, inquit Apostolus, quod per omnia mei meministis, & quemadmodum tradidi vobis traditiones, obtinetis: siue per sermonem, siue per epistolã. Dogma-

tum ergo quæ in ecclesia prædicantur, quædam, inquit, habemus è doctrina scripto prodita, quædam rursus ex apostolorũ traditione in mysterio, id est, occulto tradita recepimus. Quorum vtraq; parem vim habent ad pietatem, nec in his quisquã contradicit, quisquis sane vel tenuiter expertus est. Nam si consuetudines quæ scripto proditæ non sunt, tanquã haud multum habentes momenti, conemur reijcere, imprudentes & ea damnabimus, quæ in euangelio necessaria ad salutem habentur: imo potius ipsam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus. Quod genus est (vt eius quod primum est vulgatissimũ, primo loco commemorem) vt signo crucis eos qui spem collocarunt in Christum signemus, quis scripto docuit? vt ad Orientem versi precemur, quæ nos docuit scriptura? inuocationis verba cum ostenditur panis eucharistiæ & poculum benedictionis, quis sanctorum in scriptis nobis reliquit? Nec enim his contenti sumus quæ cõmemorat Apostolus, aut euangelium, verum & alia quoq; & ante & post dicimus, tanquam multum habentia momenti ad mysterium, quæ ex traditione citra scriptum accepimus. Consecramus autem & aquam baptismatis, & oleum vnctionis, ex quibus scriptis? nónne ex tacita secretaq; traditione? Ipsam porro olei vnctionem quis scripto proditam docuit? Iam ter immergi hominem vnde traditum? velut renunciare Satanæ & angelis eius, ex qua scriptura habemus? nonne ex priuata & arcana hoc traditione? nonne ex doctrina quam patres nostri in silentio (quod curiosos excitat & ociosos submouet) seruarunt? pulchre quidem illi, nimirum docti arcanorũ venerationem silentio conseruari. Nam quæ nec intueri fas est non initiatis, qui cõueniebat horum disciplinã publicitus circumferri scripto? Aut quid tandem sibi voluit magnus ille Moyses, qui non omnia quæ erant in tabernaculo, passus sit omnibus esse peruia? Sed prophanos extra sacros cancellos statuit, puriora atria purioribus permittens, Leuitas solos dignos censuit numinis ministerio, mactationes, & holocaustomatũ oblationes, reliquumq; ministerium sacerdotibus assignauit, atq; vnum ex omnibus selectum recepit, ac ne id quidem semper, sed vno tantũ die quotannis: rursus & huius diei certam horam qua fas esset ingredi præstitit, quo propter nouitatem & insuetudinem cum stupore intuerentur sancta sanctorum, probe sciens pro sua sapientia, res vsu tritas, & vndecunq; parabiles expositas esse contemptui: quod vero sepositum, quodq; rarum est, huic natura coniunctam summam admirationem. Ad eundem profecto modum, & qui in primordijs ecclesiæ certos ritus præscripserunt apostoli, in occulto, silentioq;, mysterijs suam seruauere dignitatem. Neq; enim omnino mysterium est, quod ad populares, aut vulgares aures effertur. Hæc est ratio cur quædam citra scriptum sunt tradita, ne dogmatum cognitio propter assuetudinem vulgo veniret in contemptum. Aliud autem est dogma, aliud edictum. Nam dogmata silentur, edicta publicantur. Est autem silentij instar obscuritas, qua vtitur scriptura, mentem ad contemplationem dogmatum inhabilem exercens. Idq; ad vtilitatem versantium in scripturis. Post commemoratas deinde & alias plurimas obseruationes, quas ab ipsis apostolorum temporibus, nihil dubium, ex apostolica traditione citra scriptum obseruat catholica Christi ecclesia: Dies, inquit, me deficiet, si ecclesiæ mysteria vniuersa citra scriptum tradita pergam recensere. Hæc ille vere magnus Basilius. In quibus audis, ad quàm multa se extendat ecclesiasticæ traditionis autoritas, ad quæ se non extendunt scripturæ. Audis præterea, cur non expediat omnia nostræ religionis mysteria

Marginal notes: C; 1. Cor. 11; Exod. 30; Lucæ 1.; Leuit. 21; D

mysteria scripto commendari. Audis denique, quæ citra scriptum obseruat
A sancta mater ecclesia, non minorem vim ad pietatem habere, quàm quæ scripta sunt in euangelijs.

Diuum Augustinum superius audiuisti asserentem baptisma paruulorum, nunquid ex scripturis? Paruuli, inquit, baptizati ponuntur in numero credentium, & hoc solum ex consuetudine ecclesiæ antiqua, canonica, fundatissima. Hoc habet, inquit, autoritas matris ecclesiæ, hoc fundatissimæ veritatis obtinet canon. Audis fundatissimæ veritatis canonem, non equidem scripturas, sed ecclesiasticam sine scripto obseruationem.

Hieronymus Vigilantium contemnentem, ridentemq́; ritum ecclesiæ in veneratione sanctorum, tanquam sub religionis prætextu ex gentilitate introductum, in ecclesijs cereorum moles fulgente sole accendere: & puluerem reliquiarum beatorum martyrum in precioso vasculo circundatum linteo aliquo precioso osculando adorare, & æstimare inde honorem competere sanctis martyribus, tanquam nostro lumine illustrandis, quos agnus in medio throni cum omni fulgore maiestatis suę illustrat. Dicentem insuper, Apoca.5 stulte à nobis implorari suffragia sanctorum, vt qui nobis adesse & opitulari non possint. Hunc, inquam, Vigilantium (cuius proli dolor iam multi reuixerunt discipuli, etiam qui egregie pij videri volunt) quibus tandem armis congressus est orthodoxus ille Hieronymus? quibus confecit ac iugulauit telis? Certe scripturas non audies. Nam reijciens ac refellens primo notariam quam ille orthodoxis catholicæ ecclesiæ filijs intentauit calumniam, impudensq́; mendacium: Quis, inquit, martyres vnquam adorauit, aut martyrum ossa? Non omnis qui colit ac veneratur aliquid, mox illud adorat. Veneramur martyrum reliquias, non adoramus. Ipsam venerationem reliquiarum sanctorum martyrum nunc audi quo adstruat argumento. Si sa-
B crilegi sunt, inquit, qui veneramur illa, ergo sacrilegus fuit Constantinus Imperator, ergo omnes ecclesiarum episcopi, non solum sacrilegi, sed & fatui, qui reliquias in serico & vase aureo portauere. Constantinus Imperator Constantinopolim transtulit sanctas Andreæ, Lucæ, & Timothei reliquias, apud quas dæmones rugiunt. Romanus pontifex offert domino sacrificia super mortuorum hominum Petri & Pauli ossa veneranda, & tumulos eorum arbitratur altaria Christi. Hæc quidem ille de veneratione reliquiarum sanctorum martyrum, in quibus audis adamantinum illud robur traditionis ecclesiasticæ, & communis per orbem catholicæ ecclesię obseruationis, non euangelicas scripturas. Ritum vero illum quem Vigilantius ridebat, venerationis per accensos cereos, & id genus alia, hac ratione tuetur: Causabantur, inquit, olim Iudas & apostoli quod periret vnguentum effusum in caput domini, sed voce illius correpti sunt. Neque Matt.26 Mar.14 Christus indigebat vnguento, neque martyres lumine cereorum qui accenduntur, non ad illuminandum martyres, non ad fugandas ab illis tenebras, sed vniuscuiusque deuotio recipitur à deo, & sub typo luminis corporalis lux æterna ostenditur. Sic per totas Orientis ecclesias quando legitur euangelium, accenduntur luminaria, iam sole rutilante. Hic nunquid alias scripturas audis? Pro suffragijs vero sanctorum & martyrum nobis magnopere expetendis. Si, inquit, apostoli & martyres, cum adhuc essent constituti in corpore, potuerunt orare pro cæteris, quando adhuc pro seipsis debebant esse solliciti, quanto magis orant pro alijs post coronas, post triumphos & victorias? Vnus Moyses sexcentis millibus armato-

rum impetrauit à deo veniam. Stephanus imitator domini sui & primus
Actor. 7 martyr, pro persequutoribus suis veniam deprecabatur. Quomodo minus C
valebunt cum Christo iam regnantes? Hæc ille orthodoxus Hieronymus
aduersus Vigilantium, quem ipse communem ecclesiæ sententiam, obseruationemque contemnentem, non dubitauit habere pro hæretico, quamuis scripturis non contradiceret: quemadmodum eundem habuit vniuersa deinceps orthodoxa Christi ecclesia. Ita & in Esaiam scribens, dicit fuisse quosdam hæreticos, qui contemnebant sanctorum martyrum basilicas. Quales, inquit, nuper sub magistro cerebroso in Gallia pullularunt, qui basilicas martyrum declinantes, nos, qui orationes ex more celebramus, quasi immundos fugiunt. Audis hæreticos Hieronymo fuisse, qui contemnebant ad basilicas & venerandas reliquias martyrum iuxta morem ecclesiæ orationes celebrare. Quod si orthodoxo illi communicamus in fide, & in beatitudine optamus communicare, nunquid & nobis non sunt hæretici? Sunt plane. Et sunt anathema, quicunque communi, receptæque ab antiquo obseruationi & traditioni ecclesiasticæ contradicunt, tametsi nullæ scripturæ aduersentur aperte.

Audis itaque istis omnibus, tam multis, tam sanctis, tam doctis patribus, quanto, quàm scripturarum sit vniuersalior autoritas traditionis ecclesiasticæ, cum multa sine scripto ex ea teneant. Et cum Irenæum audis, cum Origenem, Cyprianum, Basilium, Hieronymum, Augustinum, hac de re consonam, imo vnam proferentes sententiam, nolo imagineris totidem hominum, eruditissimorum quidem & sanctissimorum, attamen hominum te audire sententiam, quæ nobis præiudicare non possit, nec fidei, religionisque legem præscribere. Neque enim eorum tantum, sed totius orthodoxæ per vniuersum orbem tunc diffusæ ecclesiæ (cuius & sunt & fuerunt columnæ quædam præcipuæ) audis sententiam. Quæ per illos ex quatuor orbis terræ cardinibus consonam, imo D
vnicam suam ad nos profert sententiam. Neque enim aliud Irenæum, Tertullianum, Origenem, Cyprianum, Basilium, Hieronymum, Augustinum, de ecclesiasticæ traditionis & obseruationis autoritate, tanto consensu sensisse credendum est, quàm quod cõmuniter sentiebat orthodoxa Christi ecclesia, de qua cuiusque sententia, non de sua ipsorum, propriè semper loquuntur. Cuius si hac de re propria ipsius voce sententiam adhuc audire desideras, eam audies ex libello professionis orthodoxæ fidei, sub qua ab illo Orientalium ecclesiarum per Acatium Constantinopolitanum episcopum, excitato schismate sub Hormisda Romano pontifice, eædem recõciliari meruerunt, & redierunt ad gremium, vnitatemque matris ecclesiæ. Quam notorium est, fuisse orthodoxæ & catholicæ ecclesiæ fidem ac professionem, ad cuius vnitatem ea fidei professione reuertebantur. In quo quidem professionis libello, inter alia multa ita legitur: Quia prima salus est, rectæ fidei regulam custodire, & à patrum traditione nullatenus deuiare. Sed post eius tragœdiæ plenius explicandæ locus incidet cõmodior, vbi & sub certissima fide proferemus illum professionis orthodoxæ fidei libellum. Ex quo hoc interim audis, quæ sit & fuerit sententia ac fides catholicæ Christi ecclesiæ de traditione patrum & ecclesiastica, nempe hoc esse salutis principium, illi firmiter inhærere & ab ea nullatenus deuiare. At ecclesiæ testimonium perhi-
1. Tim. 3 bent & Christus & Apostolus: Quod ipsa sit columna & firmamentum veritatis, secum permanentem habens in æternum illustratorem, doctoremque spiritum sanctum. Cuius sententiam, qui non audit, non amplexatur,

non

A non sequitur, ad ouile Christi non pertinet. Sed sit tibi, inquit ipse Christus, tanquam ethnicus & publicanus. Quanquam quod ad præsentem disputationem pertinet, non puto dubitaturum quenquam, qui quæ superiori capite demonstrauimus, diligenter legerit, quin latius longe pateat ecclesiasticæ traditionis, quàm scripturarum autoritas vel eo solo, quod illam ad ipsas etiam scripturas se extendere, & non contra, fecimus euidentissimum. Scripturis enim non propter vllas scripturas credimus: quæ omnes, quantum ex ipsis est, æque nobis ignotæ sunt: sed tantum propter testificantem ecclesiam. Matt. 18

Magis idoneam & efficaciorem esse ecclesiasticæ traditionis autoritatem, quam scripturarum, in re dubia, ad fidem, certitudinemque faciendam: etiam, vbi id, de quo agitur, ex scripturis constare poterit. CAP. IIII.

NVnc & hoc demonstrandum est, quod magis idonea sit & efficacior ecclesiasticæ traditionis autoritas in re dubia, aut quacunque excitata controuersia, ad fidem, certitudinemque faciendam, quàm sint ipsæ scripturæ. Quandoquidem clariorem esse constat, magisque apertam & plane inflexibilem communem ecclesiæ sententiam, traditionemque ecclesiasticam. Cum contra scripturæ plurimũ frequenter obscuritatis habeant, & se trahi, accõmodarique in diuersam, & ad eam quam quis secum ante præsumpsit sententiam, & eludi cauta expositione, facile permittant. Proinde & harum certam, inflexibilemque amussim esse ecclesiasticę traditionis communem sententiam. Cui quando aptantur, si qui locus incidat obscurior, si quid difficultatis occurrat, aberrari à veritate nõ posse certum est. Quemadmodum, cum neglecta, contempta, reiectaque amussi illa leguntur & tractantur pro cuiusque captu & ingenio, fit nobis mensa nostra in laqueum, in captionem & scandalum: & vnde refici, instruique nos oportębat, omnis nobis erroris, omniumque hæresium fit seminarium.

B

Sanctus ille gloriosusque martyr & pontifex Clemens, beati Petri successor, scribit docuisse Petrum diligenter obseruandum esse, vt lex dei cum legitur, non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur vel doceatur. Sunt enim, inquit, multa in scripturis diuinis, quæ trahi possunt ad eum sensum, quem sibi vnusquisque præsumit. Et ideo oportet intelligentiam scripturarum ab eo discere, qui eam à maioribus secundum veritatem sibi traditam seruat. Vides scripturarum amussim, ecclesiasticæ traditionis veritatem à maioribus acceptam. Scripturarum obscuritas.

Imprudentissime iactitant superbi tumidique hæretici, à quibus sapientiã suam abscondit deus, omnia sibi esse peruia in scripturis, non se præceptores, non interpretes requirere, nõ quid ecclesia in scripturis sentiat, sed ipsas sibi esse per se facillimas & suipsius interpretes. Discendas ipsas per seipsas. Hæc sibi persuasit impurus ille impiusque Lutherus, hæc & alijs nititur persuadere, quo ecclesiasticę traditionis autoritatem, vt nullius momenti, vt su peruacuã tollat è medio, & nos, ecclesiamque Christi in densissimas tenebras, in cõfusionem plusquam Babylonicã præcipitaret. At ille orthodoxus eruditissimusque Hieron. qui ab adolescentia (vt de se scribit) non cessauit aut legere vnquã, aut doctos viros ea quæ nesciebat, interrogare, (Neque enim, inquit, meipsum tantum, vt plerique, habui magistrum. Denique nuper ob hanc vel maxime causam perrexi Alexandriam, vt viderem Didymũ & ab eo in scripturis omnibus quæ habebam dubia sciscitarer) Hic, inquã, ille Hieronymus ad Paulinũ scribens, & difficultatem, obscuritatemque scripturarum com-

commemorans, ostendit nos in eisdem, sine præuio & præmonstrante doctore, semitam ingredi non posse. Et impudens os illud sibi per se peruia iactat omnia sine præuio duce ac præmonstrante iter doctore? C

Scilicet hi sunt illi paruuli in oculis suis, quibus sapientiam suam reuelauit deus pater. Esaiam, Hieremiam, Ezechielem & Danielem, quis (inquit ille) potest intelligere vel exponere? Quorum tertius Ezechiel, principia & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta, vt apud Hebręos ipsæ partes cum exordio Genesios ante annos XXX. non legantur. In Actibus apostolorū sanctus ille Eunuchus cum legeret Esaiam prophetam, interrogatus à Philippo, putasne quæ legis, intelligis? respōdit: Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego, inquit ille Hierony. vt de me loquar interim, nec sanctior sum hoc Eunucho, qui de Aethiopia, id est, de extremis mundi finibus, relicta aula regia venit ad templum, nec studiosior, tantus quippe amator legis, diuinæq; scientiæ fuit, vt etiam in vehiculo legeret sacras literas. Et tu quisquis es, qui persuades tibi tam faciles intellectu scripturas, vide qua fronte te sanctiorē, diligentioremq; præsumas, aut illo sanctissimo, studiosissimo, eruditissimoq; Hieronymo, aut sancto illo, quem tantopere præ se prædicat, Eunucho? idem ille Hieronymus: Iacobus, inquit, Petrus, Ioannes & Iudas, VII. epistolas ædiderunt, tam mysticas quàm succinctas & breues pariter & longas, breues in verbis, longas in sententijs: vt rarus sit, qui non in earum cæcutiat lectione. Et quis est omnium tractatorum veterū, qui in Paulinis epistolis non confiteatur nimia se difficultate & perplexitate tam sententiarū quàm sermonis retineri? Apocalypsis Ioannis tot habet, inquit ille, sacramenta quot verba, imo in singulis verbis multiplices latent intelligentiæ. Hæc eorū de sacris literis censura est, quorum omne studium, omnis voluntas semper fuit in lege domini, & qui eas vita, moribusq; expresserunt, & inhabitantis in se Christi spiritus euidentissima signa ædiderunt. Et nunc si dijs placet, derepente factæ sunt intellectu tam faciles, tam apertæ, tam peruiæ, etiam agricolis, opificibus, nautis & vilissimæ feci ex infima plebe. Qui nihil vnquam minus q̃ cogitauerunt de deo, sed quorum omne studium fuit inter aleam, ceruisiam & scorta, sub nouo hoc suo magistro Luthero, nouo scilicet paracleto, qui suos omnes derepente in alios homines transformat & θεοδιδάκτους facit. Petrus de Paulinis epistolis loquens: Sunt, inquit, in illis quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. At isti nulla in illis difficultate remorantur. Sed videant ne ipsi veluti digito designet Apostolus indoctos & instabiles, qui deprauent scripturas ad suam aliorumq; perditionem. Proposita est in commune mensa diuinæ scripturę, tam nobis, hoc est, catholicę ecclesiæ filijs, quàm Iudæis & hæreticis. Sed nobis ad animæ refectionem, fidei robur & salutem: Iudæis vero & hæreticis in laqueum, in captionem, in scandalum & in retributionem. Iudæis quidem (vt quibus in hodiernum diem manus plenæ sunt Christi sanguine, quippe consentientibus patrum suorum parricidio, & Christum dominum blasphemantibus) miscuit deus spiritum soporis in tanti sceleris retributionem, factaq; est ipsis scriptura sancta in captionem, in scandalum & in iudicium proprium. Nos, inquit Apostolus, spem habentes in Christum, multa fiducia vtimur, & non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, vt non intenderent filij Israel in faciem eius, quod euacuatur: sed obtusi sunt sensus eorum, vsque in hodiernum enim diem D

Actor. 8.
Esaiæ 52.
1. Petri 3.
2. Cor. 3.

A diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non reuelatū, quoniam in Christo euacuatur. Sed vsque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positū est super cor eorum. Cùm autem conuersi fuerint ad dominum, auferetur velamen. In Christo enim, inquit, euacuatur. Ipse Apoca.5 enim est ille, qui vicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid, vnus omnium qui in cœlo, & qui in terra inuentus, qui aperiret librum, & solueret signacula eius, hoc est, recluderet mysteria legis & prophetarum. Ad quem qui ex Iudæis non conuertuntur, ipsis est visio omnium, veluti verba libri signati. Est itaque & nobis & Iudæis communis veteris testamenti scriptura, sed non intelligentia. Est & hæreticis vtriusque testamenti communis nobiscum scriptura, quam vtrique verissimam, & certæ indubitatæq; fidei cōfitemur, sed discors etiam intelligentia. Siquidem nos eam dirigimus ad amussim illam ecclesiastici & catholici sensus: illi relicta & contempta ecclesiasticæ traditionis illa regula, suo eam sensu intelligunt: quam illa amussi non adhibita, tot fere & tam pugnantibus modis contingit intelligere, quot sunt homines, & quàm diuersi. Neque ideo sunt hæretici, Nouatianus, Sabellius, Donatus, Arrius, Eunomius, Macedonius, Photinus, Apollinaris, Priscillianus, Iouinianus, Pelagius, Cælestius, Nestorius, & postremo vniuersæ quæ nunc per ecclesiam Christi longe latéque debacchatur, quamuis inter se pugnantissimorum, sub vno tamen magistro Luthero, hæreticorum colluuies, tam varijs & pugnantibus inter se sectis & sententijs, vt dinumerari vix possint. Hi, inquam, vniuersi non ideo sunt hæretici, quia scripturis non credunt: sed quia non credunt ecclesiæ, quia scripturas suo, non ecclesię sensu intelligunt, quia contempta catholica antiquitate ecclesiasticæ traditionis, prophanas dogmatum suorum nouitates introducunt. Nouitates, inquam, quæ sunt ca-

B tholicæ vetustati contrariæ: non quærentes Christum in corpore ecclesiæ, sed in deserto, in angulis, in domorum penetralibus: vbi eodem Christo teste, frustra quæritur. Ita nulla vnquam hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore ebulliuit, & prophani alicuius dogmatis nouitatem excogitauit. Nouitatem, inquam, quam ante ignorauerat catholica Christi ecclesia. Quis enim ante sceleratum Arrium indiuiduæ trinitatis vnitatem discindere, quis ante impium Sabellium vnitatis trinitatem confundere in ecclesia ausus est? Quis ante crudelissimum Nouatianum crudelem deum dixit, eo quod mallet mortē morientis, quàm vt reuertatur & viuat? Quis ante Magum Simonem apostolica districtione percussum (à quo vetus ille turpitudinum gurges ad nouissimū Priscillianum continua & occulta successione manauit) autorem malorum, id est, scelerum, impietatum, flagitiorumq; nostrorum, ausus est dicere creatorem deum? Quis vnquam ante prophanum illum Pelagium tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrij, vt ad hoc in bonis rebus actus singulos adiuuandum, necessariam dei gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum eius Cœlestium, reatu præuaricationis Adæ, omne humanum genus denegauit adstrictum? Innumera sunt eiusmodi, quibus cunctis satis euidenter perspicueq; monstratur hoc apud omnes hæreses solenne ac legitimum esse, vt prophanis nouitatibus gaudeant, antiquitatis scita fastidiant, & per oppositiones falsi nominis scientiæ à fide naufragent. Non desunt illis scripturarum testimonia: vna illis deest amussis, & regula recte intelligentiæ earundem. Nam si legas, seu veterum, seu recentium hæreticorum opuscula, cernas prope nullam omitti paginam, quæ non noui aut

veteris

veteris testamenti sententijs fucata & colorata sit. Sed tanto magis pertime scendi & cauendi sunt, quanto occultius sub diuinæ legis vmbraculis latitant, & sub cœlestis eloquij veluti quodam aromate ac dulcedine, virus suũ
Matth.7 propinant incautis. Cuius & ipse saluator nos admonet: Attendite, inquit, à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ouium, abintus autem sunt lupi rapaces. Quid autem est vestitus ouium, nisi prophetarum, apostolorum & euangelistarum proloquia? quæ ijdem ouili quadam syncerirate agno illi immaculato, tanquam vellera quædam intexuerunt. Qui vero lupi rapaces, his velleribus obtecti, nisi sensus hæreticorum feri & rabidi: qui caulas ecclesiæ semper infestant, & gregem domini, quaqua possunt, lacerant? Sed vt fallacius incautis ouibus obrepant, manente lupina ferocia, deponunt lupinam speciem, & sese diuinæ legis sententijs, quasi velleribus quibusdam obuoluunt, vt cum quisq; lanarum molliciem præsenserit, dentium aculeos
Ibidem. nequaquam pertimescat. Sed quid ait saluator? Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Hoc est: Cum cœperint diuinas illas voces non proferre tantum, sed suis, non Christi dogmatibus accõmodare: non tantum iactare, sed suo, non ecclesiæ sensu eas interpretari & exponere: tunc se prodit illa amaritudo & acerbitas, tunc ferina rabies intelligitur, tunc exhalatur nouitiũ virus, tunc prophanæ nouitates experiuntur, tunc primum scindi sepem videas, tunc transferri patrum terminos, tunc catholicam fidem cædi, tunc ecclesia-
2.Cor.11. sticum dogma lacerari. Tales erant hi, quos percutit Paulus apostolus dicens: Nam huiusmodi pseudapostoli operarij subdoli transfigurant sese in apostolos Christi. Nec mirum est, inquit. Ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis. Non ergo magnum, si ministri eius transfigurentur sicut ministri iustitiæ: si capitis sui callida machinamenta sectentur, quæ ille ad nocendum efficacissima nouit. Nulla enim est alia ad fallẽdum via facilior, D quàm vbi nefarij erroris subinducitur fraudulentia, ibi diuinorum verborum prætendatur autoritas. Quod si ipsum dominum maiestatis non dubitauit his armis appetere, quid non faciet misellis hominibus? Apud Mat-
Matth.4 thæum ita legitur: Tunc assumpsit illum diabolus, id est, dominum saluatorem, & statuit illum supra pinnam templi, & dixit ei: Si filius dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, quod angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Si, inquit, filius dei es, mitte te deorsum. Quare? Scriptum est enim, inquit. Hic (quod ille diligenter admonuit) nobis quoq; iterum iterumq; inculcandum est, vt huius loci doctrinã magnopere & attendamus & retineamus omnes, quo tanto euangelicæ autoritatis exemplo, quando apostolica seu prophetica aliquem verba contra catholicam, vniuersalemq; ecclesiæ fidem proferre viderimus, diabolum per eum loqui nihil dubitemus. Nam quemadmodũ tunc caput capiti, ita nunc quoq; membra membris loquuntur: membra scilicet diaboli membris Christi, perfidi fidelibus, sacrilegi religiosis: hæretici postremo orthodoxæ & catholicæ ecclesiæ filijs. Et quid tandem dicunt? Si filius dei esse vis, si hæreditatem regni cœlestis consequi, mitte te deorsum, dimitte te ex arce illa catholicæ ecclesiæ, quæ ædificata est vt ciuitas super montem posita, dimissaq; ecclesiasticæ traditionis ac doctrinæ antiquitate, nostras adinuentiones sequere, mitte Christum quærere in corpore ecclesiæ, & nobiscum quære ipsum in deserto, in domorum angulis & penetralibus. Si vnde ita tibi faciendum probet, vnde persuadeat, interroges, statim ille: Scriptũ est enim. Et continuo mille testimonia, mille exempla, mille autoritates parat: de le-

ge,

ge, de psalmis, de apostolis, de prophetis, quibus nouo & malo more interpretatis ex arce catholicæ ecclesię in hæreseos barathrum infœlix anima præcipitetur. Iam vero & illis quæ sequuntur promissionibus, miro modo decipere consueuerunt incautos. Audent enim polliceri & docere se dei legitimos filios esse: & quod in ecclesia sua, id est, communionis suæ conuenticulo, magna & singularis ac plane personalis quædam adsit dei gratia: adeo, vt sine vllo labore, sine operibus bonis omnibus, qui ad suum numerum pertinent, sola in Christum aut eius promissiones fide, certa sit salus: sine vllo studio aut industria, ipsis cunctis ita diuinitus cuncta dispensentur, vt angelica protectione seruati, nunquam possint ad lapidem offendere pedem suum, nunquam scandalizari.

A

Quid igitur cum ijs facient matris ecclesiæ filij? Hoc enim primo expediendum est. Post quod explicabimus deinceps, quo pacto facile tuti esse poterunt aduersus illius antiqui hostis tam graues, tã periculosas insidias. Quõ resistere aduersus illa diuinorum eloquiorum fulmina, quibus sua dogmata hæretici statuunt, tanta aliquando probabilitate, vt etiam eruditissimis magnum facessant negocium. Qua demum via, qua certa methodo, exurgẽtium hæreticorũ fraudes deprehendet orthodoxus: & in quacunq; proposita quæstione quocunq; dogmate orthodoxæ fidei veritatẽ ab hæreticæ prauitatis falsitate discernet. Hæc in sequentibus suo ordine & loco omnia diligenter explicare & demonstrare conabimur. Quod vero nunc est in manibus, quid cum hęreticis, qui sua nobis contra communem catholicæ ecclesię fidem conantur persuadere, faciendum est matris ecclesię filijs? Nunquid ad disputationis certamen in arenam cum illis descendendum est, vt scripturarum conuincantur argumentis efficacioribus, & euidentioribus? Tertulliano imprimis non videtur hoc vtile consilium. Sed nec Paulo apostolo: Hæreticum, inquit, hominem post vnam & alterã correptionem deuita, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est. Quid est quod ait? Hæreticum de scripturis conuinces? minime. Imo: Hæreticum hominem deuita: quod disputando facere non possumus. Sed fortassis post vnam & alteram disputationem? Non sic Apostolus: sed post vnam & alteram correptionem. Corripiendus igitur est, non disputatione conuincendus hæreticus. Et post correptionem alteram deuita, inquit. Sed quid causæ, cur in vno hæretico obseruandus non sit ordo ille correptionis fraternæ, nobis præscriptus à Christo? Cur non ante denunciandus ecclesiæ, q̃ vitandus à nobis, vt alius quilibet frater? quem tamen vt fratrem semel & iterum iubemur corripere? Cur in hoc vno non expectamus, sed præuenimus censuram ecclesiæ? Ipse ad hæc nobis respondeat Apostolus: Sciens, inquit ille, quia subuersus est, qui est eiusmodi. Horrenda profecto sententia, & grauis nimium aduersus hæreticos apostolica censura. Ad Ti. 3.

B

Ideo peccantem in nos fratrem corripimus & denunciamus ecclesiæ, vt emendetur. At de hæreticis post vnam & alteram correptionem, omnem nobis spem emendæ præscidit Apostolus: Sciens, inquit, quia subuersus est, hoc est, funditus euersus. Nam à fundamento omnis emendæ, & conuersionis (quod est orthodoxa & catholica fides) auulsus, suopte iudicio cõdemnatus est. Quare in vno hæretico expectanda nobis non est districtio censuræ in ipsum ecclesiasticæ. Sua enim ipsius sententia, à communi catholicæ ecclesiæ censu recedens, ab eadem se exemit, imo contra ecclesiã se statuit. A qua tamen vel recedere, damnari est. Quisquis enim, inquit Cyprianus, ab eccle

sia segregatur, adulteræ iungitur, & à promissis ecclesiæ separatur. Nec pertinet ad Christi præmia, qui Christi relinquit ecclesiam, alienus est, prophanus est, hostis est. Habere iam non potest deum patrem, qui ecclesiam nõ habet matrem. Si potuit euadere qui extra arcam Noe fuit, & qui extra eccle- C
Lucæ. 11 siam foris fuerit, euadet. Monet dominus & dicit, qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Hæc ille Cyprianus gloriosus martyr & pontifex. Sua ergo ipsius sententia, suo iudicio, ac per seipsum damnatus est, qui suum sensum aduersus communem ecclesiæ sensum statuit, atque ita se vltro & sponte ab ecclesia separat, quærẽs Christum in deserto aut domorum penetralibus, & se diuidens ab eo corpore ad quod congregãtur aquilæ. In quo vno Christus est, ad seculi vsque finem & cõsummationem. De-
Mat. 18. uitandum ergo dicit Apostolus tanquam deploratum, nec vltra denunciandus ecclesiæ, qui ecclesiæ sententiam & iudicium nihil facit, sed suum, aut magistri alicuius sui hæretici sensum eidem præfert. Cuius tamen autoritas alijs peccatoribus nihilo minus est & manet sacrosancta, & propterea ad correctionem, emendamque eorum efficax. Deuita, inquit, tanquam deplo-
1. Tim. 2. ratum, tanquam pestilentem, tanquam præsentem pestem, nec nouis vocibus eorum aures accommoda, ne & tu quoque eorum contagione inficiaris. Multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum velut cancer serpit. Dum ergo (inquit ille Tertullianus) nouis vocibus eorum interdicit aures accommodare, simul & de scripturis cum eis disputationem interdixit: primum, quod nihil proficiunt: deinde, quod scripturæ ad ipsos non pertineant. Nam cum ex vna ecclesiasticæ traditionis autoritate (quemadmodum supra demonstrauimus) nobis constet scripturarum autoritas, certum est ad eos solos pertinere scripturas, qui ecclesiasticam autoritatem agnoscunt. Qũam cum contemnant hæretici, nihil eis cum scripturis commune est, nihil ad eos pertinet scripturarum possessio. Quibus merito dicit ecclesia: Qui estis vos? vnde & quando venistis? quid in meo agitis non mei? quo iure syluam meam cæditis? qua licentia fontes meos transuertitis? Mea hæc est possessio. Iam olim possideo, habeo origines firmas. Ego sum apostolorum hæres. Ipsi apostoli sicut testamento suo cauerunt, sicut fidei meæ commiserunt, sicut adiurauerunt, ita teneo. Vos certe exhæredarunt semper, & abdicarunt, vt extraneos, vt inimicos. Vnde autem estis extranei & inimici apostolis? nisi ex diuersitate doctrinæ, quam vnusquisque vestrum aduersus apostolicam doctrinam, quam ab apostolis acceptam catholicã seruat ecclesia, de suo sensu & arbitrio profert, scripturas ad suam sententiam attrahens, & diuersis expositionibus & commentis peruertens. Quibus super prophanis, inquit ille, dogmatibus suis neutiquam permittenda est ad scripturas prouocatio: quas non ad inflexibilem illam suam amussim, sed ad suum ipsorum sensum intelligunt. Quare quantumuis in scripturis quis exercitatus, cum illis disputatione cõgrediens, nihil proficiet, neque ipsis, neque audientibus orthodoxis. Quoniam siue defenderis tu quid, siue negaueris, scripturas veluti Lesbiæ ædificationis plumbeam quandam regulam, ingenij versutia, in contrarium sibi accommodabunt. Quos si dixeris vim afferre scripturis, & incongrua eas expositione torquere, idem occlamabunt tibi, à se videlicet veritatem earundem stare, à te vero adulterari easdem. Itaque si tu cum illis in congressum descendas scripturarum propter causam alterius, quem dubitantem in via fidei velis confirmare. Is cum videbit ex scripturis nihil aliud quam hinc inde altercationes fieri, disce-

D

des

det incertior : ignorans quam partem hæresim iudicare debeat : æqua par-
A te videlicet, negandi vtrinq; & affirmandi. Ergo nec ad scripturas prouocandum est, inquit, nec in ijs aduersus hæreticos constituendum certamen, in quibus aut incerta aut parum certa est victoria. Hæc ante annos mille trecentos est & fuit illius Tertulliani sententia, atq; adeo Pauli apostoli.

Cum hæreticis igitur quid nobis, hoc est, catholicæ ecclesiæ filijs, faciendum sit, idem clare nos docuit Apostolus: Quibus post vnam & alteram correptionem nihil vult amplius adhiberi remedij: non informari eos, aut conuinci ex scripturis, non ecclesiæ denunciari : sed deuitari velut plane incorrigibiles, & qui abierunt in profundum malorum: Sciens, inquit, quoniam subuersus est, qui est eiusmodi, & tibi ex illo graue imminet contagionis periculum. Deuita ergo quasi viperam, quasi scorpionem, quasi basiliscum, ne te non solum tactu, sed etiam visu afflatuq; percutiant. Quid est deuitare? Cum huiusmodi nec cibum sumere. Si quis, inquit, venit ad vos, & hanc doctrinam non affert. Quam doctrinam: nisi catholicam & vniuersalem, & vnam eandemq; per singulas ætatum successiones, incorrupta veritatis traditione manentem, & vsq; in secula sine fine mansurã. Quid tum? Nolite, inquit, recipere eum in domum, nec aue ei dixeritis: Qui enim dicit illi aue, communicat operibus eius malignis. Sicut prædiximus, inquit, & nunc iterum dico: Si quis vobis, nimirum Christianis & catholicis ecclesiæ filijs, euangelizauerit præterquam quod accepistis, anathema sit: Id est, Galat. 1.
separatus, segregatus, exclusus, ne vnius ouis dirum contagium innoxium Christi gregem venenata permixtione contaminet. Vides itaque quid nos doceant apostolicæ literæ, quo nos pacto erga hæreticos gerere oporteat, ne venenata eorum contagione inficiamur. Certe apostoli, apostoliciq; viri magna cura, summoq; studio (ad nostram nimirum doctrinam & in-
B structionem) sibi cauerunt, ne vel verbo communicarent hæreticis, memores apostolicæ doctrinæ præfatæ.

De sancto Polycarpo beati Ioannis euangelistæ discipulo, pontifice & martyre gloriosissimo scribit eiusdem auditor sacer Irenæus: Sunt, inquit, qui audierunt eum dicentem: Quoniã Ioannes domini discipulus in Epheso iens lauari, cum intus vidisset Cerinthum, exilierit de balneo non lotus, dicens se metuere, ne balneum concideret, cum intus esset Cerinthus, inimicus veritatis. Et ipse Polycarpus Martioni Romæ aliquando occurrenti sibi, ac dicenti, cognoscis nos? respondit: cognosco te primogenitum Satanæ: Tantum, inquit apostoli & horum discipuli habuerunt timorem, vt neq; verbotenus communicarent alicui eorum qui adulterarent catholicam veritatem, quemadmodum Paulus ait: Hæreticum hominem, &c. deuita. Ad Ti. 3.
Hæc ille Irenæus.

Cuius apostolicæ doctrinæ si & nos memores fuissemus, meliore sane loco essent res Christianæ. Sed dum ostentandi ingenij & eruditionis gratia cum Luthero in certamen descenditur scripturarum, dum ad publicas disputationes (quæ in eiusmodi ad nihil valent quàm ad subuertenda audientium corda, & ad euentilandas sub cineribus male consopitas hæreticæ prauitatis scintillas) prouocatur, breuiter dum non vitantur hæretici, excitatum est hoc quod nunc proh dolor videmus incendium. Et peruasit hæc pestifera lues & venenata contagio, non solum pagos, castella, oppida, ciuitates : sed regna, nationes, populos, & ab ipsis pene fundamentis orbem Christianum excitauit, concussit & commouit: vt nullo vnquam tempore

ab initio foedior fuerit Christianæ ecclesiæ facies, magis confusus ordo, con G
temptior ecclesiastica disciplina, neglectior religio, & semel resuscitata ab inferis vniuersa iam olim damnatarũ hæresium prodigia ac portenta. Sed hactenus erga hæreticos ipsos quo pacto nos gerere oporteat.

Qua via ac certa regula exurgentium hæreticorum fraudes facile deprehendet orthodoxus matris ecclesiæ filius: & catholicę fidei veritatem ab hæreticæ prauitatis falsitate discernet. CAP. V.

Marc. 13 Non est leue, quod hic docere aggredimur. Sed vt semper magno pere ad salutem necessarium, ita hoc periculosissimo tempore (quo in errorem, si fieri potest, seducuntur et electi) omnibus qui seduci nō volunt, sed in orthodoxæ fidei synceritate fideliter permanere, summopere attendendum, qua via ac certa regula exurgentiũ hæreticorum fraudes, ne eis seducamur, deprehendendæ sint. Hoc enim primum est, & omnibus necessariũ ad salutem, veluti declinare à malo. Quod vero deinceps, & velut secundo loco, posse certa methodo, via, ac ratione catholicæ fidei veritatem, in quacunq; proposita quæstione & controuersia, ab hæreticę prauitatis falsitate discernere ac internoscere, nō exigitur æque ab omnibus: sed his tantum qui præsunt, & quibus plus datum est. Siquidem simplicioribus satis est, fide pasci iuxta arantes boues. Omnibus tamen æque necessarium, à fidei integritate non seduci. Qua itaq; via ac certa regula exurgentium hæreticorũ fraudes nobis omnibus deprehendendæ sint, quo antidoto, quo vmbone tuti erimus aduersus illorum venena, & periculosas insidias, priusquam publice innotuit, ipsos esse hæreticos: quomodo deprehendendum latens venenum sub aromate eloquiorũ cœlestium, denique qua nota internoscendi nobis sint hæretici, quos iubemur fugere, vt pestilentes, atq; adeo, vt ipsam pestem, ipse nos docet Christus, istorum nobis D
aduentũ prænuncians, & aduersus eorum virus lethale suos præmuniens.
Matt. 24 Et multi, inquit, pseudoprophetæ surgent, & seducent multos, tunc si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus, ecce illic, ecce in deserto, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Audis doctrinam Christi saluatoris nostri: Surgent, inquit, multi pseudoprophetæ, nunquid mentitus est? nunquid impletum hoc ipsi non cernimus oculis nostris? Quam multi nobis derepente nunc prodierunt prophetæ? Sed surgent, hoc est, venient à se ipsis, cum dominus non miserit eos. Quanquam & generalius & ad propositum accommodatius per pseudoprophetas intelligimus eos, qui peruerse interpretantur scripturas, & suo, non ecclesiæ sensu easdem intelligunt.
1. Cor. 14 Hoc enim Paulo est prophetare, scripturas interpretari & exponere. Sectamini, inquit, charitatem, æmulamini spiritualia, magis autem vt prophetetis. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, nemo enim audit. Qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & consolationem. Et paulo post: Volo autem omnes vos loqui linguis, magis autem prophetare: nam maior est qui prophetat, quàm qui loquitur linguis, nisi interpretetur, vt ecclesia ædificationem accipiat, &c. Ideo qui loquitur lingua, oret vt interpretetur. Prophetæ itaq; & Paulo &
Matth. 7 Christo sunt interpretes scripturarum. Pseudo vero prophetæ, qui sub velleribus ouium, tecta lupina feritate grassantur in ouile Christi, qui nefarij erroris fraudulentiam, prætextu autoritatis diuinorum eloquiorum subinducunt, qui scripturas suo sensui accommodant & non suum sensum scripturis: breuiter, qui scripturas suo ipsorum, non ecclesiæ catholicæ

sensu

A sensu intelligunt. Surgent, inquit, multi pseudoprophetæ, sed vnde agnoscemus eos, vt caueamus ac deuitemus? Ab operibus, inquit, eorum agnoscetis eos. At quæ tandem hæc sunt opera? seducent, inquit, multos. Quid est seducere? seorsum ducere, abducere à corpore illo ecclesiasticæ vnitatis, à doctrina catholica & vniuersali, in nouitates prophanas, in opiniones singulares, in angulos domorum & penetralia. Hæc sunt istorum pseudoprophetarū opera, à quibus nobis æstimandi & internoscendi sunt. Seducent multos, sed tu caue ne ab illo corpore te seduci permittas. Sed si quis tunc dixerit tibi: Ecce hic est Christus: Ecce illic: Ecce apud nos est vera ecclesia Christi, vera proinde salus quæ expectatur à Christo, nostræ sententiæ, nostræ fidei & doctrinæ consortibus: nolite, inquit, credere, nolite seduci, nolite exire ab illo corpore. Illius enim solius corporis, caput, vita & salus Christus est. Ego, inquit, vobiscum sum omnibus diebus, vsq; ad consummationem seculi. Itaque ab illo corpore quisquis te seducere conatur in desertum Iudaismum, in angulos domorum & penetralia, hoc est, in nouas & singulares aliquas opiniones, à communi sensu illius corporis extraneas, & pugnantes cum doctrina catholicæ ecclesiæ, agnosce iuxta saluatoris nostri doctrinam, pseudoprophetam ex operibus suis: agnosce lupum obtectum velleribus ouium: & caue credas, caue exeas. Si quemadmodum infœlix mater nostra serpenti, ita & tu pseudoprophetæ cœperis adhibere aures, si crediderisinsuper, si seduci te permiseris, si exieris, nihil habes quod cuiquā possis imputare: nihil quod errori tuæ excusationis prætendere, quasi tibi non sit prædictum satis à Christo: quasi te non satis præmonitum: aut demum, quasi nescias, quid sentiat catholica per orbem diffusa ecclesia: vt cuius vocem & sententiam nunquam audieris. Nam & hanc tuam excusationem præuenit & submouit Christus. Mat. vl. Matt. 24

B Vbicunq; enim, inquit ille, fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. Vides, quo pacto intelligere possis totius corporis sensum. Nam si non ex totius corporis voce, certe ex congregatione aquilarum. Vbicunque enim illæ congregantur, ibi corpus est: quæ est illarum concors sententia, idem totius corporis sensus est. Et quæ tandem illæ aquilæ? qui in carne præter carnem viuunt aut vixerunt: quorum est et fuit, quamuis hic peregrinantium, in cœlis conuersatio: quorum omne studiū, omnis meditatio, omnis voluntas in lege domini: quam & vita, & moribus expresserunt. Qui signa inhabitantis in se dei spiritus euidentia ediderunt. Vbicunq; illæ aquilæ congregantur, illic certum habe esse corpus illud, cui associari, cui consentire debeas, & in quo Christum & salutem quærere. Nunquid aut obscura aut difficilis est hæc doctrina Christi? Nunquid qui seducisse permittunt à corpore illo in desertum, in angulos domorum, & penetralia, qui exeunt, & seductores sequuntur ac illis credunt, habent quod errori suo excusationis prætexant? Si opertum est, inquit ille, euangelium nostrum, in his qui pereunt opertum est. Quorum deus excæcauit mentes, vt non fulgeat in eis illuminatio euangelij gloriæ Christi. Qui exeunt ergo ab illo corpore, qui seductores pseudoprophetas sequuntur vltro, horum, inquit, excæcauit deus mentes. Et profecto prodigiosæ cuiusdam cæcitatis est, vnum aliquem carnalem homuncionem sibi persuadere, quod hactenus vniuersa Ecclesia Christi non intellexerit euangelium & scripturas: ipse vero eorundem nunc primum verum germanumq; intellectum habeat. Quod catholica ecclesia nescierit hactenus quid credi oporteat: sed credenda vniuersa nunc demum sibi pri- 2. Cor. 4

 uitus

mitus innotuerint. Imo quod mille quingentis ferme annis nulla fuerit ecclesia, in qua esset regnaretq; Christus, aduersus fidelem eiusdem promissionem, dicentis ijs qui ab initio constituebant ecclesiam: Ego vobiscũ sum omnibus diebus ad consummationem vsq; seculi. A quo tempore certum est non defecisse nec defecturum illud corpus, in quo Christus permanet, nisi infidelem et mendacem æternã dei veritatem facere voluerimus. Quod tamen istis hominibus, qui impudentibus buccis assidue crepant euangelium: cum nihil minus ad ipsos pertineat, supra annos mille ducentos, trecentos & eo amplius nullum fuisse certum est. Nam quibusdam ex his (vt in exemplo quod dixi fiat apertius) nemo est Christianus nisi baptizatus ætate adulta, & cum actuali fide: paruulorum vero baptisma, vt vanum ac nullius momenti rident & contemnunt. Certum est autem supra mille, & tanto amplius annos vix vllos fuisse aliter baptizatos, nisi forte paucos ex Iudaismo aut gentilitate conuersos ad fidem Christi. Quare nec vllos vere Christianos, vllámue ecclesiam Christi. Quod si negare audeant, proferant nobis, quo orbis loco interim continua serie aliter facti sint Christiani, & quemadmodum nos adhuc infantes & paruuli: vt vel fingere possint in aliquo orbis loco conseruatam continue ecclesiam, quam certum est deficere non posse ad consummationem vsq; seculi. G

In omni itaq; hæreticæ tempestatis suborto turbine ac procella, quisquis se continet intra arcam illam ecclesiæ catholicæ, atq; eius corpori se firmiter agglutinat, quisquis in dubio obseruat, sequiturq; aquilarũ illarum conuentum & congregationem, illi nihil potest imminere periculi, sed fixus immotusq; permanet. Contra vero, qui dimissa illa sacra ancora, animo fluctuare incipit, qui aures præbere impiorum sermonibus, qui rationibus eorum magna aliquando probabilitate, ex diuinorum eloquiorũ autoritate cõtextis attendere: is paulatim ab illis seduci se permittit: illiq; fit tentatio, ad profectum alioqui nostrum à deo permissa, in captionem & scandalum, sed sua vtiq; culpa, quia consilio Christi expedito & facili nõ est obsecutus. Fidele est & plane Christianum illius Adamantij consilium, quod vtinam idem ipse perpetuo secutus fuisset. Quoties, inquit, aduersus ea quæ obseruat vniuersa Christi ecclesia, canonicas aliqui scripturas proferunt, quibus omnis Christianus orbis consentit & credit, videntur dicere: Ecce in domibus est verbum veritatis, sed nos illis credere non debemus: nec exire à paterna ecclesiasticaq; traditione, nec aliter credere nisi quemadmodũ ecclesiæ tradiderunt nobis. Hactenus ille. In quibus audis sacram ancorã quæ nos stabiliat aduersus omnem fluctuationẽ in suborta tempestate hæretica. Quæ tentationi quidem est omnibus, sed in profectum illis, qui memores doctrinæ Christi se diligenter continent intra tutissimam stationem catholicæ ecclesiæ. In laqueum vero & scandalum fluctuantibus, quibus domi sordent vetusta omnia: sed vltro exeuntes, omnem prophanam nouitatem captant. Scribit in Deuteronomio B. Moyses: Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium se vidisse dicat, hoc est (vt nostro id accommodemus proposito) magister aliquis in ecclesia, tantæ opinionis & autoritatis apud populũ, vt diuino propheticoq; spiritu docere credatur, & in eius confirmationem prædixerit, inquit, signum atq; portentum, & euenerit quod locutus est. Magna profecto doctrinæ commendatio, certo futura prædicere, & re ipsa euentisq; prædictionis veritatem comprobari. Quid deinde? Et dixerit, inquit, tibi: Eamus & sequamur deos alienos, quos ignoras. D

Deut. 13

Deos

A Deos autem alienos, etiã aliena nouaq; dogmata, allegorico sermone haud incongruenter intelligere possumus. Et seruiamus, inquit, eis, hoc est, credamus eis. Quid ad extremũ? Non audies, inquit, verba prophetæ illius. Sed quid est causæ cur à deo permittatur doceri, q̃ nõ permittitur audiri? Quia, inquit, tentat vos dominus deus vester, vt palam fiat vtrum diligatis eum, an non in toto corde, & tota anima vestra. Audis cur quosdam interdum ecclesiarum magistros, noua quædam dogmata introducere patiatur diuina prouidentia, vt tentet, inquit, vos dominus deus vester. Et profecto haud est leuis tentatio, ijs præsertim, qui salutare illud Christi consilium nõ semper ante oculos statuunt, cum ille, quem tu velut prophetam venerabaris, quem doctorem veritatis putabas, subito latenter sub prætextu & inuolucro eloquiorum cœlestium noxios suffundit errores, quos nec tu cito deprehendere valeas, dum antiqui magisterij duceris præiudicio, nec facile damnare fas ducis. Quemadmodũ cum hinc infœlix ille Nestorius magna primum gratia omnibus cõmendatus, magno sacerdotum studio, magno sanctorũ amore, summo populi fauore, quotidie palam diuina pertractans eloquia et noxios quosq; Iudæorum ac gentilium confutans errores. Inde vero Apollinaris haud paucioribus ante cõmendatus nominibus, summo quippe ingenij acumine, singulari eruditione ac doctrina præcellens, & qui insanas Porphyrij calumnias triginta libris doctissime confutauerat, cum, inquam, hi subito ex pastoribus conuersi in lupos, hæreseos suæ veneno incautos inficerent, de incarnatione domini & saluatoris nostri Iesu Christi, noua blasphemaq; introducentes dogmata, sed sibi mutuo cõtraria: cum alter ob duas in Christo naturas, duas quoq; ex eodẽ personas faceret: alter contra, vt vnitatem seruaret suppositi, duarũ in eodem naturarũ negauit veritatem.

B Nunc vero (quorsum istos induximus) quid tandem insani miseriq; Anabaptistæ sibi poterũt excusationis prætexere, qui nulla tentationis vi, sed mera errandi aliosq; seducendi libidine, damnatas iam tot seculis totiusq; catholicæ ecclesiæ explosas præiudicio, illorũ quoq; pestiferas hæreses reuocare conantur ab inferis? quid deniq;, qui iam obscuros quosdã & indignos qui nominentur homunculos, nulla autoritatis, nulla meritorũ, nulla sanctioris vitæ, etiam quod ad speciem attinet, nulla doctrinæ prærogatiua, in illis iamdudum excussis, & infami nota, maledictoq; inustis, ne quis in ea forte oberrare incautus & incidere posset, hæreticorũ antris, angulis, & latibulis monstrantes Christum, contra Christũ sequuntur? Quid enim hoc nunc probabilitatis habere poterit, etiam nunc aliquos Nestorij, Apollinaris & similiũ errores vltro sequi, longe ante annos mille anathematizatos à catholica Christi ecclesia? & hi cum vtroq; blasphemare malunt Christi incarnationẽ, q̃ cum orthodoxa ecclesia de eadem recte sentire: cum altero negantes dei verbum assumpsisse carnem ex Maria virgine: cum altero eandem esse deiparam aut θεοτόκον. Nunquid non est hoc scientem volentemq; insanire, & vltro abire in præceps? nunquid non vltro recedere à corpore catholicæ ecclesiæ, & Christum contra Christum quærere in deserto, in domorum angulis & penetralibus, vbi idem ipse testatur inueniri se non posse? Quis Matt. 24. vlla hos dignabitur aut venia, aut misericordia? certe magnæ alicuius autoritatis, eruditionis, doctrinæ magistrum sequi, quandiu & vitæ merito commendatur, nec aperta ecclesiæ censura perstrictus est, vtique probabilem excusationem recipit, & venia misericordiaq; dignum est. Cum vero iam detracta illi persona est sub qua fefellerat incautosq; deceperat, cum

iam palam est lupum esse, qui se ouem, aut etiam pastorem simulauerat, qui ad illum iam palam rabientem ferocientemq; vltro accurrerent, relicto ouili in quo securi custodiebantur, necesse est aut cæcos esse aut lymphaticos. Illorum enim quem non miseresceret, si qui admirabilis illius Origenis autoritatem secuti, in nouum aliquod & alienum dogma prolapsi fuerunt: præsertim priusquam aperta ecclesiæ definitione & orthodoxorum sententijs, atro id carbone notatum esset? vt vnum ex plurimis, atq; adeo ex omnibus commemorem, in quo plurima, adeo singularia & mira enituerunt, vt inter initia habendam cunctis assertionibus eius fidem, quiuis ille facile iudicaret. Nam si genus, si vita, si eruditio autoritatem pariunt, quem illi sanctissimorum facile comparabimus? Qui primum in ea domo natus est, quæ est illustrata martyrio, deinde pro Christo non solum patre, sed omni quoq; facultate spoliatus, tantum inter sanctæ paupertatis profecit angustias, vt pro nomine dominicæ confessionis sæpius affligeretur. Qui puerulus adhuc, in tantū capessendi martyrij ardorem exarserat, vt frequenter sponte se ingereret periculis, atq; alijs in certamine positis, præceps in medium rueret, ita vt insectari ipsam mortem, & rapere velle videretur, qui quod Leonidi patri in martyrio socius non fuit, suæ voluntatis non fuit: sed maternis dolis effectum est, quæ gloriosæ mortis eius desyderia impediuit. Siquidem cum primo maternis ei obsecrationibus supplicaret, vt sibi cōsuleret, vt parceret matri: & ille ex his precibus inflammatior ad amorem martyrij redderetur: maxime ex eo, quod patrem iam teneri cognouisset in vinculis: & ipse propere socius effici vinculorū eius & martyrij festinaret: arte quadam materni affectus inhibetur. Etenim cum maturare eum velle, & antelucanum prorumpere ad agonum certamina præsensisset: noctu cubiculū filij dormientis ingressa, omnia eius indumenta, quibus procedi ad publicū poterat, furata subtraxit: vt per hoc domi residere necessitate cogeretur. Ille vero maternis impeditus dolis, cū nihil aliud agere posset, nec tamen mens eius quiesceret, audet aliquid supra ætatem. Epistolam scribit ad patrem, se quidem maternis artibus detineri, sed illum tenere debere quod cœpit. Et addidit etiam hoc: Vide paterne propter nos aliud aliquid velis. Hæc fuerunt prima puerilia Origenis rudimenta: hic ludus eius infantiæ: hæc ꝫ tenero pietatis & religionis indicia: quæ procedente magno profectu accumulata sunt. His adfuit ingenij vis tanta, tam profundi, tam acris, tam elegantis, vt omnes pene multū longeq; superaret: tanta doctrinę & totius eruditionis magnificentia, vt pauca forent diuinę, pene fortasse nulla humanæ philosophiæ, quæ non penitus assequeretur. Cui ingenio cū non sufficerent Græca: Hebræa quoq; elaborata sunt. Eloquentiā vero quid commemorem? Cuius fuit tam amœna, tam læta, tam dulcis oratio, vt ex ore eius non tam verba q̄ Attica mella fluxisse videantur. Sed pauca forte scripsit, pauca huius tanti ingenij, tantę eruditionis, doctrinæ, eloquentiæq; reliquit monumenta. Imo nemo mortalium plura: adeo, vt miraculū sit, non solum scribi ab vno: sed etiam legi ea omnia potuisse. Cui ne quicquā ad scientiæ consummationē deesset, etiam plenitudo exabundauit ætatis. Ex cuius etiam sinu innumeri doctores, innumeri sacerdotes, confessores, martyres exierunt. Iam vero quanta apud omnes illius admiratio, quanta gratia, quanta gloria fuerit, quis exequi valeat? Quis nō ad eum paulo religiosior, etiam ex vltimis mundi partibus aduolauit? Quis Christianorū non pene vt prophetam; quis philosophorū non vt magistrū veneratus est? Quam autem non solum

Origenis ad patrē in vinculis detentū adhortatio.

A solum priuatæ conditioni, sed ipsi quoque fuerit reuerendus imperio, declarant historiæ, quæ eum à Mammea matre Alexandri Imperatoris accitum ferunt. Cœlestis vtique sapientiæ merito: cuius & ille gratia, & amore illa flagrabat. Sed & eiusdem epistolæ testimonium perhibent, quas ad Philippum Imperatorem, qui primus Romanorum principum Christianus fuit, Christiani magisterij autoritate conscripsit. De cuius incredibili quadam consummataque eruditione ac scientia, si quis referentibus nobis Christianũ testimonium non accipit, saltem philosophis testificantibus, gentilem accipiat confessionem. Ait namque impius ille religionis nostræ ex professo hostis Porphyrius, se fama ipsius excitum Alexandriam puerum fere perrexisse: ibique eum vidisse iam senem: sed plane talem tantumque qui arcem totius scientiæ conscendisset. Dies profecto me deficeret citius, quàm vt ea quæ in illo viro præclara extiterunt, aliqua ex parte perstringam.

Quorsum autem hæc dicta sunt omnia? Hunc talem, tanti ingenij, tantæ doctrinæ, tantæ gratiæ virum. (De quo etiam diui Hieronymi aliquando fuit vox ista: Se cum Origene errare malle, quàm vera sentire cum alijs) quis non facile, etiam quouis sequeretur securus? At huius vel vnius exemplo euidenter discimus, nullius omnino hominis ducatum, secure nos sequi posse: sed illius doctrinæ Christi, nos perpetuo memores esse oportere. Nã eo res & in Origene decidit, vt tanti viri, tanti doctoris, tanti prophetæ, non humana aliqua, sed periculosa nimium tentatio, ipsum sequentes securius & incautius plurimos, à fidei integritate seduceret. Quã obrem hic idem Origenes, tantus ac talis, dum gratia dei insolentius abutitur, dum ingenio suo nimium indulget, dum sibi plus satis credidit, & antiquam Christianæ religionis simplicitatem non satis magni facit, dum se plus cunctis sapere

B præsumit, dum ecclesiasticas traditiones & veterum magisteria contemnens, quædam scripturarũ capitula nouo more interpretatur: meruit, vt de se quoque diceretur dei ecclesiæ: Si surrexerit in medio tui propheta, & paulo post: Non audies, inquit, verba prophetæ illius. Et item: Quia, inquit, tentat vos dominus deus vester vtrum diligatis eum, an non. Vere non solum tentatio fuit, sed & magna tentatio: deditam sibi, atque in se pendentem ecclesiam, admiratione ingenij, scientiæ, eloquentiæ, conuersationis & gratiæ, nihil de se suspicantem, nihil verentem, subito à veteri religione in prophanam aliquam nouitatem, sensim, paulatimque traducere. Deut. 13.

Talis notæ magistros, antequam manifesto patuisset lupos obtectos sub velleribus ouium, si in nouum & peregrinũ dogma aliquod, de quo tamen nondum ita clare audissent catholicæ ecclesiæ sententiã, sequerentur hi, qui nunc per ecclesiã debacchantur Anabaptistæ, Sacramentarij, Lutherani: humanus vtique foret lapsus, graui admodũ tentationi succubuisse. At nũc cum apud illos nihil audias, quàm Lutheros, Suuinglios, Brentios, Oecolampadios, & vt breuiter dicã, eiusmodi portenta hominum carnaliũ, palam seditiosorũ, sceleratæ vitæ, & qui voluntentur in cœno voluptatũ carnalium: non dissimulanter, non tecte & callide, sed palã auocantes à corpore catholicæ ecclesiæ: imo eandem probris, maledictis, execrandisque cõuitijs (quasi aliter non satis paterent cuius spiritus essent) scurriliter insectantes, ad ea dogmata, de quibus omnibus nota est catholicæ ecclesiæ sentẽtia & cẽsura, imo quãte annos plus mille ab eadẽ cũ suis adsertoribus excerata et anathematizata sunt. Qui hos sequitur, dimisso illo corpore catholicæ ecclesiæ, certe nõ alicui graui tentationi succubuisse, sed datus plane in reprobũ sensum, & diuino iudicio

excæca-

excæcatus videtur, vt non fulgeat in eo euangelium gloriæ Christi. Quod si fulgeret, nunquid dimisso illo corpore, in quo solo Christus est, Christum alibi contra Christum quæreret? Quod si quibus forte tentationi est, quod horũ plurimi pro suæ impietatis defensione non solum patienter, sed etiam alacriter mortem excipere videantur, quod sese in ministros Christi transfigurent, patrem suum vocantes deum, & pro persequutoribus suis orantes, atque id genu salia quædam, quæ simplicibus quibusdam, sed incautis, imo & doctioribus nonnullis, sed instabilibus in fide, atq; illi ancoræ sacræ non satis firmiter adhærentibus, sunt non tentationi solum, verumetiam scandalo, ij non perpendunt antiqui illius callidiq; hostis artes & potentiam in eos quos semel totos obsedit. Neq; enim præmonente nos id Apostolo, cuiquam mirum videri debet, cum ipse Satanas sese transfiguret frequenter in angelum lucis, si ministri eius transfigurentur sicut ministri iustitiæ. Sed ex operibus eorum, inquit doctor & saluator noster Christus, cognoscetis eos. Quæ qui perpendit, nunquid in illis non clare agnoscit artes, vim & potentiam Satanæ? sed in sua ipsius membra. Vidit nuper ex ijs Amsterdama viros & mulieres aliquot, qui omnis honestatis & pudoris obliti, bacchantium more, nudi, & veluti phanatici ac mente capti horribiliter vociferantes, tota vrbe discurrerent. In quibus erant & vterum gestantes prouectæq; ætatis mulieres quædam, & eleganti forma puellæ aliquot: quæ post interrogatæ in carcere, quid ita indecore, ita omnis verecũdiæ sui sexus oblitæ, inaudito more sic discurrissent nudæ per vrbem, quod honesta mulier sola noctu in suo verecundaretur cubiculo: nihil respõderunt aliud, quàm sensu quodam interno, cui non possent resistere, se ad id fuisse coactas: vt clare intelligas, hos postquam legitimo abnegato baptismo, Christianitate & orthodoxa fide, se totos diabolo semel permiserunt, fieri instrumenta quædam & organa Satanæ. Nam & hi etiam tripudiantes, & pro suis interfectoribus orantes ibant ad supplicium.

2.Cor.11

Matth.7

Ita quoq; his ipsis diebus eadem vidit ciuitas, tam multos ex eis conjuratos in necem innocentum ciuium, in tam celebris, tam opulentæ vrbis excidium & internecionẽ. Attamen illi ipsi notorij sicarij, parricidæ & perduelliones, in ipso crimine post armis occupatũ nocte intempesta forum & prætorium, post trucidatum cum multis ciuibus consulem, comprehensi æqua animi (vt ipsi dicerent) constantia & alacritate, perinde quasi nihil cõmisissent mali, quasi pro veritate fidei & religionis mortem oppeterent, supplicia pertulerunt. Quod quis nõ videat & clarissime intelligat excæcatæ mentis & diabolicæ obstinationis fuisse duriciem? Qua de re audi obsecro, & memoriæ tuæ cõmenda, quæ scribat gloriosus ille Christi martyr & pontifex Cyprianus tractatu aduersus Nouatianũ: Cum deo, inquit, manere nõ possunt, qui esse in ecclesia dei vnanimes noluerunt. Ardeant licet flammis & ignibus traditi, vel obiecti bestijs animas suas ponant, nõ erit illa fidei corona: sed pœna perfidiæ, nec religiosæ virtutis gloriosus exitus: sed desperationis interitus. Occidi talis potest: sed corõnari nõ potest. Hæc ille Cyprianus. Itaq; nihil est, q Christi fidelis aliquis vel tantillũ inde moueri debeat. Sed si periculosæ alicuius tentationis exemplũ requiras, eã in Origene explicauimus. Aduersus q̃ opus erat, & attento arrectoq; Moysi illa præmonitione, & præmunito Christi, q̃ hic explicamus, doctrina admonitioneq; animo.

1.Cor.13

Scribit ad Corinthios Paulus apostolus: Oportet hæreses esse, vt probati manifesti fiant in vobis. Ac si diceret: ob hoc hæreseon non statim diuinitus

uinitus eradicantur autores, vt probati manifesti fiant: vt appareat vnusquisque quam tenax, quam fidelis & fixus catholicæ fidei sit amator. Et reuera cum quæq; nouitas ebullit, statim secernitur frumentorum grauitas, & leuitas palearum: tunc enim sine magno molimine excutitur ab area, quod nullo pondere intra aream tenebatur. Nanq; alij illico prorsus auolant: alij vero tantummodo excussi: sed quia illi sacræ ancoræ non firmiter adhæserunt, alij saucij, semineces ac semiuiui, inter vtrunq; miseranda plane conditione distrahuntur & iactantur. Corpori illi ecclesiæ catholicæ nō satis firmiter incorporati sunt, aquilarum congregationem, nec obseruant, nec quanti oportet faciunt: præbent autem pseudoprophetis ac seductoribus aures, nec tamen illis prorsus accedunt. Mouentur rationibus eorum & cœlestiū eloquiorum autoritate magna aliquando probabilitate contextis: sed non aduertunt ipsis tunc dici: Ecce hic est Christus, ecce illic, nec memores sunt doctrinæ ipsius Christi, iubentis illis non credere, nō exire ab illo corpore. Ita fit, vt magnis curarum æstibus, magnis turbinibus, frequenter exagitentur. Nunc enim qua ventus ille tentationis impulerit, incitato errore rapiuntur: nunc in semetipsos reuersi, tanquam contrarij fluctus relidūtur. Nunc temeraria præsumptione, & ea quæ incerta sunt approbant, nunc irrationabili metu etiam, quæ certa sunt, expauescunt. Incerti qua eant, qua redeant, quid appetant, quid fugiant, quid teneant, quid dimittant. Quæ quidem dubij & malependuli cordis afflictio diuinæ erga ipsos miserationis est medicina, si sapiant. Iccirco enim extra tutissimū catholicæ fidei portum diuersis cogitationum quatiuntur, verberantur, ac pene necātur procellis, vt eleuata in altum elatæ mentis vela contrahant & deponant, quæ male nouitatum ventis expāderant, seseq; intra fidissimam stationem placidæ ac bonæ matris reducāt, & deinceps contineant, atq; amaros illos turbulentosq; errorum succos primitus reuomant, vt possint deinceps viuæ & salientis aquæ fluenta potare. *Cur ostēdeat hæreticos esse*

Quæ cum ita sint, ille demū verus est & germane catholicus, qui veritatē dei, qui ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui diuinæ religioni, qui catholicæ fidei nihil præponit: non hominis cuiuspiam autoritatem, nō amorem, non ingenium, non eloquentiam, non philosophiam. Sed cuncta hæc despiciens, in fide fixus ac stabilis permanēs, quicquid vniuersaliter antiquitus ecclesiam catholicam tenuisse cognouerit, id solum sibi tenendum credendūq; decernit: quicquid vero ab aliquo deinceps vno præter omnes, aut contra omnes sanctos, nouum aut inauditum subinduci senserit, id non ad religionem, sed tentationem potius pertinere non dubitat. Quod enim nouum, & particulare, id catholicum non esse, quisquis diligenter aduerterit, facile intelligit. A vehementi autem tentationis tempestate ac procella excuti aliquē ex arca illa catholicæ ecclesiæ, & transuersum abripi, miserandum magis ac dolendum quam mirandum aut execrandum est. At mirari mecum satis nequeo tantam hac nostra ætate multorum hominum vesaniam, tantam excæcatæ mentis impietatem, tantam postremo errandi libidinem, vt vltro & absque vlla tentationis vi, tutissimum illum deserant catholicæ fidei portum, ad omnem prophanam nouitatem accurrant, ad vniuscuiusque vocem dicentis: Ecce hic est Christus, ecce illic, non exeant, sed exiliant. Iubet Christus non exire ab illo corpore ecclesiæ catholicæ, iubet non credere extra eandem demonstrantibus, aut quærere iubentibus CHRISTUM: Atisti è diametro omnia. Clamat & repetendo clamat, & omnibus, & semper, & vbique per literas suas clamat, ille vas electionis, ille apostolorum tuba, *Vere & germane catholicus qui.* *Mat. 24 Marc. 13 Luc. 17.*

A (margin letter beside "tas palearum"); B (margin letter beside "dei, qui ecclesiam")

Galat. 1. tuba, ille terrarum preco, ille cœlorum conscius, vt si quis nouũ dogma annunciauerit, anathemetur. Et contra reclamant ranæ quædam, & cyniphes, & muscæ morituræ: Nobis autoribus, nobis principibus, nobis expositoribus, damnate quæ tenebatis, tenete quę damnabatis, reijcite antiquam fidẽ, paterna instituta, maiorum depositũ & recipite, quæ nã illa tandem? horreo dicere. Sunt enim tam superba, tam impia, tam execranda, vt mihi non modo affirmari, sed ne refelli quidem sine piaculo posse videantur. Et tamen videas iam homines, neglecta tuba illa apostolica, cateruatim ad hos accurrere. Prodigiosa profecto, & plusquam diabolica impiæ mentis excæcatio Christo de Christo non credere, vilissimis homuncionibus, quam illi electo apostolo, illi arcanorum cœlestium spectatori, plus fidei adhibere. Præmonuit suos Christus de instante hac hæreticorum tentatione & docuit, q̃ nos pacto ab ea tuti esse possemus, videlicet illi corpori in quo solo Christus est, firmiter inhærendo à quo iubet non exire, nec alibi monstrantibus Christũ credere. Isti vltro aufugiunt ab eo corpore, vltro accurrũt ad omnes, qui alibi monstrant Christum. C.

Paulus anathemari iubet omnem qui nouum dogma annunciauerit p̃ter id quod accepit & tenet vniuersalis Christi ecclesia, etiam si ipse, etiam si Petrus, etiam si omnes in vnum apostoli, denique etiam si angelus de cœlo. At hi etiam vilissimis nebulonibus attendunt, annunciantibus non solum noui aliquid & præter id quod hactenus accepit ac tenuit catholica ecclesia, sed etiam quæ illa palã execratur, & ante annos plus mille execrata est. Quid hoc

Ad Tit. 3 est aliud quam mera errandi libido? Quid facias bis hominibus? Deuita, inquit Apostolus, post vnam correptionem & alteram. Quare? Sciens, inquit,

2. Tim. 2. quia subuersus est qui est eiusmodi. Horrenda sententia, sed nimis quam vera. Insuper: Et sermo, inquit, eorum velut cancer serpit. Deuita igitur, ne & te venenosa contagione afficiant.

Quanto metu immutatæ fidei ac temeratæ religi onis piaculũ nobis pertimescendum sit. Magno certe metu nobis immutatæ fidei, ac temeratæ religionis piaculũ pertimescendum est. Scitum est enim cunctis q̃ grauiter, q̃ seuere, q̃ vehementer inuehatur in quosdam beatus Apostolus, qui mira leuitate nimium cito translati fuerant ab eo, qui eos vocauerat in graciam Christi. Quod non erat aliud, q̃ quod coaceruauerant sibi magistros ad desyderia sua, à veritate quidem auditum auertentes, conuersi vero ad fabulas: habentes damnationem, quia primã fidem irritã fecissent. Quos deceperant hi, de quibus ad Romanos scribit idem Apostolus: Rogo autẽ vos fratres vt obseruetis eos, qui D

Gal. 1. Rom. 16 dissensiones & offendicula, præter doctrinam, quam ipsi didicistis, faciunt, & declinate ab illis. Huiusmodi enim Christo domino non seruiunt, sed suo ventri: & per dulces sermones seducunt corda innocentium, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis. Quæ ducuntur varijs desyderijs, semper discentes, & ad scientiam veritatis nunquam peruenietes. Vaniloqui & seductores, & qui bonam conscientiam repellentes, naufragauerunt circa fidem. Quorum prophana vaniloquia multum proficiunt ad impietatẽ, & ser-

2. Tim. 2 mo eorum vt cancer serpit. Tales quidam circumeuntes prouincias & ciuitates, atque errores venalitios circumferentes, cũ ad Galatas quoque deuenissent, hijque auditis illis nausea quadam veritatis affecti apostolicæ catholicæque doctrinæ manna reuomentes, hæreticæ nouitatis sordibus oblectarentur, ira in eos excanduit apostolicæ autoritatis seueritas, vt insensatos eos diceret: O insen

Galat. 3. sati, inquit, Galatæ, quis vos fascinauit non obedire veritati? iamdudum traditæ, iamdudum receptæ; Insuper æquali vehementia addidit: Sed licet, aut nos,

A nos, aut angelus de cœlo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Nec contentus, semel contra nouatores ita intonuisse: sed idem iterum repetendo. Sicut, inquit, prædiximus, & nunc iterum dico. Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit: vobis, inquit, non Galatis tantum, sed Christianis & catholicæ ecclesiæ filijs vniuersis, si quis annunciauerit præter id quod didicistis in sancta & catholica ecclesia, præter id quod ex apostolica traditione, primitiua illa ecclesia acceptum, veluti per manus succedentium sibi episcoporum & patrum ad vos transmisit, præter id quod accepistis, anathema sit. Vides apostolicæ autoritatis seueritatem, nec sibi pepercit, nec coapostolis, nec denique angelis de cœlo, si contra facerent. Non quod sancti cœlestesque spiritus peccare iam possint. Sed hoc est quod ait, etiam si fieret, quod fieri non potest. Quisquis ille traditam semel fidem mutare tentauerit, anathema sit. Galat. 1.

Beatus Iudas apostolus admonens nos apostolicæ prædictionis ac præmonitionis de temporibus ac seductoribus istis: Vos autem, inquit, charissimi, memores estote verborum, quæ prædicta sunt à sanctis apostolis domini nostri Iesu Christi. Qui dicebant vobis, quoniam in nouissimis temporibus venient illusores, secundum desyderia sua ambulantes in impietatibus. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales spiritum non habentes. Nunquid nō graphice tibi depinxisse videtur beatus apostolus nostri temporis prophetas & hæresium magistros? Venient, inquit, illusores. An tibi tales non videntur? Ita apud miseros, quos deceperunt, fingunt miseriores, à deo patre sibi reuelari, quæ circulatorio quodam artificio apud se compo- fuerunt. Quæ quisquis sanę mentis oculis aspicit, intelligit meritissimas esse illusiones: & veluti miserorum hominum fascinationes. Sed quorsum tendent illæ illusiones ac fascinationes ipsorum? nimirum vt ambulent in desyderijs suis. Venient, inquit, illusores secundum desyderia sua ambulantes. Lutherum quid impulit impugnare apostolicæ ecclesiæ statuta & traditiones? quid apostatare à deo, à fide ac religione Christiana? Quid, inquam, nisi vnum illud, vt ambularet secundū desyderia sua, vt volutaretur in cœno carnalium voluptatum, vt sacrilegam incestamque libidinem suam matrimonij titulo palliaret? Quid quosdam principes nostræ ætatis, aduersus matris ecclesiæ & apostolicæ sedis armauit autoritatem, cuius se solebant gloriari defensores ac propugnatores? quid impulit in prodigiosam & crassissimam hæresim, qua seipsos faciunt capita ecclesiæ sub Christo? quid in immanem & plusquam Neronicam rabiem, qua in viros doctissimos, sanctissimos, & de se, ditionibusque suis optime meritos tam crudeliter sæuierunt? nimirum hoc vnum, hoc solum, vt ambularent secundum desyderia sua, vt cupiditates suas Christianæ religionis titulo honestarent. Breuiter, quid hos vniuersos, quàm vt ecclesiarum, monasteriorum, honestiorumque ciuium opes fortunasque inuaderent, vt viuerent licenter, sine vindice, nullis legibus, nulla superioris autoritate constricti? vt ambularent secundum desyderia sua in impietatibus. Quid est pietas? An non diuinus cultus, quem Græci εὐσέβειαν vocant? dicta (vt doctissimi veteres tradiderunt) quod quæ in ea sunt, penitus & in penetralibus recondantur. Nunquid ergo cuiquam obscurum est, an hi in impietatibus ambulent, qui vniuersum semel diuinum cultum tollunt è medio. Sed qua propria nota, istos facile internoscam, priusquam se palam prodidit obtecta sub velleribus ouium lupina feritas? Hi sunt, inquit, qui segregant semetipsos. Hoc est primum, ac proprium istorum opus. Sed

Graphice descripta futura nostri tēporis hæresiarchæ.

B

vnde segregant semetipsos? nimirum ab illo corpore ecclesiæ catholicæ, ad quod congregantur aquilæ, & in quo solo, Christo teste, Christus inueniri C
potest.

Notum est & illud beatissimi Pauli apostoli, quo omnes omnium hæreseon sceleratæ nouitates, veluti quodam gladio spiritali, sæpe truncatæ, semperq; truncandæ sunt: O Timothee depositū custodi, deuitans prophanas
1.Tim.6 vocum nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ. Quam quidā promittentes circa fidem exciderunt. Et post hæc inueniuntur aliqui tanta inueteratæ frontis duricia, tam præfractæ induratæq; impudentiæ, tam adamantinæ pertinaciæ, qui tantis eloquiorū cœlestium molibus non fatiscant, tantis ponderibus non succumbant, tantis malleis non conquassentur, tantis postremo fulminibus non conterantur? Deuita, inquit, prophanas vocum nouitates. Non dixit antiquitates, nō dixit vetustates: imo plane, quid econtrario sequeretur ostendit. Nam si vitanda est nouitas, tenenda est vetustas. Si prophana est nouitas, sacra est vetustas. Et oppositiones, inquit, falsi nominis scientiæ. Vere falsum nomen apud doctrinas hæreticorū est, vt ignorantia scientiæ, caligo serenitatis, densissimæ ac plane palpabiles tenebræ noui luminis, pestilentissimæ hæreses euangelicæ doctrinæ appellatione fucentur. Quam quidam, inquit, promittentes, circa fidem exciderunt. Quid promittentes exciderunt? nisi nouam nescio quam, & à catholica ecclesia ignoratam doctrinam. Audias enim quosdam ipsorum dicere: venite o insipientes & miseri, qui vulgo catholici vocitamini, discite veram fidem, quam præter nos nullus intelligit: quæ multis ante seculis latuit, nuper vero nobis reuelata & ostensa est. Sed discite furtim, delectabit enim vos: & cum didiceritis, latenter docete, ne mundus audiat, ne ecclesia sciat: paucis nanq; concessum est, tanti mysterij capere secretum.

Sed libet ob nouatores istos, hunc Apostoli locum pertractare paulo diligentius, aut potius, quemadmodum à vetustis autoribus diligenter excussum inuenio, hic inculcire. O Timothee, inquit, depositū custodi. In primis exclamatio ista, magni aliquid portendit, & attentionem legentis excitat, ad grande aliquid magniq; momenti. O Timothee. Quis hodie est hic Timotheus? nisi vel generaliter vniuersa ecclesia, vel specialiter omnes præpositi, qui integram diuini cultus scientiā habere ipsi debent, & alios docere. Depositū custodi: custodi, inquit, propter fures, propter inimicos, ne dormientibus hominibus, superseminent zizania super illud tritici bonum semen, quod seminauerat filius hominis in agro suo. Depositum, inquit, custodi: quid est depositū? id est, quod tibi creditum est, nō à te inuentum: quod accepisti, non quod excogitasti: rem non ingenij, sed doctrinæ: non vsurpationis priuatæ, sed publicæ traditionis: rem ad te perductam, non à te prolatam: In qua non autor esse debes, sed custos, non institutor, sed sectator, D
Custodi re depositum. non ducens, sed sequens. Depositū custodi, catholicæ fidei talentum, inuiolatum, illibatumq; conserua. Quod tibi est creditum, hoc apud te maneat, hoc à te tradatur. Deuitans quasi viperam aut basiliscū, prophanas vocum nouitates. Quid est prophanas? quæ nihil habent sacri, nihil religiosi ab ecclesiæ penetralibus, quæ est templū dei, penitus extraneas. Prophanas, inquit, vocū nouitates. Vocum, id est, dogmatū, rerum, sententiarū, nouitates, quæ sunt vetustati, quę vniuersitati cōtrariæ. Quæ si recipiantur, necesse est, vt fides beatorū patrum, aut tota, aut certe magna ex parte violetur. Necesse est, vt omnes omniū ætatum fideles, omnes sancti, omnes casti, cōtinentes,
virgines,

virgines, omnes clerici, Leuitæ, sacerdotes, tanta confessorum millia, tanti
A martyrum exercitus, tanta vrbium, tanta populorum celebritas & multitudo, tot nationes, gentes, prouinciæ, regna, totus postremo Christianus orbis, per catholicam fidem Christo capiti incorporatus, tanto seculorum tractu, ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet, dicatur. Necesse est mendacem fuisse Christum, qui iam ascensurus ad patrem, promisit se deinceps non deserturum ecclesiam suam, sed cum ea, & in ea se permansurum continuo, ad seculi vsque consummationem. Matt.28

Sed forsan hic nobis occurret aliquis: Si nihil vnquam licuit aut licet recipere noui in fide religioneque Christi, præter id, quod ab initio ex apostolica traditione accepit primitiua Christi ecclesia: nunquid ergo simul tradita ab initio fuerunt omnia? Nunquid cum Iudæis à principio conuersis ad Christum non conniuerunt apostoli, vt se suosque circuncidere permitterent, obseruareque veteris legis cæremonias? nunquid non simularunt etiam ipsi se seruare easdem? Nunquid Corinthijs suis non dicit Paulus: Ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poteratis? Et vt dicam semel, nullusne ergo in ecclesia dei profectus habitus est, aut habebitur fidei, religionisque Christianæ? Habeatur plane vel maximus. Quis enim ille est tam inuidus hominibus, tam inimicus deo, qui istud prohibere conetur? Sed ita tamen, vt vere profectus sit ille fidei, non permutatio. Siquidem ad profectum pertinet, vt in semetipsa vnaquæque res amplificetur. Ad permutationem vero, vt aliquid ex alio in aliud transuertatur. Crescat igitur oportet, & multum vehementerque proficiat, tam singulorũ quàm omnium: tam vnius hominis, quàm totius ecclesiæ, ætatum ac seculorum gradibus, intelligentia, scientia, sapientia. Sed in suo (Vt fidei religionisque profectus semper sine nouitate fuerit. 1.Cor.3.)
B duntaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eademque sententia. Imitetur animarum religio rationem corporum. Quæ licet annorum processu suos numeros explicent & absoluant, eadem tamen quæ erant, permanent. Multum interest inter pueritiæ florem, & senectutis maturitatem. Sed ijdem ipsi fiunt senes, qui fuerant adolescentes: vt quãuis vnius eiusdemque hominis status habitusque mutetur, vna tamen nihilo minus, eademque natura, vna eademque persona sit. Parua lactentium membra, magna iuuenum, eadem ipsa sunt tamen, quot paruulorum artus, tot virorum. Et si quæ illa sunt quæ æui maturioris ætate pariuntur, iam in seminis ratione proserta erant, vt nihil nouum postea proferatur in senibus, quod non in pueris iam ante latitauerit. Vnde dubium non est hanc esse legitimam & rectam proficiendi regulam, hunc certum atque pulcherrimum crescendi ordinem, si eas semper in grandioribus partes ac formas, numerus detexat ætatis, quas in paruulis creatoris sapientia præformauerat. Quod si humana species, in aliquam deinceps non sui generis vertatur effigiem, aut certe addatur quippiam, aut detrahatur membrorum numero: necesse est vt totum corpus vel intercidat, vel prodigiosum fiat, vel certe debilitetur. Ita etiam religionis dogma sequatur, has decet profectuum leges, vt annis scilicet consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur ætate: incorruptum tamen, illibatumque permaneat. Et vniuersis partium suarum mensuris, cunctisque quasi membris ac sensibus proprijs plenum atque perfectũ sit. Quod nihil præterea permutationis admittat, nulla proprietatis dispendia, nullam definitionis sustineat varietatem. Seuerunt maiores nostri antiquitus in

Altera collatio ad semẽtem & messem. hac ecclesiastica segete triticeæ fidei semina: nunquid non valde iniquum foret & incongruum, si nos eorum posteri, pro germana veritate frumenti, subditititũ zizaneæ eligeremus errorem? Nunquid non hoc rectum potius & congruum est, vt primis extremisq́; sibi non discrepantibus, de incrementis triticeæ institutionis, triticei quoq; dogmatis frugem demetamus? vtq; quod ex illis seminum primordijs accessu temporis excreuit, & nunc excolatur quoq; ac dilatetur: Ita tamen vt nihil de germinis proprietate mutetur interim. Addatur licet species, forma, distinctio, eadem tamen cuiusq; generis natura permaneat. Absit enim, vt rosea illa catholici sensus plantaria, in carduos, spinasq́; degenerent. Absit, inquam, vt in isto spiritali paradiso de cynamomi & balsami surculis, lolium repente ac aconita proueniant. Quodcunque igitur in hac ecclesiæ dei agricultura, fide patrum satum est, hoc idem filiorum industria decet, excolatur: & obseruetur hoc idem, floreat & maturescat, hoc idem proficiat & perficiatur. Fas est etenim, vt prisca illa cœlestis philosophiæ dogmata, processu temporis excurentur, limentur, poliantur: sed nefas est, vt commutentur, nefas vt detruncentur, vt mutilentur. Accipiant licet, lucem, euidentiam, distinctionem: sed retineant necesse est plenitudinem, integritatem, proprietatem. Si te diuinum munus idoneum fecerit ingenio, exercitatione, doctrina: esto spiritalis taber-

Exodi 31 naculi Bezelehel, preciosas diuini dogmatis gemmas exculpe, fideliter coapta, adorna sapienter. Adijce splendorem, gratiam, venustatem. Intelligatur te exponente illustrius, quod ante obscurius credebatur. Per te posteritas intellectum gratuletur, quod ante vetustas non intellectum venerabatur. Eadem tamen quæ didicisti doce, cum dicas noue, non dicas noua. Sed hactenus ista aduersus nouatores plus satis.

Ex Christi itaq; & apostolorum doctrina, satis, ni fallor, euidens fecimus: quo pacto quiuis facile posit exurgentium hæreticorum fraudes declinare, & aduersus eorum insidias & venena tutus esse, videlicet si se firmiter contineat in illo corpore ecclesiæ catholicæ, ad quod congregantur aquilæ. Ita enim neque si erret, quicquam illi oberit ad salutem. Operæprecium mihi videtur hoc loco meminisse memorabilis cuiusdam exempli, quod olim puer audisse memini. Eximius quidam sacrarum literarum professor, cum in simplicissimum quendam, qui sibi videbatur, incidisset hominem carbonarium, animi causa, & curiositate quadam tentandi simplicitatem hominis, percunctabatur illum de sua fide, quid crederet. Qui cum præter generales illos articulos fidei de deo, quos frequenter audiendo in ecclesia didicerat, ac memoriæ commendauerat, ad cætera interrogata omnia, nihil responderet aliud, quàm hoc se credere, quod ecclesia crederet. De ecclesiæ tamen fide nihil habens definiti ac expliciti, interrogantem de ea, veluti circulo quodam eludebat. Hoc enim de singulis, vltra interrogatus, ecclesiam aiebat credere, quod ipse crederet: & hoc se quod ecclesia: sit postea, vt idem Theologus ex grauissimo morbo decumbens, & in vitæ periculum incidens, astu suggestuq; Satanæ grauiter tentaretur de fide. Vnde sese alirer explicare non potuit, quàm recordatione simplicis quidem, sed tutissimæ fidei illius carbonarij: ad quam in æstu illo tentationis, conquassatus vehementer, & distractus, veluti ad securissimum quendam portum confugere coactus fuit, ita vt subinde clara voce exclamaret (vt carbonarius) Mirabantur asidentes, & ex vi morbi delirare hominem, & aliena loqui credebant. Quem postea conualescentem interrogant, quid sibi voluisset in

illo

A illo agone suo, ita frequenter & vehementer exclamans (vti carbonarius) Ille vero vniuersam illis rem explicat ordine. Et quod in illa agonia sua, quemadmodum ille carbonarius, ad fidem catholicæ ecclesiæ, velut ad tutissimum asylum semper confugisset. In qua vna in eo necessitatis articulo plus inuenisset præsidij, quàm in omni, quà tota vita meditatus fuerat, exercitatione scripturarū, diuinæ misericordiæ hoc acceptum referens, quod incidisset in simplicem illum carbonarium. Cuius nisi succurrisset sibi exemplum, magnum se discrimen & periculum aditurum fuisse. Magnus est antiqui illius callidiq; serpentis astus, & graues periculosæq; insidiæ: Quas nunquam non struit nobis: sed tunc maxime, cum periculosissime illis capimur, hoc est, in ipsa hora instantis mortis. Fides vero, vt omnibus æque est ad salutem necessaria: ita quo est quisq; excellentiori perspicatiorïq; ingenio, eo arietatur, & vehemētius & facilius, nisi quis magna attentione & custodia, intellectū suum captiuum teneat, intra arcā illam catholicæ ecclesiæ, in qua sola salua mur ab aquis inundantis diluuij. Multa enim suggeruntur nobis, quæ inconstantem, mobilemq; natura animū transuersum abripiant: si semel illis incipit attendere: & nisi veluti clausis ad omnia oculis, & obturatis auribus, sese abscondat ac veluti in tutissimo asylo, firmiter cōtineat in fide catholicæ ecclesiæ: atq; adomnem eiusmodi suggestam tentationem, clamet cum illo, vti ille carbonarius. Quod dum facit nihil illi est periculi, etiā si humano more erret in aliquo, quod ad fidem religionemq; pertinet: quod equidem fieri potest, quamdiu, quid de eo sentiat ac teneat catholica per orbem ecclesia, ita certum definitumq; non est. In exemplo aliquo ecclesiastico, quod dico, erit illustrius. Agrippinus quondam Carthaginensis episcopus primus omnium mortalium rebaptizandum censebat. Quæ eius B præsumptio tantum mali inuexit, vt non solum hæreticis formā sacrilegij, sed etiam quibusdam catholicis (qui ad apostolicam illam quam explicauimus atq; adeo Christi doctrinam, ea in re non attenderant satis diligenter) occasionem præbuerit erroris: adeo, vt etiam sanctū illum pontificem & martyrem Cyprianum, vna cum vniuerso illo suo Aphricano concilio, traxerit in consensum erroris. Magna enim vis ingenij magna eloquentiæ, magna similitudo veri, magnus adsertorū numerus, adfuit nouitiæ illi adinuentioni, tanta vero diuinæ legis oracula, sed plane nouo ac malo more intellecta, vt omnis illa conspiratio, nullo modo destrui posse videretur: nisi vno illo ariete, & veluti apostolico mucrone, quo ille præcipit depositum custodiri, & deuitari prophanas nouitates. Itaq; cum vndiq; ad nouitatem rei reclamarent pleriq; & quaqua versum plurimi sacerdotes, pro suo quisque studio reniterentur, beatæ memoriæ papa Stephanus, apostolicæ sedis antistes, apostolico illo quem diximus gladio, errorem illum succidit vniuersum, ac funditus resecauit: his verbis sanciens in epistola, quæ ea de re tunc in Aphricam missa est: Nihil, inquit, nouandum est, præter id quod traditum est. Intelligebat sane vir sanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi vt omnia qua fide à patribus essent suscepta, eadem fide filijs consignarentur: nosq; religionem non qua vellemus ducere: sed potius qua illa duceret, sequi nos oportere. Idq; esse proprium Christianæ modestiæ & grauitatis, non sua posteris tradere, sed à maioribus accepta seruare. Ipsius itaque Aphricani concilij decreta, quibus nouitia illa Agrippini confirmabatur adinuentio, vniuersa tanquam falsa, tanquam somnia, tanquam fabulæ abolita, antiquata, calcata sunt, & retenta ecclesiasticæ

Contineri se firmiter in fide catholicæ ecclesiæ nihil esse periculi, etiā si erret in fide.

Vt hæretici sint discipuli & sectatores impij dogmatis, vbi tamen magistri sūt catholici.

traditionis antiquitas. Et (quorsum hæc adducta sunt omnia) mira quadam rerum conuersione, autores eius falsi & impij dogmatis, catholici; consectatores vero iudicantur hæretici: absoluuntur magistri, condemnantur discipuli. Conscriptores librorum opinionis erroneæ, filij regni sunt; assertores vera gehenna suscipiet. Nam quis est ille tam demens, tam temerarius, qui illud sanctorū omnium, & episcoporum & martyrum lumen Cyprianum, cum cæteris collegis suis in æternum dubitet regnare cum Christo? Aut quis contra tam sacrilegus, tam impius, qui Donatistas ac cæteras pestes, quæ illius autoritate concilij rebaptizare se iactitant, in sempiternū neget arsuros esse cum diabolo? Si causam quæras, cur absoluantur magistri erroris, & damnentur discipuli, ea est, quam supra indicauimus. Nam illi tenacissime semper adhæserunt illi sacræ ancoræ, atq; intra arcam catholicæ ecclesiæ & eius septa diligenter se cōtinuerunt. A cuius fide & communi sensu, tametsi humano lapsu dissentirent, imprudentes & catholicæ ecclesiæ fidem ea in re non satis perspectam habentes; suam tamen fidem ecclesiæ fidei semper submiserunt. Vnde quod post plenius audies, decreta sui concilij miserunt ad beatum Stephanum Romanæ & vniuersalis ecclesiæ pontificem, vt eius autoritate aut probarentur, aut infirmarentur. At postquam ea re semel in quæstionem deducta, palam innotuit, quænam esset catholicæ ecclesiæ de eadem fides ac sententia; qui ea dimissa, in deserto, in domorum angulis, Christum contra Christum pergerent quærere; quid nisi dati in reprobum sensum eiusmodi dici possunt, vt non fulgeat ipsis illuminatio euangelij gloriæ Christi? C

Qua certa via, ratione ac methodo orthodoxæ fidei veritas in quacūq; proposita quæstione, quocūq; dogmate ab hæreticæ prauitatis falsitate discernenda sit. CAP. VI.

HOc secundū est eorum quæ proxime demonstranda suscepimus ijs, qui pie viuere volūt in Christo, qui in fidei & religionis eius synceritate firmiter permanere, vt semper magnopere, ita hoc tempore, quo omnes omniū seculorum hæreses ab inferis resuscitatæ, & in ecclesiam Christi magna rerum & ordinum omnium confusione, effractis repagulis effusæ, libere debacchantur, maximopere necessarium. Qua certa via, ratione ac methodo, in quacunq; proposita quæstione, quocunq; dogmate, orthodoxæ fidei veritatem ab hæreticæ prauitatis falsitate possimus discernere. Quod tametsi superiori disputatione virtute satis sit traditum, operæpreciū tamen est, eidem aliquanto insistere diligentius, & exemplis ecclesiasticis ipsum magis, magisq; illustrare, vt exercitatū reddamus lectorem in re præcipue necessaria. Demonstratum à nobis est, duo nos habere principia, ex quibus in fide, religioneq; Christiana quid verum aut falsum sit, certo cognosci possit, nempe diuinæ scripturæ canonem, & ecclesiasticam traditionem. Vtriusq; autem eorum parem quidem esse autoritatem, quantū ad indubiæ veritatis certitudinem attinet. At ecclesiasticam traditionem, in re dubia ad fidem, certitudinemq; faciendam esse magis idoneam. Quandoquidem ecclesiastica traditio, vbi de ea constat, plana est & aperta, nec flecti torqueriue potest in hanc aut illam sententiā; quare & columnam & firmamentū veritatis ecclesiam Christi prædicat Paulus apostolus. Cum cōtra scripturas pro suo pleriq; arbitratu interpretantes, varias inde opiniones, erroresq; concipiant. Neq; vsquā tam sunt apertæ & expositæ, vt se trahi in diuersam sententiam, callida expositione non facile patiantur, adeo, vt qui in eis errare noluerit, necesse habeat illis adhibere, velut inflexi D

bilem

bilem quandam ipsarum amussim ac regulam, ecclesiasticæ traditionis au-
A toritatem, easq; secundum vniuersalis ecclesiæ traditiones, & iuxta catholici dogmatis regulas intelligere ac interpretari. Itaq; quemadmodũ ille damnabiliter errare non potest, etiam si erret in fide, qui intra arcam catholicæ ecclesiæ se continet, qui illi ancoræ sacræ firmiter adhæret: ita ille in omnibus orthodoxam rectamq; fidem tenet, qui hoc credit de singulis, quod credit catholica Christi ecclesia. Hic itaq; est scopus ille, in quem respicere oportet, quoties emergit nouitas aliqua, quoties controuersia aut quæstio in fide, religioneq; consurgit. Quid de eo teneat aut credat illa inflexibilis columna, illud firmamentum veritatis, catholica ecclesia. Hoc enim solum verum, ac germanum est. Quicquid autem illi aduersatur, etiam quibuscunq; diuinarum scripturarum adumbretur, pallietur & adstruatur oraculis, falsum, nothum, prophanum, impium & iure merito execrandum.

In quem scopũ in omni emergẽte controuersia respicere ppetuo oporteat, vt orthodoxã veritatẽ assequamur.

Hoc ergo hic nunc agendum est, quo pacto de quocunq; proposito dogmate, de quacunq; quæstione & controuersia scire & certo inuenire possimus, quid credat ac sentiat catholica Christi ecclesia. Quod postquam constat, qui nihilo minus dubitat, & multo magis, qui sentit diuersum, iam sese præcipitauit extra arcam catholicæ ecclesiæ, iam se diuisit ab illo corpore in quo solo Christus est & veritas, & suo ipsius iam cõdemnatus iudicio. Quid vero de quocunq; dogmate ac proposita quæstione catholica ecclesia sentiat, non in omnibus æque expositũ ac manifestum est, nec æque inuentu perspectuq; facile. Quædam enim sunt, de quibus expressam distinctamq; fidem omnes habent, etiam simplices, atq; adeo vulgus Christianorum, de quibus, quis sit communis catholicæ ecclesiæ sensus & consensus, non est difficile perspicere: Cuiusmodi sunt, qui in apostolico symbolo articuli fidei continentur, & alia pleraq;, de quibus mox audies. Quædam vero sim-
B plicium captum superant, vt indiuiduæ trinitatis, incarnationisq; mysteria, & quæ eius generis sunt: De quibus quoniam nihil distincte & explicite credit vulgus Christi fidelium (quibus in eiusmodi satis est, vt pascantur iuxta arantes boues, & se contineant intra septa catholicæ ecclesiæ) non æque notum ac perspectum est, quæ in ijs sit communis fides vniuersalis ecclesiæ. Quare in eis quæstioni ac dubitationi sæpe locus incidit. Quæ tamdiu probabilis esse potuit, quamdiu non certo constitit, quid de eiusmodi sentiret & crederet orthodoxa ecclesia. At postquam id innotuit, iam non probabilis, sed damnabilis & execrabilis habetur, iam hæresis est error eiusmodi: & hæreticus, qui dimissa communi ecclesiæ sententia, suam illi aut alicuius magistri sui sententiam præfert. Catholicam autem Christi ecclesiam, intelligo ecclesiam vniuersalem, non tantum quæ nunc est, sed quæ à Christo cepit initium, & per apostolos in totum orbem propagata, continua succedentium sibi patrum & episcoporum serie, eadem ad nos vsque perdurat, & perdurabit in finem. Quæ huius totius ab initio ad nos vsque fides est, eam catholicam esse, ipsa indicat nominis ratio. Sed & vera eadem & orthodoxa sit necessario oportet, nisi mentiatur Apostolus ecclesiam columnam esse, firmamentumq; veritatis. Imo, nisi falsus & infidelis sit Christus, qui promisit se mansurum in eadem continuo, atque omnibus omnino diebus ad seculi vsque consummationem. Quicquid vero sub certo nomine, certo autore, certo tempore, certo loco nouitatis vsquam ebulliuit, id constat catholicum & vniuersale non esse, proinde nec verum aut orthodoxum: sed erroneum, falsum, hæreticum. Itaque

 Iſſe

si se particula aliqua ecclesiæ, ab vniuersalis fidei communione præciderit, C
quid orthodoxo Christiano faciendum sit, haud obscurum est. Pestifero
enim, corruptoq́; membro sanitatem vniuersi corporis anteponet. Quod si
nouella aliqua contagio, non iam portiunculam tantum, sed totam pariter
ecclesiam commaculare conetur, nec tunc obscurum est Christianum orthodoxum quid sequi oporteat, nempe antiquitati inhærere, & custodire
depositum, & iuxta apostolicum præceptū deuitare prophanas nouitates.
Exemplis quod dico illustrandum est, & paulo exaggerandum vberius.

Tempore Donati, à quo Donatistæ, cum sese multa pars Africæ in erroris illius furias præcipitaret. Cumq́; immemor nominis, religionis, professionis vnius hominis sacrilegam temeritatem ecclesiæ Christi præponeret,
tunc quicunq; per Africam constituti prophano schismate detestato, vniuersis mundi ecclesijs associati sunt, soli ex illis omnibus intra catholicæ fidei sacraria salui esse potuerunt. Nobis egregiam formam relinquentes, quemadmodum scilicet & deinceps bono more, vnius aut certe paucorum vesaniæ, sanitas vniuersitatis anteferretur. Item, quando Arrianorū venenum,
non iam portiunculam quandam, sed pene totum orbem contaminauerat,
adeo vt cunctis pene, non solum Orientis, sed & Occidentis episcopis, partim vi, partim fraude deceptis, caligo quædā mentibus offunderetur, quidnam potissimum in tanta rerum confusione sequendum foret. Tunc quisquis verus Christi amator & cultor extitit, antiquam fidem nouellæ perfidiæ præferendo, nulla contagij ipsius peste maculatus est. Cuius equidem
temporis periculo, vt inquit ille, satis superq́; monstratum est, quantum inuehatur calamitatis nouelli dogmatis inductione. Tunc siquidem non solum paruæ res, sed etiam maximæ labefactatæ sunt. Nec enim tantum affinitates, cognationes, amicitiæ, domus, verumetiā vrbes, populi, prouinciæ, D
nationes, vniuersum deniq; Romanum imperium funditus concussum &
emotum est. Namq́; cum prophana illa Arrianorum nouitas, velut quædam
Bellona & furia, capto prius omnium imperatore, cuncta deinde palatij culmina legibus nouis subiugasset, nequaquam deinceps destitit vniuersa miscere atq; vexare, priuata & publica, sacra, prophanaq́; omnia, nullum boni
& veri gerere discrimen, sed quoscunq; collibuisset tanquā de superiori loco percutere. Tunc enim veluti in publico totius orbis aduersum se bello,
temeratæ coniuges, populatæ viduæ, prophanatæ sanctimoniales, tunc dilacerata monasteria, disturbati clerici, verberati leuitæ, eiecti suis ecclesijs ac
sedibus & acti in exilium sacerdotes & episcopi, oppleta sanctis ergastula,
carceres, metalla: quorum pars maxima, interdictis sibi vrbibus protensi
atq; extorres, inter deserta, speluncas, feras, saxa, nuditate, fame, siti, contumelijs etiam verberibusq́; affecti, cōtriti & tabefacti sunt. Nullam equidem
aliam ob causam, quàm quod pro cœlesti dogmate, humanas introductas
superstitiones suscipere noluerunt, quàm quod bene fundatam antiquitatem scelesta subrui nouitate, quod superiorum instituta violari, rescindi scita patrum, conuelli definita maiorum non permiserunt. Quod extra incorruptæ sacrataeq́; vetustatis limites, extra arcam catholicæ ecclesiæ in deserto
aut domorum penetralibus Christum noluerunt quærere, nec eo sequi
quo pertrahebat prophanæ ac nouellæ curiositatis libido, præclare sane in
posteros ædito exemplo, videlicet quo nos docerent, ne à defensione fidei
maiorum, vlla nos vis depelleret, non minæ, non blandimenta, non palatium, non satellites, non imperator, non imperium, non vita, non mors,
non

Exemplum nouitatis pene in vniuersa.

A non homines, non dæmones, non angeli deniq; de cœlo si annunciarent aliter: Dignos hercle viros, per quos diuina misericordia prostratas restauraret ecclesias, extinctos spiritales populos viuificaret, deiectas sacerdotum coronas reponeret, nefarias nouellæ impietatis, non literas, sed lituras, infuso cœlitus episcopis fidelium lachrymarum fonte deleret, vniuersum postremo iam pene mundum sæua repentinæ hæreseos tempestate perculsum, ad antiquam fidem, à nouella perfidia, ad antiquam sanitatem, à nouitatis vesania, ad antiquam lucem à nouitatis cæcitate reuocaret. Vnde & ad tantam illi gloriam peruenire meruerunt, vt non solum confessores, verumetiam principes confessorum iure meritoq; habeantur. Magnum hoc igitur eorundem beatorum exemplum, planeq; diuinum, veris quibusq; Christianis, vt semper, ita hoc potissimum tempore, qui periclitari noluerit, inter tot, tam varias, tam discrepantes, tam prodigiosas per ecclesiam Christi debacchantes errorum hæreses, iugi, indefessaq; meditatione recolendum. Clarissimam siquidem posteris illi formam præmonstrarunt, quonam modo deinceps per singula quæq; errorum vaniloquia, catholicæ veritatis, sacrataq; vetustatis autoritate, impiæ singularitatis præsumptio, & prophanæ nouitatis conteratur audacia.

Sed, inquies, iamdudum nihil dubitare te, quin catholicæ ecclesiæ fidem, communemq; sententiã, per omnia sequi oporteat. Sed quomodo de quacunq; quæ inciderit quæstione & cõtrouersia, ea certo cognosci possit, nondum te satis intelligere. Quandoquidem catholica ecclesia longe, lateq; in orbem diffusa est, & in omnes se retro ætates extendit. Cuius vniuersæ tam late patentis, communem sententiam, cuius præconis vocem vt audias, & certo agnoscas, vt clarius tibi demonstremus, fortassis efflagitas. *In omni genere incidentiũ controuersiarũ vt certo inueniri possit catholicæ ecclesiæ sententia.*

B Mos tibi gerendus est petenti vtilia, & digna quæ pertractentur diligentius & vberius. Non tamen hic statim à principio ita agam tecum (quamuis iuste possem) quemadmodũ facit ille Irenæus apostolicis temporibus proximus (Polycarpi quippe beatissimi Ioannis discipuli auditor) egit aduersus Valentinum, cæterosq; sui seculi hæreticos. Aduersus quos quum sane intelligeret parum efficacem esse ex scripturis pugnam et conflictationem, atq; adeo etiam inutilem (quod & superius demonstrauimus) apostolicam traditionem affert & obijcit. Non tamen ex scripto, sed ex obseruatione, consensu, fideq; vniuersalis ecclesiæ. Quam obseruationẽ ac fidem demonstraturus, quum (vt inquit) prolixum esset & operis infiniti, discurrere per vniuersas orbis ecclesias, vnam ex omnibus, & pro omnibus affert Romanam ecclesiam: eius fidem & traditionem ab apostolis per continuam in ea successionem episcoporum incorruptam ad nos peruenisse affirmans. Cuius, inquit, ecclesiæ fidem, traditionemq; proferentes (vt cui omnes alias ecclesias conuenire, consentireq; necesse sit) confundimus omnes, qui quoquo modo fidem præterquam oportet, colligunt. Verissime quidem ille, & quo pacto etiam nos tuæ quæstioni breuiter satisfacere possemus, videlicet hoc de singulis tenere & credere catholicam Christi ecclesiam, quod tenet & credit Romana ecclesia. Cuius fidem, traditionemq; per singula non est difficile ostendere, nec si dubitaremus, consulere eandem.

Sed quoniam etiam Romanæ ecclesiæ autoritas, dignitas, & prærogatiua nunc reuocatur in dubium, sed ab ijs qui omnia etiam ante mille annos certa ac definita, nunc impugnant ac reijciunt. & econtra statuunt, quæ hactenus aut non nouit aut etiã damnauit & execrata est catholica Christi ecclesia:

clesia: aduersus quos instituta est præsens nostra disputatio: ita hic nunc agam tecum, vt non sit aut cauillationi aut subterfugio locus. C

Vnam esse Christi ecclesiam ab illo ipso per apostolorum ministerium in omnem terram propagatam, & in fines orbis terræ & seculi propagandam continua serie successionis nascentium & decedentium sub vno capite, duce, ac imperatore nostro Christo, in fidei & religionis vnitate, supra demonstrauimus. Sed de eius vnitate & integritate in quo consistat, & vt conseruetur, nondum disputationem absoluimus. Quod tamen conferret non parum ad id quod nunc agimus. Interim tamen crassiori, quod aiunt, Minerua vnitatem catholicæ ecclesiæ intelligentes, eius fidem de quacunque proposita quæstione intelligimus, quæ est singulorũ Christi fidelium, non tantum qui nostro seculo viuunt, sed etiam qui seculis superioribus ad Christum vsq;. Eorum tamen, quos constat in catholicæ ecclesiæ communione, & communi fide permansisse. Duo autem esse genera eorum, quæ in fide ac religione in quæstionem aut controuersiam reuocari possunt, paulo ante indicauimus: alterum eorum, de quibus etiam vulgus Christi fidelium explicitam, distinctamq; fidem aliquam habet: alterum eorum, quæ à captu vulgi sunt remotiora, sed ad altiora, reconditioraq; fidei mysteria pertinent. In his quæstionibus quæ ad primum genus pertinent, non est difficile, imo paratum & cuiq; obuium inuenire catholicæ ecclesiæ fidem, consensum & sententiam, percurrenti ecclesiam vniuersam, eiusq; partes præcipuas, tam secundum loca, quàm tempora. Exclusis tamen semper ab eiusmodi consideratione ijs, à quibus nouitas aliqua aduersus communem antiquamq; fidem aut inuecta est aut asseritur. In altero genere quandoquidem ad doctores, magisq; illuminatos in fide, ac spiritaliores eorum explicita, distinctaq; fides pertinet, quos Christus aquilarum appellatione designat, eorum consensum, communemq; sententiã inuestigare oportet. Vbi enim illæ congregantur, quicquid illi omnes pariter, vno, eodemq; consensu, aperte, frequenter, perseueranter tenuisse, scripsisse, docuisse cognoscuntur, ille totius corporis sensus & consensus est, illic Christus & veritas: hoc sciat quisque & intelligat absq; vlla sibi dubitatione sequendum. Sed in exemplis illustriora hæc faciamus. Primi itaq; generis eiusmodi nunc introducuntur quæstiones. D

In altero genere, vt ex agitarũ consensu catholicæ ecclesiæ fides certo cognoscitur.

Vtrum baptisma collatum paruulis sit efficax ad salutem: an vero necesse sit baptizari adultis & cum actuali fide, illo quod infantibus nobis collatum est, baptismate abrogato & pro nihilo habito.

Vtrum in eucharistia sub speciebus panis & vini, sint vere & realiter corpus & sanguis redemptoris nostri Iesu Christi: an vero velut in signo tantum aut symbolo aliquo illa repræsententur.

Vtrum viuorum suffragia defunctis animabus prosint: an vero sint inutilia, vt quia post hanc vitam nõ sit purgationi peccatorum locus: sed mox decedentes sint, aut in damnatione, aut in beatitudine, aut medio quodam ad futurum iudicium loco.

Vtrum diui regnantes cum Christo sint colendi, eorumq; reliquiæ cum veneratione & honore apud nos habendæ, eorundem apud deum nobis imploranda suffragia: an vero hæc omnia superstitiose & inutiliter fiant à nobis, imo cum derogatione cultus soli deo à nobis debiti.

Vtrum sancti amiciq; dei statuis, imaginibus & picturis à nobis honorandi sint, eorumq; trophæa & gloriosa certamina per hæc statuenda continue

tinue ob oculos: an vero hæc non solum inutiliter, sed & gentiliter fiant, &
A idololatriæ speciem referant.

Vtrum templa, vniuersaq́ illa diuini cultus qui in eis peragitur, exterior facies, ad veram pietatem conferant: an vero, veluti laruas quasdam & facies Antichristi aboleri magis expediat omnia.

Vtrum cæremonias, ritusq́ quos toto orbe seruat ecclesia, dies item festos, quibus redemptionis nostræ mysteria, anniuersaria solennitate recolimus, ieiunium quadragesimæ, cæteraq́ eiusmodi, quæ toto orbe obseruat Christiana ecclesia, veluti ex apostolica Christiq́ institutione à nobis necessario obseruari oporteat: an vero hæc veluti indifferentia habenda sint, & cuiusq́ relinquenda arbitrio, eo quod in euangelio aut apostolicis literis præcepta non inueniantur.

Vtrum inducens sit totius ecclesiæ ritus, in decantandis publice in ecclesia psalmis & hymnis ecclesiasticis, atque in eo sacerdotes Baal imitetur: an vero decens, pius & ad exemplar cœlestium illorum spirituum, in illa Hierusalem cœlesti.

Vtrum benedictionum & consecrationum ecclesiasticarum in chrismate, aut oleo sacro, in aqua benedicta, in locis, templis, altaribus, vestibus, vasis, diuino cultui mancipatis, sit aliqua efficacia & vtilitas: an vero nulla sacri sit & prophani distantia, & hæc non solum inutiliter, sed etiam superstitiose fiant ab ecclesia.

Vtrum antiquum, pium & sanctum sit monasticum institutum, votaq́ monastica accepta deo, & coram eodem obligatoria: an vero hæc diaboli instinctu nuper sint introducta in orbem, in captionem & laqueum fidelis populi: votaq́ monastica sint stulta & impia, vtpote impossibilia & libertati Christianæ contraria.

B Hæc fere sunt, aut eiusmodi quæstiones, quibus (proh dolor & pudor) adeo misere nunc exagitatur, & pene à fundamentis cōcutitur ecclesia Christi, ob hæc ex arca catholicæ ecclesiæ vltro scientes volentesq́ se præcipitant miseri in barathrum damnationis æternæ, & summo studio stupenda & plusq̃ diabolica animi obstinatione obfirmata, in mortes, in laqueos, ignes, cruces atq́ omnia suppliciorum genera, hoc agunt, vt alios quàm plurimos secum pertrahant in perditionem præcipites, omniaq́ confundant, diuina, humana, sacra, prophana, orbemq́ cōmisceant cæde & incendio. In quibus omnibus, cum sit luce meridiana clarius, quæ sit fides, quæ sententia catholicæ & orthodoxæ Christi ecclesiæ: quæ hæc est excæcatæ mentis vesania, illi non credere, illi se nolle conformare, imo eam palam oppugnare, & aduersus illius catholicam fidem, suam aliquem opinionem statuere? præsertim qui Christianos se haberi volunt, & nihil quàm euangelicas, apostolicasq́ scripturas iactitant. In euangelio aperte nos docet Christus, vt audiamus ecclesiam, obaudientemq́ habeamus vt publicanum, vt ethnicum. Et hi contra è diametro omnes audientes, consentientesq́ ecclesiæ, atque adeo ita præcipienti Christo, ἀθέους vocant, & pro ethnicis & publicanis ducunt. Promisit Christus ecclesiæ suæ non præualituras vnquam aduersus eam inferorum portas, hoc est, infidelitatem aut erroneam fidem. Quin potius ne vnquam deficeret eius fides, sua illi oratione impetrauit, securamq́ fecit se permansurum in eadem continuo, atque omnibus diebus vsque ad seculi consummationem. Et hi perinde ac si iam annis plus mille nulla fuisset orthodoxa & catholica Christi ecclesia, ac si falsus & infidelis Christus,

Matt. 18
Matt. 16
Lucæ 22
Mat. vl.

Christus, & suæ ecclesiæ tam longo tempore desertor, nouam nunc ecclesiam congregant, nouam fidem, noua sacramenta, noua sacerdotia, nouam religionem, nouam salutem docent. C

Affirmat ille magister gentium, ille conscius cœlorum, & qui in cœlis didicerat quæ in terris doceret, ecclesiam non tantum veracem esse, sed columnam inflexibilem, sed certum firmamentum & sustentaculum omnis veri-
1. Tim. 3 tatis, quæ ad fidem, religionem, salutemque pertinet. Et isti mendacissimam, fallacissimamque faciunt ecclesiam vniuersam, quæ fuit abhinc multis seculis, & miserandis deceptam, inuolutamque erroribus.

Sed dicet quispiam, & verum fortassis dicet, istis perspicuum non esse, de his qui introducunt noua, contra communem, receptamque sententiam, quænam sit vniuersalis per orbem ecclesiæ catholicæ fides: quorum videli-
2. Cor. 4. cet occulto suo, iustoque iudicio excæcauit deus mentes, vt non fulgeat in ipsis illuminatio euangelij gloriæ Christi: vt clarissimam lucem non videant. Alioqui quis est, cui oculus fidei euulsus aut excæcatus non est, qui non clarissime videat & intelligat, quid de his sentiat & credat catholica Christi ecclesia?

Explicatur tradita methodus in prædictis controuersijs.

Et vt ordiamur à baptismate paruulorum, quod nobis omnibus est salutis quoddam exordium, & Christianitatis symbolum: quis nõ videat, quid de eo credat & credidit catholica Christi ecclesia, antequam eadem nuper per Lutherũ oppugnata & patefacta semel ad omnem impietatem ianua (dum liberum cuique fecit id sentire & credere, quod sibi ex scripturis videretur aut probari posset) inuecta est etiam in orbem, atque ex illo veluti Troiano equo prosilijt ista Anabaptistarum furia, omnem secum impietatem trahens, omnem pietatem eliminans, omnem ordinem perturbans, omnia confundens rapinis, sacrilegijs, parricidijs, incendijs. Nec tamen per hos aliter credit, quàm semper credidit. Sed hoc dico, quod ante hos toto orbe terrarum de paruulorum baptismate iam annis plus mille, nemo vel tantillum hæsitauerat. Percurre ecclesiã vniuersam per suas partes, Italiam, Galliam, Hispaniam, Germaniam, Sarmatiam, his adde insulas quaqua versum in mari Oceano, in quibus viget & viguit fides, religioque Christiana, Angliã, Scotiam, Hyberniam, Gothiam, Svueuiam, Noortvuegiam, ex Oceano septentrionali, Siciliam, Cretam, Cyprum, Rhodum, Sardiniã, Corsicam, cæterasque Mediterranei maris insulas Christianas. Adde insuper Græcos & Moscos, tametsi iam diu schismaticos, & varijs implicitos erroribus: tamen hac in re à fide catholicæ ecclesiæ non dissentientes. Adde etiam quotquot adhuc in Syria & Armenia Christi nomen profitentur. Adde postremo numerosissimos illos, toto pene orbe à nobis disiunctos Indorum populos, sub illius, quem Presbyterum Ioannem falso appellare consueuimus, degentes imperio: apud quos ab initio ad hunc diem conseruatam fuisse fidei, religionisque nostræ integritatem, vt alias frequenter & pene quotannis ex ijs quos illinc per immensa terrarum, mariumque spacia, pium religiosumque sancta loca visendi votum, primum Hierosolymam, & inde Romam (cuius Pontificem, vt caput vniuersalis ecclesiæ venerantur) perducit: ita abhinc biennio, ab illorum Imperatore, ad Clementem VII. Pontificem Maximũ missa Bononiam, præsente ibidem Imperatore nostro Carolo, solenni legatione plane compertum est. Quæ & fidem, religionemque suæ gentis, nostræ per omnia consonam coram eodem Pontifice in publico Cardinaliũ consistorio exposuit: eidemque vt summo vniuersalis ecclesiæ episcopo & capiti D

sui

A fui imperatoris & gentis nomine reuerentiã, obedientiamq; detulit. Apud hos omnes, ad præsentem vsq; natam aut excitatam insaniam, nemo ex Christianis parentibus natus, aliter fit Christianus, quàm baptismate collato paruulo, nemo factus est à maioribus nostris, annis abhinc centum, ducentis, trecentis & supra mille. Nunquid ergo non est euidentissimum hac de re quis sit sensus & consensus, quæ fides catholicæ ecclesiæ? Aduersus quam omnibus notoriam & perspectam, nunquid non est euidentis insaniæ, Christianum aliquem, qui se videri & nominari voluerit, suam opinionem statuere ex aduerso, ob vnum aliquem aut alterum scripturæ locum, quasi illam hactenus aut non legerint, aut non intellexerint omnes orthodoxi patres nostri, omnes fideles, omnes sancti, martyres, pontifices, confessores: quasi denique tot seculis obdormisset Christus, & aduersus suam ipsius promissionem neglexisset & deseruisset ecclesiam suam ille fidelis & verax? Quid insanius cogitari potest ab homine Christianum se profitente? Ad eundem sane modum, consonam toto orbe terrarum, eandemq; omnium Christi fidelium fidem, de omnibus quas supra memorauimus quæstionibus & controuersijs, clarissime, apertissimeq; inuenies. Quam quod insani quidam & Satanæ mancipia, tanto nunc tumultu, tanta totius orbis confusione, obstinatissime oppugnant, & execrandas blasphemias suas aduersus eandem introducere conantur, ita vt pene à cardinibus & fundamentis concutiant Christi ecclesiam, ego sane quid sit intelligere nõ possum, nec mecum satis admirari. Matt. 28

Fuerunt etiam prioribus temporibus, qui dati in sensum reprobum, & excæcati diuino iudicio, eiusmodi prophanis, impijsq; nouitatibus niterentur conturbare ecclesiam, & in desertũ, & angulos, penetraliaq; domorum, Matt. 24
B ab illo corpore ad quod aquilæ congregantur, & in quo Christus perpetuo Lucæ 14
manet & inuenitur, abducere incautos, & parum stabiles in fide, quiq; illi sacræ ancoræ non satis firmiter adhærebant. Sed eiusmodi semper execrata est catholica ecclesia, & iuxta apostolicam doctrinam anathematizauit cum adinuentionibus suis. Galat. 1.

Diui Bernardi temporibus, annis abhinc quadringentis, & eo amplius, etiam surrexerant nonnulli eiusdem amentiæ homines, qui communem catholicæ ecclesiæ fidem in prædictis pene omnibus euertere niterentur, & suam impietatẽ simplicibus & incautis persuadere. De quibus (ne isti nunc glorientur se inuentores istarum hæreseon, sed vt intelligatur quos præceptores, & magistros sequantur) audi quid scribat idem vir sanctus: Se dicunt, inquit, esse successores apostolorum & ecclesiam, non habentes, videlicet neque agros, neque possessiones: Ecclesiam autem habentem agros & possessiones, non esse Christi ecclesiam. Irrident nos quod baptizamus infantes, quod oramus pro mortuis, quod suffragia sanctorum postulamus. Non credunt ignem purgatorij restare post mortem, sed animam à corpore solutam, statim vel ad requiem, vel ad damnationem transire. Ecclesiam non agnoscunt, & iccirco ordinibus ecclesiæ detrahunt, & eius instituta non recipiunt, eius sacramenta contemnunt. Mandatis episcoporum non obediunt. Peccatores enim, inquiunt, sunt apostolici, archiepiscopi, episcopi, presbyteri, & per hoc nec dandis sacramentis, nec recipiendis idonei. Multa quidem & alia huic populo stulto & insipienti à spiritibus erroris in hypocrisi loquentium mendacia persuasa sunt. Nec rationibus conuincuntur, quia non intelligunt: nec autoritatibus corriguntur, quia nõ recipiunt: 1. Tim. 4

F nec

nec flectuntur suasionibus, quia subuersi sunt. Probatum est, mori magis volunt, quàm conuerti: horum finis interitus, horum nouissima incendiū manet. Mirabantur, inquit, aliqui quod non modo patienter, sed & læti (vt videbatur) ducerentur ad mortem. Sed non inde mirandū, si aduertatur quanta sit potestas diaboli, non modo in corpora hominum, sed etiam in corda, quæ semel permissus possederit. Nonne plus est hominem sibimet inijcere manus, quàm id libenter ab alio sustinere? Hoc autem potuisse diabolum, frequenter experti sumus in multis, qui semetipsos aut submerserunt in aquas, aut fecerunt ex sublimi præcipites, aut laqueo se suspenderunt. Nihil ergo simile habent constantia martyrum, & pertinacia hæreticorum. Quia in illis, pietas: in istis, cordis duricia contemptum mortis operatur. Proinde, inquit, opus non est multa aduersus homines stultissimos & obstinatissimos dicere: Sufficit innotuisse illos, vt vitentur. Melius tamen foret procul dubio quod coercerentur gladio illius, qui non sine causa gladium portat, quàm & multos in suos errores attrahere permittantur. Hæc atq; eiusmodi ille Bernardus vir plane apostolicus, & plenus dei spiritu. Quem suo seculo diuina misericordia, etiam prænuncio ostento ac prodigio, cum adhuc gestaretur in materno vtero, singulariter in hoc excitasse videtur, vt feruore fidei eius mundum torpentem excitaret. Per quem intelligis, eandem quæ nunc est, & quæ ante nos patrum nostrorum (ex quorum traditione veluti per manus catholicam fidem suscepimus) fuit, etiam illo seculo, hoc est, annis ante nos quadringentis, fuisse catholicæ ecclesiæ, de quæstionibus supra dictis orthodoxam, catholicamq; fidem: eandemq; nec nouam tunc fuisse, nec aliam ab ea quam ipsi didicerant in catholica ecclesia, & à patribus ac maioribus, sibi ab initio continua serie succedentibus acceperant. Sed nouas tunc fuisse eorum quas commeminit blasphemias, aduersus antiquam, catholicamq; fidem. Quorum qui nunc easdem interim sepultas & extinctas resuscitare conantur discipuli, vides vt in nullo ab egregijs suis illis magistris & præceptoribus degenerent: vt qui à spiritibus erroris (quibus abnegato baptismo & Christianitate se totos permiserunt) plane obsessi, abierunt in profundum impietatis & obstinationis. Quæ vna causa est, vt & ipsi, quemadmodum illi præceptores ipsorum, illatas sibi mortes, non solum patienter, sed etiam alacriter excipere videantur, transfigurantes se in prophetas, in apostolos, in euangelistas, in martyres Christi. Sed
2.Cor.11 mirum non est, inquit Apostolus, cum ipse etiam Satanas se transfiguret in angelum lucis, si ministri eius transfigurentur, sicut ministri iustitiæ. Itaque quibus ea res est tentationi aut scandalo, illi sacræ ancoræ satis firmiter inhærere mihi non videntur, nec stabiles admodum fideles, fixiq; esse catholicæ fidei zelatores.

Quod si etiam ante diui Bernardi secula ad initium vsq; religionis nostræ, de quæstionibus supra memoratis, catholicæ ecclesiæ fidem ac sententiam demonstrari tibi exegeris: quanquam ita possem respondere, alio ad id demonstrandū argumento opus nos non habere, quàm quod ecclesia catholica, quæ nūc est, ita credat & sentiat (Nam vna eademq; necesse est, quæ nunc est fides eius, etiā semper fuerit: si modo vna sit catholica ecclesia, ab initio haud interrupta, imo continua successionis serie ad seculi vsq; consummationē vnitatem suam conseruans, vnam autem necessario esse supra demonstrauimus) tamen vt vna eademq; opera, & tibi morem geramus, vt in prædictis, quibus nunc exagitamur quæstionibus, etiam hoc ipsum clare demon-

A demonstremus, vnam eandemq́; ab initio ad præsens perdurare fidem catholicæ ecclesiæ. Hoc imprimis nobis omnibus est manifestum & notoriũ, quod nos de prædictis quæstionibus vniuersis in catholica didicimus ecclesia, idem didicisse & credidisse etiam patres nostros, longa retro seculorum serie. Qui si nunc reuiuiscerent, stuperent ad impias has, quæ nunc passim efferuntur & occurrunt nouitates. Idem quoq; creditũ fuisse annis ante nos quadringentis, diui Bernardi tẽporibus, illo ipso fideli teste, iamdudum intellexisti. Neq; enim ipse ijs in rebus suam opinionem singularem, sed vniuersalem catholicæ ecclesiæ fidem, sententiamq́; exprimit. Eos insectans vt impios & hæreticos, qui aduersus catholicam totius ecclesiæ fidem, prophanas suas, impiasq́; assertiones conabantur inducere. Neq; etiam, quæ erat eo seculo catholicæ per orbem ecclesiæ communis fides, tum primum nata est, sed ea demũ erat, quam à maioribus suis fideli traditione acceperant. Nam eandem fuisse de ijs omnibus communem, vniuersalemq́; totius ecclesiæ fidem, trecentis, quadringentis, sexcentis, octingentis, & eo amplius annis, ante diui Bernardi tempora, ex eorum seculorum scriptoribus est videre luce meridiana clarius. Siquidem Augustini, Chrysostomi, Hieronymi, Ambrosijq; temporibus, hoc est, annis ante nos supra mille, centum, ducentis, æque vt nostris, æque vt Bernardi temporibus, a q; interim continuę semper vniuersa Christi ecclesia baptizauit infantes. In eucharistia sub speciebus panis & vini, verum corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi firmiter credidit, orauit pro defunctis, diuos cum Christo regnantes religioso cultu prosecuta est, in eorum venerationem dedicauit basilicas & altaria, eorum implorauit suffragia, reliquias fidelibus venerandas exhibuit, quadragenariam abstinentiam, & redemptionis nostræ anniuer-
B sarias solennitates, cæremonias præterea, ritusq́; ecclesiasticos eosdem prorsus, quos in præsentem vsq; diem per vniuersam ecclesiam obseruari videmus, veluti ex apostolica traditione, doctore spiritu sancto primitiuæ ecclesiæ traditos, religiosissime & summa cum veneratione obseruauit, monasticum institutum probauit vt pium, sanctum, & salutiferum. Atq; ea omnia neq; etiam tunc excogitauit nouiter, aut ab inuentoribus nouitatum accepit. Semper enim memor grauissimæ illius apostolicæ censuræ & comminationis: Si quis vobis euangelizauerit quicquam præter id quod accepistis, anathema sit, accepta à maioribus, atq; ab illis tradita, diligenter conseruauit. Galat. 1. Itaque etiam ante hos ad ipsum vsq; Christianæ religionis initium, eandem prorsus fuisse de prædictis omnibus, quæ nostro, quæ diui Bernardi, quæ illorum seculis, catholicæ ecclesiæ fidem & sententiã, ex eorum temporum scriptoribus luce clarius inuenies.

De paruulorum baptismate diui Augustini seculo quid crediderit catholica per orbem Christi ecclesia, idem ipse clarissimis verbis attestatur. Nam aduersus Donatistas hæreticos (ex quorum cineribus nouum hoc & grauissimum resuscitatum nunc videmus incendium) exigentes, qua scripturæ autoritate stabiliri possit baptismum prodesse paruulis, qui nondum possunt corde credere ad iustitiam: cum scripturæ promittentes regnum dei baptizatis, plane loqui videantur de his qui iam credunt euangelio, & ex fide baptisma suscipiunt. Aduersus hos, inquam, diuus Augustinus nihil profert aliud, quàm communem fidem & autoritatem catholicæ ecclesiæ. Hoc, inquit, habet autoritas matris ecclesiæ, hoc fundatissimæ veritatis obtinet canon. Quod enim vniuersa tenet ecclesia, nec in concilijs statutũ, sed semper

De baptisma te paruulorũ secundum dictã methodum exactius demonstrare fidem catholicæ ecclesiæ Lib. 4 c 23. & 24.

retentum est, non nisi apostolica autoritate traditum, rectissime creditur. C
Audis itaque de paruulorum baptismate quid tunc crediderit vniuersa per orbem ecclesia, nempe idem, quod hoc nostro seculo credit, & quod interim credidit semper. Audis præterea quid nobis respondendum sit hæreticis, horum omniũ ex scripturis demonstrationem exigentibus. Hoc nempe vnum respondere satis est, quod ita habeat, ita teneat sancta mater ecclesia. Cuius autoritas, & communis obseruatio fundatissimæ nobis veritatis canon est. Sed & ante Augustini tempora annis ferme ducentis, Cyprianus ille gloriosus martyr & pontifex, suo tempore nouitiam quandam adinuentionem, & tunc exurgentem hæresim ex Iudaico illo fermento, videlicet quod instar veteris illius circuncisionis, etiam nostri paruuli non ante octauũ diem baptizari deberent, magna vehementia & autoritate repressit: contendens idem sanctissimus martyr & pontifex, aduersus antiquam ecclesiæ obseruationẽ & consuetudinem nihil nouari debere. Cuius etiam diuus Augustinus meminit, de immortalitate animæ, scribens ad Hieronymum. Ante Cyprianum etiam ille sacer Irenæus libro secundo aduersus Valentini hæreses scribit in hæc verba: Omnes Christus per seipsum saluare venit, omnes, inquam, qui per illum renascuntur in deum, infantes, & paruulos: pueros, & iuuenes, & seniores. Ideoque per omnem ætatem venit. Infantibus factus est infans, sanctificans infantes: paruulis, factus paruulus: iuuenibus, iuuenis: senioribus, senior: vt omnes sanctificaret. Hæc ille Irenæus beatissimi Polycarpi Ioannis euangelistæ discipuli auditor. His libet adscribere ex Origene luculentum adeo testimonium, vt vnum illud sufficeret expungere vniuersam hanc, quæ baptismo paruulorũ detrahit, impijssimam hæresim, clarissime enim demonstrat traditionem, quam de hoc ipso ecclesia accepit ab apostolis. Hic itaque lib. 6. commentariorũ in epistolam Pauli ad Romanos, ostendens corpus nostrũ, corpus peccati & mortis sæpe appellari in diuinis scripturis: Denique, inquit, & in lege pro illo, qui natus fuerit, iubetur offerri hostia, par turturũ aut duo pulli columbini, ex quibus vnus pro peccato, & alius in holocaustomata. Pro quo peccato offertur hic pullus vnus? nunquid nuper æditus paruulus peccare potuit? & tamẽ habet peccatũ, pro quo hostia offerri iubetur, à quo mũdus negatur quis esse, etsi vnius diei fuerit vita eius. De hoc ergo Dauid dixisse credendus est illud, quod supra memorauimus. Quia in peccato cõcepit me mater mea. Secundum historiã enim nullum matris eius declaratur peccatũ. Pro hoc et ecclesia ab apostolis traditionẽ suscepit, etiã paruulis baptismũ dare. Sciebant enim illi, quibus mysteriorũ secreta cõmissa sunt diuinorũ, quia esset in omnibus genuinę sordes peccati, quę per aquã & spiritũ ablui deberẽt. Hactenus ille. D

Ex quo intelligis, etiã illo seculo in ipsissima primitiuã ecclesia, eandẽ ex apostolorũ traditione ab ipso initio semper baptizasse paruulos, ita vt ex hisluce clarius cõstet, eandẽ quæ nunc est ab initio, & inde cõtinuo & semper fuisse catholicæ ecclesiæ de paruulorũ baptismo fidem & sententiã: vt nõ immerito ita definitũ fuerit in Lateranensi concilio, quod celebratũ est sub Innocentio tertio: Sacramentũ baptismi, quod ad dei inuocationẽ & indiuiduæ trinitatis, videlicet patris & filij & spiritus sancti cõsecratur in aqua, tam paruulis quàm adultis, in forma ecclesiæ à quocunque collatum, proficit ad salutem.

Eadem tepore Irenæi.

Definitio Lateranensis concilij.

Non possum committere, quin hic adscribam, quæ diuus ille Bernardus aduersus hos scribit pro catholicæ ecclesiæ fide ac sententia. Irrident, inquit, nos, quia baptizamus infantes, quod oramus pro mortuis, quod sanctorum

suffragia

A suffragia postulamus. Innomni genere hominum, atq; in vtroq; sexu sesti-nant proscribere Christū, in adultis & paruulis, in viuis & mortuis, &c. Sed absit, inquit, non enim relinquet dominus plebem suam, quæ est sicut are-na maris: nec contentus erit paucitate hæreticorum, qui omnes redemit: Neq; enim parua, sed plane copiosa apud eum redemptio. Quantus vero nu merus istorum ad magnitudinem precij? Sed magis precio fraudant, qui ip sum euacuare conantur. Quid enim, si infans pro se loqui non potest, pro quo vox sanguinis fratris sui & talis fratris clamat ad deum de terra? Astat & clamat nihilo minus mater ecclesia. Quid tamen infans? Nonne & ipse vi detur tibi inhiare quodāmodo de fontibus saluatoris, & vociferari ad deū, suisq; vagitibus clamitare: Domine vim patior, responde pro me? Flagitat auxilium gratiæ, quia vim patitur ab origine. Clamat innocentia miseri, cla-mat ignorantia paruuli, clamat addicti infirmitas. Itaq; ergo clamant hęc om nia sanguis fratris, fides matris, destitutio miseri, miseria destituti, & clama-tur ad patrem. Porro pater seipsum negare non potest, pater est. Nemo mi-hi dicat, quia non habet fidem, cui mater impartit suam, inuoluens illi in sa-cramento, quousq; idoneus fiat proprio, non tantum sensu, sed assensu euo-lutam, puram q; percipere. Nunquid breue est pallium, vt non possit ambo cooperire? Magna est ecclesiæ fides. Nunquid minor fide Chananææ mu-lieris, quam constat & filiæ sufficere potuisse & sibi? Ideo audiuit: O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut petisti. Nunquid minor fide illorum, qui paralyticum per tegulas demittentes, & animæ illi & corporis simul obti-nuere salutem? Deniq; habes: Quorum fidem vt vidit, ait paralytico: Con-fide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et paulo post: Tolle grabatum tuum & ambula. Qui hæc credit, facile huic persuadebitur, merito ecclesiam præ-sumere, non solum paruulis baptizatis in sua fide salutem, sed etiam inter-
B fectis pro Christo infantibus coronam martyrij.

Matt. 15
Matt. 9.
Ioan. 5.

Quæ cum ita sint, nullum præiudiciū sustinebunt regenerati, de eo quod dictū est: Sine fide impossibile est placere deo, cum sine fide non sint, qui in testimoniū fidei baptismi gratiā perceperunt. Sed neq; de eo, quod item di-ctum est: Qui vero nō crediderit, condemnabitur. Quid enim credere est, nisi fidem habere? &c. Propter hoc quoq; & infans natus est, & per singulos ætatū gradus profecit in virum, vt nulli deesset ætati. Hactenus ille Bernar.

Hebr. 7.
Mar. vl.

Quanquam autem singula ferme Christianæ religionis catholica dog-mata hæreticorum prophanis nouitatibus & impijs adinuentionibus sæ-pe, multumq; exagitata inueniamus: vt qui Christum, salutem, & fidei re-ligionisq; synceritatem non quærebant vbi oportebat, in illo corpore ca-tholicæ ecclesiæ, sed in angulis & penetralibus domorum, hoc est, in pro-prijs suis & singularibus, quas sibi quisq; ex scripturis fingebat, opinioni-bus: vnum tamen inter omnia eucharistiæ sacramentum, tametsi omnium fere quæ in fide, religioneq; nostra habentur creditu difficilimum, & à cap-tu humanæ rationis longissime abscedens: minus tamen patuit hæretico-rum vexationibus, blasphemijs & iniurijs. Siquidem ante quendam Beren garium Andegauensis ecclesiæ archidiaconum (cuius impietas sub Leone pontifice eius nominis nono, anno quinquagesimo primo supra millesi-mum Vercellensi concilio damnata est) nulla omnino de ea hæresis legitur. Sed omnium tam orthodoxorū, quàm hæreticorum, de vno hoc sacramen-to, vna semper fides extitit: videlicet, consecratis in mensa dominica per sa-cerdotum ministerium pane & vino, diuina virtute verti eorum substantias

in verum Christi corpus & sanguinem. Opinor, propter tam clara Christ verba, quæ describuntur ab euangelistis & apostolo. Quippe qui nouissima cœna, accepto & benedicto pane, illum distribuens discipulis, & sacramentum commendans: Accipite, inquit, & manducate. hoc est enim corpus meum, quod pro vobis tradetur. Similiter de calice: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorũ. Accepit panem & vini calicem, at discipulis suis, nõ panem & vinum, sed corpus & sanguinem suum tradidit. Accipite, inquit: Hoc enim est corpus meum: hic sanguis meus. De quibus prædixerat apud Ioannem: Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Primus itaq; vt dixi, Berengarius omnium qui ante se fuerunt, hæreticorũ impijssimus & præsumptuosissimus, circiter annum domini M. L. aduersus tam clara, tam aperta cœlestium eloquiorum testimonia, tam antiquam, tam consonam totius ab initio ecclesiæ, & omnium Christi nomen profitentium fidem & sententiam, nouitiam suam adinuentionem attulit: Et blasphemo pollutoq; ore primus omnium mortalium sacrosanctæ eucharistiæ dignitatem eleuare, & apud suos traducere conatus, affirmauit: post consecrationem panis & vini in altari, æque vt prius manere eorundem substantias. Christi vero ea carnem & sanguinem propterea vocari, quod in memoriam crucifixæ carnis eius, & de latere effusi sanguinis in ecclesia celebrentur. Aduersus quem eo tempore scripsit Lanfrancus quidam, archiepiscopus Cantuariensis, vir non minus pietate, quàm eruditione insignis: sed tanquam aduersus notoriam, manifestamq; omnibus impietatem, breuiter ac compendiarie nec multum accurate, & veluti epistolari, vt dicit, angustia perstringens nonnulla, quæ sufficere existimabat. Orditur autem ad ipsum scribens in hunc modum (libuit enim verba eius adscribere, nam ex ipsa phrasi scripturæ eius, catholicæ ecclesiæ, quæ tunc erat, communem fidem, sententiamq; plane perspicies) Lanfrancus, misericordia dei catholicus, Berengario catholicæ ecclesiæ aduersario: Si diuina pietas cordi tuo inspirare dignaretur, vt mecum loqui velles, locumq; opportunum in quo id competenter posset fieri, salubri deliberatione eligeres, multum fortassis tibi, procul dubio autem plurimum his consuleres, quos decipis, deceptos vero ac morte præuentos in pœnas æternas transmittis. Etenim cooperante spiritu qui vbi vult spirat, eueniret è duobus alterutrum, videlicet, aut tu ipse deposito superbiæ fastu, quo plenus contra orbem terrarum sentire cœpisti, autoritati totius ecclesiæ sanctæ, rectisq; sanctarum scripturarum expositionibus acquiesceres, ac sic te & sequaces tuos de tenebris erroris ac profundæ iniquitatis erueres, aut te in tua pertinacia persistente, ipsi auditis rationibus miserante deo resipiscerent, & ad veram fidem, quam sancta ecclesia dei prædicare non cessat, consilio meliore redirent. Exposita deinde fide catholicæ ecclesiæ de sacramento eucharistiæ: Quæ, inquit, credit terrenas illas substantias, quæ in mensa dominica per sacerdotale ministerium diuinitus sanctificantur, ineffabiliter, incomprehensibiliter & mirabiliter operante superna potentia, conuerti in essentiam dominici corporis & sanguinis, reseruatis ipsarum rerum speciebus & qualitatibus: ne videlicet in proprio illo suo modo ac genere ea percipientes Christi fideles, cruda & cruenta horrescerent, & vt credentes fidei præmia ampliora perciperent: ipso nihilo minus dominico corpore permanente in cœlestibus ad dextram patris, inuiolato, integro, incõtaminato, illæso, nempe impassibili & immortali: vt vere vtrumq; dici

Lanfranci aduersus Berẽgarium epistola catholicæ, quæ tũc erat, ecclesiæ fidẽ clarissime demonstrans.

A dici posſit, & ipſum corpus quod de virgine ſumptum eſt, atque ipſum ſanguinem, qui in ara crucis pro nobis effuſus eſt, ſub ſpeciebus panis & vini nos ſumere, & quodam modo non ipſum: ipſum quidem, quantum ad veræ vtriuſque naturæ eſſentiam, proprietatem & virtutem: non ipſum autem, ſi modum illum ineffabilem ſpectes, quo ſub alienis ſpeciebus mirabiliter & incomprehenſibiliter latitat. Hac, inquam, fide catholicæ eccleſiæ per Lanfrancum illum expoſita: Quam, inquit, tenuit à priſcis temporibus & nunc tenet eccleſia, quæ per totum orbem diffuſa catholica nominatur, atque è regione explicata illi contraria aſſertione hæretica Berengarij: Igitur, inquit, ſi verum eſt quod tu credis & adſtruis, falſum eſt quod ab eccleſia vbique gentium ea de re creditur & adſtruitur. Omnes enim, qui Chriſtianos ſe eſſe, dici͡q; lætantur, veram Chriſti carnem, verum͡q; eius ſanguinem, vera vtraque ſumpta de virgine in hoc ſacramento ſe percipere gloriantur. Interroga omnes, qui Latinæ linguæ noſtrarũ mue literarum noticiam perceperunt: interroga Græcos, Armenos, ſeu cuiuslibet nationis quoſcunque Chriſtianos homines: vno ore hanc ſe fidem teſtabuntur habere. Porro ſi vniuerſalis eccleſiæ fides falſa exiſtit, aut nunquam fuit catholica eccleſia, aut perijt. Nihil nam͡q; efficacius ad interitum animarum, quàm perniciofus error. Sed non fuiſſe, aut perijſſe eccleſiam, catholicus nemo conſenſerit. Quam vnam catholicam haud interrupta continuæ ſucceſſionis ſerie à Chriſto & apoſtolis perduraturam in fines ſeculi catholica fide profitemur.

Nam quod dicitis, prædicatũ quidem in omnibus gentibus euangelium et iamdudum credidiſſe mundum, at͡q; vberem fructum feciſſe ſeminatum verbum, & inde excreuiſſe in eccleſiam toto orbe diffuſam: ſed eandem imperitia male intelligentium ſcripturas & euangelium aberraſſe ac perijſſe B poſtea, & in vobis & ſequacibus veſtris tandem reſuſcitata remanere, conſeruari͡q; in terris: eam ſacrilegam vanitatem euertit, inquit, euangelica veritas, & prophetarum at͡q; ſanctorum patrum non violanda autoritas. Vnde eccleſiæ ſuæ ſanctæ dominus in euangelio pollicetur, dicens: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, ad conſummationem vſ͡q; ſeculi. Quod minime diceret, ſi eccleſiam ſuam ante conſummationẽ ſeculi perituram prænoſceret. Et alibi: Tunc ſi quis dixerit vobis, ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic, ecce in deſerto, nolite exire: ecce in domorum angulis & penetralibus, nolite credere. Sed vbicun͡q; corpus eſt, illic congregantur & aquilæ. Corpus autem, inquit Auguſtinus, eſt eccleſia, non iſta aut illa, ſed toto orbe diffuſa. Eſt enim Chriſtus ſpes omniũ finium terræ, non vnius anguli, non vnius Iudææ, non ſpes ſolius Africæ, Orientis, aut Occidentis: ſed ſpes omnium finiũ terræ, & in mari longe. Hæc enim, inquit, prophetia propter eos præmiſſa eſt, qui putant religionem nominis Chriſtiani, vſ͡q; ad certum tempus in hoc ſeculo duraturam, & poſtea non futuram. Permanebit autem cum ſole, hoc eſt, quandiu ſol oritur aut occidit, quandiu tempora iſta voluentur, non deerit eccleſia, id eſt, corpus Chriſti, in terris. Domum tuam, inquit Pſaltes ille dominus, decet ſanctitudo in longitudine dierum, hoc eſt, quandiu durabunt dies & tempora. Domum tuam, inquit, non hic aut illic, ſed domum tuam totam per totum orbem terrarum. Quare per totum orbem terrarum? Quia correxit orbem terræ, qui non commouebitur.

Mat. vl.

Matt. 24

Pſal. 92.

Pſal. 95.

Quid igitur eſt (ſubdit Auguſtinus) quod dicis hæretice iam perijſſe eccleſiam de omnibus gentibus? Ergo vſque in finem ſeculi erit eccleſia in

omnibus gentibus: vbi sunt qui dicunt perijsse de mundo ecclesiam quando nec inclinari potest? Ex his itaq; aduersus Berengarium ita tandem concludit ille Lanfrancus: Falsum igitur est, inquit, quod de corpore Christi à te creditur. Ergo vera est eius caro quam accipimus, & verus sanguis quem potamus. Hæc ideo non piguit adscribere aliquanto prolixius, quo palam faceremus, quæ semper fuerit catholicæ ecclesiæ de ineffabili hoc eucharistiæ sacramento fides & sententia. Eandem enim quæ nostra omnium ad præsentes vsq; Sacramentarios est & fuit, ille, tanquam totius per orbem diffusæ catholicæ ecclesiæ per Orientem, Occidentem, Meridiem, Septentrionem, & quacunq; tunc patebat nomen Christianum, suo seculo, hoc est, ante annos quingentos, Berengario obijcit: Qui omnium, vt dixi, mortalium primus veritatem corporis & sanguinis Christi negauit in eucharistia. Adeo consona ante illum annis plus mille fuit omnium Christi nomen profitentiū ea de re vox & sententia, & nihilo minus mansit etiam post execrandū illum ad nostra vsq; tempora. Nullos enim post se perfidiæ suæ sectatores & assertores inuenit, præter Ioannem quendam Vuiclesum, & Ioannem Hussitam eius discipulum longo satis post ipsum temporis interuallo damnatos Constantiensi concilio, qui impietatem eandem, non tamen qua parte erat pessima, resuscitare conati sunt. Concedentes namq; veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia, negarunt verti in ipsa panis & vini substantias: quin potius cum eisdem vt ante permanentibus, subingredi corpus Christi & sanguinem. Quorum discipulus Lutherus, quemadmodū impiæ doctrinæ præceptorū suorum nonnihil absurditatis superaddidit, ita etiam & ipse genuit se nequiores discipulos plurimos. Nam panis & vini substantias permanere post consecrationem, etiam ipse, vt Vuiclesus & Hussita, affirmat: sed hoc insuper in se repugnantiam & contradictionem includens, dicit panem esse corpus Christi, & vinum sanguinem. Discipuli autem eius Oecolampadius Zvuinglius, & alij nonnulli Sacramentariorum antistites, detestandi illius Berengarij blasphemiam resuscitarunt ex integro, stupenda profecto cæcitate & cæca arrogantia, æque aduersus apertissima & clarissima Christi ipsius verba (quibus quantumuis impius Lutherus, & qui omnia nouare studuit, non tamen est ausus contradicere) atq; aduersus totius ab initio ecclesiæ consonam, imo vnam eandemq; sententiam. Quorum si sit vera opinio (quod Lanfrancus ille aduersus Berengarium non male subinferebat) necesse est ab initio ad illum ipsum vsq; Berengarium, nullam fuisse catholicam Christi ecclesiam, necesse quoq; & in ipso rursus subito defecisse, annis circiter quingentis, & in his denuo renasci & reuiuiscere. Nam qui execrandam illius impietatem interim continuo secuti sint, nullo Christiani orbis angulo proferent. Quanquam non in angulis domorum penetralibus, sed in ipso corpore catholicæ per orbem ecclesiæ, quærendam esse Christianę fidei, religionisq; veritatem, ipse nos Christus doceat. Cuius quæ sit hac de re communis fides & sententia si quis vniuersam in suas partes distributam percurrat, & attente consideret: nemo erit nisi plane cæcus, qui non clarissime perspiciat. Eandem enim prorsus inuenies seu Italos, seu Hispanos, seu Gallos, seu Germanos, seu Græcos, seu Armenios, seu denique extremos Indos perconteris, quam ante annos quingentos, vt totius per orbem ecclesiæ Lanfrancus obijcit Berengario, & Vercellense, Turonenseq; concilium adserit, & chirographi sui testimonio aduersus prophanas hæreticorum, impiasq; nouationes consignauit. Et quæcunq; tunc fuit, sicut

Vuiclesus, Hussita & Lutherus, Berengarij impietatem resuscitarūt, sed non ex integro.

A sicut neq; in apice neq; in iota interim immutata est, ita eadem prorsus fuit cum ea, quæ ab initio fuit, atq; adeo eadem, vt nec ab hæreticis vnquam antea exagitatam fuisse vlla controuersia, etiam si omnes retro scriptores ecclesiasticos percurras & excutias, vsquam inuenies.

Quod vt verum esse intelligas, audi quid aliquot annorum centenarijs, ante dictum Berengarium & Vercellense concilium, scribat Theophylactus ille Bulgarorum episcopus, exponens illud Ioannis: Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita: Attende, inquit, quod panis qui à nobis in mysterijs manducatur, non est tantum figuratio quædam carnis domini, sed ipsa caro domini. Non enim dixit, panis quem ego dabo, figura est carnis. Transformatur enim arcanis verbis panis ille, per mysticam benedictionem, & accessionem spiritus sancti in carnem domini. Et ne quem conturbet, quod credendus sit panis caro. Etenim in carne ambulante domino, & ex pane alimoniam admittente, panis ille qui manducabatur in corpus eius mutabatur, & similis fiebat sanctæ eius carni, & in augmentum & sustentationem conferebat, iuxta humanum morem. Igitur & nunc panis in carnem domini mutatur. Et quomodo, inquit, non apparet nobis caro, sed panis? vt non abhorreamus ab eius esu. Nam si quidem caro apparuisset, insuauiter affecti essemus erga communionem. Nunc autē condescendente domino nostræ infirmitati, talis apparet nobis mysticus cibus, qualibus alioqui assueti sumus. Hæc ille Theophylactus Bulgarorum archiepiscopus, trecentis circiter annis ante Berengarium & Vercellense concilium. Floruit enim sub Nicolao primo Romano pontifice, tempore octaui vniuersalis concilij, in quo damnatus extitit Photius Constantinopolitanæ sedis occupator. Audis itaq; hoc referente, quid eo seculo, hoc est, ante annos octingentos, de sacramento eucharistiæ crediderit Græcia,

Trāsformari panem per mysticā benedictionem in corpus domini.

Cur non appareat caro, sed panis.

B Thracia, Bulgaria: quamuis iam declinarent ad seditiones, & schismata. Cœpit enim eo tempore exitiosum illud schisma excitatum per illum, quem diximus Photium, quod vniuerso pene Orienti causa fuit ruinæ & interitus, donec exterminaret eos aper de sylua, & singularis fera depasceret eos, vt est dies hodierna.

Sed & alium audi æque Græcum, Ioannem Damascenum Theologum insignem, illo Theophylacto circiter ducentis annis antiquiorem. Qui suo tempore vniuersa pene Christianæ religionis dogmata & sententias, magna diligentia explicans libris quatuor, quos intitulauit de fide orthodoxa, quoniam catholicæ ecclesiæ orthodoxam de hoc sacramento fidem lucculentissime & admodum pie explicat, non piguit eius verba adscribere, aliquanto prolixius, nec te pigebit legere Christiane lector. Hic itaq; libro quarto orthodoxæ fidei, de sacrosanctis his tractans mysterijs, scribit in hæc verba: Bonus atq; adeo supra quàm bonus deus, imo totus existens bonitas, per superabundantes diuitias bonitatis suæ non est passus solum esse bonū, id est, suam ipsius naturam, à nullo participatū. Huius gratia fecit primum quidem intellectuales & cœlestes virtutes, deinde visibilem & sensibilem mundum, mox & intellectuali & sensibili natura hominem. Cuncta igitur quæ ab ipso facta sunt, participant eius bonitatem secundum esse, quia & ab ipso, & in ipso sunt omnia, non modo quia ex nihilo adesse ea deduxit: sed quia sunt ipsa eius actio & factura, quæ ab ipso facta sunt, conseruat & continet. Ex abundanti autem animalia, nam secundum esse, & vitam participando communicant bono. Rationalia vero & secundum prædicta,

sed

sed non solum, verum & secundũ rationem. Et hæc magis familiaria quoquo pacto sunt ad ipsum: quanquam omnibus improportionabiliter supereminet. Cæterum homo rationalis & arbitrio liber factus, potestatem accepit vehementer per propriam electionem vniri deo, si permansisset in bono, hoc est, in creantis obedientia. Postquam vero eius qui illum fecit, transgressus est præceptum, & morti & corruptioni succubuit, factor & opifex generis nostri, propter viscera misericordiæ suæ, similis factus nobis secundum omnia, factus homo est sine peccato, & naturæ nostræ vnitus. At vero, quia tradiderat nobis propriam imaginem, & propriũ spiritum, & non custodiuimus, ipse pauperem nostram & imbecillem assumpsit naturam, vt nos repurgaret & incorruptibiles faceret, rursusq; deitatis suæ participes restitueret. Atqui oportebat non solum primitias nostræ naturæ in participationem venire melioris, sed & totum hominem secunda natiuitate renasci, & nutriri cibo nouo illi natiuitati conuenienti, atq; ita peruenire ad mensuram perfectionis. Per suam itaq; natiuitatem, id est, incarnationem, baptisma passionem & resurrectionem, liberauit naturam nostram à peccato primi parentis, à morte & corruptione, & resurrectionis primitiæ factus, viam, formam & exemplum seipsum constituit: vt & nos vestigia eius sequentes efficiamur adoptatione, quod & ipse est natura, filij & hæredes dei & sui cohæredes. Dedit igitur nobis, ceu iam dixi, secundam natiuitatem, vt quemadmodum nati ex Adam assimilabantur ipsi: ita & ex eo nati assimilemur ei, & hæreditate adipiscamur incorruptionem & benedictionem, & gloriam eius. Et quia ipse spiritualis est Adam, decuit & natiuitatem spiritualem fore, similiter autem & cibum. Natiuitas igitur per aquam nobis & spiritum donata est, per sanctum dico baptismum: cibus vero, ipse panis vitæ dominus noster Iesus Christus, qui de cœlo descendit. Nam suscepturus voluntariam pro nobis mortem in nocte in qua seipsum obtulit, testamentum nouum disposuit sanctis discipulis & apostolis, & per ipsos omnibus alijs in ipsum credentibus. In cœnaculo igitur sanctæ & gloriosæ Sion, antiquum pascha cum discipulis suis manducans, & implens instrumentum antiquum, lauit pedes discipulorum, signum sancti baptismatis præbens. Deinde frangens panem, dedit illis, dicens: Accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur in remissionem peccatorum. Similiter accipiens calicem ex vino & aqua, tradidit illis dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum. Hoc facite in meam commemorationem: quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem hunc biberis, mortem filij hominis annunciatis, & resurrectionem eius confitemini, donec veniat. Si igitur verbum dei viuens est & efficax, & omnia quæcunque voluit deus fecit: si dixit, fiat lux & facta est lux: fiat firmamentum, & factum est: si verbo dei cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum: si cœlum, terra, aqua, ignis & aer, & omnis ornatus eorum verbo dei perfecta sunt, & homo ipse vbique diuulgatum animal: si volens ipse deus verbum factus est homo, & ex sanctæ virginis purissimis & illibatissimis sanguinibus in seipso, sine semine carnem sustentauit: non potest panem suum ipsius corpus facere: & vinum & aquam sanguinem? Dixit in principio deus: Producat terra herbam virentem, & vsque nunc pluuia facta producit germina diuino coadiuta & vigorata præcepto. Dixit deus: Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, & hoc facite in meam commemo-

C

D

Argumẽtis cõfirmat, dei verbũ posse panẽ suum ipsius corpus, & vinũ sanguinẽ facere.

commemorationem, & omnipotenti eius præcepto, donec veniat, efficitur: sic enim dixit, donec veniat, & fit pluuia nouæ huic agriculturæ per inuocationem spiritus sancti obumbrans virtus. Nam quemadmodū omnia quæ fecit deus, spiritu sancto cooperante fecit: sic & nunc spiritus sancti operatione hæc supra naturam operatur, quæ non potest cognoscere nisi sola fides. Quomodo fiet mihi istud, dicit sancta virgo, quoniam virum non cognosco? Respondit Gabriel archangelus: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Itaq; si & nunc interrogas, quomodo panis fit corpus Christi, & vinum & aqua sanguis Christi? Respondeo & ego tibi: Spiritus sanctus obumbrat, & hæc supra sermonem & intelligentiam operatur. Panis autem & vinum transsumuntur. Nouit enim deus humanam infirmitatem, quod auersetur inusitata moleste ferens. Assueto igitur condescensu vsus, per consueta naturæ ea fecit, quæ sunt supra naturam. Et quemadmodum in baptismate, quia consuetudo est hominibus in aqua lauari & oleo vngi, coniunxit aquæ & oleo gratiam spiritus sancti, & lauacrum regenerationis illud instituit: hunc in modum, quia mos est hominibus panem manducare, & vinum aquamq; bibere, coniunxit his ipsis suam diuinitatem, & fecit hæc suum corpus & sanguinem: vt per assueta & quæ sunt secundum naturam, in his quæ sunt supra naturam, collocemur. Corpus enim secundum veritatem coniunctum est diuinitati, quod ex sancta virgine corpus est: non quod ipsum corpus assumptum ex cœlo descendat, sed quod ipse panis & vinum transmutantur in corpus & sanguinem dei. Si autem modum requiras, quo hoc fiat pacto, sat tibi sit audire, quoniam per spiritum sanctum. Quemadmodum ex sancta deipara seipso & in seipso dominus carnem sustentauit, & nihil de eo amplius cognoscimus, quàm quod verbum dei verum est, & efficax & omnipotens: modus autem nobis est inscrutabilis. Neq; & hoc etiam dictu promptum est, quomodo naturaliter per comestionem panis, & vinum atq; aqua per potionem, in corpus & sanguinem comedentis & bibentis transmutantur, & non fit aliud corpus præter id quod erat prius. Sic & propositionis panis, vinumq; & aqua, per inuocationem & aduentum spiritus sancti, transmutantur in corpus & sanguinem Christi: & non sunt duo, sed vnum & idem. Fit igitur ijs qui fide digne assumunt in remissionem peccatorum, & vitam æternam, & custodiam animæ & corporis: ijs autem qui in infidelitate indigne participant, in punitionem & supplicium. Quemadmodum & Christi mors, credentibus facta est vita, & incorruptibilitas, in fruitionem beatitudinis sempiternæ: infidelibus autem & domini interfectoribus, in supplicium & pœnam sempiternam. Non est figura panis & vinum corporis & sanguinis Christi (absit enim hoc credere) sed est ipsum corpus domini deificatum, ipso dicente: Hoc est meum, non corporis mei figura, sed corpus, non figura sanguinis, sed sanguis. Et ante hoc ipsis Iudæis: Quoniam nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Caro mea verus est cibus, & sanguis meus verus est potus. Proinde omni cum timore & conscientia pura, & indubitabili fide accedamus, &c. Et veneremur ipsum omni puritate animi & corporis, accedamus ei desyderio ardenti, manus in modum crucis formantes, crucifixi corpus suscipiamus, & apponentes oculos, labia & frontem, diuinum carbonem concipiamus, vt ignis in nobis desyderij, sumens ex eo carbone ignitionem, comburat peccata nostra, & illuminet corda nostra, & par-

Nō figuræ, sed verum a nobis corpus Christi & sāguinē sumi.

& participatione diuini ignis igniamur & deificemur, &c. Pane & vino suscepit Melchisedech Abraham ex cæde alienigenarū reuertentem: qui erat sacerdos dei altissimi. Illa mensa hanc mysticam præfigurabat mensam, veluti & sacerdos ille Christi veri sacerdotis figuram præ se ferebat & imaginem. Tu es, inquit, sacerdos in æternum secundū ordinem Melchisedech. Hunc panem panes figurabant propositionis. Hæc est pura illa hostia & incruenta, quam ab ortu solis vsq ad occasum, ipsi offerri per prophetā dominus loquitur, corpus videlicet & sanguis Christi, in stabilimentū animæ nostræ & corporis inconsumptū & incorruptum, non in secessum iens (absit enim eiusmodi imaginatio, sed in nostrā sustentationem & conseruationē, omnimodi nocumenti reparatio, sordis omnis purgatio, &c. Per illud purgati vnimur corpori domini, & spiritui eius, et efficimur corpus Christi. Iste panis est præceptio quædam futuri illius panis, qui & est supersubstantialis. Supersubstātiale enim significat, aut eum qui futurus est, id est, venturi seculi, aut eum qui ad conseruationē nostræ substantiæ sumitur. Siue igitur hoc, siue illo modo corpus Christi accommodare dicetur. Nam spiritus viuificans est caro domini, quia ex viuificante spiritu concepta est, quod enim natum est ex spiritu, spiritus est. Hoc autem dico, non auferens corporis naturam, sed viuificationem & diuinitatem eius ostendere volens. Etsi quidam exemplaria corporis & sanguinis domini panem & vinum vocauerunt, vt deifer vocauit Basilius: non tamen post sanctificationem dixit, sed priusquam sanctificaretur ipsa oblatio, ita vocabant. Quæ & participatio etiam dicitur, nam per ipsam Iesu diuinitatem participamus. Dicitur & cōmunio, & est reuera, quia per ipsam communicamus Christo, & participamus eius carne & diuinitate, & quia communicamus & vnimur inuicem per illam. Nam quia ex vno pane participamus, omnes vnum corpus Christi, & inuicem membra efficimur, incorporati Christo existentes. Hæc ille Damascenus. In quibus clarissime audis, quæ fuerit orthodoxa catholicæ ecclesiæ fides de sacramento eucharistiæ ante annos mille. Eadem nempe, quam ante annos quingentos Berengario Lanfrancus obiecit, & Vercellense, Turonenseq; aduersus eundem concilia adseruerunt, & quam nos quoq; didicimus à patribus nostris in catholica ecclesia. Cui interim nec iota vnum additum aut detractum est. Audis non esse figuras tantum & signa, quemadmodum impij nunc Sacramentarij post suum Berengarium blasphemant, sed verū in ea corpus & sanguinem domini nos sumere. Audis etiam transsumi panem & vinum & transmutari in corpus ipsius & sanguinem, atq; adeo panem fieri Christi corpus, & vinū sanguinem, nec remanere id quod prius fuerunt, tametsi remaneant species: vt confundatur impudens os illud Lutheri, qui sola impudentia, pro singulari eruditione & doctrina apud suos abutens, non veretur affirmare, recens hoc esse scholasticorum Theologorum, de versione aut transmutatione panis & vini in corpus Christi & sanguinem, atq; adeo intra annos trecentos inuentum.

Nota identitatē fidei catholicæ ecclesiæ de eucharistia et hoc tēpore & ante annos mille.

Quod si ab illo Damasceno adhuc pergas procedere altius per vniuersos retro scriptores ecclesiasticos, ad originem vsq; religionis nostræ, eandem semper fuisse, per omnes catholicæ ecclesiæ & ætates & partes, certissimo inuenies. Quod ne confidentius à nobis, quàm verius iactari existimes, breuiter efficiam, vt clarissime intelligas.

Beatus Gregorius Romanæ sedis & vniuersalis ecclesiæ episcopus, catholicæ fidei fidelis doctor, in homilia paschali his verbis suæ fidei admonet

fidelem

A fidelem populum? Quid namq; sit, inquit, sanguis agni, non iam audiendo, sed bibendo didicistis. Qui sanguis super vtrunq; postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. Idem exponens illud Iob. 6. Nunquid rugiet onager cum habuerit herbam: Natus dominus in præsepe ponitur, vt significaretur, quod sancta animalia, quæ ieiuna diu apud legem inuenta sunt, incarnationis eius fœno satiarentur. Præsepe enim natus impleuit, qui cibum semetipsum mortalium mentibus præbuit, dicens: Qui comedit carnem & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo. Hæc ille Gregorius, qui inter prædictos Theophylactum & Damascenum intercessit medius. At ille beatiss. Leo, eiusdem sedis & ecclesiæ catholicæ episcopus, dicto Damasceno aliquanto antiquior, electus namq; in Romanū pontificem anno CCCC.XLIII. audi quā fidem catholicā vbiq; prædicet. Ita scribit in epist. ad Constantinopolitanos: In ecclesia dei omnium ore tam consonum est, vt nec ab infantium linguis veritas corporis & sanguinis Christi inter cōmunis sacramenta fidei taceatur. Quia in illa mystica distributione, spiritualis alimoniæ hoc impartitur, vt accipientes virtutem cœlestis cibi, in carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus. Audis consonam totius ecclesiæ confessionem, etiam infantium linguis prædicatam. Rursus in sermone de ieiunio mensis septimi: Hanc, inquit, confessionem dilectissimi toto corde promentes, impia hæreticorum commenta respuite: vt ieiunia vestra, & eleemosynæ nullius erroris contagio polluantur. Tunc enim & sacrificij munda est oblatio, & misericordiæ sancta largitio, quando hi qui ista dependunt, quod operantur, intelligunt. Nam dicente domino, nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in

Nota cō sonā ecclesiæ cō fessionē etiam in fantium linguis prædicatam.

Eucharistia oblatio & sacrificiū.

B vobis: sic sanctæ mensæ cōmunicare debetis, vt nihil prorsus de veritate corporis Christi & sanguinis ambigatis. Hoc enim ore sumitur, quod fide creditur, & frustra ab illis amen respondetur, à quibus cōtra id quod accipitur, disputatur. Et in sermone de dominica passione: Fefellit, inquit, diabolum malignitas sua, intulit supplicium filio dei, quod cunctis filijs hominū in remedium verteretur: fudit sanguinem iustum, qui reconciliando mundo & precium esset & poculum. Item in epistola ad Anastasiū Thessalonicen. episcopum suum per Orientem legatum: Aliter enim in ecclesia dei, quæ corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturę verus nos pontifex recōciliet: verus immaculati agni sanguis emundet. Qui licet in patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne quam sumpsit ex virgine, sacramentum propitiationis exequitur. Hæc ille beatiss. Leo, cui ter sancto ab vniuersa Chalcedonen. synodo sexcentorū triginta ex toto orbe episcoporum acclamatū est. Qui catholicæ, quā concionibus & scriptis suis instituebat, ecclesiæ nihil inculcabat aliud, quàm synceram orthodoxamq; fidem, eandem aduersus Euthicetis (quæ tunc enascebatur) blasphemiam & pestilentissimam hæresim, munire satagens: quæ veritatem humanæ naturæ negabat in Christo, carnem vero quam verbum assumpserat de virgine, conuersam in ipsam verbi naturam impie asserebat. In cuius confutationem ille profert veritatem (quæ tunc omnibus erat in confesso, atq; adeo infantiū linguis prædicata) corporis & sanguinis domini in sacramento, quod eucharistiæ dicimus.

Sanguis domini & precium redēptionis & vitæ poculū.

Iam & in diuo Augustino, qui illum Leonem aliquantum præcessit, eandem audi catholicæ ecclesiæ fidem & sententiam: quam passim vbicunq; tulit occasio, scriptis suis insulsit. Hic homi. II. in psal. XXXIII. scribit in hæc

verba: Accesserunt Iudæi ad Christum vt crucifigerent. Nos ad eum accedamus, vt corpus & sanguinem eius accipiamus. Illi crucifixi dño obtenebrati sunt: nos manducando crucifixū & eius sanguinem bibendo, illuminamur, &c. Vere magnus dominus & magna misericordia eius, qui nobis vere dedit manducare corpus suum, in quo tāta perpessus est, & sanguinem bibere. Eandem sententiam & confessionem inculcat, homilia in psalmum XLV, & in psalmum LXV. & in psalmum XCVIII. Quæro, inquit, quid sit scabellum pedum eius: Et dicit mihi scriptura: Terra scabellum pedū meorū. Fluctuans conuerto me ad Christum, qui ipsum quæro hic, & inuenio quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum eius. Suscepit enim de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit, & quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis manducādam ad salutem dedit. Et paulo post: Tunc aūt quando dñs hoc commendans, de carne sua locutus erat & dixerat: Nisi quis manducauerit carnem meā, nō habebit in se vitam æternam, scandalizati sunt discipuli eius quidā ex LXX. & dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest eum intelligere: & recesserūt ab eo, & amplius cum eo non ambulauerunt, durū illis visum est, quod ait: Nisi quis manducauerit carnem meam, nō habebit vitam æternam. Acceperunt illud stulte, carnaliter illud cogitauerunt, & putauerūt ꝙ præcisurus esset dñs particulas quasdam de corpore suo, & daturus illis, & dixerunt: Durus est hic sermo. Ipsi erant duri, non sermo. Non hic ꝑtereo, quod præmissis paulo post subnectens, in suæ blasphemiæ & impietatis confirmationem nunc rapiunt hæretici, quasi & Augustinus ipsis consenserit, & secum negarit veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia. Subdit enim, veluti ex persona Christi ad scandalizatos ex ipsius sermone discipulos. Spiritualiter, inquit intelligite quod locutus sum. Nō hoc corpus quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illū sanguinem, quē fusuri sunt qui me crucifigent. Hic attollunt cristas, hic exultant, & vociferātur pro se stare Augustinū. Quem quia credibile non est de tanto sacramento nō tenuisse orthodoxā catholicæ ecclesiæ fidem, quid ex eius subscriptione & testimonio collectum velint, & à se deceptis persuadeant, facile intelligis. Sed quid est, quod hic detorques, quod hic deprauas hæretice? Quid ex his verbis sanctum illum & singularem catholicæ ecclesiæ columnam Augustinū, tecum blasphemare catholicam fidem colligis? Cuius si quæras vt sequaris, non vt insidieris, non vt deprau es sententiam, nunquid non audisti toties inculcantem, in eucharistiæ sacramēto nos corpus & sanguinem dñi sumere? vere nobis manducandum dedisse suum corpus, quod de Mariæ carne suscepit, in quo nobiscum hic ambulauit, in quo tanta est perpessus, & suum sanguinem bibendum propinare? Qui in sermone ad neophytos (quos de fidei sacramentis, non per figuras aut ænigmata, sed simplicissimis quantum potest, verbis & clarissimis instruit) ita loquitur: Hoc accipite in pane, quod pependit in cruce: hoc accipite in calice, quod effusum est de latere Christi. Erit enim illi mors non vita, qui mendacem putauerit Christum. Qui deniq; libro 4. de trinitate: Quid, inquit, tam mundum pro mundandis vitijs mortalium, quam sine vlla contagione carnalis cōcupiscentiæ caro nata in vtero & ex vtero virginali? & quid tam grate offerri & suscipi posset, quam caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri? Nunquid dubitare potes, quæ sit huius de sacramento eucharistiæ sententia, qui tam clare, tam cōstanter vbique prædicat & inculcat fidem, quam supra demonstrauimus, catho-

Cauilli hæreticorum ex August. verbis remotio.

Eucharistia sacrificium.

C

D

A licæ ecclesiæ? Sed dicit,inquiunt, non hoc corpus quod viderunt discipuli nos manducare, nec illum sanguinem bibere, qui à crucifigentibus effusus est. Dicit quidem,sed non sic, quemadmodum tu detruncas & deprauas impie:imo quemadmodum ille præmisit,scandalizatos ex verbis Christi discipulos hoc intellexisse. Quasi,inquit, præcisurus esset dñs particulas quasdā de suo corpore atq; illis daturus. Non sic impij,nō sic carnales. Non ita comedimus visibile corpus Christi,aut sanguinem bibimus. Sed potius id sumimus,& id credimus,quod non videmus,vt eius quoq; valeat esse fides,quod corpus & sanguinem domini sumimus:quæ nulla prorsus esset,si eadem visibiliter sumeremus. Vnde exponēs mox illud quod obscurius ab eo dictū videri posset. Etsi,inquit,necesse est illud visibiliter celebrari, oportet tamen inuisibiliter intelligi. Existimabant namq; illi q̄ præciperet eis dominus suū corpus quod videbant,ita corporaliter se habens, beluino more ac rictu deuorare,& sorbere sanguinem,quem crucifigentes effusuri erant. Quam eorum carnalem intelligentiam apud Ioannem redarguebat Christus, dicens: Spiritus est qui viuificat,caro non prodest quicquam. Quod exponēs idem Augustinus: Quid ergo est, inquit,non prodest quicquam caro? Non prodest quicquam,sed quomodo illi intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur,aut in macello venditur,non quomodo spiritu vegetatur. Hoc est q̄d supra apud Theophylactum,deinde apud Ioannem illum Damascenum audisti. Quomodo,inquit ille,non apparet nobis caro sed panis? vt non abhorreamus ab eius esu. Nam si quidem caro apparuisset, insuauiter affecti essemus erga communionem. Nunc autem condescendente domino nostræ infirmitati,talis apparet nobis mysticus cibus, qualibus alioqui assueti sumus. Quod idem his verbis dicit ille Damascenus: Nouit enim deus humanam

Quō intelligendū: Spūs est qui viuificat. caro non prodest quicquā

B infirmitatem,quod auersetur inusitata. Assueto igitur condescensu vsus,per consueta naturæ ea fecit,quæ sunt supra naturam. Hoc idem ille Lanfrancus in expositione fidei catholicæ de hoc sacramento aduersus Berengariū, qui eo modo corpus & sanguinem Christi in hoc sacramēto affirmat nos sumere,vt vere dici possit,& ipsum corpus quod de virgine sumptum est,nos sumere, ipsumq; sanguinem preciosum, qui pro nobis in ara crucis effusus est:& quodammodo non ipsum. Ipsum quidem si essentiam & veræ vtriusq; naturæ proprietatem, & virtutem spectes:non ipsum autem,si ad modum illum ineffabilem,quo sub panis viniq; speciebus illa mirabiliter & nobis incomprehensibiliter latitant, respiciamus:vt clare intelligas eādem fuisse D. Augustini de ineffabili hoc sacramento fidem,quę & catholicæ ecclesiæ:eandemq; catholicæ ecclesiæ,quæ Augustini seculo extitit,quæ interim semper, & quæ nostro hoc seculo existit.

Quod ipsum vt alio quoq; æque idoneo teste,& ex alio orbis cardine intelligas,perlege,obsecro te lector,diui Cyrilli Alexandrini episcopi in Ioannem commentariorum librum tertium ab eius capite 34. vsque ad 24. libri sequentis: quibus verba Christi, quæ de hoc sacramento describuntur à Ioanne,magnifico illo suo spiritu & orthodoxo catholicoq; sensu explicat. Certo scio q̄ laboris illius te nō pœnitebit. Intelliges enim huius sacramenti, nō solum veritatem,sed & viuificam efficaciam. Et quam impie deprauent scripturas,qui vniuersa illa detorquent alio: & quocunq; malunt pertinere,quā ad sacrosanctum hoc eucharistiæ sacramentum. Interim tamen illius sententiam in compendiū hic cōtrahemus: q̄ & illis consulamus,quibus hoc promptum non est,aut certe(quod dici solet) mihi & Musis. Dicentibus itaque

Iohan. 6

Christo Iudęis, quod ergo tu signum facis, vt videamus & credamus tibi? Pa- G
tres nostri manducauerunt manna in deserto, sicut scriptũ est: Panem de cœ-
lo dedit eis manducare. Perinde ac si dicerent: Honoratur à nobis merito
beatus ille Moyses, acceptus deo, atq; inter eundem & homines mediator.
Dedit enim huius rei hoc præcipuum signum, q̃ pauit cœlesti cibo aut man
na annis quadraginta, quotquot secum fuere in deserto. Tu vero, qui maio-
ra q̃ ille exigere videris, qui illius præcepta mutare, quo eiusmodi miraculo
Cap. 33. ad nouam nostuam doctrinam adducis? Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen
dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed pater meus dat vo-
bis panem de cœlo verum. Non fuit ille eius, aut alterius cuiusquam miracu-
li patrator, quemadmodum illi non solum stulte, sed & impie tribuitis: sed
Cap. 34. pater meus, & tunc dedit patribus vestris illud manna (nõ quidem qualem
facitis, cœlestem aut angelorum panem, sed eius figuram tantum) & nũc dat
vobis panem de cœlo verum. Nunc, inquam, quando figurarum tempus ex-
actum est, & veritas adest in ianuis, dat vobis panem de cœlo, non vmbrati-
cum, aut alterius melioris significationis tantum causa, sed ipsum verum. Ille
enim vni tantum populo corporale corruptibileq; nutrimentum ad tempus
exhibuit: at panis iste verus, qui de cœlo descendit, dat vitam (quod ex ipso
est) mundo vniuerso. Non fuit ille verus panis cœlestis: sed ipse vnigenitus
patris, est panis ille verus: qui cum sit ex substãtia patris, naturaliter vita est,
viuificans cuncta. Vt enim terrestris hic panis imbecillitatem corporis nostri
sustinet & conseruat: Ita & ipse per spiritum sanctum viuificat spiritum no-
strum, & corpus à corruptione liberat. Respondentibus autem ad hæc Iu-
dæis: Domine da nobis semper panem hunc, dixit Iesus, Ego sum panis vitę.
Cap. 36. Quanquam consueuerit Christus ænigmaticę quodammodo, nec minus
aperte exponere mysteria: hic tamen & propter imperitiam audientium, & D
simul propter necessitatem eius quod docebat, omni orationis figura semo-
ta, dilucide breuiterq; vniuersam mysterij vim incipit explicare. Multis enim
verbis vltro citroq; habitis, quibus oblique subindicabat, ineffabile hoc my
sterium, postquam illos nihil eius intelligere videbat, apertissimis tandem
verbis: Ego, inquit, sum panis ille vitæ: non corporeæ tantum famis (vt uetus
illud manna) remedium afferens: sed qui totum simul hominem ad vitam
æternam reformo, & morte superius facio. Quibus verbis ostendit san-
ctissimi sui corporis & sanguinis gratiam & vitam, qua in nobis vnigeniti
proprietas, id est, vita & ingreditur & permanet. Magna est igitur huius ve
Cap. 37. ri panis & illius Mosaici differentia. Qui enim venit, inquit, ad me, non esu-
riet: & qui credit in me, non sitiet vnquam. Dederit ergo (vt & hoc vobis
concedatur) Moyses manna, tamen qui comederunt, esurierũt iterum. Pro-
duxerit copiosa ex lapide flumina, sed qui bibebant, rursus sitiebant. Qui
vero ad me venit, nunquam esuriet: & qui in me credit, nunquam sitiet. Vi
des, quam benedictionem Christus credentibus polliceatur: quam, inquit,
communicatione corporis & sanguinis sui assequimur. Vnde ad eam incor
ruptionem integre reducemur, vt cibo & potu corporali non indigeamus,
viuificat enim corpus Christi, & ad incorruptionem sua participatione re-
ducit. Non enim alterius cuiusdam, sed ipsius vitæ corpus est, virtutem in-
carnati verbi retinens, & plenum potestate illius, quo vniuersa & viuunt &
sunt.

Libro 4. cap. 9. Cum ergo murmurassent Iudæi de illo, quia dixisset, ego sum panis qui
de cœlo descendi: & respondisset Iesus aduersus incredulitatem eorum ple-
raq;

A raque, & inter cætera eorundem tarditatem & infirmitatem ad fidem erigens & propositis velut iureiurando præmijs ad se attrahens, postquam dixisset Amen amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam: subiungit repetendo iterum, quod paulo ante dixerat, vnde sibi credens, eam vitam es set petiturus: Ego sum panis vitæ, patres vestri manducauerunt manna, & Cap. 10. mortui sunt. Hic est panis de cœlo descendens, vt si quis ex ipso manducaue rit non morietur. Ego, inquit, sum panis vitæ. Itaque si credis Christo, scis quo pacto mortem possis effugere: quomodo vitam æternã adipisci, nempe ex hoc pane manducando, qui solus mortem & interitum destruere põt. Mortui sunt, inquit, maiores vestri, quamuis Mosaicum, illud manna manducaue rint, quia nullam inde virtutem vitæ perpetuæ acceperunt: nam præterque erat figura & significatio melioris, famem solummodo corporalem leuabat ad tempus. Qui vero panem vitæ suscipiunt, immortalitatem consequẽtur, & omnia interitus mala effugient, cum Christo æternaliter victuri. Ego enim Cap.11 sum, inquit, panis viuus qui de cœlo descendi, si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Eadem dicit iterum atque iterum, vt intelligeremus, quantopere nobis esset necessarium intelligere, vnde nobis vita petenda sit, expers corruptionis, & quo pacto primææ integritati restitui possemus. Antiquus ille panis figura, imago, vmbraque solummodo fuit, nec quicquã pͤterea, quam quod corruptibili corpori, corruptibile nutrimẽtum, ad modicum tempus exhibebat. Ego vero sum ille panis viuus & viuificans in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita. Vides, vt paulatim magis magisque se aperiat & explicet mirificum hoc myste Cap. 12. rium. Dixit se panem viuum & viuificantem, qui se manducantes faceret cor ruptionis expertes, & donaret immortalitate. Nunc dicit panem illum carnẽ

B suam esse, quam daturus erat pro mundi vita, & per quã nos illa participantes, viuificaturus. Siquidem verbi viuificãs natura, illi ineffabili illo vnionis modo coniuncta, viuificantem eandem effecit: & propterea participantes viuificat ista caro: eijcit enim ab eis mortem, & interitũ penitus expellit. Sed hic forte obijciet aliquis: Nũquid ergo ipse Christus sua est ipsius caro? Hic Diffon-tia prædictorũ compõ. mire statim incipiens tibi respondebit euangelista: Et verbum caro factum est. Non enim in carnem venisse ipsum, sed vt mirabilem ineffabilemque vnionem ostenderet, carnem factum esse dicere non dubitauit. Itaque quæ pau- Cap.15 loante Christus de se toto dicit, mox suæ carni attribuit. Quanquã nõ car- Ioan.1. nem nudam intelligat. De ea enim sic intellecta, idem paulo post dixit Christus: Caro non prodest quicquam, sed spiritus est qui viuificat. Nam secundum se intellecta, nos viuificare non potest, sed viuificante alio opus habet. Cap. 23 Sed si ad incarnationis mysterium respicias, quamuis per seipsam nihil possit caro, viuificam tamen factam nihil dubitabis. Est enim non cuiusuis caro, sed ipsius vitæ, saluatoris nostri Iesu Christi, in quo deitatis plenitudo cor poraliter inhabitat. Spiritum vero seipsum appellat, quoniam deus spiritus est. Et, vt ait Paulus: Dominus spiritus est. Litigabant ad hæc Iudæi adinui Ioan.4 cem dicentes: Quomodo hic potest nobis carnem suam dare ad manducan 2.Cor.3. dum: ista facit animus arrogans & malignus, quæcunque eius captum superãt, tanquam friuola aut falsa mox reijcit. Oportuisset sane eos, qui diuinam sal uatoris virtutem ac potestatem, tot signorum miraculo perceperunt, eius sermoni credere, & si qua difficilia videbantur, humiliter inquirere, & petere eorum elucidationem. At contra, hi de deo non sine magna impietate conclamant: Quomodo hic potest carnem suam nobis dare? nec in men-

tem venit, nihil esse impossibile apud deum. Animales homines spiritualia intelligere non poterant, imo fatuitas quædam tam magnum mysteriũ ipsius videbatur. Sed nos magnum quæso, à peccatis aliorum profectũ faciamus: & firmam fidem mysterijs adhibentes, nunquam in tam sublimibus rebus illud quomodo, aut cogitemus, aut proferamus. Iudaicũ enim hoc verbum est, & extremi supplicij causa. Aliorũ igitur culpa perdocti, non quæramus quomodo, sed operis sui viam & scientiam illi soli concedamus. Nam quemadmodum, quamuis nullus nouit, quidnam secundũ naturã sit deus, iustificatur tamen per fidem, cum credit præmia illum redditurũ quærentibus eum: sic etsi operum eius rationem ignoret, si certa tamen fide omnia illum posse non dubitet, non contemnenda probitatis huius præmia cõsequetur. Qui enim sapientia & virtute adeo excellit, quomodo non operabitur ita miraculose, vt operum eius ratio mentem nostram effugiat? Nonne vides, etiam humano ingenio & industria facta sæpenumero captum nostrũ superare? Quæ alioqui incredibilia nobis viderentur, nisi sæpius facta conspiceremus. Quomodo igitur extremo supplicio digni non erunt, qui rerũ omnium opificem deum ita contemnunt, vt quomodo, in operibus eius dicere audeant? quem totius sapientiæ largitorẽ non ignorant, quem omnia posse, ipsa nos docuit scriptura? Si vero tu o Iudæe, quomodo etiam nunc clames, hanc tuam imperitiam ego quoq; secutus, libenter quomodo ex Aegypto exiuisti rogabo? quomodo in serpentẽ Mosaica fuit virga cõuersa? quomodo lepra manus affecta, vno temporis momento in pristinũ statum restituta fuerit? quomodo in naturam sanguinis aquæ transierunt? quomodo patres tui per media maria vt per aridam effugerunt? quomodo per lignum amaritudo aquarum in dulcedinem recidit? quomodo è lapide fontes aquarum fluebant? quomodo stetit Iordanis? quomodo solo clamore inexpugnabilis Hiericho cecidit? Innumerabilia sunt, in quibus si quomodo quæras, vniuersam tibi scripturam euertere necesse erit, prophetarum doctrinam & ipsius Moysi scripta contemnenti. Quare & Christo magis credidisse vos oportuit: & si quid arduum uidebatur, ab eo humiliter petere, quam velut temulentos exclamare: Quomodo hic potest nobis carnem suam dare?

Quanto opere nobis fugiendũ Iudaicũ illud, quõ in diuinis operibus.

Sed audiamus iam, istorum incredulitati quid responderit mitissimus & misericors dominus. Certe non iurgatur neq; contendit: sed viuificantis huius mysterij cognitionem, iterum iterumq; mentibus eorum studet inserere. Et quomodo quidem daturus erat carnem suam ad manducandum, non docet, quia intelligere non poterant. Sed quam magna bona sint amissuri, nisi cum fide manducauerint, quid contra ita manducando adipiscentur, id iterũ atq; iterum aperit, dicens: Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinẽ, non habebitis vitam in vobis. Contra vero, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternã, videlicet ipsius uitæ æternæ naturali desyderio eos ad fidem attrahens, per quam etiã hoc ipsum quod quærebant, doceri facilius poterant. Sic enim Esaias ait: Si non credideritis, non intelligetis. Oportebat sane primum fidei radices in animo iacere, deinde ea quærere, quæ quærenda videbantur. Illi vero contra, antequã crederent, importune quærebant. Hac igitur de causa dominus, quomodo id fieri posset, non enodauit; sed certa fide id credendum hortatur. Credentibus vero discipulis fragmenta panis dedit dicens: Accipite & manducate, hoc est enim corpus meũ. Similiter & calicem

Cap. 14.

licem circũtulit, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est calix sanguinis mei, qui
A pro multis effundetur in remissionẽ peccatorũ. Itaq; sine fide quærentibus, mysterij modũ nequaquã explanauit: credentibus autẽ etiam non quærentibus exposuit. Audiant hæc increduli: Nisi manducaueritis carne filij hominis, non habebitis vitam in vobis. Non enim possunt beatæ vitæ participes fieri, qui per mysticam benedictionẽ (ita eucharistiam appellat) Iesum non susceperunt. Vita enim secundũ naturã, ille est, qui ex viuo patre est genitus. Sed non minus caro quoq; eius viuificat, tanquã coniuncta verbo dei, à quo cuncta viuificantur. Quam cum comedimus, runc vitam habemus in nobis, illi coniuncti, quæ viuifica effecta est. Quã ob causam in exuscitandis mortuis, non solũ verbo & imperio, vt deus vtebatur: verumetiã carnem suam, vt cooperatricẽ, nonnunq̃ adhibebat, ut reipsa comprobaret, carnem quoq; suã, quoniã sibi cõiuncta est, viuificã esse. Ita principis synagogæ filiolam apprehensa manu erigens, & verbo, & viuificæ carnis suæ tactu excitauit. Ita & ciuitatem Naim ingrediens adolescentis, qui mortuus efferebatur, corpus tetigit, dicens: Adolescens tibi dico surge. Non ergo solum verbo, vt diximus, verum etiã tactu, mortuos excitauit: vt ostenderet corpus quoq; suum viuificare posse. Quod si solo tactu suo corrupta redintegrantur, quomodo non viuemus, qui carnem illam & gustamus & manducamus? Reformabit certe ad immortalitatẽ participes sui. Hoc enim est quod dicit: Qui manducat meam carnẽ, & bibit meum sanguinẽ, habet uitam æternã: & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Ego, inquit, verbũ factum caro, comedentes meam carnem resuscitabo ad vitam beatam & immortalem. Nec velis Iudaice, quomodo, quærere, sed recordare, quamuis naturaliter aqua frigidior sit, aduentu tamen ignis, frigiditatis suæ oblita æstuat. Hoc sane modo etiam nos, quamuis propter naturã carnis, corruptibiles sumus, participatio-
B ne tamen vitæ ab imbecillitate nostra reuocari, ad proprietatem illius, ad vitam reformamur. Oportuit enim certe, vt non solum anima per spiritũ sanctum in beatam vitam ascenderet, verumetiam, vt rude atq; terrestre hoc corpus cognato sibi gustu, tactu, & cibo ad immortalitatẽ reduceretur. Nec putet ex tarditate mentis suæ Iudæus, inaudita nobis excogitata esse mysteria. Videbit enim si attentius quærat, hoc ipsum à Moysi temporibus factitatum fuisse. Quid enim maiores eorum & à morte & à pernicie Aegyptiaca liberauit, quando mors in primogenita Aegypti deſæuiebat? Nonne omnibus palam est, quia diuina institutione perdocti agni carnes manducarunt, & postes ac superliminaria agni sanguine perunxerũt, propterea mortem ab eis diuertisse? Pernicies nanq; id est, carnis huius mors, aduersus humanum genus propter primi hominis transgressionẽ furebat: Terra enim es, & in terram reuerteris, propter peccatum audiuimus. Verum quoniam per carnem suam Christus atrocẽ hunc euersurus erat tyrannũ, propterea id mysterio apud priscos obumbrabatur, & ouinis carnibus & sanguine sanctificati, deo ita volente perniciem effugiebant. Quid igitur o Iudaicæ turbaris, præfiguratã diu veritatem iam videns? Cur, inquã, turbaris, si Christus dicit: Nisi manducaueritis carnẽ filij hominis & biberitis eius sanguinẽ, non habebitis vitã in vobis, quũ oporteret Mosaicis te legib. institutũ, & priscis vmbris ad credendũ perdoctũ, ad intelligenda hæc mysteria paratissimũ esse? Vmbrã & figurã nosti, disce ergo ipsam rei veritatẽ. Caro (inquit) mea, inqt, vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Rursus distinguit inter mysticã benedictionẽ, & manna, aquarũ fluenta ex lapide, & calicis sancti cõmunicatio-

Caro Christi vt viuifi cat.

Cõfirmatio veritatis ex figura veteri.

cationem: ne magis mannæ miraculum admirentur: ſed ipſum potius ſuſcipiant, qui cœleſtis panis eſt, & æternæ vitæ largitor. Mannæ nanque alimentum non æternam vitam, ſed breue famis remedium attulit. Non erat ergo ille verus cibus: ſanctum vero Chriſti corpus, ad immortalitatem & vitam æternã nutriens cibus eſt. Aqua etiã illa è petra ad momentũ corporalẽ ſitim leuabat, nec quicquam afferebat præterea: non erat ergo potus ille verus, ſed verus potus eſt ſanguis Chriſti, quo radicitus mors euertitur & deſtruitur. Non enim hominis ſimpliciter ſanguis eſt, ſed eius qui naturali vitæ coniunctus, vita effectus eſt. Præterea corpus & membra Chriſti ſumus, quia per hanc benedictionem myſterij, ipſum dei filiũ ſuſcipimus. Sed quoniã res ardua eſt, & fide magis q̃ ratione ſuſcipienda: ideo multis varijsq; modis mirabilem eius vtilitatem exponit, fundamentũ & baſim fidem eſſe confirmans: Itaq; qui manducat, inquit, carnem meam, & bibit meum ſanguinem, in me manet & ego in illo. Sicut enim, ſi quis liquefactæ ceræ aliam ceram ſuperinfuderit, alteram cum altera per totum cõmiſceat oportet: Ita ſi quis carnem & ſanguinem domini recipit, cum ipſo ita coniungatur neceſſe eſt, vt Chriſtus in ipſo, & ipſe in Chriſto inueniatur. Et ſicut parum (ut ait Paulus) fermenti totã maſſam fermentat: ſic paruula benedictio (euchariſtiam intelligit) totũ hominẽ in ſeipſum attrahit, & ſua gratia replet. Et hoc modo in nobis manet Chriſtus, & nos in Chriſto: vere enim totum fermentum in totã maſſam pertranſit. Sicut, inquit, miſit me viuens pater & ego viuo propter patrem: & qui manducat me, ipſe viuet propter me. Cum miſſum ſe dicit filius, nihil aliud quam incarnatũ ſe vult ſignificare. Conſueuit aũt Chriſtus, quæ vim excedunt humanam, ea patri tribuere. Humiliauit enim ſeipſum factus homo, & ideo conuenientem homini menſurã nõ recuſat: Pater, inquit, qui manet in me, ipſe facit opera. Patri ergo etiam incarnationis operationẽ, quoniam vim excedit humanã, vt ſolet, accõmodat. Hoc ergo eſt quod dicit: Quemadmodũ ego factus homo ſum voluntate patris, & viuo propter patrem, quia videlicet è vita quæ ſecundum eſſentiã eſt, naturaliter emanaui, & genitoris naturam ad vnguem conſeruo, vt & ego naturaliter vita ſim: Ita qui manducat carnem meam, ipſe viuet propter me: totus ad me reformatus, qui vita ſum & viuificare poſſum. Se vero manducari dicit, cum ſua caro manducatur: quia uerbum caro factũ eſt, non naturarum confuſione, ſed ineffabili illo vnionis modo. Concludens tandem de ineffabili hoc & ſacroſancto myſterio ſermonem: Hic, inquit, eſt panis qui de cœlo deſcendit. Non ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Non eſt, inquit, vulgaris hic panis, ſed qui ex deo procedit, qui de cœlo deſcendit, qui æternam comedentibus vitã elargitur: vita quippe exiſtens à patre. Non autem ſicut illud manna, quod manducãtes patres veſtri mortui ſunt. Sed lex iſta vt magna in paruis figurabat. Vmbram enim & imaginem futurorum bonorũ, non ipſam eorundem veritatem exhibebat. Itaq; in alimento mannæ benedictio Chriſti figurabatur & futura denotabatur.

Multi ergo audientes ex diſcipulis eius dixerunt: Durus eſt ſermo hic, quis poteſt eum audire? Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus dei. Audientes enim: Niſi comederitis carnem filij hominis & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis, ad immanes ferarum mores vocari ſe à Chriſto arbitrabantur: incitariq;, ut uellent crudas hominis carnes manducare, & ſanguinem bibere: quæ vel auditu ſunt horrenda. Nondum

Marginal notes: Cap. 17. — Chriſto nos uniri participatione corporis eius & ſanguinis & q̃ modo. — Cap. 18. Quomodo miſſus a patre filius viuificat ſe mãducantes. — Cap. 19. — Cap. 21. — Cap. 22.

C

D

A dum enim mysterij huius formam & dispensationẽ pulcherrimam, (quam nouissima cœna suis discipulis tradidit & commendauit) cognouerant. Ad hæc cogitabant, quomodo caro huius hominis æternam nobis vitam largie turs aut quomodo mortalis ad immortalitatem adducere poterit? Quæ cum intelligeret is, cuius oculis omnia nuda sunt & aperta, alia re mirabili ad fidem illos impellit. Hoc, inquit, vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem vbi erat prius? Quasi dicat, Si propter verba mea, quæ vestrum captum superant, conturbamini, nunquid eis credetis, quando oculis ipsi vestris cernetis ascendentem filium hominis in cœlum? Nam qui terrestre hoc corpus cœleste faciet, is & viuificum effecit, quamuis natura sui corruptibile fuerit. Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam. Non prodest, inquam, si per se sine spiritu intelligatur. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Totum corpus suum, viuifica spiritus virtute plenum esse ostendit. Spiritum enim hic ipsam carnem suam nuncupauit. Non quia carnis naturam amiserit, & in spiritum mutata sit, sed quia summe cum eo coniuncta, totam viuificandi vim hausit. Nec indecenter hoc dictum quisquam existimet. Nam qui domino conglutinatur, vnus cum eo spiritus est, quomodo igitur caro sua vna cum eo non appellabitur? Huiusmodi ergo est quod dicitur: Putatis me dixisse, viuificum natura sui esse terrestre & mortale hoc corpus: ego vero de spiritu & vita loquutus sum. Non enim natura carnis secundum se viuificare potest, sed virtus ipsius spiritus viuificantem carnem reddidit. Verba ergo quæ loquutus sum, id est, ea de quibus loquutus sum vobis, sunt spiritus & vita, qua ipsa etiam caro mea viuit & viuifica est. Cap. 13 Cap. 14

Hæc est sana & orthodoxa verborum Christi de sacramento sui corporis
B & sanguinis sententia, exponente beatissimo & doctissimo Cyrillo. Quam ideo non piguit adscribere aliquanto prolixius, quam requirat institutum negocium, quod vniuersa illa Christi verba, quibus energiam & efficaciam sacrosancti huius mysterij clarissime explicat, alio nunc detorqueantur ab hæreticis. Quæ quocunque magis, quam ad ineffabile illud preciosi sui corporis & sanguinis sacramentum, spectare contendunt, & impijs suis detortisque expositionibus persuadent indoctis. Confido autem, quod nec te pigebit legisse. Siquidem clarissime intelliges, quam dictorum Christi verborum intelligentiam, ante annos mille, atque adeo ab ipso religionis nostræ initio in catholica ecclesia didicerint, quam docuerint orthodoxi sanctissimique patres nostri: vt confundatur os loquentium iniqua.

Non possum committere, quin adscribam eiusdem sanctissimi patris piam & vere Christianam exhortationem ad frequentem communionem & participationem huius sacrosancti mysterij aduersus eos, qui ex conscientia indignitatis suæ se ab eodem diutius abstinent. Quandoquidẽ viuificat corpus Christi, hoc sciant, inquit, baptizati omnes, & diuinæ gratiæ participes facti, si rarius in ecclesiam proficiscantur, & longo temporũ spacio propter simulatam religionem (videlicet cõscientiam) aut reputationem indignitatis suæ, mystice communicare Christo recusent, ab æterna se vita procul depellere. Quippe recusatio eiusmodi quamuis ex religiõe proficisci videatur, & scandalum facit, & laqueos struit. Quare oportet omnibus viribus à peccato mundari, & recte viuendi iactis fundamentis, magna cum fiducia ad sumendam vitam concurrere. Sed variæ sunt diaboli ad decipiendum insidiæ. Nam primum ad viuendum turpiter inducit: deinde, eum malis onerati fuerint, Lib. 3. c. 36.

fuerint, tunc abhorrere à Christi gloria persuadet, qua possent à turpitudine C voluptatis, quasi ab ebrietate reuocari. Quare oro, demus operam, vt vinculis eius abruptis & iugo seruitutis peccatorum excusso, in timore domino seruiamus: carnisq; voluptate per continentiam superata ad cœlestem gratiam, ad recipiendam benedictionem libenter concurramus, & corporis Christi participes efficiamur, si æternam vitam consequi, si largitorem immortalitatis in nobis desideramus habere. Caueamusq; ne loco laquei dãnosam religionem diabolus prætendat. Sic enim, sic inquam, & ipsum diabolum subigemus, & diuinæ naturæ participes effecti, ad vitam & incorruptibilitatē ascendemus. Obijciens deinde sibi ex persona timoratorum, & eorum q in peccatis iacentes, diutius ab hoc viuifico sacramento se abstinent. Sed dices, inquit, rectè quidem nos admonere, simul tamen scriptum te nõ ignorare, iudicium sibi comedere & bibere illum, qui de pane illo comedit, & de calice bibit indigne. Ego igitur probo meipsum, & indignum inuenio. Quãdo igitur, quicunq; tu es, qui ista dicis, dignus eris? quando Christo teipsum offeres? Nam si peccando indignus es, & peccare non desinis (quis enim delicta intelligit, secundum psalmistam) expers omnino eris viuificæ huius sanctificationis. Quare pias, quæso, cogitationes suscipias, studiose sanctéq; viuas, & benedictione participes: Quæ mihi crede, non mortem solum, verũ etiam morbos omnes depellit. Sedat enim, cum in nobis maneat Christus, sæuientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit. Nec in quibus sumus peccatis, considerat, sed ægrotos curat, collisos redintegrat, & sicut pastor bonus, qui pro ouibus suis animam suam posuit, ab omni nos erigit casu. Hæc ille beatiss. Cyrillus Alexandrinus patriarcha. Cuius præcipuum studium, singularem strenuamq; operam pro defensione orthodoxæ fidei aduersus Nestoriũ, cæterosq; sui seculi hæreticos, experta est, & probauit Christi catholica ecclesia. Cuius sanctã D & verę consolationis plenissimã exhortationem vt amplectamur, omnibus nobis merito curandum est quibus salutis suæ, & vitæ æternæ cura est. Audis autem quæ eius fuerit, imo quæ catholicæ ecclesiæ (cuius fidem reddidit) de sacrosancto hoc dominici corporis & sanguinis sacramento sententia. Quod ille nunc gratiam (nos eucharistiam, hoc est, bonam gratiã) nunc vitam, nunc benedictionem simpliciter, nũc mysticam benedictionem, aut benedictionem mysterij nunc viuificã sanctificationem, aut viuificans mysterium appellat. Quæ denique eius nobis percipiendæ sit vtilitas, imo necessitas. Quanquam autẽ hi sufficere possent, quos induximus, testes, ad demonstrandam catholicæ ecclesiæ de ineffabili hoc sacramento fidem & sententiam: præsertim cum de eo non sit instituta nobis præsens tractatio: sed incidenter tantum, & veluti exempli gratia in ipsum inciderimus: quia tamen de re tanta, tam salutifera, tam necessaria, nullam omnino hæsitationem, nullum scrupulũ in pectoribus Christi fidelium residere fas est, etiam aliorum sanctissimorum patrum (quos ea de re certum est nihil credidisse aliud quam quod credidit catholica Christi per orbẽ ecclesia, cuius extitere membra non vulgaria, imo præcipua, imo columnæ quædam) idem comprobare visum est testimonio: vt ex omni seculo, omni ætate omni loco orbis consonæ huius, imo vnius orthodoxæ catholicæque fidei indubitatum accipias testimonium.

Lib. 4. cap. 17.

Quid in nobis operetur communio.

Diui itaq; Ioannis Chrysostomi, Antiocheni quidem natione, sed Cõstantinopolitani episcopi, perlege obsecro homilias libro super Matthæum & in eun

in eundem de cœna domini, & in caput ix. epistolæ ad Hebræos, & clarissi-
A me intelliges, idem tunc Antiochiæ, Constantinopoli, & toto Oriente credi disse Christi fideles, imo toto orbe terrarum credidisse catholicam Christi ecclesiam, de ineffabili hoc sacramento corporis & sanguinis domini, quod nos in catholica didicimus ecclesia, & quod suis temporibus credidisse eandem superioribus illis testificantibus audiuisti: videlicet semel passibiliter in cruce oblatum Christum à nobis quotidie offerri aut sacrificari in altari. Icicirco, inquit, cum manum videmus porrigentis nobis corpus domini sacerdotis, arbitrari nos oportet, non sacerdotis, sed Christi manū ad nos porrigi, dicentis: Accipite & manducate, hoc est corpus meum. Et homilia decimaseptima in dictam epistolam ad Hebræos: Hoc inquit, sacrificium nostrum exemplar est illius semel oblati in cruce. Idipsum autem semper offerimus, nec nunc quidem alium agnum, crastino alium, sed semper idipsum. Nec quia multis locis offertur, multi sunt Christi, sed vnus vbique, & hic plenus existens. Rursus homilia LX. de indigne sumentibus sacrosancta mysteria, docet per res sensibiles, donari nobis res intelligibiles & spiritales à Christo, vt per sensibilem & exteriorē baptismum, intus fieri intelligibilem regenerationem ac renouationem. Atqui in eo quod dicit: Accipite & manducate, hoc est corpus meum, ipsum dare nobis seipsum, atque in eo credere nos illi oportere, licet cogitationibus & oculis nostris aduersari id videatur. Eadem inculcat homilia subsequente. Et in oratione de beato Philogenio, dicit mensam dominicam vicem præsepis explere: nā & in hac reponi corpus dominicum, non quidem fasciis inuolutum, sed spiritu sancto vndequaque conuestitum. Euchari stia sacri ficium.

Eiusdem fidei catholicæ ecclesiæ diuus quoque Hieronymus testis est, ad Hebidiam quęstione 2. scribens in hæc verba: Nos autem audiamus, inquit,
B panem quem fregit dominus, deditque discipulis suis, esse corpus domini saluatoris, ipso dicente: Hoc est corpus meum, accipite & comedite. Et calicem illum de quo iterum loquutus est: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur. Iste est calix, de quo in propheta legimus: Calicem salutaris accipiam. Et alibi, calix tuus inebrians quam præclarus est, & cæt. Non Moyses dedit vobis panem verum, sed dominus Iesus: & ipse cōuiua, & conuiuium: ipse comedens, & qui comeditur, illius bibimus sanguinem, & sine ipso potare nō possumus. Et quotidie in sacrificiis eius, de genimine vitis veræ, & vineæ Sorec (quæ interpretatur electa) rubentia musta calcamus: & nouum ex his vinum bibimus de regno patris, nequaquam in vetustate literæ, sed in nouitate spiritus, cantantes canticum nouum, quod nemo canere potest, nisi in regno ecclesiæ, quod est regnum patris. Hæc fuit fides orthodoxi illius, sanctissimique Hieronymi, quam in catholica didicerat ecclesia, eadem per omnia cum illa, quam & nos à patribus nostris in eadem didicimus & accepimus.

Iam & D. Ambrosium audiamus, quā ipse fidem didicerat in catholica ecclesia, quā doceat initiandos & nouitios in fide. Ita habet in sermone, de mysteriis fidei ad Neophytos, sacramentū hoc nostrū comparans illi suæ figuræ veteri: Considera nunc, inquit, vtrum pstantior sit panis angelorū, an caro Christi: quæ vtique corpus est vitæ: Manna illud è cœlo: sed hoc supra cœlum: illud cœli, hoc dñi cœlorū: illud corruptioni obnoxiū, si in alterum diē reseruaretur, hoc alienū ab omi corruptiōe, qđ quicunque religiose gustauerit, mortē sentire nō poterit: illis aq fluxit è petra, tibi sanguis è Chrō, illos ad horā satia Idem D. Amb. cō firmare testimo nio.

uit

 C

uit aqua, te sanguis Christi diluit in æternum: Iudæus bibit & sitit: tu cum biberis, sitire non poteris: & illud vmbra, hoc autem in veritate. Et paulo post. Potior itaq; est lux q̃ vmbra: veritas q̃ figura: corpus autoris, q̃ manna è cœlo. Obijciens deinde sibi ipsi, veluti ex persona neophytorum, humanæ apparentiæ & incredulitatis in contrarium argumenta: Forte dicas, inquit, aliud video, quomodo tu mihi asseris, q corpus Christi accipiā? Et hoc nobis ergo superest, tibi vt probemus. Quantis igitur vtimur argumentis, corpus hoc non esse id quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maioremq; vim esse benedictionis q̃ naturæ? Quia benedictione, inquit, etiam ipsa mutatur natura, virgam tenebat Moyses, proiecit eam, & facta est serpens, rursus prendit caudam serpentis, & in virgæ naturā reuertitur. Vides igitur prophetica gratia his mutatam esse naturam, & serpentis & virgæ? Currebant Aegypti flumina puro aquarum meatu, & subito de fontium venis sanguis cœpit erumpere. Nō erat potus in fluuijs, rursus ad prophetæ vocem cessauit cruor fluminū, aquarum natura remeauit. His atq; alijs eiusmodi miraculis, quæ ineffabili diuinitatis operatiōe fiunt, enarratis post aliqua subiūgit: Aduertimus igitur maioris virtutis esse gratiam q̃ naturam. Et adhuc tamen propheticæ tantum benedictionis numeramus gratiam. Quod si tantum valuit humana benedictio vt naturam conuerteret, quid dicemus de ipsa cōsecratione diuina, vbi verba ipsi domini saluatoris operātur? Nam sacramentum illud quod accipis, Christi sermone conficitur. Quod si tantū valuit sermo Heliæ, vt ignem cœlo deuocaret, non valebit Christi sermo, vt species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti, quia ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Sermo ergo Christi qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non potest ea quæ sunt, in id mutare, quod non erant? D Non enim minus est nouas res dare, q̃ mutare naturas. Si argumentis vtimur, suis proprijsq; vtamur, incarnationisq; exemplis huius mysterij adstruamus veritatem. Nunquid natura operata est, cum dominus Iesus nasceretur ex Maria virgine? Si naturæ ordinem quærimus, viro mixta fœmina generare consueuit: Liquet igitur, quod præter naturæ ordinem virgo generauit. Et hoc quod conficimus corpus, ex virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse dominus Iesus partus ex virgine? Audis hic, quam ille catholicam fidem doceat initiandos in fide, non tropis, figuris, aut circumlocutionibus verborum: sed planissimo, quantum fieri potuit, apertissimoq; sermone. Audis in hoc sacramēto veram Christi carnem, verumq; sanguinē. Audis ineffabili dei potentia mutari naturas panis & vini in id, quod non erant, hoc est, in corpus domini nostri Iesu & sanguinem: quod posteriores haud insignificanter transsubstantiari dixerunt: nouo quidem vocabulo, sed antiqua catholicæ fidei sententia. Rursus libro IIII. de sacramentis: Tu forte dicis, inquit, meus iste panis est, & vsitatus. Est quidem panis iste, qualem dicis, ante verba sacramentorum: vbi autē accesserit consecratio, de pane fit corpus Christi. Et paulo post: Cœlum non erat, mare non erat, terra non erat, sed audi dicentem Dauid: Ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Ergo tibi vt respondeam: Nō erat corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem dico tibi, quia iam est corpus Christi. Ipse enim dixit, & factū est, ipse mandauit & creatum est. Et post aliqua: Antequam consecretur, panis est: vbi autem verba Christi accesserunt, corpus est Christi. Audi enim dicētem: Accipite & edite ex eo omnes, hoc est enim corpus meum. Et ante verba Christi calix est vi-

Hūanæ incredulitatis argumēta in cōtrarium soluit.

Benedictiōe mutari naturam.

ni &

ni & aquæ plenus: vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur,
A qui plebem redemit. Ergo videte, inquit, quantis generibus potens sit ser
mo Christi vniuersa conuertere. Deinde, ipse dominus Iesus testificatur no
bis quod corpus suum accipiamus, & sanguinē, nunquid debemus de eius
fide & testificatione dubitare? Ex libro sexto de sacramentis: Sicut ve-
rus est, inquit, dei filius dominus noster Iesus Christus, nō quemadmodum
homines per gratiam, sed quasi filius in substantia patris: Ita vera eius caro
est, sicut ipse dixit, quam accipimus, & verus sanguis eius est, quem pota-
mus. Hæc ille Ambrosius, catholicæ fidei doctor & assertor fidelissimus.
Cuius, vt audisti, non captauimus trunca verba, nostroq; ea sensui (quæ hæ-
reticorum sunt artes) seruire coegimus, sed planissimis verbis, frequenter,
& constanter, eandem quam nos, orthodoxam catholicamq; fidem doce-
re, prædicare, & vbiq; inculcare fecimus euidentissimum.

Eadem fere tempestate, quamuis ante Ambrosium, diuus ille Hilarius
Pictauorum episcopus, orthodoxæ & catholicæ fidei strenuus propugna-
tor, atq; eo nomine ab impio Constantio relegatus exilio: audi in illo ipso
exilio, quod pro Christi fide constanter fortiterq; pertulit, quid scribat li-
bro octauo de trinitate: Vbi probans vnius substantiæ & naturæ filium
cum patre, ex illis Christi verbis apud Ioannem: Ego & pater vnū sumus,
aduersus hæreticorum prauam detortamq; expositionem, qua Christi illa
verba, ad voluntatum vnionem mutuamq; dilectionem referebant, etiam
dominicis verbis, quæ alibi apud Ioannem legimus, hoc comprobantes. Si-
quidem pro salute fidelium suorum patrem exorans: Pater, inquit, sancte,
serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos, &c. Si-
cut & tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint, &c. Ego in
eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum. Putant autem nullā inter nos,
B aut cum deo habere nos realem vnitatem, aut quæ sit per veritatem naturæ,
quam ille naturalem appellat, sed per animorum concordiam & mutuam
charitatem tantum. Quare nec filij ad patrem, aliam ex dictis verbis vnita-
tem comprobari posse contendunt. Aduersus hanc, inquam, hæreticorum
calumniam, quæ prima facie nonnihil probabilitatis habere videtur, agens
sanctus & orthodoxus episcopus, & catholicæ ecclesiæ sanam intelligentiā
adstruens: Eos nunc, inquit, qui inter patrem & filium voluntatis tantum
ingerunt vnitatem, interrogo, vtrumne per naturæ veritatem hodie Chri-
stus in nobis sit, an per concordiam tantum voluntatis? Si enim vere verbum Nos cōmuniōe corporis et sanguinis Christi eidem et deo vniri naturaliter, hoc est, vere & realiter.
caro factum est, & nos vere verbum carnem cibo dominico sumimus, quo-
modo non naturaliter in nobis manere existimandus est, qui & naturam
carnis nostræ iam inseparabilem sibi homo natus assumpsit, & naturam car
nis suæ ad naturam æternitatis, sub sacramento nobis communicandæ car-
nis admiscuit? Ita enim omnes vnum sumus, quia & in Christo pater est, &
Christus in nobis est. Quisquis ergo naturaliter patrem in Christo negabit,
neget prius, naturaliter vel se in Christo, vel Christum sibi inesse. Quia in
Christo pater, & Christus in nobis, vnum in his esse nos faciunt. Si vere igi-
tur carnem corporis nostri Christus assumpsit, & vere homo ille qui ex Ma
ria natus fuit, Christus est, nosq; vere sub mysterio carnem corporis sui su-
mimus, & per hoc vnum erimus, quia pater in eo est, & ille in nobis, quomo
do voluntatis vnitas asseritur, cum naturalis per sacramentum proprietas,
perfectæ sacramentum sit vnitatis? Non est humano aut seculi sensu in
dei rebus loquendum, neq; per violentiā atq; impudentem prædicationem

cœlestium dictorum sanitati, alienæ atq; impiæ intelligentiæ extorquenda peruersitas est. Quæ scripta sunt, legamus: quæ legerimus, intelligamus: & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Christi veritate, quæ dicimus, nisi ab eo discimus, stulte atq; impie dicimus. Ipse enim ait: Caro mea vera est esca, & sanguis meus vere est potus. Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo. De veritate carnis & sanguinis, non est relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipsius domini professione, & fide nostra, vere caro est, & vere sanguis est. Et hæc accepta atq; hausta id efficiunt, vt & nos in Christo, & Christus in nobis sit. An ne hoc veritas non est? &c. Quod autem in eo per sacramentum communicatæ carnis & sanguinis simus, ipse testatur dicens: Et hic mundus iam me non videt, vos autem me videbitis: quoniam ego viuo, & vos viuetis: quoniam ego in patre meo, & vos in me, & ego in vobis, &c. Quod autem in nobis naturalis hæc vnitas sit, ipse ita testatus est: Qui edit carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Non enim quis in eo erit, nisi in quo ipse fuerit, eius tantum in se assumptam habens carnem, qui suam sumpserit. Perfectæ autem huius vnitatis sacramentum superius docuerat, dicens: Sicut misit me viuens pater, & ego viuo per patrem, & qui manducat meam carnem, & ipse viuet per me. Viuit ergo per patrem, & quo modo per patrem viuit, eodem modo nos per carnem eius viuemus. Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam præsumitur, vt id de quo agitur, secundum propositum exemplum assequamur. Hæc vero vitæ nostræ causa est, quod in nobis carnalibus manentem per carnem Christum habemus, victuris nobis per eum ea conditione, qua viuit ille per patrem. Si ergo nos naturaliter secundum carnem per eum viuimus, id est, naturam carnis suæ adepti: quomodo non naturaliter secundum spiritum in se patrem habeat, cum ipse viuat per patrem? Hæc ille sanctus Hilarius. Ex quo identidem intelligis, non modo orthodoxam catholicæ ecclesiæ de veritate corporis & sanguinis domini in sacramento hoc ineffabili, indubiamq; fidem & sententiam: verumetiam verborum Christi, quibus energiam, virtutemq; eius indicat, veram sanamq; intelligentiam: quam eandem, & à Damasceno, & Cyrillo superius audiuisti. Admonet tamen nos locus iste, vti (quemadmodum idem ille Cyrillus alio loco) prædicta Christi apud Ioannem verba, modo ab Hilario tractata, paulo clarius explicemus. Siquidem commentariorum in Ioannem libro nono dictam Christi pro fidelibus suis orationem: Rogo vt sint vnum sicut & nos vnum sumus, explicans, cum præmisisset de vnione inter nos consensus & mutuæ charitatis posse intelligi: quasi charitatis, pacis & concordiæ nobis vinculum petijsset Christus, quo ad tantam spiritalem vnionem perduceremur, vt naturalis, consubstantialisq; in patre, filio atque spiritu vnionis similitudinem ea ipsa quodammodo imitaremur: Verum, inquit, quoniam propositi textus vis sublimiora dicere cogit: Saluator quoque inuitat, dicens: Sicut tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint: considerandum est, si ad vnitatem consensus & voluntatis, naturalem etiam inuenire possimus, per quam nos inter nos, & omnes deo colligemur, &c. Age igitur cum trinitas vnum natura sit, consideremus, quomodo etiam nos ipsi inter nos corporaliter, & cum deo spiritualiter vnum simus. Ex dei patris substantia vnigenitus prodiens, & totam in sua genitoris naturam possidens, caro factus, seipsum naturæ nostræ ineffabiliter coniunxit & vniuit,

Eucharistia perfectæ vnitatis nostræ sacramentũ cum Christo.

Qualem in nobis vnionẽ operetur communio corporis & sanguinis Christi, tam cũ ipso & deo, quã cũ proximo.

A vniuit, verus deus simul & homo, quæ plurimum inter se secundum naturam distant, in vno seipso coniunxit, & naturæ diuinæ participes nos effecit, &c. Qui vt inter nos & deum, singulos nos vniret, quamuis corpore simul & anima distemus, modum tamen adinuenit consilio patris & sapientiæ suæ congruentem. Suo enim corpore credentes per cõmunionem mysticam benedicens, & secum, & inter nos, vnum nos corpus effecit. Quis enim eos, qui vnius sancti corporis vnione in vno Christo vniti sunt, ab hac naturali vnione alienos putabit? Nam si omnes vnũ panem manducamus, vnum omnes corpus efficimur: diuidi enim atq; seiungi Christus non patitur. Iccirco etiam ecclesia corpus Christi effecta est, & nos singuli membra Christi, secundum Paulum: vni enim Christo, per corpus suum coniuncti, quoniam in nobis illum, qui est indiuisibilis, accipimus, ipsi potius, quàm nobis membra nostra commodantur. Quod enim ecclesia corpus Christi sit, ex singulis hominibus tanquam membris compositũ, Paulus ostendit, dicens: Vt veritatem sequentes in charitate crescamus in illo per omnia, qui est caput, Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram vniuscuiusque membri augmentum corporis facit, in ædificationem sui in charitate. Quod autem corporalis hæc vnio ad Christum participatione carnis eius acquiritur, ipse rursus Paulus de mysterio pietatis disserens testatur: Quod alijs, inquit, generationibus non est agnitum filijs hominum, sicut nunc reuelatum est sanctis apostolis eius, & prophetis in spiritu esse gentes cohæredes, & concorpores, & comparticipes promissionis in Christo. Si autem omnes inter nos in Christo vnum corpus sumus, nec inter nos solum, verumetiam cum eo, qui per carnem suam ad nos transiuit, quomodo vniuersi & inter nos, & in Christo vnum non erimus? Christus enim est vnionis huius vinculum, qui deus simul & homo est. Sed de vnione, inquit, corporali satis. De spiritali autem eandem viam sequentes dicimus. Quia spiritu sancto recepto & inter nos quodammodo, & cum deo vnimur. Nam sicut virtus sacratissimæ Christi carnis vnum corpus facit participantes, eodem arbitror pacto, in quibus indiuisibilis dei spiritus inhabitat, eos omnes ad vnitatem spiritalem conducit, &c. Ergo, inquit, in patre, filio & spiritu sancto omnes vnum sumus. Vnum autem dico, habitudine & affectu, vnum pietatis consensu, vnum sanctæ Christi carnis communione, vnum vnius sancti spiritus participatione. Et ego claritatem, inquit, quam dedisti mihi, dedi eis, vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum. Naturalem, consubstantialemq; vnionem cum patre, quamuis vnigenitus habeat, propter nostram tamen salutem, à sua illa dignitate, gloria & claritate quasi exiuit (hoc enim significat: Exinaniuit semetipsum) atq; ideo accepit rursus cum carne claritatem & gloriam, quam semper vt deus habet. Quoniam enim templum quod à virgine accepit, quamuis consubstantiale deo patri non sit, vnum tamen cum deo verbo est, datum sibi vnigenitus ait, quod templo suo datum est. Datum sibi à patre per ipsum in spiritu. Hanc igitur claritatem, inquit, & gloriam pater, quam mihi dedisti, quæ est, vt tecum vnum sim, dedi eis, vt sint vnum, sicut nos vnum sumus. Vniuntur enim inter se fideles illis modis, quos iam exposuimus: vniuntur etiam deo, & modum ipse saluator aperuit, dicens: Ego in ipsis, & tu in me, vt in vnum sint consummati. Corporaliter enim filius per benedictionem mysticam nobis, vt homo, vnitur:

Ephe. 4.

B

Quomodo claritatem q̃ Christus accepit a patre, dederit nobis, ita vt vnũ simus, sicut ipse & pater vnum sunt.

 spiritali-

spiritaliter autem vt deus, sui spiritus gratia nostrum ad nouam vitam & diuinæ naturæ participationem spiritum redintegrans. Nexus igitur vnionis nostræ ad deum patrem, Christus est, nobis quidem vt homo, deo autem patri, vt deus naturaliter vnitus. Non enim erat possibile corruptioni subiectam hominis naturā, ad immortalitatem conscendere, nisi natura immortalis atque incommutabilis ad eam descendisset, ac communione participationeque; sui, à mortalitatis nostræ terminis ad suum bonum reformatos eleuaret. Consummati ergo sumus, reductique ad vnionem dei patris, mediatione saluatoris, id est, Christi, filium enim dei natura patri vnimur corporaliter, substantialiterque (vt dictum est) accipientes, clarificamur, glorificamurque supernæ facti naturæ participes. Hæc ille Cyrillus. Imo hæc catholica Christi per orbem ecclesia, cuius communem sensum & catholicam audis fidem, tot orthodoxis, tot sanctissimis patribus, eiusdem columnis præcipuis, ex quatuor orbis terræ cardinibus consona voce profitentibus. Idque eo seculo, quo pene simul effulserunt in ecclesiam, tot illa luminaria, quot nunquā ante aut postea. Quorum adhuc lumen ita præfulget nobis, vt in eo ambulantes impingere non possimus. Dico illum orthodoxum Hieronymum, illum sanctum Ambrosium: illos gloriosos orthodoxæ fidei propugnatores, Hilarium, Augustinum, Ioannem Chrysostomum, Ioannem Damascenum: illos catholicæ ecclesiæ antistites, Leonem ter sanctum (quo elogio adhuc viuum honorauit vniuersa Chalcedonensis synodus) illum quoque sanctū Gregorium. Quorum (vt audisti) non captauimus trunca verba, eaque nostro sensui (qui hæreticorum mos est) seruire coegimus: sed quos vno ore vnam fidem ex diuersissimis orbis terrarum partibus, de veritate corporis & sanguinis Christi in altaris sacramento audis clarissime proferentes, irreuincibili sane testimonio catholicæ fidei eius, quæ tunc erat per orbem ecclesiæ. Et quæcunque tunc erat, tum non cœpisse, sed eandem fuisse à principio, certum est. Nunquam enim cessat clamare apostolica illa tuba: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. Et in Timotheo suo semper inculcat ecclesiæ aut propositis eius: O Timothee, depositū custodi, deuitans prophanas vocum nouitates. O Timothee, o sacerdos, o tractator scripturarum, o doctor, depositum custodi, catholicæ fidei talentum illibatum, inuiolatumque conserua. Quod tibi creditum est, hoc à te tradatur: quod creditum, inquam, nō quod à te inuentum: quod accepisti, non quod excogitasti: quod ad te perductum est, non quod à te prolatum. Cuius tu non autor, sed custos esse debes: deuitans prophanas nouitates. Itaque quæcunque tunc fides catholicæ ecclesiæ fuit, noua nō fuit: sed quam à maioribus velut per manus accepit: quemadmodū eandem & successoribus tradidit, & consignauit. Quod tametsi aliter probare non oporteat, præsertim cum ab illis ad nos eandem permansisse clarissime demonstrauerimus, percurrenti tamen etiam ab illis retro eorum scriptorum ecclesiasticorum, monumenta, qui ea secula præcesserunt, ad ipsum Christianæ religionis initiū, Cyprianum dico, Origenem, Tertullianū, Irenæum, Ignatium, Dionysiū, eandem per omnes, & apud omnes fidē catholicę ecclesiæ fuisse, erit meridiana luce clarius. Sed non vacat hic hærere prolixius, nimis enim vni huic (quod exempli tantum causa assumpsimus) immo[illegible]simus. Vnum hic Tertull. præterire non possumus, vt cuius alicubi verb: ad suam impietatem detorquent hæretici. Ita autem scribit aduersus Martionem lib. IIII. Professus itaque se concupiscentia concupisse edere pascha, vtique suum (indignum enim

Quomodo mortalis natura ad immortalitatē conscēdat.

C

D

vt

A vt quid alienum concupisceret deus) acceptum panem & distribuium discipulis corpus suum illum fecit, hoc est corpus meum dicendo. Hactenus ille. Cui nō aduersatur, quemadmodum volunt hæretici, id quod velut exponendo prædicta, continuo subiungit: Id est, figura corporis mei. Nam figura non fuisset, nisi veritatis esset corpus. Siquidem res vacua, quod est phantasma, figuram capere non potest. Hæc namq; Tertulliani velut expositiua adiectio, non refertur ad illud quod ante absolute pronunciauit, videlicet, acceptum & distributum discipulis panem, suum corpus eum fecisse, sed ad id quod proxime præcedit (dicendo, hoc est corpus meum) vere equidem fecit, & non figuratiue, panem suum corpus. Nihilominus hoc ipsum eius corpus, vt ex pane, vtq; est in sacramento eucharistiæ, simul est figura sui vt immolatum est, & pependit in cruce, atque in eius memoriam iussum est à Christo in ecclesia celebrari & offerri. Quare nihil à veritate orthodoxæ fidei ea in re alienum dixit Tertullianus affirmans Christum acceptum panem suum corpus fecisse, & nihilo minus hoc ipsum fuisse eiusdem sui corporis vt in cruce tum immolandi figuram. Ita & diuus Augustinus quem toties audiuisti veritatem corporis Christi in eucharistia prædicare, nihil veretur idipsum etiam figuram dicere. In prologo Psalmi III. de proditore Iuda loquens: Cum, inquit, Christus eius cogitationes non ignoraret, eum tamen adhibuit ad conuiuium, in quo sui corporis & sanguinis figuram discipulis commendauit. Vides etiam Augustinum hic dicere figuram corporis & sanguinis domini, quod alibi toties verum corpus & sanguinem eiusdem affirmat, vere suum corpus, quod de Mariæ carne suscepit, in quo hic nobiscum ambulauit, in quo tanta perpessus est, nobis manducandum dedisse, & sanguinem in cruce effusum, bibendum propinasse. Quod vero indubia fuerit, & Tertulliani, & catholicæ ecclesiæ eiusdem seculo sententia & fides de veritate corporis & sanguinis Christi in eucharistia, idem ipse clarissime demonstrat in libro de carnis resurrectione. In quo postquam multis carnem nostram extulit præconijs: Videamus, inquit, nunc de propria etiam Christiani nominis forma, quanta huic substantiæ friuolæ ac sordidæ apud deum prærogatiua sit. Et si sufficeret illi, quod nulla anima salutem possit adipisci, nisi dum est in carne, crediderit, adeo caro salutis est cardo, de qua cum anima deo alligatur, ipsa est quæ efficit, vt anima deo alligari possit. Sed & caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt anima consecretur: caro signatur, vt & anima muniatur: caro manus impositione adumbratur, vt anima spiritu illuminetur: caro corpore & sanguine Christi vescitur, vt anima de deo saginetur. Audis hic clarissime Tertulliani atque adeo catholicæ, quæ tunc erat ecclesiæ, confessionem & fidem de veritate corporis & sanguinis Christi, quibus pascimur in eucharistia.

B

Non possum, quantumuis abrumpere orationem quæro, hoc loco præterire diui Irenæi (Qui & ipso Tertulliano fuit antiquior) de fide catholicæ ecclesiæ, sua illa ætate, hoc est, in ipsissima primitiua ecclesia, luculentissimum hac de re testimonium. Hic Valentinianos, atq; illius seculi hæreticorum portenta, cap. XXXIIII. lib. IIII. aduersus eosdem audi obsecro vt aggrediatur atq; etiam conficiat ex sententia catholicæ ecclesiæ de eucharistia. Quomodo autem, inquit, constabit eis, eum panem, in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse domini sui: & calicem sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicant, id est, verbum eius, &c. Quomodo autem rursus

dicunt carnem in corruptionem deuenire, & nõ percipere vitam, quæ à corpore domini & sanguine alitur? Ergo aut sententiam mutent, aut abstineant ab offerendo, quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia eucharistiæ, & eucharistia rursus confirmat sententiã nostram. Offerimus enim ei, quæ sunt eius, congruenter communicationem & vnitatem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodum enim qui ex terra est panis, percipiens inuocationem dei, iam non communis panis est, sed eucharistia ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti: Sic & corpora nostra percipientia eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, sed spem resurrectionis habentia. Offerimus autem ei, non quasi indigenti, sed gratias agentes donationi eius sanctificantis creaturam. Quemadmodum enim deus non indiget eorum, quę à nobis sunt, sic nos indigemus offerre aliquid deo, sicut Salomon ait: Qui miseretur pauperis, fœneratur deo. Qui enim nullius indigens est deus in se, assumit bonas operationes nostras ad hoc, vt præstet nobis retributionem bonorũ suorum, &c. Hæc ille Irenæus gloriosus Christi confessor & pontifex. Ex quo clarissime intelligis etiam illo seculo, in illa ipsa primitiua ecclesia, adeo indubitatam confessamq́; omnibus Christi fidem professis, seu orthodoxis, seu hæreticis, veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia, vt ex ea prodigiosam & pene palpabilem impietatem Valentini & suorum redarguat velut sibi non constantem. Nam cum illi ipsi, quantumuis impudenter impij, veritatem tamen corporis & sanguinis domini, etiam infantium linguis toto orbe decantatam in ecclesia confiterentur in altaris sacrificio: Quomodo, inquit, constabit eis panem, in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse domini sui, & calicem sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicant, id est, verbum eius? Quomodo præterea negant carnis resurrectionem ad vitam immortalem, quæ corpore domini, & sanguine alitur? Et adhuc dubitari poterit, quæ fuerit illo seculo catholicæ per orbem ecclesiæ hac de re certa indubitataq́; fides & confessio, adeo vt nec hæreticissimi ea de re dubitare auderent, quos vide vt vrgeat. Aut ergo, inquit, sententiã mutent, aut abstineant ab offerenda eucharistia. Quin & hoc perpende, quod sequitur: Nostra autem sententia est consonans eucharistiæ, & eucharistia rursus confirmat nostram sententiã. Probantur controuersa aut dubia ex consonantia eorum cum certis, confessis ac indubijs, atq; id, per quod confirmatur aliquid, debet esse aut certius aut notius eo, quod per ipsum confirmatur. Dicit autem suam illam, quã aduersus hęreticos adstruit, sententiam consonare eucharistiæ, & eucharistiam eius veritatem confirmare. Sed quæ tandem erat illa eius sententia, quam dicit confirmari per eucharistiam? Hæc nempe, Iesum Christum dominũ nostrum esse filium dei creatoris cœli & terræ. Item, eundem in veritate assumptæ naturæ & carnis nostræ post impleta redemptionis salutisq́; nostrę mysteria vere resurrexisse à mortuis, primitias resurgentiũ, quæ tunc negabantur ab impijs hæreticis. Ergo his ipsis magis tunc erat indubitata veritas corporis & sanguinis Christi in eucharistia, in qua cum negare non auderent, dicit eos secum non constare. Offerimus enim, inquit, ei quæ sunt eius, congruenter cõmunicationem & vnitatem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodum enim, qui ex terra est panis, percipiens inuocationem dei, iam non communis panis est, sed eucharistia ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti: Sic & corpora nostra percipientia eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, sed spem resurrectionis habentia. Et te nõ pudet impie Sacramentarie nunc demum

A mum in dubium reuocare, nunc demum negare, veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia, quam vides in primitiua ecclesia magis consonanter atq; indubitanter creditam, quàm assumptam à verbo veritatem carnis nostræ: quàm Christum filium creatoris cœli & terræ: q̃ deniq; carnis nostræ resurrectionem? Non vos pudet impudentissimi Lutherani ita impudenter nunc insultare missæ sacrificio, quod vides quàm certa, consona atque indubitata fide toto orbe ab initio obtulit catholica Christi ecclesia? Proinde, vt hic tandem concludamus, clarissime demonstratum existimo, eandem quæ nunc est, fuisse ab initio, & deinceps continuo catholicæ ecclesiæ fidem de sacramento eucharistiæ: ita, vt hoc fere vnum omniũ nostræ fidei mysteriorũ nullis vnquam hæreticorũ prophanatum, vexatum aut exagitatum fuerit nouitatibus ante illum prodigiosæ, impiæq; temeritatis, Berengarium demirari satis mecum non valeo, tantam istorum hominũ excæcatæ mentis impietatem, tantam errandi libidinem, vt dimissa clarissima & apertissima fide catholica, Christum contra Christum, in angulis domorũ ac penetralibus obfirmata duritia ac animi obstinatione pergant quærere.

Sed forte hic nobis occurret aliquis, aduersus id quod diximus, ante primum Berengarium nullis vnquam hæreticorũ nouitatibus exagitatam fuisse fidem catholicam circa vnum sacramentum eucharistię: videri enim ex epistola primi Ephesini concilij ad Nestoriũ, etiam tunc eodem autore exortam fuisse impiam quandam circa idem hoc sacramentũ sententiam: non quidem negantium veritatem corporis & sanguinis filij hominis in eucharistia, vtpote dicente Christo in euangelio: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: sed dubitantium, quisnam esset ille filius hominis, adeo, vt quem supra memorauimus, Lanfrancus, vir alioqui & eruditus & emunctæ satis naris, coniecerit ex verbis illius epistolæ, quæ mox subijciemus, & censura prædicti concilij, duas circa hoc exortas fuisse hæreses, quibusdam arbitrantibus filium [illegible] hominis oportere intelligi vnumquemlibet hominẽ, in cuius carnem & sanguinẽ conuersa panis & vini substantia sumeretur à nobis in remissionem peccatorũ: alijs æque hæretica pertinacia contra contendentibus, non hunc esse de turba quemlibet hominem, sed virum iustum, sanctificatum, à communi hominum vita per suæ vitæ celsitudinem segregatum, qui templum dei esset, qui diuinam in se habitationem verissime possideret.

B

Sed salua tanti viri reuerentia, ipse potius ex illis verbis imaginatus est illas hæreses, quarum nemo vnquam assertor extitit, nec inuenitur apud aliquem eorum, qui nobis hæreseon perscripsere catalogos. Quanquã sint inter eos, qui illius autoritate decepti, post eundem, has percenseant inter hæreses. Quis enim dubitare posset, modo credens Christi verbis, & ob ea, in corpus & sanguinem filij hominis, panis & vini substantias conuerti nõ dubitans, quisnam esset ille filius hominis? Cum idem ipse prẽmittat Christus: Ego sum panis vitæ: Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi. Si quis manducauerit de hoc pane, viuet in æternũ. Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo Iudæi adinuicem (inquit Euangelista) dicentes: Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum? Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, nõ habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habebit vitam æternam. Caro enim mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus, &c. Dictæ opinionis confutatio.

In his Christi verbis nunquid vlla est dubitandi occasio, ei modo, qui Christo credit & euangelio, quisnam ille sit filius hominis, de cuius carne à nobis manducanda, & bibendo sanguine loquatur, qui suam ipsius, non alterius carnem dicit esse illum panem vitæ & viuificum, suum ipsius sanguinem illum potum vitalem? C

Confessio Ephesinæ synodi, de veritate corporis, & sanguinis Christi in eucharistia.

Verba vero epistolæ Ephesini concilij ad Nestorium, quibus ille imaginatur damnatas eiusmodi, quas fingit hæreses, hæc sunt: Necessario igitur & hoc adijcimus, inquiunt: Annunciantes enim secundũ carnem, mortem vnigeniti filij dei, id est, Iesu Christi, & resurrectionẽ eius, & in cœlos ascensionem pariter confitentes, incruentam celebramus in ecclesijs sacrificij veritatem, sic etiã ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur, participes sancti corporis, & preciosi sanguinis Christi omnium nostrum redemptoris effecti: non vt cõmunem carnem percipientes (quod absit) nec vt viri sanctificati, & verbo coniuncti secundum dignitatis vnitatem, aut sicut diuinam posidentis habitationem, sed vt vere viuificatricem, & ipsius verbi propriam factam. Vita enim naturaliter vt deus existens, quia proprię carni vnitus, viuificatricem eam esse professus est. Et ideo quamuis dicat ad nos: Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non tamen vt hominis vnius ex nobis æstimare debemus. Quomodo enim secundum naturam suam viuificatrix esse caro hominis poterit? Sed vt vere propriam eius factam, qui propter nos filius hominis & factus est, & vocatus. Ex his verbis illius concilij Lanfrancus ille duas apud se eiusmodi finxit hæreses, quasi contra eas illa decernentur: & non aduertit omnia illa dicta aduersus Nestorium: non equidem, quod ille dubitaret panem & vinum in sacramento altaris conuerti in Christi corpus & sanguinem, sed quod asserebat Christum natura esse purum hominem, D vt vnumquemlibet ex nobis, quem postea inhabitasset dei verbum. Aduersus cuius execrandam, impiamq; blasphemiam, sanctum concilium etiam hoc vtitur argumento, quod Christus affirmat carnem suam manducatam à nobis viuificatricem esse, & immortalitatis in nobis effectricem, quod non habet communis hominis caro, sed solum dei verbi, qui est vita per naturam & essentiam. Vnde post finem epistolæ subnectunt articulos aliquot, qui consequebantur ad impiam assertionem ipsius Nestorij, à se subiectos anathemati, inter eos hic est penultimus: Si quis non confitetur carnem domini viuificatricem esse, tanquam propriam ipsius dei verbi, sed quasi alterius cuiuspiam præter ipsum coniuncti quidem ei secundum dignitatem, seu solam diuinam inhabitationem habentis, & non potius viuificatricem, sicut diximus, quia facta est propria verbi omnia viuificare valentis, anathema sit. Hunc anathematismum diuus ille Cyrillus Alexandrinus, cuius præcipue autoritas vigebat in eo concilio, aduersus Nestoriũ, interpretatur hoc pacto: Sanctam & viuificatricem & incruentam immolationem in ecclesijs celebramus, non vnius secundum nos, hominisq; communis corpus, quod offertur, esse credentes. Similiter autem & preciosum sanguinẽ, suscipientes autem potius, tanquam propriũ corpus factum, nec non & sanguinem omnia viuificantis verbi. Cõmunis enim caro viuificare non potest, & in hoc testis est ipse saluator, dicens: Caro non prodest quicquã, spiritus est qui viuificat. Quia enim verbi propria facta est, iccirco intelligitur & est viuificatrix sicut ait ipse saluator: Et sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem: & qui comedit me, & ille viuet propter me. Quia vero

Nestorius

A Nestorius & qui eius sapiunt sectas, indocte virtutem destruunt sacramenti: iccirco recte anathematismus hic factus est. Hactenus Cyrillus. Ex quibus clare constat, nō inconficta illas à Lanfranco hæreses, sed in Nestorium ea dicta fuisse à sancto concilio, cuius impia de Christi humanitate opinio, etiam huius sacramenti virtutem destruebat: quamuis ipse hoc nō animaduerteret, nec negaret vere à nobis manducari Christi corpus, & bibi sanguinem. Id quod ex eiusdem Nestorij clarissima confessione constat. Ita enim aduersus dictum anathematismum scribens & suam ipse exponens sententiam: Audite, inquit, verba respicientes: Qui manducat meā carnem. Memoramini quia de carne sermo est, & quia non à me adiectū carnis nomen, ne videar apud eos male interpretatus: Qui comedit, inquit, meam carnem, & bibit meum sanguinem: nunquid dixit: Qui comedit meam diuinitatem? Qui comedit meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. Memoramini quia de carne est quod dicitur. Sed forsan male interpretor. Audiamus ex reliquis: Sicut misit me viuens pater. Ille dicit diuinitatem, ego humanitatem. Videamus qui male interpretetur. Sicut misit me viuens pater. Dicit hæreticus hic diuinitatem: dicit, misit me deum verbum viuens pater. Secundum illos, & ego deus verbum viuo propter patrem. Deinde post hoc: & qui manducat me, & ille viuit. Quem comedimus? diuinitatem, an carnem? Hactenus Nestorius. Quem audis clare confitentem nos comedere Christi carnem, sed quæ non dei verbi esset propria caro, sed Christi hominis, & puri, quantum ad naturam attinet hominis. Aduersus quem ad caliginosos sensus (cœleste (vt inquit) protrahentem mentes fidelium, et humanis cogitationibus conantem subijcere, quæ sola & exquisita fide percipiuntur, diuus ille Cyrillus orthodoxam sancti concilij & B catholicæ ecclesiæ sententiam afferens, & inculcans: Perscrutantes, inquit, apostolatus modum qui in hoc dicitur, ex diuinis scripturis hunc sensum colligimus. Ait enim per Esaiæ vocem: Spiritus domini super me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus misit me, prædicare captiuis remissionem, & cæcis illuminationem. Missum itaq; Christum à deo patre, factum hominem. Decet enim satis rectæ exinanitionis mensuris, apostolatus, id est, missionis, & nomen & res. Missum autem est, non nudum & sine carne ex deo patre verbum, sed magis natiuitatem præferens secundum carnem, seu corpus sumens ex sancta virgine, & hoc ineffabiliter & inconfuse sibi vniens illuxit nobis deus dominus secundū scripturas. Quoniam vero vita secundum naturam est ex deo patre verbum, viuificatricem ostendit suam carnem, iccirco facta est nobis benedictio viuificans. Denique dicebat Christus: Amen dico vobis, ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi, & vitam dedi mundo. Et rursus: Panis autem quem ego dedero, caro mea est pro mundi vita. Et iterum: Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. Considera itaq; quemadmodum se vbiq; suū corpus quod ex muliere est, nominat, propter summam vnitatem hanc habente mysterio rationem, &c. Quanquam autem diuinitatis non comedatur natura, non tamen propter hoc sanctum Christi corpus commune esse credendum est, sed proprium omnia viuificantis verbi. Quoniam vero est corpus vitæ, viuificans est. Per ipsum namq; mortalibus corporibus vitam elargitur, vt etiam destruat mortis imperium. Hæc aduersus expositionem Nestorij Cyrillus.

Etiā Nestorij cō fessione in eucharistia vere sumi corpus Christi & sāguinem.

Esaiæ 61.

Vt Christus suū se carnē dicat.

Et hactenus quidem de fide catholicæ ecclesiæ, circa sacramentū eucharistiæ,

ſtiæ. In qua explicanda ſentio quidem præter inſtitutum me prouectū longius. Nam exempli tantum cauſa hæc commemoranda aſſumpſimus, vt in vno exemplo & altero exercitatus lector, in promptu haberet de quocunque dogmate inuenire catholicæ eccleſiæ fidem & ſententiam. Quia tamen ea ad hoc exempla delegimus, quæ noſtri temporis requirebat calamitas, & huius ſacramenti (vnde præcipue nobis ſalus vitaq; dependet) ſynceram fidem conſtitui aduerſus Sacramentariorum inſaniam (quorum proh dolor, adhuc eſt infinitus numerus) ſummopere erat neceſſarium, corroborariq; Chriſti fideliū fidem aduerſus errores eorum peſtilentiſsimos: viſum eſt non ſine operæprecio illi aliquanto inſtitiſſe prolixius & accuratius. C

Quod ſi hoc pacto per ſingulas catholicæ eccleſiæ ætates ad ſuum initium vſq; percurrens, de ſingulis prædictis quæſtionibus, eiuſdem catholicam fidem & ſententiam perſcrutatus fueris: eandem prorſus fuiſſe cum ea, quam nos à patribus noſtris in eadem eccleſia didicimus & accepimus, clariſsime inuenies: atq; hoc perpetuo verum eſſe, re ipſa docebere, quemadmodum vna ab initio ad conſummationem vſq; ſeculi perdurat catholica eccleſia: ita & fidei catholicæ vnitatem neceſſario conſeruari, adeo, vt hoc ipſo ſatis probatum cuiq; eſſe debeat, quid crediderit catholica ab initio eccleſia, de quacunq; quæſtione propoſita, ſi conſtiterit, vel in præſentiarum ita credere eandem, vel ita crediſſe aliquo ſeculo.

Catholicæ eccleſiæ fidē de ſuffragijs viuorum pro mortuis, deque igne purgatorij demonſtrare.

De viuorum ſuffragijs an proſint defunctis, & an poſt hanc vitam ſit purgationi peccatorum locus, quid teneat quæ in præſentiarum eſt catholica per orbem eccleſia, nulli dubium eſſe poteſt: vt quæ toto orbe terrarum quacunq; patet nomen Chriſtianum, orat pro defunctis, & altaris offert pro eis ſacrificium, anniuerſarias quoq;, ſolennesq; pro eiſdem ſupplicationes inſtituit. Ita fecit & patrum noſtrorum temporibus, à quibus catholicam fidem didicimus & accepimus: ita ante nos annis plus quadringentis diui Bernardi ſeculo, qui nonnullos ſuo tempore catholicæ eccleſiæ fidem ea in re contemnentes & deridentes, vt inſanos & hæreticos inſectatur, quemadmodum eodem referente audiſti ſuperius: ita credidit & fecit ante nos annis mille ducentis, trecentis, quadringentis. D

Iſidorus ante annos D. C C C C. eccleſiaſticorum, quæ tunc per orbem vniuerſum obſeruabantur, officiorū rationem explicans, tradit ex apoſtolica inſtitutione hoc ab initio recepiſſe eccleſiam, vt pro requie defunctorum altaris ſacrificium offerat: idq; hoc argumento: quoniam, inquit, per totum orbem ſemper à temporibus apoſtolorum hoc cuſtoditum eſt, credimus ab ipſis apoſtolis eſſe traditum. Audis quo ille ante annos nongentos argumento vſus ſit, quod ex apoſtolica inſtitutione hoc obſeruarit eccleſia. Quoniam per totum orbem ita obſeruauit ab ipſis apoſtolorum temporibus. Neq; (vt mox audies) hoc mentitus eſt. Nam idem ducentis circiter annis ante illum affirmauit Auguſtinus libro de cura agenda pro mortuis. Per vniuerſum, inquit, orbem eccleſia pro defunctis ſupplicare conſueuit. Siquidem in precibus ſacerdotum quæ domino deo ad altare funduntur, locum ſuum habere commendationem mortuorum, quin & ante Chriſtum antiquis patribus eandem hac de re oſtendit fuiſſe fidem & ſententiam ex libro Machab. & probat iuxta catholicæ eccleſiæ obſeruationem ſepulturis & exequijs honoranda eſſe defunctorum corpora, quibus vſus eſt ſpiritus ſanctus ad omne opus bonum, quæ & in reſurrectione futura ſunt glorioſa. Et pium eſſe obſequi deſyderio morientium, vt in huius aut illius martyris

baſilica

A basilica tumulentur. Rursus homilia L X X X I I I I. super Ioannem: Ad mensam domini non sic sanctos martyres commemoramus, quemadmodum illos, qui in pace requiescunt, vt etiam pro eis oremus: sed magis, vt orent ipsi pro nobis, eorumq; suffragijs adiuuemur. Idem alijs locis innumeris inculcat. Et libro de hæresibus, capite L V. enarrat Aerij cuiusdam suo seculo hæretici prophana dogmata, quæ confinxit contra fidem catholicam, vt eo pacto dolorem suum vlcisceretur, quod episcopatum, quem impotenter ambierat, assequi non poterat. Docuit autem, inquit, non oportere nos nec orare, nec offerre oblationem pro mortuis, nec solenniter celebrare statuta ieiunia: sed cum quisq; voluerit, ieiunandum esse, ne videatur esse sub lege, & presbyterum ab episcopo nulla differentia discerni debere. Hæc recitante Augustino, fuere Aerij illius hæreses. Constat ergo quæ fuerit illis è diametro catholicæ ecclesiæ fides & confessio. Idem libro I X. confess. matrem suam commendat, quod instante resolutionis die, non de sepulchri honore, nec de funeris pompa, sed solum de hoc vno esset sollicita, vt frequens ipsius memoria fieret ad altare, in quo sciret dispensari victimam illam sanctam, qua deletum est chirographum peccati.

Cur sepultura & exequias honorandá defunctorum corpora.

Confirmat idem eodem seculo, quamuis ex alio orbis terræ cardine, sanctus ille Chrysostomus homilia L X I X. earum quas Latinitate donauit Bernardus Brixianus. Non enim temere, inquit, ab apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciebant enim illis multum inde contingere lucrum, vtilitatem multam. Cum enim totus populus constiterit extensis manibus, & sacerdotalis plenitudo, ac tremendum propinatur sacrificiū, quomodo deum non exorabimus pro his supplicantes? Rursus super Ioan. homilia L X X X I I I I. fidelem populum ad hanc erga defunctos pietatem exhortans: Eam, inquit, morientium curam habeamus, quæ & nobis & illis conferat ad gloriam dei, largas pro his eleemosynas faciamus, & mittamus eis pulcherrima viatica.

B

Ille sacer Ambrosius ad Faustinum in consolatoria super morte sororis epistola: Ego, inquit, non tam deplorandam quàm orationibus prosequendam reor, non mœstificandam lachrymis, sed magis oblationibus animam eius domino commendandam. Idem in oratione funebri pro Theodosio imperatore, de exitu vitæ & virtutibus eius hanc pro eodem precationem ad deum inseruit: Tu domine da defuncto seruo tuo Theodosio requiem, quam præparasti seruis tuis, vt illo conuertatur anima eius vnde descenderat. Dilexi eum, & idcirco prosequor eum vsq; ad regionem viuorum, nec deseram, donec fletu, precibusq; inducam virum, quo illum sua merita vocant, in montem domini.

Diuus Hieronymus aduersus Vigilantium eiusdem fidei catholicæ ecclesiæ, non solum testis, sed etiam assertor & propugnator est. Nam & ille inter cætera blasphemiarum suarum portenta, quæ eructabat aduersus catholicam ecclesiam, etiam hoc asserebat, viuentes tantum nos mutuo pro nobis orare posse, at postquam mortui fuerimus, nullius, inquit, pro alio est exaudienda oratio.

Ita & magnus ille Athanasius quæstione X X X I I I I. ad Antiochū principem, docet defunctorum animas sentire beneficia viuentium, cum super ipsis fiunt conuentus & peractiones bonorum operum. Nam si in nullo, inquit, beneficia nostra participarent, nō fieret in cura pro mortuis, & exequijs eorundem cōmemoratio. At sicut, inquit, vitis florescit in agro, & odorem

eius

eius sentit in vase vinum reclusum, sicq; consiorescit etiam ipsum: ita intelligimus defunctorum animas participare aliqua beneficia ab incruenta immolatione, & gratificatione pro ipsis facta: sicut solus ordinat & præcipit, qui viuorum & mortuorum potestatem gerit deus noster. Hæc ille Athanasius. C

Lib. 1. epist. 9. Cyprianus ille ante hos annis fere ducentis, non ita multum distans ab origine Christianæ ecclesiæ, de Victore quodam scribens, quod aduersus episcoporum decretum, presbyterum quendam rerum suarum actorem testamento constituerat, prohibet pro eius dormitione oblationem fieri, aut deprecationem aliquam in ecclesia. Cuius verba sunt hæc: Iampridem, inquit, in concilio episcoporum statutum est, ne quis de clericis & de ministris tutorem vel curatorem testamento suo constituat, quia singuli diuino sacerdotio honorati, & cuncti in clericali ministerio constituti, non nisi altari, sacrificijsq; deseruire, precibusq; & orationibus vacare debent. Scriptum est enim: Nemo militans deo, implicat se negocijs secularibus. Quod cum de omnibus dictum sit, quanto magis de his, qui diuinis rebus, & spiritualibus debent esse occupati, vt sunt episcopi & sacerdotes? Cuius ordinationis formam prius in lege tenuerunt Leuitæ, qui altaribus, ministerijsq; diuinis vacantes, alijs terram colentibus, decimas ab eis percipiebant: vt nulla re auocarentur, nec cogitare aut agere secularia cogerentur. Quod episcopi antecessores nostri religiose considerantes, salubriter statuerunt, ne quis frater excedens de seculo ad tutelam vel curam clericum nominaret. Quia si quis hoc fecerit, non offeratur pro illo, nec sacrificium pro eius dormitione celebretur. Neq; enim ad altare dei meretur nominari in sacerdotum prece, qui sacerdotem ab altari voluerit reuocare. Et ideo Victor cum contra formam nuper à sacerdotibus datam Geminium Faustum presbyterũ ausus sit actorem constituere, non est, quod pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua, in ecclesia eius nomine frequentetur: vt sacerdotum decretum religiose & necessitate factum seruetur à nobis, simul & cæteris fratribus detur exemplũ, ne quis sacerdotes dei ad seculares molestias deuocet. Hactenus Cyprianus. Vides itaq; etiã eo seculo catholicæ ecclesiæ morem, pro requie defunctorum per sacerdotes offerri ad altare preces & sacrificium. Vides vigorem ecclesiasticæ disciplinæ, vtq; in aliorum exemplum & terrorem interdictum sit à sanctissimo pontifice & martyre pro eo defuncto preces offerri in ecclesia, aut eius ad sacrum altare vllam mentionem fieri, qui dei sacerdotes seculari vlla grauarit molestia, quos liberos à munijs illis omnibus voluit esse dominus, quod sacrosancto altari suo deseruire ac vacare possint liberius. Idem epistola ad Antonianum, præmittens ecclesiam adulteris & mœchis concedere pœnitentiæ tempus: Sed aliud est, inquit, ad veniam stare, aliud ad gloriam peruenire, aliud missum in carcerem non exire, donec soluat nouissimum quadrantem, aliud statim accipere fructum atq; virtutum mercedem, videlicet suam sententiam de peccatorum post hanc vitam purgatione significans: Quanquam ea ad priorem sententiam necessario consequatur. D

Catholicæ ecclesiæ fides Cypriani seculo, eiusque testimonio.

Eandem plane sententiam apud Origenem, Tertullianum & Dionysium illum Areopagitam inuenies: atq; ita inuenies, vt clarissime testentur catholicæ per vniuersum orbem ecclesiæ eam fuisse fidem & sententiam. Apud Tertullianum libro de Monagamia. Item de corona militis: Oblationes, inquit, pro defunctis, pro natalitijs annua die facimus. Et inter antiquas ecclesiæ consuetudines numerat, quibus tribuit apostolicam authoritatem.

A tatem Apud Origenem ita frequẽter, vt plus nimio. Nam & damnatorum statum, post hanc vitam nihil aliud quàm peccatorũ purgationem quandam esse censet. Tamen Homilia XV. in Exodũ & Homilia III. in Psalmum XXXVI. conformiter sententiæ catholicæ ecclesiæ, exponit illud Apostoli I. ad Corinthios III. (Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, sic tamen quasi per ignem) de igne qui post hanc vitam purgabit leuia peccata. Similiter in Leuiticum Homilia VIII. Dicendum secundo de illis ipsis peccatis, quæ nobiscum transeunt. Significari intelligendũ est esse in ipsis quædam ita animabus infixa, vt nequeant aboleri: alia vero, quæ purgationem possunt recipere, secundum inspectionem & iudiciũ illius pontificis, quem occulta latere non possunt. Dionysius vero capite VII. ecclesiasticæ suæ hierarchiæ describit etiam cæremonias, quas suo tempore in exequijs defunctorum obseruabat ecclesia: Accedens, inquit, deinde venerandus antistes, precem suam super mortuum peragit, postq; precem & ipse præsul eum salutat, & suo deinceps ordine qui adstant omnes. Precatur oratio illa diuinã clementiam, vt cuncta dimittat per infirmitatem humanam admissa peccata defuncto, eumq; in luce statuat & regione viuorum, in finibus Abrahæ, Isaac & Iacob, in loco vnde effugit dolor, tristitia & gemitus. Hæc ille Dionysius Areopagita, in ipso nascentis ecclesiæ exordio.

Cum his itaq; aquilis quisquis consentire, quisquis congregari recusauerit, ad illud corpus ecclesiæ catholicæ, sed potius sequitur seducentes ab eodem Donatos, Vigilantios, Aerios, Iouinianos, Berengarios, Lutheros, Oecolampadios, & eiusmodi pestes, monstrantes Christum in deserto, in angulis & domorum penetralibus, atq; illic Christum contra Christum pergit quærere: num sanæ tibi mentis videtur? num plane excæcatus & datus in B sensum reprobũ, vt non fulgeat in eo illuminatio Euangelij gloriæ Christi? Cõclusio.

De cultu diuorum regnantium cum Christo, & de veneratione sacris eorundem reliquijs exhibenda, quid sentiat catholica per orbem ecclesia quæ nunc est, quid ante nos senserit & crediderit ab initio, si homines tacerent, si scriptorum monumentis ad nos perlatum non esset: res ipsa eloquitur, testantur basilicæ, & templa antiquitatis venerandæ. Quæ toto orbe terrarũ ante annos mille, magnifico opere in eorundem honorem extructa adhuc visuntur. Clamant gloriosi eorundem natales, quos ab antiquo sancta instituit & obseruauit vniuersa Christi ecclesia. Cui nunc occinunt obscuri quidam & vesani homunculi. Non esse honorandos diuos, scriptum enim: Dominum deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Et apud Paulum: Regi seculorũ immortali, inuisibili, soli deo honor & gloria. Deinde frustra etiam nobis implorari illorũ opem, & apud deum suffragia, cum aduocatũ habeamus Christum apud patrem, per quem nobis ad illum patet aditus, & in cuius nomine postulantibus nobis idem ipse promisit negaturũ nihil, sed omnia concessurum. Postremo internuncijs aut intercessoribus opus nos non habere, qui vota nostra deo exponant, siquidem ipsum scrutari corda nostra & renes, ipsum nosse quorum indigeamus. O cæcitatem prodigiosam, & impudentiam cæcam. Quasi catholica ecclesia ignorarit hactenus, quid scriptum sit in lege aut euangelio. Imo quasi hactenus nulla fuerit Christi ecclesia: & falsus, mendaxq; Christus, qui promisit se continuo & omnibus omnino diebus ad consummationem vsq; seculi permansurum in eadem. Tota per orbem catholica ecclesia veneratur, & ante annos quaterdecies centenos, & interim semper venerata est sanctos regnantes cum Christo: &

De cultu diuorum catholicæ ecclesiæ fidẽ mõstrare.

Solutio.

I tu

tu hoc dicis idololatriā esse, contra primum illud & præcipuū legis præceptum: Dominum deum tuum adorabis,& illi soli seruies. O plusquam sacrilegam temeritatem. Quid his hominibus facias? Qui cum se solos Christianos haberi volunt,& nos catholicæ ecclesiæ filios pro hæreticis, imo & ethnicis ducunt, Christo tamen de seipso non credunt. Præmonuit nos ille, ne alibi quàm in corpore catholicæ ecclesiæ monstrantibus Christum crederemus: sed sequeremur aquilarum illarum consensum. At hi è diametro omnia, & non solum excidunt aut elabuntur incauti ex arca illa catholicæ ecclesiæ: sed exiliunt, sed aperta insania impugnant eandem, & probris, maledictisq; lacerant. Sed scriptum est, inquiunt: Dominum deum tuum adorabis & illi soli seruies. Ita & nos scriptū nouimus, ita quoq; etiam ante nos scriptum sciuit vniuersa Christi ecclesia. Nunquid propterea non est veneranda diuos regnantes cum Christo? Adorari scriptura solum deum voluit, non solum venerari. Neq; enim omnis qui colit ac veneratur aliquid, mox illud adorat. Veneramur martyrum reliquias (inquit Hieronymus aduersus Vigilantium) non adoramus. Quanquam etiam generalius vtatur scriptura adorationis vocabulo, vt non soli deo, sed etiam à mortalibus hominibus sibi mutuo,& angelis, diuisq; impenditur. Ita Iacob adorauit septies obuiantem sibi fratrem suum Esau, ita Nabuchodonosor adorauit Danielem, ita Bethsabee adorauit regem Dauid, ita Iudith adorauit Holofernem in conopœo sedentem, ita quoq; & Abraham, & Iosue, & alij quàm plurimi angelos adorasse leguntur. Quid igitur prohibet etiam hoc pacto diuos adorari à nobis? Si autem absq; distinctionis & sanæ intelligentiæ condimento illa legenda existimas, facis sibijpsi repugnantem scripturam: quemadmodum & in illo quod mox subditur: Et illi soli seruies, & in illo Pauli citato loco: Soli deo honor & gloria. Nam & idem Paulus: Gloria, inquit & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primum & Græco. Neq; etiam hominibus seruiri idem interdicit, quin potius, vt serui omni diligētia seruiant suis dominis, præcipit cum timore & tremore, non ad oculum, sed quasi Christo, dicens illam esse voluntatem dei. Si ergo adorationis, si honoris, si seruitutis distinctione opus est, cur simpliciter pronūcias quod est varium & multijugum? cur in vnum sectionis membrum sic inclinas, vt rejcias alterum? cur secum pugnantès facis sacras literas? Si rationem audire vis, ea est, quoniam non ad amussim illam suam easdem intelligis, quia non respicis ad aquilarum illarum consensum & congregationem, quia tuo, non catholicæ, quam oppugnas, ecclesiæ sensu scripturas interpretaris. Ita tibi factæ sunt in laqueum, in captionem, in scandalum. Illa enim solum deum adorat, vt omnium creatorem, vt dominum, vt redemptorem ac saluatorem, vt remuneratorem: ita & illi soli seruit, vt tali congruentem honorem soli defert, & nihilo minus etiam diuos adorat ac veneratur vt deo amicos, proximos,& illius diuinæ excellentiæ quodammodo consortes. Quos & ille diuinus Psaltes deos vocat,& filios excelsi omnes, quos deus prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, quos denique Christus suos fratres, sorores & matres appellat. Digni sane honore maximo, vt quos rex ille regum voluit honorare. Si quis, inquit, mihi ministrauerit, honorificabit illum pater meus. Illud adorationis genus ab aquilis illis,& sacrosanctis ecclesiæ doctoribus λατρεία, hoc vero δουλεία appellari consueuit. Quæ tu scire contemnens mauis errare in tenebris, quàm sequi Christum in luce, quæ in catholica ecclesia fulget.

Sed

Margin notes: C (beside line 2); Inter adorationē & venerationē differētia (beside "non solum venerari"); Gene. 33. Daniel. 2. 3. Reg. 1. Iudith. 10; D (beside "nor & pax omni"); Psalm. 8 Roma. 8 Matt. 12 Marc. 3. Ioan. 12.

A Sed cineres & reliquiæ martyrum te offendunt, & doles, quod eas preciosο vasculo aut velamine inclusas seruamus reuerenter, & non potius abijcimus in sterquiliniū. Quid hic, te rogo, offendit honorificentius haberi à nobis sanctorum venerandas reliquias? Quid sacra à nobis ossa venerari, quibus corpus compaginatum fuit inhabitantis Christi domicilium, & templum spiritus sancti? Quibus olim diuina virtute rursus coeuntibus, redintegratum corpus simul cum anima beatitudinis particeps erit? Quæ deus ipse in sanctis suis mirabilis existens, à nobis velut reuerenter, honorificenterq; haberi: vt qui frequenter sanctis episcopis eorundem defossas reliquias indicauit, iussitq; effossas honorificentius collocari; & euidentibus signis, miraculisq; attestatus est, sibi se ferre acceptum, quod illis venerationis impenditur. Qua in re vt præteream innumera certissimæ fidei exempla, ipse de se testis est D. Ambrosius, diuina sibi reuelatione indicata fuisse corpora beatissimorum martyrum Geruasij & Protasij defossa sub terra duodecim pedum altitudine. Quæ & effodere iussus est, & ad venerationem fidelis populi decenter collocare, prosequente deo honorem martyrum suorum euidenti miraculo. Siquidem cōcurrente venerationis causa ad eorum corpora vniuerso populo cęcus illuminatus est, visumq; recepit. Cuius etiam D. Augustinus, beatissimi tunc Ambrosij auditor, & spectator & testis luculentissimus factus est, vt in ore duorum vel trium staret omne verbum. Qui libro XXII. de ciuitate dei, huic rei his verbis perhibet testimoniū: Miraculum quod Mediolani factum est, cum illic essemus, ad multorū noticiam potuit peruenire: quia vniuerso populo teste res gesta est concurrente ad corpora martyrum Geruasij & Protasij: quæ cum penitus nescirentur, episcopo Ambrosio reuelata, reperta sunt: vbi cæcus depulsis veteribus tenebris diem vidit. Refert idem Victorianæ (quæ villa est ab Hippone XXX. millibus passuum) ad memoriam eorundem martyrum adolescentem quendam liberatum à dæmonio, restituto illi euulso oculo, perfectæq; sanitati reddito. Plurima deinde narrat facta ad memoriā aut reliquias gloriosi protomartyris Stephani. Nam primo ad aquas Tibilitanas, cum sacrum pignus deferret Projectus episcopus, mulieri cæcæ visus restitutus, cum oculorum vestigijs flores à sacris reliquijs adhiberet, videntibus & stupentibus, qui aderant omnibus, & deum in sanctis suis glorificantibus. Lucillum etiam episcopum eiusdem piæ sarcinæ gestatione curatum à fistula, qua molestissime laborauerat. Martialem quoque virum quendam primarium cum ægrotaret ad mortem, & à nostra religione abhorreret, nec posset aut filiæ aut generi fidelium precibus, aut persuasione ad fidem induci, eiusdem meritis subito & miraculose conuersum, dum gener pro eodem fusa ad beatissimi martyris memoriam oratione, ablatos ex altari flores dormientis soceri capiti supposuisset, continuo enim expergefactus, clamat accersi episcopum, qui mecum, inquit Augustinus, forte tunc erat apud Hipponem, quem vt absentem audiuit, postulauit presbyteros, quibus venientibus, fidelem se professus est, & effuso omnium gaudio sacrum baptisma suscepit, totoq; ægritudinis tempore (vnde paulo post decessit) illam deinceps extremam beatissimi martyris in suo supplicio vocem, quamuis eius fuisse ignoraret, in ore habebat: Domine Christe accipe spiritum meum. Refert præterea, quinque mortuos resuscitatos, Anduri puerum oppressum vehiculo, cum ad memoriam eiusdem beatissimi martyris delatus esset à matre. Et sanctimonialem quandam in possessione Caspaliana ad conta-

De veneradis reliquijs sanctorum.

B (margin letter beside "Refert idem Victorianæ")

ctum vestis à beatissimi martyris memoria relatæ. Idem contigisse & eodem prorsus modo Basfi Syri cuiusdam apud Hipponem filiæ. Et Hyrenæi cuiusdã filio, quem oleo eiusdem martyris reliquijs contactu perunxerant fideles quidam. Et filio infantulo Eleusini viri Tribunitij, qui positũ super memoria eiusdem martyris mortuum, post orationem viuum recepit. Et præter innumera alia, scribit de duobus germanis fratre & sorore, matris maledicto toto corpore & membris omnibus deformissime tremulis, curatis sub sua & totius sui populi præsentia, & memoriam eiusdem gloriosissimi martyris. Hæc & eiusmodi plurima certissimæ fidei refert Augustinus loco memorato. Et te non pudet irreligiose diuorum contemptor, in eorundem cineres repositos nobiscum, confingere mordacem iocum, & linguam coinquinatam exerere? Ecclesiæ catholicæ atq; eius antiquissimæ obseruationi, cuius deum autorẽ habet, impudentissime insultare, atq; vnus, veluti impurus ille Goliath, exprobrare agminibus dei viuentis? C

Quare veneran di diui iã regnantes cum Christo, quia honore digni sunt, vt eos intercessores habeamus.

Honorat catholica per orbem ecclesia diuos iam regnantes cum Christo, & dies festos in eorundem venerationem quotannis celebrat: partim, quia honore digni sunt, vt quos rex ille seculorum immortalis voluit honorare: partim etiam, vt eos intercessores pro nobis habeamus apud deum, quem etiam hoc ipso in suis sanctis solum adoramus, soliq; seruimus illo latriæ cultu, siquidem ad illum omnia referentes, & propter ipsum amicos & proximos eius honore prosequentes. Gratiori nimirum, & magis accepto illi cultu, quo magis sub eo ita humiliamur, reputantes nos indignos, qui sine medio ad illam maiestatem accedamus, quàm si per nosipsos ad illum rogaturi præsumamus accedere. Decet namq; peccatorẽ iam tantæ maiestatis reum, tot mortibus obnoxium, profunde humiliari sub manu omnipotentis dei, iudicis sui tremendi, à quo eo plerunq; maiorem consolationem impetrat, quo ab altitudine illa maiestatis tantæ, quã peccatis suis tam grauiter, tamq; multipliciter offendit, veluti in seipsum, suamq; indignitatem refugiens, cum illo publicano retro se recipiat: non audens præ verecundia vel ad cœlum attollere oculos, sed vel dicat cum Petro: Exi à me domine, quoniam homo peccator sum ego, vel cũ muliere Chananæa procuret sibi apud Christum amicos eius intercessores. Quos aut nolle, aut non posse opitulari necessitatibus nostris, vtrunq; æque sentire est impium. Si enim (vt aduersus Vigilantium dicit Hieronymus) apostoli & martyres cum adhuc essent in corpore constituti, potuerunt orare pro cæteris, quando adhuc pro seipsis debebant esse solliciti, quanto magis orant pro alijs post coronas, post triumphos & victorias? Vnus, inquit, Moyses sexcentis millibus armatorum impetrauit veniam à deo; Stephanus imitator domini sui, & primus martyr pro persecutoribus veniam deprecabatur: quomodo minus valebunt iam regnantes cum Christo? Et diuus ille Ambrosius tractans illud Lucæ quarto: Cum socrus Simonis magnis febribus cruciaretur, Petrus & Andreas rogauerunt pro illa: Habes, inquit, proximos qui deo pro te supplicent, habes apostolos proximos, martyres proximos, si ipse martyribus deuotionis societate, misericordiæ quoque muneribus appropinques. Petrus & Andreas tunc sancti cum viuerent, poterant rogare pro viduis: nunc omnia possunt pro nobis & pro omnibus impetrare. Lucas testis est mortua Thabita, discipulos præsentes grauiter ferentes eius mortem, vt cuius sanctis existimabant necessarium ministerium, non tamen immediate ad deum, sed ad Petrum cucurrisse. Hunc orant venire, & deum rogare, vt illam resu- D

Lucæ 18
Lucæ 9.

resuscitet, de propriæ orationis efficacia tantum non præsumentes, & impe
A trant oratione aliena, quod non fecissent propria. Hoc ipso, istorum superbissimam de se præsumptionem confundens sacer spiritus, & catholicum hac de re sensum explicans Christi fidelium ab initio. Theodosius ille Christianissimus imperator aduersus Eugenium tyrannum paganitatem reducere satagentem bellum gesturus, non tam armorum, telorumq; (inquit Ruffinus) quàm ieiuniorum, orationumq; subsidijs, nec tam excubiarum vigilijs, quàm obsecrationum pernoctatione munitus, circuibat cum sacerdotibus & populo omnia orationum loca, ante martyrum & apostolorum thecas iacebat cilicio prostratus, & auxilia sibi fida sanctorum intercessione poscebat. Ita omnibus faciendū Cyprianus gloriosus martyr passim prædicat & inculcat. Ita etiam ante illum Origenes, qui tractans illud Matthæi: Rachel plorans filios suos, &c. Bene, inquit, quod secundum dei voluntatem horum innocentium memoriam sancti patres celebrare mandarunt sempiternam in ecclesijs veluti pro domino morientium, vt primorum martyrum pro domino occisorum, vt ipsis parentibus intercessio filiorum apud deum plurimum prodesset. Eiusdem seculo aduersus hanc ipsam, quam hic traducimus, magis quàm oppugnamus, hæresim scripsit Tertullianus vir eruditus insigne volumen, cuius etiam D. Hieronymus aduersus Vigilantium meminit. Quo intelligas, eandem hanc semper fuisse ab initio catholicæ ecclesiæ de cultu diuorum fidem: quam & nos didicimus in eadem ecclesia: & à patribus nostris veluti per manus accipimus, nec iota vnum illi, aut additum, aut subtractum. Nam quæ in angulis & penetralibus mussant aut latrant hæretici, Vigilantij, Vandenses, Vuiclefistæ, Hussitæ, Lutheri, Oecolampadij, & eiusmodi pestes humani generis, ac dei diuorumq; hostes, ad catholicam ecclesiam, aut eius fidem non pertinent. Nobis
B certe valde honorati sunt amici tui deus. Certe quid hac de re senserint, non solum Christianæ religionis duces & antistites ab initio, quod iam satis superq; demonstrauimus, sed & sancti illi & gloriosi in generationibus suis patriarchæ nostri, tam sub lege, quàm ante legem, imo quid deus ipse & illos & nos sentire voluerit, testimonio est ille Moyses, qui ita refert ad Isaac loquutum dominum. Ne, inquit, descenderis in Aegyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi, & peregrinare in ea. Tibi enim, & semini tuo dabo vniuersas regiones has, complens iuramentum, quod spopondi Abraham patri tuo, &c. eo quod obedierit Abraham voci meæ, & custodierit præcepta & mandata mea, & cæremonias legesq; seruauerit. Si propter Abraham benefecit Isaac, & tot benedictionibus repleuit, qui adhuc à regno illius cœlesti extorris agebat, propter superbenedictam, & gloriosissimam matrem suam cœlestis aulæ reginam, propter sanctissimos apostolos & martyres suos, qui suum pro eo sanguinem effuderunt, aliosq; nunc sibi amicissimos, & regnantes secum, nihil faciet? Itaq; & Iacob diuinum implorans auxilium aduersus timorem Esau fratris, per memoriam Abraham & Isaac patrum suorum, quos sciebat placere & placuisse deo, non ignorauit illud ipsum implorandum, & obtinuit. Ita quoque & ipse Moyses orans pro præuaricato illo populo, cum ob crimen adorati vituli aurei internitioni destinaretur à deo: Recordare, inquit, domine Abraham, Isaac & Iacob, seruorum tuorum. Vides, vt etiam hic per memoriam eorum, quos amicos sciebat deo, tametsi illi nondum coniuncti essent in gloria, orauerit, atque etiam impetrauerit veniam tot centenis millibus, aduersus

quos alioqui pro grauissimo idololatriæ peccato decreta fuerat iræ & furoris domini sententia. In eundem modum, tres illi Hebraici pueri ab impio rege Babylonico in ardentem fornacem missi, diuinam implorarunt misericordiam. Ne auferas, inquiunt, à nobis misericordiam tuam, domine deus noster, propter Abraham dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Iacob sanctum tuum. Itaque & Ezechiæ regi Iuda, rebus humanitus desperatis, ad diuinum confugienti auxilium, hoc per prophetam est responsum à domino: Protegam, inquit, vrbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum. Et nos nihil diuorum meritis & precibus feremus acceptum? frustra nobis implorari dicis eorum apud deum fida suffragia & auxilia? C

Sed forte dicet aliquis, non inueniri in lege veteri sanctorum iam vita functorum à quoquam implorata suffragia, tametsi per eorum memoriam supplicatum deo fuerit. Nihil sane hoc mirandum est, nec tamen minus vtiliter hoc fit à nobis. Tunc equidem frustra eorum fuissent implorata suffragia, vtpote nondum coniunctorum cum deo in gloria, sed reconciliationem & regni apertionem per sanguinem redemptoris Christi, loco quodam ordinato à deo adhuc expectantium, & propterea non percipientium orationes & vota viuentium. Attamen deum propter eorum merita contulisse viuentibus beneficia, ipso fideli teste, & mortalium tunc certa & indubia fide per eorum memoriam diuina beneficia implorantium, certum atque indubitatum est. Quæ equidem merita, si speciali eorundem iam summa charitate coniunctorum deo & secum triumphantium in gloria intercessione, adiuta fuissent, tanto vtique efficaciora haud dubie extitissent. Qua in re, nostra est, quàm illorum veterum tunc fuit, conditio fœlicior. Siquidem diui iam regnantes cum Christo, etiam nostras preces, votaq; exaudiunt, ea omnia in verbo velut speculo intuentes clarissime. Nec minori, imo longe vberiori fructu, eorum nunc imploramus apud deum suffragia & auxilia, quàm si adhuc nobiscum hic viuerent: tanto, inquam, vberiori, quanto ardentiori charitate illi iam coniuncti in gloria, plus apud ipsum valent, nec minori erga nos affecti amore à beneuolentia, nempe conscij, ac velut compatientes nostræ miseriæ, vnde iam erepti sunt. Animæ, inquit ille, sanctorum, non clamorem vocis, sed cordis exaudiunt, & se fideliter inuocantibus subueniunt. Quare non cessat catholica ipsa & sancta mater ecclesia, nec cessauit ab initio, neque etiam cessabit, quamdiu erit in hac militia, diuorum suffragia, vt rumpantur illa eorundem hostibus & impugnatoribus, pia quotidie deuotione implorare. D

Aug. lib. de cogni tione ve ræ vitæ cap. 39.

Hac itaq; & iustissima sane ratione, catholica Christi ecclesia, postquam ille morte sua deuicta iam morte gloriosus triumphator ascendens in cœlum, suis regnis cœlestis aperuit aditum, sanctorum vita functorum, velut iam regnantium cum Christo, nostraq; vota exaudientium implorat suffragia: quod ante Christum non fiebat in veteri ecclesia, quamuis per memoriam eorundem & merita, vt ostendimus, deo supplicandum non ignorarent, quemadmodum neque solennibus etiam gaudijs, vt nunc, celebrabant iustorum exitus. Quod indignum arbitrarentur quantumlibet laudabili morte, quæ Christi mortem præcederet, diem festum impendere, præsertim cum ante illam salutiferam passionem, non festiua gaudia, sed claustra tenebrosa morientes quosque exciperent. At post, non solum eorum,

A rum, qui Christum subsequuti sunt, sed etiam eorũ, qui præcesserunt, gloriosos natales, Christi ecclesia celebrabat, Ioannis Baptistæ, sanctorum Innocentum, Machabæorum martyrum, & aliorum nonnullorum, qui etsi suis seculis morientes transierunt ad inferos, post Christum tamen passum, & cum Christo migrauerunt in cœlum. Itaque tametsi ante Christi aduentũ plerique fuerint gloriosi martyres, haud incongrua tamen ratione, in beati Stephani sanguine primitias martyrum dedicauit ecclesia, quod ipse primus fuit, qui peracto suæ passionis triumpho, non sicut præcedentes ipsum, descendit ad inferos, sed mox migrauit in cœlos: proinde in ipso agone irruentium eiaculatorumque in se lapidem ait: Video cœlos apertos & Iesum stantem à dextris dei. Sed hæc de venerandis diuis, & implorandis eorum suffragijs satis multa.

Affinis dictorum insaniæ est impugnantium sacras imagines, & non ferentium ea in re consuetudinem consensumque Christianæ ecclesiæ. Quam idololatriæ ream agunt, quasi contra præceptũ sibi faciat & adoret sculptile aut conflatile: homines reprobi, & mentis excæcatæ, qui veram scripturarum intelligentiam fastidiunt, & contemnunt humiliter discere in catholica ecclesia, quæ horum damnauit præiudicium & amentiam in VII. vniuersali concilio, Niceno II. Quod celebratum est sub Adriano Romano pontifice, instantibus Constantino VI. imperatore, & Hyrene eius matre. In quo cum declaratũm esset, eum ab initio fuisse catholicæ per orbem ecclesiæ morem, ab ipsis vsque apostolorum temporibus ad nos custoditum, vt diuorum imagines in veneratione haberentur, earundem impugnatores perpetuo anathemati subiecerunt. Nam ex quo ecclesiæ Christi quietis & pacis apertæ sunt fores, constat depicta fuisse oratoria, basilicas, templa,
B & exornata diuorum statuis & imaginibus, quas illis honoris causa ponimus. Hoc enim veluti præcipui cuiusdam honoris insigne ab antiquo habuit consensus mortalium. Itaque solebant de publico bene meritis, seu viuentibus, seu mortuis, in publico statuas ponere. Neque id sine causa aut inutiliter: sed velut stimulos intuentium ad virtutem, cui publico mortalium consensu tantum honoris deferri cernerent. In illis etiam legit vulgus illiteratum, & aliquanto quàm in scripturis efficacius, fortia facta, gloriososque triumphos & agones ducum nostrorũ. Græce enim pictura ζωγραφία, id est, viua scriptura vocatur. Proinde, quem imaginibus sacris impendimus honorem, non ipsis impendimus picturis aut statuis: sed illis, quos nobis referunt: & vt D. Basilij verbis dicam, refertur is ad prototypum. Illum, inquit sanctus Gregorius, in toto corde diligis, cuius imaginem præ oculis habere desideras. Neque enim ante imaginem quasi ante diuinitatem prosternimur: sed illum adoramus, quem per imaginem, aut natum, aut passum, aut in cœlestis gloriæ throno residentem, recordamur. Et dum ipsa pictura, quasi scriptura quædam, nobis ad memoriam filium dei reducit, animum pium de passione demulcet, ac de resurrectione lætificat.

Per imagines honorari illos, quorũ sunt.

Proinde, picturas passionis domini nostri Iesu Christi, & sanctorum martyrum, in templis, in oratorijs, in cubiculis suis, duplici (vt indicauimus) causa, magnaque vtilitate custodit Christianus populus, & illis virtutum, victoriarum, & triumphorum, veluti trophæa quædam honoris causa statuens, & in eisdem, ceu scripturis aut signis quibusdam, redemptionis nostræ mysteria, operaque sanctorum martyrum, patriarcharum

Sacrarũ imaginũ & picturarũ duplex vtilitas.

& apostolorum, quæ imitetur legens, & assidue ob oculos mentis statuens. Ita magnus ille Constantinus, primus Romanorum principum, religionem nostram honorare cupiens, crucis signum summo honore prosequutus est: ipso & militaria signa exornans, & numismata signans, & præcipua quæque imperialia insignia in speciem dominicæ crucis transformans. Quin & statuæ sibi de Maxentio triumphanti à S. P. Q. R. erectæ in dextera aptari iussit vexillū crucis dominicæ, hoc subtus adiecto elogio: Quia in hoc signo singulari, quod est veræ virtutis insigne, vrbem Romam, Senatumq; & populum Romanum iugo tyrannicæ dominationis ereptum pristinæ libertati, nobilitatiq; restituit. Itaque quæ sacris imaginibus irrogatur ab impijs, contumelia & ignominia, non ad imagines pertinet, sed ad eos, quorum honori illæ dicatæ & erectæ sunt. G

Christianissimus ille, cordatissimusq; Theodosius imperator, quàm indigne tulerit ab Antiochenis populari seditione ob imperata grauius tributa, deiectam & contumelia affectam statuam Placillæ coniugis suæ, laudatissimæ fœminæ, paulo ante defunctæ, testatur vindicta, quam idem meditabatur, atq; etiam seriò comminabatur vrbi florentissimæ: quam & priuilegijs mulctare, & in vici formam redigere cogitabat. Sed placatus libertate Macedonij eremitæ viri sancti, rescribens ad eosdem, remisit quidem vindictam omnem: iustam tamen suæ tam grauis indignationis causam aperiens: Non enim oportebat, inquit, me peccante mulierem omni fauore dignissimam, post mortem tantam contumeliam sustinere. Aduersum me nanq; furorem indignantes decebat armare. Vides ad quem pertineat contumelia illata imagini? Quod ipsum etiam communis hominum sensus comprobat. Quis enim imperatori aut principi non iudicaret irrogatam contumeliam, qui eius imaginem in publico ignominiæ causa, vel euerteret, vel atro colore oblineraret, aut luto, stercoreue impeteret, fœdaret, & conspurcaret? Quis illum negaret læsæ maiestatis reum, & iusto ob idipsum supplicio affici? Quanto grauiori supplicio digni sunt, qui domini maiestatis, regis regum, & omnium nostrum imperatoris immortalis, & amicorum suorum iam secum regnantium, ignominiæ causa, aut euertat, aut oblineret luto, stercoreq; commaculet ipsis positas aut erectas honoris causa imagines sacras aut statuas: qui illud crucis trophæum à religiosissimo imperatore tanto in honore habitum confringat, & pollutis pedibus proterat? Certe non esse nouitium inuentum, qualia sunt hæreticorum omnia, vsum in ecclesijs imaginum, sed ab ipsis apostolorum temporibus continuo ad hæc tempora decursu seruatam, Cæsariensis Eusebius luculentissimus testis est. Qui in ecclesiastica sua historia, postquam in Cæsareæ Philippi mentionem incidisset: Verum, inquit, quia huius vrbis mentionem fecimus, iustum videtur cōmemorare etiam illud in ea, quod historia dignū duximus: Mulierem, quam sanguinis profluuio laborantem, à saluatore curatam euangelia tradiderunt, huius vrbis ciuem constat fuisse, domusq; eius in ea etiam nunc ostenditur. Pro foribus vero domus ipsius basis quodam in loco æditiore collocata monstratur. In qua mulieris ipsius veluti genibus prouolutæ, palmasq; suppliciter tendentis imago ære videtur expressa. Adstat vero alia ære nihilo minus fusa statua habitu viri, stola compte circundati, & dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedem statuæ, è basi herba quædam noua specie nascitur, quæ cum exorta fuerit, excrescere vsq; ad stolæ illius ærei indumenti fimbriam solet, D

Vsum sacrarum imaginum, ab initio fuisse in ecclesia ab ipsis apostolorum temporibus.

A soletr quam cum summo vertice crescens herba contigerit, vires inde ad depellendos omnes morbos languoresq; conquiriti ita, vt quæcunq; illa sue rit infirmitas corporis, hausto exiguo madefacti salutaris graminis depellatur, nihil virium gerens, si antequam æreæ fimbriæ summitatem crescendo contigerit, decerpatur. Hanc statuam ad similitudinem vultus IESV formatam tradebant, quæ permansit ad nostra vsq; tempora, sicut ipsi oculis nostris inspeximus. Et nihil mirum, si hi qui ex gentilibus crediderant, pro beneficijs quæ à saluatore fuerant consecuti, huiusmodi velut munus videbantur offerre: cum videamus etiam nunc apostolorum Petri & Pauli, & ipsius saluatoris imagines designari, tabulasq; depingi. Sed & antiquas ipsorum imagines à quibusdam conseruatas nos vidimus. Quod mihi videtur ex gentili consuetudine indifferenter obseruatum, quod ita soleant honorare, quos honore dignos duxerunt. Insignia enim veterum seruari ad posterorum memoriam, illorum honoris, horum vero amoris indicium est. Hactenus ille Cæsariensis archiepiscopus eruditissimus, simul & studiosissimus nostræ religionis assertor: quem habes horum testem oculatum. Qui tametsi dicat, sibi ita videri ex gentili consuetudine introductum (vt & alia nostra pleraq;) vti saluatorem nostrum amicosq; eius, positis statuis & imaginibus honoremus: illum tamen honorem deo esse fuisseq; acceptissimum, euidenti quod adscribit, diuino miraculo comprobat. Eandem hanc statuam Iulianus imperator apostata inuidens honori & gloriæ Christi saluatoris nostri, aliquandiu postea deiecit, & suam eodem in loco reposuit. De quo Socrates eorundem temporum scriptor in hæc verba perhibet testimonium: Illud quoq;, inquit, quod sub Iuliano accidit, non silebo. Fuit enim signum quidem virtutis Christi, & indicium contra principem

B iræ dei. Cum enim cognouisset in Cæsarea Philippi ciuitate Phœniciæ, quam Paneada vocabant, insigne Christi esse simulacrum, quod mulier illa sanguinis liberata profluuio constituerat, eo deposito suam ibi statuam collocauit: quæ violento igne de cœlo cadente circa pectus eius diuisa est, & caput cum ceruice vna parte deiectum & in terra fixum: reliqua vero pars hactenus superfuit, & fulminis indicium reseruauit. Statuam vero Christi, tunc quidem trahentes pagani confregerunt, postea vero Christiani recolligentes in ecclesiam condiderunt, vbi hactenus reseruatur. Audis impie, quot miraculis euidenter sit attestata diuinitas, gratum sibi honorem, qui per statuas & imagines à catholica per orbem ecclesia Christo diuisq; impenditur. Sed illi qui te exagitat, spiritui, omnis honor impensus Christo & amicis eius, ingratus est. Quem hoc male habet, translatum à se honorem illum, quem cæca & præstigijs eius capta illi impie impenderat mortalitas, deo vero Christo saluatori nostro, & sibi coniunctis charisq; merito deferri.

Vis vivifica & salutaris herbæ concepta attactu statuæ.

Ex eadem radice procedit, quod nunc illius apostoli, ipso nimirũ incentore, sed præcentore & magistro Luthero, vniuersum omnino dei cultum abolere nituntur. Nam & templa & monasteria simul cum omnibus quæ in illis cultus diuini causa peraguntur, meras esse laruas & facies Antichristi, impurus ille ante annos plus XII. docuit, & in eorum excidium seditiosos, & per se male religioni Christianæ affectos instigauit atque armauit: quos & charos dei filios, & veros prædicat Christianos, si in illud sacrilegij barathrum se eousq; præcipitent, vt se, vitam, fortunasq; in hoc deuoueant. Hi omnes omnino ecclesiasticos ritus, obseruationes & cæremonias,

De cultu diuino & cæremonijs ecclesiasticis Lutheri sententia.

quos

quos & in diuino cultu, & in sacramentis ecclesiasticis toto orbe obseruat C
Christi ecclesia & ex apostolica institutione seruauit ante nos omnibus retro seculis ab initio, contemnunt, rident, & vt veræ pietati officientes oblitterare omnibus modis satagunt. Hoc nimirum per suos satellites agens antiquus ille humani generis hostis, vt pietatem omnem (quæ cæremonijs eiusmodi fouetur, nutritur & conseruatur) tollat è mentibus hominum. Aufer enim cæremonias ab ecclesia, & apud maximam Christianorum partem (quod ille vnum agit) dei cultum extinctum videbis, fac ne quisquam oran do, ad cœlum oculos aut manus leuet, nec flectat genua, nec pectus tundat, ne humi prostratus adoret, ne caput orans detegat, ne cum legitur euangelium, audientes erecti stent in pedes, ne eucharistia cum ostenditur populo, omnia reuerentiæ & honoris signa exhibeantur (vtque id genus cætera prætermittantur omnia) & intra paucos dies, quod illis vnice cordi est, omnem pietatem & quam vocamus deuotionem, quæ ritibus modisque eiusmodi & excitatur, & fouetur augeturque, penitus extinctã videbis in pectoribus hominum, & prorsus frigere dei cultum. Nos vero, qui sumus catholicæ ecclesiæ filij, diligenter reuerenterque obseruabimus, quicquid ab illa toto orbe terrarũ obseruari videmus: nec ab eius sententia, consensu ac traditione, etiam si ex euangelistarum scripturis, aut apostolorum, quas legimus, epistolis, prorsum ea habere non videantur, transuersum (quod aiunt) digitum discedemus, hoc nimirum scientes, antiquiorem esse Christianã religionem, quàm sint illæ scripturæ, antiquiorem ecclesiam, antiquiorem eius fidem, traditionem & obseruationem: antiquiorem denique atque etiam magis vniuersalem, nec minus ponderis habentem ecclesiasticæ traditionis autoritatem, quàm scripturarũ eiusmodi, quemadmodum superius demonstrauimus: nec quicquã dubitantes (vt illius ter sancti Leonis verbis dicamus) quin omnis Christianæ ecclesiæ communis obseruantia sit eruditionis diuinæ, & quicquid ab ecclesia in consuetudinem est deuotionis receptum, de apostolica traditione & spiritus sancti prodire disciplina. De qua etiam ille ecclesiæ catholicæ per omnia consentiens Augustinus ad inquisitiones Ianuarij, dicit insolentissimæ esse insaniæ, reuocare in dubium, quæ tota per orbem frequentat ecclesia, aut de his disputare, num facienda sint. Illa enim quæ in canonicis scripturis non continentur, sed tradita custodimus, quæ quidem toto orbe terrarum obseruantur, datur, inquit, intelligi vel ab apostolis ipsis, vel à plenarijs concilijs (quorum est in ecclesia saluberrima autoritas) commendata atque statuta retineri. Sicuti quod anniuersaria solennitate celebratur dominica passio, resurrectio, ascensio in cœlum, spiritus sancti aduentus de cœlo: & si quid tale occurrerit quod obseruatur ab vniuersis: vt quod corpus sanguinem Christi vnusquisque ieiunus accipiat, obseruatio diei dominicæ post sabbatum, & quadragesima, quam Christus suo exemplo docuit, & ecclesiæ consensus roborauit. Hactenus Augustinus. Quanquam, quæ hic exempli causa commemorat omnia obseruata citra scripturam ab vniuersa per orbem ecclesia, non ex vniuersalibus, aut (vt ipse loquitur) plenarijs ortum habuisse concilijs, sed ex apostolica traditione ab initio, à primitiua ecclesia veluti per manus succedentium sibi patrum & episcoporum ad nos deriuasse, certum est: quemadmodum & cæremonias ecclesiasticas vniuersas, & ritus quos in cultu diuino, in ecclesiasticis sacramentis, cæterisque adhuc generaliter obseruari videmus in vniuersa Christi ecclesia. Siquidem longe ante, seu plenaria seu vniuersalia dicere velis, concilia omnia, quorum primum

Lutheranæ perfidiæ impugnatio, & catholicæ fidei assertio.

D

mum Nicenũ extitit, Basilio, Cypriano, Origene, Tertulliano, Dionysioq;
A testibus, ab illo ipso nascentis ecclesiæ exordio veluti ex apostolica traditione obseruata ea omnia, etsi aliud agentes, superius demonstrauimus. De quibus ille Origenes, quamuis aperta ac velata, ita vt eorum ex scripturis rationem ignoremus, dicit nos ea portare super humeros, cum ita ea implemus & exequimur, vt à pontifice magno Christo, & filijs eius tradita commendataq; suscepimus. Et Tertullianus affirmat antiquas eiusmodi catholicæ ecclesiæ obseruationes vniuersas de traditione apostolica emanasse. Additq; Cyprianus, æquam his esse autoritatem (vt quæ dictante spiritu sancto ecclesiæ tradiderunt apostoli) atq; illis, quæ ipse immediate ac per se instituit Christus, & ab euangelistis descripta leguntur. Quid igitur? vniuersa Christi ecclesia hęc pie & religiose obseruat, & honoris venerationisq; deo impendit obsequia, & suos filios ad veram pietatem atq; internam animi deuotionem his prouocat & excitat, & veneranda reuerendaq; vulgo his exhibet salutaria sacramenta, quæ nuda alioqui frigerent & venirent in contemptum. Ita obseruauit & fecit ante nos semper ab ipsis ecclesiæ nascentis incunabulis, ex institutione nimirum apostolica: quam sanctissimi patres haud minoris censent autoritatis & ponderis, quàm quæ perscripta sunt in euangelijs. Contra, Lutherus cum suo Vuicleff dicit hæc omnia meras laruas & facies Antichristi. Nunquid hic dubitabit vllus Christi nomen professus, cuja ssertioni credendum sit?

Nota argumentum, Ecclesia probat, Lutherus improbat, cui ergo credendum?

Eodem carbone ab illis notantur, quæcunque sine scripto ex apostolica traditione seruauit ab initio, & interim continuo obseruat tota per orbem ecclesia, e pertinentia, vt à nobis assidue honoretur & laudetur deus, vtq; maiori cum reuerentia & decentia cultus ille à nobis deo impendatur, & sacramenta nobis ad remedium & salutem data salubrius suscipiantur. Et
B quæcunque in varios nobis vsus sub diuini nominis inuocatione sanctificata & consecrata commendat, quæ & efficacia experiuntur, qui fide simplici & bona illis vtuntur. Hoc vnum agens ille paracletus, qui illos instigat & exigitat, vt aboleatur cultus omnis diuinus, vt pietas extinguatur è mentibus hominum, vt religio Christiana ad nudum & inane nomen recidat, id quod facile & cito succederet, si per hos suos nuncios & apostolos omnibus persuaderet.

Itaq; in primis illi rident ecclesiasticum cantum, sacerdotes Baal nos interim facientes. At contra Christi ecclesia docta sancto spiritu, & memor propheticæ illius exhortationis: Cantate domino canticum nouum, bene psallite ei in vociferatione, dicit cum eodem propheta: Benedicã dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Et filios suos ad idem excitans: Magnificate, inquit, dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum. Atque eodem doctore spiritu ordinauit, vt in templis, conuentibus & monasterijs essent chori, qui omnibus horis vicibus alternis, sancta quadam æmulatione laudes deo concinerent, cœlestem illam Hierusalem hac parte quadantenus referentes. In qua scribuntur duo Cherubin clamare alter ad alterum: Sanctus, sanctus, sanctus dominus, deus Sabaoth, plena est omnis terra gloria eius. Ad idem angelico partim prouocata exemplo, qui nato saluatore laudabant deum & gloriæ canticum illi concinebant, dicentes: Gloria in excelsis deo. Partim vero discipulorũ Christi, eo Hierosolymam introeunte à suscitato Lazaro, qui cœperunt (vt inquit Lucas) gaudentes laudare deum super omnibus, quas viderant, virtutibus dicentes:

dicentes: Benedictus qui venit rex in nomine domini, pax in cœlo, & gloria in excelsis. Quod quum moleste ferrent pharisæi, quemadmodū nunc isti Satanæ & Antichristi apostoli, & dicerent domino, vt increparet discipulos suos, illis ipse respondit: Dico vobis, quia si hi tacuerent, lapides clamarent. Certe hunc ab initio fuisse catholicæ ecclesiæ morem vel ab ipsis eius incunabulis, clarissime attestatur Philo ille Iudæus in libello, quem inscribit de vita contemplatiua supplicum, quod videlicet cœlestia contemplarentur, & semper deum orare(n)t, vt libri titulum interpretatur diuus Hieronymus. In quo vir ille ecclesiasticæ institutionis initia, & originem apostolicæ atque euangelicæ traditionis, vt inquit Eusebius, intexuit: sed fidei nostræ mysteria perspecta plane non habens, suæ genti id nostræ laudis ducebat gloriæ, vnde videbatur primitiua illa nostra ecclesia traxisse originem. Est, inquit, in multis orbis partibus hoc hominum genus. Oportebat namq; perfecti huius boni participem fieri omnem Græciam, omnemq; Barbariam. In Aegypto tamen maior est copia per singula quæq; territoria, præcipue autem circa Alexandriam, &c. Est autem in singulis apud eos locis consecrata, inquit, domus quæ appellatur Conuentus, aut Monasterium. In quo secedentes, honestæ & castæ vitæ mysteria celebrant. Et post multa de vitæ eorum instituto, exercitiis & studiis, quod ad propositū attinet: Non solum, inquit, subtilius intelligunt hymnos veterum, sed ipsi faciunt nouos in deum, omnibus eos & metris & sonis, honesta satis & suaui compage modulantes. Addens deinde eius modulationis morem, dicit, vt vnus ex omnibus consurgens, in medio psalmum honestis modulis concinat vtq; præcinenti ei vnum versiculum, omnis multitudo respondeat. Hæc ille Philo de nostræ ecclesiæ (vt ita dicam) infantia, qui Christi & apostolorum vixit temporibus. Idem æque comprobatur Plinii secundi testimonio. Qui cum sub Traiano in prouincia, quam administrabat, secundum edicta principalia, per magistratus locorum plurimi quotidie Christianorum trucidarentur, eundem eius admonuit, testimonium dans innocentiæ eorum, & scribens multa quotidie hominum millia obtruncari, in quibus nihil omnino sceleris deprehenderetur admissum, neq; aliquid contrarium Romanis legibus, nisi hoc vnum quod sacrificare nollent & antelucanis cœtibus hymnos Christo cuidam canerent deo, alioqui suo ipsorū instituto proprie abhorrentes ab omni crimine & scelere, homicidiis, furtis, adulteriis, latrociniis & his similibus. Vides impie, quàm non nuper hæc cœperit consuetudo canendi psalmos & hymnos deo in ecclesia? Quæ interim semper obseruata est, & eo viguit magis, quanto maior religioni Christianæ concessa est libertas se explicandi. Flebam, inquit Augustinus, vberrime in hymnis & cantibus, suaue sonantibus, ecclesiæ vocibus vehementer affectus, voces quidem influebant in auribus meis, & veritas eliquabatur in cor meum. Et diuus ille Ambrosius in quadam oratione aduersus Maxentium, de basilicis tradendis: Itaq; & hodie, inquit, cum laudatur Christus Arrianorum amentia verberatur. Gezareni præsentiam Christi ferre non poterant, isti nec laudationem Christi sustinere possunt. Vident pueros Christi gloriam concinentes, quia scriptum est: Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Irrident istam ætatulā fidei plenam & dicunt: Ecce quid clamant. Sed respondet iis Christus: Si tacuerint hi, lapides clamabunt: hoc est, fortiores clamabunt, clamabunt & iuuenes, clamabunt & maturiores, clamabunt & senes. Hactenus Ambrosius. Vides itaq; etiam hac in re obseruationem

Ecclesia fuci cantus antiquitas Philonis testimonio.

Eccle. histor. lib. 2. cap. 17

C

D

A nem catholicæ ecclesiæ sibi per omnia consonam. Et quemadmodũ nunc ad præsentem vsq; tempestatem per hæreticos hos excitatam toto orbe terrarum, quacunq; patet nomen Christianum, obseruari videmus, idem obseruatum fuisse à patribus nostris, à quibus fidem didicimus in catholica ecclesia, idem obseruatum temporibus Augustini & Ambrosij, idem quoque ipsis apostolorum temporibus.

Rident impij Vuiclefistæ, quod catholica per orbem ecclesia aquam sale exorcizet in vsus varios: quod baptismi fontem sanctificet & benedicat: quod baptizatos & ordinatos in sacerdotes, aut episcopos inungat chrismate aut sacro oleo, quod templa, altaria, & vniuersa diuino mancipata cultui, benedictionibus sanctificet ac dedicet: nec rident tantum, imo vt impia, & necromanticæ artis vestigium referentia execrantur. Ex quorum fontibus hausit execrandus ille Lutherus venenum, quod propinauit orbi, vtq; suos doceat sacro chrismate (quod fœtidum rancidumq; oleum appellat) inungere calceos, aquam benedictam fœdare stercore, fontem baptismatis sanctum effundere velut noxium, & absq; oleo sancto aut chrismate infantes aqua communi in derisum catholicæ ecclesiæ baptizare: breuiter nullam sacri & prophani habere distantiam. Ex cuius schola prodierunt nobis hi Anabaptistæ, qui hæc omnia, sed aliquanto impudentius & efferatius prædicant, atq; etiam manu asserunt. Sed hæc Vuiclefistæ, Lutherani, Anabaptistæ, & eius farinæ hæretici. Contra, ex ecclesiæ catholicæ traditione vera pietate homines dei, aeream potestatem, inimicam contrariamq; pietati, exorcizando eijciunt, non placando, omnes tentationes aduersitatesq; eius vincunt, orando, non ipsam, sed deum suum aduersus ipsam. In eius ergo nomine vincitur, qui hominem assumpsit, egitq; sine peccato, vt in ipso sacerdote & sacrificio fieret remissio peccatorum.

B Itaq; de aqua benedicta scribit ille sanctus Alexander, eius nominis primus, qui sub Traiano Romanæ ecclesiæ præfuit. Aquam, inquit, sale conspersam, populis benedicimus: vt ea cuncti aspersi sanctificentur ac purificentur: quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis vitulæ aspersus sanguine populũ sanctificabat atq; mundabat: multo magis aqua sale aspersa diuinisq; precibus sacrata, populum sanctificat & emundat. Et si sale asperso per Helizeum prophetam, sterilitas aquæ sanata est: quanto magis diuinis precibus sacratus sterilitatem aufert rerum humanarum, & coinquinatos sanctificat, mundat & expurgat, & cætera bona multiplicat, & insidias diaboli auertit, & à phantasmatis & versutijs eius homines defendit? Nam si tactũ fimbriæ vestimenti saluatoris saluatos infirmos non dubitamus: quanto magis virtute sacrorum eius verborum diuinitus sacrantur elementa, quibus sanitatem corporis & animæ humana percipit fragilitas? Hæc illo tempore, ille Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus. *Antiquissimus vsus aquæ benedictæ.*

De sacris vestibus, pallis & vasis, qua reuerentia contrectari debeant, scribit beatus Clemens martyr & pontifex, B. Petri in Romana ecclesia successor. Fuisse quoq; ab ipsis apostolorum temporibus toto orbe, deo dicatas ædes & oratoria, in quibus cõuentus & collecta fieret populi per vnam sabbati ad audiendum verbum dei, & percipiendum dominici corporis & sanguinis sacramentum, vel ex ipsius Philonis (quod supra citauimus) euidens est testimonio, & apostolicæ confirmant epistolæ, & sanctorum omnium monumenta attestantur. Quæ licet salibus exorcizabantur, nondum chris- *Antiquissimus vsus consecrationis sacrorũ locorũ, vestiũ, vasorum.*

mate inungebantur, nec stabat erectum altare in titulum, in figura domini nostri Iesu Christi, qui est altare nostrum, sacerdos & hostia. At postquam per Constantinum confirmata est pax ecclesiae, Syluester papa primus publice consecrauit Lateranensem ecclesiã, & alteram in honorem principis apostolorum Petri, in qua super corpus apostoli erexit altare lapideum, & chrismate perunctũ benedixit & consecrauit, moremq; illum obseruandum sanciuit pastoribus ecclesiarũ omnium. Quod tamen episcopalis tantum esse muneris, ex veteris tabernaculi figura beatissimus Damasus & Leo illius Syluestri successores definiuerunt. C

Iam & baptizatos inungi chrismate, seu oleo in altari sanctificato, aquam etiam fontis baptismalis consecrari, non nuper cœpisse, sed ab initio in ecclesia ex apostolica traditione obseruatum fuisse, antiquissimos & omni exceptione maiores testes habes, Dionysium in hierarchia ecclesiastica, Clementem in recognitionibus, Cyprianum in epistola ad Ianuarium, Origenem in epistolam ad Romanos, Magnum Basilium libro de spiritu sancto, cuius superius audiuisti testimonium.

Dies festos praecipue autem, quibus redemptionis & salutis nostrae annua celebritate recoluntur mysteria incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis, ascensionis in cœlum, demissi in discipulos spiritus sancti. Praeterea diem dominicum per hebdomadas singulas (ita vocantes primam sabbati) in memoriam resurrectionis dominicae, ex apostolica traditione, quae spiritum sanctum haud dubie doctorem habuit, ab initio magna cum veneratione religiose obseruatos fuisse ab vniuersa Christi ecclesia, testes sunt, in primis ipse Ioannes euangelista, qui dominicae diei in Apocalypsi meminit. Deinde gloriosus ille martyr, & à beato Petro sibi in Antiochena ecclesia successor constitutus Ignatius: qui in epistola ad Magnesianos, docet in locum sabbati apud nos successisse dominicũ diem, in memoriam & honorem resurrectionis dominicae. Quo die iubet omnem populũ vnanimiter concurrere in ecclesiam dei. In epistola ad Philippenses, quadragesimae & hebdomadae passionis specialiter meminit. Et de celebrando pascha te, non cum Iudaeis quarta decima mensis primi, sed dominica proxima. Vtramq; vero hanc epistolam illius indubitato esse B. Hieronymus affirmat in scriptoribus ecclesiasticis. Idem Origenes locis quàm plurimis. In Matthaeum autem non solum praedictas nostrae redemptionis annuas solennitates, sed etiam sanctorũ quorundam testatur obseruatas fuisse ab initio ecclesiae. Siquidem sanctorum Innocentum memoriam sempiternã dicit à sanctis patribus mandatam celebrari in ecclesijs. Idem ex Maximo, Cypriano, Basilio, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, Chrysostomo, Theophilo Alexandrino, & alijs euidentissimum est videre: quorum extant plurimae conciones, quas per singulas anni festiuitates habuerunt ad populũ: qui etiam omnes quadragenarium ieiunium nobis commendant, non tanquam ab hominibus constitutũ, sed diuinitus consecratum: nec terrena cogitatione initiatum, sed cœlesti maiestatis praeceptum, apostolorũ ordinatione ac ministerio. Quod tametsi quidam tradant à Thelesphoro institutũ, qui septimus à beato Petro catholicae ecclesiae praefuit, hoc ita accipiendum est, non quasi autor ipse, sed exactor fuerit, suoq; decreto negligentiores ac desides coegerit obseruare, quod ante ipsum velùti ex apostolica institutione, tota ecclesia certum est obseruatum fuisse. Contra, impij isti omnia haec rident, contemnunt, & abolere conantur, quia praescripta non inueniuntur D

Quadragenariũ ieiuniũ diuinitus consecratũ, & apostolorum ordinatiõe traditũ.

in

A in euangelio & apostolicis literis. Quid igitur? Nunquid dubitabit vllus qui Christianus haberi voluerit, sequetur ne catholicæ ecclesiæ traditionē, obseruationem & sententiam? An vero execrandos illos, & iamdudum à catholica ecclesia execratos, & anathematizatos, Vuicleum, Lutherum, & cæteras pestes eiusmodi?

De votis monasticis quid sentiat catholica per orbem ecclesia, haud obscurum cuiquam esse potest, cum videre sit eiusce instituti homines toto orbe Christiano, non solum apud eos, qui Romanā agnoscunt, & sequuntur ecclesiam, sed etiam apud Græcos, Asiaticos, Armenos, Indos, breuiter quacunq; patet nomen Christianum. Neq; cœpisse nuper, sed fuisse ab initio nascentis ecclesiæ, certū est. Cuius rei Philo ille, quem supra citauimus, luculentissimum perhibet testimonium eo libello, quem inscribit de vita contemplatiua supplicum, quorum institutum, vt pium, vt sanctum, & in primis fructuosum, semper probauit Christi ecclesia. Et quo pacto posset à quoquam sanæ mentis non vehementer probari, vt iuxta Ioannis euangelistæ consilium, abrenunciato mundo hoc fallaci & nequam, speciali se voto & sacramento adstringat aliquis assidue stare in procinctu, in acie, aduersus inimicas phalanges, quibus ille nos quotidie oppugnat & oscitantes securosq; capit: concupiscentiam dico carnis & oculorum, & superbiam vitæ, hostes sane quàm infestissimos, atq; aduersus illos, obedientiæ, castitatis, & paupertatis se votis adstringat: superbiam vitæ, obedientiæ vinculo coercens, per quam quis semetipsum prorsus abnegat, ac se infra se deijcit, superiorisq; arbitrio totum committit, carnis vero concupiscentiam frenans & alligans voto perpetuæ castitatis, & semetipsum castrans propter regnum cœlorum. Insatiabilem vero illam concupiscentiā oculorum circunscribens, & prorsus eruens voto voluntariæ paupertatis, & omnium rerum huius B mundi abdicatione. Sed non est omnibus datum, assequi optima: qui vero potest capere, capiat: qui non potest, saltem suam ipsius imperfectionem agnoscat & doleat, saltem admiretur meliora: & æmulari, qua potest, studeat. Sed postquam quis apposuit manum ad aratrum, si instar vxoris Loth respiciat retro ad Sodomam, quam reliquit, vt se saluaret in monte: si quæ distinxerunt labia sua, fecit irrita, iam non est aptus regno dei, sed sibi parauit damnationem, quia primam fidem irritam fecit, inquit Apostolus. Si enim nolueris polliceri, absq; peccato eris: quod autem semel egressum est de labijs tuis, obseruabis & facies, sicut promisisti domino deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es: siquidem requiret illud dominus deus tuus. Hæc est, & semper fuit catholicæ ecclesiæ de votis monasticis & religiosorum instituto sententia. Quam & plerisq; concilijs aduersus prophanas hæreticorum nouitates, etiam per scripturæ chirographū Christi fidelibus consignauit: vt Carthaginensis quarto capite vltimo decretorum suorum, similiter Toletano IIII. cap. XLVIII. LI. & LV. Item concilio Valentino cap. vlt. Et Arausicensis cap. XVII. Eleberitino cap. XIII. Eandem hanc sententiā in omnibus orthodoxorum, qui ab initio fuerūt, patrum scriptis, quorum pars non exigua eiusdem instituti sectatores & assertores fuere, inuenies, Dionysio, Ignatio, Cypriano, Basilio, Ambrosio, Hieronymo, Chrysostomo, Augustino, Gregorio, breuiter omnibus. Ex quibus prolixitatem fugientes, libet Augustini ad quendam Armentanū (qui abrenunciato mundo vna cum vxore sua se voto adstrinxerat) verba adscribere: Priusquā, inquit, esses voti reus, liberum fuit quo esses inferior:

De votis monasticis catholicæ ecclesiæ sententia.

1. Tim. 5. Deut. 23.

Cōcors sententia patrum.

quamuis non sit gratulanda libertas, qua fit, vt non debeatur, quod cum lucro redditur. Nunc vero, quia tenetur apud deum sponsio tua, non te ad magnam iustitiam inuito, sed à magna iniquitate deterreo. Non enim talis eris, si non feceris quod vouisti, qualis fuisses, si nihil tale voluisses. Minor enim tunc esses, non peior. Modo autem tanto (quod absit) miserior, si fidem deo fregeris: quanto beatior, si persolueris. Nec ideo te vouisse pœniteat, imo gaude iam tibi sic non licere, quod cum detrimento tuo licuisset. Aggredere itaq; intrepidus & dicta imple factis. Ipse iuuabit, qui vota tua expetit, fœlix est necessitas, quæ ad meliora compellit. Hæc ille Augustinus. Imo hæc illi quos citaui, vniuersi: sed libuit communem omnium sententiam his Augustini verbis referre. C

Lutheri impijssima de votis monasticis sententia.

Aduersus hanc catholicæ ecclesiæ sententiā insurgit impurus ille & omni execratione ac odio dignus Lutherus, monastici instituti secundum regulam dicti beatissimi patris Augustini professor. Qui pœnitens emissi ante annos quàm plurimos voti, reuertensq; velut canis ad vomitū, & cum vxore Loth respiciens retro ad Sodomā quam reliquerat, & sanctimoniali (quam miseram secum pertraxit in perditionem & interitum) incœsta copulatus libidine, vt & illius & suæ cauteriatæ conscientiæ blandiretur, & vi certi obduceret crustam (an sibi persuadeat, nescio) saltem prædicat & docet, vota quæ diximus, monastica, obedientiæ, perpetuæ castitatis, & voluntariæ paupertatis, esse stulta & impia, vtpote impossibilia, & libertati Christianæ contraria: & propterea nec obligatoria corā deo: hoc vnum omnibus viribus agens, vt quàm plurimos vna secum in perditionem pertrahat. Qui quàm multos hac pestilentissima sua doctrina & persuasione vtriusq; sexus attraxerit ex sancto instituto in fornices, & prostibula, & deo mancipata vasa conspurcarit fœdissima libidine, in qua volutatur velut sus in volutabro luti, horret meminisse animus, & reperiri pudet Christi nomen professos, qui huius tam prodigiosam, tam insanam impietatem sequantur, relicta clarissima atq; omnibus nota sententia catholicæ ecclesiæ & aquilarum eius. D Non pudet cynicum & impurum illum publice asserere, æque non esse arbitrij sui, vt se seruet ab abusu & cōmixtione fœminæ, quàm non est sui arbitrij, mas sit an fœmina. Credo sane illum de se iam vere dicere, & quandoquidem se totum mancipauit Satanæ, non esse illum amplius sui arbitrij, sed sese illi exhibere organum per omnia obsequentissimum. Sed absit hæc impuritas, non dicam à Christianis mentibus, sed à castis pudicisq; auribus. Ille Philo de primis huiusce instituti cultoribus in ipso nascentis ecclesiæ exordio: Cum viris, inquit, quos dicimus, sunt autem & fœminæ, in quibus plures iam grandæuæ sunt virgines, integritatem casti corporis, non necessitate aliqua, sed deuotione seruantes: dum sapientiæ studijs semet gestiunt, non solum animo, sed & corpore consecrare. Indignum ducentes libidini mancipare vas ad capiendam sapientiam præparatum, & edere partum eas, à quibus diuini verbi concubitus sacrosanctus & immortalis expetitur, ex quo posteritas relinquatur corruptelæ mortalitatis obnoxia. Hoc ille Philo prædicat eo tempore vulgare per orbem institutum fuisse, quod hi impossibile faciunt. Sed non obijciam impuro illi, nostras virgines, quæ sequuntur agnum, quocunque ierit, & quarum apud nos celebratur gloriosa & sempiterna memoria, sed ethnicas proferre possum innumeras, quæ aduersus illum consurgent in iudicio. Quid de Vestalibus Romanis dicet hoc libidinis mancipium,

quarum

A quarum institutum durauit tot seculis, & praeuaricatio mortis animaduertebatur supplicio? Viuae siquidem defodiebantur, si quae se polluissent incoestu. Si illae puellae, & mulierculae daemoni dicatam sponte castitatem corporis seruare poterant, non potuerunt nec possunt hoc viri & foeminae, qui se dicauerunt Christo & diuino cultui manciparunt: illius praesertim adiuti auxilio, apud quem omnia sunt possibilia, & qui suos sibiq; fidentes nunquam deserit? Quam multae sine Christo, etiam aduersus barbaricam & hostilem vim vi sibi illata vindicauerunt pudicitiam & castitatem corporis, ita mori praeeligentes, quàm vt vel inuitae paterent virorum libidini? Et hic ille euangelicae castitatis praeco, absq; vlla prorsus verecundia mittit sanctimoniales omnes, & monachos, qui deo se consecrauerunt, in fornices & prostibula, nempe ad opus (ut dicit) magis necessariû, quàm sit edere aut bibere, quàm screare, expuere, aut ventrem exonerare, quàm dormire aut vigilare. Et hactenus quidem, sed fortasis prolixius quàm requirebat instituti ratio (dum veluti catena quadam pestilentissimarum haeresium, quibus infoelici tempestate nostra iactatur & miserabiliter diuexatur ecclesia, traho per singula erratorum capita) velut in multis exemplis exercitatum te reddere studui, Christiane lector, quo pacto per singulas quasque quae circa fidem religionemq; nostram incidunt, controuersias, certo inuenire possis ipsius catholicae ecclesiae, quam sequi debeas, fidem & sententiam, eamq; ab haereticae prauitatis impietate discernere. Sed in altero tantum genere, quae incidere possunt, quaestionum & controuersiarum, nempe de quibus etiam vulgus Christianorû explicitam aliquam distinctamq; fidem habet. In quo hoc interim velut vsurae sorti accessit, quod clarissime intellexisti, eandem quaecunq; nunc est, etiam semper fuisse catholicae B ecclesiae de quocunq; dogmate fidem & sententiam, nec quicquam temporis processu vnquam recepisse aut superaddidisse noui, sed diligenter custodiuisse semper depositum. Et quodcunq; ex apostolica ab initio traditione acceperat, quamuis politum aliquando, distinctum, explicitumq; magis: idem tamen, immutatumq; transmisisse ad posteros.

Peroratio de inueniêda orthodoxa fide in côtrouersijs primi generis.

In altero autem genere, eorum videlicet, quae à captu vulgi sunt remotiora, sed ad reconditiora fidei nostrae mysteria pertinent, vt in singulis catholicae ecclesiae fidem ac sententiã inuenias, & ab haeretica falsitate discernas, aquilarum, vt superius diximus, nostrarum consensum vt exquiras, necesse est. Vbi enim illae congregantur, ibi corpus est, ibi Christus, & veritas. Quarum consensus est communis ipsius ecclesiae sensus, cuius illae sunt columnae quaedam, & membra praecipua, prae caeteris donata abundantiori mensura spiritus, & subtiliori quodam sensu praedita, ita vt in illis vniuersi corporis sensus praecipue vigeat. Ab hoc tamen ipso labore in omnibus fere quae suboriri possunt, quaestionibus, iamdudum ipsa nos liberauit ecclesia, & in sanctis concilijs aduersus impia pleraq; haereticorum dogmata de sacrosanctis & ineffabilibus illis nostrae fidei, indiuiduae (inquam) trinitatis & incarnationis alijsq; mysterijs, quae velut zizania quaedam inimici illius astu triticeae fidei seminibus superseminata fuerunt, hoc pro nobis subijt & desudauit laboris: vt obseruata aquilarum congregatione, quis earum, atque adeo catholicae ecclesiae, de singulis consensus fuerit, scripturae suae chirographo nobis consignauerit. Quod quotiescunque factum inuenerimus, nihil dubitabimus sequi, quicquid vniuersalis concilij autoritate rite decretum fuerit. Si quid vero nouae quaestionis exurgeret,

vbi id factum minime reperiretur: tunc tibi id laboris desudandum erit, & recurrendum ad sanctorum patrum sententias, eorum duntaxat, qui suis quique temporibus & locis in vnitate communionis & fidei permanentes, magistri probabiles extiterunt. Et quicquid vno sensu & consensu tenuisse inueneris, cum catholicæ ecclesiæ verum catholicumq́ue sensum, veram sententiam, veram fidem absque vllo scrupulo teneas. Quod ipsum quoque vt ecclesiastico tibi exemplo aliquo comprobem, ex quo & certo simul intelligere posśis veram inuestigandæ sententiæ ac fidei catholicæ ecclesiæ nos explicasse methodum, & formam habeas quam huiusmodi in re absque scrupulo sequi posśis & debeas: clarius nullum adhibere poterimus, quàm sancti illius Ephesini concilij, quod sub Celestino Romano pontifice, anno nostræ salutis quadringentesimo tricesimo quarto celebratum est, ob Nestorij Constantinopolitani episcopi, de verbi diuini incarnatione execrandam blasphemiam, qui Christum ex Maria purum hominem, non deum natum, diuinitatem vero illi post dono collatam, velut pro merito, prophana impiaq́ue nouitate adserebat. Vbi cum de sanciendis antiquis & sacrosanctis fidei dogmatibus ageretur, ne qua forte etiam illic obreperet prophana nouitas in modum Ariminensis perfidiæ, vniuersis sacerdotibus, qui illo circiter ducenti numero conuenerant, pene ex maiori parte Metropolitani episcopi, tantæ eruditionis & doctrinæ, vt pene omnes idonei essent, qui possent disputare de dogmatibus: vt tamen non solum in præsenti rem bene disponerent, verum & posteris exempla profutura relinquerent, hoc fidelisśimum atq́ue optimum factu visum est. Quandoquidem diuinæ scripturæ verba (quæ perperam intellecta etiam iactabantur ab hæreticis) pro suo plerique arbitratu interpretantes, varias inde opiniones erroresq́ue conciperent, vt in medium sanctorū patrum proferrentur sententiæ: quorum alios martyres, alios confessores, omnes vero catholicos sacerdotes fuisse & permansisse constaret, vt scilicet rite & solenniter ex eorum consensu atq́ue decreto, & diuinæ scripturæ recte intelligerentur proloquia, & antiqui dogmatis regula confirmaretur, condemnareturq́ue prophanæ nouitatis blasphemia. Quorum & nomina & numerum, ne quid ad fidem rerū deesset, nobis ædiderunt, & scripto reliquerunt illi patres nostri, qui tempore eiusdem celebrati concilij florentes, posteritatis curam habuerunt, atq́ue eiusdem concilij saluberrimum exemplum, vt fidisśimum & securisśimum in omni exorta nouitate hæretica imitandum nobis proposuerunt. Fuerunt ergo hi viri, quorum in illo concilio seu tanquam iudicum, seu tanquam catholicæ fidei & sententiæ testium scripta prolata sunt, sanctus Petrus Alexandrinus episcopus, & martyr beatisśimus, sanctus Athanasius eiusdem ciuitatis antistes, & confessor, multis hæreticorum persequutionibus probatus & exercitus: sanctus Theophilus, eiusdem item vrbis episcopus, vir fide, vita & doctrina clarus. Cui succesśit venerandus Cyrillus, qui tunc Alexandrinam illustrabat ecclesiam, atq́ue illi concilio præsidebat: à quo illius, quamuis viuentis suffragium ob singularem eius vitæ, fidei, doctrinæq́ue præeminentiam, cæteris adnumerari meruit. Et ne forte vnius ciuitatis aut prouinciæ fides, quatuor his testibus explorata, pro catholica fide imprudenter velut subdita putaretur, adhibita sunt etiam illa Cappadociæ lumina, sanctus Gregorius Nazianzenus, sanctus Basilius, Cæsareæ, Cappadociæ episcopi & confessores: sanctus item alter Gregorius Nyssenus episcopus, fidei, conuersationis, integritatis & sapientiæ

Clarissimum exemplum Ephesinæ synodi, & merito imitandum.

C

D

A plentiæ merito Basilio fratre dignissimus. Sed ne aut Græcia sola, aut Oriens tantum, verum etiam Occidentalis & Latinus orbis ita semper sensisse probaretur, lectæ sunt quoque ibi quædã ad quosdam epistolæ sancti Fœlicis martyris, & sancti Iulij vrbis Romæ episcoporum. Et vt non solum caput orbis, verumetiam & latera, illi iudicio testimonium perhiberent, adhibitus est à Meridie beatissimus Cyprianus Carthaginensis episcopus & martyr, à Septentrione sanctus Ambrosius Mediolanensis episcopus. Hi sunt igitur omnes apud Ephesum sacrato decalogi numero, Magistri, Conciliarij, iudices, testesq; producti: quorum beata illa synodus doctrinam tenens, concilium sequens, credens testimonio, obediens iudicio, absq; tædio aut præsumptione de fidei regulis pronunciauit. Et quanquam multo amplior numerus adhiberi potuerit, posteris tamen in hoc formam & exemplum relinquentes, illis paucis contenti fuerunt: vt quos non aliud ita consonanter sensisse de mysterijs catholicæ fidei, quàm cæteros collegas suos omnes, quàm deniq; catholicã ecclesiam vniuersam, nemo dubitabat: quorum deinceps exemplũ in omnibus subsequentibus concilijs saluberrimo exemplo semper secuti fuere. Id quod & nobis eorundem posteris & legitimis filijs diligenter sequendum atq; obseruandum est, si quid noui prius non definitum emerserit. Cuius post in processu instituti operis subinde exhibebimus exemplum. Nunc vero ad ecclesiam, eiusq; vnitatem, hierarchiam & formam redeundum est.

LIBRI PRIMI FINIS.

B HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE, LIBER SECVNDVS.

Vnitatem catholicæ ecclesiæ non consistere in vinculo charitatis aut gratiæ, quo membra eius sibi inuicem colligentur & capiti. CAP. I.

CONSTITVTIS iam, cõstabilitisq; principijs, quibus in subsequenti, atq; adeo in omni, quæ de fide ac religione Christiana est, disputatione nobis vtendum est: vtpote, ex quibus omnis ea quæstio certo resolui demonstrariq; possit: redeundum est ad id quod proposuimus à principio, videlicet ad catholicam Christi ecclesiam, eius formam, vnitatem, hierarchiam, qua eandem instituit, ordinauitq; Christus. De qua hoc primum inuenimus, esse multitudinem, cœtum, aut societatem quandam Christi fideliũ, sub vno inuisibili duce & capite Christo, apostolorum ministerio propagatam in fines orbis & seculi, eandemq; hanc esse cũ illa priori catholica dei ecclesia, & quodammodo diuersam: veterem, & quodammodo nouam: à Christo per apostolos sumentem exordiũ: & propria sua forma distinctam & delineatam. Cuius quoniam tam omnibus est confessa ac cantata, q̃ necessaria vnitas, de ea prius agendum est. Ex ea enim inuestigatione deducemur ad propriam eius formam: vnde vt & alterius cuiusq; rei, etiam ipsius vnitas dependet. Scribit de ea gloriosus ille Cyprianus martyr & pontifex, quod Cõtinuatio.

eius vnitatem quisquis deserit, legem dei non retineat, non teneat patris & filij fidem, vitam non retineat nec salutem. Sententiam hanc æque probant omnes, tam catholicæ ecclesiæ filij, quàm schismatici & hæretici, quisque confitetur ecclesiæ vnitatem nisi damnabiliter scindi non posse; & æque nullū nunc extra ecclesiam saluum fieri, quàm dudum extra arcam illam à diluuio. Sed quisque contendit vnitatem se seruare ecclesiæ, & intra eius gremiū permanere. Quam apud se esse volunt, tam schismatici, quàm hæretici, nos vero catholicæ ecclesiæ filios ab eadem extorres agere. Controuersia hæc inter nos est, inquit Augustinus aduersus Donatistas, vbi vera sit ecclesia CHRISTI, apud vos, an apud nos. Hoc igitur expediendum est, quo vinculo in vnitatem catholicæ ecclesiæ colligentur Christi fideles, ipsius ecclesiæ membra. Quod si notum erit, quisnam abrupto hoc vinculo ab eius vnitate se diuidit, latere non poterit.

Quo vinculo colligentur fideles in vnitatem catholicæ ecclesię.

Donatus quidam Afer, aduersus quem suo tempore decertabat diuus Augustinus, cum Ceciliano Carthaginensi episcopo infensus esset, & eius promotionem confictis aduersus eum criminibus frustra impedire moliretur, se diuidens à catholica ecclesia, & magnam Africæ partem in sui erroris consensum attrahens, docebat apud se solum & quos deceperat, remansisse veram Christi ecclesiā. In diuersa vero, quæ toto orbe erat, parte, quoniam Ceciliano communicabat, perijsse eandem. Siquidem malos, qualem videri & haberi volebat Cecilianum, contendebat minime pertinere ad ecclesiam; bonos vero malorum communione pollui, & ob id vna cum malis extra ecclesiam fieri. Ex cuius schola prodierunt etiam Montenses, Rogatiani, Circumcelliones, & id genus monstra alia. Aduersus quorum errorem pro veritate & vnitate catholicæ ecclesiæ præcipue decertauit diuus Augustinus, plerisque suorum operum tractatibus, vt aduersus Vincentium Donatistam. Item aduersus Fulgentium quendam eiusdem farinæ hominem, præcipue autem aduersus Petiliani epistolam, ostendens illum lapidem de monte abscissum sine manibus non includi in vnū aliquem Africæ angulum, quandoquidem ipse factus mons magnus impleuit vniuersam terram. Habet, inquit ille, & semper habebit Christus integram hæreditatem suam, & possessionem suam terminos terræ. Se vero huic hæreditati potius subtrahunt, qui illam Christo conantur detrahere. Non enim relinquet dominus plebem suam, quæ est sicut arena maris; nec contentus erit paucitate hæreticorum, qui venit omnes redimere; neque enim parua, sed plane copiosa apud eum redemptio est. Quantus est vero istorum numerus ad magnitudinem precij? Quo se magis fraudant, qui ipsum euacuare conantur. Ex dictorum etiam fontibus suam quoque impietatem hausit Ioannes ille Hussita, damnatus Constantiensi concilio. Cuius (vt in alijs vniuersis) Lutherum quoque suum assertorem inuenit. Hic tamen, non vt illi, charitate & gratum faciente gratia (vt dicam scholastice) secundum præsentem iustitiam, sed gratia prædestinationis, velut vinculo quodam colligari dicit corpus ecclesiæ, & quodlibet eius membrum, ipsi suo capiti indissolubiliter vniri. Hic itaque non peccatores solum, sed & præscitos omnes (tametsi sint in charitate dei & gratia secundum præsentem iustitiam) eliminat ab catholica dei ecclesia, nec vult eius partem vllatenus posse fieri.

Horum omnium intelligere non possum impia magis, an stultior sit assertio, qua inter nos dicunt plusquam Cimmerias tenebras, vt nec mutuo nos,

A nos, nec catholicæ ecclesiæ ministros, prælatosque nostros, nec ipsam denique ecclesiam, vbi aut quæ sit, possimus agnoscere. Quid est ergo, quod Christus nos iubet denunciare ecclesiæ, si peccans in nos frater correptione nostra emendari noluerit? vbi hanc requiremus? vt agnoscemus? Certe non talem ecclesiam suam ipse nobis depinxit eius autor, cum eam assimilaret sagenæ missæ in mare & ex omni genere piscium congreganti: Quam, inquit, cum impleta esset, educentes ac secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt: Sic erit in cõsummatione seculi. Exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Vides in ecclesiæ sagena malos & bonos contineri ad consummationem vsque seculi. Rursus, & nuptiarum illa parabola (quas filio suo apparabat rex ille regum, quibus suum intra nos regnum, hoc est, ecclesiam suam idem filius iterum nobis explicat) etiam clarissime significat bonos & malos permixtim contineri in eadem, ad tempus vsque iudicij, & donec ingrediatur rex videre discumbentes. Nam cum inuitati Iudæi, quorum erat adoptio filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissa, quorum patres, ex quibus est Christus secundum carnem, super omnia deus benedictus in secula. Cum, inquam, inuitati illi non solum venire contemnerent, sed etiam conuocantes ipsos ad nuptias summi illius regis filij (hoc est, vt idem ipse exponit, ad ecclesiam suam) seruos eius retinerent & contumelijs affectos occiderent, præcepit rex seruis, quandoquidem inuitati illi indignos se reddiderunt qui inducerentur, vt irent ad exitus viarum, hoc est, in fines orbis vsque, & quoscunque inuentos vocarent ad nuptias. Et egressi, inquit, serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos, & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Vides iterum, bonos & malos congregatos ad nuptias, quibus regnum cœlorum, hoc est, ecclesiam suam, nobis Christus explicat. Et ne cauilleris hoc pertinere ad vocationis initium: intus vero solos bonos inueniri, illam tuam cauillationem quasi præuidens ac præueniens idem exclusit Christus, ita subiungens in eadem parabola: Intrauit autem rex vt videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Cui ait: Amice quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? Vidit ibi, hoc est, in ipsis nuptijs, in sua ecclesia: id quod clarius indicat subsequens illa interrogatio: Amice quomodo huc intrasti? Et ne peccatorem illum fuisse dubites, carentem veste nuptiali gratiæ & charitatis quæ operit multitudinem peccatorum, ligatis manibus & pedibus, iussit illum mitti in tenebras exteriores: vbi erit fletus & stridor dentium. Iterum comparauit idem regnum cœlorum, hoc est, ecclesiam suam huius status & temporis, decem virginibus, quarum quinque erant fatuæ, & ob stultitiã suam exclusæ à nuptijs sponsi & sponsæ. Quare in magna domo ecclesiæ non solum vasa aurea & argentea, sed etiam lignea & fictilia esse prædicat Apostolus: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.

Peccatores esse mẽbra ecclesiæ. Matt. 13

Matt. 22

B

Matt. 25

2. Tim. 2

Sed dicet aliquis, ecclesia vnum quoddam corpus est, cuius caput Christus, & nos singuli eius membra de carne eius, & de ossibus eius, vt docet Apostolus. Non est autem membrum corporis quod nullum habet vitæ officium, nullum influxum recipit à capite, aut membris eius cæteris, nullam cum eis conspirationem habet aut consensum. Si enim gaudet vnum membrum (inquit Apostolus) congaudent omnia membra: si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. Et rursus ad Ephesios quarto:

Ephe. 4

Veritatem

Veritatem facientes, crescamus in illo per omnia qui est caput Christus: ex quo totum corpus compactum & connexum, per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram vniuscuiusque membri, augmentũ corporis facit in ædificationem sui in charitate. Ex quo constat, vt à capite illius mystici corporis per membra eius vniuersa vitalis quidam spiritus discurrat, per quem arcano quodam instinctu sympathian & conspirationem inter se habeant. Sed peccatores, præcipue mortali peccato obnoxij, vitæ illius spiritualis expertes sunt, nullum influxũ recipiunt à capite aut membris cæteris, nec vllam cum eisdem conspirationem aut consensum habere possunt. Quare non videntur pertinere ad corpus illud mysticum ecclesiæ, nec eius vllo pacto membra esse: nisi plane mortua ac putrida, quæ reuera membra dici non possunt: non magis quàm homo mortuus homo. Præterea dicit idem Apostolus, Christum se tradidisse pro ecclesia, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed vt esset sancta & immaculata. Ex quo consequens videtur, mortalis peccati maculam esse non posse in ecclesia: quæ vtique inesset, si essent in ea peccato mortali obnoxij.

Ephe. 5.

His vt respondeamus: Si dixerimus, inquit Ioannes, quoniã peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est: adeo, vt nemo sit nostrũ, qui opus non habeat quotidie pro suo ipsius peccato veniam precari. Christus, & in sagena illa, & in nuptijs, & in virginum illo denario (quibus assimilauit nobisque expressit ecclesiã suam) malos vna cum bonis inesse affirmauit ad seculi vsque consummationem, & dum ingrediatur rex videre discumbentes, aut sponsus suam sponsam introducat in thalamum, atque eius coniungatur amplexibus. Quod si non possunt esse peccatores in ecclesia, quorsum attinet id, quod præcipit Christus, vt peccantem in nos fratrem corripiamus, primum secreto & absque arbitris, vt eius parcamus & famæ & verecundiæ: deinde adhibito vno teste aut altero: & postremo, si ita emendatus non fuerit, vt eum denunciemus ecclesiæ. De fratre enim loquitur ac membro ecclesiæ, non de eo qui foris est. Eiusmodi enim non iubet denunciari ecclesiæ. Quid enim mihi (inquit Apostolus) de ijs qui foris sunt, iudicare? Nonne de ijs qui intus sunt, vos iudicatis? (ecclesiæ dei loquitur quæ Corinthi est) nam eos qui foris sunt, deus iudicabit. Si peccatores non sunt in ecclesia dei, quid igitur Paulus scribens ecclesiæ dei, quæ erat Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, hoc est, per baptismum regeneratis in Christo, eosdem de multis, etiam minitabundus redarguit? Cum enim sit inter vos, inquit, zelus & contentio, nonne carnales estis? nonne secundum hominem ambulatis? Et iterum: Quid vultis, in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis? Si peccatum nullum erat in ecclesia dei, quid virgam minitatur Apostolus? Et rursus: Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes. Inter vos, inquit, quos paulo ante ecclesiam dei nominauit, & sanctificatos in Christo Iesu, quos etiam ob id redarguit, quod eum qui eiusmodi fornicationem commiserat, nimia conniuentia tamdiu intra se passi essent, & non potius eiecissent extra ecclesiam. Quare vt peccator extra ecclesiam fiat, necesse est, vt inde eijciatur. Idque aut ipsius ecclesiæ authoritate & iudicio, aut propria peccantis amentia, & peruicacia, qua sese extra ecclesiam præcipitet vltro. Quod fieri in peccato schismatis & hæresis certum est.

Manere peccatores membra ecclesiæ, quousque ab ea præcidãtur.

1. Cor. 5.

De

A De correpto à nobis fratre & deinde denunciato ecclesiæ, si ecclesiam, inquit Christus, non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus. Vides ecclesiæ iudicio fratrem peccatorem ab ecclesia eijci, & velut ethnicum fieri. Hæreticum hominem post vnam & alteram correptionem deuita, inquit Apostolus, sciens quia subuersus est qui eiß huiusmodi, & suopte iudicio condemnatus, hoc est, sua ipsius sententia extra ecclesiam factus. In schismatico idem esse indicat ipsa ratio nominis: sed quandiu non constat in quo consistat ecclesiæ vnitas, nec quis schismaticus dici mereatur, potest esse perspicuum: hoc tamen constat interim, esse peccatores in ecclesia, do nec inde eijciantur, aut sese ipsos inde præcipitent.

Quod ergo ex Apostolo dicitur: Ecclesiam vnum quoddam esse corpus, cuius caput Christus, & nos singuli membra eius, de carne & ossibus eius, libenter amplectimur. Quod vero subiungitur, nõ esse corporis membrum quod nullum habet vitæ officium, nullum influxum recipit à capite aut membris cæteris, nullã cum eis conspirationem aut sympathian habet, neq; hoc diffitemur sane intellectum: præsertim, si de viuo corpore sermo fiat, quale suo modo intelligimus mysticum hoc nostrũ corpus ecclesiæ. Sed quando subsumitur: Peccatorem vitę spiritalis mystici illius corporis prorsus expertem, nec vllum à capite aut membris cæteris influxum recipere, aut conspirationẽ cum eisdem consensumq; habere, hoc prorsus negamus. Neq; enim intelligendum est, vniuersum illud corpus, quatenus eiusmodi, viuere vita charitatis, aut gratum facientis gratiæ. Hæc enim singulorum, non totius est, ad quam, quæ toti illi vt eiusmodi conueniunt, tanquam ad finem proximũ ordinata sunt. Sed alia quædam vita intelligenda est illius corporis, quam ad ædificationem totius, influit membris eius caput Christus per spiritũ suum, quo facit totius connexionem & compaginem quan dam, in vnum fidei sacramentum, vnum gregem, vnum ouile, sub pastore vno, & cuiq; membro propriam conuenientemq; operationem distribuit, ad totius augmentum, in ædificationem cuiusq; membri in charitate. Sicut, inquit Apostolus, in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra nõ eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, habentes donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes, siue prophetiam secundum rationem fidei, siue ministerium in ministrando, siue qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando. Et rursus: Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus: & diuisiones ministrationum sunt, idem autem dominus: & diuisiones operationum sunt, idem autem deus, qui operatur omnia in omnibus. Vnicuiq; autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem totius corporis: alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ, secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur vnus atq; idem spiritus, diuidens singulis prout vult, & efficiens vt quodq; membrum indigeat opera alterius: ne esset schisma in corpore, sed in idipsum pro inuicem sollicita essent membra, & compaterentur congauderentq; inuicem. Et quosdam, inquit, posuit deus in ecclesia, primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarũ, interpretationes sermonum. Audis itaq; corpus ecclesiæ & eius membra, audis eorundem membrorum functio-

Peccatores non esse expertes vitæ corporis illius mystici, & membris eius caput Christus per spiritũ sanctum influit.

B (margin beside "stus per spiritũ suum")

Rom. 12

1. Cor. 12

functiones, quas à capite in ea influit ille Christi vitalis spiritus. Nunquid autem hæ functiones vniuersæ necessario præsupponunt & requirunt in suis illis, quorum sunt, membris vitam charitatis & gratiæ? Posuit, inquit, deus in ecclesia sua, primum apostolos. Sed nunquid etiam Iudas non erat apostolus? & licet sceleratus et auarus, in hoc electus à domino sorte, vt istorum, quam præuiderat, impietatem confunderet. An tu (inquit ille Bernardus) de illius apostolatu dubitas, quem dominus elegit? Nonne ego, inquit, vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Audis eundem electum apostolum & extitisse diabolum: & negas posse esse, qualecunq; membrum ecclesiæ, quod non viuat vita charitatis & gratiæ? Nunquid Petrus apostolatu excidit, postquam suum ter abnegauit dominum? Posuit, inquit, deus in ecclesia, primum, apostolos: secundo, prophetas: tertio, doctores: deinde virtutes, exinde gratias curationum. Sed nunquid non sunt multi dicturi in die illa: Domine, domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc, inquit, confitebor illis, quia nunquam noui vos. Discedite à me operarij iniquitatis. Nunquid ergo adhuc dubitas, diuisiones ac donationes illas gratiarum, quas ad totius corporis vtilitatem, membris ecclesiæ ille spiritus influit, etiam malæ vitæ, & operarijs iniquitatis distribui, & per eosdem si non in suam, in aliorum tamen vtilitatem exerceri? Itaq; & pontifices & sacerdotes omnes, legitima ordinatione sedentes in apostolorum eathedra, aut ab eadem ordinationem habentes, quàm diu suam stationem retinent, & in sua quisq; vocatione permanet membrum ecclesiæ, nec ab eius vnitate se separat, recipiunt influxum sancti illius spiritus, quo per eorum ministerium in ecclesia remittuntur peccata: tametsi ipsi mali sint, & iniquitatis operarij, audituri in die illa à Christo: Discedite à me, quia nunquam cognoui vos. Ad omnes enim illos pertinet illud Christi verbum: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Accipite, inquit, spiritum sanctum, non quo vos sancti sitis, sed per quem ministerio vestro aliorum peccata remittantur: vt doceret, non ministrorum merito, qui plerunq; mali sunt, sed per eorum ministerium (quod idem est & bonorum & malorum omnium) spiritus sancti operatione, qui & ipse idem est, hæc fieri in salutem fidelium, & augmentum corporis ecclesiastici, & in ædificationem vniuscuiusq; membri in charitate. Alioqui si ministrorũ merito, valerent ministrata per eos sacramenta, à Christo relicta & cõmendata ecclesiæ in salutem fidelium ea suscipientium: tanta erit in accipientibus baptismorum (vt exempli causa dicam) varietas, quanta in ministris diuersitas meritorum. Meliorem igitur baptismũ dedit Paulus quàm Apollo, qui meritis inferior erat Paulo. Hoc autem falsum est, & eiusdem Pauli doctrinæ contrarium, qui de huiusmodi errore Corinthios arguit: Cum enim sit inter vos, inquit, zelus & contentio, nonne carnales estis? & secundum hominem ambulatis? Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli, hoc est, baptizatus à Paulo, alius autem: Ego Apollo, nonne homines estis? Ago gratias, quod neminem vestrum baptizaui, ne quis dicat, quod in meo nomine baptizati sitis. Non est ponenda spes in homine, inquit Augustinus, sed in eo de quo dicitur: Hic est qui baptizat. Non est melius sacramentum quod per meliorem datur, nec deterius quod per deteriorem. Neq; enim qui plantat aliquid est, neq; qui rigat, sed qui incrementum dat deus. Maledictus homo, qui spem ponit in homine. Quid est Paulus? quid Apollo?

Matth. 7

Sacramentorum efficaciã nõ depende re a ministrorũ merito.

A Apollo? quid alius sacerdos quilibet? nisi ministri eius, qui intus lauat, intus incrementum donat. Talis ergo, inquit, baptismus est, qualis est ille in cuius potestate datur, non qualis ille per cuius datur ministerium. Non ergo exhorreat columba ministerium malorum, sed domini respiciat potestatem. Ego, inquit, dico, & nos dicimus omnes, quia iustos oportet esse omnes per quos baptizatur. Iustos oportet esse tanti iudicis ministros, si ministrare iuste voluerint. Si noluerint esse iusti qui in cathedra Moysi sedent, securum me facit magister meus, de quo spiritus eius dicit: Hic est, qui baptizat. Hæc Augustinus. Falsum est ergo, peccatorem non esse capacem influxus illius spiritus, qui à capite corporis illius mystici diffusus, membris singulis suas functiones tribuit, nullum vitæ habere officium, nullam conspirationem, consensum aut sympathian cum membris reliquis. Sympathian siquidem illam facit identitas fidei, cohærentia insuper illa, & colligatio, qua in vnitatem vnius veluti corporis rediguntur glutino quodam, quod nunc venamur & inuestigamus: sed in excussis à nobis his Donatistarum, Hussitarum, atque eius farinæ hæreticorum angulis, penetralibus aut latibulis non inuenimus. Quare & alibi donec assequamur, pergendum est inuestigare & quærere.

Ad id vero quod secundo loco adducitur ex Apostolo, quod Christus seipsum tradiderit pro ecclesia, vt illam sanctificaret, mundando eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipsi sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, sed vt esset sancta & immaculata: non diffitemur illa fecisse Christum ecclesiæ suæ, & pro ecclesia sua, vt tandem exhiberet eam sibi gloriosam, non habentem maculam nec rugam. Non quidem in præsenti, quamdiu est in hac militia, quamdiu stat in procinctu, in Quando ecclesia erit sine ruga & macula.
B acie, non solum aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates, aduersus dominos mundi, rectores tenebrarum harum, aduersus spiritales astutias in cœlestibus, hac saucia, illa cicatricosa, obsita sudore & puluere, & à solis æstu decolorata: quamdiu, inquam, hic expurgatura b illa scoria peccati, & malos vna cum bonis intra sagenam suam permixtim inclusos retinet, neque vllos perpetuo bonos, sed velut in lubrico decertantes, nunc cadentes, nunc resurgentes. Sed facta tandem separatione in littore maris angelico ministerio, & recollectis bonis piscibus in vasa, foras abiectis malis, accipiet iam illam vir suus Christus gloriosam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid eiusmodi, sed sanctam & immaculatam. Vide, inquit Hieronymus, quanta habeat loca ecclesia, & quomodo illud apostolicum, vt sit sine macula & ruga, in futuro & in cœlesti- In Hier. cap. 31.
bus seruetur. Audis angulos, audis scabiem, audis ruinas & cineres: & de tua virtute & impeccantia gloriaris?

Et hactenus quidem, quod charitas, aut gratia, seu gratum faciens secundum præsentem iustitiam, seu prædestinationis, non sit illud glutinum aut vinculum, quo in vnitatem mystici corporis membra ecclesiæ & inter se & cum suo capite colligantur: vt non minus stulte, quàm impie aduersus catholicæ ecclesiæ sententiam, & clarissimam euangelicæ lucis veritatem opinati sunt Donatistæ, Hussitæ, & eius farinæ, aut potius amentiæ homines, satis superque demonstrauimus.

Vnitatem catholicæ Christi ecclesiæ, in eius ordine necessario consistere & conseruari. CAP. II.

Non est ecclesia occulta aut abdita, in angulis, in domorum penetralibus, in deserto & inuio, quæ inueniri facile, aut adiri non possit: qualem illi imaginantur, quorum impietatem præcedenti capite conuicimus: quum ad eam quotidie nobis sit habendus recursus, imo cum omnibus qui ab aquis mystici illius diluuij saluari cupiunt, intra eius septa & vnitatem se continere necesse sit. Proinde, nec in angulis aut penetralibus domorum, nec in deserto monstrantibus Christum credere, ipse nos Christus docuit, qui ecclesiam suam comparauit insigni alicui ciuitati supra montem positæ, quæ abscondi non potest, sed facile ab omnibus conspici. Quinimo ecclesiam Christianam esse cœtum & societatem Christi fidelium ab ipso Christo, apostolorum & discipulorum eius ministerio, ex omni gente, lingua, natione & populo congregatam, & propagatam in fines orbis & seculi, superius demonstrauimus. Quam & in indiuiduã quandam vnius veluti corporis vnitatem redactam esse, quæ scindi se omnino non patiatur, apostolicis æque literis, & catholicæ fidei professione, quam quotidie decantamus in ecclesia, manifestum est. Nam tametsi ab eius vnitate se quidam abscindant, vt hæretici & schismatici faciunt, alij ipsius ecclesiæ autoritate & censuræ districtione abscindantur ab eadem: ecclesiæ nihilo minus in se manet vnitas: siquidem abscissa illa putrida membra, amplius ad ecclesiam non pertinent. Vna est, inquit ille Cyprianus, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur: quomodo solis radij multi, sed lumen vnum, & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum. Et cum de fonte vno riui plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiæ largitate: vnitas tamen seruatur in origine. Auelle radium solis à corpore, si potest diuisionem lucis vnitas non patitur. Ab arbore frange ramum, præcisus arescet: Sic & ecclesia domini luce perfusa per orbem totum radios suos porrigit: vnum tamen lumen est, quod vbiq; diffunditur, neq; vnitas separatur corporis: ramos tamen suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit, profidentes largiter riuos latius expandit, vnum tamen caput est, & origo vna, & vna mater fœcunditatis successibus copiosa. Et quisquam credit, hanc vnitatem de diuina firmitate venientem, sacramentis cœlestibus cohærentem, scindi in ecclesia posse, & voluntatem collidentium dissidio separari? Haud sane ita credimus, o gloriose martyr & pontifex: quin potius, indiuiduam plane eius vnitatem permansuram in fines seculi.

Indiuiduam ecclesiæ vnitatem, non scindi per hæreticos aut schismaticos, tametsi ipsi ab ea se diuidant.

Quo tamen vinculo, tam immensa, tam diffusa illa multitudo, in tam arctam, tam indiuiduã colligata sit vnitatem, id nunc explicandum est. Neque enim id esse charitatem, aut gratiam, seu gratum facientem, seu prædestinationis (quam nemo hic mortalium posset nec in seipso nosse, cum nesciat homo odio aut amore dignus sit, & multo minus in alio) sed potius sensibile quippiam, per quod sese mutuo, qui ad eandem pertinent, atq; ipsam etiam ecclesiam, possint facile agnoscere, ex his quæ superius demonstrauimus, confido cuiq; perspectum fore.

Cyprianus ille prædictis verbis haud obscure subindicat, in quo consistat hæc vnitas & requirenda sit. Hoc tamen certius ita cognoscetur, si ante demonstrauerimus immutabili lege sanciuisse naturam, vt omnis multitudo, si subsistere debeat, necessario ordinetur per aliquod vnum, quod principatum obtineat (ἡγεμονικὸν id Græci vocant) vnum esse ordinem, non solum qui speciem det rebus & decorem, sed etiam per quem sese mutuo complexu,

A complexu, velut vnius alicuius animantis membra, fouent, alunt, conseruant & sympathian quandam, consensumque obtinent. Quod quando demonstratum erit, ne hoc quid diffusam illam toto orbe multitudinem, in vnitatem redigat, quid tueatur & conseruet, in obscuro remanebit.

Ad ipsam itaque nos rerum naturam admonentem docentemque, si attollamus mentem & oculos, hoc plane inculcant, docentque omnia, siue vniuersam complexus fueris, siue in quamcunque eius te partem conuerteris. Sic enim videmus corporum omnium illa elementa, sic totam hanc diuersissimorum corporum subcœlestem machinam, vt miro quodam ordinis concentu, in quo suam quodque stationem perpetuo retinet, inter sese contemperari, & inuicem (alioqui inter se pugnantia) ad totius decorem & conseruationem conciliari, ita superiorum, cœlestiumque corporum virtute sustineri, vegetari & gubernari. Sed & cœli enarrant hanc legem dei, & firmamentum insigne opus manuum illius. Quod si animos, oculosque nostros ab terrenis his sordibus auocare, & in se aliquando conuertere potuit, sic ille diuinus vere ornatus mundi, sui illius opificis maiestatem haud obscuris vocibus prædicans, ille tot sempiternorum ignium speciosissimus fulgor, tam varius, tam mirabilis, tam ordinatus incessus, & vix comprehensibilem suam velocitatem, sub specie stantis immotique operis abscondens, tantamque rerũ molem certa mirabilique lege, serie, cõnexione, sub silentio illo suo euoluens secum, statisque temporibus ac limitibus dispensans & adducens orbi, oculos, mentemque tuam perstrinxit vnquam: scio nobiscũ confitebere, vt nihil iucundius aut mirabilius, ita nihil te spectasse ordinatius illo ordine cœlestis militiæ. Quam vere militiã esse non diffiteberis, si consideres comprehendasque animo, quemadmodũ inter VII. illos errantium (vt vocant) syderum orbes, veluti in quodã exercitu, haud secus quàm dux quidam & imperator, sol medius incedat, reliquis omnibus, quasi ratione vterentur suorum motuum, progressuũ, regressuum, stationumque certas velut leges præscribens, quas præuaricari non audeant. Adeo videmus illos, non nisi ad certam quandam præscriptamque cum sole configurationẽ tanquam accepto ab imperatore suo militandi signo, omnes motuũ suorũ varietates, numerosque absoluere, & nunc quasi aduocatos occurrere, nunc festinare, peregreque velocius, q̃ cœperant, nunc ad aliud signũ remorari incessum, nunc gradum sistere, nunc etiã regredi, & venienti è regione soli pergere in occursum, & quasi honoris officijque causa obuiã procedere. A quibus, si adhuc altius mentem attollamus & oculos, etiã hæc omnia, quamuis ordinatissima, à maiori quadam superiorique vnitate contineri, gubernarique videbimus, cui obediant & obsequantur inferiora vniuersa. Vt enim illud primum, omniaque continens cœlũ, vno semper, maxime simili, regulari irrequietoque motu, ab exortu per summũ cœlum in exortum recurrens, diei vnius spacio immensum illum suum circulum absoluit: ita vniuersos sub se planetarũ orbes, imo & inferiorum corporum machinam vniuersam, ad infimam vsque immotamque terram, tantillo temporis spacio circunducit secum; vt plane sit videre inferiorum multitudinem vniuersam, supremum illud sequi, vnique primo, primæque vnitati semper eidem ac simili, cuncta tamen mouenti, parere obsequique alia vniuersa: ita vt in vniuerso hoc rerum ordine, præcipue appareat vnitatis quidam motus, quædam vis & energia ab ipso primo & ἡγεμονικῷ veluti maximi cuiusdã animantis capite, diffusa in corpus vniuersum, per quam membra singula contineantur, & conspirent in vnum, vegetentur ac

Ordo & militia cœlestiũ corporum.

B

 mouean-

mouèantur. Et hæc num clarißimis tibi & ab omnibus intellectis vocibus C
loqui & attestari videntur, omnem necessario multitudinem ordine contineri, in quo sit vnum aliquod primum & præcipuum? Nam si nec illa cœlestia non tam numerosa corpora absq; mirabili illo ordine esse potuerunt, nunquid dissidentium hominum innumerã turbam absque ordine subsistere posse sperabimus? Quod si corpoream quoq; machinam vniuersam animo transcendere, & cum Paulo ad tertium vsq; cœlum euolare potueris? videbis cum eodem etiã in sacris illis spiritibus, cœlestem illam, vereq; ordinatissimam hierarchiam: videbis in illis quoq; præfecturas, principatus & potestates, dominationes quoq; & virtutes. Aut si acies nostra caligat ad tam claram lucem, si in solares radios nõ sit assueta intendere, aut in ea quæ vel ipso sole sunt clariora natura, sed lucifugarum instar in hæc tantum obscura, crassa, tenebricosa ac terrena tage, in aliud quoduis conuertamus intuitum. Quocunq; enim respexeris, siue in teipsum, siue in ea quæ quaqua versum sunt in circuitu: videbis vbiq; in omni multitudine quam conciliauit natura, ordinem & in omni ordine primum aliquid & præcipuũ. Et ne putes huius rei longe petenda, aut diligenter perquirenda argumenta, passim & quotidie incurrunt in oculos, nisi dormiamus animo. In proxima quæq;, aut potius in teipsum inspice. Est enim & in nobis quoq; multitudinem quandam cernere, sed haud numerosam, si ad primas compositionis nostræ partes respexerimus. Nam animo tantum, corporeq; componimur: nec tamen hæc ipsa subsistebat dualitas, si non huic ille præesset imperio, illi vero hoc obsequeretur. Nunquid enim & manus, & pedes, & oculi, & totum corpus animo non gerunt negocium? nunquid illius non facemus iussu? illius & inquieti discurrimus? nunquid non ad illius imperium, si est auarus dominus, terras, mariaq; lucri causa scrutamur? si ambitiosus, dextram obijcimus flammis? breuiter, quid nõ agit, obsequiturq; corpus, etiam nulla sui habita ratione, vbi instat ille, exigitq; vehementius & importunius? Quod si rursus singulam quanq; harum per se expenderis partium, immutabili lege naturæ sancitum, vt quæcunq; multa in vnum coalescere, coireq; debeant, ordine quodam inuicem concilientur, & in idem conspirantia fiant, clarißima intuebere. Erat corpus nostrum ex multis membris, organisq; necessario componendum, vt seruiret animo. At inter illa ipsa, quædam principatũ obtinere videmus, ex quibus videlicet defertur animalis illa vis, qua & sentimus, & mouemur, in corpus vniuersum, alia deputauit natura ad ministeriũ principantium. Et quoniam non est bona multitudo dominantium, nisi & illa moderetur & concilietur in vnum superiori quodam vnius imperio: inter has ipsas principes nostri corporis partes, constituit vnam præcipuã, pro qua non dubitant cæteræ certo etiam discrimini se exponere. Ita enim videmus natura constitutũ in brutißimis etiam animantium (ne rationis id potius, q̃ naturæ instinctus esse putes) vt cuncta membra se deuoueant ac obijciant pro vno capite, eiusq; salutem propria sua chariorem habeant: neq; enim alia ratione hæc tam multa in vnum erant coitura. Ad animũ nunc conuerte intuitum, est enim & ipse ex quibusdam veluti partibus, ratione & appetitu. Inter quas eadem rursus lege hic erat ordo necessarius, vt præesset ratio, subsequeretur vero appetitus. Qui si ab illa desciscat (vt sancti illius Basilij verbis dicam) non solum animum in præceps, sed & corpus trahit. Breuiter ne frustra te morer pluribus, si per singulas rerũ naturæ partes hoc pacto philosophari libeat: in omni multitudine D
conspi-

Hierarchia & ordo cœlestium spirituũ.

A conſpirante in vnum aliquod, neceſſariũ ordinem, in omni ordine inuenies
aliquid quod præſit ἡγεμονικὸν. Sic & brutis quoq; animantibus, quæcunq;
non degunt ſolitaria, ſed conueniunt, aggregantúrq; inuicem, communis
vtilitatis & reipub. aliquem ſenſum, curamq́; prouida ingenerauit natura,
ordinemq́; docuit, & obſequi inuicem, & præeſſe, ducemq́; ſequi. Quorum
vt paſsim innumera nec iniucunda occurrunt argumenta, quibus eſt ſtu-
dium animantium ingenia, naturasq́; perſcrutari: ita minutiſsimorũ quo-
rundam & nuſquam non obuiorum animalculorũ nobis propoſuiſſe vide-
tur exemplũ, quibus noſtram induſtriam prouocaret, noſtram nobis expro
braret ſocordiam, cæcitatem, & amentiam. Quid enim formicis minutius,
ad quas ſubinde nos remittit ſcriptura? at ijſdem quid laborioſius? quid ma
gis induſtriũ? Sed & quæ in illis, quàm manifeſta reipub. cura & ratio? Nul-
læ ſibi, ſed in cõmune laborant omnes. Et in opere qui tandem labor? quæ
ſedulitas? quàm mira operarũ, officiorumq́; diſtributio? Sed & apum illo
regno quid mirabilius? quid ordinatius? quid iucundius? ſeu dũm ipſæ è fo
lijs natos & ſuauibus herbis ore legunt, ipſæ ſibi reges, paruosq́; Quirites
ſufficiunt, & cerea regna refigunt: ſeu dum ſuas illas ciuitates intus ædificijs
vario, miroq́; ordine extruunt? foris propugnaculis, portisq́; muniunt? In
quo vno omnibus obuio, minimoq́; inſectili ipſa rerum natura, aut eius au-
tor & opifex, qualis humana vita politica eſſe deberet, miro quodã, ſtupen-
doq́; modo diligentiſsime expreſsiſſe videtur. Quarum ſeu induſtriam, ſeu
officiorũ operarumq́; ordinatiſsimam diſtributionem, ſeu publicã, eamq́;
exactiſsimã diſciplinam conſideres, abſolutum plane quoddam humanæ
politiæ ſimulacrũ inuenies. Qua profecto non tantum nullius vnquam rei-
pub. ſed nec monaſtici vllius conuentus, ad priſcũ illum morem religioſiſ-
B ſime viuentis diſciplina, perfecte aut præſtitit, aut exhibuit. Nũquid autem
aut de formicis aut de apibus tanta hæc cura fuit deo? An non potius ad nos
erudiendos hæc effinxiſſe credendum eſt? Mihi ſane rerum omniũ paren-
tis in homine erudiendo diligentiam hanc fuiſſe videtur. Quæ non ad alios
nos præceptores remiſit, ne queri poſſemus, quod per prophetã in perſona
inertis & ingratæ multitudinis dicitur: Quis oſtendit nobis bona? Signa-
tũ eſt enim lumen vultus tui ſuper nos domine, aperti vndiq; libri, quoquo
conuerterimus oculos, nõ à Socrate, Platone, aut Ariſtotele: ſed ab ipſa rerũ
natura diligentiſsime perſcripti. In quibus, quæ lex ipſa naturæ nobis præ-
ſcribit ad bene viuendũ neceſſaria, niſi ocioſi, oſcitantesq́; aut cæci potius
ſpectatores fuerimus, haud obſcure deſcripta cõſpicimus, clariſsime autem
ea, quæcunq; erant maxime neceſſaria. Quare cum abſq; ordine, abſq; ma-
giſtratibus, ſupereminentiq́; vna aliqua poteſtate, nullus plane futurus erat
conuentus, nulla ſocietas, aut potius nulla vita hominũ, nihil fecit magis ob-
uium, nihil inculcauit frequentius, nihil docuit euidentius, quàm nullam in
vnum conuenire multitudinem abſq; ordine atq; in eo principante aliquo.
Quem cum non in brutis tantũ animantibus, ſed etiam in inanimis corpo-
ribus, in ipſis quoq; cœleſtibus orbibus: præterea & in illis ſupercœleſti-
bus ſpiritibus eſſe neceſſariũ, & ab ipſo rerum opifice diligentiſsime, ſapien
tiſsimeq́; conſtitutũ demonſtrauerimus: quo nõ bruto erit inſenſatior, qui
hominũ conuentus abſq; ordine principaliq́; aliquo, quo contineatur impe-
rio, ſubſiſtere poſſe exiſtimat? Aufer à ciuitatibus, cæterisq́; cõuentibus ho-
minũ magiſtratus, poteſtatesq́; publicas, atq; inter eas ſupereminentem ali-
quam, quæ moderetur & in officio contineat cæteras: & quid relinques, q̃

Quibus nos aut libris aut præceptoribus ipſa rerũ natura erudiat.

 fœdiſsi-

fœdißimas seditiones, rapinas, cædes, & horrendos quosdam, confusosq; tumultus? Numerosum aliquem si contempleris exercitum, in quo vigeat militaris illa disciplina, in suos illos manipulos, centurias, cohortes, legiones rite distributus, & per suos decuriones, centuriones, primipilos, tribunos, cæteraq; militaris dignitatis disciplinæq; officia ita ordinatus, vt vnius imperatoris iussa & sentiant omnes, & exequantur. Quid eo aspectu pulchrius? quid expeditius? quid validius? quid terribilius? A quo si mens illa imperij vnius subtrahatur, quid est eo informius? quid perplexius? quid imbellius? quid denique magis iniuriæ obnoxium? Quæ si perpendas, an tibi non videtur hoc in exercitu esse imperator, cuius imperio ductuq; continetur, regitur & mouetur multitudo tam immensa, quod caput in homine, in quo viget mens & ratio? Illa vero militaris disciplinæ officia, illi gradus & ordines, quod neruorũ à capite in corpus distributio, per quos sibi inuicem & capiti cohærent continuanturq; membra, animalisq; ille spiritus ab eodem capite defertur in corpus vniuersum, per quem, vt rationis imperia etiã extremę corporis partes, quamuis longißime sitę à mentis domicilio, vno tamen veluti momento & percipiunt, & exequuntur. Ita in quantũuis magno exercitu, in officijs ordinibusq; tot millibus vndiq; præsens est imperator, vndiq; sentitur & exequutioni mandatur vnius eius imperium. Et nunquid hoc veluti vinculo nõ cohæret, sustentatur & mouetur, multitudo tam immensa, alioqui seipsam statura, suo pondere, suisq; se viribus oppressura? Regi incolumi, mens omnibus vna est, amisso rumpere fidem. Ex quibus sane omnibus ipsa luce clarius est, quemadmodũ ipsa nos rerum parens natura clarißime doceat, nullã omnino multitudinem conuenire posse absq; ordine, qui sit ad vnum aliquid, quod præsit, præcipuũ: sine quo nec vlla vnquam fuit humana societas. Neq; in eas nunc descendimus disputationũ angustias, vni ne, an pluribus supremam illam in repub. aut alia quauis societate potestatem, cõmitti magis expediat. Hactenus enim hoc demonstrasse sufficerat, absq; principio & capite nullũ esse ordinem, absq; ordine nullam omnino subsistere multitudinem. Quam etiam certum est, eo conuenire & conuiuere fœlicius, quanto est disposita ordinatius, & in arctiorem vnitatem redacta. Neq; enim vnius modi est omnis humana societas, neq; in qualibet optime degunt homines. Qualiscunq; tamen est, ordine aliquo contineri & suprema aliqua autoritate eam gubernari, necesse est. Quæ tametsi pluribus commissa fuerit, quia tamen suprema est, nisi vnica esse non potest. Quanquã hoc interim certum est, si ipsam rerum rationem contemplemur, si cœlestium illorum corporum, quem memorauimus ordinem, si illam hierarchiam cœlestem, si ipsam denique totius vniuersi naturam, & totius naturæ tenorem consideremus attentius, omnem eo rectius, fœliciusq; multitudinem degere, quo magis per vnius imperium in arctißimã quàm fieri potest, redigatur vnitatẽ. In quo societatis genere si quid occurrat nonnunquã, quod posset offendere, ac reprehensione dignum sit, ex hominum vitio, qui optimis etiam quibusq; abuti possunt: non autem ex ipsa societatis ratione, quam nihil dubium est esse perfectißimam, id oriri certum est. Principium enim malorum, inquit ille Origenes, est multitudo & diuisio: principium vero bonorum, vnio, & à turbis à multitudine in vnitatem redactio. Itaq; nos omnes si saluari velimus, ad vnionem niti necesse est. Proinde verißima est sancti illius Dionysij pontificis sententia, ad hoc diuinæ dispensationis prouisione, gradus diuersos & ordines distinctos esse constitutos

Perfectißimæ societatis ratio.

G D

stitutos

A stitutos in humanis rebus, vt dum reuerentiam inferiores superioribus exhiberent, & vicissim isti illis dilectionis, necessariæq; gubernationis impenderent officia: vna concordiæ fieret ex diuersitate connexio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neq; enim alia vniuersitas, inquit, potuit ratione subsistere, nisi huiusmodi eam magnus differentiæ ordo seruaret. Quod vero creatura in vna, eademq; æqualitate viuere non potest, cœlestis militiæ exemplũ nos instituit. In qua dum sunt angeli, sunt & archangeli, liquet quia nõ æquales sunt, sed potestate & ordine differunt alter ab altero. Si ergo inter eos qui sine peccato sunt, constat istam esse distinctionem, quis hominum abnuat huic se libenter dispositioni submittere? Hinc enim & pax & charitas mutua se vice complectuntur, & manet firma cõcordiæ in alterna & deo placita dilectione synceritas. Hæc ille Dionysius.

Et hactenus quidem satis demonstratum existimo, immutabili lege sanctum à natura, vt omnis multitudo si subsistere debeat, necessario redigatur in vnitatem, ordinis aliquo vinculo, quod tueatur & conseruet vnius alicuius ἡγεμονικοῦ principatus: atq; inde ad humanas societates facto transitu, vt omnis illa necessario ordinata est, & suo quodam modo in vnitatem redacta, per supremam aliquam in vnaquaq;, qua continetur, gubernatur & dirigitur, autoritatem: ita requirere rationem societatis perfectissimæ, vt ad exemplar cœlestis illius militiæ, atq; adeo totius, quã memorauimus rerum naturæ, ordine diligentissime constituto, per supremi vnius præsidentis imperium in vnitatem redigatur arctissimam.

Cõcluditur ex prædictis q vinculo in vnum cõtineatur catholica ecclesia.

Ex quibus ad id quod inuestigamus, proximus gradus factus est, quo videlicet vinculo contineatur in vnum catholica Christi ecclesia. Quæ cum sit immensa quædam infinitorũ hominum societas, non terrenæ aut externæ alicuius vtilitatis causa, ab ipsis inter se conciliata hominibus, sed finis B illius supernaturalis, salutis videlicet animarum nostrarum, cœlestisq; illius hæreditatis assequendæ gratia, ab ipso cõciliata dei filio (qui hanc sibi communitatem, hoc in quo super nos regnaret, regnũ elegit, imo precioso suo sanguine & amarissima morte redimendo cõquisiuit, & de manibus infernalium potestatum eripuit) omnino dubitari non potest, quin ordine diligentissime constituto, per vnius in ea præsidentis imperiũ in arctissimam, quàm fieri poterat, vnitatem debuerit redigi, atq; adeo ab ipso suo autore redacta fuerit. Si enim in vniuersa rerum natura nulla omnino multitudo absq; ordine in vnum conciliari potuit, & in hominũ societate nec imaginari quidem sit aliam q̃ ordinis vnitatem, sine qua nec vna domus aut cognata familia vel tantillum posset subsistere: ipsa Christiana ecclesia ex tam dispari multitudine, tanta populorũ, nationum, linguarũq; diuersitate congregata, q̃ diligenti ordine disciplinaq; per vnius principalis autoritatis potestatem in vnum continenda & gubernanda erat, si modo ex tanta, tam multiformi disparitate aliqua futura erat vnitas, quis non intelligit? Quod si insuper, & autorem quoq; eius æstimemus Christum, cuius debebant esse perfectissima opera, & finem eius illum supernaturalem, qui omnium humanarum societatũ fines longissime superat, cui formam speciemq; congruentem à suo illo autore sortiri vtiq; debuit: quis non videat ad illius cœlestis hierarchiæ exemplar, ecclesiasticam quoq; hierarchiam effigiari debuisse, atq; ordine diligentissime constituto, per vnius in eadem præsidentis imperium, in perfectissimam vnitatem redigi, atq; adeo redactam esse: nisi illum cuius vbiq; perfecta sunt opera, in vno hoc opere, quod omnium illi

operũ suorũ causa extitit, propter quod cœlum, terram & omnia quæ in eis sunt condidit, sui ipsius oblitum voluerimus? Sed si oblitus fuero tui Hierusalem, inquit ille, obliuioni detur dextera mea. Certe tali quadã specie longeante præuiderunt spiritu sancto inspirati prophetæ, & sub nomine illius Hierusalem nobis eam expresserunt. Ad quam aspirabat & animo gestiebat diuinus ille Psaltes, cũ ita de ea præcineret: Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum domini ibimus: stent pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem, Hierusalem, quæ ædificatur vt quælibet nobilissima ciuitas, cuius ciues in vnum coeunt. (Ita elegantius & significantius expressit quidã veritatem Hebraicam) in quam ascendunt tribus, tribus domini, cœtus Israelis, ad confitendũ laudem nomini domini. Istic enim consistit iudicij solium. Sed hæc paulo post explicabimus clarius. Interim hoc audis, ædificatam nostram Hierusalem instar ciuitatis nobilissimæ, cuius ciues in vnum coeunt. Quam vero diligenti magistratuum & officiorum ordine, ordinatam oportet esse institutam optime ciuitatem, nulli obscurũ est, docente id omnium seculorũ, omniũ se oculis vbiq; ingerente experientia. De eadem etiam ita loquitur excelsus ille, qui eam condidit, ac deinde in eadem natus est: Quid videtis in Sunamite nisi cohors castrorum? Et rursus: Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora cõsurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis velut castrorũ acies ordinata? Sed quali eam ordine constituerit, & in vnitatem redegerit ille eius conditor & opifex, iam nunc videbimus. Certe ex his quæ nũc diximus, satis demonstratũ existimo, ordine diligentissime constituto in arctissimã, q̃ fieri potuit, vnitatem redigi oportuisse.

E ecclsia expressa a propheta sub nomie Hierusalẽ.

Canti. 7.

Sacrum ecclesiæ ordinem discriminari a prophana multitudine, nec esse ociosorum & ignorantium hominum figmentum, vt impie blasphemat ille Lutherus, sed diuinum omnino opificium. CAP. III.

Inuentum est iam nunc illud vinculũ, quo in mystici corporis redigatur vnitatẽ immensa illa multitudo, toto orbe diffusa Christi fidelium, atq; inuicem colligentur eius membra & suo capiti, nempe ordinis, sine quo nulla potest multitudo subsistere. Qui qualis sit Christi ecclesiæ, ita perspiciemus clarius, si vmbram corpori, & figuræ suam vnitatem accommodauerimus. Superius enim docuimus, vniuersam formam ac statum Christianæ ecclesiæ illum eius architectũ, antequã eam conderet, velut præludio quodam adumbrasse & deliniasse in veteri illo populo, eius lege, sacerdotio ac tabernaculo. Lex, inquit Apostolus, vmbram habet futurorũ bonorum, non ipsam imaginem rerũ. Ab vmbra autem ad suum corpus, ab imagine illa ad ipsam sibi correspondentem rei veritatem, secundũ eiusdem Pauli dialecticam, efficax argumentationis locus est. Qui approbaturus diuini euangelicisq; iuris esse, vt qui euangelium annunciant, possint de euangelio & viuere, atq; ita ordinatum fuisse à Christo: nullis tamen id Christi ipsius verbis proprie adstruit, sed adducens primum probabilia quædã ad id argumenta, quod ita deceat. (Quis enim militat, inquit, suis stipendijs vnquã? Quis plantat vineã, & de fructu eius non edit?) diuinæ Christiq; institutionis nullum argumentũ affert aliud, quàm quod ita erat ordinatum à domino in vmbra & figura veteri, & propterea ita etiam sit in sibi correspondente solida veritate. Quare post dialectica illa argumenta, quod sic exigat & requirat ratio, ita subiungit: Nunquid secundum hominem hæc dico? hoc est: An humanis tantum rationibus id adstruo? An & lex hæc non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis

A alligabis os boui trituranti. Nunquid de bobus hæc cura est deo? An propter nos vtique hæc dicit? Nam propter nos vtique scripta sunt. Quoniam debent in spe, qui arant, arare. Quod idem rursus paulo post confirmat ex vmbra sua veteris illius tabernaculi: An nescitis, inquit, quoniam qui in sacrario operantur, quæ in sacrario sunt, edunt? & qui altario deseruiunt, cum altario participant? Ita & dominus ordinauit his, qui euangelium annunciant, de euangelio & viuere. Hactenus Apostolus. Audis itaque quo pacto hic ostendat diuini iuris esse, & ita constitutum à domino, vt viuant de euangelio, qui annunciant euangelium: quandoquidem qui in veteri illo tabernaculo operabantur, viuebant ex tabernaculo: & qui deseruiebant altari, participabant ex altari, perinde ac si diceret: Fuit in vmbra & figura, ergo est in corpore & veritate.

Age itaque ipsam paulisper vmbram & figuram complectemur aliquanto exactius, & ab ea ad solidam rei veritatem transferamus oculos, suam cuique aptantes particulam. Quod enim in vtroque correspondenter se habere videbimus, nihil dubitabimus eiusdem id esse opificis in ipsa rei veritate, cuius fuit ea deliniatio in vmbra & figura. In primis videmus in veteri illa synagoga, distinctionem prophanæ multitudinis ab his, qui numinis dicati mancipatique erant ministerio. De Aaron & filijs eius notum est, vt separati fuerint à vulgo filiorum Israel, & sanctificati oleo vnctionis sancto, consecratique domino. De Leuitis idem testatur vetus scriptura. Tribum Leui, inquit dominus Moysi, noli numerare, neque pones summam eorum cum filijs Israel: sed constitues eos super tabernaculum testimonij, & cuncta vasa eius, & quicquid ad cæremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum & omnia vtensilia eius. Quisquis externorum accesserit, occidetur. Vides B quanto discrimine hi segregantur ab externis, & prophana multitudine. Et rursus, descripto ritu consecrationis & sanctificationis eorundem: Statues, inquit, Leuitas in conspectu Aaron & filiorum eius, & consecrabis oblatos domino, & separabis de medio filiorum Israel, vt sint mei, & postea ingrediantur tabernaculum fœderis, vt seruiant mihi.

Distinctio prophanæ multitudinis ab his, qui diuino cultui mancipati sunt.

Num. 1.

Num. 8.

Deinde bipartitum illic sacerdotalem videmus ordinem, nempe & Aaronem sacerdotem, & filios eius. Sed ille non solum sacerdos, sed etiam pontifex, hoc est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fusum est sanctæ vnctionis oleum, & cuius manus in sacerdotio consecratæ sunt: filij autem eius inferioris gradus sacerdotes, quorum manus tantum, non etiam capita, oleo sanctæ vnctionis in sacerdotio consecratæ sunt. Quin & sacer ille vestitus eorundem, pontificalis eminentiæ à gradu sacerdotali euidentem differentiam indicat. Nam illius vnionis ex auro, hyacintho, purpura gemmisque preciosissimis refulgens ornatus, omnium excellentissimorum artificum exercuit & stupefecit manus & ingenia: cum filijs Aaron inferioris gradus sacerdotibus, lineæ tantum paratæ essent tunicæ.

Leuit. 21.

Leuiticus autem ordo, tametsi vno consecrationis ritu sanctificaretur domino ad excubias & ministeriū eius tabernaculi: varijs tamen officiorum & ministeriorum ordinibus distinctus, & in tres ordines sub suis capitibus ac principibus distributus, & suus cuique locus in excubijs & ministerio assignatus est. His quidem, hoc est, filijs Caath, sub principe Helisaphan, sacratiorum cura ministerioque demandatis, interiorum videlicet tabernaculi, hoc est, sanctuarij, arcæ, mensæ sacræ, candelabri, altarium, & vasorū vniuersæque suppellectilis ad prædicta pertinentium. Alijs, hoc est, filijs Gerson, sub

sub suo principe Heliasaphan, externorum tabernaculi cura commissa est, C cooperimentorum, inquam, eius cortinarum atrij, & tentorij in introitu atrij, atque id genus utensilium. Alijs vero, hoc est, filijs Merari sub principe Suriele tabulamenta, vectes, columnæ cum basibus, paxillis, & funibus suis, tam tabernaculi, quàm atrij per circuitum gestanda, reponenda, erigendaque commissa fuerunt.

Princepsautem principum Leuitarum, inquit, Eleazar filius Aaron sacerdotis, erit super excubitores custodiæ tabernaculi. Et hic quid videtis in Sunamite, nisi choros castrorum? Sed nunquid veteris illius tabernaculi, in quo nihil, quàm quod manu & opere humano fabrefactum fuerat, præter lapideas illas tabulas, cuius sanctificatio in cruore asperso animantium & cinere vitulæ, cuius hostiæ, mactatio boum, vitulorum, hircorum, arietum. Illius, inquam, tabernaculi, nunquid propter ipsum tanta hæc cura fuit deo? & nō potius propter nos vniuersa hæc ita & acta & scripta sunt? Et quemadmodum diximus in principio, vt in vno illo ex omnibus electo populo adumbraret, & velut præludimento quodam ostenderet, qualem in plenitudine temporum descendens ipse in terras, catholicam suam toto orbe diffusam ædificaturus esset ecclesiam: vt vera sit apostolica illa, quam citauimus, sententia: Legem vmbram futurorum bonorum habere, non ipsam rerum imaginem. Et quod iterum idem affirmat Apostolus: Omnia illis in figura contigisse, scripta vero ad eruditionem nostram.

Ordinē veteris tabernaculi, nihil fuisse, q̄ præludium quoddā ordinis nostræ ecclesiæ.

Quid ergo hic dicturus est effrons ille & omni execratione dignus Lutherus, excæcatus odio quod exercet aduersus catholicā Christi ecclesiam, plusquam diabolico, cui omnem suum decorem, omnem ordinem, quo velut castrorum acies quædam ab illo suo opifice ordinata est, ille auferre nititur, & confusissimam quandam Babylonem facere? Nunquid enim soliditatem vmbratici illius ordinis veteris tabernaculi diligentissime constitui à deo, nō oportuit in Christiana esse ecclesia? Nunquid abbreuiata fuit D manus domini, aut infirma omnipotens illa sapientia, quæ attingit à fine ad finem fortiter, quo minus disponeret etiam suauiter omnia? quo minus talem potuerit formare ecclesiam suam, qualem adumbrauerat ac delineauerat in veteri illo populo & tabernaculo? Nunquid indignā existimauit ille eius architectus & opifex, in qua ordinanda & ornanda tantum laboraret, quantum in synagoga illa veteri? Hanc, inquam, quam non hircorū aut vitulorū, vt illam, sed proprio suo preciosissimo sanguine, sua deniq; morte sanctificauit sibiq; dedicauit? Certe diligit dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob. Aut forte nullo hic ordine opus erat, cum vetus illa synagoga non posset absq; ordine diligentissime constituto subsistere? Quasi non luce clarius demonstrauerimus, nullam omnino multitudinem, in vniuersa rerum natura, absque ordine in vnum conciliari potuisse aut subsistere, & multo minus hominum: inter quos nec imaginari est aliam vnitatem, quàm ordine. Sine quo cum non possit nec domus vna subsistere, aut cognata familia, quàm diligenti ordine ipsa Christi ecclesia, ex tam dispari multitudine, tanta populorum, nationum, linguarum diuersitate congregata in vnum contineri, gubernariq; debuerit, quis non intelligit? Certe tanto præ illa veteri, exactiori hæc ordine constituenda necessario, ordinandaq; fuerat, quanto indiuiduam vnitatem & concordiam difficilius est seruare in tam dispari toto orbe diffusa multitudine, quàm in vno, cognatoq; populo eisdem semper & moribus & ritibus assuefacto. Et in hoc

vno

A vno tantopere necessario, nunquid defuisse illi autor ille suus credendus est? Nunquid non perfecta est ab eodem illa hierarchia sua, sine qua non solum imperfecta, imo nulla futura erat ecclesia? praesertim, quam idem ipse, & vnam, & perfectã praedicat, non confusam, velut Babylonem quandam, sed decoram sicut Hierusalem, cuius ciues in vnum coeunt, & tanquam castrorum aciem ordinatam? Certe non dormitauit neq; dormiet illa omnipotens sapientia, quae & ab initio condidit & nunc etiam custodit Israel.

Tametsi autem quod ad Lutherũ attinet, scio me surdo canere, quandoquidem iamdudum subuersus est, & datus in sensum reprobum, non quidem meo, sed apostolico praeiudicio: mirari tamen mecum satis non possum, qua fronte, quantumuis effrons sit, ab vmbra illa ad solidam (quae in nostra ecclesia est) veritatem respiciens, & singula conferens, dicere audeat ecclesiae Christianae ordinem sacrum nihil esse aliud, quàm merum figmentum hominum ignorantiũ, nec de sacramento, nec de re ecclesiastica quicquam intelligentium, Christo autore, non esse in ecclesia, dignitatis & autoritatis imparitatẽ, omnes eandem à Christo potestatem habere, omnes in eodem gradu consistere, omnes aeque sacerdotes esse, viros, mulieres, pueros nulla status, sexus, aetatis discretione facta, nullam esse sacri & prophani differentiam. Tametsi nolit licere omnibus illa potestate vti, sed his tantum, quibus à communitate & populo hoc committitur. Quid igitur? Vilius est & indignius quod summa cum veneratione ac reuerentia tractetur, illud quod à nostrae legis sacerdotibus offertur sacrificium, illa preciosissimi corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi hostia, veteris legis illis hostijs & sacrificijs: taurorũ, inquam, hircorum, & vitulorum sanguine & cadaueribus? Ozias rex Iuda lepra percussus est à domino, quod sacer 2.Par.26
B dotalis ordinis munus vsurpare praesumpsit & offerre incensum super altare thymiamatis: & iam cuiuis erit, etiam ex infima fece plebis, etiam mulierum & puerorum, offerre illam sacrosanctam & vere salutarem corporis & sanguinis redemptoris nostri hostiam: hoc incensum, quod ille pro totius mundi salute adoleuit in ara crucis? Non licebat cuiquã in vmbra illa veteri vasa sanctuarij nuda tangere, nec Leuitis ipsis, etiam primi ordinis, nisi solis sacerdotibus, à quibus praecipiebantur inuoluta tradi filijs Caath, qui ad caportanda destinati fuerant, ne forte ea nuda tangentes morerentur: & vasa, quibus nos vtimur in sacrosanctis nostris, tremendisq; mysterijs, quibus excipitur & reconditur sanctissima eucharistia, communia, prophana & immunda erunt, & absq; vlla reuerentia vilissimorũ quibusq; contrectanda manibus? Balthasar ille rex temulentus, bibens ex sacris vasis templi, illico vindicem dei manum sensit, vita simul mulctatus & regno: & impio illo doctore & suasore, calices & patinae, quibus corpus & sanguis dei & redemptoris nostri excipiuntur, in eiusdem ignominiam ac contumeliam à prophanis & sceleratis hominibus tractantur indignissime. Ozam percussit dominus, quod inclinatam arcam & minitantem ruinam sustentaret, & laicas ad illam manus extenderet: & panis ille qui de coelo descendit & dat vitam mundo, quorumlibet contrectari debet manibus? O frontem effrontem & perfrictam. In veteris tabernaculi vmbra clarissime expressum vides, quàm diligenti ordine nostra formanda erat ecclesia. Videt adscriptos omnes altaris & tabernaculi ministerio, cõsecrari domino & segregari à reliqua prophana multitudine. Videt eiusdem tabernaculi sacrificia solis commissa sacerdotibus, & sub poena mortis interdictum, ne quis vltra suam

Num. 16

suam sortem, suumq; gradũ, quid præsumeret quod esset alterius, nec cuiquam impune vnquam cessisse præsumptionem huiusmodi, sed præsenti vltione tanquam se irreuerentius habitum, contemptumq; vindicasse dominum. Requirebat ratio nostræ legis sacrificiorũ, maiori longe apud nos ea haberi veneratione & reuerentia, quàm illa in vmbra veteri. Constat autem communi omnium sensu, quæ communia sunt & exposita omnibus, vilescere & in contemptum abire. Videmus præterea, id quod requirebat necessario ratio, quod expressum erat in illa vmbra veteri, nunquam defuisse nostræ ecclesiæ; sed fuisse in eadem ab initio ab ipsis apostolorum temporibus, & in hunc vsque diem toto orbe terrarum, quacunq; patet nomen Christianum, adhuc conseruari, videlicet prophanæ multitudinis à clero, hoc est, Leuitico & sacerdotali ordine discriminationem. Quid est ergo quod hic quisquam aut requirere aut dubitare poterit? Absq; ordine illo sacro esse aut subsistere omnino non poterat Christi ecclesia. Quam talem longe ante, quàm faceret, deliniauit & expresit omnipotens illa sapientia. Ordinatam præterea videmus eandem varijs sacrorum ministeriorum gradibus correspondenter ad vmbram illam veterem: & de autore eius ordinis quisquam dubitat? Toto orbe terrarũ hunc ordinem agnoscit & agnouit, ab ipso sui initio vniuersa Christi ecclesia: quem ergo autorem alium habere potuisset, quàm Christum ipsum autorem ecclesiæ per apostolorum doctrinam & ministerium? Cuius alterius hominis traditionem tanto consensu recepisset & tam diu retinuisset orbis vniuersus? Fuisse autem ab initio ex apostolorũ doctrina & traditione in ecclesia, fidem faciunt in primis apostolorum canones, præsertim X L II. & X L III. Beatus item Ignatius S. Ioannis euangelistæ discipulus, gloriosus martyr & pontifex, quem cathedræ suæ Antiochenæ beatus Petrus præfecit in locum Enodij, in epistola sua ad Trallianos, & rursus in altera ad Antiochenos. Deinde beatus Anacletus sanctissimus martyr & pontifex etiam à beatissimo Petro ordinatus presbyter, & post ex interuallo eiusdem successor effectus in Romana ecclesia, in epistola sua, de patriarchis, primatibus, & reliquis episcopis, cuius partem post inferemus opportunius. His consonant & subscribunt subsequentes orthodoxi vniuersi, absque vlla prorsus aut hæsitatione aut dissonantia, & in omnium sanctorum patrum, ex omni ætate, omni totius orbis regione & loco scriptis, ac monumentis, eandem fidem & sententiam, clarissime adest perspicere.

Non est ergo humanum figmentum, vt blasphemat ille, sacer ordo ecclesiæ, sed eiusdem opificis, cuius & ipsa ecclesia. Nec communitatis electione aut consensu, confertur sacerdotalis muneris exercitium: sed ab ipso deo per suorum sacerdotum & pontificum ministerium. Sicut in corpore nostro, inquit sanctus ille Gregorius Nazianzenus, alia sunt membra, quæ regunt corpus atq; omnibus eius motibus præsident, alia quæ reguntur & obsequium rectoribus præbent: ita & in ecclesia statuit deus, æquitatis eam legem dispensans, & per diuinam prouidentiam suam, quæ vniuersa componit, meritorum temperans priuilegia, alios constituit regi & gubernari, quibus hoc vtilius est, vt verbo & opere rectorum ad id quod expedit, imbuantur. Alios pastores dedit & doctores ad perfectionem ecclesiæ. Et hi, inquit, præ cæteris virtute animi præditi, familiarius deo assistunt, & id officij in ecclesia gerunt, quod vel anima in corpore, vel mens & ratio operatur in anima, vt vtraq; pariter compaginata, & sibi inuicem mixta, in quo quid

A quid deest, & in quo abundat, velut in membrorum diuersitate consonantia facta per spiritum, perfectum & integrum atque ad omnia aptũ corpus existat, & dignum quod Christũ habeat caput. Hactenus ille Gregorius. Vides itaque cuius opificis figmentum sit sacer ille ordo ecclesiæ. Ita, inquit, & in ecclesia statuit, non homo, non communitas, sed deus. Similiter beatus Chrysostomus nostri sacerdotij dignitatem efferens: Agitur quidem, inquit, in terris, sed officium eius cœlestibus negocijs cõtinetur. Non homo, non angelus, non archangelus, non virtus, non alia quæuis creatura: sed ipse spiritus sanctus hoc munus instituit, atque adhuc manentes in carne ministerio præstitit fungi angelorum. Li.3. dia. cap 4.

Paulus apostolus effectus est, & primi ordinis sacerdos, nunquid commissione seu electione cõmunitatis aut populi? Certe Galatis ipse scribens testatur se non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christũ, & deum patrem constitutum fuisse apostolum. Deinde etiam ipse multos alios ordinauit sacerdotes & põtifices. Inter quos Titus & Timotheus, qui non plebis electione aut consensu: sed vt idem ipse Paulus testatur, suarum manuum impositione, sacerdotes ac pontifices effecti sunt. Ita enim scribit ad Timotheum: Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuũ presbyterij, aut (ut forte significantius vertit Erasmus) autoritate sacerdotij. Vides non plebis alicuius, sed diuina autoritate Timotheum sacerdotem factum & episcopum, per ipsius Pauli ordinationem & ministerium. Qui & in altera ad illum epistola eundem admonet, vt adsit gratiæ diuinæ, quam in ea ordinatione acceperat: Vt resuscites, inquit, gratiam quæ est in te per impositionem manuũ mearum. Similiter ad Titum scribens, suique illum officij admonens: Huius, inquit, rei gratia reliqui de Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Vides vt ex eius dispositione & ordinatione Titus primi ordinis sacerdotium adeptus sit. Vides non plebis autoritate aut electione, sed episcopali ordinatione constituendos esse per ciuitates, sacerdotes aut presbyteros. Quod si insuper ab vmbra & figura ad solidam ipsam rei veritatem respicias, num te pudebit Luthere impij tui figmenti, quo sacerdotium nostrum facis figmẽtum hominum? Illic non à plebis, sed dei electione erat, tam Leuitici ordinis ad ministeria tabernaculi adscriptio, quam sacerdotalis ad illius legis sacrificia, propitiationes, & hostias, vt Exodus, Leuiticus, & Numerorum libri demonstrãt. Et Hebræis scribens Apostolus: Nec quisquam, inquit, sibi sumit honorẽ, sed qui vocatur à deo, quemadmodum Aaron. 1. Tim. 4 2. Tim. 1 B

Imo, quam nihil ea in re plebem, reliquamque multitudinem voluerit autoritatis habere, in Chore, Dathan, & Abiron, complicibusque eorum, tam euidenti, quã horrendo memorabilique in posteros exemplo ostendit. Qui cum insurrexissent aduersus Moysen & Aaron, alijque filiorum Israel ducenti quinquaginta viri proceres synagogæ, & qui tempore concilij per nomina vocabantur, & præsumerent (quemadmodum & nunc isti) vniuersam multitudinem sanctificatam esse, nec solum Aaron cum filijs suis, sed etiam ipsos ad munia sacerdotalia admitti debere, dicentes: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, cur eleuamini super populũ domini? Respondissetque eis Moyses, dominum facturum iudicium in crastinum & demonstraturum, quos sanctificasset vt sibi fungerentur sacerdotio. Non defuit iuxta verbum illius diuinum iudicium: sed Chore cum ducentis quin- Num. 16.

quaginta illis synagogæ proceribus, qui ad sacerdotalis dignitatis munus C
ausi sunt se ingerere, egressa à domino vltrix flamma absumpsit: Dathan vero & Abiron dictis Moysi inobedientes, rebelles, seditiosos & schismaticos, inaudito à seculis supplicio, dehiscens sub pedibus eorum terra, cum omnibus, quæ ad eos pertinebant, viuos absorbuit, demisitque ad inferos. Vides vt nihil permiserit populo ac multitudini in sacerdotio illius veteris manufacti & vmbratici tabernaculi. Et nostrum hoc Christi sacerdotium (cuius tantū significandi & præcurrendi causa illud vetus erat, tanto vtique præ illo augustius, quanto potioribus nos litamus hostijs & sacrificijs) hoc, inquam, nostrum, velut ethnicum, aut idolorum sacerdotium in manu erit & potestate prophanæ multitudinis, vt cuiuscunque illi collibitum sit de nouissimis populi implere manum, ille sit Christi sacerdos, vt quondam suos
3 Reg. 13 sacerdotes excelsorum constituebat ille Hieroboam? Vt ergo illud vetus vmbra, hoc solida rei veritas? & non potius vice versa, illud plus habebit solidæ dignitatis & nostro erit augustius?

Sed dicis ad omnes Christianos pertinere id quod dicit Petrus: Vos estis genus electum, regale sacerdotiū, gens sancta. Scio ego ita scriptum à Petro, sciuit hoc ipsum ante nos vniuersa Christi ecclesia: nemo tamen ab initio ante prophanum hunc & impium Lutherum prophanauit propterea Christi sacerdotium, nemo omnes sacerdotes fecit, etiam mulieres & pueros, nemo non discriminauit sacerdotes à laicis. Vnde ergo huic ex illis Petri verbis tam noua & hactenus inaudita hæc opinionum portenta? Quia Christum contra Christum quærit in deserto, in angulis domorum & penetralibus: non in illo catholicæ ecclesiæ corpore, ad quod congregantur aquilæ, quia suum in scripturis, nō catholicæ ecclesiæ sensum sequitur. Sed mirum est, eum qui nihil q̄ scripturas vbique iactat, vbique crepitat, ad solas eas prouocat, solas obijcit communi, receptæque per orbem sententiæ catholicæ eccle- D
siæ, quasi aut primus aut solus legerit in dictis verbis Petri, ex quibus tam absurdam, tam nouam, atque omnibus seculis inauditam, omniumque consensu damnatam opinionem statuere ac stabilire nititur, adeo dormitasse supine, in quibus plus omnibus videre debuisset, nec semel respexisse retro ad
Sana intelligētia verborū Petri. Vos estis regale sacerdotium. ea, quæ in Exodo describuntur à domino veteri illi populo dicta verba, quæ Petrus inde sumpta nobis accommodauit. Ex illis enim & veram horum intelligentiam, & suæ sententiæ falsitatem, impietatemque facile potuisset discere & cognoscere. Moysi ita dictum legitur à domino: Hæc dices domui Iacob, & annunciabis filijs Israel: Vos ipsi vidistis quæ fecerim Aegyptijs, quomodo portauerim vos super alas aquilarum & assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam & custodieritis pactum meum, eritis mihi in
Exod. 19 peculium de cunctis populis (mea est enim omnis terra) & vos eritis mihi in regnum sacerdotale, & gens sancta. Hæc sunt verba, quæ loqueris ad filios Israel. Hic nota verba, & signa mysteria. Veteri illi populo dictum est à domino: Vos eritis mihi in peculium de cunctis populis. Quod ipsum alijs verbis nobis dicitur à Petro: Vos estis genus electum. Illis additur, & eritis mihi in regnum sacerdotale, gens sancta. Nobis vero, sacerdotium regale, gens sancta. Hoc itaque in primis animaduertendum est, vniuersæ multitudini seu communitati collectim, vtrunque dici: illud veteri illi synagogæ: hoc vero nostræ Christianæ ecclesiæ, & non vnicuilibet nostrum. Nemo enim nostrum, est gens sancta. Quare sicut ex illis domini verbis dictis veteri synagogæ non poterat vnusquilibet è plebe se regem facere, aut sibi regnum

A gnum præsumere, sed alius erat rex, alius illi subiectus populus: ita neq; ex his nobis dictis a Petro, potest vnusquilibet sibi vendicare sacerdotiũ: imo alius apud nos est sacerdos, alius prophanus populus. Sumus tamen nos, hoc est, vniuersa collectim Christi ecclesia, genus electum, & gens sancta, habens in se regale sacerdotium, aut honestata regali sacerdotio. Hoc insuper ociose transeundum non est, sed diligenter notandum, quod veteris illius populi status regnum dicitur sacerdotale, noster vero non regnum, sed sacerdotium tamen non qualecunq;, sed regale, vt dignitatem ostenderet & efferret nostri sacerdotij. Illius siquidem populi status regnum magis dicitur, quam sacerdotium, quia in illo regalis dignitas præfulgebat sacerdotali, quamuis essent vtriusq; distincta munia. Rex imperabat sacerdotibus eorum, & Leuitarum ordines in sua officia distribuebat. Insuper illius synagogæ aut populi vnitas à regni, quã sacerdotij, vnitate magis pendebat. Quare illic schismatici & velut ethnici habebantur, non si qui sacerdotij, sed qui regni vnitatem diuisissent: non Annas & Caiphas partiti summum sacerdotium, quod per vices (quamuis contra legem) annuum gerebant, sed decẽ tribus, quod se diuisissent à domo Dauid, & regno Iuda. Et indignatus est, inquit, dominus omni semini Israel & demolitus est eos, & dedit in direptionem, donec abijceret eos à facie sua, quia dissipatus est Israel à domo Dauid, & constituerunt sibi regem Hieroboam filium Naboth. Quin & ipse dominus in euangelio, eosdem velut ethnicos & gentiles habendos censuit & clarissime indicauit. Nam discipulis, quum primum in salutis ministerium eos mitteret, hoc in mandatis dedit: In vias gentium, inquit, ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne ingrediamini, sed ite potius ad oues, quæ perierunt domus Israel. Vides missos ad oues perditas domus Israel, & nihilo minus prohibitos ire ad Samaritas, hoc est, reliquias decẽ illarum tribuum. Non ergo putauit illos pertinere ad domum Israel, quamuis essent Israelis pars multo maxima, nempe tribus decem ex duodecim, eo quod diuisi fuissent à rege Iuda, suo capite, & Hierosolymis relictis secessissent in Samariam, sed cum gentibus eos connumerauit. At nostræ ecclesiæ status, nõ regnum, sed sacerdotium regale dicitur, à sacerdotio enim dependet præcipue: & eius vnitatem qui conatur scindere, non vero, qui regni aut imperij Christiani, ille apud nos est schismaticus, & velut ethnicus ac infidelis, iure merito habendus.

Cur veteris populi status regnũ sacerdotale, noster vero sacerdotium regale dicatur.

3. Reg. 2. 2. Para. 8

B

Episcopatus apud nos vnus est, inquit ille Cyprianus, cuius à singulis pars tenetur in solidum: quomodo solis radij multi, sed lumen vnũ, & rami arboris multi, sed robur vnũ tenaci radice fundatũ, fons vnus, sed riui plurimi. In quibus omnibus numerositas licet diffusa sit exundantis copiæ largitate, vnitas tamen seruatur in origine, à qua si præscinditur seu radius, seu ramus, seu riuulus, mox perit præscisum ac arescit: Sic in ecclesia domini vnum sacerdotium est, quod tametsi per orbem vniuersus suos radios porrigit, vnum tamen lumen est, quod vbiq; diffunditur, unum caput, & origo vna, vnus siquidem pastor & grex vnus. Sed in quo consistat sacerdotij nostri vnitas, atq; adeo gregis Christi, seu Christianæ ecclesiæ, post erit euidẽtius. Interim causa à nobis explicata est, quur veterem synagogam dixerit deus, regnum sacerdotale, nostram vero Christianam ecclesiam Petrus apostolus non regnum, sed sacerdotium, tamen regale, hoc ipso dignitatem Christiani sacerdotij præ veteri illo significans. Illud enim seruiebat & obsequebatur regali dignitati, vt euidenter demonstrat regnorum sacra histo

In sacerdotij vnitate præcipue cõsistere vnitatẽ nostræ ecclesiæ.

3.Reg 2. ria. Nam Salomon eiecit Abiathar, vt non esset sacerdos dñi, hoc est, ne am G
plius fungeretur sacerdotali officio, sed iussit secedere in Anathoth agrum
suum, & posuit pro eo Sadoc summum sacerdotem. Constituit insuper iu-
2.Para.8 xta dispositionem patris sui Dauid, officia sacerdotũ & Leuitarũ in mini-
sterijs suis, in ordine suo. Nec prætergressi sunt, inquit, de mãdatis regis tã
sacerdotes, quã Leuitæ ex omnibus quæ præceperat. Nostrum vero sacer-
dotium tanto augustius est ab illo veteri, quanto potius est nostrum precio
sissimi corporis & sanguinis dei & redemptoris nostri sacrificium illis vete
ribus hostijs & sacrificijs, quanto nostra sancta sanctorum præ illis veteri-
bus sacratiora sunt. Proinde regale est nostrum sacerdotium, nec, vt illud,
subiectum regibus & principibus sed cui etiam principes, reges & impera
tores non dedignãtur sua sceptra submittere, & ad ipsos vsq; pedes sacerdo-
tum nostrorum exosculandos se humiliare. Quem honorem si non requi
runt merita personarum, ipsi tamen regali sacerdotio impendere non dedi
gnantur. Et hactenus quidem satis, ni fallor, superq; demonstratũ est, quã
turpiter hallucinatur prophanus execrandusq; Lutherus, qui ex prædictis
verbis Petri sacrum ecclesiæ ordinem, quo velut castrorum quædam acies
ab illo opifice suo cõstituta & ordinata est, prorsus abolere conatur & e me
dio tollere, figmentum ipsum faciens imperitorum hominum: omnes do-
cens æque sacerdotes esse, viros, mulieres, pueros, nulla conditionis, sexus,
ætatis discretione facta, nulla sacri prophanive differentia. Quanquam ea-
dem Petri verba ad mysticum quendam sensum, mysticum sacerdotiũ &
Lib. 4. regnum referant alij, quemadmodum & illa Ioannis in Apocalypsi: Rede-
cap. 1. misti nos deo in sanguine tuo, & fecisti nos deo nostro regnum & sacerdo
tes. Ita sane sacer Ambrosius libro de sacra: Quid hoc ad populum, si virga
sacerdotis aruerat & refloruit: populus ipse qd est nisi sacerdotalis? quibus D
dictum est: Vos autem genus electum, regale sacerdotium, vt ait Petrus.
Vnusquisq; vngitur in sacerdotium, vngitur in regnum: sed spiritale regnũ
est, & sacerdotium spiritale. Hactenus Ambrosius. Quanquam (vt supra
dixi) nulla sit necessitas hic ad mysticam vllam intelligentiam recurrere, vt
saluemus distinctionem augustissimi ordinis a prophana multitudine. Si-
quidem (vt supra diximus) de ecclesia vniuersa collectim loquitur, non de
vnoquolibet nostrum: collectiua enim nomina hæc sunt, genus, regnum,
sacerdotium. Neq; vnicuilibet nostrum hæc conueniunt, sed ecclesiæ. Illa
enim est gens sancta, & regnum Christi, sacerdotio sancto ornatum: in quo
dem rex & pontifex super nos regnat.

De gradibus sacri ordinis ecclesiastici. CAP. IIII.

EAdem qua cœpimus via pergendũ est, & vmbra cum solida ipsa rei veritate conferenda diligenter. Ita enim quod quærimus, inueniemus facilius, & recte nos inuenisse certiores erimus. Demonstratum iam est, esse in ecclesia sacrũ quendam ordinem, discriminatũ à prophana laicaq; multitudine: eumq; nõ esse commentũ homi num, sed diuinum plane institutum & opificium. Quoniam autem omnis ordo ex multis necessario consistit gradibus, eisq; imparibus aut inæqualibus, vnius enim ordo non est, sed plurium, non eodem gradu, sed consequenter se habentium. In quibus aliquod est primum, aliquod secundũ, & ita deinceps. Inuestigandum nunc est, qui & quot gradus sint sacri ordinis ecclesiastici, vt veniamus tandem ad sacrosanctum regalis nostri sacerdotij ordinem, gradus, munia propria, sacrumq; qui in eodem cõsistit, principatum.

A cipatum. Ipsam itaq; vmbram & figuram considerantes attentius, tres in eadem gradus sacri illius ordinis demonstrauimus, Leuiticum, sacerdotalem, & pontificium. Leuiticum sub sacerdotali, & sacerdotalem sub pontificio. Tribum Leui fac stare, inquit, in cõspectu Aaron sacerdotis, vt ministrent ei. Et rursus: Princeps autem principum Leuitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis. (Num. 3.) Sacerdotali æque gradui præerat pontifex, hoc est, sacerdos maximus inter fratres suos. Esse hos gradus sacri ordinis, & distinctos, æque manifestũ fecimus: primum, quod sine consecratione ad hos gradus nemo adscriptus sit. Deinde, quod suo cuiq; gradui proprius suus distinctusq; consecrationis ritus extitit. Ritus siquidem consecrationis gradus Leuitici describitur Numerorũ octauo capite. Statues, inquit, Leuitas in conspectu Aaron & filiorum eius, & consecrabis oblatos domino, & separabis de medio filiorum Israel, vt sint mei, & postea ingrediantur tabernaculũ fœderis, vt seruiant mihi: sicq; purificabis et consecrabis eos, &c. Sacerdotes illis etiã amplius consecrati sunt domino. Induti equidem sacro illo suo vestitui, initiabantur manus eorũ, & consecrabantur sacro chrismate, iuxta ritum qui in Exodo & Leuitico describitur. At Aaron maximus sacerdotũ & pontifex (Exod 29 Leuit. 8) præ his eodem chrismate sacro inungebatur & caput. Quin & habitus sacerdotalis, vt longiorem eorundem, non solũ à prophana multitudine, sed etiam à Leuitis distantiã discriminationemq; inditat. Ita & pontificius ille ornatus, eius gradus super sacerdotalem excellentiã clarissime demonstrat.

Age ab ipsa hac vmbra ad solidam veritatem conuertamus oculos, atq; eam præcipue eius partem, quæ tractatæ iam à nobis illius vmbræ particulæ è regione respondet. Gradus hic inuestigamus & inquirimus sacri ordinis ecclesiastici: quem autore Christo esse in ecclesia distinctũ à prophana

B multitudine, supra demonstrauimus. In vmbra autem tres vt minimũ gradus dictos inuenimus, Leuiticum, sacerdotalem, & pontificiũ. Eosdem nunquid nõ videmus in ipsa soliditate Christianæ ecclesiæ? Siquidem & apud nos diaconi sunt, Leuitis illis è regione respondentes: quorum & nomine nominantur subinde ob officij ministerijq; correspondentiam. Sunt & sacerdotes, sunt & pontifices, quos & episcopos, functionis magis quàm gradus nomine dicimus. Hæ partes, hi gradus sunt sacri apud nos ordinis: non hominũ figmenta, vt blasphemat ille, sed eiusdem plane opificis, cuius ipse ordo sacer, atq; adeo ipsa Christi ecclesia, eodem autore per apostolorũ suorum constituti ministerium. Constat enim diaconatus ordinem ab ipsis celebratum apostolis, quando (vt in Actis legitur) septem viros plenos spiritu sancto, ad hunc elegerunt gradum ministerij, & oratione præmissa manus eis imposuerunt, consecrationis eorundem formam tradentes & relinquentes posteris. Vnde & consuetudo inoleuit, vt in omni matrice ecclesia septem diaconi, quasi septem columnæ circa aram Christi assistant. Quin & Paulus ad Timotheum, post deliniatum & suis virtutum coloribus expressum qualem requirebat episcopũ, etiam diacones quales esse oporteat, subijcit. Nec est, vt æque incircunspecte ac impie post Lutherum affirmat Cardinalis Caietanus, suo quàm catholicæ ecclesiæ sensui (quod est omnis hæreticæ prauitatis initium) nimio plus indulgens ac tribuens, in dictam Pauli scribens epistolam, diaconos institutos ab apostolis, non altaris, sed mensarum prophanarum ministros, & qui temporalibus tantummodo mensis in communi viuentium præessent: argumentũ hinc sumens, quod Hierosolymis vbi communiter viuebant Christiani, diacones illi septem mensis le-

(Improbatur Lutheri & Cardinalis Caietani sententia, qui diaconatũ prophanum ministerium faciunt.)

gantur præfecti, & curæ administrandorum temporalium illius ecclesiæ. C
Quandoquidē Paulus Philippensibus scribens, in salutatione diacones subiungit episcopis dicens: Omnibus sanctisqui sunt Philippis, cum episcopis & diaconibus. Et in epistola ad Timotheum, qui Ephesinæ præerat ecclesiæ, describit quales eligere deberet diacones. At nec Philippis, nec Ephesi, vt Hierosolymis, communiter vixisse Christianos, vt mensarum illic indigerent diaconibus, certum est, nec ecclesiam eo tempore in communi possedisse temporalia, quorum administrandorum cura requireret præfectos diaconos. Quare altaris & sacri ministerij illic describit diacones. Quanquā & in eo satis crasse fallitur idem reuerendissimus, quod existimat mensas illas, quibus præfecti leguntur Hierosolymis primi illi septem diaconi fuisse absque sacramento & sacrosancto sacrificio. Nam quum id nondum liceret nouellæ illi ecclesiæ, litare, & de eodem communicare in templo, adhuc seruienti vmbræ veteri ac Mosaicæ, aut in alijs publicis locis, quæ nondum ei mysterio dicata & consecrata habebantur, per domos & mensas frangebant panem illum sacrosanctum & viuificum. Et perseuerabant, inquit Lucas, in fractione panis. Et Apostolus in prima ad Corinthios dominicam cœnam vocat, quando conueniebant ad participandū corpus & sanguinem domini, vnde & ordinat, quomodo in ea se habere honeste ac decenter debeant. Diaconi ergo illi sacrosancti mysterij erant ministratores. Alioqui quam est indignum, tam graues, tantiq; testimonij viros, ea cum solennitate, per ieiunia, per orationes, per apostolicarum manuum impositionem, præfectos fuisse tam vili prophanoq; ministerio, & quemadmodum imaginatur ille, ad fercula mulierculis ministranda paranymphos pocillatoresq; factos? Nec tamen etiam temporalium rerum, ecclesiæ curam administrationemq;, quo sacerdotes forent liberiores, illis creditam fuisse, quando etiam illis cœpit abundare ecclesia, ad formam & exemplum illorum primorum, qui constituti fuerant Hierosolymis, imus inficias. Certe non prophano, sed sacro præcipue ministerio adscriptos ab initio fuisse diacones, testatur Ignatius gloriosus martyr & pontifex, & Dionysius ille Areopagita, ambo apostolorū discipuli. Ille in epistola ad Hieronem diaconum scribens in hæc verba: Sine episcopis nihil agas: sacerdotes enim sunt, tu vero minister sacerdotum. Illi enim baptizant, sacerdotiū agunt, ordinant, manus imponūt: tu vero eis ministras, sicut sancto Iacobo Stephanus. Dionysius vero in ecclesiastica sua, vt mox audies, hierarchia. In ea insuper, quæ ad Demophilum est epistola, in qua scribit in hæc verba: Si distinctiones ordinesq; confundere sacratissimas dei sanctiones iuraq; transgredi est: omni profecto ratione caret, dei causa peruertere traditum diuinitus ordinem. Et paulo post, gradus ordinis diuinitus instituti subiungens: Neq; enim, inquit, sancta sanctorum simpliciter omnibus sunt inaccessa: verum ijs appropinquat magis pontificum sacra distinctio, deinde sacerdotum ordo, quos deinceps diaconorum seu ministrorum ordo sequitur. Vides hoc teste, qui ab apostolis eruditus est, diuinitus institutū sacrum ordinem, cum suis etiam diaconorum seu ministrorum gradibus & ordinibus. Quod tametsi factum sit per apostolorum ministerium, quos ad id maturandum excitauit & coegit communis vitæ, quę tunc inter fideles Hierosolymis obseruabatur, necessitas: autorem tamen hocipsum habebat Christum, doctoremq; sacrum spiritum, cuius ordinatione & instigatione etiam per vniuersas orbis ecclesias, in quibus ea necessitas, hoc non requirebat, continuo

A tinuo diacones, cum presbyteris & episcopis ordinati sunt: quemadmodum apostolicæ hoc testantur epistolæ.

Quanquam aūt diaconus proprie ministrum significet, adeo, vt Timotheo scribens Apostolus, & muneris sui (qui tamen episcopus & pontifex extitit) ipsum admonens, illud ipsum diaconium aut diaconatum appellet. Quod enim nos legimus: Ministerium tuum imple, eius loco Græce διακονίαν legitur, hoc est, diaconatum tuum, ministerium vocans officium episcopi: ecclesiæ tamen vsus obtinuit, vt certo gradui ordinis sacri, immediate deputato ad sacerdotalis ordinis ministerium, vt quondam ille Leuiticus, appropriaretur illa diaconatus appellatio ac denominatio. Diacon, generis vocabulum, vniuersum ordinem ministrātium cōplectitur.

Porro Leuiticum gradum in vmbra veteri, haudquaquam simplicem, indiscriminatum, indistinctumq; fuisse, sed in tres primū veluti classes aut ordines sub suis principibus distributum, supra demonstrauimus. Ex quibus quidā proximiores erant illis sacratioribus, alij ab eisdē magis distantes ac remotiores. Deinde postquā per Salomonem ædificata esset domus dn̄i, nec vltra per Leuitas portari oporteret tabernaculū atq; eius vasa supellexq; circumferri, rursus ad eandē rationē sortito diuisi sunt per domos, familias, familiarumq; principes, adscriptiq; suis quiq; ministerijs in tres similiter classes & ordines. Nam ex his adscripti sunt in opera ministerij domus dn̄i, alij in cantores & psaltes, ad confitendū & canendū dn̄o, in organis musicis quæ fecerat Dauid, tam mane quā vesperi, alij vero in ostiarios & ianitores domus dn̄i. Et præterea ob honorem ordinis constituti ex Leuitis, scribæ & præpositi regiorū negociorum, & toto regno super populum iudices, numero sex millia. Hac etiam parte vmbræ suæ & figuræ veteri pulchre ipsa respondet veritas. Nam adscriptorū ad sacra ministeria sub ordine sacerdotali, haudquaquam simplex æqualisve apud nos gradus est, sed secundum incumbentia sibi ministeria decenter ornati. Sunt eñ primo loco, quos appropriato vocabulo & velut per excellentiam quandā diacones, atq; etiam Leuitas dicimus, deinde hypodiaconi, aut, vt nos dicimus, subdiaconi. His vasorū sacrosancti sacrificij & materiæ, ex qua id conficitur, cura ordinate cōmissa est, sub suis principibus, nempe archidiaconis & archisubdiaconis. Quos filij Caath referebāt in vmbra illa veteri. Post quos sunt acolyti, quasi sequentes dicas, quos & cereferarios appellant. Deinde exorcistæ, lectores, ostiarij, & postremo clericorū vulgus: quos & clericos, tanquam diuinæ sortis ac ministerio adscriptos: & cantores, a psalmodijs in ecclesia decantandis, quin & psalmistas inuenimus antiquitus appellari. Hi sunt septē gradus ordinis sacri sub regali eoq; bipartito sacerdotio: quos ab initio ex apostolorum doctrina & institutione, autore nimirum Christo & sancto spiritu agnouit, quibusq; veluti castrorum quædam acies ordinata est Christi ecclesia, ad exemplar quod illi monstratum est in monte, illius (inquam) hierarchiæ cœlestis, nouem angelorum ordinibus sub principe ac rege seculorum immortali deo ordinatissime ordinatæ: quemadmodum iamdudū deliniata & adumbrata fuerat in illa sua vmbra & figura veteris tabernaculi. Qui quod plures cernātur & distinctiores in ipsa solida rei veritate, quā in eius vmbra, nihil mirandum est, nusquam eñ vmbra distinctionem particularum sui solidi corporis assequitur. Certe testantur in primis apostolici canones, deinde sanctissimorum patrum monumenta, omnes hos gradus sacri ordinis fuisse ab initio in primitiua ecclesia. Nam XLII. & XLIII. apostolicorum canonum, discrimen inter episcopum, presbyterum, diaco-

1.Par.24

B

Septem gradus ordinis ministrā tium sub sacerdotio.

num,subdiaconum,lectorem,& cantorem indicant. Et sanctus ille Ignatius Ioannis euangelistæ discipulus, gloriosus martyr & pontifex, in epistola ad Antiochenos suos: Saluto, inquit, sanctum presbyterum vestrum, saluto sanctos diaconos, saluto subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laborantes, exorcistas, atque confessores. Sic & beatiss. Cyprianus scribens ad Cornelium Romanum pontificem, meminit eius literas se accepisse per Satyrũ acolytum suum. Quin & idem sanctiss. pontifex & martyr Cornelius in sua ad Flauianum Antiochenum episcopum epistola, qua de Nouato singula quæque edocet, quis qualis fuerit, vel vita, vel moribus, et quomodo ab ecclesia dei episcopatus ambitione & impotenti cupiditate desciuerit, faciem illius primitiuæ ecclesiæ in dictis omnibus gradibus ordinis sacri, clarissime explicat & velut oculis subijcit, tametsi obiter & agens aliud. Is ergo, inquit, qui euangelium vendicabat, nesciebat in ecclesia catholica vnum episcopum esse debere, vbi videbat esse presbyteros quadraginta & sex, diaconos septem, subdiaconos septem, acolytos quadraginta & duos, exorcistas & lectores cum ostiarijs quinquaginta & duos, viduas cum indigentibus mille quingentas, quos omnes deus alit in ecclesia sua. Hactenus ille Cornelius. Audis itaque illius primitiuæ ecclesiæ faciem, quando sub impijs ac paganis idololatrisque oppressa imperatoribus, decorem suum nondum plene explicare potuit. Ad hæc vetustissimam ecclesiæ ab initio de his obseruationem, traditionem, & consecrationis ritum, quartum Carthaginense concilium comprobat, & velut chirographi sui confirmatione consignatum (ne quid hominem temeritate in diuinis rebus temere mutaretur) tradidit posteris. Omnes enim gradus prædictos, ex antiquissima ecclesiæ obseruatione, quæ per continuam ab initio ecclesiasticæ traditionis successionem ad ipsos peruenerat, & singulorum ordinationis ritum, ab episcopo ad nouissimum ostiarium, nouem primis decretorum suorum describit canonibus. Sed de inferioribus his sacri ministerij gradibus, singulorumque officijs ac munijs proprijs non vacat festinanti ad institutam nũc de ecclesiastica hierarchia quæ in sacerdotali præcipue ordine consistit, tractationem exactius persequi, vt quæ ab alijs plerisque explicata sunt diligenter, & in forma ordinationis vniuscuiusque clare adest perspicere. Tantũ cõferenti (ad demonstrandum id quod institutum est) ecclesiam nostram cũ vmbra sua & figura veteri, obiter hæc percurrenda fuerant, vt clarissime intelligeretur vmbram suæ soliditati, & veritati figuram exactissime respondere per omnia.

C

D

De euangelico sacerdotio & eius muneribus, & in primis de eius sacrificio. CAP. V.

Translationẽ legis consequi ad translationẽ sacerdocij.

PAulus ille gentium doctor, veteris legis imperfectionẽ approbaturus Iudæis & propterea vt inperfectionẽ necessario commutanda fuerat, ostendit præuidisse in spiritu diuinum illum Psaltem, surrecturum sacerdotium nouum secundum ordinem Melchisedec. Si enim consummatio, inquit, per sacerdotium Leuiticum erat, quid necesse erat secundum ordinem Melchisedec adhuc alium sacerdotẽ surgere, & non secundum ordinem Aaron dici? Translato autem sacerdotio, necesse est vt legis translatio fiat. Persuasione hac ex suis ipsorũ scripturis opus habebant illi, quibus nondum illuxerat lumen veritatis euangelicæ, quibus adhuc erat velatus Moyses, vt qui ignorabãt vmbræ se & figuræ seruire cœlestiũ, veteraque illa omnia adumbrationes quasdam potiorum fuisse eorũ, inquam, quæ sunt exhibita sub luce euangelica. At nos huic luci assueti,

facile

A facile credimus affirmanti Apostolo, vniuersum illum statū veteris populi, vmbram fuisse eorum, quæ exhibita sunt in Christi ecclesia. Et quemadmodum translata vetus illa lex est in nouam & potiorem, ita translatum & illud sacerdotium in aliud augustius & multo excellentius. Veteris autem illius sacerdotij munera erant, offerre varia sacrificiorum genera, holocausta, hostias pro peccato, præterea panes sanctos & mundissimos deo, eosq; proponere in mensa propositionis, incensum insuper super altare thymiamatis in odorem suauitatis: quorum ritus in Exodo & Leuitico longe lateq; describuntur. Quorum omnium, quàm multiplicium, tam imperfectorū loco, in euangelico sacerdotio vnicum tantū, sed perfectū sacrificiū, vnica, sed munda successit hostia & oblatio, corporis, inquā, & sanguinis agni illius vere immaculati, qui tollit peccata mundi. Hanc veteris sacerdotij in nostrū longe excellentius translationem veterum multipliciumq; sacrificiorum in hoc vnum solum & perfectū commutationem, ex cuius virtute illa vetera omnem suam efficaciam habuerunt, spiritu afflatus Malachias, clarissime prædixit, atq; adeo per os prophetæ sui ipse dominus, veteris illius tabernaculi sacerdotibus loquens: Non est mihi voluntas in vobis, dicit dominus exercituum, & munus nō suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnū est nomen meum in gentibus, dicit dominus exercituū. Audis primum denunciari veteris illius, quod secundum ordinem Aaron erat, sacerdotij oblationem succedente nouo (de quo Apostolus) secundum ordinem Melchisedech. Non est, inquit, mihi voluntas perpetua in vobis, vobis, inquam, Aaroniticis sacerdotibus, nec vltra suscipiā munus aut sacrificia de manibus vestris. Quid

Veteris sacerdotij & sacrificiorū eius translatio, in nouum, augustius & vnicū perfectū sacrificium.

B ita? Quoniam non tantum in vno hoc populo Israel, cui seruiebat illud vetus sacerdotium, sed in omnibus gentibus, ab ortu solis vsq; ad occasum magnum erit nomen meum. Neq; ex vna hac familia Aaron, sed ex omnibus gentibus nouos mihi sacerdotes deligam, nouo ordine, abrogato veteri. Nec vetera illa vobis constituta & in vno loco offerenda sacrificia amplius de manu vestra suscipiam: sed in omni orbis loco sacrificabitur & offeretur nomini meo oblatio munda (propheta enim de futuro, ob certitudinem, vt solent, in præsenti loquitur) non sacrificia multa, sed vna & sola munda oblatio. Quid enim, vt Augustini verbis dicām, tam mundū pro mundandis vitijs mortalium, quàm sine vlla contagione carnalis concupiscentiæ caro nata in vtero & ex vtero virginali? & quid tam grate offerri & suscipi posset, quàm caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri? Nullam imaginari est oblationem mundā aliam, quæ per ecclesiam offertur in omni orbis loco, quàm in eucharistiæ sacramento caro & sanguis agni immaculati. Nam ieiunia, eleemosynæ, orationes, sacrificium cordis contriti, breuiter vniuersæ iustitiæ nostræ, sunt veluti pannus menstruatæ.

Hic iam rursus aduersus Christi ecclesiā insurgit ter execrandus ille Lutherus, eamq; preciosissimo illo omniumq; perfectissimo sacrificio spoliare contendit, vt quam etiam sacerdotio suo spoliare conatus est, nullam sacri inter nos prophaniq; relinquens distantiam. Qua in re tametsi impietas impietatem velut ansa trahat, satis tamen oculatus extitit: ad consequentiā attendens, & recte intelligens hæc duo sese consequi, sacerdotium, inquam, & sacrificiū, vt hoc ipsum clare attestatur Apostolus: Omnis namq; vt pontifex, ita & sacerdos, ad offerendum munera & hostias constituitur: vnde

Catholicæ ecclesiæ de sacrificio nostræ legis sententia asseritur.

vnde necesse est & hunc habere sacrificium aliquod quod offerat. Itaque vt primum abstulit à Christi ecclesia, ne statim ipse pugnaret secum & se euerteret, consequentiam in hoc recte obseruans, etiam secundum auferre conatus est, quamuis aduersus clarissimum vt iam demonstrauimus, scripturæ testimoniū, totius ab initio Christianæ ecclesiæ, eandemq; fidem & confessionem, quæ sacrosanctū hoc sacrificium in omni orbis loco quotidie offert deo patri, sacrificium equidem laudis & gratiarum actionis, pro beneficijs, quæ per dominum Iesum Christum saluatorem nostrum accepimus: & in honorem sanctorum omnium: salutem quoq; nostram & peccatorum remissionem, & viuis hoc ipsum prodesse credens, & mortuis. Hæc est per totum orbem catholicæ Christi ecclesiæ sententia, fides & confessio, hæc & fuit ab initio, si modo vna vsq; nunc ab initio fuit catholica ecclesia. Cui consona voce testimoniū perhibet vniuersus ille sanctissimorum ab initio patrum sibi succedentium venerabilis chorus. Beatus Ignatius, Ioannis euangelistę discipulus, in ea quę est ad Smirnenses epistola, sacrificij nostri, quod immolatur quotidie à nostris sacerdotibus & episcopis in ecclesia, meminit. Clemens quoq; beatissimi Petri in apostolica cathedra successor, in ea, quā superius citauimus, decretali epistola, sacrificium offerre prohibet & missas celebrare nisi in locis, in quibus episcopus iusserit. Sanctus Irenæus beatissimi Polycarpi Ioannis euangelistæ discipuli auditor, aduersus insana Valentini dogmata, sacrosanctam eucharistiam offerre nos deo affirmat, non quasi indigenti, sed quasi donationi eius gratias agentes. Iesum siquidem dominum nostrum, acceptum panem in suum corpus, & vini calicem vertendo in suum sanguinem noui testamenti, nouam docuisse dicit oblationem, quam ecclesia ab apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert deo, de quo Malachias: Ab ortu solis vsq; ad occasum magnū est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Hæc ille Irenæus apostolis proximus, & quo tempore adhuc viuebant qui cum apostolis vixerant, à quibus ille affirmat institutam à Christo noui testamenti nouam oblationem accepisse ecclesiam, & offerre in vniuerso mundo iuxta prophetæ vaticinium. Alexander item eius nominis primus, continuo post apostolorum tempora, sub Traiano videlicet, etiam apostolicæ cathedræ præsidens, in decretali quadam de non vexandis sacerdoribus: Cyprianus quoq; gloriosus martyr & pontifex in epistola ad Cecilū, & in sermone de cœna domini, eidem catholicæ veritati testimonium perhibent. Gregorius ille Nazianzenus, in præclaro quodam de sacerdotali dignitate carmine, inter cætera ita cecinit: O sacrificia mittentes incruenta sacerdotes, o animarum custodes gloriosi, o magni figmentum dei vestris in manibus ferentes. Hilarij, Ambrosij, Hieronymi, Augustini, Chrysostomi, Cyrilli, Leonis, Damasceni, Gregorij, frequentiora passim occurrunt in hanc sententiam testimonia, quàm vt hic anxie corroganda sint. Ex quibus vnum illud Chrysostomi hic libet adscribere, quod in posteriorem ad Timotheum epistolam scribit in hæc verba: Volo quidem adijcere plane mirabile, & nolite mirari, neq; turbemini. Quid vero istud est: Sacra ipsa oblatio, siue Petrus, siue Paulus, siue cuiusuis meriti sacerdos offerat, eadem est, quā dedit Christus ipse discipulis, quamq; sacerdotes modo conficiunt. Nihil habet ista præ illa minus. Cur ita? quia non sanctificant hanc homines, sed Christus, qui ante sacrificauerat. Et paulo post: Et hoc igitur Christi corpus, & illud est. Qui autem hoc illo minus aliquid habere putat, ignorat

A rat Christum esse, qui etiam nunc adest atq; operatur. Hæc ille Chrysostomus. Breuiter, in his omnibus catholicæ ecclesiæ columnis & membris præcipuis, eorundem monumenta diligenter euoluenti (ne hic sim in citandis dictis eorum prolixior) catholicæ ecclesiæ de veritate sacrosancti excellentissimiq; sacrificij nostri communem fidem & confessionem clarissime adest perspicere. Quam si malueris totius ecclesiæ voce audire & intelligere, audi confessionem sanctissimi illius Ephesini primi vniuersalis concilij, quod ante annos M.C. sub Celestino, vt supra diximus, Roma. pont. celebratum est, præsidente in eodem Cyrillo sanctiss. & doctiss. Alexandrino pontifice. Hoc in synodali ad Nestorium epistola (aduersus cuius impietatem præcipue congregatum extitit) scribit in hæc verba: Necessario igitur & hoc adijcimus. Annunciantes enim secundum carnem mortem vnigeniti filij dei, id est, Iesu Christi, & resurrectionē eius, & in cœlos pariter ascensionem confitentes, incruentam celebramus in ecclesijs sacrificij veritatem, si etiam ad mysticas benedictiones accedimus & sanctificamur, participes facti corporis & preciosi sanguinis Christi omnium redemptoris effecti. Audis ex toto orbe in vnum conuenientium sanctorum pontificum, atq; adeo vniuersæ simul in eis Christi ecclesiæ confessionem: nos celebrare incruentam in ecclesijs sacrificij veritatem, sancti (inquam) corporis & preciosi sanguinis Christi omnium redemptoris nostri. Et diuus Cyrillus, cuius in eo concilio præcipue enituit autoritas, adiectum in fine eiusdem synodalis epistolæ anathematismum, in penultimum inter alios articulorum ad præfati Nestorij assertionem impiam consequentium, aduersus detractores asserens, & eiusdem sancti, cui præfuit concilij, atq; adeo catholicæ ecclesiæ sententiam clarius explicans: Sanctam, inquit, & viuificatricem & incruentam immolationem in ecclesijs celebramus, non vnius secundum nos corpus hominis quod offertur esse credentes, similiter autem & preciosum sanguinem, suscipientes autem potius tanquam proprium corpus factum, nec non & sanguinem omnia viuificantis verbi. Communis enim caro viuificare non potest. Hæc ille ex dicti concilij, atq; adeo totius Christi ecclesiæ sententia. Cui per omnia consonat definitio Lateranensis concilij sub Innocentio tertio, in hæc verba: Vna est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quā nullus saluatur omnino. In qua idem ipse sacerdos est & sacrificiū Christus Iesus, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, &c. Et hoc vtiq; sacramentum nemo conficere potest nisi solus sacerdos, qui rite fuerit ordinatus secundum claues ecclesiæ, quas ipse concessit apostolis eorumq; successoribus. Audis impie, audis impure, Christianæ ecclesiæ & sacrificium & sacerdotiū. Idq; ipsius catholicæ Christi ecclesiæ confessione, & clarissimo testimonio. Cui quod impudenti sacrilegoq; ore insultas, quod detrahis, quod repugnas, quid aliud facis, quàm quod te hæreticū esse omnibus palam facis, nec pertinere ad Christi corpus, nec sacrosancti sacrificij eius promissionumq; participem fieri?

B (marginal letter beside "tam immolationem in ecclesijs celebramus")

Ex testimonio catholicæ ecclesiæ in Ephesina synodo.

Sed dicis ita scriptum ab Apostolo, vt Christus perfectorum bonorum pontifex per proprium sanguinem semel introierit in sancta æterna redemptione inuenta: vt deinceps appareat vultui dei pro nobis: neq; vt sæpe offerat seipsum, qui semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata, & nos sanctificaret per oblationē corporis sui semel, vna enim oblatione consummauit in æternum sanctificatos. Si autem vnica semel oblata à Christo hostia consummauit in æternum sanctificatos, si negat Paulus sæpius offerri

Rationes Lutheri aduersus veritatē nostri sacrificij.

Christum

Christum: quis igitur, inquis, tam multis missis, tam multis sacrificijs, tam C multis eiusdem semel sufficienter oblatæ atque immolatæ hostiæ repetitis oblationibus locus est? Quasi contra claram doctrinam Apostoli non sufficeret semel oblatam esse in cruce, nisi instar veterum illarum hostiarũ repeteretur ac offerretur, non solum per annos singulos, sed etiam infinitis pene locis per dies singulos. Hi fumi sunt, quos Christi fidelium mentibus offundere conaris ex verbis Apostoli. Deinde ingeris etiam scrupulos huiusmodi: Non inueniri scilicet scriptum ab euangelistis, quod in vltima cœna deo patri se Christus obtulerit, sed in cruce. Quod si tunc sacrificiũ non fuerit, nihilo magis nunc esse in missa, in qua sacerdos dominicam illam cœnam refert. Quod vero ibi Christus non se obtulerit patri, videtur ex dictis verbis Apostoli, quibus affirmat semel tantum seipsum obtulisse Christum. Addis ex verbis euangelistarum magis apparere missam aut eucharistiam, esse testamentum nouum, quàm sacrificium. Nam de calice dicit Lu
Cap. 22. cas: Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine. At diuersa sunt toto genere testamentum & sacrificium. Siquidem testamentum promissio est, aut vltima voluntas testatoris, eius morte confirmata, qua bonorum
Cap. 9. suorum, quos vult, hæredes instituit, vt etiam ad Hebræos innuit Apostolus. Inde & ridiculum vis videri ecclesiæ catholicæ morem & fidem, quo missæ sacrificiũ pro vniuersa catholica ecclesia, & viuis offert atque mortuis, eisdemque prodesse fideliter credit: cum non sit aliud (vt tu existimas) quàm aut promissio, aut donum & sacramentũ dei. Sed sacramenta non prosunt alijs, quàm ea sumentibus, quemadmodum baptismi efficacia vltra baptizatum non extenditur. Nemo enim baptizatur pro alio. Similiter nec alteri prodest alterius laici cõmunio. Postremo, neque hæc cohærere existimas, sacramentũ eucharistiæ, in missa offerri deo, esseque sacrificium: attamen to- D tum insumi à sacerdote: cũ hoc (vt tu dicis) magis sit à deo accipere nobisque tribui, quàm ipsi offerre aliquid. Huiusmodi ratiunculis impudens ille audet lacessere communem totius catholicæ Christi ecclesiæ fidem & sententiam, audet solus velut alter Goliath exprobrare agminibus dei viuentis.

Quibus priusquam respondeamus, ad memoriam tibi reuocare volui lector Christiane, fidele illud & plane Christianũ illius Origenis consilium, quod homilia quadam in Matthæum his verbis inculcat: Quoties, inquit, aduersus ea, quæ obseruat vniuersa Christi ecclesia, canonicas scripturas aliqui proferunt, quibus omnis Christianus orbis consentit & credit, videntur dicere: Ecce in domibus est verbum veritatis. Sed nos illis credere non debemus, nec exire à paterna ecclesiasticaque traditione, nec aliter credere, nisi quemadmodum ecclesiæ tradiderunt nobis. Huius, inquam, fidelis sanctique consilij admonitum te volui lector, ne si forte aut ego, aut alius quiuis, in diluendis his similibusque hæreticorum obiectionibus, iudicio tuo minus satisfecerimus, ne vel tantillum propterea apud te periclitetur catholica veritas, ne de communi catholicæ ecclesiæ fide & sententia propterea quicquam hæsites, nec propter quamcunque quæ tibi forte videretur aut scripturarum aut rationum in contrarium euidentiam, à paterna ecclesiasticaque traditione exeas, ne credas aliter, quàm didicisti in catholica ecclesia. Cuius certam indubiamque hac de re sententiam diuinis concordantem eloquijs, tam communi eiusdem in sanctissimis vniuersalibus concilijs conuenientis voce, quàm membrorum eius præcipuorum, atque adeo columnarum eius, quæ fuerunt ab initio, ex omni orbis loco, omni ætate & sæculo consona confessione

ſione clariſsime demonſtrauimus. Et quæ obſecro, vel fingi à quoquam po
A teſt alia munda oblatio, ſuccedens in locum omniū illarum veterum, quam
inter gentes in omni orbis loco ſacrificandam & offerendam propheta af-
firmat, quàm ea quæ offertur in miſſæ ſacrificio? Si dicas illam qua Chriſtus
ſemetipſum ſemel in cruce obtulit, vnaq; conſummauit in æternum ſancti-
ficatos: certū eſt illam, non inter gentes, nec in omni orbis loco, ſed in vna
Iudæa, in vnico orbis loco fuiſſe oblatam. At illa, de qua propheta, ſacrifica-
tur in omni orbis loco, & offertur nomini domini. Si cordis contriti, humi
liati & ſanctificati, ſacrificium dicas prophetam intelligere, quod etiam om-
ni orbis loco nunc offertur deo: illud equidem non deſpiciet miſericors do-
minus: ſed non eſt illa munda & perfecta oblatio, ſuccedens in priorum ſa
crificiorum locum, de qua propheta. Siquidem vetera illa omnia, ad agnum
hunc vere immaculatum reſpiciebant: quæ ſola veritas ſuam figuram eua-
cuat. At noſtri cordis ſacrificium, & quicquid ex nobis deo offerre poſſu-
mus, indignū plane eſt, quod ita ſimpliciter munda dicatur oblatio: quan-
doquidem iuſtitiæ noſtræ omnes ſunt velut pannus ſordidatus mulieris
immundæ, quæ menſtruum fluxum patitur. Deinde, vt veritas figuræ ſuæ
reſpondeat, totius catholicæ eccleſiæ conſenſu & apoſtoli teſtimonio, cer-
tum eſt, illum agnum paſchalem veterem, typum fuiſſe agni noſtri vere
immaculati, qui tollit peccata mundi. Paſcha noſtrum, inquit ille, Chriſtus
eſt. Non ſolum vt ſemel in cruce oblatus eſt, ſed etiam vt à nobis in miſſæ
ſacrificio offertur quotidie. Siquidem ille non immolabatur tantum, ſed
edebatur etiam: qui noſtri, vt in myſſæ ſacrificio typus eſt. De quo catholi-
cæ Chriſti eccleſiæ ille eius pontifex ſanctiſsimus Leo, ita non minus ele-
ganter quàm vere in ſermone quodam paſchali loquitur: Vt vmbræ cede- Serm. 7.
rent corpori, & ceſſarent imagines ſub præſentia veritatis, antiqua obſer-
B uantia nouo tollitur ſacramento, hoſtia in hoſtiam tranſit, ſanguis ſangui-
nem excludit, & legalis feſtiuitas dum mutatur, impletur. Conſtat autem
præceptum fuiſſe à domino in lege veteri, vt typicus ille agnus ante immo-
laretur, deinde ederetur. Ita enim in Exodo ſcriptum legitur: Immolabitq; Cap. 12.
eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam. Et rurſus de eodem:
Ite tollentes animal per familias veſtras, & immolate phaſe. Et iterum vi-
ctima dicitur tranſitus domini. Itaq; à ſacerdotibus noſtris verus ille agnus
offerri immolariq; ante debet, deinde & comedi.

Quanquam autem luce clarius demonſtrata ſit à nobis catholicæ fidei
hæc veritas & confeſsio, committere tamen non poſſum, quin hic velut au-
ctarij loco adſcribam beatiſsimi apoſtoli Andreæ clariſsimū teſtimonium: Teſtimo
quod ſi non ſcripturæ, at ſanguinis ſui chirographo nobis conſignauit. Et nio bea-
quamuis à Luca perſcriptum nō ſit, vt cui vnius Pauli, quamdiu illi adhæſit tiſsimi
comes indiuiduus, magis quàm in vniuerſum apoſtolicorum actorum ſtu Andreæ
dium fuit perſcribere hiſtoriam: vniuerſus tamen ordo ſacerdotū Achaiæ, apoſtoli.
qui ſpectatores & teſtes extiterunt glorioſi eius martyrij, literarum ſuarum
certa fide, et tunc vniuerſæ Chriſti eccleſiæ perhibuerunt fidele teſtimoniū,
& tranſmiſerunt ad poſteros. Autor eſt Philatetus, eccleſiaſticarum rerum Philate
ſcriptor antiquus. Aegeæ itaq; dicenti beatiſsimo apoſtolo, niſi conſentias tus Ca-
dijs immortalibus ſacrificare, in ipſaquam laudas cruce fuſtigatum te affigi pite 39.
præcipiā, ita illis teſtificantibus reſpondit Andreas: Ego omnipotenti deo,
qui vnus & verus eſt, omni die ſacrifico, non thuris fumum, nec hircorum
aut taurorum ſanguinem, ſed immaculatū agnum quotidie in altari ſacrifi-

co. Cuius carnes, postquàm omnis populus credentium manducauerit & eius sanguinem biberit, agnus qui sacrificatus est, nihilo minus integre perseuerat, & viuus, & cum vere sacrificatus sit, & vere eius carnes manducatæ sint à populo, & vere eius sanguis haustus: tamen, vt dixi, integer permanet, & immaculatus & viuus. Hæc fuit illius, hæc & apostolorum omnium, fides, doctrina & confessio. Quam vt tradiderunt primitiuæ illi ecclesiæ sub manifesta diuinæ virtutis attestatione, & sanguinis sui sigillo consignauerunt, ita ab eo tempore vsq; nunc immutatam permansisse cernimus. Nam quod tu & similes tui aliquot, eandem allatratis, canes rabidi & ferino more su appetitis, vestro hoc malo, in vestramq; facitis perniciem, quæ non expectat. Nam inferorum portæ aduersus eandem nunquã præualebunt. Aduersus quam cum Apostolum & scripturas inducis, & hic & alibi sæpe mecum mirari cogor, quidnam tibi persuadeas. An solum & primum te legisse scripturas, an solum te recte eas intellexisse & intelligere? Nam alterum est necessarium, vtrunq; autem æque non dicam temerarium, impudentiæ, impietatis & arrogantiæ plusquàm diabolicæ, sed stultitiæ, amentiæ, & euidentis insaniæ plenißimum.

Quã sit euidentis insaniæ aduersus cõmunẽ catholicæ ecclesiæ sententiam scripturis certare.

Ignorare non potes, etiam si velis, cõmunem per orbem ecclesiæ de missæ sacrificio sententiam, assertioni tuæ contrariam, sanctißimos præterea doctißimosq; patres ab initio vniuersos, consensisse huic catholicę fidei: & tuam, quam ex Apostolo stabilire conaris, damnare assertionem, qui potes nescire tantus doctor & magister in Israel, qui solus plus omnibus sapis? Ignatium dico, & Clementem pontifices & Christi martyres, Irenæum, Alexandrum primum, & ipsum apostolicæ sedis episcopum, Cyprianũ etiam martyrio gloriosum pontificem. Gregorium præterea illum Nazianzenũ, quem præ cæteris Theologi cognomine, eruditißima illa dignata est antiquitas. Hilarium insuper, Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Chrysostomum, Cyrillum, Damascenum, Gregorium alterum, & quotquot deinceps subsequuti sunt. Vniuersos deniq; totius orbis orthodoxos episcopos, qui aut congregati fuerunt in sancto illo Ephesino vniuersali concilio, aut eidem consenserunt & subscripserunt: qui omnes vno ore affirmant nos offerre quotidie hostiam illam mundam & viuificatricem preciosi corporis & sanguinis omnium redemptoris nostri, & incruentam celebrare in ecclesijs sacrificij veritatem. Aduersus quos omnes cum tu inducis Apostolum, quid aliud dicis, quàm vni tibi tandem illuxisse veram Apostoli & scripturarum intelligentiam, quam nemo illorum omnium assequutus sit? Quod ipsum quis sanæ mentis feret, etiam prius quàm è propinquo discutiatur ea de qua agitur sententia? Quis non statim te explodet, exibilabit, execrabitur, vt hostem catholicæ ecclesiæ? vt pertinacem hæreticum?

Sed quid obsecro aduersus communem hanc totius ecclesiæ fidem dicit Apostolus? Christus, inquit, perfectorũ bonorum pontifex, per proprium semel sanguinem introiuit in sancta, vt deinceps appareat vultui dei pro nobis. Non sæpe offerens semetipsum, sed semel oblatus, ad multorum exhauriendæ peccata, semel nos sanctificauit per oblationẽ corporis sui, vnaq; oblatione consummauit in æternũ sanctificatos. Et nos quidem hæc legimus in Apostolo, legerũt & sancti illi doctißimiq;, quos memorauimus, patres: nihil tamen in his contrariũ fidei catholicę ecclesiæ intelleximus, æque nos, æque & illi omnes cum catholica Christi ecclesia credimus, nos celebrare incruentam sacrificij veritatem, & sanctam viuificatricemq; nos offerre hostiam.

ftiam. Sed negat, inquit, Apostolus, vt sæpe seipsum Christus offerat, sed
A vna oblatione affirmat cõsummasse sanctificatos. Et nos consentimus Apostolo. Et nos quoq; negamus Christum sæpius obtulisse seipsum, hoc enim semel in ara crucis fecit. Sed nos ipsum quotidie offerimus in ecclesia. Non negat Apostolus ipsum sæpius offerri, sed negat sæpe offerre seipsum. Deinde & vnitatem apud nos salutaris hostiæ adstruit. Vmbræ enim illius veteris hostiæ, repetitæ sunt in annos singulos, quoniã nihil in se perfecti habebant, nec mundabant, nec cõsummabant accedentes. Nam si vna earum fuisset perfecta aliqua ad remittenda peccata, consummandosq; accedentes, nihil opus erat succedente & repetita altera. At nos, inquit, sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel, qui vnam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternũ sedet ad dexteram dei, vna enim oblatione consummauit in æternum sanctificatos. Vides, quorsum vnitatem hostiæ semel oblatæ à Christo commendet Apostolus, nempe à plenitudine & perfectione. Vna enim illa satis est delendis ab initio totius mundi peccatis, vna consummauit in æternũ eos qui sanctificantur. Nulla alia opus est, neq; vt iterum sese Christus offerat, sed nobis tantum opus est, vt plenitudinis illius participes efficiamur. Nihilo plus faceret, si iterũ in terras descendens, rursus se crucifigi permitteret, si iterum se deo patri offerret in ara crucis, nihilo plus sibi aut nobis mereri posset. Totum promeruit, quicquid mereri potuit, semel oblata illa hostia, quæ satis est & sufficit totius ab initio mundi peccatis omnibus, imo infinitorum, si essent, mundorum. Quid igitur? Nunquid vna illa oblata hostia, totius mundi peccata deleta sunt? nunquid sanctificati & consummati in æternum omnes? Non hoc dicit Apostolus, sed vna oblatione consummasse aut perfectos fecisse dicit in æternum omnes, qui sanctificantur. Sed nunquid etiam infideles & increduli Iudæi, Saraceni, & gentes idololatræ, quæ ignorant deũ, vna illa oblatione omnes sanctificati sunt? Nunquid etiam sanctificati omnes qui credunt in Christum, etsi sint adulteri, fures, homicidæ, sacrilegi? Certe de his affirmat Apostolus, quod regnum dei non possidebunt. Nunquid propterea non est perfecta illa hostia? Nũquid amplius his fieret, si quotidie Christus seipsum pro illis offerret in cruce? Certe, quantum ad hostiæ illius perfectionem attinet, inexhaustæ plenitudinis est, omnibus patet, omnibus sufficit, nunquã exhaurietur eius meritũ, nec altera aut iterata hostia opus est, sed per nos stat, quo minus plenitudinis illius efficiamur participes. Quæ cum tantum fluat in Christi mystico corpore, in eius membra à capite, necesse est ante omnia, membrum sit illius corporis, qui plenitudinis quæ consistit in capite & ab eo in membra influit, particeps esse voluerit. Deinde, ne eiusmodi influxui ponat obstaculum, suisq; ipsum peccatis excludat. Duo enim sunt quæ impediunt influxum à capite in membrum aliquod corporis. Vnum, si diuisa sit eius ad caput continuitas, secto videlicet neruo per quem continuatur & coniungitur capiti: alterum, si salua ea continuitate neruus ille, per quem à capite animalis facultas in membrum influit, impeditus sit, hoc est, vel obstructus, vel oppressus: ita vt influenti (quantũ in ipsa est) parti principi seu capiti facultati; transmissæ nõ pateat aditus. Quod fit, si vel hamo, laqueoue comprehensus adstringatur fortiter, alioqui sanus neruus & integer. Videbitur enim statim membrũ hoc quod per eum neruum contineatur capiti (quemadmodum in anatomicis medicorum experimentis videre est) sensu & motu repente destitui. Idẽ accidit, si viscoso aliquo crassoq; humore

B

Christũ semel quidẽ seipsum offerre, at nos ipsum offerre quotidie.

N ij neruus

neruus constipetur immodice, aut si aliqua sui parte, phlegmone aut scirro proprio occupetur, aut vicinæ partis affectu eiusmodi ipse veluti ab incumbente sibi onere cōprimatur extrinsecus, aut vbi luxatis fractisue ossibus, meatus per quos incedunt, arctiores redduntur. His omnibus modis, principio exigua admodum facultatis portiuncula influentis à capite, admissa ad membra, ob impeditum transitum, eadem redduntur stupida: deinde aucto noxio affectu, excluso plane influxu à capite, sensu omnino motuq; destituuntur. Nominatur à medicis paralysis eiusmodi eorum vicium. Quod si diutius hæreat, ipsa etiam membra exclusa diutius à commerito & influxu capitis, propriū vitium contrahunt, tandem plane irremediabile, etiam vt primum illud, quod in neruo eatenus hęserat, amoliri potuisset. Idem ad rationem accidit in corpore Christi mystico. In primis hoc per se notum est, neminem participem fieri vitalis illius salutarisq; influxus à capite, nisi qui eius corporis membrum est, & qui manens in vnitate ecclesiæ, eius capiti suo illo modo continuatur & coniungitur. Potest tamen etiam salua illa vnitate & connexione, influxum capitis excludere, vt si illi ponat peccati mortalis obicem. Quem nisi amoueat, nisi fenestram & meatum aperiat, per quem influxus ille ad eum ingrediatur à plenitudine capitis, non potest eius particeps fieri. Non quidem ob defectum virtutis & plenitudinis, quæ exundat in capite: sed quia, obstructo meatu, excludit eandem. Qua si diutius careat, etiam peiorem affectū contrahit, per quem prorsus fit alienus à salutari illo viuificoq; influxu à capite. Peccator enim cum in profundum venerit, contemnit. Corpori Christi mystico incorporamur per baptismum, sacramentum fidei, quod prima ianua est aut fenestra, per quam salutaris illius hostiæ participes efficimur, per quā plenitudo illa meriti Christi & gratiæ, ad nos influit à capite. In cuius innocentia quandiu permanemus, ea nos sanctificat & perfectos efficit. Quod si fenestram illam obturauerimus, per mortalis peccati obicem, necesse est, vt relictis peccatis ad salutaria, quæ supersunt & nobis à Christo ad remedium & salutem relicta sunt, sacramenta confugiamus, quibus amoliamur positum obicem: necesse est, vt ieiunijs, eleemosynis, orationibus & sacrificio cordis contriti, noxium quem contraximus, amouere studeamus affectum, vt nos rursus exhibeamus aptos & idoneos influxui meriti ac plenitudinis illius salutaris hostiæ à Christo capite: necesse est, vt illum nostra culpa à nobis auersum, diuinæ misericordiæ prouocatione rursum allicere, & ad nos conuertere studeamus. Ad quod cum multa nobis remedia reliquerit diuina benignitas, nullum certe efficacius, quàm quod eiusdem illius hostiæ mundæ deo patri gratissimæ illius inæstimabilis sacrificij (quod antea in ara crucis ille ipse summus sacerdos noster & pontifex eidem obtulit) quoties placeret etiam nobis eidem offerendi potestatem copiamq; fecit. Quæ plenitudinem sui vt semel in crūce oblata est, ad nos refundit, diuinamq; ad nos benignitatem deuocat, & nos deo eiusdem salutaris hostiæ glutino, ineffabili quodā modo coniungit, atque ad caput nostrum mirabilem quandam cognationem familiaritatemq; tribuit, atque eius influxibus percipiendis quàm aptissimos paratissimosq; reddit. Vides, quàm pulchre nobis conueniat cum Apostolo. Quem quod tu aliter, quàm nos, intelligis, hinc est, quia tuum, non Apostoli, nō scripturarum sensum quæris in scripturis & Apostolo. Is enim scripturarum vere germanus sensus est, qui est communis catholicæ per orbem ecclesiæ. Ad quem perpetuo respicit, quisquis in tractandis scriptu-

Sacramentum baptismi, prima ianua, per quā plenitudo illius hostiæ & meriti passiōis Christi in nos influit.

ſcripturis hallucinari noluerit. Nihil ergo mirum, ſi tu contempta vnica illa A infallibiliq; rectæ ſcripturarum intelligentiæ amuſsi, tuorum ſomniorum portenta impia, pro ſcripturis eorumq; natiuo ſenſu intrudis.

Sed iam reliquum rationum tuarum, quibus communem eccleſię fidem conaris euertere, expendendum eſt.

Dicis non eſſe ſcriptum in euangelijs, quod Chriſtus in nouiſsima cœna ſe ſacrificauerit aut obtulerit deo patri. Sed etiam hoc ſcriptum meminiſti in euangelio, multa feciſſe Chriſtũ quæ in euangelio ſcripta non ſunt. Itaq; hac tua collectione per ſe infirma, & quam riderent atq; etiam exibilarent ac exploderent dialectici, quàm nihil, non dico, demonſtras, imo q̃ nullam veri ſimilitudinẽ facis, primo libro clariſsime demonſtrauimus. Itaq; ſi hic dixero, quod ab alijs ante nos orthodoxis dictum inuenio, trifariã ſeipſum obtuliſſe Chriſtum. Primum typice, in agno paſchali ex ritu veteri, vt qui implere & conſummare venerat legem, nõ ſoluere: deinde in ſacramento, vt completa iam illa legali hoſtia noua ſuccederet, nouumq; quod tunc inſtituit ſacerdotiũ (dicendo, hoc facite in meam commemorationem) nouum haberet iugeq; quod offerret ſacrificiũ: poſtremo, in ara crucis, de qua Paulus ad Hebræos, quod vna illa ſic oblata hoſtia conſummauit in æternum eos qui ſanctificantur. Si, inquam, ad hunc modum, nec improbabiliter diſtinguerem de Chriſti ſacrificio, de tertio hoc intelligens loqui ad Hebræos Apoſtolum, alijs quàm adhuc audierim, rationibus conuincendus eſſem. Certe verborum, quibus hoc nobis myſterium euangeliſtæ explicant, energia manifeſte hoc innuere videtur, vt in nouiſsima illa cœna Chriſtus ſeipſum verum & innocentiſsimum agnum, ſub ſpecie panis & vini immolauerit, iuxta ritum noui ſacerdotij ſecundum ordinem Melchiſedech. Iurauit enim ille deus pater, quod ſacerdos eſſet ſecundũ ordinem Melchiſedech, B cuius in pane & vino oblationem fuiſſe teſtatur ſcriptura. At nuſquã alibi quàm in nouiſsima cœna hoc ſacrificij genus obtuliſſe & cõſummaſſe Chriſtus legitur, quando ſub panis & vini ſpecie ſuum corpus & ſanguinem cum gratiarum actione deo patri obtulit, ſimul & ſumenda diſcipulis diſtribuit. Ita iam vere exercens nouum illud ſacerdotium ſecundum ordinem Melchiſedech, & nouo inſtituto adimplens figurã phaſe illius veteris. Ita enim recumbens cum apoſtolis ſuis duodecim loquitur apud Lucam: Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar. Hoc paſcha, inquit, non illud vetus, typicum & veruecinum, in quo nihil dignum erat tanto Chriſti deſiderio, ſed nouum illud, quod in locum veteris ſubſtituit. Hoc certe diligenter annotauit ille Tertullianus aduerſus Marcionem, ſcribens in hæc verba: Profeſſus eſt itaq; ſe concupiſcentia concupiſſe edere paſcha, ſed ſuum, indignum enim, vt quid alienum tantopere concupiſceret deus, acceptumq; panem, diſtributumq; diſcipulis, corpus ſuum illum fecit. Vides, quod paſcha ille tanto deſiderio deſiderauit manducare cum diſcipulis ſuis priuſquam pateretur, nempe ſub nouo ſacramento ſuum corpus & ſanguinem. Tot ante annis Iudæorum paſcha manducauerat, etiam cum diſcipulis manducauerat & ſemel & iterum atq; iterum. Quare de eo minime loquutũ, certum eſt. Nouum ergo verumq; illud erat, quod tantopere deſiderabat cum diſcipulis comedere. Si autem paſcha, ergo vt reſponderet figuræ ſuæ adumbrationiq; veteri, immolari prius, deinde & manducari debuit. Hic enim veteris illius phaſe ritus præſcriptus fuerat à domino. Ita ſane ante nos hoc intellexerũt ſancti patres noſtri, quos ſi in hoc imitabimur,

An Chriſtus etiã in nouiſſima cœna ſe ſacrificauerit.

Trifariam ſe obtuliſſe Chriſtũ.

N iij nihil

nihil profecto aberrabimus. In primis sanctus ille Cyprianus gloriosus martyr & pontifex ita docuit fidelem populum in sermone de cœna domini. C
Cœna itaque disposita, inquit ille, inter sacramentales epulas, obuiauerunt sibi instituta antiqua & noua, & consumpto agno quem antiqua traditio proponebat, inconsumptibilem cibum magister apponit discipulis. Nec iam ad elaborata impensis & arte conuiuia inuitantur populi, sed immortalitatis alimonia datur, à communibus cibis differens, corporalis substantiæ retinens speciem, sed virtutis diuinæ inuisibili efficientia probans adesse præsentiam. Significata olim à tempore Melchisedech prodeunt sacramenta, & filijs Abrahæ, facientibus opera eius, summus sacerdos panem profert & vinū. Hoc est, inquit, corpus meum. Manducauerant & biberant de eodem pane secundum formā visibilem, sed ante verba illa, cibus ille communis tantummodo nutriendo corpori commodus erat, & vitæ corporalis subsidium ministrabat. Sed postqua à domino dictum est, hoc facite in meam cōmemorationem, hæc est caro mea, & hic est sanguis meus, quotiescunque his verbis & hac fide actum est, panis iste supersubstantialis, & calix benedictione solenni sacratus, ad totius hominis vitam salutemque proficit, medicamentum & holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates existēs. Hactenus Cyprianus. In quibus verbis hoc primū annotabis, quod in illa cœna dicit obuiasse sibi instituta antiqua & noua in figura veteri, & in eius exhibita veritate, pascha vetus, & pascha nouum. Deinde quod clare affirmat nouū hoc pascha in eucharistiæ sacramento, duplicem habere rationem, & medicamenti ad sanandas infirmitates, & holocausti ad purgandas iniquitates. Eodem modo hoc intellexit diuus Hieronymus in commentarijs in caput XXVI. Matthæi, in hæc verba scribens: Et finem carnali festiuitati volens imponere, vmbraque transeunte, paschæ reddere veritatem, dixit: Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar, etenim pascha nostrū immolatus est Christus. Hæc Hieronymus. D
Eodem quoque modo hoc ipsum Augustinus intelligit libro II. aduersus Petiliani epistolam: Aliud, inquit, est pascha quod Iudæi de oue celebrabant, aliud quod nos in corpore & sanguine domini accipimus. Eandē sententiā Chrysostomus in concione quadam inculcat fideli populo: Et ideo, inquit, in ipsa mensa vtrunque pascha & typi & veritatis celebratū est. Nam sicut pictores pingendam tabulam vestigijs quibusdam adumbrare consueuerunt, & sic colorū varietate perficere: ita & Christus fecit in mensa, & typum paschæ descripsit, & pascha veritatis ostendit. Ille etiam Leo sanctissimus pontifex, in his quæ paulo ante citauimus paschalis cuiusdam sermonis verbis: Vt, inquit, vmbræ cederent corpori, & cessarent imagines sub præsentia veritatis, antiqua obseruantia nouo sacramento tollitur, hostia in hostiam transit, sanguis sanguinē excludit, & legalis festiuitas dum mutatur impletur. Vides vmbrā paschæ veteris, & respondens sibi corpus noui paschatis quod cum discipulis edere tantopere desiderauerat Christus. Vides imagines excludi præsentia veritatis, antiquam obseruantiā nouo sublatam sacramento, & hostiā transire in hostiam, & excludi sanguine sanguinem. Hostia ergo etiam tunc fuit pascha illud nostrū. Ita sane etiam hoc ipsum catholica Christi intelligit ecclesia: quæ toto orbe terrarū post prolata illa mystica consecrationis verba (Hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei. Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriā facietis) ita subiungit: Vnde & memores domine nos tui serui, sed & plebs tua sancta eiusdem Christi filij

Chrysostomus homilia de proditione Iudæ.

Ex catholicæ ecclesiæ sanctētia.

filij tui tam beatæ passionis, &c. offerimus præclaræ maiestati tuæ de tuis
A donis & datis hostiam puram, hostiam sanctam & immaculatam. Vides, quid sibi præceptum intelligat ecclesia a Christo dicente in illa cœna nouissima: Hoc facite in meam commemorationem, cuius se memorem esse testatur nempe, vt offerat diuinæ maiestati hostiam illam sanctam & immaculatam, quemadmodum Christus suo præmonstrarat & instituerat exemplo. Vbi ergo tuæ illæ frigidæ, nugacissimæq; ratiunculæ, quibus hunc cōmunem ecclesiæ sensum, communemq; fidem conaris euertere: Scilicet, nō esse scriptum in euangelio, quod in illa nouissima cœna ipse sese obtulerit Christus: O impietatem cœcam, & cæcitatem impudentissimam. Quanquam vt daremus, non significatum hoc ab vllo euangelistarū, quod Christus in illa cœna sub nouo sacramento habuisset etiam rationē hostiæ, quemadmodum neq; hoc satis clare explicant, quibus ipse verbis consecrauerit: imo vt etiam hoc daremus, quod Christus sese non obtulisset tunc in sacramento, nondum videlicet oblatus in cruce, sed tantum se exhibuisset suis discipulis, vt panem viuificum, vt medicamentum ad sanandas eorum infirmitates, vt immortalitatis arrabonem, vt pignus immensi sui erga nos amoris, sicut cum veluti communio exhibetur laicis: quid obsecro impediret, quo minus nobis posset habere rationem sacrificij? Nunquid res ipsa talis non est quæ possit diuinæ maiestati offerri: Nunquid quæ accepta non est? Nunquid non est illa vna & sola deo placens perfectissimaq; hostia? Nunquid non ille agnus immaculatus qui tollit peccata mundi: Cuius cum misericordissimus deus infinita bonitate sua nobis quotidie copiam faciat, cum in nobis nihil inueniamus, quod tantæ maiestatis oculis digne offerre possumus, quin sua sibi dona & munera, sibiq; gratissimam hostiam offeramus quid quæso impedimenti est? Quid, inquit Augustinus, magis gratū
B vel a nobis offerri, vel a deo suscipi posset, quam caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri: An quia ipse nobis donauit, donatq; seipsum, ideo ipsum diuinæ maiestatis oculis offerre non possumus: Num quid habet homo a deo quod non acceperit: In manu tua, inquit ille fidelis Dauid, magnitudo & imperium omnium, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. An quia semel in cruce oblata est sacrosancta hæc hostia, iterato a nobis offerri non potest: Quid obest obsecro, quando semel oblatum, nobis redditur integrum, quo minus iterato possit offerri a nobis: Ille opus nō habet seipsum offerre sæpius, quandoquidem vnius suæ oblationis inexhausta meriti plenitudo in æternum permanet. At nos opus habemus, vt fontem illum meritorum oblationis illius perennem ad nos deriuemus, ad nos aduocemus, auersum a nobis ac repulsum mole peccatorum nostrorū, quam illi frequenter obijcimus, qua influxum in nos eius excludimus.

Etiam vt non sobe tulisset se Christus in sacramento, a nobis nihilo minus posse offerri

Tanti ferme, aut minoris etiam ponderis est, quod nugaris consequenter, missam testamentum potius nouum esse, quam sacrificium, cum apud Lucam ita dominus loquatur de calice: Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. Sed impudentiam tuam satis mirari mecum non possum, qui tot sanctissimorum catholicæ ecclesiæ præsidum, tot doctissimorum patrum Christiani orbis luminarium, totius deniq; ecclesiæ consensum cōmunemq; sententiam pluris non facias, quam vt illum eiusmodi nugis & ineptijs audeas lacessere & conuellere. Nam testamentum pro lege accipi in sacris literis, si nescias, miserandum: si sciens dissimulas, ridendum sane est, te omes adeo existimare stupidos, vt nemo intellecturus sit. Testamentū enim

Testamētū quid.

lex quædam est testatoris. Vnde prior, vetus testamentum dictum est, & lex noua, testamentum nouum. Quoniam autem nec primum quidem testamentum sine sanguine dedicatum est. (Lecto enim, inquit Apostolus, omni mandato legis a Moyse vniuerso populo, accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cum aqua, & lana coccinea, ipsum quoq; librum & omnem populum conspersit, dicens: Hic est sanguis testamenti quod mandauit ad vos dominus.) Ad eundem modum, vt figuræ sua responderet veritas, nouum etiam testamentum, nouamq; legem suam, Christus dedicaturus in sanguine, vini calicem conuertit in suum ipsius sanguinem, quo non aspersit, sed potauit suos apostolos, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic enim est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Ita loquitur apud Matthæum & Marcum. Ex quibus clare cõstat, qua locutionis figura hoc intelligendum sit apud Lucam & Apostolum, qui ita referunt dixisse dominum: Hic calix, aut hoc poculum, nouum testamentum in meo sanguine, aut per meum sanguinem. Hoc est, hic calix, aut hoc poculum, confirmat nouum testamẽtum in meo sanguine. Aut vt illi dicunt: Hic est sanguis meus noui testamenti confirmatiuus. C

Stupida Lutheri impietas qua virtutẽ nostri sacrificij euacuat nec alij quã sumenti vult prodesse.

In quo vero sacrificij nostri efficaciam conaris circumscribere, ne alteri prosit seu viuenti seu mortuo, quam instar baptismi & reliquorum sacramentorum vni illi a quo sumitur, quam quæso ridiculum teipsum facis, & malignitate stupidum: Adeo non intelligis de ratione sacrificij esse, vt offerri possit pro alio: Omnis pontifex, inquit Apostolus, ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Qui condolere possit ijs qui ignorant & errant, quoniam & ipse circundatus est infirmitate: & propterea debet quemadmodum pro populo, ita & pro semetipso offerre pro peccatis.

Quam insuper etiam illud ridiculum, imo stupidum & plane pudendum, quod putas non cohærere, vt eucharistia in missa sacrificij rationem habeat & insumatur a sacerdote: Videris enim eiusmodi afferens, nunquã legisse sacras literas, quas tamen tibi solus vendicas. Perlege Exodum & Leuiticum sacros libros, & vide a quibus edebantur victimarum, hostiarũ & sacrificiorum carnes. Videbis sane, quam consona, quam expedita illi sint in scripturis omnia, qui suam illis amussim adhibet, nempe, catholicæ ecclesiæ communem sententiam, atq; ad illum perpetuo respicit. Et quibus contra errorum tenebris, quibus perplexitatibus inuoluatur, qui illa regula aut neglecta aut contempta suo fidit ingenio, suum sensum sequitur. Sed hæc de noui sacerdotij nostri nouo sacrificio, eiusq; veritate, aduersus Lutherum eiusq; impietatis & amentiæ sectatores plus satis. D

De efficacia sacerdotalis orationis pro populo, inter quem & deum sacerdos mediator quidam constitutus est: vtq; eiusdem sit populo benedicere & inuocare nomen domini super eum. CAP. VI.

OMnis sacerdos ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad deum. Quod tametsi de pontifice dicat Apostolus, de sacerdotio tamen in vniuersum hoc ipsum intelligere, idem ille ipse haud obscure significat, ad Christi hoc sacerdotium applicans. Nam cum subiungeret, honorem sacerdotij neminem sibi vsurpare posse, sed qui vocatur a deo, quemadmodum Aaron. Sic, inquit, & Christus non semetipsum clarificauit vt pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum

& in

& in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchi
A sedec. Vides vt de pontificio & sacerdotio indistincte illic loquatur Aposto lus. Omnis itaq; sacerdos constituitur pro hominibus in his quæ sunt ad deum, vt sit velut mediator quidam inter deum & populum. Quod autem ho minum ad deum est, nequaquam simplex est nec vnius generis, sed multa & varia, vt plurali locutione ipse etiam Apostolus indicat. In eis, inquiens, quæ sunt ad deum, non in eo quod ad deum est. Quorum primum est, offerre diuinæ maiestati pro peccatis iam viuorum, quam mortuorum sacrificium. Deinde, orare pro eisdem. Hæc in veteri vmbra fuisse sacerdotalis muneris, vniuersa pene eiusdem testatur historia. Si peccauerit omnis turba filiorum Israel, oblata pro eius peccato iuxta ritum præscriptum constituta hostia, & rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis dominus. Hæc dei ipsius verba sunt. Similiter si peccauerit seu princeps seu vnusquilibet e populo, oblata pro eius peccato ad præscriptum ritum constituta hostia, rogabit, inquit, pro eo sacerdos, & pro peccato eius & dimittetur ei. Audis sacerdotale officium, audis quoque nec frustra illum suo defungi officio. Rogabit, inquit, pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Hoc dicit illa æterna veritas, cuius verba cœlo, terraque firmiora sunt cuius non im putare peccata, est eadem esse remissa. Beatus equidem vir, cui non imputabit dominus peccatum. Sed nunquid etiam sanctus est omnis sacerdos, vt ob vitæ sanctimoniam præ cæteris mereatur pro aliorum peccatis, eius exaudiri oratio? Nam, & ipsum infirmitate & peccatis circundatum, si forte du bitas, testatur Apostolus, & propterea, inquit, debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis. Quid igitur? Orabit, inquit, pro eo sacerdos & pro peccato eius, & dimittetur ei. Ideo dimittetur, quia orat sacerdos, non quia vir sanctus, nulli peccato obnoxius. Itaque
B cum post diuinam vltionem in Chore, Dathan, Abiron, & complices synagogæ proceres præsumentes vniuersam multitudinem sanctificatam esse ad sacerdotium, imputasset populus ipsis Moysi & Aaroni, tot virorum optimatum necem, quasi pro sua ipsorum dignitate zelantibus, & ob id aduersus eos tumultuarentur, & seditionem commouerent, dicens: Vos inter fecistis populum domini, egressaque a domino plaga ea propter grassaretur in populum, & iacerent tam Moyses quam Aaron proni in terra, orantes coram domino, dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens cito ad populum, vt roges pro eis. Iam enim egressa est ira a domino, & plaga deseuit. Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat incendium, obtulit thymiama, & stans inter viuos & mortuos, pro populo deprecatus est, & cessauit plaga. Vides quamuis vitæ merito & specialis gratiæ prærogatiua apud deum magis valeret Moyses, quam Aaron, atque etiam hoc ipsum videret in spiritu, quod latebat Aaronem, vltricem flammam iam in populum egressam a domino: tamen vt sacerdotalis auto ritatis dignitatem & efficaciam commendaret ac demonstraret posteris, Aaronem iussit currere ad populum, & orare pro eis. Quod cum fecisset, & misso incenso pro eis deprecatus esset, plaga substitit.

Sacerdos mediator quidam inter deum & populum. Sacerdotalia munia. Sacrificiũ. Oratio.

Leuit. 4.

Num. 16

Et quanquam de viuis tantum hæc dici videantur, quibus prosit sacerdotale sacrificium & oratio, etiam defunctis efficaciter prodesse, sacra testatur Machabæorum historia, de fortissimo Iuda Machabæo scribens,

vt pro

vt pro his qui ceciderant in prælio, propterea quod contra legem se polluissent in anathemate. & sustulissent de idolorum donarijs, a quibus lex prohibet Iudæos, conuersus ad preces cum suis, deum rogauerit, vt id quod factum erat delictum, obliuioni traderet. Et facta, inquit, collatione duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam, offerri pro peccatis mortuorum sacrificium. Vides etiam ante Christum, fide illorum veterum sacerdotale sacrificium, tametsi vmbraticum, & orationem, prodesse ac profuisse etiam defunctis. Neq; est quod autoritatem librorum Machabæorum hic quisquam in dubium reuocet, eo quod reijciantur ab Hebræorum canone. Indubiam siquidem illis autoritatem tribuit ecclesiæ Christi autoritas, vnde scripturarum omnium autoritatem nobis dependere, libro primo luce clarius demonstrauimus. De quibus D. Augustinus libro decimo octauo de ciuitate dei, hoc ipsum quod nunc diximus, constantissime affirmat: Machabæorum libros, inquit, non Iudæi, sed ecclesia Christi pro canonicis habet. Nec temere aut ex suo capite hoc de illis sanctissimus episcopus & singularis ecclesiæ doctor confinxit testimonium, sed catholicæ ecclesiæ sensum, consensumq; expressit. Nihil ipse præsumit definire de scripturis canonicis, sed ecclesia, inquit, Christi pro canonicis habet. Non vt nunc miseri homuntiones quidam execranda impudentia Aristarchos se constituunt diuinarum scripturarum omnium, atq; adeo sacri spiritus, easq; pro suo spiritu & ingenio, in classes describunt ac distribuunt, quasdam etiam ad vsum resecant, alias eorum autorum pernegant, sub quorum titulo ante annos mille leguntur a catholica ecclesia, homines vt in alijs plerisq; corrupti mente & reprobi circa fidem, ita hac in re intolerandæ temeritatis, præsumptionis & superbiæ exagitati spiritu. Ita Erasmo plus ponderis habet vnus quam alius canonicæ scripturæ liber, etiam quem nihil dubitat esse de canone. Eidem non videtur prima illa epistolarum canonicarum esse Iacobi apostoli, nec referre maiestatem illam aut grauitatem apostolicam. Hoc præcentore hic subsultat Lutherus, & obelisco hanc epistolam iugulat (o definitores temerarios, & ex suo spiritu metientes apostolicum spiritum) indignam affirmantes, quæ profecta sit ab apostolico spiritu, quod ipsius impietatem per eandem euidentissime conuellit diuinus ille spiritus. Petri epistolam secundam tametsi a canone non amoueat, Petri tamen esse non credit. Sed mirum est, virum tantum, & qui censorem diuinarum scripturarum omnium agere non erubescit, tam ridicule & pueriliter labi, nec consequentiam attendere, sed sibi euidenter contradicere. Nam in vna hac epistola euidentissime sequitur, si Petri non sit, canonicam esse non posse. Imo impostoris alicuius & mendacis hominis necessario fuerit oportet. si Petri non sit, cum autor Simonem Petrum & apostolum Iesu Christi se faciat affirmetq; se fuisse cum domino Iesu in monte sancto, speculatoremq; eius maiestatis & gloriæ, audisse coelitus delapsam illam patris vocem: Hic est filius meus dilectus. Aut ergo canonicam neget oportet, aut veracem fuisse eius autorem, qui se Simonem Petrum affirmat, Iesu Christi apostolum, & qui præsens inter fuit cum Christo cum transfiguraretur. Ita quoque epistolam ad Hebræos Pauli esse non credit, sub cuius nomine & titulo longe ante mille annos, & inde continuo legitur ab vniuersa CHRISTI ecclesia. Sed de eius, inquit, autore, vt ingenue fatear, adhuc dubito, dubitaturus, donec expressum super hac re iudicium ecclesiæ videro. Neque enim Nicenum concilium aut Carthaginense ex sese obligabat vniuersam ecclesiam.

Libros Machabæorum esse de canone Christianæ ecclesiæ.

Capite trigesimo septimo.

C

D

Hæc

Hæc ille ad verbū in ſuppûtationibus. Sed miror, quale hic iudiciū eccleſię,
A cui acquieſcat, expectet, cui nō videtur definitio Niceni concilij eſſe iudiciū eccleſiæ. Quo enim pacto aliter poſſit videre iudiciū eccleſię, niſi vel in totius eccleſię cōſenſu (quem alicubi facile adeſt perſpicere, & præſertim in eo, de quo ipſe expectat iudicium eccleſiæ; ſiquidem toto orbe terrarum epiſtolam ad Hebræos legit ſub nomine Pauli apoſtoli) aut in definitione vniuerſalis concilij legitime congregati & celebrati. In quo vna cum ſuo capite, vniuerſalis eccleſiæ antiſtite, aut eius legatis congregantur & conueniunt ex toto orbe terrarum eccleſiarum antiſtites. Aut ex definitione catholicæ eccleſiæ præſulis, quæ ex cathedra Petri profertur. Quo, inquam, pacto aliter, quam aliquo horum trium modorum, quiſquā poſſit videre iudicium eccleſiæ, ego ſane non intelligo. Ipſe ſi quem alium modum expectet per quem videat iudicium eccleſiæ, eum doceat nos oportet. Nobis certe vt nullus conſtat modus alius, ita quilibet eorum ſatis eſt ad videndum eccleſiæ iudicium. Quod enim toto orbe terrarum videmus eccleſiam tenere & credere, qui dubitari poteſt, hoc eſſe eccleſiæ iudicium? Quod inſuper vniuerſi ex toto orbe terrarum, aut ſaltem præcipui & ſaniores eccleſiarum antiſtites vna cum ſuo totius eccleſiæ præſule credunt & definiunt: an non ipſius eccleſiæ hæc eſt fides, hæc ſententia, hoc iudicium? Sed de duabus his vijs ad intelligendam eccleſiæ fidem, ſententiam ac iudicium lib. I. prolixius egimus. Tertiam vero viam magis expeditam & æque certam, libro IIII. euidenter adſtruemus. Cui vero his modis compertum eſſe non poteſt eccleſiæ de re quacunq; iudicium, ſed expectat vt vniuerſa eccleſia toto orbe diffuſa aliter quam vt dictū eſt ſibi loquatur, ſuumq; ſibi iudicium exprimat, hærebit perpetuo, neceſſe eſt: nam aliter iudicium eccleſiæ non intelliget. Nos vero illis valere iuſſis, certi de iudicio eccleſiæ (vt redeamus ad id vnde
B nos diſtraxit iſtorum impia temeritas) dicimus cum Auguſtino Machabęorum libros, non equidem Iudæos, ſed eccleſiam Chriſti pro canonicis habere. De cuius hac de re ſentētia, ſi nihil aliud, certos nos reddidit definitio III. Carthagineñ. cōcilij, cui idē B. Auguſtinus interfuit, cuius decreto XLVII. vterq; Machab. liber inter canonicas & diuinas ſcripturas connumeratur.

Sed quomodocunq; autoritatem ſacræ Machabæorum hiſtoriæ quiſquā aut poſſet aut vellet reuocare in dubium, dubia eſſe non poteſt catholicæ per orbem eccleſiæ (quam velimus nolimus confiteri oportet columnā & firmamentū veritatis, & cuius vnius autoritas ſcripturarū nobis omniū autoritatē ſtatuit) de hoc ipſo de quo agitur, catholica fides & ſententia. Quę non ſolū nunc, ſed annos mille, atq; adeo a ſui initio, ex apoſtolica traditione ſacrificium hoc noſtrū agni immaculati in miſſa offert pro viuis & defunctis: quemadmodū libro primo, cū de viuorū ſuffragijs, an defunctis prodeſſent, catholicæ eccleſiæ explicauimus ſententiā, ex Iſidoro, Auguſtino, Chryſoſtomo, Ambroſio, Cypriano, cæteriſq; clariſſime demonſtrauimus. Et cuiq; ſacerdoti in ſua ordinatione dicit eccleſia: Accipe poteſtatem offerendi ſacrificiū deo, miſſaſq; celebrādi pro viuis & defunctis in nomine dñi. *Certa fides catholicæ eccleſiæ de efficacia ſacrificij & orationis ſacerdotalis pro defunctis.*

Iam & ſacerdotalis muneris eſſe, benedicere populo, & inuocare nomen domini ſuper eum, vt in ſacerdotio Melchiſedec (quod fuit ſingularis quædam, expreſſiorq; noſtri ſacerdotij figura, hoc teſtante Apoſtolo) oſtendit vetus ſcriptura, ita in ordinatiōe noſtrorū ſacerdotum clariſſime indicat ſancta mater eccleſia. De Melchiſedec, cum Abraham victor & opimis ſpolijs

onuſtus

onustus a cæde regum illorum Orientalium reuerteretur, ita habet scriptu
Gene. 14 ra: At vero Melchisedec rex salem proferens panem & vinum (erat enim C
sacerdos dei altissimi) benedixit Abrahæ, & ait: Benedictus Abraham deo
excelso, & benedictus deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus
tuis sunt. Et dedit ei Abraham decimas ex omnibus. Vides sacerdotalis mu-
neris esse, benedicere populo. Melchisedec benedixit Abrahæ. Quare?
Quia erat sacerdos dei altissimi. In ordinatione quoque vniuscuiusque sacerdo
tis sancta mater ecclesia ordinandum, vt tam sublimē gradum digne suscie-
piat primum admonens, quæ eius munera sunt, subijcit dicens: Oportet enim
presbyterum offerre, benedicere, præesse, prædicare & baptizare. Deinde
sancto oleo manus ordinandorum consecrans, dicit: Consecrare & sanctifi-
care digneris domine manus istas, per istam vnctionem, & nostram bene-
dictionem, vt quæcunque benedixerint, benedicantur: & quæcunque conse-
crauerint, consecrentur, & sanctificentur in nomine domini Iesu, amen.
Quem equidem ordinationis ritum, ex apostolica traditione acceptum to-
to orbe seruat sancta mater ecclesia. Qui quod deum Christumque autorem
habeat (vt omnis ab apostolis accepta & ab ecclesia conseruata traditio) cla-
rissime demonstratur ex illa eius vmbra in tabernaculo veteri. Siquidē ad
Nume. 6 Moysen ita locutus est dominus: Loquere filijs Aaron & dices ad eos: sic
benedicetis filijs Israel, & dicetis eis: Benedicat tibi dominus & custodiat te,
ostendat dominus faciem suam tibi & misereatur tui. Conuertat dominus
vultum suum ad te & det pacem tibi. Inuocabuntque nomen meum super fi
Efficacia benedictionis sacerdotalis. lios Israel, & ego benedicam eis. Vides sacerdotalis muneris esse benedice
re populo, & inuocare nomen domini super eum. Vides insuper deum
neque hac parte sacerdotum suorum deesse functioni, neque inefficax, aut va-
num destituere sacerdotium suum. Quin potius ipso se teste & sponsore fi-
deli, ad sacerdotalem benedictionem, etiam diuinam benedictionem sub- D
C.XLII sequi. Itaque & per Ezechielem ita præceptum est a domino: Primitiua cibo
rum vestrorum dabitis sacerdoti, vt reponat benedictionem domui tuæ.
Quid autem nobis cum sacerdotali benedictione, si quam alterius cuiusuis
e populo nihilo esset efficacior, & nisi ad eādem subsequeretur benedictio
domini? Sed hæc de sacerdotalis orationis, benedictionisque efficacia hic in
transcursu dicta sufficiant.

De sacerdotali quadam diuina potestate super remittendis peccatis, vique sit omni-
bus a Christo imposita necessitas sacerdotum suorum medio ac ministerio per
humilem, distinctamque peccatorum suorum confessionem, sacerdotalemque abso
lutionem eorundem quærere & impetrare remissionem a deo. CAP. VII.

Collatio vmbræ & figuræ ad solidam veritatem. Tametsi in vmbra sit videre effigiem sui solidi corporis, nulla ta-
men vmbræ ad suum corpus est ratio aut proportio. Ita sane in
vmbra sacerdotij veteris videmus nostri haud obscuram, sed ex
pressam, claramque quādam effigiem. At soliditas, si rationem
in eas, absque vlla ratione vmbram suam excedit, & figuram veritas. Veteris
sacerdotij sacrificia, tauri erant, vituli & bruta pecora: at nostri, munda illa,
perfectaque oblatio agni illius vere immaculati, qui tollit peccata mundi. Cu
ius ad illa vetera quæ comparatio? Ita & reliqua nostri sacerdotij vniuersa
tanto certum est excedere sibi respondentia in illo veteri, quanto solidam
ipsam rei veritatem suam vmbram in omnibus par est excedere.

Erat veteris illius & vmbratici sacerdotij officium, inter sanctū & pro-
phanum, inter mundum & pollutum, inter lepram & non lepram dijudica

re a c

A re ac discernere. Habebat equidem vetus illud tabernaculū suum sanctum seculare, & iustificationes culturæ, vt dicit Apostolus, ad cuius ministeria nihil prophani admitti fas erat. Insuper & lex à quibusdam vt immundis abstinere iubebat, quotum non solum esu, sed fortuito etiam polluebantur contactu. Erant præterea & immundiciæ quædam legales, nonnullæ quidem leuiores, ad quorum purificationem sacerdotali ministerio opus non erat, sed à quibus quisq; semetipsum emaculare & abluere poterat: aliæ à quibus non nisi sacerdotali ministerio, sacrificio & oratione purificari poterant. Primi generis eiusmodi erant, quas euitari vix erat possibile, vt quas contrahebat quis ex alterius immundi vel fortuito contactu, item mulier ex fluxu menstruo, & ex emisso semine coitus, vir & mulier. Ab hi atq; eiusmodi, seipsos vestimentaq; sua lauantes mundificabantur, post præscriptum ad rationem cuiusq; immundiciæ tempus. Ad secundum genus pertinet, quam contrahebat ex partu mulier, siquidem post expleta à partu purificationis suæ tempora, iussa est ad ostium tabernaculi adducere sacerdoti hostiam, qui, inquit offeret illam coram domino, & rogabit pro ea: & sic mundabitur à profluuio sanguinis sui. Vir item & mulier à fluxu seminis & sanguinis. Deinde omnis lepræ contagio in sex suas species à legislatore ordinare distincta. In quibus vt vmbram & imaginem habentibus eorum, quæ in euangelica luce clare & manifeste sunt exhibita, cuicunq; de lectione veteris testamenti velamen abstraxit dominus, cui apparent illa mirabilia sub cortice literæ clausa in lege domini, ad quæ cernenda oculos ille sibi aperiri postulabat à domino, vnamquamq; peccatorum speciem, & animarum nostrarum lepram & vlcera, maculasq; quas ex peccatis contrahimus, deinde vt ab illis emundari, purificariq; oporteat, is clare perspicit ac intelligit. Leprosus primum, in quo contumaciter adhuc viget, dominaturq; lepræ contagio, ad sacerdotis arbitriū separatur & eijcitur extra castra, communionemq; ecclesiæ. Quod si non amplius efferbuerit lepræ virus, si resederit vicium, si sanitati quoq; redditus fuerit: non sufficerit illi, suæ ea in re conscientiæ testimonium, nec propria sua autoritate, seu temeritate porius, ad castra regredi poterit, sed ad sacerdotē adducitur, vt ab eodem mundetur, primum ligno cedrino, cocco torto, seu vermiculo & hyssopo. Indiget enim vt per lignum cedrinum purificetur, is qui purificandus est. Impossibile namq; est, sine ligno crucis, peccati lepram posse purgari, impossibile, inquam, nisi adhibeatur & lignum, in quo, sicut Apostolus dicit, exuit & spoliauit principatus & potestates triumphans eos in ligno. Iungitur ad huius lepræ emundationem etiam coccum tortum, seu vermiculus, sociatur & hyssopus. Coccum tortum figuram sacri sanguinis continet, qui de agni illius immaculati latere per lanceæ vulnus effluxit, sine cuius vi tute nulla emaculari potest lepra animæ, nullius fit peccati remissio. Et hæc ad emundationem & purificationem eius, qui lepræ contagioni fuit obnoxius, adhibentur sacerdotali ministerio. Siquidem per adhibita ab illis sacramenta, quæ suæ Christus reliquit ecclesiæ, virtus nobis applicatur passionis Christi, & nos aspergimur sanguine illius salutaris hostiæ. Ad lepræ tamē emundationem necessario adhibetur & hyssopus. Hyssopi siquidem naturam hanc tradunt medici, vt extenuare & diluere crassum, lentumq; humorem, qui hæret in præcordijs, vniuersisq; visceribus, atq; illum educere vel in primis sit idonea. Quare eius decoctum peripneumonicis, diuturnæ tussi, suspiriosis, orthopnoicis, & in vniuersum, quibus à lento, noxioq; humore occupantur

Leuit. 12

B

Lepra animæ vt emūdāda, iuxta figuræ veteris ad suam veritatem accōmodatio.

O cupantur

cupantur præcordia, mire auxiliari, Dioscorides autor est, & quotidiano experimento cognitum. Itaq; ad expurgationem peccatorum necessario & huius graminis figura suscepta est. Oportet namq;, vt quia lepra animæ sacerdotali ministerio emundandus est, eijciat vomicam quæ reclusa latet in visceribus, vt noxium humorem vniuersum, qui obsidet & grauat præcordia, per os reijciat, vt deducat latentia omnia sub sacerdotis noticiam, vt illi per humilem, apertam, integramq; latentium delictorū suorum confessionem, se nudum clare inspiciendum, contemplandum, dijudicandumq; exhibeat. Intuebitur, inquit ille, eum sacerdos, hoc est, intus tuebitur etiam latentia quæq;. Quem si quicquā celare conabitur, se, non sacerdotem decipit, & pro expectataquam per eius ministerium accepturus erat, salute & mundicie, insuper grauioris peccati se inuoluit contagio. Siquidem deus sacerdotum prorsus hac in re nos subiecit iudicio. In vmbra illa veteri, vmbratica illa lepra exhibebatur necessario sacerdotis oculis & examini, ad vnius eius separabatur arbitriū, si digna separatione illi videbatur contagio: et si sanitatem recepisse videretur plaga, ad eius tamen solius iudicium reddebatur mundiciæ. Si forte recruduerat curata semel plaga sacerdotaliq; lustrata ac mundata ministerio, iterum ad sacerdotis iudiciū adductus eiusmodi con-
Leuit. 13 demnabatur immundiciæ. Et contaminabit, inquit, eum sacerdos, vt intelligas à sacerdotibus hac in re aliquid fieri in partem vnam & alterā. Quod ipsum, an tibi in luce veritatis euangelicæ, cum veteri legi detraheret velamē literæ, non luce clarius expressisse videtur saluator noster, suorū sacerdotum autoritatem illam supra humanā consummans ac statuens, cum ita eosdem post resurrectionem suam alloquitur: Accipite spiritum sanctū, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt? Nam quod tunc ille dixit præsentibus, quotidie per ecclesiam suam dicit ordinatis ab eadem sacerdotibus omnibus. Nunquid hic nō audis quid absq; omni inuolucro imaginum & figurarum, clarissimis apertissimisq; verbis dicat æterna veritas? Nunquid non vides, detracto velamine literæ Mosaicæ legis, clarissimam, quæ sub illo veteri purificationis leprosorum ritu latebat, relucentemq; veritatem? Vtq; purificatio lepræ animarū nostrarum à sacerdotibus necessario requirenda sit? Illis siquidem suam ipsius potestatem Christus impartitus est, remittendi videlicet peccata hominibus, eademq; retinendi, vt aptissime respondeant figura & veritas.

Clara lux veritatis euangelicæ sub cortice legis veteris.

Hic iam prodeat aut Vuiclefista, aut Lutheranus, aut alius quilibet ex hæreticorum antris & latibulis, atq; hac etiam in re Christum quærat proscribere, & fidelibus suis oblatam ab eo certissimam suorum peccatorū & contagionis spiritalis lepræ medicinam, subdola (vt antiquus ille serpens) persuasione conetur eripere, dicendo, non esse diuinum, sed humanum institutum, vt latentium peccatorum maculas sacerdoti ostendamus, vt et animæ nostræ vulnera, & vniuersam lepræ contagionem detegamus. Cuius
Ioan. 14. enim est obsecro ea vox apud Ioannem: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: quorū retinueritis, retenta sunt? An non Christi? Et quibus dicta? nunquid alijs quàm apostolis, & discipulis illis suis, quos coadiutores, ob messis magnitudinem, suis apostolis Christus elegerat, hoc est, quàm suis presbyteris et sacerdotibus? Dicit ergo Christus sanatam illi & mundatam plagam lepræ, illi remissa peccata à deo, cui remissa erunt sacerdotali autoritate ac ministerio. Affirmat ille retentū à deo, quod ab eis remissum non est. Idq; verbis tam claris & apertis, vt nihil

præ

A præ se ferant dubij, nihil vnde cuiquam suboriri posit vel tenuissima figuratæ alicuius locutionis suspicio. Imo, quod tantā, qualem præ se ferunt verba, & plane diuinam autoritatem suis sacerdotibus illis ipsis verbis tribuere volebat Christus, hoc est, remittendi peccata, quod alioqui solius dei est, & nobis imponendi necessitatem, vt qui deo eiusq; præceptis elatæ mentis superbia subijci nolentes, eius offensam, indignationemq; incurrimus, pro eius venia impetranda, non solum sub deo, sed etiam sub mortali homine nos submittamus ac humiliemur: vtq; ab illis peccatorum nostrorum remissionem humiliter quæramus & impetremus, retenta denuncians, quæ sacerdotali non remitterentur ministerio: ipsius Christi verbis & actu, insuper & tempore quo illa dixit discipulis, clarissime nobis expressit euangelista. Neq; enim in mortali carne cum eis manens (cum etiam de ipsius illa tanta potestate, atq; adeo diuinitate, nec ipsis fortassis discipulis omnibus, firma omnino fides haberetur, cum multa illis diceret in parabolis & prouerbijs) sed postquā resurrexerat à mortuis, quando iam clare viderent circumuestitum immortalitatis gloria, mortalis carnis iam remoto velamine, sub quo ante latitauerat diuinitas, quum iam transisset parabolarum tempus, cum iam venisset illa hora, quādo non amplius in parabolis se illis locuturū, sed clare, idem ipse pollicitus fuerat. Tunc, inquam, dixit eisdem: Sicut misit me pater, ecce ego mitto vos. Vides in primis cuius defungantur legatione sacerdotes, nempe Christi, sicut ipse dei patris sui legatione defunctus est. Quid deinde? Et hæc, inquit, cum dixisset, insufflauit, & dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Magnum profecto subsequuturū aliquid ostendit magnificum eiusmodi præmissum procœmium. Insufflauit & dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Nunquid eousq; plane destituti fuerant apostoli, atq; illi eorū coadiutores discipuli, spiritus sancti gratia? Nunquid

B etiam paulo post frustra demisit in eosdem eundem illum sacrū spiritum? Quid igitur hoc est, quod cum eiusmodi insufflationis actu dicit: Accipite spiritum sanctum? Sed hic nobis succurrit Apostolus, dicens esse diuisiones gratiarū eiusdem spiritus, non omnia tribuentis omnibus, sed vnicuiq; illius mystici corporis membro suam facultatem influens, per quam propriam functionem suam exerceat: Quemadmodum in humano corpore animalis ille qui in vniuersum corpus à capite influit spiritus, non vnam & eandem, sed suam cuiq; membro & organo propriam facultatem inuehit, per quam suum quoq; opus proprium exerceat, oculis facultatem visoriam, olfactoriam naribus, auribus vero per quam audire possint, & sonorum diuersitatem omnem percipere, linguæ & palato, per quam saporum discernere differentias, atq; vniuerso pene corpori sensum & motū tribuit. Idem tamen hic spiritus est (si Galeno credimus, non medicorum tantum, sed philosophorum naturalium facile principi) qui in diuersis membris & organis adeo operatur diuersa. Itaq; etiam hic cū suis Christus apostolis cum præuio sensibili illo insufflationis signo dixit: Accipite spiritum sanctum, quem iamdudum quantum ad iustificationis gratiam, haud dubie acceperant, hoc vtiq; significauit, quoad nouæ facultatis, nouæq; functionis & operationis gratiam, eundem iam tribuere denuo. Quemadmodum cum non multo post iam iam ascensurus ad patrem, præcepit eisdem vt expectarent Hierosolymis promissum patris spiritum sanctum, quo, inquit, baptizabimini non post multos hos dies, quo & repleti sunt completis diebus pentecostalibus. Non quod alium tunc acceperint spiritum, quàm iamdudum acceperant,

Quomodo cum insufflatiōe dederit discipulis spiritum sanctū, quē ante acceperant, & paulo post iterū acceperūt in die Pentecostes.

1. Cor. 12

ceperant, quàm hic cum insufflatione eisdem tribuerat: sed aliam gratiam **C**
alia dona eiusdem spiritus, quæ & in signis quæ aderant, sensibilibus significarentur, nempe in linguis igneis super eosdem visibiliter apparentibus, in repentino sonitu facto de cœlo. Nam quia eosdem inde missurus erat in orbem terrarum vniuersum, quem velut ingenti tonitru de cœlo facto sua prædicatione concussuri erant, opus habebant in primis intelligentia mysteriorum nouæ legis omnium, quæ eatenus intelligere non poterant, opus quoque noticia linguarum omnium & vsu expedito, vt omni in omnem terrã, quo mittebantur creaturæ euangelizare, essent idonei: opus denique virtute & cõstantia, vt essent velut murus æneus aduersus gentes et regna, principes & potestates, & mundi dominos. Hæc partim ante promiserat se daturum eisdem vnctione spiritus, partim præsentibus, vt dixi, signis dare attestatus est. Omnium scitu necessariorum intelligentiam illis promisit à cœna
Ioan. 14. nouissima dicens: Hæc locutus sum vobis apud vos manens, paracletus autem ille spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis. Hæc, inquit, locutus sum vobis apud vos manens. Quasi diceret: Neque omnia locutus sum, neque hæc ipsa quę locutus sum, aut intellexistis aut meministis. Quod in eo-
Ioan. 16. dem sermone paulo post claris verbis expressit, dicens: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed nõ potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. De dono constantiæ & virtu-
Luce 24 tis promissum acceperant ab iam ascensuro ad patrem: Ego, inquit, mittam promissum patris mei in vos. Vos autem sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. Donis linguarum aderat ardentium linguarum super eos visibile signum. Hæc itaque dona, hæc charismata, muneri cui destinabantur necessaria, eis tunc contulit idem ille quem iamdudum acceperant, quo iamdudum sanctificati fuerant, sacer spiritus. Quid itaque noui **D**
doni, nouæ gratiæ, nouæ facultatis, autoritatis, functionis illius sacri spiritus etiam hic suis apostolis & discipulis Christus tribuerit, cum eos designaret legatos suos, cum eisdem cum insufflatione diceret: Accipite spiritũ sanctum, continuo exprimit, dicens: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorũ retinueritis, retenta sunt. Quasi diceret: Ad hoc nunc accipite spiritum sanctum, vt per vos peccata remittat. Magna plane & diuina autoritas cõmunicata & tributa hominibus dimittendi peccata. Ob quam cum sibi oblato paralytico diceret Christus: Fili remittuntur tibi peccata tua, blasphemare eum blasphemabant impij Iudæi, elatæ mentis excæcati
Marci 2. superbia. Quid, inquiunt, hic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata nisi solus deus? At nobis deo agendæ gratiæ sunt, qui potestatem talem dedit hominibus. Nunquid enim & nos dubitabimus increduli, cum Iudæis incredulis, an suis sacerdotibus talem potestatem communicare potuerit Christus? Potuit certe, si ipsi credimus. Siquidem qui apud Matthæum vicariam illam pro se (quam diximus) legationem, eisdem illis committens, præmisit dicens: Data est omnis potestas in cœlo & in terra, is ille ipse eisdem dixit: Quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt: & quisquam qui credit Christo, de potestate eorum dubitat? Quanquã vicaria hæc sit, qua hac in re sacerdotes defunguntur, potestas & autoritas. Remittunt equidem peccata, & vere, efficaciterque remittunt. Quis enim hoc audebit negare, quod affirmat æterna veritas? Quorum, inquit, remiseritis peccata, remittuntur eis. Proinde quisquis laborat

A boras sub peccatorum mole & sarcina, cuicunq; saucia est, & vulnerata conscientia, cui lepræ alicuius cõtagio infecta anima, breuiter, quisquis tibi conscius es offendisse deum, quisquis remissione peccatorum indiges, arripe præsens, quod tibi Christus auxilium offert, confuge ad medicum, quem tibi ille constituit animæ tuæ, cui medicinam, quam tibi exhibeat salutarem, impartitus est, submitte & humilia te ex animo sub Christi ipsius vicario, quamuis mortali homine. Nec tibi ille vilis sit, cuiuscunq; alioqui tibi precij videatur, misellusq; homuntio, quem Christus suũ non dedignatur vicarium. Illi tua vulnera detege, lepram ostende, peccata, quibus deum offendisse tibi conscius es, humiliter, fideliterq; confitere, & corde contrito ac humiliato remissionem expete, & fidelis Christi verbis confide, quæ ille, qualis qualis alioqui fuerit, sua illa legatione defungens tibi remiserit, hoc remissum fore apud deum. Ille enim suæ fidei deesse non poterit, non magis falli, quàm fallere. Ipse iudex noster erit. Remissum ipse refert, quod eius nomine sacerdos remiserit. Ipse enim est qui dixit remissa fore illorum omnium peccata, quibus à sacerdotibus suis remissum est. Diuus Ambrosius aduersus Nouatianos disputans, qui negabant in sacramento pœnitentiæ remitti peccata à sacerdotibus: Cur, inquit, baptizatis, si per hominem peccata dimitti non licet? In baptismo vtiq; remissio omnium peccatorũ est. Quid interest vtrum per pœnitentiam, an per lauacrum, hoc ius sibi datum sacerdotes vendicent? vnum in vtroq; ministerium est. Sed dices: Quia in lauacro operatur mysteriorum gratia. Quid in pœnitentia? nonne dei nomen operatur? Quid ergo? Vbi vultis, vendicatis vobis dei gratiam: vbi vultis, repudiatis? Hæc ille Ambrosius. Audis itaq;, quæ ante annos mille ducentos de sacerdotali autoritate, quo ad remittenda pœnitentibus pecca-

Lib. 1. de Pœnitent. capite 7.

B ta, fuerit orthodoxa catholicæ ecclesiæ sententia, quam ille sanctissimus episcopus aduersus hæreticam perfidiam defendit & asserit.

Sed dices, audisse equidem te autoritatem à Christo datam suis sacerdotibus, audisse dictum illis: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt. At confessionis latentium peccatorum tuorum sacerdoti necessario faciendæ hic nullam mentionem fieri.

Non occludam hic os tibi, quamuis vere possem, illis Iacobi verbis: Confitemini alterutrum peccata vestra. Et eo quod eodem pertinet dictum à Ioanne: Si confitemur peccata nostra, fidelis est deus qui remittat nobis. Nam de confessione sacerdoti necessario facienda locutos hos apostolos, post luce clarius intelliges. Quin tu ipse vide, quemcunq; momorderit serpens in silentio, cuicunq; lethali peccato, quod intra secreta cordis tui commisisti, saucia & vulnerata est conscientia, cui infecta latente in animo qualicunq; contagione lepræ. Tu, inquam, vide, vt illati vulneris, latentisq; plagæ tibi sanitatem procures, & peccati à deo remissionem impetres. Quod quo pacto facere possis & debeas, modũ audisti tibi præscriptum à Christo. Nam ille promittit remissũ fore, si suus tibi sacerdos remiserit: negat remissum, etiam quicquid tu feceris, quod per sacerdotes suos retentum est, hoc est, remissum non est. Torque te vt volueris, ascende in cœlũ, descende in abyssum, & aliam post baptismum tibi relictam tabulam non inuenies, qua te possis subducere à naufragio, nec aliam viam, qua possis tuorum peccatorum veniam ac remissionem consequi, quàm si corde contrito ac humiliato à sacerdote Christi ea tibi remitti impetraueris. Tibi itaque incumbit, tuæ partes illæ sunt, vt latentium in corde tuo delictorum à sacerdote remis-

Demonstratur cõfessionis peccatorũ sacerdoti facien dæ, a Christo nobis imposita necessitas.

sionem impetres. Ille equidem potestatē ea tibi condonandi accepit à Christo, sed tibi incumbit, vt remitti ea fideliter & humiliter saltem postules. Quod quo pacto facias, nisi illi quæ tibi soli nota sunt indicaueris? nisi illi aperias & confitearis te commisisse quod remitti ab illo postules? Aut quomodo ille, vt tibi remittat, diuinabit quæ tu solus in secreto cordis tui commiseris? Quomodo latenti in intimo conscientiæ tuæ plagæ malagma salutare imponet, nisi eam aperias medico, nisi te nudum sacerdoti ostenderis? Hic nemo tibi persuadeat, aliam nobis viam patere, qua veniā & remissionem peccatorum nostrorum possimus consequi, quàm per sacerdotale ministerium: nempe, si coram deo de commissis peccatis ingemuerimus, si sacrificium illi cordis contriti & humiliati obtulerimus, si toto ad illum corde conuersi fuerimus. Scriptum equidem per prophetiam: Quacunque hora ingemuerit peccator pro peccatis suis, & conuersus fuerit, omniū iniquitatum eius non recordabor amplius. Et rursus: Sacrificium deo spiritus contribulatus, cor contritum ac humiliatum deus nō despiciet. Itaq; non esse nobis necessarium, peccatorum nostrorum remissionem impetrare à sacerdotibus, tametsi illi autoritatem ea remittendi à Christo habeant: proinde, nec illis confiteri, nisi quando eorum opera vti voluerimus, & per ministerium eorundem, peccatorum nostrorum remissionem consequi. Sed cum eius etiam alia nobis via pateat, in nostra dimissum hoc electione & arbitrio, hac an illa vti voluerimus. Nemo, inquam, his similibusq; verbis sibi aut alijs persuadeat, sed Christo potius, eiusq; verbis credat. Voluit mitis & humilis magister noster nos humiliari, nō solum sub potenti manu dei, sed etiam sub manu mortalis hominis, sui tamen sacerdotis & vicarij, eidem sibi datam à deo patre suo potestatem dimittendi peccata, cōmittens & communicans: atq; ita communicans, vt plane testetur à se quoq; reseruatū iri, quicquid non quæsieris remitti illius ministerio: quo ita magis frangeretur nostra elatæ mentis aduersus deum sese efferentis superbia, & quo rubore & verecundia confusi, detegere cogeremur sacerdoti & presbytero, mortali alioqui & nullius precij homini, quibus diuinæ maiestatis oculos offendere nō erubuimus. Quo igitur pacto cor contritum ac humiliatū exhibebis Christo, si obstinatæ mentis superbia, recusas vltro oblatā ab eo salutem, ab eius sacerdote requirere? Si hoc verecundiæ & ruboris deuorare non vis, vt illi tua peccata detegas, quo possit remittere, si ab illo peccatorū tuorum remissionē humiliter postulare contemnas: quæ obsecro erit hæc contriti cordis humiliatio? quæ totius ad deum nostri cordis cōuersio?

Contritioni suę neminē cōfidere posse, vt sufficienti ad peccatorum remissionem impetrandam.

Non imus inficias, quin ob humiliati cordis vehementem contritionem, sacerdotum suorum remissionem aliquando præueniat dominus, sed tunc, quando illa vere humiliati cordis contritio, saltem virtute includit votum impetrandæ à Christi sacerdote, quàm primum opportunum fuerit, remissionis huiusmodi. Nec debet sibi quisquā facile persuadere, se merito propriæ contritionis, impetrasse à deo remissionem eiusmodi, sed cum sancto illo Iob veteri omnia opera sua, & ne quid minus fecerit, antequam per sacerdotem remitti sibi impetrauerit: nisi impossibilitas eius opportunitatē excludat. Quo articulo misericordiæ dei fidendū est, vt ipse suppleat, quod nostra ex parte minus est. Alioqui vbi & certum & facile remediū ad manum est, qui suæ contritioni & conuersioni ad deum fidens, illud negligit, an ille salutē suam videtur magni facere? Non ex nostro merito, nostra contritione, nostra ad deum cōuersione: sed ex merito & virtute illius salutaris

pro

A pro nobis oblatæ hostiæ, illius immaculati agni, atq; aspersione eius sanguinis, fit peccatorum nostrorum remissio. At sanguine illo sacerdotum nos ministerio aspergimur, quemadmodum demonstrat vmbra & figura veteris illius tabernaculi. Meritum siquidem illius hostiæ, per sacramenta sua, quæ nobis reliquit & instituit Christus, & quorũ sacerdotes ministri sunt, veluti per canales quosdam ad nos deriuare & influere ordinauit æterna illa dei sapientia. A nostro ergo merito, nostra contritione, nostra conuersione, contempto agni illius immaculati sanguine, quo per Christi sacramenta aspergimur, peccatorum nostrorum remissionem, salutemque nostram expectabimus? Nunquid tantillum nos pudoris impediet, quandoquidem cisternæ nostræ aquam non continent, quo minus etiam cum gaudio hauriamus aquas salutares de fontibus saluatoris? Et hæc nunquid aut nostra est, aut a nobis excogitata in dictis Christi verbis sententia? Certe si noua esset, & non potius ea quam ab initio accepisset, & intellexisset in eisdem catholica Christi per orbem ecclesia, mea ipsius ante omnes damnaretur subscriptione, & iudicio, etiam quantumuis mihi probabilitatis habere videretur. Quo animo vtinam fuissent omnes, qui nunc tractant sacras literas, vtinam perpetuo memores illius apostolicæ censuræ, Si quis vobis euangelizauerit noui aliquid præter id quod accepistis, anathema sit, & non paulo tranquilliores nunc essent res Christianæ. Nõ videremus vna hac tempestate nostra, tot simul prophanis nouitatibus, tot impijs, execrandisq; hæresibus, exagitari ecclesiam Christi, quot nunquã retro seculis vniuersis. Sed vnde certius intelligemus catholicæ ecclesiæ hac de re, quam tractamus, sententiam & fidem, quam ex ore eiusdem catholicæ ecclesiæ episcopi, apostolicæ illi cathedræ præsidentis, pro cuius vnius, vt post audies, fide, ne deficeret ad confirmandos toto orbe Christianos fratres in fide, si quando (quod sæpissime vsu venit) hæreticæ alicuius tempestatis procella eatentaretur, ille rogauit, qui exauditus est pro sua reuerentia? Sed cum plurimos eodem ex hoc albo proferre possemus eius, quam hic statuimus, fidei & sententiæ catholicæ testes indubitatæ fidei, vnum pro omnibus proferemus Leonem, illum, inquam, cui ab vniuerso illo, atque omnium, quæ vnquam extiterunt, frequentissimo, Oecumenico Chalcedonensi concilio (cum in eodem pulcherrima illa, & vere digna præsule catholicæ ecclesiæ, de incarnatione verbi aduersus Euthiceten, ad beatum Flauianum Constantinopolitanum episcopum recitaretur eius epistola) ter sancto acclamatum est, vt custodi & assertori orthodoxæ ac synceræ fidei, qua velut aureum quoddam flumen vniuersam irrigasset ecclesiam. Hunc, inquam, aut potius CHRISTVM ipsum per os eius nobis loquentem e nauicula & cathedra Petri audiamus, quid scribat ad Theodorum Foroliuiensem episcopum: Multiplex, inquit, misericordia dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solum per baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ, & qui regenerationis dona violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent, sic diuinæ bonitatis præsidijs ordinatis, vt indulgentia dei nisi supplicatione sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim dei & hominum, homo CHRISTVS IESVS, hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam recõciliationis admitterent. Cui vtriq; operi ipse saluator interuenit, nec vnquã ab his abest,

Catholicæ ecclesiæ sententiam de necessitate cõfessionis demonstrare ex patrũ cõcordi testimonio.

B

Leonis.

Epistola LXIX.

quæ ministris exequenda commisit, dicens: Ego vobiscum sum ad consummationem vsque seculi: vt si quid per seruitutem nostram bono ordine & gratulando impletur affectu, non ambigamus per spiritum sanctum fuisse donatum. Hactenus ille. Quem audis prædicantem diuinæ bonitatis ita ordinata præsidia, vt indulgentia dei, nisi supplicatione & interuentu sacerdotum nequeat obtineri. Ne quisquam tibi persuadeat, in remissione peccatorum obtinenda, sacerdotali ministerio opus te non habere. G

Aug. Quin & Augustinum interrogemus, quàm & ipse fidem didicerit in catholica ecclesia, quam docuerit fideles sibi commissos populos? Quos in homilia quadam ita alloquitur: Qui post vxores vestras vos illicito concubitu maculastis, si præter vxores vestras cum aliqua concubuistis, agite pœnitentiam, qualis agitur in ecclesia, vt oret pro vobis ecclesia. Nemo sibi dicat, occulte ago, apud deum ago, nouit deus qui mihi ignoscit, quoniam in corde ago. Ergo sine causa dictum est: Quæ solueritis in terra, soluta erunt in cœlo? Ergo sine causa datæ sunt claues ecclesiæ dei? Frustramus euangelium dei, frustramus verba Christi, promittimus nobis quod ille negat, nōne nos decipimus? Et rursus libro secundo de visitatione infirmorū: Sunt, inquit, quidam qui sufficere sibi existimant, si soli deo, cui nihil occultum est quem nullius latet conscientia, sua confiteantur crimina. Nolunt enim aut erubescunt, siue dedignantur ostendere se sacerdotibus: quos tamen inter lepram & lepram discernere per legislatorem constituit dominus. Sed nolo, vt ipsa decipiaris opinione, quatenus confundaris confiteri corā Christi vicario, tabescens præ rubore, vel ceruicosus præ indignatione. Nam ipsius humiliter subeundum est iudicium, quem dominus sibi non dedignatur vicarium. Ergo ad te venire roges sacerdotem, & fac ipsum conscientiarum tuarum penitus participem. Non te seducat somniantium illa superstitio, quæ in vilitando confirmat, quia saluat sacerdote inconsulto ad deū peccatorum confessio. Nos autem non abnegamus, quin sit ad deum frequenter referenda peccatorum confessio. Beatus etenim, qui tenebit & allidet paruulos suos vel maximos ad petram, petra autem Christus est. Sed testamur & testatur & illud sana doctrina (ne tibi applaudentium faueas auribus) quoniam prius eges sacerdotis, qui mediator sit ad deum tuum, salubri iudicio. Alioqui & sub lege & sub gratia: Ite & ostendite vos sacerdotibus, responsum diuinum quomodo consummaretur? Confitemini alterutrum peccata vestra, quomodo compleretur? Audis quam & ille fidem orthodoxus, doctissimusque pontifex didicerit in catholica Christi ecclesia, quam docuerit sibi commissum fidelem populum? Euangelium dei & verba Christi frustrare, se, aliosq; decipere, sibi promittere quod negat Christus, qui persuadent sibi aut alijs peccatorum se remissionem consequi, qui non humiliter se submiserint sacerdotis iudicio, qui aut dedignantur aut erubescunt se illi ostendere, sua illi peccata confiteri, suam aperire conscientiam. Hoc, inquit, testatur, sana doctrina, catholicæ videlicet ecclesiæ, quod sacerdote opus habeas, qui inter deum & te mediator sit: hoc dominum in vmbra & figura illa veteris tabernaculi, hoc docuisse CHRISTVM in luce veritatis euangelicæ, qua illam ipsam figuram expressit, hoc continere apostolicum præceptum, quo iubet nos confiteri peccata nostra, non deo tantum, sed confratri mortali homini. Hoc enim significare volebat Apostolus, dicens: Confitemini alterutrum peccata vestra, hoc est, frater fratri: homo homini: sed presbytero, quem accersi iussit.

C.IIII. D

A iussit ad infirmum. Et ne nos remoraretur verecundia, subiunxit eiusmodi confessionis fructum: Vt, inquit, saluemini. Quasi diceret: Ita facite, si modo saluari volueritis.

Eodem sane modo hoc ipsum intellexit Magnus ille Basilius, libro quē scribit de institutione monachorum, docens nobis necessario confitenda esse peccata, non quibuslibet: quemadmodum nunc quidam affirmant intelligenda verba Iacobi: sed ijs, quibus dispensatio mysteriorum dei credita & commissa est.

Eandem fidem, & apostolicorum & Christi verborum intelligentiam in catholica didicit Christi ecclesia, sanctissimus, eruditissimusq; ille Chrysostomus, eandem docuit fidelem sibi commissum populum, quem in homilia quadam seu concione ita alloquitur: Confessio peccatorum, testimonium est conscientiæ timentis deum. Qui enim timet iudicium dei, peccata sua non erubescit confiteri: qui autem erubescit, non timet, perfectus enim timor soluit omnem pudorem. Illic enim turpitudo confessionis aspicitur, vbi futuri iudicij pœna non creditur. Nunquid nescimus, quia confessio peccatorum habet pudorem: & quia hoc ipsum, erubescere, inquam, pœna est grauis? Sed ideo magis iubet deus confiteri peccata nostra, vt verecundiam patiamur pro pœna. Audis quid vir ille in dictis Christi, apostolicisq; verbis intellexerit, nempe necessitatem nobis confitendi impositam, & nō positam confessionem in nostro arbitrio: quasi aliud nobis post baptisma relictum sit assequendæ remissionis peccatorum nostrorum remedium. Sed ideo, inquit, magis deus iubet confiteri peccata, vt verecundiam patiamur pro pœna. Cuius vnius testimonio, & Antiochenæ (in qua nomen Christo dedit, in qua & presbyterij honore postmodum sublimatus erudiēdæ plebis eiusdem ecclesiæ prouinciam, quod plurimæ eius homiliæ testantur,

B cum laude & fructu exercuit) simul & ecclesiæ Constantinopolitanæ (cuius deinceps episcopus factus est) fidem, quam hac de re eo seculo, hoc est, longe ante annos mille habuerint, discimus.

Eandem catholicæ ecclesiæ sententiam etiam ex verbis diui Ambrosij superius recitatis partim audiuisti. Quam adhuc clarius explicat lib. II. de pœnitentia. Idem docet Cyrillus ille Alexandrinus episcopus (vt ex omni orbis loco catholicæ ecclesiæ fidei testimonium audias) exponens illud Leuitici V. Anima quæ iurauerit & protulerit labijs suis, vt vel male quid faceret aut bene, & non fecerit, pronunciet, seu confitebitur peccatum quod peccauerit. Ita ipse legit iuxta veritatem Hebraicam. Quem locum ipse detorquet ad peccatorū confessionē, quæ nunc agitur, ita etiā tunc per agebatur in ecclesia. Ex illo confirmans esse necessarium, vt omnia peccata nostra pronunciemus, aut confiteamur, neq; vllum celemus, si modo diaboli voluerimus accusationem effugere. Cum Cyrillum audis, cum Leonem, Chrysostomū, Augustinū, Ambrosiū, Basiliū, suis quemq; temporibus docentem Christi ecclesiā, nolo imagineris, totidē hominū, sanctissimorū quidē & doctissimorum patrum, attamen totidem hominum te audire sententiam. (Quanquam nec parui momenti tot aquilarū congregatio & conuentus nobis habendus est, si modo fidē habuerimus Christo, ibi esse corpus vbi aquilæ cōgregantur) quin potius ita cogita, per vnumquemq; eorū ipsius ecclesiæ catholicæ te fidē audire & sententiā. Certū est enim tales tótq; patres & sanctiss. episcopos nihil aliud credendū inculcasse & docuisse fideles, quibus præerant populos, quā quod sciebāt credi ab orthodoxa & catholica Christi ecclesia

Concluditur ex dictis fides catholicæ ecclesiæ de confessiōe peccatorum

Obiectio-

Obiectionum quarundam aduersus iam demonstratam necessitatem confessionis peccatorum sacerdoti faciendæ dissolutio. CAP. VIII.

C

Erasmi de confessione peccatorum sententia

SEntio me hic remorari diutius, quam pro instituto. Sacerdotalia enim munia hic percurrere magis, quam exacte asserere decretum fuerat, quo citius perueniremus, quo properamus, ad hierarchiam ecclesiasticam. Sed retinet me zelus domus domini, vt videlicet diligentius expungerem receptam plerisque pestilentissimam opinionem, quam hauserunt & adhuc hauriunt in dies ex scriptis Erasmi Roterodami, hominis quidem eruditissimi: sed qui in tractandis sacris literis fuit liberiore quam fas est iudicio, nec satis didicit religione captiuare intellectum suum in obsequium fidei. Qui in plerisque annotationibus suis in diuum Hieronymum omnes coniecturas captat, quibus persuadeat, Hieronymi tempestate & antea, fuisse quidem confessionem nonnullam, sed tantum apertam, eamque in genere, nec exactam a quoquam, sed cuiusque permissam arbitrio. Eam vero, quæ nunc recepta est, clācularíam & in aurem natam sibi videri ex priuatis consultationibus, quæ solent apud episcopos fieri, si quis scrupus cuiusquam vrgeret animum. Et in methodo, quam docet studij Theologici (quā vtinam didicisset fœlicius, antequam docuisset alios) ridet Theologos quasi suum dogma ingerentes: Confessionem, quoniam necessaria est ad consequendam remissionem peccatorum per sacramentum pœnitentiæ, institutam a Christo, & non a patribus aut ecclesia. Et præterea in libello, quem scribit de confessione, ita de ea agit, trutinatis hinc inde veluti in bilance eius commodis & incommodis, vt plane declaret, tametsi sub inuolucro verborum, in quam partem suo iudicio lanx præponderet. Contendens equidem probari non posse institutam a Christo, ita dubitat, an humana constitutione tantum onus imponi potuerit hominibus, vt clare subindicet imponi non potuisse, & cum sit impositum præstare rursus aboleri, eo quod plus officiat quam conducat pietati. Addens oneris eiusmodi impositionem aduersari charitati fraternæ, quæ suadet, vt aliorum potius onera subleuemus: adductis etiam apostolorum Petri & Pauli exemplis, quorum hic (vt ait) indulgens infirmitati hominum etiam remisit aliquid de præcepto domini, ille non est passus iugum legis Moysi imponi gentibus. Qua igitur fronte, qui cum Petro, inquit, & Paulo comparandi non sunt, imponunt talem sarcinam confessionis vltra legem domini? Interim tamen nihil hic vult videri velle asserere, sed alijs cogitandi ansam suggerere. Quin & dialogis plerisque, quos scribit rudi illi imperitæque ætatulæ, nunc hoc insinuare & inserere puerilibus animis suo illo artificio nititur, sufficere videlicet deo cōfiteri qui solus remittit peccata, nunc etiam petulantius confessionem traducit, & ridiculam facit pueris. Quibus sane dialogis (vt dicam ingenue, quod sentio) nihil ad noxam religionis excogitari potuit a diabolo efficacius, non solum ob vnum hoc, de quo nunc agitur (tametsi hoc ipsum satis graue & magnum sit) sed ob eiusdem impietatis plurima, quæ illic sub compositæ & elegantis orationis lenocinio mira verborum festiuitate ætati propinat incautæ, melle oblitum scilicet venenum lethale, & animæ toxicum. Quo semel imbuta recens testa, ad quos sit vsus valitura in posterum, quos deinceps promittat fructus præoccupata semel eiusmodi seminibus noxijs indoles tenera, quis non videat? Meo sane iudicio minus læderent vniuersi blasphemiarum libri ter execrādi illius Lutheri, quibus ex professo, & aperto Marte exporrectoque frōte conuellit

D

A conuellit vniuersa dogmata hactenus recepta catholicæ Christi ecclesiæ, si legantur a viris, quibus vel tantillum est iudicij (quamuis pene nullis non sit periculosa eiusmodi lectio, quæ fere affricat contagionis & scabiei aliquid, & noxios aliquos scrupulos relinquit in animis legentium, vt de certis discant ambigere) minus, inquam, læderent vniuersa hæc lecta ijs, quibus est rationis & iudicij aliquid, quam dialogi eiusmodi lecti pueris, & illi cui scripti sunt ætati teneræ: ex quibus religione soluti eorum animi, qua maxime eam ætatem constringi oportuit, discant deinceps de rebus diuinis, de ecclesiasticis dogmatibus & institutis, libere iudicare ac pronunciare, pro suo quisq; captu & ingenio discant floccipendere, contemnere, deridere. Ex qua semente, quam messem factura propediem sit Christi ecclesia, quis non intelligit? Vtinam non solum pontificio, sed etiam imperiali edicto & anathemate exularent perpetuo a ludis literarijs omnibus, aut ita emacularentur, vt absq; pietatis periculo & iactura legi possent a pueris. Et quod nunc fit a quibusdam ludimagistris, qui selectos aliquot legendos pueris exhibent. Reliquos vt noxios subtrahunt, ita in vniuersum fieret.

Voluissem sane Erasmum hic præterire silentio, si tulisset instituti ratio, ne qui eius studiosiores, mortuo detrahere nos calumnientur, quod viuo non auderemus. Sed quoniam noui plurimos eius lectione persuasos (vt cætera taceam) negligere & contemnere vnam solamq; nobis post baptisma relictam a Christo salutis tabulam, per quam enatare & saluari possimus e naufragio, sacramentum, inquam, pœnitentiæ, per quod solum remissionem peccatorum sacerdotali ministerio consequimur, & quotidie, quam velim, magis experior. Quorum causa, quod hic obiter transire & percurrere requirebat susceptum negocium, cum sim coactus tractare exactius & demonstrare aliam salutis & assequendæ remissionis peccatorum
B viam post baptismum nobis non patere, nec relictam a Christo, quam si humili confessione præuia eam impetremus a Christi sacerdotibus, sicut necessario & inuitus in eius mentionem incidi, ita dolorem meum dissimulare non potui, neq; de eo non libere, quod sentio, proloqui. Cui si adhuc satis probatum non sit, confessionem institutam a Christo, & non superimpositam nobis ab hominibus, nescio quando quid satis probatum esse poterit, quod ipse non probauerit.

Demonstrauimus lib. priore, duo nos habere certa indubiaq; principia, quibus veluti a Christo traditum aliquid necessario nos credere & tenere oportere in his, quæ ad fidem religionemq; pertinent, certo demonstrari possit, nempe scripturam canonicam & ecclesiasticæ traditionis autoritatem. Quam in eo consistere etiam demonstrauimus, non solum, si ecclesiæ proceres in generali aliquo conuentu quippiam definiant velut ex Christi traditione tenendum, tametsi non possit ita euidenter deduci ex sacris literis, vt proteruus nihil habeat, quod contra diceret: sed etiam, si sine scripto, qualia sunt plurima, velut ex apostolica traditione ita obseruauit, tenuit & credidit catholica per orbem ecclesia. Quandoquidem certum est, non omnia fidei nostræ mysteria scripta ab euangelistis, neq; etiam in paucis illis, quæ leguntur, apostolorum epistolis. Et æque certū est, quicquid primitiuæ ecclesiæ tradiderunt apostoli, autore Christo, & doctore spiritu sancto, qui eorum doctrinam & traditionem confirmauit signis, prodigijs, & varijs virtutum operationibus, tradidisse eosdem. Apostolicæ autē traditionis eiusmodi hoc certum esse documētum & infallibile, q̄d magno cōsensu

Aduersus Erasmi opinionē de confessione peccatorum catholicæ fidei assertio.

ita

ita tenuit & obseruauit per orbem vniuersum catholica ecclesia, priusquã C
daretur facultas ecclesiæ proceribus & episcopis conueniẽdi in vnum generale concilium. Nam quæ concilia præcessisse inueniuntur communis per orbem consonæq; obseruationis ecclesiæ, eorum præsertim quæ in scripturis non continẽtur euidenter, nec imaginari est aliud quam apostolicæ traditionis fuisse initium. Nos vero ex vtroque hoc principio demonstrauimus, confessionem pecatorum sacerdoti faciendam, velut ex Christi institutione necessario tenere nos oportere. Primum, quoniam ille non solum sacerdotibus suis remittendorum peccatorum potestatem apud Ioannem impartitus est, sed etiam clarissime affirmauit, nisi illorum ministerio eorundem remissionem nos minime consequi, dicens apud deum retentum fore, hoc est, minime remissum, quicquid ab illis remissum non fuerit. Sed sine præuia humili confessione sacerdos suo defungi non potest officio. Necesse est enim vt sciat quid tu tibi remitti postules, aut quid ipse remittere debeat. Constat ergo ex dictis verbis Christi, confessionis sacerdoti faciendæ necessitatem nobis impositam. His addidimus & alteram demonstrationem ex secundo illo, quod stabiliuimus, principio. Ostendimus enim magno consensu tenuisse & credidisse catholicam Christi per orbem ecclesiam, quod sacerdotibus necessario facienda esset peccatorum confessio, priusquam per ecclesiæ proceres de confessione facienda vllum esset verbum statutum in vllo concilio. Eiusmodi autem consonæ obseruationis & fidei aliam causam, aliudve initium, nec proferri, nec imaginari posse, quã traditionem apostolicam quæ vniuersa Christum autorem habeat. Fidei vero & obseruationis eiusmodi testes produximus, in primis sanctum illum Leonem vniuersalis ecclesiæ pontificem, etiam apostolicæ, in qua sedit, cathedræ suffultum priuilegio, Cui ab Occidente adiunximus sanctissimum Ambrosium Mediolanensem Episcopum, a Meridie ex Africa beatissimum Augustinum: ex Alexandria & Aegypto B. Cyrillum, catholicæ fidei fortissimum propugnatorẽ: ex Antiochia Constantinopoli, atq; adeo vniuerso Oriente, B. Ioannem cognomento Chrysostomum: ex Cappadocia & Septentrione, illum Magnum Basilium: qui omnes hoc ipsum crediderunt, & Christi fideles hoc credendum tenendumq; docuerunt, sacerdoti necessario faciendam confessionem peccatorum nostrorum, vt eius ministerio eorundem remissionem assequamur: imo docuerunt hoc ita constitutum & ordinatum a domino. Sic enim inquit ille, diuinę bonitatis sunt ordinata presidia, vt indulgentia dei nisi supplicatione sacerdotum neque at obtineri. Mediator enim dei, & hominũ homo Christus Iesus hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum, per ianuam reconciliationis admitterent. Habes autorem huius institutionis Christum Iesum, qui hanc ecclesiæ præpositis potestatem tradidit, vt confitentibus actionem modumq; præscriberent, & per ianuam reconciliationis aut remissionis peccatorum ad salubrium sacramentorum, corporis nimirum & sanguinis dominici, communionem admitterent. Et quanquam hi, quos produximus, testes fidei catholicæ per orbem ecclesiæ diuersis locis sanctissimi episcopi, non præcesserint vniuersa generalia concilia, quorum primum Nicenum extitit, sed illud sint paulo post subsequuti: nihil tamen, quod ad hoc de quo agimus perinde est ac si præcessissent omnia, nec in Niceno concilio, nec in vllo alio conciliorum omnium ante

ipsos,

ipsos, nec iota quidem vllum de confessione faciẽda statutum legitur. Qua
A reconcordis eius per vniuersam ecclesiam obseruationis & fidei, non constitutio synodica, sed consona & conformis toto orbe traditio apostolica causa extitit, neq; vel imaginari potest vlla alia. Tametsi ijdem illi non tantum necessario faciendæ confessioni testimonium perhibeant, sed etiam dicta Christi apud Ioannem, deinde Iacobi verba ita intelligunt, quasi in illis sit instituta a Christo, & in his inculcata & tradita ab Apostolo. At aquilarum eiusmodi congregationem in suborttis his tentationibus sane quam periculosissimis, in quibus multi surgunt pseudoprophetæ quærentes abducere incautos & simplices ab orthodoxa fide catholicæ ecclesiæ, in desertum, in angulos domorum & penetralia, dicentes: Ecce hic est Christus, ecce illic, ipse nobis Christus certum orthodoxæ & catholicæ veritatis, infallibileq; signum constituit: quemadmodum libro præcedenti demonstrauimus.

Aduersus hæc omnia quid tandem habet Erasmus, quod ipsum dubitare cogat, aut potius credere, confessionem peccatorum sacerdoti faciendam introductam constitutione hominum? Sibi ipse persuasit, non esse antiquum institutum confessionis huiusmodi. Itaq; quoties in veteribus, præsertim Hieronymo occurit locus, vbi confessionem peccatorum vt necessariam exigunt, ille Theologos nostros taxat quasi parum attentos, qui eiusmodi intelligunt de confessione, qualis modo peragitur in ecclesia: quæ eo tempore in vsu non fuerit, sed ipse ad publicam quandam & generalem detorquet. Quam nihil putat fuisse aliud, quam signis quibusdam & piaminibus ab episcopo indictis aliquem se peccatorem & sacramentorum communione indignum agnoscere. Eiusmodi quædam in scholijs primi tomi in Hieronymum infulcit. Nec his dissimilia in annotationibus. Nam cum negare non possit antiquissimum fuisse confessionis institutum in catholica
B Christi ecclesia: non tamen sustinet eam fuisse qualis modo exigitur, distinctam, & sacerdoti factam in aurem: sed plane diuersi generis, apertam videlicet quandam, & (vt ipse dicit) in genere. Nec ipsam, inquit, legimus exactam absq; quoquam. Cæterum, quæ nunc recepta est, clancularium natam videri ex consultationibus priuatis, quæ solent apud episcopos fieri, si quis scrupus cuiusquam vrgeret animum. Illa vero Iacobi apostoli: Confitemini alterutrum peccata vestra, non pertinere ad confessionem ecclesiasticam. Sentire siquidem Apostolum de quotidianis offensis Christianorum inter ipsos, quos continuo vult reconciliari, alioqui, inquit, si de illa quam partem sacramenti dicimus, intellexisset, non addidisset vobis inuicem, sed sacerdotibus. Et hæc quidem atq; eiusmodi Erasmus.

Imaginatio Erasmi nuda nec vllis argumẽtis fulta.

Tu vero ex ijs quæ superius demonstrauimus, animaduertes Christiane lector, Erasmi hæc esse haud sana somnia: quibus ne seduceremur, admonitos cautosq; reddidit sanctus ille orthodoxæ fidei doctor Augustinus. Non te seducat, inquit, somniantium illa superstitio, quæ in ægroto visitando confirmat, quia saluat sacerdote inconsulto ad deum peccatorum confessio. Et paulo post: Testamur, inquit, & hoc ipsum testatur sana doctrina catholicæ ecclesiæ, quod sacerdotis egeas, qui mediator sit ad deum tuum salubri iudicio aliqui, & sub lege & sub gratia: Ite & ostendite vos sacerdotibus, responsum quomodo consummaretur? Confitemini alterutrũ peccata vestra, quomodo compleretur? Audis quam graphice hic nobis explicarit Erasmi somnia. Sed quam falso somniarit Hieronymi temporibus aliam confessionem in vsu non fuisse, quam publicam quandam & genera-

Falsitas opiniõis Erasmi de confessione.

Li. 2. de visita. infir. cap. 4

lem,qua tantum se peccatorem quis confitebatur,idem tibi Augustinus te C stis est,qui fuit,Hieronymo contemporaneus. Præterea ex ijs, quos supra induximus,Ambrosius,Basilius,Chrysostomus, qui omnes Hieronymo contemporanei, testimonium perhibent fuisse tunc in ecclesia, receptum vsum confitendi,non illum qualem Erasmus somniat, in genere, sed quo deteguntur secreta conscientiæ. Qui quoniam erubescentiã necessario habet comitem,adhibet aduersus illam Chrysostomus timorem diuini iudicij.Illic enim,inquit,turpitudo confessionis aspicitur,vbi futuri iudicij pœna non creditur.Quin & ipse Hieronymus multis locis falsam diuinationẽ Erasmi coarguit.Ita scribit in X VIII.caput Ecclesiastes:Si quem serpens diabolus occulte momorderit,& nullo conscio eum veneno peccati infecerit,si tacuerit qui percussus est,& non egerit pœnitentiam, nec vulnus suũ fratri & magistro suo voluerit confiteri,magister qui linguam habet ad curandum,ei prodesse non poterit.Si enim erubescit ægrotus vulnus medico confiteri,quod ignorat medicina non curat. Vides hic,qualem confessionẽ Hieronymus doceat faciendam illi,quem serpens momorderit in occulto, qui peccati veneno infectus est nullo conscio,nempe talem, per quam hoc ipsum latens conscientiæ suæ vulnus detegit non deo, cui nihil occultũ est, sed fratri & magistro,sacerdoti videlicet, quem nobis Christus animarum nostrarum constituit medicum:denuncians,nisi illi cõfessus fuerit curationem minime recepturum.Si tacuerit,inquit, qui percussus est & non egerit pœnitentiam. Vides illum clarissime significare confessionem necessario prærequiri ad pœnitentiam peragendam. Nec semel hoc dixisse contentus,continuo ipsum repetit,& alijs verbis iterum inculcat.Si vulnus,inquit,suum fratri & magistro suo noluerit confiteri, ille cui a Christo data est medicandi,hoc est,peccata remittendi potestas, prodesse ipsi non poterit.si erubescat ægrotus vulnus confiteri medico, quod ignorat medicina, D non curat. Vides vt hic doceat non generalem sed specificam vulneris conscientiæ detectionem,alioqui ipsum curari non posse pœnitentiæ medicamento,& remissionis curatione,quam impartit animarum magister & medicus. Quod si adhuc persistas eum de publica confessione loqui,nihil promoues. De ea enim loqui certum est, per quam cordis intima deteguntur animarum medico non tantum,qua se quis peccatorem confitetur in genere,sed speciatim quæ in secreto cordis sui sola cogitatione perpetrauit, aperit,non deo,sed fratri,mortali homini,nõ qualicunque,sed magistro spirituali.Eiusmodi confessionem ille docet & exigit,vt quis digne pœniteat,& cõmissorum veniam ac remissionem possit percipere. Quæ si malis publice & sub multorum testimonio confiteri,per me licet vt facias,modo ita exigat aut peccati qualitas,aut aliorum tuaque ædificatio.Neque enim ex parte confitentis omnino est de necessitate confessionis secretũ, sed est necessarium, vt secreta sacerdoti palam facias,quo te possit impartiri absolutionis ac remissionis eorundem beneficio. Sed vt secreto atque vni in aurem confiteri satis sit,nostræ hoc verecundiæ datum est.Nam graue nimium esset & plenum euidentibus periculis,si publice secreta quæque nostra confiteri cogeremur,neque vnquã hoc exactũ est a quoquã, cuius occultũ peccatũ extitit.

Quid ergo sit quod ille somniat,Hieronymi tempore non fuisse nisi publicam generalemque confessionem quandam, eamque nec exactam a quoquam, haud sane intelligo, non quod receptarum opinionum nostrarum imagines non solum per quietem & insomnium, sed & vigilantibus sæpe occurrunt,

A occurrunt, etiam si nihil sit quod eiusmodi suggerat. Quemadmodum febrienti, cui gustandi sensorium flaua bile infectum est, etiam dulcia quæque amara videntur. Sed non sentit is quod in re ipsa est, sed noxium humorem, qui linguam suam palatumq; occupauit.

Quodante Hieronymi tēpora, ab initio ecclesiæ vsitata, & vt necessaria exacta fuerit peccatorū etiā occultorum distincta coram sacerdote confessio Cypriani testimonio

Imo, quod non solum Hieronymi, sed etiam Cypriani, Origenis, Tertulliani, & Dionysij temporibus, hoc est, annis circiter ducentis ante Hieronymum, vsitata in ecclesia, & tanquam necessaria exacta fuerit peccatorum quantumuis occultorum distincta, & non illa generalis, quā Erasmus somniat, coram sacerdote confessio, idem ipsi luculentissimi testes sunt. Cyprianus ille sanctiss. martyr & pontifex sermone quinto de lapsis, de his loquēs qui in corde tantum lapsi sunt. Hi, inquit, quamuis nullo sacrificij aut libelli facinore constricti sunt, quoniā tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes dei dolenter & simpliciter confiteantur, exomologesim conscientiæ suæ faciant, animi sui pondus exponant, salutarem medelam, paruis licet & modicis vulneribus exquirant. Et paulo post: Confiteantur singuli, quæso vos fratres, delictum suum, dum adhuc qui delinquit, in seculo est, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio & remissio per sacerdotem, apud dominum grata est. Hactenus Cyprianus. Et adhuc illum non pudebit sui eius insomnij, quod diui Hieronymi temporibus nondū fuerit in ecclesia, nisi publica & generalis quædam cōfessio, eaq; nec exacta a quoquam: Cum Cyprianus se reducentis ante Hieronymum annis, doceat sola cogitatione lapsos, hoc ipsum apud sacerdotes dei dolenter & simpliciter confiteri debere, & obsecrando exhortetur omnes, delictum quemq; suum dum tempus habet, dum remissio per sacerdotem facta, apud dominum grata est, confiteri. Ante hunc etiam Origenes ille audi quale confes-

Origenis testimonio.

B sioni ecclesiasticæ, qualis vsq; nunc celebratur, perhibeat testimonium. Ita scribit in psalmum tricesimum septimum: Vide, inquit, quid nos edocet scriptura diuina. Quia oportet peccatum non celare intrinsecus, fortassis enī sicut hi, qui habent intus inclusam escam indigestam, aut phlegmatis humorem stomacho grauiter & moleste imminentem, si vomuerint, releuantur, ita etiam hi qui peccauerunt, siquidem & occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus vrgentur, & propemodum suffocantur a phlegmate aut humore peccati. Si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat seipsum & confitetur, simul euomit delictum atq; omnē morbi digerit causam. Tantummodo circunspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum, proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatiendi nouerit disciplinam: vt ita demum, si quid ille dixerit, si quid consilij dederit, facias & sequaris. Et si intellexerit & præuiderit talem esse languorem tuum, qui in conuentu totius ecclesiæ exponi debeat & curari, ex quo fortassis & cæteri ædificari poterunt, & tu ipse facile sanari, multa hoc deliberatione & satis perito medici consilio procurandum est. Vide, vt hic doceat quodcunq; delictum lethale in animi penetralibus latens euomendum per confessionem, si modo sanari peccator voluerit: quod quamdiu factum non est, miseram intus vrgeri & suffocari conscientiam. Vide insuper, & diligenter attende, quam hic clare distinguat publicam (non tamen qualem ille somniat) confessionem & pœnitentiam a priuata, & in aurem, quæ quotidie de omni lethali delicto facienda est. Nam de priuata & clāculariа hoc nos admonet, vt circunspiciamus caute, cui credamus secreta nostra, vt ante

probatus nobis sit medicus, cui exponamus languorem nostrum, qui sciat C
condolere & compati infirmitati alienæ. De publica vero docet, non facile nec temere ad ipsam veniendum esse, nec nisi præuia confessione priuata apud sacerdotem peritum, & de eius matura deliberatione & consilio. Idque ob causas, quas idem commeminit, videlicet si peccatum eiusmodi
Ob quas causas imponēda & peragenda publica pœnitentia. sit, vt & tua correctio & aliorum ædificatio publicam iuam requirere pœnitentiam videantur; vt publice commissum homicidium, stuprum aut adulterium notorium, item si qui in persequutione suppliciorum aut mortis metu Christi nomen abnegarunt. Si qui seducti in schisma aliquod aut hæresim, a catholica se diuiserunt ecclesia. In ijs atq; eiusmodi, tamen iuxta consilium prudentis medici & sacerdotis, cui secreta primum facta est peccatorum confessio, publica pœnitentia in totius ecclesiæ conspectu imponenda est, vt qui scandalizati sunt de peccato, emendentur de correctione & pœnitentia. Quin & in epistola Dionysij ad Demophilum monachum, clarissime est videre eundem ritum confessionis secretæ, qui adhuc hodie obseruatur in ecclesia. Ita enim scribit inter cætera: Tu vero vt tuæ literæ indicant, procidentem sacerdoti impium (vt ais) atq; peccatorem, nescio quo pacto contra ordinem disciplinæ adstans, calce abiecisti; quum ille quidem verecunde, quod oportuit, fateretur se ad peccatorum remedia quærenda venisse. Neq; exhorruisti insuper sacerdotem optimum lacerare conuicijs, miserabilem eum dicens, qui pœnitentem atq; impium iustificasset. Hactenus ille. In quibus verbis hoc in primis notandum est. quod Demophilum grauiter arguat, quod cum in ordine sacerdotali non esset, contra ecclesiasticæ disciplinæ ordinem adstitisset sacerdoti, cum ante eum pœnitentiæ causa procideret peccator peccatorum suorum quærens remedia: clare indicās ordinem ecclesiasticæ disciplinæ etiam tunc in pœnitentia & confessione D
secretum requisisse. Deinde, & illud obseruandum, quod scribit peccatorē ante sacerdotem procidisse, peccata detexisse, veniam eorundem postulasse, eademq; deinde a sacerdote fuisse remissa. Ob quod ille etiam sacerdoti conuicium fecit, quod iustificasset impium, sed pœnitentem, & peccatorū suorum remedium, remissionemq; humiliter expetentem: qui manifeste etiam nostratis confessionis, vt hodie celebratur in ecclesia, ritus est,

Hæc itaq; eiusmodi, mallem annotasset ille, & vbiq; inculcasset pro confirmanda fide catholicæ per orbem ecclesiæ quam aduersus eam etiam vi detorsisset omnia, quæ tamen nihil contra faciunt, & arma studiose subministrasset ijs, qui nunc impie lacerant & proscindunt sacramenta, & dogmata vniuersa ecclesiæ, & præterea imposuisset simplicioribus, quos parū cautos aduersus tentationem eiusmodi, nec satis memores Mosaicæ illius, quā libro I. inculcauimus, Christiq; aduersus eandem præmonitionis & doctrinæ, cepit sua illa suadela & compositæ orationis dulcedine. Quibus persuasum est, quicquid annotat aut obseruat Erasmus, ipso euangelio esse certius, & temerarium, atq; adeo nephas esse illi contradici a quoquam. Non quod hoc ipsum dicam requisisse ab alijs, sed quod plurimis ex ijs eius sectatoribus ita persuasum esse re ipsa quotidie experior. Tanto equidem cautius ex ulcerato hoc seculo sibi scribendum fuerat, quanto maiori applausu sua sciebat a plerisq; recipi, quanto etiam videbat ad nouitates & hæreses hanc tempestatem procliuiora habere ingenia.

Non possum hic aut dissimulare aut præterire quorundam, qui ex eadem lacuna cœnosam turbidamq; hauserunt aquā, aduersus antiquitatem

quam

(quam demonstrauimus) concordem ecclesiasticæ obseruationis, circa con
A fessionis, qualem adhuc hodie obseruamus, ritum detortas violentasq; annotationes ex Tripartita, quam vocant, historia hoc est, centone ecclesiasticæ historiæ ex tribus Græcis autoribus, Theodoreto Cyri episcopo, Socrate quodam Constantinopolitano, & Zozomeno, De quibus hoc in primis præfari conuenit, Cassiodori studio versos a quodã Epiphanio vtriusq; linguæ haud satis perito, qui in plerisq; suam diuinationem, non autorum illorum sententiam, pro germana lectione lectori supposuit. Deinde illos ipsos autores a præfato Cassiodoro minutatim concisos, & truncatim commixtos, in continuum (vt ipse vocat) historiæ compendium, adeo vt in plerisq; ob concisionem truncationemq; eiusmodi merito dubites, quænam fuerit citati autoris certa sententia, quod ex præcedentibus sequentibusq; verbis (dum breuitati studet) resectis, certius clariusq; apparuisset.

Nunc vt veniamus ad id, de quo agitur, dicta quædam Socratis & Zozomeni, quibus antiquissimum ritum nostratis & clancularię confessionis clarissime adstruunt, detorquent quidam ad confessionem publicam, quasi eam solam agnouisset primitiua ecclesia, eamque ipsam nec ab initio, sed quasi introductam primum post Nouatianorum schisma & hæresim. Ita autem loquitur Socrates de tempore, quo Nectarius Constantinopolitanæ præerat ecclesiæ, anno circiter quadringentesimo, cum diuus Augustinus floreret in Africa: Hoc porro tempore placuit, vt presbyteri, qui erant super pœnitentes constituti, remouerentur ob causam huiusmodi (quam priusquam explicet, antiquitatem repetens ritus confitendi, tunc per eam occasionem eo tempore aboliti Constantinopoli) Ex quo, inquit, Nouatiani ab ecclesia sunt diuisi, cum ijs qui deliquerant sub persequutione imperatoris Decij communicare nolentes, ex illo tempore episcopi pro ecclesiastica re-
B gula, presbyterum super pœnitentes esse constituerunt. Ex quibus verbis demonstratum volunt, tum primum cœpisse & inoleuisse ritum confitendi in ecclesia. Sed hic memineris lector, trunca te verba audire illius Socratis, de initio (vt istis videtur) ac institutione confessionis peccatorum, qualis in ecclesia peragitur, videlicet per occasionem schismatis, & hæresis Nouatianorum, quæ ipsius tempora pene ducentis annis præcesserat, sub Cornelio Ro. pontifice, & Cypriano Carthaginen. gloriosis martyribus initium capiens. Ex quibus quod notant illi qui confessioni ecclesiasticæ, quasi humana constitutione introductæ detrahunt, quod ante illud schisma non fuerint super pœnitentes presbyteri (quod tamen & ipsum, nisi de publice pœnitentibus nolunt intelligi aut veritatem obtinuisse) tametsi nullum ex dictis Socratis verbis consequatur, vt tamen vtrunq; adstrueret, ex his quæ præmisimus, facile quiuis iudicabit quantum id haberet ponderis & autoritatis. Cum ex Cypriano, Origene & Dionysio clarissime demonstrauerimus, falsum esse vtrumq;, imo ante Nouatianorum hæresim consueuisse pœnitentes peccata sua distincte & secreto confiteri. Quod vero innuit Socrates per occasionem sæpe dictæ hæresis constitutum fuisse, vt super pœnitentes episcopi presbyterum in ecclesijs constituerent, quantum ex verbis Zozomeni (quibus cœptam illius verbis narrari prosequitur & absoluit historiam) conijcere licet, id est huiusmodi. Siquidem Nouatus Romanæ ecclesiæ presbyter, elatione quadam tumidus, & post baptismum lapsis, etiam si digne pœniteamus, spem pœnitus salutis crudeli præsumptione nobis adimens, princeps hæresios Nouatianorum factus est, qui se parati ab ecclesia, superbo nomine seipsos, καθαρούς, id est, mundos appellarunt.

Quo argumento confessionis ritum primum introductum volunt post Nouatianorum schisma & hæresim

runt. Potuit igitur fieri, vt in condemnationem superbissimæ, inhumanissimæ & crudelis eius impietatis, ex decreto Cornelij, vrbis Rom. pontificis & concilij secum congregati (de quo tamen nullū extat decretum eiusdem pontificis aut concilij) per catholicā ecclesiam publice ordinati constituti'q; sint ab episcopis per singulas quasque ecclesias presbyteri conuersationis honestæ & scientes seruare secretum. Quos ad hoc specialiter deputatos publice in ecclesia, vt etiam nunc fit, veluti in theatro sub testimonio ecclesiastici populi audirent pœnitentes, delicta sua tamen secreto & in aurem confitentes, recipiensq; secundum modum culpæ iniunctam pœnitentiam, vt hæc ex Zozomeni verbis clarius intelliguntur. Hoc, inquam, est, quod per occasionem illius schismatis & hæresis hac in re noui introductum videtur, vt in singulis quibusq; ecclesijs vnus aut plures velut ex officio publice præessent pœnitentibus, vt nunc parochiarum pastores singularum, quos audire tenerentur, cum antea forte liceret, aut mos esset etiam in locis priuatis cuicunq; liberet sacerdoti confiteri. Hæc, inquam, solennitas tunc ordinata videtur, cum ob causam quam diximus, vt sic catholica per orbem ecclesia peccantes quoslibet & pœnitentes sub conspectum omnium ad pœnitentiam recipiens, re ipsa vbiq; & publice detestari videretur crudelem Nouatianorum amentiam, mitum etiam ob vitanda pericula & scandala, quæ ex pœnitentium confessionibus in priuatis locis aut ædibus presbyterorum accidere poterant. Imo nouum tunc non fuisse, quod pœnitentes se submitterent sacerdotibus, idem ipse eisdem truncis verbis satis innuit Socrates, dicens illud tunc ita ordinatum fuisse pro ecclesiastica regula, circa pœnitentes nimirum, melius & commodius implenda. Quæ ita se habere, quemadmodum diximus, ex verbis Zozomeni, quæ in eadem continuo subijciuntur historia, clarius est intelligere. Scribit autem in hæc verba: Quoniam omnino non peccare, diuinum & vltra humanam naturam esse cognoscitur, peccantibus autem & pœnitentiam agentibus veniam dari, deus præcepit: qui vero confiteri refugiunt, maius peccatorum onus acquirunt: propterea visum est antiquis pontificibus, vt velut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi delicta pandantur, & ad hanc rem presbyterum bonæ conuersationis, seruantemq; secretum ac sapientem virum statuerunt, ad quem accedentes hi qui deliquerunt, delicta propria fatebantur: at ille secundum vniuscuiusq; culpam indicebat & mulctam. Quod etiam hactenus diligenter in Occidentalibus seruatur ecclesijs. Hæc Zozomenus, veluti prolixius clariusque exponens illud, quod ex Socrate concisius obscuriusque relatum fuerat. In quibus verbis clarissime distinguit ordinationem diuinam ab ecclesiastica: Diuinam ordinationem requirere significans, vt peccantes per humilem confessionem peccatorum suorum recurrant ad pœnitentiam: aperte affirmans, eos, qui refugerent confiteri peccata sua, grauius onus peccatorum incurrere. Quod minime esset, nisi ad confessionem obligaremur. Et ob eam causam visum est, inquit, antiquis pontificibus, super hoc ædere ordinationem ecclesiasticam, per quam dei ordinatio impleretur decentius, & minori confitentium periculo, electis ad id muneris presbyteris bonæ conuersationis, sapientibus & prudentibus, & continentibus secretūqi non in suis ædibus priuatis (ne hoc prætextu matronis & virginibus machinari aliquid posset periculi) sed velut in theatro & sub testimonio ecclesiastici populi (quo abesset omnis mali aut species aut suspicio) confitentium peccata audirent, & salutarem eis

Antiquitas ritus confessionis clancularíæ, qui adhuc hodie obseruatur.

C

D

eiq

A eis pœnitentiam iniungerent. Vides quàm clare hic explicet eundem confeſsionis ritum, qui adhuc hodie obſeruatur per catholicam eccleſiam, ab antiquis pontificibus ordinatum fuiſſe. Vides inſuper, vt apertiſsime loquatur de confeſsione ſecreta, non publica, quando illi præfectus erat ſacerdos ſciens ſeruare ſecretum, cui in eo quod detectum eſt confeſsione publica, quis locus eſſe poſſet? Fuiſſe tamen præter quotidianam illam priuatamq; confeſsionem & pœnitentiã, etiam aliam in vſu ſolennem quandam & publicam, ſed hoc ſolum in quibuſdam caſibus & criminibus publicis, ſupra ex Origene annotauimus & demonſtrauimus. Ad quam pertinent, quæ ſubijcit Zozomenus de eo modo pœnitendi, quem ſcribit etiam tum obſeruari in Romana eccleſia: ſignificans tamen Conſtantinopoli aut Orientalibus illis non ita vſitatum fuiſſe, ſed tantum illam ſecretam, tamen publice ſuſceptam à presbytero ſub teſtimonio eccleſiæ. Iam cuius occaſione altius illi hæc repetita fuere, hiſtoriam, quæ ſub Nectario accidit, ſubijciens: Porro, inquit, Conſtantinopoli presbyter ſuper pœnitentes fuit vſq; ad illud tempus, quo quædam mulier nobiliſsima, cum ſua peccata fuiſſet confeſſa, & ei à presbytero præceptum vt ieiunaret, & deo operibus ſupplicaret, cum hoc obſeruaret, crebrius in eccleſia cum diacono ſe concubuiſſe confeſſa eſt. Hæc cum populus cognouiſſet, ſæuiebat in ſacerdotes quaſi per eos facta fuiſſet iniuria eccleſiæ. Tum Nectarius epiſcopus amouit diaconum ſceleratum, & quibuſdam ſuadentibus, vt ſingulos ad communicandum iudicio conſcientiæ ſuæ relinqueret, etiam presbyterũ nequaquam ſuper pœnitentes eſſe præcepit. Ex illo tempore antiquitatis conſuetudo ſublata eſt. Cum, vt arbitror, minora peccata pro pudore cõfeſsionis & ſubtilitate examinantium perpetrarentur. Hactenus Zozomenus. Vides itaque,
B quod ille refert de ſublata vetuſta confitendi conſuetudine factum, non per catholicam eccleſiam, ſed in vna Conſtantinopolitana ciuitate. Idq; quorundam conſilio, an ſatis ſano, ipſi viderint: factum à Nectario, vt occurreret furori tumultuantis populi. Vides inſuper, nec ipſi Zozomeno probari illud conſilium auferendæ neceſsitatis confitendi, & relinquendi vnumquenq; ſuæ conſcientiæ iudicio, cum ipſe arbitretur pauciora ob pudorem neceſſariæ confeſsionis patrari peccata. Et quemadmodum illi non probatum eſt hoc conſilium, ita nec probatum eſt epiſcopis, qui Nectarium ſubſequuti ſunt, ſub quibus antiqua catholicæ eccleſiæ conſuetudo & obſeruatio etiam illic reuocata & exacta fuit. Quod ex beati Ioannis Chryſoſtomi, qui Nectarium continuo ſubſequutus eſt, verbis quæ ſuperius citauimus, luce clarius eſt cernere. Et hactenus obiectionibus quorundam aduerſus neceſsitatem confeſsionis peccatorum noſtrorum ſacerdoti faciendæ, plus ſatis, & quàm pro inſtituto, reſponſum eſt.

Antiquã confitendi cõſuetudinem etiã Conſtantinopoli continuo poſt Nectarium reuocatã & exactã per Chryſoſtomũ.

Bipartitũ æque nouæ legis ac illius veteris, diſcriminatumq; diuina ordinatione eſſe ſacerdotium, & quæ pontificalis propriè ſint muneris & officij. CAP. IX.

VEteris vmbraticiq; illius ſacerdotij, ſi formam, ſi dignitatem autoritatemq; (vt præmiſſum eſt) conſideremus attentius, & ab eodem ad noſtræ legis Chriſtianũ ſacerdotium, velut ab vmbra ad ſolidũ corpus, à figura ad ipſam veritatem, mentis noſtræ conuertamus oculos: haud puto cuiq̃ dubium fore, quin admirabilis quædã excellẽtiſsimaq; ſit eius dignitas, quę tanta cernitur in illa vmbra et figura veteri, & ſingulari quadã autoritatis pręrogatiua dotatũ & inſignitũ à Chriſto. Cuius vt apud nos gradus clare cõſpiciatur, quo inter ſe pacto diſcriminentur,

vtq; suæ etiã vmbræ exactissime respondeant: in primis & apud nos quoq; C bipartitum videre est, sacerdotalem gradus inferioris, qui genericum nomen retinet: & pontificium. Quorum tametsi hic etiam illum includit, insuper & vltra aliquid continet. Vterq; etiam instar illius veteris, visibili quoq; ordinationis & consecrationis ritu confertur, sed suo quisq; & proprio. Visibilibus enim sacerdotibus opus habemus, quos possimus internoscere & requirere in his quæ eorum sunt officij. Sacerdotibus manus initiantur in sacerdotio, & cõsecrantur sacræ vnctionis oleo, pontificibus etiam caput inungitur: quin & propria horum præ sacerdotibus munia sunt. Ad hos enim pertinet ordinare & constituere cæteros in suis gradibus ordinis ecclesiastici. Confirmationis quoq; sacramento baptizatis abundantiorem spiritus gratiam tribuere, præterea dedicare & consecrare templa, altaria, & vasa, & quæcunq; diuino mancipata cultui, ad hæc sacræ vnctionis chrisma, cuius in illis omnibus vsus est, conficere & consecrare. Insuper et oleum sanctificare ac benedicere in varios vsus ecclesiæ. Hæc magno totius per orbem consensu ecclesiæ, pontificalis tantum apicis munera sunt: nec aut requiruntur, aut administrantur ab inferioris gradus sacerdotibus. Neq; hoc episcoporũ fastu & vsurpatione potius quàm iure factũ est, vt blasphemant impij plerîq, quibus aduersus catholicam ecclesiam & hierarchiã eius exitiale bellum est. Sed quod hac in re toto orbe terrarum nunc seruat Christi ecclesia, hoc ipsum eodem inconcussoq; tenore omnibus retro seculis obseruauit ab ipsis apostolorum temporibus. Quod vt demonstremus per singula, ab ipso sacro chrismate exordiendum est, cuius & in cæteris pontificijs muneribus pene omnibus necessarius vsus est.

Sacri chrismatis cõsecrationẽ ex apostolica traditione ab initio accepisse ecclesiam, ex Dionysio capite 4.

Diuus ille Dionysius beati Pauli apostoli auditor & discipulus, autore Christo doctoreq; spiritu sancto, testatur eius institutionẽ factam per apostolorum ministerium. Ita enim scribit in sua hierarchia ecclesiastica: Alia est, inquit, veneranda confectio vnguenti seu chrismatis, consecrationẽ eam vocant præceptores nostri, &c. Vnde opinor iuxta sacratiorem sensum traditione diuina sancti nostræ sacerdotalis functionis duces, honestissimum illud vnguenti consecrandi munus, teleten, hoc est, perfectionem & sanctificationem, ab effectu rei, quæ in eo perficitur, nominant. Et ibidem ritum describens, quo sanctum illud chrisma apostolicis primisq; illis temporibus conficiebatur & sanctificabatur à pontifice: Vbi, inquit, præcessit pontificis circa omnem phani ambitũ redolens thure profectio, psalmorumq; modulatio, & lectio diuinarum scripturarum, sumptum deinde vnguentum sacrum imponit altaribus, duodecim sacris alis tectum, resonantibus omnibus voce sanctissima melos sacrum, quod diuinitus afflati prophetæ cecinerunt (hoc est illud angelicum apud Esaiam canticum: Sanctus, sanctus, sanctus, dominus deus sabaoth) completa super eo oratione solenni, in sanctissimis consummationibus eo vtitur, ad omnem ferme sacerdotalis officij functionem. Audis quid scribat sacer ille Dionysius, videsq; in sacris illis cæremonijs, quas magno consensu adhuc obseruat tota per orbem ecclesia, nihil esse immutatum ab ipsis vsq; apostolorum temporibus. Eodem enim modo ac ritu & nunc sacrum chrisma à pontificibus consecratur, quo ille describit ex apostolica traditione tunc consecrari consueuisse. Huic & alter accedit æque idoneus testis, sanctissimus Fabianus martyr & pontifex, qui annis circiter ducentis post Christum Romanæ & vniuersali ecclesiæ præfuit. Hic iuxta morem ecclesiasticæ disciplinæ super ecclesiasticis quibusdã

negocijs

A negocijs consultus ab Orientis episcopis, eisdem respondens, etiam hac de re inter cætera scribit in hæc verba: Literis vestris inter cætera insertum inuenimus, quosdam regionis vestræ episcopos non per singulos annos in cœna domini chrisma conficere, sed duos aut tres annos confectionem sancti chrismatis semel actam conseruare. Errant qui talia excogitant. Siquidem in illa die dominus iesus postquàm cœnauit cum discipulis suis, & lauit pedes eorum, sicut à sanctis apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisq; reliquerunt, chrisma conficere docuit. Cuius diei solennitas sicut per singulos annos est celebranda: ita ipsius sancti chrismatis confectio per singulos annos est peragenda: quia nouum sacramentum est per singulos annos, & iam dicto die innouandum, & vetus in sanctis ecclesijs cremandum. Ista à sanctis apostolis & eorum successoribus accepimus, vobisq; tenenda mandamus. Hæc sancta Romana & Antiochena ecclesia à temporibus apostolorum custodit, hæc Hierosolymorum & Ephesiorum tenet, in quibus apostoli præsidentes hæc docuerunt. Hæc ille Fabianus. Quæ epistolæ eius verba suæ compilationi Gratianus inserit. Literis, de consec. dist. III. Audis itaq; quid ille tanquam vniuersalis ecclesiæ episcopatum gerens martyr sanctissimus Orientis episcopos doceat ex apostolica eatenus traditione & doctrina tenuisse & custodisse Romanam ecclesiam, Antiochenam, Ephesinam, & Hierosolymitanam, in quibus præfuerunt apostoli, atque adeo ecclesiam catholicam, quid deniq; illis velut ex eadem traditione tenendum præcipiat, idq; eo tempore, quod non multum distabat ab illo ipso nostræ religionis initio, & quo apostolicæ illius traditionis tam longe lateq; patentis nondum oblitterata esse poterat memoria. Vides insuper atque ex his clarissime perspicis, quàm sit fida custos apostolicæ traditionis
B catholica ecclesia. Nam quod ille annis antehac mille trecentis prædicauit obseruatum ab initio, etiam hodie, eodem tenore & consensu obseruatur ab vniuersa per orbem ecclesia.

Hic iam prodeat catholicæ ecclesiæ hostis, contemptor irrisorq; Lutherus, eidemq; insultans sacrum chrisma, rancidum oleum appellet, & suos doceat ex eo inungere calceos. Sacerdotes nostros, quod hoc chrismate vncti sunt, vnctos rasosq; nominet, à quo etiam hoc expectamus propediem, vt Christianos omnes per derisum, lotos lymphatosq; appellet, & sacrum etiam baptisma, quod visibili & exteriori peragatur corporis ablutione, irrideat: & in his omnibus sectatores inueniat æque vt ipse est impios, & excæcatos diuino iudicio. Quid tandem his perficit aliud, quàm vt clarissime ostendat se non pertinere ad catholicam ecclesiam, sed eius se esse hostem & persequutorem, cui insultat suis conuitijs?

In vmbra veteri, quæ efficacia fuerit sanctæ illius vnctionis olei sacerdotali ore benedicti & consecrati, testatur sacra vetus historia. Siquidem illo inuncti sunt reges à sacerdotibus ad gubernationem populi. Ille & sacerdotes & pontifices, ad sua quique, quæ supra explicauimus, obeunda perficiendaq; munera. Neque vana fuit aut inefficax eiusmodi vnctio, nec nugator deus, qui eandem instituit & præcepit fieri. Quin potius internã spiritus gratiam ad opus, cui destinabantur, ac ministeriũ contulit. Itaq; mox vt à Samuele inunctus esset in regem Saul, immutauit ei deus cor aliud. Similiter cum idem in regem vnxisset Dauid in medio fratrum suorum: Directus est (inquit scriptura) spiritus domini à die illa in Dauid & deinceps. Vides vnctionis illius efficaciã & effectum. Quamuis de vngendis regibus nihil

Demonstratur efficacia sacri chrismatis ex vmbra veteri.
1. Re. 10.
1. Re. 16.

nihil specialiter constitutũ ordinatumq́; legatur à domino, nec pro illis prin C
cipaliter instituta sacra vnctio, sed tantum, quo sacerdotalis ordinis nobis commendaret excellentiam, dignitatem, & efficaciam, quos ad regale fastigium sublimabat, aut populi sui eligebat gubernationem & ducatum, sacerdotali inunctione, aut manuũ impositione adiutrice spiritus gratia, nempe
Num. 27 sapientiæ & fortitudinis, ad tantum onus subeundum confirmabat. Ita morituros Moyses, cum oraret dominum loco sui prouidere tantæ multitudini de duce idoneo, dixit dominus ad deum: Tolle Iosue filiũ Nun, virum in quo est spiritus dei; & pone manum tuam super eum. Qui stabit coram Eleazaro sacerdote & omni multitudine, & dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, vt audiat eum omnis synagoga filiorũ Israel. Pro hoc si quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulet dominũ, ad verbum eius egredietur & ingredietur ipse & omnes filij Israel cum eo. Audis Moysen summũ sacerdotem domini, per impositionem manuum suarum dedisse Iosue, quem sibi successorem in ducatum populi, nõ autem sacerdotio suo (in quo nullũ successorem habuit) delegerat dominus partem gloriæ
Deu. vl. suæ. At quænam esset ea pars gloriæ suæ, eodem exponente intelliges. Ita enim hoc ipsum in Deuteronomio replicatur: Iosue vero filius Nun, repletus est spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. Audis, quam partem gloriæ suæ Moyses dederit manuũ suarum impositione. Repletus est, inquit, spiritu sapientiæ is, in quo tamen ante erat spiritus dei. Audis quoq; efficaciam impositionis manuum sacerdotaliũ. Dabis, inquit, illi partem gloriæ tuæ: hoc est, spiritũ sapientiæ. Nunquid Moyses dedit Iosue spiritum sapientiæ: nunquid nõ dei solius hoc est? Tamen vt impositionis manuum sacerdotaliũ, suiq; sacerdotij efficaciam dignitatemq́; nobis commẽdaret deus, ita loquitur, quasi à sacerdote fieret, quod solus operatur deus D
ad sacerdotũ suorum ministerium. Quod si tantũ valuit illa sacra vnctio in vmbra veteri, nunquid in ipso corpore ac veritate in Christiana ecclesia, ex ipsius Christi institutione per apostolicam traditionem et ministeriũ, per diuini nominis inuocationem sanctificatũ à pontificibus nostris sacrũ chrisma vanum erit, & omni effectu vacuũ? nunquid rancidum id oleum ab eo qui Christianum se profitetur, per contemptum appellari feret Christianus animus? Quin audiat ille, quo pacto de eo loquatur sanctus ille Cyprianus gloriosus Christi martyr & pontifex, vt confundatur os illud impudens & blasphemũ. Non hæc, inquit ille, medendis corporibus est vnctio instituta: quia sanctificatis elementis iam nõ propria natura præbet effectũ, sed virtus diuina potentius operatur, sed adest veritas signo, & virtus sacramento, vt & ipsis rerũ efficientijs gratiæ dignitas pateat, & interiori homini quanta ex his detur autoritas, deiformi conuersatione & sanctis moribus innotescat. Hoc oleo antiquitus sacerdotes sacrabantur & reges, & ipsi altarium lapides delibuti spiritalem intelligi volebant sacris mysterijs inesse pinguedinem, & sicut oleũ fluidis & humidis quibuslibet superfertur: ita excellentia sacerdotalis & regiæ dignitatis secundum formam dei & Christi sub se omnia continens regimen & munimen tam actiuæ q̃ contemplatiuæ vitæ continet, & ex hoc humore constat descendere omnes gratiarũ diuisiones, quas spiritus sanctus, prout vult, singulis distribuit & largitur. Hæc ille Cyprianus. Audis itaq; irreligiose Christorum domini hostis irrisor, & contemptor, quàm diuersa sit à te sanctissimi illius Christi sacerdotis & martyris, atque adeo catholicæ ecclesiæ, de sacro chrismate sententia. Quod

A tametsi tu irrideas, & mordacibus insectieris dicterijs, nos minime erubescimus, sed serio gloriamur illo nos perunctos in Christos domini, scientes quem habeamus nostræ dignitatis assertorem & vindicem. Qui enim vos tangit, inquit ille, tangit pupillam oculi mei. Et per diuinum illum Psaltem: Nolite tangere Christos meos. Sed de chrismate sacro ab episcopo consecrando, hæc satis superq;.

Iam & solius pontificalis esse muneris, confirmare baptizatos ad percipiendam abundantiorem spiritus gratiam, æque docet communis per orbem ecclesiæ obseruatio, quæ ex apostolica traditione ab ipsis ecclesiæ incunabulis ad nos perducta est. In ipsis siquidē actis apostolicis legitur: Cum audissent apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbū dei, miserunt ad eos Petrū & Ioannem. Qui cum venissent, orauerunt pro ipsis vt acciperent spiritum sanctum, nondum enim in quenquā eorum superuenerat, sed baptizati tantum erant in nomine Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum. Vides apostolicarum demum manuum impositione, illos baptizatos à Philippo diacono accepisse spiritum sanctum. Cuius tametsi gratia non omnino destituti essent, rite percepto baptismate Christiano, haud tamen perceperant ea plenitudine, quæ etiam sensibilia sui signa exhibebat. Ita & Paulus baptizatis in nomine Iesu, postquam imposuisset manus, venit, inquit, spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. Itaq; in illo nascentis ecclesiæ principio à nemine præsumptum est confirmare credentes, quàm à solis apostolis. Quare beatus Damasus ante annos mille & ferme ducentos, ita scripsit in epistola de corepiscopis. Quod autem solis apostolis eorumq; successoribus proprij sit officij tradere spiritū sanctum, liber actorum apo-
B stolicorum edocet, præsertim cum nullis ex LXX. discipulis, quorum officium presbyteri in ecclesia gerunt, legatur donum spiritus sancti per manus impositionem tradidisse. Et Innocentius hanc confirmationē, & quam Lucas manuum impositionem instinctius vocat, vsitato tunc vocabulo, consignationem appellans ex ritu quo tunc vsa est, & etiam nunc vtitur in confirmatione ecclesia, consignando videlicet frontem confirmati signo crucis ex sacro chrismate, qua ratione ab alijs etiam chrismatio dicitur. Ita scribit ad Decentium Egubinum episcopum: De consignandis vero infantibus, manifestum est ab alio fieri quàm episcopo non licere. Nam presbyteri licet sint sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent: hoc autem pontificibus solis deberi, vt vel consignent, vel spiritum paracletum tradant, non solum ecclesiastica consuetudo demonstrat, verumetiam & illa lectio actorum apostolorum, quæ asserit Petrum & Ioannem esse directos, qui iam baptizatis traderent spiritum sanctum. Nam presbyteris cum baptizant, chrismate baptizatos vngere licet: sed quod ab episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis episcopis debetur cum tradunt spiritum paracletum. Hactenus ille Innocentius ante annos vndecies centenos. Vides autem quam ille ecclesiasticam obseruationem & consuetudinem, quæ ad hodiernum diem perpetuo tenore obseruatur, ab apostolica traditione & doctrina dicit traxisse originē. Idem docet & inculcat Leo primus, sanctissimus pontifex in epistola ad Germaniæ & Galliæ episcopos, qui LXVI. est in ordine. Et ante hos aliquot annorū centenarijs, Vrbanus papa, sub Alexandro Mammeæ glorioso consummatus martyrio, in sua quadam decretali epistola: Omnes, inquit, fideles

Ex apostolica traditione ad solos episcopos ptinere, cōfirmare baptizatos, ex actis apostolicis.

fideles per manus impositionem episcoporum spiritum sanctum post baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniantur. Idem ante hunc docuit & inculcauit Clemens ille beatissimus Petri discipulus & successor, C tam in apostolica cathedra quàm in glorioso quo consummatus est, martyrio, in epistola ad Iulium & Iulianũ episcopos: Omnibus festinandum est, inquit, sine mora renasci deo, & demum designari ab episcopo, id est, septiformem spiritus sancti gratiam percipere, quia incertus est vniuscuiusq; exitus vitæ. Cum autem regeneratus fuerit per aquam, & postmodum septiformi spiritus gratia, ab episcopo, vt memoratum est, confirmatus (quia aliter perfectus esse Christianus nequaquam poterit, nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate, sed incuria aut voluntate remanserit) vt habeat quod à Petro accepimus, & cæteri sancti apostoli præcipiente domino docuerunt, &c. Hæc ille Clemens. Idem docet eiusdem contemporaneus, S. Dionysius, B. Pauli discipulus capite quarto hierarchiæ suæ ecclesiasticæ, simul vniuersum ritum explicans, quo tunc in ecclesia confirmabantur baptizati. Vt confundatur impius ille Vuiclefus iustissime damnatus Constantiensi concilio. Cuius hic inter cæteros illic memoratur erratorum articulus: Confirmatio iuuenum & clericorum ordinatio, locorum consecratio, reseruantur papæ & episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris. Qui error ex alio pendet magis pestifero, vt qui hierarchiã vniuersam tollit Christianæ ecclesiæ. Affirmat enim is post Vualdenses suos, pontificum & reliquorum sacerdotum nullum esse discrimen in Christi ecclesia. Cui sententiæ vtraq; manu subscribit inexhaustum illud impietatum omnium velut barathrum quoddam Lutherus. Quin & longe nequiorem commentus est, veluti vniuersos certans impietate vincere. Non enim inter sacerdotes tantum & pontifices, sed etiam inter sacerdotes & prophanam multitudinem, omne discrimen tollit è medio. Hoc vbiq; contestatus sibi D admodum placere, si quid vsquam in quibuscunq; hæreticorum antris, penetralibus, ac latibulis potest offendere, dissidens à communi sensu, fide & sententia catholicæ ecclesiæ: sed ipsum pudere aliorum tantum esse sectatorem & discipulum, & semper vti inuentis. Quare impijs aliorum inuentis ipse magis impia vbiq; superaddere conatur. Sed magna iam parte detecta & traducta est horum impietas, eritq; luce meridiana clarior, postquã præsentem tractationem absoluerimus. Ad pensum itaq; redeundum est.

Eiusdẽ impietas quod pontificũ & reliquorũ sacerdotum nullũ sit discrimen in ecclesia Christi.

Pontificalis insuper esse muneris constituere, ordinare, & consecrare eos qui singulis perfunguntur gradibus sacri ordinis ecclesiastici, æque docet catholicæ ecclesiæ per orbem obseruatio, ab ipsis vsque apostolorum temporibus eodem tenore ad nos obseruata. Quod enim ea etiam in re, vt in omnibus, suum morem seruarit ecclesia, apostolicæ semper doctrinæ memor, hoc est, quod diligenter custodierit depositum ab apostolis, nec quicquàm præterea noui admiserit, certo cognosces, si obseruationem quam nostro & patrum nostrorum seculo per vniuersam ecclesiam adest perspicere, ad eam contuleris, quæ fuit in primitiua illa ecclesia, recenter erudita doctrina ac traditione apostolica. Quam ex B. Dionysio illo Pauli discipulo luce clarius est intelligere. Ita enim scribit in sua hierarchia ecclesiastica: Pontificum ordo sacratior primus est diuina speculantium ordinum, idemq; & summus & vltimus, quippe in quo desinit sacerdotij nostri omnis distinctio. Porro pontificalis ordinis virtus in sacris omnibus distinctionibus capitur, & per omnes sacros ordines operatur propria hierarchiç mysteria. Et

paulo

A paulo post: Et quamuis à sacerdotibus perficiantur quædam venerabilia signa, nunquam tamen diuinam regenerationem sine sacratissimo consummabunt vnguento: neq; sacrosanctæ communionis sacramenta perficient, nisi signis tanti mysterij altaribus venerandis impositis: ne ipse quidem sacerdos erit, nisi pontificalibus officijs ad hoc promotus fuerit. Audis Dionysij, atq; adeo apostolorum temporibus morem Christianæ ecclesiæ, vt sacerdotes diuinæ regenerationis sacramenta sine sacratissimo vnguento, hoc est, chrismate, nō consummauerint, cuius confectionem & consecrationem quoniam ille pontificij muneris esse præmiserat, ex eo confectum volebat, etiam in conferendo baptisma te episcopalis autoritatis indigere sacerdotes. Idem in eucharistiæ sacramento illis vsu venire declarat. Neq; enim, inquit, sacrosanctæ communionis sacramenta perficient, nisi signis tanti mysterij altaribus venerandis superimpositis, hoc est, nisi altare ad hoc dedicatum consecratumq; à pontifice habuerit, sacrosancta illa mysteria & sacrificia sacerdos non perficit. Imo hoc ipsum, quod sacerdos est, totum debet & acceptum fert pontificali officio. Itaque apostoli ordinarunt primum per loca opportuna pontifices aut episcopos, qui similem ordinandorum aliorum, seu episcoporum, seu presbyterorum potestatem obtinuerunt. Ita Paulus Timotheum & Titum ordinauit episcopos: cuius idem ipse testis est, cum eadem, quam diximus, autoritate & potestate. Quibus etiam præscribit, quales ipsi debeant ordinare episcopos, presbyteros & diaconos. Noli, inquit, negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterij. Et rursus: Admoneo, inquit, te, vt resuscites gratiam, quæ in te est per impositionem manuum mearum. Et ad Titum: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt quæ desunt corrigas, & constituas

Ex actis apostolicis.

1. Tim. 4

2. Tim. 1

Capite 1

B per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Vides, cuius sit constituere presbyteros aut sacerdotes, reliquosq; in suis gradibus ecclesiastici ordinis. Non equidem prophanæ multitudinis: quæ ea in re (vt superius demonstrauimus) nihil potestatis, autoritatisq; obtinet, quemadmodum illi persuadere conatur ille Christi ecclesiæ infestissimus Lutherus: sed pontificum, aut episcoporum, Tito, non Cretensi alteriue populo hoc muneris iniungit Apostolus: & sine episcopali, non autem plebea, promotione affirmat ille sacerdotem non fieri.

Neq; huc pertinet, quod non solebat antiquitus sine plebis assensu electio fieri, ad quam impius ille diuino iure, vniuersum hoc ius eligendorum & ordinandorum episcoporum & presbyterorum pertinere contendit. Siquidem ordinationem ab electione aliam esse non vult, consecrationem etiam deridet, & abominatur. Electionem vero ad ius populi pertinere cōfirmare nititur ex Origene, qui in Leuiticum scribens, affirmat in ordinando sacerdote requiri & præsentiam populi, vt sciant, inquit, omnes & certi sint, quia qui est præstantior ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotium: & hoc adstante populo, ne qua postmodum retractatio cuiquam, ne quis scrupulus resideret. Sed hic aut ignorat, aut dissimulat ille, longo hæc interuallo distare, eligere & electioni assensum ac bonum testimoniū perhibere, electum deniq; ordinare aut cōsecrare in gradu, ad quem electus est, potestatemq; & autoritatem gradui, officioq; suo congruentem tribuere. Siquidem sancti patres nostri considerantes spiritalem profectum Christianæ plebis hoc requirere, vt sacerdotes & episcopos suos omni, nō solum honore, sed etiam amore prosequerentur,

rentur, hoc in primis etiam sacris sanctionibus prouidendum curauerunt, C
ne quis inuitis obtruderetur episcopus. Ne, inquit ille, ciuitas episcopũ non optatum contemnat aut oderit, & fiat minus religiosa, quàm conuenit, cui non licuit habere, quem voluit. Itaq; nõ plebis, sed cleri erat eligere, gratum tamen, acceptumq; plebi cuius erat, electioni consentire, & bonum electo perhibere testimoniũ. Et hoc est quod significauit Origenes, requiri praesentiam populi, non vt eligeret, sed vt electo perhiberet bonum testimonium: vt sciant, inquit, omnes & certi sint, quia qui praestantior est ex omni populo, ille eligitur ad sacerdotium, vt sciant eligi praestantiorem, non vt eligant. Cuius nobis formã in Saulis electione sacra exhibet historia. Electus siquidem ille à deo est, & sacerdotis sui visibili cõsecratus ministerio. At iam electũ statuit Samuel in medio populi, dicens ad eum: Certe videtis quem elegit dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Quanquam & plebis postea desierit consensus expeti, eam ob causam, ob quam diuus Augustinus viuens sibi in coadiutorem & successorem in episcopatu suo assumpsit Eradium. Quam causam idem ipse expressit quadam sua epistola: Scio enim, inquit, post obitus episcoporum perambitiosos aut contentiosos, solere perturbari ecclesias: quod saepe expertus sum & doleo. Attamen nec illa ipsa cleri electione, nec plebis assensu, sed sola pontificali ordinatione ac consecratione quisquã fit sacerdos aut pontifex. Cui non homo, sed deus ipse sacerdotalem, pontificalemq; autoritatem plane diuinam tribuit. Quare non ab homine, sed à Christo ipso & sacro spiritu, tametsi humano ministerio sacerdotes, pontificesq; constitui affirmant sacrae literae. Paulus ipse & Timotheus ac Titus per ciuitates ordinarunt episcopos, quibus tamen idem dicit Paulus: Attendite vobis atq; omni gregi vestro, in quo vos spiritus S. posuit episcopos, regere ecclesiam domini Iesu. Vides quos ille dicat spiritũ S. posuisse episcopos ad regendam ecclesiam dei. Itaq; pontificali ministerio ordinati & consecrati in sacerdotes & episcopos, à deo vocati ad honorem huiusmodi dicuntur ab Apostolo. Nec quisquã, inquit, sibi sumit honorem, sed qui vocatur à deo, quemadmodũ & Aaron. Quo verbo neq; ordinatis à se Tito & Timotheo, neq; eis etiam, qui ab illis vlterius ordinati sunt, honorem de quo loquitur, pontificiũ aut sacerdotalem abrogat. Sed quemadmodũ illos, quamuis humano ministerio, tamen à spiritu S. constitutos episcopos affirmauit, ita eosdem hic significat vocatos à deo. Dignum est igitur, inquit ille gloriosus martyr Ignatius, & ipse apostolico plenus & imbutus spiritu, vos obedire episcopo vestro, & in nullo ei contradicere. Terribile enim est tali contradicere. Non enim istum visibilem quis spernit, sed illum inuisibilem in eo contemnit, qui non potest à quoquam contemni, hic enim non ab homine, sed à deo habet promotionem. Vides illum recte intellexisse ex praedictis verbis Apostoli, episcopum quamuis ordinatum & consecratum humano ministerio, tamen à deo, non ab homine promotionem habere. Eodem sane pacto idem intellexit eruditissimus ille Origenes. Quid, inquit, loquar de parentibus & filijs? Si Iesus dei filius subijcitur Ioseph & Mariae, ego nõ subijciar episcopo, qui mihi à deo ordinatus est pater? non subijciar presbytero, qui mihi dei dignatione praepositus est? Et ille gloriosus Christi martyr & pontifex Cyprianus ad Pupianũ, etiam diuinitus sibi reuelatum testatur. Quod qui Christo nõ credit sacerdotem facienti, postea tandem & sero incipiet credere sacerdotem vindicanti, pro fide sibi factae reuelationis ad dei tribunal prouocans. Ex quibus quilibet facile

[Margin: Sacerdotalē autoritatē a deo tribui quã uis hominũ ministerio. Autoritate Apostoli. Hebr. 6.] D

A facile intelligit, qualis, quantique momenti sit pontificalis ordinatio, per quam deus ipse ad sui sacerdotij honorem ordinatos eligit, & spiritus sanctus constituit episcopos & presbyteros ad ecclesiæ Christianæ regimen. Et hos execrandus ille polluto, blasphemoq; ore vnctos & rasos per contemptum appellabit? Cur non & lotos, lymphatosq; derideat Christianos vniuersos, si adeo nihil in exteriore corporis seu ablutione seu vnctione existimat inesse energiæ & viuæ virtutis?

Sed dicet aliquis: Ordinationis in Apostolicis literis, non per consecrationem, vnctionemq; sacri chrismatis, sed tantum per impositionem manuum mentionem fieri. Quemadmodum Titum Paulus admonet resuscitare gratiam quam per manuum suarum impositionem susceperat, de chrismate aut consecratione nulla mentione facta. Et Timotheum non temere quenquam ordinandum docens ad sacerdotium, sed maturo, exactoq; iudicio: Manus, inquit, cito nemini imposueris, neque communicaueris peccatis alienis.

Hic si nihil dicam aliud quàm quod primo libro demonstrauimus, magis ex traditione, quàm scripto pendere religionem Christianam & legem euangelicā, factum satis cuiq; pie affecto Christiano nihil dubitauerim. Nihil enim scripsit legislator noster, nihil scribendum mandauit apostolis, sed euntes, inquit, in mundum vniuersum prædicate euangelium omni creaturæ. Quod illi etiam strenue executi sunt, viuæ vocis doctrina, non scripto commendantes primitiuæ illi ecclesiæ quæ didicerant à Christo & sacro spiritu. Nam nec euangelistas quatuor, nec Petrum, Paulum, Iacobum, Ioannem, Iudam, illis suis epistolijs complexos vniuersa nostræ fidei mysteria, imo plurima & grauissima quæque sola nos ecclesiasticæ traditionis autoritate & successione accepisse, superius luce clarius demonstrauimus.

B Deinde hoc etiam certum est, in rudi illo Christianitatis initio, nondū videlicet ordinata & constituta hierarchia & disciplina ecclesiastica, plurima perfunctorie ex quadam spiritus S. dispensatione, pro necessitate illius temporis peracta fuisse ab apostolis. Quæ paulo post eodem ductore & autore spiritu, qui suis quæq; dispensat vniuersa temporibus, eorundem apostolorum traditione & ordinatione præscriptam, certamq; formam receperunt. Quam videmus ab ipsis apostolorū temporibus continua ecclesiasticæ traditionis successione, eodem tenore, toto orbe terrarū ad nos vsq; seruatam. Certe sacri chrismatis inunctione, eodem quo nunc ritu etiam ab ipsis apostolorum temporibus, ordinari consueuisse sacerdotes & episcopos, Dionysij illius Pauli discipuli luculentissimo demōstrauimus testimonio. Cui accedit & alter æque testis idoneus, beatissimus Clemēs papa & martyr, æque apostolorū, atq; adeo beatissimi Petri discipulus, & ab eodem in apostolica cathedra sibi designatus successor. Hic itaq; quemadmodū de ecclesiasticæ hierarchiæ ordinatione à spiritu sancto constituta à tanto præceptore edoctus fuerat, ex apostolica cathedra etiam alios docens & instruens, in hæc verba scribit cunctis episcopis & vniuersis ordinibus ecclesiasticis: Primus pontifex Aaron chrismate compositionis perunctus, princeps populi fuit, & tanquam rex primitias & tributum per capita accepit, & iudicandi populos sorte suscepta de mundis immundisq; iudicabat. Sed & si alius ex ipso vnguento perunctus est, virtute inde concepta etiam ipse rex aut propheta, aut pontifex sacerdōsue fiebat, &c. Quid autem in præsenti seculo propheta gloriosius, pontifice clarius, rege sublimius? Omnis enim pontifex sacro

Ex patrū testimonio ab ipsis apostolorū temporibus.

Q ij chrismate

chrismate perunctus, & in ciuitate constitutus, scripturis sacris eruditus, charus & preciosus hominibus oppido esse debet: Quem quasi Christi locum tenentem honorare omnes debent, eiq; seruire & obedientes ad salutem suã existere, scientes, quod siue honor, siue iniuria, quæ ei defertur, in Christum redundat, & à Christo in deum, &c. Hæc ille Clemens apostolorũ discipulus & in cathedra successor. In quibus audis etiam nunc ab ipsis apostolorum temporibus, atq; adeo ex apostolica traditione sacro chrismate inunctos fuisse sacerdotes & pontifices. Eiusdem successor Anacletus, æque Petri discipulus, in epistola ad vniuersos episcopos per Italiam, scribit in hæc verba: Ordinationes episcoporũ autoritate apostolica ab omnibus, qui in eadem prouincia fuerint episcopis, aut saltem minus, quàm à duobus aut tribus, reliquis omnibus assensum prębentibus sunt celebrandæ. Qui simul conuenientes scrutinium diligenter agant, ieiuniumq; cum orationibus celebrent, & manus cum sanctis euangelijs quæ prædicaturi sunt, imponentes, dominica die, hora III. orantes, sacraq; vnctione, exemplo prophetarũ & regum, capita eorum, more apostolorum & Moysi vngentes, quia omnis sanctificatio cõstat in sancto spiritu, cuius virtus inuisibilis sancto chrismate est permixta. Et hoc ritu solennem celebrent ordinationem. Audis ritum ordinationis episcoporum ab ipsis apostolorum temporibus. Consona sunt his quæ libro de vnctione chrismatis scribit sanctus ille Cyprianus gloriosus martyr & pontifex, & ante hunc Tertullianus, libro quem de carnis resurrectione ædidit. Breuiter huic obseruationi vno consensu testimonium perhibet venerabilis ille sanctorum patrum omnium chorus, ipsa rei euidentia, & totius orbis consensus & cõcorso bseruatio subscribit. Vmbra & figura veteris illius tabernaculi atq; eius sacerdotij, suo corpori, solidæq; veritati adstipulatur & consonat. Quid igitur hic dubij aut scrupuli cuiquam Christiano esse poterit, haud sane intelligo.

Anacletus.

C

D

Postremo, pontificalis proprie muneris & hæc esse, templorum, oratoriorum, altarium, vasorum diuino cultui mancipatorum, reliquiq; ornatus sacri dedicationes & consecrationes, testis est communis per orbem ecclesiæ concors obseruatio, quam non cepit ab heri aut nudiustertius, sed sicut ab initio normam fidei Christianæ suscepit ita immutatam fideliter conseruauit. Cui rei sanctus ille Leo apostolicæ cathedræ, atq; adeo vniuersali ecclesiæ præsidens luculentissimum perhibet testimonium, ad vniuersos Germaniæ & Galliæ ecclesiarum episcopos, scribens in hæc verba: In diuinis scripturis, præcipiente domino, solus Moyses in tabernaculo dei erexit altare, solus vnxit, qui vtique summus sacerdos dei erat, sicut scriptum est de eo: Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Ideoq; id quod tantum facere principibus sacerdotum iussum est, quorum typum Moyses & Aaron tenuerunt, omnino decretum est, vt presbyteri, quorũ filij Aaron gestabant figuram, arripere non pręsumant. Hæc ille Leo ante tot secula nouellæ Christi per Germanias & Gallias plantationi suggerit, & inculcat antiquam obseruationem catholicæ ecclesiæ, & quid ad quemq; gradum ecclesiasticum proprie pertineat.

Hæc autem de muneribus pontificalibus, aduersus hostes catholicæ ecclesiæ, & impugnatores hierarchiæ, qua à Christo ordinata, & ornata est, ideo tractauimus aliquanto prolixius, quo clarius pateret etiam hac parte ab vmbra & figura sua non dissidere solidam rei veritatem. Quin & apud nos quoq; discriminatum ac bipartitũ esse sacerdotalem ordinem, quemadmodum

admodum fuit in vmbra veteri, & in sublimiori gradu sacræ ordinationis
A constitutos pontifices & episcopos præ sacerdotibus. Id tam ex ritu consecrationis, quę vt illic, ita etiam hic, illorũ propria est pręsacerdotibus (quemadmodum conferenti nostrum hunc, quem ab initio obseruatũ demonstrauimus, ad illũ veterem, erit luce clarius) q̃ ex proprijs plerisq; horũ officijs, quæ simplicibus sacerdotibus nõ conueniũt. Idq; attestante totius catholicæ ecclesiæ (quę columna & firmamentũ veritatis est) cõsensu & obseruatione, vt vniuersali, ita antiqua ab ipsis vsq; apostolorũ tẽporibus ad nos deducta.

Rationes quasdam dissoluere, quibus conantur hæretici pontificalis & sacerdotalis gradus discrimen tollere. CAP. X.

Diuus Augustinus scribens de hæresibus, quæ eatenus Christi ecclesiam exagitauerant, inter cæteros hæresiarchas meminit & Aerij cuiusdam, qui cum episcopatum impotenter & frustra ambiuisset, auersus à catholica Christi ecclesia in hæresim Arrianã prolapsus est, & ne in vulgo tantum hæreticorum latere videretur, etiam ipse Arrianæ impietati impia plura dogmata superaddere conatus est. Quorum hoc vnum fuit & præcipuum: Nullum esse discrimen simplicis sacerdotis, seu presbyteri & episcopi. Ita se studens vindicare de catholica Christi ecclesia, quod illum dignata non esset pontificali illo honore & ordine. Sed cum paucissimos aut nullos impiæ illius suæ & totius Christianæ ecclesiæ communi sensu consensuq; explosæ assertionis sectatores & assertores inuenisset illo suo seculo: impij tandem idiotæ stupidiq; Vualdenses (quos & pauperes de Lugduno appellant) inter cætera execranda impietatũ suarum portenta, etiam hoc illius Aerij dogma impium ab inferis resuscitare conati sunt. At cum nec tum latius serperet ea impietas, sed in illis ipsis pene suis rursus extingueretur professoribus, vt quibus velut idiotis & simplicibus nec arma suppeterent, nec ingenium, quibus persuaderent alijs paulo
B cordatioribus: tandem ex busto & cineribus extincti tot seculis Aerij venenatissimus quidam serpens prodijt Ioannes Vuiclefus in Anglia, qui venenoso suo afflatu infecit plurimos, & multis pestilentissimis librorũ suorum voluminibus persecutus est Christi ecclesiam. Quibus dogmata impia plurima, de diuino & humano iure, de ecclesia & eius hierarchia, de cæremonijs ecclesiasticis, de statu monastico, de subditorum erga prælatos & superiores suos obedientia, vulgo persuadere conatus est, & velut classico ad seditionem commouere populos. Abusus ad hoc opportunitate temporis, quo multis annis sub schismate laborauerat Christi ecclesia, incerta quem cathedræ apostolicæ præsidentẽ pastorem suum sequi deberet, cum simul se tres gererent pro summis pontificibus, & eorum quisq; suos sectatores haberet. Qua temporum iniquitate ille ad suam impietatem abusus, non parua clade affecit Christi ecclesiam. Fuit enim vir, vt natura seditiosus, ita ingenio acer ac vehemens, & pro sua illa ætate satis disertus ac eloquens. Nam circa annum domini octuagesimum supra mille trecentos vexauit Christi ecclesiam. Exagitauerat autem illum idem ille superbiæ & ambitionis spiritus, qui suum illum præceptorem Aerium. Nam cum & ipse assequi non posset episcopatum Vigoriensem, quem impotenter ambierat, aggressus est se vindicare de Christi ecclesia, Vualdensium illorum impias hæreses resuscitans: & quod illi non poterant, scripturarum eas colorauit & adstruxit testimonijs. Itaque inter cætera discrimen auferens inter presbyteros & episcopos, atque vniuersam inde ecclesiasticam hierarchiam tol-

Aerij hæresis, q̃ nullũ sit discrimẽ põtificis & sacerdotis simplicis.

Vualdenses discipuli Aerij.

lens è medio, vnde magnum impietati suæ profectum videbat, ex apostolicis literis hoc ipsum persuadere conatus est, inter sacerdotes olim nullum C
fuisse discrimen: sed humana demum ordinatione illud ipsum introductũ,
1. Tim 3 tanquam ad tollenda schismata necessarium. Siquidem Paulus ad Timotheum scribens, episcoporum & diaconorum tantum meminit, illos officij sui admonens, & quales esse debeant præscribens: presbyterorum nulla ibi facta mentione. Quare videtur duos tantum eo tempore fuisse gradus sacri ordinis ecclesiastici, vlteriorem autem eius distinctionẽ postea superindu-
Philip. 1 ctam ab hominibus. Idem innuere videtur Philippensibus scribens. Siquidem in salutatione episcopos coniungit diaconibus, sacerdotum aut presbyterorum nulla mentione habita. Quorum tametsi meminerit alibi, vt in epistola ad Titum, tamen eodem loco eorundem & episcoporum appellationem in idem confundit. Quos enim primo vocat presbyteros, eosdem continuo dicit episcopos. Huius, inquit, gratia reliqui te Ephesi, vt constituas per ciuitates presbyteros. Qui quales esse deberent cum adscriberet, subiungit:
Act. 20. Oportet enim episcopũ sine crimine esse. Idem facit apud Lucam in Actis: Nam vocatos ad se Ephesinę ecclesiæ presbyteros, mox episcopos appellat: Attendite, inquiens, vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos. Ex quibus locis etiam diuus Hieronymus hoc annotasse & intellexisse videtur, olim inter presbyteros & episcopos nullum fuisse discrimen: sed humana postmodum ordinatione illud ipsum, quod nunc cernimus, introductũ. Ita enim scribit in dictam Apostoli ad Titum epistolam: Idem ergo olim presbyter, qui episcopus: & antequã diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis: Ego sum Pauli, ego Apollo, ego vero Cephæ, communi presbyterorum consilio ecclesiæ gubernabantur. Postquã vero vnusquisq; quos baptizauerat, suos putabat esse non Christi, in toto orbe decretum est, vt vnus ex presbyteris electus superponeretur cæteris, ad quem omnis ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur. Sicut ergo presbyteri sciunt ex ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi fuerit præpositus, esse subiectos: ita episcopi nouerint se magis consuetudine, quàm dominicę dispensationis veritate presbyteris esse maiores, & in communi debere ecclesiam regere. In eandem sententiam idem scribit ad Euagrium: A principio nullum discrimen fuisse episcoporum & presbyterorum, quod autem postea vnus electus est, qui præponeretur cæteris, in schismatum remedium esse factum, ne vnusquisq; ad se trahens ecclesiam Christi, eius rumperet vnitatem. Nam & Alexandriæ, inquit, à Marco euangelista vsq; ad Esdram & Dionysium episcopos, presbyteri vnum semper ex se eligebant & in superiori loco collocabant, quem nominabant episcopum: quomodo si exercitus sibi imperatorem faciat. Quid enim facit, excepta ordinatione, episcopus quod non facit presbyter? D

Diui Hieronymi opinio, q olim inter presbyteros et episcopos nullũ fuerit discrimẽ

Quibus priusquam respondeamus, repetenda sunt breuiter argumentorum capita, quibus bipartitum apud nos sacerdotalem ordinem demonstrauimus, & catholicam ab initio Christi ecclesiam ex apostolorũ doctrina & traditione agnouisse & recepisse discrimen pontificum, seu vt nunc dicimus, episcoporum à sacerdotibus & presbyteris. Et primum ab vmbra & figura ad solidam suam euangelicæ lucis veritatem arguendo, imitantes in hoc Pauli apostoli dialecticam. In veteri tabernaculo bipartitum illum ordinem supra demonstrauimus, tam ex distincto consecrationis ritu, quem specialem præ cæteris sacerdotibus requirebat pontifex, quàm ex sacro

dus

eius ornatu, qui multis parasangis sublimiorem eius gradum, dignitatem
A que demonstrabat, præ sacerdotibus reliquis, & postremo ex proprijs qui
busdam eius munijs, quæ vni competebant pontifici, & non reliquis sacer-
dotibus. Quod si in vmbra hæc est distinctio, necesse est eandem aut etiã
maiorem esse in solida veritate. Quum rerum natura non capiat, vt distin-
ctior sit vmbra quã ipsa veritatis soliditas. Deinde ex totius catholicæ Chri
sti ecclesiæ communi consensu & obseruatione, non eius tantum quæ nunc
est, sed etiam eius quæ fuit ab initio. Quæ vniuersa ex apostolica doctrina
& traditione hoc discrimen agnouit inter pontifices & inferiores sacerdo-
tes. Ad illos solos credens pertinere confectionem chrismatis sacri, confir-
mare baptizatos, ordinare ministros ecclesiæ in singulis gradibus ecclesia-
sticis, templa, altaria, & cætera diuino cultui mancipata consecrare & bene-
dicere: prętera & specialem ritum habuit consecrationis episcoporum præ
sacerdotibus reliquis. Quare si vere affirmauit Apostolus ecclesiam colum
nam esse veritatis, si superiori etiam libro recte demonstrauimus, non infe
riorem esse ecclesiasticæ traditionis autoritatem, quam sanctarum scriptu-
rarum, si non male hoc intellexerunt sanctissimi patres nostri, qui columnę
quædam præcipuæ fuerunt catholicæ ecclesiæ, & viua templa inhabitantis
in eis sacri spiritus, quod quicquid ante omnia vniuersalia concilia per vni-
uersum orbem tenuit Christi ecclesia, ab apostolica id venerit traditione &
disciplina. (Quæ certo est doctrina Christi, quamuis non habeatur in euan
gelio, vt qui vnctione sacri spiritus omnem illos veritatem docuit) certum
vtiq; & indubitatum est Christo autore, doctoreq; sacro spiritu ex aposto-
lica traditione, discrimen pontificum & sacerdotum intellexisse & accepis-
se Christi ecclesiam. Quæ enim eius præsentis per orbem diffusæ & ali-
quot ante nos seculis sit hac de re sententia, quę obseruatio secundum eam,
B quam libro I. explicauimus, methodum, cuique adest luce clarius per-
spicere.

Et quanquam etiam illic demonstratum sit, catholicam ecclesiam fide-
lissimam esse custodem depositorum ab initio apud se dogmatũ, nec quic-
quam præterea noui admisisse, illius apostolicæ censuræ perpetuo memor,
qua vniuersis, qui præter id quod a principio accepit ecclesia, noui quicquã
annunciant & superinducere conantur, anathema denunciat idem Aposto
lus, id quod multis exemplis velut inductiue demonstrauimus, adeo, vt eo
ipso satis demonstratum sit, quid & ab initio tenuerit catholica ecclesia de
quacunq; quæstione proposita, si certum sit quid nostro seculo teneat. Ni-
hilo minus etiam in hoc ipso de quo agitur, sui semper fuisse similem, te-
stantur illæ, quas supra citauimus, ecclesiæ columnæ, illæ aquilæ, in quibus
præcipue viguit sensus ecclesiastici corporis, in quo Christus est. Imo maio- Ostenditur diffe
rem fuisse apostolorum autoritatem (qui primi fuere nostrę religionis pon rentia in
tifices & quibus successerunt reliqui episcopi) præ illis LXXII. discipulis, ter autoritatem
quos dominus deputauit in apostolorum suorum adiutorium, & ante se apostoli
præmisit binos & binos in omnem locum, quo ipse erat venturus, quorum cã & di-
formam presbyteri nobis exhibent, plane attestatur euangelica historia, scipulo-
nec minus Lucas in Actis apostolicis. Quod enim non eadem fuerit aposto rum LXXII.
lica & illorum autoritas, ordo vocationis eorum a Christo indicat, & dein
de confirmat Lucas in electione Matthiæ. Primum designauit dominus Lucæ 10
apostolos duodecim, nec maiore numero, nec plures, quamdiu in terris a-
geret, in eundẽ acciuit ordinẽ, sed longe post electos illos designauit & alios

septuaginta duos,non apostolos,sed apostolorum sub eisdem coadiutores, formam exhibens eisdem ordinandorum sub se presbyterorum, maiore C numero pro plebium & fidelis populi necessitate,remanente tamen aposto lica illa episcopalicq; autoritate (ne frequentia vilesceret) apud non ita multos.Itaq; cum ex hoc ordine præuaricatus excidisset Iudas, Petrus velut apo
Acto. 1. stolici illius ordinis princeps, post Christi ascensionem in cœlum, exurgens in medio apostolorum & discipulorum vna congregatorum, dixit de prodi tore,qui connumeratus fuerat inter apostolos, & sortitus sortem eius ministerij,vt suspensus crepuerit medius, vtq; secundum prædictionem spiritus sancti per os Dauid, episcopatum eius alter accepturus esset: Oportet ergo,inquit,ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos dominus Iesus, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph cognomento Iustum, & Matthiam, & orantes dixerunt: Tu domine, qui corda nostiomni um,ostende quem elegeris ex his duobus accipere locum ministerij huius, & apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locũ suum, & dederunt sortes eis, & sors cecidit super Matthiam, & annumeratus est cum vndecim apostolis. Hactenus Lucas. In quibus verbis hoc primum notandum est, quod Petrus apostolicum gradum & ordinem, episcopatum dixe rit. Deinde, quod ex illis LXX. duobus discipulis, qui vna cum apostolis semper sequuti fuerant dominum, vnum sortito elegerũt in locum apostolatus, aut episcopatum Iudæ. Notum est autem ex inferiori gradu ad superiorem electionem fieri. Ex quo constat apostolos præ illis LXX. discipu lis maiori, hoc est, pontificali aut episcopali autoritate fuisse præditos a deo. Quod ipsum discrimen etiam in eo adest perspicere, quod quamuis cæteri apostolico ordini additi a principio, coadiutores illi LXXII. presbyteri, de inde & VII. illi electi diaconi, etiam prædicarent verbum dei, etiam pluri- D mos Christo lucrifacerent, & baptizarent ad fidem conuersos, sacrosanctũ, viuificumq; illum panem per domos ac mensas Christi fidelium frangerẽt, cæteraq; necessaria sacramenta administrarent. Attamen baptizatos confir masse dono sancti spiritus soli leguntur apostoli, quamuis in rudi illo principio nondum constituta ab illis forma hierarchiæ ecclesiasticæ (quam con stituerunt deinceps priusquam a se diuisi orbem terrarum inter se partiren tur aggrediendum & excolendum euangelicæ prædicationis vomere) quã uis, inquam, in primo illo initio religionis nostræ pleraq; adhuc agerentur ab illis perfunctorie, & promiscue, dispensatione quadam sacri spiritus, pro necessitate illius temporis: quæ deinceps eodem doctore & autore spiritu, decentius ordinata sunt, & suum cuiq; præscriptum officium, quod non liceat trãsgredi: attamen illius confirmationis sacramentum nulli vnquam præsumpsisse leguntur, quam soli apostoli. Quæ autem constituta iam per apostolos forma hierarchiæ ecclesiasticæ, hac etiam de re fuerit apostolica doctrina & traditio, quæ illius primitiuæ ecclesiæ communis sententia & obseruatio, attestantur apostolici canones: quorum plurimi euidens discrimen indicant inter episcopum, presbyterum & diaconos, seu ordinem ministrantium. Nam primus iubet episcopum non nisi a duobus aut tribus episcopis ordinari: cum presbyterorum ordinatio non nisi vnum requirat episcopum, iuxta decretum secundi canonis. Quintus euidenter indicat, vni us ecclesiæ non nisi vnum esse episcopum: cum tamen multos presbyteros habeat. Quintus decimus ostendit presbyteros & inferiores omnes esse sub po-

Differentia episcopi & presbyteri ex canonibus apostolicis ostenditur.

-4.

A ſub poteſtate ſui epiſcopi. Breuiter, vniuerſi pene omnes gradus ſacri ordinis eccleſiaſtici in tres dirimunt, epiſcopos, presbyteros & diacones, ſub his vniuerſum inferiorem ordinem miniſtrantium & ſeruientium comprehendentes. Nec eſt, quod apoſtolicorum canonum autoritatem quis eleuet, aut nothos, ſubdititios & ab aliquo quouis impoſtore confictos, non autem ab apoſtolis quis dicat æditos ſvt iſtos homines nihil pudet comminiſci, quã tumuis ſit impudens, quiduis dicere, reijcere, aſſerere pro ſua temeritate & arbitrio. Primum, quoniam ex ijs ſolis non pendet negocium, quandoquidem (vt mox audies) ſuppetunt teſtes alij & plurimi & irrefragabiles: ſed tantum ad maiorem veritatis confirmationem eos canones adduximus. Deinde, horum canonum autoritatem receptam per eccleſiã ab ipſis mox apoſtolorum temporibus, probant Anacletus beati Clementis ſucceſſor, & beatiſſimi Petri apoſtolorum principis diſcipulus, atq; ab eodem, vt idem ipſe teſtatur, ordinatus presbyter in epiſtola, quam ſcribit epiſcopis omnibus catholicæ eccleſiæ. Huius quoq; ſucceſſor Euariſtus in epiſtola ad Aegyptiorum epiſcopos, Sixtus item eius nominis primus in ſua ad epiſcopos per catholicam eccleſiam, Victor præterea in epiſtola ſua ad Theophilum Alexandrinum & Aegyptiorum epiſcopos, Sixtus quoq; eius nominis ſecundus, in epiſtola ad Gratum epiſcopum, rurſus in altera ad epiſcopos per Hiſpaniam, Marcellus etiam ad epiſcopos Antiochenæ prouinciæ, apoſtolicorum canonum autoritatem proferunt. Quibus omnibus præter vitæ meritum & quod glorioſo fere cõſummarunt martyrio, etiam cathedræ Chriſti & apoſtolicæ in qua reſederunt, adfuit priuilegium. Quæ maiori haud dubie priuilegio a Chriſto dotata eſt præ illa Moſaica. Cui tamen præſidentibus, etiam ſceleratis & impijs, iubet Chriſtus credere & obſequi per omnia

B in his quæ illius legis & religionis fuerant. Ne quis de fide illorum, quæ tam conſonanter ab illis affirmantur, quicquam dubitare poſſit. Quorum hac de re teſtimonia poſtea afferemus opportunius.

Præterea teſtes ſunt fidei, ſententiæ & obſeruationis illius primitiuæ recens ab apoſtolis inſtitutæ eccleſiæ. In primis Clemens B. Petri diſcipulus & ſucceſſor, qui in epiſtola ad Iacobum ſcribit ex eiuſdem Petri traditione & doctrina, in ſingulis ciuitatibus ſingulos, non binos aut ternos cõſtituendos epiſcopos, quibus per omnia ſubſint presbyteri. Porro epiſcopos vicem apoſtolorum gerere, at illorum LXX. diſcipulorum presbyteros, atq; hoc ipſum docuiſſe dominum. Quin & ex Anacleto huius in apoſtolica cathedra ſucceſſore, atq; B. Petri diſcipulo proprium, diſtinctumq; ritum conſecrationis epiſcopi, & inferioris gradus ſacerdotis aut presbyteri intellexiſti ſuperius: Quorum diſcrimen in eadem epiſtola adſtruit ex vmbra legis veteris. Primus, inquit, Aaron in lege ſacerdotale nomen accepit, primuſq; pontificali ſtola indutus victimas obtulit, iubente domino & loquente ad Moyſen: Accipe, inquit, Aaron & filios eius, & applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonij. Cumq; laueris patrem cum filijs aqua, indues Aaron veſtimentis ſuis, id eſt, lineam tunicam & ſuperhumerale & rationale, quod conſtringes baltheo, & pones thyaram in capite eius, & laminam ſanctam ſuper thyaram, & oleum vnctionis fundes ſuper caput eius, atq; hoc ritu conſecrabitur domino, filios quoq; illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingeſque baltheo Aaron & liberos eius, & impones eis mitras, eruntq; mihi ſacerdotes religione perpetua. Quo loco contẽplari oportet Aaronem ſummũ ſacerdotem, hoc eſt, epiſcopũ fuiſſe: porro filios eius

Idem demonſtra; re ex cõcordi patrum teſtimonio Clementis.

Anacleti

Exod. 29

eius presbyterorum demonstrasse figuram. Hoc enim interfuit inter Aaron summum sacerdotem & filios eius, qui sacerdotes erant, quod Aaron super tunicam accipiebat poderem, stolam sanctam, & coronam auream, mitram & zonam auream, & superhumerale & reliqua quæ præfixa sunt: filij autem Aaron super tunicas lineas cincti tantummodo & thyarati assistebant sacrificio domini. Hactenus ille. Vides comparando vmbram & figuram ad suam solidam veritatem, quantum ex ipsa dei lege sit discrimen episcoporum & presbyterorum nostrorum, & quæ fuerit ea de re ipsius primitiuæ ecclesiæ sententia & obseruatio. Qui & in alia epistola, quam scribit de hierarchia ecclesiastica: Sacerdotũ, inquit, ordo bipartitus est, & sicut dominus illum constituit, a nullo debet perturbari. Vides a domino non hominibus bipartitum esse sacerdotalem ordinem. Idem confirmat sacer ille Dionysius. Qui, vt supra ostendimus, diuina ordinatione a sanctis nostræ sacerdotalis functionis ducibus, hoc est, ab ipsis apostolis, dicit eandem recepisse ritum consecrationis sacri chrismatis, a solis pontificibus peragendum. Quibus & cætera, quæ supra memorauimus, pontificalia munia, non autem presbyteris conuenire affirmat. Quin & proprium, distinctumq; ritum consecrationis vtrorumq; explicat. Ignatius item & ipse apostolorum discipulus, & auditor in ea, quæ est ad Smyrnenses epistola, clare distinguit hos gradus sacri ordinis. Omnes, inquit, episcopum sequimini, sicut Christus Iesus patrem: presbyteros sicut apostolos, diaconos autem veneramini, sicut dei mandato ministrantes. Vides ex comparatione, quãtum & quam immensum ille discrimen indicat inter episcopos & presbyteros. Omitto hic citare subsequentium sanctissimorum patrum, Irenæi, Origenis, Cypriani, eorumq;, qui deinceps magno numero subsequuti sunt, eiusdem indubitatæ sententiæ certissima testimonia. Quandoquidem quos iam citauimus, idem quod nunc discrimen seruat & agnoscit inter episcopum & presbyterum vniuersa per orbem Christi ecclesia etiam obseruasse primitiuam illam recens ab apostolis institutam ecclesiam, velut ex Christi institutione & magisterio, certum & indubitatum faciunt, certamq; & indubitam veritatem demonstrant eius, de qua nunc agitur, veritatis catholicæ. A qua quoniam dissentire non potest, eiusdem ille magnificus præco, assertor doctorq; Apostolus nunc videndum est, quantum idem pro Aerio, Vualdensibus, Vuiclefo, Luthero, cæterisq; eius farinæ hæreticis faciat, quandoquidem illius autoritatem etiam nobis & vniuersæ Christi ecclesiæ sacrosanctam suæ impietati nituntur prætexere: atq; eorundem aduersus catholicã hanc, orthodoxamq; veritatem diluendæ obiectiones & calumniæ. C D

Dionysij Hierarchiæ ecclesiasticæ ca. 4. & 5.

Ignatij.

Quod priusquam facio, si forte id minus accurate fecero, nec omnium in eo iudicio satisfecero, iterum meminisse te cupio Christiane lector, fidelis illius & plane Christiani consilij, quod ex Origene superius inculcauimus. Quo idem nos admonet, ne ab ijs, quæ obseruat catholica Christi ecclesia, vlla canonicarum scripturarum, quæ nobis forte videretur, euidentia aut apparentia nos abduci sinamus. Quæ quoties inducuntur aduersus communem obseruationem ecclesiæ, ea nos tentatione pulsari putemus, de qua nos cautos, præmonitosq; fecit Christus, nobisq; monstrari Christum, quamuis contra Christum, in deserto aut domorum penetralibus: qui seipso teste non est, nisi in corpore catholicæ ecclesiæ. Sed nos, inquit ille, credere illis non debemus, neq; exire a paterna ecclesiasticaque traditione, neq; aliter vnquam credere, nisi quemadmodum ecclesiæ tradiderũt nobis: hoc

Ad rationes ex verbis Apostoli quibus etiam Hieronymus tollere videtur discrimen episcoporũ & presbyterorum.

A bis, hoc est, successio illa ecclesiastica. Quo vere fideli, sanctoque consilio tuæ commendato memoriæ, iam quem ex Apostolo fumum aduersus præfatam catholicam veritatem fidelium mentibus offundere nituntur hæretici, claræ veritatis luce discutiamus.

Cum dicitur, ex eo significari nullum fuisse discrimen episcopi & presbyteri, quod Paulus Timotheo scribens episcoporum tantum & diaconorum meminerit, presbyterorum nulla facta mentione, illos tantum officij sui admonens, & quales esse debeant, describens.

Leue hoc admodum, neque vrgens argumentum est, & quale riderent & exploderent Dialectici: Vno hoc loco duorum tantum graduum sacri ordinis Paulus meminit, ergo non fuit tertius. Ego vero omnium, quos supra explicauimus, sacri ordinis ecclesiastici graduum, & non duorum aut trium illic meminisse Apostolum, nihil dubito. Siquidem omnes gradus sacri ordinis ecclesiastici in duo omnino genera diuiduntur, in principantes aut superintendentes ac ministrantes. Primum genus tametsi bipartitũ sit, vno tamen generico vocabulo proprie episcoporum dicitur. Siquidem episcopus Græca vox superintendentem significat. Vtriusque autem est, hoc est, & pontificis & sacerdotis, præesse populo, atque eius curæ, regiminique superintendere ordinate tamen, quemadmodum superius etiam ex vmbra veteris tabernaculi demonstrauimus. Ad vniuersum ergo hoc genus pertinent, quæ illic describit Apostolus: Oportet episcopum irreprehensibilem esse, &c. Secundum etiam genus graduum sacri ordinis ecclesiastici, tamet si in multas insuper species ordine se habentes distributum (quemadmodum etiam in vmbra sua cernebatur expressum) superius demonstrauerimus, omnes tamen illas sub vna hac generica appellatione contineri certum

B est, diaconorum, inquam. Diaconus enim & ipsa Græca vox, proprie ministrum significat, adeo vt Timotheum etiam pontificem & episcopum Paulus admoneat implere diaconatum, seu diaconium suum. Ita enim Græce dicitur. Cuius loco interpres noster ita vertit: Ministerium tuũ imple. Quare quæ de diaconis ibi dicit Paulus, non ad solos eos, quos nunc generico vocabulo ad præcipuam specierum appropriato, diacones dicimus, sed etiã ad subdiaconos, reliquosque ministrantes sacri ordinis gradus pertinẽt, quam uis ad principaliores præcipue. Itaque Pauli illa instructio & doctrina haudquaquam diminuta aut manca est, imo vniuersos sacri ordinis gradus comprehendit sub duobus illis capitibus & vocabulis genericis, & sufficienter præscribit, quales esse debeant constituendi in singulis gradibus ordinis ecclesiastici. Quod vero ita sit vsus Apostolus his vocabulis episcoporum & presbyterorum, vt genericis, inquam, non vt appropriatis, quemadmodum postea vsus obtinuit, idem ad Philippenses clare attestatur, scribens in hæc verba: Paulus & Timotheus serui Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis, cum episcopis & diaconibus, gratia vobis & pax. Constat autem secundi ordinis sacerdotes (quos presbyteros magis appropriate, q̃ proprie dici vsus obtinuit) non pontifices, quos nunc solos episcoporum dignamur vocabulo, illic per episcopos Paulum intellexisse. Quandoquidem vnius ciuitatis, neque nunc est, neque tunc fuit, nisi vnus pontifex, seu, vt nunc loquimur, episcopus: quemadmodum confirmant Clemens, Anacletus, Dionysius, Ignatius, apostolorum discipuli & proximi successores, & breuiter, omnis ille sanctorum patrum venerabilis chorus. Hanc episcopi, presbyterique genericam, indiscretamque appellationem, in prædictis verbis

Apostolum oẽs gradus ordinis ecclesiastici sub episcopi & diaconi vocabulis cõprehendere.

verbis Apostoli, mihi animaduertisse & notasse videt Theophylactus ille, C
scribēs in primū caput epistolæ ad Philippēses, atq; exponens illud: Cū episcopis, & diaconibus, episcopos, inqt, sacerdotes dicit. Neq; em plures præter vnum erant episcopi, qui singulis ciuitatibus præsiderēt. Quippe, cū nondum essent huiusmodi nomina dispartita: sed episcopi tantum diaconi & presbyteri dicebantur. Hactenus Theophylactus, cui vides, vt etiam suboluerit in Paulo indiscreta illa & confusa, genericaque dictorum vocabulorū appellatio. Eodem respexisse mihi videtur Augustinus in quadā ad diuū Hieronymum epistola, qua scribit in hæc verba: Quanquam enim secundum honorum vocabula, quæ iam ecclesiæ vsus obtinuit, episcopatus presbyterio maior sit: tamen Augustinus Hieronymo minor est. Quibus verbis clare innuit, non ex propria vocabulorum ratione episcopatum presbyterio esse maiorem, cum sit vtrumq; genericum, & ex sua ratione æque late patens vocabulum, quorum vsus indiscretus extitit ab initio, & indifferens, communisq; vtriq; gradui sacerdotalis ordinis: quemadmodum iam nunc demonstrauimus. Sed vsu ecclesiæ introductum postea, vt alterum vni eius speciei appropriaretur, & alteri aliud, hoc est, pontificali gradui episcopi, & inferioris ordinis sacerdotij, vocabulum presbyteri. Itaq; ex vsu vocabulorum, quem iam obtinuit ecclesia, non autem quem obtinuit ab initio, episcopatus presbyterio maior est. Idq; propterea, quod per vsum loquēdi sunt appropriata speciebus diuersis, quarum altera, non ex vsu loquendi tantum, sed re ipsa altera maior est. Itaq; indistinctis ab initio ex ratione propria vocabulis, per abusum & appropriationem ad res diuersas, facta est distinctio. Hæc qui non obseruant in verbis Apostoli, inuoluuntur difficultatibus, vnde se facile extricare non possunt. Itaq; etiam sacer ille Ambrosius dicta Pauli verba satis absurde interpretari cogitur, quasi Paulus & Timotheus secum & cum suis ministris pacem & gratiam imprecarentur Philippensibus. Ita enim ait: Cum episcopis & diaconibus, hoc est, cum Paulo & Timotheo, qui vtique episcopi erant, simul & significauit diacones, qui ministrabant eis. Ad plebem enim scribit, nam si episcopis scriberet & diaconibus, ad personas eorum scriberet. & loci ipsius episcopo scribendum erat, non duobus vel tribus, sicut & ad Titum & Timotheum. Hæc Ambrosius. Quem non animaduersa generica illa episcopi appellatio familiaris Apostolo, & ad eam, quam post vsus obtinuit, appropriatam respicientem (ne euidentem falsitatem cogeretur admittere) videlicet, eiusdem Pauli temporibus vnius ciuitatis plures fuisse episcopos, id est, pontifices, ad absurdam illam, extraneamq; expositionem declinare coegit. In hoc vtiq; cōmendandus, quod Adamantij illius, atque adeo Christi consilij memor, ob nullam quamtumuis apparentem difficultatem ex scripturis, aduersus ea, quæ tenet communis per orbem ecclesiæ obseruatio, quicquam admisit scrupuli: sed conatus est quacunq; potius expositione lenire ingestam ex scripturis difficultatem, quam ob quamcunq; scripturarum in contrarium, vt cuiq; videretur, euidentiam, communem ecclesiæ consensum &, obseruationem reuocare in dubium. Quam enim nihil tollat ingestam ex Apostolo difficultatem dicta Ambrosij expositio, si non aduertas genericam illam, propriam q; rationem episcopi, secundum quam in apostolicis literis, quoties episcopi atq; etiam presbyteri fit mentio, semper accipiuntur hæc vocabula, eiusdem Pauli apud Lucam verbis manifestum est. Quandoquidem vocatos ad se Ephesinæ ciuitatis presbyteros, eosdem mox episcopos appellat, D

XIX.

Non animaduersa illa generica episcopi & presbyteri appellatio, quā multos difficultatibus inuoluit, & inter hos Ambrosium.

Acto 20

appellat, dicens: Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos posuit spiritus sanctus episcopos regere ecclesiam dei. Quod enim de inferioris gradus sacerdotibus (quos nunc presbyteros vocari vsus obtinuit) illic loquatur Apostolus, certum est, cum non possint vnius ciuitatis esse plures pontifices, aut (vt nunc loquimur) episcopi. Eadem ratione, primum hoc genus graduum sacri ordinis principantium aut superintendentium, secundum totam illam genericam suam latitudinem, antiquitas illa appellauit presbyteros, honoris potius, quam aut officij aut proprij gradus nomine: perinde quasi aut patres aut seniores dixeris. Presbyter enim Graeca vox est, Latine seniorem significans, hoc est, honoratiorem. Quādoquidem honor ille etiam qui prudentiae, sensuumq; maturitati, & morum integritati competit, illo senioris aut presbyteri significatur vocabulo: Senectus, inquit ille, venerabilis est, non diuturna, neq; annorum numero supputata. Cani enim sunt sensus hominis, & aetas senectutis vita immaculata. Et rursus: Consummatus in breui compleuit tempora multa. Itaq; Timotheus non solum sacerdos aut presbyter, sed etiam pontifex, & (vt nunc dicimus) episcopus, haud quaquam aetate senex erat, eodem teste Apostolo, qui ita scribit ad eundē: Nemo adolescentiam tuam contemnat. Quod autem Apostolus secundū eam genericam indifferentiam vsus sit hoc presbyteri vocabulo, & non quemadmodum nos, vni ipsum speciei sacerdotij applicantes, idem ipse testis est: qui nunc inferioris ordinis sacerdotes vocat presbyteros, nunc episcopos, vt nunc loquimur, hoc est, pontifices. Primum facit apud Lucā Actorum vigesimo: A Mileto enim mittens Ephesum vocauit presbyteros (ita Graece legitur, quod noster vertit, maiores natu ecclesiae) qui cū venissent ad eum & simul essent, dixit eis inter caetera: Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos. Presbyteros illic appellat secundi ordinis sacerdotes, quos nūc solos presbyteros dicimus, vt quos plures vna capit & capiebat ciuitas, tamen sub vno pontifice. Rursus etiam pontifices, aut (vt nunc dicimus) episcopos presbyterorum nomine appellari a Paulo, idem ipse ad Titum scribens clarissime attestatur, cum ait: Huius rei gratia reliqui te Cretae, vt ea quae desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros. Nam praecipiens continuo, quales vellet ordinari & constitui presbyteros, nempe, si quis sine crimine est, vnius vxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriae, aut non subditos, subiungit: Oportet enim episcopum sine crimine esse, sicut dei dispensatorem, continuo episcopum vocans, quem ante presbyterum. Quod enim illic de constituendis episcopis, hoc est, pontificibus praecipue mandauerit, diuus Chrysostomus in eundem locum scribens, & post eum Theophylactus diligenter annotauit. Nolebat enim Apostolus immensam, populosissimamq; insulam, centum quondam vrbibus nobilem, vnius tantum episcopi, sed plurium per opportunas ciuitates dispositorum demandari curae & regimini, hoc magis existimans fore e re Christi fidelium, religionis ac fidei, vt insignis quaeq; ciuitas suum haberet episcopum. Ita & Petrus apostolorū princeps, & Christianorum pontifex primus (vt vere dicit Caesariēsis ille Eusebius) presbyterum se vocat, dicens: Presbyteros ergo qui in vobis sunt, obsecro compresbyter. Similiter & Ioannes apostolus in secunda sua epistola: Presbyter electae dominae & natis eius. Et rursus in tertia: Presbyter Gaio charissimo.

Hanc itaq; genericam, indiscretamq; horum vocabulorum, episcopi & pres-

[Margin: A; B; Presbyter vocabulū genericum demonstratur.; 1. Pet. 5.]

presbyteri, ad bipartitum sacerdotalem ordinem, & vtrumq; eius gradum communem, indistinctamq; appellationem, qui obseruat in Apostolo, nullain verbis eius hærebit difficultate, nec ob indiscreta vocabula, in vnum confundet gradus, quos demonstrauimus distinctos, sacri illius ordinis ecclesiastici. Quæ non animaduersa etiam diuum Hieronymum inuoluit perplexitatibus, vnde se extricare non potuit. Cum hinc staret communis ecclesiæ sensus, inde & in diuersum sibi trahere viderentur verba Apostoli. Imo nec secum ipse consentit, sed nunc discrimen tollit inter presbyteros (vt nunc loquimur) & episcopos, nunc rursum statuit, ipsa rei veritate coactus, & communi consensu ecclesiæ. Itaq; causam explicans, quare ad Timotheū scribens Paulus, tantum episcoporum & diaconorum meminerit, presbyterorum nulla mentione habita: Cur, inquit, Paulus de presbyteris nullam facit mentionem, sed eos in episcoporum numero comprehendit? Quia secundus, imo pene vnus gradus est. Sicut ad Philippenses episcopis & diaconis scribit, cum vna ciuitas plures episcopos habere non posset. Vides eum hic sacri etiam apostolorum temporibus discrimen inter presbyteros (vt nunc loquimur) & episcopos. Cum vna ciuitas plures habere non potuerit episcopos, at bene presbyteros: item quia secundus gradus presbyterorum est in sacro ordine ecclesiæ: primus ergo sit episcoporum, necesse est, & a secundo distinctus. Quod addidit, imo pene vnus, fecit respiciens ad illam in gestam sibi perplexitatem ex non obseruato indiscreto vsu horum vocabulorum in Apostolo. Non tamen vnum dicere illic ausus est, qui iuxta ecclesiæ consensum eosdem vt duos, distinctosq; gradus apertissime distinxerat, sed addidit, pene vnus, vicinitatem eorundem, non identitatem significans. Itaq; in epistola ad Euagrium, tametsi ad refrenandam diaconorum quorundam insolentiam, qui presbyteris se æquare, aut præferre etiam nitebantur, immodice gradum eorundem efferat, in hoc abusus dictis verbis Apostoli, per quæ (cum in confesso esset omnibus episcoporum excellentia & sublimitas, vt ita presbyterorum quoque dignitatem & excellentiam contestatam faceret, diaconorumq; illorum insolentiam magis deprimeret) inter presbyteros & episcopos nullam olim distinctionem fuisse contendit: sed postea in schismatum remedium esse factum, vt ex presbyteris electus vnus præponeretur cæteris: ne vnusquisq; ad se rapiens ecclesiam Christi, eius vnitatem rumperet: quomodo si exercitus sibi imperatorē faciat. Mox tamen ipsa rei veritate & communi consensu (qui illi reclamabat) ecclesiæ coactus, & veluti sibi ipsi contrarius subiungit: Quid enim facit, excepta ordinatione, episcopus, quod non facit presbyter? Si ordinationem excipis, confiteris vtique eandem a solo episcopo & non presbyteris posse fieri. Magnum ergo discrimen inter episcopos & presbyteros statuis, idque diuina etiam ordinatione, dei enim sacramenta hæc sunt, & ex diuina non humana ordinatione sortiuntur ministros, a quibus conferri possint, proprios. Quod ipsum etiam in fine eiusdem epistolæ eadem veritate coactus rursus confitetur. Et vt sciamus, inquit, traditiones apostolicas sumptas de testamento veteri. Quod Aaron & filij eius, atque Leuitæ in templo fuerunt, hoc sibi episcopi, presbyteri & diaconi vendicent in ecclesia. Quod idem affirmat in epistola ad Nepotianum his verbis: Quod Aaron & filios eius, hoc episcopum & presbyteros esse nouerimus. Si vmbræ suæ, vt hic affirmat Hieronymus, etiā hac parte respōdet veritas, si hoc sunt in ecclesia Christi episcopi, vt nunc loquimur, presbyteri & diaconi, quod in veteri

Vt hæret Hieronymus in verbis Apostoli ob non animaduersam genericam appellationem episcopi & presbyteri.

A In veteri illo tabernaculo Aaron, filij eius & Leuitæ, constat autem & luce clarius a nobis supra demonstratum est, inter Aaronis pontificatum, & filiorum eius sacerdotium, ex diuina institutione intersuisse plurimum: nihilo minus certum est, ex Christi institutione tantundem, aut etiam plus interesse inter pontificalem apud nos, & sacerdotum inferiorum ordinem: seu, vt nunc dicimus, inter episcopos & presbyteros.

Iam vero neq; hoc secum mihi quadrare videtur, sed multas rimas ducere, vnde coargui facile possit, quod in epistolam ad Titum scribens idem ait Hieronymus, olim idem fuisse presbyterum & episcopum, & antequã diaboli instinctu studia in religione fierēt, diceretur q; in populis: Ego sum Pauli, ego Apollo, communi presbyterorum consilio ecclesias gubernatas: postquam autem vnusquisq; eos, quos baptizauerat, suos esse putabat, non Christi, in toto orbe decretū fuisse, vt vnus ex presbyteris electus superponeretur, ad quem omnis ecclesiæ cura pertineret, vt schismatum semina tollerentur. Quod ipsum tamen ecclesiæ magis consuetudini, quam diuinæ dispensationis illic tribuit autoritati. Hæc, inquam, minime secum mihi cohærere videntur. Libenter enim interrogarem Hieronymum, aut si quis alius hac in re eius assertor esse voluerit, quando fuerat illud olim, aut quãdiu se extenderat, quando dicit nullū fuisse discrimen episcopi & presbyteri, sed communi presbyterorū consilio gubernatas ecclesias: Quandoquidē quæ diaboli instinctu studia in religione facta sunt, ita vt diceretur in populis: Ego Paulo sum ego Apollo, aut Cephæ, ad quæ tollenda necessario introductum fatetur discrimen inter episcopum & presbyteros, statim ab initio Christianæ ecclesiæ introducta sunt. Scriptam enim primam illam epi-

B stolam ad Corinthios, qua eos eiusmodi studiorum arguit: circa annū quartum aut quintum Claudij, certum est, quo fames illa Agabi prophetia prædicta totum orbem inuaserat, ob quam pro subuentione eorū qui Hierosolymis in cōmune viuebāt Christi fidelium, collectas per ecclesias Achaiæ, Galatiæ, & Corinthiorum, idem ordinauerat Apostolus, de quibus in eadē epistola mentionem facit: hoc est, annis tredecim aut quatuordecim a Christi ascensione in cœlum. Exiguū ergo est, & momentaneū pene illud olim, antequam diaboli instinctu in religione fierent studia, & diceretur in populis: Ego sum Pauli, ego Apollo, aut Cephæ. Nam ab eo tempore quod introductum est, & toto orbe ordinatum & decretum, ab ipsis haud dubie decretum est, & ordinatum apostolis, autore nimirum Christo & doctore sacro spiritu. Nam eo tempore qui aliter per vniuersam toto orbe ecclesiā consonanter decerni id ordinariq; potuerit, nisi consona traditione apostolica, nec imaginari quidem est. Quomodo ergo diuinæ hoc dispensationis fuisse quisquam negare poterit, haud equidē intelligo. Insuper cum idem ipse rei euidentia conuictus fateatur Hieronymus, ad schismata tollenda ab ecclesia Christi necessario introductum discrimen presbyterorum & episcopi, idq; ab ipso statim initio & vsq; nunc conseruatum tenore perpetuo, certumq; est non defuisse Christum suæ dilectissimæ sponsæ in necessarijs: quo pacto cuiquam credibile videbitur, eundem non fuisse autorem huius tam necessarij discriminis atq; ordinis inter presbyteros & episcopos, sine quo non subsistebat ecclesiæ vnitas neq; ad modicum? præsertim si ab illa vmbra tabernaculi veteris (in quo hoc discrimine hunc ordinem a deo prouidentissime, diligentissimeq; constitutum demonstrauimus) ad Christi ecclesiam transferamus oculos.

In hæc itaq; absurda, perplexa, minimeque cohærentia, atq; adeo inter se pugnantia delapsus est vir alioqui doctissimus & eruditissimus, dum scripturarum quam ecclesiasticæ traditionis autoritati nimio plus tribuens, in eorundem vero, germanoq; intellectu (in quo facilis & procliuis lapsus est, præsertim si quis proprio fidat ingenio, & ad amussim illam rectæ intelligentiæ scripturarum non satis respiciat) ob non obseruatam, quam demonstrauimus, indiscretam, genericamq; vocabulorum episcopi & presbyteri significationem in apostolicis literis, in eisdem hallucinatus est. Et quis omnibus horis sapit? Ab illo itaq; vno dissentire, quo vniuersæ Christi ecclesiæ consentiamus, nullum cuiquam piaculum videri debet. Et hæc ad hæreticorum aduersus catholicam veritatē argumenta & obiectiones, quibus discrimen episcoporum & presbyterorum auferre nituntur, atq; adeo vniuersam hierarchiam ecclesiæ e medio tollere, satis superque multa. C

Hactenus de vnitate ecclesiæ, quod in ordine consistat, & quis sit ille ordo sacer, quo constitutus autore, qui eius gradus, quæ singulorum munia propria, satis (ni fallor) dilucide a nobis demonstratum est.

Ecclesiasticæ hierarchiæ libri II. FINIS.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER TERTIVS.

Eorum, quæ deinceps tractabuntur, ordo constituitur. CAP. I.

VNAM esse catholicam ecclesiam, omnibus in confesso est, & Niceno decantatum symbolo. Nec prætcrea aliud quam ordinis esse vinculum, quod in vnum conciliet tam immensam multitudinem, etiam demonstratum est. Sacrum insuper ordinem illum ecclesiæ, a deo constitutum, in suos gradus partiti sumus: quo tandem peruenirem us ad hierarchiam, hoc est, sacrum illū principatum ecclesiæ. Inuenimus autem duos gradus principantium, nempe presbyteralem, vt nunc loquimur, & episcopalem. Quorum hic tametsi primus sit, isque vnus gradus, non sinit tamen natura Christianæ ecclesiæ hac in re, vmbræ suæ veteri conformari exacte: sed maiorem distinctionem requirit veritas corporis, quam sit in vmbra aut figura cernere. Veteris siquidem illius synagogæ paucitas, vt vnius tantum cognatiq; populi, vni tantū templo, vni altari, tabernaculoque deseruiens, vnico pontifice contēta erat. Quare illic in gradu pontificali superuacuum erat alium ordinem quærere. At veritati cedente vmbra veteri, cum iam non vno tantum in templo, vno altari, vno orbis angulo, sed in omni loco, iuxta Malachiæ vaticinium, offertur deo oblatio illa munda, cum suum quæque ciuitas pontificem, seu episcopum, suos presbyteros requireret, æque erat necessarium episcoporum pene infinitam illam multitudinem in vnum contineri & redigi, ne vnusquisque ad se rapiens ecclesiam CHRISTI, eius vnitatē scinderet. Quæ enim requirebat necessitas, particularis vnius ecclesiæ eum ordinem, vt vni vnus præsideret episcopus, atque ad eum eius cura pertineret præcipua, eadem & multo maior, eam requirebat vnitatem catholicæ ecclesiæ, eum ordinē, vt sibi mutuo præessent & subessent tam multi episcopi, atq; omnibus D

Episcoparū vnicū esse, primūq; gradum ordinis ecclesiastici.

Episcoporum multitudinem necessario ordinatā esse debere.

vnus

A vnus præſideret ac ſuperintenderet: alioqui quo non pacto vnoquoq; ad ſe rapiente Chriſti eccleſiam, tot derepente enata forent ſchiſmata, quot eſſent paſtores & epiſcopi?

Itaq; ſi ſuperius recte a nobis demonſtratum eſt, nullam omnino in vnum conciliari poſſe multitudinem absque ordine ad vnum aliquod ἡγεμονικὸν, ſi omnem humanam ſocietatem aliquo ordinis vinculo neceſſario contineri, & in vnitatem redigi per ſuperintendentem aliquam, qua dirigitur ac gubernatur, autoritatem: ſi inſuper hoc requirere rationem ſocietatis, vt maximæ, ita perfectiſſimæ, nempe Chriſtianæ eccleſiæ, vt ordine perfectiſſimo, ac diligentiſſime conſtituto, per ſupremi vnius præſidentis imperium, in vnitatem redigatur arctiſſimam: idque ſiue hinc ad figuram atq; vmbram eius veterem, ſiue illinc ad ipſum eius exemplar (quod imitatur, & ad quod effigiata eſt) hierarchiæ cœleſtis, ſiue ad finem, ſiue autorē eius reſpiciamus, omnipotentem illam dei patris ſapientiam Chriſtum (cuius vt debebant eſſe perfectiſſima opera, ita effuliſſimum ſui in eandē amoris precioſi ſui ſanguinis & amariſſimæ mortis, documentum certiſſimum præbuit) dubitari omnino non poteſt, quin ita ab eodem conſtituta ſit Chriſto, & velut caſtrorum quædam acies ordinata ſicut eam ab initio perduraſſe videmus, ſacro illo presbyterorum, epiſcoporum, archiepiſcoporū, primatumq; ordine, per loca opportuna apoſtolico miniſterio diſtributo & diſpoſito: per quos ad vnum caput, vnam Petri cathedram, vnum ſummū pontificē, totius eccleſiæ cura ordinatiſſime deferretur & confluerect. Hunc enim ordinem talem ab initio viguiſſe in eccleſia, omnes ab initio eccleſiaſtici ſcriptores teſtimonium perhibent. Id quod libet vnius aut alterius verbis hic breuiter adſcribere, ne præter neceſſitatem ſim prolixior (nam exactius hæc deinceps demonſtranda ſunt) Occurrit autem inter cæteros beatiſſimus ille Leo in hæc verba ſcribens ad Anaſtaſium: Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habentia: ita multi ſumus vnum corpus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Hæc connexio totius quidem corporis vnitatem requirit, ſed præcipue exigit concordiam ſacerdotum. Quibus tametſi ſacerdotij ſit dignitas communis, non eſt tamen ordo æqualis. Quoniam & inter beatiſſimos apoſtolos, in ſimilitudine honoris fuit quædam diſcretio poteſtatis, & cum omnium par eſſet electio, vni tamen datum eſt, vt cæteris præemineret. De qua forma epiſcoporum quoque eſt orta diſtinctio & neceſſaria diſpenſatione prouiſum, ne omnes ſibi omnia vendicarent, ſed eſſent in ſingulis prouincijs ſinguli, quorum inter fratres haberetur prima ſententia, & rurſus quidam in maioribus vrbibus conſtituti, ſollicitudinem ſuſciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri ſedem vniuerſalis eccleſiæ cura cōflueret. Hæc ille Leo. Ex quibus intelligis eccleſiaſticam, quam diximus hierarchiam, non ſolum ſuis illis temporibus, hoc eſt, ante annos mille centum, ſed ex ipſa apoſtolorum inſtitutione ab initio viguiſſe in vniuerſa Chriſti eccleſia. Quod ipſum ſi alio quoque teſte æque aut etiam magis idoneo audire volueris, vt in ore duorum vel trium ſtet omne verbum, Anacletum accipe, illum beatiſſimi Petri diſcipulum, atq; ab eodem ordinatum presbyterum quique eo ſeculo, in ea eccleſia dignus inuentus eſt, cui vniuerſalis eccleſiæ cōmitterentur gubernacula. Hunc, inquam, Anacletum audi, non præcedentium ſeculorum, aut longe ante ſe geſtam hiſtoriam, ſed cuius aut ipſe pars fuit, aut quę a beatiſſimo Pętro audiuit, ſcribentē in hęc verba,

Ab initio eccleſiæ viguiſſe in ea, illum ſacrū ordinem.

B

Anacleti De ordine ecclesiarum, qui fuit a principio. Anacletus seruus Iesu Christi, in apostolica sede a domino constitutus, C & a sancto Petro apostolorum principe presbyter ordinatus, omnibus episcopis & reliquis Christi fidelibus salutem. Deinde continuo post exordium epistolae: De primatibus, inquit, charissimi super quibus me quidam vestrum consuluerunt, & apostolicae autoritatis (qua licet indigni domino dispensante fungimur) decretum postularunt, si esse deberent an secus, quãtum hactenus de his a beato Petro & reliquis apostolis, ac a beato Clemente sancto praedecessore nostro & martyre nouimus statutum, denegare vobis minime possumus, &c. Sacerdotum, fratres, ordo bipartitus est, & sicut dominus illum constituit, a nullo debet perturbari. Scitis enim a domino electos & constitutos apostolos, & postea per diuersas prouincias ad praedicandum dispersos. Cum vero messis coepisset crescere videns dominus paucos esse operarios, ad eorum adiumentum elegit septuaginta discipulos, Episcopi vero domini apostolorum, presbyteri quoque septuaginta discipulorum locum obtinent. Et paulo post: Amplius quam hos duos ordines sacerdotum, nec Christus nobis contulit, nec apostoli docuerunt. Episcoporum vero ordo vnus est, licet sint primates illi, qui primas ciuitates tenent: qui & in quibusdam locis patriarchae a nonnullis vocantur. Illi autem qui in metropoli a beato Petro ordinante domino, & a praedecessore nostro praedicto sancto Clemente, seu a nobis constituti sunt, non omnes patriarchae aut primates esse possunt: sed illarum vrbium, quae priscis temporibus primatum tenuere, episcopi, primatum aut patriarcharum: reliquae vero metropoles archiepiscoporum aut metropolitanorum, non autem primatum aut patriarcharum vtantur nominibus, &c. Aliae autem primae ciuitates (quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus) a sanctis apostolis, & a beato Clemente, siue etiam a nobis primates praedicatores acceperunt. Haec D vero sancta Romana & apostolica ecclesia, nõ ab ipsis apostolis, sed ab ipso domino saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super ecclesias vniuersas, & totum populi Christiani gregem assequuta est. Sicut ipse dixit beato Apostolo: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, & portae inferorum non praeualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni coelorum: & quaecunque ligaueris super terram, ligata erunt & in coelis: & quaecunque solueris super terram, soluta erunt & in coelis, &c. Prima ergo sedes est coelesti beneficio Romanae ecclesiae, quam beatissimi apostoli Petrus & Paulus suo martyrio consecrauerunt, &c. Secunda autem sedes apud Alexandriam beati Petri nomine, a Marco eius discipulo & euangelista consecrata est. Qui in Aegypto primus verbum veritatis directus a Petro praedicauit & gloriosum suscepit martyrium. Tertia vero sedes apud Antiochiam eiusdem beati Petri apostoli nomine habetur honorabilis. Quia illic priusquam Romam veniret, habitauit, & Ignatium episcopum constituit. Illic etiam primum Christianorum nomen nouellae gentis exortum est. Reliquas vero (vt praediximus) primates sedes prolixitatem vitantes epistolae, in quodam tomo vobis conscriptas direximus. Hoc ipsum namque & beati apostoli inter se statuerunt, vt episcopi singularum scirent gentium, quis inter eos primus esset, quatenus ad eum potior eorum sollicitudo pertineret. Nam & inter beatos apostolos quaedam fuit discretio potestatis. Et licet omnes essent apostoli, Petro tamen concessum est a domino, & hoc ipsum inter se ipsi voluerunt, vt reliquis omnibus praeesset apostolis, & Cephas existens, principium

Margin notes: Romana ab ipso Christo obtinuisse primatum. — Ca. apo. 35.

&ca-

A & caput teneret apostolatus. Hactenus ille Anacletus. Quem audis affirmantem, vt ab apostolis, atque adeo principe apostolorum Petro & successoribus eius, se & Clemente constituta sit hierarchia inter reliquas ecclesias, earumque antistites sub vna Romana ecclesia, eiusque pontifice. Vtque eadem ipsa Romana ecclesia, eiusque pontifices, veluti beatissimi Petri in ea successores, non ab hominibus, non ab apostolis, sed immediate ab ipso domino saluatore nostro, super omnes omnino ecclesias, & vniuersum Christiani populi gregem, primatum obtinuerint, & eminentiam potestatis. Qui & in alia epistola, quam scribit catholicæ Christi ecclesiæ: Si, inquit, difficiliores ortæ fuerint quæstiones, aut episcoporum, vel maiorum iudicia, aut maiores causæ, ad sedem apostolicam, si appellatum fuerit, referantur. Quoniam apostoli hoc statuerunt iussione saluatoris, vt maiores & difficiles quæstiones semper ad sedem deferantur apostolicam, super quam Christus vniuersam struxit ecclesiam, dicente domino ad beatum principem apostolorum Petrum: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Vides itaque quo autore, & per quorum ministerium ordinata & constituta sit ecclesiastica hierarchia, ad quod caput vniuersa referenda sit. De quorum indubia fide certaque veritate, tametsi nemo possit merito ambigere: omnium siquidem ab initio, & totius ecclesiæ Christianæ consensu, illi perhibente testimonium: nihilo minus propter catholicæ ecclesiæ, atque eius hierarchiæ hostes & aduersarios, quibus vilis est & nullius ponderis autoritas traditionis ecclesiasticæ, scripturas autem ad suum sensum detorquent, & earum verum germanumque sensum adulterant, pressius, articulatius, distinctiusque hæc nobis demonstranda sunt. Quandoquidem in his pendet caput & cardo totius rei ecclesiasticæ.

B In primis itaque luce clarius demonstrabimus, Petrum constitutum à Christo apostolici illius chori principem, atque adeo vniuersæ ecclesiæ pastorem summum & præcipuum, aduersariorũ simul machinationes & argumenta diluentes in contrarium. Deinde, qui Petro successerint in illo primatu ecclesiastico, quandoquidem & hoc nunc in dubium reuocant. Tertio loco, quam autoritatem conueniebat habere totius ecclesiæ præsidem. Et quod eadem ipsi Petro & successoribus eius singulari prærogatiua à Christo collata fuerit. Postremo, de conciliorũ autoritate disputabimus, qualem quantamque habeant: & an ea subiecta sit capiti hierarchiæ ecclesiasticæ, an vero contra. Quæ vbi modum finemque congruentem sortita fuerint, haud longe à suo scopo ad præsens instituta aberrarit tractatio.

Capita argumẽtorum, q̃ hoc libro explicãtur.

Petrum constitutum a Christo, apostolorum, atque adeo totius hierarchiæ ecclesiasticæ caput & principem. CAP. II.

TAmetsi ex his, quæ superius demonstrata sunt, satis clare pateat veritas eius, quod hic demonstrandum assumitur. Quandoquidem cum absque diligentissime constituta hierarchia ecclesiastica, ordinataque per vnius præsidentis supereminentem autoritatem, nec ad momentum subsistere potuisset ecclesia, & testes sunt omnes ab initio scriptores ab ipsis omnino apostolorum temporibus ita constitutam ab initio, nec aliud caput, alium suum præsidentem recognouisse, quàm Romanos pontifices, velut successores Petri, nullum etiam nec ab ipso initio se gessisse pro eiusmodi, nullum hæreticum aut schismaticũ quantumuis arrogantem, sibi præsumpsisse autoritatẽ huiusmodi. Vniuersos autem ab initio Romanos pontifices, quo supra nomine, magna confidentia exercuisse

eandem super vniuersam ecclesiam. Idq; recognoscente & approbante eadem, quacunq; patebat, catholica Christi ecclesia (quod partim testificantibus Anacleto & Leone sanctissimis pontificibus paulo ante intellexisti, & post luce clarius intelliges) cuius communem sensum & consensum ea perpetua successionis serie ad nos deductum, haud minorem ipsis euangelicis literis autoritatem habere, libro primo euidenter demonstrauimus. Quis dubitabit illam ecclesiastici primatus autoritatem à Christo commissam Petro, & successoribus eius, Romanis pontificibus: nisi si quis forte dubitet eodem autore esse aut fuisse ecclesiam? Nicolaus ille sanctissimus pontifex beati Petri in apostolica cathedra successor, ad Michaelem imperatorem aduersus eiusdem autoritatem ferocientem, ante annos circiter septingentos, scripsit in hæc verba: Priuilegia istius sedis perpetua sunt, diuinitus radicata atque plantata sunt, impingi possunt, transferri non possunt: quæ ante imperium vestrum fuerunt, & permanent (deo gratiæ) hactenus illibata, manebuntq; post vos, & quousque Christianū nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt immutilata. Ista igitur priuilegia huic sanctæ ecclesiæ à Christo donata sunt, à synodis donata non sunt, sed celebrata ac venerata solummodo: per quæ non tam honor quàm onus nobis incumbit. Licet ipsum honorem non meritis nostris, sed ordinatione gratiæ dei per beatum Petrum, & in beato Petro simul adepti, nos cogunt, nosq; compellunt omnium habere sollicitudinem ecclesiarum dei. Hæc ille Nicolaus imperatori tunc se efferenti aduersus huius sanctæ sedis autoritatem, confidentissime obiecit. Hæc eadem comprobata videlicet circiter septingentorum deinceps annorum continua successione, aduersus gigantes istos, qui Christo, eiusq; vicario, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi internitiale bellum inferre non cessant, & lacerare sacrosanctam illam autoritatem, multo obijcimus confidentius: Ante vos fuerunt, etiam nunc permanent, etsi vos ruperitis, permanebuntq; post vos huius sanctæ sedis illa priuilegia, nec quousq; prædicatum nomen Christianum fuerit, eadem cessabunt immutilata subsistere.

Ex euangelicis scripturis demonstrare primatū Petri in ecclesiastica hierarchia.

Sed quoniam ijdem illi sacrosanctæ maiestatis gigantei oppugnatores ecclesiasticam autoritatem nullius faciunt, nihil recipiunt, nisi demonstratum ex sacris literis: quas tamen & ipsas pro suo sensu & arbitrio, probant, reprobant: & si quando suæ impietati aduersari manifeste videntur, ex albo submouent & exautorant, proscindunt, lacerant, torquent, adulterant. Et impudenti ore, omnibus retro scriptoribus, & vniuersæ ab initio Christi ecclesiæ reclamantes, nullum in euangelicis aut apostolicis literis verbū inueniri contendunt, quod pro Petri & successorum eius in ecclesiastica hierarchia primatu faciat: quo cœcam eorundem impudentiam magis traducamus, si quo modo vt resipiscant, confundi poterunt, vtq; medeamur infirmioribus in fide, quibus illi de certis, & tot seculorum totius ecclesiæ consensu firmatis, vel scrupulum ingesserunt, vel etiam secum pertraxerunt in barathrum impietatis & perfidiæ: ipsæ nobis euangelicæ apostolicæq; literæ hic excutiendæ sunt, & videndum, num quid in eis deprehendi possit, quod pro Petri in ecclesiastica hierarchia primatu faciat.

Mihi vero ita consonanter omnia huic vni perhibere testimoniū videntur, ita diligenter & accurate, cum in carne cum carnalibus adhuc ageret apostolis, eundem constituisse & subinde repetisse & inculcasse Christum, vt nihil omnium maiori sibi curæ fuisse videatur. Spero autem etiam te, quisquis

A quisquis es lector, modo æquum nobis animum tantisper accommodare volueris, idem nobiscum iudicaturum.

Quod priusquam demonstrare aggrediamur, hoc te præmonere volumus, pleraque inter illos adhuc rudes & carnales apostolos dixisse, egisseque Christum, quibus latentis aliquid sacramenti significare & cõmendare eisdem volebat: quorum tamen illi adeo nondum intelligebant mysteria, vt etiã in apertissimis eius sermonibus vel ipsa luce meridiana clarioribus frequenter hallucinarentur, quemadmodũ vniuersa ferme attestatur historia euangelica. Quare toties audiunt: Adhuc & vos sine intellectu estis? Nondum cognoscitis & intelligitis? Adhuc cœcatum habetis cor vestrum? Oculos habentes non videtis, & aures habentes non auditis? Sic & Petro recusanti sibi lauari pedes dictum est: Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea. Hæc itaque vniuersa, quamuis carnalibus adhuc nec intelligentibus, ideo tamen inculcabat præceptor optimus, vt eorum omnium recordarentur postea, induti ex alto virtute spiritus, qui eosdem & mysteria simul edocuit, omnemque rectæ intelligentiæ eorundem veritatẽ. Qua de re, cum proxima iam morte in custodia sermonum suorum doceret esse salutem, ne ex hoc turbarentur, quod eosdẽ nec fideli mandasset memoriæ, nec sane intellexissent, subiunxit pius & misericors dominus: Paracletus autẽ spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixi vobis: ille me clarificabit, hoc est, præstabit meorum & dictorum & actorum omniũ intelligentiam veram. Matt. 16. Marci 8. Ioan. 13. Ioan. 14.

Itaque si dictorum actorumque Christi omniũ rationem mysteriaque diligenter perquisieris, facile confido te inuenturũ nobiscum, quod pro Petri primatu in ecclesiastica hierarchia faciat, imo vbi idem designarit Petrũ ecclesiæ suæ caput & principem. Mihi sane videtur hoc ipsum fecisse, cum nomen illi mutaret, ac de suo illud petræ saxique imponeret. Neque enim frustra, aut sine magno mysterio mutatũ alicui nomen in scripturis inuenimus. Sic Abrahæ confœderato iam sibi magnifico illo gloriosoque fœdere. (Ego, inquit, sum, & ponam pactum meum tecum, erisque pater multarũ gentium) nomen imposuit, quod hoc ipsum significaret. Nec, inquit, vltra vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham, quia patrem multarũ gentium constitui te: faciam te crescere vehementissime. Ita & Sarai, Isaac, Iacob, Salomoni, Ioanni quoque præcursori cæterisque ne sim prolixior, non sine grandi mysterio aut commutatũ nomen, aut nascituris impositũ legimus. Quare neque hic suum defuisse mysteriũ confidendum est. Sed non vni, inquies, Petro inter apostolos mutatum nomen à Christo: quin & Iacobo & Ioanni filijs Zebedęi. Et imposuit illis, inquit, nomina Boanerges, quod est filij tonitrui. Et his quoque fatemur nouum nomen impositum à Christo, aut potius commune quoddam cognomen additum verius, q̃ mutatum principale ac proprium. Nusquam enim aliter q̃ prioribus illis suis appellantur nominibus, neque etiam huius cognominis vsquã fit mentio, nisi vbi hoc illis imponitur semel omnino apud Marcũ. Nec tamen vel huius cognominis additio singulari carebat prærogatiua & mysterio. Nam & hos duos vna cum Petro ad secretissima quæque admisit, vnde excludebat reliquos, hos solos adduxit secum in montem, & regni sui, suæque gloriæ prægustamentum quoddã eisdem exhibuit, speculatoresque fecit illius magnificæ gloriæ. Vnde hanc cœlitus delapsam vocem audierunt: Hic est filius meus dilectus, &c. Cum ingrederetur quoque archisynagogi illius domum suscitare mortuam puellam, Gene. 17 Marci 3. Matt. 17 Marci 5.

puellam, non permisit vt quisquam se sequeretur, inquit euangelista, præter Petrum, Iacobum, & Ioannem. Ab illa etiam nouissima cœna cum exiuisset orare in prædium, cæteris quidem discipulis dixit: Sedete hic, donec orem. Assumpto autem Petro & duobus filijs Zebedei, cœpit pauere, tœdere, contristari & mœstus esse, atq; ait illis: Tristis est anima mea vsq; ad mortem: vt quibus suæ gloriæ in carne mortali gustum quendam præbuerat, suæ etiam infirmitatis præ alijs testes magis familiares haberet. Nec his dixit, vt cæteris. Sedete hic, donec orem, sed sustinete hic & vigilate mecum. Ex quibus facile intelligis, nec Zebedæi filijs absq; speciali aliqua prærogatiua magnoq; mysterio fuisse illam additionem noui cognominis. C

Sed sicut diuersa hæc sunt, Petri, inquam, & Boanerges vocabula, ita sua cuiq; mysteria quæ ipsis nominibus significantur. Hos quidem tonitrui cognominauit filios, velut ad diuinorum secreta mysteriorum euolaturos altius. At nec res defuit cognomini. De Iacobo equidem qualis fuerit inter apostolos, facile indicat illa Herodis in ecclesiam recens natam mota persequutio, quam incepit à Iacobo, tanquã ab eo qui esset singularis cuiusdam prærogatiuæ & dignitatis inter apostolos, ab eo ad Petrum continue veniens totius ecclesiæ principem. Ioanne vero quis euolauit sublimius: cum ad ipsum dei verbum, nõ tam audaci, vt inquit ille, quàm fœlici temeritate prorumperet, ac cœlesti reuelatione saturatus, illud procemium cœlo veniens eructaret: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum, hoc erat in principio apud deum. Nunquid non audis hic tonitrui filium? At Simoni alia est ratio noui nominis, quod illi à seipso deriuatum imposuit, nempe Cephæ, hoc est, lapidis aut petræ. Petra enim erat Christus, inquit Apostolus, ac proinde à Christo petra dictus est Petrus, vt hac ipsa sui nominis communicatione, suas quoq; vices gesturum ipsum in ecclesia, atq; eius pro se caput futurum significaret, vnde vniuersa ecclesia dependeret, haud secus quàm à fundamento ædificium. Hoc enim illius ex multis sibi conuenientibus electi singularis nominis mysterio clare significauit, vt super ipsum, velut super saxum aliquod totius ecclesiasticæ structuræ, construenda foret ædificatio. Quomodo de Iosua prædicit Iacob suo filio Ioseph ex ipso egressurum illum pastorem & lapidem Israel. Itaque vt primum adduxisset illum eius frater Andreas ad Iesum, vt qui prior secutus erat dominum iamdudum Ioannis discipulus, quem de illo dicentem audierat: Ecce agnus dei, intuitus eum Iesus dixit: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus aut lapis. Intuitus est eum, inquit ille Cyrillus, vt deum decebat, qui corda & renes scrutatur, videtq;, qui nihil ignorat, ad quantam & fidem & virtutem discipulus peruenturus sit, & antea quàm aliquid de eo quæsiuisset, tam ipsum, quàm patrem eius nomine appellat, & hac re discipulũ instruit illum, se esse qui cuncta etiam antequam fiant, nouit, nec Simon iam fore nomen sibi, sed Petrus prædicit, vocabulo ipso commode significans, quod in eo tanquam in petra lapideq; firmissimo suam esset ædificaturus ecclesiam. Hæc ille Cyrillus. Audis itaq; huius nominis mysterium. Sed & Chrysostomus eundem locum exponens: Aduertendum autem, inquit, quod nõ omnia, quæ ventura erant ei, hoc primo congressu prædixit: non enim appellauit eum Petrum, non dixit super eam petram ædificaturum se ecclesiam suam, sed dixit: Tu vocaberis Cephas, adhuc in futurum hoc differens, maioris enim erat autoritatis & potestatis nomen. Ea enim Christus nunc continuit, humilius à principio

Mysterium nominis Cephæ aut Petri.

D

Ioan. 1.

In Ioan. homilia 16.

A principio loquitur. Cum vero diuinitatem suam monstraret, maiora narrauit, inquiens: Ego dico tibi, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Audis & hic ex Chrysostomo maioris esse autoritatis ac potestatis nomen Cephæ aut Petri. Et nunquid vanus fuit aut nugator Christus, vt non tribuerit hoc ipsum Petro, quod in promisso illi tam auspicato nomine euenturum significauit, nempe maiorem illam, vt Chrysostomus loquitur, & vicariam pro se autoritatem & potestatem? vtq; super ipsum tanquam super petram & solidissimum saxum non construxerit ecclesiam suam? nunquid mendacem illum faciemus, qui dixit non præterituram generationem illam, donec omnia, quæ dixisset, implerentur?

Sed quoniam iuxta sententiã præfatam Chrysostomi, in primo illo congressu nondum imposuit illi hoc tam augustum & magnificum nomen Petri, sed tanquam in futurum respiciens dixit: Tu vocaberis Cephas, maiori adhuc merito illud ipsum reseruans, tempestiuum videtur, vt ad ipsum accedamus locum vbi illi hoc impositum est de præsenti, plus fortè lucis ibidem inuenturi, atq; ab ipso eius autore energiam quoq; eius ac mysteria intellecturi planius. Habet itaq; Matthæus in hunc modum: Cum venisset Iesus in partes Cæsariæ Philippi, interrogauit discipulos suos dicẽs: Quem me dicunt homines esse filium hominis? Illi vero dicebant: Alij quidem Ioannem baptistam, alij autem Heliam, alij vero Hieremiam, aut vnum ex prophetis. Dicit illis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens autem Simon Petrus dixit: Tu es Christus filius dei viui, & respondens Iesus dixit illi: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus, qui in cœlis est. Et ego dico tibi: quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum in cœlis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Hactenus verba euangelistæ. In quibus audis primum, quali merito ille Simon Ioannis tam augusto Petri nomine donatus fuerit, quanta cum commendatione, quamque magnificis ipsum promissis eidem sit impositum: vt vel ex eo quiuis facile intelligeret, non vulgare in eo contineri mysterium. Quod tametsi ipsa ratio nominis per se satis clare indicet, ne tamen in re tantopere necessaria, cuiquam esset seu dubitandi seu hallucinandi locus, idem ipse nobis Christus clarissime explicauit, dicens: Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Audis quid nomine illo Cephæ, hoc est, Petri aut lapidis illi imposito, omnibus inculcare volebat Christus, nempe super ipsum, veluti solidum quoddam fundamentum suam ædificatam ecclesiam, quæ haud secus ab eo dependeret, quàm à suo fundamento ædificium. Vt futura, inquit ille Chrysostomus, ecclesia, tot tantisq; fluctibus impetu irrumpentibus, immobilis maneat, cuius pastor & caput piscator homo, atq; ignobilis, terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate superet. Et hæc omnia Christus, quæ solius dei sunt, pollicetur se daturum Petro. Ita quoq; & pater ad Hieremiam dicebat: Sicut columnam ferream & sicut murum æneum posui te. Sed ipsum quidem gentium pater, hunc autem vniuerso orbi terrarum Christus præposuit, &c. Tu vero (lectori ait) mecum ex ijs omnibus quanta sit Petri potestas, intellige: Ego, inquit, dico tibi: Tu es Petrus, & super te ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum. Hactenus ille. Audis itaque mysterium augustissimi nominis, audis piscatorem hominem

Matt. 16

In Matt. hom. 55

B

hominem caput hic & pastorem constitutum ecclesiæ, audis vniuerso orbi terrarum præpositum, totius denique ecclesiastici ædificij, velut fundamentum quoddam in se molem sustinens, ac continens compaginis vnitatem. C

Orthodoxæ sanæque intelligentiæ dictorum Christi verborum ad Petrum assertio aduersus deprauationem hæreticam. CAP. III.

Video hic veritatis hostes laborare plurimum, eidemque quantum possunt, manibus pedibusque repugnare, & dicta Christi verba torquere, retorquere, ac sursum deorsumque miscere & confundere omnia, quo Petro diuinitus sibi tributum honorem eripiant. Principio itaque hæc tam magnifica Christi verba ad Petrum: Beatus es Simon Bar Iona, & quæ sequuntur cætera, nihil propria aut peculiariter ad Petrũ pertinere contendunt: sed vel ad omnes æque apostolos, vt quos vniuersos interrogauit, quid de se sentirent: pro quibus omnibus suo illo more, in persona ac veluti organum omnium respondisse vnum Petrum, quemadmodum & diuo Hieronymo alicubi visum est. Vel ad ecclesiam ipsam, cuius sunt illæ claues promissæ Petro, vt qui eius velut in figura videtur gessisse personam, vt nonnusquam Augustinus affirmat.

Deinde, nec per petram, super quam ædificaturũ se ecclesiam suam promisit Christus, vlla ratione Petrum volunt intelligi. Sed nonnulli ipsam Petri confessionem aut fidem, quemadmodum Hilarius & Augustinus cæterique nonnunquã loqui videntur. Alij vero, nec Petrum, nec fidem eius: sed Christum ipsum, idque eiusdem Augustini autoritate, cui alicubi visum est hunc locum etiam hoc pacto posse intelligi, perinde ac si dixisset: Tu es Petrus, & super hanc petram, quam confessus es, super hanc petram, quam cognouisti, dicens: Tu es Christus filius dei viui, ædificabo ecclesiam meam. Super me ædificabo te, non me super te. Cui sententiæ adstipulari volunt

1. Cor. 3. etiam illud Apostoli: Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter quod positũ est, quod est Christus Iesus, qui & idem est caput ecclesiæ suæ. D Non potest autem duo fundamenta habere ecclesia non magis, quàm bina capita, nisi monstrum quoddam eam facere voluerimus. Et hæc atque eiusmodi obganniunt aduersarij.

Ad vnũ proprie Petrum pertinuisse illa Christi verba: Beatus es Simon Bar Iona, &c.

Nos vero à planissima verborum Christi intelligentia nec latum digitum recedentes, ad vnum proprijssime Petrum hæc eiusdem Christi verba: Beatus es Simon Bar Iona, & cætera quæ sequuntur, pertinere contendimus, qui de sua tantũ ipsius fide interroganti saluatori respondit id quod sibi reuelauerat cœlestis pater: Tu es Christus filius dei viui. Illum ipsum vere esse eam petram, super quam fundata Christi ecclesia, nullis inferorum potestatibus cedit. Eidem illi promissas datasque claues regni cœlorũ, & præpotentem illam etiam cœlos penetrantem ligandi soluendique autoritatem. Et nequis hanc nobis veram orthodoxamque verborum Christi sententiam vlla vi quocunque torquendo possit auertere, primũ ex illis ipsis Christi verbis clarissimam hanc esse quam protulimus, germanamque eorundem intelligentiam, ostendere conabimur. Deinde eisdem adhibebimus inflexibilem illam rectæ scripturarum intelligentiæ amussim, nempe communem orthodoxæ ecclesiæ sensum: quem (vt primo libro demonstratum est) in sanctorum orthodoxorumque patrum (in quibus eundem illum Christi viguisse spiritum certum est, quem & illa columna, illud firmamentum veritatis ecclesia instructorem nacta est) concordi sententia clarissime licebit perspicere.

Primum

A Primum itaq; haud sane intelligo, quid hic dubitari possit, si quis ipsam Christi interrogationem paulo perpendat attentius, quin pro vno se illa respond rit Petrus dicens: Tu es Christus filius dei viui, cum certum sit, si quis eius, quod interrogabatur, naturam perpendat, ipsum pro nullo alio respondere potuisse. Nam interroganti ante de vulgi turbæq; sententia, poterat communiter respondere, vt alios alia loquentes audierant. Quare etiam communiter ac pluraliter tunc responderunt dicentes: Alij quidem Ioannem Baptistam, alij vero Heliam, Hieremiã, aut ex illis antiquis prophetis aliquem. At rursus interrogati, quid sentirent ipsi de Christo, hoc est, quisq; secum ac in corde suo, iam non erat amplius in commune respondendi locus, neque enim vna erat eorum omnium communisq; de Christo sententia. Quæ etsi fuisset, nemo tamen fidei conscientiæq; alterius testis esse poterat, nemo videre de alio, quàm vno se respondere quid crederet. Hic iam tacentibus cæteris pro seipso respondit vnus Petrus: Tu es Christus ille filius dei viuentis. Fortassis verum est quod scribit Hilarius apud reliquos nondum constitutam illam firmamq; fuisse de Christo sententiam, vt quæ communem fidem Iudæorum, etiam de suo illo quem expectabant, Messia superabat: supra quem non est incredibile illos adhuc nihil sensisse de Christo altius aut magnificentius. At Petro sublimius aliquid reuelauerat cœlestis pater: quemadmodum ipsa Christi verba clarissime attestantur. Vtcunq; tamen illud se habeat, hoc certo certius est, vnius Petri hanc pro se ipsi fuisse confessionem. Quo enim pacto alienæ fidei, eiusq; fidei quæ communem omnium de Messia fidem superabat, potuisset perhibere testimonium, qui corda cogitationesq; aliorum intueri non poterat? quandoquidem latet fides in intimis cordium penetralibus. Nisi forte inter se habuisse

B quis dicat deliberationem in commune de quæstione proposita: quam nullam præcessisse, clare demonstrat euangelicæ lectionis series. Siquidem continuo, vt de sua sunt interrogati sententia, non respexit ad alios Petrus, non ad carnem & sanguinem: sed moræ impatiens pro suo consueto ac familiari in Christum feruore continuo præsiliuit, & alios anteuertens nec ab eis, quid sibi responden dũ foret, expectans, in gloriosam illam confessionem prorupit, quam vni sibi singulariter præ alijs reuelauerat cœlestis pater: Tu es Christus ille, &c. Cuius tam gloriosæ confessionis merito, vnus quoq; audiuit à Christo: Beatus es Simon fili Ioannis.

Non erat illi satis hic Simonem dicere, nisi & patris proprij cognomẽ adijceret. Ergóne fuit alius quisquam apostolorum Simon Ionæ filius? Quia caro, inquit, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus cœlestis. Tibi, inquit nõ vobis omnibus. Ex quibus verbis, vt satis clare constat, eo tempore nullum cæterorum apostolorũ ad tantam fidei sublimitatem peruenisse, et ita omnino certum est, nec tunc, nec longe postea fuisse vnam illam apostolorum omnium de Christo sententiam, quum illum Satanam ac proditorem Iudam inter illos fuisse, inficiari non possis. Qui si aut tunc, aut etiam postea, certo credidisse esse illum Messiam, dei viuentis filium, nunquid dominum gloriæ prodidisset ad mortem? certe incredibile ipsum videtur Paulo apostolo. Sed quid opus est hac coniectura, tametsi euidentissima, hoc colligere, cuius ipse nobis Christus luculentissimum perhibuit testimonium? Cum enim scandalizati essent etiam discipulorum eius plerique ob ea, quæ dixerat de carne sua manducanda & bibendo sanguine, ad eosdem conuersus: Sunt quidam, inquit, ex vobis, qui non credunt. Et quod

Ex ipsis Christi verbis demonstrare.

Ioan. 6.

inter hos non credentes, notauerit etiam Iudam, quamuis apostolum, continuo explicat euangelista dicens: Sciebat enim ab initio Iesus, qui essent credentes in eum, & quis traditurus esset eum. Vides ergo Iudam illum nõ credidisse in Christum. Quomodo igitur pro apostolis omnibus hic respondisset Petrus id, quod certum est non omnes sensisse de Christo? C

Iam & sequentia expende verborum Christi, ex quibus nihilo minus est euidens hæc omnia pertinere ad vnum propriissime Petrum. Nam postquã beatum pronunciasset, non Iudam Ischariotis, non Iacobum aut Ioannem Zebedæi, sed Simonem Ionæ filium, quem ad iam excellentem fidem illuminauerat cœlestis pater, subiungit: Et ego quoq; dico tibi, quod tu es Petrus. Dixerat illi in primo illo congressu, cuius Andreas frater suus dux & procurator fuerat: Tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, hoc est, lapis. Nunquid idem dixit venienti ad se Andreæ, Iacobo, aut Ioanni Zebedæi filijs? Vocaberis, inquit, veluti prænuncians, nondum vocaris, aut es. Augustius enim erat hoc nomen, quemadmodum ex Chrysostomo paulo ante audiuimus, maiorisq; autoritatis ac dignitatis, quàm vt sine insigni merito esset tribuendum. Nunc vero cum eius diuinitatem monstrauit, & tacentibus ceteris, & vt par credere est, nondum credentibus, clare, constanter, promptissimeq; confessus est, confessionem illam gloriosam eximio veluti premio remunerans, promissum implet, nunc dicit illi non vt prius, tu es Simon Ionæ filius, tu vocaberis Petrus, sed tu es Petrus, aut lapis, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Perinde ac si diceret: Tametsi ego sim natura illa inuiolabilis & firma petra, cui ecclesiastica inædificata domus aduersus ingruentem vim omnem inconcussa & stabilis permanet: ego ille lapis angularis, qui totius ædificij vnitatem contineo: ego quoq; illud fundamentum, præter quod nemo potest aliud ponere, & in quo omnis constructa ædificatio crescit in templum sanctum in domino: ego habeam clauem illam Dauid, qui aperio & nemo claudit, claudo & nemo aperit: tibi nihilo minus mecum participatione communia hæc erunt omnia, quæ mihi sunt naturalia. Nam & tu petra es, super quam inædificata ecclesia, nec infernalium potestatum vim pertimescet: tu lapis ecclesiastici ædificij compaginis vnitatem continens: tu deniq; fundamentum etiam ecclesiæ. Et tibi quoq; dabo claues regni cœlorum, atq; eam autoritatem, vt quicquid hic ligaueris aut solueris in ecclesia, hoc ipsum ratum firmumq; habeatur in cœlis. Hæc est verborum Christi ad Petrum, non contorta, non adulterata, non vi inducta, sed plana, germana, natiuaq; & ex ipsis verbis nascens intelligentia, sibi vndiq; consona, & cui tam præcedentia, quàm subsequentia omnia perhibent testimonium. D

Scripturas ab heretico rũ vi & iniuria se prorsus vindicare nõ posse

Sed quoniam nullus scripturæ locus ita planus est aut apertus, qui ab hæreticorum scripturas adulterantium, torquentium, & ad suum sensum deprauantium, vi & iniuria se prorsus vindicet. Sunt enim illæ (vt non minus vere, quàm festiue dixit quidam) velut nasus cereus, qui se horsum, illorsum, & in quam volueris partem, trahi, retrahi, fingiq; facile permittit, & tanquam plumbea quædam Lesbiæ ædificationis regula, quam non sit difficile accõmodare ad quiduis volueris. Suam illis amussim adhibere oportet, non plumbeã aliquam & æque facile flexibilem: sed firmam & rigidã, sed illam columnam, illud firmamentũ veritatis, catholicæ, inquam, ecclesiæ communem sensum & sententiam. Tum demum certi securiq; de genuina veraq; earundem intelligentia, si illi per omnia consonet, quæ vt canonicam scripturis

A scripturis autoritatem impartita est, ita veræ orthodoxæq; earundem intelligentiæ Lydius lapis est. Eam autem ex concordi sanctorum orthodoxorumq; ab initio ad nos vsq; patrum sententia certo colligendā supra demonstrauimus. Vbi enim congregantur illæ aquilæ, ibi corpus est, ibi Christus & veritas: nō autem in hæreticorū desertis, antris, penetralibus & latibulis.

Age itaq; in concilium conuocemus illarum aquilarum, & sanctissimorum patrum nostrorum venerabilem illum chorum, & per singulos ipsorum de Christi verbis propositis ad Petrum sciscitemur sententiam. Quæ si explicatæ paulo ante à nobis concordare inuenta fuerit, de orthodoxa eius veritate securi, hæreticum illum pronunciare, quisquis eidem studiose aduersatus fuerit, nihil dubitabimus.

Interrogemus autem in primis gloriosum illum Christi martyrē & beatiss. Petri successorem & discipulum Clementem, quam ipse de prædictis Christi verbis intelligentiam à suo illo præceptore didicerit, quam docuerit catholicam, cui præsidebat, ecclesiam. Hic in epistola prima ad Iacobum fratrem domini, quā ante annos mille & circiter ducentos, è Græco in Latinū vertit Ruffinus ille Toranus, tot insigniū autorum interpres, Origenis, inquam, Xisti philosophi, Eusebij Cæsariensis, Gregorij Nazianzeni, Basilij Magni, Pamphili martyris, Euagrij quoq;, Theologicæ rei è Græcis, quod in confesso est, facile principū, ne quis (vt nunc certissima omnia in dubium reuocantur) de eius fide & antiquitate dubitet. In hac, inquam, epistola in ipso statim initio affirmat, Simonem Petrum veræ fidei merito fundamentum definitum esse ecclesiæ. Qua, inquit, de causa etiam domini ore diuino cognominatus est Petrus, qui fuit primitiæ electionis domini apostolorū primus, cui & primo deus pater filium reuelauit, cui & Christus competenter beatitudinem contulit. Hæc ille Clemens. A quo audis confirmari per
B omnia, quam ante statuimus, de prædictis Christi verbis sententiam, vni Petro singularem illam beatitudinem collatam à Christo, vni primo reuelatum à deo patre filiū, vnum gloriosæ illius confessionis merito honoratū illo Petri augustissimo cognomine, ac definitum esse fundamentū ecclesiæ.

Iam & huius successorē æque in glorioso martyrio, atq; in cathedra apostolica Anacletum proximo loco interrogemus, etiam B. Petri discipulum, & quem idem presbyterum ordinauerat, quam & ipse de prædictis Christi verbis intelligentiam ab illo suo præceptore didicerit, quam docuerit catholicam, cui præsedit, ecclesiam. Scribit hic in epistola ad episcopos per Italiam paulo vltra medium: In nouo autem testamento post Christum dominum à Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primo pontificatus in ecclesia datus est, dicente domino ad eum: Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum. Rursus in epistola ad vniuersos toto orbe Christi sacerdotes & episcopos, affirmans & inculcans Romanam ecclesiam non ab apostolis, sed ab ipso domino, saluatore nostro obtinuisse primatum & eminentiam potestatis super alias ecclesias vniuersas, & totius Christiani populi gregem, hoc ipsum dictis Christi ad Petrum comprobat: Sicut, inquit, ipse beato Petro apostolo dixit: Tu es Petrus, & super hanc ædificabo ecclesiam meam. Vides itaq; etiam ex huius sententia, non solum ad vnum proprie Petrum & successores eius Romanos pontifices pertinuisse prædicta Christi verba: sed & pontificem primum, pastoremq; summum & caput per ea constitutum ecclesiæ.

Anacleti testimonio Petrū caput ecclesiæ & pontificem primum ex dictis verbis constitutum a Christo.

Nunc Tertullianum etiam & ipsum apostolicis temporibus proximum, C
audiamus quid sentiat, aut potius, quam ipse de Christi verbis sententiam, velut communem, vulgatam, & omnium consensu celebratam subindicet: Latuit, inquit, aliquid Petrum ædificandæ ecclesiæ petram dictum, claues regni cœlorum consecutum, & soluendi & ligandi in cœlis, & in terris potestatem? Audis de qua petra sit locutus Christus, cum dixit Simoni: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, ipse velut supponit communem atque omnibus notoriam ecclesiæ sententiam? Cui datæ claues regni cœlorum, & supereminens illa ligandi soluendique potestas?

Sequenti hinc loco mirabilem illum Origenem rogemus suam proferre sententiam, aut potius quæ suo tempore communis fuerit catholicæ ecclesiæ. Scribit hic in Matthæū de canone noui testamenti loquens in hæc verba: Petrus vero (super quem Christus fundauit ecclesiam) duas tantummodo epistolas scribit: è quibus à nonnullis de secunda dubitatur. Rursus in cap. VI. epistolæ ad Ro. Petro, inquit, cum summa rerum de pascendis ouibus traderetur, & super ipsum tanquam super terram fundaretur ecclesia, nullius cōfessio virtutis alterius, nisi charitatis exigitur. Iterum homilia V. in Exodum, magno illi ecclesiæ fundamento petræque solidissimæ, super quam Christus fundauit ecclesiam suam, vide quid dicatur: Modicæ fidei quare dubitasti? Audis, vt hic dicat super Petrum fundasse Christum ecclesiam suam? Non Hercle, tanquam aliquod controuersum, dubium aut obscurum, quod alios docendum existimet: sed tanquam suo illum vbique designans eo tanto omnibus recepto communi ecclesiæ sensu elogio.

Hos continuo subsequitur gloriosus ille martyr & pontifex Cyprianus. Quem audi idem passim significantem, quod ille Origenes, nempe eam, quam supra adstruximus, indubiam suo seculo fuisse totius ecclesiæ de Petro sententiā. Is lib. de simplicitate prælatorum causam docens, cur se aliosque decipiant hæretici subuertentes fidei veritatem, & corporis Christi vnitatem corrumpentes, rapientes videlicet de ecclesia Christi homines, etiam eos, qui sibi nō videntur deserere Christi ecclesiam. Et cum, nec cum Christo, nec cum illius lege, nec euangelio reuera consistant, existimantes tamen se habere Christi doctrinam veramque euangeliorum fidem, & apud se esse sanctam & apostolicam ecclesiam. His, inquam, cur se aliosque inuoluant fallacijs explicans, docensque hoc inde prouenire, quia non respiciunt, non assurgunt ad ecclesiasticæ vnitatis originem, nec caput quærunt, quod tamen clarissime doceat doctrina cœlestis euangelij cuique obuia. Eam hanc tandem profert: Loquitur, inquit, dominus ad Petrum: Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiā meam, & portæ inferorum non vincent eam. Tibi dabo claues regni cœlorum, & quæ ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Et eidem post resurrectionem suam dicit: Pasce oues meas. Vides quod ille & ex quibus verbis euangelij ostendat caput ecclesiasticæ hierarchiæ, atque vnitatis eiusdem originem? Qui hoc ipsum in epistola ad Iubaianum adhuc clarius explicat. D

Petrus caput ecclesiæ & ecclesiasticæ vnitatis origo.

Manifestum est, inquit, vbi & per quos remissio peccatorum dari possit. Nam dominus primū Petro, super quem ædificauit ecclesiam suam, & vnde vnitatis originem instituit & ostendit, potestatem istam dedit. Et infra in eadem: Christus ecclesiam suam, quę vna est, fundauit super vnum. Et in epistola ad Quintium: Nec Petrus, inquit, quem primum dominus elegit, & super

Sup Petrū fundatam a Christo ecclesiā.

A & super quam ædificauit ecclesiam suam, cum Paulus de circuncisione postea disceptaret, se vindicauit, sin aliquid insolenter aut arroganter sibi assumpsit, vt diceret se primatum tenere, & obtemperari sibi à nouellis ac posteris potius oportere. Iterum ad Cornelium: Petrus super quem ædificata ab eodem domino fuerat ecclesia, vnus pro omnibus loquens, & ecclesiæ voce respondens, ait: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognoscimus, quia tu es Christus filius dei viui. Hactenus ille. Quam eandem sententiam etiam plerisque alijs locis inculcat & repetit. Ex his itaque clarissime perspicis etiam illius Cypriani sententiam, nostræ, quam supra adstruximus, per omnia consonam, videlicet Christum elegisse ex omnibus Petrum, qui primus esset, & primatum obtineret in ecclesia. Super illum fundasse ecclesiam suam. Illi dedisse claues regni cœlorum, potestatemque illam magnificam ligandi & soluendi. Quod si & ipsam his omnibus locutionis figuram aut energiam attendas, facile intelligis, ita hæc dicta ab illis tanquam notoria atque omnibus confessa, & quæ habebat communis consensus catholicæ ecclesiæ.

Sed iam reliquos adhuc audiamus, qui prædictos deinceps subsecuti sunt, & eundem cum illis Christi spiritum habentes, idem etiam hac de re concorditer loquuntur & sentiunt. Magnus ille Basilius aduersus Eunomium, de quibusdã signis Petrum exprimentibus verba faciens: Per hanc, inquit, vocem intelligimus Ionæ filium, qui fuit ex Bethsaida, Andreæ fratrem, qui ex piscatore in apostolatus ministeriũ vocatus est. Qui quoniam fide præstabat, ecclesiæ in se ædificationem suscepit. Nunquid etiam hic non vides illam petram super quam Christus ædificauit ecclesiam, videlicet Ionæ filium, & Andreæ fratrem? *Petrũ in se suscepisse ædificatione ecclesiæ.*

B Huius contemporaneus diuus Hilarius gloriosus Christi confessor suam nunc sententiam proferat, aut potius catholicæ sententiam ecclesiæ. Hic in Matthæum scribens dicta Christi verba explicat hoc pacto: Editis itaque quæ diuersæ de eo erant, hominum opinionibus, quid ipsi de se sentiant quærit. Petrus respondit: Tu es Christus filius dei viui, &c. Et dignum plane confessio Petri præmium consequuta est, quia dei filium vidisset in homine. Beatus hic est, & vltra humanum modum oculos intendisse & vidisse laudatus est, non id quod ex carne & sanguine erat contuens, sed dei filium, cœlestis patris reuelatione conspiciens, dignusque iudicatus, qui quod in Christo dei esset, primus cognosceret. O in nuncupatione noui nominis fœlix ecclesiæ fundamentum, digna ædificatione illius petra, quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues regni æterni aditus traduntur. Cuius terrestre iudicium præiudicata autoritas fit in cœlo: vt quæ in terris ligata sint aut soluta, statuti eiusdem conditionem obtineant & in cœlo.

Idem rursus lib. VI. de Trinitate: O miseræ, inquit, stultitiæ furor impius, non intelligens beatæ senectutis fideique martyrem, & martyrem Petrum, pro quo pater rogatus est, ne fides eius in tentatione deficeret, qui iterata à se dilectionis in deum postulata professione, tentari se tanquam ambiguum & incertũ tertia interrogatione congemuit. Per id quoque à domino post tertiam tentationis infirmitatem, pasce oues meas, ter meruit audire. Qui in cunctorũ apostolorum silentio, dei filium reuelatione patris intelligens, vltra humanæ infirmitatis modum, supereminentem beatæ fidei confessione locum promeruit. Hactenus ille. Audis hic vt in cunctorũ silentio

vnus Petrus dei filium reuelatione patris intellexerit: vt vnus dignus sit habitus, qui quod in Christo dei esset, primus cognosceret: & vt beatæ huius fidei confessione, vltra humanæ infirmitatis modum, supereminentem in ecclesia locum promeruerit: Audis denique mysterio augustissimi nominis sibi impositi, quod suo effectu nequaquam destitutum est. Vtque in nuncupatione noui nominis factus fœlix ecclesiæ fundamentum, dignaque illius ædificatione petra, & inferni leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissoluens, vt eius arbitrio, tanquam cœli ianitori, claues aditus regni cœlorum committuntur. Vt eius terrestre iudicium præiudicata sit in cœlis autoritas. Audis, inquam, quæ sit dictorum Christi verborum orthodoxa, genuina, eaque planissima & simplicissima intelligentia, & quæ, qualis, quantaque beato Petro his ipsis sit contributa autoritas. C

Iam & eius, qui hunc continuo subsequitur sacri illius Ambrosij, audiamus sententiam, an sit conformis prædictorũ omnium. In sermone, quem habuit ad sibi commissam ecclesiam, de natali Petri & Pauli: Diximus, inquit, frequenter ipsum Petrum à domino petram nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Rursus sermone XLVII. de fide Petri disserens: Petrus denique pro soliditate deuotionis ecclesiarum petra dicitur, sicut ait dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Petra enim dicitur, quod primum in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile, totius operis Christiani compagem molemque contineat, &c. Recte ergo meretur consortium nominis, qui consortium meretur & operis. Iterum de vocatione omnium gentium lib. II. Vbi postquàm de Petri pugna multa disseruit, scribit in hæc verba: Quis ambigat, quis ignoret hanc firmissimam petram, quæ ab illa principali petra communionem & virtutis sumpsit & nominis, hoc desiderium semper habuisse, vt sibi moriendi pro Christo daretur constantia: Audis quid ille frequenter dixerit in suis ad fidelem populum concionibus (cui non controuersa aut ambigua inculcantur, sed quæ habet communis fides ecclesiæ) ipsum Petrum videlicet illam petram nuncupatum à domino, quæ totius Christiani operis compaginem, molemque velut quoddam saxum immobile contineat, cum diceret eidem: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. D

Petrus petra, super quã fundata ecclesia.

Cap. 9.

Diui nunc Hieronymi, qui illum continuo sequitur, tempestiuũ est etiam perscrutari sententiam. Eam clare explicat, scribens in Matthæum, & dicta Christi verba expendens & ponderans: Ego, inquit, dico tibi, quid est quod ait, & ego dico tibi: quia tu mihi dixisti: Tu es Christus filius dei viui: & ego dico tibi, non sermone cassο, nec vllum opus habente, sed dico tibi, quia meum dixisse fecisse est: quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Sicut ipse lumen apostolis donauit, vt mundi lumen appellaretur, cæteraque ex domino sortiti sunt vocabula: ita & Simoni, qui credebat in Christum, Petri largitus est nomen, ac secundum metaphoram petræ recte dicitur ei: Aedificabo ecclesiã meam super te. Hæc ille Hieronymus. Cuius plurima, eiusdem sententiæ testimonia post audies, cum ad obiectionem, quam ex eiusdem autoritate nobis faciunt aduersarij, respondebimus: ex quibus clare apparebit, ipsum constantissime sensisse nobiscum. Interim vides, cuius erat illa gloriosa confessio, & ad quem pertinent dicta Christi verba, quibus eandem remunerat. Vides illam petram, super quam ædificata est Christi ecclesia.

Augustinus

A Augustinus tametsi fere non persistat vbiq; in eadem sententia, sed tentat, rimatur, subodoraturq; omnia, & quicquid vel probabile occurrit alicubi amplectitur, alicubi placet, quod rursus post displicet. Quemadmodum in his verbis Christi ad Petrū, modo Christum vult esse illam petram, super quam idem dixit se ædificaturū ecclesiam suam, modo Petrum, modo neque Christum, neq; Petrum, sed fidem Petri. Tamen in omnibus suis ad fidelem populum concionibus, ab illa, quam hactenus adstruximus, orthoxæ ecclesiæ communi sententia non recedit. Eamque nec tanquam ambiguam profert, sed tanquam notoriam omnibus & confessam. In hæc enim verba loquitur in sermone de cathedra Petri, qui in eiusdem solennitate cōmuniter legitur in ecclesiasticis lectionibus: Institutio solennitatis hodiernæ a senioribus nostris cathedræ nomen accipit, ideo quod primus apostolorum Petrus hodie episcopatus cathedram suscepisse referatur. Recte igitur ecclesiæ natalem sedis illius colunt, quam Apostolus pro ecclesiarum salute suscepit, dicente domino: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Petrum itaq; ecclesiæ fundamentū nominauit: & ideo digne hoc fundamentum ecclesia colit, super quod ecclesiastici ædificij altitudo consurgit. Vnde conuenienter psalmus qui lectus est dicit: Exaltent eum in ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. Bene ergo deus eum in ecclesia exaltari præcepit, quia dignum est, vt fundamētum hoc in ecclesia honorretur, per quod cœlum ascenditur.

Rursus in alio sermone dicit in hæc verba: Primum signum mirabile B apostolus Petrus fecit, claudo pedum restituendo vestigia. Audistis frequenter ipsum Petrum a domino petram nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Si ergo Petrus petra B est, super quam ædificatur ecclesia, recte prius pedes sanat: vt sicut in ecclesia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Recte, inquam, pedes Christiano curat, vt iam non trepidus quis nec imbecillis possit supra petram ecclesiæ stare, sed robustus & fortis incedere. Hactenus ille. Vides itaq; & clarissime ex his verbis perspicis cōmunem hunc fuisse totius ecclesiæ de Petro sensum. Dicit eos frequenter audiuisse tanquam rem vulgatam, confessam & notoriam, ipsum Petrum a domino nuncupatum petram, super quam ædificaturus esset suam ecclesiam. Eandem ferme sententiam alio sermone inculcat XVI. de tempore. Et iterum sermone CXXIIII.

Credendæ, inquit, erant Petro apostolo claues ecclesiæ, imo creditæ sunt ei claues regni cœlorum, credenda quoq; erat ei populorum innumera multitudo, quæ esset pro suæ naturæ vicijs ac passionibus, culpis inuoluta & peccatis. Deniq; sic ad eū saluator dicit: Tibi, inquit, dedi claues regni cœlorum, deinde sequitur, dicens: Quæcunq; ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis: videlicet vt in clauibus fidelis esset ianitor, & in sententijs clementissimus dispensator. Erat enim reuera hic Petrus paulo durior & seuerus, sicut eius austeritatem truncata ob Christi iniuriam serui principis sacerdotum declarat auricula. Hic tam durus, tamque seuerus, si donum non peccandi fuisset indeptus a domino, quæ venia commissis populis donaretur? Sed idcirco diuinæ prouidentiæ secretum ita temperauit, atq; permisit, vt primus ipse laberetur ac rueret in peccatum, quo erga peccantes duriorem sententiam proprij casus intuitus temperaret. Quantum igitur diuini muneris erga salutē hominū, quantū curæ fuit, quantumq; sollicitudinis

Petro credi- tas claues regni cœlorum, & super omnes iurisdictionis autoritatem.

impenditur, aduertite. Totius corporis morbum in ipso capite curat ecclesiæ, & in ipso vertice componit membrorum omnium sanitatem. In ipso confessionis Christi crepidine, in ipso immobili fidei fundamẽto, in Petro scilicet illo, qui dixerat, etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Hæc ille Augustinus. Audis itaq; quo hic pacto de Petro semper loquatur ad fidelem sibi commissum populum? Quem dicat ecclesiæ caput & verticem? quem ipsum immobile fundamentum fidei? cuinam creditas prædicet claues regni cœlorum? cui commissam populorum innumeram multitudinem? quem ianitorem cœli? quem iudicem in terris?

Chrysostomi quoq; ea de re, deq; eisdem Christi verbis, quæ sit sententia, supra clarissime intellexisti. Adhortatur enim te homilia LV. in Matthæum, secum vt perpendas atq; intelligas ex illis tam magnificis Christi verbis ad Petrum, quanta eius sit potestas. Ego, inquit, dico tibi: Tu es Petrus, & super te ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum. Hæc ille. Rursus in homilia de diuite & paupere, ipsum vocat principem apostolorum, super quem Christus fundauerit ecclesiam suam, vere immobilem petrã, vtq; pro hamo piscatorio acceperit claues regni cœlorũ.

Ita & diui illius Cyrilli Alexandrini patriarchæ superius audiuisti sententiam, qui libro II. Commentariorum in Ioannem, affirmat Christum in noui nominis, Petri, inquam, imposito vocabulo hoc significasse, quod in eo tanquam in petra, lapideq; firmissimo suam esset ædificaturus ecclesiam. Cui consonant, & quæ Thesaurorum libro XII. & de spiritu sancto libro XIII. atq; alijs etiam locis plerisq; habet.

Leonis sententia. His si placet, etiã ter sanctum illũ Leonem adiungere (quo elogio a frequẽtissima Chalcedonẽsi synodo honoratus est) & eius quoq; explorare sententiã, ea passim in scriptis eius, nec ambigua, nec obscura occurrit. Siquidẽ in sermone tertio de passione dominica, vniuersum hunc euãgelistæ locũ Christi fidelibus hoc pacto elegantissime explicat: Vnus, ingt, de toto mundo eligitur Petrus, q & vniuersarũ gentiũ vocationi, & omnibus apostolis, cunctisq; ecclesiæ patribus præponatur, vt quãuis in populo dei multi sacerdotes sint, multiq; pastores, oẽs tamẽ regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnũ & mirabile huic viro dilectissimi, consortiũ potentiæ suæ diui na tribuit dignatio, & si quid commune cum eo cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quicquid cæteris non negauit. Omnes deniq; apostolos, quid de se opinentur homines, interrogat, & tamdiu respondentium communis est sermo, quamdiu humanæ intelligentiæ explicatur ambiguitas. At vbi quid sensus habeat discipulorũ, exigitur: primus est in domini confessione, qui primus est in apostolica dignitate & potestate. Qui cum dixisset: Tu es Christus filius dei viui, respondit ei Iesus: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Ideo beatus es, quia pater meus te docuit, nec terrena te opinio fefellit, sed inspiratio cœlestis te instruxit, & nõ caro & sanguis, sed ille tibi cuius sum filius vnigenitus indicauit, & inquit: Ego dico tibi, hoc est, sicut pater meus tibi manifestauit diuinitatem meam, ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam. Quia tu es Petrus, id est, cum ego sim inuiolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio vtraq; vnum, ego fundamẽtum, præter quod nemo potest aliud ponere: tamen & tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, vt quæ mihi potestate sunt propria, tibi sint mecũ participatione communia, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &

Petrus omniũ gentium vocationi & cũctis ecclesiæ patribus præpositus.

Petrus petra.

portæ

A portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Super hoc, inquit, saxum, hanc soliditatem & fortitudinem, æternum construam templũ, & ecclesiæ meæ cœlo inferenda sublimitas, in huius firmitate cõsurget. Hæc ille Leo.

Audis quanta hic aduersum te dicat testimonia? Vnum de toto mundo electum Petrum, qui vniuersarum gentium vocationi, apostolis omnibus, cunctisq; ecclesiæ patribus præponeretur, cui potentiæ suæ consortiũ vna cum nomine tribuerit diuina dignatio, quam & in vniuersum ecclesiæ corpus per ipsum ordinatissime deriuauit. Audis fœlix fundamentũ ecclesiæ, firmamq; illam petram, super quam eius cœlo consurgit inferenda sublimitas.

Idem in homilia illa, quæ sabbato post dominicam quadragesimæ legitur in ecclesiasticis lectionibus. Saluator, inquit, humani generis, deus Christus condens eam fidem, quæ impios ad iustitiam, & mortuos reuocat ad vitam, ad hoc discipulos suos doctrinæ monitu, & operum miraculis imbuebat, vt idem & vnigenitus dei & hominis filius crederetur, nam vnum horum sine altero non proderat ad salutem, &c. Ad confirmandam ergo huius fidei salubritatem, interrogauerat discipulos suos dominus inter diuersas aliorum opiniones, quid de ipso crederent, quidve sentirent. Vbi Petrus per reuelationem summi patris corporea superans, & humana transcẽdens, vidit oculis mentis filium dei viui, & confessus est gloriã deitatis, &c. Tantumq; in hac fidei sublimitate complacuit, vt beatitudinis fœlicitate donatus, sacram inuiolabilis petræ firmitatem acciperet, super quam fundata ecclesia portis inferni & mortis legibus præualeret, nec in soluendis aut ligandis quorumcunq; causis aliud ratum esset in cœlo, quam quod Petri decisum esset arbitrio. Hæc idem ille Leo, qui eandem etiam sententiam, sermone II. de anniuersario suæ pontificiæ assumptionis, facundissime explicat. Eandem quoq; in epistola ad beatum Flauianũ, de vera verbi incarnatione aduersus Euticetis blasphemiã, & alijs plerisq; locis inculcat & repetit. *Petri autoritas iudiciaria.*

B

In hoc iam celebri & venerando consessu magnum illum Gregorium præterire nephas mihi videtur, ne forte credãt aduersarij, studio illum nos declinasse, quasi pro ipsis faceret. Cuius sententiæ testis est eius ad Eulogium epistola, in qua scribit in hæc verba: Quis, inquit, nesciat sanctam ecclesiam in apostolorum principis soliditate firmatam? Qui firmitatem traxit in nomine, vt Petrus a petra vocaretur. Cui veritatis voce dicitur: Tibi dabo claues regni cœlorũ. Cui rursus: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Iterumq;: Simon Ioannis amas me? pasce oues meas. Itaq; cum multi sint apostoli pro ipso tamen principatu, sola apostolorum principis sedes in autoritate conualuit. Rursus in altera epistola: Cunctis, inquit, euangelium scientibus liquet, quod voce dominica, sancto & omnium apostolorum principi Petro apostolo totius ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur: Ecce Satanas expetijt cribrare vos, sicut triticum: & ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &c. Hæc ille. Vides ergo etiam huius sententia, vt nulli scienti euangelium dubium esse possit, quin Petro omnium apostolorum principi, totius ecclesiæ cura commissa sit, vt ipse Petrus, aut petra (idem enim vtroque nomine Græce significatur) a domino dictus est, vt sancta ecclesia in eius petræ soliditate fundata. *Gregorij sententia.* *Libro 6. epistola. 37.* *Lib. 4 epistola. 32.*

Sed ne dum per singulos in celeberrimo hoc sanctissimorum patrum consessu pergo singulorum de prædictis Christi verbis sigillatim sententias quærere, nunquam finem sit inuentura oratio, simul interrogemus plurimos, simulq; & coniunctim suam nobis depromant sententiam. Et hic se se opportunissime nobis offert illa Alexandrina synodus ex vniuersis Aegyptiorum, Thebæorum, ac Libyorum episcopis, cuius caput se effert ille magnus Athanasius, qui ad Felicem Romanum pontificem memorantes inter cætera statuta Niceni concilij, in quo a patribus consonanter constitutum affirmant, vt si quisquam episcoporum, aut metropolitanum, aut comprouinciales iudices suspectos habuerit, sanctam Romanam appellet sedē, cui ab ipso domino potestas ligandi & soluēdi speciali est priuilegio super alios concessa. Ipsa enim, inquiunt, firmamentum a deo fixum & immobile percepit. Quoniam ipsam formam vniuersorum titulorum lucidissimā dominus noster Iesus Christus constituit. Ipsa enim est sacer vertex & cardo, in quo omnes vertuntur, sustentantur & releuantur, &c. Tu es (sicut diuinum veraciter testatur eloquium) Petrus & super fundamentum tuum ecclesiæ columnæ, id est, episcopi, qui ecclesiam sustinere & proprijs humeris portare debent, tibi sunt confirmatæ, tibiq; claues regni cœlorum commisit, atq; ligare & soluere potestatiue, quæ in terra & quæ in cœlis sunt, promulgauit. Tu prophanarum hæresium, & imperitorum atq; omnium infestantium depositor, vt princeps & doctor, caputq; omnium orthodoxę doctrinæ immaculatæ fidei existis. Hæc illi tam multi, tam sancti episcopi, cū suo illo gloriosissimo orthodoxæ fidei propugnatore Athanasio, pro eiusdem fidei aduersus Arrianam perfidiam defensione congregati in Alexandrina synodo: quibus nihil dubium est medium interfuisse Christum, & nihil discrepasse illos a catholicæ ecclesiæ fide ac sententia. In quibus audis, quæ, quantaq; dictis Christi verbis, non solum Petro, sed & successoribus eius omnibus sit contributa autoritas, atq; ad vniuersos illos proprie pertinere dictorum Christi verborum effectum. Vnde scribentes Romano pontifici, qui annis plusquam trecentis successit Petro, ipsum dicunt & affirmant esse Petrum, contestante hoc diuino eloquio, & super ipsum sustineri ecclesiam, & in eo velut in sacro cardine, moueri, regi & gubernari. Ligandi quoq; soluendiq; potestatem speciali super alios priuilegio ipsi concessam a domino. Ipsum velut caput, principem & doctorem orthodoxæ doctrinæ, immaculatæq; fidei esse depositorem prophanarum hæresium, atq; omnis erroris catholicam infestantis ecclesiam.

Petri & sedis eius autoritas iudiciaria super vniuersam ecclesiam.

Petrus ecclesiæ fundamētum.

Post quos tam multos, tantæq; autoritatis patres, æque Græcos ac Latinos, imo ex omni orbis loco ab initio nascentis ecclesiæ, ad ea vsq; tempora quando etiam aduersarij conuicti ipsa rei euidentia coguntur confiteri & conqueri nimiam hanc fuisse autoritatem Romanorum pontificum, velut successorum Petri, & in quam, vt ipsi dicunt, irruperint conniuentia, aut potius oscitantia vniuersæ ecclesiæ. Posteriorum frustra exquireremus sententiam, quæ vt est omnium vna & indubitata tantorum, quos citauimus, patrum obscuraretur splendore & autoritate. Quos omnes si deus aliquis in vnum aliquod concilium reuocet, vt de proposita, de qua agimus, controuersia suam inter nos proferrent sententiam (de vero, inquam, genuinoq; intellectu verborum Christi ad Petrum, quem tu contra vim verborum inferre alium, violenterq; intrudere conaris) audires autem concordem, atq; adeo vnam omnium, quam iam audisti superius) nunquid post talium

A talium, tantorumq; definitionem, quorum nemo fuit, in quo non erant euidentiſſima ſigna inhabitantis Chriſti ſpiritus cernere, adhuc dubitare auderes, adhuc hæſitare, num ea eſſet Chriſti, ſpirituſq; ſententia, quam ita cõcorditer protuliſſent tot illi pleni ſancto ſpiritu? Nunquid tibi non videretur arrogantiæ & præſumptionis pluſquam diabolicæ, vt ſibi quis vni plus arrogaret in ſcripturarum intelligentia, quam fuiſſet in illis tam multis, tam doctis, tam ſanctis patribus, quorum omnis & meditatio & voluntas diu, noctuq; fuit in lege domini, quam non ſecus vita ſanctiſſima ac in terris cõuerſatione pene angelica expreſſerunt? Quantæ ergo autoritatis iſtorum omnium habenda erit tam concors ſententia, quam non communi inter ſe tractatu habito, ſed e remotiſſimis orbis partibus, aliquot etiam a ſe ſeculis diſtantes, tanta tamen concordia protulerunt? Hoc ipſo videlicet euidentiſſime demonſtrantes, totius quacunq; patebat, catholicæ eccleſiæ communem iſtam ſemper fuiſſe ſententiam: a qua tam multos, tam ſanctos, doctoſque patres, quos tanquam præcipua membra vniuerſa Chriſti colit & veneratur eccleſia, in tanta inter ſe concordia non diſcrepaſſe certum eſt. Cum enim catholicæ eccleſiæ ille orthodoxus, communiſq; ſenſus ſit, quem fidelium mentibus inſerit ille ſacer ſpiritus, cuius vocem intima quadam eius perfuſione agnoſcit omnis, qui ex ſpiritu natus eſt, & a voce alienorum, hæreticorumq; refugit: vnde quæſo clarius perſpicere illum poterimus, quam in talium, tantorumque patrum, qui non qualiacumq; membra eccleſiæ, ſed eius columnæ quædam inſignes extiterunt, & primitias Chriſti ſpiritus acceperunt, tam conſona confeſſione ac ſententia?

Ex prædictis cõcludere eandẽ catholicæ eccleſiæ per orbẽ ſententiam.

Tenemus igitur illam ſacram ancoram, illud fixum, inflexibileque robur ac firmamentum veritatis, illum murum inexpugnabilem, nempe cõ-

B munem ſenſum catholicæ eccleſiæ, qui pro nobis hanc profert ſententiam, videlicet quod Petrus a CHRISTO conſtitutus ſit caput totius eccleſiæ, cum & nominis ſui, & ſuæ poteſtatis illi conſortium, communionemque faceret, dicens eidem: Tu es Petrus, hoc eſt, lapis, & ſuper hanc petram, id eſt, ſuper te, ædificabo eccleſiam meam: & portæ inferorum non præualebunt aduerſus eam, videlicet quæ ſuper te conſtructa erit. Ad eccleſiam vero Chriſti non magis pertinere, quicunq; ab hoc ſe diuiſerint capite, quam quod a ſuo fundamento diuellitur ac diſſoluitur ædificium, quod mox dirui ac comminui certum eſt. Datas quoque eidem eccleſiæ capiti claues regni cœlorum, ſupereminentemq; illam, quæ totius præſidi neceſſaria erat ligandi, ſoluendiq;, & cæteram omnimodam poteſtatem, de qua poſt agemus accuratius. Ab hoc ergo veritatis firmamento quiſquis receſſerit, quiſquis huic orthodoxæ eccleſiæ ſenſui refragatus fuerit, ad CHRISTI ouile non pertinere, ſed hæreticum eſſe non dubitabimus: ſi is recte hæreticus ſupra definitus eſt, cui non placet communis ſenſus orthodoxæ eccleſiæ ab illo CHRISTI ſpiritu influens, ſed ſingulare ac proprium aliquid eligit, quod illi e diuerſo ſtatuat: ſua ipſius ſe damnans ſententia, nempe ſeiungens ſe ac ſeparans a catholica eccleſia a qua ſe ſeparare damnari eſt. Proinde tanquam deploratum hunc, aut potius, tanquam peſtilentem, Apoſtolo hoc nos admonente deuitabimus.

Concluſio.

Obiectionum quarundam aduerſus præaſſertam (de Chriſti verbis Petri primatum in eccleſiaſtica hierarchia ſtatuentibus) orthodoxam catholicæ eccleſię intelligentiam diſſolutio. CAP. IIII.

Vetus

Præmuniti christiani lectoris aduersus hæreticorum argutias.

VEtus hoc est hostis humani generis commentum, sub ipso Christiani nominis titulo incautos fallere, & sub fuco eloquiorum cœlestium subuertere veritatem fidei, & ecclesiastici corporis vnitatem corrumpere, dum per suos illos apostolos, hæreticos & schismaticos Christum demonstrat in deserto, in angulis domorum ac penetralibus, quo abducat a vero illo Christi corpore, rapiens videlicet de ecclesia homines, qui sibi videntur non deserere ecclesiam. Sed nos aduersus horum insidias Christi doctrina, præmonitioneq; cauti ab illo corpore abduci nos non sinemus, etiam si canonicas illi scripturas proferant, non recedemus a communi orthodoxæ ecclesiæ sensu, etiam quicquid illi obganniant. Ne tamen frustra sibi blandiantur de victoria, & scripturarum peritia se efferant, eorum obiectionibus paucis respondendum est. Ita enim illustrior erit veritatis victoria. C

Primum itaq;, quod contendunt prædicta Christi verba: Beatus es Simon Bar Iona, & quæ sequuntur, ad vnum omnium Petrum proprie non pertinere, sed vel ad omnes apostolos, quorum omnium nomine responderit interroganti omnes Christo, dicens: Tu es Christus, &c. Vel ad ecclesiam vniuersam, cuius nonnusquam videtur Augustino tunc gessisse figuram, satis, ni fallor, demonstrauimus supra, tam ex planissimis Christi verbis, quam ex totius orthodoxæ ecclesiæ communi sensu (quem in tantorum, quos audisti, sanctissimorum patrum tam concordi sententia euidentissimū est perspicere) verba illa Christi ad vnum proprijssime pertinere Petrum. Qui de nullius alterius, quam de sua ipsius sententia, sibi cœlitus reuelata, respondit ipsum esse Christum viuentis dei filium, cæteris apostolis de ipso adhuc nihil sapientibus altius aut sublimius, quam vulgo Iudæorum credebatur de suo, quem expectabant, Messia: si tamen talis, tantaq; de ipso fides fuerat illorum omnibus: quod equidem haud sane crediderim, quādoquidem & proditorem illum Iudam vnum fuisse ex illis, certum est. At ipsum esse viuentis dei filium, quem conspiciebant mortalem hominem, humanam omnino excedebat intelligentiam. Quare vni Petro continuo respondit dominus: Beatus est Simon Bar Iona, quoniam non caro & sanguis hoc reuelauit tibi, sed pater meus cœlestis. Tibi, inquit, non vobis. Beatus ergo tu Simon Ioannis fili. D

Petri singularis & pro vno ie diuinitatis Christi cōfessio.

Non consequi autem manifestum est: Interrogauit omnes Christus, quid de se sentirent & crederent, ergo responderunt omnes, aut vnus pro omnibus Petrus. Poterant enim & tacuisse tanquam dubij quid responderent: tacuisse autem certum est ex euangelio, æque certum est Petrum pro nullo alio respondere potuisse quam vno se, quid quisq; de Christo in corde suo sentiret & crederet. Nec cuiquam mirum videri debet, quod non responderunt omnes quamuis interrogati, quando quod responderent, certum, constitutumq; non habebant.

Marci 9

Sed & frequenter interrogatos inuenies nihil respondisse, vt cum post transfigurationem descenderet Iesus de monte: Veniens, inquit Marcus, ad discipulos suos vidit turbam magnam circa eos, & scribas conquirentes cum illis, & confestim omnis populus videns Iesum obstupefactus est, & expauerunt, & accurrentes (nimirum discipuli) salutabant eum, & interrogauit eos: Quid inter vos conquiritis? Habes hic interrogationem Christi, attamen nec discipulorum quisquam, quos certum est interrogatos fuisse, tanquam primos ac præcipuos inter occurrentes & salutantes (si tamen quisquam

A quam cum illis occurrit saluator alius) nec scribarum aliquis, quos vidit cõquirentes cum discipulis, vllum illi respondit verbum. Pudebat enim eos, suas illi indicare disceptationes. Vnus autem quidam de turba respondens dixit: Magister attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum, & dixi discipulis tuis, vt eijcerent illum, & non potuerunt. Rursus quod paulo post est apud eundem: Venerunt, inquit, Capernaum, qui cũ domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? At illi tacebant, siquidem in via disputauerant, quis eorum maior esset. Audis itaq; qualis sit illa argumentatio. Interrogauit omnes Christus, quid de se sentirent: ergo responderunt omnes, aut vnus Petrus pro omnibus.

Neq; est, quod propterea ad omnes pertinuisse quis putet id quod vnus responderat Petrus, quia pro suo illo quem inter omnes gessit primatu, ipse alicubi nomine omnium & respondisse & interrogasse legatur. Neq; enim hoc illis fuit perpetuum, sed frequenter & interrogarunt & responderunt, aut per se vnusquisq;, aut pluraliter & communiter omnes: quemadmodũ & hoc ipso, quem tractamus, loco, quamdiu de vulgi sententia interrogabantur, omnes responderunt dicentes: Alij Ioannem Baptistam, alij alium. Cum vero de sua eos rogaret (vt Chrysostomi verbis dicam) præsiliuit Petrus, & alios præueniens, ait: Tu es Christus, &c. Ita & alibi bis decies eos fecisse reperies. Ne ita os & organum omnium existimes fuisse Petrum, vt quicquid responderunt interrogati a Christo, id responderint voce vnius Petri: aut quicquid dixit, respondit q; Petrus, id fuerit continuo apostolorũ omnium. Quod etsi in alijs omnibus ita fuisset, in vna hac interrogatione ita fieri non poterat, qua cum interrogarentur de sua quisq;, quam in corde suo de Christo habebat, fide ac sententia, nemo pro alio, quam vno se respõ-

B dere poterat.

Qui vero Petrum hic figuram gestasse volunt ecclesiæ, non mũltũ eis pugnabo. Non enim alienum est allegorijs, tropologijsq; haud inepte excogitatis, in scripturis ludere, & in varios easdẽ sensus ducere, modo ipsam nobis historiæ veritatem non euacuent. Ita & Abel ille a sanctis patribus saluatoris nostri figuram gestasse dicitur, siquidem & virgo, & sacerdos, & martyr fuisse videtur. Non tamen propterea negabimus Abel reuera fuisse illum protoplasti filium, pastorem ouium, interfectum a Cain fratre suo. Sina & Sion figuræ sunt apud Apostolum, & de Sara & Agar ab eodem typice quædam dicuntur, figura etiam petra illa, quam percussit Moyses, ex cuius latere fluxerunt aquæ in salutem, refectionemq; populi. Bibebant, inquit, de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus. Nec minus & in virga qua percussit, & in aqua quæ effluxit, & in Moyse, Aaroneque, qui addubitarunt, figura potest intelligi. Sed nunquid propterea sacræ illi historiæ sua ad literam non constabit veritas? Ita & Isaac holocaustum, sibi ipsi portans ligna, Iacob, qui lippientem Lyam, hoc est, cœcam synagogam, & decoram Rachaelem iuniorem ex gentibus coniugio sibi copulauit ecclesiam, Ioseph a fratribus venundatus in multorum, atq; adeo humani generis salutem, Samson meretricem ex gentibus deperiens, qui moriens, quam viuus maiorem multo stragem hostium edidit, gesserunt saluatoris nostri typum haud obscurum: nihilo tamen minus reuera gesta sunt, in proprijs illorum personis, quæ de eisdem narrat sacra historia. Breuiter, vniuersa illa veteris synagogæ historia vmbra quædam est & figura futurorum bonorum, quæ sub euangelica veritate enituerunt: Non tamen pro-

Ob nullam figuram imaginatam in Petro euacuandam euãgelicæ historiæ veritatẽ.

pterea illi negabimus suam veritatem historicam. Quare neq; si quis & in Petro hic qualemcunq; figuram intelligat, propterea negabimus veritatem euangelicæ historiæ, non dicemus illi Simoni Ioannis filio non dictum a Christo: Beatus es Simon Bar Iona, tu es Petrus, & super te petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni, cæteraque quæ sequuntur. Quorum ad literam, historicamq; veritatem, si quis qualicunq; in Petro excogitata figura euacuare conatus fuerit, dicemus illi cum orthodoxo illo Hieronymo, vt eorum deliramenta conticescant, qui vmbras & imagines in veritate quærentes, ipsam conantur euertere veritatem. C

Quin potius, qui ecclesiæ figuram imaginantur in Petro, propter primatum quem idem gessit in ecclesia, eandem figuram intelligunt: quare orthodoxam (quam hic adstruimus) veritatem dupliciter comprobare intelligendi sunt. Non minus, inquam, ex ea quam fingunt figura, quam ex euangelicæ veritatis historia. Ita diuus Augustinus scribens in Psalmū centesimum octauum. Sicut, inquit, quædam dicuntur, quæ ad apostolum Petrum proprie pertinere videntur, nec tamen habent illustrem intellectum, nisi cum referūtur ad ecclesiam, cuius noscitur in figura gessisse personam, propter primatum quem in discipulis habuit, sicut est: Tibi dabo claues regni cœlorum, & si qua sunt eiusmodi. Hæc ille. Audis itaq; cur in Petro hic intelligat figuram ecclesiæ. Quanquam ego, quod Augustino videatur Petrum ecclesiæ figuram hic gessisse, & hæc Christi ad illum verba: Tibi dabo claues regni, &c. magis illustrem intellectum habere relata ad ecclesiā, quam ad personam Petri, eo pertinere crediderim, quod hūc quem in ipso Petro instituit, monarchicum ecclesiæ primatum, illas claues regni cœlorū illam magnificam potestatem alligandi & soluendi, non vult respexisse vnam personam Petri, sed permansisse ac permanere in ecclesia, etiam post Petrum, & transijsse ad eius successores. Hac quippe ratione magis ad ecclesiam pertinuisse hæc tam magnifica Christi dona, promissaque, quam ad vnam personam Petri certum est, sed tamen non nisi mediante Petro, atq; in Petro hæc accepit, habetque ecclesia, a quo continua episcoporum catholicæ ecclesiæ præsidentium successione, in finem vsq; propagabuntur. Non enim præteribit generatio hæc, continuaq; in cathedra Petri catholica episcoporum successio, donec omnia fiant. Illi siquidem vni, quemadmodum euidentissime demonstrauimus, singulariter dixit Christus: Ego dico tibi: Tu es Petrus. Ab illo fecit ecclesiæ suæ exordium. Super te, aut super hanc petram, inquit, ædificabo ecclesiam meam. D

De obiurgatione Petri a Christo, vt ea non euacuauerit effectū verborū Christi præcedētium.

Sed instant rursus: Si, inquiunt, ad Petrum proprie pertinebat illa Christi commendatio, qua beatum eum pronunciauit, vt cui reuelauerat pater ipsum esse viuentis dei filium: quomodo ergo post audiuit, cum eundem a sua passione auocare & abstrahere moliretur: Vade post me Satana, scandalum mihi es, non enim sapis ea, quæ dei sunt? Quia enim hic est vituperatus tanquam dei ignarus, demonstratum volūt superiorem illum Petrum, qui Christi ore beatus pronunciatus est, tanquam cœlesti illustratus reuelatione, cui promissæ sunt claues regni cœlorum, non fuisse illum Simonem Bar Iona (vt proprijs illorum verbis dicam) sed ecclesiam verbo dei genitā.

Sed hic oro te, vt sis prudens lector, & cum beato Hieronymo inquiras & consideres, si potes, quomodo post tantam beatitudinem: Beatus es Simon Bar Iona. Et: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunq; ligaueris aut solueris,

A uersis, &c. nunc audiat: Vade retro me Satana, scandalum mihi es. Nam & illi doctissimo Hieronymo hoc in primis admirabile & dignum considera tu videtur. Quod si nondum possis intelligere sensum domini aut cōsiliorum, operumq; eius rationem perspicere, noli, inquit Apostolus, altum sape re, sed time, sed sustine, noli inniti prudentiæ tuæ, sed captiua interim intellectum tuum in obsequium fidei, si forte dignabitur & tibi dominus reuelare, noli interim ex tuo capite negare illud quod clarissime affirmat veritas, quæ beatum pronunciauit, non mathematicum aliquem aut fictitiū Petrum, sed Simonem Ioannis (ne errares) filium, cui dicit cœlitus a patre suo reuelatam diuinitatem suam, cui & petræ nomen de seipso imposuit, super quem ecclesiam suam ædificaturum se promisit, cui & claues regni cœlestis elargitus est.

Quod si me interrogare pergas, quomodo ergo post tantam beatitudinem continuo audiuit, vade post me Satana, & post illam cœlestis patris reuelationem dicatur non sapere, quæ dei sunt quid si non intelligerem diuinorum hæc operum admiranda mysteria, si nescirem eorundem tibi rationem explicare, nunquid propterea aduersus euangelium & Christum negabo eundem illum Petrum, illum, inquam, Simonem Bar Iona, Christi ore pronunciatum beatum? nunquid factam illi cœlitus reuelationem? nunquid Petri nomen impositum? Hoc scio cum illo Origene, non ante Christi passionem perfectos fuisse apostolos, sed erat omnium (vt habet Hilarius) trepida fides ad resurrectionis vsq; tempus, quam in domino contuentes, expectationis suæ securitate firmati sunt. Hinc & illud a Christo dictum: Tristis est anima mea vsq; ad mortem, intelligit nō propter mortem suam dixisse illum: sed quia apostolorum metus per humilitatem passionis exortus (adeo vt firma illa superædificandæ ecclesiæ petra trepidaret) post

B mortem & resurrectionem domini defineret. Iccirco vsq; ad mortem tristis est, postquam trepidantis fidei essent securitate firmandi,

Homil. III in Matth.

In Psalmū 141.

Fortassis autem interrogationi tuæ satisfaciet D. Chrysostomus, ita scribens in hunc locum Matthæi, homilia XV. Non intelligentibus, inquit, discipulis passionem, resurrectionemq; Christi, timebant eum interrogare. Petrus autem iterum ex feruore solus audet ea de re quicquam dicere: neque id palam, sed sigillatim, ac seorsum a balijs discipulis: Propitius, inquit, tibi esto, nec fiat tibi hoc. Quid nam hoc est, o Petre? tu qui reuelationem desuper habuisti, qui beatificationem consecutus es, cui claues regni cœlorum traditæ, tam cito adeo grauiter lapsus cecidisti? Et respondens sibi in persona Petri: Cur mirū tibi videtur, inquit, si in ea re id passus, de qua mihi nihil reuelatum est: Hinc certe clare videmus, non ex seipso, sed ex reuelatione, illa dixisse, Quia in his quæ reuelata non sunt, turbatur, & centies audiendo non sentit, quod dicitur. Didicit certe, quia filius dei est, quid autem mysterium crucis & resurrectionis sibi velit, nondum didicit. Erat, ait, occultus ab eis hic sermo. Perspicis quia iure mandauit, ne in publicum hęc efferrentur. Vbi enim isti turbantur, quibus hæc necessario committuntur, quid non facerent cæteri? Ipse vt ostenderet se sponte sua ad passionem venire, increpauit Petrum, & Satanam appellauit. Audiant quicunq; passionis Christi crucem verecundantur. Nam si apostolorum vertex etiam ante quam crucis mysterium disceret, Satanas vocatus est, quam veniam impetrabunt, qui vbiq; prædicatam crucem Christi negare audent? Nam si qui ex deo beatificatus fuerat Petrus, qui & ex reuelatione fuit veritatem con-

Chrysostomi sententia de illa obiurgatione Petri.

fessus, sic acriter increpatur, quo non supplicio cruciabuntur, qui crucis mysterium non suscipiunt? Haec ille Chrysostomus. Quem audis nihil dubitasse, quin Petrus apostolorum vertex, paulo ante, quam tali hic conuitio exciperetur, beatus Christi ore pronunciatus fuerit, quin idem ille, coelitus illuminatus a patre, primum diuinitatem Christi & cognouerit & confessus fuerit, quin idem acceperit claues regni coelorum. Audis denique quid pro Petro tuae quaestioni respondeat. Quod si vnus tibi non sufficiat Chrysostomus, etiam Hilarium audiamus quid sentiat, & num ad eundem Petrū pertineat haec tam grauis obiurgatio Christi, ad quem pertinuit paulo ante praemissa illa tam magnifica commendatio. C

Scribit autem in illum versiculum Psalmi CXXXI. (Sicut iurauit domino, votum vouit deo Iacob) vniuersum de Christo intelligēs, in haec verba: Sacramenti, inquit, mentio ad professionem voluntatis assumitur, & nescio an vnigenitus iurauerit, certe ita gessit & locutus est omnia, vt sacramento religionis satisfacere videretur. Namque cum quaedam de passione sua locutus ad discipulos fuisset, & Petrus tanquam indignum hoc dei filio detestatus esset, Petrum, cui claues regni coelorum dederat, super quem ecclesiam suam aedificaturus erat, aduersus quam portae inferi nihil valerent, quaeque in terris vel soluisset vel ligasset, ea in coelis vel soluta vel ligata persisterent. Hunc, inquam, tali conuitio detestantem sacramentum passionis excepit: Vade post me Satana, scandalum mihi es. Tanta enim ei religio fuit pro humani generis salute patiendi, vt Petrum primum dei filij confessionem, ecclesiae fundamentum, coelestis regni ianitorem, & in terreno iudicio coeli iudicem, Satanae conuitio nuncuparet, &c. Hactenus Hilarius, qui eandem ferme sententiam reperit de trinitate libro decimo. Idem fere est & apud Augustinū legere libro secūdo, aduersus Parmeniani epistolā. D

Origenis sentē tia de eadem.

Origenes vero hanc Petri a domino obiurgationem eleuat & extenuat, nec tam grauem fuisse vult, quam nobis forte videatur. Siquidem conuersus Iesus ad Petrum dixit: Vade post me Satana. Beatus, inquit, is fuerit ad quem conuertitur Christus, etiam si corripiendi causa conuertatur, sicut hic conuersus est ad Petrum, quemadmodum & post eiusdem trinam abnegationem. Et conuersus, inquit, dominus respexit Petrum, qui continuo reuersus ad se, & recordatus verbi Iesu, egressus foras fleuit amare. Deinde vult semper in bonā partem accipi, quoties dicitur a domino: vade post me. Bonum est enim, quando quis post dominum vadit: contrarium vero, quā do quis reijcit sermonem domini post se, & vadit post concupiscentias suas. Vnde & Helias III. Regnorum libro dicit ad populum: Vsquequo claudicatis vos vtrisque pedibus vestris? Si deus dominus est, ite post eum: si autem Baal, ite post illum. Haec itaque huiusmodi Origenes.

Vides itaque quemadmodum & illis doctissimis, sanctissimisque patribus dignum in primis consideratione atque admiratione visum est, quod Petrus post tam magnificam illam Christi commendationem, post coelestem illā a deo sublimē reuelationem, post acceptum a Christo nominis, potestatisque consortium, continuo post audiat: Vade post me Satana, &: Non percipis ea quae dei sunt. Non tamen dubitant, quin idem ille haec audierit Petrus, ille, inquam, primus diuinitatis Christi confessor, illud ecclesiae fundamentum, coelestisque regni ianitor, & in terreno iudicio coeli arbiter. Cum quibus neque etiam nos contra euangelium, imo contra clarissimam vocem Christi, nouum aliquem fingemus, imaginariumque Petrū, praeter illum Simonem

Bar Iona,

A Bar Iona, qui Christum confessus sit, sed admirandam potius mysteriorum diuinorum operũ dispensationẽ humiliter inquiremus & cõtemplabimur.

Quod vero Petrus sit ea petra, super quam suam Christus fundauit ecclesiam, tam ex ipsis Christi verbis, quam ex infallibili illa rectæ intelligentiæ scripturarum amussi, catholicæ ecclesiæ communi sententia euidentissime demonstrauimus. A qua nullæ nos abducent hæreticorum argutiæ.

Non tamen ob id imus inficias, etiam Christum dici, esseq; & fundamentum & caput ecclesiæ, vtrumq; de ipso affirmante Apostolo. Fundamentum equidem, quod propria sua virtute contineat ædificium, compaginemq; membrorum ecclesiæ, ipsamq; firmam, stabilem, immobilemq; in se efficiat. Caput vero, vnde vitalis ille influxus, spiritusq; deriuatur in mẽbra reliqua. Nec tamen propterea bina ecclesiæ fundamenta facimus, bina capita, monstrosamq; (vt illi volunt) ecclesiam, cum alia ratione, & sub Christo Petrus sit caput ecclesiæ, super Christum quoq; fundatus ipse, ecclesiæ in se ædificationem recipit. Erat Christo redeundum ad patrem post peracta salutis nostræ, redemptionisq; mysteria. At eius ecclesia, quæ ex omnibus populis, nationibus, linguis, apostolorum suorum congreganda erat ministerio, requirebat necessario secum manens in terris caput congeniũ, quod gubernaret atq; in vnum contineret molem, compaginemq; tam vasti illius immensiq; corporis, sine quo (quemadmodum supra demõstrauimus) nulla prorsus futura erat ecclesia. Quare magis Petrum, quam seipsum pronũciauit Christus suæ fundamentum ecclesiæ.

Cur Petrum magis, quã se Christus prónunciauit fundamentum ecclesiæ.

Sed ne quid nouum hac in re aut ab hominibus commentum te audire existimes, & non potius quæ longe ante, quam fierent, ita vt facta cernũtur, futura prænunciata præfigurataq; fuerunt, vmbram ipsam paulisper
B nobiscum contemplare synagogæ veteris in qua nostræ ecclesiæ haud obscuram aut confusam, sed expressam, distinctamq; est videre imaginẽ, adeo vt conferenti vmbram vniuersam, ad suum corpus, partesq; partibus, haud sit difficile & inuenire & cernere, illius quam quæque partem figuret, adumbret, & exprimat nostræ ecclesiæ. Nam si Pharaonem illum, si captiuũ Iudæorum populum, si durissimam illam seruitutem Aegyptiacam, si exitum ab Aegypto, si agnum & phase, si mare rubrum, si iter per desertũ annorum XL. laboriosissimum sane, & tot calamitatibus, tot tentationibus, tot afflictionibus, tot pugnis plenum, si deniq; ipsam promissionis terram considerauerimus, requiramusq; eorum singulorum solidam veritatem, quam exprimunt in corpore nostræ ecclesiæ, clarissime quodque, quemadmodum in vmbra ac figura expressum est, ac distinctissime cernitur. Quare & Moysen legislatorem illius populi, & Aaronem summum sacerdotẽ, a quo in ea synagoga cœpit sacerdotium, quid exprimant, adumbrentque solidæ veritatis in nostra ecclesia, nunc considerandum est. Sed nec difficile inuentu est, adeo distincte, exacteq; reddit hæc vmbra suam illã sibi respondentem soliditatem, siquidem & nobis legislator Christus est, quod illis Moyses. Nobis quoque quod illis Aaron, summus sacerdos Petrus, a quo sacerdotalem ordinem in sua ecclesia Christus & inchoauit ac instituit. Super te, inquit, ædificabo ecclesiam meam. Fuit nihilo minus & in veteri illa synagoga sacerdos Moyses, quemadmodum testatur propheta, dicẽs: Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Et quamuis summus sacerdos Aaron, nõ tamen sub Aarone Moyses, quin potius cõtra, cum tam illum sacerdotem summum, quam filios eius inferioris ordinis sacerdotes, ipse consecrauerit

Collatio vmbræ synagogæ veteris ad solidam ipsam nostræ ecclesiæ veritatem.

suæ vero ordinationis non alium, quam deum autorem habuerit. In omnibus quoque quæ ad deum attinebant negocijs, ipse prior erat, deoque proximior ac velut inter Aaronem & deum mediator quidam, & internuncius. Sed & passim scripturæ hunc illi præferunt, quemadmodum & in alio loco apud eundem prophetam: Deduxisti inquit, populum tuum in manu Moysi & Aaron. Summus ergo vterque sacerdos, si summus Aaron, quamuis sub Moyse Aaron. Attamen non a Moyse, sed ab Aarone ducitur illius sacerdotij principium, indeque porrigebatur continua serie, nec sacerdotij Moysi, sed Aaronis successores sequentes ex ordine facti sunt. Ita & nobis pontifex Christus. Habentes enim, inquit Apostolus, pontificem magnũ, qui penetrauit cœlos, Iesum filium dei, teneamus spei nostræ confessionẽ. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Sed & nobis pontifex Petrus, & pontifex summus, quemadmodum supra demonstratum est. Non tamen sub eo, sed supra eum Christus, qui non semetipsum clarificauit, vt pontifex fieret, sed ille, qui dixit ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Hic itaque a solo deo patre pontificatum, sacerdotijque honorem adeptus, Petro pro se vicarium sacerdotij honorem cõtulit, quem in ecclesia gererent, tam ipse, quã qui ei legitima ordinatione succederent. Quem non a se, sed a Petro potius inchoauit, atque ab illo eius originem deriuari voluit. Non enim dixit: Super me ædificabo ecclesiam meam, sed: Tu es Cephas, tu saxum, aut lapis, & super hunc lapidem, super te, ædificabo ecclesiam meam. Vides ergo & in nostra ecclesia Moysen, vides Aaronem, vtrumque sacerdotem, vtrumque summum, sed maximum illum quia deo patre suo clarificatus vt esset pontifex & sacerdos in æternum, hunc pro se nobis constituit vicarium, cum nomine suo etiam potestatis participem faciens, ipse reuersus ad patrem vt esset nobis apud eum & aduocatus & mediator. Itaque iam, opinor, intelligis, in noua lege a Petro initium fecisse Christum sacerdotalis dignitatis, quemadmodum in veteri ab Aarone Moyses: quamuis & in illa supra Aaronem etiam sacerdos Moyses, & in hac nostra quoque supra Petrum sacerdos, pontifexque Christus. Quod tamen nec illam veterem synagogam, nec nostrã ecclesiam bicephalem facit: sed sub Christo caput Petrus, imo Christi apud patrem existentis vices inter nos gerit Petrus. Quemadmodum idem ipse Christus in nomine illi de seipso imposito, cæterisque illis tam magnificis, quæ audisti, verbis euidentissime significauit.

Christi a nõ sacerdotiũ inchoari a Petro, non a Christo.

C

D

Ad obiectiones ex verbis diui Hieronymi & Augustini, quæ prædictis repugnare videntur, respondere. CAP. V.

Quandoquidem non orthodoxum, sed hæreticum, supra contendimus, quisquis prædictæ verborum Christi ad Petrum sententiæ, quam æque ex euangelicæ historiæ planissimo contextu, atque ex communi catholicæ ecclesiæ sententia, clarissime demonstrauimus, diui nobis Hieronymus & Augustinus ab hac nota & iniuria vindicandi sunt, & quos orthodoxos haud dubie sanctissimosque patres, in sua castra pertrahere, & aduersum nos statuere moliuntur hæretici, quod præassertæ veritati non solum non aduersentur, sed vna cum orthodoxa ecclesia modis omnibus consentiant, eandemque vbique aperta, clarissimaque confessione confirment & prædicent, iam nunc demonstrandũ est. Quanquam autem

autem (quod fere moris est scripturarũ tractatoribus, & his duobus præ-
A cipue) nonnusquã etiam diuersam aliquam à communi, etsi non repugnantem in illis scripturarum verbis sententiam inquirere visi sunt: hoc tamen tentandi magis, excutiendiq; omnia, quàm adstruendi studio eos fecisse certum est. De quo hoc in primis te admonuisse conuenit, nihil esse aut mirum aut absurdum, si ex illo profundo, fertilissimoq; diuinarum scripturarũ pelago, plures, eosq; non incongruentes expiscati fuerimus sensus. Quandoquidem diuina scriptura (vt pulchre habet Origenes) non solum sacramentorum debet continere sententiam, verumetiam mores, gestaq; informare discentium. Ipsa enim per Salomonem diuina sapientia sese ipsam nobis dupliciter, tripliciterq; descripsisse affirmat, & Noe præcepit dominus arcam bicameratam ac tricameratam constitui. Hinc est (quod frequentissime euenire videmus) vt eundem scripturæ locum idem sacri tractatores, nunc aliter aliterq; interpretentur, atq; etiam allegorijs, tropologijs, anagogicisq; interpretationibus, vertant in aliam, aliamq; faciem & accommodent ad instructionem audientium. Manet tamen firma & vnica illa germana primatiuaq; scripturarum intelligentia, quam primo in eis intendit ille sacer spiritus. De qua si forte ambigitur, si ipsa scripturarum verba per se obscuriora dubitationem nonnullam inferant, ea esse indubie putanda est, quam communis tenet ecclesiæ sententia, & in quam orthodoxi, sanctiq; patres magis conuenisse deprehenduntur. In prædictis autem Christi apud Matthæum verbis, ex quibus Petrum caput, fundamentumq; ecclesiæ supra demonstrauimus, adeo nulla est aut obscuritas aut ambiguitas, vt omnes, tam Græci, quàm Latini orthodoxi patres, maximo inter se consensu conuenisse in eam sententiam, quam dudum audisti, inueniantur. A quibus non discordasse Hieronymum & Augustinum, sed vt spiritu, ita & sensu, quàm
B maxime consensisse, nunc euidens faciemus.

De Hieronymo autem adeo nulla est ambiguitas, vt nusquã fere vel commemorarit diuersam sententiam. Vnde in hunc ipsum Matthæi locum scribens, audisti supra quo pacto hæc Christi verba explicauerit: Ego dico tibi, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Quid, inquit, est quod ait: Ego dico tibi? Quia tu mihi dixisti: Tu es Christus filius dei viui: ego vicissim dico tibi, ego, inquam, cuius dixisse, fecisse est, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et sicut ipse lumen apostolis donauit, vt lumen mundi appellarentur: ita & Simoni, qui credebat in Christum, Petri largitus est nomen, & secundũ metaphoram petræ recte ei dicitur, ædificabo ecclesiam meam super te. Hæc ille. Rursus eodem loco, explicans illud quod continuo apud eundem euangelistam sequitur, vbi Petrus mox à tam sublimi reuelatione patris, tam gloriosa confessione, tam magnificis acceptis donis promissisq; Satanæ conuitio excipitur: Multi putant, inquit, quod non Petrus correptus sit, sed aduersarius spiritus, qui hæc dicere suggerebat apostolum. Sed mihi hic error apostolicus, de pietatis affectu veniens, nunquam incentiuũ diaboli videtur. Diabolo dicitur: Vade retro Satana, Petrus audit: vade retro me, hoc est, sequere sententiã meam, quia nõ sapis ea quæ dei sunt, sed quæ hominũ. Meæ voluntatis est & patris, cuius veni facere voluntatem, vt pro hominũ salute moriar. Tu tuam tantum considerans voluntatem, non vis granum frumenti in terram cadere, vt multos fructus afferat. Subdit: Prudens lector inquirat, quomodo post tantam beatitudinem: Beatus es Simon Bar Iona,

Perpetuo sibi cæterisque orthodoxis consentiens Hieronymo in intelligẽtia verborum Christi ad Petrũ

Et: Tu es Petrus. & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Et: Tibi dabo claues regni cœlorum. Et: Quod ligaueris aut solueris super terram, erit ligatum vel solutum in cœlis, nunc audiat: Vade retro me Satana, scandalum mihi es. Hactenus Hieronymus. Idem in Ezechielem scribit in hæc verba: Apostolus Petrus, super quem dominus fundamenta ecclesiæ solidauit, transcendit in cœnaculum. Rursus in Esaiam capite secundo, de ecclesia catholica loquens: Hæc, inquit, domus ædificata est super fundamentū apostolorum & prophetarum, qui & ipsi montes sunt, quasi imitatores Christi. De hac domo & Hierusalem Psalmista conclamat, dicens: Qui confidunt in domino, sicut mons Sion, non commouebitur in æternum, qui habitat in Hierusalem. Montes in circuitu eius, & dominus in circuitu populi sui. Vnde & super vnum montium dominus fundauit ecclesiam, & loquitur ad eum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Hactenus ille. Vides itaque hic ex Hieronymi sententia, ad quem proprie pertineant illa Christi verba: Beatus est Simon Bar Iona, vides petram ecclesiæ fundamentum, vides cœlestis regni clauigerum, vides iudicem, cuius autoritas, sententiaq; etiam in cœlis alligat. C

Vides præterea vt clarissime distinguat inter Christum fundamentum apostolorum & prophetarum, super quem ædificata est ecclesia, & inter vnum illorum montium, super quem idem ipse Christus etiam suam fundauit ecclesiam, cui dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Quod idem ad Montanum in epistola ad Marcellam etiam repetit. Habes itaq; & secum, & cum orthodoxis patribus omnibus communiq; sensu ecclesiæ, vbiq; consentientem illum vere orthodoxum Hieronymum. Apud quem haud temere te inuenturum crediderim, vbi hæc Christi verba ad Petrum aliter intelligat. D

D. Augustinus varius & incōstās in scripturarum expositione.

In Augustino maior fuit varietas, quæ huic in scripturarum expositione pene familiaris est. Nusquam hæret, nusquam figit pedem, sed vbiq; explorat, vbiq; tentat, subodoraturq; omnia: & quicquid vel probabile occurrit, alicubi amplectitur, quod continuo post displicet & rursus retractatur. Quemadmodum in his Christi verbis ad Petrum plerumq; consentit communi orthodoxorum patrum, quam audisti, sententiæ, per petram super quam Christus dixit ædificaturū se ecclesiam suam, Petrum intelligens: alibi vero, nō Petrum, sed fidem eius: rursus alibi, nec Petrum, nec eius fidem, sed ipsum Christum. Sed aliud est, aliquid adstruere & docere tanquā certum & indubium: aliud vero, velut inuestigando tanquam probabile referre. Hoc fit, cū in ocio apud nos scripturas excutiendo, quicquid meditantibus occurrit, chartis illinimus. Illud vero, quoties docemus nobis cōmissum populum, cui non nisi explorata, certaq; tradere certum est, eaq; in primis, quæ habet communis traditio ecclesiæ. Itaq; si D. Augustini ad populum conciones excutias, nusquam fere à communi, quam audisti, orthodoxorum patrum & ecclesiæ sententia latum digitū recessisse inuenies: quemadmodum superius ex aliquot eius sermonibus luculentissime demonstrauimus. Vnde in sermone illo solennitatis cathedræ Petri dicit Petrum ecclesiæ fundamentum nominatum à domino, & super eum fundasse Christum ecclesiam suam: proinde merito ecclesiam suum fundamentū colere, per quod cœlos ascendit. Rursus in altero sermone de sanctis, dicit fidelem (cui loquitur)

A loquitur) populum audisse frequenter, Petrum à domino petram nuncupatum, super quam fundauerit ecclesiam suam, sicut ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Iterum in alio sermone, dicit eum ecclesiæ caput & verticem, immobile fidei fundamentum, cui creditæ erant claues regni cœlorum, cui commissa populorum innumera multitudo, qui acceptis clauibus fidelis factus est ianitor, in sententijs clemētissimus dispensator, &c. Hæc itaq; docentis Augustini sunt, docentis, inquam, sibi cōmissam ecclesiam. Cui non temere quæuis vtcumq; visa & apparentia, sed certa exploratаq;, & communi orthodoxæ ecclesiæ sensui congruentia tradidisse, nihil dubium est. Quem vt in alijs fortasis quis sit, non ita facile est intelligere, sic nec si quis ab eo diuersum quid doceat, tam facile deprehenditur. At de capite ecclesiæ vt Christianos omnes, quantumuis simplices, certum est aliquem sensum habere: ita haud difficulter deprehenditur, quod hac in re à communi sensu orthodoxorum discrepat. Quanquā & ipsa vis & energia verborum Augustini in his sermonibus clarissime indicat, quis fuerit cōmunis sensus orthodoxi populi, & ecclesiæ: Frequenter, inquit, audistis in ecclesia, ipsum Petrum à domino petram nuncupatum, super quem fundauerit ecclesiam suam. Hæc igitur (vt diximus) docentis Augustini sunt: ea vero, in quibus ab his diuersam aliquam imaginatur sententiam, ociose secum inquirentis & tentantis omnia. In qua disquisitione nunc hoc, nunc illud arridebat: frequentissime tamen hoc ipsum commune ac catholicum. Vnde in suis enarrationibus in psalmos, frequentissime communē hanc sententiam adstruit, vt in psalmum XXX. in psalmos quoq; XXXIII. & XXXIX. Item in epistolis suis frequēter. Libro quoq; II. Quæst. ad Simplicianum. Rursus aduersus epistolam Donati, & alijs locis plerisq;. in Retra-

B ctationibus autem huius suæ inconstantiæ memor, postquā meminisset libri à se scripti aduersus epistolam Donati, subiungit in hæc verba: In hoc libro dixi in quodam loco de apostolo Petro, quod in eo tanquā in petra fundata sit ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus beatissimi Ambrosij in matutinis laudibus, quibus de galli cantu loquens: Hoc ipso, inquit, petra ecclesiæ canente culpam diluit. Sed scio me postea sæpissime sic exposuisse, quod à domino dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: vt super hanc intelligerentur quam confessus est Petrus: Tu es Christus filius dei viui, ac si Petrus ab hac petra appellatus personā ecclesiæ figuraret, quæ super petram ædificatur, & accepit claues regni cœlorum. Non enim dictum est illi: Tu es petra, sed tu es Petrus, petra autem erat Christus, quam confessus Simon, sicut eum tota ecclesia profitetur, dictus est Petrus. Harum autem duarum sententiarū quæ sit probabilior, eligat lector. Hactenus ille. Vides itaq; Augustinū non asserendi, sed inquirendi studio diuersam hanc à cōmuni expositionem verborum Christi ad Petrum induxisse, lectori relinquens iudicium, vtra sit probabilior. Quod nunquid dijudicare difficile est? quando in alteram conuenit omnium orthodoxorum patrum & communis ecclesiæ sententia, cuius & ipse, vt audisti, Augustinus etiam in his ipsis verbis perhibet testimonium, vt quā fatetur celebrari & publice decantari per ecclesias, in versibus beatissimi Ambrosij, quemadmodum ab eo tempore in hodiernum vsq; diem continuo decantata est. Altera vero nullum vnquam assertorem inuenit, nec ipsum quidem (vt vides) Augustinum. Deinde cum & contorta euidenter appareat hæc expositio, atq; adeo ipsis verbis Christi manifeste aduer-

Con- aduerſaria. Nam cum primum adduceretur Petrus per Andream fratrem C
torta ex- ſuum ad Chriſtum, dixerat ei Ieſus: Tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis
poſitio Cephas, quod (inquit euangeliſta) interpretatur πέτρος. Quem locum ita
Auguſti nobis reddidit Eraſmus: Tu vocaberis Cephas, quod ſonat (ſi interprete-
ni, qua ris) lapis, πέτρος enim lapidem aut ſaxum ſignificat, eſtq; cũ petra eiuſdem
per pe- plane ſignificationis. Quomodo Iſaac & Iſaacus, tametſi alterũ accipiat pro-
trã ſuper priam viri terminationem. Imo vocabulũ Cephas non quemlibet lapidem,
quã ædi ſed ingentem aliquam petram, & velut ſcopulum aut rupem ſignificare,
ficata eſt cui arx aut graue quoddam ædificium poſſit ſuperſtrui, clare ex Ioſephi hi-
eccleſia, ſtoria intelligitur. Nam ſcopuloſus ille collis, vnde Hieruſalem ab obſiden
Chriſtũ, tibus Romanis poſſit conſpici, Cephas, inquit, dicebatur. Illud autem no-
non Pe- men Cephæ, quamuis in primo illo congreſſu mox Simoni deſtinauerat
trũ intel Chriſtus, maiori tamen merito reſeruauit in futurum, vſq; dum cœlitus il-
ligit. luminatus à patre, eius diuinitatem & agnoſceret & confiteretur. Tunc au-

tem dixit illi, non in illo congreſſu primo, tu es Simon filius Ionæ, tu voca-
beris Cephas: ſed tu es Cephas. Quod ille, quiſquis fuit, Matthei interpres
expreſſit vocabulo πέτρου, dicens: Ego dico tibi, quod tu es πέτρος, & ſuper
hanc petram ædificabo, &c. Qui ſi ſeruaſſet illud Hebraicum aut Syriacum
Cephæ, quo haud dubie vſus eſt Chriſtus, quemadmodum clariſsime indi
cat Ioannes, ſcribens eum dixiſſe illi primum ad ſe venienti: Tu vocaberis
Cephas, quod idem Græce interpretatur πέτρος, nobis autem interpretatũ
ſonat ſaxum, aut lapidem. Si, inquam, proprium illud Cephæ, quo Chri-
ſtus vſus eſt, ſeruaſſet vocabulũ, quemadmodum quamuis Græce ſcribens,
fecit Ioannes adiecta eius interpretatione, iam omnis prorſus anſa huius in-
terpretationis ablata foret, nec fuiſſet vlla aberrandi occaſio. Quis enim ſi
ita reddidiſſet interpres ille (quiſquis fuit) Matthæi, qui eius euangeliũ ex D
Hebræo ſermone, in quo primo ſcriptũ non ſolum Hieronymus, ſed etiam
Origenes, eius quoq; præceptor Clemens Alexandrinus proximus apoſto-
lorum temporibus, Irenæus quoq; ille, qui Polycarpum beatiſsimi Ioannis
euangeliſtæ audiuit diſcipulum (quicquid nunc nugantur & ſomniant qui-
dam, qui nouitatum titillantur prurigine) velut vno ore teſtantur. Quis, in-
quam, dubitaret, de qua petra locutus eſt Chriſtus, ſi ille interpres Ioannem
imitatus, hoc pacto reddidiſſet hunc locum: Ego dico tibi, quod tu es Ce-
phas, quod interpretatũ ſonat ſaxum aut petram, & ſuper hanc petram ædi
ficabo eccleſiam meam? Nunc vero dum omnia reddere voluit Græce &
loco nominis Cephæ, Petri nomen adaptat Simoni (cuius ſignificationem
veluti clarius exprimens, continuo id reddidit ac mutat per petræ vocabu-
lum, dicens: Et ſuper hanc petram, &c.) data eſt Auguſtino huius quamuis
parum congruæ expoſitionis occaſio, in qua pleraq; ſunt, quæ merito repre
hendi poſſe videntur. Dicit enim, non eſſe illi dictum à Chriſto: Tu es pe-
tra, ſed tu es Petrus. Ego vero neq; vnum, neq; alterum verbum à Chriſto
dictum illi certo affirmare nõ dubitauerim: aut ſicut vnum, ita & alterum.
Non enim Græce illi loquebatur Chriſtus, neq; etiam Græce ſcripſit Mat-
thæus: ſed quemadmodum clare conſtat ex Ioanne, dictum eſt ei à Chri-
ſto: Tu es Cephas, quod Græcis ſonat Petrum, nobis ſaxum aut lapidem.
Quare in forma neutrum, in virtute vero æque vtrumq; ei dictum eſt,
cum ſit vtriuſq; eadem plane ſignificatio, reddens vim & energiam illius
nominis Cephæ. Quare & orthodoxi illi patres, quos ſupra induximus,
non ſolum Petrum, ſed & petram eum vocatum affirmant à Chriſto. Ita
Tertul-

A Tertullianus: Latuit aliquid Petrum ædificandæ ecclesiæ petram dictum? Ita Origenes: Magno illi ecclesiæ fundamento, petræq; solidissimæ, super quam Christus fundauit ecclesiam suam, & cætera. Ita ille orthodoxus Hieronymus: Non solum, inquit, petræ Christus, sed & apostolo Petro donauit, vt vocaretur petra. Quam sententiam diuersis locis bis decies inculcat. Ita quoq; sacer Ambrosius: Petrus pro soliditate deuotionis ecclesiarum petra dicitur, sicut dicit dominus: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Ita & alij voluerit. Sed quid opus est aliorum aduersus Augustinum requirere testimonia, quem possumus de suo ipsius ore conuincere, qui in sermone quem citauimus supra, in hæc verba loquitur sibi commissæ ecclesiæ: Audistis frequenter ipsum Petrum, à domino petram nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Si audierunt frequenter in ecclesia Christi fideles, quod tu ipse testaris, ipsum Petrum, à domino petram nuncupatum, cùm ei diceret: Tu es Cephas aut πέτρος, & super hanc petram ædificabo, &c. Quid ergo negas dictum illi à domino, tu es petra, sed tantū Tu es Petrus? Sed hæc aduersus Augustini illam expositionem, qua per petram illam, super quam Christus dixit se ædificaturum ecclesiam suam, non Petrum, sed ipsum Christum voluit intelligi, satis fortasis superq; fuerit.

Illa vero altera eius expositio, qua per petram illam iam, neq; Christum, neq; Petrum, sed fidem Petri imaginatur intelligi, præter hoc quod euidentissime coarguitur ipsis Christi verbis, qui non de fide, sed de fideli Petro loquitur dicens: Beatus es Simon Bar Iona, tu es Cephas, & super hanc petram ædificabo, &c. Tibi dabo claues, &c. etiam in se multo est absurdissima, nec digna aduersus quā agamus pluribus. Quis enim nesciat ecclesiam

B ædificium quoddam, ex viuis rationabilibusq; constructū lapidibus, quod nimirum fundamentum requirit sibi congeneum. Est autem fides toto genere diuersa res ab illis, ex quibus construitur hoc ædificium, nempe qualitas quædam necessaria quidem, non fundamento soli, sed & omnibus eius structuræ lapidibus, qua qui caret, ad hoc ædificium nequaquam pertinere certum est: at fundamentum vt sit, fieri non potest. Nam cuius obsecro omnium hominum fidem fundamentum faciemus ecclesiæ? Nunquid Petri? ille enim iamdudum credere desijt, videns facie ad faciem. Cuiuslibétne igitur Christiani? mirum ergo monstrosumq; faciemus ædificiū, cuius omnis lapis totius ædificij fundamentum est, aut potius in quolibet lapide continetur fundamentum vniuersum. Aut forte mathematicam aliquam & per se sine subiecto intellectam fidem fundamentū dicemus ecclesiæ? hoc est, tantæ talisq; structuræ, cuius in cœlum conscendit sublimitas, id quod nusquam est gentium, sed plane fictitium & imaginarium. Quisnam hæc si perpendat, minime cohærere hanc expositionem non intelligat? Et quanquam inueniantur & alij sancti patres nonnunquam ita locuti, vt dicant orthodoxam fidem esse fundamentum ecclesiæ, non tamen ita loquentes respiciunt ad illam petram superædificandæ ecclesiæ, sed hoc tantum significare voluerunt, orthodoxam fidem esse plane necessariam omni membro ecclesiæ, & hæreticos, eosq; qui rectæ fidei non sunt, non pertinere ad Christi ecclesiam, nec participes esse ecclesiasticæ illius autoritatis datæ apostolorum principi pro vniuersa ecclesia.

Quomodo sane intelligi possit fidem esse fundamentum ecclesiæ.

Stat ergo firma & immobilis euangelica illa rupes, illa petra, quæ Simonem Ioannis filium ob patris cœlestis sublimem illam reuelationē beatum pronun-

pronunciauit. Stat verbum domini in æternũ, quo eundem etiam Cepham, C
hoc est, saxum aut petram affirmauit, super quam ædificaturus erat ecclesiam suam. Et vt illius beatissimi Leonis verbis concludamus: Manet in æternum dispositio veritatis. Sicut enim permanet, quod in Christo Petrus credidit: ita permanet quod in Petro Christus instituit, & B. Petrus in accepta fortitudine petræ perseuerans suscepta ecclesiæ gubernacula non reliquit. Sic enim præ cæteris est ordinatus, vt dum petra dicitur, dum fundamentum pronunciatur, dum regni cœlorum ianitor constituitur, dum ligandorum soluendorumq; arbiter mansura etiam in cœlis subditorũ suorum functione præficitur, qualis ipsi cum Christo esset societas, per ipsa appellationum eius mysteria nosceremus. Hæc ille Leo.

Vniuersam pene euangelicam historiam primatui Petri in ecclesiastica hierarchiæ consonanter perhibere testimonium. CAP. VI.

QVantopere necessaria esset hierarchia Christianæ ecclesiæ, qua per vnius in eadem præsidentis supereminentẽ autoritatem contineretur in vnitate & officio, & sine qua nec ad momentum substitisset: quam tamen ille eius autor permansurã cum sole & ante lunam in fines seculorum, & quousq; voluuntur tempora, instituerat & destinauerat, satis superq; à nobis superius demonstratum est. Huic igitur tam necessario eius ordini pro suo in eandem singulari studio & amore prouisurus Christus, non satis habuit semel designasse eius caput & principem, & supereminentem sacrosanctamq; eiusdem constituisse autoritatem, per quam inferiores omnes ordines disponeret, & in officio contineret. Quandoquidem præpotentium illorum verborum ad Petrum nondum plane mysterium intelligebant carnales adhuc apostoli, qui aliud quoddam imaginabantur regnum Christi, de ecclesia eius nullum verbum sane intelligentes. Quare & infirmitati eorum occurrens pius præceptor, atq; eius, cuius iam caput instituerat, ecclesiasticæ hierarchiæ singularem necessitatem nobis curamq; commendans, idem sæpius tam factis quàm verbis & inculcauit & repetiuit: nunc illud ipsum à se constitutum caput singulari honore sibi quodammodo adæquans, alijsq; venerandum insinuans: nunc reliquorum discipulorum ambitionem reprimens, eisdemq; significans, quem vellet vice sua præesse cæteris: nunc eidem præsentibus audientibusq; reliquis apostolis & discipulis eorundem & totius ecclesiæ curam committens. Itaq; in ea, quæ mox post designatum ecclesiæ caput & principem Petrum, sacrosanctamq; illius constabilitã autoritatem, didrachmatis solutione apud eundem Matthæum sequitur, re ipsa comprobat, quod suis illis præpotentibus efficacibusq; verbis paulo ante adstruxerat. Siquidem cum iam Romanis subiecti penderent tributa Iudæi, quæ didrachmatis valore constituta erant in singula familiarium capita, venissentq; publicani illi tributiq; exactores ad Petrum percunctari, num magister eius esset persoluturus tributum, ipse venientis ob id ad se Petri verba præueniens, cum sæpius liberum demonstrasset à tributo: Verum, inquit, ne scandalizemus eos, profectus ad mare mitte hamum, & eum piscem qui ascenderit primus tolle, & aperto ore illius inuenies staterem, acceptum illum da illis pro me & te. Quid nam hoc est obsecro? quæ noua hæc Christi in soluendo tributo quamuis indebito liberalitas? Exigunt publicani, non à Petro, nec pro Petro, sed à solo Christo, tanquam apostolici illius gregis patrefamiliasac magistro didrachma solum. Neq; enim dicebant Petro, num tu, num socij tui: sed, num magister

[Margin: In didrachmatis solutiõe cõprobatia Christo primatũ Petri.]

[Margin: Matt. 17]

A magister vester didrachma persoluit? At Christo satis non erat pro se simplex didrachma (quantum videlicet exigebatur) persoluisse, sed inuenies, inquit, staterem quod est didrachma duplum, quem acceptum da illis, non pro me solo, sed pro me & te. Quo facto nunquid obscurū est, quid significarit? Neq; enim vel imaginari est aliud hic egisse Christum, quàm vt intelligerent apostoli, non frustra se imposuisse illi nomen de seipso, non vano aut crasso sermone illi dixisse: Tu es Petrus, & super hanc petram, hoc est, super te ædificabo ecclesiam meam, &c: Tibi dabo claues regni cœlorum, item: Quodcunq; ligaueris aut solueris super terram, ligatum, solutumq; erit in cœlis: vt quem viderent hic sibi associare, & adæquare quodammodo in cura & honore patrisfamilias ecclesiasticæ domus, & plane significare, non solum se, sed & ipsum pro se Petrum totius illius congregationis magistrum, quem pro se constituerat cæterorum caput, totius dominici gregis pastorem, & fundamentum ædificandæ ecclesiæ, siquidem & pro ipso, sicut pro se iussit persolui didrachma, quod à solo magistro, solo exigebatur congregationis capite. Et quanquā diuo Augustino libro quæstionum veteris & noui testamenti quæstione LXXV. videantur illi tributi exactores, non à solo domino & magistro exegisse didrachma, sed ab apostolis singulis, cuius contrarium (vt ostendimus) indicat ipse euangelicæ contextus historiæ, fuissetq; tributum eiusmodi graue nimis & intolerabile, præsertim tenuioribus, si census eiusmodi in singula constitutus fuisset humana capita. Nec fit verisimile, si tredecim didrachmata debuissent habere publicani illi à Christo, vtpote pro ipso, & duodecim eius apostolis, quod aut ipsi cum duobus pro tredecim contenti esse voluissent, aut minus exoluere voluisset Christus, cui nihilo plus negocij tredecim erat quàm

B bina soluere: præsertim cum ne scandalizaret eos, quamuis alioqui à tributo esset liber, communi legi subdi voluit. Nihil tamen minus hoc facto apud eundem autoritatis dignitatisq; recognoscitur in Petro. Scribit enim in hæc verba: Dicunt didrachmatis exactores ad Petrum apostolum: Magister vester num soluit didrachma? quo dicto magistrum, vt pro omnibus solueret discipulis, conuenerunt. Saluator autem, cum pro se & Petro dari iubet, pro omnibus exoluisse videtur, quia sicut in saluatore erant omnes magisterij causâ: ita & post saluatorem in Petro omnes continentur. Ipsum enim constituit caput eorum, vt pastor esset dominici gregis. Nam cæteris dicit discipulis, vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Petro autem dicit: Ecce Satanas expostulauit, vt vos ventilet sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu tandem conuersus confirma fratres tuos. Hæc Augustinus. Vides itaq; etiam apud hunc, cur staterem iusserit pro se solui & Petro, nempe quoniā ipsum constituerat apostolorum caput & dominici gregis pastorem. Et sicut in Christo omnes continentur magisterij causa: ita & post Christum eadem causa in Petro omnes contineri.

Sed nec huius facti mysterium tunc prorsus latuit, quamuis rudes carnalesq; apostolos, sed subintelligebant sibi præpositum Petrum, quem viderant à Christo sibi in ecclesiastica illius domus magisterio quodammodo adæquatum. Hinc & illa inter ipsos continuo suborta est ambitiosa disceptatio, quisnam primas teneret in regno cœlorum. Quorum carnalem adhuc ambitionem, aduocato ad se puello compescens dominus, docuit eum quidem maximum fore in regno cœlorum, quisquis ad paruuli illius exem

V plum

plum in suis oculis hic esset minimus. Suæ tamen hic familiæ, suiq́; gregis tore pastorem, quem ante designauerat Petrum. C

Vt contendenti bus de primatu apostolis, Christus indicarit Petro eum se cômisisse.

Quemadmodum rursus, cum & post illam mysticam peractam cœnam, iam iam transituro ex hoc mundo Christo in eandem iterũ contentionem recidissent, quisnam eorum videretur esse maior (adeo est mortalibus insita quædam superbia & ambitio) illos quidem primum ad modestiam suo reuocauit exemplo, docens, quàm non esset ipsis ambiendum vt præessent, plurimum siquidem interesse inter huius mundi (quem adhuc imaginabantur) & ecclesiasticum illum, quem ipse instituerat principatum, & cuius sese formam exhibuerat & exemplum, tum in alijs quàm plurimis, tum in lauandis (quod côtinuo fecerat) pedibus eorundem. Nam reges, inquit, gentium dominantur eis, vos autem non sic. Subindicans deinde, quam ipse in ecclesia sua disponebat hierarchiam, nihil obfuturam subditis, quo minus, si pares maiorésue meritis forent præpositis suis eisdem ipsis aut æquarentur, aut præferrentur etiam in regno illo cœlorum. In quo quisq́; seu superior, seu inferior gradum locumq́; obtineret, non secundum dignitatem quam hic gessit, sed secundum opera sua, vtq́; hic gessit impositam sibi à deo personam, qualiscunq; deniq; ea sit. Quo animæquiores redderet, repromittit tandem ipsis omnibus in illo regno vberrimam retributionem, quod secum hic permansissent in tentationibus suis. Quem autem hic vellet vice sua præesse iterum repetendo significans, ait Simoni: Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Vides hic quo pacto apostolis tunc ambitiosulis & de primatu (quem non intelligebant) more puerorum contendentibus, iterum clare significauerit, quem inter ipsos vellet vice sua præesse cæteris: eundem namq́; illum cui ante dixerat, super te ædificabo ecclesiam meam. Nam vniuersis eatenus loquens, ad solum hic Petrũ sermonem conuertit. Quem, quamuis singulariter proprio nomine compellet, non tamen dicit: ecce Satanas expetiuit te, sed expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: vt quem totius gregis sui constituerat pastorem, admoneret & sollicitudinem gerere pro vniuersis, illi vni denunciato communi & omnibus imminente periculo, ad quem vnum totius ecclesiæ cura præcipue pertinebat. Itaq; & subiunxit: Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Vides hic, cui fratrum & totius ecclesiæ cura singulariter commendetur. Vides, vt hic noster Moyses, Aaronis quoq; nostri gesserit negocia apud deum, vtq́; illi uicissim suas vices commiserit ad populum. Ita enim Moysi illi à deo constitutum legimus: Ipse pro te loquetur ad populum & erit os, tu autem eris ei in his, quæ apud deum pertinent.

Ioan 6. D

Denunciat Christus Petro expetitam à Satana vniuersam suam ecclesiam, vt eam cribraret sicut triticum. Ego autem, inquit, rogaui pro te, nimirum cœlestem patrem, ne deficiat fides tua. Ecce, vt eius apud deum gesserit negocium. Sed & suas illi vices ad ecclesiam nunquid obscurum est ipsum cômisisse cum dixit: Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos? Nunquid non illi mandatæ sunt vices Christi, cuius nunquam defectura fides singulari priuilegio conseruatur ad confirmandos fratres in fide? Nunquid ob aliud magis in hunc mundum venit Christus, quàm vt credamus & confiteamur, quoniam dominus Iesus ipse est in gloria dei patris?

Iam & illud rursus expende, quàm diligenter post resurrectionem suam, iam

A iam iam ascensurus ad patrem vni Petro totius gregis sui curam iterum iterumq; commiserit, vtq; illum præsentibus apostolis reliquis declarauerit suarum ouium pastorem, rectorem & principem. Quã diligenter a'cẽsurꝰ ad patrẽ Christꝰ, vni Petro sui gregis curã cõmiserit.

Cum iuisset piscatum Petrus & cum eo nonnulli ex apostolis & discipulis, & cognouisset ex Ioannis admonitione stantem in littore Christũ, alijs paulatim nauigantibus ad terram, vnus ipse non patitur moras; sed tunica accinctus statim se præcipitat in fluctus, ac natando festinat ad dominũ, pro cuius affectu & amoris ardore nimis tarde incedebat nauicula. Cum autem prandissent vna, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his? dicit ei, etiã domine, tu scis quod amem te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis diligis me? ait illi, etiã domine, tu scis quod amem te. Dicit ei: Rege oues meas, ita enim est Græce ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. Dicit ei tertio: Simon Ioannis amas me? Contristatus est Petrus, quod dixisset sibi tertio amas me? dixitq; ei: Domine, tu omnia nosti, tu scis quod amem te. Dicit ei Iesus: Pasce oues meas. Hic nota diligenter verba & signa mysteria. Constituerat ante & cæteros apostolos suos velut legatos in orbem vniuersum, dicens eis: Euntes in mundũ vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ. Dederat & illis potestatem, vt quorum dimitterent peccata, dimitterentur eis: & quorũ retinerent, retinerentur. Ne quis itaq; per hæc derogasse quicquã ei, quam disposuerat & cuius iamdudum caput toties designauerat, ecclesiasticæ hierarchiæ forte arbitraretur, aut apostolorum omnium imaginaretur æqualitatem, iterum designat eum ad quem, tanquam eius legationis caput & principem vniuersæ ecclesiæ suæ curam præcipue referri vellet. In aliorũ præsentia vnum singulariter appellans Petrum, non quidem illo pleno mysterij Petri nomine, ne quis in eo & hic figu- Ioan. 21.

B ram vllam posset cõfingere: sed illo suo proprio à parentibus indito, Simonis, inquam, etiam patris à dicto cognomine, quo manifestius vnius personæ eius singularitatem exprimeret. Cuius vt præscius horum temporum, præcipuam mihi curam ille sacer spiritus habuisse videtur, quoties euangelistæ tradunt aliquid ad Petri præeminentiam primatumq; pertinens. Neq; hoc contentus, sed ab alijs ipsum apostolis vna præsentibus, etiam comparatione seiungit, atq; illis è diuerso constituit dicens: Simon Ioannis, diligis me plus his? Perinde ac si diceret: Diligunt quidem & isti, sed à te plus est quod exigo. Te ijs plus amare cõuenit, quem præ ijs, & super hos pastorem ouilis mei constitui. Respondente autem quod amaret Petro, & sui amoris non alium, q̃ omnia scientem Christum testem citante, dicit ei: Pasce agnos meos, rege, pasceq; oues meas. Et ne suspicari quis posset, ob trinam illius negationem irrita se fecisse verba sua, quibus ante ob gloriosam illam suæ deitatis confessionẽ, eundem pronunciauerat esse illam petram, super quam fundaturus erat ecclesiam suam, etiam tertio ecclesiæ suæ curam illi commisit. Itaq; diuus Chrysostomus hunc locũ explicans: Quid tandem est, inquit, quod omissis alijs duntaxat affatur Petrũ? vt ei ostenderet iam habendam fiduciam, tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum ei curam committit, neq; negationis meminit, nec exprobrat, tantum dicit: Si amas me, fratrum curam suscipias: & quomodo in omnibus dilectionem ostendisti, & qua dilector nunc ostende, & animam, quam pro me te positurũ dixisti, hanc pro ouibus meis trade. Vides cur præsentibus alijs vni duntaxat Petro ouilis sui curam tertio cõmiserit, ne quis forte arbitraretur ob trinam domini sui abnegationem excidisse illum à sibi ante collato in ecclesia prin-

cipatu, quem promeruerat contraria illa gloriosa confessione. Vides quàm diligenter occurrit istorum impietati, & cauillationibus prophanis qui ecclesiasticam hierarchiam vna cum religione Christiana euertere & funditus extirpare omni studio moliuntur. C

Quid autem significet illud ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, Theophilus ille in Ioannem scribens hoc pacto explicat: Postquam, inquit, finitum est illis prandium, Petro præposituram ouium orbis terrarum tradidit (ita enim habet Græce προστασίαν τῶν τῆς οἰκουμένης προβάτων) nec alij sed isti ipsam dedit: primus quidem omniũ electus & os chori totius. Cui ostendens postea quod oporteret confidere, tanquam negatione abolita, negationem non profert, nec exprobrat, dicit autem: quod si amas me, προΐστασο τῶν ἀδελφῶν, hoc est, præsis fratribus, & feruentem amorem, quem dicebas habere erga me, vt & mori mea causa velles, a modo ostende. Interrogat autẽ ipsum tertio, simul ostendens quantam habeat curam credentium, & quod tantum diligat oues vt sit hoc signum amoris erga ipsum, ouibus præesse. Hactenus ille. Cui vides quid visum sit significare: Pasce agnos meos, rege, pasceq́ oues meas, hoc est, præesto fratribus, vtq́ hic intellexerit præposituram ouium orbis terrarum vni Petro commissam à Christo.

Quamuis autem Græcum illud verbum ποιμαίνειν ambiguæ sit significationis & ad id quod proprie dicimus pascere, & ad regere, gubernare, præesseq́ cum autoritate & imperio: hic tamen in secunda significatione accipi ab euangelista, ex eo manifestum est, quod mutauerit verbum. Primum enim cum agnos suos ei pascendos committeret, βόσκε verbo vsus est, quod proprie pascere significat: hoc ipso significans agnos suos nouellos teneriores q́ mollius dulciusq́ tractandos. At cum ouium illi curam secundo committit, mutauit verbum, & ποίμαινε inquit, quod non temere aut frustra fecisse illum certum est. Fecisset autem frustra, nisi hic quid aliud, quàm pascere significare voluisset, atq́ aliter quodammodo tractandas oues iam robustas, aliter vero tenellos agniculos. Pascere igitur hos præcipit, illas vero & regere seuerius, si quando hoc exigit ecclesiasticæ disciplinæ vigor, aliorumq́ & exemplum & confirmatio, etiam in virga ferrea. Alioqui & has ipsius mitius tractandas docens, nisi aliud suadeat, aut harum ipsarũ, aut publica vtilitas, tertio earundem curam illi commendans ad pascendi verbum reuertitur. Quam mutationem, certum est non carere suo mysterio. D

Quod vero noster interpres hanc Christi verborum non explicuit differentiam, neq́ illam eorundem energiam ita clare reddidit, ex eo factum arbitror, quod etiam pascendi verbum duplicem illam apud nos significationem obtinuit: alteram quidem propriam, & per translationem alteram, adeo vt cum ad rationalem gregem transfertur, idem fere sit pascere, quod regere gubernareq́ cum autoritate, potestate & imperio: quemadmodum regum, principũ, magistratuumq́ proprium est, quos ob id & pastores subinde appellat scriptura. Vnde congregatus, inquit, omnis Israel ad Dauid in Hebron dixit: Ecce os tuum & caro tua sumus. Heri quoq́ & nudiustertius cum adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebas & introducebas Israel. Tibi enim dixit deus tuus, tu pasces populũ meum Israel, & tu eris princeps aut dux super eum. Audis hic quid sit populum pascere. Rursus Ezechielis XXXIIII. Et suscitabo, inquit, super pecora mea pastorem vnum, qui pascat ea, seruũ meum Dauid, & ipse pascet ea, & ipse erit eis in pastorem: ego autẽ ero eis in deum, & seruus meus Dauid princeps in medio eorum.

Quid pascere populos, et qui pastores.

2. Reg. 5.

Vides

A Vides vt etiam hic idem sit princeps & pastor. Loquitur autem de Christo, qui dixit: Ego sum pastor bonus, & ad patrem reuertens, ouilis sui Petrum pro se pastorem substituit. De quo etiam ita præcinuit Micheas: Et tu Bethlehem Effrata, paruulus es in milibus Iuda, ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel: & egressus eius ab initio à diebus æternitatis, &c. & stabit & pascet in fortitudine domini. Quem locum ita expressit Matthæus: Ex te mihi egressurus est dux, qui reget populum meum Israel. Quod dixit propheta, qui erit dominator, reddidit euangelista, ὅς τις ποιμανεῖ, quod noster interpres vertit: Qui reget, quemadmodum & alijs plerisque locis fecit, vt psalmo II. Et reges eos in virga ferrea: & psalm. XXIII. Dominus regit me, nihil mihi deerit: & psalmo LXVII. Ipse reget nos in secula: & LXXIX. Qui regis Israel intende, & alijs locis sexcentis. In quibus Græcus eodem vocabulo perpetuo vtitur, noster autem variat, & nunc per regendi, nunc per pascendi verbum idipsum indifferenter exprimit. Sicut & fecit in priori Petri epistola, ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ χριστοῦ. Vbi dicit noster: Pascite quod in vobis est, gregem Christi. Rursus & regem pastorem appellat scriptura, vt Esaiæ XLIIII. Qui dico Cyro pastor meus es. Huiusmodi ergo pastor à Christo constitutus est Petrus super ouile suum, hoc est, super catholicam ecclesiam. Eiusdem illius omnipotens filius, qui ante dixerat Dauid: Tu pasces populū meum Israel, nunc dixit Petro: Tu pasce oues meas, non vnius populi Israel, sed simpliciter vniuersas & totius (vt Theophilus ille exprimit) orbis terrarum. Huc ille verus Dauid princeps pastorumque noster iam iam reuersurus ad patrem suum inter nos constituit vicarium, gregemque illi suum trina (vt audisti) commendatione commisit. Ne vel hac parte inanis esset illa eius veteris synagogæ vmbræque par-B ticula, qua vetus ille Moyses iam conscensurus in montem, vt cum deo loqueretur pro populo, Aaronem illum post se reliquit, cui super gubernando populo suas vices committeret. An non hæc omnia conquadrant exactissime, veritas cum figura, sequentia Christi verba cum præcedentibus, & secum vniuersa vndique euangelica historia? Conscendit ille Moyses in montem Sinai, vt cum deo tractaret negocia populi. Conscendit noster Iesus in ipsum cœlum, vt appareat nunc vultui dei pro nobis, atque vt esset aduocatus noster apud patrem. Eoque iam iam ascensurus, tam serio (vt audisti) gregem suum nostro Aaroni, nostro pontifici primo summoque commendauit Petro. Itaque vt hic concludamus, habes iam, vt caput fundamentumque sit ecclesiæ Christus: caput etiam fundamentumque Petrus. Nec ea propter monstrosa ecclesiam esse forma, quin potius decentissima, & vt effigiata deliniataque erat illa synagoga & vmbra veteri. Est manetque in æternum sacerdos Christus, iam pontifex immortalis factus, caput ecclesiæ nostræ, quare nec sibi successorem vllum instituit. Sed quoniam necesse erat, vt vnde venerat reuerteretur, nostrum pro nobis apud patrem acturus negocium, suum pro se nobis reliquit vicariū mortalem Petrum, qui inter mortales nos, suum deique ageret negocium, & ab eo nostræ militantis ecclesiæ, ex viuis quidem tamen mortalibus constructæ lapidibus, sacerdotium inchoauit, & per mortales homines, donec omnes immortalitatem induerimus, successione continua ad finem vsque geri, propagari, conseruarique voluit. Vides vt in his omnibus, nihil sit inæquale, nihil contortum, sed planissima & sibi vndique consonans veritas, quam prædicat & confitetur communis mater orthodoxa per orbem ecclesia.

Cap. 5.

Cap. 2.

Cap. 5.

Aptissima correspondentia figuræ & veritatis.

Rationes explicare, quibus Petrum in ordinem cogere nituntur hæretici, apostolorumq; omnium æqualitatem statuere, & aduersus easdem orthodoxam veritatem asserere. CAP. VII. C

Quemadmodũ catholicam orthodoxamq; veritatem de Petri in ecclesiastica hierarchia primatu, tam euidenti scripturarũ testimonio, quàm orthodoxorũ patrum, atq; adeo catholicæ ecclesiæ consensu luce clarius demonstrauimus: ita nunc hæreticorũ aduersus eandẽ machinæ & explicandæ & dissoluendæ sunt, quas ex scripturis partim euangelicis, partim Actorum apostolorũ, partim vero ex Paulinis contexunt epistolis. Magna quidem ad speciẽ probabilitatis apparentia, & quibus male affectis facile persuadeant id, quo vltro inclinat & propendet impietas, simplicioribus vero et incautis saltem scrupulos ingerunt.

Conãtur itaq; persuadere, pares fuisse in apostolica dignitate omnes apostolos, æque omnes œcumenicos, hoc est, vniuersalis ecclesiæ curæ regiminisq; præpositos, parem denicq; autoritatem potestatemq; sortitos à Christo. Siquidem æque immediate omnes à Christo apostolicam illam autoritatem accepisse videntur. Omnes quocq; æque videtur ille misisse legatos suos in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam, ædificandam & gubernandam: hoc enim sonat apostoli vocabulum, nempe nuncium aut legatum. Itaq; dixit vniuersis: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Et rursus: Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ. Quare æque illimitatam sortiti videntur omnes autoritatem super vniuersam ecclesiam Christi: nõ autem quales nunc sunt episcoporum diœceses, certis limitibus circunscriptam, quemadmodum ex illius primo nascentis ecclesiæ & Actorum apostolicorũ est videre historia. Quam enim laboribus trophæisq; Pauli in ecclesia Christi metam præscribemus? qui ab Hierosolymis per Illyricum in circuitu ad vrbem vsq; Romam euangelij sui luce omnes illustrauit ecclesias, etiam Hispanias meditans & concipiens animo, quemadmodum idem ipse in sua ad Romanos testatur epistola. Sed & omnium ecclesiarum sollicitudine se premi, etiam in alia attestatur epistola. Proinde haud recte dictum videri, quod cæteri episcopi apostolis reliquis, Petro autem in autoritate successerint Romani pontifices: quum horum certis limitibus circumscribantur diœceses, potestas & autoritas, apostolorum vero nullis circumscripta limitibus, sed in ecclesiam vniuersam. Siquidem in mundum vniuersum illos misit Christus prædicare euangelium omni creaturæ. D

Ratio prima, q̃ omnium apostolorũ æqualitas illimitata probari videtur autoritas.

Iam & parem omnium autoritatem volunt, & nihil præ cæteris accepisse Petrum, tametsi vni specialiter dictum sit à Christo: Tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunq; ligaueris super terram, & cætera quæ sequuntur. Siquidem promissionis tantum ea verba esse: quæ etsi vni facta sit Petro, non tamen suo solius, sed omnium, & totius ecclesiæ nomine, quo vnitatis sacramentum commendaretur. Quæ enim illic vni promittuntur Petro, omnia absq; vllo prorsus discrimine aliquanto post vna cum illo etiam reliquos accepisse apostolos. Claues quidem Ioannis penul. Postquam dixisset eis: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Accipite, inquit, spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Illam vero ligandi soluendiq; autoritatẽ, paulo post promissionem illam factam Petro Matthæi decimo octauo, vbi dixit apostolis vniuersis: Amen amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terram, ligata

A ligata, erunt & in cœlo, & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Nihil ergo aut potestatis aut autoritatis præ cæteris apostolis videtur accepisse Petrum.

Sed nec legimus, inquiunt, in Actis apostolicis, vllam superiorem autoritatem super cæteros apostolos exercuisse Petrũ, quin contra potius, quẽ admodum Actorum octauo: Cum audissent apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem. Constat autem quod maior non est, qui mittitur, mittente, sed potius contra, iuxta verbum Christi: Non est seruus maior domino suo, nec apostolus eo, qui mittit illum.

In illo quoque apostolorum concilio super quæstione legalium videtur Iacobus maiori quadam præ Petro autoritate vsus fuisse, in cuius, non Petri sententiam conclusit concilium.

Præterea Paulus in nullo se submittit Petro aut inferiorem facit, sed parem se illi asserere videtur, scribens ad Galatas. Dicit namque, nec Petrum, nec cæteros qui Hierosolymis erant apostolos, sibi quicquam contulisse: sed contra, inquit, cum vidissent quod creditum est mihi euangelium præputij, sicut & Petro circuncisionis, qui enim operatus est Petro in apostolatũ circuncisionis, operatus est mihi inter gentes, & cum cognouissent gratiam quæ data est mihi, Iacobus & Cephas, & Ioannes, qui videbantur columnæ esse, dexteras mihi dederunt & Barnabæ societatis, &c. Ex quibus verbis videtur, non solum non superiorem Paulo fuisse Petrum, sed tantum fuisse circuncisionis apostolum, quemadmodum & Paulus gentium. Rursus, quum venisset, inquit, Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quoniam reprehensibilis erat, & simulatione sua cogẽs gentes Iudaizare. Quod ipsum non videtur fuisse subditi erga suum superiorem, sed potius erga fratrem B fratris aut socij officium. Hæc fere sunt quæ iactantur ab aduersarijs, quibus conantur ecclesiasticam hierarchiam persuadere esse commentum hominum Petro sibi datum diuinitus honorem principalemque illam autoritatem eripere & æquare cæteris apostolis.

Sed quoniam vt clare hæc diluantur, singula quæque obiectionum capita, suo ordine prolixius distinctiusque necessario pertractanda, diligenterque excutienda sunt, ne vllus ex eis hæreat ambiguitatis scrupulus. Prius tamen quam id facimus, meminisse te volo Christiane lector totum, quæ iam antea demonstrauimus, simul & salutaris illius Adamantij consilij te commonefacere, quod superius non semel a nobis inculcatum est. Quæ si memoria retinueris, scio nec tantillum te mouebunt vniuersa, quæcumque aduersus catholicam orthodoxamque quam demonstrauimus veritatem, quacumque apparentia quibuscumque fucata scripturis afferri poterunt. Demonstrauimus enim fuisse omnino necessarium Christianæ ecclesiæ, vt hierarchia sua contineretur per vnius in ea præsidentis supereminentem autoritatem, sine quo nec ad momentum potuisset subsistere. Ita quoque deliniatam fuisse illa sua vmbra veteri, ita requirere exemplar ad quod effigiata est hierarchiæ cœlestis, ita materiam ex qua constructa, nempe infinitorum hominum toto orbe diffusam multitudinem, ita finem, ita quoque eius autorem: quibus omnibus ipsa subscriberet rei euidentia, quæ demonstrat ita quoque eam fuisse ab initio & vsque ad nos perdurasse. Ipsa præterea sibi vndique consonans euangelica historia, in qua (vt audisti) Petrũ apostolorum omnium & totius ecclesiæ caput, pastorem, & principem

Orthodoxæ veritatis de primatu Petri assertio.

designauit Christus, super ipsum totam, quanta quanta erat, constructurũ se promisit ecclesiam suam. Super hãc, inquit, petram ædificabo ecclesiam meam: cuius pars, imo præcipua pars & columnæ quædam fuere apostoli. Ab eius iurisdictione neminem prorsus ostendit fuisse exemptum. Quodcumq;, inquit, ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis. Ipsum in solutione didrachmatis, in magisterio ecclesiasticæ domus sibi quodammodo adæquasse Christum. Ipsi vni contendentibus inter se de primatu apostolis, totius ecclesiæ & fratrum coapostolorum curam commissam. Vni præsentibus cæteris & apostolis & discipulis, ab ascensuro iam iam ad patrem Christo etiam tertio dictum, pasce regeq; oues meas. Inter quas nihil dubium est comprehensos cæteros apostolos. Inter quos vnius illius primatum miro studio maximoq; consensu, veluti horum temporum præscij, omnes euangelistæ mihi expressisse videntur. Qui omnes quoties apostolorum duodecim, aut aliquot ex eis, inter quos ipse interesset Petrus, mentionem faciunt, vno ore, & tanquam ex condicto, semper primo ipsum loco constituunt. Quod ne casu factum quisquam cauillari posset, cur id omnes fecerint, Matthæus duodecim apostolorum nomina recensens, in hunc modum clarius explicat: Duodecim autem apostolorum nomina hæc sunt: Primus Simon, qui dicitur Petrus. Vides cur primo inter apostolos loco ab omnibus euangelistis statuatur Petrus, quia ipse erat omnium apostolorũ primus. Quod ne ad vocationis ordinem referre possis, ipse tibi occurrit Ioannes, qui Andream fratrem Petri affirmat fuisse vnum ex duobus illis discipulis, qui audierant de Iesu dicentem Ioannem: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi, & ob id ipsum eundem secuti fuerant. Inuenit autem hic primum fratrem suum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Messiam, adduxitq; eum ad Iesum, qui intuitus eum dixit: Tu es Simon Ionæ filius, tu vocaberis Cephas, &c. Prius itaq;, inquit ille D. Ambrosius, sequutus est Andreas saluatorem quam Petrus: & tamen primatum non accepit Andreas, sed Petrus.

Capi. 10. *In ca. 12. secundæ ad Corinthi.*

C D

Et quanquam fuisset etiã vocatione primus inter apostolos Petrus, qui primus erat dignitate & autoritate: tamen ad vocatiõis ordinẽ certũ est non respexisse euangelistas, alioqui cõuenirent etiã in reliquorum ordine, cum certus constitutusq; fuerit vocationis ordo & inter cæteros. In quibus tñ omnibus variãtibus per omĩa. Siquidẽ Andreã Simonis fratrẽ, quẽ secundũ enumerat Matthęus, Marcus, et Lucas in Actis apostolicis posuerũt quarto loco, Iacobũ aũt Zebedæi, qui quintus est Matthæo, Marco secũdus est, Lucæ autem tertius: & Ioannes eius frater, qui apud Matthęũ quintus est, apud Lucam in Actis est secundus, apud Marcum tertius, quartus etiam apud Lucam in euangelio. Ita & in reliquis videbis apud illos variari ordinem. Et quod possis mirari magis, vnum Lucam non solum dissentire a cæteris in ordine reliquorum apostolorum a Petro, imo & a seipso, cum eos in Actis enumerat, & cum in euangelio. Illic enim quartum Andream facit, hic autem cum Matthæo secundum. In Ioannis etiam ordine, nec cum vllo cæterorum euangelistarum, neque secum ipse consentit. Nam secundum hunc numerat in Actis in euangelio quartum, quem tertium Marcus, sextum autem Mattheus facit. Similiter & in Bartholomæo, & in Thoma, & in Matthæo, nec secum, nec cum cæteris consonat. Vnum autem Petrum omnes vbique, seu cum omnibus, seu cum aliquibus tantum nominatur, veluti ex condicto vno ore primo loco constituunt, tanquam caput

& ducem

A & ducem cæterorum: hoc nimirum clarissime significantes, inter cæteros apostolos, non fuisse a Christo in apostolatu ordinem constitutum, & propterea non admodum retulisse, quo ordine recenserentur. At Petro, quem coryphæum & verticem apostolici chori non ignorauerunt, suum vbiq; locum & honorem maximo consensu tribuerunt. Quem & alia elocutionis figura nonnunquam efferunt, solum subinde seorsum a cæteris Petrum ex omnibus nominantes, quando tamen de omnibus communiter loquuntur. Ita enim apud Lucam, cum illa sanguiflua a XII. annis quæ nulla medicorum opera curari poterat, ingessisset se inter turbas ad tangendam retro fimbriam vestimenti saluatoris, atq; ita confestim sanitati restituta fuisset. Percunctante Iesu quis eum tetigisset, & negantibus omnibus, dixit Petrus & qui cum illo erant: Præceptor, &c. Rursus apud eundem Acto. II. Stans, inquit, Petrus cum vndecim, & Acto. V. Respondens autem Petrus & apostoli dixerunt, &c. Quid igitur est, quod vnus ex omnibus nominatim exprimitur Petrus, non Iacobus, non Ioannes, & reliqui eidē collectim adiunguntur, si non ipse fuit caput & princeps apostolici chori? Qui mos admodum familiaris est scripturæ, cum multitudinis alicuius mentionem facit, principem eius, & caput exprimere nominatim, reliquam multitudinem secundum hanc locutionis formam illi adiungendo. Ita toties Moysen, Iosue, Dauid, Machabæos, atq; alios etiam populi principes, nominans, etiam hoc pacto illis multitudinem associat.

His omnibus subscribit sanctorum omnium ab initio patrum, vt audisti, communis concorsq; sententia, quæ Petrum confitetur caput fundamētumq; ecclesiæ, cui singulari priuilegio datæ sint claues regni cœlorum, atq; omnibus supereminens illa ligandi soluendiq; potestas. Hoc ipsum probat

B & confitetur totius ab initio catholicæ ecclesiæ status, quæ primo Petrum, deinde successores eius Romanos pontifices recognouit totius ecclesiæ præsides, atq; in eisdem sacrosanctam illam supereminentemq; autoritatem vni Petro singulariter datam a domino venerata est: quemadmodū partim audisti superius beatissimi Anacleti, Athanasij & vniuersæ cum eo conuenientis Alexandrinæ synodi, Leonis quoq; & Nicolai testimonio, & post vniuersa totius primitiuæ ecclesiæ comprobante historia, luce meridiana clarius intelliges.

Aduersus quæ omnia cum audiemus nobis ingeri scrupulos, cum inducei canonicas scripturas, vt nos seducant ab illo corpore catholicæ ecclesiæ, vt in suos angulos & penetralia pertrahant, meminerimus ex præmonitione CHRISTI tunc nobis dici: Ecce hic est CHRISTVS, ecce illic. Meminerimus & doctrinæ eiusdem aduersus tentationes suggestionesq; eiusmodi. Sed nolite, inquit, credere, aliter videlicet, quā illud corpus, ad quod congregantur aquilæ, in quo vere CHRISTVS est, nolite exire e septis catholicæ ecclesiæ, & aduersus noxias venenatasq; suggestiones eiusmodi sepi aures tuas spinis, ne sis pruriēs auribus, quemadmodum illi de quibus Apostolus. Captiua te, intellectumq; tuum in obsequium fidei, & ad omnē impietatis suggestionem, vnde aliter te extricare non possis, velut obturatis auribus clama cum illo, cuius libro primo meminimus (vti illi carbonarius.) Hoc ergo saluberrimum & fidele illius Adamantij consilium omnibus amplexandum firmiterq; tenendum suadeo: ijs præsertim qui cōtinua iugiq; meditatione exercitationeque scripturarum non eo profecerunt vt possint earundem verum germanumq; sensum vbiq; depromere. Quin & eruditis-

eruditissimis frequenter vsu venit, vt ad hoc veluti tutissimum asylum sacramq; ancoram aduersus antiqui illius callidique hostis suggestiones sit necesse confugere, nisi velint agi præcipites in impietatis perditionisq; barathrum, vno hoc vmbone impenetrabili aduersus ignea illius iacula se tueri. Ne tamen illi, vt faciunt, non cessent sine fine & modo nobis insultare scripturis, quas, vt inquiunt, contra nec angelus de cœlo credendum sit, simplicioribus autem ingerere scrupulos, per se vero male pietati affectis ansam præbere suæ perditionis, & arma subministrare impietati ac iniustitiæ, ad dissolutionem obiectionum iam veniendum est. C

Rationes dissoluere, quibus persuadere conantur fuisse pares omnes in apostolica dignitate apostolos & æque œcumenicos, hoc est, vniuersalis ecclesiæ curæ regiminisq; præpositos. CAP. VIII.

Quandoquidem scripturæ omnes diuinitus inspiratæ dictatæ sunt eodem illo veritatis spiritu, non potest eisdem inesse contrarietas. Siquidem omne verum omni vero consonat. Quæ si quando ad speciem appareat, necesse tunc est ad inflexibilem illam rectæ intelligentiæ earundem amussim recurrere, ad illam columnam, illudq; robur firmamentumq; veritatis, nempe ad catholicæ ecclesiæ communem orthodoxamq; sententiam, vt qua testificante scripturis credimus, eidem testificanti credamus, quæ vera sit earundem germanaq; intelligẽtia. Id quod ad sequentia omnia in vniuersum dictum sit. Quod itaq; dicitur, apostolos omnes æque immediate suam illam apostolicam autoritatem accepisse a Christo, eamq; parem cum Petro. Illum siquidem omnes æque misisse legatos suos in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam, ædificandam & gubernandam, fuisseq; illorum omnium D autoritatem, non certis diœcesium limitibus circumscriptam, sed super vniuersam æque ecclesiam, quemadmodum acta Pauli probare videntur.

Quanuis apostoli oẽs missi sint a Christo eius legati in orbem vniuersum, ex eo tamen non cõsequi, omnium autoritatem fuisse œcumenicã & æqualem.

Hic fatemur primum apostolos omnes apostolicam illam autoritatem æque immediate accepisse a Christo, nec solum apostolos, sed & septuaginta duos illos discipulos, qui presbyterorum nobis ordinem referunt, suam quoq; autoritatem æque immediate ab eodem accepisse Christo, eosdem quoq; missos in orbem euangelizare euangelium regni vna cum apostolis. Siquidem & illos designatos ipse adhuc in terris agens misit binos & binos ante faciem suam, dicens eisdem: Messis quidem multa, operarij autem pauci: rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. Ite, ecce ego mitto vos, & cæt. eadem vniuersa ad illos repetens, quæ paulo ante dixerat ad apostolos, cum eos mitteret prædicare regnum dei, etiam illud subiungens in fine: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. Dedit quoq; & illis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones & super omnem virtutem inimici: & nihil, inquit, vobis nocebit. Sed & post resurrectionem suam eisdem illis vna cum apostolis præsentibus dixit: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Quæ cum dixisset, insufflauit & dixit eis: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Nam quod nõ solis apostolis ea dicta fuerint a Christo, sed etiam discipulis vna præsentibus, manifeste indicat euangelista præmittẽs in hæc verba: Cum ergo sero esset die illo vna sabbatorum, & fores essent

clausæ

A clausæ, vbi erant discipuli congregati propter metum Iudæorum venit Iesus & stetit in medio & dixit eis: Pax vobis, sicut misit me pater, & ego mitto vos: Accipite spiritum sanctum, & cæt. Vides non solis apostolis, sed & discipulis vna congregatis hæc dicta fuisse. Vbi, inquit, congregati erant, non apostoli, sed discipuli ob metum Iudæorum. Consueuisse enim tunc non solos apostolos seorsim segregari a discipulis, sed vna cum eis ob metũ Iudæorum, manifeste indicat Lucas Actorũ primo. Sed nec dubitari quicquam potest ista nõ solis apostolis, sed etiam discipulis dicta fuisse, ad quos vna cum apostolis indifferenter pertinuisse sequẽtia Christi verba, quibus dedit eis potestatem dimittendi retinendiq; peccata hominibus, certũ est. Omnibus enim sacerdotibus (qui illis septuaginta discipulis succedunt) in sua ordinatione dicitur ab ecclesia: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt.

Quare si ex hoc, quod omnes apostoli æque immediate a CHRISTO sortiti sunt apostolicam dignitatem, missique ab eodem in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam ac ædificandam, nec fuerit eorum autoritas certis conclusa limitibus aut diœcesibus, demonstratum putas pari eos cum Petro potestate fuisse, hac sane ratione non solos apostolos, sed & discipulos illos septuaginta duos eidem Petro æquauerimus, qui & ipsi sacerdotalem, vt audisti, autoritatem non a Petro, sed immediate a CHRISTO sortiti sunt. Missi quoque & ipsi euangelizare in orbem vniuersum, quod munus sibi commissum eorum plurimi haud segniter obierunt. Vnde ex prædicatione Philippi, non apostoli, sed vnius ex discipulis, recepit Samaria verbum dei: qui baptizauit quidem Samaritas, sua prædicatione conuersos, sed supra ordinem suum
B nihil sibi vsurpauit, vnde ad eosdem spiritus sancti traditione confirmandos, quod episcopale & primi ordinis sacerdotum munus erat, venerunt Petrus & Ioannes. Similiter & in alijs locis per discipulos prædicabatur verbũ dei cum fiducia, & prosperabatur opus domini in manibus eorum. Sed nunquid propterea non subijciemus discipulos illos, non solum Petro, sed & cæteris apostolis: nunquid propterea non acceperunt etiam apostoli autoritatem alios quoque ordinandi presbyteros, qui similem æqualemq; cũ discipulis illis potestatem in ecclesia obtinerent? Acceperunt itaque illi suam autoritatem immediate a CHRISTO, attamen & a Petro, & etiam a cæteris apostolis, nisi eos præuertisset CHRISTVS, eandem accipere potuissent. Quod si tempora prudenter distinxeris, facile concordabis scripturas. Erat siquidem tunc messis plurima, operarij vero admodum pauci. Erat tunc tempus quomodocumque congregãdi in horrea. In quod illi tunc a Christo electi operarij, operam strenuissimam nanauerunt, vtcumque & vndecumq; potuere. Attamen iam congregata in horrea disponebat ac ordinabat ille, quem hic reliquit Christus super vniuersam familiam suam, & cui totius ouilis sui curam specialiter demandauerat, Petrus eiusque in primatu ecclesiasticæ hierarchiæ successores. Non erat opus vnius Petri, vniuersum aggredi terrarum orbem, & in ouile sibi commissum cogere, sed multorum ad hoc opera erat necessaria. Quare ad hoc misit nõ solum apostolos, sed & illos septuaginta duos discipulos, misit & alios quos ad hoc munus etiam post ascensionem suam speciali gratia & illuminatione selegit, quemadmodum & Paulum & Barnabam Actorum decimo quinto, & alios plerosque: nec certos eis limites suorum laborum præscripsit,

quia

eruditiſſimis frequenter vſu venit, vt ad hoc veluti tutiſſimum aſylum ſacramq; ancoram aduerſus antiqui illius callidique hoſtis ſuggeſtiones ſit neceſſe confugere, niſi velint agi præcipites in impietatis perditionisq; barathrum, vno hoc vmbone impenetrabili aduerſus ignea illius iacula ſe tueri. Ne tamen illi, vt faciunt, non ceſſent ſine fine & modo nobis inſultare ſcripturis, quas, vt inquiunt, contra nec angelus de cœlo eredendum ſit, ſimplicioribus autem ingerere ſcrupulos, per ſe vero male pietati affectis anſam præbere ſuæ perditionis, & arma ſubminiſtrare impietati ac iniuſtitiæ, ad diſſolutionem obiectionum iam veniendum eſt. C

Rationes diſſoluere, quibus perſuadere conantur fuiſſe pares omnes in apoſtolica dignitate apoſtolos & æque œcumenicos, hoc eſt, vniuerſalis eccleſiæ curæ regiminiq; præpoſitos. CAP. VIII.

QVandoquidem ſcripturæ omnes diuinitus inſpiratæ dictatæ ſunt eodem illo veritatis ſpiritu, non poteſt eiſdem ineſſe contrarietas. Siquidem omne verum omni vero conſonat. Quæ ſi quãdo ad ſpeciem appareat, neceſſe tunc eſt ad inflexibilem illam rectæ intelligentiæ earundem amuſſim recurrere, ad illam columnam, illudq; robur firmamentumq; veritatis, nempe ad catholicæ eccleſiæ communem orthodoxamq; ſententiam, vt qua teſtificante ſcripturis credimus, eidem teſtificanti credamus, quæ vera ſit earundem germanaq; intelligẽtia. Id quod ad ſequentia omnia in vniuerſum dictum ſit. Quod itaq; dicitur, apoſtolos omnes æque immediate ſuam illam apoſtolicam autoritatem accepiſſe a Chriſto, eamq; parem cum Petro. Illum ſiquidem omnes æque miſiſſe legatos ſuos in orbem vniuerſum ad eccleſiam ſuam ex omnibus gentibus congregandam, ædificandam & gubernandam, fuiſſeq; illorum omnium D autoritatem, non certis diœceſium limitibus circumſcriptam, ſed ſuper vniuerſam æque eccleſiam, quemadmodum acta Pauli probare videntur.

Quanuis apoſtoli oẽs miſſi ſint a Chriſto eius legati in orbem vniuerſum, ex eo tamen non cõſequi, omnium autoritatem fuiſſe œcumenicã & æqualem.

Hic fatemur primum apoſtolos omnes apoſtolicam illam autoritatem æque immediate accepiſſe a Chriſto, nec ſolum apoſtolos, ſed & ſeptuaginta duos illos diſcipulos, qui presbyterorum nobis ordinem referunt, ſuam quoq; autoritatem æque immediate ab eodem accepiſſe Chriſto, eoſdem quoq; miſſos in orbem euangelizare euangelium regni vna cum apoſtolis. Siquidem & illos deſignatos ipſe adhuc in terris agens miſit binos & binos ante faciem ſuam, dicens eiſdem: Meſſis quidem multa, operarij autem pauci: rogate ergo dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam. Ite, ecce ego mitto vos, & cæt. eadem vniuerſa ad illos repetens, quæ paulo ante dixerat ad apoſtolos, cum eos mitteret prædicare regnum dei, etiam illud ſubiungens in fine: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: qui autem me ſpernit, ſpernit eum, qui miſit me. Dedit quoq; & illis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones & ſuper omnem virtutem inimici: & nihil, inquit, vobis nocebit. Sed & poſt reſurrectionem ſuam eiſdem illis vna cum apoſtolis præſentibus dixit: Sicut miſit me pater, & ego mitto vos. Quæ cum dixiſſet, inſufflauit & dixit eis: Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Nam quod nõ ſolis apoſtolis ea dicta fuerint a Chriſto, ſed etiam diſcipulis vna præſentibus, maniſeſte indicat euangeliſta præmittẽs in hæc verba: Cum ergo ſero eſſet die illo vna ſabbatorum, & fores eſſent

A clausæ, vbi erant discipuli congregati propter metum Iudæorum venit Iesus & stetit in medio & dixit eis: Pax vobis, sicut misit me pater, & ego mitto vos: Accipite spiritum sanctum, & cæt. Vides non solis apostolis, sed & discipulis vna congregatis hæc dicta fuisse. Vbi, inquit, congregati erant, non apostoli, sed discipuli ob metum Iudæorum. Consueuisse enim tunc non solos apostolos seorsim segregari a discipulis, sed vna cum eis ob metũ Iudæorum, manifeste indicat Lucas Actorũ primo. Sed nec dubitari quicquam potest ista nõ solis apostolis, sed etiam discipulis dicta fuisse, ad quos vna cum apostolis indifferenter pertinuisse sequētia Christi verba, quibus dedit eis potestatem dimittendi retinendiq; peccata hominibus, certũ est. Omnibus enim sacerdotibus (qui illis septuaginta discipulis succedunt) in sua ordinatione dicitur ab ecclesia: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt.

Quare si ex hoc, quod omnes apostoli æque immediate a CHRISTO sortiti sunt apostolicam dignitatem, missique ab eodem in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam ac ædificandam, nec fuerit eorum autoritas certis conclusa limitibus aut dioecesibus, demonstratum putas pari eos cum Petro potestate fuisse, hac sane ratione non solos apostolos, sed & discipulos illos septuaginta duos eidem Petro æquauerimus, qui & ipsi sacerdotalem, vt audisti, autoritatem non a Petro, sed immediate a CHRISTO sortiti sunt. Missi quoque & ipsi euangelizare in orbem vniuersum, quod munus sibi commissum eorum plurimi haud segniter obierunt. Vnde ex prædicatione Philippi, non apostoli, sed vnius ex discipulis, recepit Samaria verbum dei: qui baptizauit quidem Samaritas, sua prædicatione conuersos, sed supra ordinem suum

B nihil sibi vsurpauit, vnde ad eosdem spiritus sancti traditione confirmandos, quod episcopale & primi ordinis sacerdotum munus erat, venerunt Petrus & Ioannes. Similiter & in alijs locis per discipulos prædicabatur verbũ dei cum fiducia, & prosperabatur opus domini in manibus eorum. Sed nunquid propterea non subijciemus discipulos illos, non solum Petro, sed & cæteris apostolis: nunquid propterea non acceperunt etiam apostoli autoritatem alios quoque ordinandi presbyteros, qui similem æqualemq; cũ discipulis illis potestatem in ecclesia obtinerent: Acceperunt itaque illi suam autoritatem immediate a CHRISTO: attamen & a Petro, & etiam a cæteris apostolis, nisi eos præuertisset CHRISTVS, eandem accipere potuissent. Quod si tempora prudenter distinxeris, facile concordabis scripturas. Erat siquidem tunc messis plurima, operarij vero admodum pauci. Erat tunc tempus quomodocumque congregãdi in horrea. In quod illi tunc a Christo electi operarij, operam strenuissimam nanauerunt, vtcumque & vndecumq; potuere. Attamen iam congregata in horrea disponebat ac ordinabat ille, quem hic reliquit Christus super vniuersam familiam suam, & cui totius ouilis sui curam specialiter demandauerat, Petrus eiusque in primatu ecclesiasticæ hierarchiæ successores. Non erat opus vnius Petri, vniuersum aggredi terrarum orbem, & in ouile sibi commissum cogere, sed multorum ad hoc opera erat necessaria. Quare ad hoc misit nõ solum apostolos, sed & illos septuaginta duos discipulos, misit & alios quos ad hoc munus etiam post ascensionem suam speciali gratia & illuminatione selegit, quemadmodum & Paulum & Barnabam Actorum decimo quinto, & alios plerosque: nec certos eis limites suorum laborum præscripsit,

quin

quin potius misit in orbem vniuersum, vndecumque poterant colligere C
& congregare. Qua quidem in re tametsi apostolorum omnium æqualis quodammodo videri possit commissio, non tamen tam erat hæc autoritas vniuersalem ecclesiam gubernandi, quam cõgregandi in ouile Christi, cuius summus pastor constitutus erat Petrus & successores eius. Neq; enim Babylonem quandam per illos ædificare volebat Christus: quin potius ordinatissimam quandam ciuitatem, secũdum exemplar, quod videret apud patrem, illamq; supercœlestem Hierusalem hic in terris effingere, cuius esset, non secus, quam aciei castrorum ordinatissima graduum ordinumq; distributio, per quos ad vnum caput ac præsidem ordinaretur tanta multitudo, atq; vnius contineretur, sustentaretur, gubernareturque autoritate & imperio.

In com ment. epistolæ ad Ephe sios. Inter initia fidei, inquit diuus Ambrosius, omnes docebant, omnes de clero baptizabant, quibuscunque diebus & locis & temporibus fuisset occasio. Neq; Philippus tempus quæsiuit aut diem, quo Eunuchum baptizaret, neq; ieiunium interposuit, adhuc præter septem diacones nullus fuerat ordinatus: vt ergo cresceret & multiplicaretur ecclesia, omnibus de clero inter initia concessum est & euangelizare & baptizare & scripturas in ecclesia explanare. At vbi omnia loca circumplexa est ecclesia, ex tunc sunt constituta conuenticula, & rectores & officia in ecclesia subordinata: vt nullus de clero qui ordinatus non esset, præsumere auderet officium, quod sibi nõ esset creditum & concessum. Et ita cœpit alio ordine & prudentia guberna ri ecclesia. Quia si omnes eadem possent, irrationabile esset, & vulgaris res vilissimaq; videretur. Hinc est, vt nunc neque diaconi in populo prædicent, neq; clerici, neq; laici baptizent. Hactenus Ambrosius. Itaq; qui prudenter distinguit tempora, facile hac parte concordabit scripturas, & intelligit illimitatam illam apostolorum autoritatem magis fuisse ad congregandum D
omnes in ouile Christi commissum Petro, quam ad illud ipsum ouile gubernandum.

Quod si cæteros quoq; apostolos etiam regiminis autoritatem vis habuisse super ecclesiam, quam congregassent Christo, vt hoc donemus, ex eo tamen consequens non est, vt cuiusquam eorum autoritas fuerit super ecclesiam vniuersam, quando nemo vnus congregauit vniuersam. Quin potius testantur historiæ, cum diuiderẽtur a se apostoli in orbem vniuersum, suam cuiq; deputatam prouinciam, quam vomere suæ prædicationis excoleret, & apostolica autoritate gubernaret. Nulli autem commissam totius orbis curam, quam vni Petro. Cuius autoritate vna cum senatu illo apostolico constitutum tunc illum ordinem sacrũ ecclesiæ, qui ab eo tempore perdurat hactenus, sedium quidem principalium in honorem vnius Petri ecclesiasticæ hierarchiæ capitis: deinde & reliquarum primatum ac metropolitanarum, prout locorum hoc desiderabat opportunitas, & ecclesiæ totius hoc expostulabat necessitas: vt totius quanta esset, per orbem ecclesiæ cura ad vnam sedem Petri ordinatissime referretur, atq; eius in vniuersam vicissim deferretur autoritas tam immensæ multitudinis corpus in vnum continens: omnino certum est, attestante hoc in primis ipsa rei euidentia, deinde illius sanctissimi Anacleti Petri discipuli & in cathedra successoris, quam supra citauimus, epistola, qua vniuersos toto orbe Christi sacerdotes & episcopos de apostolica hac ordinatione instruit.

Iam vt etiam hoc donaremus, apostolorum omnium illimitatam atq; œcumeni-

A œcumenicam autoritatem fuisse in ecclesiam vniuersam, nec in illa diuisione partitam certis limitibus: nihil tamen hoc ipsum derogaret autoritati Petri super cæteros vniuersos. Non magis, inquam, quam si nunc intelligeremus a Romanis pontificibus mitti aliquos suos legatos, ad ecclesiasticã disciplinam toto orbe collapsam, vbique reformandam, & in pristinum statum reuocandam, idque quocumq; accederent, cum potestate plenissima: non, inquam, magis quam legatorum eiusmodi autoritas derogaret autoritati Romani pontificis. Nam quamuis & isti vterentur potestate illimitata & œcumenica, eaque plenaria: attamen sub Romano pontifice, & dependenter ab eodem. Et quemadmodum non insignificanter dicerent scholastici, essent quidem hi, quamdiu duraret illa eorum legatio, æquales Romano pontifici, quantum ad præsentem administrationem attinet: nequaquam tamẽ in ipsa fontali autoritatis plenitudine. Ita & de apostolis ac Petro dicendũ esset, vt daretur illorum omnium vniuersalem fuisse autoritatem & œcumenicam.

Sed Christi, inquies, non Petri legati fuere apostoli. ab ipso Christo, nõ a Petro suam illam autoritatem potestatemq; acceperunt. Esto acceperint a Christo non a Petro, suam potestatem apostoli. Ita & illi septuaginta duo discipuli, suam quoq; potestatem æque immediate acceperunt a Christo, & ab eodem etiam missi sunt in orbem vniuersum prædicare euangelium omni creaturæ: nihil tamen dubium est illos subfuisse apostolis, & in primis Petro, a quorum autoritate non minus eorum dependebat autoritas, quam si ab eisdem & ordinati & missi fuissent, quorum ordinandorum plenissimam potestatem acceperant. Nam quamuis illos primos, tanquam apostolos suos instruens, & imitationis exemplum præbens, per seipsum instituerit Christus: attamen ordinatos instituit, vni capiti totius ecclesiæ pastori subesse voluit, vni illi inniti & quasi fundamento firmiter adhærere, super quem ædificauit ecclesiam suam. Non enim dissensionis Christus autor fuit, sed pacis, concordiæ, vnitatis, quæ in immensa multitudine absq; ordine diligentissime constituto omnino seruari non potuit, nec voluit Babylonem quandam ædificare, sed cœlestem illam Hierusalem in terris effingere. Neq; per hoc, quod illi immediate a Christo ordinati fuerunt, quicquam acceperunt amplius præ ijs, quos ordinarunt apostoli. Ita quoque & de apostolis, eorumq; autoritate & Petro haud dubie existimandum est, æque autoritatem eorum plenariam & illimitatam (si tamen talem acceperunt) ad ædificationem gubernationemq; vniuersalis ecclesiæ subfuisse Petro, ac ab eodem dependisse, penes quem erat ecclesiasticæ potestatis plenitudo, haud secus quam si eandem ab ipso accepissent Petro, a quo haud dubie eam accipere potuissent, nisi accepissent a Christo. Quemadmodum (vt in exemplo rem clarius intelligas) si ipse Romanus pontifex, quod nunc fieri quotidie videmus, episcopi alicuius in sua diœcesi ordinationem præueniens, alicui eius plebi instituat presbyterum, quem alioqui ordinaria autoritate instituere debuisset episcopus: ille nihilo minus æque subiectus est suo episcopo, ac si ab eodem cõstitutus ordinatusq; fuisset, nec minus sub ordinata est episcopo eius autoritas. Ita & de septuaginta duobus illis discipulis sub apostolis, & de apostolis sub Petro pariformiter intelligendum est. In quibus ordinem illum subiectionis prælationisque nihil prorsus variat, quod in eorundem ordinatione ordinariam ipsam autoritatem (quæ summa penes Petrum extitit) sua ordinatione præuenerit Christus.

X Proinde

Leonis veriſſima ſententia.

Proinde veriſſimum eſt id quod ſcribit beatiſſimus Leo ad epiſcopos C per Viennen̄ prouinciam conſtitutos: Diuinæ, inquit, cultum religionis, quem in omnes gentes, omnesq; nationes dei voluit gratia corruſcare, ita dominus noſter Ieſus Chriſtus humani generis ſaluator inſtituit, vt veritas quæ antea legis & prophetarum præconio continebatur, per apoſtolicam tubam in ſalutem vniuerſitatis exiret, ſicut ſcriptum eſt: In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Sed huius muneris ſacramentum ita dominus ad omnium apoſtolorum officium pertinere voluit, vt in beatiſſimo Petro omnium apoſtolorum ſummo principaliter collocaret: vt ab ipſo veluti a quodam capite, dona ſua velut in corpus omne diffunderet, & exortem ſe myſterij intelligeret eſſe diuini, qui auſus fuiſſet a Petri ſoliditate recedere. Hunc enim in conſortium indiuiduæ vnitatis aſſumptum, id quod ipſe erat, voluit nominari, dicendo: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, vt æterni ædificatio templi, mirabili munere gratiæ dei in Petri ſoliditate conſiſteret, hac eccleſiam ſuam firmitate corroborans, vt illam, nec humana temeritas poſſet appetere, nec portæ contra illam inferi præualere. Verum hanc petræ iſtius ſacratiſſimam firmitatem, deo ædificante conſtructam, nimis impia vult præſumptione violare, quiſquis eius poteſtatem tentat infringere. Cui cum præ cæteris ſoluendi & ligandi ſit tradita poteſtas, paſcendarum tamen ouium cura ſpecialius mandata eſt. Cui quiſquis principatū æſtimat denegandū, illius quidē nullo modo minuere poteſt dignitatem, ſed inflatus ſpiritu ſuperbiæ ſuæ, ſemetipſum ad inferna demergit. Hæc ille ter ſanctus Leo.

Per hæc itaq; abunde mihi ſatisfactum videtur primæ illi aduerſariorū rationi, qua apoſtolorum omnium æqualitatem ſtatuere conantur, ex eo quod omnes acceperint ſuam illam autoritatem æque immediate a Chriſto, & quod omnes miſſi fuerint in orbem vniuerſum cum poteſtate illimitata & œcumenica ſuper vniuerſam eccleſiam. D

Rationes diſſoluere, quibus apoſtolorum & Petri parem inter ſe autoritatis plenitudinem ſtatuunt. CAP. IX.

Biſariā intelligi, æquam aut parē eſſe aliquorum autoritatem.

Biſariam intelligi poteſt æquam aut parem aliquorum autoritatē, vel quod æque late pateat, hoc eſt, æque multis præſit: vel vt ipſa in ſe conſideretur poteſtatis menſura ac plenitudo, quam ex proprijs eius actibus & effectibus eſt intelligere: vt ſi eadem prorſus omnia poſſit hæc & illa æque diuitem in ſe, plenamq; poteſtatē, atq; hac ratione parem, haud incongrue intellexerimus. Qua quidem in re poſſet ſtare æqualitas, vbi ſecundum priorem rationem eſſet longa imparitas, vt duorum epiſcoporum, quorum vnius arcta eſt, alterius late patens diœceſis. Duorum item legatorum a latere Romani pontificis, vnius quidē ad vnā aliquam, exiguamq; prouinciam, alterius ad plures, eaſq; longe, lateq; patentes: vbi tamen æque plena eſſet ipſa eorum in ſe facultas. Hanc differentiam ſuo more explicauerint ſcholaſtici, nobis loquendum eſt, vt intelligamur ab omnibus. Superiori autem capite rationes diſſoluimus, quibus perſuadere conantur, æque longe lateq; patuiſſe autoritatē apoſtolorum aliorum & Petri, æque nullam diœceſium coarctatam limitibus, æque omniū œcumenicam. Quicquid enim ea in re conantur de apoſtolis ſtatuere, neceſſe eſt eadem prorſus ratione, vt de ſeptuaginta diſcipulis ſtatuant. Quorū tamen autoritatem, certū eſt & notoriū, fuiſſe ſub autoritate apoſtolica: ſicut hanc ſub autoritate illa ſupereminēti capitis totius hierarchiæ eccleſiaſticæ.

Ad ipsam nunc in se potestatis eorundem mensuram, plenitudinemq;
A venientes, tametsi libro sequenti eandem exactius explicabimus & demõstrabimus: interim tamen hic rationes dissoluendæ sunt, quibus parem hac ratione apostolorum omnium cum Petro autoritatem statuunt: quandoquidem hoc etiam ante explicatam exacte eiusmodi in se autoritatis mensuram fieri poterit.

Cum itaq; dicitur, Petrum nihil præ cæteris accepisse apostolis. Neq; etiam claues regni cœlorum, neq; illam iurisdictionis soluendi, alligandiq; potestatem. Nam quantum ad claues attinet, non datas specialiter vni Petro, quum super ædificandæ ecclesiæ fundamentum pronunciaretur a Christo, sed promissas tantum. Nam dabo, inquit, tibi claues, nõ dō: quas postea dedit indiscriminatim omnibus, Ioannis penultimo dicens: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt. Similiter dicunt de potestate iurisdictionis, quæ tametsi data videatur ante alios Petro, tamen continuo post data est etiam apostolis omnibus, Matthæi decimo octauo, vbi omnibus loquens: Quæcunq;, inquit, alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, &c. Ad hæc dicimus, & primum de clauibus, quod earum nulla vnquam apud euangelistas fit mentio, neq; Ioannis penultimo, nec vsquam alibi, quam Matthæi decimo sexto, vbi vni singulariter Petro promittuntur. Pertinuit fortassis & illa potestas dimittendi hominibus peccata etiam ad claues regni cœlorum, veluti pars quædam earundem, sed ampliorem longe, magnificentioremq; potestatem mihi importare videntur, aut potius ipsam totius ecclesiasticæ potestatis plenitudinem, quanta decebat illum, qui Christi in ecclesia vices gereret vniuersa ea comprehendens, quæcunq; ad finem ecclesiasticæ societatis assequendum erant necessaria. Cuius mensuram libro sequenti inuesti- Quid p claues regni intelligendum sit.
B gabimus. Quam in metaphora clauium regni cœlorum expressit, eius veluti maiestatem commendans, significansq; etiam regni cœlestis potestatẽ ipsum habiturum in terris. Quas claues, sicut vni singulariter promisit Petro, ita vni singulariter dedit.

Quod vero promissas tantum illi claues volunt non datas. Ego vero si promissæ hic sunt non datæ, ab illo promissas scio, cuius nomen est fidelis & verax, imo qui est ipsa æterna veritas, cuius dixisse fecisse est, ille dixit vni Petro: Tibi dabo claues regni cœlorum. Quare audisti supra in illius Athanasij & Alexandrinæ synodi tot sanctissimorũ episcoporum epistola, quid dicant successori Petri: Tu, inquiunt, es sicut veraciter diuinum testatur eloquium, Petrus, & super tuum fundamentum ecclesiæ columnæ sunt confirmatæ: Tibi claues regni cœlorum commisit, ac ligare & soluere potestatiue, quæ in cœlis, & quæ in terris sunt, promulgauit, &c.

Quod si non tantum promissas, sed etiam datas hic vni Petro claues istas contenderem, haberem non parui nominis suffragatores, per quos hanc tuerer sententiam, a quibus haud scio an dissentire tutum sit. Illic enim corpus est, illic Christus & veritas, vbi congregantur aquilæ. Et primo Tertulliani hæc fuit certissima sententia, qui libro de præscrip. hæretico. de Petro ita interrogat: Latuit aliquid Petrum ædificandæ ecclesiæ petram dictum, claues regni cœlorum consequutum, & soluendi ac ligandi in cœlis & in terris potestatem? Loquitur autẽ de eo quod post audiuit a Christo: Quod ego facio tu nescis modo, quo tempore iam ante fatetur accepisse illum claues regni cœlorum. Quare vna cum promissione etiam accepisse illum cla-

ues credidit, cum alibi ubi accepisset, nusquam inueniatur. In eadem senten C
Ambrosii senten tia. tia est diuus Ambrosius, quod in Lucam scribens testatur, dicens: Resurrectionis tempore praesto sunt mulieres, & cum viri fugarentur, solae tamen ab angelo ne timeant admonentur. Petrum euocant, studio priores, sed posteriores fiducia denique ille sine metu aduenit, & incunctanter, qui posterior venerat primus ingreditur, quasi qui claues regni vt alijs aperiret, acceperat. Vides & huius sententia etiam ante passionem & resurrectionem domini Petrum claues accepisse regni coelorum, non autem post, cum diceretur omnibus: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur, &c. Hoc idem affirmat libro de Isaac & anima: Petro, inquit, dicenti
CIII. quo vadis, respondit verbum dei, nō potes me sequi modo, sequeris autem postea. Claues ante commiserat regni coelorum, & sequendo imparem iudicauit: Si claues iamdudum illi commiserat, certum est verborum illorū effectum (Tibi dabo claues, &c.) non fuisse dilatum in futurum, sed simul praesentem secum habuisse effectum. Id quod adeo non dubitat etiam diuus Augustinus, vt hoc verbum Christi apud Matthaeum (Tibi dabo claues) ipse nonnusquam verterit verbo praeteriti temporis, perinde ac si dixisset Christus: Tibi dedi claues regni coelorum. Ita enim habet sermone

Augustini con cors sententia.

CXXIIII. de tempore: Credendae erant Petro claues ecclesiae, imo creditę sunt ei claues regni coelorum, credenda quoque erat ei populorum innumera multitudo, quae esset pro suae naturae vitijs ac passionibus, culpis inuoluta et peccatis, denique sic ad eum ait: Tibi dedi claues regni coelorum, deinde sequitur, dicens: Quaecunque ligaueris super terram, erunt ligata & in coelis, videlicet, vt in clauibus fidelis ianitor, & in sententijs esset clementissimus dispensator, &c. Vides hic affirmare Augustinum, imo docere sibi commissam ecclesiam, quod Christus dixerit Petro: Tibi dedi claues regni coelorum. Non quod ignorauerit legi apud Matthaeum: Tibi dabo, sed quoniā D certum habebat illam promissionem Christi, quam euāgelista explicat verbo futuri temporis, non solum certum, sed etiam secum praesentem habuisse
CXXIII se effectum. Quare etiam libro secundo aduersus Gaudentij epistolam scribit in haec verba: Nunquid melior Rasias quam apostolus Petrus? Qui ubi dixit: Tu es Christus filius dei viui, tam beatus a domino pronunciatus est, vt claues regni coelorum mereretur accipere. Nec tamen creditur imitandus, vbi mox eodem momento reprehēsus audiuit: vade post me, &c. Eandē sententiā probat & sequitur scribēs in Ioannē Tractatu quinquagesimo.

Eodem prorsus modo intellexit hoc ipsum sanctus Hilarius. Siquidē in Matthaeum haec ipsa Christi ad Petrum verba explicās, subiungit in haec verba: O in nūcupatione noui nominis foelix ecclesiae fundamentū, dignaque aedificatione illius petra, quae infernas leges, & tartari portas & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus coeli ianitor, cuius arbitrio claues regni aeterni aditus traduntur, cuius terrestre iudicium praeiudicata autoritas fit in coelis. Vides etiam huius sententia traditas vna cum promissione claues a Christo. Et in psalmum LII. Conscius dominus infirmitatis humanae, cum apostolis dixisset: Omnes vos scandalum patiemini in me nocte hac, & beato Petro ter, non ad denunciationem damnatae negationis, sed quia per timorem carnis demutabilis homo, id quod negaturus esset admonito, neque ei quidem claues coelorum non ademit. Supponit ergo iamdudum accepisse eundem claues, ita vt intelligatur praecedens clauium promissio, praesentem secum habuisse effectum. Rursus in psalm. CXXXI. Cum quaedam,
inqu,

A inquit, de passione sua ad discipulos locutus fuisset, & Petrus tanquam indignum hoc dei filio detestatus esset, cui superius claues regni cœlorum dederat, super quem ecclesiam ædificaturus erat, aduersus quam portæ inferi nihil valerent, quæque in terris vel soluisset vel ligasset, ea in cœlis vel soluta vel ligata persisterent: hunc, inquam, tali conuicio detestantem sacramentum hoc passionis excepit: Vade post me Satana. Audis itaq; quam constanter vbiq; sentiat hic Hilarius, non promissionis tantum de futuro verba illa Christi fuisse ad Petrum: Tibi dabo claues, &c. sed quæ præsentem habuerunt cum promissione effectum. Nam illo conuicio exceptum Petrum continuo post dicta illa ad se verba Christi testatur Matthæus, at iam superius datas illi claues affirmat. Datæ ergo sunt vna cum promissione. Eiusdem omnino sententiæ est diuus ille Chrysostomus, quam & alibi plerumque & hunc ipsum euangelij locũ explicans clarissime significat, vbi continuo post illa magnifica Christi verba ad Petrum, cum de passione sua quædam subiunxisset, moliretur; Petrus eum auertere a passionis ignominia, dicens: Propitius tibi esto, nec fiat tibi hoc, ita interrogat: Quidnam hoc est o Petre? Tu qui reuelationem desuper habuisti, qui beatificationem consecutus es, cui claues regni cœlorum traditæ, tam cito, adeo grauiter lapsus, cecidisti? Vides non promissas tantum, sed & traditas fuisse claues regni cœlorum. Chrysostomi cõsona sententia.

Ab his tantis patribus dissentire, haud scio an satis tutum sit, præsertim cum ipse testetur Christus congregationem aquilarum nobis certo indicare, vbi sit corpus, vbi Christus & veritas. Nec quicquam nos debet aduersus hæc mouere verbum futuri temporis apud euangelistam, cum non ignoremus esse morem scripturæ admodum familiarem, & modum pro B modo ponere, & tẽpus pro tẽpore. Ita enim quæcunq; Ezechielis XXXI. capite dicuntur de rege Assyriorum futuro tempore, a LXX. (quemadmodum etiam testatur Hieronymus) quasi transacta memorantur. Sic & de cruce & passione domini diu ante prædictum fuerat: Foderunt manus meas & pedes meos. Et alibi: Quasi ouis ad victimam ductus est. Et rursus: Et liuore eius sanati sumus. Et iterum: Ab iniquitatibus populi mei ductus est in mortem. Quid igitur mirum, si & hic pro tempore tempus, pro præsenti futurum posuerit, velut ad vsum & exercitium iam tum datarum clauium respiciens, quemadmodum tot sancti, orthodoxiq; patres intellexerunt, adeo vt diuus Augustinus nihil dubitet, sicut audisti, non solum præsens, sed etiam præteritum pro futuro hoc loco ponere, ac dicere, sic dixisse Christum ad Petrum: Tibi dedi claues regni cœlorum. Soluuntur argumenta in contrarium.

Quod si tot orthodoxis, sanctisq; patribus omnino reclamare pergas, si congregationem illarum aquilarum, nos ducentium ad verum sensum ecclesiastici corporis contemnere nõ erubescis, si attendere monstrantibus Christum in angulis & penetralibus contra Christum omnino decretum est, ita vt prorsus contendas promissas hic tamen claues Petro, non etiam datas, vt hoc tibi donaremus, certe quin dederit aliquando ille fidelis & verax, quod tam serio, tam solenniter repromisit, omnino negare non poteris: & si non ante, saltem tunc, cum post resurrectionem suam iam iam rediturus ad patrem, constituit illum super vniuersam familiam suam, suumq; ouile illi tertio gubernandũ commisit, dedisse eidem etiam iamdudum promissas illas claues regni, hoc est, potestatem plenissimã ac pro se vicariam, sine qua regere ecclesiam & in finem suũ dirigere cõuenienter nõ poterat.

Non datas illas claues regni apostolis omnibus, Ioannis penult. Quorū remiser. pecc remit. eis, &c.

Quod insuper dicitur, datas claues indiscriminatim apostolis omnibus, cum illis apud Ioannem diceret Christus: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. Respondemus clauium illic nullam mentionem fieri. Illud enim dictum fuisse non solis apostolis, sed & discipulis vna præsentibus, atq; in eis sacerdotibus omnibus, qui eādem potestatem remittendi peccata accipiunt. Quibus omnibus, si claues illæ regni cœlorum absq; discrimine committuntur, quorsum ergo ab orthodoxis patribus omnibus, atq; adeo vniuersa Christi ecclesia, Petrus dicitur ianitor cœli, & regni cœlestis clauiger? Quorsum illa Alexandrina synodus cum mirabili suo gloriosissimo Christi confessore Athanasio scribunt Petri successori: Tu es, sicut veraciter diuinum testatur eloquium, Petrus, & super fundamentum tuum ecclesiæ columnæ sunt confirmatæ. Tibiq; claues regni cœlorum commisit ac ligare & soluere potestatiue, quæ in cœlis & quæ in terris sunt, promulgauit. Vides non vnicuilibet sacerdoti, non cuilibet episcopo, sed Romano pontifici Petri successori, commissas claues regni cœlorum. Idque tot sanctissimorum, eruditissimorumq; pontificum, pro defensione orthodoxæ fidei synodice congregatorum testimonio. Nec tamen imus inficias, quin & cæteri episcopi & presbyteri easdē claues quadantenus participent: tamen ordinate, & omnes sub vno ecclesiasticæ hierarchiæ capite. Ita huius muneris sacramentum dominus ad omnium apostolorum officium (vt beatissimi Leonis verbis dicam) pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omnium apostolorum summo principaliter collocaret, vt ab ipso veluti a quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, vt exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. De potestate vero illa iurisdictionis alligandi & soluendi, quam parem cum Petro volunt accepisse etiam reliquos apostolos, Matth. XVIII. vbi dictum est omnibus: quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata in cœlo: & quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Quemadmodum paulo ante dictum erat Petro: Quodcunq; ligaueris super terrā, &c. Dico primum, mihi ita videri, verba illa Christi Matth. XVIII. Quæcunq; alligaueritis, &c. non pertinuisse proprie ad apostolos, sed ad ecclesiam, cuius Petrus caput erat & fundamentum. Quare quancunque illic autoritatem dederit, eam non posse referri ad apostolos, qui non erant ecclesia, sed pars ecclesiæ: præsertim, si eos non solum collectim, sed etiam sigillatim intelligas. De secundo: Quod ad quoscunq; pertineant verba illa Christi, seu ad ecclesiam, seu ad apostolos omnes, & singulos: non tamen illis datam esse tantam iurisdictionis autoritatem, quantam ante dedit vni Petro. Quin potius ex eo ordine, quod prius, magnificentiusq; eam dedit vni Petro: deinde autem, seu ecclesiæ seu apostolis, vtcunq; volueris, omnibus & singulis, euidētissime significari, hanc illi subiectā esse oportere.

Quod autem illa verba Christi Matthæi XVIII. ad apostolos nō pertineant, maxime si eos sigillatim intelligas, sed ad ecclesiam, quamuis illic solis apostolis locutus videatur, euidenter mihi ostendere videtur ipsa verborum Christi series, si diligenter conferamus vniuersa. Nam cum ordinē correptionis fraternæ illic nos docuisset (quam non ad solos apostolos, aut eorum in apostolica autoritate successores episcopos, sed ad omnes æque Christi fideles pertinere certū est) insuper & iussisset fratrem, si nostra correptione non emendaretur, ecclesiæ denunciare, quo nobis eiusdem ecclesiæ in suis iudicijs commendaret autoritatem, & nos doceret obedientiam,

subiunxit

A subiunxit: Quod si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus, pro ratione subijciens: Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata in cœlo: & quæcunque solueritis, soluta. In quibus verbis hoc animaduertendum est, quod quamdiu docuit, quemadmodum peccantem in nos fratrem corripere ac reducere debeamus, tanquam vnumquemlibet nostrum singulariter appellans, dixit: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum, &c. Si te nõ audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, &c. Quod si non audierit eos, dic ecclesiæ. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, &c. Hactenus enim cuiuslibet nostrum officium instruit, & æque hæc pertinent vniuersa ad vnumquemlibet Christianum. At cum ecclesiastici nobis iudicij autoritatem commendat, denuncians ipsum in cœlo ratum fore, quo ecclesiam iudicantem, alligantemque, hoc est, congregationem, cœtumque Christi fideliũ indicaret apertius, & non vnumquemlibet ligatorem, vnumquemlibet apostolum, mutat numerum, nec iam amplius vt prius singulariter loquitur, sed dicit: Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque solueritis, soluta. Quæ si quis ita vellet dicta communiter ad omnes, ad quos ille Christi sermo dirigebatur, vt etiam singulos eorum per se ac sigillatim accepisse contendat illam ligandi, soluendique potestatem, vnicuilibet nostrum, & non solis apostolis & eorum successoribus hanc potestatem attribuet, & vnusquisque alium ligabit & soluet. Siquidem ad omnes in vniuersum Christi fideles, & ad vnumquemlibet nostrum dirigitur vniuersa illa præcedentium Christi verborum series: Si peccauerit in te, &c. Si te non audierit, &c. Si ecclesiam non audierit, &c. Quæ vero sequuntur, nequaquam ad alios conuersa oratione referr, quàm quibus eatenus locutus est, sed eisdem ipsis dicit: Quæcunque alligaueritis, non vnusquilibet vestrum, sed congregati in nomine meo & ecclesiam constituentes, hoc est, quæcunque alligauerit ecclesia, cuius iudicio præcepi vnumquemlibet vestrum obedire, erunt ligata in cœlo: & quæcunque solueritis, soluta. Quod enim de ecclesia & Christi fidelium congregatione hæc locutus sit Christus, præter ea quæ iam diximus euidenter id demonstrantia, etiam clare indicant & confirmant ea quæ continuo subiungit: Iterum, inquit, dico vobis, si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo qui in cœlis est, vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Vides itaque hic ecclesiæ & congregationis Christi fidelium prærogatiuam, vides & autoritatem. Vnde diuus Hieronymus de ecclesiastica domo loquens: Accepit, inquit, & hæc domus potestatem alligandi & soluendi: hanc domum, si quis corrigentem, corripientemque contempserit, sit tibi, inquit, tanquam ethnicus & publicanus. Audis cui illic à Christo ligandi, soluendique potestas contributa sit, non Andreæ, non Iacobo aut Ioanni, sed ecclesiasticæ domui. Quod si ecclesiastica domus hic ligandi, soluendique potestatem acceperit, qua ratione vnumquemlibet apostolorum eam potestatem hic accepisse velint, haud sane intelligo, cum ecclesiam collectiuũ nomen esse nec vni personæ conuenire, certum sit. Hoc omnino certum est, attestante euangelista, non solis apostolis duodecim, sed in vniuersum discipulis suis, quorum præter apostolos, iam LXXII. mittebantur bini & bini ante faciem eius, toto eo sermone locutum fuisse Christum. Quare qua ratione ad omnes & singulos apostolos pertinuisse vis illa verba

Ecclesiæ siue cœtui data ligandi soluendique potestas.

B (margin letter beside "ferr, quàm quibus")

Christi: Quæcunq; alligaueritis,&c. necesse est fatearis æque pertinuisse ad C omnes & singulos discipulos, atq; ita ad omnes æque sacerdotes & presbyteros, qui in ordine & autoritate succedunt LXXII. discipulis.

Quanquam non eam inficias, apostolos eorumq; successores episcopos, vt ecclesiarum particularium capita (de quibus, non autem de vniuersali ecclesia hic proprie loqui Christum, suo post loco demonstrabimus) includendos esse in ecclesia, vt hanc alligandi soluendiq; potestatem habeat ac possit exercere. Quibus seclusis, reliquam multitudinem alligare aut soluere posse haud sane crediderim. Est enim Christo ecclesia non informis aut confusa multitudo, sed velut castrorum acies decentissime ordinata.

Itaq; in primitiua ecclesia, quemadmodum attestantur Dionysius, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Basilius, cæteriq; eius temporis scriptores, imo vsq; post Augustini tempora, denunciatio illa correpti fratris fiebat ecclesiæ, non episcopo seorsum ab ecclesia, sed vna cum præsente ecclesia: quã corripientem contemnens, habebatur tanquam ethnicus & publicanus. At successu temporis, vt omnis vigor Christianæ, ecclesiasticæq; disciplinæ elanguit ac remissus est: ita & mos ille correptionis, denunciationisq; fraternæ vere euangelicus obsoleuit, & loco ecclesiæ nunc solis seorsum episcopis, aut etiam Archidiaconibus, aut substitutis ab eis Officialibus fit denunciatio ista, haud scio an satis euangelica, apud quos etiam ex tacito consensu aut conniuentia ecclesiæ est nunc exercitium huius potestatis soluendi, ligandiq; datæ à Christo ecclesiæ. Quam tamen haud temere inuenies vsquam sibi vsurpasse apostolos, nisi vbi se coniungunt cum ecclesia. Quemadmodum fecit Paulus in excõmunicatione Corinthij illius fornicatoris: quam ipse, non sua singulari & velut apostolica in eum autoritate solus protulit, sed se coniunxit cum Corinthiorum ecclesia. Quam primum redarguens, D quod fornicatorem illum tulissent tamdiu, & non eiecissent de medio sui, hoc ipso demonstrans ad cuius id pertineret autoritatẽ, ita subiunxit: Nam ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam decreui tanquam præsens, vt is qui hoc patrauit, in nomine domini Iesu Christi congregatis vobis & meo spiritu, vna cũ potestate domini nostri Iesu Christi, vt tradatur Satanæ in interitum carnis, quo spiritus saluus sit in die domini Iesu.

Certe nullum scio verbum inuenies in vniuerso euangelio, per quod vna aliqua singularis persona, hanc sibi ligandi, soluendiq; potestatem arrogare possit, quàm vnus Petrus, & qui illi in hac autoritate legitima ordinatione succedunt: vni siquidem Petro dictum est: Quodcunq; ligaueris aut solueris super terrã, ligatum solutumq; erit & in cœlis. Deinde etiam dictum est congregationi ecclesiasticæ aut ecclesijs, quarum iudicio nos obedire præcepit, hoc est, vnumquemlibet suæ: Quæcunq; alligaueritis aut solueritis, ligata, solutaq; erunt. Nulli vero reliquorum apostolorum de hac potestate vllum dictum verbum reperies. Itaq; & Petrus, sicut singulariter potestatem illam singularem accepit à Christo, ita quoties ipse tulit sententiam, non (velut Paulum audistis) se coniungit aut cum ecclesia, aut cum apostolis cæteris, quamuis præsentibus, sed singulari quadam autoritate semper vsus est, semper velut ex sua & propria autoritate loquitur. Ita Ananiã fraudantem de precio agri venditi, ponentemq; partem eius ad pedes apostolorum, ipse vnus non communicato cum alijs, quamuis præsentibus, apostolis consilio, primum conuicit mendacij, deinde & horribili mortis sententia vltus est, ita vt oriretur timor magnus super vniuersam ecclesiã. Similiau toritate

Singularis potestas Petri & successorũ eius.

A toritate Simonem magnum offerentem apostolis pecuniam pro dono sancti spiritus, non ipsi apostoli, sed vnus singulariter Petrus condemnauit, dicens: Pecunia tua tecum sit in perditionem, &c. Quare in primitiuæ illius ecclesiæ historia haud fere inuenies episcoporũ vllum, quamuis primarum sedium, hanc sibi autoritatem singulariter vsurpasse proferendi in aliquem anathematis sententiam. In vno autem Romano pontifice tanquam Petri successore eiusdem quoque autoritatem recognitam ab vniuersis, quam & libere exercuisse inueniuntur in ecclesiam vniuersam. Idque approbante orbe vniuerso. Itaque audisti, quemadmodum ille Athanasius vna cum vniuersa illa tot sanctissimorum episcoporum Alexandrina secum congregata synodo scripserint Romano pontifici, velut successori Petri & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi: Tibi, inquiunt, claues regni cœlorum commisit Christus, & ligandi, soluendique & in terris & in cœlis potestatem. Et rursus: Semper fuit vestræ apostolicæ sedis potestas, iniuste damnatos vel excommunicatos, potestatiue autoritate sua restituere, & eis sua omnia reddere, illosque qui omnes condemnauerunt aut excommunicauerunt, apostolico punire priuilegio: sicut etiam nostris & anterioribus cognouimus actum temporibus. Hæc illi tot sancti episcopi ex Alexandrina & Oriente & vltra vasta interiacentia maria ad Romanum pontificem: ne qua tibi hic sit adulationis seruilis suspicio. Sed post luce clarius ista faciemus ex totius primitiuæ ecclesiæ toto orbe diffusæ historia.

Iam vt etiam hoc tibi donaremus non ad congregationem aut domum ecclesiasticam, sed ad omnes & singulos apostolos, eorumque successores episcopos, pertinuisse illa verba Christi Matthæi XVIII. Quæcunque alligaueritis, &c. tametsi contrarium ex illis ipsis verbis luculenter demonstrauimus:
B vt, inquam, hoc donaremus tibi, parum tamen tuæ suffragaretur sententiæ. Nam hoc nobis confitearis necesse est, prius atque etiam magnificentius datam vni Petro totius ecclesiæ capiti supereminentem illam ligandi, soluendique autoritatem à Christo, quàm seu ecclesiæ seu apostolis postea diceret: Quæcunque alligaueritis, &c. Illi vni post traditas claues regni cœlorum iam dictum erat: Quodcunque ligaueris super terram, ligatum erit & in cœlis, cum post aliquanto diceretur ecclesiasticæ congregationi, seu, vt tu vis, apostolis singulis: Quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata in cœlo. Illic plurium, atque adeo omnium cœlorum & in clauibus & in alliganda, soluendique potestate fit mentio, hic vnius cœli tantum, idque in vna alligandi, soluendique potestate. Quam verborum Christi differentiam non esse ociosam, certum est, nec suo carere mysterio: præsertim cum ab eodem euangelista, eodem pene loco, vtraque referantur: sed magnificentius aliquid significare voluisse Christum, cum diceret: Quodcunque ligatum à Petro, fore ligatum in cœlis omnibus, quàm cum postea diceret, de ecclesiastica domo & congregatione, ligata ab eadem, fore ligata in cœlo, tanquam vno ex multis, hoc ipso vniuersalem Petri autoritatem, in vniuersum Christi ouile significans, quod regnum cœlorũ toties dicitur à Christo, vt cum regalibus nuptijs, cum sagenæ missæ in mari, cum decem virginibus ab eodem comparatur: particularem autem domus aut congregationis ecclesiasticæ, in eos tantum qui sibi subiecti sunt, non autem qui subiecti sunt congregationi alteri: vt Traiectensis ecclesiæ in Traiectenses solummodo, non in Leodienses etiam. Hanc verborũ Christi primo ad Petrum, deinde ad congregationem ecclesiasticã, cui iussit denunciare peccantem in nos fratrem, nostra correp-

Vniuersaliorem Petro datam autoritatẽ ligandi, quàm cõgregatiõi ecclesiasticæ.

correptione non emendatum, differentiam non tulit vt ociosam præterire diligentissimus ille scripturarum excussor Origenes: subindicans quidem latere magni aliquid mysterij, tamen quid hoc ipsum sit, nõ satis explicans. C
Siquidem homilia VI. in Matthæum scribit in hæc verba: Sed quoniam, inquit, oportebat aliquid maius habere Petrum præ illis qui ter arguerunt, ideo illi quidem sic dicit: Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis: & quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis. Non ergo modica differentia est, quum Petro quidem datæ sunt claues, non vnius cœli, sed multorum cœlorum: & quæcunque ille ligauerit super terram, sunt ligata non tantum in vno cœlo, sed in omnibus cœlis. Ad eos autem qui multi sunt ligatores & solutores, sic dicit, vt soluant & alligent, non in cœlis, sicut Petrus, sed in vno cœlo, quia non sunt in tanta perfectione sicut Petrus, vt alligent & soluant in cœlis omnibus. Hactenus Origenes. Audis itaque etiam huius testimonio, illam ligandi, soluendique potestatem, ampliorem ante datam vni Petro, quàm post multis ligatoribus & solutoribus, hoc est, cõgregationi ecclesiasticę. Eamque ipsam ibi datam Petro, vbi docuit super ipsum fundari vniuersam ecclesiam, vt intelligerent omnes, à basi aut fundamento ecclesiasticæ hierarchiæ, à capite & vertice hanc potestatem, ad singulorum membrorum vtilitatem & ædificationem profluere in corpus vniuersum, quamdiu illi suo capiti indissolubili connexionis vinculo cohæreret, à quo quicquid separatur, protinus ruina est, protinus mortuum ac iners truncus.

A Christo ergo data est hæc alligandi, soluendique autoritas, & capiti hierarchiæ ecclesiasticæ, & domui seu congregationi ecclesiasticæ: vel vt tu vis, apostolis, eorumque successoribus episcopis: sed ordine quodam, vt à capite secundum ordinatissimam rerum natura distributionem, omnem vim & energiam profluere intelligeremus. Longissime abest igitur, vel hac li- D
gandi soluendique autoritate, vel vlla prorsus re alia, quæ ad præsidentis in ecclesiastica hierarchia autoritatem pertineret, reliquos apostolos Petro adæquarit Christus, cui omnes subesse præcepit.

Rationes dissoluere, quibus ex Actis apostolicis contendunt nõ apparere maiorem super cæteros apostolos autoritatem exercuisse Petrũ, sed contra potius. CAP. X.

Acta, q̄ dicimus apostolorum, magis esse cõmentariũ peregrinatiõis Lucæ cum Paulo, q̄ in vniuersum, aut actorũ apostolicorum, aut etiã vnius Pauli

QVemadmodũ Petro suam illam inter apostolos singularem autoritatem vindicauimus aduersus hæreticorum, schismaticorumque calumnias: ita quod eandem ipse nec ignorauerit, nec immemor eius fuerit, quoties hoc ipsum res & causa postularunt, aduersus eosdem palã nunc faciemus. Qui conten dunt nõ reperiri in Actis apostolicis, ipsum se vspiam extulisse super apostolos reliquos, aut superiorem vllam autoritatem exercuisse. Quin contra potius, missum vna cum Ioanne ab apostolis in Samariam, cum euangelico testimonio minor sit mittente, qui mittitur. In illo quoque apostolorum concilio super quæstione legalium, videri maiorem quandam Iacobi enituisse autoritatem, quàm Petri. In eius siquidem, non Petri sententiam conclusum fuisse ab illo concilio.

His tamen priusquam respondeamus, hoc in primis admonitum te volui lector, quod nolim quis Petri gesta ad eam paupertatem, angustiamque redigat, vt nihil illi concedat, quàm quæ in Actis perscribuntur à Luca. Quæ si quis excusserit, expenderitque diligentius, clarissime intelliget non tam apostolicorum actorum, q̄ vnius Pauli, cuius erat comes indiuiduus, texere studuisse historiã. Quam tametsi paulo altius repetit, ab ipso videlicet nascentis

ecclesiæ

A ecclesiæ exordio: quod tamen vnius Pauli quam commentabatur historiæ occasione, hoc ipsum fecerit, re ipsa testatus est in prosecutione historiæ. Siquidem postquã ad eius vsq; conuersionem & vocationem ad munus apostolicum perduxit illius primo nascentis ecclesiæ historiam, eiusdem vnius deinceps acta describit, & persequitur, nec vllius reliquorum apostolorum omnium meminit, nisi semel omnino, vbi actorum Pauli hoc requirebat ratio, in illo videlicet apostolorum & presbyterorum concilio, quod eiusdem occasione celebratum fuerat, super quæstione legalium, obquam tumultuante Antiochena ecclesia, inde Hierosolymam destinati erant idem Paulus & Barnabas. Præter quem locum nullum plane verbum inuenies de vllo apostolorum, à principio capitis decimi tertij, vbi Paulus vocatus est ad munus apostolicum, ad finem vsq;, quam de vno Paulo, & comitibus eius. Itaq; nec de mora Petri & cathedra eius apud Antiochiam vllum verbum. Nec de diuisione apostolorum, aut quando inter se partiti sunt orbem terrarũ, quo se quisq; contulerit, quas gentes conuerterit ad fidem Christi, quo martyrij triumpho glorificarit Christum. Sed vnius, vt diximus, Pauli est commentus historiam. Quam tamen ipsam plurimum abest vt absoluerit, adeo vt videri possit suæ tantum cum eodem peregrinationis scribere voluisse commentarios. Nam ibi continuo desinit, & magis abrumpit, quàm finit historiam, vbi ipse vna cum Paulo Romam peruenit: quemadmodum diuus Clemens nonnullam suæ peregrinationis partem cum Petro, à Cæsaria videlicet vsq; Antiochiam, decem illis libris recognitionum commentatus est: illis ipsis clarissime demonstrans, quàm multis voluminibus opus fuisset ad vniuersa vnius Petri gesta explicanda.

Ex quibus facile intelligis, quàm sit friuolum argumentum: Non legi-
B tur apud Lucam in Actis, quod Petrus autoritatem superiorem exercuerit super cæteros apostolos, non exercuit igitur.

Deinde, vt daremus Petrũ in illo nascentis ecclesiæ primordio erga confratres suos se gesisse submisius, memorẽ doctrinæ præceptoris sui: Qui maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator: vt seipsum formam exhiberet præpositis omnibus, quemadmodum beatissimus Cyprianus de eo testatur ad Quintium: Nec Petrus, inquit, quem primum dominus elegit: & super quem ædificauit ecclesiã suam, cum Paulus de circuncisione postea disceptaret, se vindicauit, seu aliquid insolenter aut arroganter assumpsit, vt diceret se primatum tenere, & obtemperari sibi à nouellis ac posteris potius oportere. Nolim tamen hanc Petri modestiã & humilitatem conuerti in autoritatis eius iniuriã, cuius nihilo minus memor erat, quoties hoc requirebat ecclesiæ vtilitas, aliorumq; ædificatio. Testantur hoc satis (ni fallor) Ananias cum vxore Saphyra, in quos exiguæ pecuniæ fraudem, in aliorum exemplum horribili mortis sententia vltus est.

Petri inter cõfratres modestiam non conuerti debere in autoritatis suę iniuriam.

Postremo, tempora nobis distinguenda sunt, vt scripturas concordemus. Non tam erat in illo principio nascentis ecclesiæ, tempus moderandi, ordinandiq; ecclesiã, illa hierarchia quam disposuerat sacer spiritus, & cuius caput Petrum iamdudum constituerat Christus, quàm congregandi ecclesiam illa hierarchia ordinandam, & in quam Petri autoritati, eiusq; exercitio locus fieret. Quare & omnes tunc manibus, pedibusq; (quod dicitur) in hoc annixi sunt vndecunq; potuerunt, dispersas palantesq; oues congregare in ouile Christi commissum Petro. In quas iam congregatas & introductas, locus erat exercitio autoritatis Petri.

Hæc

Vt semp se gesserit Petrus inter apostolos tanquam caput collegij apostolici.

Hæc quamuis sufficerent ad illam obiectionem, qua dicitur non reperiri, quod se extulerit super alios apostolos Petrus, tanquam superiorem super eos autoritatem obtinens: nihilo minus, tam ex euangelistis, quàm ex Luca in Actis satis constare dicimus, quod tam ante passionem, quàm post ascensionem Christi ad patrem, ita se inter apostolos gesserit, tanquam princeps & caput collegij. Ita fere pro omnibus interroganti Christo responder, & pro omnibus interrogat & loquitur, quod nemo reliquorum inuenitur sibi vnquam vsurpasse. Itaq; apud Matthęum cum adolescentem illum perfectionis viam docuisset Christus, vt diuenditis omnibus & distributis in pauperes se sequeretur, subiunxissetq; aduersus diuites illa paradoxa, vnus pro omnibus interrogat Petrus: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Apud Lucam quoq; post enarratam à Christo parabolam de patrefamilias, ait ei Petrus: Ad nos dicit hanc parabolam, an ad omnes? Et apud Ioannem, cum scandalizati essent etiam discipulorũ Christi nonnulli, ex ipsius sermonibus de sua carne manducanda, & bibendo sanguine, abijssentq; iam retro, nec amplius ipsum sequerentur, dixissetq; ad duodecim, num & vos vultis abire? Respondit ei Simon Petrus: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognouimus, quod tu es Christus filius dei viui. Quid causæ igitur, quod magis pro omnibus, & respondet & interrogat Petrus, quàm Iacobus, aut Ioannes, aut cæterorum aliquis, nisi quia ille erat caput apostolici chori? Vnde B. Cyrillus dictum Ioannis locum explicans scribit in hæc verba: Respondet Simon Petrus, domine ad quem ibimus, &c. Per vnum qui præerat, respondent omnes, sanctam profecto, sanctisq; congruentem disciplinam optime conseruantes, & posterioribus prudentiæ atq; modestiæ laudabilia præbentes exempla. Decet enim non omnes confuse, nec prosilientes impudenter quasi rapta vti oratione, sed cedere his, qui & consilio & ordine sunt præpositi, &c. Opus erat diuinitus comprobatæ prudentiæ soli responsionem committere illi, qui ordine maior erat. Vides itaq; Petrum respondisse pro apostolis omnibus, tanquam qui ordine omnibus præemineret, essetq; caput totius consortij. Ita & Theophilus dictam Petri interrogationem explicans: Domine ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes? Petrus, inquit, cui iam commissa ecclesia fuerat, quasi omniũ curam gerens, inquirit an ad omnes dominus parabolam protulisset. Sed non erat locus exercitio autoritatis Petri, quamdiu vna cum illis in carne versaretur Christus. Siquidem præsente principe, cessat vicarij eius autoritas. At postquàm ab eis assumptus est Christus, reuersusq; ad patrem commissa cura familiæ suæ Petro, non ignorauit autoritatem suam, neq; illi defuit: id quod multo nobis esset euidentius, si res, actaq; apostolorum omnium, tam diligenter prosecutus esset Lucas, quàm vnius Pauli. Attamen etiam ex his quæ ab illo quasi obiter memorantur de Petro, haudquaquam obscurum est, illum se gessisse velut caput inter apostolos. Itaq; cum à Christi ascensione reuersi Hierosolymam apostoli, manerent vna in cœnaculo, perseuerantes vnanimiter in oratione, & expectantes promissum spiritum cum Maria matre Iesu, non alius quisquam, sed Petrus exurgens in medio discipulorum, qui erant simul fere centũ viginti, autor fuit alium substituendi in locum proditoris Iudæ, dicens: Viri fratres, oportuit impleri scripturam hanc, quam prædixit spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux ijs, qui comprehenderunt Iesum, qui cooptatus erat in numerum nostrum, & sortitus

Vnus Petrus autor eligẽdi Matthiam in locũ Iudæ, Act. 1

sortem

A sortem ministerij huius, &c. Oportet ergo ex ijs viris, qui nobiscum versati sunt toto tempore, quo dominus Iesus perpetuam vitæ consuetudinem egit nobiscum, exorsus à baptismo Ioannis, vsq; ad diem quo receptus est à nobis, vnusquispiam constituatur, qui sit vna nobiscum testis resurrectionis eius, &c. Audis hic Petri inter apostolos autoritatem. Nō proposuit in commune deliberandum, num esset eligendus aliquis in locum Iudæ, nec reliquorum de hoc aut expectauit, aut expetiuit iudicium: sed suam ipse sententiam, tanquam autoritatem habens, & totius familiæ curam gerens, statim interposuit dicens: Oportet vt ex his viris, &c. Rursus cum die Pentecostes repleti discipuli spiritu sancto cœpissent loqui alijs linguis magnalia dei, dicerenturq; ab irridentibus musto pleni, stans vnus ex omnibus Petrus, eleuauit vocem suam, & locutus est eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Hierosolymis vniuersi, hoc vobis notū sit, & auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos æstimatis, hi ebrij sunt, &c. Quibus auditis compuncti corde, dixerunt quidem ad Petrum & reliquos apostolos: Quid faciemus viri fratres? Vnus tamen Petrus pro sua inter cæteros autoritate respondit: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, &c. Et accesserunt illo die ex sermone eius, animæ circiter tria millia. Deinde cum ascendisset cum Ioanne in templum ad horam precationis nonam, & claudus ille ab vtero matris in vtrumq; intendens, rogasset ipsos eleemosynam, respondit vnus Petrus: Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni surge & ambula, & apprehensa manu eius dextera erexit eum, &c. Hic animaduerte obsecro, num tibi videntur hæc verba maiorem quandam præ Ioanne, qui tamen & ipse erat inter primos apostolos, autoritatem ac potestatem præ se ferentis? vterq; est rogatus eleemosynam, in vtrumq; iussit aspicere Petrus: at tamen non dixit quasi communiter pro vtroq;: Argentū & aurum non est nobis, quod autem habemus tibi damus. Sed tanquā principalem & singularem quandam autoritatem præ se ferens ait: Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. Itaq; & ipse vnus concurrentem ad eos, & stupefactum hoc prodigio populum facundissima oratione alloquitur. Congregatis deinde principibus, senioribus & scribis, & ipsos in medio constitutos interrogantibus, in qua virtute fecissent illud, repletus tunc spiritu sancto Petrus ita illis respondit, vt mirarentur omnes, comperto quod homines essent idiotæ & sine literis. Iterum, cum multitudinis credentium esset cor vnum, & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed essent illis omnia cōmunia, vendentibus agros ac ædes, quotquot erant possessores, & diuenditorum precia ad pedes apostolorum afferentibus distribuenda in commune, prout cuiq; opus erat, Ananiam & vxorem eius, fraudantes de precio agri diuenditi (ne tam sanctum violaretur institutum, exemplíq; pernicies inficeret etiam alios) primum fraudis, mendacijq; coarguit coram omnibus, deinde terribili mortis sententia perculit. Simili autoritate singulariter vsum in Simonem magum, supra indicauimus.

Acto. 2. Acto. 3. B Acto. 4. Acto. 5.

Tu igitur quisquis es, qui autoritate, potestateq; pares fuisse apostolos omnes contendis, alium (si potes) mihi profer apostolum, qui præsente Petro aut dixerit, aut fecerit aliquid, quod præferret singularem aliquam autoritatem ac potestatē eiusmodi, qualem in dictis actisq; Petri omnibus in

Act. 5. Etiā miraculorum prodigiorūq; virtute omnes excelluisse Petrum.

omnium apostolorū præsentia nunc audisti. Cuius si mira perpendas opera, videbis vt autoritate ac potestate, ita miraculorum, prodigiorumq; virtute supereminentem omnibus, mirabiliorem'q; fuisse, vndiq; comprobante deo, & honorabilem reddente datum illi à se primatum. Nam quamuis per manus apostolorū æderentur signa & prodigia multa in populo, Petri tamen adeo sublimis erat inter cæteros apostolos apostolica maiestas, vt in plateas exportarent infirmos ac ponerent in lectulis ac grabatis, vt transeuntis eius vel vmbra obumbraret aliquem illorum, conueniebatq; Hierosolymam & vicinarum ciuitatum multitudo, afferens ægros ac vexatos à spiritibus immundis, & sanabantur omnes. Legimus quidē & de Paulo, quod à corpore eius deferrentur sudaria, & semicincta super infirmos, & recederent ab eis morbi, & spiritus mali egrederentur. De saluatore etiam nostro, quod sanguiflua illa tactu vestimenti eius curata fuerit. At quod cuiusquam vmbra ita passim curarit ægrotos omnes, nec de ipso quidem saluatore nostro legimus, sed de solo Petro, quem ita mirabiliter super omnes alios exaltauit deus. Sed hæc (vt diximus) multo illustriora, augustioraq; viderentur, si acta ipsius Petri, in illa primitiua ecclesia tam essent perscripta à Luca, quàm sunt ipsius Pauli. Qui neq; Petri, neq; vllius reliquorum apostolorum, nisi obiter meminit, vnius tantum Pauli, aut potius suæ cum eodem peregrinationis (vt superius indicauimus) commentatus historiam.

Quod vero obijcitur, Petrum missum cum Ioanne ab apostolis in Samariam, mihi adeo nihil derogare videtur autoritati Petri inter apostolos, vt eandem etiam apertissime comprobet. Nam licet prædicante Philippo recepisset Samaria verbum dei, & per eundem multa ibidem signa æderentur, nondum tamen spiritū sanctum acceperant. Quod cum audissent apostoli, qui erant Hierosolymis, miserunt ad eos Petrum & Ioannem, vt maiori quadam autoritate cōfirmarentur nouiter conuersi ad fidem. Miserunt autem, veluti si decerneret Senatus, fore ex repub. vt non Prætor, nō Legatus, non Proconsul, sed ipse per se Consul, Senatus, Princeps, administret difficilem, periculosamq; aliquam prouinciam aut bellum gerat. Quod nequaquā fuisse insolens aut nouū, Romanæ docent historiæ. Nec tamen propterea non erat inter Senatores maior, imo suprema, consularis potestas & autoritas. Quod idem, si ex sacratibi malis comprobari historia, audi ergo quid scriptum sit Iosue vigesimo secundo: Cum reuerterentur filij Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse à filijs Israel de Sylo, vt intrarent Galaad terram possessionis suæ, quam obtinuerant iuxta imperium domini, in manu Moysi vltra Iordanem, cum venissent ad tumulos Iordanis in terram Chanaan, ædificauerunt iuxta Iordanem altare magnitudinis infinitæ. Quod cum audissent filij Israel, & ad eos certi nuncij detulissent, conuenerunt omnes in Sylo, vt ascenderent & dimicarent contra eos: & interim miserunt ad illos in terram Galaad Phinees filium Eleazari sacerdotis, & decem principes cum eo, singulos de singulis tribubus. Vides hic à populo & multitudine filiorum Israel mitti Phinees, sacerdotem magnum in lege, filium Eleazari, filij Aaron, maximum & dignissimum in populo, & cum eo decem principes de singulis tribubus. Nunquid propterea desijt Phinees esse (quod de eo scribitur) dux eorum coram domino, aut nunquid illi decem principes tribuum propter hoc principes non fuerunt, quod à tribubus missi sunt? Quare nec Petri autoritati quicquam derogat, quod hoc pacto missus fuerit cum Ioanne ab apostolis: præsertim si etiam hoc

cogites,

A cogites, quod vna manentes, & necdum à se diuisi apostoli, communi consilio administrabant ecclesiam, cuius tametsi esset caput Petrus, modestia tamen ac humilitate aequabat, atque adeo submittebat se omnibus, nisi vbi opus erat meminisse autoritatis suae. Illud vero, quod ex Ioanne adducitur: Non est seruus maior domino, nec apostolus eo qui mittit illum, facile intelligis non pertinere ad propositum. Non enim ita missus est ab apostolis Petrus tanquam eorum apostolus aut nuncius: sed tanquam honoratissimus apostolici senatus, & princeps ecclesiae.

Restat nunc paucis respondere de Iacobo, quem in illo apostolorum concilio super quaestione legalium, volunt se extulisse super Petrum, à quo tota abfuit diametro. Fuit quidem hic vir admirabilis, tantae sanctitatis ac opinionis in populo (quod de eo testatur diuus Hieronymus) vt fimbriam vestimenti eius cuperent certatim attingere. Attamen quisnam hunc Hierosolymorum constituerit episcopum, si Chrysostomum interrogas, respondebit tibi à Petro totius orbis magistro illum constitutum fuisse, tantum abest, vt ipso fuerit superior. Ita enim scribit homilia octuagesima septima in Ioannem: Si quis, inquit, à me percontaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymis acceperit, responderem ego hunc totius orbis magistrum praeposuisse Petrum. Quod ipsum etiam attestatur beatus Anacletus martyr beatissimi Petri discipulus, & in cathedra successor, in epistola ad episcopos per Italiam, tametsi Petro hac in re etiam Iacobum & Ioannem Zebedaei filios adiungat, vt tunc communi adhuc apostolorum nondum à se diuisorum consilio gubernabatur ecclesia. Confirmat quoque (vt post audies) Etherianus ille. Quibus facile crediturus es, si & alia Petri acta perpenderis, quae quamuis ex plurimis paucula, & velut obiter perstringat Lucas, satis tamen ex eis constat, se inter apostolos gessisse Petrum, tanquam ad quem praecipua totius ecclesiae cura pertineret: praesertim si illam Matthiae electionem in sortem apostolatus in locum proditoris Iudae consideres attentius. Nam quamuis non per homines, sed per ipsum Christum primi illi eligendi fuerant in apostolatus ministerium, quos sibi & actae vitae, & resurrectionis suae testes habere voluisset, ea propter nec suffragijs fit electus Matthias, sed constitutis duobus, domino tota est commissa electio, missis sortibus. Attamen huius talis electionis, quantum ab humano opere pendebat, vnus (quemadmodum superius audisti) fuit autor Petrus.

Iacobus constitu tus episco pus Hierosoly morum a Petro.

B

Sed operaepretium est audire, vt Iacobum supra Petrum se extulisse videri velint. In illa ad apostolorũ ac presbyterorum, qui Hierosolymis erant, iudicium relata quaestione. Nam ex gentibus conuersi ad Christum legalibus onerandi essent oneribus, Petrus prior suam dixit sententiam, eos in totum liberos pronuncians, Iacobus deinde confirmauit eandem, etiã prophetico testimonio. Sed vt Iudaei Christi fideles facilius coalescerent cum conuersis ad Christum ex gentibus, restringendam nonnihil libertatem illam censuit, & paucula quaedam onera illis imponere. In cuius sententiam itum est à concilio, & scripta ad gentes epistola.

Hic te interrogo: Cum in concilijs quaedam discutienda proponuntur, nunquid non est vsitatum & commune, vt honoratior, & cuius inter omnes est maior autoritas, primus suam dicat sententiam, & qui sequuntur eandem aut approbẽt, aut mutent, aut addant aliquid, prout cuique visum fuerit? Plus enim vident multi, quàm vnicus: alioqui si autoritate tantum maiore

definienda erant proposita, quid opus erat concilio? Nunquid ergo illius continuo maior est inter omnes autoritas, cuius forte sententia (quod frequenter nouissimo accidit) probabilior est visa concilio? Petrus cum magna esset inter apostolos & presbyteros disceptatio, super quæstione proposita, pro sua inter omnes autoritate, prior dixit sententiam, cui si quædam addenda visa sunt Iacobo approbante concilio, nunquid propterea Iacobi maior erat, quàm Petri autoritas? Quod si insuper vtriusque perpendas sententiam, inuenies illam Petri continuo post præualuisse in orbem vniuersum. Illam vero Iacobi, quæ tunc placebat concilio, vix ad modicum perdurasse, sed mox fuisse abolitam, ita mirabiliter approbante vbique & confirmante deo Petri super omnes autoritatem. Petrus siquidem Christi fideles conuersos ex gentibus à legalibus oneribus liberos in totum pronunciauit, dicēs in hæc verba: Viri fratres, vos scitis quod ab antiquis diebus deus inter nos elegit, vt per os meum audirent gentes verbum euangelij & crederent: & qui nouit corda deus, testimonium perhibuit illis, dans illis spiritum sanctum, sicut & nobis, nihilque discreuit inter illos & nos, quum fide purificauerit corda illorum. Nunc ergo quid tentatis deum, vt imponatur iugum super ceruices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus, sed gratia domini nostri Iesu Christi credimus nos saluos futuros, quemadmodum & illi. Tacentibus autem cunctis ad hanc orationem Petri, & narrantibus Paulo & Barnaba, quanta per ipsos fecisset deus inter gentes, Iacobus Hebræorum episcopus, non ita liberos esse voluit conuersos ex gentibus, sed censuit scribendum ad eos, vt abstinerent ab immolatis simulacris, suffocatis & sanguine: quo facilius conglutinarentur Iudæis, qui inueterata ex lege consuetudine ab his abhorrebant vehementer. In quam sententiam placuit concilio ad conuersos ex gentibus scribere. Tu itaque nunc vide ac diiudica, an Iacobi & illius concilij, an vero vnius Petri per orbem obtinuerit sententia. Nunquid enim à sanguine & suffocato deinceps abstinuerunt Christi fideles, & non potius omnem creaturam dei bonam existimarunt, quæ cum gratiarum actione percipitur, tanquam iuxta Petri sententiam liberi in vniuersum ab oneribus legalibus? Quare non multo post illius concilij decretum Corinthijs suis ita scribit Paulus: Omne quod in macello venditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini siquidem est terra & plenitudo eius. Quod si quis vocat vos infidelium ad cœnam, & vultis ire, quicquid apponitur vobis, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Porro conscientiam dico, non tuam, sed alterius. Cur enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? Quod si ego cum gratia participo, cur ob id mihi maledicitur, pro quo gratias ago? Rursus Tito suo: Omnia munda mundis, coinquinatis autem, & infidelibus nihil est mundum. Iterum ad Romanos decimoquarto: Scio & confido in domino Iesu, quia nihil est commune per ipsum, nisi ei, qui existimat quid commune esse. Et ad Colossenses: Nemo vos iudicet in cibo & potu, aut parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum, hoc est, nemo vos veluti Iudæos in his discernat ab ijs, inter quos habitatis. Et hæc fere continuo post illius decretum concilij docuit & prædicauit apostolus: vt intelligas, non Iacobi & illius concilij, sed vnius Petri sententiam, etiam tunc statim obtinuisse per ecclesiam. Ita re ipsa comprobauit & confirmauit dominus, quod non frustra pro fide vnius Petri rogauerit, pro confirmatione aliorum in fide.

Acto. 15. C D

A Quæ ex Paulo obijciuntur, diſſoluere. CAP. XI.

NVnc ad ea, quæ de Paulo obiecta ſunt, nonnihil dicendum eſt: Tria autem ſunt, quæ obijciuntur. Primum, quod in nullo conceſſerit Petro, cum ſcribat Galatis ſuis nihil ſibi contuliſſe nec Petrum nec cæteros apoſtolos, qui erant Hieroſolymis. Secundum, quod Petro reſtiterit in faciem. Tertium, quod illum circunciſionis tantum, ſe vero gentium videatur facere apoſtolum.

Ad primum itaq;, quod dicitur Paulum in nullo conceſsiſſe Petro, hoc plane falſum eſt. Conceſsit Petro haud dubie plurimum, vt merito debuit, adeo vt eius ſpectandi cupiditate Hieroſolymam aſcenderit, cuius idem ipſe teſtis eſt. Non equidem humanum aliquid in eo paſſus. Neq; enim puto, inquit Hieronymus, apoſtolicæ fuiſſe grauitatis, vt poſt tantã triennij præparationem, humanũ aliquid in Petro voluerit aſpicere, ſed his oculis aſpexit eum, quibus & modo in epiſtolis ſuis videtur. Iuit autem non quidem diſcendi ſtudio, qui & ipſe eundem habuerat doctorem & magiſtrum ſanctum ſpiritum, ſed honoris deferendi gratia, adeo (inquit Theophylactus in dictam Pauli epiſtolam) illum venerabatur & coluit. De qua eius profectione in eandem epiſtolam ita ſcribit ſacer Ambroſius: Dignum fuit, inquit, vt cuperet videre Petrum, quia primus erat inter apoſtolos, cui & delegauerat ſaluator curam eccleſiarũ: non vtiq; vt ab eo aliquid diſceret, qui iam ab eodem autore didicerat, à quo ipſe fuerat inſtructus Petrus, ſed propter affectum apoſtolatus, & vt ſciret Petrus hanc illi datam licentiam euangelium prædicandi, quam ipſe acceperat. Veniens ergo ad eum hoſpitio receptus eſt, & manſit apud eum diebus quindecim, tanquam vnanimis apoſtolus. Hoc ideo manifeſtat, vt oſtendat ſe concordiam cum apoſtolis habuiſſe, nec in aliquo ab eis diſſenſiſſe, ſicut de eo ſuſurrabant pſeudapoſtoli, vt eum apud gentium diffamarent eccleſias, & ſua mala ſimplicioribus infererent, dicentes ea conuenire cum doctrina maiorum apoſtolorum. Hactenus Ambroſius. Vides itaq; quàm ſit falſum, Paulum in nullo conceſsiſſe Petro, quem è tam longinquo viſitauit honoris deferendi gratia, tanquam primum inter apoſtolos, cui delegauerat ſaluator curam eccleſiarum omnium.

Quod Paulus plurimũ cõceſſerit Petro.

B

Quod vero ipſe dicit ſibi nihil contuliſſe Petrum aut reliquos, qui Hieroſolymis erant apoſtolos, hoc voluit ſignificare, ſe quoq; Chriſtum, non Petrum aut apoſtolos habuiſſe ſui apoſtolatus autorem, atq; etiam euangelij quod prædicabat doctorem, quemadmodum & cæteri apoſtoli.

Ad ſecundum autem, quod ſe dicit Antiochiæ reſtitiſſe Petro in faciem. Scio hic affirmari à Clemente illo Alexandrino Origenis præceptore, non fuiſſe illum Petrum apoſtolorum principem, cui Paulus ſe reſtitiſſe ſcribit in faciem, ſed ex L X X. diſcipulis aliquem. Cuius ita meminit Euſebius libro primo hiſtor. eccleſiaſtic. Clemens vero, inquit, in quarto diſpoſitionum libro Cephæ mentionem facit, de quo Paulus dixit: Cum autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, & dicit eum vnum eſſe ex L X X. diſcipulis cognomine Petri apoſtoli. Hæc Euſebius. Fuit autem ille Clemens doctiſsimus diligentiſsimusq; noſtræ religionis aſſertor, apoſtolicis temporibus proximus, ea fere ſcribens, quæ ab apoſtolorum auditoribus ipſe acceperat. Siquidem Στρωματῶν libro primo enumerans, quos apoſtolicæ prædicationis viros repererit, ad quos ſe contuliſſet diſcendi ſtudio, & apud Achaiam, & apud Syriam, & in Oriente, & apud Paleſtinã, ad

De reprehenſione Petri a Paulo.

vltimum autem, inquit, in Aegypto magisterio vsus sum viri virtutis & scientiæ merito omnibus præferendi (Pantenum intelligit) Et illi quidem diuinæ doctrinæ veritatem, quæ sibi ab ipsis statim primis autoribus Petro, & Iacobo, & Ioanne, & Paulo sanctis apostolis tradita fuerat, tanquam patres filio commendarunt. Sed pauci patribus similes filij, tamen deo fauente per ipsos in nobis germinis apostolici plantata sunt semina. Hæc idem ipse Clemens. Qui dignus habitus est in ea ecclesia, cui secundo post apostolos loco apud Alexandriam ecclesiasticæ scholæ committeretur magisterium, vt doctoris eidem præesset officio post Antænum, cui primo post apostolos id mandatum erat officij. Habuit autem & discipulum & cathedræ suæ successorem illum vere admirandum Origenem. Quæ ideo hic libuit adscribere, ne leue putes huius viri hac de re testimonium. C

Hieronymi, Chrysostomi, & Theophylacti sententia, nõ fuisse seriam illã reprehensionem.

Deinde, vt donemus fuisse illum Petrum apostolũ, diui Hieronymi aduersus Augustinum haud improbabilis sententia est, simulatam fuisse illam reprehensionem Pauli. Nam quemadmodum Petrus cæteriq; apostoli, atq; ipse etiam Paulus, ob scandalum Iudæorum simulate seruarunt legalia, ita cum ex ea simulatione, quæ erat necessaria ad seruandos Iudæos à scandalo, scandalizarentur gentes, ei scandalo gentium Paulus simulata reprehensione occurrit, non quidem præsentibus illis Iudæis, sed gentibus ex Petri simulatione scandalizatis. Quo pacto vtrorumq; scandalum excluserunt, Iudæorum sua simulatione Petrus, gentium Paulus illa simulationis simulata reprehensione. Nam quod eodem concilio ipse etiam Paulus coram Iudæis simulauit se seruare legalia, quamuis liberrimus alioqui euangelicæ libertatis vindex & assertor, testatur Lucas Actorum XVI. Peruenit, inquit, in Derben & Lystram, & ecce discipulus quidã erat ibi, nomine Timotheus filius mulieris viduæ fidelis, patre gentili, cui bonum testimonium perhibebant, qui in Lystris erant & Iconio fratres. Hunc voluit Paulus proficisci secum, & assumens circuncidit eum propter Iudæos, qui erant in illis locis, sciebant enim omnes, quod pater eius erat gentilis. Vides hic Paulum videri voluisse Iudæis non solum ipse seruare legem, sed etiam gentes, quas conuertit ad Christum, docere ac persuadere Iudaismum. Quod autem simulate ob scandalum Iudæorũ vitandum, & vt hoc pacto magis se illis insinuaret, & non serio id fecerit, satis indicat Lucas, dicens eum hoc fecisse propter Iudæos, qui erant in illis locis, atq; idem ipse luculentissimus testis est, qui toties clamat, toties inculcat: Si circuncidemini, Christus vobis nihil proderit. Eadem ratione, eodemq; consilio totonderat sibi caput in Cenchreis tanquam persoluens votum, & rursus Actorum XX. Cum venisset Hierosolymam, salutatoq; Iacobo & fratribus, narrasset illis, quæ per eius ministerium fecisset deus in gentibus, responderunt illi dicentes: Vides frater, quot millia sunt in Iudæis, qui crediderũt, & omnes æmulatores sunt legis: audierunt autem de te, quod discessionem doceas à Moyse, eorum qui per gentes sunt Iudæorũ dicens, non debere eos circuncidere filios suos, neq; secundum consuetudinem ingredi, quid ergo erit? Oportet vtiq; conuenire multitudinem, audient enim te superuenisse. Hoc ergo fac quod dicimus. Sunt nobis viri quatuor votum habentes super se: his assumptis sanctifica tecum illis, & impende in illis, vt radant capita, & scient omnes, quia quæ de te audierunt, falsa sunt: sed ambulas & ipse custodiens legem, &c. Tunc Paulus assumptis viris postera die purificatus cum illis intrauit in templum, annuncians expletionem dierum purificationis, donec offerretur D

pro

A pro vnoquoque eorum oblatio,&cæt. Vides hic ex quorum cõsilio, & qua ratione ductus ipse coram Iudæis seruarit legalia. Non equidem serio, sed specie tenus & simulate,quo fidem faceret Iudæis falsam quidem, attamen pro eo tempore ipsis vtilem,falsa esse quæ de ipso audierant,quæ tamen nõ erant omnino falsa,quemadmodum eius epistolæ,maxime autem quę ad Galatas,testantur:& quod ambularet etiam ipse custodiens legem, quam tamen certum est eum non seruasse. Si itaq; etiam Paulus ob scãdalum Iudæorum declinandum toties inuenitur simulasse,non solum se obseruare legem,sed etiam gentes ad Iudaismum attrahere, vt in circuncisione gentilis Timothei,cum tamen reuera oppositum faceret e diametro,qua fron te ipse hanc simulationem reprehendisset in Petro?nisi (vt diximus ex diui Hieronymi sententia) & hæc quoque simulata fuisset reprehẽsio ad medendum scandalo gentium nato ex illa simulatiõe Petri. Quæ sicut ad hoc valebat cum fieret,ita quoq; eius conmemoratio, perindequasi seria fuisset,non erat inutilis Galatis,quos nonnulli pseudapostoli Iudaizare cogebant. Eadem est Chrysostomi sententia, in dictam Pauli epistolam: Qui hoc ipsum quod dicit Paulus:In faciem illi restiti,ita legit Græce, κατὰ πρόσωπον,id est,iuxta faciẽ,perinde quasi dixisset:In speciem. Etenim, inquit, si vere fuisset inter ipsos contentio,nequaquam præsentibus discipulis se in uicem increpassent,& cæt. Nunc autem vtilis erat,palam in speciem adhibita dissensio. Eidem sententiæ etiam Theophylactus subscribit in eandẽ Pauli epistolam. Postremo,quamuis etiam hoc daremus, quod tantopere volunt,nec nos omnino reprehendimus,Petrum illum apostolorum principem serio reprehensum a Paulo, nihil tamen hoc eius derogaret autoritati. Neq; enim incõueniens existimamus superiores ac præpositos nostros

B si aut aberrent in fide,aut alios verbo vel facto aberrare faciãt, admonere & charitatiue corripere,aut etiam publice eis verbo resistere, si hoc causa fidei postulet,quemadmodum postulabat in proposito, seu seriam,seu simulatã eam reprehensionem voluerimus. Ad quod induci exemplum hoc Pauli, haud grauatim admittimus.

Ad tertium vero illud,quod ex Paulo obijcitur, Petro commissas fuisse,non oues vniuersas,sed eas tantum quæ ex circuncisione. Siquidem circuncisionis ipsum apostolum,Paulus vocat,se vero gentium.

Dicimus Petro vniuersas Christi oues commissas, non solum, quæ ex Iudæis,sed multo magis,quæ ex gentibus, quas iam ascensurus ad patrem tertio illi commendauit,dicens:Pasce agnos meos, rege,pasceq; oues meas. Nullas omnino excepit,sed vniuersas eius regimini commisit,super quem ædificauit ecclesiam suam vniuersam. Cuius autoritati om̃es subiecit,quotquot essent in terris,dicens:Quodcumq; ligaueris super terram, erit ligatũ & in cœlis,vbi dicitur:quodcumq;,ibi excipitur nihil. Quare beatus Chrysostomus tractans dicta verba Christi ad Petrum: Tu es Cephas, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et quodcumq; ligaueris super terram,&c. Hæc,inquit,omnia quæ solius dei sunt, Christus pollicetur se daturum Petro. Ita & pater ad Hieremiam dicebat, sicut columnam ferream,& sicut murum æneum posui te. Sed ipsum quidem gentium pater hunc autem vniuerso orbi terrarum præposuit Christus. Idem in Ioannem dicit totius orbis curã Petro commissam a Christo. Similiter ille ter sanctus Leo sermone tertio de passione dominica (quod & superius audiuisti) vnus, inquit,de toto mundo eligitur Petrus,qui & vniuersarum gentium vocatio-

Vniuersas oues Christi commissas Petro

ni,& omnibus apostolis cunctisq; ecclesiæ patribus præponatur: vt quamuis in populo dei multi sint sacerdotes, multiq; pastores, omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnum & mirabile huic viro dilectissimi consortiū potentiæ suæ diuina tribuit dignatio, vt si quid commune cum eo cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per istum dedit, quicquid cæteris non negauit, &c. Diuusquoq; Gregorius: Cunctis inquit, euangeliū scientibus liquet, quod voce dominica sancto & omniū apostolorum principi Petro totius ecclesiæ cura cōmissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce oues meas. Quē euangelistæ locū tractans & explicans ille Theophilus: Cum, inquit, finitum esset illis prandium, Petro præposituram ouium orbis terrarum tradidit. Rursus in illud, quod Petro percontanti de Ioanne continuo post respondit Christus: Sic eum volo manere, &c. Tu me sequere: Te namq;, inquit, nunc dimitto ad orbis pontificatū, & in hoc me sequere. Sed & sanctissimi quoq; Bernardi hic libet verba adscribere. Cuius viri inter antiquos illos vere orthodoxos scriptores memoriam libenter insero, quod in eo in nouissimis his temporibus plane apostolicum spiritum renouasse deus, & exuscitasse videtur, haud minora per manus eius operatus signa ac prodigia, quā dudū p illos suos apostolos. C

Hic libro secundo de consideratione ad suum Eugenium, inter cætera scribit in hæc verba: Age, inquit, indagemus adhuc diligenter qui sis, quam geras videlicet pro tempore personam in ecclesia dei. Quis es? sacerdos magnus, summus pontifex, tu princeps episcoporum, tu hæres apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, ordine Melchisedec, dignitate Aaron, autoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctiōe Christus, & c. nec modo ouium, sed & pastorum tu vnus omnium pastor. Vnde id probē quæris? ex verbo domini. Cui enim non dico episcoporum, sed etiam apostolorum sic absolute & indiscrete totæ commissæ sunt oues? Si me amas Petre, pasce oues meas. Et paulo post: Cui nō planum est, omnes oues designasse? nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Rursus post alia pleraq;: Inde est quod alij singuli singulas sortiti sint plebes scientes sacramentum, deniq; Iacobus, qui videbatur columna vna ecclesiæ, vna contentus est Hierosolyma, Petro vniuersitatem cedens. Tandem concludens ait: Alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem vocatus es potestatis, aliorum potestas arctatur certis limitibus, tua extenditur & in ipsos, qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa extiterit, tu episcopo cœlū claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere, etiam & tradere Satanæ potes? Stat ergo inconcussum priuilegium tuum, tam in datis clauibus, quam in ouibus commendatis. Hactenus ille. Non igitur circuncisionis tantum, sed ouium vniuersarum, nec ouium modo, sed & pastorum, vnus omniū pastor constitutus est Petrus. Quem vniuerso orbi terrarum, cunctarum q; gentium vocationi, omnibus deniq; apostolis cunctisq; ecclesiæ patribus, vt iā audisti, præposuit Christus. Cur vero circuncisionis apostolus ipse dictus sit a Paulo, qui se gentium gloriatur apostolum, haud difficulter intelliges, si perpendas, & quod de seipso testificatus est saluator noster dicens: Nō sum missus, nisi ad oues quæ perierūt domus Israel. Et q̄d apostolis duodecim præcepit, cū eis daret potestatē spirituum immundorum, & vt curarent omnē languorem, & omnem infirmitatem, videlicet ne abirēt in vias gentium, nec Samaritanorū ingrederentur ciuitates: sed ite, inquit, potius ad oues perditas domus Israel. Quas suum populum, & oues gregis sui peculiariter sæpe vocat deus in scriptura. D

Cur Petrus circuncisionis apostolus dicatur a Paulo se glorianke apostolum esse gentium

A in scriptura. Quorum Christi mandatorum memores apostoli, etiam diu post acceptum spiritum sanctum, existimauerunt solis Iudæis missum fuisse verbum salutis, idq; tamdiu vsq; dum viso admonitus Petrus, primum omnium susciperet Cornelium Centurionem gentilem & incircuncisum hominem ad baptismum. Ad hoc igitur vsq; temporis, tam Petrus, quam vniuersi cum eo apostoli, solis Iudæis euangelizabāt verbum fidei. Vnde nihil mirum, si Petrus eatenus circuncisorum præcipue diceretur apostolus ad quos solos missum se dixerat Christus, missi etiā principio apostoli, ita quidem vt diu eis non reuelaret spiritus sanctus etiam gentibus communicandum euangelium in salutem. Cuius cum tempus iam adesset opportunum & placitum deo, siquidem Iudæis iam satis diuulgato euangelio, non Paulo, non Iacobo, non Ioanni, sed Petro, totius nimirum ecclesiæ summo pastori (quæ eatenus circuncisionis tātum fuerat) apparuit visio de cœlo, qua positus in mentis excessu vidit apertum cœlum, atq; inde vas quoddam veluti linteum magnum quatuor initijs alligatum demitti in terram, in quo erant omnis generis quadrupedia terræ, bestiæq; & reptilia & volatilia cœli, & facta est vox ad eum: Surge Petre, occide & manduca. Quo viso, vt post intellexit, admonebatur etiam gentes incorporare Christo, gentiū enim immundiciæ per quadrupedia terræ, bestias, reptilia, volatiliaq; significabantur. Quas deus intra linteum ecclesiæ recipere iam existimās opportunum, Petro præcepit primum, vt eas mactaret verbo dei quouis gladio vtrinque incidente penetratiori: deinde vt manducaret, hoc est, cibi more in ecclesię corpus traijceret, sibiq; conglutinaret vt ecclesiæ fundamēto. Et ne quis eū teneret scrupulus, ita etiam tertio est admonitus: & continuo post visionē venerunt a Cornelio quidam eius accersendi gratia, quatenus ipsum erudiret in ijs, quæ salutis suæ erant. Cum quibus proficisci iussus a spiritu, vt ac-
B cessisset ad Cornelium, eidem cum omni domo sua annunciauit regnum dei, hunc in modum exorsus: Re ipsa comperio quod non sit personarum respectus apud deum, sed in omni gente, qui timet ipsum, & operatur iustitiam, hic acceptus est illi. Sermonem, inquit, quem misit deus filijs Israel, annuncians pacem per Iesum, ipsi nostis, &c. huic omnes prophetæ testimonium ferunt, quod remissionem peccatorum accepturus sit per nomen eius, quisquis crediderit in eum. Et cum adhuc eo loquēte excidisset spiritus sanctus super omnes qui audiebant sermonem, obstupefactis miraculo his qui ex circuncisione venerant cum Petro, iussit eos baptizari in nomine domini. Per hunc itaq; Petrum totius ecclesiæ caput & magistrum, didicerūt primo & cæteri apostoli, quod & gentibus concesserat deus pœnitentiam ad vitam. Quare & exorta postea disceptatione non exigua, an gentes onerandi essent oneribus legalibus, in apostolorum desuper habito concilio, surgēs Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quod ab antiquis diebus deus inter nos elegit, vt per os meū audirent gentes verbū euangelij & crederēt.

Audis quid hic dicat Petrus, deum videlicet ab antiquis diebus elegisse, vt per os ipsius inter omnes apostolos audirent gentes verbum euangelij & crederent, vt qui antea fuerat solius circuncisionis pastor & apostolus, quippe quæ sola in ouili dominico eatenus continebatur, efficeretur etiam pastor gentium, quas cum placuisset deo etiam in ouile suum adducere, & ad agnitionem veritatis venire, elegit hoc fieri ministerio Petri, vt velut præuidens istorū calumnias, dominici gregis magis cōmendaret vnitatem, contestatumq; faceret vnicum ouile sub vnico pastore esse oportere.

Quod

Quod vero Paulus se gentium, Petrum vero circuncisionis facit apostolū, C
non eo pertinet, quasi gentibus tantum ipse euangelizauerit. Siquidem & ipse primum semper euangelizauit Iudæis per synagogas sed cū pene vbique ab illis contradiceretur sibi, dixit vna cum Barnaba: Vobis oportebat primum loqui sermonem dei, sed quoniam repulistis illū, & indignos vos iudicatis æterna vita, ecce conuertimur ad gentes. Merito igitur se gentiū gloriatur apostolum, in quas præcipuus laboris eius fructus enituit. De Iudæis gloriari nō audet, a quibus pene vbique male acceptus est. At Petro, cui totius ouilis cura commissa est, æquus pene fructus fuit, & in Iudæis & in gētibus. Sed quoniam Iudæis primum loqui oportuit verbum dei, primus quoque labor eius ad eos in ouile Christi sibi commissum introducendos maximo cum fructu ac prouentu desudauit, adeo vt vnico primoque eius sermone, quem ipso die pentecostes habuit, tria millia circiter animarum conuerterētur ad Christum. Quare ea ratione in illo principio merito vocatus est a Paulo circuncisionis apostolus. In qua tum fructus eius cernebatur maximus. Sed postea nihilo secius nec minori fructu laborauit in gentes, quam ante in circuncisionem fecerat. Cum enim (vt beatissimi Leonis verbis dicamus) apostoli duodecim accepta per spiritum sanctum, omnium locutione linguarum imbuendum euangelio mundum distributum sibi terrarū partibus suscepissent, & beatissimus Petrus princeps apostolici ordinis, iam populos qui ex circuncisione erant, erudierat, Antiochenam ecclesiam, vbi primum Christiani nominis dignitas est orta, fundauerat, & Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam atque Bithyniam legibus euangelicæ prædicationis impleuerat, ad arcem Romani destinatur imperij: vt hic sicut esset terrenus imperator & rector orbis, ita & ibidem præsideret hic pastor qui præsul esset & caput ecclesiæ totius. Qua de re in hæc etiam verba scribit ille Cæsarieñ. Eusebius, Simonis magi ex Iustino & Irenæo enarrans historiam, & quemadmodum maleficis suis artibus ita dementauerat Romanos vt diuinos sibi honores impenderent. Sed non in longum, inquit, permanet fraude quæsita diuinitas. Continuo namque in ipsis Claudij temporibus, clementiæ diuinæ prouidentia, probatissimum omnium apostolorum & maximum fidei magnificentia, virtutis merito primorem principem Petrum ad vrbem Romam, veluti aduersus humani generis communem perniciem repugnaturum deducit, ducem quendam & magistrum militiæ suæ scientem diuina prælia & virtutum castra ductare. Idem in chronicis suis in Claudij Cæsaris annum secundum scribit his verbis: Petrus natione Galilæus, Christianorum pontifex primus, cum primum Antiochenam fundasset ecclesiam, Romam proficiscitur, vbi euāgelium prædicans viginti quinque annis eiusdem vrbis perseuerat episcopus. Audis itaque Christianorum omnium, non Iudæorum pontificem primum Petrum, qui Romanæ vrbis, orbis & gentium dominæ, annis XXV. episcopatum tenuit. Cuius curæ vt vniuersa Christi ecclesia commissa est, ita vt in vniuersam se extenderit, adhuc volo ex Hugonis Etheriani verbis clarius intelligas, qui Emanuelis Constantinopolitani imperatoris temporibus suos Græcos a schismate ad matris gremium reducere satagens, de Petro & eius successoribus Romanis pontificibus scribit in hæc verba: Ex ipsa, inquit, rei euidentia liquido apparet, quod Petrum eiusque successorem Christus principem & caput, non modo Latinorum, Græcorum, Occidentis & Septentrionis vniuersi: verum Armeniorum, Arabum, Iudæorum, Madianitarum, Amalechitarum,

[Margin: In sermone de Petro & Paulo.]

[Margin: Eccles. historiæ lib 2.] D

A chitarum, & totius Orientis & Meridiani climatis in perpetuum cõstituit. Ob quam rem occidui solis limites vniuersi Petri successorem vsq; nunc sibi dominum recognoscunt, & sub illo præsule diriguntur. Quod omnem ab vtero & gremio matris errantem facere opportunum est. Petrus enim magnus Christi apostolus, in omĩbus fere ciuitatibus, Syriæ, Cappadociæ, Phrygiæ, Macedoniæ, Ellades, Epyri, Siciliæ, Italiæ, Galliæ, Hispaniæ ac extremitatum episcopos ordinauit: etenim Iacobus eius fauore Hierosolymorum thronum tenuit, deinde Enodium Antiochiæ ordinauit: Tharsi Vrbanum, Epaphrodytum Lyciæ, Figellum Ephesi, Smyrnæ Apellem, Philippis Olympam, Thessalonicæ Iasonem, Sylam Corinthi, Patras Erodiana, Tauromenij Magnum, Alexandriæ Marcum. Amplius autẽ in Niceæ, Nicomediæ & Thraciæ partibus, similem apparatus est ordinẽ, te eadem factum iri suis successoribus commendauit. Hactenus Etherianus ille.

Cuius pium studium vtinam æmulari potius conarentur nostrates homines, quam addere ignem incendio, & labefactatam vna cum ecclesiasticę hierarchiæ vigore religionem Christianam funditus euertere, prudentes facti illorum miserando deplorandoq; exemplo, quos iamdudum dedit dominus in direptionem nationum barbararum, & in conculcationem omnium bestiarum agri: & abiecit a facie sua, eo quod deseruerunt ecclesiastici ædificij fundamentum. quod separati sunt a cathedra Petri, sicut quondam Israel a domo Dauid. Sed hæc satis superq; ad dictã obiectionem fuerint. Nam quod totius ouilis dominici pastor constitutus sit Petrus, & qua ratione in illo principio, non incongrue dictus sit a Paulo circuncisionis apostolus, ex his satis perspicuum arbitror.

B Aduersus illorum calumnias, qui Petri cathedram, eiusq; in ecclesiastico primatu successores nobis in dubiũ reuocãt, catholicæ veritatis assertio. CAP. XII.

Mirum est, quam nihil non permittat sibi quorundã impudentia, qui excæcati odio plusquam diabolico in hierarchiam ecclesię, nullum non mouent lapidẽ, quo turbent & confundant omnia. Qui cum vident sibi non succedere de Petro, vt eum redigere possent in ordinem, saltẽ cathedram eius, & qui sibi successerũt in ecclesiasticæ hierarchiæ primatu, in dubium nobis reuocare conantur. De quo tamen ad hęc vsq; secula dubitauit nemo. Vt enĩ fuerit, inquiunt, ecclesiæ Christi necessarium sua hierarchia contineri, in qua vnius supereminenti summaq; autoritate, inferiores oẽs in officio continerentur, sitq; ea data Petro a Christo, quid hæc tandem ad Romanã ecclesiã, & eius pontifices, de quibus nullum verbum dixit aut constituit Christus? Quin potius videri ad Hierosolymitanam ecclesiam (si ad quam omnino) hoc pertinere priuilegiũ, quã prę Romana multo potioribus prærogatiuis a saluatore nostro decoratã cõspicimus: vt in qua dñs noster Iesus Christus salutem humani generis operari dignatus est, in qua primũ de crucis patibulo coruscauit euãgeliũ, in qua idẽ ipse dux & legislator noster suam legem docuit, docuere etiã primũ omnium oẽs apostoli, & primã illã sanctissimamq; Christo congregarũt ecclesiã. Videri siquidẽ ex his rationibus illi magis deberi ecclesiasticæ hierarchiæ primatũ, quã Romanæ ecclesiæ: pręsertim quũ de illa lõge ante prędictũ sit per prophetam: De Sion exibit lex, & verbum domini de Hierusalem. Et hactenus quidem illos obijcientes audire tolerabile est, & respõdere operæprecium. Siquidẽ rationem a nobis exigunt, cur potius Romanos, quã Hierosolymitanos aut Antiochenos episcopos (quãdoquidẽ Antiochię suã

Ratiões, quibus cathedra Petri nobis reuocatur in dubium.

Petrus

Petrus cathedram primum tenuit) dicamus successores Petri, in ecclesiasticæ hierarchiæ primatu, illacq; principali ecclesiastici regiminis autoritate. C
Cum de Romana ecclesia eiusve priuilegio, nihil vnquam specialiter statutum videatur a Christo.

Sed illorum plane intolerabilis est cœcitas & impudentia, qui tot retro seculis, toti ab initio vsq; nunc ecclesiæ, impudentissime reclamare non erubescunt, & plusquam prodigiosa temeritate ac pertinacia affirmare, quod Petrus Romæ nunquam fuerit, quo Romanis pontificibus Petri successionem autoritatemq; derogent, atq; ita omnem ecclesiasticam hierarchiam, omnem superiorem autoritatem, tollant e medio, & ex ea, quam Christus instar castrorum ordinatam instituit, ecclesia nobis Babylonem ædificent. Itaque prioribus illis haud irrationabiliter quærentibus ante respondentes, dicimus: Quod si ex ijs atq; eiusmodi rationibns, quas ijdem commemorant, constaret in ecclesiastica hierarchia priuilegium & autoritas, haud esset improbabilis eorum sententia, nec immerito Roma Hierosolymæ cederet. Sed non ab his rebus parari prærogatiuam & priuilegium loci aut ecclesiarum, certum est: sed dei verbo atq; ordinatione, cuius iudicia sunt abyssus multa. Neq; enim ignoras in illa lege veteri, quam miranda fecerit deus, primum in Aegygto, cum inde educeret populum suum in manu forti & brachio excelso: deinde illis quadraginta annis in deserto, qualia non fecit in terra promissionis, non Hierosolymæ, sed in monte Sinai tradidisse legẽ, tanta cum maiestate, in tot prodigijs & signis, & illic construxisse vetus illud tabernaculum, totamq; eam faciem illius synagogæ decentissime sapientissimeq; ordinasse. Attamen non in Aegypto, non in Arabiæ desertis, non in monte Sinai erat locus ille, cui cathedræ illius synagogæ (quam post audies) prærogatiuam constituerat dominus: sed vbicunq; cum tabernaculo & arca fœderis resideret summus eorum sacerdos & pontifex. D

Vt comprobetur in Romana ecclesia hæreditario quodã iure cõseruari Petri autoritas.

Cum itaq; dicis Romanæ ecclesiæ nullam mentionem factam a Christo, per quam se possit efferre super omnes totius orbis ecclesias, & hunc sibi vendicare primatum, tanquam ipsa sit ea cathedra Petri, in qua hæreditario quodam iure dicta Petri conseruetur & perpetuetur autoritas: oblitus hic mihi videris eorum, quæ primo libro demonstrauimus de autoritate traditionis ecclesiasticæ, aut consensus ecclesiastici: quæ sicut scripturarũ omnium nobis autoritatem statuit, ita quæ sine scripto nobis commendat, ad nos perducta ab initio, non minoris apud nos sunt ponderis & fidei, quã si perscripta essent ab euangelistis omnibus.

Superius audiuisti & post luce clarius adhuc intelliges, eum fuisse totius ab initio catholicæ ecclesiæ sensum, eam sententiam de cathedra Petri et eius successoribus in ecclesiasticæ hierarchiæ primatu. Hoc enim omnes ab initio recognouerunt semper in Romana ecclesia & pontificibus eius, quibus ea in re ab initio ad nostram hanc vsq; ætatem nulla vnquam controuersia facta est.

Quod itaq; dicis, Romanæ ecclesiæ a Christo nullam factam mentionem, qui scis obsecro? Quia, inquis, non legitur apud euangelistas, aut Lucam in Actis. Ipsius iam euangelij parum hic meminisse videris, in quo testatur euangelistarum præcipuus, plurima & præcipua quæq; fidei mysteria non docuisse apostolos in carne cum eis manẽtem (quæ sola persequuntur euangelistæ) sed reseruasse vnctioni spiritus: vt non dicam cum eodem euangelista, nec omnia dicta actaq; Christi in terris perscripta ab eisdem.

Qui

A Qui igitur nosti hoc non fuisse vnum vel ex præcipuis (vt ex quo totius ecclesiæ pendet vigor, disciplina & vnitas) quæ Christus docuit apostolos vnctione spiritus? Præsertim cum ea de hoc fuerit totius ab initio ecclesiæ cōcors sententia. Scribit, vt audisti, ille Anacletus beatissimi Petri discipulus, & tam in eius cathedra, quam glorioso martyrio successor, Romanam ecclesiam non ab apostolis, sed ab ipso Christo saluatore nostro primatū obtinuisse & eminentiā potestatis super omnes ecclesias vniuersumq; adeo gregem Christi. Ad eius pontifices tanquam successores Petri pertinere illa vniuersa, quæ eidem Petro dicta sunt a domino. Illa quoq; Alexandrina synodus tot sanctorum episcoporum cum suo Athanasio Romano pontifici tanquam Petri successori scribeñ. Tu es, inquiunt, Petrus (potestate videlicet) tibi claues regni cœlorum commisit, & ligandi soluendiq; in terris & in cœlis potestatem. Et tu negas Romanæ ecclesiæ a Christo vllam factam esse mentionem? Romanæ ecclesiæ ab Christo stabilitū primatus priuilegium.

Præceptum erat illis in synagoga veteri, vt difficile omne & ambiguum iudicium referrent ad locum quem inter eos elegisset dominus, & facerent iuxta omīa, quæ inde annunciarentur, & quæ præciperet ille, quisquis pro tempore illi loco præsideret. Qui autem, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Referebat ergo & illos magnopere scire, quis esset ille locus eiusmodi inter eos prærogatiua priuilegioq; sublimatus & cui talem reuerentiam, tamq; districtam obedientiam debebant. Neq; tamen etiam ibi in vniuersa lege vsquam hic erat nominatim constitutus a legislatore, sed is erat locus ille, in quo cum arca fœderis residebat summus sacerdos, vbicunq; tandem fuisset ille, qui nec Hierosolymis fuit ab initio, sed
B aliquot annorum centenarijs permansit in Sylo.

Hoc tamen erat diligentissime constitutum in lege, quisnam summo sacerdotio perfungi deberet, nempe Aaron & qui de semine eius legitima illi ordinatione succederent. Ita & in nostra ecclesia, non Romæ, sed Petri a legislatore nostro, diligentissima mentio facta legitur. Ipse constitutus inter nos summus sacerdos & pontifex. Quare & locus ille, cui is præsidebat, eiusq; cathedra insignita est illo singularis supereminentisq; autoritatis priuilegio. Cum Petro venit loco autoritas, vbicunq; tandem is resideret, non Petro a loco. Romanæ tamen ecclesiæ (quam sibi in totius orbis domina ille totius orbis magister, vt beati Chrysostomi verbis dicam, sedem elegit, & in qua ille Christianorum pontifex primus, vt loquitur Cæsariensis Eusebius, postquam Antiochenam fundasset ecclesiam viginti quinq; annis prædicans euangelium Christi, episcopus perseuerauit) in morte cum suo sanguine confirmauit ac stabiliuit dignitatem illam, & Clementi successoribusque in eadem suis, eandem autoritatem potestatemq; tradidit, quam acceperat ipse a Christo. Cuius is ille ipse Clemens haud vanus testis est, ad Iacobū fratrem domini, ad quem scribens de Petri excessu, suæ etiam ipsius ordinationis his verbis meminit: Symon, inquit, Petrus vbi finē vitæ suæ adesse sensit, in corona fratrum positus, apprehensa manu mea: Hunc, inquit, episcopum vrbis constituo, &c. Ipsi trado a domino mihi traditam potestatem ligandi & soluendi: vt de omnibus quæcunq; decreuerit in terris, hoc decretum sit in cœlis. Itaq; B. Innocentius ad Alexandrum Antiochenum episcopum, de priuilegio loquens sedis Antiochenæ, ex antiqua patrum atque apostolorum constitutione: Vnde, inquit, aduertimus, nō tam propter

ciuitatis magnificentiam hoc eidem attributum, quam quod prima primi C
apostoli sedes esse monstratur, vbi & nomen accepit religio Christiana, & quæ conuentum apostolorum propter se fieri celeberrimum meruit, quæq; vrbis Romæ sedi non cederet, nisi quod illa in transitu meruit, ista suscepto apud se consummatoq; gauderet. Et B. Ambrosius dicens Romani imperij latitudinem diuina prouidentia præparatam vocandis in vnitatem Christi corporis nationibus, non tamen cōtentam fuisse Christianam gratiam, eosdem quos Roma limites habere affirmat, vt quæ iam tum multos populorum sceptro Christi subdiderit, quos armis suis illa non domuit. Quæ tamen, inquit, per apostolici sacerdotij principatum amplior acta est arce religionis, quam solio terrenæ potestatis. Vides quomodo dicat ille, Romæ apostolici sacerdotij residere principatum, & per illum factū longe ampliorem arce religionis, quā vnquā fuerit solio imperialis aut terrenę potestatis.

Cur vero Romæ quam Hierosolymæ potius voluerit esse Christus sedem cathedramq; Petri, in qua velut hæreditario quodam iure successione perpetua continuaretur illa Petri autoritas: quis cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Forte id factum est propterea nō solum, quoniam in vltionem mortis Christi erat euertenda funditus, nec relinquendus in ea lapis super lapidem: sed etiam quo cæcam illam & carnalem confunderet Iudæorum peruicaciam, expectantium Messiam suum regnaturum in Hierusalem. In quo errore fuisse etiam ipsos Christi apostolos, id post, quam ante eius passionem & resurrectionem, indicat illa filiorum Zebedæi ambitio in regno eius sedendi ad dexteram & ad sinistram. Verba quoq; discipulorum euntium in Emaus ad Christum, insuper apostolorū omnium interrogatio, qua iam ascensurum ad patrem percontabantur, nū in eo tempore esset regnum restituturus Israeli? D

Sed quid hic verbis pugnare opus est, cum res ipsa loquatur, & euidentissimum de se perhibeat testimonium? Certum est enim Hierosolymitanam sedem ex apostolorum ordinatione, non solum inter principales nullum ab initio locum accepisse, sed subiectam fuisse metropolitano Palestinæ prouinciæ Cæsariensi episcopo. Id quod decretum Niceni concilij adhuc testatur, & clarissime indicat. In quo dum sanctiss. illi patres Hierosolymitanam sedem honorare vellent ob loci reuerentiam, antiquam tamen illam apostolorum ordinationem inuertere, nephas existimarunt, sed statuerunt in hunc modum: vt episcopo Hierosolymorum antiquitus tradita honoris prærogatiua seruetur, manente nihilominus & metropolitani ipsius prouinciæ dignitate. Audis vt ab antiquo Hierosolymitana ecclesia subdita fuerit Palestinæ metropolitano Cæsariensi episcopo, qui tamen nec ipse erat inter principalium sedium antistites.

Quod si rem ipsam perpendas diligentius, clarissime intelliges omnes illas primas principalesq; sedes, quas ex apostolorum ordinatione primitiua agnouit ecclesia, non nisi ex vnius Petri autoritate tanquam ecclesiasticæ hierarchiæ principis, præ cæteris accepisse dignitatis prærogatiuam & excellentiam: cæterorum apostolorum, quamuis ex communi omnium ordinatione, nullam prorsus ea in re rationem habitam. Tres equidem sedes principales ac patriarchales fuisse leguntur illa prima ætate nascentis ecclesiæ, ex ordinatione apostolica. Romana prima, cuius ad mortē vsq; Petrus perseuerauerit episcopus. Alexandrina secunda, cui idem ipse de latere suo Marcum transmisit episcopum. Antiochena tertia, cui etiam ipse aliquādiu præsederat,

A præſederat,& primam in ea cathedram ſuam tenuerat.In qua deinde, Ro-
mam profectus,Enodium pro ſe ſubſtituit epiſcopum, atq; eo ſublato ſan-
ctum Ignatium. Tu igitur mihi reſponde,quid cauſæ, quod poſt Romanā
eccleſiam,totius ſemper orbis conſenſu prælatam omnibus, vt cui ille toti-
us eccleſiæ ſummus pontifex præſidens Petrus, moriēs ſuo ſanguine eam
dignitatem ſtabiliuit,non Epheſus,in qua tot annis præſedit ille tonitrui fi
lius,ille diſcipulus,quem ſingulari amoris prærogatiua dilexit dominus, Io
annes qui ſupra pectus eius in illa ſacra cœna recubuit, non Hieroſolyma,
cui præfuit ille mirabilis Iacobus frater domini, & ipſe vnus ex colūnis (vt
Paulus loquitur) & apoſtolorum præcipuis,non reliquarum vlla ciuitatem
quibus cæteri præfuere apoſtoli : ſed Alexandria cum Marco, non apoſto-
lo,ſed Petri diſcipulo honorem ſecundum,& Antiochia cum Enodio tum
Ignatio tertium locum inter omnes totius orbis acceperunt eccleſias? Mihi
ſane nihil aliud hinc datur intelligere,quam hac ſua ordinatione diligentiſ-
ſime voluiſſe in vnum apoſtolos,omnem in poſterum de principatu in ec-
cleſiaſtica hierarchia ambiguitatem & contentionem tollere,dum ex vni-
us Petri autoritate viderent omnes,omnem eſſe in eccleſijs omnibus digni-
tatis & prærogatiuæ præeminentiam. Et hactenus nō irrationabiliter quæ
rentibus de ſede & cathedra Petri , cur eam Romanam eccleſiam tota ab
initio tenuit & confeſſa eſt Chriſti eccleſia, eiuſq; pontifices, tanquam Petri
in autoritatę & primatu eccleſiaſtico ſucceſſores,rationem reddidimus.

Aduerſus eorum impudentiam,qui negant Petrum Romæ fuiſſe,catholicæ ec-
cleſiæ conſenſum aſſerere. CAP. XIII.

NVnquam puto eo ſe prorupiſſe amentiæ vniuerſos in vnum o- Stupēda
B mnibus retro ſeculis hæreticos , vt pro ſua ſtatuenda impietate impudē
quiſquam auſus fuerit negare certiſſimam omnium ſeculorum, tia hęre-
omnium ſcriptorum,omnium nationum & gentium cōſenſu ce- ticorum noſtri tē
lebratam & comprobatam hiſtoriam , cuius in hodiernum vſq; diem certa poris.
viſuntur veſtigia,extantque præclara venerandæ vetuſtatis, & quæ omniū
totius orbis celeberrimo loco longe ante mille annos celebrata ſunt, certiſ-
ſima monumenta.Quod nunc audent quidam omnium mortalium impu-
dentiſſimi,negantes Petrum vnquam fuiſſe Romæ,quo Romanis pontifi
cibus(cum vident omnia alia non ſuccedere) Petri illam ſucceſſionem auto
ritatemq; derogent. Quod ſi obtinerēt, omnem eccleſiaſticam hierarchiā,
omnem ſuperiorem autoritatem e medio ſuſtuliſſe confidunt, &(quo ten
dit vniuerſus eorum conatus)omnem plane religionem e mentibus homi
num.Id quod conſequi continuo neceſſe eſt,ſi ab eccleſia ſuum tollas ordi-
nem,ſuam illam ſupereminentem vnius autoritatem,ſi faciamus licere cui
que id ſentire ac dicere,quod ſibi viſum fuerit. In qua licentia quid vſquam
erit inter nos conſonum ? & non potius tot de religione ſententiæ, quot ca-
pita ? Vbi, quæſo , ſe ſiſtet hominū impudentia, poſtquam ſemel refractis
modeſtiæ clauſtris,contempta autoritate eccleſiæ quiſq; præ alio comminiſ
ci conatur abſurdius ac magis impium aliquid? Ita nunc videmus omnia illa
peſtilentiſſimarum hæreſium portenta cateruatim accertatim proruere,re
uocariq; ab inferis,quin & noua,magiſq; horrenda emergere quotidie.Imo
hic vide,obſecro,quo tandem hoc malum euaſerit ? vt illos nihil pudeat tā-
to conſenſui,tot ſeculorum totius orbis,tot ſcriptorum,tot hiſtoriarum in-
dubitate per tot ſecula fidei ſe obijcere,& cōtra ſtatuere, quicquid vel ebrijs

vel somniantibus apparuit. O impudentiam cæcam & impudentissimã cæcitatem, vt semel pertractis pietatis religionisq; legibus, in profundũ præcipitata nullum amplius modum nosti, nusquã subsistere, sed prolabi semper in peius & in deterius? Et hi sunt illi noui scilicet euangelij præcones, apud quos præ se desipiunt sanctissimi illi, quotquot fuerunt, doctissimiq; patres nostri orthodoxæ ecclesiæ proceres & columnæ, quibus errauerunt quotquot fuerunt, sacrosancta illa œcumenica concilia, quæ vniuersa Romanos pontifices recognoscunt & venerantur vt successores Petri (quemadmodum suo loco vbi de concilijs pertractabimus post commodius audies) & post tot secula, in se solos iam tandem peruenisse regnum dei, & totas miserationum dei diuitias gloriantur. Hi sunt, inquam, qui apud rudem in doctumq; populum, leuesq; mulierculas, plenis buccis vociferantur: Verbum domini, verbum domini: euangelium, euangelium, cui e diametro aduersantur homines vanissimi & ignorantissimi, quos excæcauit superbia. Quorum fructus proh nimis iam sunt manifesti. Non illi spiritales digni deo, sed carnales, sed diabolici, nempe detractiones, seditiões, blasphemiæ, rapinæ, sacrilegia, stupra, incendia, strages hominum infirmorum, qui eorum opera suffocati sunt in sceleribus iuistita prouidente suis infinita misericordia dei, & dante metuentibus se signum, quo fugere possint, saluariq; a facie arcus. C

Sed forte, inquies, necessaria ratione, aut euidenti scriptura, aduersus cuius autoritatem nec angelis quidem de cœlo, si aliter annunciarent, credi voluit Apostolus, tot retro actis seculis & scriptoribus reclamare coacti sunt, & dissentire a tota, quæ hactenus fuit, Christi ecclesia.

Non licere ob vllam scripturarũ aut rationum euidentiam dissentire a communi, qui ab initio fuit, consensu ecclesiæ.

Ego vero nulli omnino hominum licere existimo, ob quascunq; euidẽtes (vt sibi videretur) scripturas dissentire a communi qui hactenus ab initio fuit, consensu ecclesiæ, & proprium aliquid nouumq; inducere. Hoc enim est in deserto Christum quærere aut in latibulis domorumq; penetralibus vbi eodem teste frustra quæritur, sed inuenitur in corpore catholicæ ecclesiæ, atq; eius consensu, quem nobis indicat (vbi is alias parum pateret) illarũ aquilarum consensus & congregatio: vbi enim illæ congregantur, ibi corpus, ibi Christus & veritas. D

Nec de scripturis quicquam loquitur Apostolus, sed de ecclesiastica traditione, quam ab apostolis acceptam, velut per manus succedentium sibi patrum & episcoporum continua successionis serie ad nos transmisit illa primitiua Christi ecclesia. Aduersus hanc, nec sibi, nec apostolis, nec angelis de cœlo, si aliter annunciarent, quicquam vult credi Apostolus. Nõ enim dixit: Si quis præter id quod nos, aut Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes, cæteriq; apostoli scripsimus, sed: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, ex traditione nimirum nostra & apostolica, præter id quod euangelizauimus vobis, viua videlicet traditione (nam eatenus nihil scripsisse legitur Galatis quos alloquitur) anathema sit. Vides itaq;, non loqui illum de scripturis apostolorum aut euangelistarum: sed de viua sua & apostolorum traditione: quam sine scripto ad nos perlatam libro primo demõstrauimus.

Et quæ tandem esset plusquam diabolica hæc arrogantia, & superbissima de se præsumptio, aliquem sibi persuadere, vnum se rectius intelligere scripturas, quam eas vniuersa ab initio intellexit orthodoxa ecclesia? quam inflexibilẽ columnã, roburq; & firmamentũ veritatis prædicat Apostolus, & cũ ea tot illæ secũ congregatæ aquilæ, tot sanct. doctissimiq; patres, quorũ omne

A omne studium, omnis meditatio, omnis voluntas diuque noctuq; fuit in lege domini, in quibus viguisse eundem illum Christi spiritum quo scripturæ dictatæ sunt, idem ipse Christus certissimus testis est, qui per manus eorum innumeras virtutes & miracula ædidit, testis quoq; vita eorum plane euangelica, spiritalis in carne, & in terra cœlestis conuersatio. Sed supra frequenter audisti, quisnam sit hæreticus, quem tanquam deploratum ac irremediabilem, imo tanquam certam contagiosamq; pestem vitare iubet Apostolus, nempe qui a communi ecclesiæ sententia propriam ac diuersam, quam e regione statuat, eligit.

Sed vt intelligas, quam nugacibus futilibusq; ratiunculis audeāt hi vniuersæ ecclesiæ se opponere (scripsit enim quidam ex his Antichristi apostolis non exiguum hac de re libellum) hæc summa est nugacissimorum, quæ ineptissime profundit, verborum, quamuis mortalium omnium longe sapientissimus, doctissimusq; sibi videatur. Non meminit, inquit, Lucas in Actis apostolicis aduentus Petri in vrbem Romā. Quin potius ex eodem constat illum interfuisse Hierosolymis apostolico illi concilio super quæstione legalium, quod vt minimum XVII. aut XVIII. annis post ascensionē Christi celebratum est. Ante quod si vera esse debeant quæ de eo scribuntur, iamdudum debuerat fuisse Romæ. Sed nec Paulus, aut ad Romanos, aut Romæ scribens Petri vllam mentionem facit. Præterea & inter scriptores, quo primum tempore eo peruenerit, haud satis conuenit: sed hi in vnū alij in alterum Claudij annum tradunt hoc accidisse. At constat, inquit, discordiam in scriptoribus falsitatis esse argumentum, vt contra est veritatis concordia. Hæc, inquam, summa est scripturarum & rationum omnium, quibus fulti audent reclamare tot seculis, tot scriptoribus, tanto totius orbis consensui, audent dicere, viri scilicet modestissimi & prudentissimi, mētitos Clementem & Anacletum Petri discipulos & in cathedra successores, quæ de suo nobis magistro prodiderunt. Ignatium quoq;, Polycarpū, Dionysium, Papiam Hieropoliten, etiam Petri & apostolorum discipulos. Egesippum insuper, Dionysium alterum, Irenæum, Clementem Alexandrinū, Tertullianum, & quotquot illo seculo vixerunt, patres sanctissimos & doctissimos: qui aut viderunt ipsi in humanis apostolos, aut non supra vnius hominis ætatem ab eis abfuerunt. Mentitos etiam post illos & Origenem, & Cyprianum, & Athanasium. Eusebium quoq; Cæsariensem, Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Chrysostomum, Leonem, Gregorium: breuiter vniuersos, quicunq; hac de re prodiderunt aliquid. Decepta præterea tot sanctissimorum patrum œcumenica concilia, quæ (quod post clarius intelliges) Romanam ecclesiam, Petri cathedram in qua hæreditario quodam iure suprema illa ecclesiastici regiminis autoritas, & alligandi soluendiq; potestas perpetuo seruaretur, semper cognouerunt. Et si his credimus, a morte Petri in hunc vsq; diem ignorauit orbis vniuersus, vbi nam mortuus sit ille apostolorum omnium princeps, scilicet inter apostolos adeo obscurus & ignobilis, & ignotissimo aliquo, nescio quo, orbis angulo delitescens ac trucidatus, vt nec vitæ, nec mortis eis certum vllum ad nos peruenerit indicium: & adhuc misere deciperemur omnes, nisi isti plusquā Argi ac Lyncei, propicijs tandem superis nunc demum nobis succurrissent, clarius nimirum nunc intuentes tot retro actis seculis, & tam longe nos præcedentem historiam, quam qui aut præsentes, aut proximi eidē affuere. A quibus propediem expectamus, & nouam geneseos huius mundi enarrationē. Quan-

Rationes, quibus persuadent Petrū nō fuisse Romæ.

B

doquidem æque credibile est, & illum Moysen cæcutiuisse ob senectutem, neq; tam longe, neq; tam acute retro ac post se cernere potuisse, quam nunc isti vident. C

Quos si quis percontari pergat, vnde ergo hæc tam impudens in orbẽ introducta sit fabula, aut quis eam ita persuaserit mortalibus omnibus, eadem modestia & sapientia respondent nobis confictam fuisse a Romanæ curiæ palponibus: qui Romanam ecclesiam, mediante Petro, primatum accepisse super omnes mundi ecclesias videri volunt, repugnantibus (vt dicunt) omnibus ferme historijs ipsiusmet Christi voce, ecclesiæ quoq; primitiuæ ritu & exemplo. Quod tamen ita nihil mirum, nec incredibile videri volunt, quandoquidem in recenti adhuc memoria, vnde hic primatus Romanæ ecclesiæ cœpit exordium: certum est tamen inueniri non paucos, qui eundem ab initio fuisse contendant, atque pro eo quasi pro re seria, & magnopere ad nostram religionem pertinente, nõ secus ac pro aris & focis digladiantur.

Hæc sunt Christiane lector, hæc, inquam, sunt argumenta, hæ scripturæ demonstrationes, quibus hi nituntur aduersus totius orbis consensum, tot seculorum fidem, tot sanctissimorum patrum & totius ecclesiæ autoritatem. Aduersus quam cum nulla scripturarum euidentia, sed nec angeli de cœlo nobis valere deberet autoritas, isti impudentissima sua somnia objicere ac statuere non verentur. Contra quos sufficeret sanæ illud Eusebij Cæsarieñ. qui ante annos mile ducentos circiter, cum a Nerone Paulum capite in ipsa vrbe Roma, Petrum vero crucis patibulo condemnatum referat: Horum, inquit, testimonia extrinsecus quærere superfluum puto, cum rem gestam vsq; in hodiernum diem splendidissima eorum monumenta testentur. Veruntamen scribit de his etiam Gaius quidam scriptor antiquus, qui sub Zepherino episcopo Romano, aduersus Proculum quendam Cataphrygam disputans, hæc de apostolorum commemorat locis: Ego, inquit, habeo trophæa apostolorum, quæ ostendam. Siue enim via regali pergas, quæ ad Vaticanum ducit, siue via Ostiensi, inuenies trophæa defixa, quibus ab vtraq; parte statutis Romana communitur ecclesia. Hactenus ille. Fuit autem prædictus Zepherinus sub Seuero centum triginta tribus annis post Petri & Pauli excessum, quo tempore quæ apostolorum trophæa defixa cernebantur in Vaticano & via Ostiensi, eadem eisdem in locis in hodiernum diem perseuerant. D

Quanquam autem non merebantur hi, vt singulari cum eis congrederemur certamine, vt quorum toto hoc opere nostro satis redarguitur cæcitas & impietas, præcipue autem ex his, quæ deinceps tractaturi sumus: ex quibus vniuersam ab initio ecclesiam recognouisse Romanam ecclesiam pro cathedra Petri, eiusq; pontifices pro Petri successoribus, erit euidentissimum. Vt tamen breuiter intelligeres lector, quam sint hi, vt impietatem taceam, omnis etiam (qua se iactant) scripturæ, omnis antiquitatis, omnis veteris historiæ ignorantissimi, in quibus etiam communem sensum desideres, sola auditorum auribus prurientium (quorum affectibus se accommodant) leuitate & ignorantia abutentes: & quo ex hoc vno æstimationem facias, qualia sint reliqua eorum vniuersa, quæ tamen magno applausu excipiuntur a plerisq;, quibus deprauatus est animus, paulisper hic immorabimur impudentissimam horum cæcitatem paulo clarius traducturi.

Quod vt fiat, in primis reuocandum est ob oculos, quale sit quod nunc tandem

tandem reuocatur in dubium. Est autem, nō quidem abditum aliquod no-
A strae fidei mysterium, sed quae in conspectu totius orbis est acta historia, talisq; historia, quae non die vnico, non mensibus aliquot, sed annis peracta est plurimis in celeberrimo totius orbis loco, inter personas toto orbe notissimas. In qua non video, quis fictioni aut mendacio locus esse potuerit. Hoc nunc quaeritur, num Petrus Romae fuerit? Num ibidem primus episcopatum gesserit? Num sub Nerone martyrium fecerit, quemadmodum omnes vna scriptores, tam Graeci, quàm Latini magno consensu affirmant, & vniuersa confitetur Christi ecclesia. Itaq; si & locum & personas perpenderimus huius historiae, nempe Petrum apostolorum & totius ecclesiae principem, Romanorum, imo Christianorum omnium pontificem primum. Neronem quoq; non minus sceleribus, quàm imperio notissimū. Romam insuper orbis terrarum dominam, & tunc veluti commune omnium nationum hospitium: facile intelligit quiuis, quod non potuerit in vtramuis partem ea tunc latere historia, sed necesse est toti orbi fuisse notissimā, & qualiscunque tunc fuerit, magna celebritate peruenisse ad posteros. De qua cum idem tradant, & qui praesentes eam viderunt, & qui eo vixerunt seculo, & qui continuo subsecuti sunt, sitq; de eadem omnium scriptorum, omnium nationum, & totius orbis consensus: an non prodigiosae tibi videtur, caecitatis dicam, an peruicaciae, an amentiae (neque enim dignum huic pesti vocabulum inuenio) tot tantorumq; scriptorum fidem, qui suorum temporum, eamq; talem & tali concordia prodiderunt historiam, tot seculorum, totius orbis consensu probatam, tot antiquissimis celeberrimisq; monumentis contestatam conuellere, & nunc demum post mille quingentos annos nouam confingere?

Ex omniū scriptorū, atq; adeo totius orbis consensu.

Sed quoniam totius orbis consensum sentimus quiq; aduersus obstina-
B tos quàm demonstramus facilius, quanquàm hac de re & hunc ex ijs, quae deinceps tractaturi sumus, euidentissimum faciemus: quod nunc magis in promptu est, veterum illorum scriptorū breuiter memorabimus, qui veritati huius historię luculentissimū testimonium perhibent: quamuis obiter et velut aliud agentes. Notior enim erat omnibus, q̄ vt de ea quisq̄ ex instituto scriberet, nisi quibus eorū temporum propositū erat cōmentari historiam.

Clementem itaq; iamdudum audisti hac de re perhibentem testimonium, cuius ipse pars fuerat, videlicet se iam iam morituro Petro vrbis Romae constitutum episcopum, suamq; ipsi cathedram commendatam, & quam ipse à deo acceperat, ligandi soluendiq; potestatem traditam.

Anacletum etiam successorem Clementis à beatissimo Petro ordinatum presbyterum audisti non semel affirmantem, quo pacto Romana ecclesia mediante Petro totius orbis primatum acceperit. Qui & passionis eiusdem vna cum Paulo his verbis meminit: Adhibita est etiam societas in eadem vrbe Roma beatissimi apostoli Pauli vasis electionis, qui vno eodemq; tempore gloriosa morte cum Petro sub principe Nerone agonizans coronatus est, & ambo sanctam Romanam ecclesiam consecrarunt, alijsq; omnibus vrbibus in vniuerso mundo, sua praesentia atq; venerando triumpho eam praetulerunt.

Euaristus quoq;, Alexander & Sixtus, sanctissimi pontifices, qui & ipsi Petrum in humanis videre potuerunt, eadem de illo & Romana cui praesederunt ecclesia, suis scriptis & epistolis attestati sunt: quemadmodum, quamuis in alia causa, post audies opportunius.

Polycarpi item Smyrnei episcopi Ioannis euangelistæ discipuli, qui & ipse vixit Petri temporibus, sequēti libro in historia Pij pontificis (ob cuius decretum ex Asia Romam profectus est) prolixiorem narrationem faciemus. Papias etiam ille Hieropolites, qui & ipse vixit vna cum Petro & apostolis (Ioannis quippe & apostolorum discipulus) affirmat priorem illam Petri epistolam ad aduenas dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, Bithyniæ, scriptam ex vrbe Roma: quam tropice Babylonem nominauit. Et hi omnes fuere testes oculati. Nam tali sane in re ac historia, quotquot eo tempore vixerunt alicuius nominis in ecclesia, etiam si Romæ non fuissent præsentes, eius tamen testes oculatos dicere non dubitauerim, quū tales latere fuerit impossibile, vbi resideret ille tam mirabilis Petrus, totius ecclesiæ pastor & pontifex, & in quem respiciebant toto orbe apostoli & Christi fideles vniuersi. Illius autem Papiæ hac de re testimonium tam Clemens ille Alexandrinus, quàm Victor Antiochenus presbyteri, non minus religione, quàm eruditione insignes ad nos pertulere: quorū iste in Marcum scribens, ita vtriusque meminit: Fuit, inquit, Romę Marcus cū Petro, quemadmodū in priori eius epistola scribens ait: Salutat vos ecclesia, quæ in Babylone est electa, & Marcus filius meus. Clemens item Alexandrinus presbyter sexto Informationū libro hunc librum Marci euangelistæ commendat, cui attestatur Hieropolites episcopus nomine Papias, Romæ vero Petrus creauit eum episcopū, & in Aegyptum transmisit, vbi ecclesiā Alexandriæ confirmauit. Hęc ille Victor. Cui per omnia consentit D. Hieronymus in Marci vita scribens in hæc verba: Marcus discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat rogatus Romæ à fratribus breue scripsit euangelium: quod cum Petrus audisset, probauit & ecclesiæ legendum sua autoritate ædidit, sicut Clemens in sexto dispositionum libro scribit, & Papias Hieropolitanus episcopus. Meminit huius Marci & Petrus in epistola sua prima sub nomine Babylonis figuraliter Romā significans. Salutat vos quæ in Babylone electa est ecclesia, & Marcus filius meus. Assumpto itaque euangelio quod ipse confecerat, perrexit in Aegyptum & primus Alexandriæ Christū annuncians constituit ecclesiam. Hactenus Hieronymus. Eusebius quoque ille Cæsariensis libro secundo ecclesiasticæ historiæ scribens, vt Petrus ipsis Claudij temporibus Romā venerit, & salutaris ibi prædicationis verbo, euangelij sui clauibus, regni cœlestis ianuam primus aperuerit, hac de re subiungit in hęc verba: Sermo autem, inquit, veritatis & lucis, qui per Petrum prædicabatur, vniuersorū mentes placido illustrauit auditu, ita vt quotidie audientibus nulla facietas fieret. Vnde neque auditio eius sola suffecit, sed Marcum discipulum eius omnibus precibus exorant, vt quæ ille verbo prædicabat, ad perpetuam eorum commonitionem habendam scripturæ traderet: & hæc fuit causa scribendi quod secundum Marcum dei euangelij. Petrus vero vt per spiritum sanctū religioso se spoliatum furto comperit, delectatus est, fidem eorum per hæc deuotionemque considerans, factumque confirmauit, & in perpetuum legendam scripturam ecclesijs tradidit. Clemens, inquit, in sexto dispositionū libro hæc ita gesta describit. Cui simile dat testimonium Hieropolites episcopus nomine Papias, qui & hæc dicit, quod Petrus in prima epistola sua, quam de vrbe Roma scripsit, meminerit Marci. In qua tropice Romam Babylonem nominauerit, cum dicit: Salutat vos ea quæ in Babylone est electa, &c. Hæc ille Eusebius ad verbum. Qui iterum libro sexto eiusdem historię refert eundem

Priorem Petri epistolā scriptā Romæ, quā tropice Babylonē appellat.

A Illum Clementem de ordine euangeliorum scribere, à presbyteris & senioribus apostolorum auditoribus se accepisse, quod priora fuissent euangelia, quæ de generationibus continent, id est Matthæi & Lucæ. Causam vero euangelij secundum Marcum fuisse huiuscemodi: Cum Petrus Romæ publice prædicasset verbum dei, & in spiritu exposuisset euangeliū, auditores rogasse Marcum, qui iam sectator ipsius fuisset, conscribere, quæ sciebat prædicata ab apostolo. Cumq́ id factum Petrus postmodum cognouisset, licet fieri non iusserat, attamen factum non prohibuisse. Hæc ille Clemens Alexandrinus presbyter, de Marco primo Alexandrinorum episcopo, eo tempore cum viuerent plerique Marci auditores & discipuli, siquidem & ipse (vt supra audiuisti) testatur se præceptores habuisse auditores apostolorū, Petri, Iacobi, Ioannis & Pauli. Quæ ideo aliquanto studiosius accumulauimus testimonia, quoniam ex illa priori epistola argumentum sumunt, in Aegyptiaca Babylone Cayro eam scriptam fuisse, atque ex eadem, non ex vrbe Roma Marci mentionem facere, ridentes tropum quem intelligunt ac docent tot, talesq́ scriptores, & quos latere non potuerit eius rei veritas. Cui etiam Irenæus Polycarpi auditor beatissimi Ioannis euangelistæ discipuli, æque clarum perhibet testimonium. Siquidem de ordine euangeliorum scribens libro tertio aduersus hæreticos: Matthæus, inquit, Hebræis ipsorum lingua scripturam edidit euangelij, cum Petrus & Paulus Romæ euangelizarent, & ecclesiæ inibi fundamenta locarent: deinde & Marcus discipulus & interrogatio Petri, & ipse quæ à Petro nunciata erant, nobis tradidit. Postea Ioannes discipulus domini, qui supra pectus eius recumbebat, & ipse edidit euangelium, Ephesi Asiæ commorans. Et quidem obiter illa de Petro, Paulo & Marco. At paulo post idem rursus non iam obiter,
B sed velut ex instituto copiosissime idem prosequitur, enumerans omnem episcoporum in Romana ecclesia à beatissimo Petro ad Eleutherium sui temporis pontificem, successionem. Idq́ eo (vt dixi) tempore, quo eo ignorari non potuerunt, nempe qui in principe orbis Romana ecclesia eousque præfuerint episcopi, quando post mortem Petri parum supra annos C. durauerat. Quod si insuper perpendas quorsum ille enumeret successionem eiusmodi, certissimo intelliges, quod esse non potuerit aut ficta aut dubia. Nam eam adducit, vt argumentum certum contra hæreticos conseruatæ in Romana ecclesia integritatis ac veritatis traditionis apostolicæ: quæ eiusmodi continua successione ad ea vsque tempora perdurasset. Hac, inquit, ordinatione & successione ea quæ est ab apostolis traditio in ecclesia, & veritatis præconisatio peruenit vsque ad nos, & est plenissima hæc ostensio, vnam & eandem nunc viuificatricem fidem esse in ecclesijs, quæ ab apostolis fuit tradita, conseruatamq́ in veritate. Hæc ille Irenæus.

Quale fuerit Clemēt. de Marco & Petro testimoniū.

Egesippus præterea etiā Irenæo aliquanto vetustior (quem sub Aniceto Romam venisse vna cum Polycarpo Ioannis discipulo, ex eodem de se referente testis est D. Hieronymus) lib. III. Hierosolymitani excidij, late describit apostolorū excessum, vtque dato à Nerone vt cōprehenderentur præcepto, Petrus sit rogatus à fratribus alio se cōferre. Resistebat, inquit ille, dicens nequaquam se facturū, vt metu mortis territus cessisse videretur: Bonū esse pro Christo pati, qui pro omnibus se morti obtulisset, non mortem illam, sed immortalitatē futuram. Iamq́ indignū vt ipse fugeret, qui multos doctrina sua cōpulisset se hostiam pro Christo offerre. Deberi sibi secundū domini vocem, vt & ipse in passione sua Christo gloriā & honorem daret.

Hæc

Hæc & alia Petrus obtexere: sed plebs lachrymis quærens ne se relinqueret, & fluctuantem inter procellas gentilium destitueret, obtestari t victus fletibus Petrus cessit, promisit se vrbem egressurum proxima nocte, salutatis fratribus & celebrata oratione proficisci solus cœpit. Vbi ad portam ventum est, videt sibi Christum occurrere, quem adorans, dixit: Domine quo venis? Dicit ei Christus: Iterum venio crucifigi. Intellexit Petrus de sua id dictum passione, quod in eo Christus passurus videretur, qui patitur in suis, non vtiq; corporis dolore, sed quadam misericordi compassione, aut gloriæ celebritate, & conuersus in vrbem rediit, captusq; à persequutoribus, cruciq; adiudicatus, poposcit, vt inuersis vestigijs cruci affigeretur, quod indignus esset qui simili modo crucifigeretur, vt passus est dei filius. Quo impetrato, vel quia ita debebat fieri vt Christus prædixerat, vel quia persequutor non inuitus indulget pœnarum incrementa, & ipse Paulus, alter cruce, alter gladio necatus est. Hæc Egesippus de Petro scribit eo tempore, quo supererant plurimi, qui & viuentem audierant & morientē viderant. C

Eodem fere tempore etiam Dionysius ille Corinthiorū episcopus, quem sub Sotere clarum fuisse constat, ex vrbe Roma, ad quam velut ad communem matrem & magistram omnium qui vbiq; sunt Christi fidelium, ecclesiastica ipsum negocia pertraxerant, ecclesiæ suæ scribens, huius de Petro historiæ tanquam omnibus notoriæ obiter meminit, & clarissimum illis perhibuit veritatis testimonium. Cuius hæc verba Eusebius ille Cæsariensis suæ historiæ inseruit: Vos, inquit, à Petro & Paulo commonitionem habentes, & Romanæ & Corinthiorum ecclesiæ plantationem coniunxistis. Ambo enim aduentantes, & in nostra Corinthiorum docuerunt ecclesia, & per omnem Italiam, atq; in hac vrbe simul docentes, etiam martyrio pariter vno, eodemq; tempore coronati sunt. Hæc ille Dionysius. D

Eadem quoq; tempestate Tertullianus ille florens Carthaginensis presbyter, omnium ecclesiarū sermone (quod Eusebius de eo testatur) celebratissimus, libro tertio de hæreticorum præscripto. scripsit in hæc verba: Percurre, inquit, ecclesias apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ apostolorum suis locis præsidentur, apud quas ipsæ authenticæ literæ eorum recitantur, sonantes vocem, repræsentantes faciem. Proxima est tibi Achaia, habes Corinthum, si nō longe abes à Macedonia, habes Philippos, si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiam adieris, habes Romam, vnde nobis quoque autoritas præsto est, statuta, fœlix ecclesia. Vbi Petrus passioni dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur. Idem libro IIII. aduersus Marcionem, dicit Petrum & Paulū reliquisse Romanis suo sanguine obsignatum euangelium, & hi omnes vnius circiter hominis ætatem scripserunt à morte Petri. Quo tempore impossibile est nō toti ecclesiæ notissimam fuisse Petri historiam, pro eius singulari in ecclesia autoritate & principatu. Hos continuo subsequuti sunt eruditissimi illi, sanctissimiq; ecclesiæ proceres, Adamantius Origenes & Cæcilius Cyprianus, quorum ille libro tertio explanationum Genesis, Petrum post prædicatum euangelium in Ponto, Galatia, Bithynia, Cappadocia, ad vltimum in vrbe Roma commoratum scribit, ibiq; crucifixum inuersis vestigijs, hoc ita fieri eo precante, ne domino suo æqualis videretur. At Cyprianus ille gloriosus martyr & pontifex, vbi non cognoscit cathedram Petri? vbi non prædicat, non inculcat singularem eius in ecclesia autoritatem? Qui Romæ docet exortam sacerdotalis dignitatis vnitatem, ob Petri & successorum eius

Quale fuerit pcedentiū testimoniū de Petro.

Romanæ

A Romanæ ecclesiæ præsulum, in ecclesiastica hierarchia primatū, per quem ecclesiastici, sacerdotalisq́ʒ ordinis vnitas & conseruatur & subsistit. Quam ob rem dicit vnitatem ecclesiæ ab vnitate episcopatus Petri pendere, à quo exordium ecclesiæ post Christum, tanquā ab vnitate quadam profectum affirmat. Similiter in epistola ad Cornelium Rom. pontificem scribit se non prius quosdam, qui negarunt Romani pontificis primatū, intra ecclesiam suam admisisse, quàm suum illum errorem publice reuocantes, primatum eundem denuo solēniter fuissent confessi in hæc verba: Nos, inquiunt, Cornelium episcopum sanctissimæ catholicæ ecclesiæ, erectum à deo omnipotenti, & Christo domino nostro scimus. Nos errorem nostrum confitemur. Circumuēti sumus perfidiæ loquacitate factiosa amantes, videbamur quasi quandam communicationem cum schismatico homine habuisse, syncera tamen mens nostra semper in ecclesia fuit, nec ignoramus vnum deum esse, & vnum Christum esse dominum, quem confessi sumus, vnum spiritum sanctum, vnum episcopum in catholica ecclesia esse debere. Nota q̄lem confessionē exegerit Cyprianus ab his, qui detraxerant primatui Romani pōtificis

Post hos tales & tantos, & qui tam propinqui apostolicis temporibus, in recentissima earum rerum memoria scripserunt, nam horum nouissimus Cyprianus vix centum & quadraginta annis subsecutus est Petrum, quid adhuc posteriorum meminisse attinet? Quid Athanasij Alexandrini? quid Ioannis Chrysostomi Constantinopolitani episcoporum? qui principalem illam Petri in Romanos pontifices successione deriuatam super omnes ecclesias autoritatem non solum scripto confessi ac venerati sunt, sed & facto aduersus persequutores suos eam toties implorarunt, atq́ʒ ad eandem tanquàm ad sacram ancoram (quod post intelliges) in huius pelagi tempestatibus confugerunt?

B Quid præterea Eusebium Pamphili, non Romanum, sed Cæsariensem pontificem commemorasse opus est? Qui scribit Petrū omnium apostolorum principem, & Christianorum pontificem primum venisse Romam secundo anno Claudij, vbi post gestum ibidem episcopatū annis XXV. vna cum Paulo, glorioso sit coronatus martyrio. A cuius pontificatu per successionem episcoporum in Romana ecclesia temporū suorum continuam historiam texuit. Quid deniq́ʒ diui Aurelij Augustini, nō Romani, sed Afri, Hipponensis episcopi, post tantam præcedentiū scriptorum multitudinem adhuc refert audire testimonium? Qui aduersus Petilianum cathedram apostolicam (vt hi nunc faciunt) blasphemantem, scribit in hæc verba: Si omnes per totum orbem tales essent episcopi, quales tu vanissime criminaris, quid tibi fecit ecclesiæ Romanæ cathedra, in qua Petrus sedit, & in qua Anastasius sedet? vel Hierosolymitanæ, in qua Iacobus sedit, & in qua hodie Ioannes sedet? quibus nos in catholica vnitate connectimur, & à quibus nefario furore vos separastis. Quare appellas cathedram pestilentiæ cathedram apostolicam? Si propter homines, quos putas legem loqui, non facere, nunquid dominus Iesus Christus pharisæorum (de quibus ait, dicunt enim & non faciunt) cathedræ in qua sedebant, illam fecit iniuriam? nónne illam cathedram Moysi commendauit, & illos, qui non seruabant cathedræ honorem, redarguit? Hæc si cogitaretis, non propter homines, quos infamatis, blasphemaretis cathedram apostolorū, cui non communicatis. Hæc ille Augustinus. A quo vide q̄ hi dissentiant tota diametro. Fatetur ille (aduersus Manichæi epistolā scribens) in catholicæ ecclesiæ gremio se præcipue retentum successione continua episcoporū in sede & cathedra Petri, cui, inquit,

dominus

dominus post resurrectionem suam, pascendas oues suas commendauit, ad sui temporis episcopatum, quem Anastasius gessit. Quam eandem successionem ille, vt audisti, sacer Irenæus magna cum fiducia obiectat hæreticis, plenissimam eam demonstrationem affirmans, quod in Romana ecclesia eadem conseruata sit fides, quæ tradita est ab apostolorū principibus. At hi vniuersam illam successionem cōmentitiam affirmant. Necesse est ergo rei omnino friuolæ, imo falsissimæ fidem, salutemq; suam acceptā referre sanctissimos illos, doctissimosq; patres, eaq; vt irreuincibili argumento, orthodoxæ fidei aduersus perfidos vti, aut hos esse falsissimos, perfidissimosq;. G

Postremo, quid post istos omnes, in quos nulla prorsus cadit suspicio, quod in gratiam Romanæ ecclesiæ finxerint aliquid de Petro, quid, inquā, etiam nostrorum, hoc est, Hilarij, Ambrosij, Hieronymi, Gregorij, Orosij, Lactantij, Eutropij & sexcentorum aliorum oportet colligere testimonia? Qui tamen omnes, ante mille, vndecies, duodecies, tredeciésue centenos annos eadem de Petro atq; eius sede Romana ecclesia prodiderunt. Et nunquid hi omnes à Romana curia conducti, tanquam venales quidam gnatones ac adulatores, certo mentiendi, decipiendiq; studio hæc omnia (quo offerrent autoritatem Romanæ ecclesiæ) de suo capite confinxerunt? Quid ille orthodoxus Hieronymus, mendacij alioqui hostis & persecutor acerrimus, à tam impudenti (vt hi dicerent) mendacio ecclesiasticorum scriptorum auspicatur exordium? Simon, inquit, Petrus, filius Ioannis, prouinciæ Galileæ vico Bethsaida, frater Andreæ apostoli, & princeps apostolorum, post episcopatum Antiochenæ ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum, qui de circuncisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, Bithynia, secundo Claudij anno, ad expugnandum Simonem magum Romā pergit, ibiq; vigintiquinq; annis cathedrā sacerdotalem tenuit, vsque ad vltimum annum Neronis, id est, quartum decimum, à quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & pedibus eleuatis in sublime, asserens se indignum, qui sic crucifigeretur vt dominus suus. Quid illum etiam fascinauit sanctum, doctissimumq; Ambrosium, vt nodos in scirpo quæreret, & in ea veluti toti orbi nota historia, latentium quorundam mysteriorū rationem, fideli sibi commisso populo, hoc est (vt isti dicerent) nugas in fabulis, his verbis explicaret? Non enim, inquit, sine causa factum putamus, quod vna die, vno in loco, sub eodem persecutore passi sunt (de Petro & Paulo loquitur) vna die, vt ad Christum pariter peruenirent: vno in loco, ne alter deesset Romæ: sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtrumq; constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor pro virtute. Et quo tandem loco martyrium pertulerunt? In vrbe Roma, quæ caput & principatum nationum obtinet: scilicet vt vbi caput superstitionum erat, illic caput quiesceret sanctitatis: & vbi gentium principes habitabant, illic ecclesiarum principes morarentur. Hactenus ille. D

Euidentissime demonstratur stupida ignorantia dicto rū de Petro et Romana ecclesia.

Audis itaq; quis sit istorum omnium consensus, quæ concordia. In quibus totius ab initio ecclesię sensum, facile adest intelligere ac perspicere. Aduersus quos, quem vel vnum, vel obscurum tu nobis profers autorem, qui tradat Petrum non fuisse Romæ, non gessisse ibi episcopatum, nec coronatum sub Nerone martyrio? Dicis Lucam te afferre, qui multorum, imo omnium illorum instar sit, atq; adeo præponderet. Meliora verba, quæso. Ego sane (quod de euangelio dixit Augustinus, eidem se non crediturum, nisi ecclesiæ ipsum coegisset autoritas) nec Lucæ crederem, si dissentiret à prædictis

A dictis omnibus, atq; adeo à catholica ecclesia. Sed absit, vt ab illis omnibus dissentiat Lucas, aut illa à Luca. Qui tametsi non scribat Petrum fuisse Romæ, non tamen negat: non magis quàm ipsum etiam fuisse Antiochiæ, cuius æquè non meminit, etsi Paulus eius apud Antiochiam mansionis perhibeat testimonium: quemadmodum vniuersa Christi ecclesia, quæ ante annos M. CCC. & eo amplius, ad præsentem vsq; diem, solennitatem cathedræ eius primo ibidem collocatæ anniuersariam celebrat. Et de tam multis, talibus, tantisq; patribus quid dices? Nunquid certo mentiendi studio illa prodidisse de Petro, quo efferrent aut stabilirent Romani pontificis tyrannidem? Indignum sane hoc viris talibus. Aut nunquid hæc scripsisse deceptos etiam à Romanæ curiæ palponibus? Et quæ, obsecro, erat eo seculo Romana curia, cui tales, tantiq; seruierunt palpones, qui tam multis, tam sanctis, tam eruditis patribus, toti deniq; orbi potuerunt imponere, quando Romanus pontificatus nihil erat nisi labor immensus, & certum martyrium? Aut quis hic fictioni locus aut mendacio? nempe in successione ex ordine episcoporum, in principe ac nobilissima totius orbis ecclesia: quam, si quid aliud, diligentissime semper annotare consueuerūt sui temporis quiq; & certa fide transmittere ad posteros. Eo præsertim tempore, quod non ita longe aberat ab initio, & cum adhuc superessent pleriq;, qui & Petrum, & omnem illam ab eo successionem episcoporum, quam memorabant illi, & certissimæ autoritatis loco obijciebāt hæreticis, videre potuissent? Quid Petro, Neroneq; suo illo tempore notius? quid Roma celebrius? Quid igitur incredibilius, quàm vt statim post vtriusq; mortem, & viuentibus adhuc plurimis, qui vtrumq; viderant, in principe orbis Roma, de orbis & apostolorum principibus, tam impudens sit receptum mendacium, quod Nero

B Petrum Romæ cruci affigi iusserit quem nec viderat Nero, nec Roma? lactat Alexandria Marcum Petri discipulum suum primum episcopum. Antiochia Enodium & Ignatium sibi datos à Petro ac pro se substitutos veneratur ac prædicat, & ab eis suorum episcoporum initium numerat. Hierosolyma Iacobum agnoscit fratrem domini, & ipsum sibi datum à Petro totius orbis magistro. Et vna Romana ecclesia, ad quam semper ex toto orbe respexerunt Christi fideles omnes, tam repente obliuisci potuit sui capitis & principij? Non potuit suos ab initio numerare episcopos, quando supra vnius hominis ætatem vix durauerat? Et quid illa continua successione episcoporum à Petro in Romana ecclesia Augustinus fatetur se retentum in gremio catholicæ ecclesiæ? quid eadem ille sacer Irenæus conuincit hæreticos, si adeo incerta, si adeo fallax, imo mendacissime conficta fuerit? Breuiter, plane impossibile est, vt non fuerit toti ecclesiæ notissima, seu mors, seu vita, seu sedes, aut cathedra Petri, pro singulari eius in ecclesia dignitate & primatu, vbicunque tandem is moratus fuerit, & qualiscunq; fuit ab initio, celebritate per vniuersam ecclesiam maxima transmissa ad posteros. Quod si non Romæ, sed Hierosolymæ aut in Aegyptiaca Babylone Cayro, vt hi nunc somniant, ad vltimum vitæ præsedit & passus sit Petrus, cur nulla alia ecclesia in hanc vsq; horam venerandos exhibuit sacratissimos eius cineres? Cur principalem illam autoritatem, & ecclesiasticæ hierarchiæ primatum, quem à Christo datum Petro supra demonstrauimus, nulla alia ecclesia velut ex successione Petri sibi vsurpare tentauit? Aut nunquid post Petrum nulla fuit hierarchia ecclesiastica? Nullus ordo in Christi ecclesia? nemo ad quem ouilis dominici cura pertineret præcipua? An vero nō multo ma-

gis hæc erant necessaria, quando in totum latissime orbem terrarum se diffudit Christiana religio, quàm in illo exiguo adhuc, pusilloq́; grege primo nascentis ecclesiæ? & nunquid vltra Petrum suæ ecclesiæ nō prouidit Christus, sed eam continuo post illum, Babylonem quandam esse voluit, absq; vnitate, absq; hierarchia, absq; pastore & capite? Audis horum hominum quam sit cæca impietas, quos excæcatos odio plusquam diabolico, nescio an in Romanam ecclesiam (quemadmodum præ se ferunt) an potius in Christianam religionem (aduersus quam internitiale bellum gerunt) non pudet quiduis comminisci, quiduis dicere & asserere, quantumuis absurdum, quantumuis repugnans, & secum, & rei euidentiæ, aduersus tot seculorum totius orbis consensum, & indubitatam fidem, tantorum, taliumq́; scriptorum autoritatem. C

Prædictorum calumnias breuiter diluere. CAP. XIIII.

Q Vamuis certo confiderem, tametsi nihil diceremus amplius, dictorum cauillis ac ratiunculis neminem bene affectum attentu turū, qui modo legisset quæ præmisimus, neq; vllo ex eisdē scrupulo affectū iri: tamen vt breuiter illas ipsas diluamus calūnias, sic fere ratiocinantur: Non meminit, inquiunt, Lucas in Actis apostolicis aduentus Petri in vrbem Romā, & cæteri scriptores quide eo prodiderunt, non consentiunt de tempore. Solet autem falsitatis argumentū esse discordia, vt est concordia veritatis. Hactenus illi. Tu nunc audi, quo pacto ex eisdem principijs demonstrabimus propositū. Si autorum de re quacunq; consentiens & concors traditio, veritatis indubium argumentū est, quo pacto non erit vero verius, Petrum fuisse primum Romanorum pontificem, & à Nerone vna cum Paulo Romæ glorioso coronatū martyrio? Hoc enim scriptores omnes vno tanquam ore affirmant, hoc tot seculorum totius orbis tam pertinax consensus: tot publica ac vetustissima probant monumenta. D

Non discor. e scriptores veterestos de tēpore, quo Petrus Romā profectꝰ est.

Quod vero dicunt discordare scriptores de anno, quo primum Romam profectus est, dicam primum mihi nondum contigisse videre eam discordiam, præsertim inter autores illos vetustos ac præcipuos. Siquidem Eusebius Cæsariensis, temporum & rerum ecclesiasticarum scriptor diligentissimus, secundo anno Claudij dicit ipsum profectum Romam aduersus Simonem magum. Idem ad verbum affirmat diuus Hieronymus. Quibus cōsentit Orosius, tametsi hunc cum illis velint pugnantem facere. Non enim certum aliquem annum iste tradit, sed circa initium imperij Claudij scribit ipsum aduentasse Romam. Quod si vniuersum eius imperiū (quod XIIII. circiter annos durauit) partiare in principium, medium & finem, certum est circa principium imperij eiusdem accidisse, quæ acciderunt anno eius secundo. Et certo scio huius notæ scriptorum neminem inuenturos, qui hac de re prodiderit aliter. Tametsi posteriorum nonnulli sua ingesserint somnia, quemadmodum illi cōmemorant de nescio quo fasciculo temporum, cui respondere prorsus indignum sit.

Bedam etiam non ignoro (tametsi in supputandis temporibus singulariter elaborauerit) longe lateq́; dissentire ab Eusebio, Hieronymo, Orosio, imo à publica, recepta, veraq́; ratione temporum, per annales historiographosq́; annis imperatorum sibi succedentiū digesta. In quem errorem incidisse mihi videtur, dum ex nostris, quæ absq; temporum digestione scripta sunt, suo quasi Marte eruere conatur tēpora, & ad illa, quæ sibi inuenisse videtur, publicā, receptam, indubitatamq́; apud omnes temporū fidem, non

tam

A tam accommodare, quàm mutare & corrigere, seu potius deprauare. Siquidem ex incerto & dubio rectificare conatur id, quod est longe certius, cum contra potius oporteat. Itaq; quoniam Petrum post illud apostolorum & presbyterorum concilium, de quo Lucas in Actis meminit, Romam profectum existimat, multa comminiscitur, vt habeat annos ab illo XXV. quibus Romanis episcopus præfuit, plurimaq; connectit absurda, & non cohærentia, in XV. caput Actorum scribens in hæc verba: Scimus, inquit, Petrum & Paulum apostolos anno post passionem domini trigesimo octauo, id est, vltimo anno Neronis, passos fuisse martyrium, & B. Petrum Romæ XXV. annis episcopalem rexisse cathedram. XXV. autem, & quatuordecim, non triginta octo, sed triginta nouem faciunt. Sequitur ergo vt B. Petrum eodem decimo quarto post domini passionem anno, quo eum Hierosolymis alloquitur Paulus, hoc est, quarto anno Claudij Romam venisse credamus. Simulq; nisi fallor, ex hac positione beatum Paulum apostolum, eodem quo dominus passus est & resurrexit anno, ad fidem venisse probatur. Hæc ille. In quibus primum noua confingit imperatorum tempora, aduersus omnium historiographorum & annalium publicam receptamq; fidem. Nam à Christi morte & ascensione, hoc est, decimo octauo anno Tiberij, ad quartum decimum Neronis, annos triginta octo computat. Cum certum sit non integros triginta septem interuenisse. Siquidem Tiberius imperauit annis viginti tribus, aut vt alij volunt viginti duobus tãtum. Caius annis quatuor non integris. Claudius annis tredecim, mensibus nouem. Quibus si addas Neronis quatuordecim, non habebis XXXVII. annos integros post XVIII. Tiberij, aut XXXV. tantum cum aliquot mensibus, si (vt plerique tradunt, & dubitat Eusebius) XXII. tantum annis imperauit Tiberius. Actor. 15

B Deinde, quod vult celebratum fuisse illud apostolorum concilium circa initium XIIII. anni ab ascensione domini, ita vt ille annus connumerari & adscribi posset episcopatui Petri in vrbe Roma, quo constent anni eius XXV. vsq; ad Neronis vltimum. Item, quod Paulus eodem anno, quo dominus resurrexit, ad fidem conuersus fuerit, neq; cum Luca consonant, neq; cum Paulinis epistolis. Nam si perpenderis vniuersa, quæ Lucas accidisse scribit ab ascensione Christi ad Pauli vsq; cõuersionem, & VIII. capitibus prolixe cõmemorat, vix credibile alicui videbitur, omnia illa in primũ, vnicumq; annum incidere potuisse, ordo enim & series eorum omnium erat non pauci temporis. Iamq; longe, lateq; propagatum euangelium, & per Samariam & per Damascum, aliasq; vicinas ciuitates, iam diu ante constituta Hierosolymis forma vitæ communis inter Christi fideles, iam deinde electi illi septem diaconi, quibus committebatur ecclesiasticarum etiam rerum dispensatio, iam lapidatus Stephanus & excitata illa persequutio ecclesię, quæ omnia non fuerunt exigui temporis: & si darentur incidisse in primum illum annum, illud omnino dubitari non poterit, conuersionem Pauli quæ dicta omnia subsecuta est, saltem non nisi in finem anni illius potuisse incidere: si tamen (quod vix est credibile) in primum illum annum includi potuerit. At post annos III. à sua conuersione, idem scribit se venisse Hierosolymã videre Petrum, & deinde post annos XIIII. iterum ascendisse Hierosolymã, causa quæstionis illius: Num ex gentibus conuersi ad Christum essent onerandi legalibus, ob quam celebratum est memoratum concilium. Habes ergo ipso teste Paulo, inter conuersionem eius, & celebratum De tempore celebrati Hierosolymis cõcilij apostolici.

illud concilium annos vt minimum XVII. si III. illos cum XIIII. coniun C
xeris. Quod si hic rursus subterfugias, dicasq; III. illos priores annos, à conuersione Pauli, post quos venit videre Petrũ, includi oportere in illis XIIII. post quos dicit se secundo ascendisse Hierosolymam. Quamuis hic verba Apostoli apertissime tibi reclamare videantur, saltem negari omnino non potest, concilium illud celebratũ fuisse aliquanto post annos XIIII. ab eius conuersione. Siquidem suis Galatis fidem facturus, quod non ab homine, neq; ex aliorum apostolorũ traditione, sed per reuelationẽ acceperat quod eis prædicauerat euangelium, breuiter cõmemorat, vbi & quæ illi fuerat à sua conuersione cum cæteris apostolis conuersatio, scribens in hæc verba: Notum vobis facio fratres euangelium, quod à me euangelizatum est, quia non secundum hominem est, neq; enim ego ab homine accepi illud, neq; didici, sed per reuelationem Iesu Christi. Audistis enim conuersationẽ meam aliquando in Iudaismo, &c. Cum autem placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit me per gratiam suam, vt reuelaret filium suũ in me, vt euangelizarem illum in gentibus: continuo nõ acquieui carni & sanguini, neq; veni Hierosolymam ad antecessores meos apostolos, sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascum, deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, &c. Vides, vt hos tres annos computet, vel à tempore quo ex Arabia Damascum reuersus sit, aut saltem non longius, q̃ à sua conuersione. Subiungit: Deinde veni in partes Syriæ & Ciliciæ, &c. Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Hierosolymã cum Barnaba, &c. Quanquam itaq; hos annos quatuordecim computare videatur post primum illum suum cum Petro congressum dicens, deinde, id est, post ea, post præmissa videlicet, hoc est, post profectionem in Arabiam & reditum in Damascum, primumq; congressum cum Petro, peragratamq; Syriam & D
Ciliciam. Hoc enim indicat vocabulũ deinde, hoc est, post ea, quæ præmissa fuerant annis quatuordecim. Vtcunq; tamen hæc torseris, violenterq; ad tuum sensum traxeris, hoc omnino certum est, non posse eorum initium altius repeti quàm ab eius conuersione, vnde numerare cœpit, quibus in locis, & quando, quantũmue cum apostolis cõuersatus fuerit, fuerunt ergo vt minimum transacti anni quatuordecim à sua conuersione, priusquã secundo ascenderet Hierosolymã: fuit autem Pauli conuersio post ascensionem domini vt minimum vnius anni tempore. Quam si in primo anno includi volueris (si modo aliquam præcedentis historiæ rationem habueris) saltem non nisi in fine illius anni accidere potuisse confitebere. Quare inter ascensionem domini, & illud apostolorum concilium, etiam hac supputationis ratione vt minimum annos XV. interuenisse certum est. Inter quæ Beda solum tredecim annos computat. Nam in principio XIIII. concilium illud celebratum fuisse credit, adeo vt eundem annum episcopatui Petri in Romana ecclesia connumeret. Quem tamen post illud concilium, primo illuc profectum affirmat. Præterea, si consideremus quod post illud concilium Paulus adhuc conuenerit Petrum Antiochiæ, quemadmodũ ipse testatur in epistola ad Galatas, quod tamen non accidisse continuo post illud concilium certum est, à quo cum Paulo & Barnaba missi sunt in Antiochiam Iudas, & Sylas, non Petrus. Si insuper horum locorum, nempe Hierosolymæ, Antiochiæ & vrbis Romæ distantiam cogitauerimus, quæ immensa est. Si deniq; quod Petrus in illo suo cum Paulo congressu, non tanquam ex itinere cursim, raptímue Antiochenam salutarit ecclesiam, sed multum in

A eadem temporis commoratus fuerit, ita vt illuc ad eum ex Hierosolymis, à ducentis circiter miliaribus, Iacobus quosdam mitteret, tanquam ad illum, ad quem pertineret cura totius ecclesiæ. Id quod idem Paulus attestatur, siquidem illorum causa fuit ea, quam reprehendebat Petri simulatio, scandalum præbens conuersis ex gentibus. Si postremo etiam hoc perpendamus, quod & apud alias ecclesias, per quas illinc Romam profecturus erat, pro commissa sibi omnium ecclesiarū cura, atque omnium erga ipsum singulari deuotione ac reuerentia, moram haud exiguā necessario facere debuerit. Si, inquam, hæc contuleris vniuersa, vix vnquam crediturus es Petrum, eodem illo, quo Hierosolymis celebratum fuit illud apostolorū concilium, anno Romā peruenire potuisse. Tamen vtcunque contraxeris hęc tempora omnia, necessario fateberis, satis superque habuisse negocij, si in fine eius anni eo peruenire potuit. Qua ratione ac supputatione, ab ascensione domini ad Petri aduentum in vrbem Romam, si eo post illud conciliū primo profectus fuerit, X V I. vt minimū anni inuenientur. Quibus si viginti quinque adiungas, quibus illic rexit episcopalem cathedrā, prouenient anni X L I. quibus vixisset post ascensionē domini: à qua tamen X X X V I I. annos illum non superuixisse certo cōperies, si à X V I I I. anno Tiberij, ad X I I I I. Neronis, imperatorum tempora diligenter supputaueris. His itaque rationibus ductus Bedam in tempore aduentus Petri ad vrbem Romam, ab Eusebio, Hieronymo, cæterisque dissentientē, aberrasse à veritate nihil dubitauerim: sed aduentasse ipsum ad vrbem, vt illi tradunt, anno Claudij secundo.

Vt itaque daremus, non conuenisse inter omnes scriptores de tempore & anno, quo Petrus Romam primo venerit: attamen inter omnes conuenit, quod Romam venerit, quodque ibidem post gestum annis plurimis episco- Discordiā scriptorum in tempore non infirmare fidē rei gestæ, quæ inter omnes conuenit.
B patum sub Nerone glorioso sit consummatus martyrio.

Ita & inter scriptores vniuersos non conuenit de tempore, quo aut natus aut crucifixus est saluator noster. Siquidem Tertullianus aduersus Iudæos asserit natum fuisse anno Augusti X L I. passum autem anno quintodecimo Tiberij, qui Lucæ nobisque Christo fuit tricesimus, Tertulliano autem tricesimus primus. Idem sensisse Appollinarim Hieropolitanū episcopum diuus Hieronymus in Danielem autor est. Quibus consentit Lactantius, cuius libro quarto diuinarum institutionum hæc verba sunt: Sub imperio Tiberij Cæsaris, eius anno quintodecimo duobus geminis consulibus ante diem decimum Calendarum Aprilium Iudæi Christum cruci affixerunt. Ignatius vero in epistola ad Trallianos triginta annos agentem Christum baptizatum scribit à Ioanne, & tribus annis prædicasse euangelium. At tricesimus eius annus erat quintusdecimus Tiberij, teste Luca. Chrysostomus vero homilia X. super Matthæum, post triginta annos tradit venisse ad baptismum, legem veterem soluturum. Beda in exordio anni tricesimi baptizatum supputat cum Luca & Ignatio, at post baptismum superuixisse aliquanto plus annis quatuor ita scribens ad verbum in suis temporibus: Habet enim, ni fallor, ecclesiæ fides dominum in carne paulo plus annis triginta tribus superuixisse.

Augustinus cum Ignatio consentit per omnia, nempe baptizatum Christum exordio anni tricesimi, & anno deinceps tertio passum. At libro de doctrina Christiana, affirmat plerosque credidisse quadraginta sex annos vixisse Christum in terris, iuxta numerum annorum, quibus ædificatū erat templum, quod dominici corporis volunt gessisse imaginem, atque ita passum

anno ætatis suæ quadragesimo sexto. Vides igitur inter quales, quantosq; scriptores, quàm parum conueniat in temporibus, non qualiscunq; historiæ, sed eius ex qua pendet summa religionis, fideiq; nostræ, nempe natiuitatis, baptismi, passionisq; redemptoris nostri. Nunquid propterea natum, baptizatum, crucifixum pro nobis Christum dubitabimus? Et quis tandem extricabit pugnam, quæ est in supputatione temporum sacræ veteris testamenti historiæ, in qua inter se variant L X X. interpretes, & Hebraica (vt ipsi volunt) veritas, in aliquot annorum centenarijs? Nunquam tamen propterea in dubium aut quæstionem reuocata fuit fides sacræ illius historiæ. Quandoquidem hoc omnes facile intelligunt, temporum, quemadmodum & numerorum omnium annotationem, lubricam esse admodum, in qua sit lapsus facilimus, siquidem vno inuerse aut transposito apiculo, errorem statim exoriri immensum, & qui ex præcedentibus, subsequentibusq; non ita facile restituitur, quàm si in re ipsa esset multorum versuum. Quare nihil mirum est de remotissimis nobis temporibus parum conuenire inter scriptores. Quos tamen cum minime pugnarent ab initio, pugnantes frequenter fecit librariorum incuria. C

Lubricã temporũ & numerorũ annotationem.

Expunguntur aduersariorũ calumniæ.

Quod obijciunt Lucam non meminisse aduentus, actorumq; Petri in vrbe. Similiter neq; Paulum in epistolis suis, seu quas Romæ, seu quas Romanis scripsit, vllam mentionem fecisse Petri: eiusmodi argumenta sunt, quæ exploderentur à pueris in scholis dialecticis. Scribit Paulus in epistola ad Galatas, vt statim post conuersionem suam abierit in Arabiam atque inde sit reuersus Damascum, & quod deinde post triennium profectus sit Hierosolymam causa visendi Petri, apud quem manserit diebus X V. & quod rursum illum conuenerit Antiochiæ, atq; in faciem eidem restiterit. At horum omnium nullum est omnino verbum apud Lucam, tametsi Pauli acta ita prosequatur, vt eius solius causa magis, quàm actorum reliquorũ apostolorum videatur texuisse illam historiam. Vides ergo quale illud sit: Lucas non meminit actorum Petri in vrbe, ergo ibi non fuit. Multæ etiam causæ incidere potuerunt, cur Paulus scribens Romanis, aut è Roma, non meminerit Petri. Nam aberat tunc forte alio orbis loco, tanquam totius ecclesiæ curam gerens, cum ad Romanos scriberet. Inde vero scribens, quod eius, quamuis fortasis vna præsentis, non meminerit in salutationibus familiaribus, honoris gratia forte factum est. Quandoquidem in eiusmodi salutationibus familiaribus, familiarium tantum nostrorum meminisse solemus, non etiam præpositorum nostrorum aut principum. Quæcunq; vero illi eius causa fuerit, ob captatas persuasiunculas eiusmodi, quæ nihil efficaciter concludunt, omnium scriptorum ecclesiasticorum ab initio, omnium sanctorum patrum autoritatem, totius orbis consensum, vetustissima ac celeberrima actæ rei monumenta impugnare & conuellere, euidentis mihi insaniæ videtur. D

Ad illud vero, quod dicitur Petrus interfuisse illi apostolorum concilio celebrato Hierosolymis, post quod nõ supersunt anni XXV. ad decimum quartum vsq; Neronis, videtur sanctæ memoriæ reuerendissimo domino Ioanni Roffensi sanctæ Romanæ ecclesiæ presbytero Cardinali, qui non ita nuper pro synceritate orthodoxæ fidei glorioso cõsummatus martyrio, prædictorum etiam calumnijs responderat vna cum Beda, celebratum fuisse illud concilium principio anni XIIII. ab ascensione domini, post quod ad Neronis XIIII. adhuc X X V. annos superesse cõputat. Atq; ita nihilo minus

A minus constare sibi existimat omnia, quamuis post illud concilium se Petrus primum Romam contulerit. Sed nobis cur minime probetur illa Bedæ sententia, paulo ante indicauimus, multa enim parum consona, imo manifeste falsa & pugnantia in se complectitur.

Quare dicimus cũ Cæsariensi Eusebio & diuo Hieronymo, Petrum venisse Romam anno II. Claudij, hoc est, post Christi ascensionem X I. Concilium autem illud celebratum circa IX. annum Claudij, qui post ascensionem dñi X VIII. extitit, quemadmodum ex Luca & Paulinis epistolis supputat Hieronymus. Nam inter ascensionem dñi & Pauli conuersionem vt mininum annus vnus interfuit, postquam triennio ascendit Hierosolymã videre Petrum, & postea post annos X IIII. secundo illuc ascendit ad illud concilium. Nihil autem neq; pugnans, neq; absurdum est, quod Petrus illi concilio interfuerit, & nihilominus iam ante septennium, hoc est, II. anno Claudij Romam venerat. Imo consonum, tam Lucæ, quam prophanis historijs. Suetonius siquidem in Claudio autor est, Iudæos circa ea tempora, aut paulo ante, quã illud conciliũ celebratũ diximus, principis edicto vrbe expulsos. Quod idẽ confirmat Lucas Acto. X VIII. Post hæc, inquit, Paulus digressus Athenis, venit Corinthũ, & nactus quendã Iudęum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillã vxorẽ eius, eo quod præcepisset Claudius, omnes Iudæos Roma decedere, &c. Quid igitur mirum est, aut quo non pacto verisimilimum, & huic narrationi cõsonum, etiam Petrum (qui iam annis V I. aut V II. præfuerat Romanæ ecclesiæ) edicto principali obtemperantem (quandoquidem non religionis aut Christianæ fidei, sed gentis nationisq; peculiaris erat ea persecutio, eiusque adhuc vita ecclesiæ esset omnino necessaria) vna cũ cæteris Iudęis decessisse Roma, demãdata eius ecclesiæ cura Lino & Cleto presbyteris, quos in partẽ pastoralis sollicitudinis iamdudũ assũpserat, & reuersum ad suos Hierosolymam, videre quid profecissent in fide Christi? Quẽ alioqui existimã dũ nõ est, ita perpetuis X X V. annis desedisse Romæ, vt vrbis portas egressus nunquã fuerit ad alios quoq; instruẽdos & cõfirmandos in fide, qui nõ vnius Romæ, sed totius dñici ouilis pastorẽ cõstitutũ se meminerat a Christo: quemadmodũ & de suo Paulo, vt fere in perpetua peregrinatione vitã exegerit, testatur Lucas. Concludendũ itaq; nobis est, Romanã ecclesiã, totius orbis cõsensu, & catholicæ ab initio ecclesiæ cõfessione ac recognitione esse indubitatã cathedrã Petri, & Ro. pontifices Petri in primatu ecclesiasticę hierarchię, illaq; regiminis ecclesiastici principali autoritate successores

(Margin at line "historijs. Suetonius…": Suetonius. — B: at line "sisse Roma"; margin at line "Concludendũ": Conclusio.)

FINIS LIBRI III.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER QVARTVS.

Quam districtam subditi obedientiam debeant in ecclesiastica hierarchia sibi præpositis. CAP. I.

HACTENVS demonstrauimus, vt sacri ordinis vinculo, in vnũ corpus connecti necessario debuerit Christi ecclesia, ex infinita alioqui toto orbe diffusa multitudine, ex omni gente, lingua, natione & populo congregata, regique & gubernari sua illa hierarchia, aut sacro principatu. Cuius caput Petrum designatum a Christo cus-

sto euidenter etiam demonstrauimus. A quo vna cum cæteris apostolis au- C
tore nihilo minus Christo, doctoreque sacro spiritu constituta sit reliqua sub
ipso ecclesiasticæ hierarchiæ facies, episcopis, archiepiscopis, primatibusque
per loca opportuna ita dispositis, vt ad vnum caput, vnam Petri cathedram,
eiusque præsidem catholicæ ecclesiæ pontificem totius quoque ecclesiæ cura
ordinatissime, decentissimeque referretur atque conflueret. Demonstrauimus
insuper Romanam ecclesiam esse illam cathedram Petri, in qua ille eccle-
siasticæ hierarchiæ primatus, illaque ecclesiastici regiminis supereminens au-
toritas & potestas alligandi atque soluēdi super ecclesiam vniuersam post Pe-
trum perpetuo resideret. Eiusque pontifices, veluti catholicæ etiam ecclesiæ
episcopos, in eandem per omnia autoritatem, quasi hęreditario quodam iu-
re Petro succedere. Simul clarissime diluentes vniuersas calumnias, quibus
hierarchiam ecclesiasticā impugnare conantur hæretici, atque adeo ex Chri
sti ecclesia per suum illum architectum ad instar illius ciuitatis Hierusalem
diligentissime constructa, decentissimeque ordinata, Babylonem quandā fa
cere: & quod est necessario consequens, omnem religionem tollere e men-
tibus hominum. Quæ tamen vniuersa etiam ex ijs, quæ deinceps demon-
strabimus, euidentissime confirmabuntur.

Restat nunc tractare aliquanto exactius de ipsa potestate & autoritate
ecclesiastica, quæ, qualis, quantaque erat necessaria ecclesiasticæ hierarchiæ
præsidi. Quod quum inuenisse videbimur, respiciendum erit ad vmbram
& figuram illam nostræ ecclesiæ, synagogam veterem. In qua si etiam hoc
ipsum diligenter constitutum, ordinatumque a suo illo legislatore inueneri-
mus, & nobis confidendum erit, neque Christum ea in re suæ defuisse eccle-
siæ: sed tanto hoc in ea constituisse diligentius & accuratius, quanto id i-
psum huic, quam illi erat magis necessarium, quantoque ipsam solidam ve- D
ritatem suam vmbram in omnibus par est excedere. Conandumque dein-
ceps ex duobus illis, quæ ante constituimus, omnis nostrę disputationis cer
tis principijs idem inuestigare, asserere, demonstrare atque euidens facere.

Quamdi strictam obedientiam debeamus in ecclesiastica hierarchia nobis præpositis.

Quod tamen priusquam aggrediamur, ante demonstrandum erit, quam
districtam obedientiam debeamus in ecclesiastica hierarchia nobis præpo
sitis. Id quod hoc pacto fiet euidentius, si aliquanto ordiētes altius, ad ipsas
humanorum conuentum & societatem varias species in vniuersum respe-
xerimus. Vt enim absque ordine nulla subsistit humana societas, nec ordo
sine principio & capite: Ita cuique societati suus ordo, & cuique ordini su-
um principium erat necessarium: vt in domo priuata paterfamilias. In ciui
tate consules, prætores, magistratus summi, quocunque tandem nomine ap-
pellentur [?] li nominentur. In dominijs, prouincijs, regnis, barones, comites, duces, re-
ges, imperatores. In voluntarijs hominum conuentibus, sui patres, sui ab-
bates & præpositi: Ita quoque & in catholica CHRISTI ecclesia sum-
mus pontifex, sub quo per prouincias primates, archiepiscopi, deinde epi-
scopi per singulas diœceses, & sub eis singularum plebium presbyteri. Neque
enim nisi diligenti membrorum omnium connexione hoc tam immen-
sum corpus in vnum cohærere, continerique potuit. Vt autem societa
tum hæc sunt distincta genera atque inter se differentia, ita alia in eis, aliaque
præsidentium autoritas: tam cuique sua, cui inferiores omnes, quisque in
suo ordine, obedire tenentur. Hoc enim ipsa dictat recta ratio, atque adeo lex
naturæ inscripta humanis cordibus, hoc ipsum cōfirmant diuinæ, sacræque li
teræ. Non sunt audiendi quidā Satanæ apostoli, sed vitandi veluti humani
generis

A generis certa pestis, certum exitium, qui omnem humanam societatem, omnem ordinem euertere conantur, & subditos committere aduersus superiores suos, eisq; pro obedientia debita rebellionem persuadere, docentes humanorum præceptorum transgressores haud quaquam peccare coram deo, sed legales tantum (si quæ statutæ sunt) pœnas incurrere, quasi non debeat obedientiam homo homini, sed soli deo. Qua doctrina non video quid esse possit perniciosius, quid denique falsius, quum ipsa (vt dixi) euidentissima naturæ lex, rectaq; ratio hoc dictet, in suo quemque ordine superioribus suis obedientiam debere: eadem, inquam, quæ hos ordines inter homines conciliauit & constituit. Hoc enim necessario habet omnis ordo, vt præsit, & vt subsit aliquid. Quum autē quemq; in suo ordine, in quo a deo constitutus est, impositam sibi personam recte peragere oporteat, euidens est, superioribus subditos obedientiam debere, sine qua & omnis ordo & omnis humana dissoluetur societas, atq; adeo nec humana ipsa vita subsistet. Quid enim, si homo ex diuina lege non debet obedientiam homini, toties diuina clamat scriptura: Filij, obedite parentibus vestris & subiacete eis? Quid rursus? Serui, obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis, sicut Christo: non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed vt serui IESV CHRISTI, facientes voluntatem dei ex animo, eum bona voluntate seruientes, sicut domino, & non hominibus. Hæc Apostoli ipsius verba sunt. In quibus audis, vt dei voluntas sit & præceptum, seruos dominis obedire, vt seruire illos doceat Apostolus, non ad oculum, aut pœnæ tātum timore, sed ex animo quasi deo, non hominibus, qui hanc illis personam imposuit. Ita & publicis potestatibus, magistratibusque, tametsi ab infidelibus gererentur (quando in eo loco atq; ordine constituti essemus a domino) obediendum vbique clamant, admonent inculcantque apostolicæ literæ. Omnis anima, inquit Paulus, sublimioribus potestatibus subdita sit, non est enim potestas nisi a deo: quæ autem sunt, a deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt, &c. Ideoque & necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiā propter conscientiam. Audis itaque non solum propter ciuilem in transgressores pœnam: sed etiam propter conscientiam, magistratibus ac publicis potestatibus subditos nos esse oportere. Petrus autem vno verbo complexus vniuersa: Subditi, inquit, estote omni humanæ creaturæ propter deū. Omni humanæ creaturæ, inquit, cui videlicet nos subiecit, seu ipsa nascendi sors nostra, seu rerum publicarum status & conditio, seu ipsa nostra voluntas. Neque ęque hic dominos suis seruis subesse præcepit, nec reges aut magistratus vnicuilibet e populo, sed contra, quid intelligat, continue explicat. Siue regi, inquit, tanquam præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic est voluntas dei, &c. Serui subditi estote in omni timore dominis, nō tantum bonis, sed etiam discolis, &c. Similiter & mulieres subditæ sint viris suis. Vides quo pacto in omni ordine obedientiam quisque & subiectionem debeat, non soli deo, sed & omni humanæ creaturæ, cui nos subdidit, seu voluntas propria, vt viris suis mulieres, seu quæcunque nostra, seu publica, seu priuata conditio. Publica nos magistratibus, priuata serues dominis. Nunquid igitur non graphice descripsisse illos tibi videtur idē Petrus, qui velamen facientes malitiæ Christianam libertatē, nullis superiorum præceptis nos

Ephe. 6. Colos. 3.

B

Rom. 13.

1. Petri 2

2. Pet. 2.

nos adstringi volunt, quando nos admonet & fuisse pseudoprophetas in populo, & futuros etiam in nobis magistros mendaces, qui introducturi essent sectas perditionis, seducturiq; plurimos. Sed nouit, inquit, deus pios de tentatione eripere, iniquos vero in diem iudicij seruare cruciandos: magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immundiciæ ambulant, dominationemq; contemnunt, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes. Audis quo loco hic habeat dominationem contemnentes, nempe inter iniquos, quos deus cruciandos seruat in diem iudicij. Qui vt gradibus quibusdã iniqui sunt, & vnus magis præ alio: ita inter hos principem istos locum habere Apostolus indicat: Magis, inquit, eos, qui post carnem in concupiscentia immundiciæ ambulant, dominationemq; contẽnunt. Duo hæc non sine causa coniungit Apostolus, quandoquidem hęc fere omnibus causa est contemptus superioris autoritatis, proprijs cupiditatibus indulgere, quibus non patiuntur sibi frena imponi a suis, quibus obedire tenentur, præpositis & superioribus, sed sibi sternunt cubile, in quo molliter cubent in peccatis & concupiscentijs suis, Christianam libertatem. C

Ex comparatione demõstratur, quam arctã obedientiã debeamus in ecclesiastica hierarchia nobis præpositis.

Quod si in humanis societatibus, quas propter humaniorem conuictũ, atque operæ mutuæ indigentiam, necessitudinemq; ipsi inter se mortales contraxerunt, aut in quas nos quomodocunq; coniecit, seu publica, seu priuata sors nostra & conditio, suam quemq; stationem tam diligenter seruare, & recta nos doceat ratio, & naturæ simul lex, diuinæq; scripturæ præcipiant: quid in ecclesia Christiana, eiusq; hierarchia nobis faciẽdum est, quã non ipsi inter se homines humani conuictus gratia, sed fidei religionisq; inter nos conseruandæ, imo æternæ vitæ, salutisq; animarum nostrarum, ipse dei filius Christus instituit? & qua obsecro cura? quo studio? quo labore? suo videlicet precioso sanguine, acerbissima denique & ignominiosissima morte, gloriosam sibi ecclesiam faciens: sibi regnum in quo dominaretur, comparans. CHRISTI enim hoc regnum est, non Romanorum, non Macedonum. Christiana hæc est, CHRISTI, inquam, ipsius hæc est ecclesia, in quam redemptos nos suo ipsius sanguine, e Pharaonis durissima seruitute, ex infinita misericordia sua conuocauit. In hac igitur ecclesia Christiana, in hac, inquam, domo dei viuentis, quãto timore, tremoreq; nobis conuersandum est? Quanto studio, quanta sollicitudine suam quemque stationem, in qua constitutus est a Christo, obseruare conuenient? Si seruos carnalibus dominis obedire cum timore & tremore in simplicitate cordis, sicut Christo, doceat Apostolus: qualem tandem, quam humilẽ, quam sollicitam obedientiam nostris, quos in illo suo regno, in sua ecclesia Christus præfecit, præpositis nos debebimus? Si prophanis magistratibus, publicisque potestatibus etiam infidelibus, quas humanæ leges, ciuilesque respublicæ, quieti inter homines conuictus gratia constituerunt, ipsa lex dei & naturæ nobis diligenter subesse præcipit: quid sacrosanctis magistratibus, quos æternæ salutis animarum nostrarum causa, in sua ecclesia constituit ipse dei filius? Si parentibus carnalibus tam diligenter debent subesse filij, quantopere nos episcopis nostris, quos patres nobis ipse CHRISTVS, autor & vitæ nostræ & salutis, constituit? Si reges humanæq; politiæ principes omni nos honore oportet prosequi, ipsum igitur Christianæ ecclesiæ principem, Romanum põtificem, quem ipse pro se nobis CHRISTVS vicarium in hoc suo regno constituit, quo non prosequemur honoris genere? Quæ tametsi non demonstraremus aliter, nunquid vlli possent esse dubia? Audi D

A bia? Audi tamen ipsum legislatorem nostrum, & ecclesiasticæ hierarchiæ autorem Christum,quo pacto ad suum id contemptum pertinere arbitratur,cum ordines,magistratusq; in ecclesia ab ipso constitutos contemnimus.Ita enim loquitur ad apostolos,atq; eos, qui apostolis vicaria ordinatione succedunt,episcopos: Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit:qui autem me spernit,spernit eum, qui misit me. Qui vos,inquit, spernit,me spernit. Vides ad cuius contemptum pertineat, cum mortalem hominem contemnimus episcopum? Quid ergo, si episcoporum omniũ principem? Scriptum est in lege Moysi: Si quis superbierit,nolens obedire sacerdotis imperio,qui eo tempore ministrat domino deo tuo, morietur homo ille,& auferes malum de Israel, cunctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Si ergo in vmbra illa nostræ ecclesiæ synagoga veteri tanta erat dignitas,tam sacrosancta autoritas eius, qui præsidebat vmbratico illi tabernaculo,vt sub horribili mortis pœna præceptum fuerit absq; vlla contradictione illi obedire per omnia: nunquid ex comparatione non facile intelligimus,quanta sit dignitas catholicæ ecclesiæ Christi præsidis? quam sacrosancta autoritas? quam districta illi a nobis debeatur obedientia?

Scribit ad Magnesianos ille gloriosus Christi martyr & pontifex Ignatius: Dignum est,inquit,vos obedire episcopo vestro,& in nullo ei contra dicere: terribile enim est tali contradicere, non enim istum visibilem quis spernit,sed illum inuisibilem in eo contemnit, qui non potest a quoquam contemni. Hic enim non ab homine,sed a deo habet promotionem. Dicit enim dominus Samueli de contemptoribus eius. Non te spreuerũt,sed me, ne regnem super eos. Nam & Moyses populo aduersum se murmuranti dicit: Non aduersum me murmurastis, sed aduersus dominum deum. Nec quisquam inultus remansit,qui se aduersus potiores extulit. Siquidem & Dathan & Abiron Moysi resistẽtes viui descenderũt ad inferos. Sed & Chore,& qui conspirauerant cum eo aduersus Aaron ducenti quinquaginta vi ri cœlesti igne consumpti sunt. Ozias quoq; factus est leprosus, qui contra sacerdotes sacerdotium sibi ausus est arrogare. Saul etiam sacrificare præsumens,regali dignitate dehonoratus est, quod non expectauerit principem sacerdotum Samuelẽ,&c. Hæc ille Ignatius, quem ipse beatissimus Petrus post se Antiochenæ præfecit ecclesiæ. Quis igitur non horreat Christianus animus,quis ferat execrandi illius Lutheri & suorum plusquam diabolicam maledicentiam & impietatem,qui ipsum Christianæ ecclesiæ principem,& qui Christi in hoc eius regno præcipuum inter nos agit vicarium, atque adeo ipsum in eo Christum in faciem cædunt,tot execrandis, intolerandisq; maledictis,probris,contumelijs incessunt, lacerant,vt non credam ipsum per se Satanam vnquam ausurum,quod pro ludo & ioco agunt hæc eius mancipia? Si mortis reus erat,qui in illa vmbra nostræ ecclesiæ recusabat obedire summi illius,vmbratici licet,sacerdotis imperio, qui pro tempore ministrabat domino,quo non supplicio,quot non mortibus dignos iudicabimus,qui ipsius catholicæ Christi ecclesiæ summo sacerdoti ac pontifici contumacissime resistunt,contumeliosissime reclamant, & subditorum aduersus ipsum seditiones concitant?

B

Dathan & Abiron,quod murmurarent aduersus Moysen, eiusque præceptis obedire contemnerent, dicit scriptura blasphemasse contra dominum, quos & in testimonium eius blasphemiæ deglutiuit terra,viuosque demisit

demisit ad inferos. Quo igitur loco horum statuemus blasphemias? quod his dignum quisquam excogitabit supplicium? Mirum sane vel solo hoc nomine, non statim hos agnosci a Christianis omnibus, non intelligi, quis per hos loquatur spiritus, non statim explodi atque abijci, tanquam certo infectū veneno & toxico, quicquid sub horum nomine circumfertur, aut prodit in publicum. vt quos constat Christianæ ecclesiæ esse hostes iuratissimos, atque omnium infensissimos. C

Sed moribus, inquiunt præsidentium, vitaque offendimur. Neque enim Christum aut Petrum sed Annam potius & Caipham referunt. Et tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, & domino suo cadit. Tu autem ouis es (inquit ille sanctissimus Cyprianus) noli discutere pastorem, ne eius quoque criminis reus tenearis, noli te iudicē dei constituere & Christi, qui dicit ad apostolos, & per hoc ad omnes præpositos, qui apostolis vicaria ordinatione succedunt: Qui vos audit, me audit, & qui me audit, audit eum qui misit me. Vnde enim hæreses & schismata oborta sunt & oriuntur, nisi dum episcopus, qui vnus est & ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo dei dignatione honoratus, ab indignis hominibus iudicatur? Hæc ille gloriosus martyr & pontifex, a quo vide quantum tu dissentias.

Iob. 34. Si mali tibi videantur præpositi, tu forte peior es. Forte tua culpa mali sunt, siquidem propter peccata populi regnare facit hominem hypocritam,

Esaiæ 43 & principes sanctos contaminat. Ita cum addidisset furor domini irasci contra Israelem, commouit Dauid, vt numeraret Iudam & Israel. Nos ergo ipsos iudicemus potius, accusemus propria peccata, quibus iratus dominus

Aequum malis præpositis obediendum. labi permittit pastores nostros, & adhærere facit linguam palato eorum, vt sint muti nescientes loqui, mandatque nubibus, ne pluant super nos imbrē, quia nos sumus domus exasperans. Interim tamē scis, quid præceperit Christus? Super cathedram, inquit, Moysi sederunt scribæ & pharisæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, seruate & facite, secundum opera vero eorū nolite facere, dicunt enim & non faciunt. Audis hic, quid præcipiat nobis legislator noster. Certe homines sumus tam præpositi, quam subditi, ex hominibus ecclesiam suam congregauit constituitque Christus. Adhuc grauamur corpore mortis huius, & sub hoc pondere ingemiscimus, labimur, surgimus manibus pedibusque repramus, etiam qui primitias inter nos spiritus acceperūt. Et nunquid malo patri, si nihil male præcipiat, nō debet obedire filius? nunquid non discolis etiam dominis serui? nunquid nō Christiani infidelibus etiam, si ita fors tulerit, magistratibus? nunquid sancti erant omnes illius veteris tabernaculi pontifices, quibus sub mortis pœna obedire lex præcipit? Nunquid nō erat inter illos Iudas ille proditor, quibus dixit dominus: Quicunque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo aut ciuitate excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorræorum in die iudicij, quam illi ciuitati. Iam & hoc quid tibi videtur, quod ipse apostolorum omnium & totius ecclesiæ princeps Petrus, post susceptum ecclesiasticæ hierarchiæ primatum, post acceptas claues regni cœlorum, potestatemque illam terrificam ligandi soluendique & in terris & in cœlis, ter suum abnegarit dominum? Num tibi sine causa hoc permisisse videtur Christus? Mihi sane ad eruditionem omnium nostrorum ita factum videtur, vt disceremus ferre compatique inuicem, & vt obstruerentur istorum ora loquentium D

tium

A tium iniqua. Et cur non potius cum illo Origene & sentimus & dicimus? Quid loquar, inquit, de parentibus & filijs? Si Iesus dei filius subijcitur Ioseph & Mariæ, ego non subijciar episcopo, qui mihi a deo ordinatus est pater? non subijciar presbytero, qui mihi dei dignatione præpositus est? Videat ergo vnusquisque quod sæpe melioribus præpositus est inferior, & non nunquam accidit, vt ille qui subiectus est, melior sit eo, qui præpositus esse videtur. Quod cum intellexerit dignitate sublimior, non eleuabitur superbia ex eo, quod maior est, sed sciat ita sibi meliorem esse subiectum, quemadmodum Iesus subiectus est Ioseph. Hæc ille Origenes. Et hactenus quidem, quam districtam obedientiam debeamus præpositis nostris in hierarchia ecclesiastica.

Qualem quantamque autoritatem conueniebat habere ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, ex ipsa ratione ecclesiasticæ societatis inuestigare. CAP. II.

Qvam districtam obedientiam debeamus his, qui in ecclesiastica nobis hierarchia sunt præpositi, ex eo fecimus euidentius, quod & in alijs humanis societatibus atque conuentibus, quos humani conuictus gratia excogitauit ratio & necessitas, necessario vnus præesset alteri, atque vnus alteri obedientiam deberet. Idque clamante tam iure naturali inscripto humanis cordibus, quam diuinis apostolicisque literis. Etenim in omni humana societate suus ordo necessarius, in omni ordine suum caput: cui reliqui (quisque in suo ordine & gradu) subesse obedireque tenerentur. Sed cum sint varia humanarum societatum genera, vt sua cuique est forma propria, suus ordo & proprium suum cuique ordini caput ac principium: ita sua in vnaquaque præsidenti erat necessaria autoritas, non eadem omnibus, sed tamen cuique sua: quæ simili ratione inter se differunt, B qua ipsæ inter se societates. Alia est enim domus, alia ciuitatis, alia regni, alia exercitus militiæque, alia vero ecclesiæ forma ac species. Domus partes sumus, quatenus patres, matres, filijve familias, famuli, ancillæ, serui. Quos ea ratio in vnum conciliat, vt in vna domo, eisdemque parietibus & tectis inter se conuiuant commodius. Ad quem finem quæcunque recta præscribit dictatque ratio, ad patrisfamilias autoritatem pertinent. In quibus reliquos eiusdem familiæ omnes, in suo quemque gradu ac ordine illi obedire oportet, nempe si vxori præcipiat, quæ vxorem non dedeceant, si filijs, si famulis, si seruis, omnes dicto eius audientes esse conuenit, & naturali diuinaque lege, quemadmodum demonstrauimus, adstringuntur. Secus vero, si omnino iniqua præciperet, aut etiam si suæ autoritatis limites plane excederet. Iniqua præcipere intelligendus est, non solum cum superioribus, quibus & ipse subest, potestatibus contraria præcipit, hoc est, deo, ecclesiæ, & quibus subijcitur ciuilibus magistratibus: sed etiam si ordinis personarum que rationem non obseruat: vt si vxori præcipiat quæ seruorum sunt, si seruis, quę aut non ferrent vires, aut ab humana abhorrent conditione. Omnino autem limites suæ autoritatis transgreditur, si quid iubeat, quod plane sit præter rationem domesticam. Nec refert, malum id sit, an non sit, neque quod ab alia potestate, aut alio superiori idem imperatum teneremur exequi, nec denique quod etiam de se bonum sit id, quod præcipitur. Vt si filio præcipiat pater vim huic aut illi inferre, armis congredi, ferire, cædere, quæ imperatore in acie præcipiente teneretur exequi, non debet iubente patre vt huiusmodi. Rursus, si vxori familięque aut ieiunia, aut eiusmodi opera pœnitentiæ præscribat præter ea, ad quæ lege dei aut ecclesiæ adstringuntur,

Quando præsidẽs in quacunque societatem intelligendus est iniqua præcipere.

qua muis de se bona sint, præcipienti tamen patrifamilias obedientiam nō C debent. Hæc enim ad sacerdotes & episcopos pertinent.

Huiusmodi itaq; qualia sint, in singulis humanis societatibus, & quid in quoq; ordine nostris debeamus superioribus, neq; enim idem omnibus, ipsam formam speciemq; societatis, in qua superiores sunt, æstimanti secundum hoc exemplum, non est difficile dijudicare, quando rationis regulam non obliquat deprauatus affectus. Suam autem cuiq; formam ac speciem societati præscribit finis, ob quem ipsa contracta est societas. Qui quidem finis est & regula & scopus, in quem perpetuo respicere debet præsidentis autoritas, adeo vt quicquid, non dico illum scopum non attingerit (id enim in omnibus est difficilimū, ne dicam, mortalibus impossibile) sed quicquid manifeste præter illum scopum est, multo magis si ab eo abducat etiā, manifestum est ad eam autoritatem non pertinere, nec eidem præcipiendi obedientiam in eo deberi.

Quod si hic percontari me pergas: quandoquidem in omni societate humana, superiori, qua gubernatur, autoritati in his, quæ ad finem suæ, cui præest, societatis pertinent, iuste riteq; præcipienti ex lege diuina & naturæ obedientiam debere omnes subditos iam nunc contendimus: an ergo omnis in his inobedientia & præuaricatio mortale peccatum sit? Quod videtur consequi, præsertim cum eam nō excusat aut ignorantia aut subreptio: et cum scienter volenterq; mandata dei & naturæ transgredi mortale peccatum videatur. Quod si fit inter tot tam varios superiores, tot leges humanas, ecclesiasticas, ciuiles, œconomicas, tot statuta, tot præcepta, quænam esse posset salus hominis?

Tametsi hæc quæstio (vt post intelliges) plus habeat in recessu, quod vt pertractatione exquisita dignum est, ita est alterius & loci & negocij: breuiter tamen eidem respondentes dicimus, neq; omnem, neq; nullam inobedientiam & præuaricationem eiusmodi mortale peccatum esse. Quare & methodo, qua hæc discernantur, opus nos habere. In primis hoc plane certum est, non omnem præuaricationem legis diuinæ & naturalis esse mortale peccatum, etiam si nec ignorantia, nec subreptione excusetur. Prohibet enim lex dei & naturæ in vniuersum omne mendacium: tamen iocosum, & multo magis officiosum, quo nemo læditur, imo quo & iuuatur aliquis, nemo inter delicta mortalia connumerat. Similiter præscribit nobis lex naturæ & diuina, in cibo & potu obseruare medium ac regulam temperantiæ, quę in eo consistit, vt tantum & non vltra sumatur, quantum exigit necessitas aut vtilitas corporis: cuius transgressio, gula videlicet, etiam inter capitalia septem connumeratur peccata. Attamen frequenter, ne dicam pene quotidie, transgredimur illam regulam satis notabili magnoque excessu, dū vel consuetudini, vel societati, vel amicis morem gerimus, nec quisquam excessum eiusmodi, nisi sit plane immodicus, inter mortalia peccata statuit. Eadem nobis lex naturæ ac diuina præscribit, vt in omnibus & factis & dictis obseruemus, vt suo modo & in suum finem tendant omnia, eoq; dirigatur vniuersa hominis intentio, ne quid non solum indecore, sed nec ociose aut frustra fiat a nobis. Quandoquidem & de omni verbo ocioso reddituros nos rationem affirmat Christus in die iudicij. Absit tamen, vt in his omnibus esset mortalis præuaricatio.

In eundem modum, nec omnis inobedientia aut præuaricatio humanorum præceptorum, mortalis censenda est. Sed æque hic vt in præuaricatione

A tione mandatorum dei & naturæ distinctione opus est.

Deinde etiam hoc certum est, si non omnem inobedientiam, tamen omnem contemptum autoritatis superioris, mortale peccatum esse. Id quod apertissimis verbis in vniuersum nos docet Petrus, qui contemnentes dominationem aut superiorem autoritatem statuit inter illorum iniquorum præcipuos, quos dominus cruciandos seruat in diem iudicij. Nouit, inquit, deus pios de tentatione eripere, iniquos vero in diem iudicij seruare cruciandos, magis autem eos, qui post carnem in cōcupiscentia immundiciæ ambulant dominationemq; contemnunt. Oēm cōtemptū autoritatis superioris mortale peccatū esse.

Vt autem, quid contemptum intelligamus, intelligas, distinguit quidem Aristoteles tres eius species, despectum, detractionem, contumeliam, despectum definiens, dum quis aliquem nihili pendit, existimans rei dignum nullius. Detractionem, dum alterius voluntati quispiam impedimēto est, non vt sibi, sed ne illi. Contumeliam vero, damno atq; dolore in his afficere, in quibus turpe est patienti. Nos tamē ex vsu scripturarum, etiam contumaciter resistere, & nolle obedire superioris autoritati, mortalem, quem diximus, contemptū appellamus. Quod ipsum tamen fere videtur, saltem re ipsa despectus & nihilipensio autoritatis superioris. Ita dicit scriptura 1 Quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Ita & Paulus resistentes potestati publicæ in ciuili politia, dicit sibi damnationem acquirere. Ita Christus se quoque sperni testatur, cum quis spernit ex ordinatione in ecclesia sibi præpositos. Et in vnaquali bet superioritatis specie, morte expiabatur contemptus hic in lege veteri: vt filius proteruus & contumax, inobediens patris & matris imperio, & qui coercitus obedire contempserat, obrui lapidibus a populo ciuitatis iussus

B est. Similiter, si quis ex superbia recusabat obedire sacerdotis imperio qui tabernaculo præerat, aut loco quem elegerat dominus, aut etiā iudicis pro tempore, morti erat obnoxius. Et morietur, inquit, homo ille, & auferes malum de Israel. Reliquæ vero duæ contemptus species, quas describit Aristoteles, subditorum erga superiores suos, nusquam memorantur a scriptura. Neq; enim ad humanam, sed diabolicam malitiam pertinent, qualis est Lutheri & suorum.

In his vero, quæ non ex contemptu procedunt, transgressionibus humanorum præceptorum, vt cum quis seu ex negligentia, seu ignauia, aut socordia, non implet superiorum prȩcepta & imperia, aut transgreditur etiam, vt morem gerat desiderijs suis & concupiscentijs, methodo quadam, vt dixi, ac regula opus est, qua venialem inobedientiā a mortali valeamus discernere. Nam æque falsum est, & omnem, & nullam transgressionem eiusmodi, mortalem dicere: quemadmodū etiam in transgressionibus diuinæ & naturalis legis ostēdimus. Qua vero methodo hæc discerni possint in singulis, exactoque iudicio ponderari singulorum peccatorum grauitas, prolixioris hoc esset operæ, & alterius negocij, nosq; ab instituto longius protraheret. Alioqui in inuestigationibus nostris circa definitiones ac sententias theologicas, hoc ipsum diligentius & plenius explicauimus, quas si deus & vitā concesserit & ociū, aliquando pietatis studiosis cōmunicabimus.

Ex fine tamen autoritatis in quam committimus, veluti ex scopo, hæc æstimanda sunt omnia. Siquidem & fines harum autoritatum ordinate se habere certum est, nec esse vnius momenti & ponderis. Quare nec æque graue quod abducit ab vno, & quod abducit ab alio. Iam nec est æqualis re

cessus præuaricationum omnium a suo scopo, sed vna plus, alia minus recedit: quemadmodum quæ imperata sunt, magis aut minus, aut non magnopere necessaria sunt pro attingendo fine, ad quem ordinatur præcipientis autoritas. Ex quibus vir prudens poterit horum omnium coniectare atque ponderare grauitatem, in rectæ rationis trutina & examine. Sed hæc vt exactius hic pertractentur a nobis, non est instituti præsentis. Quo vt recurrat oratio. De societate catholicæ Christi ecclesiæ iam proprie inquirendum est, quæ sit ea qua gubernatur autoritas. Quæ cum in quacunque humana societate ex propria eius forma ac specie, quam sortitur ex suo fine, præscribatur atque ortum habeat, perpendere in primis oportet, & huius societatis formam, & finem, ob quem in eandem conciliati sumus. Formam indicat ipsa ratio nominis, nempe Christi fidelium omnium, quatenus Christiani sunt, societatem varijs presbyterorum, episcoporum, archiepiscoporum, primatuumque ordinibus (vt in tam immenso corpore omnino erat necessarium) ad vnum summum pontificem, ecclesiæ præsidem, decentissime ordinatam. Finis eius est, quo legem fidemque Christi, quam edocti a spiritu sancto apostoli, viua voce tradiderunt ecclesijs, quemadmodum tradita est ab initio, incorruptam conseruemus, vt non sint in nobis schismata, sed idem dicamus sentiamusque omnes, assequamurque per hęc vna cœlestem illam, ad quam per Christum vocati sumus, & cuius ipse nos sibi cohæredes effecit, hæreditatem. Ergo apud ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem eorum omniū debuit esse autoritas, quæ ad conseruandam hāc ecclesiasticam societatem in sua vnitate, suoque vigore, eandemque dirigēdam efficaciter in illum suum finem erant necessaria. Necessarium autem ante omnia, vt omnes nos homines sumus, & inter homines viuimus, suboriri subinde de ecclesiasticis rebus ordinibusque contentiones, idque non solū inter inferioris gradus Christianos, sed etiam inter ecclesiarum præpositos, quemadmodum pene ab initio factum videmus. Quare ne dissidentibus inter se ecclesiarum præpositis, vnusquisque ad se rapiens ecclesiam Christi, eius vnitatem scinderet, hoc erat in primis necessarium, vt eorum omnium summa potestas esset penes vnum totius ecclesiæ præsidem, ad quem tandem referretur omnis quæstio & controuersia, quæcunque inter pastores rectoresque ecclesiarum exoriri contingeret, cuius sacrosanctum, irrefragabile atque vltimum apud omnes haberetur iudicium. Hanc autem iudiciariam ecclesiæ potestatem appellamus, cuius summa quidem, vt dixi, est penes ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem autoritas, atque inde ordine quodam transit etiam in reliquos sub ipso ecclesiasticæ hierarchiæ præpositos. Cui subditi sunt Christiani omnes, quatenus Christiani sunt & ecclesiæ filij. Causæ vero quæ ex natura sua ad eandem peculiariter pertinent, sunt quæcunque de ordinibus, gradibus, sacramentis, obseruationibus, alijsque rebus ecclesiasticis quæstiones & controuersiæ, quicquid denique inter quoscunque Christianos ortum habens ex aliquo quod specialiter ad ecclesiam, legem, fidemve Christianam pertinet. Quam quidem autoritatem esse in ecclesia, & eius summam penes ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, haud foret aliter probari necesse, quam ex eo quod est ecclesia, quæ esse constareque non posset absque autoritate huiusmodi: quemadmodum & in alijs humanarum societatum generibus, quas excogitauit conuictus humani ratio, seu regna sunt, seu respublicæ, ciuitates, castella, domus, suus cuique ordo est necessarius, & in quoque ordine suum caput, cui & sua est autoritas necessaria, per quā ea constet mode-

Autoritas iudiciaria ecclesiæ.

Quæ causæ ad eandem pertineant.

A modereturq; ſocietas, eademq; ratio quæ ſocietates illas inuenit, autoritatem quoq; illam ſuo cuiq; aſſeruit capiti. Quas tametſi ipſi inter ſe cōſtituerunt homines, docente nimirum eos natura, vſu & ratione, niſi ſic conciliatis in vnum vitam humanam non poſſe ſubſiſtere: æque tamen dei ordinationi reſiſtere, grauiterque peccare, qui ſuis ſuperioribus (in ſuo quiſq; ordine) reſiſtunt, non ceſſant clamare diuinæ apoſtolicæque literæ. Id quod nihilo minus ante omnes diuinas ſcripturas, omnemque ſcriptam legem, verum extitit. Ne quis hinc potius, quam ex ſua cuiuſq; forma dependere autoritatem, qua gubernetur, exiſtimet. Neq; enim Paulus nouam vllam legem promulgauit, quum diceret: Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit, & : Qui poteſtati reſiſtit, dei ordinationi reſiſtit, & ſibi damnationem acquirit. Sed antiquam ea in re legem naturæ, quæ fuit ab initio, obſcuratam fortaſſis peccatorum demerito in quorūdam cordibus ob oculos reuocat & inculcat. Itaq; & ante Paulum ſemper ſubditi obedientiam debebant publicis magiſtratibus, filij parentibus, vxores maritis ſuis, famuli & ancillæ dominis.

Itaq; ſi ſit & eſſe debeat Chriſtiana eccleſia, ea autem (quemadmodum demonſtrauimus) ſine prædicta autoritate nō ſubſiſteret, ſicut nec ſine ſua quæque aliæ, æque eſt hæc in eccleſia, ſicut in domo patrisfamilias, in ciuitate & regno ſua politica ciuiliſq; autoritas neceſſaria. Pendet enim hæc atq; oritur ex ipſa eccleſiæ forma & eſſentia, quā ſortitur ex fine ob quem hæc cohæret ſocietas: vt & ſua quæque in ſocietatibus alijs. Qui cum vnicuique autoritati ſuam metam, ſuos præſcribit limites, age ex eodem pergamus, vt cœpimus, inueſtigare vniuerſam eccleſiaſticæ autoritatis ſubſtantiam.

Diximus eccleſiaſticæ autoritatis finem eſſe, vt recte nos habeamus in
B his quæ ad Chriſtum & deum ſunt, hoc eſt, vt legem fidemque Chriſti, quam docti a ſpiritu ſancto apoſtoli viuæ vocis doctrina eccleſijs tradiderunt a principio, incorruptam intemeratamque conſeruemus vſque in finē ſeculi, idem in ea dicentes ſentientesq; omnes, abſq; ſectis inter nos, aut ſchiſmatibus: vtq; tandem per hæc regni illius cœleſtis, ad quod vocati ſumus, a Chriſto hæreditatem conſequamur. Qui equidem finis, vt illam formam eccleſiaſticæ hierarchiæ conſtituit, qua in vnum contineretur tam immenſa multitudo, ſentiretq; vnius præſidentis autoritatem & imperia: ita tantā præſidenti poteſtatem autoritatemq; attribuit, quanta illi erat ad dirigendam efficaciter eccleſiam ad hunc ſuum finem conſequendum neceſſaria. Erat autem in primis ad pacificam inter ſe Chriſtianorum conuerſationem tāta illi iuriſdictionis autoritas neceſſaria, quantam iam demonſtrauimus, qua omnes inferiores gradus atq; ordines, Chriſtianoſq; vniuerſos contineret in officio, in vnitate & concordia. Sed non videtur hæc ſola ſufficere. Neque enim (vt diximus) ob id ſolum conſtituta eſt Chriſtianæ eccleſiæ ſocietas, vt inuicem conuerſaremur pacifice, nec interturbarentur eccleſiaſtici ordines: ſed multo maxime, vt in lege, religione, fideque Chriſti id in dicamus & ſentiamus omnes. Itaq; etiam ſi ſcripto nobis commendaſſet legem ſuam Chriſtus, quemadmodum veteri ſynagogæ illam ſuam Moyſes, ſuboriri ſubinde ex ſcripturis de lege, fide, religioneq; dubitatiōes, quæſtiones & controuerſias nihilo minus fuiſſet neceſſarium. Quare & eas (ſi modo inter nos futura erat fidei vnitas & concordia) præſidentis autoritate neceſſe erat terminari, definiriq; iudicio.

Nec eſt quod ad ſcripturarum iudicium quiſquam dicat referendas

quæstiones & controuersias eiusmodi. Primum, quoniam scripturæ sunt muti iudices: quare æque foret necessarium, vt quisquam ex scripturis huiusmodi proferret iudicium, quod necesse esset omnibus absque contradictione sequi, etiam quicquid sibi videretur de huiusmodi iudicio. Deinde, quum pars vtraque pro suo quem adstruit sensu scripturarum adferat testimonia, & partis alterius scripturas expositione sibi accommodet & contorqueat, quis hos in suo sensu vtrinque pertinaces conciliabit inuicē, si in his non subijciemur præsidentis iudicio? Quis tandem dubitationum, quæstionum & altercationum finis erit? An non continuo videres tot de scripturis, & tam discrepātes sentētias ac interpretationes, quot sunt hominum & quam diuersa capita? Sunt enim (vt superius demonstrauimus) scripturæ, velut Lesbiæ cuiusdam ædificationis plumbea regula, quæ flecti, duci, & in diuersam etiam sententiam trahi se facile patiuntur. Si quis veram illam rigidam inflexibilemque earundem amussim, nempe ecclesiasticæ traditionis autoritatem & sensum illis minime adhibeat. Quam ob causam sanctis illis patribus, nostræ religionis antesignanis & ducibus, nequaquam visum est, ad scripturas prouocationem concedi hæreticis, vt quas non ad illam suam amussim, sed ad suum ipsorum sensum intelligunt & accommodant. Quare quantumuis in scripturis quis exercitatus cum illis disputatione congrediens (vt ante annos mille trecentos verissime tradidit ille Tertullianus) nihil proficiet, neque ipsis, neque auditoribus Christi fidelibus, sed oberit potius. Quandoquidem seu defenderis tu aliquid, seu negaueris, scripturas veluti plumbeam quandam, vt dixi, regulam, ingenij versutia, facile vertent & accommodabunt quocunque voluerint. Quas si tu dicas torqueri ab eisdem expositione incongrua, idem occlamabunt tibi, a se stare earum veritatem, per te adulterari easdem. In hunc modum, cum fine modo & fine processerit altercatio, etiam audiētibus ingeritur scrupulus, quid verum aut falsum habere debeant, atque ipsi tanto obstinatiores discedunt, quanto viderint orthodoxos minus promouisse. Hæc, inquam, atque eiusmodi ante tot secula ille Tertullianus docuit, & verissime docuit. Cui vtinam plus attendissent plerique nostrum, & minus in disputationē scripturarum descendissent cū hæreticis, & meliore, sane loco se haberet Christiana religio. Iam & illud omnino certum est, non esse cuiusuis, nec facile veram inuenire scripturarum intelligentiam, ex quibus dum eas quisque pro suo sensu intelligere conati sunt, tot pestilentissimas hæreses ortum traxisse videmus. Sunt enim, inquit Petrus, de Paulinis epistolis loquens, in illis quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. Et inter has tot difficultates, tot ambiguitates, tot altercantes, quo saltem confugient, quo se vertent simplices miserique Christiani, vt sciant quid verum sibique sequendum in eo, in quo errare damnari est?

Cur sanctis patribus haud visum est ad scripturas prouocationē cōcedendā hæreticis

Docuimus quidem libro primo, quo pacto quisque apud se de quacunque proposita quæstione inuenire poterit orthodoxæ fidei veritatem indubiam. Sed hoc paci & vnitati catholicæ ecclesiæ non sufficit: quin & a dissentium sanæ fidei altercationes reprimi, impiam doctrinam, quæ velut cancer serpit & obrepit incautis & simplicioribus, compesci coercerique erat necessarium. Quare præsidenti in ecclesiastica hierarchia necessaria erat & ea autoritas, vt altercationes eiusmodi & ad ipsius referri iudicium & definitione terminari oporteat, Ita sane (quemadmodū post audies) nō ad scripturas,

sed

sed ad sacerdotes Leuitici generis, & summi inter eos præsidentis iudiciũ, A in quæstionibus & altercationibus eiusmodi etiam suos illos remisit Moyses. Vnde nec nobis minus erat necessarium subortas controuersias & dubitationes eiusmodi præsidentis autoritate definiri, etiam si scripto suam nobis legem commendasset Christus, quemadmodum suam illam veterem Moyses.

Moyses in quæstionibꝰ eiusmodi remisisse suos, nõ ad scripturas, sed ad sacerdotale & præsidentis iudicium.

Quoniam autem non de humanis hic legibus agitur, quas posset ciuilis societatis princeps interpretatione sua aut moderari, aut mutare etiam pro ratione locorum & temporũ: sed de diuinis, de quibus nec apicem nec iota præterire oportet, & quas omnino ab hominibus immutari non licet, neq; à præside erat & hic plane necessarium speciali aliquo priuilegio, quo diri geretur à deo præsidẽtis illius autoritas, nec aberrare sineretur ab eius quod dubitabatur iudicij veritate: ne forte malũ pro bono nobis statuens, aut lucem tenebras, dux cęcus cæcis factus, eos vna secum pertraheret in foueam.

Et hæc quidem nobis cum veteri illa synagoga communia erant omnia, nisi quod horum omnium in ecclesia Christi tanto maior erat necessitas, quanto est difficilius in tam dispari multitudine, ex nullis nõ gentibus, nationibus, linguisq; congregata, atq; in vniuersum terrarũ orbem dispersa, seruari indiuiduã vnitatem, & in fide religioneq; concordiam, quàm in illa synagoga veteri, in vno cognatoq; populo, eisdem semper & moribus & ritibus assuefacto. Quæ tamen cum omnia diligentissime prouisa ordinataq; à suo illo legislatore videbimus in vmbratico illo tabernaculo veteri, nihil merito dubitabimus à Christo tanto etiam diligentius ordinatiusq; prouisa suæ ecclesiæ, quanto vtiq; ipsam solidam veritatẽ par erat suam vmbram omni perfectione excedere, quanto etiam hæc præ illa veteri deo charior & preciosior extitit, vt cuius gratia non Moyses aliquis, non angelus de cœ-B lo, sed ipse missus venit dei filius seruilem formam accipiens, & non hircorum aut taurorum, sed suo preciosissimo sanguine & morte acerbissima eandem consecrans & sanctificans: quanto denique vniuersa hæc ecclesiæ Christi, quàm synagogæ veteri, magis demonstrauimus necessaria.

Erat præterea & aliud quiddam nostræ ecclesiæ peculiariter necessariũ, cuius nullus vsus fuerat in synagoga illa veteri: hinc exoriente inter illos nosq; hac diuersitate, quod nostra lex euangelica, viuę traditionis magis est quàm scripturæ, vt vetus scripturæ, non traditionis. Siquidem illis, hoc est, vni cognatoq; populo diligentissime perscriptã legem suam tradidit Moyses. Nobis vero, hoc est, orbi vniuerso, atq; omni, quæ sub cœlo est nationi, legislator noster Christus legem suam viua tantum apostolorum traditione, quos neq; scripto, nec de omnibus viuo verbo, sed multo magis spiritus sancti vnctione eandem ipse docuerat. Attamen hanc nostram, multo magis perdurare intemeratam, incorruptam, immutatamq; ad finem vsq; seculi erat necessarium, quemadmodum tradita est ab initio: quàm veterem illam & vmbraticam, non multo post euacuandam, succedente eidem nostræ legis luce & veritate. Legem tamen diligenter perscriptam, atq; ita, vt dictum est, vni cognatoq; populo traditam, perdurare in longum tempus, conseruariq; immutatam, non est adeo operosum & difficile. At quæ viua tantum voce tradita est, nec tradita paucis, neque vni tantum cognatoq; populo, sed dispersa in orbem vniuersum, in omnes gentes, nationes, populos, tam dissonis institutis moribusq; viuentes, quàm linguis vtentes, eandem vbiq; in finem vsque seculi conseruari, vt idem prorsus in ea dicamus

sentiamusq; omnes, plane stupendum est, atq; omnem omnino humanum captum superat. Qua equidem in re singularem quandam miramq; suæ legis præ alijs omnibus prærogatiuam, vim & energiam demonstrare voluit Christus. Tamen vt conseruari potuerit inter tot hæreticæ persecutionis fluctus, turbines, & tempestates, quibus (quod post clarius intelliges) totus aliquando orbis pene à fundamentis concussus est, Satanasq; ille euentilauit ecclesiam, sicut qui cribrat triticum, nec imaginari est, nisi in vna aliqua eaq; principali totius orbis sede, in qua præcipue resideret, & perpetuo continuaretur ecclesiasticæ hierarchiæ prima summaq; autoritas (quam Romanam ecclesiam supra demonstrauimus) singulari priuilegio conseruasset eandem. In qua nunquam interrupta episcoporum successione ad finem vsque seculi propagaretur, ad quam in eiusmodi fluctibus tempestatibusq; respicientes orthodoxi à naufragio eripere se, saluariq; possent, & in tutum velut portum recipere. C

Hæc sunt quæ nostræ ecclesiæ in præside hierarchiæ suæ, atq; eius cathedra, videbantur omnino necessaria, ita vt sine his in finem suum congrue non posset dirigi. Quæ an prouisa diligenter nobis omnia sint à Christo, iam nunc inquirendum est.

Ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi talem tantamq; iurisdictionis autoritatē competere, qua vniuersam sibi commissam ecclesiā in officio continere possit. Insuper & definiendi controuersias omnes, quæ in fide, religione, legeq; Christi emergunt. Cuius sit vltimum iudiciū, quod omnes sine contradictione sequi oporteat, ex vmbra synagogæ veteris demonstrare. CAP. III.

Repetitio proxime demōstratorū cū transitu ad sequētia.

SVperiori inquisitione ex ipsa ecclesiasticæ societatis forma & specie, atq; eius fine inuenimus, præsidenti in ecclesiastica hierarchia necessariam in primis talem tantamq; iurisdictionis autoritatem, qua ordines ecclesiasticos inferiores omnes, vniuersamq; sibi commissam ecclesiam in officio continere possit, ecclesiastici status perturbatores coercere, publice in legem Christi delinquentes corrigere, cæteraq; exequi omnia, quæcunq; ad finem suum consequendum sunt aut necessaria, aut opportuna & congrua. Deinde vt penes eundem summa esse deberit subortas inter nos de fide, religione, legeq; Christi quęstiones & controuersias definiendi autoritas. Cuius sententiam non secus, quam Christi ipsius (cuius nobis vices refert) sequi omnes tenerentur. Sine quo inter nos conseruari prorsus non posset fidei vnitas, tam ad ecclesiasticam vnitatem, quàm ad finem ecclesiasticæ congregationis cōsequendū, vel in primis necessaria. Ex consequenti autem circa eorundem præsidentium, sententiam definitionemq; & iudicia singulare quoddam diuinæ assistentiæ priuilegium: ne forte si pro iusto iniquum, pro luce tenebras nobis statuerint, cæciq; cæcis ducatum præbuerint, vna cum eis præcipitaremur in foueam. D

Et quoniam hæc vniuersa nostræ ecclesiæ cum sua illa vmbra synagoga veteri, ad proportionem fuere communia, nisi quod tanto maior horum omniū apud nos erat necessitas, quanto difficilius est multitudinem adeo immensam ex nullis non gentibus, nationibus, linguis, populis, in tam solidam vnitatem contineri, quàm vnum cognatumq; populum, qualis maxime fuit Hebræorum. Ad illam ipsam nunc vmbram primo respiciendum est. In qua, si hæc omnia diligenter prouisa ordinataq; à suo illo legislatore inuenerimus, nihil vtiq; dubitabimus, neq; Christum in re tam necessaria defuisse

A defuisse suæ sponsæ charissimæ ecclesiæ, etiam si nullum de hoc verbum legeretur apud euangelistas: præsertim quando hæc omnia fuisse in ecclesia, res ipsa testaretur ab initio.

Quod autem dicta omnia diligentissime prouisa fuerint illi vmbræ & synagogæ veteri, testatur scriptura Deuteronomij in hæc verba: Si difficile & ambiguũ apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicum intra portas tuas videris verba variare, surge & ascende ad locũ, quem elegerit dominus deus tuus, veniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcunq; dixerint, qui præsunt loco quem elegerit dominus, sequerisq; sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neq; ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel. Cunctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Hic audis in primis, in subortis dubijs & controuersijs, quę per singularum ciuitatum iudices expediri non poterant, ad quos suos illos altercantes remiserit Moyses. Certe nõn ad scripturas, sed ad sacerdotes Leuitici generis, qui præsunt loco quẽ elegerit dominus. Audis item quid promittat, nempe inuenturos ibi dubij iudicij, aut motæ controuersiæ veritatem. Et indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. Audis præterea, quàm districte præcipiat illorum obedire iudicio, nec de eorum sententia inquiri amplius. Et facies, inquit, quodcunq; dixerint, qui præsunt loco quem elegerit dominus. Sequerisq; sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neq; ad sinistram. Audis postremo, vt contumacia aduersus præsidentis sa-
B cerdotis autoritatem, expianda necessario fuerit mortis supplicio.

Sed video hic quid dicturi sint veritatis hostes & aduersarij, nempe suis se artibus à nobis peti. Non enim citari à nobis, vt sunt, integra legis verba, sed exceptis eis, quæ proposito nostro erant commoda, omissum id, quod fuit caput & cardo & vnde plane conuincimur, etiam iudicij præsidentium loco, quem elegerit dominus, sacerdotum, iudicem esse debere scripturam. Non enim ita dictum simpliciter, quemadmodum nos citauimus, & facies quodcunque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit dominus, sed additam hanc velut restrictionem, & docuerint te iuxta legem eius. Ergo, inquiunt, nisi nos docuerint iuxta legem domini, non tenebimur tenere aut facere, quod docent aut præcipiunt. Quo pacto etiam illud legislatoris nostri dictum in euangelio intelligi volunt: Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis facite, hoc est, quæ dixerint aut docuerint secundum cathedram. Et quo tandem pacto, an secundum legem aut cathedram doceant, nisi ex lege scripturaq; dijudicandum est? Quæ si ita se habeant, an non planè ridiculus videbitur, seu ille Moyses, seu sacer spiritus, & non prorsus lusisse operam, quid dubitantes nos legis scripturarumq; occasione, remittit ad sacerdotale, præsidentisq; iudicium? Nam si per me mihi constabat quid esset secundum legem, vnde dubium? quorsum ad præsidentium remittor iudicium? Si eorum rursus sententia & iudicium, nobis ad examen iudiciumq; reuocandum est, quid erat necesse eorum iudicium & sententiam exquirere, & non potius nostro contentos stare iudicio, quibus adhuc de illorum iudicio, an secundum legem sit & scripturas,

Coarguitur falsitas lectionis vulgaris

Deu. 17. Si difficile, &c.

ras,

 C

tas, dijudicandū est? Quid est ergo quod præcipit facere absq; discrimine, quodcunq; illi dixerint? Quid eorum sententiam prorsus atq; indiscusse sequi, nec ad dexteram ab ea declinantes, nec ad sinistram? hoc est, qualiscunque tandem nobis visa fuerit, nec ad dexteram quidem, hoc est, ad eam partem quæ nobis forte æquior videretur. Quid postremo, quod mortis supplicio mulctabat lex inobedientiam erga sacerdotem præsidem, absq; vlla omnino exceptione, nullum relinquens inobedientiæ pallium, nullū subterfugiū superbis & contemptoribus sacrosanctæ autoritatis, quasi possent sacerdotale & præsidentiū iudicium suo rursus submittere iudicio? Hæc, vt verum fatear, primo mihi scrupulum ingesserunt de hac clausula (& docuerint te iuxta legem eius) vt quæ nec præcedentibus, nec sequentibus vllo pacto cohærere videretur: sed inconcinne intrusa & assuta à nescio quo, suspectumq; reddiderunt hoc loco nostrum interpretem, quicunque tandem is fuerit, admonueruntq; primum ad septuaginta Interpretes, deinde etiam ad fontem ipsum, hoc est, Hebraicam veritatem recurrere, à quibus pluimum variat nostra vulgaris æditio, cuiuscunq; tandem autoris sit. Quod vt intelligas, apud LXX. Interpretes ita hic locus redditus est Græce: Ἐὰν δὲ ἀδυνατήσῃ ῥῆμα ἀπὸ σοῦ ἐν κρίσει ἀναμέσον αἷμα αἵματος καὶ ἀναμέσον κρίσις κρίσεως, καὶ ἀναμέσον ἀφὴ ἀφῆς, καὶ ἀναμέσον ἀντιλογία ἀντιλογίας ῥήματα κρίσεως ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ ἀναστὰς ἀναβήσῃ εἰς τὸν τόπον ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ ἐλεύσῃ πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοὺς λευίτας, καὶ πρὸς τὸν κριτὴν ὃς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐκζητήσαντες ἀναγγελοῦσί σοι τὴν κρίσιν καὶ ποιήσεις κατὰ τὸ ῥῆμα ὃ ἂν ἀναγγείλωσί σοι ἐκ τοῦ τόπου ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου καὶ φυλάξῃ σφόδρα ποιῆσαι κατὰ πάντα ὅσα ἂν νομοθετηθῇ σοι κατὰ τὸν νόμον καὶ κατὰ τὴν κρίσιν ἣν εἴπωσί ἄν σοι ποιήσεις, οὐκ ἐκκλινεῖς ἀπὸ τοῦ ῥήματος ὃ ἂν ἀναγγελῶσί σοι δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά. καὶ ὁ ἄνθρωπος ὃς ἂν ποιήσῃ ἐν ὑπερηφανίᾳ τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι τοῦ ἱερέως τοῦ παρεστηκότος λειτουργεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἢ τοῦ κριτοῦ ὃς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀποθανεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ ἐξαρεῖτε τὸ πονηρὸν ἐξ ἰσραήλ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας φοβηθήσεται καὶ οὐκ ἀσεβήσει ἔτι. Quæ Latine sic fere ad verbum exprimuntur: D

Hic vide, q̄ districte p̄cipiat lex obedire iudicio sacerdotali et sententiæ præsidentium cathedræ.

Si autem impossibile fuerit verbum à te in iudicio, inter sanguinem & sanguinem, & inter iudicium & iudicium, & inter lepram & lepram, & inter contradictionem & contradictionem, verba iudicij in ciuitatibus tuis: surges & ascendes in locum, quem elegerit dominus deus tuus, vt inuocetur nomen eius illic. Et venies ad sacerdotes, Leuitas, & ad iudicem, qui fuerit in diebus illis, & exquirentes annunciabunt tibi ipsum iudicium. Et facies secundum verbum, quod annunciabunt tibi ex loco, quem elegerit dominus deus tuus. Et custodies valde, vt facias iuxta omnia, quæcunq; sancita fuerint tibi. Iuxta legem quæ fuerit, secundum iudicium quod dixerint tibi, facies. Non declinabis à verbo quod annunciauerint tibi ad dexteram, nec ad sinistram. Et homo qui fecerit in superbia, ne audiat sacerdotem stantem ad ministrandum in nomine domini dei tui, aut iudicem qui fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & auferes malum ex Israel. Hactenus hic locus iuxta septuaginta Interpretes pene ad verbum expressus est.

Hebraicam vero veritatem hoc loco ita nobis ad verbum dudum reddidit vetus sodalis & amicus, cum vna in vrbe viueremus, Ioannes Stunica Hispanus, vir trium linguarum peritia insignis, at Hebraicæ in primis linguæ peritissimus.

Cum abscōdita fuerit à te res, deducta ad iudiciū inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam, inter lepram & leprā, verbaq; contentionū in

A in portis tuis: surges & ascendes ad locum, quem elegerit dominus deus tuus in eo, & venies ad sacerdotes, Leuitas, & ad iudicem, qui fuerit in diebus illis, & requires, & annunciabunt tibi verbum iudicij. Et facies iuxta verbum, quod annunciabunt tibi, de loco quem elegerit dominus, & custodies, vt facias iuxta omne quod te docuerint. Iuxta legem quam docuerint, & iuxta iudicium quod dicent tibi, facies. Non discedes à verbo quod annunciauerint tibi, ad dexteram aut sinistram. Et vir qui fecerit in superbia ne audiat sacerdotem stantem, vt seruiat ibi domino deo tuo, aut iudicem, morietur vir ille, & auferes malum de Israel.

Hæc est eiusmodi loci iuxta Hebraicam veritatem, ad verbum expressa sententia, æditioni septuaginta Interpretum per omnia consona, nisi quod est aliquanto clarior & apertior. Interpretatio vero Chaldaica Pentateuchi, iuxta translationem, quam imprimendam curauit reuerendissimus quondam D. Franciscus cardinalis Toletanus, habet in hæc verba:

Si difficile tibi fuerit verbum iudicij inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam, inter plagam lepræ & plagam lepræ, & fuerint verba iudicũ discordantia in ciuitatibus tuis, cõsurges & ascendes in locum, quem elegerit dominus deus tuus, & venies ad sacerdotes, Leuitas, & iudicẽ qui fuerint in diebus illis, & quæres ab eis, & annunciabunt tibi verbũ iudicij. Et facies secundum præceptum & verbum quod nunciauerint tibi de loco quem elegerit dominus. Et custodies vt facias iuxta omnia quæ docuerint te. Iuxta præceptum legis quod docuerint, & secundum iudicium, quod dixerint tibi, facies. Non declinabis à verbo, quod indicauerint tibi, ad dexteram neq; ad sinistram. Vir autem qui maligne egerit, vt non obediat sacerdotibus, qui stant ibi vt ministrent coram domino deo tuo, aut iudici, occi-

B detur vir ille, & auferes facientem malum de Israel. Et omnis populus audient & timebunt, & non agent impie deinceps. Vides in his omnibus clarissima legis verba, quæ superbis inobedientibusq; nullam excusationem relinquunt. Quin diligenter occurrere videntur horũ pernicioso admodum errori, qui pulcherrimũ illum tabernaculi ordinem inuertere moliuntur, & subditos armare aduersus sacrosanctos magistratus sibi præpositos & constitutos à domino: imo vero vnumquemlibet è populo constituere iudicem dei & Christi. Tanquã præuidens spiritus hæc nouissima tempora, in quibus doctrinã sanam reiecturi essent homines, & ad sua desideria coaceruaturi sibi magistros prurientes auribus. Et facies, inquit, iuxta verbũ, quod annunciabunt de loco, quem elegerit dominus, & custodies valde, vt facias secundum omnia, quæ te docuerint. Vides quantam à nobis in obedientia sollicitudinem ac diligentiam requirat. Neq; addit hic tuam illam restrictionem, tuum inobedientiæ subterfugium, vt ea tantum iubeat facere quæ nos docuerint iuxta legem domini, sed simpliciter iubet diligenter valde obseruare, vt faciamus secundum omnia quæ nos docuerint. Ibi enim diuisa est sententia, tam apud L X X. quàm in Hebraica veritate. Statuit autem vbiq; duo hæc è regione, ea coniungens diuersitatis copula, videlicet vt faciamus iuxta verbum, hoc est, præceptum aut iudicium, quod nunciauerint, & iuxta doctrinam, quam docuerint. Quorum primum ad supremam illam iudiciariam autoritatem pertinet: secundum vero ad illam definiendi incidentia circa legem religionemq; dubia. Nec contentus semel hæc dixisse, iterum vtrumque inculcat ac repetit: Iuxta legem, inquit, quam docuerint, & iuxta iudicium, quod dicent tibi, facies. Quandoquidem de

Nota diligenter legis verba, vt simpliciter ac diligenter obseq iubeant & præcepto & definitioni ac doctrinæ p̃ sidum.

de legis præceptis cæremonijsq́; est quæstio & ambiguitas, tunc iuxta legem quam docuerint facies, hoc est, quicquid illi legis esse docuerint. Cum C
vero ambiguum aut difficile est iudicium cuiuscunq; alterius negocij, quod intra portas tuas rite expediri non potuit, quodcunq; tunc ius aut iudicium dixerint, aut sancierint, facies, nihil tuo in his omnibus reseruando iudicio, nihil tuæ sententiæ. Nec enim declinabis, inquit, à verbo quod dixerint tibi, ad dexteram aut sinistram. Vt autem istorum, seu iudicium, seu doctrinam perinde à nobis accipi voluerit, tanquam suum ipsius de loco illo per os eorum nobis loquentis, indicat horribilis pœna, quam in inobedientes constituit: & vir, inquit, qui fecerit in superbia, ne audiat sacerdotem stantem, vt seruiat ibi domino deo tuo, seu vt habet nostra translatio: Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel.

Vides vir bone, non tuis te artibus petitum, non truncata à nobis, aut vi oblique detorta legis verba, sed simplicem, synceram germanamq́; citatam lectionem: eliminatum autem expunctumq́; id, quod erat subdititium & adulterinum, & à tibi simili aliquo, nescio quo, male infartum, ansam inobedientiæ & contumaciæ præbens superbis, & quod rapiunt impij ad suam aliorumq́; perditionem. Tu autem iam audisti Christiane lector, quemadmodum illi veteri synagogę diligentissime prouisum fuerit à deo de vtraq; illa autoritate, quam ostendimus in ecclesiastica hierarchia necessariã. Vna ad quam referretur omne difficile negocium, cuius esset vltimũ, ratum & sacrosanctum apud omnes iudicium. Altera qua definiretur omnis de lege aut scripturis orta quæstio, altercatio & contentio. Omnibus imposita necessitate, absq; vlla contradictione aut exceptione, sequendi sacerdotis præsidentis loco quem elegisset dominus, doctrinam, sententiam & imperium. D

Sed nunquid, inquiunt, etiam si legi dei repugnantia docuerit & præceperit? Hic respondet ille tibi, cuius verbo cœli firmati sunt, & cui nemo dicere potest, quare sic præcepisti? te diligenter custodire debere, vt facias secundum omne quod te docuerint, néue declines aut discedas à verbo, quod annunciauerint tibi, ad dexterã aut sinistram. Hæc enim ipsa sunt legis verba, de quibus nec apicem, nec iota præterire oportet. Sed idem ille, qui hoc tam districte exigit, tuæ illi interrogationi occurrit. Siquidem securos nos reddidit de veritate doctrinæ, & æquitate iudicij eorum, quæ ex illo loco docentur & sanciuntur, qualescunq; tandem essent ei præsidentes. Hæc est enim illa prærogatiua cathedræ & loci, quem elegit dominus, cui semper adest singulari priuilegio, atq; ita dirigit sententiã & iudicium eidem præsidentium, vt suum magis, quàm illorũ hoc nobis habendum sit, nec de eius veritate & rectitudine quicquam hæsitandum. Et indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem, aut vt habent L X X. Ipsum iudiciũ, videlicet quod quærebatur. Hæc ille dixit, cuius dixisse fecisse est, & qui non potest nec falli, nec fallere. De cuius fide nunquid dubitabimus? Qui si de veritate iudicij eorum nos securos reddidit, quid adhuc discutimus? quid hęsitamus sequi eorum sententiam, quam ille tantopere, tam districte nos sequi præcipit? Adhuc timemus, ne forte sequendo errabimus? Certe si errauerimus, non dubitabo ego cum Augustino dicere: Tu domine decepisti me. Quod si vita te offendat præsidentium, habent illi iudicem suum. Tu vero audisti quid te oporteat facere. Nec propter vitam illorum suæ fidei deerit ille fidelis & verax,

Diuinæ assistentiæ singulare priuilegiũ cathedræ & ei de præsidentium in his, q̃ eorũ sũt officij.

A verax, quin tibi iuxta ipsius verbum sint indicaturi iudicij veritatem. Idq; non ob merita sua, sed partim ob sacerdotalis dignitatis prærogatiuam, partim ob cathedræ lociq;, quem elegerit dominus, priuilegium.

Supra explicauimus varia sacerdotalia munia, ad quæ consecrantur sacerdotes, visibili quidem consecrationis ritu, & per hominũ ministerium, cui tamen diuina virtus inuisibiliter adest, ordinatis ipsis virtutem potestatemq; tribuens efficaciter implendi, quæ eorum commissa sunt officio, cui tali ordinatione consecrationeq; præficiuntur. Nisi inanem quandam inefficacium cæremoniarum pompam, & ordinationis consecrationisq; in sacerdotium vanum inefficacemq; ritum per Moysen illum in vmbra veteri, & per apostolos in Christi ecclesia institutum volueris ab omnipotente illa sapientia. Quæ etiam prophanioribus ministerijs quoscunq; specialiter addixerat & adscripserat, gratiam tribuit eiusmodi ministerio congruã. Itaq; etiam mechanicis illis artificibus, quos elegerat ad perficiendum consummandumq; opus tabernaculi, quod designauerat Moysi, spiritu dei impleuit, quo sapientiam artemq; eorundem perfecit, & ad mechanica illa opera auctiorem efficacioremq; reddidit. Ecce, inquit, vocaui ex nomine Beseleel Exod. 31. filium Huri, filij Hur de tribu Iuda, & impleui eum spiritu dei, sapientia, & intelligentia, & scientia in omni opere ad excogitandum quicquid fabrefieri potest ex auro, & argento, & ære, marmore & gemmis, & diuersitate lignorum, deditq; ei socium Ooliab filium Achisamech de tribu Dan, & in corde omnis eruditi posui sapientiam, vt faciant cuncta quæ præcepi tibi.

Audis spiritum dei illos impleuisse sapientia, intelligentia & scientia, nõ ad gubernandum populum illum domini, non ad docendam legem & eius cæremonias, sed ad excogitandum in opere mechanico, quæ fabrefieri possent ex auro, argento, reliquaq; ad vsum tabernaculi & ornatus eius necessaria materia. Rursus, cum grauaretur Moyses regimine tantæ cui præerat multitudinis, nec solus ferendo esset tam immenso oneri, petijsset q; à domino sibi ea in re dari coadiutores socios. Congrega, inquit illi dominus, Num. 11 mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sunt & magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesq; ibi stare tecum, vt descendam & loquar tibi, & auferam de spiritu tuo, tradamq; eis, vt sustentent tecum onus populi, & tu non solus graueris. Vides, & hos electos à Moyse coadiutores ad ciuile regimen, gubernationemq; populi, accepisse etiam gratiam spiritus, non ad quiduis, sed ad illud proprie officium implendum, ad quod specialiter assumpti sunt. Tradam, inquit, eis de spiritu tuo, vt sustentent tecum onus populi. Et iterum, Iosue cum committeretur ducatus populi, repletus est, inquit, spiritu sapientiæ, quia Moyses Deu. vlt. posuit super eum manus suas. Vides vnicuiq; membro mystici nostri corporis, à capite influi specialem energiam & efficaciam ad suam propriam functionem, vnicuiq; distribui specialem gratiam spiritus ad opus ministerij & officium cui deputatus est. Ita quoq; deinceps à sacerdotibus inuncti sunt reges sacro oleo super populum domini. Nec vana fuit eiusmodi vnctio, neq; nugator deus, qui eandem fieri præcepit & instituit, sed internam spiritùs gratiam per eam contulit adiutricem & directricem ad regimen cui præficiebantur populi. Itaq; mox vt à Samuele Saul inunctus esset in regem, immutauit, inquit, ei deus cor aliud. Similiter, cum idem vnxisset Dauid in regem in medio fratrum suorum, directus est, inquit, spiritus domini à die illa in Dauid, & deinceps.

Quod si deus, ad mechanica illa opera deputatos, præuenit spiritus gratia ad, ea congrua, si electos ad prophanum populi principatum gerendum repleuit spiritu sapientię & fortitudinis per impositionem manuum sacerdotalium, aut vnctionem sacri olei, nunquid inanes reliquit sacerdotes suos, quos tam diligenti sanctæ consecrationis ritu adscripsit & sanctificauit ad munia sacerdotalia? Nunquid vanum esse voluit illum tam diligenter à se institutum sanctificationis ritum, qui solam sacerdotalium manuum impositionem tam efficacem esse contestatus est? Certe idem ipse testis est fidelis & verax, minime inefficacem esse & fuisse ordinationem & consecrationem eiusmodi, sed contulisse semper internam spiritus gratiam ad efficaciter peragenda, quæcunq; tanti sunt ministerij. C

Sacerdotalis officij & muneris hæc esse supra ostendimus, offerre hostias & orare pro populo & peccatis eius. Eidem benedicere & inuocare nomen domini super eum, præterea & mundare tunc lepram corporis, nunc lepram animi. Atq; in his omnibus simul & sacerdotalis dignitatis efficaciā demonstrauimus. Itaq; ad sacrificantis sacerdotis orationem promisit deus
Leui. 4. propitium se futurum populo & dimissurum peccatum eius. Si, inquit, peccauerit omnis turba filiorum Israel, oblata pro peccato eius constituta hostia, rogantes; pro eis sacerdote propitius erit eis dominus. Similiter, si vnusquilibet e populo, seu princeps, seu alius peccauerit, oblata pro peccato eius hostia constituta: rogabit, inquit, pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Hæc dei ipsius verba sunt, qui æque non potest falli ac fallere. Ita quoq; suam benedictionem ad sacerdotalem benedictionem certo subsecuturam promisit, dicens: Loquere Aaron & filijs eius: Sic benedicetis filijs Israel, &c. Inuocabuntq; nomen domini super filios Israel, & ego benedicam eis. Audis quid repromittat æterna veritas. Cui si nō credimus, propter infidelitatem nostram, nō autem ob sacerdotalis benedictionis inefficaciam, eius effectum non percipimus. Ille certe negare seipsum non potest. Anna sterili in amaritudine animæ suæ orante dominum, & Heli sacerdotis eius haud alioqui laudati benedictionem humiliter expetente, ad be- D
1. Reg. 1. nedictionem eiusdem obtinuit quod petiuit, & concepit, peperitq; Samuelem filium. Et rursus, cum illum obtulisset domino, benedixit, inquit, Heli Helcanæ & vxori eius, dixitq; ei: Reddat tibi dominus semen de muliere hac pro fœnore, quod commodasti domino: visitauit ergo dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios & duas filias. Vides quàm diligenter exprimat scriptura, vt fidelibus non sit vana benedictio, quamuis illaudati & reprobati à deo sacerdotis. Ita quoq; nec inefficacem esse sacerdotum nostrorum autoritatem, super mundanda lepra animæ, eadem testatur æterna veritas, quæ affirmat omnibus illis remissa peccata coram deo, quæ remissa sunt sacerdotali ministerio, remissum negans, quicquid ab illis remissum non est. Quorum, inquit, remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorū retinueritis, retenta sunt. Et in his omnibus nunquid nos vitam sacerdotis discutiemus, & nō nisi à sanctis & vitæ inculpatæ horum omnium expectabimus efficaciam? Nunquid inefficax erat baptisma, vana hostia & eucharistia, inanis absolutio & peccatorum remissio, sacerdotis peccato obnoxij?

Sacerdotalis etiam officij esse præterea, quæ commemorauimus, docere populum, quæcunq; ad cultum dei pertinent, ritus cæremoniarum, & legi-
Leui. 10. tima vniuersa, testatur dominus ad Aaron: Vinum, inquit, & omne quod inebriare potest nō bibetis tu & filij tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonij,

A testimonij, quia præceptum sempiternum est in generationes vestras, & vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanum, inter pollutum & mundum, doceatisq; filios Israël omnia legitima mea. Et rursus in Deutero. Accedent, inquit, sacerdotes filij Leui, quos elegerit dominus deus tuus vt ministrent ei, & benedicant in nomine eius, & ad verbum eorum omne negocium pendet: & quicquid mundum est vel immundum iudicetur. Et iterum per Ezechielem: Populum meum docebunt, quid sit inter sanctum & pollutum, inter mundum & immundum ostendent eis. Et cum fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis, & iudicabunt. *Deut. 21.*

Audis in his omnibus sacerdotalis muneris & officij esse, docere populum quæ ad legem dei, cæremonias, diuinumq; cultum pertinent. Et in his solis quæ grauissimi maximiq; omnium sunt momenti, inefficax & inanis eorum erit autoritas: nihilo hic plus habebunt adiutricis gratię, quàm prophanus quilibet à populo? Mechanici illi opifices, præfecti constructioni & operibus vmbratici illius tabernaculi, ad ea rite perficienda, repleti sunt ex gratia spiritus, sapientia, intelligentia & scientia: & sacerdotibus, quibus commissum est munus docendi, quæ absq; vlla comparatione maioris momenti sunt, nempe legem dei, atq; eius colendi ritum & sacras cæremonias, iudicandi quoq; in his exortas quæstiones & controuersias nulla præ alijs in his aderit prærogatiua spiritalis gratiæ, & directricis in his sapientiæ? Duces, regesq; prophanos, quo sufficere possent imposito ipsis gubernandi populi officio, per sacerdotalium manuum impositionem, sacrámue vnctionem, repleuit spiritu sapientiæ, & fortitudinis: & sacerdotes præfectos non solum populo, sed etiam regibus, in ijs, quæ ad deum sunt, & naturale rationis lumen excedunt, destituit omni prorsus adiutrice ad hæc gratia?

B Certe, qui præcepit in his recurrere ad sacerdotum iudicium, & ab eo non declinare, nec ad dextram, nec ad sinistram, idem securos fecit de iudicij eorundem veritate, & indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. Habes sponsorem fidelem, qui sibi permittet imputari, si eius præcepto obtemperans, in subortis controuersijs & quæstionibus erraueris, sacerdotũ secutus sententiam & iudicium. Hoc siquidem est illud pactum, quod per prophetam indignis sacerdotibus exprobrat se pepigisse cum Leui, hoc est, vniuerso sacerdotali ordine (nam Leui aliquot annorum centenarijs præcesserat vniuersum illud vetus sacerdotium) quod illi, quantum in ipsis erat, faciebant irritum. Pactum meum fuit cum Leui dicit dominus exercituum, pactum meum fuit cum eo vitæ & pacis. Lex veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non est inuenta in labijs eius, in pace & æquitate ambulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate, labia enim sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus domini exercituum est.

Vides ex pacto dei, legem veritatis fuisse in ore sacerdotum Leuiticæ tribus, nec iniquitatem inuentam in labijs eius. Non dicit in manibus eius, sed in labijs: Labia enim sacerdotum custodire scientiam, vnde & legem requirendam ex ore eius, non autem ex operibus. Quod ipsum vide quo pacto clarissime explicet saluator noster in euangelio præcipiẽs, vt faciamus quæcunq; nobis dicunt, qui in cathedra Moysi resident, etiam si sint vitæ perditæ. Nam multa dicens in scribas & pharisæos, & væ iterũ, iterumq; eis comminatus, ne tamen existimaremus eorum demerita quicquã detrahere, aut priuilegio cathedræ, cui præsidebant, aut prærogatiuæ, autoritatiq; sacerdotalisq; officij, quod indigni tenebant, adiungit: Super cathedram Moysi *Legẽ veritatis sẽper fuisse in ore sacerdotum præsidentiũ cathedræ, etsi nõ semp in manibus.*

sederunt scribæ & pharisæi, omnia ergo quæcunque dixerint vobis, seruate C & facite: secundum opera vero eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt. Vides ex ore & labijs, non ex operibus sacerdotum discendam esse dei legem. Vides nihil derogare nec prærogatiuæ cathedræ cui præsident, nec autoritati sacerdotalis officij, vitæ eorundem indignitatem. Aeque illos tibi annunciare quæsiti iudicij veritatem, æque te sequi oportere eorū sententiam, & facere iuxta omnia quæ dixerint aut docuerint. Omnia, inquit, quæcunque dixerint vobis, seruate & facite. Non suffecerat illi dixisse omnia, sed addidit, quæcunque, vt omnem semel exceptionem excluderet. Et quid causæ, cur magis iubeor seruare & facere quæ dicunt illi, quàm quæ alij illis fortassis longe doctiores & meliores? Quoniam super cathedram sedent. Hanc causam saluator noster in euangelio clarissime explicat. Nam scribas & pharisæos suis depictos ante coloribus, affirmat tamen super cathedram Moysi sedere, & subiungit: Omnia ergo quæcunque vobis dixerint, seruate & facite. Ideo seruate, non quia scribæ & pharisæi, non quia tales, quales descripserat: sed quia supra cathedram sedent.

Nota vt cathedræ priuilegiū statuerit, nobisque cōmēdauerit Christus.

Notabis autem in præmissis, & ecclesiasticæ hierarchiæ ordinem nobis diligenter commendari, & cathedræ cui præsidet summus pro tempore sacerdos & pontifex, singulare priuilegium adstrui, & stabiliri clarissime. Audisti enim pertinere ad sacerdotalis dignitatis officium, etiam legem dei docere populum, & quid sit inter sanctum & prophanū, pollutum & mundum: & cum fuerit super his controuersia, stabunt, inquit, in iudicijs meis, & iudicabunt. Qui etsi passim habitantes in suis vrbibus, distributis in vniuerso Israel, non destituebantur quidem autoritate sui officij, non tamen subleuabantur illa prærogatiua cathedræ. Itaque etiam ad ipsos relatas quæstiones & iudicia, in suis quique ciuitatibus, definiebant quidem pro suo captu & modulo: sicubi tamen eorum discordabant sententiæ, necesse tum D erat recurrere ad supremum tribunal, & iudicium, & ad locum quem elegerat dominus, tunc iubebatur referri quæstio, ad sacerdotes videlicet Leuitas, qui pro tempore in eo ministrabant domino. De his autem dicitur: Et indicabunt tibi iudicij veritatem. Itaque hic demum animaduertis cathedræ priuilegium, quo sustentabantur pro tempore, quandiu in ordine vicis suæ in loco illo ministrabant domino.

Priorum tamen iudicium non fuit plane destitutum officium auxilio supernæ gratiæ: attamen, quia subalternum, non erat omnino firmum & sacrosanctum. At horum vltimorum, & prouocationem vlteriorem non admittebat, sed omnimodam exigebat obedientiam, ita & certæ veritatis testimonium accepit à deo, ob singulare cathedræ priuilegium. Itaque dignum notatu est, quod dignum audisti à Christo, ideo oportere nos esse audientes per omnia eorum doctrinæ, sententiæ & iudicio, quia super cathedram sedent. Quamuis autem multorum, atque adeo omnium sacerdotum, qui pro tempore ibi ministrabant domino, ad vltima eiusmodi iudicia adhibebatur consilium, tamen vnius in eo vigebat summi sacerdotis & pontificis autoritas. Itaque iudicium illud, aut sententia ac definitio, nunc multorum, nunc vnius dicitur: multorum, si respicias ad sacerdotale, quod adhibebatur consilium: vnius, quantū ad autoritatem, qua proferebatur præsidentis cathedræ, aut summi sacerdotis & pontificis. Quare controuersiam inter se habentibus, quæ inferiorum iudicum terminari non potuit iudicio, dicitur, vt ascendant ad locum, quem elegerit dominus, vtque ibidem interrogent sacerdotes

A dotes Leuitas. Qui indicabunt, inquit, ubi iudicij veritatem. Explicans deinde cuius autoritate subsistat hoc iudicium, reuertitur ad singularem vnitatem præsidis. Qui autem, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Vides hic iam non plurium sacerdotum, sed vnius, præsidis videlicet, mentionem fieri, cuius censeatur illa sententia & iudicium, & aduersus quem inobedientia morte plectenda sit. Nō enim dicitur: Si quis superbierit inobediens sacerdotum Leuitarum imperio, sed sacerdotis stantis, vt seruiat ibi domino deo tuo, vt habet Hebraica veritas, simul & æditio LXX. Interpretum, stantis, inquam, super alios, ac loco illi præsidentis. Sed hæc post suo loco explicabuntur vberius & commodius.

Interim hic nunc clare demonstrauimus, vt veteri illi synagogæ diligenter prouiderit deus, tam de autoritate iurisdictionis, per quam terminaretur omne difficile & ambiguum iudicium, quàm de autoritate definiendi omnem ex lege & scripturis exortam quæstionem & controuersiam, cuius sententiam & iudicium absq; vlla exceptione aut discussione sequi omnes necessario oporteret. Vtramq; autem residere in cathedra cui præsideret summus sacerdos & pontifex, loco videlicet quem elegisset dominus, atq; adeo in ipso summo sacerdote & pontifice. Nam aduersus illum commissa inobedientia, mortis expiabatur supplicio. Quare nihil dubium est ecclesiæ suæ de vtraq; tanto etiam diligentius prouidisse Christum, quanto vtriusque maiorem hic supra ostendimus necessitatem, quàm in synagoga veteri, quanto præterea, quàm vmbra & figura potior est solida ipsa rei veritas, quanto deniq; nostram ecclesiam, præ illa synagoga veteri preciosiorem, chariorem q; habuit.

B Autoritatē omnem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, quam ex ipsa primū ratione societatis ecclesiasticæ, deinde ex eius vmbra & figura synagogę veteri cōpetere ipsi demōstrauimus, ipsius Christi verbis cōfirmare & adstruere. CAP. IIII.

Vadus vijs, quæ quantaq; autoritas ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi competat, iam demonstrauimus. Primum ex ipsa ratione societatis ecclesiasticæ, vti alterius cuiusq; societatis humanæ, sua præsidi propria, ex ipsa eius societatis ratione stabilitur autoritas, cōfirmata quidem, & elucidata sacris literis, sed quæ ante omnes literas, tam sacras, quàm prophanas ex ipsa societatis ratione & essentia, suam firmitatem obtinuit. Deinde ex ipsa eius vmbra veteri, vnde ad solidam euangelicæ lucis veritatem efficax argumentū est, testante hoc Paulo & apostolis, quos haud temere inuenies alijs argumentis aut scripturis comprobare nostræ fidei dogmata & mysteria. Itaq; Paulus approbaturus diuini, euangelicíq; iuris esse, vt qui euangelium annunciant, possint de euangelio & viuere, atq; ita ordinatū fuisse à Christo legislatore nostro: Scriptum est enim, inquit, non alligabis os boui trituranti. Nunquid autem de bobus cura est deo? an propter nos vtiq; hæc dicit? Nam propter nos vtiq; scripta sunt, quoniam debent in spe, qui arant, arare. Quod ipsum rursus confirmat hoc argumento à simili, ab vmbra videlicet ad suam soliditatem: Nescitis, inquit, quoniam qui in sacrario operantur, quæ in sacrario sunt, edunt: & qui altari deseruiunt, cū altari participant: Ita & dominus ordinauit his, qui euangelium annunciant, de euangelio & viuere. Vides dialecticam & locos argumentationū Pauli, quibus approbat institutum quid à Christo, quibus, & nec fere alijs, vtuntur apostoli, & vniuersi illi scriptores veteres. Nō dicit:

Recollectio supra demōstratorū cū transitu ad sequentia.

 Ita

Ita apud Matthæum, Lucam, Marcum aut Ioannem dixiſſe dominum, ſed ita conſtitutū fuiſſe in vmbra veteri: proinde extar[e] eiuſdem ſoliditatem, in luce euangelicæ veritatis, & Chriſtiana eccleſia. Quæ ideo inculcaui & admonui, ne quis parui momenti exiſtimet argumentum illud à ſimili ab vmbra illa veteri ad ſuam ſoliditatem, à figura ad ſibi è regione correſpondentem euangelicæ veritatis claram lucem. Et cui nam obſecro, leue hoc argumentū videri poterit? De vtraq; hac autoritate, tam iuriſdictionis, quàm definitionis, diligenter prouiſum erat vmbræ & ſynagogæ veteri. Et vtraq; longe magis eccleſiæ Chriſtianæ fuit neceſſaria. Ergo Chriſtus nec ſuæ defuit eccleſiæ, ſed de vtraq; prouidit ſufficienter. Quod ipſum nunc clariſsimis Chriſti verbis comprobare conabimur, & aſtruere. C

Itaq; cum Petrum Chriſtus ſuæ caput & fundamentum pronunciaret eccleſiæ, aduerſus quam inferorum portæ nunquam eſſent præualituræ, ne ipſi, vt eiuſmodi capiti, deeſſet efficax & neceſſaria autoritas, continuo ſubiungit: Et tibi dabo claues regni cœlorū. Porro claues illas regni cœlorum tunc, ſeu datas, ſeu promiſſas Petro, intelligunt omnes vniuerſam ipſam eccleſiaſticam poteſtatem, quæ vniuerſa illa comprehendat, quæcunq; nobis fragilibus, & ſub peccato venundatis hominibus, vt efficaciter dirigeremur ad cœleſtem illam hæreditatem conſequendam (qui finis eſt & ſocietatis hierarchiæ eccleſiaſticæ) fuerant neceſſaria: ligandi, inquam, & ſoluendi, dimittendi & retinendi peccata hominibus, cæteraq; vniuerſa quæcunq; ad conſeruandam catholicam Chriſti eccleſiam in vnitate religionis & fidei, eandemq; dirigendam in finem ſuum, quem diximus, fuerunt neceſſaria. Quæ qualia ſint, partim continuo pergit explicare Chriſtus, partim alibi per opportunitatem explicat. Quare & claues regni cœlorum appellat à fine, vt diximus, tam congregationis, quàm autoritatis eccleſiaſticæ: ſimul & auguſtam eius poteſtatem, magnificentiamq; hac veluti eleuationis metaphora explicans: vt quæ in terris exiſtens, etiam in regnum cœlorum vim ſuam exerat, eoq; nos dirigat, promoueat & introducat. D

Claues regni cœlorū vni promiſſas datasq; Petro, non reliquis apoſtolis aut eccleſiæ, ex ipſis verbis Chriſti.

Has, inquam, claues regni ipſius cœleſtis, vni promiſit deditq; Petro, nulli autem reliquorum apoſtolorum, quamuis præſentibus vniuerſis, non etiam eccleſiæ ædificatæ ſuper Petrum, ſed tibi, inquit, dabo claues regni cœlorum. Eccleſiæ quidem ſuper ipſum tunc conſtruendæ, nunc vero conſtructæ, quod inferorum aduerſus ipſam portæ præualituræ non eſſent, promiſit. Illi tamen promiſsioni nequaquam de clauibus addidit, quod ipſi eaſdem eſſet daturus: ſed tibi, inquit, eccleſiæ capiti, & fundamento, aut baſi, dabo claues regni cœlorum.

Quamuis autem diuo Auguſtino alicubi videatur has claues magis pertinere ad eccleſiam, quàm ad perſonam Petri. Id quo pacto ſane, recte [illegible] telligi poſsit, ſupra indicauimus. non enim [illegible] perſonæ Petri [illegible] eſt, ſed etiam poſt Petrum perpetuo conſeruari in eius cathedra, & hæreditaria quadam ſucceſsione tranſire in eius ſucceſſores, [illegible] tamen [illegible] habet eccleſia, niſi mediante Petro, & in ſucceſſoribus eius eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidibus. Si enim eccleſiæ eas immediate conferre [illegible] Chriſtus, quorſum ergo cū continuo loqueretur de eccleſia ad[illegible], magnificam illam promiſsionē ad eadem pertinentem, Et portæ inferorum non præualebunt aduerſus eam, non tamen continuauit de ea loqui, [illegible] Et illi dabo claues, ſed reuerſus ad petram fundamentum eccle[illegible], inquit, dabo claues regni cœlorū? Quis hic non videat, non ipſi im[illegible] eccleſiæ,

A ecclesiæ, sed eius capiti Petro, promissas, datasq; illas claues cœlestis regni? Et quod hic verus sit, germanusq; dictorum Christi verborum sensus, ex ipso sensu & consensu catholicæ per orbem ecclesiæ, ex ipsa videlicet certa, infallibiliq; rectæ intelligentiæ scripturarũ amussi, paulo post intelliges.

Iam illam velut potestatem clauium particulatim explicare incipiens, iudiciariam in primis aut iurisdictionis eius autoritatem statuit, subiungens continuo ad Petrum: Et quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Quibus verbis non video quid dici potuerit efficacius, augustius aut magnificentius. In primis autoritatem eius & imperiũ nulla coarctauit certa diœcesi, nullis circunscripsit limitibus, sed quicquid ligaueris, inquit, super terram, orbem videlicet terræ vniuersum eius autoritati subijciens & imperio. Deinde, non restrictam ad vnum aliquid aut alterum, sed vniuersalem illi omnium, quæ in ecclesiastica domo dispensanda, constituenda, ordinandaq; forent, autoritatem attribuit dicens: Quodcunq; ligaueris, ligatum erit. Qui dicit, quodcunque, nihil excipit omnium. Ligat autem nos ecclesiasticæ domui præsidens, non funibus aut catenis, sed vinculo obligationis & præcepti. Quod ille tanquam commodum & vtile ad ecclesiasticæ societatis finem constituit, præcipit atq; ordinat in ecclesiastica domo, hoc ipso obligamur omnes, qui eiusdem sumus ouilis Christi & familiæ: quemadmodum suo quodammodo in domo priuata patrisfamilias præceptis ligat omnes, qui ad eam domum & familiam pertinent. Si quid vero ante laudabiliter constitutum, temporum post occasione aliud exigente, soluitur ab ecclesiasticæ hierarchiæ præside, hoc ipsum iam liberum factũ est, cum prius obligaret. Et ne quis tanquam humanas rãtum eiusmodi ob-

B ligationes paruipenderet, vt ex quibus nihil præter humanas offensas, legalesq; aut canonicas (si quæ statutæ essent) pœnas nobis metuendum foret, affirmat in cœlo, hoc est, coram deo ligatum, quicquid ligauerit Petrus coram deo eiusdem nos obligari vinculis & præceptis, eisdem nos obedientiam debere. Nec est quod quisquam imaginetur, aut de potestate excommunicandi, aut dimittendi hominibus peccata, eademq; retinendi hic loquutum Christum. Quandoquidem illa excommunicandi potestas non est aliquis singularis ecclesiæ autoritas, sed consequitur ex hac, quam hic adstruimus, vniuersali potestate clauiũ. Nam in excommunicatione nihil aliud facit ecclesia, quam quod putrida membra sua, hoc est, ecclesiasticæ autoritati contumacia, ordinem eiusdem & disciplinã dissoluentia, & quæ nolunt obedire monenti, præcipientiq; ecclesiæ, a se abscindit, simul interdicẽ de suis fidelibus, ne eisdem communicent, quo confundantur, coganturq; reuerti ad cor. & ecclesiasticæ se disciplinę humiliter submittere. Quæ equidem includuntur vniuersa in illa vniuersali potestate clauium, hoc est, autoritate eius, qui præsidet ecclesiasticæ domui. Qui sicut pro ecclesiasticæ societatis fine interdicere illis potest, qui intus atq; eiusdẽ domus sunt, ne communicent ijs, quos ipse notauerit, tanquam domesticæ tranquillitatis, & disciplinæ perturbatores: ita potest & alia vniuersa, quecunq; ad eundem finẽ pertinent. Quod ipsum clarissime innuit Christus Matthęi XVIII. vbi & ecclesię similem quandam autoritatem nobis commendat, modum docens & ordinem præscribens corripiendi in nos peccantis fratris, quem nostra correptione non emendatum iubet denunciari ecclesiæ: Si, inquit, ecclesiam non audierit, sit tibi tanquã ethnicus & publicanus: autoritatẽ hoc

ipso nobis commendans præcipientis ecclesiæ, & suo præcepto nos cõstringentis ad aliquid: Si, inquit, ecclesiam non audierit, hoc est, præcipienti ecclesiæ non obedierit. Sed quare nobis vt ethnicus, publicanusq; habendus est, si quis contumaciter est inobediens ecclesiæ, ipse tibi respondet Christus: Quia, inquit, quæcunq; alligaueritis vos ecclesiam constituentes & repræsentantes, hoc est, quæcunq; alligauerit ecclesia suæ præceptionis vinculo (neq; enim alios funes habet, alia vincula, quibus fideles alliget) alligata erunt & in cœlo. Quasi diceret: Non solum hac in re Christianus quilibet obedientiam debet ecclesiæ, sed in omni præcepto. Nõ enim solum quod hac in re ligat, sed quæcunq; alligat, coram deo etiam ligata sunt. Quæcunque, inquit, subintelligendum, ad ecclesiasticæ societatis finem consequendum ordinata & commoda. Nos tamen præcipienti ecclesiæ simpliciter in omnibus obedire tenemur, & non de præceptis eius, an ad finem suum conducant, superbiæ & rebellionis inflati spiritu, temere iudicare. Quare & a nobis obedientiam erga præcipientem ecclesiam exigens, nihil prorsus excepit, sed quæcunq;, inquit, alligaueritis vos existentes ecclesia, ligata erunt & in cœlo. Quanquam vt ordinate se habeant & hæc ecclesiæ & illa ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritas, partim a nobis supra indicatum est, & sequenti libro adhuc explicabitur clarius. C

Ad potestatem vero dimittendi peccata hominibus, quam & apostolis, & discipulis omnibus indifferenter post resurrectionem suam contulit, non pertinere prædicta Christi verba ad Petrum, æque clarum est.

Petro vt basi & capiti ecclesiasticæ hierarchiæ autoritatem necessarium contulit ad gubernãdam sibi commissam domum ecclesiasticam, affirmãs toto orbe Christi fideles illius præceptis ligari etiam coram deo & in cœlis. Omnibus vero apostolis & discipulis, hoc est, sacerdotibus omnibus, potestatem illam dimittendi peccata, cuius quotidie inter omnes Christianos, D & vbique est, & vsus mutuus, & necessitas, postea indifferenter tribuit. Cuius ab illa Petri, vt est toto genere diuersa substãtia, ita diuersa vtriusq; opera, ipsius Christi verba clarissime explicant. Illius autoritatis Petri, ecclesiasticæ hierarchiæ capitis opus præcipuum est ligare, huius peccata remittere: illi quasi priuatiue opponitur soluere: huic vero retinere, hoc est, non remittere. Vides vt hæc toto genere diuersa sint. Hanc autoritatem sacerdotibus omnibus competere, certum est: illam datam vni Petro, testatur communis fides & cõsensus catholicæ ecclesiæ, illa videlicet columna [illegible] robur, & firmamentum veritatis. Quod vt post clarissime intelliges, ita nunc breuiter tibi ad memoriam reuocabimus consona confessione & testimonio, tot episcoporum orthodoxorum totius Aegypti, Thebaidos & Libyæ vna cum glorioso illo Christi cõfessore, & orthodoxo fidei assertore Athanasio: quorum vt frequenter meminimus fidem consonam atque adeo cãdem, testatur omnium nomine scripta ad Felicem Romanum pontificem epistola, in qua scribunt in hæc verba: A sanctis, inquiunt, patribus in Nicena synodo congregatis definitum est cõsonanter, vt si quis episcoporum, aut metropolitanum, aut comprouinciales iudices suspectos habuerit, vestram sanctam Romanam appellet sedem: cui ab ipso domino potestas ligandi & soluendi, speciali est priuilegio super alios cõcessa. Hæc illi tã multi, tam sancti patres: quorum cõfessione vides, nõ ad quoslibet sacerdotes, sed ad vnum Petrum eiusq; in ecclesiastica hierarchia successores, pertinere illa verba Christi ad Petrũ, vni illi apostolorũ omniũ, & successoribus eius, speciali

Differentia longa inter potestatem ligãdi & soluẽdi, & dimittendi peccata & retinendi.

A speciali priuilegio concessam a domino supereminentem illam ligandi, soluendiq; super omnes autoritatem. Et hactenus quidem illam regiminis ecclesiasticæ domus, iurisdictionisq; principalem autoritatem, datam Petro & successoribus eius, ecclesiasticæ domui præsidentibus. Et qualis, quantaque ea sit, ipsis Christi verbis satis explicauimus.

Iam & eiusdem autoritatis esse, subortas de fide & religione controuersias, quæstionesq; dogmatice definire, & cathedræ Petri ea in re singulare priuilegium, in eisdem, quæ supra memorauimus, verbis haud obscure innuit Christus, & alibi adhuc clarius exprimit. Siquidem contendentibus inter se apostolis, quis eorum esset maior, cum pleraq; dixisset ad omnes, quibus carnalem adhuc ambitionem eorum exprimeret, dicit vni Simoni Petro: Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Hic tu nota nobiscum verba, & signa mysteria. Vni, vt audisti, Simoni denunciat commune fratrum & ecclesiæ periculum, dicit enim: Ecce Satanas expetiuit, non te, sed vos, vt ventilaret. Et quamuis omnes sint expetiti a Satana, pro vno tamen Petro singulariter rogauit dicens: Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Non dicit, rogaui pro vobis, vt nō deficiat fides vestra: sed vnius ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, atq; eius cathedræ, singulare ea in re priuilegium statuit. Subiungens itaq;, cuius esset in subortis eiusmodi dubitationum fluctibus, & hæreticæ persecutionis tempestatibus ac procellis, confirmare fluctuantes fratres in fide: Et tu, inquit, aliquando conuersus confirma fratres tuos. Vides itaq;, ad cuius autoritatem Christus voluerit pertinere, dubia, controuersiasque, quæ inter nos de fide, lege, religioneq; Christi, quomodolibet oriuntur, definiri, ad cuius iudicium in omni ambiguo difficilique negocio, nobis recurrēdum sit: nempe eiusdem illius, cui claues regni cœlorum credidit, cui commisit ecclesiæ suæ gubernationem & regimen, & super eandem plenissimam autoritatem impartitus est. Vides deniq; quodnam vni Petro atque eius cathedræ sua Christus oratione priuilegium impetrauerit: ne videlicet ad fratres confirmandos in fide deficeret eius fides. Quę tamen Christi oratio haudquaquam pro illo statu & tempore ad Petrum pertinuisse videtur, ex quo continuo post ipsum ter abnegauerit: sed magis ad sequētem statum ecclesiæ, cum abiens a nobis Christus in cœlum, illum super vniuersam familiam suam pastorem constituit, quam eius curæ etiam tertio repetita diligenter commendatione commisit. Quod ipsum eisdem ipsis verbis satis innuit, dicens: Et tu aliquando conuersus, innuēs videlicet, eum prius defecturum in fide, sed deinceps eius fidem, eius, inquam, & qui locum eius tenerent, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum, non defecturam aliquando ad ecclesiæ confirmationem: nisi vanam, inefficacemq; illam Christi orationē esse voluerimus: quem tamen Paulus exauditū affirmat pro sua reuerētia.

B

Sed dices etiam pro alijs apostolis rogasse Christum, cuius orationis effectum haud dubie impletum cur non porrigimus etiam ad successores eorundem, episcopos reliquos, quemadmodum prædictæ de non defectura fide Petri, ad ipsius quoq; successores? — Obiectionis remotio.

Facilis hic est, certaque responsio. Nam quæcunque dixit Christus aut Petro, vt ecclesiasticæ hierarchiæ principi, aut apostolis, cæterisque discipulis, ad officij, gradus & ordinis eorundem autoritatem pertinentia, æque ad successores eorundem pertinent. Vt illud dictum apostolis omnibus:

Qui

Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. C

Et rursus, quod indifferenter dictum est apostolis vna & discipulis il'is LXXI'. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eius: & quorum retinueritis, retenta sunt. Et quæcunq; Petro dicta sunt, tanquam basi & capiti ecclesiæ. Non enim illius pusilli gregis tantummodo curam certum est habuisse Christum: sed multo magis suæ huius ecclesiæ in orbem dispersæ & propagatæ. Non voluit continuo post apostolos derelinquere ecclesiam suam, sine ordine & hierarchia a se disposita, tumultuantem velut Babylonem quandam: quæ quanto magis cresceret, & latius diffunderetur, tanto magis opus habebat, suo ordine & hierarchia in vnitate contineri, & in finē suum dirigi. Itaq; & hoc vnum esse eorum quæ ad caput ecclesiasticæ hierarchiæ pertinent, videlicet vt eius inobliquabilis conseruaretur fides, cuius sententia in subortis de fide dubitationibus alijs esse debebat certæ, rectæque fidei regula, tam ex ratione ecclesiasticæ societatis, quam ex eius vmbra & figura synagogæ veteris supra demonstrauimus. Quod ipsum cum hic Christus oratione sua, velut singulare priuilegium, vni inter apostolos, quamuis vna præsentes Petro ecclesiasticæ domus velut patrisfamilias impetrauerit, nunquid dubitabimus ad successores eius porrigere? Certe quod hic pro vno inter apostolos Petro vt capite & basi ecclesiastici ædificij rogauerit Christus, idem ipse tibi testis est. Qui in omnium præsentia vni Simoni dixit: Ecce Satanas expetiuit ventilare vos, confratres nimirum indicans. Attamen non dicit se rogasse pro illis, sed pro te, inquit, rogaui ne deficiat fides tua, vt tu illos confirmes. Vides hic singularem pro vno Petro orationem, vides illi tanquam omnium pastori impetratum speciali priuilegio, ne vnquam fides eius, aut deficeret, aut titubaret.

Confirmatio a testimonio Alexandrinæ synodi sub Athanasio.

Itaq; illa Alexandrina (vt audisti) synodus trecentis & eo amplius annis post Petrum Romano pontifici scribens, affirmat ipsi cathedræ Petri, Romanæ ecclesiæ hæreditario quodam perpetuoq; iure constabilita vniuersa, quę ad ecclesiastici regiminis principalem autoritatem pertinent. & in primis ligandi illam, quam explicauimus, super alios concessam ab ipso domino. Ipsam cōstitutam lucidissimam formam Christianę religionis & fidei. Ipsius pontificem dicit & confitetur esse Petrum, autoritate videlicet & officio, ita testante diuino eloquio: Tu es, inquit, sicut veraciter diuinum testatur eloquium, Petrus, tibiq; claues regni cœlorum commisit, & ligandi, soluendiq; super alios potestatem. Item: Tu prophanarum hæresiū, & imperitorum atq; infestantium omnium depositor, vt princeps & caput omnium, doctorq; orthodoxę doctrinę & immaculatæ fidei existis. Et ad finem epistolę: Vos ergo, qui in summa specula gratia dei positi estis oramus, vt minime despiciatis humilitatis nostrę, & omnium Oriētalium orthodoxorum sacerdotum & populorum afflictiones, & deprecationes cum lachrymis oblatas: sed sicut luminaria vniuerso mundo verbum vitę retinentes, introductas extinguite tenebras nefandissimorum insidiatorum, temporibus nostris procaciter germinatas: quatenus funditus extincta huiusmodi caligine, lucifer nobis resplendeat per vos sanctissime pater, & dogmatica definitio omnes lætificans, quam gloriosi ecclesiæ sancti patres, per propria pijssime dogmata in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicasse noscuntur, &c. Vides hic tantę synodi, tot sanctissimorum episcoporum & Christi confessorum ex secunda ipsa totius orbis ecclesia e medio Oriente & Meridie, immensis terrarum mariumq; spacijs distantium a cathedra Petri, atq; D

adeo

A adeo Orientalium omnium orthodoxorum, tam sacerdotum, quam popu lorum confessione (quam nihil dubium est fuisse & esse catholicæ confessionem ecclesiæ) quænam a Christo dicta ad Petrum, pertineant etiam ad successores eius, Rom. pontifices, & in eius cathedra, Romana ecclesia singulari priuilegio perpetuo conseruentur, nempe claues regni cœlorum. Illa supereminens gubernandi ecclesiasticam domum autoritas, omnesq; toto orbe terrarum Christi fideles ligandi & soluendi. Item in subortis hæresium tempestatibus & procellis, docere orthodoxam doctrinam, & immaculatam fidem. In qua ne errarent, Christi oratione impetratum ipsis singulari priuilegio, vt verbum vitæ fideliter retineant & conseruent ad aliorum confirmationem in fide. Ad eosdem etiam pertinere, condemnare hæreses, & omnem altitudinem extollentem se aduersus orthodoxam Christi fidē & religionem, deijcere. Iam & illud perpende, quid Simoni dixerit Christus, cum magnificum illud Cephæ aut Petri illi nomen imponeret, & basim caputq; pronunciaret ecclesiastici ædificij: Ego, inquit, dico tibi, quod tu es Cephas, hoc est, lapis aut petra, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Potest autem hoc relatiuum, eam, tam petram illam, ecclesiæ caput & fundamentū, quam ecclesiam ipsam desuper ædificatam intelligi referre. Quanquam si sermonis proprietatem spectes, ad petram, velut principale antecedens, vnde sermo orditur, & propter quam susceptus est potissimum, quod necesse habent reliqua subsequi, & non ad ecclesiam, cuius obiter mentio intercidit, magis referendum intelliges. Alioqui potius, aduersus hanc dicendum fuisset, quod hanc propinquius, eam remotius monstret. Vtcunq; autem hoc ipsum intelligatur, siue quod promiserit non præualituras infernales

B portas aduersus petram illam superædificandæ ecclesiæ fundamētum, pro cuius fide ne deficeret, sed integra, synceraq; semper perduraret, ad aliorum confirmationem, vt iam audisti, singulariter rogauit omnipotētem patrē: siue ad ecclesiam super Petrum ædificatam intelligatur pertinere illa promissio, vtroq; modo certum est, etiam ad petram illam ecclesiæ fundamentum pertinere eandem. Nam si nunquam præualituræ sint inferorum portæ aduersus ecclesiam, quæ Petro vt capiti adhæret & connectitur, eidemq; veluti fundamento innititur, certum est multo minus aduersus fundamentum illud præualituras easdem. Siquidem fundamento euerso, necesse est corruere & ædificium: non autem e conuerso, sed posset subsistere fundamentum, etiam diruto ædificio. Quare si syncera, orthodoxaq; semper per manebit fides ecclesiæ, quæ Petro capiti indissolubili vnitate cohæret, ipsius quoq; capitis fidem multo magis necesse est perdurare integram.

Cum autem non præualituras infernales portas aduersus ecclesiam super Petrum ædificatam specialiter promiserit Christus, quodnam illis impenderet exitium, qui ab hoc se capite & fundamento separassent, haud obscure significauit & innuit. Quare & orthodoxus ille Hieronymus ad Damasum Rom. pontificem scribens: Ego, inquit, nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri, communione consocior. Super illam petram ædificatā ecclesiā scio. Quicunq; extra hanc domū agnum comederit, prophanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Et nunquid mētitus est vir ille sanctissimus? An tibi præualuisse non vidētur inferorum portæ aduersus omnes ecclesias, quæ ab hoc fundamento se separauerūt? Nunquid illud inundatiōis diluuiū iā non ab-

sorbuisse videmus ac merito dolemus, quoscunque extra hanc arcam, extra nauiculam Petri inuenit? Vbi nunc sunt illæ quondam superbæ Orientis ecclesiæ? Vbi illa Constantinopolitana Romanæ autoritatis æmula, & quę collatum diuinitus Petro priuilegium, toties frustra in totius Orientis ambiuit perniciem? Vbi centum illæ & quinquaginta tres cathedrales ecclesiæ, quæ olim sub vno Antiocheno fuisse commemorantur? Vbi tot illæ Asiæ, Syriæ, Cæsareæ, Palestinæ, tot Damasci, tot Apamearum quondam florentissimæ ecclesiæ? Vbi illa Alexandrina cum Aegypto vniuersa, vtraque Arabia cum tot Thebaidis, Libyæque ecclesijs? Vbi illa Carthaginēsis? Et in Africa, Numidia, Mauritania, vbi nunc tot episcoporum cathedræ, ex quibus Africanorum illorum & Carthaginensium conciliorum autores, tam multi præsules in vnum cōuenere? Et vt propius ad nos accedam, vbi nunc illa Thessalonicensium, Corinthiorum, Athenarum, cum Græcia vniuersa? Nunquid nō est demolitus eas aper de sylua, & fera pessima depasta est? Cuius si causam diligenter, prudenterque perquisieris, haud aliam inuenies, quam quod se diuiserunt à fundamēto ecclesiastici ædificij. Solas aūt, atque adeo illas omnes ex hoc diluuio superesse videmus, quas saluauit nauicula Petri, & quæ ecclesiastici ædificij fundamento firmiter inhæserunt. In cæteras desæuit eadem diuina vltio, quæ illas tribus decem, quod se separauerant a Iuda & Beniamin. Et indignatus est, inquit, dominus omni semini Israel, & demolitus est eos, & dedit in direptionem: donec abijceret eos a facie sua, quia dissipatus est Israel a domo Dauid. C

Quod si non verbis tantum, sed & factis suis nos instruxerit Christus, facile perspicis nec illud carere mysterio, quod tam diligenter exprimunt euangelistæ, videlicet quod turbas docturus, in vnius Petri non alterius nauiculam ascenderit, de qua loqueretur populo, hoc nimirum significans, D quod de nauicula, cathedraque Petri perpetuo nobis esset locuturus ad finem vsque seculi, qui se eousque nobiscum esse, foreque promisit. Hanc solam, inquit sacer ille Ambrosius, ecclesiæ nauem ascendit dominus, in qua Petrus magister est constitutus, hæc semper supernatat in altum huius seculi: ita vt pereunte mundo omnes, quos suscepit, seruet illæsos. Illi siquidem promissum est, quod portæ inferorum non præualebunt aduersus eam.

Cur Petrus eum ecclesiæ fundamentum pronunciaretur a Christo, cœlitus illuminatus est ad diuinitatē Christi præ alijs confitendam.

Sed nec illud mysterio vacuum est, quod vnus ex omnibus apostolis Petrus ad Christi diuinitatem & cognoscendam & prædicandam, cœlestis patris reuelatione illuminatus est, cum superædificandæ ecclesiæ petra & fundamentum constitueretur à Christo. Mihi certe etiam hoc ipso clare significasse videtur ecclesiasticæ hierarchiæ capiti ac præsidi, quantum ad confessionem, doctrinamque synceræ fidei attinet, singularius præ alijs adesse diuinam illuminationem, & linguam eius fieri mirabilis illius scribæ calamum velociter scribentis: quantumuis moribus, vitaque permittantur cadere.

Itaque vt hic tandem finiamus: Habes cui claues regni cœlorum Christus commiserit, cui crediderit regendam, gubernandamque suam ecclesiam, quam illi autoritatem obligandi vniuersos vinculis præceptionum suarum dederit, affirmans coram deo illis nos obligari. Habes quoque ad cuius autoritatem pertineat definire subortas inter nos dubitationes & controuersias. Habes denique tam cathedræ Petri, quàm in eadem præsidentium impetratum oratione Christi, eiusque fideli promissione constabilitum singulare priuilegium, ex dictis actisque Christi non minus euidenter demonstratum,

A ſtratum, quam ex ipſa eius vmbra & figura in ſynagoga veteri, ex ipſa deniq; eccleſiaſticæ ſocietatis ratione ante demonſtratum eſt. Quod etiam ipſum cum ſubſecuta (vt paulo poſt audies) comprobet rei ipſius euidentia, nec minus catholicæ eccleſiæ communis, conſonaq; confeſſio, qui huic derogat, haud dubie ad arcam illam non pertinet, in qua ſola ſalus eſt a diluuio huius ſeculi, ab ea ſe iam ſeparauit eccleſia, aduerſus quam non præualent inferorum portæ, iam auulſus à baſi ædificij eccleſiaſtici, in ſe collapſus corruit, & per ſeipſum, ſuoq; ipſius iudicio damnatus eſt.

Quæ de autoritate eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis, & ſingulari priuilegio eius cathedræ triplici iam medio demõſtrauimus, ex communi catholicæ eccleſiæ fide & cõfeſſiõe, ipſaq; atteſtãte rerũ fide, adhuc euidẽs facere. CAP. V.

AVtoritatem eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis ex ipſa ratione eccleſiaſticæ ſocietatis inuẽtam, & tam ex vmbra & figura in ſynagoga veteri, quam clariſſima luce veritatis euangelicæ, ipſiſque Chriſti verbis, geſtiſq; comprobatã, vna cum cathedræ tam Moſaicæ, quam apoſtolicæ ſingulari, ſed ſuo cuiuſq; priuilegio, nunc ex ipſa etiam totius catholicæ eccleſiæ communi fide confeſſioneq;, ipſa quoq; euidẽtia atteſtante rerum fide, demonſtrare conabimur. Tunc enim ſecuri, certiq; eſſe poſſumus, veram nos inueniſſe in ſcripturis, germanamq; earum intelligentiam, ſi adhibita illis ſua illa amuſſi & inobliquabili regula communi, inquam, catholicæ eccleſiæ ſenſu & ſententia, illi per om̃ia conſonet id, quod in ſcripturis recte intellexiſſe, inueniſſeq; confidimus.

Et quanquam catholicæ per orbem eccleſiæ hac de re communem ſententiam, atteſtantemq; eidem ipſam rei euidentiam ex vniuerſis, quæ hoc libro deinceps tractabuntur, euidens erit cernere: hic tamen ex tenore pro-
B feſſionis orthodoxæ fidei ipſius catholicæ eccleſiæ, ſub qua reuertentes a ſchiſmate, ad gremium & communionem catholicæ eccleſiæ, in extremo Oriente, Septentrione & Meridie, ante annos M. recepti ſunt. Ex ipſa quoque Alexandrinæ ſynodi ſynodali epiſtola hoc ſpecialiter demonſtrare conabimur. In illo Orientalium eccleſiarum ſchiſmate, quod per Acatium Cõſtantinopolitanum epiſcopum excitatum eſt (cuius poſt audies longam tragœdiam, euidentius comprobantem, quod hic paucioribus demonſtrare conamur) cum illius ſucceſſor Ioannes, ſeu fidelis populi votis (qui ægerrime ferebat ſe diuiſum a fundamento eccleſiaſtici ædificij, communioneq; ſedis apoſtolicæ) ſeu Iuſtini Imperatoris zelo fidei prouocatus, ad catholicæ eccleſiæ vnionem reuerti cuperet, reunirique; ſuo capiti, eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidi, libellum profeſſionis & fidei orthodoxæ & catholicæ eccleſię propriæ ſuæ manus ſubſcriptione roboratum, etiam dicto in ſeipſum anathemate, ſeu eum vnquam tranſgrederetur in poſterum, miſit ad B. Hormiſdam eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidem, quo mereretur ab eo in communionem recipi. Cuius tenor ad verbum inſertus legitur in eiuſdem Ioannis ad eundem beatiſſ. Hormiſdam epiſtola, quam ad rei fidem hic adſcribere libuit: Redditis, inquit, mihi veſtræ ſanctitatis literis, in Chriſto frater chariſſime, nuper per Gratum clariſſimum comitem, nũc vero per Germanum & Ioannem reuerendiſſimos epiſcopos, & Felicem & Dioſchorũ ſanctiſſimos diacones, & Blandum presbyterum, lætatus ſum de ſpeciali charitatis veſtræ ſanctitate, quod vnitatem eccleſiarum dei ſecundum veterum patrum requiris traditionem, & dilaceratores rationabilis gregis Chriſti, amore pulſare feſtinas. Certus igitur ſcito per omnia ſanctiſſime, quia

secundum quod vobis scripsi tecū cum veritate consentiens, omnes a te re- C
pudiatos hæreticos renuo, &c. Omnibus actis a sanctissimis IIII. synodis,
Nicena, Constantinopolitana, Ephesina & Chalcedonensi de confirmatio
ne fidei, instituta esse ecclesiæ assentior, & nihil titubare de bene iudicatis
patior, sed & conantes in ipsis vsq; ad vnum apicem placitorum turbare, la-
psos esse a sancta dei generali & apostolica ecclesia scio. Et tuis verbis recte
dictis euidenter vtens, per præsentia scripta hæc dico: Quia prima salus
est, rectæ fidei regulam custodire, & à patrum traditione nullatenus deuia-
re. Et quia non potest domini Iesu prætermitti sententia dicentis: Tu es Pe
trus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum
non præualebunt aduersus eam, Atq; hæc ipsa, quæ dicta sunt, rerum com
probātur effectibus. Quoniam in apostolica sede inuiolabilis semper fides
catholica custoditur. Hæc igitur fides est, a qua nec cadere cupientes, sed pa
trum sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes hæreses,
& præcipue Nestorium hæreticum, qui quondam Constantinopolitanæ
vrbis fuit episcopus, damnatum in concilio Ephesino, a beato Celestino pa
pa vrbis Romæ, & a venerabili Cyrillo episcopo Alexandrinæ ciuitatis, &
vna cum illo anathematizamus & Euticetem & Dioschorum Alexandri-
næ ciuitatis episcopum, damnatum in sancta synoda Chalcedonensi, quam
venerantes sequimur & amplectimur, quæ sequens sanctam Nicenam syno
dum, apostolicam fidem prædicauit. His coniungentes Timotheum parri
cidam, Hellurū cognominatum, anathematizamus, & huius discipulum,
& sequacem in omnibus Petrum Alexandrinum similiter condemnantes.
Anathematizamus similiter Acatium, quondam Constantinopolitanæ vr-
bis episcopum, complicem eorum & sequacem factum, nec non perseue-
rantem in eorum communione & participatione. Quorum enim quis com D
munionem amplectitur, eorum etiam similem adiudicationem in cōdem
natione consequitur. Simili modo & Petrus Antiochenum condemnantes
anathematizamus cum sequacibus suis, & omnibus supradictis. Vnde pro-
bamus & amplectimur epistolas omnes beati Leonis papæ vrbis Romæ,
quas conscripsit de recta fide. Quapropter, sicut prædiximus, sequentes in
omnibus sedem apostolicam, prædicamus etiam omnia, quæ ab ipsa decre-
ta sunt. Et propterea spero in vna communione vobiscum, quam apostoli-
ca sedes prædicat, me futurum, in qua est semper integra deuotio Christia
næ religionis & perfecta soliditas. Promittens in sequenti tempore seque-
stratos a communione ecclesiæ catholicæ, id est, in omnibus non consenti-
entes sedi apostolicæ, eorum nomina inter sacra non esse recitanda myste
ria. Quod si in aliquo a professione hac mea deuiare tentauero, his, quos cō
demnaui, etiam per condemnationem propriam, consortem me esse profi-
teor. Huic vero professioni subscripsi manu mea, & direxi per scripta tibi
Hormisdæ sancto & beatiss. fratri & papæ magnæ Romæ, per supradictos
Germanum & Ioannem venerabiles episcopos, Felicem & Dioschorum
diacones, & Blandum presbyterum. Huic suæ professioni propria manu
subscripsit in hæc verba: Ioannes misericordia dei episcopus Cōstantinopo
litanæ ecclesiæ, nouellæ Romæ, huic meæ professioni cōsentiens omnibus
supradictis subscripsi sanus in domino. Dat. mense Martio, die XXVI. In
dictione XI. Consulibus dño Iustino imperatore August. & Heradio lul.
CC. Eiusdem libelli professionis & fidei catholicæ ecclesiæ tenorem, idem
Hormisda inseruit suis literis ad Hispaniarum episcopos: vt si quis (super
quo

A quo consuluerant) Orientalium clericorum a prædicto schismate veniens, ecclesiasticã ab eis communionem posceret, secundum eius formam admitteretur, secundũ quam & de Thraciæ & Scythiæ, Illyriciq; partibus, similiter & Syriæ, affirmat multos fuisse receptos, gaudentes ad recta confluere, & deuia declinasse. Vides itaq; quæ sit & fuerit fides catholicæ per orbẽ ecclesiæ, videlicet vt salus nostra præcipue consistat in custodia rectæ fidei, & traditionis paternæ, seu ecclesiasticæ; vt infallibilis illa Christi sententia, qua Simonem petram constituit, & fundamentum superædificandæ ecclesiæ, nunquã deficiat in eius cathedra, eiusdemq; præsidibus & pontificibus, comprobante hoc ipsa rei euidentia, subsecutisq; effectibus, vt eius decretis & præceptis oẽs obedientiã debeant, vt in omnibus sequi eius fidẽ, in qua est & conseruatur integra, inuiolabilis, perfectaq; Christianæ religionis & fidei soliditas, cuius eandem agnoscunt & prædicant ducem & magistrum vt apostolicæ sedi non cõsentientes, sequestrati sunt a communione catholicæ ecclesiæ. Simili fere tenore Carthaginensis ecclesia sub Bonifacio II. reconciliari meruit, quæ sub Bonifacio I. & B. Celestino, aduersus Romanam ecclesiã ceruices suas erigere cœperat, autore Aurelio Carthaginensi episcopo cui graue videbatur, quod a trãsmarinis illis ecclesijs episcoporũ iudicia ad huius sedis examen referri oporteret. Volebat eñ cõprouincialiũ ea in re vltimum, ratumq; absq; retractatiõe manere iudicium. Cuius occasione, etiam in VI. Carthaginensi synodo, illa de Niceni cõcilij canonibus disceptatio exorta est, præsertim super eo, quo id expresse constitutũ fuerat ab illis sanctissimis patribus, quã post latius explicaturi sumus tragœdiam. Itaq; cũ etiam post illum Aurelium, nonnulli eius in Carthaginensi ecclesia successores, exempli quoq; imitatores fierent, debitamq; & consuetam obedientiã

B detractarent Romanis pontificibus, prolaberenturq; ob id in multos, variosq; errores, qui semper vna cum schismate veniunt, & dissoluto ecclesiasticæ disciplinæ vigore, in Africana illa ecclesia, magna iam exorta esset omnium ordinum confusio, tot tantisq; prædecessorum suorum, & totius illius ecclesiæ malis edoctus Eulalius Carthaginensis episcopus, vna cum cæteris Africanæ ecclesię episcopis, ad gremium matris ecclesię, & apostolicę sedis obedientiam supplices recurrerunt. & communionẽ humiliter expetentes, eam obtinuerunt a præfato Bonifacio, sub huiusmodi suæ professionis libello. Prima salus est rectæ fidei regulam custodire, & a patrum constitutis nullatenus deuiare. Et quia nõ potest dñi nostri Iesu Christi prætermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiã meam, & portæ inferorũm non præualebunt aduersus eam: & hæc quæ dicta sunt, rerum comprobantur effectibus, quia in sede apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio. De qua spe & fide minime separari cupientes. & patrum sequens constituta, anathematizamus omnes, qui contra sanctam Romanam & apostolicam ecclesiam superbiendo suas erigunt ceruices, sequentes in omnibus apostolicam sedẽ, & prædicantes eius omnia constituta: & per omnia spero, vt in vna communione vobiscum, quam apostolica sedes prædicat, esse merear. In qua est integra & vera Christianæ religionis & perfecta soliditas. Promittens sequestratos a communione ecclesiæ catholicæ, id est, non cõsentientes sedi apostolicę, eorum nomina inter sacra non esse recitanda mysteria. Quod si in aliquo a professione mea deuiare tentauero, his quos damnaui, complicem me esse mea sententia profiteor. Hanc autem professionem meam mea manu subscripsi &

Nota eõ fessionẽ ca holicæ ecclesiæ.

Bonifacio sancto & venerabili papæ vrbis Romæ direxi: damnans & antecessores, & successores meos, & omnes, qui sanctæ Romanæ & apostolicæ ecclesiæ priuilegia cassare nituntur. Hactenus libelli tenor. C

Hæc autem ita gesta, euidenter comprobat eiusdem Bonifacij ad Eulalium Alexandrinum epistola, qua Carthaginensis illi ecclesiæ reconciliationem significat, cui prædicti libelli tenorem ad verbum inseruit, quam ad veritatis fidem visum est haud alienum adscribere.

Bonifacij Rom. pontificis ad Eulaliũ Alexand. epistola historiæ prędictę testimoniũ perhibens.

Bonifacius episcopus Eulalio episcopo salutem: Olim, & ab initio tantam percepimus a beato Petro apostolorum principe fiduciam, vt habeamus autoritatem vniuersali ecclesiæ auxiliante domino subuenire, & quicquid nociuum est, autoritate apostolica corrigere & emendare. Ad hoc em̃ diuinæ dispositionis prouisio gradus & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vna concordiæ fieret ex diuersitate cõnexio & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neq; enim vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiæ ordo seruaret, &c. Quia igitur vnumquodq; salubriter tunc completur officium, cum fuerit vnus ad quem recurri possit præpositus, vota nostra charitatem tuam latere noluimus, ne qui particeps fuit sollicitudinis, gaudiorum fructus reddatur extorris. Et ideo Carthaginensem ecclesiam ad communionem nostram redijsse, domino propitiante, præsentibus significamus alloquijs, & mandatorum, quæ legatis nostris dedimus, seriem in omnibus fuisse completam. De qua parte vt ad dilectionem tuam plenius perfecte gaudium perueniret, libellum Eulalij fratris & consacerdotis nostri, Carthaginensis episcopi, & Iustiniani clementissimi principis Orientis sacrarum literarum exemplaria, pariter credidimus destinanda, indicantes nihilo minus per Orientis partes plurimos episcopos sic fecisse. Superest, vt a nobis competentibus precibus exorata diuinitas concedat, quatenus de aliarum quoq; ecclesiarum redintegratione gratulemur. Aurelius enim prædictæ Carthaginensis ecclesiæ olim episcopus cum collegis suis instigante diabolo, superbire temporibus prædecessorum nostrorum Bonifacij atq; Celestini contra Romanam ecclesiam cœpit. Sed videns se modo peccatis Aurelij Eulalius a communione Romanæ ecclesiæ segregatũ, humilians recognouit se, pacem & communionem Romanæ ecclesiæ petens. Et subscribendo vna cum collegis suis damnauit omnes scripturas, quæ aduersus Romanæ ecclesiæ priuilegia quoquo ingenio factæ fuerunt. Exemplar autem precum & libelli eius hoc est: Prima salus, &c. quemadmodũ a nobis adscriptum est. Committit deinde eidem Eulalio Alexandrino suas vices in reliquis (si qui adhuc extra essent, & ad gremium catholicæ ecclesiæ humiliter recurrerent) reconciliandis & recipiendis, forma illi præscripta quam obseruare deberent, quædam illius prudentiæ plenarie committens, quædam etiam suo iudicio reseruans quæ volebat ad huius sedis noticiam specialiter referri. Vides & hic rursus catholicę per orbem diffusę ecclesiæ orthodoxam fidem. In sede apostolica fidem catholicam extra maculã semper conseruari, atq; integram, veram, perfectamq; Christianę religionis soliditatem. Vides anathema effici, nec ad corpus catholicę ecclesiæ pertinere, quisquis superbiendo aduersus apostolicam sedem atq; eius quæ supra adstruximus, singularia priuilegia suas ceruices erigit. Vides vt eandem omnes sequi oporteat, & omnia eius decreta & præcepta obseruare. Et verissimum

A simum esse quod dixit ille Bonifacius, non aliter multitudinem in officio contineri posse, nisi sit vnus ad quem recurratur praepositus. Eandem plane catholicae ecclesiae confessionem orthodoxae fidei de praedictis omibus est perspicere in illa Alexandrinae synodi orthodoxorum episcoporum (cũ Arrianorum graui persecutione premerentur) ad Felicem Romanum pontificem supra citata subinde a nobis synodali epistola. Quae quoniam prolixa est, totaq; conformis in eandem, quam audisti, sententiam, ex ea sequẽtia decerpsimus, vt ex quibus totius catholicae & orthodoxae per orbem ecclesiae sententiam possis euidenter intelligere. Est autem in haec verba:

Domino beatissimo & honorabili, sancto patri Felici, sanctae sedis apostolicae vrbis Romae papae, Athanasius, & vniuersi Aegyptiorum, Thebaidorum & Libyorum episcopi, in sancta Alexandrina synodo, gratia dei cõgregati. Deinde post pleraq;: Quia apostolicis vestra beatitudo visceribus commota per tribulationem nostram, nos omnes hortata est ad tuitionem catholicae & apostolicae ecclesiae in vnum conuenire, & de nostra oppressione, canonice & vnanimiter tractare, satagentes ne aliqua de eis, quae nobis creditae sunt, rationabilibus ouibus à bestijs capiatur. Ideo pater beatissime, quia semper antecessores nostri, & nos a vestra apostolica sancta sede auxilium hausimus, & nostri vos curam habere cognouimus, praefatam apostolicam & summam sedem, iuxta canonum decreta expetimus, vt inde auxilium capiamus, vnde praedecessores nostri ordinationes, & dogmata acceperunt. Ad eam quoq; quasi ad matrẽ recurrimus, vt eius vberibus nutriamur. Quomodo non potest mater obliuisci infantem suum: sic & vos nolite obliuisci nos vobis commissos, quoniam non leuibus nos inimici nostri implicauerunt, & quotidie magis implicare moliuntur afflictionibus,
B ferroq; constringere minitantur, nisi eorum consentiamus opinionibus: id quod nequaquam vobis inconsultis agere praesumimus, canonibus quippe iubentibus, de maioribus causis nos absq; Romano pontifice nihil debere decernere. Ideoq; ad propositum recurrẽtes, &c. vestrae apostolicae sedis imploramus auxilium, quia vt credimus, non despexit deus preces cum lachrymis sibi oblatas seruorum suorum, sed ob id vos, praedecessoresq; vestros apostolicos, videlicet praesules, in summitatis arce cõstituit dominus, omniumq; ecclesiarum curam habere praecepit: vt nobis succurratis, nos tuentes (cui omne episcoporum iudicium est commissum) liberare ab hostibus nostris non negligatis.

Nam scimus in Nicena magna synodo CCCXVIII. episcoporum ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absq; Romani pontificis sententia concilia celebrari, nec episcopos damnari. Licet haec & alia quã plura necessaria ab haereticis (qui nos quotidie infestant, & perdere nituntur, vt facilius nos capere possint) sint synodica capitula incensa nobisq; sublata. Qua de re, hac inuenta occasione indifferenter, omni canonica & apostolica postposita autoritate, nos via proprijs, vobis inconsultis, illicite expellunt sedibus, oues q; nobis a Christo domino, apostolica commissas gratia, inuadunt, gradibus priuant, & quod pessimum est, & omnibus Christianis legibus inimicum, perdere decertant.

Niceno concilio cõfirmatos antiquos canones, ne praeter sententiã Romani pontificis, aut celebrentur concilia, aut damnentur episcopi.

Vos ergo, vt semper vestrae sanctae sedi consuetudo fuit, periclitãtibus subuenite, oppressos roborate, taliaq; prohibete, & leges imponite; vt apostolica doctrina, quae in vobis est, cito ad victoriam iudicium perducere valeat nostrum, nosq; apostolorum suffragante principe Petro ab imminentibus periculis liberare.

 Deinde

Deinde memorantes etiam statuti Niceni concilij de ordine & modo C
obseruando in accusationibus episcoporum: Similiter, inquiunt, & a supra dictis patribus est definitum consonanter, vt si quisquam episcoporum, aut metropolitanum, aut comprouinciales iudices suspectos habuerit, vestram sanctam Romanam interpellet sedem, cui ab ipso domino potestas ligandi & soluendi, speciali est priuilegio super alios concessa. Ipsa enim firmamentum a deo fixum & immobile percepit, quoniam ipsam formam vniuersorum titulorum lucidissimam dominus Iesus Christus vestram apostolicam constituit sedem. Ipsa enim est sacer vertex & cardo, in quo omnes vertuntur, sustentantur & releuantur.

Appellationes ex toto orbe ad sedem apostolicam

Deinde ipsum affirmantes (vt superiori capite audiuisti) Petrum autoritate & officio, & basim, caputq; ecclesiastici ædificij, cui commissæ sint a Christo claues regni cœlorum, & illa supereminens ligandi, soluendiq; potestas. Ad quem pertineat & hæreses damnare, & orthodoxam omnibus, sanamq; fidem docere & præscribere.

Igitur, inquiunt, ne despicias pater tuorum patrum pietatem, bonamq; intentionem; sed sicut illi patres, prædecessoresq; nostros a multis liberauerunt oppressionibus & angustijs, ita & nos liberare digneris.

Nam fuit semper vestræ apostolicæ sedi potestas iniuste damnatos, & vel excommunicatos, potestatiue autoritate sua restituere, & eis sua omnia reddere, illosque qui eos condemnauerunt aut excommunicauerunt, apostolico punire priuilegio: sicut etiam nostris & anterioribus cognouimus actum temporibus. Deinde post pauca in hæc erumpunt verba: O sanctissime pater patrum, abscinde blasphemias & iactantiam vaniloquorum, & insidiantium infestationes, nos & fratres nostros opprimentium & perdere volentium, qui ad vos quasi ad caput confugimus, vt vestro fulti auxilio liberemur, & vobis, nobisq; commissas Christi oues, a luporum ore, domino adminiculante, antequam deglutiantur, eripiamus. D

Neq; enim fas est apostolicæ sedi, supplicum scripto, aut sine scripto, oblatas preces despicere; sed vt condecet, & priuilegium vestræ sedis est, & nos & illi nostri aduersarij, regulariter conuocemur, & ante vos de nostris obiectionibus cum omni probitate concertemus: sicut prædecessores nostri penes vestros fecerunt antecessores, & sicut canonica in prædicta sancta synodo docent instituta.

Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid quamuis in remotis & longe positis prouincijs super episcoporum querelis, & accusationibus ageretur, non prius accipiendum esset, quam ad noticiam almæ sedis vestræ fuisset pronunciatio prolata, quæ firmaret aut infirmaret, &c. ne passim ab accusatoribus aut calumniatoribus columnæ conuellerentur ecclesiæ.

Ecce enim dei ecclesia non leuiter perturbatur, columnæq; eius nimis infestantur, atq; a prauis hominibus amoueri nituntur. Christianorum vero voces & gemitus episcoporum, longe lateq; resonāt, nouitates insurgūt, calumniæ crescunt, persecutio grassatur, perditio fit populorum. Vestrum itaq; est, nobis manum porrigere, quia vobis commissi sumus: vestrum est nos defendere & liberare, nostrumq; est a vobis auxiliū expetere, vestris parere iussionibus. Tandē concludentes epistolā, orant eū in summa ecclesiæ specula dei gratia positū, nō despicere, nō solū ipsorū, sed & Orientalium omnium orthodoxorum, tam populorum, quam sacerdotum deprecationes oblatas cū lachrymis: sed sicut, inquiūt, luminaria vniuerso mundo verbum

vitæ

A vitæ retinentes, introductas extinguite tenebras nephandissimorum temporibus nostris procaciter germinatas, quatenus funditus extincta huiusmodi caligine, lucifer nobis resplendeat per vos sanctissimus pater, & dogmatica definitio omnes lætificans, quam gloriosi ecclesiæ sancti patres, in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicasse noscuntur.

Incolumem te & beneplacitum deo sanctissime pater patrum, orantem pro nobis dominus custodiat in æuum.

Hæc non Romanus, sed Alexandrinus secundæ sedis pontifex: neque is qualiscunque, sed sanctus ille vereque magnus & gloriosus Christi confessor Athanasius, cuius fides, tot persecutionibus, tot exilijs, probata est: neque is vnus, sed vniuersi vna Aegyptiorum, Thebaidorum & Libyorum orthodoxi episcopi. In quibus nunquid dubitabimus viguisse illum Christi spiritum: tam multis tam sanctis: tot persecutionibus pro Christi nomine, eiusque orthodoxæ fidei confessione, tanquam aurum in igne probatissimis, & in hoc vnum congregatis & conuenientibus, vt orthodoxam fidem aduersus Arrianam tuerentur perfidiam, cum ipse Christus affirmet etiam duobus aut tribus in nomine suo congregatis se interesse medium? Nunquid hos ista confinxisse adulationis studio vlla suspicio est? Nunquid vt Romanæ ecclesiæ (cum re vera non esset) autoritatem supra se efferrent & statuerent? Nunquid alia prædicasse, quàm ipsa erat rei veritas, quàm ipsa tenebat catholica & orthodoxa per orbem ecclesia? Quãta cienda sit p edicta cõfessio.

Audis autem quàm non obscure, quàm non dubie, sed veluti omnibus notoriam, vniuersoque orbi confessam ac recognitã, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, atque apostolicæ eius sedis autoritatẽ, & quale supra adstruximus, singulare priuilegium, quàm recurrant supplices ad cathedram Petri, ad B summam & apostolicam sedem, tanquam ad vbera matris Christianitatis vniuersæ, tanquam ad sacrum verticem, & caput hierarchiæ ecclesiasticæ. Inde auxilium expetentes, vnde fatentur suos prædecessores, & ordinationes, & dogmata, & subleuationes accepisse.

Audis hos confitentes ac prædicantes, quod canones ecclesiastici, omnes maiores ecclesiasticas causas, huius sedis discussioni reseruarint. Et propterea in summitatis arce cõstitutos à domino Romanos pontifices omnium illius ecclesiarum cura demandata, vt per præsidentis vnitatem & autoritatem pax & vnitas Christiana conseruaretur in ecclesia: ne qui opprimerentur iniuste, ne ecclesiarum pastores aduersum sese tumultuarentur, & tot fierent schismata, quot sacerdotes: ne ille sacer ordo cõfunderetur ecclesiæ: fuisseque semper ab initio eam huic sanctæ sedi consuetudinem, vt subueniret periclitantibus, releuaret oppressos, legesque præscriberet, per quas malorum cohiberetur improbitas, & triumpharet doctrina apostolica.

Audis insuper apostolicæ sedis semper eam fuisse autoritatem, iniuste damnatos, sua autoritate potestatiue restituere, & iudices iniquos apostolico punire priuilegio. Id quod testantur etiã suis, etiam anterioribus factum temporibus. Vt nunquam licuerit appellationem seu verbo, seu scripto ad apostolicam sedem cuiquam contemnere, aut ei non reuerenter deferre. Vt eius iuris & priuilegij fuerit, quo suis inter se concertantes è toto orbe terrarum, etiam vltra marinis partibus, etiam primarum sedium antistites, coram se euocare, vtque sic euocati quemadmodũ tenebantur, ita etiam comparere consueuerint & suas inter se querelas coram eadem sede canonice prosequi, atque inde suum reportare iudicium. Sicut, inquiunt, prædecessores

 nostri,

nostri, penes vestros fecerunt antecessores. Cuius veritatem adhuc post clarius intelliges. C

Audis præterea, vt ante mille ducentos annos testati sint illi tot tantiq; pontifices, non tunc nuper & à recenti eorũ memoria, sed ab antiquis temporibus, antiquis regulis sancitum fuisse in ecclesia Christi: vt quicquid quamuis in remotis longinquisq; prouincijs, super quorumlibet episcoporum querelis ageretur, non ante firmitatem & robur obtineret, quàm ad huius sedis esset relatum noticiam, etiam firmatum aut infirmatum autoritate & iudicio, quod etiam in cœlis ratum haberi ipse nobis Christus attestatus est. Vt confundatur cæca Lutheri & suorum impudentia & impudentissima ignorantia (si tamen confundi & erubescere poterunt) qui non ita nuper, atq; adeo à nostra memoria dicunt Romanam se extulisse ecclesiam, & sibi vendicasse primatum super alias ecclesias. Idq; contra omnem antiquitatem vetustamq; historiam, quam nec salutasse vnquam mihi videntur à limine, contra primitiuæ ecclesiæ ritum & exemplum, contra ipsam deniq; Christi vocem. Quorum hominum prodigiosa dicam impudentia, an ignorantia, in progressu adhuc erit illustrior.

Audis deniq; vt ab vno Romano pontifice eiusq; cathedra, expectetur ab orbe toto dogmatica veræ fidei definitio, omnes lætificans, per quam extincta hæreticæ prauitatis caligine orbi lucifer resplendeat. Vides sacram ancoram, ad quam in quacunq; aduersarij machinatione exorta hæreticæ impietatis tempestate sancti patres omnes & toto orbe orthodoxi semper confugerunt: vt in qua extra maculam semper sit conseruata fides catholica, & integra, vera, perfectaq; Christianæ religionis soliditas.

Fidem, sententiã ac definitionem apostolicæ sedis semper concordare cum orthodoxa fide & sententia catholicæ ecclesiæ. Proinde ipsam esse tertium indubiæ veritatis eorum, quæ certa nobis fide tenenda, credendaq; sunt, principium. D

CAP. VI.

Demonstrauimus libro primo duo nos habere certa nostræ fidei principia, & ex quibus certo demonstrari posit, quid ad fidem nostram religionemq; pertineat, nempe canonicam scripturam & ecclesiasticæ traditionis autoritatem, quam euidenter sit perspicere, etiam sine scripto, etiam absq; definitione synodica, inconsona videlicet fide atq; obseruatione totius ab initio ecclesiæ, vt quam certum est descendisse ex viua traditione apostolica. Et quoniam scripturas suo quilibet sensu intelligit, nec vsquam ita sunt apertæ, vt ab hæreticorum vi fraudeq; se prorsus vindicent, vt quouis flecti, trahi, detorquerive, non se patiantur à callido versutoq; ingenio: in omni fluctuatione, dubitatione, exortaq; nouitate hæretica ad catholicæ ecclesiæ communem sensum, velut ad sacram ancoram, velut ad inflexibilem columnam, roburq; & firmamentum veritatis, velut ad indubitatam orthodoxæ veritatis regulam, & magistram rectæ intelligentiæ scripturarum omnium, quàm ad ipsas scripturas potius confugiendum docuimus.

Ecclesiasticæ traditionis autoritas, & in qua ea consistat.

Sed quoniam inter illos hæreticæ persecutionis turbines, tempestates & procellas, quibus ab ipsis pene fundamentis vniuersum fere terrarum orbem concussum aliquando, paulo post clarissime intelliges, non erat quorumlibet, nec in singulis facile illum perspicere atq; intelligere. Itaq; ne inter eiusmodi turbas & fluctus incerti fluctuarentur Christi fideles, circunferrenturq; omni vento doctrinæ, ecclesiæ suæ prouidens misericordissimus dominus

A dominus, speculam quandam inter nos constituit, cathedram videlicet apo
stolorum, & totius ecclesiasticæ hierarchiæ principis Petri, ad quam facilis
cuiq; pateret recursus, quam in omni dubitatione posset facile consulere. In
ea singulari priuilegio incorruptam semper seruans apostolicam illam do-
ctrinam & traditionem, quam viua voce ab initio ab ipsis accepit apostolo-
rum principibus, ipsamq; catholicæ fidei & Christianæ religionis integri-
tatem ac soliditatem, continuaq; orthodoxorum in ea episcoporum succes-
sione propagaret ad finem vsq; seculi, ad quam inter fluctus & turbines ei-
usmodi, velut ad certam orthodoxæ veritatis magistram, & regulam respi-
cerent, quam sequerentur, quicunq; errare nollent Christi fideles. Et vnde
omnium ad eandem relatarum quæstionum certa omnibus veritas expe-
ctanda foret. Quod cum Mosaicæ illi cathedræ diligenter prouisum fuisse
à domino, supra demonstrauerimus, nunquid suæ Christum ecclesiæ tan-
ta in re defuisse credendum est? præsertim quem audisti rogasse singulari-
ter pro fide Petri ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, ne vnquam deficeret ad
confirmandos fratres in fide. De quo si insuper certam semel acceperimus
catholicæ per orbem ecclesiæ confessionem & sententiam, iam tertium no-
bis partum demonstratumq; erit indubiæ veritatis eorum, quæ certa fide
tenenda credendaq; nobis sunt, principium, nempe fides, sententia ac defini
tio sedis apostolicæ. Ita enim quamcunq; huius fidem intellexerimus, defi-
nitionem & sententiam, eandem catholicæ esse ecclesiæ iam certi erimus.
Quanquam autem catholicæ per orbem ecclesiæ, certam de hoc fidem, con
fessionem, & sententiam, præcedenti capite euidenter demonstrauerimus
ex tenore professionis orthodoxæ fidei, sub qua toto Oriente, Meridie, &
Septentrione, à schismate reuertentes meruerunt ad communionem apo-
B stolicæ sedis, & catholicæ Christi ecclesiæ recipi (quam eiusdem catholicæ
ecclesiæ fuisse fidem & confessionem nihil dubitandum est. Nam quos se-
parauerat fidei confessionisq; diuersitas, eosdem catholicæ ecclesiæ rursus
reconciliauit fidei confessionisq; vnitas) Quæ vt audisti, clarissime affirmat
infallibilem illam Christi sententiam, qua Simonem, petram fundamen-
tumq; superædificandæ ecclesiæ constituit, nunquam deficere in eius cathe
dra & successoribus, hoc ipsum comprobante rei euidentia, subsecutisq; ef-
fectibus, quod aduersus illam cathedram portæ inferorum nunquam præ-
ualuerunt. Imo quod in eadem fides catholica extra maculam semper con-
seruata sit, & Christianæ religionis integra, vera, perfectaq; soliditas. Idem
comprobat tot orthodoxorum & sanctissimorum episcoporum in Alexan
drinam synodum conuenientium synodalis epistola, qua omnes illi atte-
stantur & confitentur, verbum vitæ in ea cathedra fideliter retineri ad alio-
rum confirmationem, atq; ad extinguendas vbiq; exortas hæreticorum te-
nebras. Indeq; à toto orbe expectari dogmaticam definitionem exortarum
vbicunq; controuersiarum & dubitationum, quam omnes sequi oporteat.
Cui etiam vniuersam (quam post explicabimus) primitiuæ ecclesiæ intelli-
ges attestari historiam. Hic tamen aliquot sanctorum patrum, in quibus il-
lum catholicæ ecclesiæ communem sensum facile erit intelligere ac perspi-
cere, addemus hoc ipsum confirmare & adstruere testimonijs.

Apostolicæ sedis autoritatẽ esse orthodoxæ fidei regulã, ex catholicæ ecclesiæ fide et cõfessione demonstrare.

Irenæus ille beatissimus Polycarpi Ioannis discipuli auditor, aduersus Va
lentinum cæterosq; sui seculi hæreticos (vt primo libro explicauimus) osten
dens, quænam esset vera apostolorum doctrina, affirmat eandem perspi-
ci in ecclesijs vniuersis, quæ (modo orthodoxæ sint, & membra catholicæ

ecclesiæ)

ecclesiæ) adhuc hoc ipsum obseruant, quod ab initio traditum receperunt C
ab apostolis. Aduersus hæreticos tamen, vt inefficacem aut vt infinitum per vniuersas ecclesias discursum fugiens, vnam ex omnibus & pro omnibus profert maximam, vt dicit, antiquissimam, atque omnibus cognitam Romanam ecclesiam, atq; eius fidem proferens, confundit vniuersos, qui scripturis confundi non possunt, hæreticos.

Quoniam igitur, inquit, valde longum esset omnium hic ecclesiarũ enumerare successiones, maximæ & antiquissimę ac ab omnibus cognitæ à gloriosissimis duobus apostolis Petro & Paulo fundatæ ecclesiæ, eam quam habet ab apostolis & annunciatam omnibus fidem per successiones episcoporum ad nos vsq; peruenientem iudicantes confundimus omnes, qui quoquo modo, vel per sui placentiam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & sententiã malam, præterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire ecclesiam, hoc est, eos qui sunt vbiq; fideles, in qua ab his qui sunt vndiq; conseruata est ea quæ ab apostolis traditio. A quibus enumerans deinceps successionem in Romana ecclesia episcoporum vniuersam, ad Eleutherium vsq;, qui tunc præsidebat sedi apostolicæ: Hac, inquit, ordinatione episcoporum & successione, ea quæ est ab apostolis traditio in ecclesia & veritatis præconizatio peruenit vsq; ad nos, & est plenissima hæc ostensio, demonstrans vnam & eandem viuificatricem fidem esse, quæ in ecclesijs ab apostolis est tradita & vsq; nunc cõseruata in veritate.

Audis quid dicat ille sanctus Irenæus, vix vnius hominis ætate post apostolorum tempora vniuersam toto orbe ecclesiam, & eos qui sunt vbiq; fideles, necessario conuenire debere ad Romanam ecclesiam, propter potentiorem eius principalitatem, hoc est, ob primatum quem obtinet, & etiam D
tunc (vt vides) obtinuit inter ecclesias. Quem à recenti atq; adeo nostra memoria, isti sacrosanctæ maiestatis & autoritatis ecclesiasticæ gigantei oppugnatores, dicunt eandem sibi vsurpasse, & vt similes habent labra lactucas, inueniunt quibus hoc persuadeant.

Audis quid ille velut adamantinum murum confidentissime obijciat hæreticis, quo confundat eorum, qui confundi alioqui nesciunt, peruicaciam, nempe Romanæ ecclesiæ fidem tin eadem incorruptam conseruari affirmans apostolicam ab initio doctrinã & traditionem: idem videlicet, quod in libello illo professionis orthodoxæ & catholicæ fidei capite præcedenti, iterum iterumq; audiuisti.

Audis deniq; vt eadem perueniat ad nos, haud equidem scripto, sed continua in eadem sede ab apostolis orthodoxorum episcoporum perenniq; successione, quam in vna hac sede ab ipso Petro ad Paulum vsq; tertiũ, qui eidem nunc cathedræ præsidet certum est non defecisse. Quam & ille plenissimæ probationis loco statuit conseruatæ integritatis, vnitatisq; fidei in eadem cathedra, ab apostolis ad nos vsque. Cuius etiam diuus Augustinus in se virtutem fatetur & efficaciam, per eandem se retentum affirmans in catholica ecclesia, ita scribens aduersus Manichæi epistolam: In catholica ecclesia, atq; eius gremio me iustissime tenet ab ipsa sede beati Petri apostoli, cui pascendas oues suas dominus commendauit, vsque ad præsentem episcopatũ successio sacerdotũ, tenet & ipsum catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista obtinuit. Vides itaq; etiam Augustinum quid retinuerit in catholicæ ecclesiæ gremio. Vides inter tot

Sedes apostolica cura catholica.

vndiq;

A vndiq; exortas hæreses, vnam Petri sedem catholicæ nomen semper cum fide retinuisse, nec frustra pro eo rogasse Christum, ne deficeret fides eius ad alios confirmandos in fide. Quod vide quoties in facie totius orbis iactitent, & tanquam notoria perspectaq; omnibus rei euidentia comprobatum proferant sanctißimi illi pontifices.

Lucius ille gloriosus martyr & pontifex ante annos mille & circiter trecentos, ad consulta Occidentalium per Gallias & Hispanias episcoporũ ex autoritate apostolicæ sedis respondens, post explicatam de omnibus eiusdem sedis sententiã, eamq; viuam, non scriptam traditionem apostolorum affirmans, subiungit in hæc verba: Hæc sancta & apostolica mater omnium ecclesiarum Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam, à tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticorum nouitatibus deprauata succubuit: sed vt in exordio normam fidei apostolicæ percepit, ab autoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet secundum ipsius domini saluatoris nostri diuinam pollicitationem, qui discipulorum suorum principi in suis fatus est euangelijs: Petre, inquiens, ecce Satanas expetiuit, vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogaui, ne deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Hactenus ille. Lucij testimonio.

Audis quid dicat gloriosus ille Christi martyr & pontifex, quo tempore, & quibus dicat, non in angulis domorum aut penetralibus, sed in facie totius ecclesiæ, omnibus Galliarum Hispaniarumq; episcopis, & tanquam rem omnibus confessam & notoriam. Dicit autem idem, quod iam ex Irenæo, & paulo ante ex confeßione orthodoxæ fidei catholicæ toties audiuisti, nempe vnam hanc sedem à tramite apostolicæ traditionis nunquam ab-

B errare, nunquam pollui hæreticorum prophanis nouitatibus: sed normam fidei vt ab initio accepit ab apostolis, ad finem vsq; seculorum, conseruare incorruptam.

Eadem prorsus scribit ille Felix eidem cathedræ præsidens ad Benignũ episcopum, respondens literis eius, quibus apostolicam sedem super quibusdam quæstionibus & dogmatibus fidei consuluerat. Post cuius explicatam sententiam dicit, quod ille Lucius, eam esse apostolorum viuam traditionem. In cuius confirmationem subiungit dicta verba ante vsurpata à Lucio. Hæc enim, inquit, sancta & apostolica mater omnium ecclesiarum Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam à tramite apostolicæ traditionis nunquam aberrasse probatur. Et cætera, vt ex Lucio citata sunt. Addit deinceps: Quoniam dominus & saluator omnium, cuius fides est, &c. & qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare quoque eum fratres suos admonuit, quod apostolicos pontifices, meæ exiguitatis prædecessores, confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum: quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio cupit pedissequa existere. Hæc ille Felix non longe post Lucium. Marcus præterea, eiusdem sedis & vniuersalis ecclesiæ episcopus, ad beatißimum Athanasium, & vniuersos Aegyptiorum episcopos, respondens de quibus consultus erat decretis Nicenæ synodi, quæ Arriani per vniuersum Orientem autentica curauerant aboleri incendio, affirmat in primis scriptorum ab ipsis veritatem diligenter se inuestigasse ac didicisse à suis qui eidem etiam interfuissent concilio: Non, inquit, quasi nos sinistrum aliquid vestra ex parte arbitraremur: sed quia nos, & vos, aliosq; Marci pontificis.

absq;

absq; vlla in posterum titubatione, vnum sentire optaremus, & sancta Romana ecclesia, quæ semper immaculata mansit, & domino prouidente, & beato Petro opem ferente in futuro manebit, sine vlla hæreticorum insultatione, firma & immobilis omni tempore persisteret. Deinde post consignatam eisdem apostolicæ sedis autoritate fidem & veritatem capitulorum aut decretorum Nicenorum, quæ ipsis per copiam aut transumptum mittebat, de eiusdem sedis autoritate & priuilegio subiungens: Hæc, inquit, sancta & apostolica mater omnium ecclesiarũ Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam, à tramite apostolicæ traditionis nunquã aberrasse probatur. Et cætera omnia eisdẽ verbis, vt à Lucio & Felice ea ante dicta fuerunt. C

Ante hunc Eusebius eiusdem Romanæ & vniuersalis ecclesiæ sanctissimus pontifex, in epistola ad vniuersos per Campaniam & Tusciam episcopos, inter alia docens, vt diligenter obseruent decreta sedis apostolicæ, subdit in hęc verba: Prima enim salus est rectæ fidei regulas custodire, & à constitutis patrum nullatenus deuiare. Nec potest domini nostri Iesu Christi prætermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et hæc quæ dicta sunt, rerum comprobantur effectibus: quia in sede apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio. Vides vt hac ipsa rei euidentia, quod videlicet in sede apostolica semper extra maculam seruetur Christiana religio, comprobet, eius decretis obediendum esse, vt eius super quam suo modo constructum sit vniuersum ædificium ecclesiasticum. Eandem catholicæ ecclesiæ de hac apostolica sede sententiam in illius magnæ Chalcedonensis synodi sexcentorum triginta episcoporũ ad beatissimum Leonem synodali epistola, qua actis definitionibusq; suis apostolicæ autoritatis robur impartiri postulabat, adest perspicere. In qua inter cætera, gratulantes eidem sedi tam doctum, tamq; sanctũ pontificem: Non desinimus, inquiunt, domino deo nostro gratias agere & pariter supplicare gratulantes, quod tantæ sanctitatis, tantæ fidei, tantæq; doctrinæ, apostolicæ sedi, vnde religionis nostræ fons & origo manat, antistitem dederit. Audis quid illi DC. XXX. patres, imo vero quid vniuersa de apostolica sede sentiat Christi ecclesia, nempe vt inde in ecclesiam vniuersam, velut perennis quidam fons & origo religionis nostræ, syncerissimos riuos deriuet. Atq; idem vniuersos de ea orthodoxos sanctosq; patres sensisse inuenies. D

Synodi Chalcedonẽ. testimonio.

Hinc & ille orthodoxus doctissimusq; Hieronymus, in Oriente prope Antiochiam habitans, non confidens de his quas pertractabat fidei scripturarumq; quæstionibus, quisnã certus esset catholicę ecclesię sensus, inter tot tumultuantes Orientis ecclesias, inuenire posse ac perspicere, vltra tam vasta terrarum mariumq; spacia apud vnam Petri cathedram eundem requirendum censuit, in hæc verba scribens ad Damasum Romanum pontificem.

Quoniam vetusto Oriens inter se populorum furore collisus, indiscissam domini tunicam, & desuper contextam minutatim discerpit, & Christi vineam exterminant vulpes, vt inter lacus contritos qui aquam non habent, difficile, vbi fons signatus & hortus ille conclusus sit, possit intelligi: ideo mihi cathedram Petri, apostolico ore laudatam, censui consulendam, inde nunc animæ meæ postulans cibum, vnde olim Christi vestimenta suscepi. Neq; vero vastitas tanti elementi liquentis, & interiacens latitudo terrarum me à preciosæ margaritæ potuit inquisitione prohibere. Vbicunq; fuerit corpus, congregabuntur & aquilæ. Profligato à sobole mala patrimonio,

A nio, apud vos solos incorrupta patrum seruatur hæreditas. Ibi cespite terra fœcundo dominici seminis puritatem centeno fructu refert, hic obruta sulcis frumenta, in lolium auenasq; degenerant. Nunc in Occidente sol iustitiæ oritur: in Oriente autem Lucifer ille qui ceciderat, super sydera posuit thronum suum. Vos estis lux mundi, vos sal terræ, vos vasa aurea & argentea, hic testacea vasa & lignea, virgam ferream, & æternum opperiuntur incendium. Quanquam autem me tua terreat magnitudo, inuitat tamen humanitas. A sacerdote victimam salutis, à pastore præsidium ouis flagito, facessat inuidia Romani culminis, recedat ambitio. Cum successore piscatoris & discipulo crucis loquor: Ego nullum primũ nisi Christum sequens beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri, communione consocior. Super illam petram ædificatam ecclesiam scio. Quicunq; extra hanc domum agnum comederit, prophanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Hæc ille Hieronymus. Qui rursus ad eundem, post expositũ à se symbolum fidei, subiungit in hæc verba: Hæc est fides, Papa beatissime, quam in catholica didicimus ecclesia, quamq; semper tenuimus. In qua si minus perite, aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus à te, qui Petri sedem & fidem tenes. Si autem hæc nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicunque me culpare voluerit, se imperitum, vel maleuolum, vel etiam non catholicum, sed hæreticum comprobabit. Hæc iterum ille Hieronymus. Qui etiam aduersus Ruffinum scribens huius sedis fidem etiam angelis de cœlo præfert, si aliter annunciarent. Nunquid igitur etiam in orthodoxo hoc Hieronymo non perspicis quisnam semper fuerit ac sit catholicæ & orthodoxæ ecclesiæ sensus & consensus: idem nempe, quem toties ex totius ecclesiæ confessione audisti superius, & post adhuc clarius intelliges. Vt ad illam tanquam orthodoxæ veritatis regulam ac magistram, suboriente aliquo hæretici flatus turbine sit B confugiendum. In qua sola seruatur, inquit, incorrupta illa patrum hæreditas. Viua illa apostolica traditio, quam ab initio ab ipsis apostolorum principibus accepit. Illa orthodoxa catholicæ ecclesiæ fides, quam etiam angelis de cœlo, si aliter annunciarent, præferre non dubitat. Vt ad illam necesse sit omnem ecclesiam conuenire, & eos qui sunt vbiq; fideles, à qua quisquis diuisus fuerit, quisquis extra eam agnum comederit, prophanus est, inquit, extra arcam illam est, quæ sola saluat: & peribit, inquit, ingruente diluuio. Quare & alibi etiam dicit: Si quis cathedræ Petri iungitur, meus est. Vitalem non nosco, Melitum respuo, Paulinum ignoro, vt qui ab huius sedis communione se separauerunt. Vides vt etiam non catholicum, sed hæreticum pronunciare non dubitet, quisquis huius sedis damnat, impugnátue iudicium.

Eundem catholicæ ecclesiæ orthodoxum sensum videnum prospicias in illis Terraconensis prouinciæ vniuersis episcopis, qui exortas inter se dubitationes ad Petri cathedrã referentes, ante annos vndecies ferecentenos in hæc verba scripserunt ad B. Hilarium Romanum pontificem: Etiamsi, inquiunt, nulla dictaret necessitas ecclesiasticæ disciplinæ, expetendum nobis reuera fuerat illud priuilegium sedis vestræ, quo susceptis regni clauibus, post resurrectionem saluatoris per totum orbem beatissimi Petri singularis prædicatio, vniuersorum illuminationi prospexit. Cuius successoris principatus, sicut eminet, ita metuendus est ab omnibus & amandus. Proinde nos demum in vobis primitus adorantes, cui sine querela seruitis, ad

Episcoporum Terraconensi. prouinciæ cõmuni testimonio.

Et fidem

fidem recurrimus apostolico ore laudatam: inde responsa quærentes, vnde C nihil errore, nihil præsumptione, sed pontificali totum deliberatione præcipitur. Hactenus illi. Mihi sane idem fuisse & in illis videtur, quem ante audiuisti, de sede apostolica communis catholicæ ecclesiæ sensus, vt agnouerint huius sedis singulare priuilegium, vt non ignorauerint, vnde in occurrentibus dubijs deberent responsa petere, vnde Christus ipse, tanquam de nauicula Petri, nobis perpetuo respondeat. In primis enim fatentur ecclesiasticæ disciplinæ hoc necessitatem requirere, vt quicquid toto orbe mouetur, vnde oritur aliquid turbationis aut scandali in ecclesia, ad apostolicam sedem hoc referendum sit. Quæ, inquiunt, etiam si non vrgeret necessitas, tamen illius sedis priuilegium omnibus merito expetendum esset & consulendum pro discutiendis dubitationum ac nouitatum exortis tenebris, quo vniuersorum Christus illuminationi prospexit. Deinde principatum ecclesiæ agnoscentes & confitentes in successoribus Petri, omnibus reuerendum atque amandum, ad fidem recurrunt eius cathedræ, vnde nihil errore, sed pontificali totum deliberatione præcipitur.

Episcoporū Numidię cōmuni testimōio. Idem fecisse & sensisse vniuersos Numidiæ episcopos, testis est beatissimi Damasi ad eosdem epistola illa de corepiscopis: Non probare, inquit, non possumus vestram diligentiam circa instituta maiorum, qua cuncta quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput (vt semper fuit consuetudo) deferre non desinitis, vt inde capiatis responsa, vnde accepistis institutionem & normam recte viuendi. Vnde nec immemores vos canonum esse recordamur, qui & ipsum fieri præcipiunt. Non quasi vobis scientiæ ecclesiasticæ regulæ aliquid desit, sed vt autoritate sedis apostolicæ fulti in nullo ab eius deuietis institutis. Hæc ille Damasus. In quibus audis, quid ante mille ducentos annos, requirebat antiqua & semper ab D initio obseruata ecclesiastica consuetudo, quid regulæ aut canones ecclesiasticæ disciplinæ, nempe vt ad caput referretur omnis vbique orta quæstio, dubitatio, aut controuersia.

Et quando ex vniuersis quæ tractabimus deinceps, non erit obscurum intelligere catholicæ ecclesiæ consensum de illo singulari priuilegio quod hic adstruimus cathedræ Petri. Vnum adhuc adiungere prædictis libuit ex Oriente testimonium, sed quod multorum instar erit, & in quo non erit difficile totius etiam catholicæ ecclesiæ consensum perspicere. Iustiniani, inquam, gloriosissimi & vere orthodoxi imperatoris. Qui cum in Orientalibus partibus quidam Nestorianā renouarent perfidiam, audi quàm religiose, quanta cum reuerentia id tulerit ad cathedram Petri in hæc verba scribens ad Ioannem Romanum pontificem per suos ad ipsum oratores Hyppatium & Demetrium.

Victor Iustinianus, &c. Reddentes honorem debitum apostolicæ sedi, & vestræ sanctitati, quod in votis nobis fuit & est, & vt decet tanquam patrem honorantes vestram beatitudinem, omnia quæ ad statum ecclesiarum pertinent, festinamus ad noticiam deferre vestræ sanctitatis. Quoniam magnum semper nobis fuit studium autoritatem vestræ apostolicæ sedis, & statum sanctarum ecclesiarum dei custodiri, quem hactenus obtinet, & qui incommote permanet, nulla intercedente contrarietate. Ideoque sacerdotes omnes Orientalis tractus, & subijcere, & vniri sedi vestræ sanctitatis properauimus. In præsenti ergo, quoniā ita commodum est, tametsi manifesta videantur, quæ nunc mouentur, & secundum apostolicæ sedis vestræ doctri-

nam

nam ab omnibus semper sacerdotibus custodita, & prædicata, necessarium
A tamen duximus ad noticiam vestræ sanctitatis peruenire. Neque patimur quicquid quod ad ecclesiarũ statum pertinet, quamuis manifestum & indubitatum sit quod mouetur, vt nõ etiam vestræ innotescat sanctitati, quia caput est omnium sanctarum ecclesiarum, cui per omnia studemus honorem & autoritatem accrescere. Subiungens deinde, quemadmodum à quibusdam monachis renouaretur olim damnata Nestoriana perfidia: Rogamus ergo, inquit, vestrum paternum affectum, vt vestras ad nos destinetis literas, & ad sanctissimum episcopum huius almæ vrbis vestrum fratrem (quoniam & ipse per Hyppatium & Demetriũ scribit ad vestram sanctitatem festinans in omnibus sequi sedem apostolicã beatitudinis vestræ) quibus manifestum nobis faciatis, quod omnes qui prædicta recte confitentur, suscipit vestræ sanctitatis & eorum qui Iudaice ausi sunt negare fidem rectam, condemnat perfidiam, plus enim ita, & circa nos omnium amor, & vestræ sedis crescet autoritas, & quæ ad vos est, vnitas sanctarum ecclesiarum seruabitur, quando per vos didicerint omnes beatissimi episcopi, eorum, quæ ad vos relata sunt, synceram vestræ sanctitatis doctrinam, &c. Diuinitas te seruet per multos annos, sancte & religiosissime pater. Hactenus ille Iustinianus. Sed hæc paulo citra mille annos scripta sunt, inclinante iam orbe ad schismata & seditiones grauissimaq; scandala, Constantinopolitanorum præcipue episcoporum ambitione excitata, qua se inter Orientis ecclesias supra modum suum efferre conati sunt. Labefactato quoq; iam plurimum ecclesiasticæ hierarchiæ vigore. In qua, quo versus illam primatiuam ecclesiam ascenderis altius, tanto semper sedis apostolicæ dignitatem autoritatemq; magis viguisse inuenies, quanto magis ipsa viguit Christiana religio. Attamen illo ipso seculo vides, vt vere orthodoxus imperator
B statum sanctarum ecclesiarum, qui eatenus inconcusse durauerat ab initio, conseruari cupiens & studens, vniuersos Orientalis tractus sacerdotes & episcopos, qui per præcedentia (de quibus post audies) schismata excitata per Acatium Constantinopolitanum & alios adhuc extra communionem remanserant catholicæ ecclesiæ & sedis apostolicæ, eidem sedi subditos rursus & vnitos facere sedulo curauerit. Vtq; (quod diligenter notandum est) fateatur velut toti orbi euidens & notorium, vnitatem sanctarum dei ecclesiarum consistere in earum vnitate ad Romanum pontificem. Ita enim, inquit, quæ ad vos est, vnitas sanctarum ecclesiarum seruabitur. Præterea, vt nihil ad statum sanctarum ecclesiarum pertinens, quamuis manifestum & indubitatum videretur, moueri permiserit, inconsulto Romano pontifice omnium, vt dicit, ecclesiarum capite. Vt doctrinam huius sanctæ sedis (de quo nunc præcipue agimus) tanquam magistræ rectæ fidei toto orbe tenuerint, crediderint, & confessi fuerint omnes orthodoxi sacerdotes & episcopi. Vt non satis habuerint Constantinopolitanus & Orientalium sedium orthodoxi episcopi quosdam damnatæ olim in Ephesina synodo Nestorij impietati communicare ad hoc vt à communione excluderentur fidelium, nisi suis literis eis significasset Romanus pontifex, se quoque tales à sua communione alienos habere, secus autem sentientes recipere, vt huic orthodoxi illius Hieronymi (quam supra audisti) catholicæ sententiæ: Si quis cathedræ Petri iungitur, meus est, animo fideliter acquiescentes: ita magnopere metuentes, ne quos inconsulta temeritate damnarent, quos non damnasset apostolicæ sedis iudicium.

Apostolicæ sedis, vt magistræ rectæ fidei, doctrinã secutos semp orthodoxos omnes.

Vides postremo vt non dissimulanter habuerit prudentissimus alioqui victoriosissimusq; imperator, sibi quoq; subditorum erga se animos & amorem hinc aucupari, quod suo studio Romani pontificis literis innotesceret omnibus apostolicæ sedis, de quibus consuluerat, sententia. C

Epilogꝰ demonstratorũ hactenꝰ.

Itaq; vt hic tandem concludamus: Habes iam multifariam demonstratum cathedræ Petri & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis singulare priuilegium. Primum ex ipsa ratione societatis ecclesiasticæ, quæ sine hoc omnino subsistere non poterat, nec ad suum finem attingere. Deinde ex ipsa ecclesiæ nostræ vmbra & figura in synagoga veteri, à qua ad correspondentem sibi euangelicæ lucis solidiatem efficax esse argumentum ostendimus.

Præterea ex ipsis scripturis euangelicis, fidelibusq; Christi ipsius verbis. Postremo ex ipsa rectæ intelligentiæ scripturarum amussi, certaq; regula, videlicet catholicæ ipsius ecclesiæ consensu apertaq; confessione.

Habes insuper illam Christi fidelem promissionem: Et portæ inferorum non præualebunt aduersus eam, non minus pertinere ad caput fundamentumq; ecclesiæ, atq; eius cathedram, quàm ad catholicam desuper ædificatam ecclesiã: sicut non potest fundamento euerso subsistere ædificium, hoc ipsum comprobante rei euidentia subsequutisq; effectibus. Aeque non posse illius fidem deficere. In qua perpetuo conseruatur apostolicæ traditionis fideiq; integritas atq; integra patrum hæreditas, nulla vnquam infecta contagione prauitatis hæreticæ nunquam maculanda.

Habes postremo demonstratum constabilitumq; tertium indubiæ veritatis eorum, quæ certa fide tenenda nobis credendaq; sunt, principium, nempe fidem, sententiam, definitionemq; sedis apostolicæ: quæ certa est orthodoxæ veritatis magistra & regula, talemq; semper se exhibuit in omni turbine tempestateq; hæretica, qua ab ipsis fundamentis & sedibus, vna hac persistente immobili, totus aliquando terrarum orbis concussus commotusq; est: quemadmodum post luce clarius demonstrabimus. A cuius fide & sententia æque non potest dissentire catholica per orbem ecclesia, quàm non potest corpus vniuersum à suo capite, à quo illi omnis sensus influit. D

Hæreticorum aduersus præassertam catholicam, orthodoxamq; de priuilegio cathedræ Petri veritatem, calumnias obiectionesq; dissoluere. CAP. VII.

At orthodoxis omnibus reuerenda & sacrosancta, ita hæreticis schismaticisq; grauis nimium, inuidiosaq; fuit apostolicæ sedis autoritas: vt quæ sola semper vigilauit & viguit aduersus eorum perfidiam, & impijs eorum conatibus obstitit. Sed nunquam eo temeritatis & insolentiæ eorum euasit ac prorupit improbitas, vt palam apertoq; Marte eius impugnarint autoritatem: quemadmodum quidam nostro seculo. Aduersus quos quum iam euidenter demonstrauerimus illius cathedræ Christi oratione impetratum illi singulare priuilegium comprobatum (vt toties audisti) aperta catholicæ ecclesiæ confessione, communiq; consensu atque ipsa rei euidentia. Vtq; aduersus eandem portæ inferorum nunquam præualere poterunt, quid tandem habent, quod obijciant?

Sed inquiunt: Si nunquam præualituræ sunt inferorum portæ, nec aduersus catholicam ecclesiam super Petrum ædificatam, nec aduersus fundamentum caputq; ecclesiastici ædificij Petrum ipsiusq; successores, & cathedram, quid ergo aduersus successorum eius plurimos, quos fuisse vita scele-

A sceleratissima constat, atque adeo aduersus Romanam illam curiam, quam sentinam malorum omnium videri volunt, in tantum præualuisse easdem videmus? Et hic omnes maledicentiæ suæ neruos intendit & explicat ille angelicæ castitatis & sanctimoniæ Lutherus, & quicquid viciorum & impuritatis comminisci potest (quæ sane non pauca ili ad manum est) homo ex vicijs & conuicijs consutus, polluto, blasphemoque ore in apostolicam sedem expuit.

At nos nullius palpamus vicia, sed dicimus cum beatissimo Augustino, quia iustos oportet esse dei ministros & ecclesiasticæ hierarchiæ præpositos, si iuste ministrare voluerint. Si iusti esse noluerint, habent ipsi iudicem suum, cuius iudicium & manus non effugient, & potentes potenter tormenta patientur. Nos vero quid eo casu facere oporteat, clarissime docuit Christus, dicens de sceleratis hominibus, qui cathedræ præsidebant: Super cathedram, inquit, Moysi sederunt scribæ & pharisæi. Omnia ergo quæcunque vobis dixerint, seruate & facite: sed secundum opera eorum nolite facere. Omnia ergo, quia super cathedram sedent, & quæcunque vobis dixerint, absque vlla exceptione seruate diligenter & facite, hoc est, obedite per omnia. Vides peccata præsidentium non derogare priuilegio cathedræ: quemadmodum hoc supra euidenter demonstrauimus.

Quare illorum respondentes calumniæ dicimus, illam Christi fidelem promissionem, qua inferorum portas promisit non præualituras aduersus ecclesiam super Petrum ædificatam, & ex consequenti, multo minus aduersus Petrum, vt caput fundamentumque ecclesiæ, de fide intelligenda esse, vt quæ & in petra illa fundamentoque ecclesiæ, & in ecclesia super eadem ædificata, integra semper synceraque permansura sit. Nam à peccato, quandiu in hac militia sumus, nemo immunis, neque ecclesiastici fundamentum ædificij, aut caput hierarchiæ ecclesiasticæ, neque ipsa ecclesia, quam aliud non esse, quàm Christi fidelium congregationem quandam, supra demonstrauimus. Inter quos, cum nemo sit, non solum impeccabilis, sed neque qui opus non habeat quotidie etiam pro suo ipsius peccato deprecari deum (Si enim, inquit ille, dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est) quomodo ergo absque peccato etiam mortali nostram hanc vendicabimus ecclesiam? Nisi in damnatam iamdudum explosamque eorum sententiã reincidere voluerimus, qui omni mortali peccato contendunt nos extra ecclesiam fieri, & ab eius vnitate separari. Proinde nec sacerdotes, nec episcopos hoc esse, quod dicuntur aut habentur, nec vllam in ecclesia potestatem autoritatemque exercere posse, si in mortalem aliquam culpam inciderunt, plusquam cimerias tenebras inter nos inducentes, vt nec mutuo nos, nec ecclesiæ ministros prælatosque nostros, sed nec ipsam ecclesiam, vbi aut quæ sit, possimus agnoscere. Quorum cæcam impiamque assertionem libro II. euidenter confutauimus. B A peccato nemi nem hic esse immunem, nec ecclesiam.

Itaque cum ecclesiam intra se continere, non solum iam expurgatos ab omni scoria peccati, qui hic plane nullus est, nisi mentiatur Apostolus, sed etiam multo plurimos mortalibus peccatis illaqueatos, certum sit, & malos permixtos bonis: quo pacto impleta erit illa Christi promissio, quod portæ inferorum non præualebunt aduersus eam, si quolibet peccato superari eam dixerimus à portis infernalibus? Quod si hic dicas, in ecclesia semper esse mundos à peccato aliquos, in quibus illa saluetur verificeturque diuina promissio, secundum quod dicit diuinum responsum: Adhuc reliqui mihi se-

ptem millia virorũ, qui non curuauerunt genua ſua ante Baal. Quo te obſecro pacto, & quos noſtri inter nos mundos, etiam à mortali peccato: præſertim ſi illorum dogma recipiamus, qui nos maxime impugnant, qui inter peccatũ mortale & veniale ex ſe nullam ſtatuunt differentiam? Nam ſcriptura quæ inducitur, vides à quo peccato dicat reſeruaſſe ſibi ſepties mille viros, nempe infidelitatis & idololatriæ: Qui, inquit, non curuauerunt genua ſua ante Baal, à quo peccato etiam eccleſiam ſuam perpetuo immunem fore pollicitus eſt Chriſtus, cum aduerſus eandem promitteret non præualituras inferorum portas. Sed quod inter illa ſeptem millia nemo fuerit alteri alicui peccato obnoxius, non dixit diuinum reſponſum. Vt autem daremus, ab omni labe mortalis peccati eſſe inter nos immunes aliquot, vbi quæſo hos requiremus, ſi quando ad eccleſiam nobis referendum ſit aliquid, aut eccleſiaſtica ſacramenta petenda? vt agnoſcemus? Et nunquid hi vnus & alter, & (quod verendum eſt) admodum pauci? præſertim hoc tempore, quo refrixit charitas, & abundauit iniquitas, quo maxime impleri cernimus illud prophetæ: Non eſt qui faciat bonum, non eſt ad vnum. Hi, inquam, vnus & alter in diuerſis mundi angulis forſitan latitantes, nunquid ſoli ad eccleſiam pertinebunt? Quod ſi non ſoli, quomodo ergo verum erit non præualere inferni portas aduerſus eccleſiam, aduerſus cuius membra pene omnia & præcipua ipſas præualuiſſe confiteris? Certum eſt enim illos vnum & alterum, ſi qui tamen ſunt ab omni peccato immunes, non eſſe catholicam eccleſiam, ſed vix minimam eius particulam. At aduerſus eccleſiam catholicam ædificatam ſuper Petrum, non præualituras vnquam infernales portas promiſit Chriſtus. C

Fidem, nec in capite eccleſiaſticæ hierarchiæ, nec in eccleſia catholica vnq̃ deficere.

De fide ergo intelligendum conſtat, quod ea & in petra fundamento eccleſiæ, & in eccleſia ſuper eandem ædificata ſemper permanſura ſit integra, cum dixit Chriſtus: Et portæ inferorum non præualebunt aduerſus eam. Pro qua audiſti etiam ſingulariter rogaſſe Chriſtum, vt pro aliorum confirmatione ea maneret integra in petra eccleſiæ. Quam nec in veteri illa ſynagoga defeciſſe ſignificat diuinum illud quod inductum eſt reſponſum, cum Helias ſe ſolũ ſupereſſe ex dei cultoribus quereretur, & adhuc quæri animam ſuam. Siquidem non ſolum ſupereſſe illum, ſed adhuc ſeptem millia ex dei cultoribus ſupereſſe. D

Conſtat ſane etiam Petrum illum eccleſiæ caput & fundamentum, non ſolum poſt acceptam illam magnificam in eccleſia autoritatem, poſt acceptas claues regni cœlorum, continuo poſt audiſſe à Chriſto: vade retro me Satana, ſcandalum mihi es, & grauiſsime deinceps peccaſſe, ter abnegando ſuum dominum.

Imo ſi Luthero credimus, etiam poſt acceptum ſpiritum ſanctum mortaliter deliquiſſe, cum facto ſuo ſcandalizaret gentes, & Iudaizare cogeret, ob id in faciem reprehenſus à Paulo. Quo minus de ſucceſſoribus eius mirandum eſt, ſi non fuerint omnes confirmati in gratia, ſi inueniantur fuiſſe homines peccatores. Sed ad fidem pertinet adamantina hæc, quæ promittitur, firmitas ac ſoliditas, aduerſus quam nec inferni portæ, nec vlla poteſtas præualitura eſt. Quare & Petro ſua oratione impetrauit Chriſtus, non quidem nec peccaturus eſſet vnquam, ſed ne deficeret fides eius. Cuius equidem orationis effectum, non ad vnam eius ſingularem perſonam, ſed tanquam ad caput eccleſiaſticæ hierarchiæ pertinere & pertinuiſſe, ex aperta claraq́; confeſsione catholicæ eccleſiæ ſupra demonſtrauimus.

Ipſa

A Ipsa quoque comprobante rei euidentia, Romanam ecclesiam à tramite apostolicæ traditionis nunquam aberrasse, nec hæreticorum nouitatibus deprauatam succubuisse: sed vt in exordio normam fidei Christianæ percepit à suis autoribus, apostolorum Christi principibus, illibatam semper conseruasse. Quod ipsum libet adhuc sancti illius Agathonis verbis, & vniuersalis concilij eisdem consentientis testimonio hic iterum comprobare.

Cum totus pene Oriens infectus esset Monothelica hæresi, omnesque illæ principales sedes, Alexandrina, Antiochena, & Cōstantinopolitana eam ob rem à communione apostolicæ sedis (quæ vt semper, ita tunc pene sola, integritatem rectæ fidei tutata est & custodiuit) aliquandiu mansissent diuisæ, Constantinus religiosissimus imperator, quàm primum reipublicæ suscepisset gubernacula, grauiter admodum ferens ita discerpi inconsutilem domini tunicam, omni studio annixus est, vt vniuersalis synodus congregaretur.

Qua de re cum scripsisset ad Domnum Romanum pontificem vt sua autoritate, & per suos dignaretur adesse expetito concilio, eoque priusquā perferrentur iam exempto rebus humanis, Agatho ille factus successor receptis religiosi principis literas, nihil ille cūctatus suos legatos misit ad præfatum conciliū, vt eidem orthodoxæ fidei apostolicæ sedis normam præscriberent, quam sequi amplectique omnes deberent. Per quos in epistola, quam ea de re scribit Constantino imperatori præfato, & Heracleo, Tyberioque Augustis, post expositam eis apostolicæ sedis, de quæstione proposita fidem ac traditionem subiungit in hæc verba:

Hæc est apostolica atque euangelica traditio, quam tenet spiritalis vestri fœlicissimi imperij mater, apostolica Christi ecclesia, hæc est mera confes-

B sio pietatis, hæc Christianæ religionis vera immaculataque professio, &c. quam cooperator piorum laborum vestrorum beatus Petrus apostolus tradidit, non vt sub modio condatur, sed vt tuba clarius in toto orbe prædicetur, quia eius confessio à patre de cœlis est reuelata, pro qua à domino omnium beatus pronunciatus est.

Qui & spiritales oues ecclesiæ ab ipso redemptore omnium, trina commendatione pascendas suscepit. Cuius adnitente præsidio hæc apostolica eius ecclesia nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est. Cuius autoritatem, vtpote apostolorum omnium principis, semper omnis catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutæ sunt.

Omnesque venerabiles patres, apostolicam eius doctrinā amplexi. Quam & sancti quidem doctores venerati atque secuti sunt, hæretici autem falsis criminationum odijs insecuti, &c.

Hæc est enim veræ fidei regula, quam & in prosperis & aduersis viuaciter tenuit & defendit, hæc spiritalis mater tranquillissimi vestri imperij, apostolica Christi ecclesia, quæ per omnipotentis dei gratiam à tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticorum nouitatibus deprauata succubuit, sed vt in exordio normam fidei Christianæ percepit, ab autoribus suis apostolorum Christi principibus illibata fine tenus permanet, secundum ipsius domini saluatoris diuinam pollicitationem, quam discipulorum suorum principi in sacris euangelijs fatus est: Petre, inquiens, ecce Satanas expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogaui, ne deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus

Vide quò pertineat illa Christi oratio pro Petro, ne eius fides deficeret ad cōfirmandos fratres.

confirma fratres tuos. Hæc ille Agatho. Qui iuxta illud Christi præceptum præcessorum suorum ea in re imitatus exemplum, ea se ait scribere ad fratrum suorum in eam synodum conuenientium confirmationem in orthodoxa & catholica fide. Cuius si tibi tanquam in causa propria non videatur sufficiens testimoniū (quanquam si scribentis autoritatem attendas, si scripturæ energiam, si ad quos hæc scripserit, facile intelliges, nihil in his noui commentum de suo capite, sed toti orbi fuisse hæc & confessa & notoria. Nam ipsa rei euidentia eorum, quæ dicit, veritatem comprobat) audisti tamen superius etiam catholicæ ecclesiæ hac de re clarissimā confessionem, tam in reconciliatione Constantinopolitanæ, quàm Carthaginensis ecclesiæ, præterea & ex synodali epistola Alexandrinæ synodi. Quin & eandem audi ex censura illius ipsius sextæ synodi de præfata Agathonis epistola. Ita enim in actis eiusdem legitur. Cum prælecta esset in concilio dicta Agathonis epistola, rogarenturq; vniuersi ab imperatore pijssimo, num illi & suggestionibus eius, toto animo consentirent, primus Gregorius Constantinopolitanus episcopus, abiecta contraria, quam ante defenderat, monothelica hæresi, professus est, illi toto animo se assentiri amplectiq; apostolicæ sedis fidem & sententiam. Post quem & cæteri episcopi omnes surgentes in hæc & similia verba, pro se quisq; professi sunt, & dixerunt: Suggestiones à patre nostro Agathone, sanctissimo archiepiscopo principalis sedis antiquæ Romæ, &c. tanquam à spiritu sancto dictatas per os sancti & beatissimi principis apostolorum Petri prædico, & digito ter beatissimi Agathonis scriptas suscipio, & amplector, & ita credo, ita sentio. Ab eis vero quos ab errore monothelico ad pœnitentiam receperunt, suæ fidei professionisq; libellos exegerunt, quibus professi sunt, se simpliciter in omnibus consentire dictæ epistolæ sanctissimi ac beatissimi Papæ Agathonis, & permanere in cunctis, quæ in ea continentur. D

Vide vt vniuersale concilium fitetur Romanam ecclesiā esse cathedram Petri.

Rursus in sermone prosphonetico eiusdem synodi ad Constantinum imperatorem, velut gratias agentes deo, quod per apostolicam sedem ipsis refulsisset orthodoxa veritas: Summus, inquiunt, nobiscum concertabat apostolorum princeps. Illius enim imitatorem & sedis successorem, habuimus fautorem, & diuini sacramenta mysterij illustrantem. Per literas confessionem tibi à deo inscriptam, illa Romana antiqua ciuitas obtulit, & diem catholici dogmatis à vespertinis partibus extulit, charta & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur. Hæc verba synodi sunt. Ipse quoq; imperator ex sententia synodi, in epistola ad Occidentis episcopos, qui sub Agathone conuenerant, gratulatoria de fœliciter eorum quoq; opera peracta synodo: Interfuistis namq; & vos, inquit, cum vniuersali principe pastorū, simul cum ipso diuinitus loquentes, tam spiritu, quàm litera. Suscepimus enim non solum ex beatitudine eius, verumetiam à sanctitudine vestra directas nobis literas, quæ prolatæ, lectæ sunt, & veritatis verum stylum declarauerunt, orthodoxamq; fidem depinxerunt, &c. Iccirco omnes consonanter mente & lingua concredimus, & similiter confessi sumus, & tanquam ipsius diuini Petri vocem, Agathonis relationem supermirati sumus. Non enim discrepauit nisi vnus, &c. Hactenus ille.

Audis itaq; verbis dictæ vniuersalis synodi, catholicæ ecclesiæ, censuram de dicta Agathonis epistola, tanquam enim dictatam à spiritu sancto per os principis apostolorū Petri, eandem acceperunt omnes, & amplexi sunt. Non ergo mentitus est, quæ in faciem totius ecclesiæ de huius sedis autori-

tate

A tate & singulari priuilegio protulit & inculcat, vt apostolicā euangelicamq; traditionem, & Christianę religionis veram immaculatamq; confessionem semper retinuerit, nec vnquam à via veritatis deflexerit in quemlibet prophanæ nouitatis errorem. Vtq; eius autoritatem, velut magistram & regulam orthodoxæ fidei, semper omnis catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis secutæ sint. Quin potius ex eiusdem ecclesiæ consensu confessioneq; constat esse verissima. Non ergo ad vnam personam Petri pertinuit illud Christi oratione eidem impetratum priuilegiū, ne deficeret fides eius ad fratrum confirmationem in fide, quod perpetuo in eius cathedra adest perspicere: sed tanquam ad caput ecclesiasticæ hierarchiæ etiam in successoribus eius conseruatum est. Quos etiam singulariter tuetur illa Christi promissio, qua promisit ecclesiæ, cuius basis caputq; esset Petrus & eius successores, ne inferorum portæ vnquam præualerent aduersus eam. Per inferorum autem portas ostendimus infidelitatem, aut non rectam fidem designari. Vt enim fidei integritas est ianua aut porta, qua ingredimur ad viam perducentem ad regnum cœlorum: ita infidelitas & peruersa fides porta est, per quam ingredientes recta vadunt ad perditionem & interitum.

Non solum ad cathedrā Petri, sed etiā ad ipsum & successores eius Romanos pontifices pertinere illud Christi oratione eidem impetratū priuilegium, ne quando deficere possit eius fides ad fratrum confirmationem in fide. CAP. VIII.

NOn sum nescius in ipso statim limine, & nostræ huius disputationis ingressu exclamaturos quosdam per se male affectos hierarchiæ ecclesiasticæ, adulari hic nos Romanis pontificibus, & ex hominibus deos facere, qui negamus eos fieri posse hæreticos:
B quod concedit schola Canonistarū vniuersa ex c. Si papa, XL. distinctione, quod & Theologi omnes, quicunq; hac de re prodiderunt & scripserunt aliquid. Sed nolim ita quisquā sibi de nobis persuadeat. Nihil em̄ (ita mihi velim Christum propitiū in die iudicij) hic aut dixi aut dicturus sum in cuiusquam gratiam, quàm vnius veritatis. Quam si non assequor vbiq;, certe studium non defuit. Non tamen multum me mouet Canonistarum ille consensus, qui debili arundineoq; (vt post audies) fundamento innititur dicti c. Si papa. Sed hæc nobis ex certissimis illis, quæ supra stabiliuimus, principijs nostræ fidei religionisq; eruenda sunt, nempe scriptura canonica eiusq; rectæ intelligentiæ certa inflexibiliq; amussi, catholicæ ecclesiæ confessione, consensu & orthodoxa sententia: & (quod paulo ante his addidimus) apostolicæ sedis certa definitione, fide & sententia. Ex quibus quicquid nobis non stabilitur, seu à Canonistis, seu Theologis, nō magni apud nos ponderis, aut momenti est. Attamen in hac causa vltimo illo, quamuis certo, vt à nobis demonstratum est, non vtemur principio, ne velut in causa propria, minus ponderis efficaciæq; habeat. Ego tamen hac in re vt nolim aliquid statuere aut affirmare pertinacius, ita non possum non libere etiam proferre, quicquid ex illis ipsis nostræ fidei religionisq; indubitatis principijs mihi euidenter consequi videtur. Cessurus cuicunq;, qui nostris his rationibus dissolutis certius euidentiusq; aliquid attulerit in contrarium.

Vt autem cuiq; pateat clarius, seu vt sequatur, si persuaserimus, seu vt improbet, si certius aliquid attulerit nostra hac in re sententia, repetenda quædam sunt eorū, quæ superius demonstrauimus. Demonstrauimus autem omnem fidei quæstionem, & subortas circa eam inter nos dubitationes & contro-

controuersias, ad præsidentis in ecclesiastica hierarchia autoritatem referri necessario oportere, illiusq; definiri iudicio: quod omnes sequi necesse esset, si modo in lege, religione, fideq; Christi idem dicere et sentire omnes debeamus, imo si vlla esse debuit ecclesia. Quandoquidē sine illo futuræ erant tot hereses, quot capita, quot deniq; Christiani. Quare & præsidentis fidem, singulari aliquo muniiā, conseruaiamq; oportuit priuilegio, quæ in alijs omnibus orthodoxæ fidei esse debuit & regula & magistra. Alioqui, si & ipse, sicut vnusquilibet nostrū, errare permitteretur in fide, ad quem omnis inter nos fidei quæstio referenda est, & cuius omnes sequi oportet iudiciū & sententiam, quid restaret, q̄ vt cæcis cæcus dux factus, nos vna omnes secum in foueam traheret? Quo igitur pacto suæ Christus recte, sufficienterq; prouidisset ecclesiæ? Sed vt hac in re diligentissime prouisum erit etiam illi synagogæ veteri, figuræ atq; adeo vmbræ nostræ ecclesiæ: ita Christum nō minorem habuisse curam suæ sponsæ dilectissimæ, sed & in hoc, & in alijs omnibus eidem prouidisse sufficienter, satis superq; etiam demonstrauimus. Quare non absre pro vno rogauit Petro, ne deficeret fides eius, quo reliquos confirmaret in fide. Cuius orationis effectū, ad ipsum pertinuisse tanq̄ ad caput hierarchiæ ecclesiasticæ, proinde etiam ad successores eius, nō vero tanquā ad vnam personam eius Simonem Ioannis filium, vt aperte indicat illa orationis Christi pro vno Petro inter omnes apostolos, quāuis præsentes, singularitas: ita ex illa rectæ intelligentiæ scripturarū amussi communi catholicæ ecclesiæ sensu luce clarius supra à nobis demonstratum est. Neq; enim illius tantum pusilli gregis curam gessit Christus, sed multo magis huius suæ in vniuersum orbem propagandæ ecclesiæ necessitati prospexit. Hoc in primis certum est, quod & ipsa comprobauit rei euidentia, & totius per orbem catholicæ ecclesiæ, qua m toties audiuistis, confessio & recognitio, quod vna cathedra Petri, speciali cōseruata diuinæ protectionis priuilegio, nulla vnquā hæreticæ nouitatis contagione infecta fuerit, sed normam orthodoxæ fidei, vt eam à principio accepit ab ipsis apostolorū principibus, illibatam custodierit semper, diuinæ illi promissioni hoc referentes acceptū, qua Petro Christus promisit, ne deficeret fides eius ad confirmandos fratres in fide, adeo vt Orientales illæ ecclesiæ reuertentes à schismate ad gremiū catholicæ ecclesiæ (quod in Constantinopolitana, Carthaginensi, & alijs plerisq; ostendimus) non dubitauerint ad hanc se fidei professionem, etiam anathemate in se dicto, perpetuo adstringere: vt firmiter crederent, non posse domini nostri Iesu Christi prætermitti sententiā, quæ Petrum petram superædificandæ ecclesiæ pronunciat, nec inferorū portas aduersus eandem praualere posse, quæ illi adhæret, vt capiti, & velut fundamento inseparabiliter vnitur ædificiū, quandoquidem eam constet rerum comprobari effectibus: Quoniam, inquiunt, in apostolica sede inuiolabilis semper fides catholica custoditur. Quare ad illā, vt sacri illius Irenæi verbis dicam, necesse est omnem conuenire ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt vbiq; fideles, in qua, inquit, semper cōseruata est ea, quæ est ab apostolis, traditio.

Secunda ex ante demonstrato & toti ecclesiæ cōfesso indeficibilis fidei priuilegio cathedræ apostolicæ.

Si autem cathedræ Petri hoc est certum, & ab vniuersa Christi ecclesia ab initio recognitum priuilegium, multo magis est ipsius Petri, vt ecclesiasticæ hierarchiæ capitis. Nam pro Petro rogauit, non pro eius cathedra Romana ecclesia. Cum Petro venit sedi priuilegium, & non contra. Quod vero Petri est vt ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, æque ad successores eius omnes pertinere indubitatum est.

Nec

A Nec minus efficaciter probare mihi videtur indefectibilem fidem Petri & successorum eius, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum, diuinum illud promissum, quo pollicetur Christus non præualituras inferorum portas, hoc est, vt præcedenti capite demonstrauimus, infidelitatem aut peruersam fidem aduersus ecclesiam, quæ Petrum caput fundamentumq; habeat. Nam si nec hæresis nec infidelitas præualebit aduersus ecclesiam, quæ Petro fundamento innititur, & cohæret vt capiti: quomodo hæc præualebunt aduersus illud fundamentum & caput ecclesiæ? Si enim aduersus fundamentum præualent, si hoc euertunt, quo pacto stabit ædificiũ? Quomodo subsistet illa catholicæ ecclesiæ fides & confessio, quæ diuino illi promisso rerum euidentiam, effectumq; profitetur subscribere? Quomodo in vna apostolica sede inuiolabilis semper conseruata est orthodoxa fides, quam accepit ab apostolis, si eius caput hæretica contagione subinde fuit obnoxium?

Scribit beatissimus Gregorius aduersus Ioannis Constantinopolitani episcopi, qui œcumenicum & vniuersalem se faciebat patriarcham, stultissimam insolentiam, ad Mauritium imperatorem: Certe, inquit, multos Constantinopolitanæ ecclesiæ in hæreseos voraginem incidisse nouimus sacerdotes: & non solum hæreticos, sed etiam hæresiarchas factos, hoc ipsum demonstrans in Nestorio & Macedonio Constantinopolitanis episcopis. Si igitur, inquit, illud nomen vniuersalis episcopi, in ea ecclesia sibi quisquam arripit, vniuersa ecclesia, quod absit, à suo statu corruit, eum is qui appellatur vniuersalis, cadit. Vides quid ille dicat doctor & pontifex sanctissimus: Vniuersam videlicet ecclesiam à suo statu corruere, si ille cui vniuersæ cura, episcopatusq; commissus est, in hæresim cadat.

Demonstratum est superius, legislatorem nostrum Christum, non scripto, vt illum veterem Moysen, sed viua tantum apostolorum traditione, legem suam ab initio commendasse ecclesijs, Quam tamen immutatam, incorruptamq; perdurare in finem erat omnino necessarium, id quod diligentissime perscriptis legibus admodum est difficile. At viua tantum traditione commendatam, neq; vni alicui, cognatoq; populo, sed totius orbis nationibus, tanta linguarum, morum, institutionum diuersitate viuentibus, inter tot hæreticorum horrendas tempestates, quibus ab ipsis pene fundamentis vniuersam sæpe ecclesiam commotam post intelliges, conseruari eandem erat prorsus impossibile: nisi in vna aliqua totius orbis sede (quam supra demonstrauimus esse cathedram Petri Romanam ecclesiam) singulari priuilegio conseruata fuisset, ad quam in eiusmodi fluctibus, tempestatibusq; respicientes orthodoxi, se possent eripere à naufragio. Vt autem ea conseruari potuerit, nec imaginari est, nisi eo, quo videmus, modo, perenni videlicet successione orthodoxorum sibi mutuo succedentium episcoporum, ab ipsis apostolis ad finem vsq; seculi, per quos velut per manus tradita apostolica illa traditio perueniret ad posteros. Quam equidem successionem indeficientem, & in vna hac sede ad præsentem vsque diem conseruatam, à beatissimo principe apostolorum Petro ad sua vsque tempora enumerans ille sacer Irenæus: Hæc, inquit, successio est plenissima ostensio vnam & eandem viuificatricem fidem perdurare in ecclesijs, quæ est ab apostolis tradita, conseruataq; in veritate. In qua successione si interuenissent hæretici episcopi, per quos hæretica contagione infecta fuisset illa apostolica traditio, quo pacto esse posset ostensio plenissima (quemadmodum ille tanta cum fiducia profert aduersus hæreticos) conseruatæ per eam

Quarta ex necessitate cõseruãdæ in finẽ legis euangelicæ.

B

integri-

integritatis fidei & traditionis apostolicæ? Nam ægrotum & pestilens caput quam cito vniuersum corpus inficiat, quis non intelligit? C

Quinta ex ipsis verbis Christi, quibus affirmat se rogasse pro Petro, ne fides eius deficeret

Iam & illud perpende, ad eundem pertinere effectum illius orationis Christi pro Petro de indefectibili eius fide, ad quem pertinet reliquos confirmare in fide. Sed hoc erat & est Petri, vt ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, & successoru eius, non cathedræ, sed sedentis in cathedra. Quare & idem præcepit Christus vt diligenter seruemus, & faciamus omnia, quæcunq; nobis dixerint, qui sedent super cathedram. Non enim loquitur cathedra, sed qui sedent in cathedra. Hinc supra audisti, sanctissimi pontifices vt sui memores officij cunctos semper toto orbe Christianos fratres, quoties per hæreticos exagitata fides est, confirmauerint in fide. Ita ille gloriosus CHRISTI martyr & pontifex Lucius, ad vniuersos scribens Occidentis per Gallias & Hispanias episcopos, postquam eorundem consultis respondit, hortatusque est, vt fidem, sententiamq; apostolicæ sedis firmiter sequantur, vt quæ per omnipotentis dei gratiam, apostolicæ traditionis semper conseruauit integritatem, quæ nulla apud eadem vnquam infecta est nouitate contagionis hæreticæ, Idque Christi oratione impetrato illi singulari priuilegio in Petro, ne fides eius deficeret, cui & præcepit confirmare fratres in fide, tanquam hoc ipsum sibi & omnibus eidem cathedræ præsidentibus dictū intelligens, subdit: Quod apostolicos meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse, cunctis semper est cognitum. Quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere. Væ enim erit nobis, qui huius ministerij onus susceptum habemus, si veritatem fidei saluatoris nostri Iesu Christi, quam apostoli prædicauerunt, prædicare neglexerimus. Væ erit nobis, si silentio veritatem oppresserimus. Hæc longe ante mille ducentos annos ille Lucius, in facie totius ecclesiæ prædicans cunctis toto orbe notorium ad Petrum, successoresq; eius pertinere illud Christi præceptum de confirmandis fratribus in fide, vniuersamq; semper recognouisse Christi ecclesiam, ad cathedræ Petri & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum officium, hoc ipsum pertinere. Ad eosdem ergo necesse est præcipue pertineat illius orationis Christi pro indefectibili fide Petri effectus, vt quæ plane est necessaria ad alios confirmandos in fide. D

Iam & hæc mihi ratio haud videtur inefficax ad demonstrandum, quod caput ecclesiasticæ hierarchiæ esse nō possit hæreticus. Siquidem æque hæreticus ac schismaticus, suo ipsius facto, aut per seipsum diuisus est a corpore catholicæ ecclesiæ, quare nec communicare eisdem, sed eos deuitare, atq; ab eis separari nobis præcipiunt apostolicæ literæ: Hæreticum, inquit, hominem post vnam & alteram correptionem deuita. Et rursus: Rogamus vos fratres, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum doctrinam quam accepistis. Sed nullo casu nobis licet nos separare ac diuidere a capite ecclesiastici corporis, a quo diuidi separariq;, est esse schismaticum. Nam Petrum Christus ecclesiæ caput pronuncians, petræ eidem cognomen imposuit, addiditq; super eam petram se ædificaturum ecclesiam suam, aduersus quam inferorum portæ non præualerent. Illis ipsis verbis clarissime significans, quicquid illi capiti indissolubili vnitatis vinculo non cohæreret, non vniretur, ac veluti fundamento suo ædificium non inniteretur, ad ecclesiam suam non magis pertinere, quam ad ædificium, si qua eius pars a suo fundamento auulsa iaceret, atq; aduersus ipsum iam præualuisse portas inferorum. Quare esse omnino non potest, vt sit papa hæreticus.

Tit. 3.
Thess. 3.

Confirmatur istud etiam ex eo, quod concordi sanctorum patrum sententia, hære-

A tia, hæreticus aut schismaticus nullam habeat autoritatem aut potestatem ecclesiasticam, tanquam diuisus a capite ecclesiastici corporis, a quo omnis ecclesiastica alligandi, soluendi, pascendiq́ gregem dominicum autoritas, in membra influit ad ædificationem totius corporis.

Ita gloriosus ille Christi martyr & pontifex Cyprianus dicit vniuersos hæreticos nihil habere iuris aut potestatis ecclesiasticæ, & propterea Nouatianum, qui nec vnitatem spiritus, nec communionem pacis obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo & collegio separat, nec episcopi potestatem habere posse, nec honorem. Ita quoque eruditissimus ille & insignis Christi confessor Hilarius, orthodoxã fidem dicit ecclesiæ fundamentum, eandem habere claues regni cœlestis, & potestatem, vt quicquid ligauerit aut soluerit, ligatum, solutumq́ sit in cœlis. Hac ipsa locutionis figura significans orthodoxam fidem in capite ecclesiastici corporis, cui commendatæ sunt claues regni cœlestis, cui data ligandi, soluendiq́ illa supereminẽs potestas, esse plane necessariam, & ita necessariam, vt sine hac prædicta non possint subsistere. Ita quoq; sanctissimus Ambrosius, dicens dominũ par ius & soluendi esse voluisse & ligandi, subdit: Certũ est, quod ecclesiæ vtrunque licet, hæresis vtrunq; non habet. Ita diuus Augustinus in Sermo. de Pasto. tractans illud Canticorum: Pasce hœdos meos. Manẽti, inquit, Petro dicitur: Pasce oues meas. Exeũti hæretico dicitur: Pasce hœdos tuos. Ex quibus omnibus clarissime constat nihil autoritatis aut potestatis ecclesiasticæ super Christi corpus mysticum pertinere ad hæreticos Ergo contradictionem planissime implicaret, ecclesiasticæ hierarchiæ caput esse hæreticũ. Nam si hæreticus, iam nec soluendi, ligandiq́ ius aut potestatem habebit, aut vllam autoritatem pascendi ecclesiam: contra, si caput ecclesiæ, consistit in ipso totius illius potestatis, fontalis quædam, vt sic dicam, plenitudo, per ipsum deriuata in alia membra ecclesiæ, ha B bebitq́ necessario supereminentem illam potestatem ligandi & soluendi, vniuersiq́ pastoralis officij super vniuersam ecclesiam. (De Trini. lib. 6. In Pasto.)

Aduersus ista nihil me mouet, quod quidam ex illo Romanorum pontificũ catalogo, hæreticos quosdam nobis proferunt & obijciunt. Quinimo, quoniam etiam illi ipsi, quos momica ac plane maligna in omnes facta inquisitione nobis vt hæreticos obijciunt, inueniuntur fuisse vere orthodoxi, & ab omni nota hæresis longissime abfuisse, certissimum inde mihi argumentum est, ipsam rei euidentiam subscribere nostræ sententiæ: & sicut ab initio a beatissimo Petro, ad Paulum vsq; tertium, his annis mille quingentis, nemo fuit hæreticus ecclesiasticæ hierarchiæ & apostolicæ cathedræ præsidens, ipsos præseruante singulari illo Christi oratione ipsis impetrato priuilegio: ita iuxta æternæ veritatis indefectibile promissum, ad finem vsq; fore, nihil dubitandum est.

Quos hæresis notant ex vniuerso illo Romanorum pontificum catalogo, hi fere sunt: Marcellinus, Lyberius, Felix II. Anastasius II. & Ioannes XXII. Quibus etiam Benedictum XI. annumerant quidam, sed nescio quo colore. Inter quos nolo præterire Honorium I. Non, quod a quoquam eorum, qui nobis aduersantur, inter hæreticos pontifices connumeratum inuenerim, vt cui omnes etiam historiæ sanctitatis, & orthodoxæ fidei testimonium luculẽtissimum perhibent: sed quoniam hac nota inuri videtur a sexta vniuersali synodo Constantinopolitana tertia, vt eundem ab hac nota vendicem. (Qui ex Romanis pontificibus ab indoctis notentur hæretici)

Marcellinum autem ideo hoc carbone notant, quod in horribili illa sub Diocletiano & Maximiniano mota persecutione carnificum violentia ad impia pertractus sacrificia succubuit, crudelissimorumq́; tormentorum metu, & non simplici mortis genere victus, thura adoleuit, arisque iniecit. Sed non erat hic hæreticus,

ticus, fidem rectam non amiserat, quamuis in confessione suæ fidei aduersus intentata tormenta & supplicia, satis constans, tertiusque non fuerit, & Christi per hoc scandalizauerit ecclesiam. Quam tamen continuo ad cor reuersus, suæ infirmitatis grauissime pœnitens, confessionis suæ vsque ad mortem ædificauit constantia, & effuso pro fideiconfessione sanguine, confirmauit in fide, glorioso consummatus martyrio. C

Lyberio etiam mendacissime impingi crimen hæresis.

Lyberio etiam mendacissime impingunt quidam crimen hæresis, cuius extant pro orthodoxa fide gloriosa certamina, extant persecutiones & exilia: quæ ob rectæ fidei defensionem ab hæreticis imperatoribus pertulit. Et quamuis credant nonnulli ex tribus verbis, quæ adscribuntur Hieronymo, ipsum victum exilij tædio, hæreticorum se polluisse communione, falsum esse hoc ipsum & subditicium ab aliquo, nescio quo, seu dolo, seu ignorantia infartum (quod in Chronicis illis, in quibus gesta non oratione continua explicantur, sed singulis verbis è regione sui cuiusque anni annotantur, est facillimum, nec ita orationis series coarguit falsarium) eorundem temporum indubitatæ fidei demonstrant historiæ: quæ non solum actorum, gestorumque substantiam, sed & ipsa verba vtrinque dicta & excepta à præsentibus & audientibus, certa fide ad nos protulerunt. Quam hic adscribemus ex Theodoreto illo Cyrenensi episcopo, Græco autore (quo maiorem fidem habeas de fide & præconijs Romani pontificis) & eorundem fere temporum scriptore, qui libro secundo historiæ suæ ecclesiasticæ persecutionis, quæ ab Arrianis toto orbe orthodoxis excitata est, mentionem faciens: Lubet, inquit, narrationi intertexere liberrimas voces laudatissimi Lyberij, & admirabilem sermonem habitum cum imperatore Constantio, quos illius temporis amantissimi dei perscripsere, qui acuere atque excitare studiũ amatorum diuinarum rerum facile possunt. Subijciens deinde illum eius cum Constantio sermonem, qui eidem conatus est persuadere, vt subscriberet in damnationem Athanasij, orthodoxæ fidei propugnatoris, cum vincere non posset inuictum, damnat exilio, relegari præcipiens Berocam Thraciæ. Athleta quidem, inquit, veritatis victoriæ compos, in Thraciam (vt imperatum fuerat) venit. Post annos autem duos, cum Romæ esset Constantius, magistratuum & primariorum ciuium coniuges obsecrant maritos, vt supplicent Constantio pro pastore, quo restituatur ecclesiæ suæ: sin nisi impetrassent, desertis ipsis, ad magnum illum pastorem ituras minantes. Qui responderunt, se formidare iracundiam imperatoris, sibique non magnam esse spem veniæ, quod viri essent: Vos autem, inquiunt, si supplicetis, illa non lædet. Et horum alterum consequimini, vt aut admittat deprecationem vestram, aut certe nullo malo affectas dimittet. Hac via demonstrata, accedunt, inquit, laudabiles matronæ ad imperatorem, preciosissimis vestibus ornatæ, quo magis imperator nobiles ratus, precibus, voluntatique ipsarum gereret morem. Erat autem deprecatio talis: Misereri vellet tantæ ciuitatis spoliatæ pastore suo, & expositæ luporum insidijs. Sed imperator respondit, non illam pastore alio egere, quæ prudentẽ, bonumque haberet. Fuerat equidem creatus post Lyberium vnus ex diaconis illius vir fidelis, Felix nomine, qui incorruptam quidem seruabat Niceæ expositam fidem, sed violatoribus eius coniungi non verebatur. Nemo tamen omnium ciuium Romanorum in ædem orationis ingressus est, cum ipse intus foret. Quod ipsum & matronæ tum regi significarunt. Itaque flecti se passus, iussit optimum quidem Lyberium de exilio reuocari; sed amborum esse D

communem

A communem ecclesiæ administrationem. His lectis literis in circo, exclamauit multitudo egregiam esse imperatoris sententiam, qui spectatoribus in duas partes diuisis, & à colore cognominatis, his vnũ, itemq; alteris vnum, præficeret. Ita dicterijs incessentes imperatoris literas, exclamant vna voce, nam voces, inquit, ipsas ponere visum est, vnus deus, vnus Christus, vnus episcopus. Post has amantissimas Christi plebis voces reuertitur admirabilis Lyberius, cui cedens Felix in aliam vrbem se cõtulit. Hactenus Theodoretus ille.

Vides itaq; Christiane lector, quales hi hæreticos nobis Rom. pontifices obijciant, hoc est, gloriosissimum Christi confessorem, & qui inuictus permansit veritatis athleta, compos victoriæ. Quanquam vt daretur se polluisse hæreticorum communione, victum exilij tædio: ex hoc tamen consequens non esset, fuisse hæreticum: sicut nec Marcellinum, qui eo tempore victus metu tormentorum, non fuit satis constans ac fortis Christi confessor: at hæreticum fuisse nunquam sane probabitur. Est enim hæresis, non morum, nõ confessionis, sed fidei vicium, quo quis singulare aliquid à communi catholicæ ecclesiæ fide ac sententia eligit, ac proinde seipsum ab ecclesia separat, qua se rectius sentire, credereq; præsumit, & ob id hæresis, hoc est, electio (quemadmodum superius plenius demonstrauimus) haud insignificanter appellatur. Cui quod pertinaciam addunt nonnulli, tanquam ad essentiam eius, definitionemq; pertinens, nihil quidem addunt extraneum, sed tamen quod in finitione prædicta satis includitur. Electio siquidem nouitatis alicuius, aut singularis opinionis à communi ecclesiæ sententia, certum studium, scientiamq; importat, & quod appositum teneat communis ecclesiæ sententia, & quod quærat, eligat aut sequatur singulare aliquid ac proprium. Quod qui facit, certum non est auditurum corripientem B ecclesiam, admonentemq; ab eius communi sententia & opinione non recedere, sed dicturum id quod hæreticorum est proprium, ex scripturis instrui, conuinciq; se velle, quas præsumit se rectius intelligere, quàm communis ecclesia. Itaq; iam pertinaciam illam secum habet, qua adeo ecclesiæ sententiæ se non subijcit, vt sciens, eligensq; ei contradicat. De qua tum demum certi erimus, si post vnam, alterãmue correptionem, vt inquit Apostolus, non disputationem, in sua persistat sententia. Qui vero in errorem aliquem incidit, discrepantem quidem ab orthodoxa catholicæ ecclesiæ sententia, intra tamen arcam catholicæ ecclesiæ se continens, & fide generali eidem semper consentiens & ignorans se aberrare à communi eius fide & sententia, de qua, quàm cito admonetur, quàm cito fit certior, continuo abiecto illo singulari aut proprio, communem ecclesiæ sententiam sequitur: is (quemadmodum de se dicit diuus Augustinus) errare equidem potest, at hæreticus esse non potest. Sed hæc paulo longius nos protraxerunt ab instituto. Itaq; in Marcellino & Lyberio nec minima hæresis nota deprehenditur. Error in fide sine crimine hæresis.

Felicem II. in hoc albo qui adscribunt, vocem propriam conuincuntur non intelligere, sed odio in Romanam ecclesiam congerere, quicquid forte inciderit, etiamsi seipsum protinus falsitatis coarguat. Constat enim Felicem I. sub Probo imperatore glorioso consummatum martyrio, circa annum domini CC. LXXXV. Felix II. sub Zenone præfuit Christi ecclesiæ, circiter annum domini CCCC. LXXXVI. Is ille est, qui in Acatium Constantinopolitanum antistitem protulit condemnationis sententiam.

Cuius tragœdiam aliquanto post explicabimus. Inter hos nemo intercidit Romanus pontifex eius nominis. Nisi forte ab hæretico imperatore Constantio substitutum illi, cum pro fide orthodoxa & catholica exularet, Lyberio, quis adscribat Romanorū pontificum catalogo. Quod qui facit, suam ignorantiam prodit: cum certum sit illum non fuisse Romanæ ecclesiæ pontificem, adhuc viuo Lyberio, indubitato eius pontifice, hoc ipsum contestante orthodoxo Romano populo, qui illius communionem, vt nothi & superintrusi ab hæretico semper declinauit: quemadmodum paulo ante audisti, referente Theodoreto. Hic itaq; si illi similis fuisset à quo cathedræ Petri contra ius, fas & ecclesiasticos canones intrusus fuerat, imperatori Arriano & hæretico, nihil sane mirandum hoc fuisset, nec quicquam derogaret priuilegio, quod supra adstruximus, apostolicæ cathedræ atq; eidem præsidentiū. Sed Christo gratiæ, quod nec is ille ipse hæreseos à quoquam infamatus sit, quanquam varient de illo historiæ, quod quidam (quemadmodum ex Theodoreto audisti) tametsi integram fidem, sicut Nicææ exposita fuerat, inconcusse illum conseruasse affirment, communicasse tamen asserunt hæreticis, alij negant hoc ipsum, imo tam constantem orthodoxæ fidei assertorem prædicant, vt aliquanto post reditum Lyberij, & postquam Roma cessaret, affirment illum etiam martyrio coronatum ab hæreticis. In qua sententia est beatus Antoninus Florentinus archiepiscopus. Vides itaq; impugnator priuilegij apostolicæ cathedræ, quales nobis hæreticos proferas Romanos pontifices?

Errorad uersariorū in nomine Felicis II. | C

Anastasium secundum pontificem sanctum & orthodoxū infamat Gratianus ille decretorum compilator (vt multa collegit & congessit sine iudicio) qui ex nescio qua conficta & mendacissima historia gestorum Romanorum pontificum hanc de illo fabulam adscribit, & suæ illi compilationi inseruit X I X. distinctione, c. Anastasius, his verbis: | D

Anastasius secundus natione Romanus, fuit temporibus Theodorici regis. Eodem tempore se multi clerici à communione ipsius abegerunt, eo quod communicasset sine concilio episcoporum vel presbyterorum & clericorum cunctæ catholicæ ecclesiæ, diacono Thessalonicensi, nomine Photino, qui cōmunicauerat Acatio. Et quia voluit occulte reuocare Acatium, quod non potuit, nutu diuino percussus est. Hactenus ille ex sua illa historia. Cui glossa modum explicans, quo diuina vltione perierit (vt dignum esset patellæ cooperculum iuxta prouerbium) addit, effusis intestinis dum assellaret. Ita enim de quodam hæretico, oblitus fortasis nominis, audisse se somniarat glossator ille, aut potius, nugator temerarius. Eadem insulsit idem ille Gratianus prima quæstione prima, c. Dictum est. Hunc itaq; Anastasium, idem affirmat fauore imperatoris Anastasij, quos Acatius ille Constantinopolitanus, post in se prolatam damnationis sententiam, sacerdotes vel Leuitas ordinauerat, acceptis officijs rite fungi posse, male decreuisse, subiecta parte eius decretalis epistolæ in c. secundum, eadem distinctione. Qua recitata subiungit in hæc verba: Quia ergo illicite & non canonice, sed contra dei decreta, & prædecessorū & successorum suorum hic rescripta dedit, vt probat Felix & Gelasius, qui Acatium ante excommunicauerunt, & Hormisda, qui ab Anastasio tertius, eundem Acatium postea damnauit, ideo ab ecclesia Romana repudiatur, & à deo percussus legitur. In eius fidem subijciens, quam paulo ante descripsimus historiam, aut verius fabulam. Et hæc vnus scribens post alium, cæcus cæcum ducit in foueam.

Qui

A Qui tamen si vel paululũ aperirent oculos, viderent luce clarius, quàm impudens & seipsum euertens mendacium contineat hæc fabula. Quid enim hoc probabilitatis habere potest, Anastasium conatum reuocare Acatium, quamuis nõ potuerit: & ob id diuino percussum iudicio, cum certo constet rebus humanis iamdudum exemptum hunc, priusquã ille ad Romanæ ecclesiæ pontificatum assumeretur: Quod ipsum etiam illa ipsa testatur eius decretalis epistola, quam scribit ad imperatorem Anastasium, vnde hanc ipsam illi struunt calumniam. Sed post mortem, inquis, eius voluit reuocare Acatium. Expectabam, vt diceres voluisse illum reuocare à mortuis. Quod vero post mortem illum reuocare voluerit, non habet citata illa à Gratiano historia, sed dicit, quod voluit occulte reuocare Acatium. Sed quod nec memoriæ eius succurrere voluerit, aut eandem reuocare ad communionem catholicæ ecclesiæ, eadem illa eius epistola etiam testis est. In qua orat principem, vt consentiat nomen eius in perpetuum aboleri à catholica Christi ecclesia, vt cui illud ipsum multis ex causis magno offendiculo & scandalo fuerit, quemadmodum paulo post audies. Iam & hoc quid, obsecro, probabilitatis habet, quod est in eadem fabula, magnam cleri partem se subtraxisse à communione Romani pontificis, ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, quod sine concilio episcoporum, presbyterorum & clericorum cunctæ ecclesiæ catholicæ communicasset cuidam Photino cõmunicatori excommunicati Acatij: O grauem & arduam causam, propter quam clericorum totius ecclesiæ concilium conuocandum est. Quasi sine fine procederet excommunicationis contagio. Quasi deniq; à communione capitis ecclesiastici corporis sese subtrahentes non forent schismatici. Quasi postremo in eiusdem capitis potestate non esset, ecclesiasticam communionem restituere his, qui

B ob communionem cum excommunicatis eandem perdiderunt, nisi conuocato ad hoc clericorum totius orbis concilio. Quis has ferat, quis non rideat ineptias: Quis in Gratiano hac in re vel communem non desideret sensum hominum: Sed hæc est ipsissima rei veritas.

Decesserat iamdudum excommunicatus ille ab apostolica sede Acatius. Cui, quod per necessitatem quandam, præeminentiæ videlicet ciuitatis regiæ, & imperialis autoritatis & gratiæ, communicauerat pars maxima episcoporum Græcorum & Orientalium, vniuersusq; clerus & populus Constantinopolitanus vna cum principibus, plurimos inuoluerat illa excommunicationis eius sententia. Nec tamen etiam post mortem Acatij obtineri potuit, aut in Constantinopolitana, aut in alijs per Orientem ecclesijs, vt secundum apostolicæ sedis iudicium & sententiam, nõ commemoraretur eius nomen inter catholicos, sed auferretur è sacris diptichis. Vnde & grauissimum schisma excitatum est per Orientis ecclesias, atq; vniuersus dissolutus vigor disciplinæ ecclesiasticæ. Quæ cum durassent annis non paucis non sine magna confusione ecclesiastici ordinis, atq; adeo vniuersæ Christi ecclesiæ, Anastasius II. mox vt pontificatu inauguratus fuerat, conuersus toto animo ad reformandam pacem ecclesiæ, scribit hanc (quam ille reprobatam dicit) ad imperatorem Anastasium epistolam, eundem orans & obsecrans, vt eius opera ac studio hæc scandala & schismata ecclesiarum tollerentur è medio, & apostolicæ sedi sua agnosceretur necessaria toti ecclesiæ autoritas, & debita præstaretur obedientia. Ad quod velut facile medium proponit, vt auferatur è numero & memoria catholicorum nomen vnius Acatij, quem affirmat pro notorijs suis damnatum & anathematizatum

Vera de Anastasio historia.

excessibus à sede apostolica. Cuius damnationẽ ne alij, qui necessitate quadam (vt diximus) illi communicauerant, & baptismi, aut sacri ordinis sacramenta ab eodem acceperant, vt persuadebantur à quibusdam pacis hostibus, sibi detrimento fore crederent in perceptis ab illo sacramentis, & ob id, vt eius damnationi subscriberent, difficilius induci possent, impedirenturq; per id fructus optatae & sanctae vnionis, pacis & cõcordiae, illud ipsum praeueniens sanctus & sapiens pontifex: non quidem contra dei decreta, & suorum praedecessorum & successorum (quemadmodum ille non minus impie quàm incircunspecte contra orthodoxum pontificem effutijt) sed secundum orthodoxae fidei regulam, & sanctorum (quod post intelliges) praedecessorum suorum exemplum declarauit illius damnationem, nulli damno aut praeiudicio fore his, qui ab eo baptismi aut sacri ordinis sacramenta susceperunt, redintegratis ac reunitis catholicae ecclesiae. Quae vt ita acta ac verissima intelligas, illam ipsam eius epistolam subijciemus ad imperatorem Anastasium scriptam in haec verba:

Epistola Anastasij pontificis ad Anastasium imperatorem.

Gloriosissimo ac clementissimo filio Anastasio Augusto Anastasius episcopus. Exordium pontificatus mei primitus oblata populis pace pronuncio, confidenter pro fide catholica, humilis pietati vestrae precator occurro. In quo primum mihi diuinum fauorem propinquasse confido, quod nunc consonantia in me augustissimi nominis tui, nõ dubium praestat auxilium, vt sicut praecelsum vocabulum pietatis tuae per vniuersas gentes toto orbe praefulget: ita per ministerium humilitatis meae, sicut semper est, sedes beatissimi Petri in vniuersa ecclesia assignatum sibi à domino deo teneat principatum, nec propter vnum mortuum diutius tunica illa saluatoris desuper contexta per totum, malae sortis patiatur incertũ, quae sola in discussionem pro firmitate sui venire non potuit, serenitate tua praecipue rempublicam gubernante, cui etiam in priuata vita tantum circa syncerã religionem studium fuit, vt sicut fama certissime celebrauit, nemo magis, vel inter praecipuos sacerdotes, pręfixas à sanctis patribus regulas custodisse dicatur. Quod sanctum studium cum maiestate imperij creuisse confidimus. Legatione itaq; fungimur pro Christo. Ne igitur eos propter offensionem vel scandalum patiamini publice nominari, quorum merita vel actus illum iudicem latere non possunt, in cuius iam sunt iudicio constituti. Neq; illic se potest interferere, in corpore mortali adhuc temeraria praesumptio, vbi non solum confessio facit aperta merita singulorum, sed etiam silentij ipsius non potest latere secretum. Namq; & praedecessor noster Papa Felix, & etiam Acatius illic proculdubio sunt, vbi vnusquisq; sub tanto iudice non potest perdere sui meriti qualitatem, &c. Precamur itaq; dilectionem vestram, vt specialiter nomen taceatur Acatij, vt quod multis ex causis scandalum atq; offendiculum ecclesiae concitauit, &c. Quantos enim excessus atque praesumptiones habuerit Acatius, ne clementiae tuae suggerere per singula fortassis videatur onerosum, Cresconio & Germano fratribus, & coepiscopis meis, quos misimus ad serenitatem tuam, de causis singulis Acatij, qualis fuerit, instructionem plenissimam dedimus, clementiae vestrae specialius recensendam, si hoc pietati tuae placuerit curiosius indagare, ne in aliquo suggestioni nostrae veritas defuisse videatur, vt pro diuina sapientia vestra perspicue videri possitis, non superbia vel elatione sedis apostolicae, talem in Acatium processisse sententiam, sed facinoribus certis, quantum nos illud iudicium, quod solum falli non potest, aestimamus, zelo magis diuini-

A tatis extortam, &c. Deinde occurrens illi, quod plurimos retrahebat à subscribendo in damnationem Acatij ob necessariam quandam, quam cum eo viuo habuerunt, communionem, præsertim in susceptis ab eodem sacramentis ecclesiasticis.

Iam, inquit, secundum catholicæ ecclesiæ consuetudinem sacratissimum serenitatis tuæ pectus agnoscat, quod nullum de his, quos baptizauit Acatius, vel sacerdotes, seu Leuitas, secundum canones ordinauit, vlla eos ex nomine Acatij portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam & baptismi, quod procul sit ab ecclesia, siue quod ab adultero, vel à fure fuerit datum, ad percipientem munus peruenit illibatum. Quia vox illa, quæ per columbam sonuit, omnem maculam humanæ pollutionis exclusit, qua declaratur ac dicitur: Hic est, qui baptizat in spiritu & igne. Nam si visibilis solis istius radij, cum per loca fœdissima transeunt, nulla contactus inquinatione maculantur, multo magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus, nulla ministri indignitate constringitur, &c. Ideo ergo & hic, cuius nomen dicimus reticendum, male bona ministrando sibi tantum nocuit. Nam inuiolabile sacramentum, quod per illum datum est alijs, perfectionem suæ virtutis obtinuit. Quod cum ita sit, aliquorum tamen in tantum se extendit curiosa suspicio, vt imaginentur, prolato à Papa Felice iudicio, postea inefficaciter in sacramentis, quæ vsurpauit Acatius, egisse, ac proinde eos metuere, qui vel in consecrationibus, vel in baptismate mysteria tradita susceperunt, ne irrita beneficia diuina videantur. Sed meminerint in hac quoq; parte tractatum præualere superiorem. Quia non sine vsurpatione nominis sacerdotij adiudicatus hoc egit. In quo virtutem suam obtinentibus mysterijs, in hoc quoque rea sibi
B tantum persona nocuit. Nam ad illum pertinuit, quod tuba Dauidica canitur: Veruntamen deus conquassabit capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis. Nam superbia semper sibi, non alijs facit ruinam, &c. Vnde cum sibi nomen sacerdotis vindicauerit damnatus, in ipsius verticem superbiæ tumor inflictus est, non autem populus diuinis mysterijs, quæ ab illo percepit exclusus, sed anima sola quæ peccauerit, iusto iudicio propriæ culpæ erat obnoxia, quod vtiq; numerosa scripturarum testatur instructio. Vnde remotis hominum studijs, siue versutijs in hac adhuc præsenti fragilitate positorum, secundum preces nostras, annisu & autoritate imperiali offerte deo nostro vnam catholicam ecclesiam et apostolicã. Quia hoc solum est, in quo non solũ in terris, sed etiam in cœlo triũphare sine fine possitis. Hactenus illius epistola ad imperatorem Anastasium. Quæ sane me cogit, nescio quid, mirari de illo Gratiano. Nam non lectam eidem quis posset credere, vnde excerptũ est illud c. Secundum, prædicta dist. XIX. quod contra dei & prædecessorũ suorum decreta calumniatur scripsisse Anastasium. Et si legit, quo pacto non intellexerit impudentissimã esse fabulam, quam ex nescio qua historia in derogationem nominis & memoriæ sancti & orthodoxi pontificis subnexuit. Scilicet, Anastasium voluisse occulte reuocare Acatium, & propterea diuino percussum iudicio? O crassam nimis impudentiam. Quasi non constet luce meridiana clarius ex dicta eius epistola, quo nam pacto illum reuocare voluerit? Viuum certe non potuit, iamdudum enim obierat. Mortui autem vt nomen & memoria aboleretur à catholica Christi ecclesia, fategit omnibus viribus, tam literis, q̃ nuncijs ostendens & persuadens defendenti memoriam

Supinus nimium Gratiani error de Anastasio clarissime traducitur.

eius imperatori ob graues intolerandosq; excessus suos, & certa facinora iustissime damnatum à sede apostolica. Et hoc erat occulte reuocare velle Acatium? C

Iam (quod ille infamat) eius decretum velut dei decreto, & prædecessorũ successorumq; eius in sede apostolica contrariũ, quid obsecro continet non pium, orthodoxum & catholicum? Quid, quod non toties inculcat D. Augustinus aduersus Donatistas hæreticos? Nec enim sacramentũ aut baptismi aut ordinis, nec etiam ius dandi sacramentũ (vt eiusdem verbis dicam) amittit schismaticus aut hæreticus, vtrunq; enim, inquit, sacramentũ est, & quadam consecratione vtrunq; homini datur, illud, cum baptizatur, istud, cum ordinatur. Ideo non licet à catholico vtrunq; reiterari. Nam si ex ipsa parte schismaticorum venientes, etiam præpositi aut episcopi, qui pro bono pacis correcto schismaticorum errore suscepti sunt, & si visum est opus esse vt eadem officia gererent quæ gerebant, non sunt tamen rursus ordinandi: sed sicut baptismus in eis, ita & ordinatio mansit integra. Quia tantum in præscisione fuerat vicium, quod vnitate pacis correctum est. Hæc docet & asserit ille Augustinus, non hæreticus, sed orthodoxus, atq; adeo orthodoxorum lumen, & insignis doctor ecclesiæ: hæc, inquam, ille docet pro assertione orthodoxæ veritatis aduersus hæreticos. Quod si ab hæreticis & schismaticis accepta sacramenta, etiam ab ipsis schismaticis & hæreticis suam efficaciam & vtilitatem habeant, correcto solo diuisionis vicio: nunquid aut infirma, aut irrita erunt eadem, quæ accepit fidelis & orthodoxus populus, in vnione manens catholicæ Christi ecclesiæ, à proprio suo episcopo, nec hæretico, nec schismatico: sed qui ob alios tantum excessus suos excommunicatus fuerat? Cuius etiam communionem deserere non potuit: præsertim quamdiu non solum ille ipse, sed cum eo pars maxima totius orbis episcoporum (quemadmodũ de Acatio factum demonstrat illa eius, quam aliquanto post explicabimus, tragœdia) iniustam atq; adeo irritam eius excommunicationem contenderent, & in eiusdem cõmunione persisterent? Certe vbi nunquam fuit in orthodoxo populo diuisionis vicium, nihil illi obesse potuit sui episcopi damnatio, nec eidem esse damno necessaria quædam eius cum illo communio: præsertim quamdiu probabiliter ignoraret rite excommunicatum & valide, ob episcoporum pene totius orbis, quod vi debunt, præiudicium. Nunquid ergo hæretica est hæc Anastasij sententia, & declaratio, quod Acatij damnatio nihil obfuerit fideli eius, orthodoxoq; populo, nec irritam, aut infirmam reddiderit sacramentorum, quæ secundum sacerdotalis officij sui debitum eidem ministrauit, gratiam? D

Aduersus epistolam Parmeniani

Vt autem intelligas non nostrum solum, sed etiam Canonistarum (qui alioqui crassiusculi sunt, nec nimis emunctæ naris) tam de Gratiano suo, q̃ de Anastasio iudicium, Glossa prima in dicto c. Secundum, laborat in censura eiusdem, ob Gratiani illud, quod supra audisti, de eo præiudiciũ. Nam dicit variam esse de illa decretali & eius autore Anastasio sententiam. Gratiani equidem, qualem audiuimus. Cui dicit consentire Melendum quendam, & omnes, qui dicunt veritatem sacramentorum non esse apud hæreticos. Quæ sane sententia est hæretica & reprobata à catholica Christi ecclesia, quæ nec in baptizatis, nec ordinatis ab hæreticis aut schismaticis reuertentibus ad synceritatẽ fidei & vnitatem ecclesiæ, sacramenta reiterat. Hugonis deinde cuiusdam adfert sententiam plane contrariam, & nobiscum consentientem per omnia: qui nec decretalem eam reprobatã, nec damnatum

eius

eius autorem affirmat, cum illa nihil contineat non sanctum, orthodoxum & canonicum. Postremo, etiam tertiam quorundam adducit sententiam, A affirmantium ideo reprobatum illud c. Secundum cum autore suo, quia voluit, quod ordinati ab hæretico, sine omni dispensatione, de iure sua exercere possint officia. Qua in re vide, obsecro, temeritatem hominum, cum nihil horum omnium dicat Anastasius, quæ hi in illum congerunt. Neq; enim loquitur de ordinatis ab hæretico, sed ab Acatio, qui à nemine vnquã hæreseos alicuius insimulatus est, sed tantum excommunicatus ob excessus alios, & quia communicauerat hæreticis. Quod ipsum tamen idem semper negauit, negaruntq;, qui iniustam eius damnationem contendebant, Orientis episcopi, quemadmodum diuersæ Gelasij testantur epistolæ, quibus eius damnationem iustam asserit, præsertim autem ea ad Dardaniæ episcopos. Deinde, nihil dicit, nec de iure, nec de dispensatione, vt impudens hic nugator affirmat. (Quanquam quicquid dicit, merum ius sit) sed tantum pacis & ecclesiasticæ vnitatis intuitu decreuit, aut potius declarauit, nihil obesse culpam & damnationem Acatij, his qui in fide & vnitate catholicæ ecclesiæ sacramenta ab eo perceperunt, nec sacramentorum illorum gratiam illius culpa, aut damnatione euacuatam aut infirmatam. Qua in re si hæreticus est Anastasius, bis hæreticum fuisse beatissimum illum Leonem necesse est, qui eodem intuitu permisit illum Anatholium Constantinopolitanum episcopum ministrare in suo gradu & ordine. Quem tamen ter execrandus ille Dioscorus, exturbato & per vim ac scelus eiecto S. Flauiano episcopo, atq; adeo neci dedito, è suo veluti latere aut sinu (nam eius archidiaconus fuerat) Constantinopolitanæ intruserat ecclesiæ, & ordinarat episcopũ. Sed pacis (vt dixi) intuitu, in suo illum gradu & ordine cõfirmauit beatissimus Leo, satis habens, quod secum amplexaretur veritatem orthodoxæ fidei, & B detestaretur Euticetis perfidiam, id quod plurimæ eiusdem testantur epistolæ. Quin & vniuersam Chalcedonensem synodum bis hæreticam fuisse necesse est: vt quæ ex præscripto eiusdem Leonis, neminem eorum, etiam qui episcopi ordinati essent, ab impia illa hæreticorum factione Dioscorica, iacturam facere voluit suæ illius dignitatis, gradus aut ordinis: modo per veram pœnitentiam reuersi ad vnitatem catholicæ ecclesiæ, amplexarentur synceritatem fidei, & execrarentur impietatem hæreticam.

Et hæc quidem de Anastasio suffecerint ad vindicandum eius nomen & memoriam à nota atrocissimi criminis, hæreseos inquam: quod nulli facile imponendum est, præsertim iamdudum in Christo quiescentium, nisi quibus aperto ecclesiæ præiudicio iniustum constat. Quin & impudentem falsitatem coarguunt eius fabulæ, qua Gratianus illi sancti & orthodoxi pontificis nomini & memoriæ impie detrahit: temeritatem quoq; censuræ & iudicij eiusdem de prædicta illius decretali epistola, quã plane conuincitur, aut nõ legisse, aut minime intellexisse. Cuius sentẽtia, si ea fuit, quę à Glossa illa eidem attribuitur, non vero illius Anastasij, vt audisti est plane hæretica.

Benedictum XI. (vt quos volunt, pro suo arbitrio hi hæreticos faciunt) etiam hac nota inuenio perstrictum à nonnullis, qui aduersantur illi indefectibilis fidei priuilegio, quod cathedram apostolicam atq; eius præsules tueri asserimus, sed quo prætextu aut colore, non inuenio. Quod dum quæro per omnes de illo scriptores & historias, nec leuissimam apud vllam suspiciunculam deprehendo tam atrocis in illum notæ & infamiæ. Quin potius, omnes velut vno ore, eximiæ virtutis, doctrinæ & sanctæ administrati

pontifi-

pontificatus mensibus illis nouem, quibus solis præfuit, testimonium perhibent, ex generali ordinis Dominicani, primum in Cardinalem, deinde C electus in summum pontificem. Et ne forte (vt fit facile) in numero incidisset error, per omnes eius nominis pontifices percurrens, neminem tamen inuenio, in quem vel minima nota eius criminis competat. Ita hi quasi pro ludo habent infamare sanctos & orthodoxos pontifices iam cum Christo regnantes, de omnium atrocissimo crimine impietatis hæreticæ.

In eundem modum & quæ de Ioanne vigesimosecundo afferūtur à nonnullis, meræ nugæ sunt, mera mendacia. Scripserunt quidam nostra tempestate vitas pontificum Romanorū, sed plurima pro suo scripserunt affectu & libidine: quibus dum seruiunt, impudentissime ac mendacissime debacchantur in famam innocentium & sanctorum pontificum. Quod nuper quidam Ioannes Battus fecit in vita sanctæ memoriæ Adriani sexti pontificis maximi, in Theologicis his studijs quondam præceptoris nostri. In quem virum sine controuersia sanctum, doctissimumq́; ille tam impia, tam nephanda, tam execranda mentitur impudentissime, vt ipsum etiam cœlum commaculare possent & inficere. Idem, tametsi magis dissimulanter & recte, fecisse Platinam in Paulum secundum, certum est. De quo defuncto (quod illi ob sua demerita merito aduersus fuerat) vt se vlcisci posset cōmodius, omnium ad sua tempora pontificum historiam congerere aggressus est, quo ita maiori fide & à pluribus legerentur, quæ de Paulo mentiri voluit. Sic & Ludouici illius Bauari execrati à Ioanne vigesimosecundo & sede apostolica, deinde etiam priuati imperio (cuius libro sequenti explicaturi sumus tragœdiam) studium & largitio multos eo seculo venalia habentes ingenia, venales linguas & calamos, impulit execranda multa comminisci & effutire aduersus doctissimum, magniq́; animi pontificem & dignitatem ecclesiasticam. Inter quos præcipui & velut antesignani quidam erant D Marsilius ille Patauinus (quem libro sequenti excutiemus exactius) & Occam pseudomonachus, pseudoq́; Theologus, illius Ludouici familiaris conuictor. Qui Ioannis illius vigesimi secundi, definitiones quasdam calumniabantur vt hæreticas, ipsi hæreticissimi, alia etiam eidem impingentes mendacia, velut impietatis seruiles, conductitijq́; milites, & qui in hoc, impio execrandoq́; imperatori locauerunt suam operam. Quorum nudis, impijsq́; assertionibus, si quis vel tantillum moueri possit aduersus clarissima, quæ induximus, priuilegij apostolicæ cathedræ & eidem præsidentium argumenta & testimonia, is mihi non bene ad veritatem, pietatemq́; affectus videbitur: præsertim cum non facile adduci quis debeat, vt credat de his, quorum in pace requiescit memoria, non tam atrox crimen prauitatis hæreticæ, nisi aperto ecclesiæ iudicio de eodem notatus fuerit.

Qua de causa de vno Honorio maiorem nobis difficultatē ingerit synodalis (vt videtur) autoritas. Siquidem perstrictum ea nota illum legimus in actis VI. synodi (vt à nobis Latine interpretata & impressa leguntur) inter autores monotheliticæ hæresis, hoc est, vnius voluntatis & operationis in Christo. Cuius in eisdem actis inseruntur duæ epistolæ ad Sergiū Constantinopolitanū, eiusdem hęresis seminatorem, & primū assertorem, ex quibus eiusmodi hæresi consensisse videri volunt. Itaq; in principio actionis decimætertiæ hæc legitur censura concilij, tam de Honorio, q̄ de eius epistola.

Sanctum conciliū dixit, retractantes secundum promissa dogmaticas epistolas, quæ à Sergio quondam patriarcha huius à deo conseruandæ regiæ

vrbis

A vrbis scriptæ sunt, tam ad Cyrum, qui tunc fuerat episcopus Phasidis, quam Honorium quondam papam antiquæ Romæ. Similiter autem epistolam ab Honorio rescriptam ad eundem Sergium, hasq; inuenientes omnino alienas existere ab apostolicis dogmatibus, & definitionibus sanctorū conciliorum, & cunctorum probabiliū patrum, sequi vero falsas doctrinas hæreticorum, eas omnino abijcimus, & tanquam animæ noxias execramur. Quorum autem impia execramur dogmata, horum & nomina à sancta dei ecclesia projci iudicauimus: Id est, Sergij quondam præsulis huius vrbis regiæ, qui aggressus est de huiusmodi impio dogmate conscribere. Cyri Alexandrinæ, Pyrrhi, Pauli, &c. quorū mentionem fecit Agatho sanctissimus & ter beatissimus papa antiquæ Romæ, in sua ad pijssimum imperatorem epistola, eosq; abijcit, vtpote contraria rectæ fidei sentientes, quos anathemati submitti definimus. Cum his vero simul projci à sancta dei catholica ecclesia, simulq; anathematizari præuidimus & Honorium, qui fuerat papa antiquæ Romæ, eo quod inuenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quod in omnibus eius mentem secutus sit, & impia dogmata confirmauit. Hactenus verba concilij, vt impressa circumferuntur.

Sed quoniam ex omnibus horum temporum scriptoribus & certissimæ fidei historijs clarissime constat, eundem illum Honorium fuisse primū huius hæresis damnatorem, annis fere LX. ante celebratā sextam synodum, satis clare deprehenditur hanc synodum passam in damnatione memoratæ & epistolarū sancti Honorij, quod in XIIII. actione eiusdem concilij per legatos apostolicæ sedis conuictum est passam fuisse V. synodum in actione eius VII. hoc est, per falsarios infarta, quæ aliena erant à mente synodi.

Potuit equidem fieri, vt in eius initio intelligens (vix dum expugnata impia
B hæresi Euticetis & Dioscori de vnitate naturæ in Christo, stabilitaq; in eodem autoritate beatissimi Leonis & Chalcedonensis concilij, veritate naturæ duplicis) cœpisse repullulascere in ecclesia noua dissensionum & scandalorum semina, de vnitate voluntatis aut operationis in Christo, ita rescripserit de hoc subdole consulenti Sergio, quemadmodum habet tenor insertæ actis dictæ synodi, secundæ illius epistolæ (nam prima mihi nō germana aut syncera videtur, tametsi nihil etiam erroris contineat) videlicet vt nouæ adinuentionis vnius vel duarum operationum vocabulo refutato, claro ecclesiarum dei præconio, nebulosarum contentionū caligines rursus non effundantur aut conspergantur, præcipiens propterea vt vnius vel geminæ operationis nouiter à contentionum studiosis introductum vocabulum à prædicatione fidei eximeretur. Nam qui, inquit, hæc dicunt, quid aliud, nisi iuxta vnius vel geminæ naturæ Christi dei vocabulū, ita operationis vnius vel geminæ suspicantur fuisse mediatorem dei & hominum dominum Iesum Christum sentire vel promere, quod satis ineptum est: Habet autem & circa finem eadem epistola sic: Et hoc quidem, quantū ad instruendam noticiam ambigentiū, sanctissimæ fraternitati vestræ per eandem insinuandum præuidimus. Cæterum, quantum ad dogma ecclesiasticum pertinet, quæ tenere vel prædicare debemus, propter simplicitatem hominum, & amputandas inextricabiles quæstionum ambages, sicut superius diximus, non vnam aut duas operationes in mediatore dei & hominum definire, sed vtrasq; naturas in vno Christo, vnitate naturali copulatas, cum alterius communione operantes atq; operatrices confiteri debemus, & diuinam quidem, quæ dei sunt operantem, & humanam, quæ carnis sunt exequentem,

Sententia epistolæ Honorij ad Sergium.

non

non diuise, neq; confuse aut conuertibiliter, dei naturam in hominem, nec huma- C
nam in deum conuersam edocentes, sed naturarum differentias integras confitentes, vnus atq; idem humilis & sublimis, æqualis patri, & minor patre, ipse ante tempora natus, in tempore est, per quem facta sunt secula, natus in seculo est, & qui legem dedit, factus sub lege est, vt eos, qui sub lege erant, redimeret, ipse crucifixus, ipse chirographum, quod erat contra nos, euacuans, in cruce de potestatibus & principibus triumphauit. Auferentes ergo, sicut diximus, scandalum nouellæ adinuentionis, non oportet nos vnam vel duas operationes definientes prædicare, sed pro vna (quã quidem dicunt) operatione, oportet nos vnum operatorem Christum dominum, in vtrisq; naturis veridice confiteri, & pro duabus operationibus (ablato geminæ operationis vocabulo) ipsas potius duas naturas, id est, diuinitatis & carnis assumptæ, in vna persona vnigeniti dei patris, inconfuse, indiuise atq; inconuertibiliter prædicare propria operantes. Et hoc quidem beatissimæ fraternitati vestræ insinuandum præuidimus, quatenus vnius confessionis propositum, vnanimitati vestræ sanctitatis monstraremus, vt profecto in vno spiritu anhelantes, pari fidei documento insisteremus. Scribentes etiam communibus fratribus Cyro & Sophronio antistitibus, ne nouæ vocis, id est, vnius vel geminæ operationis vocabulo insistere vel immorari videamur, sed abrasa huiusmodi nouæ vocis appellatione, vnum Christum nobiscum vtrisq; naturis, diuina & humana prædicent operantem. Quanquam & hos, quos ad nos prædictus frater & coepiscopus noster Sophronius misit, instruximus, ne duarũ operationum vocabulum prædicare innitatur. Quod instantissime promiserũt dictum virum facturum, si etiam Cyrus frater & coepiscopus noster ab vnius vocabulo discesserit. Hactenus ille Honorius.

Vnus operator Christus in duabus naturis. Vtranq; naturam in vna persona operari propria.

Vides itaq; Christiane lector & clarissime intelligis, ex illa ipsa Honorij epistola, quæ est in actis eiusdem synodi, passam eandem ea parte, quæ legitur de D
damnatione memoriæ viri sanctissimi, & vere orthodoxi, quod legati sedis apostolicæ in eadem conuicerũt passam quintam synodum, in actione eius septima, hoc est, per falsarios & mendaces Græculos, in odium & detractionem Romanæ ecclesiæ (cui aduersantes in direptionem dati sunt) hæc infarta alienissima a mente sancti concilij. Quod enim ad hoc ipsum procliues Græci fuerint, non solum prædicta testatur quinta synodus, sed etiam conqueritur beatissimus Leo suæ (qua ad B. Flauianum incarnationis verbi mysterium explicauerat) idem accidisse epistolæ, vt in alia quadam sua ad Palestinos testatur. Idem quoq; testatur ille Nicolaus I. eius nominis Rom. pontifex ad Michaelem imperatorem Constantinopolitanum, scribens aduersus inordinatam promotionem Photij, subito ex Palatino tonsurati & ordinati in episcopum, citans autoritatem VII. synodi & epistolæ Adriani pontificis, quæ in acta eiusdem relata legitur: in qua, inquit, quantum idem pontifex illam præsumptionem, qua ex laicis quidam subito tonsurantur, & in episcoporũ numerum prosiliũt, si diligenter inquisieritis, profecto inuenietis. Si tamen non falsam Græcorum more, sed sicut a sede missa est apostolica, penes ecclesiam Constantinopolitanam hactenus perseuerat. Hæc ille ad imperatorem Græcum. In quibus audis Græcorum morem. Qui & idem ille suis literis hoc ipsum accidisse a Græcis in eadem conqueritur epistola. Et eam ob causam, quasi illud sibi præuisum foret, omnium a se scriptorum & missorum authentica exemplaria pene; se retinuisse testatur, ad quæ prouocat. Nihil itaq; mirum, etiam hac parte idem passa sextæ synodi, quæ circumferuntur incertæ fidei & autoris nuper emissa exemplaria. Qua enim ratione, quo colore damnari potuisset illa, quam dicta epistola explicat, vere orthodoxa senten-

tia ca

A tia ac confessio, & saluberrimum illud vitandarum dissensionum & contētionum, ob noua quædam introducta vocabula, consilium: quod quia seruatum non est, illa exigua (vt in speciem apparebat) scintilla & de duabus voculis perniciosa contentio, LX. fere annis sua paulatim incrementa, fomentaq; suscipiens excreuit in grauissimum, perniciosissimumq; incendiū, vniuersas pene inuoluens Orientis ecclesias.

Maximas post controuersias & difficultates, vixdum obtinuerat orthodoxa veritas duarum naturarū in Christo, aduersus Euticetis et Dioscori blasphemiam, & continuo resuscitatis contentionum seminibus, de vnitate & dualitate operationum in Christo, præcepit vere orthodoxus, sapientissimusq; pontifex, auferri de medio nouarum vocum scandala, vnde contentiones, dissidia & hæreses excitarentur, & præscripta verę orthodoxa, planissimaq; fidei confessione, qua nec hinc, nec inde impingerent nouitatum captatores, neq; vnam, neq; duas operationes, sed duas potius operatrices naturas docuit confitendas in vno Christo, iuxta Chalcedonensis definitionē concilij. Qualibet cum alterius quadam communione operante sibi conuenientia, vt diuina quæ dei sunt, humana vero, quæ carnis aut hominis, non diuise, vt ille blasphemat Nestorius, nō cōfuse & conuertibiliter vt Eutices & Dioscorus. Itaq; velut inuento medio, quo vtriq; parti satisfaceret, duarum operationum assertoribus præcepit, vt confiteantur duarum naturarum differentium integras varietates in vnitate suppositi, suas quæque habentes operationes proprias. Alteri vero parti, vt deuitato vnius operationis vocabulo, vnum operatorem Christum confiteantur eorum, quæ vtriusque naturæ sunt. Ita vt vnus idemq; Christus, sit humilis & sublimis, æqualis patri & minor patre, ante tempora, & factus in tempore, per quē

B facta sunt secula, in seculo natus. Qui legē dedit, factus sub lege, & ad mortem obediens, & in cruce de potestatibus tenebrarum triumphans.

Hac confessione num quid esse potuit magis orthodoxum, magis piū, ac sanctum, & ad retinendam pacem, tollendaq; nouitatum, contentionū, & scandalorum semina magis vtile? Certe si confessionem eiusmodi damnaret, non solum vlla synodus, sed etiam angelus de cœlo, non dubitarem vtrūq; cū Apostolo anathema dicere, vna cū impia illa Ephesina synodo secunda. quæ damnata (vt post clarius intelliges) orthodoxę fidei veritate stetuit, & probauit impiam Euticetis blasphemiam.

Sed cum post luce clarius intelligeret S. pontifex, quo tenderet illorum studium, hoc est, Cyri, Sergij & sectatorum, primus eius perfidiæ damnator extitit, & Cyrum ac Pyrrhum Sergij successorē anathemati subiecit. Quē nouissimū Heraclius imperator, apostolicæ sentētiæ executor factus, relegauit in Africam. Nam cū ab eodē & ipse monothelitica infectus esset hęresi, haud irreligiosus primum nec malus imperator, & ob id in varias incidisset calamitates & miserias, sentiēs corripientem se dei manum, hæretici erroris vltricem & vindicem, ad cor reuersus a beatissimo Honorio, orthodoxæ fidei regulam doctrināq; suscipiens, Pyrrhum relegauit tanti in se mali autorem. Quam tregœdiam post plenius explicabimus in historia sextæ synodi. Hæc de illo testātur Foroliuiēn. Pius pontifex, Ioannes Nauclerus, Sabellicus, & cæteri.

Heraclius a monothelitica hęresi resipiscēs, regulā orthodoxæ fidei suscepit ab Honorio.

Quin & illa beatissimi Agathonis epistola, quam dicta synodus vt dictatam a spiritu sancto per os principis apostolorum Petri amplexata est & secuta in omnibus, velut orthodoxæ veritatis regulam, prędatum Honoriū

ab omni hæresis nota prorsus vindicat. Siquidem post perstrictos in eadē autores præfatæ hæresis monothelíticæ, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Constantinopolitanos episcopos, demonstratamq; eorum inconstantiam & inter se contrarietatem: Quis, inquit, tantæ cæcitatis errores non abominetur? &c. Eximenda, proinde ac summis conatibus cum dei præsidio liberanda est sancta dei ecclesia de talium doctorum erroribus, vt euangelicam atq; apostolicam orthodoxæ fidei rectitudinem seruet, quæ fundata est super firmam petram huius B. Petri apostolorū principis ecclesiæ, quæ eius gratia & præsidio ab omni errore illibata permanet. Hæc ille Agatho. Quibus vides illū affirmare, è cathedra Petri apostolorū principis, nullam vnq̄ prodijsse hæresim, q̄n potius euangelicæ, atq; apostolicæ, orthodoxæq; fidei rectitudinē, in eadē fuisse conseruatā, quæ diuina gratia & singulari p̄sidio, ab omni errore illibata permanet. Quod qua ille fronte dixisset in facie totius Christi ecclesiæ, si Honorius ille ex eadē cathedra illam ipsam, quam impugnabat, docuisset hæresim? Qua etiā frōte Nicolaus ille primus Michaelis imperatoris Constan. retundēs impiam arrogantiā, ausus fuisset iactare, in ea qua illi respondet epistola (quam & totius Orientis & Meridiei orthodoxis direxit episcopis) de apostolicæ sedis pontificibus, quod illos nec tenuis vnquā rumor asperserit impiæ aut hæreticæ sententiæ? Hos enim, inquit, nec saltem tenuis rumor aspersit aliquando, cum praua sapiētibus sapere, quanto minus concertare? Quod qua fronte audes dicere Nicolae, si non solum Honorius ille apostolicæ sedis p̄sul assertor fuit impietatis monothelíticæ, sed etiam tot alij, quot hi faciunt, hæretici Romani pontifices?

Cōcluditur nō solū cathedræ, sed multo magis Petri et successorum eius indefectibilis fidei priuilegiū.

Quare, vt hic tandem concludamus, nobis constat, non solum cathedræ, sed multo magis Petri & successorum eius indefectibilis fidei priuilegiū ad confirmandos fratres in fide. Quod ita tutatū est omnes Romanos pontifices, ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, vt ab initio ad hunc vsq; diem nemo sit inuentus inter eos hæreticus, sed nec inuenietur ad finē vsq; seculi. D

Non tamen hic imus inficias, quin præsidentes cathedræ, in definitione relatarum ad se quæstionum difficilium, & quæ magni alicuius ponderis sunt, adhibere secum debeant sacerdotale concilium: quemadmodum superius ex verbis Deuteronomij diligenter annotauimus, & comprobat ab initio obseruatio ecclesiastica. Siquidem in cunctis semper difficultatibus, quæ magni alicuius momenti erant, ad cathedram Petri relatis, inueniuntur præsidentes cathedræ secum cōgregasse sacerdotale concilium. Nō quidem ex toto orbe, sed eorum, qui etiam in eadem cathedra ministrabant domino, & nōnunq̄ viciniorum quoq;, aut etiam distantiorum episcoporū, pro qualitate negocij. Sed non habet illud sacerdotale concilium ex seipso aut ex proprio priuilegio, inobliquabilem regulam orthodoxæ veritatis & fidei, nisi ex priuilegio Petri ecclesiasticę hierarchiæ capitis, cui vni impetrauit Christus, ne fides eius deficeret ad confirmandos fratres in fide. Cui etiam quamdiu (vt fundamento ædificium) vnitur & innititur, fit particeps eius priuilegij capitis, & quicquid ab eiusmodi concilio cōgregato vna cum suo capite definitur, sancitur aut decernitur, hoc verum, iustum & sacrosanctum est. At sine suo illo capite, quantumuis maximum & numerosissimum, concilium eo priuilegio plane destituitur, quemadmodum clarius demonstrabimus in sequentibus. Itaq; tametsi multorum consilia adhibeantur ad definitionem eorum, quæ referuntur ad cathedram apostolicā, vni-

Cōcilia, quātumuis numerosa, sine autoritate ca

A vnius tamen præsidentis autoritate & priuilegio profertur indubiæ veritatis sententia. Ita & in illa synagoga veteri, quemadmodum superius demonstrauimus, difficiliora & magis ambigua iudicia, quæ referri præcipiebantur ad cathedram illam Mosaicam, definiebantur concilio quidem sacerdotum omnium, qui pro tempore ministrabāt domino in eo loco, quē ipse elegerat, autoritate tamen vnius præsidis cathedræ. Itaq; controuersiā eiusmodi inter se habentibus dicitur, vt ascendant ad locum, quem elegerit dominus, Ibiq; interrogent sacerdotes Leuitas, qui indicabūt, inquit, tibi iudicij veritatem. Cuius vero in eiusmodi concilio sacrosanctam autoritatem reuereri & prorsus sequi debeāt, continuo subditur: Qui autem, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Vides hic non iam plurium sacerdotum mentionem fieri, sed vnius præsidis, inquā, cuius illa censeatur sententia, illud iudicium, & aduersus quem inobedientia mortis expiabatur supplicio. Non enim dicitur: Si quis superbierit, nolens obedire sacerdotum imperio: sed sacerdotis stantis, vt seruiat ibi domino deo tuo. Ita enim habere Hebraicam veritatem simul & LXX. Interpretes, supra indicauimus, Stantis, inquam, super alios, & loco illi præsidentis. Sed horum post erit adhuc vberior explicatio.

pilis hierarchiæ ecclesiasticæ cō gregata destitui dicto priuilegio.

Ad argumentum autē Canonistarum ex c. Si papa. XL. dist. quod omnibus illis contrariæ assertionis fundamentum est, accuratiore responsione nequaq̄ opus est. Non est enim dictum alicuius, cuius nos magnopere premat, aut prægrauet autoritas. Non equidē diuinæ scripturæ, non definitio aut synodalis, aut præsidentis hierarchiæ ecclesiasticæ, non denique alicuius ex illis primæ classis scriptoribus ecclesiasticis: sed quod vix noto cuidā
B Bonifacio martyri adscribit Gratianus: vere an false, neq; id quidem satis exploratum est. Quod ipsum tamen nihil ponit, nihil affirmat nobis contrarium, sed dicit, quod papæ salutis suæ fraternæq; negligentis culpas hic redarguere præsumat mortalium nullus. Quia cunctos ipse iudicaturus, à nemine est iudicandus, nisi forte deprehendatur a fide deuius. Pro cuius perpetuo statu, vniuersitas fidelium tanto orat instantius, quanto suam salutem post deum ex illius incolumitate animaduertit propensius pendere. Vides conditionalem, quæ nihil ponit, nec affirmat papam esse posse hæreticum: sed si forte esset. ꝙ tunc hic iudicandus foret: clarissime significans non se credere ꝙ ita esse possit, sed si forte esset.

Ostenditur inefficacia argumēti Canonistarū ex c. Si papa.

Vt ab initio omnes se gesserint Romani pontifices ꝑ ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, illamq; principalem ecclesiastici regiminis autoritatem super vniuersam ecclesiam re ipsa & facto exercuerint, luculentissime demonstrare. CAP. IX.

HActenus ex ipsa primum forma societatis ecclesiasticę, deinde ex eius vmbra in synagoga veteri, præterea ex clarissimis Christi verbis. Postremo ex ipsa rectæ scripturarum intelligentiæ infallibili amussi, videlicet catholicæ ecclesiæ consensu & communi sententia, clarissime demonstrauimus, vt erat plane necessarium Christianæ ecclesiæ dirigi gubernariq; sub vno capite: ita illi constitutum à Christo Petrum caput, successoresq; eius Rom. pontifices, vtq; eisdem dederit in Petro vniuersam illam autoritatem patrisfamilias ecclesiasticę domus necessariam, nempe obligandi omnes, qui eiusdem familiæ Christianæ sunt, suarum præceptionum vinculis, vnicuiq; suum præscribendi officium, eiusque rationem ab vnoquoq; exigendi, & vt ligandi, ita & ligata dissoluen

Breuis recollectio demonstratorū hactenus cū transitu.

di pro vſu & vtilitate eccleſiæ, atq; adeo ipſas claues regni cœlorũ. Ad quo rum etiam referri oporteat iudicium, definitionem & ſententiã, quicquid in eadem domo eccleſiaſtica exortum fuerit quæſtionis ac controuerſiæ inter eiuſdem domus familiam: quatenus eiuſmodi, hoc eſt, de fide, religione, alijsq; eccleſiaſticis negocijs. Quibus eam ob cauſam etiã indefectibilis fidei priuilegium contulit, tanquam alijs præſcribendi, quam ſequi te nerentur fidei regulam, poteſtatem habentibus. C

Nunc ex ipſa rei euidentia, conſecutisq; effectibus, eadem ipſa comprobare vniuerſa, tempeſtiuum mihi videtur. Et in primis vt Romani ponti fices à naſcentis eccleſiæ primordio vniuerſi ita ſe geſſerint, tanquàm eccle ſiaſticæ hierarchiæ principes, magnaq; cum libertate, maximoq; totius orbis conſenſu, ſupereminentem illam eccleſiaſtici regiminis autoritatem ac poteſtatem exercuerint ſuper omnes mundi eccleſias. Vtq; in omnibus grauioribus difficilioribusq; cauſis ex toto orbe ad eorundem recurrerint iudicium. Quanquam autem illius primitiuæ eccleſiæ hiſtoria haud ſane ſatis perſcripta diligenter fideliterq; ad nos peruenerit (Ea ſiquidem tempeſtate magis ſatagẽtibus quibuſq; memoriæ digna agere, quàm aliorum geſta commentari, aut commendare memoriæ. Adhuc enim feruens illa ec cleſia à recenter fuſo Chriſti ſanguine, inaſſiduis preſſuris, & huius mundi aduerſitatibus ſuccreſcens, aduerſus huius mundi poteſtates, aduerſus dominos tenebrarum, aduerſus ſpiritales nequitias in cœleſtibus, ſemper tum in procinctu, ſemper ſtabat in acie) attamen ex ſanctiſſimorum ponti ficum, quæ eccleſiaſticorum occaſione negociorum ſcriptæ, & veluti eccle ſiaſtici quidam canones in eccleſia diligentiſſime ſemper religioſiſſimeq; conſeruatæ fuerunt, varijs decretalibus epiſtolis, aliorumq;, qui paulo poſt ea tempora ſubſecuti ſunt, ſcriptorum luculentiſſimis teſtimonijs, haud erit difficile æſtimare illius primitiuæ eccleſiæ faciem, quantus in ea vigor eccleſiaſticæ diſciplinæ, quæ in eccleſiaſtica hierarchia præſidẽtium, quàm reuerenda, quàm metuenda autoritas. D

Anacleti tẽpore ꝗ fuerit eccleſiaſticę hierarchiæ facies, ꝗ ipſius & cathedræ apoſtolicæ toto orbe recognita autoritas.

Primum itaq; illius ſancti Anacleti, beatiſſimi Petri diſcipuli & in cathedra ſucceſſoris epiſtola ad vniuerſos toto orbe Chriſti ſacerdotes, ſatis indicat illius (quæ tunc proxime ab apoſtolis conſtituta fuerat) hierarchiæ eccleſiaſticæ faciem, per quam ex toto orbe terrarum, eccleſiaſtica ne gocia, & totius eccleſiæ cura ad vnam Petri ſedem ordinatiſſime referebantur: ipſarum principalium ſedium ordinem, qui ab apoſtolis conſtitutus eſt, explicans. Inter quas omnes Romanam eccleſiam non ab apoſtolis, ſed ab ipſo domino ſaluatore noſtro docet accepiſſe primatum, quemadmodum ſuperius audiuiſti. In qua tandem ſubiungit in hæc verba: Si, inquit, frater aliquis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos qui ſpiritales eſtis, inſtruite eum in ſpiritu lenitatis. Si quæ vero aliæ cauſæ difficiliores inter vos ortæ fuerint, ad huius ſanctæ ſedis apicem, qua ſi ad caput referte, vt apoſtolico terminentur iudicio. Quia ſic dominum velle, ab eoq; ſic con ſtitutum eſſe, antedictis teſtimonijs declaratur. Hęc enim apoſtolica ſedes, cardo & caput à domino, & non ab alio eſt conſtituta. Et ſicut cardine oſtium regitur: ſic huius ſanctæ ſedis autoritate omnes eccleſiæ diſponente do mino reguntur. Hæc ille Anacletus illis ipſis apoſtolorum temporibus. Ex quibus clariſſime demonſtratur etiam ab initio conſtituta iam eccleſiaſticæ hierarchiæ forma, totius eccleſiæ curam, omnesq; toto orbe difficiliores eccleſiaſticas cauſas relatas fuiſſe ad apoſtolicam ſedem.

Non

Non minorem autoritatem præferunt, quæ scribit Euaristus, illius
A Anacleti continuus successor: simulque euidentissimum testimonium perhibent eiusdem, quod ex Anacleto iam demonstrauimus, videlicet vt ex toto orbe terrarum ad cathedram Petri relatum fuerit, quicquid vsquam in ecclesia oriretur difficultatis, quæstionis ac controuersiæ. Quod maxime indicat illa eius, qua vniuersæ Africanæ regionis episcoporum consultationibus respondet, epistola in hæc verba: Consulentibus vobis fratres charissimi, quid super his, quæ in vestris continebantur scriptis, visum esset nobis, vel quid docibilis ratio persuaderet, aut quid à beatis apostolis nobis traditum aut custoditum remaneret, optantes, vt retulistis, nostris instrui documentis, dilectio vestra ecclesiasticam normam secuta, ad sedem apostolicam referre maluit quasi ad caput, quid deberet de rebus dubijs custodire, quàm vsurpatione temeraria, quæ sibi viderentur, præsumere.

Hic nota, quid etiā tum exigebat ecclesiastica regula ab Africanis episcopis.

Rursus, in altera eiusdem ad Aegyptiorum episcopos epistola postquam illos redarguit vt trangressores ecclesiasticorum canonum, quod suis sedibus quosdam eiecissent ex fratribus, & in eorundem locum superordinassent alios, præcipit, taquam super eos potestatem exercens, vt eiectis, quos prioribus superordinauerant, illos in pristinas suas ecclesias restituant. Quod si, inquit, aduersus eos aliquam querelam habueritis, post restitutionem de ea inquirendum erit, & huius sanctæ sedis autoritate terminandum. Vides itaque etiam tunc huius sedis autoritate terminari consueuisse querelas, quæ in transmarinis regionibum inter Aegyptiorum oriebantur episcopos. Vides normam ecclesiasticam, quam secuti illi Africani episcopi, referebant suas dubitationes ad beatissimi Petri cathedram, cui attestantes, vt supra audisti, illi Terraconeñ. prouinciæ episcopi ad beatis-
B simum Hilarium: Etiam si, inquiunt, nulla dictaret necessitas ecclesiasticæ disciplinæ, nobis expetendum reuera fuerat illud priuilegium sedis vestræ, &c. Inde responsa quærentes, vnde nihil errore, nihil præsumptione, sed pontificali totum deliberatione præcipitur. Vides etiam hic confessam normam ecclesiasticæ disciplinæ, quæ necessitatem omnibus imponit sua dubia ad apostolicam sedem referendi. Vides confessum & notorium eiusdem sedis priuilegium. Eadem clarissime attestantur Alexandri illius primi, qui Euaristo successit, diuersæ decretales epistolæ. Inter quas, in ea quæ inscripta est orthodoxis omnibus per diuersas prouincias domino famulātibus, legitur in hæc verba: Relatum est, inquit, ad huius sanctæ sedis apicem (cui summarum dispositiones causarum & omnium negocia ecclesiarum à domino commissa sunt, ipso dicēte principi apostolorum Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &c.) quod quidā æmuli Christi, sacerdotes dei ad iudices publicos accusare præsumant, &c. Audis quid hic dicat: Eadem certe quæ ille Anacletus, videlicet ab ipso domino apostolicæ sedi atque eidem præsidentibus cōmissas summarum causarum dispositiones, grauioraque ecclesiarum omnium negocia. Quemadmodum in synagoga veteri præsidentibus loco, quem illic elegerat dominus, omne ambiguum & difficile iudicium.

Etiā trāsmarinas querelas huius sedis autoritate terminari cōsueuisse ab initio.

Non minorem his fidem facit ille beatissimus Sixtus Alexandri successor, qui sub Hadriano principe sextus à Petro ad totius orbis episcopos scribit in hæc verba: Sixtus vniuersalis apostolicæ ecclesiæ episcopus, omnibus episcopis salutem in domino: Post præmissa pleraque apostoli-

Appellationes ecclesiasticarũ causarum ex toto orbe ad sedẽ apostolicam.

corum & ecclesiasticorum dogmatum: Si quis vero, inquit, vestrum pulsatus fuerit aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam & apostolicam appellet sedem, & ad eam quasi ad caput refugium habeat, ne innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur, &c. Ab hac enim sancta sede à sanctis apostolis tueri, defendi & liberari episcopi iussi sunt. Vt sicut eorũ dispositione, ordinante domino, primitus sunt constituti: ita huius sanctæ sedis, cuius dispositioni eorum causas & iudicia seruauerunt, protectione futuris temporibus sint ab omnibus persequutionibus semper liberi. Vnde merito culpantur hi, qui aliter circa fratres egerint, quàm huius sedis rectoribus placere cognouerint, &c. Deinde, tanquam principalem illam in ecclesiastica hierarchia autoritatem exercens, ecclesiasticum quoddam decretum edicit, cuius ipse tenor illam ipsam autoritatem sonat. Est enim his verbis: Nos igitur tanquam omnium curam gerentes propter huius sedis apicem decernimus, vt nemo pontificum aliquem suis rebus spoliatum episcopum, aut è sua sede expulsum, excommunicare aut iudicare præsumat, &c. Si quis autem aliter præsumpserit, sciat censuram huius sedis sibi non defuturam. Hæc ille Sixtus: qui, vt audis, non vnius Romanæ, sed vniuersalis ecclesiæ, qualem se scribit, episcopum se quoque gessit. In quibus audis ex toto orbe appellationes eorum, qui à suis prouincialibus iudicibus prægrauari se putabant, ad huius sedis autoritatem & iudicium. Audis tanquam ecclesiasticæ hierarchiæ principem, promulgantem canonem ecclesiasticum. Audis huius sedis censuram comminantem decreti sui transgressoribus. Et hæc atque alia pleraque, quæ non minorem præ se ferunt autoritatem, ante annos mille quadringentos, à sanctissimis illis pontificibus scripta sunt. A quibus non sunt absimilia, quæ in Thelesphori gloriosi martyris, & Igenij pontificum in totum orbem directis D decretalibus leguntur epistolis. Et nunquid hos omnes (vt Lutherus ille, & qui eiusdem impietatis sunt, impudentissime & sacrilego ore blasphemant) ista sibi tyrannice vsurpasse, & vbi se Petri successores faciunt, mentitos dicemus studio efferendæ Romanæ, cui præfuerunt, ecclesiæ? Nunquid non ita potius, vt suam stationem, in qua constituti erant à domino, tuerentur, & ecclesiasticam hierarchiam disciplinamq́, in qua omnis ecclesiæ salutem, pacem ac vnitatem consistere certum est, conseruarent: quæ ac ceperant ab apostolis, eorumq́ principibus, ea libere prædicasse, cum id requireret res & negocium?

Episcoporũ iudicia apostolicę sedis autoritati reseruata ab initio.

Nunquid ab aliquibus his reclamatum inuenies, quoties ista sua (quam prædicabant) autoritate totius orbis episcopos sibi faciebant obnoxios? & non potius omnium confessione, totiusque orbis consensu, hanc eorum autoritatem (quod clarius in progressu intelliges) fuisse confirmatam & recognitam? Mirum profecto, si illos nondum pudeat ecclesiasticarum rerum ignorantissimos, qui se in arce omnis sapientię locantes, diuinorum humanorumq́ omnium Aristarchos & censores faciunt, & nos docent, si velimus credere, huius sanctæ sedis autoritatem exortam nuperrime, & à recenti hominum memoria.

Ex Pij historia & decreto eadẽ palam facere.

Sed & Pij est notissima historia, quemadmodum in orbem vniuersum edixerit, de consona Paschalis solennitatis obseruatione, non quartadecima mensis primi ritu Hebraico (quemadmodum in Asiaticis & Orientalibus ecclesijs plurimis eatenus fecerant, apostolorum quorundam in hoc prætendentes exemplum: qui vt in alijs multis, ita & hac in re condescende-

A scenderant à principio fragilitati suæ gentis, Iudaicæq; illi obstinationi) sed die dominico proxime sequente illam quartamdecimam, vt à beatissimo Petro legitime instituta ab initio acceperat & obseruauerat Romana & totius Occidentis ecclesia. Qua de re decretali directa in orbem vniuersum epistola, affirmans etiam angelica quadam de hoc se admonitum reuelatione, per Hermem quendam virum sanctum, doctorem fidei & scripturarum, subiungit hoc suum decretum: Vnde, inquit, & nos apostolica autoritate instituimus, omnes ita obseruare debere, quia & nos sic obseruamus, nec debetis à capite quoquo modo dissidere. Cauete autem diligenter omnes, ne quis vos decipiat per aliquam astrologiam, aut philosophiam, & inanem fallaciam secundum traditionem hominum, & non secūdum Christum & traditionem rectam. In Christo enim habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, vt sitis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis. Qui & hanc sanctam apostolicam sedem, omnium ecclesiarum caput esse præcepit, ipso dicēte principi apostolorum Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &c. Hæc ille Pius. Decretū Pij q̄uo vniuersā ecclesiā obligari voluit.

Quanquam autem ipsa hæc constituendi præcipiendiq; in vniuersam ecclesiam Romani pontificis libertas, quam nunc in Pio, & paulo ante in Sixto audiuistis, satis luculenter demonstret, non solum quam ipsi sibi autoritatem præsumpserint super vniuersam ecclesiam, sed etiam totius de hoc ecclesiæ tacitam confessionem & recognitionem. Vt tamen clarius intelligatur, quàm non negligenter aut contemptim etiam à longissime distantibus Asiæ, Orientisq; ecclesijs exceptum fuerit hoc Pij decretum, quæ vt prædictum est, eatenus consueuerant quarta decima mensis primi cum Iudæis pascha celebrare, dominicæ diei nulla ratione habita. Cuius suæ obser-
B uationis, & beatissimum Ioannem euangelistam, & nonnullos alios ex apostolis prætendebant autores, quos similiter celebrantes viderant, in hoc, vt diximus, suæ gentis fragilitati conscendentes ab initio. Quam ob causam & Petrus & Iacobus in circunciforum præsentia inueniūtur legis obseruasse cæremonias, atq; adeo Paulus ipse, alioqui ex professo hostis Iudaicæ seruitutis, etiam pene ad scandalum suæ gentis in illo principio, vnde & in illum Hierosolymis facta est totius populi seditio, & coniuratio, qui tamen pacifice tulit Iacobum & Petrum, quoties adesse contingeret, reliquosq; apostolos. Itaq; cum illæ per Asiam ecclesiæ ab eo quod eatenus obseruauerant, haud temere recedendum putarent, præsertim cum Ioannis euangelistæ & aliorum nonnullornm apostolorum, recens in eo sequerentur exemplum, nec tamen Romani pontificis capitis hierarchiæ ecclesiasticæ, diuersum ab eo præcipientis, autoritatem auderent contemnere, Polycarpum B. Ioannis euangelistæ discipulum, & ab eodem Smyrneum ordinatum episcopum, tunc totius Asiæ honoratissimum, Romam destinarunt, vt Romano pontifici de se satisfacerent, & sui illi obseruationis per eundem rationem redderent & autores. Quem defuncto statim Pio, sub Aniceto eius successore Romam venisse, sanctus Irenæus eiusdē Polycarpi auditor, Eusebius Cæsariensis & diuus Hieronymus testes sunt. Cum quo super hac quæstione ita transegit, vt non vnusquisq; suam sententiam obstinata contentione defenderet. Neque enim Anicetus Polycarpo suadere poterat, vt non obseruaret ea, quæ nouerat Ioannem discipulum domini, vel cæteros apostolos cum quibus semper fuerat, obseruasse. Neq; rursus Anicetū Polycarpus persuasit ea deserere, quæ ille dicebat maiorum à se more seruari. Acto. 21. B. Polycarpi ad Anicetū noīe Asiaticorū eporum ob illud Pij decretum legatio.

Cumq; hæc inter se habuissent, tandem communicauerunt sibi inuicem, ita vt concederet Anicetus Polycarpo, etiam sacerdotali ministerio, honoris duntaxat contemplatione, perfungi: & ita ab inuicem plena fide, pace integra, & firma charitate discedunt, vt omes ecclesiæ, siue quæ ita de pascha, siue quæ non ita obseruarent, inter se tamen concordiam custodirent. Hæc apud Eusebium ex Irenæi ad Victorem epistola. Siquidem non videbatur sancto. sapientissimoq; pontifici eam ob rem, quæ vtcunq; tolerari ad tempus & dissimulari poterat, nouam tunc excitare tragœdiam, quando nec intus nec foris satis tutam pacem habebat ecclesia: & Martionis ac Valentini, Montani quoq;, Cataphrygum & Apellitarum tunc exorientes hæreses, & quæ in ecclesiam debacchabatur, principum persecutio, in qua etiam vterq; ipsorum, hoc est, tam Polycarpus quàm Anicetus aliquanto post glorioso consummati sunt martyrio, maius grauiúsque negocium exhibebant Christifidelibus. C

Lib. 5. hi sto. eccl. cap. 24

At illis sopitis rursus & quiescentibus, Victor Romanus pontifex & ipse gloriosus Christi martyr prædecessoris sui Pij decretum renouare ac statuere cupiens, & consonam paschalis obseruationis vnitatem, per vniuersam ecclesiam introducere, quo Asiaticas illas Orientalesq; ecclesias, ab antiquo illo suo ritu Iudaico abduceret facilius, sacerdotales conuentus per diuersas prouincias celebrari iussit, & ipse primus Romæ celebrauit vicinorum episcoporum concilium. Per Gallias autem celebrato eadem de re sacerdotum concilio, Irenæus præfuit Lugdunensis episcopus. Præterea & in Cæsarea Palestinæ plures & insignes concilio interfuerunt ecclesiarum antistites, cui Theophilus præfuit, ipsius Cæsareæ episcopus. Ad eundem modum & in Ponti prouincia conuenerunt episcopi sub Palmea, & in Achaia sub Bacchylo Corinthiorum episcopo. Qui omnes ad mandatum Victoris, in suis quiq; prouincijs conuenientes, prorogatis ad se inuicem epistolis, conueniunt in apostolicæ sedis sententiam, & ecclesiasticum decretum, dudum per Pium promulgatum, sed remissius exactum, confirmarunt: definientes ex apostolica & Christi institutione, pascha celebrandum esse, non ritu veteri cum Iudæis, quartadecima mensis primi, sed dominica proxima, quando Christus surrexit à mortuis: vt semper ab initio fidissima apostolicæ traditionis custos, obseruauerat Romana ecclesia. At cum soli Asianæ regionis episcopi, qui etiam ad Victoris mandatum super eadem quæstione congregati fuerant sub Polycrate Ephesino episcopo, suam tuerentur obseruationem antiquam & Iudaicam, nec ab ea (vt quam ex diuina institutione ortum habere credebant) quoquo pacto dimoueri se sinerent, nec induci possent, vt ea in re consentirent reliquæ ecclesiæ, Victor erga eosdem seuerius districtiusq; agens, nec Polycratis pro eis satisfactionem suscipiens (quam suæ historiæ Eusebius inserit) totius Asiæ & vicinarum prouinciarum sibi non obsequentes ecclesias, priuat communione ecclesiastica. Id quod Irenæo, & alijs plerisq; non probabatur episcopis vt ob rem tantillam, & quæ ferri ad tempus dissimularíq; facile poterat, pacem turbaret ecclesiæ. Qua de re etiam scriptis ad illum literis liberius cum eo expostulant, Pij prædecessoris sui in eadem causa plenum prudentiæ prætendentes exemplum. Ipse tamen in sententia perstitit, cui & vniuersa Christi obediuit ecclesia, quæ deinceps quartodecumanis (ita vocabantur illi qui Iudaico ritu perseuerabant celebrare pascha) nō communicauit, sed habuit vt hæreticos. Ex quibus perdurantes reliquiæ ad tempus vsq; Nicæni, D

Victoris iussu per diuersas puincias celebrata cō cilia con uenisse in apl'icę sedis sententiam.

A ni,atque etiam Chalcedonensis concilij coacti sunt in eisdem,quartodecuma norum, vt vocabant, errorem & hæresim abiurare: vt in actis eorundem conciliorum legitur. Et hæc ita gesta,euidenter ostendunt Victoris, Polycratis & Irenæi,ea ipsa de re ad se scriptæ epistolæ. Præterea Eusebius Cæsariensis,Hieronymus & alij testimonium perhibent. Socrates quoque Græcus autor in ecclesiastica sua historia his verbis meminit: Plurimi circa Asiam antiquitus quartodecimo die pascha obseruauere, non respicientes sabbati diem,& ita faciẽtes nõ segregabãtur ab illis qui aliter celebrabrant,donec Victor Romanæ ecclesiæ episcopus excommunicatione quartodecumanis misisset in Asiam. Vides & huius testimonio,quod post excommunicationis sententiam à Victore prolatam in quartodecumanos ab eorum communione abstinuerint, qui celebrabant aliter, hoc est, catholica & orthodoxa Christi ecclesia,quæ vniuersa præter Asiaticos illos concordabat in obseruatione paschali cum Romana ecclesia. Socrates Legitur in Trip. hist. lib. 9 ca.38.

Hic vellem subsisterent paulisper & pedem figerent,qui non ita nuper, & à recenti memoria hominum exortam dicunt Romanæ ecclesiæ autoritatem super alias,& nobiscum perpenderent,quid ergo causæ fuerit,quòd etiam illo seculo, hoc est,vix CL.annis post Christum tantum sit ausus ille Victor vsurpare sibi autoritatis super alios om̃es totius orbis episcopos, tam fuerit imperiosus ac vehemens etiam in tam longe à se distantes vniuersas Orientis ecclesias,vt eas ab antiquo illo suo ritu,non tam ratione quã autoritate & imperio,etiam inuitas moliretur abstrahere? Quid etiam? Si non sunt reueritæ illæ tam longe sitæ ecclesiæ,in Victore tanquam successore Petri,illam,quæ capiti ecclesiasticæ hierarchiæ competit principalem ecclesiastici regiminis autoritatẽ,qua posset omnes obligare suarum præ- Vrgetur hic hostes autorita tis Romanæ ecclesiæ,& Ro.pontificum.
B ceptionum vinculis:cur quæso cesserunt tam importune,tam moleste imperanti? Cur non contempserunt illa fulmina censurarum, inaniter,& in non subditos(vt hi dicerent)iurisdictioni suæ districta? Cur ab illorum excommunicatorum communiõe abstinuit vniuersa Christi ecclesia, tametsi non probauerit excommunicari:vt quod præcipiti factum consilio plurimi arguebant episcopi? Quod si nõ fuisset hæc Romanorum pontificum, totius orbis cõsensu & confessione super vniuersam ecclesiam autoritas, quid illo sibi vsupanti tantum imperij & iurisdictionis in alienos seruos fuisset magis ridiculum? quid tam importuna, tam impotenti eius arrogantia intolerabilius? Quid illis Asiaticis,tam longe à Roma distantibus ecclesijs abiectius, quod & nuper ex Asia Romam misissent illum Polycarpum, ob illud Pij(quod audisti)decretum, & nunc istius Victoris censuris & excommunicationibus adigi se permitterent hoc deserere,quod ex apostolorum traditione obseruauerant ab initio? Et quid de vniuersa dices ecclesia, quæ illos ob Victoris excommunicationem habuit pro excommunicatis, & deinde in eadẽ pertinacius persistentes pro hæreticis? Quo elogio exornati sunt,& à Niceno,& à Chalcedoneñ.concilijs.

Quod si insuper & actorum & scriptorum ab eodem Victore, de ecclesiasticis causis & negocijs ad diuersos per orbem episcopos vim & energiam perpendas, clarissime intelliges, & quam ille personam gesserit in ecclesia, & quid in eo recognouerit orbis vniuersus. Scribit ad Theophilum Alexandrinum,& vniuersam eius ecclesiam in hæc verba:

Victor Romanæ & vniuersalis ecclesiæ archiepiscopus Theophilo episcopo & cunctis fratribus in Alexandria domino famulantibus. Et post præ-

præmissa pleraq; Similiter & ea vos iudicare ad apostolicam delatum est C
sedem, quæ præter nostram vobis definire non licet autoritatem. Vnde
statutum liquet à tempore apostolorum & deinceps. Placuit, vt accusatus
vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa episcopis, licenter apellet
& adeat apostolicæ sedis pōtificem, qui aut per se, aut per vicarios suos eius
retractari negocium procuret, & dum iterato iudicio pontifex causam illi
us tractat, nullus alius in eius locum ponatur aut ordinetur episcopus. Quo
niam, quanquam comprouincialibus episcopis, accusati causam pontificis
scutari liceat, non tamen absolute definire inconsulto Romano pontifice
permissum est. Cum vni beatissimo Petro non ab alio, quàm ab ipso dictū
sit domino: Quæcunq; alligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis: &
quæcunq; solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Et alibi in institu
tis legitur apostolicis: Si quis putauerit se à proprio metropolitano graua-
ri, apud patriarcham aut primatem diœcesios, aut penes vniuersalis aposto
licæ ecclesiæ iudicetur sedem. Quare nihil est aliud fratres talis vestra præ-
sumptio, nisi apostolorum successorumq; eorum terminos transgredi, eo-
rumq; decreta violare. Hæc ille Victor, quem audis non solum Romanæ,
sed & vniuersalis ecclesiæ archiepiscopum. Audis autoritatem & prærroga
tiuam Romanæ ecclesiæ, non solum constitutam à Christo, sed etiam com
probatam decretis apostolicis. Quibus expresse constitutum est, appellati
ones ex toto orbe terrarum ad eandem referri debere. Maiores causas &
præcipua quæq; ecclesiarum negocia illius terminari iudicio.

Ecclesiasticū decretū ab ipsis apostolorū tēporib. de deferēdis appellationibus ad sedē apostolicam.

Eadem hæc pene ad verbum fidentissime prædicat Sixtus ille secun-
dus gloriosissimus Christi martyr & pontifex, atque iterum iterumq; repe
tit. Primo in epistola ad Gratum episcopum: deinde epistola altera ad epi-
scopos per Hispaniam. Eadem quoque Felix primus sanctissimus ponti- D
fex in epistola ad Paternum episcopum.

Nec his sunt absimilia, quæ scribit Marcellus gloriosus martyr & ponti-
fex ad vniuersos per Antiochenam prouinciam constitutos episcopos: Ro
gamus, inquit, vos fratres, vt non aliud doceatis ac sentiatis, quàm quod à
beato Petro apostolo, & reliquis apostolis ac patribus accepistis. Ab illo e-
nim primum instructi estis, ideo non oportet vos primum derelinquere
patrem & alienos sequi. Ipse eīm est caput totius ecclesiæ, cui dominus ait:
Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &c. Eius
enim sedes primum apud vos fuit, quæ postea iubente domino Romam
translata est, cui adminiculante gratia diuina præsidemus. Nec ab eius dis-
positione deuiare oportet, ad quam cuncta maiora negocia ecclesiastica, di
uina disponente gratia, iussa sunt referri, vt ab ea canonice disponātur, &c.
Ad quam omnes, quasi ad caput, iuxta apostolorum eorumq; successorum
sanctiones, episcopi, qui voluerint, aut quibus necesse fuerit confugere,
eamq; appellare debent, &c. Quia episcoporum iudicia, & summarum cau
sarum negocia, cunctaq; dubia apostolicæ sedis autoritate peragenda sunt
& finienda. Et omnia prouincialia negocia, huius sanctæ & apostolicæ se
dis sunt retractanda iudicio, si huius ecclesiæ pontifex præceperit. Hæc il-
le gloriosus Christi martyr & pontifex. A quo si per omnes, vt sibi suc-
cesserunt ex ordine ad Syluestrum vsque, sub quo Nicenum celebratum
est concilium, percurrere libeat, diligenterq; perpendere, & quibus & qua
lia scripserint, quid egerint, quo se gesserint pacto, clarissime videbis, illos
omnes, non vnius Romæ aut Italiæ, sed totius dominici gregis gessisse
episco-

Oia grauiora negocia ecclesiastica ab initio relata ad sedē Petri.

A episcopatum, & illam supremam in ecclesiastica hierarchia autoritatem, in ipsis recognouisse semper orbem vniuersum. Ex quibus, vt adhuc vnũ audias Melchiadem, qui Syluestrum proxime præcessit, ad Marinum, Benedictum, Leontium, & cæteros Hispaniarum episcopos scribit in hæc verba: Episcopos nolite iudicare, nolite condemnare absq; huius sedis autoritate: quod si feceritis, irrita erunt vestra iudicia, & vos condemnabimini: hoc enim priuilegium huic sanctæ sedi à temporibus apostolorum statutum est seruare, quod illæsum manet vsq; ad hodiernum diem, &c. quod beato Petro æternæ vitæ clauigero dominus solummodo commisit, quod prærogatiuum eius iuste succrescat sedi, futuris hæreditandum tenendũq; temporibus. Quoniam & inter beatos apostolos fuit quædam discretio potestatis. Et licet cunctorum par esset electio, beato tamen Petro cõcessum est, vt alijs præemineret, eorumq;, quæ ad querelam venirent, causas & quæstiones prudenter disponeret. Id quod Dei ordinatione taliter constitutum credimus, ne omnes posterorum sibi cuncta vendicarent, sed semper maiores causæ (sicut sunt episcoporum & potiorum curæ negociorum) ad vnam B. principis apostolorum Petri sedem confluerent, vt inde suscipiant finem iudiciorum, vnde acceperunt initium institutionum, ne quandoque à suo discreparent capite. Si ergo viderit se quispiam vestrum prægrauari, hanc sedem appellet, huc recurrat, vt semper instituta fuit consuetudo. Hæc ille Melchiades. In quibus audis eadem quæ toties superius audiuisti, nempe quale in beatissimo Petro hæc sedes priuilegium acceperit, vtq; illud ab apostolorum vsque temporibus eatenus illæsum intemeratumq; seruatum fuerit.

Eadem à Melchiade.

Ex toto orbe appellationes ad sedem apostolicam.

Et hos omnes sanctos pontifices, in quibus plurimi sunt gloriosi etiam
B Christi martyres, nunquid ista mentitos dicemus, & præcedentis ab initio temporis inuiolatam consuetudinem, & apostolicos quos commemorant canones, confinxisse de suo capite, quo suam super alios efferrent potentiam stabilirentq; tyrannidem? & non potius, tanquam super ecclesiæ speculam constitutos à domino, Christiani gregis vigilantes egisse excubias, ecclesiasticæq; hierarchiæ vigorẽ & vnitatem, in q̃ omnis ecclesiæ salutem cõsistere certum est, vt erat instituta ab apostolis & Christo, conseruasse diligenter? Qui quod non sua quæsierint, sed quæ Iesu Christi, proprio sanguine satis, arbitror, contestatum reliquerunt. Qui vt quàm maximè fingere aliquid aut mentiri voluissent, quis quæso hac in re fictioni, quis locus erat mendacio? Nunquid ignorare potuit orbis vniuersus, quid aut tunc, aut temporibus ab initio ecclesiæ præcedentibus, à quo non ita longè distabant, toto orbe obseruatum fuerat? An grauiora illa ecclesiasticarum rerum negocia, & episcoporum iudicia referri consueuerint ad huius sedis iudicium? Nunquid adeo tunc fuerunt ignoti apostolorum, quos hi proferebant & inculcabant, canones, quibus solis tunc gubernabatur ecclesia, continuo post ipsa apostolorum tempora? Vt tamen pro tuo more, ac pro tua illa modestia, de his, & dicas, & fingas, quicquid volueris, inficiari non poteris, eius saltem, quod hic demonstrandum suscepimus, sufficientissimum locupletissimumque ipsos perhibere testimoniũ, nempe facti proprij, quod solum nunc in demonstrationem venit: vt videlicet tanquam Petri successores, pro ecclesiasticæ hierarchię principibus, omnes ab initio se gesserint Romani pontifices, & illã principalem ecclesiastici regiminis autoritatem super ecclesiam vniuersam, facto exercuerint, iure ne an iniu

ria, in ſuperioribus ſatis demonſtratum arbitror. Certe facti proprij haud G
ſcio vt alios requiras teſtes magis idoneos. Tametſi illis ipſis, vniuerſi, vt eti
am audiuiſti, ſcriptores veritatis perhibeant teſtimonium.

Quæ fuerit in illo flore iuuentutis Chriſtianæ eccleſiæ, eius hierarchiæ facies, quæ in ea Romanorum pontificum autoritas: vtque ne ordinarentur quidem ex toto orbe, niſi horum autoritate confirmati epiſcopi, ex beatiſſimi Leonis epiſtola demonſtrare. CAP. X

QVanquam ex his, quæ induximus hactenus, ſatis conſtare credi-
derim, Romanos pontifices tanquam ſucceſſores Petri, ſe geſſiſ-
ſe ab initio pro eccleſiaſticæ hierarchiæ principibus, & pro tali-
bus fuiſſe recognitos ab vniuerſa Chriſti eccleſia: vt tamē & nos
articulatius demonſtremus & tu clarius intelligas Chriſtiane lector, quæ fu
erit eo ſeculo eccleſiaſticæ hierarchiæ facies, qui vigor diſciplinæ, quæ pon
tificiæ illius dignitatis maieſtas & reuerētia, quā præſens toti orbi, imo quā
intima, etiam longiſſime diſtantibus eccleſijs, vnius Ro. pontificis, tan-
quam in immenſo aliquo exercitu imperatoris autoritas, adeo vt abſque
eius ſcitu & imperio nihil ageretur, quod alicuius momenti eſſet in eccle-
ſiaſticis toto orbe negocijs, eius vero iuſſa abſque contradictione ſequerē-
tur omnes. Operęprecium mihi videtur, illius ter ſancti Leonis ad Anaſta
ſium Theſſalonicen̄. epiſtolam de Attico veteris Epeiri archiepiſcopo ad-
ſcribere, vt quę & per ſe lectu digniſſima eſt, inſuper & euidentiſſime de-
monſtrat illius tunc vere florentis Chriſtianæ eccleſiæ faciem: quam vti-
nam noſtri ſeculi homines zelarent ac emularentur potius, quam eccleſi-
aſticam (qualiſcunque adhuc reſtat) hierarchiam vna cum religione fundi
tus molirentur euertere. Hoc tamen, eo quod prolixior eſt, eius prælibato
argumento. D

Conſueuerant ex more antiq̄ Theſſalonicenſis epiſcopi eſſe Romano-
rum pontificum per regiones Orientales legati ac vicarij, quemadmodum
poſt nonnūquam Conſtantinopolitanos, aliquando etiam Alexandrinos
epiſcopos fuiſſe demonſtrant Simplicij ad Acatium Conſtantinopolitanū,
& Bonifacij ad Eulalium Alexandrinū, aliorumq; ad alios diuerſæ epiſto-
læ. Idq; ne aut illis tam longe diſtantibus à cathedra Petri eccleſijs eiuſdē
deeſſet ſeu cura ſeu autoritas: aut illæ è tam longinquo, ad hanc aſſiduo re-
ferre coactæ eccleſiarum negocia, nimium grauarētur. Quam ob cauſam
quanta eſſe ſolebat ſacerdotum & eccleſiaſticorum ex toto Oriente pro ec-
cleſiaſticis negocijs confluentium apud Theſſalonicam frequentia, canon
XX. Sardicenſis concilij indicat, quo conſtituitur, ne epiſcopi, presbyteri,
aut clerici illic diutius morarentur, quam eccleſiarum ſuarum, & cauſarum
pro quibus eo conueniſſent, exigeret neceſſitas, ne ſine paſtoribus & recto
ribus diutius remanerent plebes & eccleſiæ. Ita & Anaſtaſius, beatiſſimi
Leonis in illis partibus vicarius, Atticum veteris Epeiri metropolitanum
antiſtitem, coram ſe perſonaliter euocauerat. Et cum per excuſationem in-
firmitatis, inſtantis hyemis difficultatisq; itinerum adeſſe differret, ille ad
autoritatis ſuæ & ſedis apoſtolicæ contemptum hoc pertinere exiſtimans,
aut ſuo ea in re obſecutus affectui, implorata executione brachij ſecularis,
per præfectum Illyrici eum ad ſe venire compulit, aut potius per vim fecit
adduci. Qua re p̱ beatum Leonem intellecta, tam Atticum, quàm Anaſtaſi
um coram ſe euocauit. Nunc audi eiuſdem hac de re ad ipſum Anaſtaſium
epiſtolam.

A Quanta fraternitati tuæ à beatissimo Petro Apostolo commissa sunt, & qualia etiam nostro fauore tibi sint credita, si vera ratione perspiceres, & iusto examine ponderares, multum possemus de iniunctæ tibi solicitudinis deuotione gaudere. Quoniã sicut prædecessores mei prędecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ, priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegaui, vt curam, quam vniuersis ecclesijs principaliter ex diuina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis adiuuares, & longinquis ab apostolica sede prouincijs præsentiã quodammodo nostræ visitationis impenderes. Quia de continenti opportunoq; profectu promptum tibi esset, quid, vel in quibus rebus, aut tuo iudicio componeres, vel nostro iudicio reseruares. Nam cum maiora negocia, & difficiliores causarum exitus liberum tibi esset sub nostræ sententiæ expectatione suspendere, nec ratio, nec necessitas fuit, in id, quod mensuram tuam excederet, deuiandi. Abundant enim apud te monumẽtorum scripta nostrorum, quibus te de omni actionum temperantia frequenter instruximus, vt commẽdatas tibi ecclesias per exhortationem charitatis ad salubritatem prouocares. Quia etsi pleraq; existant inter desides & negligentes fratres, quæ oporteat maiore austeritate curari, sic tamen adhibenda est correctio, vt semper sit salua dilectio. Vnde & beatus apostolus Paulus ad ecclesiasticum regimen Timotheum imbuens, dicit: Seniorẽ ne increpaueris, sed obsecra vt patrem, iuuenes vt fratres, anus vt matres, iuuenculas vt sorores in omni castitate. Quæ moderatio si quibuscũq; inferioribus membris ex apostolica institutione debetur, quanto magis fratribus & episcopis sine offensione reddenda est? vt licet nonnunquam accidat, quæ in sacerdotalibus sint reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia, B quã seueritas, plus cohortatio, quã commotio, plus charitas, quã potestas. Sed hi, qui quæ sua sunt, quærunt, non quæ Iesu Christi, facile ab hac lege discedunt, & dum dominari magis, quã consulere subditis quęrunt, placet honor, inflat superbia & quod prouisum est ad concordiam, tẽdit ad noxã. Quod, vt necesse habeamus ita dicere, de non paruo animi dolore procedit. Meipsum enim quodammodo in culpa sentio, cum te à traditis tibi regulis vel in modico deuiasse cognosco: qui si tuæ æstimationis parum diligẽs eras, meæ saltem famæ parcere debuisti, ne quæ tuo tantum facta sunt animo, nostro viderẽtur gesta iudicio. Relegat fraternitas tua paginas nostras, omniaq; ad tuos missa maiores apostolicæ sedis pręsulum scripta decurrat, & vel à me, vel à prædecessoribus meis inueniat ordinatũ, quod a te cognoui esse præsumptum.

Culpã legati in delegantẽ q̃dammodo tendere.

Venit nanq; ad nos cũ episcopis prouinciæ suæ frater noster Atticus veteris Epeiri metropolitanus antistes, & de indignissima adstrictione quã pertulit, lachrymabili actione conquestus est coram astantibus diaconibus tuis, qui querelis flebilibus nihil contra referendo, ea quæ nobis ingerebantur, fide non carere monstrabant. Legebatur quoq; in literis tuis, quas ijdem diaconi detulere, quod frater Atticus Thessalonicam venisset, quodque consensum suum, etiã scripturæ professione signasset, vt de illo non aliud à nobis intelligi posset, quam proprij arbitrij, & spontaneę deuotionis fuisse quod venerat, quodq; chartulam de obedientię sponsione cõscripserat. In cuius tamen chartulæ mentione signũ prodebatur iniurię. Nõ enim necessarium fuerat vt obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso iam voluntarij aduentus probabat officio. Vnde deplorationibus supra

Attici aduersus Anastasiũ legatũ q̃rela corã sede apſica.

dictis hæc verba epistolæ tuæ testimonium prætulere. Et per hoc quod non est tacitum, nudatū est illud q̃d silentio fuerat adoptum, adhibitā scili cet Illyrici præfecturam, & sublimissimam inter mundanos apices potesta tem, in exhibitionem insontis antistitis incitatam, vt missa executione ter ribili, quæ omnia sibi officia publica, ad effectum præceptionis adiungeret, à sacris ecclesiæ adytis nullo vel falso insimulatus crimine extra heretur sacerdos, cui non ob molestiam ægritudinis instantis hyemis darentur induciæ, sed iter asperum & periculis plenum per inuias cautes agere cogeret. &c. C

Ex his nota q̃ fuerit libera apli cę sedis in euocandis coram se etiam p̄sona lis totius orbis ep̄is autoritas.

Multum stupeo frater charissime, sed & plurimum doleo, quòd in eum, de quo nihil amplius iudicaueras, quàm quod vocatus adesse differret, & excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter, tam vehementer potueris commoueri: præsertim cum & si tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad consulta tua rescriberem. Sed, vt video, bene de moribus meis æstimasti, & quàm ciuilia pro conseruanda sacerdotali concordia responsurus essem, verissime præuidisti: & ideo motus tuos exequi sine dilatione properasti, ne cum moderationis nostræ aliud disponentis scripta suscepisses, faciendi id quod factum est, licentiam non haberes. An forte aliquod tibi facinus fratris innotuerat, & metropolitanum episcopū noui apud te criminis pondus vrgebat? quod quidem alienum ab illo, etiam tu, nihil ei obijciendo, confirmas. Sed etiam si quid intolerandum gessisset, nostra erat expectanda censura, vt nihil prius ipse decerneres, quàm q̃d nobis placeret, agnosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati, vt in partem sis vocatus sollicitudinis, non plenitudinem potestatis. Vnde sicut multum nos ea quæ à te pie sunt curata, lætificant, ita nimium ea quæ perperam sunt gesta, contristant, & necesse est post multarum experimenta causarum sollicitius prospici & diligentius præcaueri, quatenus per spiritum charitatis & pacis, omnis materia scandalorum de ecclesijs domini, quas tibi commendauimus, auferatur, præeminente quidem in illis prouincijs episcopatus tui fastigio, sed amputato totius vsurpationis excessu. D

Deinde de commisso eidem suæ legationis munere illum plenius instruens, & quas in singulis ecclesiasticis, quæ ad apostolicæ sedis autoritatem referri oportebat, negocijs sequi teneretur, regulas ac leges præscribens.

Igitur, inquit, secundum sanctorum patrum canones spiritu dei conditos & totius mundi reuerētia consecratos, metropolitanos singularum prouinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra tuæ fraternitatis cura prætenditur, ius traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita vt à regulis p̄stitutis, nulla aut negligētia aut p̄sumptione discedāt.

Quā formā inordinādis ep̄is suo legato p̄scripserit. Quales ordinandi.

In ciuitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis episcopis hæc forma seruetur, vt qui ordinandus est, etiā si bonæ vitæ habeat testimonium, non laicus sit, non neophytus, nec secundæ coniugis maritus, aut qui vnam quidem habeat vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio, vt hæc quæ in alijs ecclesiæ membris nō vocantur in culpam, in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra cleri eorum ordinem constitutis nuptiarum societati & procreationi liberorum studere sit liberum, ad exhibēdam tamen perfectæ continētiæ puritatem, nec subdiaconibus carnale connubium conceditur, vt qui habent, sint tanquam non habētes, & q nō habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus à capite est, dignū est custodiri, quāto magis in primo,

aut

A aut secundo, vel tertio seruandum est: ne aut Leuitico ministerio, aut praesbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus aestimetur, qui se à voluptate vxoria necdum frenasse detegitur?

Cum ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus praeponatur, quem cleri plebisq; consensus concorditer postulauerit, ita vt si in aliam forte personam partium se vota diuiserint, metropolitani iudicio is alteri praeponatur, qui maioribus & studijs iuuatur & meritis, itantũ vt nullus inuitis & non petentibus ordinetur, ne ciuitas episcopum nõ optatum, aut contemnat, aut oderit, vt fiat minus religiosa, q̃ conuenit, cui non licuerit habere, quem voluit. De persona autem consecrandi episcopi, & de cleri plebisq; consensu metropolitanus episcopus ad tuam fraternitatem referat, quodq; in prouincia bene placuit, scire te faciat, vt ordinationẽ rite celebrandam tua quoq; firmet autoritas, quae rectis dispositionibus nihil morae aut difficultatis debet afferre, ne gregibus domini diu desit cura pastorum. In electiõe quae ponderanda.

Metropolitano vero defuncto, cum in locum eius alius fuerit subrogandus, prouinciales episcopi ad ciuitatem metropolitanam conuenire debebunt, vt omnium clericorum atque omnium ciuium voluntate discussa, ex presbyteris eiusdem ecclesiae vel ex diaconibus optimus eligatur, de cuius nomine ad tuam notitiam prouinciales referant sacerdotes, impleturi vota poscentium, si quod ipsis placuit, tibi quoque placuisse cognouerint. Sicut enim iustas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante praesumi.

De concilijs autẽ episcopalibus non aliud iudicamus, quàm sancti patres salubriter ordinarunt, vt scilicet bini conuentus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quae inter diuersos ecclesiae ordines na-

B sci assolent, iudicetur. Et si forte inter ipsos, qui praesunt, de maioribus, q̃d absit, peccatis causa nascatur, quae prouinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuãm de totius negocij qualitate metropolitanus curabit instruere. Et si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostrã cognitionem, quicquid illud est, transferatur, &c. Cõcilia episcopalia ordinaria bina quotãnis p singulas prouincias celebranda.

In euocandis autem ad te episcopis moderatissimum te esse volumus, ne per maioris diligentiae speciem fraternis videaris gloriari iniurijs. Vnde si causa aliqua maior extiterit, ob quam necessarium sit fratrum aduocare conuentum, binos de singulis prouincijs episcopos, quos metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat, ita vt in praestituto tempore, non vltra quindecim dies, quo conuenerint, retardentur. Si autem in eo, quod cum fratribus tractandum definiendũq; crediderisis, diuersa eorum fuerit à tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione referantur, vt remotis ambiguitatibus, quod deo placeat, decernatur. Ad hunc enim finem, omnem affectum nostrum curamq; dirigimus, vt quod ad vnitatem concordiae & quod ad custodiam pertinet disciplinae, nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur.

Et te igitur frater charissime, & eos fratres nostros, qui de tuis offenduntur excessibus, cum tamen non sit similis omnium materia querelarum, hortor & moneo, vt quae pie sunt ordinata salubriterq; disposita, nulla concertatione turbentur. Nemo quod suum est, quaerat, sed quod alterius, sicut Apostolus ait. Vnusquisq; vestrũ proximo suo placeat in bono ad aedificationem. Neq; enim poterit vnitatis nostrae firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum charitatis adstrinxerit, quia sicut Salubris exhortatio oẽs ordines sibi cõciliãs.

 C

in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Hæc connexio totius quidem corporis vnanimitatem requirit, sed præcipue exigit concordiam sacerdotum, quibus cũ dignitas sit communis, non est tamen autoritas æqualis, quoniam & inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis: & cum omnium par esset electio, vni tamẽ datum est, vt cæteris præemineret, de qua forma episcoporum quoq; est orta distinctio, & magna dispositione prouisum, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: & rursus quidam in vrbibus maioribus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis ecclesiæ cura confluceret, & nihil vnquam à suo capite dissideret. Qui ergo quibusdam scit se esse præpositum, non moleste ferat sibi aliquem esse prælatum, sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat: & sicut non vult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri dicentis: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Quod quomodo experiemur, nisi & illud in obseruantiam veniat, quod idem dominus ait: Qui maior est vestrum, erit minister vester: qui autem se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur? Hæc ille vere magnus Leo, anno circiter quadragesimo supra quadringentesimum, in illo flore iuuentutis Christianę ecclesiæ. Quæ nec me piguit asscripsisse prolixius, nec te legisse pœnitebit Christiane lector. Quandoquidem vna hac epistola plane confundimus vniuersos hos giganteos sacrosanctæ maiestatis & ecclesiasticæ hierarchiæ impugnatores. Qua vt vix aliud grauius: ita nec euidentius afferri potuit testimonium, ex quo clarius certiúsque posset intelligi, quæ fuerit eo seculo, nec eo seculo tantum, sed & præcedentibus ipsum temporibus, ecclesiasticæ hierarchiæ facies. Sicut enĩ, inquit, prædecessores mei prædecessoribus tuis: ita & ego priorum secutus exemplum, tuæ dilectioni vices mei moderaminis delegaui. D

Corpus ecclesiæ.

Ex prædicta B. Leonis epistola vt clarissime intelligat, q̃ fuerit facies hierarchiæ ecclesiasticæ illo seculo.

Audisti autem ex eadem, quàm decora, quàm ordinata, quàm decenter disposita tunc fuerit illa domus ecclesiastica sub cura vnius, veluti patrisfamilias, Romani pontificis. Cuius non minus tunc viguit in vniuersum orbem autoritas, vnitatem ecclesiasticam continens, & non secus quàm animus quidam immensum aliquod corpus ex pluribus maximeq; dissimilibus membris compositum, sustinens, vegetans & gubernans, quàm faciat in vna domo vnius patrisfamilias. Vtq; per diuersos officiorum, dignitatum, ordinúmque gradus, ad vnam beati Petri sedem totius ecclesiæ cura tunc ordinatissime commodissiméque confluxerit. Omnésque etiam longissime positæ ecclesiæ, non minus moderationis eius veluti præsentis sentirent habenas, non minus imperia religiosissime promptissiméque exequerẽtur, q̃ quæ vicinæ erant & proximæ. Breuiter, vt sine eius iussu aut permissu, nihil quod alicuius momenti esset, ecclesiasticorum negociorum ageretur in vniuersa domo ecclesiastica, sed maiores omnes causæ ad eius referrentur arbitrium.

Audiuisti insuper, quæ eius fuerit libertas in euocandis coram se etiam personaliter, ex toto orbe episcopis, quàm illorum districta obedientia, q̃ præ-

præsto fuerit etiam sublimissima inter mundanos apices potestas, ad executionem mandatorum huius sedis legati, quæ omnia sibi publica officia ad effectum præceptionis adiungeret, in exhibitionem insontis alioqui archiepiscopi.

A

Audiuisti præterea, vt consueuerint etiam tunc in extremo Oriente metropolitani obedientiā pręstare Ro. pontifici. Vt nulli toto orbe, nisi huius sedis autoritate ordinarentur episcopi. Siquidem electionum episcopaliū ex toto orbe, etiam à longissime distantibus ecclesijs, confirmationes petebantur à sede apostolica. Id quod clarissime indicāt illa dictæ epistolæ verba: De persona autem consecrandi episcopi, & de cleri plebisq; consensu, metropolitanus episcopus ad tuam fraternitatem referat, quodq; in prouincia bene placuit, scire te faciat: vt ordinationem rite celebrandam tua quoq; firmet autoritas, & rursus: Sicut enim iustas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante præsumi.

Itaq; beatus Gregorius de Maximo præter autoritatem & confirmationem apostolicæ sedis Salonitanę ecclesiæ ordinato episcopo dubitans, ne forte id factum fuisset iussu imperatoris Mauritij, qui & alia pleraque egit impie, Constantinæ Augustæ scribit in hæc verba: Salonitanæ, inquit, ciuitatis episcopus me ac responsali meo nesciente ordinatus est. Et facta est res, quæ sub nullis anterioribus principibus euenit. Vides quid ille dicat: nunquam ante factum, vt quisquam ordinaretur episcopus absq; autoritate sedis apostolicæ. Diligēter nota ac pō dera hoc dictū Gregorij.

Et hæc est illa vnitas episcopatus Petri in catholica ecclesia, in qua gloriosus ille Christi martyr & pōtifex Cyprianus prędicat cōsistere vnitatē ecclesiæ. Cuius episcopatus à singulis pars quædam tenetur in solidum. Cæteri enim in partem vocati sunt solicitudinis, vnus Petrus & qui illi succedunt, in plenitudinem potestatis. A qua plenitudine quisquis non participat, nihil sibi episcopalis autoritatis potest vendicare. Quæ vnitas ēpatus Petri in catholica ecclesia, in q B. Cyprianus pdicat consistere vnitatem ecclesiæ.

B

Et ne quis putet, exegisse quidem illa Leonem, quæ audiuimus, ex vniuerso videlicet orbe episcopales electiones referri ad autoritatem sedis apostolicæ, sed tamen non obtinuisse, quæ exigebat vniuersai: is ex ipsa phrasi epistolæ intelligat nihil illum ea in re exegisse noui, sed quæ antiquitus decentissime ordinata, constitutáque fuerant, atque eatenus inconcusse obseruata, pro conseruando vigore ecclesiasticæ disciplinæ. Magis modum imponens suo vicario & retrahens, ne abuteretur sibi commissa autoritate, quam incitans, ac prouocans, ne eandem negligeret. Imo; nō solum, quod ea tunc toto orbe consuetudo fuerit, petendarum ab apostolica sede confirmationum, electionum episcopalium, sed etiam, quod easdem confirmare non consueuerint: præsertim in sedibus principalibus, declinante iam orbe ad schismata & hæreses, post semel accensam Arrianam illam facem, priusquam suæ fidei propria manu subscriptas & roboratas misissent literas. Idem Leo, & scripto, & re ipsa attestatur in Anatolio, & beato Proterio Alexandrino episcopis. Neque enim Anatolium in defuncti beati Flauiani locum subrogatum episcopum confirmare consensit, quamuis intercedente pro eodē Christianissimo imperatore Theodosio, priusquam de verbi incarnatione ea se credere & tenere profiteretur, quæ tam in sua ad beatum Flauianum, quam in beati Cyrilli ad Nestorium epistolis continentur. Eamque professionem absolutissima subscriptione coram omni clero & vniuersa plebe declararet. Nec se cōmunica

turum cum his, qui de verbi incarnatione aliter sentirent, sub suo etiam chirographo profiteretur, vt eiusdem Leonis ad Theodosium imperatorem clare testatur epistola. Pro Proterio quoque, qui in locum Dioscori, apostolica & Chalcedonensis synodi autoritate delecti, ordinatus fuerat Alexandrinus episcopus, Martianus imperator suis literis & nuncijs apud eũdem Leonẽ intercessit, vt ab ipso confirmaretur, quod tum facere consensit, cum fidei & confessionis eius testes, propria ipsius manu scriptas, & proprio ad hoc nuncio missas accepisset literas. Queadmodum ipsius indicat ad Martianum epistola, qua ea de re illi respondet in hæc verba: C

Leo ad Martianũ de confirmatione Proterij Alexãdrini episcopi.

Puritatem fidei Christianæ, qua clementia vestra præfulget, etiam his literis, quas frater & coepiscopus meus Nestorianus detulit, demonstratis, iustissimum fratri meo Proterio Alexandrinæ vrbis antistiti impendentes fauorem, quo mihi per omnia esset acceptior. Nam cui vestra pietas testimonium perhibere dignatur, indubitanter esset probandus, etiam si taceret. Sed accedit ad gratiam, quod proprio quoque sermone cognoscitur, & quàm syncerus sit catholici dogmatis prædicator, ipsius professione clarescit, vnde plenissimo affectu dilectionem orthodoxi fratris amplector. Nam cum se amplecti epistolam meam, quam ad beatæ memoriæ Flauianum contra Euticeten impium misi, toto corde profitetur, quid aliud, quam discipulum se apostolorum ostendit? Hæc ille beatissimus Leo. Quem audis, vt vno verbo dicat, qualem se gesserit totius ecclesiasticæ domus & familiæ patremfamilias, qualem illum recognouerit orbis vniuersus, vt confundatur illorum cæca impudentia, qui non ita nuper, nec longe à nostra memoria cœpisse primatum Romanæ ecclesiæ super alias affirmare non erubescunt. Quorum deinceps adhuc euidentius traducetur ignorantia. D

Quanti momenti fuerint eo seculo confirmationes apostolicæ sedis in electionibus atque ordinationibus toto orbe episcopalibus. Imo quanta in vniuersum eiusdem sedis autoritas, ex historia Iulij Romani pontificis & Antiochenæ synodi demonstrare. Cap. XI.

Satis clare intellexisti Christiane lector, ex dicta beatissimi Leonis ad Anastasium epistola, qualis longe ante vndecies centenos annos fuerit in illa primitiua ecclesia ecclesiasticæ hierarchiæ facies, qui vigor disciplinæ, quæ Romanorum pontificum & sedis apostolicæ autoritas, quæ vniuersam Christi ecclesiam non secus quàm vnam domum aut familiam administrabat, & continebat in vnitate & officio. Ad quod cum plane esset necessarium, vt omnes omnium ecclesiarum præpositi ab vno ipso dependerent, per quos ad vnum totius ecclesiæ referebantur negocia, quo tota sibi esset consentiens & cõsona, tota sentiret moderationem vnius capitis, vnius exequeretur iussa & imperialia ex toto orbe referebantur electiones ad confirmationem capitis, apostolicę, inquam, sedis præsulis, vt eadem clarissime attestatur epistola. Hoc enim plane requirebat ordo domus ecclesiasticæ, vt in eadem suus disciplinæ vigor & vnitatis conseruari posset concordia.

Sed ne quis ad nostræ, quæ nunc est, ecclesiæ faciem respiciens, in qua nunc passim omnibus sibi omnia vendicantibus episcopis, confusus est omnis ordo hierarchiæ ecclesiasticæ, solutus vigor, sublata dignitas, ad hæc impiorum principũ irreligiosa tyrannide commixta sacra prophanáque omnia, & oppressa omnis maiestas ecclesiastica. Ad hanc, inquam, nostræ ecclesiæ

A ecclesiæ faciem, ne quis forte respiciens sibi persuadeat, etiam tunc, non secus quàm nunc, confirmationes illas electionum episcopalium petitas quidem ab autoritate sedis apostolicæ, sed pro ritu quodam solenni, & more ægre extorto, alioqui non magni momenti aut ponderis, vt quæ aut nunquam denegari solebant, quibuslibet electionibus, aut sine quibus, electi æque præessent & haberentur pro episcopis, euidentissimis nunc historijs demonstrabimus, tales tantique momenti eo seculo fuisse habitas, vt sine illis notorium, & toti orbi confessum fuerit, ordinationes eiusmodi viribus non subsistere, nec sine illis pro episcopis habitos ab orthodoxo populo.

Et inprimis id clarissime est perspicere ex historia Iulij Rom. põtificis & Antiochenæ synodi. In qua sub Eusebio illo Nicomediensi episcopo (qui Arrianæ illius factionis signiferum se præstitit) XC. secum consentientes conuenerunt episcopi. Qui de multorum per Orientem episcoporum per suorum complicum subordinationem delatis ad se criminibus synodice (vt prætendebant) & canonice cognoscentes, & eosdem pro suis (vt videri volebant) demeritis & enormibus excessibus deponentes, in eorundẽ locum superordinauerant alios in Alexandrina, Constantinopolitana, & alijs per Orientem ecclesijs. Qua de re idem Eusebius cum Theogonio, Theodoro, & reliquis secum cõgregatis episcopis, scribunt ad Iulium, tunc Romanum põtificem, illi supplicantes, vt acta à se rata habere, & synodali à se autoritate ordinatos in Alexandrina, Constantinopolitana, & alijs plerisq; ecclesijs, in locum damnatorum à se pro grauibus quibusdam (vt prætendebant) criminibus, in episcopali honore confirmare dignaretur. Quod nunquid putas supplices rogassent illi tot episcopi, præsertim tales, hoc est, qui Christi conturbabant & pessundabant ecclesiam, & hierarchiam eius omnibus modis confundere moliebantur, qui hæretici imperatoris tumẽtes viribus, & præsidio omnes non suæ factionis episcopos grauissime persequebantur, & velut è superiori loco magnis afficiebant cladibus & iniurijs, qui insuper & synodalem præ se ferebant autoritatem: nunquid, inquam, hi à Romano põtifice Iulio, cuius vnius grauis nimiũ ipsis erat autoritas, vt quæ sola impijs eorum conatibus obsistebat, factæ à se ordinationis in illis ecclesijs Orientalibus petiuissent cõfirmationem, nisi totius orbis ad hoc coacti consensus: nisi toti orbi confessum fuisset & notorium, absq; Romani pontificis confirmatione factas illas ordinationes viribus non subsistere: nisi absq; ea orthodoxus populus pro suis illos non agnouisset episcopis? Quid hac de re ex medio Oriente, vltratã vasta terrarum, mariumq; spacia vni Romano pontifici molesti fuere, si ad eum vnius Romanæ (vt ignorantissimi illi impudentissime affirmant) cura pertinebat ecclesiæ? si quæ gerebantur in Orientalibus illis ecclesijs, ipsius nihilo plus intererat, quàm Mediolanensis, Rauennatis, aut alterius cuisque episcopi? Et quid tandem consecutum est? Renuit confirmare factas ab illis ordinationes Iulius, sed coram se euocauit, quorum vtrinque agebatur negocium. Et quum examinatis singulorum accusationibus & defensionibus, comperisset innocentes, iniusteque damnatos ab illa Antiochena synodo, singulis reddidit suas ecclesias. Ad cuius vnius iudicium continuo relectis, quos superordinauerat tot episcoporum synodus, Alexandrini suum receperunt Athanasium, Constantinopolitani Paulum, & cæteræ ecclesiæ suos quæque episcopos.

Nisi cõfirmatos autoritate sedis apostolicæ etiam tũc non fuisse agnitos pro episcopis ab orthodoxo populo.

Recusauit Iulius cõfirmare ordinationes Antiochenæ sy- synodi. Vnius Iulij, non synodi (cui tamen autoritas & fauor im-

B

perialis aſ fuit) iudi cium & au toritatem ſequutum orbẽ vni-uerſum.

Et hæc ita geſta ante annos M. & circiter CC. continuo poſt celebratum Nicenum concilium euidenter confirmant, tam præfati Iulij, quàm illius Antiocheni concilij, huius tragœdiæ occaſione, ſcriptæ ad ſe inuicem epiſtolæ. Socrates quoque & Zozomenus rerum eccleſiaſticarum eius tempo ris ſcriptores diligentiſſimi, & hi Græci (ne quid in Romanæ eccleſiæ fauorem cõfinxiſſe eos calumniari poſſis) prædictæ hiſtoriæ luculẽtiſſimum teſtimonium perhibent. C

Scripſit autem ille Iulius primum ſimpliciter aduerſus eam ſynodum, eti am ante vllam actorum in eadem noticiam, plenam autoritatis epiſtolam, quam ſequenti libro audies opportunius, hoc vnum in eis coarguens, quod aduerſus autoritatem eccleſiaſticorum canonum, abſq; huius ſedis autoritate tẽtaſſent celebrare cõcilium, & epiſcoporum ſibi vſurpauerint iudicia: In irritum reuocãs, quicquid ſub ſynodi prætextu, aut egiſſent eatenus, aut acturi eſſent in poſterum, etiam huius ſedis cenſuram illis minitans, niſi ab eiuſmodi præſumptione deſiſterent. Cui reſponderunt quidem ſatis arroganter & cõtumaciter, in primis grauiter expoſtulantes, quod ipſorum con cilia diſſolueret, & damnatos ab eis pro grauibus (vt dicebant) criminibus epiſcopos, inaudita cauſa reſtitueret. Quod ſi facere pergeret, ab eius ſe ſub tracturos obedientia minitabantur. Rogant tamen, æquum potius ſe iudi cem præbeat, ſe enim ex ſuis ad ipſum fratribus mittere, cum omnium à ſe actorum inſtructione pleniſſima, per quos eadem ſuæ ſanctitati innoteſcere curarent. Scripſerunt autem in hæc verba: Domino beatiſſimo & honorabili patri Iulio, apoſtolicæ ſedis venerabili epiſcopo, Euſebius, Theogonius, Theodorus & Berinthus vna cum reliquis fratribus & coepiſcopis noſtris in Antiochena ſynodo congregatis:

Nota etiã hæreticorũ confeſſionẽ de Ro. eccleſia.

Licet circa omnes Romanam eccleſiam ſciamus eſſe munificam, & apoſtolicam curam habere, & ſemper matrem exiſtere pietatis, quanquam ab Oriente ad eam prædicatores pietatis aduenissent: tamen optaremus vos nobiſcum concordare, & quos à communione ſuſpendimus, à vobisquoque eſſe ſuſpenſos, & quos in ordine confirmamus epiſcoporum, à vobis eſſe confirmandos, nec nos ſecundo loco habendos, cum ex his parti bus ad vos vſque dogmatizantes apoſtoli peruenerint, & cætera. Neque enim crimine carere poteſt, qui alterius excommunicatum abſq; eius licentia, à quo communione priuatus eſt, in communionem ſuſceperit, & cetera. Nec ſolum in his nobis contumeliam irrogatis, ſed etiam in eo quod concilia noſtra diſſoluitis, neque ea rata ſinitis eſſe. Sunt nanque à nobis, atque adeo à totius Orientis epiſcopis damnati, Athanaſius Alexandrinus, Paulus Cõſtantinopolitanus, Marcellus Ancyræ, Aſclepius Gazæ, Lucianusq; Adriapolites, pro certis criminibus, quibus aduerſarij ſunt apud nos inſcripti, quæ per præſentes huius epiſtolæ latores, omnia veſtræ innoteſcere nõ omittimus ſanctitati. Quibus agnitis, ſi noſtris placitis magis, quam eorum machinationibus aſſentiri, & ordinatos epiſcopos in damnatorum locum firmare eligitis, pacem vobiſcum & communionem habere volumus. Si vero aliter egeritis, & eis amplius quàm nobis aſſentiri iudicaueritis, contraria celebrabimus, & vobiſcum deinceps nec congregari, nec vo bis obedire, nec vobis, veſtriſq; fauere volumus, ſed per nos quicquid melius elegerimus, agere conabimur. Cõmemorantes deinde, quã multa & gra uia ipſi ab illis paſſi eſſent: Si, inquiũt, his cõſentire eligitis, tũc liquet, quod nos perdere vultis, & non ſicut pater filios fouere. Inſuper congerentes in D

Minantur detractionẽ obedientiæ.

eos

A eos innumera & horrenda crimina, homicidij, sacrilegij, stupri, perfidiæ, proditionis, & quæ non? quorum testes citant totius Orientis sacerdotes, populos, abbates & monachos. Neque hæc, inquiunt, quæ prædicta sunt, solummodo Athanasio & sequacibus eius irrogamus, sed etiam quod contra regulam egerit, quam nos decreueramus, & cæt. Neminem videlicet à pauciore numero restitui debere, quàm depositum fuisse constaret. Deinde mendacia adhuc super mendacia impudentissime ingerentes: Hæc, inquiunt, atque alia innumerabilia sunt ab eo, suisque sequacibus impudenter perpetrata. Quos excommunicatos communioni (vt audiuimus) contra regulam in contumeliam omnium Orientalium sociastis. Præfato itaque debitæ salutationis officio propter beati Petri honorem impenso postulamus, vt deinceps hinc venientes ad vestras aures non tam facilè admittatis, & cæt. Subscripsere autem in hunc modum: Orantem pro nobis apostolatum vestrum dominus æuo custodiat longiore, amen. Hæc illi ex toto Oriente tam multi episcopi. Imo hæc illud concilium malignantium, qui capto primum omnium imperatore, & subacto sua perfidia, totius imperij viribus toto orbe persequebantur orthodoxos. Ex quibus tanto efficacius colligitur veritatis testimonium, quanto magis constat eosdem ad veritatem euertendam omnibus modis coniurasse. Attamen, velint nolint, tam sua, quàm totius orbis conscientia, communiq; omnium populorum consensu coacti fatentur Romanam ecclesiam, maternam curam gerere totius ecclesiæ, Romanos pontifices agnoscunt vel inuiti, tanquam patres & superiores suos eisdem obedientiam se debere, cum eisdem congregari ipsos oportere, tametsi hæretico inflati spiritu discessionem minitentur, nisi ipsis condescendat: & nihilo minus inter eiusmodi, hinc minas, inde in diuersum trahentem, tam suam ipsorum consciētiam, quàm communem totius orbis consensum, acta sua cum plenaria, vt dicunt, omnium instructione referunt ad apostolicæ sedis iudicium. Et quid tandem factum est? Iulius Romanus pōtifex iudicis suscepta persona, & damnatores & damnatos coram se adesse præcepit, & examinatis vtrinq; accusationum defensionumq; meritis, in hæc verba illis rescripsit:

[Margin: Paternam autoritatē etiā inuiti agnoscūt in Ro. pōtifice.]

[Margin: Petri autoritatem & honorē vel inuiti in Ro. pōtifice sunt reueriti.]

[Margin: Etiā hæreticorū illud cōcilium tandē acta sua retulisse ad apostolicę sedis iudicium.]

B

Iulius sanctæ Romanæ & apostolicæ ecclesiæ episcopus, Eusebio, Theogonio, Theodoro, Berintho & cæteris Orientalibus episcopis: Decuerat vos aduersus sanctam Romanam & apostolicam ecclesiam limate, & non ironice loqui. Quoniam & ipse dominus noster Iesus Christus eam decenter alloquutus, ait: Tu es Petrus, & sup hanc petrā ædificabo ecclesiā meā, & portę inferorū non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & cætera. Habet enim potestatem singulari priuilegio concessam, aperire & claudere ianuam regni cœlestis, & cæt. Itaque si ei detrahere, quæ dominiore sacrata, & desuper exaltata est, non timuistis, nec mirum, si fratribus irrogare iniuriam minime cessatis, vt iam silentio non teguntur, quæ in vestro concilio turbulenter, atque cum tempestate decreta sunt, apparet enim quod tumultuosa indisciplinatione sit veritas oppressa, & cætera. Sed erit opus diuinæ prouidentiæ, quatenus ecōtrario aperta deprehensa possit enarrari, & quicquid illic conuenientes, siue qualibet gratia, odio aut inimicitiarū causa gessistis, funditus repelli. Quapropter cum omni festinatione vos omnes ad huius sanctæ sedis reuerentiam volui concurrere, quatenus gestorum apud nos integritatem per vos ipsos possetis intelligere. Nam nec dubitare vos credo, Athanasium sacræ legis doctorem,

non

non solum à nobis, sed etiam à Nicena synodo veræ fidei cultorem esse com C
probatum, qui defuncto Alexandro mirabili sene, qui Arrij prostrauerat blasphemias, post quinque menses Niceni concilij, Alexandrinorum ecclesiæ suscepit præsulatum. Aduersus quem, eiusque sectatores, multa mendacia contexentes, & nudas calumnias, quasi veras accusationes componentes, nobis multorum malorum causam & caput esse perhibuistis, & non solum apud Aegyptum, sed etiam apud Palestinam, Phœnicen, vicinasque gentes, scriptis vestris illum perturbatorem esse significastis. Qua de re ecclesiasticam regulam sequentes, vos Romæ regulariter ad iudicium die statuta, non sub angusto temporis spacio, vt excusatio locum non inueniret, literis & apocrysarijs nostris euocauimus, illique vocatione suscepta, ad diem præstitutum venere. Sed vos, ne vestris mendacijs caperemini, vestraque calumnia enudaretur, venire distulistis. Nec his machinationibus solummodo contenti estis, sed etiam videntes oues pastoribus desolatas, lupos pro pastoribus super eas posuistis. Decuerat ergo vt ad regularem veniretis conuocationem, qualiter de his & alijs vestris præsumptionibus veram redderetis rationem, & cætera. Quur synodum ad statum ecclesiarum & fratrum in Antiochiam subuertendum, & Niceni magni concilij destructionem fecistis, aut quur nobis inconsultis episcopos in eam conuocastis, ad quam nec Maximus Hierosolymitanus venit, nec nostra interfuit legatio. Canonibus quippe in Nicena synodo iubentibus, non debere præter sententiam Romani pontificis vllo modo concilia celebrari, nec damnari episcopos. Aut quur in prædictorum loco fratrum alios adulteros posuistis, antequam penes nos, aut apocrysarios nostros, eorum causa canonice esset examinata, finemque percepisset rectum. Isti enim, qui ad memoratam regulariter conuenere vocationem, videntes vos ab eadem se D
subtrahere, multa aduersus vos lachrymabilia & doloribus plena referunt, accusantes vos, & dicentes multa se importabilia à vobis esse passos, &c. Super quibus & Aegyptiorum episcopi literis nobis, & missis protestantibus suis, falsa esse quæ contra Athanasium, suosque sectatores machinatur cuncta Arrianorum conspiratio, &c. Vobis itaque venire refugientibus, & ad concilium nostrum toties conuocatis adesse nolentibus: illis autem in sua reclamatione & iusta ratione persistentibus, vestraque cognoscentes crimina & illorum iustam examinantes rationem, omnesque illos concordare Niceno concilio comperientes, & nostris apostolicis iussionibus obtemperantes, visum est nobis & vniuerso concilio, vt nos diuinis præceptis & apostolicis monitis informati (qui pro omnium ecclesiarum statu impigro vigilare debemus affectu) quicquid reprehensioni vsquam inuenitur obnoxium, celeri solicitudine ab arrogantiæ imperitia, aut à præsumptionis vsurpatione reuocemus. Quare tanquam omnium curam gerentes propter sedis nostræ dignitatem, suscepimus eos in communionem, singulisque autoritate huius sanctæ sedis cum suis rebus proprias reddidimus ecclesias. Quoniam huic sanctæ sedi propter prauorum hominum insidias, ipso domino instituente, & sanctis apostolis, eorumque successoribus per singula concilia roborantibus, hoc semper licuit, licebitque domino auxiliante in perpetuū. Quapropter increpando, vobis scribo, quia nō recte tractastis viros inculpatos, & à nobis minime examinatos, de suis ecclesijs communione priuatos pellentes, & ecclesiasticæ disciplinæ iniuriam irrogātes, constitutaque Niceni cōcilij minime seruantes, talia indisciplinate agere non formi-

Citati Romam.

Canon Niceni concilij: Non licere præter sententiā Ro. pōtificis celebrari cōcilia, nec damnari episcopos

Absoluit dānatos à cōcilio & singulis restituit proprias ecclesias, quib' spoliati fuerant.
Apostolicę sedis autoritas.

A formidaſtis. Idcirco quoniam dudum venire vocati renuiſtis, modo ad
XV. Calend. Nouemb. vos iterum regulariter literis miſſiſq; euocamus,
vt coram vobis oſtendamus nos iuſtam in eos protuliſſe ſententiam, & de
cætero talia non eſſe paſſuros, & cæt. Miror autem vos tam audaces eſſe,
& tam impudenter egiſſe, vt terminos & iura beati Petri apoſtolorum Iura beati
principis inuaderetis. Sui enim iuris erat, vt abſque eis ſanctæ ſedis auto- Petri,
ritate nullus deberet, aut concilia celebrare, aut epiſcopos ad ſynodum con
uocare, vel damnare, proprijs ſedibus pellere, aut alios in locum eorum or-
dinare. Quæ omnia vos temerare non timuiſtis. Quid ergo eſt aliud talis
præſumptio, quàm apoſtolorum, eorumq; ſucceſſorum decreta trãſgredi?
Poſt commemoratas deinceps canones eccleſiaſticos & Niceni concilij plu
rimos, quorum omnium illos tranſgreſſores arguit, in illo ſuo concilio ad-
uerſus fratres & coepiſcopos innoxios.

Ideo, inquit, ſummopere mihi (cui vice apoſtolorum principis, vniuer-
ſalis eccleſiæ cura commiſſa eſt) prouidendum eſt auxiliante ipſo ſummo
apoſtolo, ne deinceps talia fiant. Quoniã ideo ſanctæ huic ſedi præfata pri-
uilegia ſpecialiter ſunt conceſſa, tam de congregandis cõcilijs, & iudicijs ac
deſtitutionibus epiſcoporum, quàm & de grauioribus omnibus eccleſiaſti-
cis negocijs, vt ab ea omnes oppreſſi auxilium, & iniuſte damnati reſtitu-
tionem ſumant, & ne talia ab improbis præſumantur abſque vitione, nec
exerceantur abſq; damnatione. Itaq; quoniam non recte egiſtis, quod præ-
dictos fratres calumniati eſtis, dicente domino: Non facies calumniam pro-
ximo tuo, &c. nec recte egiſtis, quod nobis inconſultis concilium celebra-
ſtis, eoſq; ad concilium vocaſtis, & damnare præſumpſiſtis, canonibus quip
B pe iubentibus (vt præmiſſum eſt) nihil ex his abſq; huius ſanctæ ſedis au-
toritate fieri debere. Neque recte egiſtis, quod à nobis ad concilium vocati
venire diſtuliſtis, quod contra eos rationem reddere, vt veſtra erga eos aut
probaretur recta ſententia, aut improbaretur iniuſta, non veniſtis, nec ra-
tionabilem mandaſtis cauſam, vt quid hæc renuiſtis, &c. Manifeſtum eſt
vos reos exiſtere & illos innocentes manere, & vos recte excommunicatos,
illoſq; iuſte liberatos. Hæc ille Iulius.

In quibus clariſſime intelligis, non ſolum confirmationem eius, quam ſu
pra memorauimus, hiſtoriæ, ſed & autoritatem, & ſingulare cathedræ Pe-
tri priuilegium, non ſolum verbo adſtruunt, ſed etiam re ipſa & opere eui
dentiſſime comprobant: Vni commiſſam curam totius Chriſti familiæ &
domus eccleſiaſticæ, vni omnibus in eadem ſua officia præſcribere, ab om-
nibus eorum rationes exigere. Epiſcoporum, omniumq; grauiorum eccle
ſiaſticorum negociorum iudicia ac determinationem vnius referuari defi-
nitioni & arbitrio. Sine eius autoritate celebrari non licere epiſcopales con-
uentus & concilia, niſi ordinaria. Quæ alioqui conſpirationes magis forent
quàm concilia, de quibus proximo libro agemus prolixius & accuratius.

Nec eſt, quod forte exiſtimes, verbotenus hæc geſta à Iulio. Siquidem Iulij pro
eius iudiciũ de Athanaſio, cæteriſq; illis, q̃s aduerſus totius Orientis iudici- Athanaſio
um reſtituit epiſcopis, abſq; vlla hæſitatione aut cõtradictione amplexa eſt & reliqs,
& ſequuta vniuerſa orthodoxa eccleſia, eiſdem receptis in ſedes priſtinas, & contra
& eiectis, quos Orientales illi in locum eorundem ſuperordinauerant. Illos autores il
inſuper autores dicti concilij, & iniuſtæ damnationis fratrum, ab eodem lius ſyno-
excommunicatos, vniuerſa Chriſti orthodoxa eccleſia, & tũc, & deinceps dalis iudi
pro excommunicatis habuit. cij, vni-
uerſam ec
cleſiam ſe
quutã iu-
dicium.

Et

Et quamuis Nicomediensis ille Eusebius, illius Arrianæ (quæ tunc orbem, & præcipue Orientem vniuersum concutiebat) signifer factionis, et caput memorati concilij, quæ de Athanasio decreuerat Iulius, vt habet ille Socrates, non occurrit agnoscere, hoc ipsum non propterea factum idē affirmat, quasi autoritatem & iudicium eius adhuc pergeret contemnere, sed quia continuo post celebratum illud concilium, ante finem iudicij Romani pontificis, morte pręuentus fuerat. Itaq; & Constantinopolitani, & Alexandrini, & reliquæ per Orientem ecclesiæ, iuxta Iulij sententiam continuo receperunt suos quæq; episcopos. Qua de re Socrates ille his verbis perhibet testimonium. C

Hist. Tri. li. III. ca. XII. Hic vide illos ipsos hęreticos vel coactos totius orbis cōsensu, se iudiciaq; sua submisisse iudicio Rom. pōtificis. Dānari autores illegitimæ synodi pœnitentiæ libellos offerunt Ro. pontifici.

Eusebius autem legationem misit ad Iulium Romanæ vrbis episcopū, rogans vt contra Athanasium iudex esset. Sed quæ de Athanasio decreuerat Iulius, Eusebius non occurrit, vt cognosceret. Quia dum paucum tē pus vixisset post concilium, vita priuatus est. Quapropter Constantinopolitæ Paulum rursus in ecclesiam introduxerunt, &c. Sed & Vrsatius & Valens hæretici postea libellum pœnitentiæ Iulio offerentes & consentientes ὁμουσίου verbo, communicare meruerunt. Hactenus Socrates.

G. XV. Ro. pōtifex omniū pastor & iudex.

Sozomenus vero eidem historiæ his verbis perhibet testimonium. Igitur Athanasius, inquit, relinquens Alexandriam, Romā profectus est. Cōtigit aūt eodem tempore etiam Paulum Constantinopolitanum pontificem illuc vna cōcurrere, & Marcellum Ancyræ, Asclepamq; Gazæ, qui dū Arrianis esset aduersus, calūniam passus ab his, quasi subuertisset altare, damnatus est. Pro quo Gazeorum ecclesia Quinciano committitur. Lucianus autem Hadrianopolites episcopus, ob aliam accusationem ab ecclesia sua priuatus, degebat in vrbe Roma. Cognoscens ergo Romanus episcopus crimina singulorum, & omnes Niceno concilio concordare comperiens, eos in cōmunionem suscepit, tanquam omnium curam gerens, propter sedis propriæ dignitatē, singulisq; reddidit suas ecclesias, & Orientalibus scripsit episcopis, eos culpans, quod non recte tractassent viros inculpabiles, de suis ecclesijs eos expellentes, & quod constitutiones Niceni concilij minime obseruarent. Quorum paucos ad certam diem sibimet abesse præcepit, vt coram eis ostēderet, iustum se super illis protulisse decretum. Et deinceps non se passurum interminatus est, nisi ab huiusmodi turbis & nouitate cessarent. Et ille quidem hæc scripsit. Athanasius autem & Paulus epistolas Iulij Orientalibus episcopis miserunt, & singuli eorum suas sedes adepti sunt. Hæc ille Sozomenus, etiam Græcus autor. D

Athanasius & Paulus ad literas Iulij suas receperūt ecclesias. Hæc perpendāt hostes autoritatis sedis apostolicę

Hęc si legerent ac diligenter perpenderent illi, quos non pudet affirmare, nuper & à recenti pene memoria cœpisse primatum Romanę ecclesiæ super alias, puderet credo illos crassissimæ suæ ignorantiæ & impudentissimæ imprudentiæ. Nam gesta sunt hæc ante annos mille ducentos, aut eo circiter. In quibus clarissime intellexisti, magis recognitam fuisse eo tempore autoritatem Romanorum pontificum in Alexandria, Constantinopoli, vniuersa deniq; toto orbe ecclesia, quam nunc in vno hoc, qui restat, orbis angulo Germania, Gallia, Hispania. Ab eius autoritate dependisse statum vniuersæ domus & familiæ ecclesiasticæ, episcoporū vt confirmationes, ita & depositiones & iudicia. Vtq; inferorum portæ, vt impiorum & malignātium concilia, vt totius pene Orientis conspiratio, aduersus eius autoritatē præualere non potuerit.

A Idem demonstrare ex Agapeti Romani pontificis, & Anthemij alijsq; certissimæ fidei historijs. Cap. XII.

TAmetsi vniuersa illa primitiuæ ecclesiæ historia, perpetuum, constantissimumq; testimonium perhibeat autoritati sedis apostolicæ, & Romanorum pontificum, velut ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum super vniuersam ecclesiam: tamen in conflictibus & controuersijs ecclesiasticis ea semper magis enituit, quemadmodum nunc de Iulio intellexisti & Antiocheno illo concilio. Itaq; etiam Agapeti & Anthemij opportunum videtur hic explicare tragœdiam: siquidem & eius exitus euidentissime demonstrabit, q̃ eo seculo toto orbe Christiano ab vnius Romani pontificis iudicio suspensus fuerit orthodoxus populus, vtq; illos solos etiam in extremo Oriente pro episcopis recognouerit, quos huius sedis probauerat & firmauerat autoritas. Cũ Anthemius ille Trapezuntinus ante episcopus, fauore Iustiniani imperatoris & Theodoræ Augustæ, deserta ante ecclesia sua, contra ecclesiasticos canones irrepsisset in Constantinopolitanam ecclesiam tunc vacantem per mortẽ beati Epiphanij, eoq; illicito suo ambitu, insuper quoniam communicabat Seuero Antiocheno episcopo & Zoaro monacho, Euticianæ nuper dãnatæ perfidiæ sectatoribus, haud leuiter perturbaret statum Orientalis ecclesiæ, confugerunt totius pene Orientis orthodoxi, episcopi, presbyteri & clerici ad caput hierarchię ecclesiasticæ, Agapeto Romano pontifici supplices literas dirigẽtes, vt sui memor officij illud scandalum tolleret ab ecclesia, & apostolicæ seueritatis gladium distringeret in euersores ecclesiasticorum canonum, scriptas in hæc verba: Domino per omnia sanctissimo & beatissimo patri patrum, archiepiscopo Romanorum & patriarchæ Agapeto, episcopi Orientalis diœcesis, B & hi qui sunt sub sanctis locis Christi dei nostri, nec non ambasiatores & cęteri clerici in hac regia vrbe congregati.

Episcoporũ & cleri Oriẽtis literę supplices ad Agapetum Ro. pontificem contra Anthemiũ, Seuerũ & Petrũ

Ex quo Christus deus noster, pro debitis beato Petro præmijs, propter ipsum in omni tempore, cum vera fiducia, sua inuisibili virtute diuulgatam confessionem supra venerabile caput vestrum requiescere fecit, cum sedem apostolicam vobis pater beatissime commisit, & firmauit super firmam petram pedes vestros, & direxit gressus vestros, implens os nostrum cantico nouo, hymno deo nostro, secundum Psalmodicum eloquium: clarificatiã spiritali splendore vestro, per quem, tanquàm lucerna resplendens super candelabro sancto, caliginem eorum, qui in tenebris sedent, & cæcos illuminasti, & oculos mentis eorum aperuisti, &c. Cumq; nunc sit tempus acceptabile, clamamus: adiuua nos, &c. & stude longe expellere illum pollutum & abdicatum Seuerum, qui anathematibus scriptis ab apostolica sede vestra, & à tantis pontificibus, & in cœlo ab angelis electis iam condemnatus est. Qui secundum euangelicam & diuinam vocem, cum iniquo & facinoroso alio Petro suo discipulo, appellationem propriam vsq; nunc mentiri non erubuit, &c. tollite à nobis cito malos, offerte consuetum sacrificiũ hoc deo & saluatori, pro conseruanda nobis bona defensione in futuro tremendo iudicio, liberate nos ab omni timore & hæretica fluctuatione, ecclesiasticum statũ conseruate, &c. Iustissimo imperatori nostro, pias ac iustas sententias contra ipsos prius ab apostolica sede vestra prolatas, rursus exponendo, & statuendo per illas impia scripta igni tradere: & habẽtes, in publicum prodere, iuxta imitationẽ eorũ, qui zelãt possidere Manichęa & illa impia Nestorij, & Euticetis insensati, & Dioscori patris & protectoris eorũ. Sic enim

Hęc notẽt ac diligenter ponderent: Quęnã illi totius Oriẽtis episcopi contendãt ab vno Ro. pontifice.

euacuabitur omnis expectatio his, qui frustra sperant in eos. Rogamus etiam sanctum & perfectum finem imponere diuinæ vestræ sententiæ contra Anthemium, paternis vestris sanctionibus contrauenientem, vt omne de medio extinguatur scandalum à paruulis in dominum credentibus, & optatam vocem audietis ab omnibus nobis. Custodiat dominus sedem vestram tanquam dies seculi, qui Petri imitator & successor existens, nos à tribulatione saluastis, atque eos, qui nos odiunt, confudistis. C

Hæc illi totius Orientis orthodoxi sacerdotes & clerici. Quos vides non ignorare, cui totius cura sit commissa ecclesiæ, ad cuius autoritatem pertineat, de eadem scandala tollere, efferentes se aduersus sanctorum canonum autoritatem, sua autoritate deijcere, hæreticos exterminare. Qui etiam aduersus Anthemium eidem Agapeto specialem miserũt accusationis libellum, qui & in acta quintæ vniuersalis synodi relatus legitur. In quo ipsum adiurant, vt sequens eorum exemplum, qui ante se claruerunt in sede apostolica, faceret & ipse contra inualescentes aduersus autoritatem sanctorum canonum, quod beatus Celestinus fecit aduersus Nestorium, nempe vt illi assignaret ac præfigeret tempus, intra quod nisi apostolicæ sedi ac suæ beatitudini libellum sanę fidei suę porrigeret, & ab hæretico morbo se liberaret, cæteraque iussa ipsius omnia peragerets, definiret ipsum alienum esse ab omni pontificali dignitate & efficacia, & sortem accepisse cum eis, quibus communicabat, hæreticis.

Agapetus Ro. pontifex Seuerũ Antiochenũ episcopũ vna cũ Zoaro monacho anathemati subiectos abiecit de ecclesia & Anthemiũ de Cõstãtinopolitana sede deposuit.

Ad quorum supplicationes sanctus pontifex commisse sibi vniuersalis ecclesiæ, & ouilis Christi curę non defuit, sed Seuerum illum Antiochenũ episcopum, qui Euticianam hæresim palam & notorie asserebat vna cum Zoaro monacho, anathematis mucrone confossos abiecit ab ecclesia. Anthemium autem de Constantinopolitana sede, in quam illicito ambitu aduersus canones irrepserat, deposuit. Insuper & terminum illi præfixit purgationis canonicæ, intra quem nisi coram se comparens, omni se expurgasset suspicione, qua laborabat, prauitatis hæreticæ, non solum ab omni pontificali dignitate, sed etiam à Christiano nomine habendus foret alienus, sortemque accepturus cum his, quibus communicauerat, hæreticis. Hæc in hunc modum gesta fuisse, libro sexto huius, ex actis quintæ synodi clarissime intelliges. D

Post hæc, cum idem pontifex Constantinopolim profectus componendæ pacis gratia inter Theodatum Gothorum regem, & Iustinianum Cæsarem, nullo non honoris genere ab eodem exciperetur, impetrassetque ex sententia, quæ volebat omnia, vicissimque instaret imperator (qui Anthemio fauebat plurimum, vt quem ad Constantinopolitanam sedem euexerat) & importunis minis, ac pene violentis precibus sollicitaret & perurgeret sanctum pontificem, vt illum à se damnatum in communionem rursus reciperet, & in Constantinopolitana confirmaret ecclesia, etiam minis interiectis, ni optemperaret, tandem Agapetus ille vim imperialis solicitationis amplius non ferens, & liberiore vtens constantia: Ego, inquit, ad Iustinianum Christianissimũ imperatorẽ me venire putaui, sed Diocletianũ inuenio. Qua responsi libertate, & tanti pontificis autoritate permotus imperator, Anthemium vna cum suis erroribus execratus, & pontificiæ damnationis executor factus, relegauit. In cuius locum venerabilem Menam sanctus pontifex consecrauit episcopum, qua de re ad Petrum Hierosolymitanum episcopum, & qui secum congregati fuerant, scribit idẽ in hæc

ver

A verba; Dilecto fratri Petro Agapetus.

Agapeti ad Petrũ Hierosolymitanũ episcopum epistola testis prædictæ historiæ.

Voluissemus quidem fratres dilecti propter cõiunctionem nostræ charitatis, omnes domini sacerdotes, iuxta apostolicam traditionem irreprehensibiles esse, & neminem, aut per gratiam, aut per metum ab ecclesiasticis canonibus declinare. Sed quoniam multa multoties subsequuntur, quæ pœnitudinem parere possunt, & dei misericordia delicta peccatorum vincit, & idcirco differtur pœna, vt reformatio locũ inuenire possit, monere necessarium iudicauimus præuaricatores, vt præcepta de cætero impræuaricata custodiantur. Oportebat autem & vestrã charitatem, memorem paternarum traditionum, neminem permittere prohibita facere: sed si quis audax appareret, tota virtute resistere. Quum itaque peruenimus ad comitatũ serenissimi imperatoris filij nostri, inuenimus Cõstantinopolitanæ ecclesiæ sedem, contra omnem canonum honestatem ab Anthemio Trapezandarum episcopo inconuenienter vsurpatam. Cuius animam non solum secundũ istam partem, sed quod maius est, in confessione veræ fidei à perditione reducere desiderauimus. Sed Euticetis errori insistens, ad viam veritatis redire contempsit. Vnde cum istius in fide pœnitentiam isto modo frustra expectaremus, neque sacro, neque catholico nomine dignum esse sentẽtiauimus, donec omnia à patribus tradita, per quæ veræ religionis fides & disciplina custoditur, secundum congruentem satisfactionem susceperit, &c. Constantinopolitanæ vero sedis iniuriam, apostolica autoritate, & adiutorio pijssimi imperatoris emendauimus. Admodum quidem mirati sumus, quod istud opus aperte contrarium decretis patrum, vestra fraternitas non solum ad noticiam nostram adducere neglexit, sed etiam reprehensibili consensu confirmauit. Sed regratiamur deo (cuius spiritu mala ad melius vt plurimum
B vertuntur) vt paruæ trangressiones ad vtilitatem & occasionem magni fierent gaudij. Hoc autem pro excitanda vestræ conspiritualitatis lætitia significo, quod Menam fratrem & coepiscopum nostrum virum multis laudum modis ornatum prędicta Constantinopolitana ecclesia suscepit episcopum, &c. Cuius & hoc dignitati accedere credimus, quod à temporibus beati Petri apostoli, nullum alium vnquam Orientalis ecclesia suscepit episcopum manibus nostræ sedis ordinatum, &c. Hæc beati Agapeti epistola in actis etiam quintæ synodi relata legitur. In quibus nunquid non audis ecclesiasticæ hierarchiæ principẽ & vindicẽ, exactoremque ecclesiasticorũ canonũ, quique autoritate sua deiecit omnem altitudinẽ aduersus eosdem se efferentem?

Sed cum Theodora Augusta iam dudum capta artibus & impietate illius damnati Anthemij, ordinatum in eius locum venerabilem Menam persequeretur implacabili odio, mortuo Agapeto quid non egit & scriptis & nuncijs apud eius successorem Siluerium, vt illo pulso à Constantinopolitana sede reuocaretur Anthemius? Cui cum ille respondisset, nunquàm se reuocaturum hominem hæreticum, iamdudum condemnatum eius impietatis, accensa illa furore fœmineo, & agitata illo spiritu, qui hæreses & schismata seminat, contra sanctum pontificem, iussit Belisario, vt subordinata quacunque aduersus illum calumnia, quoquo prætextu, quoq̃ relegaretur in exilið. Itaque submissis falsis testibus qui dicerent sibi constare, coniurasse illum cum Gothis aduersus imperatorem, illisque proditurum vrbem, deportatus est in Pontianas insulas: quamuis nõ dubitaret Belisarius, nec ignoraret subornatam esse calumniam. Quæ illi multarum calamitatum, in quę post incidit diuino iudicio, causa fuisse creditur.

Siluerius deportatur in exiliũ.

Sed cum neque sic voti compos illa fieret, sanctissimo pontifice fortiter C ferente exilium, eo mortuo modis omnibus studebat, vt in eius locum eligeretur Vigilius, etiam vi apud clerum & P.R. interposita, qui sub Silverio apocrysarium agens Rom. ecclesiæ apud Cæsarem Constantinopoli promiserat Augustæ, si eius studio & opera designaretur successor Silverio, se illam voti compotem facturum. Cum hoc iam promoto ad culmen sedis apostolicæ agit, velut ex pacto, vt abiecto Mena, in sedem Constantinopolitanam restituat Anthemium. Sed iam factus Rom. pótifex, quamuis malis artibus, tamen illius cathedræ non est destitutus priuilegio, sed sanioris sententiæ effectus, rescripsit Augustæ, dolere se, si quid male & insipienter illi addixisset. Nunc vero Petri successorem, & Christi vicarium quamuis indignum agens, committere se non posse, vt hominem hæreticum per suos prædecessores damnatum restituat, sed malle se omnia potius perpeti. Qua de causa aliquanto post aduocatum ad se Constantinopolim, & omni honoris genere à Iustiniano exceptum (qui illi honoris causa cum magno comitatu extra vrbem factus est obuiam) cum rursus & precibus & minis fatigaret, vt præstaret promissum, & Anthemium restitueret, constantissime recusantem, affectum ante multis iniurijs, tandem deportari fecit vna cum clero suo, qui Roma secũ venerat, in Proconissum, Gipsumque insulas, vbi permansit vsq; ad Theodoræ obitum, postmodum restitutus ad preces Romani cleri & Narsetis. Nec vnquam iniuriarum aut exilij tædio deflecti se passus est ad impia Augustæ vota ac desideria. Vt clarissime intelligas, hanc apostolicæ sedis petram perstitisse semper immobilem, ad confirmandos toto orbe Christianos fratres, omnemq; altitudinem sese extollentem aduersus Deum, aduersus orthodoxam fidem, aduersus sanctorum patrum atque apostolicos canones deijciendam.

Inflexibilis iudicio rũ apostolicæ sedis æquitas.

Sed quò tandem, à quo tantopere efflagitabat illa Augusta reduci Anthe D mium? nunquid non Constantinopolim? nunquid ab alio quàm à Ro. pontifice? Cur quæso non poterant ipsi sua illa imperiali potestate, in imperialis residentiæ vrbem absq; Romani consensu pótificis reducere Anthemium & Menam expellere, cui aduersabantur tãtopere, nisi ad vnius autoritatem Ro. pótificis ista pertinere recognouisset orbis vniuersus? nisi toto orbe orthodoxus populus his in rebus suspensus fuisset ab vnius Romani pontificis iudicio? Et nunquid aduersus illius sedis autoritatem aliquando reductus est Anthemius, expulso Mena, quem in illius locum ordinauerat Ro. pontifex? Nec dum pudebit impudentissimos illos dicere, Romanorũ pontificum tyrannide non ita nuper natam huius sedis autoritatem & primatum super alias ecclesias? Quem fuisse ab initio, ab ipso deo institutum, non hominibus, tantoq; semper viguisse magis, quanto plus viguit Christiana religio, iam toties, tot historiarum, tot taliumq; scriptorum, qui in illa floren te adhuc, & vere Christiana floruerunt ecclesia, irrefragabili testimonio demonstrauimus. In qua audisti & adhuc audies, quoties vnus Ro. pontifex, & quanta cum libertate, in omnium aliarum sedium principalium antistites, Alexandrinum, Antiochenum, Constantinopolitanum, cæterosq; suæ autoritatis potestatem exercuit. Vtq; aut præuaricantes à regula orthodoxæ fidei Romanæ ecclesiæ (in qua intemeratam semper permanere eandẽ, conseruariq; apostolicam illã traditionẽ, synceram & integrã, supra euidens fecimus) aut cõtra canonũ autoritatẽ se efferẽtes, sua illa principali autoritate, aut resipiscere coegerit, aut deploratos abiecerit è sedibus illis suis, omniq;

Hęc notẽt, & diligenter ponderẽt, vt cõfundãtur hostes autoritatis sedis apostolicæ.

Christia-

A Christiana ecclesia, in deiectorum locum substitutis alijs. Et hæc, non vi vel la, aut tyrannide, sed verbo solo, at tam potenti, tantęq; autoritatis, vt præualuerit aduersus sæua violentissimorum tyrannorum arma, aduersus superbissimorum ac potentissimorum imperatorum imperia, etiam in ipsa imperialis residentię sede Constantinopoli: breuiter, aduersus quam inferorum portæ præualere non potuerunt.

Efficaciæ autoritatis Ro. pōtificis in Christiana ecclesia

Dioscorus Alexandrinus antistes, vna cum tot secum congregatis episcopis in secunda illa Ephesina synodo testes sunt, quanta aduersus ipsos, & quam efficax viguerit vnius Romani pōtificis beati Leonis autoritas, quæ sola orthodoxam veritatem aduersus impium, quamuis generale cōcilium tutata est, & impietatis autorem Dioscorum abiecit, non solum à sede Alexādrina, sed ab vniuersa Christi ecclesia. Cuius libro proximo magis explicatam audies tragœdiam.

Testis Dioscor⁹ Alexandrinus, & vniuersa Ephesina II synodus.

Aduersus Anatholiū beati illius Flauiani in Constātinopolitana ecclesia successorem, cum non recte incederet ad veritatem euangelij, idem Leo, quàm libera autoritate vsus fuerit: (Ne, inquit, ad negligentiam rectoris referatur, si quisquam in ecclesia catholica ea prędicare præsumeret, quæ hæreticorum sensibus conuenirent) vt coegerit ad suum præscriptum ordinare Constantinopolitanam ecclesiam. Insuper & pœnitere de illicito ambitu primatus suæ sedis post Romanam ecclesiā, quo tentauerat & in assensum inclinauerat Chalcedonensem synodum, ex eiusdem epistolis libro proximo clarius intelliges. Quem etiam, ita eius exigētibus excessibus, aliorumque ædificatione & exemplo, à sua & catholicæ ecclesiæ communione separauit ad tempus, vsque ad satisfactionem congruam. Qua intercedente etiam ac spondente pro eodem Martiano imperatore reconciliari obtinuit, ea tamen adiecta lege, vt retractatis ordinationibus quas de Andrea & Euphrate in sua ecclesia fecerat, eandem vniuersam ad præscriptam sibi regulā ordinaret. Testis est epistola eius XLV. ad præfatū Anatholium.

Testis & Anatholi⁹ Cōstantinopolitanus epus.

B

Aduersum B. Ioannem cognomento Chrysostomum, B. Paulinum & Euagrium, conspirauit Orientalium episcoporum pars maxima, qui in vnum synodice conuenientes, eosdem damnationis perculere sententia, quam tanquam probatam contra autoritatem sedis apostolicæ, insuper & iniquam vnius B. Innocentij retractauit autoritas, & autores iniquæ sententiæ, ecclesiasticæ censuræ excommunicationiq; subiecit. Inter quos Alexander Antiochenus patriarcha, per condignam satisfactionem, missa solenni legatione ex medio Oriente ad Innocentium reconciliari meruit. Pro Attico autem Constantinopolitano, ante dignam ad eiusdem Innocentij arbitrium satisfactionem, à Maximiano apostolicæ sedis in Oriente legato frustra intercessum est.

De Alexandro autem & Antiochena ecclesia, in hæc verba scribit ad Bonifacium presbyterum: Ecclesia Antiochena, quam prius quàm ad vrbem perueniret Romam, beatus apostolus Petrus sua præsentia illustrauit, velut germana ecclesiæ Romanæ, diu se ab eadem alienam esse passa non est. Nam missis legatis ita pacem postulauit & meruit, vt Euagrianos suis ordinibus ac locis intemerata ordinatione quam acceperant à memorato susciperet, & Ioannis sanctę memoriæ, vel clericos vel laicos, in vnum colligeret atq; congregaret. Permittens ipsius episcopus, frater meus Alexander, vt si quis forte à nobis, vel aliunde posterioris ordinationis ad eosdem venerit, se sine controuersia recepturum, ac nomen episcopi memorati, inter

quiescētes episcopos recitaturum. Cui rei nos noueris tradidisse manus, fra- C
ter charissime, & eos in nostra viscera recepisse. Ne diu membra quę requi
sierant sanitatem, ab vnitate corporis haberentur aliena, &c.

De Attico autem Constantinopolitano idem respondet Maximiano, se mirari, quod pro eius cōmunione intercesserit. Communio enim, inquit, suspensa restituitur demonstranti causas, quibus id acciderat, iam esse deter sas, & profitenti conditiones pacis impletas. Quod neq; apud vos, neq; apud nos Atticus, missis aliquibus suorum vel dicere voluit, vel demōstrare com pletum: quemadmodum Antiochenę ecclesiæ frater & coepiscopus noster Alexander, digna legatione prosecutus est & probauit, &c. vniuersa quæ apud Antiochiam fieri debuerint, fuisse cōpleta. Quorū amplexati pacem, vtiq; fidem fecimus, & magno tramite eandem, quam præstolaris, ostendi musiſi modo, quæ discussa sunt & completa ab alijs, etiam ipsi pro suo loco fecisse, vel compleuisse aliquando mōstrauerint, communionemq;, vt isti, legatione solēniter destinata, sibi rogauerint redhiberi. Expectamus ergo & professionem memorati, de completis omnibus conditionibus, quas diuersis temporibus ediximus, & petitionem communionis, vt recte & petenti & probanti se eandem mereri, reddamus frater charissime, &c. Hæc Innocentius. Qui etiam ad Atticum Beroæ episcopum reconciliari perentē, præscribit conditiones, quibus impletis, recipi in communionem possit.

Vides ignorantissime & impudētissime, quàm nuper Romana ecclesia absq; vlla controuersia primatum obtinuerit super omnes totius orbis ecclesias? Nam hæc ante annos vndecies centenos gesta sunt.

Ex Acatij Constantinopolitani antistitis sub Simplicio Romano pontifice excitata tragœdia idem euidentissime demonstrare Cap. XIII. D

Ostēditur ipsa rei euidentia, necessitas autoritatis, & singularis p̄rogatiuæ sedis apostolicæ at que eius præsidis.

QVod supra ex ipsa primum ratione societatis ecclesiasticæ demōstratum est esse necessarium, quod confirmatum ex vmbra & figura tabernaculi veteris, quod insuper diligentissime ordinatum ac institutum demonstrauimus à Christo, videlicet vt sub vno præside & monarcha gubernaretur vniuersa Christi ecclesia, in qua tanta illi esset autoritas, qua ordines omnes inferiores, ecclesiamque vniuersam, in vnitate & officio continere, & in finem suum dirigere posset, ipsa nunc rei euidentia comprobare incepimus. Quo enim pacto inter illos turbines & procellas, sub quibus omnes aliquando omnium sedium antistites hæretica peruasit contagio, tota penè ab imis vsq; fundamentis quassata, concussaque ab hæreticis orthodoxa subsistere potuisset ecclesia, nisi fundata fuisset super illam petram, singulari dei beneficio immobilem, quę terrarum orbe reluctante (vt illius Chrysostomi verbis dicam) adamantis naturam infirmitate superaret? Quæ apostolicæ illius traditionis (quam successione tantum episcoporum continua, non autem scripto nos accepisse supra demonstratum est) peruenire ad nos potuisset synceritas, alias ecclesias vniuersas toties occupantibus hæreticis episcopis? Quis ordo, quæ facies, quis vigor ecclesiasticę hierarchię, inter illos episcoporum toto orbe, sine modo aduersus sese tumultuantium conflictus? inter illas improborū ambitiones, omnibus sibi passim vēdicātibus oīa, nisi vna hęc sedes apostolica cōseruata fuisset singulari illo, q̄d supra adstruximus, priuilegio? Cuius, vt semper p̄mansit fides integra ad cōfirmandos toto orbe Christi fideles in fide, ita viguit autoritas ad omnem altitudinē sese extollentem aduersus orthodoxam fidem, aduersus apostolicos, ecclesiasticosque canones deijci-

A deijciendam. Quæ quàm fuerit vehemens & efficax in orbem vniuersum, nonaginta illi totius pene Orientis episcopi, quos aduersus Athanasium Alexandrinum, Paulum Constantinopolitanum, cæterosq; quos au dijti supe rius orthodoxos episcopos conspirantes coercuit vnus Iulius. Nec minus Dioscorus Alexandrinus antistes, vna cum tot secum congregatis in II. illa Ephesina vniuersali synodo episcopis, quos non recte incedentes ad verita tem euangelij vnius Leonis compescuit autoritas, Anatolius quoq; Constan stantinopolitanus, Anthemius Trapezuntinus Constantinopolitanæ sedis vsurpator, Petrus Antiochenus (quos sedibus illis deturbauit Agapet9) Atticus præterea & Alexander, earundem sedium antistites, quos humiliauit, & resipiscere coegit Innocentius, alijq; quàm plurimi, quos post audies, documento sunt, & euidenti testimonio.

Simplicij Romani pontificis haud est ignota historia, vt in Timotheum Alexandrinum sectatorem Dioscori, qui trucidato per hæreticos B. Proterio, quem in eiusdem Dioscori locum ordinauerat Chalcedoneñ. synodus, & confirmauerat beatissimi Leonis autoritas, Alexandrinam inuaserat ecclesiam, & Petrum eius diaconum, anathematis protulerit sententiam. Instantibus altero Timotheo, qui ab orthodoxis canonice electus erat successor Proterio, & Acatio Constantinopolitano, cui vices suas per Oriẽtem commiserat. Quibus damnatis, & per Leonem imperatorem apostolicæ sedis sententiæ executorem relegatis, cum post mortuo eodem, & Basilisco inuadente imperium, per occasionem turbatæ reipublicæ, illi reuersi ab exilio Alexandrinam rursus inuasissent ecclesiam, expulso inde Timotheo orthodoxo & legitimo episcopo, haud longe post sublatus ẽ Timotheus illeinuasor hæreticus, & Petrus eius diaconus & impietatis socius inuadit ecclesiam. At Zenone mox recuperante legitimum imperium & ordinata repub. deturbato illo Petro è sede, quam contra ius & fas occupauerat, in eandem restitutus est Timotheus ille orthodoxus & legitimus episcopus. Huic historiæ testimonium perhibet præfati Acatij Constantinopolitani ad Simplicium epistola quam scribit in hæc verba:

Leo impa tor velut sententiæ apŝicæ sedis executor, relegat damnatos.

B

Sollicitudinem omnium ecclesiarum circumferentes, nos indesinenter hortamini, quamuis sponte vigilantes & præcurrentes, sed vos diuino zelo sollicitos demonstratis, statum Alexandrinæ ecclesiæ certius requirentes, vt pro paternis canonibus suscipiatis laborem, pijssimo stillantes sudore pro his, sicut semper est approbatum. Sed Christus deus noster, qui diligentibus se in bonum cooperatur, nostris cogitationibus insidens, & vnam nobis in his mentem, & eandem gloriam esse cognoscens, omnem victori am ipse perfecit, consortes nos cum tranquillissimo principe faciens. Et Timotheum quidem decessorem spirantem procellas, & ecclesiasticam tranquillitatem (sicut apparuit) conturbantem, vitæ subtraxit humanæ, dicens ei: Tace & obmutesce. Petrum quoq;, qui ab Alexandria more similis pro cellæ surrexerat, dissipauit, atq; in æternam fugam sancto spiritu flante cõuertit vnum ex his, qui olim damnati fuerant, &c. Qui Petrus, noctis existens filius, & operum diei lucentium alienus apparens, omnino tenebras ad latrocinium suum congruas peragendum inueniens, media nocte, adhuc iacente cadauere illius, qui paternos canones subuerterat, insepulto, subripuit in sedem, & episcopalem cathedram temerarius vastator inuasit vno & solo pręsente & eo, qui consors illius insistebat insaniæ, qui nusquam penitus postea comparuit, Timotheus autem, qui Dauidicæ mansuetudi-

C

nis exemplo subditur, & vsq; in finem patiens, potestati propriæ restitutus à Christo, propriæ sedis honore lætatur, &c. Hæc ille Acatius præfatæ historiæ euidens testimonium perhibens. Quæ etiam magis confirmabitur ex sequentibus vniuersis.

Sed cum idem Acatius delegata sibi in illis regionibus autoritate sedis apostolicæ aliquantopost abuti inciperet ad suam stabiliendam tyrannidem, multorum magnorumq; deinceps motuum, perturbationumq; autor fuit in ecclesia.

Siquidem mortuo deinde illo Timotheo Alexandrino episcopo successore beati Proterij, cum orthodoxus populus in eius locum Ioannem elegisset episcopum, contra quantum potuit, restitit Acatius, qui Zenonem suis artibus iam sibi deuinxerat, & illum nuper damnatum apostolicæ sedis autoritate Petrum, iamdudum reuocari curauerat ab exilio, quem imperiali fauore omnibus modis reducere studebat in Alexandrinam, quam nuper inuaserat, ecclesiam, credulo nimis imperatori persuadens, non recte nuper damnatum à sede apostolica.

Impator Zeno cõfirmationem Ioãnis electi Alexandrini apd' Simpliciũ frustra impedire conatus est.

Itaque cum pro confirmatione à sede apostolica obtinenda mitteret Ioannes electus ab orthodoxo populo, suæ electionis synodicam ad Simplicium, simul superuenit Vrbanus Subadiuua, sacra principis ad Simplicium deferens, vt ab episcopi illius se confirmatione suspenderet. Sed quia etiam de restituendo Petro in eisdem literis facta est mentio, nihil cunctatus pontifex, canonicam Ioannis episcopi electionem sine mora confirmauit, nec ob imperialem gratiam quicquam de suo fastigio deflexit autoritas pontificia. Vnde offensus quidem est imperator, incentore illo Acatio: attamen imperiali illa indignatione nihil obstante, Ioannes ille electus & confirmatus à sede apostolica, Alexandrinam obtinuit ecclesiam, & in eadem multis annis præsedit. D

Mortuo deinde Simplicio, Felix secundus, eius in apostolica sede successor, etiam in Acatium damnationis protulit sententiam, quod damnato illi apostolica autoritate Petro, cuius idem ipse procurator fuerat, absq; eiusdem sedis communicaueratiudicio.

Sed cum Zeno imperator apud Felicem pro eodem instantissime intercederet, fidem ei faciens, illum pœnitere, & in eius futurum arbitrio, victus imperatoris precibus Messenum & Vitalem eo transmisit episcopos, vt cognita illius congrua satisfactione & pœnitẽtia, ecclesiasticæ eum cõmunioni restituerẽt, & damnatum olim Petrum prorsus abij erẽt & expellerẽt ab ecclesia. Qui profecti, & Heracleam ingressi, nihil egere ex pontificis sententia: sed partim adducti metu, partim corrupti muneribus, damnatis excommunicatisq; à sede apostolica communicarunt. Quapropter etiam aduersus hos merito indignatus, ipsos quoq; vt præuaricatores & simoniacos de Ecclesiastico gradu deiecit, & suspendit à cõmunione fidelium.

Corrupti legati dãnatis communicãt. Dãnati etiam legati, vt puaricatores & simoniaci

Horum ita gestorum, si historiæ non satis credis, fidem indubiam facit, eiusdem Felicis ad Acatium epistola, damnationis eius sententiam continens, in hæc verba:

Felix episcopus sanctæ ecclesiæ catholicæ vrbis Romæ Acatio.

Multarum transgressionum reperiris obnoxius, & in venerabilis concilij Niceni contumelia sæpe versatus alienarum tibi prouinciarum iura temerariæ vendicasti, hæreticos & peruersores, & ab hæreticis ordinatos, quos ipse damnaueras, atq; ab apostolica sede petisti damnari, non modo com-

A communioni tuæ recipiendos putasti, verumetiam alijs ecclesijs (quod nec de catholicis fieri poterat) præsidere fecisti, atque etiam honoribus, quos non merebantur, auxisti. Testatur hoc Ioannes, quem à catholicis Apameæ non receptum, pulsúmque de Antiochia, Tyrijs præfecisti, & Humerius, tunc de diaconio electus, atq; Christiani nominis appellatione priuatus, à te etiam in presbyterij prouectus officium. Et quasi hæc minora tibi viderentur, in ipsam doctrinæ apostolicæ veritatem ausus tuos, & superbiam tetendisti, vt Petrus (quem damnatum à sanctæ memoriæ decessore meo ipse retuleras, sicut testantur annexa) beati euangelistæ sedem, te iubente rursus inuaderet, & fugatis orthodoxis episcopis & clericis, sui procul dubio similes ordinaret, pulsóque eo qui fuerat regulariter constitutus, captiuam teneret ecclesiam. Cuius tibi adeo grata persona est & acceptum ministerium, vt episcopos & clericos plurimos orthodoxos, tunc Constantinopolim venientes, detegaris afflixisse, & apocrysario eius fauere, atque anathematizantem eundem Petrum Chalcedoneñ. decreta concilij, & violantem sanctæ memoriæ Timothei sepulturam, sicut ad nos certiores quoq; nunc[illegible] pertulerunt, per Messenum & Vitalem credere excusandum: nec eum laudare desineres, & multis efferre præconijs, ita vt damnationem ipsius quam ante retuleras, veram non fuisse iactares. Tantum autem perseueras in hominis damnatione peruersi, vt quondam episcopos, nunc vero honore & communione priuatos, Vitalem atque Messenum, quos ad eius expulsionem specialiter miseramus sublatos, custodiæ passus fueris mancipari, atq; ad processionem quæ tibi cum hæreticis habebatur exinde productos, sicut eorum professionibus patefactum est, ad hæreticorum tuámque communionem (contempta quæ vel gentium

Vis intentata legatis sedis apostolicę.

B iure seruari debet, legatione) ptraheres, præmijsq; corrumperes, & in læsionem beati Petri apostoli, à cuius sede profecti fuerant, non solum inefficaces redire faceres, sed etiam impugnatores omnium quæ fuerant mandata monstrares. In quorum deceptione tuam nequitiam prodidisti. Et libello fratris & coepiscopi mei Ioannis (qui te grauissimis obiectionibus impetiuit) apud apostolicam sedem secundum canones respondere diffidēs, obiecta firmasti, &c. Eos quoq; literis tecum communitare testatus, quos constat esse hæreticos. Quid enim sunt aliud qui post obitum sanctæ memoriæ Timothei ad Alexandrinam ecclesiam sub Petro redeunt, nisi q̃d Petrus ab vniuersa ecclesia, atq; à te fuerat iudicatus? Habe ergo cum his quos libēter amplecteris portionem, & sententia præsenti, quam per tuæ tibi direximus ecclesiæ defensorem, sacerdotali honore & communione catholica, nec nō etiam à fidelium numero segregatus, sublatum tibi nomē & munus ministerij sacerdotalis agnosce, spiritus sancti iudicio & apostolica per nos autoritate damnatus, nec iam anathematis vinculis eruendus. Hæc ille Felix.

Nota etiā eo seculo ecclesiarum principalium Orientis defensores desueuisse morari apud sedem apostolicā

Audiuistis hæc rerum ecclesiasticarum omnium ignorantissime, qui non erubescis dicere, non ita nuper, atq; adeo à recenti hominum memoria, Romanam sedem super alias se extulisse ecclesias, cui repugnet primitiuæ ecclesiæ exemplum, omnisque antiqua historia? Iam enim quoties audisti ritum & formam ecclesiasticæ hierarchiæ in illa primitiua ecclesia? Quales historias? non hercle confictas à Romanæ curiæ palponibus, vt tu impudentissime loqueris, sed certissimæ fidei, etiam eorum ipsorum inter quos, aut à quibus gestæ sunt, comprobatas testimonio & epistolis.

epiſtolis. Neq; ſcriptas nuper, aut noſtro ſeculo, vt de illis duret memoria hominum, ſed ante mille vndecies, duodecies, centenos annos euidentiſſime demonſtrantes, liberiorē fuiſſe eo ſeculo, efficaciorémque autoritatem Romanorum pōtificum in totius orbis etiam longiſſime poſitas eccleſias, in ipſas ſedes principales, Alexandrinam, Antiochenam, & Conſtantinopolitanam, earúmque antiſtites, quam nunc in vnum hūc noſtrę Chriſtianitatis angulum, imo quàm in vnam domeſticam Italiam, labeſcente ni mirum vna cum religione & fide, pontificiæ maieſtatis, eccleſiaſticæque diſciplinæ vigore. Imo labaſcente religione ob vigorem eccleſiaſticæ hierarchiæ diſſolutum. Neq; enim aliunde hæreſes & ſchiſmata, & quicquid nunc malorum inundaſſe in eccleſiam videmus, ortum habuerunt, quàm inde quod ſacerdoti dei non obtemperatur, nec vnus ad tempus in eccleſia ſacerdos & iudex vice Chriſti cogitatur, cui ſecundum myſteria diuina obtemperaret fraternitas vniuerſa, vt beatiſſimi Cypriani veriſſimis verbis vtar. At vtinam hoc noſtro ſeculo vigeret in eccleſia Chriſti, eiusq; hierarchia ritus ille, exemplúmque primitiuæ eccleſiæ, & noſtris his lucubrationibus locus non fuiſſet. Sed nunc tanto ſeipſa inferior eſt Romani pontificis dignitas eccleſiaſticaq; autoritas, quanto nunc minor eſt & ſeipſa deterior eccleſia. Sed vt reuertamur vnde ſumus digreſſi, inchoatāq; proſequamur tragœdiam, cuius exitus luculentiſſime demonſtrabit & quanta fuerit ab initio, & quam vniuerſæ eccleſiæ neceſſaria, huius ſedis autoritas. C

Cum iam ille Acatius à Felice Romano pontifice, vna cum illo Petro Alexandrino parem in ſe accepiſſet damnationis ſententiam, proceſſit illorum pertinax conſpiratio, & peiora grauioraq; ſemper moliti, imperatorem etiam Anaſtaſium, qui ſucceſſit Zenoni ſuis ſibi artibus deuinxerūt, & in ſuam pertraxere perfidiā. Cuius fulti ſubleuatique autoritate & gratia, coacto aliquot epiſcoporum ſecum conſentientium concilio, apoſtolicæ ſedis in ſe ſententiam retractari procurauerunt. Petrum autem prædictum, tanquam non recte pridem damnatum reſtituendum, reducendūque in Alexandrinam eccleſiam, deturbato inde Ioanne præfato orthodoxo & legitimo epiſcopo. Kalendionem etiam Antiochenum epiſcopum, quod apoſtolicæ ſedis autoritatem ſecutus, eis communicare nolebat, è ſua eiecerunt eccleſia, ſubſtituto in eius locum, altero quodam Petro hæretico, & alia præterea flagitia & ſacrilegia patrarunt innumera aduerſus orthodoxos per vniuerſas Orientis eccleſias, omnes illas principales ſedes, Alexandrinam, Antiochenam, & Conſtantinopolitanam, ſua peruadentes occupanteſq; impietate ac tyrannide. D

Gelaſius Ro. Pont. Felicis ſucceſſor aduerſus ꝓdictos cōſtāter tuet autoritatem ſedis apoſtolicæ.

Aduerſus hos Gelaſius ſanctus & doctiſſimus pontifex illius Felicis ſucceſſor conſtanter agens, & illos perfidos apoſtolicæ ſedis autoritate confidētiſſime perſecutus eſt, & orthodoxorum ſe aſylum & perfugium præbuit, præfatum Ioannem Alexandrinum epiſcopum, & alios pleroſq; ab illis dimexatos & ſuis ſpoliatos eccleſijs, benigne liberaliterq; excipiens, fouens, ac protegens, nec minis cedēs aut imperatorum aut Græcorum omnium, qui à Romanæ eccleſiæ ſubtracturos ſe minitabantur obedientia. Et ſunt, qui ſcribant ab eodem excommunicatum etiam imperatorem Anaſtaſium, quod impijs illis apoſtolicęq; ſedis iudicio damnatis communicaret, & fauorem auxiliūque impenderet. Sed his contradicit eiuſdem ipſius Gelaſij ad Fauſtum magiſtrum, apud Conſtantinopolim fungentem legationis officio, epiſtola. Ex qua conſtat, ita quidem delatum tunc fuiſſe imperatori à da-

A mnatis alijs, tamen personæ eius habitam fuisse reuerentiam. Attamen suo se facto damnaturum, si damnatis illis communicare pergeret. Scribit autem in hæc verba:

Ego quoque, inquit, mente percepi Græcos in sua obstinatione mansuros, ne cui velut insperatum videri possit, quod est ante præcognitum, &c. Quid sibi vult autem quod dixerit imperator, à nobis se in religione damnatum? Cum super hac parte, & prædecessor meus, non solum minime nomen eius attigerit, sed insuper, quando principatum adeptus regiæ potestatis exercuit, in eius se rescripsit imperij promotione gaudere, & ego nulla ipsius vnquam scripta percipiens, honorificis nostris eum literis salutare curauerim. Prædecessores mei sacerdotes, qui præuaricatoribus se communicasse, propria voce confessi sunt, à communione eos apostolica submouerunt. Si autem illi placet se miscere damnatis, nobis non potest imputari, si cum eis velit abscedere. Imo tanto magis à nobis non potest dici damnatus, sed potius ad gratiam syncere communionis admissus, &c.

Deinde iniquam refellens Græcorum postulationem, qua absolui saltem petebant Acatium in excommunicatione huius sedis mortuum: Legatur, inquit, ex quo est religio Christiana, vel certe detur exemplum in ecclesia Dei à quibuslibet pontificibus, aut ab ipsis apostolis, ab ipso denique saluatore, veniam non se corrigentibus fuisse concessam. Auditum autem sub cœlo nec legitur, nec dicitur quod istorum voce depromitur: Date nobis veniam, vt tamen nos in errore duremus. Ostendant, qui nobis canones nituntur opponere, quibus hoc canonibus, quibus regulis, qua scriptura, quóve documento, siue à maioribus nostris, siue ab ipsis a-
B postolis, quos potiores merito fuisse non dubium est, seu ab ipso domino saluatore, qui iudicaturus creditur viuos & mortuos, siue factum esse vnquam, seu mandatum vt fieret, ostenditur. Mortuos suscitasse legimus CHRISTVM, in errore mortuos absoluisse non legimus. Et qui hoc certam faciendi solus habuit potestatem, beato Petro principaliter mandat apostolo: Quæ ligaueris super terram, ligata erunt & in cœlo, & quæ solueris super terram, soluta erunt & in cœlo. Super terram, inquit, nam in hac ligatione defunctum, nunquam dicit absolui. Quod ergo nunquam factum est, vel cogitatione percipere formidamus, scientes in diuino iudicio non posse penitus excusari. Si autem (quod nunc prætendunt) à Romana ecclesia se diuisuri sunt (quod iamdudum fecisse monstrantur) minus miror, si ignorantiam suam ipse non perspicit qui dicit Acatium ab vno non potuisse damnari. Ita ne perspicit, secundum formam Chalcedonensis synodi fuisse damnatum Acatium? &. Nobis opponunt canones, dum nesciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipso venire se produnt, quòd primæ sedi sana recta que iubenti parere refugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri, ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanciuerunt, ac per hoc illam de tota ecclesia iudicare, ipsam vero ad nullius conuenire iudicium: nec de eius iudicio vnquam iudicare præceperunt, sed sententiam ab illa constitutam non oportere dissolui, cuius potius decreta omnibus sequenda mandarunt. In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, Petrus Antiochenus, alter Petrus, Paulus, Ioannes, & cæteri, nō solum vnus, sed plures nomē sacerdotij præferētes, sola sedis apostolicæ sunt autoritate deiecti.

Summum in ecclesia tribunal, quod de omnibus iudicans nullius quidem iudicio subdit.

Cuius

Cuius rei testis docetur etiam ipse Acatius, qui praeceptionis huius extitit executor. Quod vtique sicut Apostolicam sedem iuxta formam synodicam fecisse manifestum est, sic neminem resultare potuisse certissimum. Hoc igitur modo recidens in consortium damnatorum, damnatus est Acatius, qui eorum damnationem priusquam praeuaricator existeret, fuerat executus. Nobis ausi sunt facere canonum mentionem, contra quos semper illicitis ambitiôsibus venisse monstrantur? Qua in synodo vel secundum cuius synodi formam Alexandrinum Ioannem de ecclesia cui ordinatus fuerat, expulerunt? &c. Quod si dicunt, imperator hoc fecit, quibus canonibus, quibus regulis hoc actum est? Cur huic tam prauo facto consensit Acatius? cum autoritas dicat diuina, non solum qui faciunt praua reos esse, sed etiam qui consentiunt facientibus. Quibus canonibus, quibus ve regulis Kalendion exclusus est, vel primi vrbium diuersarum catholici sacerdotes? Qua traditione maiorum apostolicam sedem in iudicium vocant? An secundae sedis antistites & tertiae, caeteriq; bene sibi conscij sacerdotes depelli debuerunt? & qui religionis extitit inimicus depelli non debuit? Viderint ergo si alios habent canones, quibus ineptias suas exequantur, caeterum isti qui sacri, qui ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, solam sedem apostolicam ad iudicium vocari non sinunt, & Constantinopolitanae ecclesię (quae vtiq; secundum canones inter sedes nullum nomen accepit) episcopus in communionem recidens perfidorum non debuit submoueri? &c. Sed religiosi scilicet viri, atq; perfecti secundum canones concessam apostolicae sedi potestatem conantur eripere, & sibimet eam contra canones vsurpare contendunt. O canonum magistros atq; custodes, &c. Haec ille Gelasius. Qui & in epistola ad Anastasium imperatorem, iustissimam ostendens apostolicae sedis in Acatium damnationis sententiam, & de sacerdotali pontificiaq; dignitate exordiens, cui debeant etiam ipsi reges & imperatores se humiliter submittere.

Sacri canones solã sedẽ apsticã ad iudiciũ vocari nõ sinũt

Et si, inquit, cunctis gñaliter sacerdotibus, recte diuina tractantibus, fidelium conuenit corda submitti: quanto potius sedis illius praesuli consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus & diuinitas summa voluit praeeminere, & subsequẽs ecclesiae gñalis iugiter pietas celebrauit? vbi pietas tua euidẽter aduertit nunquam, quolibet humano consilio, super eleuare se quenquam posse illius priuilegio, quẽ Christi vox praetulit vniuersis. Cuius ecclesia veneranda, semp confessa est & obseruat deuota primatum. Impeti vero possunt humanis praesumptionibus quae diuino sunt iudicio constituta. Vinci autem quorumlibet potestate non possunt, &c. Haec in epistola ad Anastasium.

Impeti posse cõstituta diuino iudicio sed vinci nõ posse.

Ad Dardaniae vero Episcopos eadem de causa, nempe de iusta apostolicae sedis in Acatium damnationis sententia iniustoq; & irrationabili Orientalium ecclesiarum schismate scribit in haec verba post praemissa nonnulla:

Retulit dilectio vestra iactare aduersarios, ideo Acatium non putare iure damnatum, quod non speciali synodo videatur fuisse deiectus, praecipue pontificem regiae ciuitatis, &c.

Remouens autem hanc illorum cauillationem, multis primum demonstrat exemplis, in vnaquaq; haeresi omnes complices, sectatores, & communicatores damnatae semel prauitatis pari sorte censeri, & ipsa principali damnationis obstringi sententia, eiusq; exequendi praecipuam curam pertinere ad autoritatem & officium sedis apostolicae. Quę, inquit, vnamquanque

A que synodum sua autoritate confirmat, & continua moderatione custodit, pro suo videlicet principatu, quem beatus Petrus domini voce perceptum tota Christi ecclesia consentiente, & retinuit semper, & retinet, &c. Ideo autem iuste damnatum Acatium, quod proprijs literis confessus fuerat se Petri illius Alexandrini, quē expetita sedis apostolicæ autoritate executor ipse q̃q; damnauerat, se cōmunione permixtum. Damnati siquidē erroris communicator effectus præscriptæ etiā damnationis particeps extitit. Qm̄ error qui semel cum suo autore damnatus est, in participe quolibet prauæ communionis, effectum & execrationē sui gestat & pœnam. Quo tenore Timotheus etiam, atq; ipse Alexandrinus Petrus, qui secundam certe sedem tenuisse videbantur, non repetita synodo, sed autoritate tantummodo sedis apostolicæ, ipso quoq; Acatio postulante vel exequente, probantur esse damnati, &c.

Vnāq̃q; synodū cōfirmari autoritate sedis ap̄licæ

Nec plane, inquit, tacemus, quod cuncta per mundum nouit ecclesia, quoniam non quorumlibet sententia pontificum, ligata à sede beati Petri ius habeat resoluendi, vtpote quæ de omni ecclesia ius habeat iudicandi, nec de eius licet iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellare voluerunt. Ab illa autem nemo appellare permissus est, &c. Sed nec illa præterimus, quod apostolica sedes, sicut frequenter dictum est, more maiorum sine vlla synodo præcedente, soluendi quos synodus iniqua damnauerat, & damnandi nulla existente synodo, quos oportuit, habuerit facultatem. Id quod clarissimis comprobat euidentissimisq; exemplis.

Ligata à se de ap̄lica nō posse resolui sentētia q̄rūlibet pontificum.

Sanctæ quippe memoriæ Athanasium synodus Orientalis addixerat, B quem tamen exceptum sedes apostolica, quia damnationi Græcorum non consenserat, absoluit. Nihil minus sanctæ memoriæ Ioannem Constantinopolitanum, synodus etiam catholicorum præsulum damnauerat, quem simili modo sedes apostolica sola, quia non consensit, absoluit. Itemq; sanctum Flauianum pontificem Græcorum congregatione damnatum, pari tenore sola apostolica sedes absoluit, atq; eum potius, qui illius damnationis autor fuerat, Dioscorum secundæ sedis præsulem sua autoritate damnauit, & impiam synodum non consentiendo sola submouit, ac veritatem tutata, vt Chalcedonensis synodus fieret, sola decreuit, & hoc nimirum pro suo illo principatu, quem beatus Petrus domini voce perceptum & tenuit semper & tenebit. Sicut ergo sola ius habuit absoluēdi eos, quos synodica decreta perculerant, sic etiam sine synodo in eadē causa, multos etiam metropolitanos damnasse cognoscitur, &c.

Ridiculum vero est, quod prærogatiuam volunt Acatio comparari ex eo, quod episcopus fuerit ciuitatis regiæ. Nunquid apud Mediolanū, apud Rauennam, apud Sirmium, apud Treuiros multis temporibus non cōstitit imperator? Nunquid harum vrbium sacerdotes, vltra mensuram sibi antiquitus deputatam, quippiam suis dignitatibus vsurparunt? Certe si de dignitate agitur ciuitatum, secundæ sedis, & tertiæ maior est dignitas sacerdotum, quàm eius ciuitatis, quæ nō solum inter sedes principales minime numeratur, sed nee inter metropolitanorum iura censetur. Nam quod dicitis, regiæ ciuitatis episcopum, alia est potestas regni secularis, alia ecclesiasticarum distributio dignitatum. Sicut enim quamuis parua ciuitas prærogatiuam præsentis regni nō minuit, sic imperialis præsentia mensuram dispēsationis religiosæ non mutat, &c.

Hæc ſcripſit ille Gelaſius longe ante annos mille, toti orbi rationem reddens & iuſtiſſimæ damnationis Acatij, complicumq; eius, & iniuſtiſſimi ſchiſmatis Orientalium ſedium: quæ ſi perpenderis diligẽter, ſi rem ipſam de qua, ſi eos ad quos, & aduerſum quos iſta ſcripſerit, ii ipſam ſcribendi energiam, libertatem, confidentiam, non ſolum certiſſimam fidem facient eius quam memorauimus hiſtoriæ, ſed Romanorum pontificum autoritatem, quanta ſuper vniuerſam eccleſiam eo ſeculo fuerit, euidentiſſime cõprobabunt. Nec minus apud te momenti & autoritatis habebunt, quod ſcripta ſunt à Romano pontifice, cum re ipſa verbis ſuis fidem faciat, euidẽtiſſimis exemplis & hiſtorijs demonſtrans, cunctam hoc per orbem recognouiſſe eccleſiam, ligata à ſede beati Petri, nõ quorumlibet aliorum pontificum ſententia ſolui. Illam autem ſoluere etiam à quorumlibet epiſcoporum ſynodis ligatos, & ligare male abſolutos. Ad illam iuſſiſſe canones appellationes totius eccleſiæ deferri, ab eius vero iudicio nunquam appellari, vt quod eſt ſacroſanctum & vltimum, firmum ratumq; etiam in cœlis. Illam de tota eccleſia iudicare, nullius vero quàm dei ſubiacere iudicio, à quo ſpeciali priuilegio ac prærogatiua conſeruatur, dirigitur & gubernatur, ita vt ab ea quærentes, ſemper accipiant iudicij veritatem. Quæ vniuerſa, non ſolum vera (quemadmodum ſupra à nobis clariſſime demonſtratum eſt) ſed etiam adeo notoria eo ſeculo fuiſſe conſtat, vt ad ea comprobanda haud alios teſtes requirat, quàm eos ipſos contra quos ſcribit, eorundem conſcientiam, & totius orbis conſenſum confeſſionémque appellans. C

Ex his nota q̃ fuerit eo ſeculo totius orbis recognitio de autoritate ſedis apoſtolicæ

Quod ipſum etiam clariſſime comprobabit exitus huius quam nunc tractamus tragœdiæ, quem ſi ſpectaueris, videbis vnius Romani pontificis autoritati, victum conſcientia ſua Orientem, atq; adeo orbem ceſſiſſe vniuerſum, atq; illi ſua colla ſupplices rurſus ſubdidiſſe, à q̃ recognouerunt inique ſe ſubtraxiſſe. D

Proſequutio hiſtoriæ.

Cum itaq; in demortui illius, quem ſæpe diximus, Acatij locum Ioannes electus eſſet epiſcopus, & fruſtra ſæpe laboraſſet apud ſucceſſores Gelaſij, & nouiſſime apud Hormiſdam Romanum pontificem pro confirmatiõe ſua obtinẽda, hic & literis, & nuncijs paterne illum admonuit, vt anathematizaret prædeceſſorẽ ſuum Acatium, vna cum impijs eius actis & exceſſibus, alioqui illum nec confirmaturus, nec habiturus inter catholicos aut orthodoxos epiſcopos. Qua in re, aut noluit, aut non eſt auſus parere Ioannes, quamdiu viueret impius ille imperator Anaſtaſius, hæretico furore ab hẹreticis illis ac ſchiſmaticis Oriẽtis imbutus epiſcopis. Quem nõ ita multo poſt ictum fulmine, manifeſto Dei iudicio pœnas dediſſe publice creditum eſt, tum propter hæreticam qua infectus erat impietatem, tum vel maxime quoniam legatos miſſos ab Hormiſda pontifice, Enodium Ticineñ. epiſcopum, Fortunatum Catineñ. Venantium vrbis Romẹ presbyterum, & Vitalem diaconum, non ſolum aduerſus omnem religionem, ſed etiam aduerſus ius gentium nephandiſſime violauerat, & magnis injurijs contumelijsq; affecerat.

Anaſtaſius fulmine ictus përit.

At mortuo Anaſtaſio, cum Iuſtinus fidei orthodoxæ Zelator, reipublicæ ſuſcepiſſet gubernacula, quo tam impium prædeceſſoris ſui facinus expiaret à republica & imperio, miſſa continuo ad Hormiſdam legatione honorifica, apoſtolicæ ſedis communionem, reuerenter humiliterq; expetijt, & debitam ei detulit reuerentiam & obedientiam. De pace quoq; eccleſiarum, & in primis Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, Ioannisq; eius epiſcopi recon-

A reconciliatione & confirmatione egit diligentissime.

Ad quem cum idem pontifex vicissim misisset legatos suos Germanū Capuanum episcopum, Ioannem & Blandum vrbis Romæ presbyteros, Felicem & Dioscorum diaconos, præscripta eius forma qua Constantinopolitanam ecclesiam vna cum Ioanne, si reconciliari mererentur, in communionem reciperent, & Ioannem in eadem ecclesia confirmarent. Eosdem illos, nullo non adhibito honoris genere, & publicæ lætitiæ insigni, effusi ob uiam honoris gratia, tam illustrium virorum, quàm monachorum & populi maxima multitudine (qui omnes diutini schismatis, quod episcoporum suorum culpa excitatum fuerat, pertæsi magno reconciliationis desiderio tenebantur) honorificentissime excepit imperator, congratulante clero vniuerso, vna cum Ioanne episcopo, qui mandata sedis apostolicæ & legatorū eius omnia, humiliter reuerenterq; accepit, & fideliter adimpleuit, professionemq; fidei catholicæ & orthodoxæ ecclesiæ, etiam propriæ manus subscriptione confessus est, etiam dicto in se anathemate, si ab eadem vnquam recederet aut deuiaret in posterum, sub qua in gratiam communionemq; recipi, & in sede Constantinopolitana confirmari meruit. Cuius rei fides ex actis quintæ vniuersalis synodi Constantinopolitanæ secundæ, nec minus ex Iustini imperatoris, nec non Ioannis præfati ad Hormisdam epistolis, huiusquoque epistolis diuersis, vt ad Ioannē episcopū Mileuitanū, ad epos Hispaniæ, ad Epiphaniū, ad episcopos Beticę prouincię, cōstat clarissime. Cōstātinopolitani epi & ecclesiæ recōciliatur.

Scripsit autem Iustinus ad Hormisdam in hęc verba: Sacratissimo & beatissimo archiepiscopo almæ vrbis Romæ & patriarchæ, Iustinus imperator. Scias nobis pater religiosissime, quod diu summis studijs quærebatur patefactum, etiam antequam aduenirent qui à vobis destinati sunt, quod

B Ioannes vir beatiss. antistes nouæ Romæ noster, vna cum clero vobis consentiunt, nullis variantes ambiguitatibus, nullis diuisi discordijs. Scias libellum ab eo subscriptum, quem offerendum iudicaueras sanctissimorum patrum concilio congruentem, quo omnes concurrunt, alacri opera suscipientes vota tam nostra quam Constantinopolitanæ sedis, quos veritatis coruscus fulgor illuminat. Omnes accelerant libentissime quos delectat via dilucida, vt sequantur scita patrum sanctissima, leges probatissimas, & consilijs quorundam firmatis qui rectum tenebant tramitem, aliorum correctis, qui vagabantur incerti, in eo res colligitur, vt vnitatem indiuiduæ trinitatis ipsi quoque in vnitate colant mentium. Negatum est inter diuina mysteria memoriam in posterum fieri pręuaricatoris Acatij, quondam regiæ huius vrbis episcopi, nec non & aliorum sacerdotum, qui vel primi contra statuta venerunt apostolica, vel successores erroris facti sunt, & nulla vsque ad vltimum diem sunt pœnitentia correcti. Et quoniam omnes nostræ religionis admonendi sunt, vt exemplum sequantur ciuitatis regiæ, destināda vbiq; principalia præcepta ediximus, &c. Oret igitur vestræ religionis sanctitas, vt quod peruigili studio pro concordia ecclesiarum catholicæ fidei procuratur, diuini muneris opitulatio, iugi per petuitate seruare annuat. Datum, &c.

Tenor autem confessionis & libelli, de quo in dictis Iustini literis fit mētio, qui fuerit iamdudum ex eiusdem Ioannis ad Hormisdam epistola, quam supra capite quinto inseruimus, intellexisti: quem etiam idem Hormisda epistolæ suæ ad Hispaniarum episcopos inseruit, quibus Constantinopolitanæ ecclesiæ reconciliationem significat, simul & formam præ-

ſcribit ſecundum quam, vt plurimi epiſcoporum Illyrici, Thraciæ, Scythię, C
inſuper & Syriæ partium recōciliationis gratiam, apoſtolicæq; ſedis cōmunionem impetrauerant, liceret & ipſis eiuſdem ſedis autoritate ad communionem recipere, ſi qui Orientalium à præfato damnabili ſchiſmate reuertentes eandem ab eis ſupplices peterent.

Habebat autem illa (vt ſupra audiſti) profeſſio, eſſe omnibus neceſſarium ad ſalutem, vt regulam rectę fidei cuſtodire, ita à patrum traditione nullatenus deuiare. Agnoſcere præterea infallibilem illam Chriſti ſententiam, qua Simonem Ioannis, Cepham conſtituit, hoc eſt, petram, fundamentumq; ſuperædificandæ eccleſiæ, aduerſus quam portæ inferi non præualerēt, nunquam deficere in eius cathedra & ſucceſſoribus, comprobante hoc rerum euidentia & effectibus. Inuiolabilem ſiquidem fidem catholicam in eadem ſingulari priuilegio ſemper cuſtodiri, & perfectam Chriſtianæ religionis ac fidei integramq; ſoliditatem. Proinde vt eandem, veluti ducē & magiſtram orthodoxæ fidei omnes ſequi, ita pręceptis decretiſq; eius, eidemq; præſidentium pontificum, velut eccleſiaſticæ domus patrumfamilias, omnes qui ad Chriſti ouile & familiam pertinent, obedientiam debere. Cui qui non communicant, non ſubſunt, non vniuntur & cohærent, vt membra capiti & fundamento ædificium, ad catholicam eccleſiam nō pertinere, ſed ab eius communione ſequeſtrari. Hæc conſona fidei catholicæ eccleſiæ, & ſanctiſſimorum patrum continebat illa profeſſio, ſub qua Ioannes ille epiſcopus, vna cum Conſtantinopolitana eccleſia, ſuo capiti reconciliari meruit, & catholicæ eccleſiæ reincorporari.

Ad eccleſiam catholicā nō pertinere, q nō ſubſūt ac obediūt eius paſtori & pſidi.

Videſitaq; ex his omībus, vt nunquam mergatur nauicula illa Petri, quantumuis agitetur procellis, quantīuis fluctibus obrui videatur: vt portæ inferorum aduerſus illam nunquam præualere potuerint: vt ſemper D
triumphet eius iudicium, quantumuis omnes mundi poteſtates reluctentur, vt ſemper præualeat eius autoritas. Quæ vt vere affirmat ille Gelaſius, vnāmquanq; ſynodum confirmat & continua moderatione cuſtodit. Quoties eñ eccleſiarum principes cōuenerunt in vnum, aduerſus dominū, aduerſus Chriſtum eius, & aduerſus ſanctiſs. cōciliorum orthodoxæ fidei definitionē, autoritatemq; deſtruendam? Aduerſus illud omnium, vt primū, ita ſacratiſſimum Nicenum, nunquid primo Tyrium, deinde Antiochenū, poſtremo Ariminenſe celeberrima epiſcoporū cōcilia celebrata non fuere? Et hæc vniuerſa nunquid vnius ſedis apoſtolicæ nō deiecit autoritas, & Niceni conciliji autoritatē aſſeruit? Et nunc vides aduerſus Chalcedonēn. ſynodi definitionem vt totus conſpirauerit Oriens, ſed huius ſedis autoritate, eius ſteterit autoritas.

Finis memoratæ hiſtoriæ.

Sed vt reuertamur ad inchoatam tragœdiam, atq; ei finem aliquando imponamus. Cum pleræq; Orientis eccleſiæ vt auferrentur ex dipticijs ſacris ſuorum antiſtitum defunctorum nomina, quorum venerabantur memoriam, qui tamen excōmunicatorum Acatij & reliquorum cōmunione neceſſitate quadam polluti fuerant, nulla ratione adduci poſſent, & ob id earundē reconciliatio, & eccleſiarum impediretur vnitas, religioſiſſimus imperator eccleſiaſticam vnitatatē zelans, miſſis rurſus ad apoſtolicam ſedē oratoribus ſuis, hanc pro illis veniam deprecatus eſt, petens remitti ſeueritati aliquid & mollius clementiusq; agi cum illis, ne paruo diſcrimine imperfecta remanerent pacis deſideria, ſed remiſſis conceſſiſq; exiguis, maiora, grauioraq; corrigerētur. Veniam itaq; nominum, inquit, poſtulamus,
non

A non Acatij, non vtriusq; Petri, non Dioscori vel Timothei, quorum vocabula datæ ad nos S. V. literæ continebant, sed quos in alijs celebrauit ciuitatibus populorum reuerentia, & hoc exceptis vrbibus, vbi vestræ beatitudinis libellus in plenum admissus est. Nisi hanc quoq; partem beneuolētia vestra statuerit mitius corrigendam, &c. Et hoc quidē non dubitaueris ita nobis gratiosum futurum, vt pacifico statim responso lætior mundus reddatur.

Vide quid petat religiosiss. imperator à Ro. Pont.

Retineat etiam S. V. quod dudum scripsimus, ex Oriente supplicationes nobis esse destinatas, voluntatē eorum & fidei professionē continentes, &c. Hanc itaq; chartulam secundum nostra promissa, per Ioannē reuerēdissimū episcopum dirigēdam vobis in præsenti merito credidimus, vt à vestra sede etiam tenor eius admissus, ad colligēdas proficiat, & adunandas vbiq; venerabiles ecclesias, & Hierosolymitanam præcipue, cui tantum omnes fauorē impēdunt, quasi matri Christiani nominis, vt nemo audeat ab ea sese discernere. Consensum itaque proprium tuæ S. epistolari quoq; pagina cōuenit declarare, vt cognito atq; patefacto quod tenor eiusdē chartulæ à vobis quoq; probetur & tenaciter custodiatur, lætior mundus existat, &c. Hæc ille Iustinus religiosiss. imperator.

Mittendæ autem illius chartulæ aut libelli professionis fidei, ab vniuerso clero Antiocheno, vtriusq; Syriæ & Hierolymitanæ ecclesiæ, causam dedit eiusdem Hormisdæ ad Epiphanium Constantinopolitanum antistitē, prę fati Ioannis successorē, vere orthoxum & sanctum episcopum, cui & apostolicæ sedis per Orietem vices autoritatemq; commiserat, epistola. In qua de eorundem & præsertim Hierosolymorum reconciliatione agens: Hoc quoq;, inquit, æstimauimus salutis eorum causa competenter addendum,
B vt si communionis apostolicæ se dederint vnitati, professionem suam scripto indicent, quam legatis nostris apud Constantinopolim positis offerant, aut per suos ad nos dirigant, aut fraternitati vestræ tradant, eodem tamen, vt diximus, tenore conscriptam, quæ ad nos modis omnibus sub nostra ordinatione deferatur. De Thessaloniceñ. quoq; quorum ad nos legati per clementissi. & fidelissi. principis filij nostri ordinationem venerunt, ne quid omisisse credantur, nosse vos volumus secundum hoc quod domino nostro Iesu Christo inspirante placuerit, oēm causam nostra dispositione tractandam, & sicut oportet impleri ordinandam, &c. Hæc ille Hormisda ad Epiphaninm.

Ex his omnibus, quæ ante annos mille & scripta & gesta sunt, clarissime intelliges Christiane lector, non solum quanta fuerit, quàm à toto orbe recognita, in illa primitiua ecclesia, sed etiam, quàm necessaria huius sedis autoritas: vtq; sine ea nihil in ecclesia permansisset syncerum, nihil integrum. Per eam vero ecclesiasticæ hierarchiæ disciplinæque, vigor, orthodoxæque fidei integritas ac synceritas semper perstiterint. Quam rigide, quàm districte pro ecclesiastica disciplina & synceritate catholicæ fidei conseruanda, exacta eo seculo ab apostolica sede, apostolica illa sententia: Hæreticum hominem post vnam & alteram correptionem deuita, adeo, vt quia eiusmodi aut verbo aut scripto communicauerat Acatius Constantinopolitanus episcopus, apostolicæ sedis in se damnationem excepit, & excommunicationis innodatus est vinculo. Cui quotquot communicauerunt quasi per necessitatē imperialis etiam autoritatis, tanquam in eandem incidentes sententiam, vides quanto labore, quàm diligenti sa-

Cōclusio ex prædictis historia.

Ecclesiasticæ disciplinæ quàm nunc dissolutus vigor.

tisfactione vt reconciliari potuerint, impetrare debuerunt. At nunc vbi ille ecclesiasticæ disciplinæ vigor? vbi ea canonum reuerentia, quando diuina, humana, sacra, prophana, commixta sunt omnia? vbi nūc illi syncere orthodoxi? quis nunc hæreticorum communione se pollui existimat? C
Quis nunc curiose deuitat Lutheranos, Sacramentarios, Anabaptistas, & id genus portenta, sæuiores vtique & magis noxias pestes, quàm olim omnes Arrij, Macedonij, Apollinares, Nestorij, Dioscori, Euticetes, atque id genus eiusmodi? Ab hæretico epistolam suscepisse, tunc erat communicare hæresi, & nunc quis hoc vitio ducit? Erasmus ille Roterodamus, qui se insigniter pium & orthodoxum videri & ab omnibus haberi voluit, adeo non diffitetur se scripto communicasse Luthero, vt in nouissima editione epistolarum suarum, quam fecit anno ab hinc sexto, epistolam ad se Lutheri amantissimam, & suam illius responsiuam, aperta fronte & ingenue inseruerit, qua & illum fratrem suum appellat in CHRISTO charissimum, & sibi gratissimam eius testatur fuisse epistolam, probat eius studium, currenti calcar addit, aduersantes illi, matæologos, furiosos & lymphaticos facit. Optimos autem quosque de scriptis eius optime sentire prædicat. Et ad Oecolampadium, alteram pestem, scribit Lutheri libros amici cuiusdam sui opera & studio diligenti, in Britannia seruatos ab incendio. Has inquam epistolas Erasmum nihil puduit, post apertam & omnibus notoriam apostolicæ sedis in illis damnationis sententiam, omnium orthodoxorum comprobatam calculis, denuo inter suas edere vt legerentur à præsentibus & posteris.

Erasmus Rote. aptè cõicans hæreticis dānatisq; à sede apłica.

Aut igitur necesse est horum sit nimis impudens impietas, aut illius primitiuæ & vere orthodoxæ ecclesiæ, non solum superuacua, sed etiam stulta fuerit in vitandis hæreticis, irrationabilisq; districtio ac diligentia, & iniusta in communicantes eisdem censura ecclesiastica. Visa est Orientalium plerisque episcopis nimis seuera atque adeo iniqua apostolicæ sedis in Acatium damnationis sententia. Non quòd hæreticorum communione pollutum vindicare vellent à censura ecclesiastica, sed quod negabant eum communicasse hæreticis, cum tamen ob eam præcipue causam damnatus videretur. Qui tametsi Alexandrino Petro se communicasse ipse confessus fuerat, illum tamen pernegabant hæreticum. A Petri autem Antiocheni communione, quod aperte esset Euticianæ hæresis assertor, constanter ad mortem vsq; ipsum abstinuisse. Quibus respondens B. Gelasius, & damnationis in illum apostolicæ sedis iustissimam rationem reddens catholicæ ecclesiæ, in epistola ad Dardaniæ episcopos, dicit negari non posse, quin saltem ille Alexandrinus Petrus Antiocheno semper communicauerit, ita vt eius saltem medio & commerito etiam Acatius hæreticorum communione pollutus fuerit. Docet igitur, inquit, Petrum Alexandrinum ab Antiocheni vnquam communione desciuisse, & non vsque ad vltimum diem, quo in hac luce versatus est, indiuiduum vtriusque fuisse consortium. An dicturi estis etiam Antiochenum Petrum fuisse correctum? Cur isti ad finem non communicasse gloriabatur Acatius? Sed quid profuit, quod per seipsum communicare non voluit, cum eidem per Alexandrinum Petrum sine vlla communicabat inuidia? Si tanti erat communicasse communicanti solum hæretico vnius Euticianæ hæresis assertori, etiam vt totus concuteretur orbis, ne hoc inultum ferretur in Constantinopolitano episcopo, quid erit tam aperte communicasse Luthero, D

thero,non vnius,sed penè omnium hæresium ac impietatū velut barathro cuidam ac abysso? Quid Oecolampadio, cuius tot recepit, tot etiam rescripsit eidem amicas literas,etiam post notam eius toti orbi execrandam impietatem & blasphemiam? Si hoc est syncere orthodoxum agere, quid ita
A desipuerunt illi sanctiss. patres nostri,vt in eo seculo, & in aurea illa ad nostram collata ecclesia,potius cœlum terræ miscendum crederēt,&offendendum imperatorē,& vniuersum imperiū,quàm excessum eiusmodi (qui tamen ad hæc nihil est)ferrēt inultum in aliorū terrorem &exemplum? Non tamen hæc scribo Erasmi causa,cui iam nihil hęc nostra prodesse poterunt, vt qui iamdudum apud iustissimum & districtum iudicem suorū hic commissorum ratiōem reddidit. Non vllo odio,ita mihi opto Christum in suo de me iudicio propicium fieri;sed tua causa Christiane lector, ne quis impingat in hoc scandalum, quod sublatum de medio frustra cupio, & quia video & clarissimè intelligo,illum neglectum,atque adeo contemptum ecclesiasticæ disciplinæ(quæ seruata conseruabat pacem,vnitatem & concordiam in ecclesiastica domo)inuexisse eam,quam nunc pro dolor videmus, horrendam rerum omnium confusionem,reduxisse ab inferis omnem olim iugulatam extinctamq; impietatem,nec aliud vllum aduersus hæc superesse remedium,quàm vt hierarchiæ ecclesiasticæ suus ordo,suus vigor, sua restituatur dignitas & maiestas. Quæ & vnica & efficacissima erit horum malorum omnium medela & curatio.

Vt vna hæc sedes toti semper orbi orthodoxę fidei & vindicem se exhibuerit & magistram,exemplis & certissimæ fidei historijs demonstrare. Cap. XIIII.

Satis opinor intellexisti, & in sequentibus adhuc clarius intelliges,non solum,quàm Christi ecclesiæ necessarium fuerit regi,gubernari, ac in finem suum dirigi, cura & autoritate vnius ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis;qui velut in vna domo paterfamilias
B quidam,sua singulis officia præscriberet,& à singulis eorundem rationem exigeret, sed etiam illud Petri & cathedræ eius indefectibilis fidei priuilegium,sine quo inter tot hæreticorum machinationes,persecutiones, tempestates, toto aliquando orbe concusso & velut à suis sedibus commoto, nulla pax,nulla fidei aut vnitas,aut synceritas futura erat in ecclesia. In quibus omnibus vt vna hæc apostolica sedes vniuersæ semper ecclesiæ orthodoxæ fidei & regulam se præstiterit & vindicē, suæq; autoritatis gladium in hæreticorum impiorumq; damnationem vi magna distrinxerit, partim iam intellexisti inter illas Orientalium episcoporum seditiones, illos conflictus,in illa aduersus Nicenam orthodoxamque fidem totius penè Orientis,tam pertinaci coniuratione, & adhuc audies clarius in progressu. Cuius rei vt etiam hic nonnulla tibi exempla subijciamus.

Damasus ille, qua apostolicæ autoritatis vehementia Sabellianos, Eunomianos,Macedonianosque persecutus sit,vtq; illos cum impijs suis adinuentionibus subiecerit perpetui anathematis vinculo,testatur eiusdem ad Paulinum Thessaloniceñ. episcopum suum & apostolicæ sedis per Orientem vicarium epistola,qua illi præcepit vt suam in eos censuram ac sententiam publicari curaret per Orientis ecclesias, & inuiolabiliter obseruari. Cuius autoritatem, & tanquam de nauicula Petri loquentis Christi sententiam,vniuersa Christi ecclesia, Gratiano & Theodosio quinto Conf. in Constantinopolitana prima synodo, per omnia secuta est, & eosdem illos

Damasus Sabelliū, Eunomiū & Macedoniū, cū sectatorib' anathemati subdidit.

ab orthodoxa fide & catholica ecclesia alienos pronunciauit. C

Idem Apollinarem episcopũ Laodiceæ de Christi humanitate noua dogmata prædicantem, vna cum Timotheo eius discipulo apostolicæ seueritatis gladio prostrauit, quem sibi ecclesiæq; Christi, quam illi sua hæresi inficiebant, supplices implorarunt totius Orientis episcopi. Id quod eiusdem ad ipsos satis indicat epistola, quam Theodoretus ille Cyreneñ. episcopus ecclesiasticarum rerum sui temporis scriptor diligentissimus libro quinto historiæ suæ inseruit in hæc verba:

Damasi epistola ad Orientis episcopos de damnatione prædictorum.

Quod debitam reuerentiam apostolicæ sedi vestra habet charitas, vobis filij charissimi præstatis ipsi plurimum. Etsi enim in sancta maximè ecclesia vbi sanctus apostolus sedens docuit, nobis gubernaculi, aut claui, quem tenendum accepimus, officium incumbat, tamen inferiores nos tanto honore fatemur. Scitote igitur prophanum illum Timotheum discipulum Apollinaris hæretici vna cum impio dogmate iamdudum à nobis exautoratum. Neque nos credere reliquias doctrinæ illius de cetero vspiam valituras esse. Sin ille serpens antiquus, semel atq; iterum ictus, suo quidem malo reuixerit, qui eiectus ex ecclesia quosdam infideles lethiferis venenis suis seducere conari non cessat: vos tamen istam tanquã pestilentiam refugite, memores fidei apostolicæ illius potissimum, quæ in Nicea à patribus scripto exposita est, & firmo in gradu fortiter manete, neve patiamini audiri à laicis aut clericis vestris posthac vaniloquia & exoletas quæstiones, cum iam semel formam protulerimus, vt qui se Christianum fateatur seruet ea, quæ ab apostolis sunt tradita, quum dicat sanctus Apostolus: Si quis vobis annunciauerit aliud quàm accepistis, anathema sit, & cætera. Sed quid rursus à me queri Timothei exautorationem opus est: cum hic iudicio sedis apostolicæ præsente & Petro episcopo Alexandrinæ vrbis, vna cum suo magistro Apollinari exautoratus fuerit, subiturus debita in die iudicij tormenta & supplicia. Quod si aliquos ille leuiores adducit in sententiam suam, retinetq; spem quampiam, vera in Christum spe vna cum confessione mutata, quicunque certè cum eo repugnare volet ecclesiastico canoni, cum eo quoque interibit. Deus vos incolumes custodiat filij charissimi. Hæc ille Damasus. Ex quibus clarissimè intelligis ad cuius iudicium & autoritatem totus eo seculo orbis, etiam in Oriente extremo recognouerit pertinere definitionem quæstionum & ambiguitatum passim emergentium circa religionem & fidem, ad quem exautorare munijs & officijs in ecclesiastica domo, atque adeo nomine Christiano vniuerso, ad cuius fidem velut orthodoxæ fidei regulam respexerint orthodoxi omnes. Quod clarius adhuc adest perspicere ex eo, quod idem ille Theodoretus scribit in ipso libri quinti historiæ suæ initio. Cùm enim impiorum imperatorum nonnullorum & episcoporum eisdem consentientiũ culpa, vniuersa illa Orietalis ecclesia fœdissima omium ordinum confusione, aliquandiu perturbata permansisset, & orthodoxis episcopis magna parte deturbatis aut relegatis ab hæreticis passim occuparentur ecclesiæ, Gratianus vero orthodoxus & sapietissimus imperator, mox vt imperio inauguratus fuerat, zelans orthodoxæ fidei synceritatem per Orientem restituere, legem promulgauit, vt quicunq; Ro. pontifici Damaso communione & fide non sociarentur, tenere non possent ecclesias, sed ab eis expellerent, misso ad eius executionẽ per vniuersas Orietis ecclesias ex primoribus suis ducibus Sapore. Non fuit visum Christianis, & sapientis. imperatorem

Fides sedis apostolicæ regula orthodoxæ fidei.

D

A peratori & zelatori orthodoxæ fidei, de fide singulorũ disputatione inquirendum, num esset orthodoxa & syncera, sed singulorum fidem ad fidem vnius Damasi, hoc est, Romanæ ecclesiæ, veluti ad lydium quendam lapidem, & certam amussim orthodoxæ fidei simpliciter explorandam putabat, à qua quicquid discreparet, certum habebat esse erroneum, quicquid eidem quadraret, orthodoxum & catholicum.

Quanta autoritatis vehementia in Iouinianum & complices virginitatis, abstinentiæ, & ieiuniorum impugnatores insurrexerit Siricius Damasi illius successor, eosdem vna cum execrando suo dogmate anathematis prosternens sententia, à toto orbe excepta, qua decuit reuerẽtia, indicat Aphricanorum episcoporum, qui in Thelensi synodo conuenerant, ad eundem epistola synodalis in hæc verba: *Siricius Iouinianum damnauit & complices.*

Recognouimus per literas S. T. boni pastoris excubias, qui diligenter commissum tibi gregem serues, & pia solicitudine Christi ouile custodias, dignus quem oues domini audiant & sequantur: & ideo quia nosti ouiculas Christi, lupos facilè deprehendis, & occurris quasi prouidus pastor, ne isti morsibus perfidiæ suæ, ac ferali vlulatu dominicum gregem dispergant, &c. Et post multa ita claudunt epistolam: Iouinianum itaq; Ausentium Germinatorem, Felicem, Plotinum, Genialem, Martianum, Ianuarium & Ingenium, quos sanctitas tua damnauit, scias apud nos quoq; secundum tuum iudicium damnatos haberi.

Quod eo seculo tanta fuerit, tam veneranda toto orbe Romanorum pontificum autoritas, vt quæ illi pro diuersis fidei ecclesiasticisq; negocijs, suis epistolis (quæ decretorum semper autoritatem obtinuerunt per vniuersam Christi ecclesiam) ad diuersos scriberent, haud secus acciperentur B ab omnibus, quàm si de nauicula & cathedra Petri ea ipsa dictasset Christus, testimonio sunt in Aphricano concilio aduersus Pelagianam hæresim conuenientes tot sanctissimi episcopi, qui aduersus eandem tanquam præcipuum quoddam argumentum desumpserunt, ex beati Zozimi tunc viuentis, quamuis in aliam causam, ad totius orbis episcopos scripta epistola. In qua hæc eius verba (Nos autem instinctu dei, omnia enim in suum autorem referenda sunt vnde nascuntur, ad fratrum & coepiscoporum nostrorum cõscientiam omnia retulimus) attente religioseq; obseruarunt, quemadmodum testatur eorundem synodalis ad eundem Zozimum epistola, qua inter cætera scribunt in hæc verba: *Quãta fuerit eo seculo autoritas epistolarũ Ro. pontificiũ directarũ ad diuersos, testant tot sanctissimi episcopi in Aphricano concilio.*

Illud vero quod in literis quas ad vniuersas prouincias curasti esse mittendas, posuisti dicens (Nos tamen instinctu dei, & cæt.) sic accepimus dictum, vt illos qui contra dei adiutorium, humani extollunt arbitrij libertatem, districto gladio veritatis velut cursim trãsiens amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quàm quod vniuersa in nostræ humilitatis conscientiam retulistis: & tamen instinctu dei factum esse fideliter sapienterq; vidistis, veraciter fidenterq; vt dixistis. Ideo vtiq; quia à domino præparatur voluntas, & vt boni aliquid agant, suorum ipse tangit corda fidelium. Quotquot enim spiritu dei aguntur, hi filij sunt dei, vt nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, & bonis quibusque voluntatis humanæ motibus, magis illius valere non dubitemus auxilium. Hæc illi in Thelensi synodo congregati episcopi.

Beatus Celestinus in epistola ad Venereum cæterosq; Galliarum episcopos, aduersus eosdẽ illos Pelagianos, gratiæ dei inimicos, affirmat plurimos

mos tunc fuiſſe toto orbe orthodoxos epiſcopos anathematizantes quidem Pelagium & Celeſtium, ſecundum apoſtolicæ ſedis in eos iudicium: C
vehementer tamen improbantes eorum ſtudium, qui aduerſus errores eorundem multis voluminibus diſputauerunt, reipſa experti id, quod ſupra adſtruximus, aduerſus hæreticos non inutilem ſolum, verum & pernicioſam eſſe de ſcripturis conflictationem. Quin potius abſq; vlla diſputatione ſimpliciter omnes ſequi oportere, quæ ſacratiſſima beati Petri apoſtolorum principis ſedes contra inimicos gratiæ dei ſanciuit, & docuit per ſuorũ præſulum miniſterium. Propter quod & idem Celeſtinus, quæ à ſuis prædeceſſoribus beato Innocentio, Zozimo, & alijs aduerſus eandem hæreſim dicta fuere, digeſſit per capita. Diuus Auguſtinus epiſtola ad Optatum, quæ eſt CLVII. Pelagium & Celeſtium affirmat à duobus venerabilibus epiſcopis apoſtolicæ ſedis, niſi correcti egerint pœnitentiam, toto orbe Chriſtiano damnatos eſſe. Ex quo clare conſtat ad cuius autoritatem illi pertinere recognouerint, damnare hæreticos in toto orbe Chriſtiano.

Vt damnatus fuerit à beato Celeſtino Neſtorius.

Neſtorium Conſtantinopolitanum epiſcopum (qui impiè bipartiebat Chriſtum, duas ex eo perſonas faciens) idem Celeſtinus apoſtolicæ autoritatis mucrone confodit. Cui cum terminum aſſignaſſet (vt habet totius pene Orientis aduerſus Anthemium beato Agapeto porrectus accuſationis libellus) intra quem ſibi ſanæ fidei, qualem exigebat, libellum deberet porrigere, ſeq; omni hæreſeos ſuſpicione liberare, & cætera apoſtolicæ ſedis iuſſa peragere, præuaricatorem nec mandatis ſuis obſequentem, anathematis maledictioni ſubiectum eiecit è domo eccleſiaſtica, vniuerſaq; Chriſti eccleſia. Quæ eiuſdem pontificis autoritate congregata in Epheſina ſynodo, eius tanquam Chriſti ipſius de cathedra Petri loquentis ſententiam reuerendiſſime excepit, eundem Neſtorium anathematizans cum ſuo impio dogmate. D

Epheſina ſynod⁹ ſequuta autoritatem Celeſtini. Prosp. Reginẽſis epiſcopus aduerſus librũ Caſſiani, qui protectio dei inſcribitur.

Non erat (inquit ille Proſper Reginẽ. epiſcopus hiſtoriæ eorundem temporum ſcriptor) noua cum iſtis acie dimicandum, nec quaſi contra ignotos hoſtes ſpecialia ineunda certamina. Tunc iſtorum agmina fracta ſunt, tũc in ſuperbiæ ſocijs & principibus corruerunt, quando beatæ memoriæ Innocentius nepharij dogmatis capita apoſtolico mucrone percuſſit, quando Pelagium ad proferendum in ſe ſuosq; ſententiam, Paleſtinorum epiſcoporum ſynodo coarctauit, quando Aphricanorum conciliorum decretis beatæ memoriæ Zozimus ſententiæ ſuæ robur annexuit, & ad impiorum detruncationem gladio beati Petri dextras omnium armauit antiſtitum, quando ſanctæ memoriæ Bonifacius papa, pijſſimorum imperatorm catholica deuotione gaudebat, & contra inimicos gratiæ dei, non ſolum apoſtolicis, verumetiam regijs vtebatur edictis, & cæt. Celeſtinus quoque Celeſtium totius Italiæ finibus extrudi iuſſit, adeo & prædeceſſorum ſuorum ſtatuta, & ſynodalia decreta inuiolabiliter obſeruanda cenſebat, vt quod ſemel meruerat abſcindi, non permitteret retractari. Nec vero ſegniori cura ab eodem morbo Britannias liberauit, ſiquidem inimicos quoſdam gratiæ dei ſolum originis ſuæ occupantes, etiam ab illo ſecreto Oceani excluſit, & ordinato Gothis epiſcopo cum Romanam inſulam ſtudet facere catholicam, etiam barbaram fecit Chriſtianam. Per hunc virum etiam Orientales eccleſiæ gemina peſte purgatæ ſunt, quando beato Cyrillo Alexandrino antiſtiti, glorioſiſſimo fidei defenſori apoſtolico auxiliatus eſt gladio. Hęc ille Proſper aduerſus librum Caſſiani, qui protectio dei inſcribitur.

Euti-

Euticetis delirante insania (vt verbis vtar prosphonetici sermonis sextæ vniuersalis synodi ad Constantinum imperatorem) ipsi usque saluatoris humanitatem penitus abnegante, sancti illius Leonis tuba, tanquam leonis rugitus viriliter vociferans ex Roma, Archimandritam bestiam perterruit, & à monachico grege proiecit, eiusque impiam opinionem reprobauit, & euanescere fecit concitatam turbam. Cuius autoritatem & sententiam Martianus imperator, & Anatolius Constantinopolitanus antistes, cum omni Chalcedonen. à Christo congregata collectione amplexi sunt, atque manu & lingua consenserunt, & consonam Euticetis & Dioscori intelligentiam euacuarunt.

A

Autoritas B. Leonis aduersus Euticetis perfidiam

Idem Leo, vt tam Ephesinæ secundæ, quam Chalcedonen. synodis agendorum omnium normam præscripserit, vtque præuaricantem eius mandata ac sententiam Ephesinam illam sua autoritate deiecerit, & Dioscorũ Alexandrinum patriarcham præuaricationis autorem anathematis maledictione prostrauerit, post prolixius audies.

Quã autoritatẽ idẽ exercuerit in Ephesinam n. & Chalcedonen. vniuersales synodos.

Aduersus illum Timotheum & Petrum Alexandrinos & Petrum alterum Antiochenum, Acatium quoque Constantinopolitanum episcopos, supra audiuisti quæ viguerit huius sedis autoritas, & qua in ipsos vehementia insurrexerint Simplicius, Felix & Gelasius. Petrus ille Antiochenus in trisagio, hoc est, cherubico illo hymno (Sanctus deus, sanctus fortis, sanctus immortalis miserere nobis) quem euidenti miraculo reuelatum in litanijs decantat ecclesia, addiderat post (immortalis) qui crucifixus es pro nobis, miserere nobis, idque ex hæretico impioque quem conceperat sensu, circa incarnationis verbi mysterium, nunc trinitatem ipsam, nunc diuinitatem, nunc immortalem spiritum prodigiosa & impia nimis inconstantia, dicens assumpsisse carnem in sui vnitatem, & pro nobis passionis contumeliam & mortem. Cuius equidem hymni quẽadmodum in ecclesiasticis orationibus receptus sit, ortumque habuerit, haud est ignota historia. Siquidem sub beato Proclo Constantinopolitano episcopo cum vrbs regia grauissimo & terribili concuteretur terræ motu, & dictus S. episcopus, vna cum populo fugiens miserandum spectaculum, seu potius præsens exitiũ, & collabentium super se ædificiorum ruinas, secessissent in agrũ & flentes ac litanias decantantes, diuinam implorarent misericordiam, infans quidam ex illo cœtu, spectante vniuerso populo vna cũ episcopo, repẽte in aera sublatus est è cõspectu omnium, qui iterũ demissus post horam, nunciauit quæ audierit in æthere, dicens de cœlo, quasi de multitudine psallentium, huiusmodi hymnum intonuisse suis auribus sibique præceptum, vt episcopo nunciaret hæc. Et sic vt est in beati Cinciani Acelusianorũ episcopi ad dictũ Petrũ cõmonitoria epistola) per tres horas in tribunali stans secus pedes episcopi, hæc enarrauit corã omnibus. Itaque intelligens sanctus episcopus quid sibi eo præceptum esset miraculo, atque in litanijs cherubicum illum imitatus hymnum, vna cum populo diuinam misericordiam impetrauit, stetitque subito terræ motus. Huius historiæ non solum dictus Cincianus, sed etiam Felix Romanus pontifex & præterea Acatius Constãtinopolitanus, Asclepiades quoque Tralliarum, & Iustinus Sycelliæ episcopi in literis suis ad eundem Petrum commonitorijs magno consensu meminere.

B

Itaque cum dictus Antiochenus episcopus sua illa, qua infectus erat, impietate hæretica corrupisset hymnũ illum cherubicũ, magnaque ea ex re per Orientem suscitasset scandala, nec prædictorum aliorumque quamplurimorum ad-

rum admonitione aut correptione resipisceret, tandem Felix protulit in illum damnationis sententiam, & ab Antiochena sede deposuit, vt testatur hæc eius in eundem damnationis epistola: quoniam, inquit, importabilibus verbis impie garrulasti, & non iudicasti cedere sanctis patribus, qui ornarunt sedem beatæ memoriæ multum triumphantis martyris Ignatij, cuius tu indignus existens nescio quomodo insiluisti inchoare nouitatem in catholica ecclesia tuis prophanis & impijs dogmatibus, &c. & non statuisti cedere veritati, & literis nostris ad te scriptis: nunc incepi sententiare aduersus te, imo ille qui est vertex omium pastoralium sedium, in sanctis laudibus florens apostolorum princeps Petrus, cuius tu nomen tenes, non sententiā & fidem, &c. Dicemus ergo tibi, quoniam dilexisti iniquitatē magis loqui quam iustitiā, dilexisti super omnia præcipitationis linguā dolosam, propter hoc deus destruet te in finem depositum à nobis, non solum ab Antiochena ecclesia, sed ab omni honore sacerdotali, & firma sit hæc tua depositio à me & ab his, qui mecum vna apostolicum thronum regunt. Percurrens deinde impias eius assertiones: quis ergo, inquit, non defleret sic dicentes de intemerato trisagio? &c. Quos & alienos putauimus ab orthodoxa fide, & à catholica ecclesia, atque a communione ducis nostri & gloriosi prædecessoris Petri, qui claues regni cœlorum à saluatore nostro recepit. Cuius qui participes esse volunt, ducuntur & doctrina ipsius, qui Christum credidit propter nos crucifixum, &c. Scientes, quia non trinitatem crucifixam accepimus ab apostolis, non patrem, non spiritum sanctum, nisi in carne filium dei vnigenitum solum. Hæc ille. Vt autem clarissime intelligas, quanti momenti fuerit, quam reuerenda, quam metuenda, totique orbi formidabilis Romani pontificis autoritas, etiam eo seculo iam ad schismata seditionesque declinante, hoc tecum perpende, quanti illud fuerit, quod omnes pene illi Orientis episcopi, dictum Petrum suis literis admonentes resipiscere, vnā apostolicæ sedis in ipsum censuram, damnationemque minitantur, ni faciat. Ita Iustinus Sycelliæ episcopus ad eū scribens in epistola, quæ incipit: Oportet militem armari contra bellum. Post impugnatas eius prauas, impiasque assertiones: Cessa igitur, inquit ab huiusmodi tua impia præcipitatione, nō addas scandalum scandalo, & non sis causa perditionis magis simplicium hominum, ne præsidens noster Felix secundum canones sententiam dicat contra te. Nec tunc iuuabit tibi dicere: Ego vtiliter hoc apposui Crucifixū in trisagio confiteri, & cætera. Itaquoque Cincianus Acclusianus episcopus ad eundem: Multipharíam, inquit, multisque modis charissime à veritate deuiasti, & cætera. Etenim expositio tua grauem fert contra sanctos patres & apostolos nouitatem catholicæ ecclesiæ, nec tamen abiecisti eam, multis episcopis præmonētibus te, maxime autē sanctissimo archiepiscopo nostro Felice, & cætera. Post varia deinde inducta contra eum de scripturis testimonia, & historiam illam, quam supra exposuimus, beati Procli Constantinopolitani episcopi, de reuelatione trisagij, seu hymni illius cherubici, vtque eundem in litanijs decantante populo cessauerit ruina & terræ motus vrbis regiæ: Sic ergo, inquit, & tu litanias fac, & pausabit ira, quæ contra te proferenda est: sin autem, veniet super te depositio à papa nostro Felice. Custodiet autem deus mundum à scandalis, & cætera.

Nota vigorem sententiæ.

Iustinus Sycelliæ episcopus.

Nota comminationem.

Nota & huius cōminationem.

Vides itaque quanti toto orbe, etiam extremo Oriente etiam ad schismata, seditionesque iam declinante illa Orientali ecclesia, facta sit vnius Romani pontificis autoritas: vt illi in remotissimo Orientis positi episcopi, illum

D

A pi, illum & recognouerint & confessi fuerint suum præsidentem, suum archiepiscopum & papam, Petri in ecclesiasticæ hierarchiæ primatu successorem, eius vnius censuram reformidauerint. Nec est quod forte de fide dictarum epistolarum possis dubitare. Sunt enim relatæ in acta quintę vniuersalis synodi Constantinopolitanæ secundæ, sub Vigilio Romano pontifice & Mena Constantinopolitano, quem beatus Agapetus (vt superius audisti) in locum à sede damnati Anthemij suis ordinauerat manibus.

Certe quam toti orbi, orthodoxisque venerabilior omnibus, quàm etiam orthodoxæ fidei hostibus formidabilior fuerit vnius Romani pontificis, quàm conciliorum omnium & totius in eis conuenientis ecclesiæ autoritas, in Leontio Antiocheno antistite euidenter nobis ostendit Theodoretus ille Cyrenensis episcopus. Is enim cum Arrianus esset & errorem suum celare niteretur, videns diuisos sacerdotes & populum, & alios dicentes: gloria patri & filio, alios vero: Gloria patri per filium, & spiritui sancto, ipse sub silentio dicebat orationem, nec aliud audiebant adstantes, nisi cum diceret, in secula seculorum. Et si quidem, inquit ille, hoc non maligne fecisset, diceretur pro concordia populi hoc ipsũ fecisse. Sed quia, & contra milites veritatis acuebatur, & non nisi hæreticos prouehebat, ostendebat se celare pestem, modo amore populi, modo formidine pressus imperatoris, q filium dissimilem patri prohibuerat dici. Ea siquidem tempestate Etius magister Eunomij, qui Arrij blasphemiam suis impijs opinionibus auxerat, in Diaconatus ordine ab ipso subleuatus ministrabat. Sed Flauianus & Diodorus, monasticam quidem amplectentes vitam, clare autem pro ecclesiasticis dogmatibus laborantes, episcopi Antiocheni Leontij

Hinc nota q orthodoxis venerabilior & hostib' orthodoxæ fidei formidabilior fuerit vnius Ro. pontificis, q omnium conciliorum autoritas.

B redarguerunt quas contra pietatatem struebat insidias, dicentes: quia elegisti virum studijs malignis imbutum, qui impietatis causa culmen suscepisset potentiæ, atq; ad ecclesiæ cladem Diaconatus haberet honorem. Minitabantur autem illi Romani pontificis & apostolicæ sedis censuram. Se enim adituros Hesperias, Occidentalesq; partes, atq; ea quæ callide insidioseq; aduersus veritatem ab eo gerebantur, eidem apostolicæ sedi detecturos. Hoc metuẽs Leontius ab officio suspendit Etium. Hæc ille Theodoretus. Ex quibus intelligis, quam formidabilis fuerit illi Arriano Leontio, Antiocheno patriarchæ vnius Romani pontificis autoritas, qui tamen nec pili faciebat autoritatem Niceni, quod impugnabat, concilij, quantum huius sedis censurã metuerit: Queadmodũ etiã vnius Iulij Romani pontificis autoritati cesserunt tot Orientaliũ sediũ eiusdem factionis episcopi, qui in Antiochena synodo sub Eusebio Nicomediensi congregati fuere. Apud quos tamen adeo nihil valebat illius sacrosancti Niceni concilij, & tantorũ in eo patrum conuenientum autoritas, vt ad destruendum dogma Nicenæ fidei præcipue conuenissent.

Hic vide, q formidabilis fuerit Antiocheno episcopo Ro. pontificis autoritas.

De Celestio constat, vt nulla synodali autoritate, nullis doctissimorum patrum aduersus eum scribentium rationibus, disputationibusque superari valuerit: sed sola vnius Romani pontificis autoritate, non audens (quod de eo diuus Augustinus libro secundo aduersus eundem & Pelagium testatur) beati Innocentij pontificis literis resistere; sed promittens omnia, quæ sedes ista damnaret, se etiam damnaturum. Nam & rationes & scripturas eludebat facile. At huius sedis autoritatẽ, toto orbe recognitã, nec illudere potuit nec cõtẽnere. Verũ & hęc in progressu adhuc erũt illustriora.

Cõclusio. Nunc satis mihi videor hactenus demonstrasse, non solum ecclesiasticam hierarchiam planè fuisse necessariam, si modo esse deberet ecclesia, non solum institutam à Christo, & in ea Petrum obtinuisse primatum, Romanosq; pontifices in eodem successisse Petro: sed etiam, quod eundem magna cum libertate exercuerint ab initio super ecclesiam vniuersam, à cuius autoritate nemo exemptus est, nisi qui ad Christi ouile non pertinet. Proinde veram, sanctam, orthodoxamq; nihil dubitamus illius Florentini concilij, quod sub Eugenio quarto celebratum est, definitionem, quæ est hoc verborum tenore: C

Definitio Florentini concilij orthodoxa. Definimus sanctam apostolicam sedem, & Romanum pontificem in vniuersum orbem tenere primatum, & ipsum Ro. pontificem, successorem esse B. Petri principis apostolorum, & verum vicarium Iesu Christi, totiusq; ecclesię caput, & omnium Christianorum patrem & doctorem existere, & ipsi in beato Petro, pascendi, regendi & gubernandi vniuersalem ecclesiam à domino Iesu Christo plenam potestatem traditam esse: quemadmodum & in gestis œcumenicorum conciliorum, & in sacris canonibus continetur.

Cui definitioni, tam Græci, quàm Armeni, post longam quindecim mensium concertationem, autoritatum, scripturarumq; pondere, catholicę ecclesiæ consensu, & rei ipsius euidentia conuicti, reprobato schismatico errore, in quo eatenus detinebantur, Romanæ ecclesiæ se iterum humiliter submittentes, in hæc verba subscripserunt:

Nos igitur oratores nomine nostro, nostrique reuerendi Patriarchæ, & omnium Armeniorum, hoc saluberrimum synodale decretum, cum omnibus suis capitulis, declarationibus, definitionibus, traditionibus, præceptis & statuis, omnemq; doctrinam in ipso descriptam, nec non quicquid tenet sancta sedes apostolica, & Romana ecclesia, cum omni deuotione & obedientia acceptamus, suscipimus & amplectimur. Illos quoque doctores & sanctos patres, quos ecclesia Romana approbat, reuerenter suscipimus. Quascunq; vero personas, & quicquid ipsa Romana ecclesia reprobat ac damnat, nos pro reprobatis & damnatis habemus, profitentes tanquam veri obedientiæ filij, nomine quo supra ipsius sedis apostolicæ ordinationibus & iussionibus fideliter obtemperare. D

Libri quarti FINIS.

A

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER QVINTVS

De controuersijs inter Regnum & Sacerdotium.

Marsilij Patauini de ecclesiastica autoritate sententiam explicare. Cap I.

SVperioribus libris ecclesiasticæ hierarchię causam simpliciter peregimus, nihil immiscentes controuersiarū, quæ inter secularem & ecclesiasticam autoritatem prophanis quorundam atq; impijs exagitatæ sunt disputationibus. Quas cum dissimulare dissuaderēt, & tempora, & susceptum argumentum ab initio, vnum ex omnibus delegimus Marsilium Patauinum, quo nemo diligentius, vehementius, aut etiam copiosius causam secularis potestatis aduersus ecclesiasticam egisse legitur. Quam planè subuertere & in nihilum redigere omni studio conatus est. Scripsit is ante annos ducentos ad Ludouicum Bauarum, temporibus Ioannis XXII. à quo ille excommunicationis vinculo innodatus fuerat, ex contumace hæreticum facere satagens, velut apologiam quandam aduersus autoritatem pontificiam, cui de fensoris pacis titulum fecit, cum eandem (quod post intelliges) omni studio eliminet ab ecclesia. Fuit homo Aristotelicus magis, quàm Christianus, atq; ex illius magis, q̄ Christi institutis, nouam ecclesiasticæ hierarchiæ formam conatus effingere: quamuis sacras literas, & sanctorum patrū sententias, sed suo more intellectas, sine fine & modo congerat, veritatiq; confidentissimè obijciat: vbiq; seipsum victorem pronuncians, sed ante victoriam. Tam amarus, tam virulentus in Romanos pontifices, vt merito dubitares, nisi tempora disiungerent, hic ne à Luthero, an Lutherus ab isto, suam didicerit rhetoricam: nam vterq; alterum in hac parte conatur vincere. Eius libri ab initio Lutherani tumultus, ab eisdem alicunde eruti è blattis & tineis (à quibus teri magis cōueniebat, quàm manibus Christifidelium) elegantissimis typis excusi, sunt ędití in publicum: ne nulla non pestis nunc reuiuisceret, aut quia deesset persequutioni ecclesiæ

Marsilius Patauin', quo tēpore qua causa & quali ter scripserit aduersus autoritatem ecclesiasticam.

B

Aduersus quem si illum liceret sequi, multo minus nobis fuisset laboris & negocij. Sed quo minus hoc licuerit, primo prolixitas fecit. Nam illius apologia cum in librum magnum exeat, nostra hæc antipologia in volumen immensum exiret necessario, & lectorē enecaret prolixitatis tædio: præsertim cum vniuersa eius sententia, atq; omnium rationum quas affert efficacia, infinito breuius, & simul multo luculentius exprimi potuerit. Deinde, q̄a nec ab initio ingenuè & simpliciter proponit id quod conatur demonstrare, sed planè dissimulat, sensim ad hoc veniens, & alias quasdam sententiolas subdole adstruens ratiunculis quibusdam dialecticis & Aristotelicis. Quæ prima fronte nihil in se continere videntur, quod magnopere animaduertendum sit, quapropter nec lectorem alio properantem detinēt, aut ad sui discussionem exactiorem inuitant. At cū mad causam ventum est, eisdem sententiolis velut ante certo demōstratis, tanquam primis & indubitatis principijs vtitur. Sic fallit lectorem incautum, fouet impium. Postremo

Cur eius scripta nō licuerit ad verbum subijcere.

 stremo

ſtremo quia ſæpè eadem repetit, & nihil minus curat, quàm vt accuratè atq; ordine, quod vult, exprimat & proſequatur, ſed vbiq; falſa atq; impia obſcuris inuoluit, adeo vt mihi penè plus laboris & negocij fuerit, ex tanta confuſione & prolixitate, vniuerſam eius ſententiam, & rationum quas adducit pondus & efficaciam, contrahere in luculentum compendium, quàm demonſtrare earundem falſitatem & inefficaciam. C

Partitio vniuerſæ diſputationis Marſilij.

Partitus eſt autem vniuerſam ſuam diſputationem in tres partes, quas dictiones appellat. In prima præambulis illis immoratur ſententiolis (vt ſibi videtur) Ariſtotelicis, interim diſſimulans quorſum eas adſtruat. In ſecunda cauſam ipſam principalem exequitur. Tertia eſt velut index priorum, colligens velut illatiue ex ſuperioribus, quadraginta duas ſententias, quarum penè nulla non eſt impia & hæretica.

Sũma ſententiæ, quã ille velut baſim toti us cauſæ conſtituit.

Breuiter, hæc ſumma eſt eorum, qæ ille conatur adſtruere: Ex lege Chriſti nulli epiſcopo, nec Romano, nec alteri, competere vllam ſuperioritatem, aut iuriſdictionis autoritatem ſtatuendi, præcipiendi, aut quemuis ad quiduis obligandi: non ſolum ſuper laicos, ſed nec ſuper vnum aliquem ex ſacerdotibus aut clericis, nedum ſupremam omnium. Quin potius vltro oblatam ab eo, ad quem hoc pertineret, autoritatem huiuſmodi ne acceptare poſſint, aut debeant, interdictum eiſdem à Chriſto & apoſtolis. Sed quod ea competat ſolis ſecularibus principibus. Idque ex delegatione aut commiſſione eius, cui præſunt, multitudinis, apud quam ſolam originaliter & cauſatiue (vt verbis eiuſdem loquar) vult eſſe autoritatem eiuſmodi. Neque vllum ſacerdotum aut epiſcoporum, nec Romanum quidem, ſeu in realibus, ſeu in perſonalibus, ab eorum coactiua autoritate exemptum: quin potius omnes æque ſubiectos vt laicos, ex euangelicis, apoſtolicis & ſanctorum patrum ſententijs euidenter ſe demonſtraſſe prædicat. Sacerdotalem enim autoritatem à Chriſto vnam, æqualemq; inſtitutam omnibus, velut ad ſacramenta tantum miniſtranda, & doctrinam euangelicam prædicandam Chriſtifidelibus. Diſtinctionem vero & ordinem, quem nunc inter miniſtros eccleſiæ cernimus, & vnius principatum atq; autoritatem ſuper alios, partim rationabiliter introductum vult ab hominibus, partim etiam fraudulenter vſurpatum: præſertim primatum ſuper alios Romani pontificis. Nec pertinere ad ſacerdotes, epiſcopos, aut Romanum pontificem, ſed ad ſeculares principes, ex autoritate & commiſſione fidelis multitudinis, ordinare atq; inſtituere ſacerdotes in prælaturis, dignitatibus & officijs eccleſiaſticis: apud quos æque deſtituendi pro arbitrio, vt inſtituendi eoſdem, vult eſſe poteſtatem. Breuiter, ſacerdotes & epiſcopos, nudos eſſe ſacrorum miniſtros, ſeculari poteſtati in omnibus æque ſubiectos vt laicos. D

Hæc ſumma eſt ſententiæ, quam velut baſim & fundamentum totius cauſæ conſtituit. Vnde in diuerſas, grauesq; aduerſus eccleſiam & eccleſiaſticos erumpit querimonias, inuectiuas & blaſphemias, quemadmodum poſt audies.

Quademõſtratiõe illã ſuã ſententiam adſtruat. Maior.

Eam autem huiuſmodi ferè demõſtratione conatur aſſerere. In primis ponit nulli conuenire aut competere vllam iuriſdictionis præceptiuam aut coactiuam autoritatem ſuper alios, niſi ex commiſſione legiſlatoris diuini aut humani. Legiſlatorem diuinum, Moyſen aut Chriſtum: humanum vero, vniuerſitatem multitudinis, ſuper quam eſſet autoritas eiuſmodi, intelligẽs. Sub quo ſubſumit, ſub lege euangelica ex cõmiſſione legiſlatoris

Minor.

noſtri

A nostri Christi non competere vlli hominum superioritatem, aut autoritatem præceptiuam & coactiuam super alios, quin potius eandem interdictã à Christo suis apostolis, discipulis & eorum successoribus. Ex quibus vtiq̃, si vera sint, nulli nunc vllam super alium competere iurisdictionis & superioritatis autoritatem, quam ex commissione legislatoris humani, hoc est, ciuilis aut fidelis multitudinis, necessario consequitur. At autoritatem eam, quæ pendet ex commissione legislatoris humani, aut ciuilis multitudinis, vult esse penes ciuiles principes. Quare secundum Christi & apostolorum doctrinam, eisdem subijci, & obedire oportere dicit absque vlla distinctione, æque sacerdotes, episcopos, pontifices ac laicos.

Vis demonstrationis maioris, aut primo loco assumptæ propositionis, in hoc consistit, quod aut diuinitus, aut humanitus, necessario cõpetat oportet vni hominum super alium superioritas, aut iurisdictionis autoritas eiusmodi, cum natiuitatis, quantum ex se est, conditio, omnes pares, aut æquales faciat. Eam autem diuinitus competere posse vni hominum super alium indubitatum est, qualem ipse confitetur competijsse Moysi, Dauidi & alijs, super Israeliticum populum. Humanitus vero, eam nulli vult posse cõpetere, nisi ex delegatione vniuersitatis multitudinis ciuilis, apud quã solã, in primis contendit esse autoritatẽ ferendi leges obligatorias, deinde cõmittendi alicui autoritatẽ principãdi & imperandi sup se, & oẽs eius reipublicę aut communitatis partes ordinandi. Primum, videlicet apud solam vniuersitatem multitudinis esse autoritatem ferendi leges humanas obligatorias, conaẽ probare capite duodecimo dictionis suæ primæ his rationibus (quas ideo cogor adscribere, quoniam ad easdem frequenter remittit, tanquam ad euidentes demonstrationes, cum vix probabilitatem vllam dialecticã habeant.) Vis maiorẽ pbet.

B Prima: Quoniam illius tantummodo est legum humanarum lationis autoritas prima simpliciter, à quo solo optime leges possunt prouenire. Hoc autem est ciuium vniuersitas, aut eius pars maior seu valentior, quæ totam vniuersitatem merito repræsentat. Ad vniuersitatem ergo ciuium, aut eius maiorem partem tantummodo pertinet legis ferendæ autoritas. Primam propositionem supponit notam ex terminis. Secundam adstruere conatur quibusdam ratiunculis mutuatis ab Aristotele, sed male accõmodatis ad propositum. Est enim euidenter falsa, vt post demonstrabimus. Quare nec vitandæ prolixitatis causa illas libuit adscribere. Rationes, quibus ꝓbare nitiẽ apud solã vniuersitatem multitudinis esse autoritatem ferẽdi leges humanas obligatorias.

Secunda ratio: Illius tantummodo est legis ferendæ autoritas, per quem latæ melius aut simpliciter obseruantur. Hoc autem, inquit, est tantũmodo ciuium vniuersitas. Ipsius igitur est legis ferendæ autoritas. Primam aut maiorem propositionem etiam supponit velut notam per se. Minorem similiter probare nititur quibusdam ratiunculis, quas indignum est adscribere. Nam post clarissime videbitur earundem inefficacia.

Tertia: Illud agibile, in cuius debita institutione consistit pars maxima communis sufficientiæ ciuium in hac vita, & in cuius praua institutiõe commune detrimentum imminet, per vniuersitatem tantummodo ciuium debet institui. Hoc autem est lex. Ergo ad vniuersitatem ciuium sequitur pertinere eius institutionem. Maiorem propositionem etiam supponit vt notã ꝑ se, aut eisdẽ valde propinquã. Similiter & secũdæ est satis notoria veritas.

Postremo, velut prædictarum rationum omnium vim in vnum colligens, sic tanquam per diuisionẽ argumentatur: Aut legis ferendę autoritas

ad vniuersitatem ciuium pertinet, aut ad vnum solum, aut vero ad paucos optimates. Non ad vnicum. Posset enim vel ob ignorantiam, vel malitiam, vel ob vtrunq; prauas leges ferre, magis ad proprium, quàm ad commune respiciens. Ob eandem rationem nec ad pauciores optimates vult pertinere. Restat ergo pertinere ad vniuersitatem ciuium. C

Ex eisdem his rationibus aut prorsus similibus, mutato videlicet termino legis in terminum principantis, XV. capite eiusdem suæ dictionis primæ supponit satis demonstratum, apud solam vniuersitatem multitudinis esse autoritatem committendi alicui principatum, aut iurisdictionis super alios exercendæ autoritatem, item & principem corripiendi & deponendi, si ita mereatur.

Secundam vero aut minorem principalis demonstrationis propositionem, qua prædictã illam suã sententiam, velut totius causæ fundamentum ac basim conatur adstruere, videlicet: Ex Christi institutione & autoritate, nulli in ecclesia cõpetere vllam superioritatẽ, aut iurisdictiõis præceptiuam, coactiuamve autoritatẽ. Quin potius eandem suo exemplo & doctrina interdixisse suis apostolis & discipulis, eorumq; successoribus sacerdotibus & episcopis, primo multis scripturarum & sanctorum patrum sententijs demonstrare conatur, quarto & quinto secundæ dictionis suæ capitibus. Deinde & in sequentibus rationibus & apparentijs plurimis idem ipsum confirmat, velut post audies. Hoc vero loco subijciemus ex ordine eas rationes, quas ex euangelicis & apostolicis scripturis affert præmemoratis capitibus, vt quibus confidit & nititur præcipuè, & ad quas postea deficientibus sibi alijs solidis rationibus prouocat perpetuo.

In primis itaq; demonstrare conatur, Christum non venisse in mundum dominari hominibus, nec ipsos iudicare, intelligendo per iudicium, ipsius principantis sententiam, qui vt eidem obediatur, vim præceptiuam & coactiuam obtinet. Neque etiam principari temporaliter, sed magis subijci principibus huius seculi. Quinimo, quod seipsum, suosq; apostolos & discipulos, ipsorumq; successores episcopos ac sacerdotes, eiusmodi principatu excluserit, non solum suo exemplo, sed etiam consilio & precepto, & quòd hoc ipsum comprobauerint & docuerint apostoli. D

Ex Christi exemplo multiplici

Quod autem Christus ab officio principatus, seu contentiosæ iurisdictiõis, regiminis in hoc seculo, seu coactiui iudicij cuiuslibet se, suosq; discipulos excludere voluerit, ex eo vult apparere, quod Christus coram Põtio Pilato Romani principis in Iudæa vicario cõfessus est regnũ suum non esse de hoc mundo, hoc est, non se venisse regnare dominio tẽporali, quomodo regnant mundi principes. Quia, inquit, si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri vtiq; mei decertarent, vt non traderer Iudeis, id quod fieri non vides. De quo etiam sanctorũ adducit sententias. Nam Augustinus causam explicans cur Christus interroganti Pilato, num rex ipse esset Iudæorũ, ad hoc non responderit continuo, sed prius vicissim interrogarit, à semetipso hoc diceret, an, inquit, alij tibi hoc dixerunt de me: deinde vero respondenti ad hoc Pilato: Nunquid ego Iudæus sum: gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi, quid fecisti, si regem te non fecisti: tum demum responderit Christus, regnum suum non esse de hoc mundo. Quasi diceret, inquit Augustinus: Audite & Iudæi & gẽtes: Non impedio dominationẽ vestram in hoc mundo, quid vultis amplius: venite credendo ad regnũ quod nõ est de hoc mundo. Quid enim est regnum eius, nisi credentes in eũ: Sic & in

eundem

A eundem locum Chrysostomus: Non priuat, inquit, mundum sua prouidentia & prælatione, sed ostendit regnum suum non esse humanum. Sic & Theopompum quędam citat dicentem: Ex temetipso, inquit, hoc dicis, an alij tibi dixerunt de me? Quasi diceret: Si ex temetipso hoc loqueris, pande signa rebellionis meæ. At si ab alijs percepisti, inquisitionem fac ordinariam. Vides, inquit iste Marsilius, non dixisse Christum, huius causæ inquisitionem ordinariam ad ipsum non pertinere: quod tamen debuisset dicere, secundum aduersariorum sententiam, secundũ quam illi subiectus non erat. Imo, ex verbis Pilati dicit annotare Augustinum, q iure & merito puniendus fuisset Christus, si se regem fecisset. Siquidem à gente & pontificibus suis sibi traditum dicens, interrogat: Quid fecisti? Satis, inquit Augustinus, ostendit illud obiectum pro crimine. Quasi diceret: Si regem te negas, quid ergo fecisti, vt tradereris mihi? tanquã non esset mirum, si puniendus iudici traderetur, qui se regem diceret.

Confirmat hoc ipsum, facto & exemplo Christi apud Ioannem: Qui inquit, cum cognouisset vt venturi essent Iudæi, qui eum raperent, & regem facerent, aufugit solus in montem. Quo facto, inquit Chrysostomus, nos erudiuit mundanas dignitates contemnere. C.VI.

Rursus interpellanti de turba cuidam, vt fratri suo diceret secum hæreditatem diuidere, respondit Christus: O homo, quis me constituit iudicẽ aut diuisorem super vos? Quasi diceret: Non ad hoc veni, aut missus sum, vt ciuiles lites iudicio dirimam, quod ad seculi principatus pertinet. Bene, inquit Ambrosius, terrena declinat, qui propter diuina descenderat, nec iudex dignatur esse litium, & arbiter facultatum, viuorum habens, mortuorumq; iudicium, arbitriumq; meritorum.

B Deinde pergit ostendere, non solum Christum ipsum recusasse principatum huius seculi, & coactiuam super alios iurisdictionis autoritatem, & in hoc se discipulis quoque suis exhibuisse formam & exemplum: verum etiam docuisse tam opere, quam sermone, vniuersos æque sacerdotes vt laicos, subesse debere realiter & p̃sonaliter coactiuo iudicio principũ seculariũ. Et primum hoc probat in realibus, quandoquidem interrogantibus Iudæis, num liceret censum dare Cæsari, respondit Christus: Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo. Vbi Chrysostomus: Tu autem cum audieris, redde quæ sunt Cæsaris, Cæsari, illa scito eum dicere solum, quæ in nullo pietati præiudicant. Quia si aliquod tale fuerit, non adhuc Cæsaris est, sed diaboli tributum. Ex quibus Chrysostomi verbis vult constare, in omnibus Cæsari subesse nos oportere, modo pietati non repugnent. Similiter beatus Ambrosius in epistola de tradendis basilicis: Soluimus quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei deo. Tributum Cæsaris est: non negatur. Idem confirmat ex eo, quod publicanis, qui vectigalibus & tributis exigendis præerant, iusserit Christus pro se & Petro tributum persolui ab ipso Petro. Quod si putasset Christus inconueniens, futuros sibi successores in sacerdotali officio tributa soluere, ac ipsorum temporalia subiecta fore principibus seculi, potuisset ipse hoc malum exemplum in seipso non edere, vt omnipotens & æterni patris infinita sapientia. Sed voluit, inquit, hoc nos exemplo docere, ne detrectaret dicipulus, quod vidisset magistrum facere. Itaque beatus Ambrosius in memorata epistola: Tributum petit imperator? scilicet non negatur, agri ecclesiæ soluunt tributum. Quod insuper etiam in persona sua Christus subfuerit coactiuæ potestati principum hu

ius seculi, quæ, quo ad eam partem, vocatur merum imperium, ex eo vult C
cōstare, quod se capi permiserit, & duci ad Pilati prætorium, & per ipsum demum, vt iudicem, iudicari & condemnari extremo supplicio. Quod ne quaquam permisisset, si inconueniēs iudicasset suos sacerdotes subijci principibus seculi & per ipsos iudicari.

Itaq; Pilato admiranti, quòd sibi non responderet Christus, vt qui potestatem haberet ipsum & crucifigere & dimittere, tandem respondit: Non haberes potestatem in me vllam, nisi tibi datum esset desuper. In q̄bus verbis notat Christum non negasse Pilato potestatem ipsum iudicandi, & iudicium in ipsum exequendi, nec dixisse, hoc ipsum facere de facto cum iure nō posset, sed addidit, hanc potestatē ipsum habere desup. Discamus ergo, inquit Augustinus, q̄d dixit, quod & per Apostolum docuit: Quia non est potestas, nisi à Deo. Et D. Bernardus in epistola quadam ad archiepiscopum Senonensem: Cum, inquit Romani præsidis potestatem Christus super se quoq; fateatur cœlitus ordinatā. Quod si supra Christū, quanto magis, inquit, super apostolos, eorumq; successores episcopos & presbyteros?

Hoc ipsum cōfirmat verbo Apostoli ad Galatas: At vbi, inquit, venit plenitudo temporis, misit deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege. Si factus sub lege, ergo, inquit, & sub iudice, cuius erat iudicare & præcipere secundum legem, qui tamen non erat episcopus aut sacerdos.

Ex Christi doctrina. Rursus vult Christum negasse suis superioritatem aut autoritatem coactiuam, tam sup se inuicem, q̄ super alios, vbi contendentibus de principatu dixit apostolis: Reges gentium dn̄antur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocātur: vos autem non sic, sed qui maior est in vobis, fiet sicut iunior: & qui præcessor, sicut ministrator. Nam quis maior est, q recumbit, an q ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Sed quicunq; voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister, & q voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus, sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Non igitur, inquit, Christus rex regum, & dn̄s dominantium apostolis suis dedit iurisdictionis autoritatem coactiuam super seculares principes aut quosuis alios. D

Hoc ipsum confirmat B. Bernardi ad Eugenium sententia: Quod habuit, inq̄t, Apostolus, hoc dedit: solicitudinem, vt dixi, super ecclesias, nunq̄d dn̄ationem? audi ipsum: Non dominantes in clero, sed forma facti gregis. Et ne dictum sola humilitate putes, ne etiam veritate, vox domini est in euangelio: Reges gentium dominantur eorum, & q̄ potestatem habent sup eos, benefici vocantur. Et infert: Vos autem non sic. Planum est, apostolis interdici dominatum. Ergo tu vsurpare aude, aut dominans apostolatum, aut apostolicus dominatum, plane ab vtroq; prohiberis, si vtrunq; simul habere voles, perdes vtrunq;. Alioq nō te illorum numero putes exceptū: Ipsi regnauerunt, & non per me: principes extiterunt, & non cognoui eos.

Ex doctrina ap̄lica. Eandem sententiam confirmat deinceps & verbis & sententijs apostolicis: Nemo, inq̄t Apostolus, militans Deo, implicat se negocijs secularibus. Negociorum autem omnium secularissimum, est principatus habens coactiuam autoritatem, qua secularia negocia, & ciuiles actus ordinat & regular. Quare maxime fugiendus est illi, qui debet deo militare.

Idem eiusdem Apostoli verbis confirmare videtur, cum dixit: Secularia igitur iudicia si habueritis, cōtemptibiles qui sunt in ecclesia, constituite ad iudicandum. Contemptibiles vero intelligit iuxta Ambrosij & Augustini sen-

sententiam, aliquos sapientes in secularibus videlicet, qui tamen sunt minoris meriti & gradus in ecclesia: perinde ac si dixisset, vt vacãtes sibi laici hoc
A impendant oneris & seruitij. Vt, inquit beatus Gregorius, hi terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum, id est, actuum secularium scientiam perceperunt. Qui autem spiritualibus donis ditati sunt, terrenis non debẽt negocijs implicari, vt dum non coguntur inferiora bona dispicere, valeant bonis superioribus deseruire.

Eandem vult esse D. Bernardi ad Eugenium sententiam: Ergo, inqt, in criminibus, non in possessionibus, est potestas vestra. Propter illa siqdem non propter has, accepistis claues regni cælorum, præuaricatores vtiq; exclusuri, non possessores: Vt sciatis, ait, qa filius hominis habet potestatẽ dimittendi peccata. Quænam tibi maior videtur, & dignitas & potestas, dimittendi peccata, an prædia diuidendi? Sed non est comparatio. Habent hæc infima & terrena iudices suos reges & principes terræ. Quid fines alienos inuaditis? Quid falcem vestram mittitis in messem alienam? Ex qbus infert iuxta Bernardi sententiã, epum sibi vsurpantem iurisdictionẽ coactiuam sup contẽtiosis inter homines actibus, alienũ officiũ indebite inuadere.

Præterea ex verbis Apostoli ad Romanos decimotertio clare demonstratum putat, om̃es cuiuscunq; gradus aut ordinis in ecclesia dei subiectos esse oportere principibus secularibus, atq; eorum autoritati coactiuæ. Sic enim habẽt verba Apostoli: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est em̃ potestas, nisi à deo: quæ autem sunt à deo, ordinata sunt. Itaq; q resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem: bene fac, & habebis laudem ex illa, dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time, non em̃ sine causa gladium portat. Dei em̃ minister est, vindex in iram
B ei, q malum agit. Ideoque necessitati subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam: ideo em̃ & tributa præstatis. Ministri em̃ dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorẽ: cui honorem, honorem. Hæc verba Apostoli (vt quæ multum putat suæ intentioni seruire, & aduersari episcoporum, maxime autem Romanorum, autoritati supra principes) ille vehemẽter vrget & ponderat, adhibitis sanctorum patrum sentẽtijs. Siqdem ex illis certissimo & irrefragabiliter demonstratum putat, omnes homines cuiuscunq; tandẽ status aut conditionis existant, tam realiter, q̃ personaliter subesse debere iurisdictioni principũ seculi, eisq; obedire in omnibus, quæ non contrariantur legi salutis æternæ.

Et in primis, quod omnem animam dicit, omnem hominem intelligit, neminem excipiendo, nec episcopum nec presbyterũ. Magis tamen animę, q̃ hominis nomine illic exprimere voluisse hominem, vt doceret, etiam animo subditos illis nos esse oportere, & voluntarie præcipientibus obsequi. Quod ipsum etiam clare explicat dicens, vt illis subdantur, non solum propter iram, sed etiã propter consciẽtiam. Per sublimiores autẽ potestates, seculares principes tantum vult intellexisse, qbus coactiua commissa est iurisdictio, q̃rum etiam est per armatam potẽtiam defendere patriam, q̃d sacerdotibus non conuenit, dicẽte Ambrosio: Dolere potero, flere potero, gemere potero, aduersus arma, milites, Gothosq; lachrymæ meæ, arma mea sunt, talia em̃ munimẽta sunt sacerdotis: aliter nec debeo, nec possũ resistere.

De illis vero dicit Apostolus: Non enim sine causa gladium portat. His ergo, qua muis infidelibus & discolis resistentes, quicunque tandem illi fuerint, etiamsi episcopi & presbyteri, sibi, inquit, damnationem acquirunt. Ministri enim Dei sunt, non Petri, vt dicit, non Pauli, aut nostri. Petro vero aut Romano pontifici præcipienti secundum legem euangelicam, tametsi deberi velit reuentiam & obedientiam, ad suorum tamen præceptorum obseruationem, neminem vult arctare posse, aut inobedientiam puni re vlla pœna, reali aut personali, vt quam illis potestatem interdictã à Christo ex prædictis vult euidenter constare. C

Præterea adducit etiam illud Apostoli ad Timotheum: Obsecro igitur, primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes pro om̃ibus hominibus, pro regibus & omnibus, q in sublimitate sunt, vt tranquillam & qetam vitam agamus. Vides, inqt, inter positos in sublimitate n usquam connumerari sacerdotes aut episcopos. Sed ideo Apostolus orare, inqt Augustinus, pro regibus admonuit, & pro omnibus sublimibus, eodem spũ afflatus quo & Hieremias, q scripsit Iudæis captiuis in Babylone, vt orarent pro vita regis Nabuchodonosor, filiorumq; eius, & pro pace ciuitatis. Quia in pace illorum, inqt, erit pax vestra. Hoc autem figurate significat ecclesiam in omnibus sanctis eius, q sunt ciues cœlestis Hierusalem, seruituram sub regibus huius seculi.

Rursus Tito Apostolus: Admone illos subditos esse principibus & potestatibus. Non dixit, inqt, Apostolus: Admone seculares tantum. Nec rursus: Admone subditos esse nobis & principibus, sciens nec sibi, nec sacerdotibus subiectionem deberi.

Ita quoq; Petrus: Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi, tanquam præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malorum, laudem vero bonorum: ita sic voluntas Dei est. Cum igitur malefactores possint esse & sacerdotes, seqtur etiam illos subesse vindictæ & punitioni principum. D

Exẽplo & facto Pauli. Hoc ipsum præterea etiam Pauli vult confirmari exemplo, qui refugiens iudicium sacerdotum, Cæsarem appellauit. Ad tribunal, inqt, Cæsaris sto, vbi me oportet iudicari. Quibus verbis clarissime confessus est, inqt, coactiuæ iurisdictioni Cæsaris se fuisse subiectum.

Ex his sufficienter demostratum putat, vt episcopis nullam conuenire lege diuina in hoc seculo coactiuam in quemuis potestatem, sed interdictam potius, ita ipsos in hac subiectos esse principibus seculi. Nec vllum episcopum, seu Romanũ, seu alium, habere etiã in ministros ecclesiæ sacerdotes aut presbyteros vllam coactiuam iurisdictionẽ, nisi eadẽ per humanũ legislatorẽ concessa fuerit. In cuius potestate semper dicit esse eandem ab ipsis reuocare: præsertim ex rationabili causa, cuius plenã determinationem ad eundem legislatorem, præsertim in communitatibus fidelium pertinere velut esse indubitatum & notorium. Quas eius rationes ideo prolixius aliquanto adscripsimus, tametsi maiore longe, quàm ille & compendio & lu culentia, audeo etiam dicere maiori probabilitate & apparẽtia, ne qsquam hostis autoritatis ecclesiasticæ calumniari possit nos dissimulasse aut declinasse earum pondus, vim & efficaciam. Quas si persequeremur per singula quæq; verba, vt ab eodẽ perscriptæ sunt, vnus hic liber in immensum volumen cresceret, nec instituti nostri ab initio rationem hic retineremus. Nihil tamẽ dubito etiam illius studiosis in harũ rõnum explicatiõe (qs ille alicubi

magis

magis innuit, quàm possit exprimere) factum plusquam satis.

A Aduersus impietatem prædictam, catholicam veritatem asserere, & demonstrationis principalis, cui nititur, inefficaciam demonstrare. Cap. II.

IOannes ille Gersonus, Parisiensis Theologus, vir in primis & eruditus & pius: nec tamen pontificiæ autoritati (quod libro sequenti intelliges) quantum par est, tribuens, libro seu tractatu de ecclesiastica potestate, consideratione XII. duplicem hac in re pestem designat: vtranque magno studio vitandam illi, qui veritatem assequi voluerit, alteram appellans detractionem liuidam, alteram adulationem subdolam, vtrinque in extremo consistentes, in quarum medio consistat veritatis synceritas. Inuida detractio, inquit, ecclesiasticam potestatem prorsus deprimit, & seculari subijcit. Adulatio contra extollit sine modo & mensura, pene ad similitudinẽ altissimi. Tolle, inqt, tolle tẽporalitatis ius omne & dominium ab ecclesiasticis, clamat detractio, qa sic Christus instituit dicens: Nisi qs renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Neque ẽm capaces esse iurisdictionis secularis. Nemo ẽm militans deo implicat se negocijs secularibus, victu & amictu contentos esse oportere, reliquum esse pauperum. Ex aduerso consurgit adulatio blandiens, & in hunc modum susurrans: O quanta est ecclesiasticæ potestatis sublimitas. Nam sicut Christo collata est oĩs potestas in cœlo & in terra: ita Christum omnem potestatem suam dedisse successoribus suis. Vnde nec Cõstantinum quicquam dedisse Syluestro, quod ante non esset suũ, sed reddidisse iniuste detentum. Porro sicut non est potestas nisi à deo: sic nec aliquam potestatem seu imperialem seu regalem haberi posse, nisi à dei vicario, in cuius fœmore scriptum est: Rex regum, dñs dominantium. Ipsum esse monarcham supremum, nedum in spũalibus, sed etiam temporalibus, à quo
B alij reges & principes suam dñationem accipiant, atque eius medio à deo. Inter has pestes vtrinque constitutas in extremitatibus, media ac regia via incedens moderatrix discretio, suũ vnicuique tribuit, secundum quam, inqt ille, dicimus ecclesiasticos etiam capaces esse & bonorũ & honorum tẽporalium, multa illis ex debito competere, posse in diuitijs aliter quàm apostolos viuere, atque etiam tẽporalium iurisdictionẽ, modo eis legitime cõpetat, pro tẽporis exigentia exercere. Nec minus ex aduerso stultas adulationes & falsas insanias deuitabimus, vt suos ecclesiasticæ potestati noscamus terminos, intra quos se noscat coercere, sic vt meminerit potestatẽ secularẽ etiam apud infideles sua iura habere propria, suas dignitates & dominia.

Notanda Gersonis sentẽtia de duplici peste vitãda in hac ingstione.

Hæc ille Gersonus, non indigna, quorum qs in hac causa pertractanda pꝑpetuo meminerit, ne hinc in Scyllam, inde in Charybdim impingens, veritatis naufragium faciat. Quæ ideo etiam hic adscribere placuit, vt intelligeres lector Christiane, pesti ne pestilentissimæ, an vero sanæ, synceræque veritati, dictam Marsilij sententiam connumerare debeas.

Aduersus pdictam Marsilnsẽ tentiã orthodoxę veritatis assertio.

Quod vt clarius certiũsque intelligas, memineris velim eorum, quæ superioribus libris clarissime à nobis demonstrata sunt. Et in primis, nullam posse in vnum multitudinem contineri, nisi colligatur vinculo ordinis ad vnum & per vnum aliquod principans, quod suum cuique præscribat ac moderetur officium, ab vnoquoque eius possit rationem exigere, excessus punire, corrigere, & ad æqualitatem ac symmetriam quandam reducere. Hæc enim non solum Christiana, sed etiam ethnicorum philosophorũ, atque adeo Aristotelis, quãquidẽ cũ Aristotelico agimus, est certissima sentẽtia, & quam

quam is ille ipse Marsilius XVII.cap.suæ dictionis primæ,multis ratio- C
nibus non male adstruit.Quam cum veram experiamur,etiam in exigua qualibet multitudine,etiam vnius ciuitatis,viciniæ,domus,quid erit in infinita multitudine totius Christianæ ecclesiæ,ex nullis non gentibus,nationibus & populis diffusis in orbem terrarum vniuersum, etiam qui alioqui nullo colligantur ciuili vinculo? Quod si insuper cōsideraueris,vt plane sit necessarium conseruari vnitatem illius catholicæ Christi ecclesiæ,à sui initio ad finem vsq; seculi,tanto maiorem in ea necessitatem intelliges diligentissime constituti ordinis,& in summam vnitatem reducti,qualem etiam diuinitus in eadem constitutum demonstrauimus. In hac ergo indiuidua vnitate ecclesiastici vnius corporis,vt necesse est membra eius omnia communicare inuicem in his,quæ ad fidem religionemq; Christi & finem salutis æternæ & cœlestis patriæ assequendæ pertinent,quo vniuersa Christiani hominis opera pertinent,ita necesse est omnia moderari vnius velut capitis habenis & imperio,quod singula membra in hac communione contineat,singulis sua præscribat officia,eorūdem possit rationē exigere,excessus corrigere,turbas sedare,& pacem tranquillitatemq; conseruare in domo ecclesiastica,vt non sit,inquit ille,schisma in corpore. Aeque enim,imo multo magis constat hoc esse necessarium pro conseruanda indiuidua vnitate ecclesiastici corporis,quam ciuilis principatus vnitas pro conseruanda vnitate particularis alicuius communitatis,ciuitatis aut regni. Alioqui nulla esset membrorum conspiratio in communem & totius corporis salutem,nulla mutuæ vtilitatis communicatio,sed quódque suo ferretur impetu,tantū incommodum proprium,& impedirent se mutuo,vt lata in diuersa,& frequenter in contraria. Ecclesiastici autem corporis membra sunt,non soli episcopi,presbyteri,reliquiq; specialiter mancipati diuino cultui,sed etiam reli- D
quus populus quos laicos dicimus,imperatores,reges,principes,regna,imperia,ciuiles communitates & res publicę etiā,vt eiusmodi. Neq; enim ex solis presbyteris,monachis & continentibus,constitui poterat catholica Christi ecclesia,sed necessario requirebat etiam ciuilē multitudinem per sanctū immaculatumq; coniugium propagandam,& continuandam ad fines seculi,quæ etiam requirebat necessario suos ciuiles magistratus,reges & principes. Quare hi omnes vt pars & membra sunt Christianæ ecclesiæ,necessario etiam subsunt ecclesiasticę hierarchiæ præsidi,qui sui imperij habenis moderetur eosdem,in suam mutuo,& totius corporis vtilitatem conspirantes teneat,omnes contineat in officio,præuaricantes corrigat,& si ita exigat totius necessitas,administratione quoq; & officio amoueat,& in locum eorū constituat alios,aut constituendos præcipiat per eos,ad quos hoc ipsum de iure aut consuetudine pertinet. Hæc enim necessario ad partem principantem pertinere in vnaqualibet communitate hominum,si inter ipsos subsistere debeat vnitas & communio,euidens demonstrat ratio, comprobata experimento omnium ab initio societatum ciuilium,atq; etiā is (aduersus quem agimus) Marsilius XV.primæ suæ dictionis, philosophicis rationibus verissime comprobat. Id quod libenter ab eodem accepta uimus.

Ecclesiastici corporis membra etiam laicos,etiam imperatores reges & principes.

Eosdē ergo subesse imperio ecclesiasticę hierarchię pſidis.&c. Officia pſidis aut partis principantis.

Nihil est hic,quo quis subterfugiat. Si vt reges,aut imperatores Christiani,& super Christianum populum,sunt pæcipua quædam & insignia mēbra Christianæ ecclesiæ,necesse est,vt tanquam eiusmodi subsint autoritati & iurisdictioni partis principantis in communitate ecclesiastica,vt cum Ari-

A Aristotelico loquar Aristotelice. Vtq; hæc possit ab illis officiorum suorũ rõnem exigere, & commissos in eis excessus corrigere, velut hoc ipsum exigit Christiani populi & ecclesiæ vtilitas.

Quod si dixeris antiquiorem esse ciuilem autoritatem, imperatorum, regum, & principum, quàm sit Christianæ ecclesiæ, illam etiam apud ethnicos suam dignitatem habere, sua iura propria, & propterea, vt eiusmodi, nõ subesse illos, nec eorum autoritatem, iurisdictioni atq; autoritati eius, cui totius ecclesiastici corporis commissum est regimen. Hic tecum non admodum pugnabo. Non eñ dicimus, imperatores, reges, principes, sed nec vnumquemuis è populo simpliciter, & vt eiusmodi, subesse autoritati & iurisdictioni ecclesiasticæ: sed vt Christianos & Christiani populi imperatores, reges aut principes, hoc est, vt membra ecclesiastici corporis. Quid eñ mihi, inquit ille, de his, qui foris sunt iudicare? Illi eñ solius Dei in hoc sunt subiecti iudicio. Sed nos, qui Christiani, vtq; magistratum aliquem gerentes inter Christianos, membra sumus vnius ecclesiastici corporis, eius rectori & capiti, vt eiusmodi, necessario subiecti sumus propter Christũ, cui nos in baptismo subiecimus, Ille potest gestorum à nobis officiorum rationem exigere, potest punire excessus & delicta in his commissa, secundum leges euangelicas & ecclesiasticas. Cauilli remotio.

Per hoc tamen non tollimus, sed stabilimus potius ordinem politicum. Non enim negamus in subordinatis sibi magistratibus, inferiorum excessus per superiores debere corrigi in his, quæ proprie ad forum & iudicium illorum pertinent, vsq; ad primum in eo ordine, hoc est, regem in suo regno, & imperatorem in imperio. Sed quoniam plures sunt ciuiles ordines eiusmodi in vna Christi ecclesia, non tamen sibi subordinati mutuo, ne
B cesse est, vt peccata & excessus illorum primorum, seu in se inuicem, seu in suos, aut alienos subditos, si pax & vnitas conseruari debeat in domo ecclesiastica, pertineant ad correctionem ipsius, qui vniuersæ ecclesiæ præsidet, & cui totius cura & gubernatio commissa est. Sed hæc in progressu illustriora erunt vniuersa.

Nunc vero vt euidẽter diluamus inductas aduersus præassertam veritatem calumnias, quibus præcipue hunc librum destinauimus, illa Marsilij principalis demonstratio (cui innititur vniuersa, quam audisti, non minus paradoxa, quàm impia sentẽtia, vniuersam autoritatẽ ecclesiasticam in nihilum redigens) excutienda est, quantum habeat ponderis aut efficaciæ. Cuius hæc fere summa est: Nulli hominum conuenire iurisdictionis coactiuam autoritatẽ super alios, nisi per legislatorẽ diuinum aut humanum eiusmodi sibi demandata fuerit. Humanum legislatorẽ, vt superius indicauimus, vniuersitatem multitudinis intelligens, super quam esset autoritas eiusmodi. Diuinum vero, Christum aut Moysen, vt duæ tantum leges latæ sunt. Nulli aũt sacerdoti aut episcopo, vt eiusmodi, à legislatore diuino demandatam autoritatẽ talem, sed interdictam potius. Ab humano vero, aut non demandatam, aut saltẽ ad nutum reuocabilẽ. Ex quibus necessario consequitur ea, quam ipse adstruit, sententia. Excutitur Marsilij ii la principalis ratio

Sed nihil mirum est ex falsis omnibus falsam conclusionem consequi, falsa enim est & maior cui innititur, falsa quoq; subsumptio, tametsi alterum nobis sufficiat. Hoc mihi in primis respondeat, per quem legislatorem Iulio Cæsari competijt principalis hæc & coactiua autoritas in Romanam rempublicam? per quem Octauiano atq; eius successoribus? nunquid per Impugnatio maioris atq; instantia.

legislatorem diuinum aut humanum,&non potius eam vsurparunt vi, sce- C
In iure belli. lere,perfidia, parricidio?nunquid non contra ius, fas & leges armis eadem occupata est in inuitos, primum à Iulio, deinde ab Octauiano, interfectis & proscriptis optimis ciuibus,se melioribus, dignioribus imperio? Iam vt mandata illis fuisset ab optimatibus & Romanis ciuibus in ipsam Romanam rempublicam,cuius legislatoris autoritate in regnum Iudæorum eadem illis competijt? Iure belli dices,opinor. At ego rursus percontari pgam quale ius est eiusmodi? Nunquid qui fortior est, & armis potentior, potest glibet in imbecilliores dominationē sibi & principatum vsurpare? Et vbi hic illa demandātis principatum legislatoris, hoc est, Moysis, Christi aut vniuersitatis (vt ille nugatur) multitudinis supra quam esset principatus eiusmodi autoritas, cum armis & vi inuitis imperitas? Sed iure gentium, inquis, in eos, quos bello deuicerimus, obtinemus dominationem & imperium. Ergo hoc iam confiteris quod volumus, videlicet secundum ius gentium non dependere principatum ciuilem à legislatore humano quem tu intelligis, hoc est, ab vniuersitate multitudinis, quæ per eam gubernatur & in finem ciuilem dirigitur.

In impio Chrīano inchoato in Magno Carolo. Rursus te interrogo, Carolus ille Magnus, à quo legislatore humano (tuo more de legislatore loquendo) principatum accepit Romani imperij? Neq; enim, opinor, à legislatore diuino eundem accepisse illum dices. Et cum diligenter perquisieris, non ab vniuersitate multitudinis, cui principatur impialis eiusmodi autoritas, sed ab vno Ro. pōtifice accepisse principatum eiusmodi inuenies, quemadmodum post faciemus euidentius. Quod si etiam in moderno Carolo eius nominis V. qui nunc vna cum fratre Ferdinando felicibus auspicijs habenas moderatur imperij, tuum illud axioma expenderis, etiam in illo ipso falsitatem eius clare conspicies. Huic com- D petit imperialis autoritas, nunquid ab vniuersitate multitudinis subiectæ imperio, quam tu legislatorem humanum facis? Electus est, inqs, autoritate vniuersitatis. Hoc ipsum ē, quod nobis demonstres, cupimus. Electum nouimus, sed æque quod ab vniuersitate multitudinis electus non sit, nouimus, siqdem à VII. tantum regni proceribus electum constat. Sed illi, inqs, nomine & commissione totius vniuersitatis eligunt. Quando obsecro, aut vbi, vniuersitas multitudinis subiectæ imperio, suas vices ea in re mandauit illis VII? Nunquā sane illud factum inuenies, sed hoc inuenies, Ottonem III. ex successione illius Caroli, cum hæredes masculos non haberet, instituisse apud Gregorium V. Romanum pontificem, vt deinceps dignitatem illam perpetuo electiuam faceret, designatis ex vniuersis Germanici regni proceribus, VII. electoribus. Qua de re ille sanctionem apostolicam edidit, secundum quam & deinceps imperatores omnes atq; etiam hic Carolus accepit impium. Quod vero vniuersitatis ea in re cōsensus petitus aut præstitus fuerit, nunq inuenies. Sed post huius rei historiam clarius, certiusq; explicabimus, & irrefragabilibus confirmabimus testimonijs.

Electores impii eligere, non ex delegatione vniuersitatis multitudinis, sed ex autoritate atq; ordinatiōe ecclesiasticæ hierarchiæ pfidis

Iterum te interrogo: Num pater in filiosfamilias, dominus in seruos, autoritatem seu potestatem vllam coactiuam habeat? Habere nemo negauit vnquam. Sed cuius legislatoris autoritate vt subsistat tibi maior illa tua (cuius hic falsitatem coarguimus) propositio? Humani ne? Sed toto orbe est parentibus & dominis in filiosfamilias & seruos hæc aūtoritas. Delegauerit ergo necesse est totius orbis multitudo & vniuersitas hanc autoritatem parentibus & dñis, ita vt ante eam delegationem autoritas eiusmo-

di

A di ipsis non competierit, quod nunquam fuisse certum est. Diuini ergo, secundum te, legislatoris autoritate, hæc ipsis necesse est autoritas competat. A Moyse igitur aut Christo hanc ipsam habeant oportet, siquidem solos hos, vt ipse etiam confiteris, duos vsq; nunc legislatores diuinos nouimus. Sed certum est ante vtrumq; hanc fuisse autoritatem patrum in filios familias, & dominorum in seruos. Quare etiam hac parte euidenter conuincitur falsitas primæ aut maioris propositionis assumptæ.

Sed dicis eius veritatem demonstratam eisdem rationibus, aut prorsus similibus, quibus XII. capite dictionis tuæ primæ penes solam vniuersitatem multitudinis ostendisti esse autoritatem ferendi leges obligatorias, mutato videlicet solo legis termino in terminum principantis.

Solutio rõnũ pro demõstrãda maiore adductarum.

Rationes quidem illas audisti lector superiori capite, sed tam ineptas & prorsus nullius ponderis, vt nisi sæpe, velut ad euidentes demonstrationes, prouocaret ad easdem, non tulisset animus adscribere, nec nunc aliqua responsione dignaremur, vt cui causæ ab initio susceptæ seruire, non traducendæ alicuius ignorantiæ insistere, decretum est.

Primæ.

Immẽsam multitudinẽ non esse idoneã ferendis legibus.

Nam vt à prima ordiamur, cum præmittendo, illius tantummodo esse ferendarum legum primam autoritatem, à quo solo optime leges ferri possunt, subsumit, à sola vniuersitate multitudinis illud posse fieri, quis ferat stupiditatem hominis? Accipe, vt sunt, immensam aliquam communitatẽ ciuilem, quale est Galliarum aut Hispaniarum regnum, aut Romanũ, quale adhuc est imperium, quo pacto vniuersitas alicuius ex his ciuilis multitudinis, optimis legibus ferendis erit idonea? Nam quomodo in vnum conueniet, vt de lege ferenda in commune deliberet? vt inueniat ac statuat q̃ optimum? Vt autem posset in vnum conuenire, posset deliberare & conferre consilia, quis nesciat confusissimam multitudinem ineptissime adhiberi
B ad consilia, ad inquisitionem eius, quod optimum & vtilissimum? De qua non minus vere, quam festiuiter dixit quidam: Nihil à veritate remotius multitudinis aut vulgi sentẽtia. Nam quicquid, inquit, laudat vituperio dignum est, quicquid cogitat vanum, quicquid loquitur falsum, quicquid improbat bonum, quicquid extollit infame. Et ab istiusmodi belua, imo à sola huiusmodi optimæ leges expectãdæ sunt? Quæ vnquam ciuilis communitas, præsertim paulo numerosior confusæ multitudinis consilio, optimas leges assecuta est? Certe Romani illi, quamuis vnius tunc vrbis ciues, quam uis alioqui pene in populari dominatione viuentes, cum ab Atheniensibus petitas leges tabularum XII. etiam ad suæ reipublicæ vtilitatem accomodari & ferri cuperent, hoc sane intellexerunt, non esse vniuersitatem multitudinis ei negocio idoneam, quod à paucis quibusdam prudentibus perageretur felicius, sed decemuiratum illi magistratum creauerunt. Siquidem viri boni, prudentes & docti, qui soli vtiliter huic adhibent̃ negocio, in omni multitudine pauci sunt respectu cæterorum, & vbiq; verum stultorum infinitum esse numerum. Quorum in vniuersitate multitudinis vbi numerantur suffragia, quis tandem alicui concilio locus foret? Vides itaq; lector, qualis hæc sit demonstratio, quæ magis oppositum concludit quam propositum. Nam si ab vlla maiore ita verissime subsumas. Ab vniuersitate multitudinis optimas leges ferri non posse, concluditur penes eandem non esse legum ferendarum autoritatem.

Retortio rõnis i oppositum.

Eiusdem efficaciæ est secunda demonstratio, quæ supponens apud illũ esse autoritatem legis ferendæ, qui potest facere vt eadm obseruetur, sub-

ſumit à ſola vniuerſitate multitudinis illud poſſe fieri. At ego contra C
ſubſumam veriſſime ab vniuerſitate multitudinis nullo modo id poſſe
Retorſio rônis i oppoſitum.
fieri. Et ſic recte concludam oppoſitum, non propoſitum. Certum eſt eñ
rectoris & principis illud eſſe officium, non confuſæ multitudinis, quæ re
gi neceſſario indiget illius imperio, cuius autoritate obſeruatio legum exi
Tertiæ demõſtrationis inefficacia.
gitur à ſubditis & punitur tranſgreſſio. Quod tertia ratio aſſumit per vni-
uerſitatem tantum multitudinis fieri aut inſtitui debere, ex quo optime fa-
cto pendet totius vtilitas, ſecus autem detrimentum, eſt euidenter falſum.
Quandoqdem ab vniuerſitate multitudinis, vt indicauimus, nihil eiuſmo-
di poteſt optime fieri. Sed recte aſſumpſiſſet ab illo eiuſmodi fieri, curariq;
oportere, à quo optime poſſunt fieri. At in omni præſertim magna commu
nitate, hæc optime fieri autoritate principis, vna cum delecti ſenatus ex vi-
ris prudentibus & bonis conſilio & conſenſu, docet recta ratio comproba-
ta conſenſu atq; vſu omnium pene mortalium ab initio. Per quod etiam
Quartæ.
quartæ eius demonſtrationi ſatisfactum eſt. Vides itaq; lector in quos fu-
mos euanuerit demonſtrationum hic apparatus, qbus ille fidebat tantope
re, qbus demonſtratum vult apud ſolam vniuerſitatẽ multitudinis eſſe au-
toritatem ferendi humanas leges obligatorias, & demandandi alicui autori
tatem iuriſdictionis ſuper alios.

Demõſtratur minoris falſitas
Iam vt vera eſſet maior illa aſſumpta propoſitio, ſubſumptionem ta-
men aut minorem falſam eſſe libro præcedenti irrefragabiliter demon-
ſtratum eſt. Scilicet, non eſt data Petro atq; eius ſucceſſoribus eccleſiaſticæ
hierarchiæ principibus ſuper vllum hominem, vlla iuriſdictionis, vlla præ
cipiendi, ſtatuendi, aut alios ſub vlla pœna, aut huius, aut futuri ſeculi obli
gandi autoritas. Et tu profer, ſi potes, vel centum hominum ſocietatem, cu
ius vel minimo tempore ſine huiuſmodi inter ipſos autoritate conſeruata D
fuerit vnitas, vbi nemo poteſtatem habet componere exortas (vt hoĩes ſu-
mus) inter nos quæſtiones, rixas, diſcordias, nemo alterius ſit iudicio obno
xius? Quod ſi vel centum hominum ſocietatẽ abſq; ſuperiori inter ipſos eti
am coactiua tranſgreſſionum autoritate vel ad modicum tẽpus conſeruari
eſt impoſſibile, quo pacto qſquam ſanæ mentis adducetur, vt credat ſine au
toritate eiuſmodi catholicæ Chr̃i eccleſiæ ex nullis non gentibus, nationi-
bus, linguis, populis toto orbe infinita multitudine diffuſis vnitatẽ ab initio
ad conſummationem vſq; ſeculorum (vt plane eſt neceſſarium) poſſe con-
ſeruari? Quo pacto in re tam neceſſaria CHRISTVM ſuæ defuiſſe eccle
ſiæ, cuius vmbræ & figuræ veteri eadem in re conſtat tam fuiſſe prouiſum
diligenter? Scilicet, ignorauit æterna Dei ſapientia quod nulli conſideran-
ti materiam, ex qua conſtruenda erat eccleſiaſtici huius ædificij immenſi-
tas, non euidenter videtur neceſſarium, inter membra eccleſiaſtici huius
corporis, inter paſtores eccleſiarum (vt homines omnes ſumus) quæſtio-
nes nonnunquam oriri, controuerſias & iurgia. Qui ſi nullius in his eſſent
iudicio obnoxij, qs diſſidentes in Chriſtianam vnitatem reduceret? Quis
componeret exortas quæſtiones & controuerſias? Nunqd videres in Su-
namite choros caſtrorum? nunquid Hieruſalem ædificatam velut ciuita-
tem quamlibet nobiliſſimam, cuius ciues in vnum conueniunt? Et quæ
hic foret pax atque vnitas in domo eccleſiaſtica, & non potius pluſquam
Babylonica, tetra horrendáque confuſio? & non tot pene ſchiſmata, tot ſe-
ctæ quot capita? Et cuius tandẽ, ſi diuini legiſlatoris fuit vox illa ad Petrum,
Quodcunque ligaueris ſuper terram, ligatum erit etiam in cœlis? Illi ita-

A que à legislatore diuino data est super nos pcipiendi & nos obligandi autoritas absque vlla exceptione, absq; restrictione, nullo habito respectu imperatorum, regum, principum, & nobis omnibus imposita illi obsequendi necessitas.

Sed non accepit, inqs, ille coactiuam potestatem à Chro in præceptionum suarum transgressores. Credo negarent hoc tibi Ananias cum vxore Saphira, q ob fraudatam exiguam partem precij sui agri diuenditi, quod ad pedes apostolorum deposuerant, ad incutiendum terrorem cæteris vita mulctati sunt, & in se experti autoritatis Petri coactiuam aut punitiuam efficaciam. Sed esto, non acceperit is autoritatem morte aut supplicio afficiēdi suarum & Chri præceptionum transgressores, quam nec patres acceperunt in filiosfamilias, nec præceptores in discipulos, nec in seruos dñi, tamen etiam illi habēt in filiosfamilias & discipulos, virgas, flagella, & alias coactiones conuenientes & licitas, atque hi in seruos, flagra, cōpedes, carceres. Itaq; & Petro & ecclesiæ Chrus tribuit, non solum autoritatē mandandi & pcipiendi omnibus, q in ecclesiastica domo sunt, ipsis obediendi necessitate imposita, sed etiam potestatē abscindendi suis mandatis & præceptionibus contumaciter inobedientes à communione corporis ecclesiastici. Quæ pœna Chri fidelibus merito omni morte terribilior, magisq; formidanda est omnibus armis secularium principum, omni eorum coactiua potentia (vbi viget Chri religio) delinquentes coercet, frenat & cohibet efficacius. Si, inqt ille, ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Et cui tandem vere Chriano potest non esse quauis morte terribilius, esse velut ethnicum, qui non est pars Chrianæ ecclesiæ, non amplius contineri in illa arca, extra quam nulli salus est?

Quā horribilis pœna ecclesiasticarū censurarum.

B Theodosius ille Chrianissimus alioq imperator, tamen pro humanæ fragilitate naturæ, præcipitis & inconsultæ iracundiæ, præsertim si quando iusta aliqua indignatione accenderetur, cum Thessalonicæ orta seditione, ex suis magistratibus aliquot à furenti multitudine saxis obruti & indigne tractati essent, ipse furorem furori obijciens, in promiscuam multitudinem immisso milite magnam stragem edidisset, & paulo post Mediolanum veniens ad templum de more procederet, à beato Ambrosio tunc Mediolaneñ. episcopo sibi occurrenti ante vestibulum, ingredi libera oratione prohibitus, & reprehensus de admisso scelere, excommunicationis vinculo ad condignam vsq; satisfactionem subiectus est, iussusq; reuerti in palatium & ferre patienter vinculum, quod ipse omnium dominus desuper approbaret. Quibus, inqt ille, verbis motus imperator, vt q in sacra educatus doctrina sciret, quæ sacerdotum, quæq; imperatoris essent officia, cum gemitu & lachrymis in regiam reuertitur. Longo autem post tempore (octo enim menses abierant) venerat natalitium saluatoris nostri festum, at imperator in regia sedebat lamentans & lachrymarum impendens stillicidia. Quo animaduerso Ruffinus tunc aulæ magister, cuiq; ob familiaritatem liberius cum imperatore loquendi potestas esset, accedit & reqrit tantarum lachrymarum causam, tum imperator acerbe eiulans, & largiter lachrymas profundens: Tu qdem Ruffine, inqt, ludis, meorum em malorum sensu haud tangeris. Ego vero gemo lamentorq; in consideratione calamitatis meæ, quod cum seruis & mendicis pateat diuinum templum, illiq; libere ad deprecandum dñm suum ingrediantur, mihi cum illud inaccessum, tum insuper & cœlum occlusum sit. Memoria em teneo

Theodoretus eccles. hist. lib. 5. cap. 18.

Ambrosii libertas erga Theodosium.

Nota exēplū religiosissimi imperatoris Theodosii

 domi

dñicam vocem, quæ manifeste dicit: Quemcunq; ligaueris in terra, is & in cœlo erit ligatus. Tandem cum Ruffini verbis animatus, & in spem adductus impetrandæ absolutionis ab Ambrosio, præmissum illum ad exorandum episcopum oratorem ipse subsequeretur, nec posset à Ruffino flecti Ambrosius, cum peruenisset, inqt, ad septa sacra, ipse qdem templum ingredi non præsumpsit, sed accedens ad pontificē in ædicula salutatoria desidentem, prouolutus ad eius genua obsecrat vt se vinculis absoluat. At Ambrosio tyrannicum dicente aduentum eius, vt q vim videretur inferre diuinis legibus, & absolutionem ab anathemate, sine legitima satisfactione, imperiali quodammodo fastu extorquere: Ego, inqt, contra legum sanctiones minime me effero, neq; contendo inique sacra intrare vestibula: sed te oro, vt vinculis me exoluas, vtq; tibi in mentem veniat communis domini elementia, neu ianuam mihi occludas, quam omnibus q pœnitudine ducentur, ipse dominus aperuit. Contra vero percontante pontifice, quam cō dignam pœnitentiam ostendisset post tantum admissum scelus, qua medicina curasset grauissima illa vulnera, respondenteq; imperatore ipsius esse medicinam temperare, qua vulnera illa sua possent curari, suum vero eadem vti: tandem exegit Ambrosius, vt legem de dilatione vindictæ scriberet, qua iracundiæ suffragia irrita redderentur. Et ita demum ab excommunicatione solutus & templum ingressus, nec stans, nec genibus flexis supplicabat domino: sed pronus humi prostratus, Dauidicam vocem emittebat: Adglutinata est pauimento anima mea, viuifica me secundum verbum tuum domine, manibus capillum vellens, & frontem percutiens, ac guttis fidelium lachrymarum pauimentum irrigans, dari sibi veniā petebat. Audis impie, audis hostis autoritatis ecclesiasticæ, eiusdem vim coactiuam super reges & principes, quæ nullo negocio, sine vllo tumultu, absq; seditione, bello aut concussione reipublicæ sibi subiecit, sibi humiliuit imperatorē & imperium, atque vtilissime vindicauit admissum à principe immanissimum scelus in rempublicam, & suos subditos: Quod non potuisset vniuersa totius imperij coactiua potestas, quæ principibus subseruiens, etiā impijs ad flagitia, nulla tamen vi redigitur in ordinē, & coercetur ab autoritate illa coactiua, quā CHRISTVS dedit ecclesiæ, modo vigeat in ea CHRISTI fides & religio. Audis sapientissimis & Christianis dogmatibus rite imbutū principē non ignorasse vim tetrificā ecclesiastici illius gladij: Quo mihi, inqt, non solū diuinū tēplum, sed insuper & cœlū occlusum est. Memoria enī teneo dominicā vocē: Quemcunq; alligaueritis in terra, is & in cœlo ligatus erit. Quam vtinā memoriter etiam tu tenuisses, & quemadmodum ille Christianissimus imperator, etiam tu orthodoxe & Christiane intellexisses, & non erupisses in voces illas contra matrē tuam blasphemiæ. Quin & multos tyrannos inuēnies, quos nulla potestas coactiua secularis cohibere potuit, ecclesiasticarum censurarum terrore fuisse cohibitos. Desiderium Longobardorum regem, Romam proficiscentem, Adrianus pontifex sub anathematis interminatione prohibuit, ne Romanæ ecclesiæ terras ingrederetur, quæ apud ferocissimum atque impium Longobardum tanti tamen momenti extitit, vt confusus tacitusq; retrocedens Papiam reuersus sit. C D

Humilitas & pœnitē tia Theodosij.

Hinc ppēde autoritatis ecclēsiasticæ coactiuā efficacia sup Christianos reges & principes.

Sed vnam ex multis Henrici eius nominis quarti, hic libet aliquanto prolixius tragœdiam adscribere, non enim erit sine operæprecio, & euidentissime demonstrabit, quanto sit efficacior omni vi, omnibus armis in cohiben-

A hibendis, & sceleratis & sceleribus autoritas ecclesiastica. Hic itaque cum in omnia scelera & flagitia prolapsus, euerso iam statu reipublicæ, turbata tranquillitate ecclesiarum, ablata maiestate imperij, euacuata autoritate principum, inuersis moribus, abolitis legibus, & secundum prophetæ elogium, inundantibus maledicto, mendacio, homicidio, furto, postremo diuinis, humanis, sacris, prophanis confusis omnibus, ipsi iam regno & imperio plane esset intolerabilis, nec optimatum & populorum aduersus eum toties facta coniuratio de abrogando ipso, & substituendo alio quicquã proficeret, sed rempublicam misceret cædibus, incendijs & depopulationibus, ipso (vt callido erat ingenio) omnia eorum concilia, sceleratissimorum quorundam sibi obæratorum opera, interturbante, impediente ac dissipante, & optimates, quibus curæ erat reipublicæ salus, persequente carceribus, proscriptionibus & nullo non persecutionis genere, cum insuper vniuersalis ecclesiæ pastorem admonentem corripientemque contempsisset, tandem ecclesiasticæ communioni illi interdictum est à Gregorio septimo Ro. pontifice vna cum quibusdam, quorum omnia faciebat consilio, & quos suæ impietatis ministros, consiliarios & fautores habebat. Inter quos cum Guilielmus Traiectensis episcopus causam regis contra bonum & æquum tueretur obstinatius, & propterea non solum nihili faciendam Romani pontificis excommunicationem alijs persuadere conaretur, sed etiam publice diebus solennibus inter missarum solennia, ore rabido multa declamaret & maledicta congereret in sanctum pontificem, periurum, adulterum & pseudapostolum illum appellans, breui post grauissima ægritudine derepente correptus, & vltricẽ in se dei manum sentiens miserabili eiulatu coram adstantibus omnibus vociferatus iusto dei iudicio, & vitam

Henricus excõmunicatus à Gregorio

B præsentem se amisisse, & æternam, quod in gratiam regis ecclesiasticæ autoritati fecisset iniuriam, & Romano pontifici viro sancto & apostolicarũ virtutum sciens & prudens intulisset graues contumelias, & inter has ipsas voces sine vlla reconciliatione aut salutari pœnitentia expirãs infelicẽ spiritum, cæteris quidẽ vna cũ rege excõmunicatis terribili exemplo extitit, & optimatum omnium animos religione impleuit, ita vt se paulatim omnes à palatio subtraherent, ne vetitæ cõmunionis culpam pœnamq; incurrerent, neca d regem, licet crebris & solennibus iussionibus euocati, redire sustinebãt, satius ducentes regem, quam deum offendere, corporis quam animæ iacturam facere. Quamuis ille contra frustra irasceretur, fremeret, & minabundus in omnes insaniret, iactitans iniustam & nihili pendendam in se Romani pontificis sententiam, in quem & alios sibi inobedientes, gladiũ suum, quem iuxta Apostoli vocẽ ad vindictam malorum accepisse se iactabat, iuste districturus esset, & rebelliõis meritas pœnas exacturus. Sed plus valuit apud principes Christiana religio, quam destituta iam auxilijs vana principis comminatio: quin potius communi voto liberandæ reipublicæ ab impij regis seruitute, oppressione ac tyrannide, amplissimo numero Triburiam conuenientes, & regis oratoribus, per quos omni emendatione promissa ipsis reconciliari studebat omnem imperio cladem & calamitatem p illum illatam replicantes: Hæc, inquiunt, dum sola vitæ temporalis detrimenta, dum solam famæ & existimationis labem minitarentur, tametsi viris ferenda non essent, tulimus tamen, ne contra iusiurandum, quo tenebamur, præcipitanter impudenterque venire videremur, & dum gloriæ consulere conaremur animarum nostratum naufragium patere-

Guilielmi Traiectẽsi episcopi pontificiq; in impera torem censuræ contemptoris miserabilis exitus, reliquis horribili exemplo extitit.

 mus.

mur. Nunc vero cum ab ecclesię corpore propter flagitia sua apostolici ana C
thematis mucrone præcisus sit, cum ei communicare sine communionis ec
clesiasticæ damno & fidei iactura non possimus, cum fidem nostram mul-
tis apud eum sacramentis implicitam Romanus pontifex apostolica auto-
ritate explicuerit, extremæ profecto dementiæ foret diuinitus oblatam sa-
lutis occasionem, non obuijs (vt dici solet) manibus excipere. Breuiter re-
spondent immobiliter se fixum animo tenere, vt absq; vlla dilatione virum
sibi prouiderent, qui præcedat, inquiũt, nos & prælietur bellum domini ad
expugnandam & destruendam omnem cuiuscunq; hominis altitudinem,
eleuantem & extollentem se aduersus iustitiam & veritatem dei, & sanctæ
Rom. ecclesiæ autoritatem. Hæc tum erat procerum & electorum imperij
ad oratores regis responsio, quam tamen maturiori deinceps consilio tem-
perantes & sane perpendentes alterius electioni nondum esse locum, do-
nec ille legitimo iudicio non esset priuatus imperio, die insequenti suos ad
regem destinarunt, qui ei dicerent, tametsi nec in pace, nec in bello vlla iusti
tiæ aut legum ipsi cura fuisset, se tamen legibus cum eo velle agere. Et quã
uis crimina, quæ illi obijcerentur, omnibus constarent luce clariora, se tamẽ
rem integram Ro. pontificis cognitioni reseruare. Acturos se cum eo, vt in
die purificationis S. Mariæ Augustam occurrat, ibiq; celeberrimo totius
regni principum conuentu habito, discussis vtrinque partium allegationi-
bus ipse suo iudicio, vel addicat, vel absoluat accusatum. Quod si ante diem
anniuersarium excommunicationis suæ, suo præsertim vicio non absolua-
tur, absq; retractatione in perpetuũ causa ceciderit. Nec legibus deinceps
regnũ repetere possit, quod legibus vltra administrare annuã passus excõ-
municationem non possit. Si oblatam conditionem gratanter amplexetur,
& Ro. pontifici per omnia subditum se dicto. optemperantem fore pollice D
atur, hinc se experimentum capturos, si omnes, quos ille excommunicauit,
ex templo à conuictu & contubernio suo amoueat. Ipse in vrbem Spireñ.
dimisso exercitu secedat, ibiq; solo Verduneñ. episcopo, paucisq; ministris,
quos tamen sententia principum ab hac excommunicatione integros incor
ruptosque probauerit, contẽtus priuatam interim vitam agat, ecclesiam nõ
ingrediens, nihil circa publica negocia suo iure disponens, nullam regij ap
paratus pompam, nulla regiæ dignitatis insignia sibi iuxta solitum adhi-
bens, vsq; ad synodicam suæ causæ examinationẽ. Præterea ciuitatẽ Vuor
matieñ. quam expulso episcopo, dissipato cœlestis militiæ sanctuario, arcẽ
belli, speluncamq; latroum fecerat, abducto præsidio episcopo Vuormati-
eñ. restituat, datis insuer sacramentis & obsidibus, ne quid deinceps rebel-
lionis aut insidiarum à ciuibus timere debeat. Porro si quid horum præua
ricaretur, tum se omni culpa, omni iurisiurandi religione, omni perfidiæ in
famia liberatos, non expectato vlterius Ro. pontificis iudicio, quid reipub-
licæ expediat communi consilio visuros. Qua necessitate coactus rex, qui
suas omnes spes, omnesque copias in arctum coactas videbat, gratulatus si-
bi, quod aliqua quantumuis fœda conditione vrgentem ad præsens calami
tatem declinasset, promptissime per omnia obedientiam pollicetur, statim
que episcopos & principes aliquot excommunicatos, quorum antehac ope-
ra consilijsque gratissime vtebatur, omnes castris egredi iubet. Vuormati-
am abducto illinc militari præsidio episcopo restituit. Ipse dimisso exercitu
iuxta condictum cum paucis Spiram contendit, ibique intra terminos & le
ges, quas præscripserant principes, aliquanto tempore vitam moresq; me-
di

Hinc nota quale ex cõfessione imperij sit nostrorũ imperato rũ officiũ.

Annuã ex cõmunicationẽ passus ipso facto priuatus regno & imperio

A diocriter cohibebat. Principes vero confestim legatos Romam destinarunt qui papam omnem rei gestæ ordinem edocerent, enixeꝗ flagitarent vt sedandis per Germaniam tantis bellorum ciuilium tempestatibus, ipse statuta die suam non dedignaretur præstare præsentiam. Rex etiam certo sciens omnem in eo suam verti salutem, si ante anniuersarium diem excommunicatione absolueretur, nec satis tutum suis rationibus existimans, vt expectato intra Germanias Romani pontificis aduentu sic infenso iudici, sic obstinatis accusatoribus, suam causam ventilandam addiceret, optimum sibi factu iudicauit, vt in Germanias proficiscenti pontifici intra Italiam occurreret, & anathematis absolutionem quoquo posset modo impetrare conaretur. Hac impetrata, cæteram rebus difficultatem facilè adimendam, cum colloqui principibus, & conferre consilia, fidemque amicorum in aduersis implorare nulla deinceps vetaret religio. Igitur media hyeme paucis ante natalem domini diebus Spira discedens, cum vxore & paruulo filio iter aggressus est. Similiter quoque & cæteri excommunicati obtinendæ citius absolutionis studio ardentissimè iter accelerabant in Italiam, nec tamen in societatem itineris regem admittere, Romani pontificis metu absterriti patiebantur. Superatis à rege cæteris itineris difficultatibus hyeme asperrima, montes per quos transitus erat in immensum porrecti, & mole niuium, glacialique frigore obrigentes, per lubricum præcipitemque descensum, nec equitis nec peditis gressum sine periculo admittebant, & ediuerso vrgebat anniuersarius excommunicationis dies è vicino immin̄es, nec vllas accelerandi itineris moras patiebatur. Itaque omni conatu, arte, ingenio, opera quoque & manibus conductorum ad hoc indigenarum viribus euicentes pericula, vix tandem cum graui salutis suæ periculo, ad campestria Italiæ peruenerunt.

Pōtifex à principib⁹ accersitur in Germaniā arbiter & iudex sedandis regni tumultib⁹

Rex media atque asperrima hyeme cōtendit in Italiā obtinēdæ absolutionis gratia.

B Pontifex interea rogatus à Germaniæ principibus, vt in purificatione S. Mariæ ad discutiendam causam regis Augustæ occurreret, Roma egressus & quantum poterat profectionem accelerans, vt statuto die præsto esset, ex insperato audiens regem iam esse intra Italiam, Canusium diuertit, illic subsistens donec consilium aduentus eius certius exploraret, vtrum scilicet veniam commissorum postulare, an vero excommunicationis velut iniuriam militari manu persequi veniret. Quo regem præuenerunt cæteri excommunicati episcopi & seculares principes, quos rex extrema necessitate compulsus à latere suo amouerat, & veniam præsumptæ rebellionis, atq; vt excommunicatione soluerentur, nudis pedibus, laneisque ad carnem induti supplices postulabant. Pontifex his qui veraciter peccatum suum agnoscerent & deflerent, non esse aiebat misericordiam denegandā: sed longam inobedientiam & diu incretam peccati rubiginem diuturnioris pœnitentiæ igne exuri & excoqui oportere. Quapropter si eos reuera facti pœniteret, æquo animo paterentur quodcūq; sanandis vulneribus eorū adhiberet ecclesiasticæ correptionis cauteriū, ne ex facilitate indulgentiæ, culpa quæ aduersus sedē apostolicam, & disciplinam ecclesiasticam atrox & vehemēs præsumpta fuisset, vel parua, vel nulla videretur. Illis paratos se profitentibus ad omnia quæ imposuisset sufferenda, episcopos om̄es à se inuicem separatos præcepit singulis cellis solitarios includi, nec vllum cum aliquo habere colloquium, ad vesperam autem cibi & potus mediocri mensura refici. Laicis quoq; pro ætatis & virium consideratione singulis congruentem pœnitentiam indixit. Ita per per aliquot dies examinatos tandem ad se vocauit, & leniter pro admissis obiurgatos, & ne quid

quid simile deinceps admitterent commonitos à vinculo excommunicatio- C
nis absoluit. Interea & rex per Mecbtildem Comitiss. aditum tentabat ad pontificis gratiã, cum qua ex primis Italiæ principibus, quorũ autoritatem magni apud eum momenti esse non ambigebat, obsecratũ misit, vt excommunicationis vinculo absolueretur, nec principibus Theutonicis, qui ad accusandum eũ stimulo inuidiæ magis quàm zelo iustitiæ exarsissent, temere fides haberetur. Quibus auditis cum papa causam hãc vniuersam reijceret in diem statutum Augustæ & suaderet, vt illic vna cum regni principibus fiducialiter occurreret, si suæ confideret innocentiæ: se enim illic discussis vtrarunq; partium allegationibus, nec odio nec gratia deuoluendum ad iniuriam, sed iuxta ecclesiasticas leges quàm rectissimam possit de singulis sententiam laturum esse. Et illi cõtra instarent, regẽ illius iudiciũ nusquã terrarum subterfugere, vt quem sciat æquitatis & innocentiæ incorruptissimum vindicem: sed è vicino iam vrgere diem anniuersarium quo excommunicatus fuisset, & principes regni hac occasione suspensos, attentosq; anxiè rei euentum præstolari, vt si ante hunc diem excõmunicatione nõ absoluatur, deinceps iuxta palatinas leges indignus regio honore habeatur, nec vltra pro asserenda innocentia sua audientiam mereatur: proinde obnoxius supplicare, & hoc omĩ quo papa iubeat satisfactionis genere paratum emereri, vt solo interim anathemate absoluatur, & ecclesiasticę communionis gratiam recipiat, respõsurus ex integro quacunq; die, quocunq; loco papa præcipiat (tanq̃ nihil hac conuentione actum sit) omnibus quæ accusatores eius obiecissent criminibus, & iuxta sententiam eius, vel retenturus regnum si obiecta purgasset, vel æquo animo, si causa cecidisset, amissurus. Pontifex id quod post accidit veritus, tamen superatus importunitate per urgentium, vix tandem exoratus annuit, vt veniret cominus, & si verã pro D
admissis pœnitudinem gereret, culpã, quam apostolicæ sedi contumeliam irrogando contraxerat, sedis apostolicæ decretis nunc obediendo expiaret. Venit itaq; vt iussum fuerat, & cum castellũ illud triplici muro septum esset, intra secundum murorum ambitum receptus, foris derelicto omni comitatu suo, deposito cultu regio, nihil præferens regium, nihil ostentans pompaticum, nudis pedibus, ieiunus à mane ad vesperam perstabat Romani pontificis sententiam præstolando: hoc secundo, hoc tertio die fecit, quarto demum die in conspectũ eius admissus, his tandem conditionibus excommunicatione absolutus est, vt loco & tempore quæcunq; papa designasset, euocatis ad generale concilium Theutonicis principibus præsto esset, & accusationibus quæ intenderentur, responderet, ipso papa, si ita videretur, cognitore causarum assidente, & ad eius sententiam, vel retineret regnum, si obiecta purgasset, vel æquo animo amitteret, si probatis criminibus, regio deinceps honore indignus iuxta ecclesiasticas leges decerneretur, nullam siue retento, siue amisso regno, huius iniuriæ vindictam à quoquam hominum in perpetuum exacturus. Vsq; ad eum autem diem, quo causa eius legitime discussa terminaretur, nulla regij cultus ornamenta, nulla regiæ dignitatis insignia sibi adhiberet, nihil circa rerumpublicarum administrationem, iuxta consuetudinem suo iure ageret, nihil quod ratum fore oporteat decerneret: postremo præter regalium seruitiorum exactionem, quibus ipse & sui necessario sustentandi forent, nihil regium, nihil publicum vsurparet. Omnes etiam qui ei sub iureiurando fidem dixissent, ab huius sacramenti vinculo & conseruandæ erga eum fidei debito, apud

Rex qbus intercessoribus tẽtabat aditũ ad pontificis gratiã.

Quãtus metus anxietatis excõmunicationis.

Nota recognitionẽ.

Pœnitẽtia regis.

A to, apud deum & homines interim liberi, expeditique manerent. Rutber
tum Bambergeñ. episcopum, & Vdalricum de Cosheim, & cæteros quo-
rum consilijs se rempublicamque perdidisset, à sua in perpetuum familiari-
tate amoueret. Quod si purgatis quæ obijcerentur porens, confortatusque
in regno perstitisset, subditus Romano pontifici semper, dictoq; obtem-
perans foret, & ad corrigenda quæcunq; in regno eius contra ecclesiasticas
leges praua consuetudine inoleuissent, consentiens ei & pro virili portione
cooperator existeret. Ad vltimum si quid horum præuaricaretur, irritam
fore hanc (quæ nunc tantopere expetita sit) anathematis absolutionē, quin
imo iam pro conuicto confessoq; habendum esse, nec vltra pro asserenda
innocentia sua audiētiam impetraturum, principesq; regni omni deinceps
quæstione, cuncta iurisiurandi religione liberatos, regem alium in quem
communis consensisset electio, creaturos esse. Rex gratanter accepit con-
ditiones, & seruaturum se omnia, quam sanctissimis poterat assertionibus,
promittebat, atq; etiam septima manu adhibitis sanctorum reliquijs iura-
bat, atque hoc pacto ab excommunicatione absolui meruit.

Hæc ex iuratissimis illorum temporum scriptoribus, tam Germanis, q̃
Italis aliquanto recollecta diligentius & coacta in cōpendium hic libuit ad-
scribere, tametsi pro re & argumento aliquanto fortè prolixius, tamen ex
quibus est euidenter cernere Christum non destituisse Petrum & successo
res eius ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, autoritate iurisdictionis etiam co
actiua in vniuersam familiam ecclesiasticam, etiam in principes, reges, im-
peratores, & quotquot demum membra sunt ecclesiastici corporis. Vtque
vniuersa ciuilis quæ inter nos est autoritas, subiecta & sit & fuerit autorita
ti & iudicio ecclesiasticæ hierarchiæ principis. Quam longe efficaciorem
B & formidabiliorem (constante videlicet inter nos religione Christiana) in
se experiebantur omni gladio ancipiti, omni armata potentia, & nulla alio-
qui vi, nullis armis expugnabiles tyrannos & principes, subijcientem sibi,
& ad terram vsque humiliantem. Cuius quod nunc languidior vis senti-
tur & parum efficax, alia nulla causa est, quàm sublatæ & extinctæ inter
nos Christianæ religionis & fidei, quæ quantum vbicunque viget, tantun-
dem viget ecclesiastici gladij autoritas. Tanto ille terrori cuique est, quan-
tum credit Christo, qui contumaciter inobedientes ecclesiæ aut eius præ-
sidi, illo præcidi affirmat ab vnitate ecclesiastici corporis, extra quam nul-
li salus, sed omnibus cœlum clausum est. Sed quid tibi ex enarrata iam Hen
rici videtur tragœdia? Nunquid non vides intellexisse imperium, cui de-
linquentem grauiter & enormiter suum principem denunciare oporteret?
cuius subesse iudicio & imperio? cuius autoritate & sententia accusatus aut
retinere, aut amittere deberet imperium? Tametsi (inquiunt) obiecta illa
crimina luce sint clariora, se tamen legibus cum eo velle agere, & rem inte-
gram Romani pontificis cognitioni reseruare, vt totius regni celeberrimo
conuentu ipse cognitor causæ sedeat, ipse suo iudicio vel absoluat, vel ad-
dicat accusatum. Vides quo pacto à subditis cum suo principe agendum
sit legibus. Vides iudicem principum, regum & imperatorum, vides ad
quem pertineat eos absoluere aut addicere. Cuius autoritate amittere aut
retinere regna & imperia, idque consona confessione & vnanimi senten-
tia omnium imperij optimatum & procerum, atque adeo ipsius etiam im-
peratoris & principis. Audis insuper leges palatinas, secundum quas an-
nuam excommunicationem passus vltra administrare non possit regnum

Quæ causa, cur nūc lāguidior sit autoritas ecclesiastica.

Perpende recognitionē imperij.

aut

aut imperium. Vides denique vim coactiuam autoritatis & gladij ecclesia C
stici, vt nulla vi, nullo negocio, nullo tumultu, principalem illam autoritatē in ordinem redegerit? quantum se demittere ac humiliare coegerit? vt deposito omni cultu regio, nec in conspectum admissus pontificis, quatriduo nudis pedibus, & ieiunijs à mane ad vesperam humiliter expectare eius sententiam? quas illi impositas conditiones gratantur acceptare? Et adhuc negas Romano pontifici in vllum hominem competere superiorem iurisdictionis autoritatem, quæ aliquam coactionem habeat?

Cauilli impiorum remotio.

Sed illi, inquis, simplices & stolidi, nec suam autoritatem satis intelligentes, nimium submittendo se sacerdotibus regnum perdiderunt & imperium. Ego vero nihil minus apud illos fuisse dignitatis, autoritatis & sapientiæ, quam apud hos nostros inuenio. Imo tanto hæc omnia apud illos potiora, quanto potior apud eosdem vigebat Christiana religio quam à ceruicibus suis excutere volentes nostri, & ecclesiæ Christi detrectantes obedientiam debitam, simul omnem etiam in suos autoritatem, & illorum mutuā obedientiam amiserunt. Cuius recuperandæ haud alia certior via est, quā restitura in suum locum & vigorem religione, quæ omnibus armis efficacius homines liberos continet in officio, ecclesiæ atque eius capiti debitum honorem, reuerentiam & obedientiam diligenter & sollicite deferamus. Ita & nobis à subditis iusta dei ordinatiōe ac prouidentia deferetur vicissim debita obedientia & reuerentia. Et in ecclesiastica domo omnibus sibi sub ordinatis atque in eundem finem feliciter tendentibus officijs & magistratibus, vere conseruabitur vnitas, pax & concordia.

Vera via restituendæ & conseruandę pacis & vnitatis in domo ecclesiastica.

Sed libet hic iterum percontari hominem quid velit, vt illi sit liberum pro arbitrio fingere. An nullam esse autoritatem in ecclesia, quæ enormiter peccantes reges, imperatores, principes & tyrannice opprimentes suos subditos, possit corrigere & punire coactiua quadam potentia? Sed nolle illum hoc XVIII. primæ suæ dictionis contestatus est: præsertim si peccent enormiter, ne si omnia ipsis impune liceant, vertantur in tyrannidem, atq; adeo beluinam quamdam truculentiam. Hoc itaque quando inter nos conuenit etiam illud conueniat necesse est prouideri oportere, vt correctio eiusmodi fiat sine grauiori nocumento communitatis aut reipub. cui præsidēt, corrigendæ. Iam cogitet quilibet à quo aut quibus velit reges, imperatores & principes, qui nullum supra se recognoscunt magistratum ciuilem, enormiter delinquentes corrigi. Certe à subiecta multitudine & subditis vtiliter hoc ipsum fieri non posse, non solum euidens ratio, sed etiam omnium ab initio regnorum & monarchiarū historia comprobat, & semper cessisse infelicissime, quoties eiusmodi aliquid à multitudine præsumptum aut tentatum est. Habet enim princeps sibi obæratam & obsequentem in quiduis manum militarem, quam facillime immitteret in multitudinis vt ipsæ diceret seditiosæ & rebellis excidium. Deinde coertionem seu correctionē eiusmdi principis necesse est ordinem iudiciarium præcedere, vt ante accusetur & conuincatur de crimine, deinde condemnetur legitime. Multa eīm superiorum facta aliter æstimantur à subditis, quam ad rectam rationem discussa æstimari oporteat. Sed vniuersitas multitudinis eiusmodi actibus iudicialibus aduersus suum principem neutiquam est idonea. Quo enim modo inuito principe ad eiusmodi conuenire poterit? Quomodo eiusmodi actus iudiciales & coactiuos super ipsum exercere?

Clarius ostenditur, ad quē pertineat correctio delinquentiū principum in ecclesia. D

Subiectam multitudinem non esse idoneam corrigendis delinquentibus suis principibus.

Ita equidem est, sine principe aliquo prorsus non posse communitatem

aut

A aut rempublicam subsistere:eiusq; felicitatem ex bonitate principis maxima parte pendere ad commune bonum intendentis præcipuè. Attamen quia homines sunt etiam principes, etiam in malum procliui vt cæteri, & licentia, atq; aliquando quodam etiam rerum ita ipsos trahentium ac transuersum rapientium impetu, sæpenumero deteriores cæteris, & legitimam dominationem haud raro conuertentes in tyrannidem, nec principatum propterea abolere oportet, nec subijcere subiectæ multitudini, quod omnem vigorem solueret reipublicæ, sed omnes vni supremæ in ecclesia autoritati, quæ sola legitimam in omnes iurisdictionem exercens, nullius alterius quàm vnius dei sit subiecta iudicio. Qua in re nobis quā ethnicis lōgè felicius prouisum est à Christo, cum principes omnes nostri, quatenus mēbra sunt & pars Christianæ ecclesiæ, subsint etiam ecclesiasticæ hierarchiæ principi, cui denunciari facilè poterunt, qui etiam (vt lege diuina sunt) facilè cogit suo esse iudicio obnoxios & obedientes, si modo nos Christiani simus. At ethnicis nullum ferè aliud patet remedium aduersus truculētam tyrannidem suorum principum, quàm si ab vno aut altero aliquo generoso spiritu, quemcunq; forte commouerit indignitas & iniuria seu priuata seu publica, manu in libertatem respublica vendicata fuerit: vt penè factum videmus in tyrannicidijs, cum superiori nulli autoritati subijciantur, quæ legitimam in illos exercere possit autoritatem iudiciariam. Certè in Lateranensi vniuersali concilio sanè celeberrimo, quod sub Innocentio tertio celebratum est, cuiq; interfuere Hierosolymitanus & Constantinopolitanus patriarchæ, metropolitani LXX. episcopi CCCCXII. inferioris ordinis prælati ecclesiastici DCCC. regum vero Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, Hierusalem & Cypri oratores. In hoc, inquam, concilio ex omnium patrum, at-

B que adeo totius concilij sententia decretum est, aut potius ex forma hierarchiæ Christianæ ecclesiæ ita fieri oportere ab omībus recognitum, vt quoties Christiani orbis principes, qui nullum alium supra se superiorem recognoscerent, delinquerent alter in alterū, aut in suos subditos, correctionem eorum ad Romanum pertinere pontificem. Et hactenus quidē falsitatem opinionis prædictæ, & demonstrationis, qua eandem adstruere nititur, in efficaciam satis superq; demonstrauimus.

Oēs in ecclesia principes vni supmę autoritati subesse.

An Christus negando regnum suum esse de hoc mundo, quia & illud vltro oblatum fugiendo recusandoq;, cum ad hoc interpellaretur, iudicium exercere super dissidentes fratres, quin potius seipsum submittendo iudicio præsidis, interdixerit suis huius mundi magistratus gerere, iudiciariam autoritatē super alios exercere, subiecerit q; sacerdotium principibus seculi. Cap. III.

SVpra indicauimus scripturas facilè trahi quocunq;, & velut plumbeam quandam regulam haud difficulter applicari impiæ cuiuis sententiæ, contra germanam suam sententiam: nisi quis ipsis inflexibilem illam suam rectæ earundē intelligentiæ amussim (quam libro primo demonstrauimus) adhibeat. Hinc natas tot hęreses, tot opinionum portenta ex scripturis, sed suo, non ecclesiæ catholicæ sensu intellectis ab hæreticis.

Scripturas facile applicari impiæ cuius sententiæ

Itaque cum ille hostis Christi ecclesię eius autoritatem oppugnet ex scripturis euangelicis & apostolicis, earundem primum ex illis ipsis, deinde ex adhibita eisdem sua illa amussi verus germanusque sensus explicandus est, & detrahenda ouina vellera lupinæ feritati quæ sub eius latitat, proden-

dumque lethale venenum quod propinatur incautis sub aromate eloquiorum cœlestium. Ita enim lethalibus illis suis armis exarmata impietas, simplicibus obesse non poterit. C

Conatur ille, vt audisti, demonstrare Christum non venisse in mundum dominari hominibus, nec ipsos iudicare coactiuo illo iudicio, neque etiam principari tẽporaliter, sed magis subijci principibus seculi. In primis ex eo hoc comprobans, quod coram Pontio Pilato Romani principis per Iudææam vicario, suum regnum negauerit esse de hoc mundo, hoc est, non venisse regnare temporali dominio, & quomodo regnant mũdi principes. Illud ipsum multis prolixe confirmans sanctorum autoritatibus & sententijs, quasi hoc quisquam negauerit. Qua equidem in re mirari satis non possumus huius hominis obcæcatæ mentis odio in ecclesiam, impietatem, atque impiam cæcitatem, qua furiosorum more, quicquid inciderit, sine delectu arripit, vertit in tela, & conijcit in eos, quos insequitur. Quid enim obsecro aduersus nos atq; ea que adstruximus facit, quod Christus non venerit regnare temporali dominio? Quis vnquam hoc Christianus affirmauit, quod nemo ignorat & verbo & opere negasse Christum? Neque enim venit, vt esset præses prouinciæ, proconsul, prætor, rex, imperator, aut vt eiusmodi aliquem magistratum inter homines gereret. Indignũ enim hoc dei filio, vt ob eiusmodi è sinu patris descendens humanam naturam assumeret, & in mundũ veniret, quis negat? venit enim vt peccatores saluos faceret, vt vniuersum humanum genus à seruitute mystici illius Pharaonis, è faucibus diaboli, à morte æterna, cui erat obnoxium, liberaret ac redimeret, & regni cœlestis, vnde protoplasti præuaricatione excideramus, filios, cohæredes, & ciues efficeret, & regnum quoddam aliud hic constitueret in terris (hoc est, catholicam suam ecclesiam) in quo sibi seruientes perduceremur ad illud cœleste. Et hoc ipsum, vt profundissima sui humiliatione, vt fame, siti, laboribus, vt acerbissima & ignominiosissima eius morte fieret, ab æterno disposuit æterna dei sapientia. Ita nobis contestatũ faciens, quantum illud qualeque esset, propter quod incomprehensibilis illa maiestas, ad tam humilia se demitteret, propter quod vix patienda cuiquam sustineret, nosque excitaret à somno, atque a deo lethargo quo tenebamur oppressi, ad hoc ipsum, vt ad rem maximi momenti, attentos, diligentes, sollicitosq; redderet, nec illius respectu quæcunque huius mundi aut prospera aut aduersa, vel tantilli facere doceret. Quid deinde? Non venit Christus vt hic inter nos huius seculi more esset p̄tor, consul, rex, imperator, ergo discipulis suis omnibus interdixit eiusmodi magistratuum officia? Non venit hic tẽporaliter regnare aut imperare, nec impedire, aut sibi vendicare huius mũdi dominationẽ, vt Augustinus & catholica fides palam confitetur, non priua re mundum sua illa prouidentia & prælatione, vt Chrysostomus, sed nouũ & spiritale sibi regnum cõquirere, spiritale, inquam, propter bonum videlicet & salutem spiritus, vt regna mundi sunt propter bona externa & corporis. Cuius voce hoc dictum est apud Ioannem: Dignus es domine accipere librum & aperire signacula eius, quoniam occisus es & redemisti nos deo in sãguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos deo nostro regnum & sacerdotes, & regnabimus super terram. Hoc ipsum tamen suum regnum, etiam diligentissime cõstituto ordine, sub vno eius rectore ac pastore Petro, atque eius successoribus (vt supra clarissime demonstrauimus) disposuit. In hoc ipsum etiam huius mundi principatus &

Ad quid Christus in mundũ venerit.

Mod' aduentus redēptionis nostræ mysterio conueniens. D

Regnum Christi catholica ecclesia.

Apocal. 5.

A & magistratus introduci voluit, & ad regni illius sui bonum, vtilitatem, finem, omnia eorum officia ordinari ac dirigi, omnes subesse eiusdem à se constituto pastori ac præsidi, cui autoritatem dedit omnium, qui ad hoc suum regnum pertinēt, obligatoriam: atq; eidem omnes sine exceptione, magistratus, reges & imperatores obedire præcepit, eos tamen qui sui illius regni vellēt esse participes, atque eidē vltro se subiecissent. Vltroneos enim & spontaneos tantum seruos admittit Christus. Qui enim extra hoc Christi regnum permanent, vt non obligantur legibus eiusdem, & autoritate illa principali, qua gubernatur & in finem suum dirigitur, ita nec ipsum eius finem possunt assequi, hoc est, ipsum regnum cœleste. Gens enim & regnū, quod nō seruierit tibi (vt huic Christi regno, hoc est, catholicæ ecclesiæ sub nomine Hierusalem propheta loquitur) peribit. Non interdixit suis huius mundi magistratibus, principatibus, imperijs, sed voluit vt seruirent, vt sub essent, non dominarentur suæ ecclesiæ, cuius vt pars sunt & membra quædam præcipua: ita necesse est, vt ecclesiasticis legibus pareant, vt subsint & obediant capiti hierarchiæ ecclesiasticæ, cui mandata est totius cura & gubernatio, postquam illud Apocalypsis impletum est, quod septimus angelus tuba cecinit: Factum est, inquit, regnum huius mundi domini & Christi eius. Oēs principat⁹ & magistratus, q in regno Christi sunt subesse eiusdē pastori ac præsidi.

Quod vero dicit ille etiam ipsum Christum non facto solum, sed iure subfuisse iurisdictioni Pilati, vicarij Cæsaris, quodque iustam ille habuisset condemnationis eius causam, si se regem confessus fuisset Iudæorum more huius seculi, multa hic falsa congerit, quæ tamen si darentur, nihil aduersum nos facerent.

B In primis hoc mihi respondeat quisquam, qua autoritate Pilato cōpetijt, non solum in Christum, sed in vnumquemlibet alium è plebe Iudeorum Hierosolymæ, ordinaria illa & legitima iurisdictionis autoritas. Dices, ex commissione Cæsaris Romani imperatoris. Cæsari vero vnde aut qua autoritate, seu in Romanam rempublicam, seu in Iudæos competijt eiusmodi iurisdictionis autoritas? nunquid ex cōmissione legislatoris diuini aut humani (vt tu loqueris) hoc est, vniuersitatis eorum quibus superintendebat eiusmodi autoritas? Sed iure belli inquies. Ad hoc enim necesse est vt confugias, cum certum sit ipsos vi & armis, cum nihil ad ipsos pertineret, antea proscriptis & interfectis optimatibus ciuium, id sibi vsurpasse in inuitos. Nihilne igitur interest, iusto ne, an iniusto bello quis quem deuicerit, vt in legitimam seruitutem redigat? Si nihil, ergo vniuersum hoc ius in armis est, in vi, vsurpatione & potentia. Si iusto tātum bello deuicti subijciuntur victoribus, quis hic iudex iusti & iniusti erit? Et quæ tandem Cæsari in Romanam rempublic. cui erat subditus, iusta belli causa esse potuit? quæ in conciues, viros optimos & se meliores? quæ vt in rempublicam ea uerteret, sibi tanquam ciui credita arma reipublicæ? vt conciues suos interimeret, proscriberet, & sui seruituti subijceret? Vt tamen hic quisquam fingat Cæsaribus quacunque ratione legitimam autoritatem competijsse in Romanam rempublicam, certum tamen est, nec illis, nec Romanæ reipublicæ legitimam vllam autoritatem competijsse in regnum Iudæorum, in quod dissidentibus inter se Aristobulo & Hircano Alexandri pontificis & legitimi Iudæorum regis filijs, de principatu & imperio contra ius, fas, & publicam fidem Pompeius Romani populi nomine, per eam occasionem se perfide ingessit, Iudeamque cum exercitu ingressus Hierosolymam

cepit, templum domini prophanauit, & ad sancta sanctorum, quo non nisi summis sacerdotibus semel in anno secundum legem patebat aditus, temerarius prophanator accessit, confirmatoque Hircani pontificatu regnum sibi, hoc est, Romano populo vsurpauit, & in potestatem eorum redegit, fecitque tributarium, quod ad illos Alexandri filios legitimo iure ex successione spectasse, docet sacra Machabæorum historia. Ipsis siquidem Machabæis & eorum successoribus in Simone lege perpetua, ex communi tam sacerdotum, quàm vniuersi populi Iudæorum consensu & decreto delatum fuisse vna cum summo sacerdotio, etiam regni ipsius Iudaici sceptra & gubernacula, donec, inquit, surgat propheta fidelis, & vt sit super eos dux, & vt cura esset illi pro sanctis, & vt constitueret præpositos super opera eorum, & super regionem, & super arma, & super præsidia, vtque illi obediatur ab omnibus & scribantur in nomine eius omnes conscriptiones in regione, & vt operiatur purpura & auro. Et ne liceat vlli ex populo aut ex sacerdotibus irritum facere aliquod horum, & contradicere his quæ ab eo dicuntur, aut conuocare conuentum in regione sine ipso, & vestiri purpura, & vti fibula aurea. Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquod horum, reus erit. Et complacuit omni populo statuere Simonem & facere secundum verba ista. Et suscepit Simon & placuit ei, vt summo sacerdotio fungeretur, & esset dux & princeps gentis Iudæorum & sacerdotum, & præesset omnibus. Et scripturam istam duxerunt ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri, exemplum autem eorum ponere in ærario, vt haberet Simon & filij eius. Hactenus sacra Machabæorum historia. Vides itaque vt legitimo iure (si quod vnquam regnum cuiquam) pertinuerit regnum illud Iudæorum ad Machabæi filios, Simonem & eius successores. Quod cum non solum nihil ad se pertinens, non solum nulla ab eodem lacessiti iniuria, sed etiam contra fidem publicam, & amicitiæ ac societatis fœdera quę cum eodem Simone, & ante cum Ionatha & Iuda eius fratribus, tabulis ære is perscripta, & missa Hierosolymam, in loco celebri constituēda, & in publicæ fidei testimonium in perpetuum conseruanda sancte percusserant, sibi vi & armis vsurpauerunt, quale ius belli hic quisquā potest fingere, in euidentissima iniuria & perfidia?

Regnū Iudęorū legitimo iure ptinuisse ad Machabęi filios. Macha. 14

Sed vt daremus Pilato legitimo iure tunc competijsse per Iudæam aut in Hierusalem ordinariam iurisdictionis illam, quam sibi vsurpabat, autoritatem ex commissione Cæsaris, quod Christus illi de iure fuisset subditus, nequaquam verum est. Quum enim Christum audis, deum audis & hominem, in cuius vestimento & fœmore scriptum est: Rex regum, dominus dominantium. Et quod vestimentum eius, quàm humanitas, sub qua tegebatur diuinitas? quæ & ipsa fœmoris eius nomine significatur, vt assumpta & nata ex vtero virginis, & veluti inferior quædam indigniorque pars Christi. Ex quo clarè constat, Christum etiam vt hominem, vere fuisse regem regum & dominum dominantium, seu principem (vt idem etiam Ioannes dicit) regum terræ. Quo igitur iure hic Pilati autoritati & iurisdictioni subiectus esse potuit? Subiectus quidem illi fuit, sed quia voluit, non quia debuit. Quanquam quod negamus de Christo, nequaquam diffiteremur de apostolis eius, eorumque successoribus episcopis cæterisque sacerdotibus, atque adeo de capite aut pīside ecclesiasticæ hierarchiæ Petro. Hos enim tibi facilè concederemus iure subiectos fuisse legitimæ auto-

Chrm etiā vt hominē fuisse regē regū & dnm dominantiū nec vllius iurisdictioni subfuisse legitime. Apoca. 19

C

D

A autoritati ciuili in his, in quibus degebant, ciuitatibus, regnis aut ciuilibus communitatibus, quandiu eiusmodi communitates, respublicæ, regna, imperia, cum vniuersa sua ciuili autoritate huic Christi regno sese nondum subiecerant. Quemadmodum etiam modo Christianus, seu presbyter, seu episcopus, inter ethnicos viuens, nullo iure à ciuili iure & seculari cui illi subiacerent autoritate & iurisdictione exemptus foret, quin potius subesse illi & obedire teneretur, quando posset sine pietatis præiudicio quemadmodum cæteri. At quæ regna & imperia iam Christi regno seruiunt, illorum reges & imperatores ipsius Christi vicario eiusdem regni rectori & præsidi, obedientiam & subiectionem debent, non vice versa, illius iudicio subijci, non illum iudicare secundum leges Christi & ecclesiæ sua exercere officia, non vero ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi leges præscribere. Quod vero dicit Pilatum iustam habiturum fuisse causam animaduertendi in Christum, si Iudæorum regem se confessus fuisset, patet ex prædictis esse falsissimum, cum nec Pilato nec Cæsari vllum legitimum ius in regnum Iudæorum competierit, sed si cuiquam, maximè competijt Christo, qui erat finis & sacerdotij illius veteris & legis & regni vniuersi, quem semper expectauerant sibi regem fore in lege promissum. Quare, vt supra audiuisti, Simonem illum Machabæum & eius filios, sacerdotes vna cum optimatibus & populo, communi decreto, lege perpetua sibi constituerunt principes: donec, inquiunt, surgat propheta fidelis. Vides omnium Iudæorum votis & expectatione semper expectatum Christum & Messiam in lege promissum, regem sibi fore. Nam ad eius vsque aduentum Simoni atque eius posteritati regnum stabilierũt, quod illi aduentanti legitimo iure deberi significauerunt, velut expresse prote-

B stantes in eius præiudicium & iniuriam nihil se velle facere. Quanquam ille terrenum hoc vnius Iudææ regnum contempserit, sed aliud regnum suscitare venerit, cui seruire deberent huius mundi regna vniuersa, si modo ab æterna internitione saluari cuperent.

Itaque quod adducitur ex Ioanne, Christum aufugisse cũ cognosceret venturos Iudæos, qui se vel inuitum sibi regem constituerent, nihil sanè mirandum est, cum peragendo, ad quod vnum venerat, humanæ redemptionis mysterio id non congrueret. Quandoquidẽ in sanguine illius agni immaculati illud perficiendum testabantur & ab initio ante legem & in lege instituta sacrificia & prophetarum oracula. *Cur Christus aufugerit cognoscens venturos Iudæos, vt se vel inuitũ sibi regẽ constituerent.*

Quod vero ex Chrysostomi sententia vult, illic Christum facto suo nos docuisse mundanas dignitates cõtemnere, mihi non displicet. Nihil enim Christiano magnificandũ est, nisi quod Christo regi suo ipsum conciliat, nisi quod animæ nostræ æternam operatur salutem, quod ad regnum illud cœleste nos perducit. Et reuera vbi ad rectæ rationis trutinam expenditur infelix ista principum huius mundi felicitas, nihil in eorum statu vel ethnicus homo inueniet, quod magnopere ambiendum & expetendum sit. Id quod re ipsa coacti semper confessi sunt omnes, quibus aliquid sanæ mentis fuit sub ipso onere ac pondere adeptorum iam, quos ante mirabantur & maximopere ambierant, eiusmodi magistratuum. Tamen si quis principatum desideret ad Christum atque eius gloriam respiciens, vt eius, non suum regnum dilatet & ampliet, vt publicam & subditorum tantum, non suam vtilitatem quærat in regno & imperio, qui, inquam eiusmodi intentione episcopatum desiderat aut imperium (vt dicam cum

Apostolo) bonum opus desiderat, nec male facit: si tamē ante expenderit, num tanto oneri sufficiat, si talis sit qui digne imperare possit aut præesse. Oportet enim episcopum, inquit ille, irreprehensibilē esse, & quæ sequūtur reliqua. Sed hęc nihil aduersum nos faciūt. Non tollunt autoritatē sacrosancti magistratus, quē Christus in hoc suo regno in Petro instituit, nec dant ecclesiæ filijs, illi rebellandi aut inobediendi licentiam, cui tantum subiecti non sunt qui ad ecclesiam non pertinent, sed simul nec finem assequuntur societatis ecclesiasticæ, animarum videlicet suarum salutem, vt nulli optanda sit eiusmodi libertas. Nec debet qui sacrosanctum illum magistratum gerit in ecclesia, suam autoritatem negligere, sed in aliorum exemplum vindicare contumacem omnē inobedientiam, ecclesiastici huius corporis mēbra vniuersa diligenter in officio continere, & quæ iam vergunt in euidentem totius pernitiem, ab eodem rescindere. C

Cur Christus recusarit esse iudex inter fratres sup partienda hęreditate.

Aeque nihil nobis aduersatur, quod interpellanti de turba cuidam, vt fratri suo diceret secum hæreditatem diuidere, respōdit Christus: O homo quis me constituit iudicem & diuisorem super vos? Nam & ipse Marsilius, quamuis præter suam intentionem, rectam eius intelligentiam continuo subiunxit. Quasi, inquit, diceret: Non ad hoc veni, non ad hoc missus sum, vt ciuiles lites iudicio dirimam, sed vt humanum genus mea obedientia, humilitate, passionis ignominia, & morte turpissima redimam, vt omnium dolores in me perferam, pro omnibus iniquitatibus vnus ego satisfaciam. Deinde, quo pacto sibi vsurpasset Christus illam præcipiendi autoritatem super eos, qui ad suum regnum nondum pertinebant, qui sibi nondum erant subiecti & subditi? Per hoc tamen constituto iam suo regno noluit suis in eo vicarijs, ecclesiasticæ hierarchiæ præfectis interdictam autoritatem præcipiendi ecclesiæ filijs, si qui ob diuidendam aut hæreditatem, aut quancunque rem aliam inter se dissiderent & turbarent pacem ecclesiasticam, vt suo iudicio ad rationem iustitiæ controuersiam inter se componerent, præsertim quando nullam supra se potestatem ciuilem recognoscerent. D

Sed nihil hoc præiudicare autoritati ecclesiasticæ.

Epilogus.

Atque hactenus quidem, quod Christus regnum suum non esse huius mundi affirmando, ipsumque vltro oblatum fugiendo, recusandoque iudicium exercere super dissidentes fratres, sed seipsum submittendo iudicio præsidis, nec discipulis suis huius mundi regnis aut magistratibus interdixerit, nec iudiciariam super alios autoritatem exercere, nec sacerdotes suos subiecerit principibus secularibus qui in ecclesia sunt, quin contra potius illos omnes subiecerit summo sacerdoti ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi, satis à nobis explicatum est.

Rationibus respondere, quibus nititur demonstrare, Christum tam opere quam sermone docuisse vniuersos, æque sacerdotes ac laicos, realiter & personaliter subijci debere coactiuo iudicio principum secularium. Cap. IIII.

HIC rursus te oro Christiane lector, vt videas quam nihil videat impietas. Quandoquidem Christi sacerdotes vniuersumque ecclesiasticæ hierarchiæ ordinem, atque adeo totius ecclesiæ rectorem & principem, subiectos secularibus principibus, qui in ecclesia sunt, hoc est, pastorem ouibus & caput membris aduersus omnem rerum ordinem & naturam clarissime demonstratum vult ex responsione Christi ad Iudæorum interrogationem, num censum liceret dare Cæsari dicentis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt dei, deo. Cum ego contra his verbis nihil oneris, nihil tributi pēdendum Cæsari suis fidelibus,

A bus, seu laicis, seu diuino specialiter mancipatis cultui imposuisse Christum, nihil agnouisse autoritatis Cæsari in quenquam, ex ipsis Christi verbis, con rextúque euangelicæ historiæ dicam esse clarissimum. Quod vt intelligas, primum hoc volo tecum perpendas, subdole Christum interrogatum à Iudæis, non quidem an tenerentur, sed an liceret censum dare Cæsari. Aliud nanque est obligari ad dandum, aliud licite dare, aliud præterea licite accipere. At illi interrogabant, non an obligarentur ad dandum, non an ille etiã vitro datum licite acciperet, sed an ipsis dare liceret. Struebant autem illi in interrogatiõe insidias, adhibitis vna secum militibus præsidis, vt quicquid respondisset, haberent vnde conflarent calumniam. Si annuisset licere, hoc ipso derogassent famæ eius apud populum, qui inuitus & vi coactus seruiebat Romanis: quasi ipse in hoc adularetur vsurparo in eos contra ius, fas & leges, Romanorum principatui, nec propter eius metum auderet libere veritatem docere: sin negasset, hoc manu vindicassent milites, & comprehensum tradidissent præsidi, tanquam contradicentem potestati Cæsaris. Quare & cũ tali ipsum præfatione adoriebãtur: Magister scimus quia verax es, & viam dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personarum hominum, dic ergo nobis quid tibi videtur: Licet censum dare Cæsari, an non? Quorum dolos & insidias intelligens Christus, & cauta responsione eludens, nec affirmauit licere vt darent tributum Cæsari, nec negauit, sed quæsita illis respondendi ansa ab ostenso sibi denario habente imaginem & inscriptionem Cæsaris: Reddite ergo, inquit, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ dei, deo. Non dixit, vt dare deberent tributum Cæsari, neque vt dare liceret. Sed reddite, inquit, illi quod suum est. Quasi diceret: Si quid ab illo accipitis, æquum est, vt quid eidem vicissim reddatis.

B Sed ex hoc minime infertur, sacerdotes omnes & episcopos, in realibus (vt ille loquitur) esse subiectos autoritati Cæsaris, hoc est, ex bonis suis illi obligari ad persoluendum tributum. Non enim loquitur fidelibus suis, & regni sui ciuibus, sed prophanis illis, ac insidiatoribus Iudæis. Nec tamen illos ipsos ad tributum Cæsari persoluendum dixit teneri, imo nec quod licite illi tributa persoluerent, quod ipsum nec voluit negare aperte, sed ita respondit. perinde ac si diceret: Si quid accipitis à Cæsare, reddite illi vicissim quod suum est. Quod si non solum illos Iudæos, sed etiam suos omnes, tam sacerdotes, quam laicos voluisset esse obligatos ad persoluenda tributa Cæsari, nunquid dubitasset simpliciter affirmare, non solũ licere ipsis (de quo tantum interrogabant) persoluere tributũ Cæsari, imo ad hoc ipsum illos obligari, nec illos tantũ, sed & cæteros vniuersos. Et quæ salus erit Italis, Gallis, Hispanis, Britannis, qui tot annorum centurijs nullum tributum persoluerunt Cæsari, si Christus omnes suos illis verbis obligatos voluit tributum dare Cæsari? Sed per Cæsarem, inquis, omnem legitimam huius seculi ciuilem potestatem Christus intelligit. Imo non sic intellexisse, clarissime indicat præcedens, cui respondet, interrogatio, quæ non de qualibet superior legitima potestate interrogat. Ita enim non fuisset dubia quæstio. Neque enim hoc interrogabant, an patres eorum legitimis suis regibus licite tributa persoluerint, sed an ipsis liceret tributum dare Cæsari, principi extero, & qui contra ius, fas & leges, vi & armis, sibi super illos vendicasset dominium.

Quod vero ille colligit ex verbis Chrysostomi omnes teneri in omnibus subesse Cæsari, modo pietati non repugnent. Primum, vt ita sensisset Chry

 sosto-

sostomus, nullũ faceret nobis contra sentientibus præiudicium, cum vnius Chrysostomi sententia non sit certũ & infallibile indubiæ veritatis demonstrandæ principium. Quandiu eñ vnumquẽlibet hominem audio ei, quæ mihi videtur, veritati contradicere, fidenter illi oppono vocem propheticam: Omnis homo mendax. At cum canonicam scripturã, aut communem ecclesiæ sententiam, non ita. Nam & columnam, & robur firmamentumq; veritatis, illam prædicat Apostolus. C

Chrysostomi verba q̃mõ sane intelligenda sint.

Deinde etiam ab ipsius Chrysostomi sententia longissime abest quod ille ex verbis eius colligit. Tu autem, inquit ille, cum audieris: Redde quæ sunt Cæsaris, Cæsari: illa scito eum dicere solum, quæ in nullo pietati præiudicant. Quia si aliquid tale fuerit, non adhuc Cæsaris est, sed diaboli tributum. Primum his tantum illum loqui indubitatum est, qui Cæsari legitimo iure subiacent. Constat autem, & illo tempore fuisse, & nunc esse plurimos, qui Cæsari nullo iure subiacent. Deinde hoc tantũ dicit, Cæsari præcipienti aliquid pietati præiudicans, à suis subditis in hoc obedientiam non deberi. Cum eñ audis: Redde quæ sunt Cęsaris, Cæsari: hoc scito, inqt, dicere eum solum, quæ in nullo pietati præiudicant. Non tamen per hoc affirmat in omnibus illi obedientiam deberi ab omnibus, quæ pietati non præiudicant, sed quæ præcipit sibi subditis: deinde, quæ secundum limites autoritatis suæ præcipit, quos si quando transgrederetur, obedire illi non tenerentur nec subditi, etiam si possent sine pietatis præiudicio. Nunc vero ita res habet, vt ecclesiasticæ hierarchiæ præsules, non subsint, sed præsint Christianis omnibus, principibus, regibus & imperatoribus, nec illi his, sed hi illis obedientiam debeant.

Qui & in quibus obediẽtiã debeant Cęsari

Ad obiectione ex verbis Ambrosij.

Nec rursus nobis aduersatur diui Ambrosij inducta per illum sententia dicentis: Soluimus quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Tributum Cæsaris est: petit imperator tributum: scilicet non negatur, agri ecclesiæ soluunt tributum. Hoc enim in verbis Ambrosij inductis diligenter obseruandum est, quod non enunciatiue, sed interrogatiue loquatur. Tributum Cæsaris est: Imperator tributum petit: Memor enim erat vir sanctissimus hac in re, atq; in eo ecclesię statu, exempli Christi, qui quamuis nihil deberet Cęsari, tamẽ ne scãdalum concitaret, iussit Petro pro se & ipso exactoribus tributi staterem persoluere. Nondum tunc fidei iugo & ecclesiæ prorsus colla submiserant reges mundi & principes, nondum seruierunt regno Christi. Quin potius omnibus imperij viribus illud ipsum frequenter persequuti sunt. Impijssimus ille Valens imperator, eo tempore, toto orbe orthodoxos grauissime insectatus est. Iustina Augusta Arriana impietate infecta, vrgebat illum ipsum beatissimum Ambrosium, vt aliquot hæreticis basilicas traderet. Tunc itaq; merito dixit sanctus episcopus: Si imperator tributum petat, accipiat etiam ab agris ecclesiæ, non negamus soluere. Quandoquidem id possumus sine pietatis præiudicio. Nec tributum solum petenti, se minime negaturum respondit, imo inquit, si vult me rapere ad mortem, occurram. D

At ecclesias & basilicas tradere non putauit se posse sine pietatis præiudicio, itaq; vbi iam imperatores & reges, ecclesiæ vltro seruiunt, vltro volentesq; se submiserunt, alia ratio, alia conditio est. Nec iam debent ipsi agris ecclesiæ tributum imperare, sed eorundem potius libertatem tueri, præsertim cum hoc ita exigere omnem rationem, æquitatem & iustitiam intelligentes religiosi & sapientissimi principes, etiam publicis legibus sanciert̃

liber-

A libertatem atq; immunitatem bonis ac prædijs eorum, qui diuino cultui spe cialiter mancipati sunt. In hoc itaq; ecclesiæ statu, maluerunt sanctissimi pō tifices etiam vitam Christo impendere, quam ecclesiasticam hanc libertatē impiorum regum seruituti rursus subijcere. Quorum exemplum S. Thomas Cantuariensis episcopus & martyr seipsum exhibuit.

Quod vero ad eandem impietatem confirmandam adducit exemplum Christi, qui publicanis tributorum exactoribus non negauit soluere, sed iussit Petro, vt etiam pro se atq; ipso quantum exigebant, persolueret, addens, potuisse (si putasset inconueniens suos in regno suo vicarios sacerdotes & episcopos, huius seculi principibus tributa persoluere) malum hoc exemplum in seipso non edere, vt omnipotens æterni patris infinita sapientia. Quin potius voluisse contrarium suo nos exemplo docere, ne sibi indignū putaret discipulus, quod vidisset magistrum facere. Dicimus non infirmari, sed confirmari, dicto Christi exemplo & verbis nostram sententiam. Nā prius, quam committeret Petro, vt pro se & ipso exactum tributum solueret, ipsum docuit & instruxit quod iure ad eius solutionem non tenerētur, dicens: Quid tibi videtur Simon, reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum? à filijs suis, an ab alienis? Illi vero respondenti, ab alienis, dixit Iesus: Ergo liberi sunt filij, vt autem nō scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius inuenies staterem, illum sumens, da eis pro me & te. Quæ Christi verba plena alioqui & fœcunda mysterijs, quod ad rem præsentem attinet, clarissime indicāt, & Christū & Petrum à tributo præstando ipso iure fuisse liberos, tamen exactum pro tempore soluendum ad vitanda scandala. Ne, inquit, scandalizemus eos, significans, alioqui non se soluturum cessante scandalo.

Nō īfirmari, sed confirmari potius libertatē ecclesiasticā ex Chri verbis & exēplo, quibus præcepit Petro pro se & ipso tributum soluere.

B Quod sane intelligens Origenes: Consequens autem est, inquit, intelligere ex verbis Christi, quod quoties exurgunt quidam, qui per iniustitiam tollunt nostra terrena, transmissi à regibus terræ, vt exigant à nobis velut quæ ipsorum sunt, suo quidem exemplo prohibet dominus aliquod scandalum fieri, etiam eiusmodi hominibus, siue ne amplius peccent, siue vt saluentur, filius enim dei, qui nullum opus fecit seruile, quasi habens formam serui, quam propter hominem suscepit, tributum & censum dedit. Vides vnum hoc suo exemplo nos docuisse Christum, vt iniuste auferentibus nostra (quod à regibus huius seculi dicit fieri, cum à nobis quasi suum tributum exigūt) non resistamus ad cauendum grauius scandalum, etiam in illis, quā uis iniquis & iniustis, vt nostra humilitate & patientia prouocati, conuertantur ad Christum & saluentur: aut saltem, ne nostra denegatione irritati, grauius peccēt. Qualiter & illa eius pcepta intelligenda sunt, de nō resistendo malo, & de relinquendo & pallio ei, qui aufert tunicam, & de præbenda & altera maxilla ei, qui alteri infligit alapam.

Origenes.

Quod insuper ex eo demonstrasse existimat, omnes Christi discipulos, seu laicos, seu sacerdotes & episcopos, subesse etiam in personis suis mero imperio secularium principum, quod Christus eidem subiectus fuerit, hoc ipsum cōprobans, quia se capi permiserit, duci ad Pilati prætorium, & per ipsum demum iudicari, & condemnari crucis supplicio: quod, inquit, nequaquam permisisset, si sacerdotes suos subijci principibus huius seculi, & iudicari per ipsos, inconueniens putasset. Mirari hic cogor argumentationum, & collectionum istiusmodi vim & efficaciam, dignam Hercle tanto, quem se facit & vbiq; præfert, dialectico.

Quod

Quod enim non solum Christus autoritati & iurisdictioni Pilati iure subiectus non fuerit, imo quod nec in vnumquemlibet ex infima plebe Iudæorum legitimam vllam autoritatem habuerit, sed mera vi, mera iniuria, & iniustissime vsurpatam & tyrannicam, satis superque à nobis demonstratum existimo. At hoc mysterio nostræ redemptionis congruere visum est æternæ dei sapientiæ, vt agnus ille immaculatus & innocēs, ab omnibus affectus iniurijs, saturatus opprobrijs & contumelijs, iniustissimam mortem, ab iniustis & peccatoribus iniustissime sibi illatam, patienter & libenter ferendo, pro omnium nostrum, quibus diuinam quotidie maiestatem irritamus, offensis satisfaceret. Nec tamen quia se passus est iniuste capi, affligi, condemnari, & crucifigi ab iniustis & impijs, ideo probauit illos iure hoc fecisse & legitime, nec exemplum reliquit principibus seculi, vt in seruos suos & sacerdotes hoc ipsum illis liceret. Quinpotius illa ferendo, & sibi nomen, quod est super omne nomen, meruit, & ecclesiæ suæ, vt eidem seruirent deinceps reges & principes, quemadmodum iam seruijsse mille atque eo amplius annos conspicimus, vtque filij eorum, qui ipsam humiliarunt ab initio, nunc curui veniant adorare vestigia pedum ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum. C

Quō intelligēda illa Chri. verba ad Pilatū: Non haberes in me potestatē, &c.

Nec quicquam nobis aduersatur, quod Pilato iactanti suam in Christū potestatem ipse responderit nullam illum in se potestatem habiturum fuisse, nisi ipsi datum esset desuper. Siquidem illis verbis hoc ipsum significare volebat Pilato, quod etiam dixerat se comprehendentibus: Quasi ad latronem, inquit, existis cum gladijs & fustibus: Cum quotidie vobiscum fuerim docens in tēplo, non extendistis manus in me: sed hæc ē hora vestra, & potestas tenebrarum. Quasi diceret: Ante potestatem non habuistis, quāuis velletis, quamuis cuperetis: sed permissum vobis non fuit à me & patre, D Nunc vobis, vestroque arbitrio derelicti estis, nūc est hora vestra & potestas, sed mala, diabolica & tenebrarum: qua tamen vti non possetis, nisi vellem, nisi vobis permissum esset desuper. Nam Pilato nullam diuinitus datam legitimam iurisdictionis autoritatē, non solum sup Christum, sed nec sup infimum ex plebe Iudeorum, supra clarissimum fecimus.

Cauilli remotio.

Sed non negauit, inquit, Christus Pilato potestatem ipsum iudicādi, nec dixit ipsum de facto, cum de iure non haberet, eam sibi vsurpasse: sed confessus est eandem ipsi datam cœlitus. Siquidem & Augustinus: Discamus ergo, inquit, quod dixit, quod & per Apostolum docuit, quia non est potestas nisi à deo. Et diuus Bernardus in epistola quadam ad Senonensem archiepiscopum: Cum, inquit, Romani præsidis potestatem Christus super se quoque fateatur cœlitus ordinatam, &c. Certe vt multa replicaret Christus aduersus Pilati autoritatem, non conueniebat modo peragendi nostræ damnationis mysterij, q ab æterno præordinatus, longe quoque ante prophetarum expressus & prædictus erat oraculis. Tanquam ouis, inquit, ille, ad occisionem ductus est, & quasi agnus coram tondente se obmutuit. Cum iniustissime tractatus esset Christus à Pilato, iussu eius crudelissime flagellatus, spinis coronatus, ludibrio habitus, & cū purpura & arundine despectim productus in conspectum populi, vt eius in ipsum furori & crudelitati satisfaceret, vel ad facietatem: nec tamen nullius facinoris reum, nullius mali cōuictum, auderet ad petitionem eorum adiudicare mortis supplicio, Romanis legibus prohibentibus: nec minus illi clamare persisterent, vt adiudicaretur morti, dicentes legem se habere, secundum quam reus esset mortis,

eo quod dei se fecisset filium: Audiens Pilatus, inqt euangelista, hos sermo
A nes magis timuit. Iam sibi dictabat ratio, & sua ipsius conscientia, quàm in digne tractasset innocentem, etiam ipsius testimonio, ad libidinem & appetitum furentis populi. Vrautem audiuit de dei filio, magis timuit, secum reputans, & mira, quæ de illo subinde audierat, & stupendam eius ac plusquā humanam ad illatas sibi iniurias patientiam. Reductum itaq; in prætorium, interrogat vnde esset, scire desiderans, humanam ne an diuinam haberet originem. At nihil illi respondente ad hæc CHRISTO, velut cum fastu replicans: Mihi non loqueris? Nescis q̄a potestatē habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Hic pius dominus respondit, quod toties ante contestatus fuerat, se pati q̄a voluit, non q̄a ille huiusmodi in se potestatem haberet. Non haberes, inquit, Pilate quam iactas in me potestatem, nisi vellem, nisi à me & patre ea ipsa tibi permitteretur, nisi desuper concederetur vt posses vti potestate tua, sed diabolica & tenebrarum, nisi tibi datum esset desuper. Deinde velut oblique respondens ad id, quod illi us cruciabat animum, & quæ illi fuit causa interrogandi vnde esset, ne forte tantum criminis & crudelitatis commisisset, non solum in innocentem, sed etiam in Dei filium.

Propterea, inqt, qui me tradidit tibi, maius peccatum habet, perinde ac si diceret: Tu quidē rectè tibi conscius es grauissimi in me perpetrati sceleris: tamen quia non odio, sed timore, hinc tumultuantis & furentis populi, inde vero Cæsaris hæc in me cōmisisti, minus peccasti, quā qui me tibi tradidit populus, qui ex odio & malignitate, non timore peccauit. Hæc est germana & natiua dictorum CHRISTI verborum planaq; intelligentia, nihil habens contortum aut dissonum.

Quod vero Augustinus & Bernardus illa ipsa verba Chri suæ alicu-
B bi intentioni accōmodant ac seruire faciunt, nihil nobis & natiuæ eorum sententiæ præiudicat. Hoc em̄ constat, Augustino frequens, Bernardo vero familiare & pene quotidianū esse, abuti verbis scripturaꝝ tamen ad piam aliquā suam intentionē confirmandam. Qua in re hic mirus & stupendus est artifex, tam miro em̄ artificio scripturas connectit, & quo vult, aptissime tamen ducit, vt sub manu eius velut nasci videantur, nulla quidem pietatis iactura imo magno profectu. Aliud tamen est ex natiua germanaq; scripturarū intelligentia aliquid efficaciter cōprobare, aliud iam satis cōprobatū quibusdā velut allusionibus confirmare ac cōmendare lectori. In quo Bernardus om̄es facile & longissimo interuallo superat.

Ad obiectionē ex Augustino & Bernardo.

Aeque nihil illius intentioni seruiunt aut nobis aduersantur, illa verba Apostoli ad Galatas: At vbi venit plenitudo tēporis, misit Deus filium suū, factum sub lege. Ex quibus ille more suo sic ratiocinatur: Si factus sub lege, ergo & sub iudice, cuius erat iudicare & præcipere secundū legē: qui tamen non erat, inquit, episcopus aut sacerdos.

Nō cōseq: Ch'ſ factꝰ est sub lege, ergo sub iudice

Sed oro te lector, vt etiam hic consideres acumen & ingenium hominis & in tractandis scripturis diligentiam. Paulus in epistola ad Galatas Mosaicæ legis seruitutē, & quam Iudæi quamuis conuersi ad Christum, de eadē opinionem habebant, altius receptam in animis eorum, quàm vt facile reuelli posset, om̄i vi admota funditus extirpare cupiens, ex operibus legis, nec sub ipsa lege iustificatos fuisse aliquos, sed ex sola fide in Christum, demonstrare conatus est. Siquidem Abrahæ salutis om̄ium gentium in semine suo, hoc est, Christo Iesu, repromissio ante legem facta est. Quam nihil

Qꝫ ridicule Marsilius ex scripturaꝝ verbis colligat.

immu

immutauit quadringentis & triginta annis subsecuta lex, sed confirmauit potius. Non quidem aliunde iustificationem aut salutem sperare docens, quàm illa facta Abrahæ repromissio, ex ipsis videlicet operibus legis, sacrificijs & hostijs, sed magis per legales illas hostias, illa sacrificia, illas cæremonias, fidem illorum in CHRISTVM erudiens, vsquedum fides clara elucesceret sub luce euangelica. Itaq;, inquit, lex pædagogus noster fuit in CHRISTO Iesu, vt ex fide in illum iustificemur. At vbi venit fides, clara videlicet & explicita, iam non sumus sub pædagogo, sub quo eramus seruientes, quamdiu essemus paruuli, vsque ad præfinitum tempus à patre. Quo adueniente & vbi, inquit, venit illa plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret, à legis videlicet seruitute, & Dei filios ac regni hæredes faceret. Hæc Apostolus conatus euacuare seruitutẽ legis Mosaicæ. Ex his ille nugatur in hunc modum: Si sub lege factus est Dei filius, ergo & sub iudice, cuius erat iudicare & præcipere secundum legẽ: qui tamen non erat sacerdos aut pontifex. O Thelogum. Cuius erat obsecro iudicare & præcipere secundum legẽ, si non sacerdotum & pontificis? De quibus apud Ezechielẽ dicit dominus: Populum meum docebunt, quid sit inter sanctum & pollutum, inter mundum & immundum ostendent eis, & cum fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis & iudicabunt. Nunquid non apertissime & districtissime præceptum fuerat in lege omibus inter se quæstiones difficiles & controuersias habentibus, quæ per subalternos & inferiores iudices in singulis vrbibus rite expediri non poterant, vt ascẽderent ad locum, quẽ elegisset dominus, & ad sacerdotes Leuitas, & præsidem cathedræ prò tẽpore seu iudicẽ: qui, inquit, annunciabunt tibi iudicij veritatem. Et facies iuxta verbum quod annunciabunt tibi de loco, quem elegerit dominus. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, morietur vir ille, & auferes malum de Israel. Vides cuius erat iudicare & præcipere secundum legem, nempe sacerdotis præsidis cathedræ, aduersus quem omnis contumax inobedientia secundum legem morte expianda fuerat. Sed puto credidisse illum, non de Mosaica, sed de Romanis legibus loquutum Apostolum, secundum quas vt iudicaret, non sacerdos aut pontifex, sed Pilatus illic constitutus fuerat. Ignosces mihi lector, si in traducenda huius hominis stupiditate præter necessitatem tibi videor prolixior. Hoc enim vt facerem, coegerunt quidam, quibus hic rerum summa committitur, eodẽ, quo iste, zelo & amore affecti ad dignitatem ecclesiæ, qui huius hominis doctrinam & eruditionem sine modo & fine efferentes, efficacissimis demonstrationibus omnem ab ecclesiasticis vsurpatam, vt dicunt, autoritatem funditus euertisse iactitantvt intelligant, quantum momenti deprauatus affectus habeat ad subuertendum, excæcandũq; rectæ rationis iudicium. C D

Non interdixisse Christum suis primatum aut principatum super alios gerere, sed rectam eius gerendi formam & rationem præscripsisse, dicendo apud euangelistas: Principes gentium dominantur eorum, vos autem non sic. Cap. V.

POstulat ordo, vt consequenti loco expendamus, si quid nobis, aut his, quæ superius demonstrauimus, aduersentur, quæ contendentibus inter se de primatu apostolis locutus est Christus. Ex quibus ille demonstratum existimat, suis interdixisse omnem superioritatem, & iurisdictionis coactiuam autoritatem, etiam in seinuicem, & non

A &non solum in alios. Sunt autem in hæc verba: Reges gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: vos autem non sic, sed quicunque voluerit fieri maior, erit vester minister: & quicunque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis. Quibus verbis, quod ille vult Christum interdixisse suis superioritatem omnem, aut iurisdictionis autoritatem supra se inuicē, aut alios exercere, tota abest diametro. Quin potius, vt esset aliquis inter illos maior & primus, illis ipsis verbis clarissime innuit: sed simul non esse illis ambiendum primatum eiusmodi significauit. Non enim dixit: Nemo inter vos sit altero maior, princeps, rex aut primus: sed principatus vt à Christiano, atque inter Christianos geri debet, onus & officium describit. Non enim debet is, qui præest, siue ciuiliter & politice, siue in hierarchia ecclesiastica, præesse sibi, sed solis subditis, non ad suum cōmodum, suam gloriam, libidinem, ostentationē, hoc enim esset tyrannidem, non legitimam potestatē exercere, sed ad solam vtilitatē eorum, quibus præest, ad solius dei & Christi gloriam & honorem. Debet meminisse, quod diuus Ambrosius Theodosium imperatorem admonuit, subditos se habere coniunctos sibi, non solum genere, sed & communi seruitio vnius dei. Vnum em̄ esse dominum & imperatorem, huius vniuersitatis fabricatorem, proinde ita sibi commissum principatum ac magistratū gerere oportere, tanq̄ in oculis cuncta cernentis domini, & qui paulo post districtissimam ab ipso rationem sibi commissorum omnium sit exacturus.

Hæc vna & sola ratio est inculpate & digne gerendi inter Christianos principatus aut magistratus cuiusque. Quam quis non intelligit nihil esse, nisi

B meram, grauemque seruitutem & sarcinam? Quis secundum hanc principantes, esse aliud, quàm meros seruos seruorum dei? Et hæc si perpēderet, nunquid principatum aut primatum, seu ecclesiasticam seu ciuilem, quisquam ambiendum duceret? Tamen vt geratur ab aliquo, vt hanc nobis mutuo seruitutem impendamus, ille dominus omnium vult & præcipit. Itaque non est, q̄d quisque hæc dicta à Christo pertinere ad solos, quos nunc dicimus ecclesiasticos, existimet. Suis omnibus loquitur: Scitis, inquit, q̄ principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos. Hoc est, inquit Origines, non sunt contenti regere tantum subditos, ad vnam videlicet ipsorum vtilitatem, sed violenter eis dominari nituntur. Aut, vt Chrysostomus, principes mundi ita gerunt principatum, vt dominentur minoribus, & eos seruituti subijciant. Vt expolient, & ad mortem vsque eis vtantur ad suam vtilitatem & gloriam. Sed hæc principes gentium, q̄ ignorant Deum, qui non cogitant se communi domino seruire, atque illi districtam omnium rationem reddere debere. Vos autem non sic. Vos, inq̄t, q̄ mei estis, nō sic, nō instar illorum, q̄ Deum ignorant, sed velut in oculis communis domini, super conseruos & confratres vestros, non ad vestram (quæ tyrannis esset) sed ad eorum tantum vtilitatem & communis domini gloriam, principatum ac primatum exercebitis. Hæc sibi dicta nouerint æque om̄es, qui Christi subesse volunt magisterio, qui se Christi haberi volunt discipulos. Non sibi persuadeant, reges, imperatores aut ciuiles principes, ad ecclesiasticas, quas nunc dicimus, prælaturas, ecclesiasticumque primatum ea tantum pertinere. Ad om̄es pertinent, qui Christi sunt: Vos, inq̄t, mei scilicet, quos tantum distinguit à gentibus ignorantibus de-

Ad om̄s pertinere dicta verba Christi, æque seculares, vt ecclesiasticos.

um. Quid igitur? Nunqd his verbis prohibuit inter nos Christus esse reges, imperatores, principes? Nunquid vllam super alios habere præcipiendi atq; obligandi autoritatem? Quæ à Deo sunt, inquit ille, ordinata sunt. Noluit suum regnum CHRISTVS esse Babylonicum, sed quo omnia ordinate agerentur à nobis, vni super omnes autoritatem præcipiendi & mandandi commisit. Vni dixit vt regeret vniuersum ouile suum: vt quemcunque obligaret in vniuerso orbe terrarum, modo intra domum ecclesiasticam, is ille ad hoc obligaretur coram deo. Voluit, vt ille superintenderet et vniuersis membris ecclesiæ, vniuersis magistratibus & officijs sacris & prophanis. C

Marsilij infidelitas in citãdis sanctorũ sententijs.

Nec quicquam his aduersatur diui Bernardi, quam ille contra nos citat, sententia ex libro secundo de consideratione ad Eugenium: quin potius tam euidenter nostram confirmat sententiam, & illius contrariam impietatem euertit, vt libeat eandem hic paulo adscribere prolixius. Ex eo enim clarissime patebit, illum hoc perpetuo facere, quod hæreticorum est proprium, ex truncis videlicet verbis sanctorum patrum conari imponere simplicibus, & ita vt ipsi volunt sensisse illos, persuadere contra certissimam eorundem sententiam.

D. Bernar. ad Eugen.

Itaq; ille vir plenus Dei spiritu Eugenio suo iam põtifici maximo: Subit, ingt, animum dictare aliqd, quod te papa beatissime Eugeni, vel ædificet, vel delectet, vel consoletur. Sed nescio quomodo vult, & non vult exire læta qdem, sed lenta oratio, dum certatim illi contraria imperare cõtendunt, maiestas & amor. Nempe vrget ille, inhibet illa. Sed interuenit tua dignatio, qua hoc ipsum, non præcipis, sed petis, cum præcipere magis te deceat. Maiestate igitur tam dignanter cedente, quid ni cedat pudor?

Pontificis Ro. pcipe.

Ab hoc ille exordio, libro secundo deinceps illum instruens, in quatuor docet considerationem suam partiri debere. In seipsum, in ea quæ sub ipso, in ea quæ circa ipsum, in ea quæ supra ipsum. A te vero, ingt, tua consideratio inchoet, ne te neglecto, frustra extendaris in alia, &c. Tui autẽ hæc consideratio in tria quædam diuiditur, si consideres, qd, qs & qualis sis: qd in natura, qs in persona, qualis in moribus. Quid? verbi gratia, homo: quis? Papa vel summus pontifex: qualis? benignus, mansuetus, vel quicquid tale. Quanquam autem primum illud philosophicum sit magis, quàm apostolicum vestigare: attamen est in definitione hominis, quem dicunt animal rationale mortale, quod diligentius intueri si libet, nec professioni tuæ, nec dignitati obuiet, sed saluti conferat. Nam consideranti duo hæc simul, rationale & mortale, is tibi exinde occurrit fructus, vt & mortale, quod in te est, rationale humiliet, & rursus rationale mortale confortet. D

Nunc qui sis, & de quo sis factus, aduertendum. Quanquam, quod dixi, de quo, id mihi prætereundum putem, & tuæ potius relinquendum agnitioni. Illud dico indignum tibi citra perfectum agere, de tanta assumpto perfectione. Quid ni erubescis minimus inueniri in magnis, qui te recordaris magnum in minimis extitisse? Non es oblitus prioris professionis, non excidit menti, quæ subducta est manui. Ipsam ad singula tua imperia, iudicia, instituta habere præ oculis, non erit inutile: hæc enim consideratio facit bonorum contemptorem, etiam in honore ipso. Loquere ergo tibi: Abiectus eram in domo dei mei, quale est hoc, de paupere & abiecto leuari super gentes & regna? Quis ego, aut quæ domus patris mei, vt sedeam excelsis sublimior? Sane qui dixit mihi, amice, ascende superius

Impia, iudicia, instituta.

A us,amicum fore confidit. Si minus inueniar,non expedit quidem. Qui elevauit,& deijcere poteſt. Sera querela, quoniam eleuans alliſiſti me. Non eſt quod blandiatur celſitudo,ſollicitudo maior. Illa diſcrimen intendit,hęc amicum probat,huic accingamur,ſi nolumus tandem nouiſſimum cum rubore locum tenere:factum ſuperiorem diſſimulare nequimus:ſed enim ad quid omnibus attendendum. Non ad dominandum,opinor. Nam & propheta cum ſimiliter eleuaretur,audiuit:vt euellas,& deſtruas,& diſperdas, & diſſipes,& ædifices,& plantes. Quid horum faſtū ſonat? Ruſticani magis ſudoris ſchemate quodam labor ſpiritalis expreſſus eſt,&c. Diſce ergo exemplo prophetico præſidere,non tam ad imperitandum, quàm ad factitandum,quod tempus requirit. Diſce ſarculo tibi opus eſſe, non ſceptro, vt opus facias prophetæ,&c. Anteceſſores tui apoſtoli audierunt, quia meſſis quidem multa,operarij vero pauci. Paternam tibi vendicato hæreditatē. Nam ſi filius,& hæres, vt probes hæredem, euigila ad curam, & non ocio torpeas,ne & tibi dicatur:Quid hic ſtas tota die ocioſus? Multo minus inueniri oportet,aut delicijs reſolutum,ac reſupinum pompis. Nihil horum tibi tabulæ teſtatoris aſſignant. Sed quid? Si illarum tenore contentus ſis, curam potius hæreditabis & operam,quàm gloriam & diuitias. Blanditur cathedra? Specula eſt,inde deniq; ſuperintendis,ſonans tibi epiſcopi nomine,non dominium,ſed officium. Quid ni loceris in eminenti, vnde proſpectes omnia,qui ſpeculator ſuper omnia conſtitueris? Enimuero proſpectus iſte procinctum parit,non ocium. Quando libet gloriari, vbi ociari nō licet? Nec eſt locus ocio,vbi ſedula vrget ſollicitudo omnium eccleſiarum. Nam quid tibi aliud dimiſit ſanctus Apoſtolus? Quod habeo, inquit, hoc tibi do. Quid iſtud? Vnum ſcio, non eſt aurum neq; argentum, quum ipſe

Vere opus pſidis ac principis.

B dicat:Argentum & aurum non eſt mihi. Si habere contingat, vtere,nō pro libitu,ſed pro tempore. Sic eris vtens illis,quaſi non vtens. ipſa qdem quod ad animi bonum ſpectat,nec bona ſunt,nec mala. Vſus tamen horum bonus,abuſio mala:ſollicitudo peior, quæſtus turpior. Eſto,vt alia quacunq; ratione hæc tibi vendices,ſed non apoſtolico iure. Nec enim ille tibi dare, quod non habuit,potuit. Quod habuit,hoc dedit:ſollicitudinem,vt dixi,ſuper eccleſias. Nunquid dominationem? Audi ipſum: Non dominantes in clero,ſed forma facti gregis. Et ne dictum ſola humilitate putes,non ētiam veritate,vox domini in euangelio eſt:Reges gentium dominantur eorum, & qui poteſtatem habent ſuper eos,benefici vocantur. Et infert:Vos autem non ſic. Planū eſt,apoſtolis interdicitur dominatus. I ergo tu,& tibi vſurpare aude,aut dominans apoſtolatum,aut apoſtolicus dominatum. Plane ab vtroq; prohiberis,ſi vtrunq; habere voles, & perdes vtrunq;. Alioqui non te exceptum illorum numero putes,de quibus queritur Deus ſic: Ipſi regnauerunt,& non ex me,principes extiterunt,& non cognoui eos. Forma apoſtolica hæc eſt:Dominatio interdicitur,indicitur miniſtratio:quæ & cōmendatur ipſius exemplo legiſlatoris,qui conſequenter adiungit:Ego autem in medio veſtrum ſum,tanquam qui miniſtrat. Quis iam ſe titulo hoc putet inglorium,quō ſe prior dominus gloriæ præſigniuit? Merito Paulus gloriatur in eo dicens: Miniſtri CHRISTI ſunt:& ego, &c. Exi ergo in agrum domini tui,& conſidera diligenter,quantis hodie quoq; de veteri maledicto ſylueſcat ſpinis ac tribulis. Exi, inquam,in mūdum, qa ager mundus eſt,iſq; tibi creditus. Exi in illum,non tanquam dominus,ſed tanquam villicus,videre & prouocare, vnde exigendus es rationem.

Diuitiæ nec bona nec mala, ſed earum vſus bon' abuſio mala.

Oo ij Leua

Leua oculos & vide regiones, si non sunt magis siccæ ad ignem, quàm albæ ad messem: & inuenies vepribus quàm frugibus magis occupatas: imo annosis & veternosis arboribus, quæ quousq; terram occupant? Nonne si exis & cernis ista, pudebit ociosam iacere securim? pudebit sine causa falcē apostolicam accepisse? In hunc quondam agrum Isaac patriarcha exierat, quum primo Rebecca occurrit ei, & vt scriptura habet, exierat ad meditandum. Ille qdem ad meditandum, tu ad extirpandum egrediaris, necesse est, &c. Age ergo puta tempus putationis adesse, accingere gladio tuo, gladio spiritus, quod est verbum dei, glorifica manum & brachium dextrum in faciendo vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Si hæc facis, honorificas ministerium tuum, & ministerium te. Non mediocris est iste principatus. Domabis lupos, sed ouibus non dominaberis, pascendos vtiq;, non premendos suscepisti. C

Securis apostolica.

Eius esse, facere vindictā in nationibus, increpatiōes in populis videt, vt nō neget principatū, sed dominatum.

Deinde humilitatis virtutem commendans in summo magistratu, vtiq; ea semper ad ea, quæ sibi desunt respiciēs, sese vrgeat ad profectum: Quid, inqt, si summus potifex sis, nunquid ideo summus: Infimum noris, si summum putas. Non de illis es, qui dignitates virtutes putant. Tibi ante experta virtus, quàm dignitas fuit. Augustis relinquito illam sententiam, alijsq; q diuinis coli honoribus non timuerunt, Nabuchodonosor, Alexandro, Antiocho, Herodi. Tu vero considera, non consummatione summum te dici sed comparatione: non meritorum, sed ministeriorum. Sic te existimet homo, vt ministrum Christi, & quod absq; præiudicio sanctitatis cuiuspiam dixerim, summum plane inter ministros, &c.

Sed iam nunc, inquit, repetendæ sunt reliquiæ loci illius, à quo paulo ante diuertimus. Age indagemus adhuc paulo diligentius, qui sis, quam geras videlicet pro tempore personam in ecclesia Dei. Quis es? Sacerdos magnus, summus pontifex, tu princeps episcoporum, tu hæres apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, autoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione Christus. Tu es, cui claues traditæ, cui oues creditæ sunt. Sūt qdem & alij cœli ianitores, & gregum pastores: sed tu tanto gloriosius, quātō differentius vtrunq; præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos, tibi vniuersi crediti, vni vnus. Nec ouium modo, sed & pastorum tu vnus omnium pastor. Vnde id probem quæris? Ex verbo domini. Cui enim, non dico episcoporum, sed etiam apostolorum sic absolute & indiscrete totæ commissæ sunt oues? Si me amas Petre, pasce oues meas. Quas? illius vel illius populos ciuitatis, aut regionis, aut certe regni? Oues meas, inquit. Cui non planum, non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Et forte præsentes cæteri condiscipuli erant, cum committens vni omnes, vnitatem omnibus commendaret, in vno grege & vno pastore, secundum illud: Vna est columba mea, formosa mea, perfecta mea. Vbi vnitas, ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem non habent, recedentes ab vnitate. Inde est quod alij singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum, denique Iacobus, qui videbatur columna ecclesiæ, vna contentus est Hierosolyma, Petro vniuersitatem cedens. Pulchre vero ibi positus est suscitare semē defuncti fratris, vbi occisus est ille. Nam dictus est frater domini. Porro cedente dñi fratre, quis alter se ingerat Petri prærogatiuæ? Ergo iuxta D

Nota hæc epitheta.

A xta canones tuos, alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem vocatus es potestatis. Aliorum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipsos, qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa extiterit, tu episcopo cœlum claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere, etiam & tradere Satanę potes? Stat ergo inconcussum priuilegium tuum, tam in datis clauibus, quam in ouibus commendatis. Accipe aliud, quod nihilo minus prę rogatiuam confirmat tibi. Discipuli nauigabant & dominus apparebat in littore, quodque iucundius, in corpore rediuiuo. Sciens Petrus quia dominus est, in mare se misit, & sic venit ad ipsum, alijs nauigio peruenientibus. Quid istud? Nempe signum singularis pontificij Petri, per quod non nauē vnam, vt cæteri quique suam, sed seculum ipsum suscepit gubernandum. Mare enim seculum est, naues, ecclesiæ. Inde est, quod altera vice instar domini gradiens super aquas, vnicum se Christi vicarium designauit, qui non vni populo, sed cunctis præesse deberet. Siquidē aquæ multæ, populi multi. Ita cum quisque cæterorum habeat suam, tibi vna commissa est grandissima nauis facta ex omnibus, ipsa vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa. Hæc ille Bernardus vir, vt sæpe diximus, plenus apostolico spiritu, cuius diuina virtus suo illo tempore, varijs signis & prodigijs per manus eius editis, euidens dignata est perhibere testimonium. Quæ aliquanto prolixius, nec me piguit scribere, nec te lector pigebit legere. Digna enim sunt quæ legantur, & huius, aduersus quem agimus, viri impietatem euidenter coarguunt, & nostram, imo orthodoxam catholicæ ecclesiæ sententiam euidenter adstruunt.

Vnicus Chri vicari⁹, nō vni pplo, sed cūctis præsidens.

Audis enim hunc ita intellexisse Christi verba inducta per aduersarium, non vt principatum, præsidentiam aut primatum, sed vt dominationem suis interdiceret, vt rectam gerendi principatus formam & rationem suis prę B scriberet. Quæ communis quidem est, & ciuili, & ecclesiastico, tanto tamen ad hunc magis pertinet, quanto hic illo est dignior & perfectior, quanto denique magis decet ecclesiasticos, quam seculares principes, ad regulam & rationem diuinæ legis suum principatum exigere districtius. Audis vt Romanum pontificem confiteatur eleuatum super gentes & regna, vtque se deat excelsis sublimior, non sine autoritate vehementi, & super ipsos coactiua, sed vt euellas, inqt, & destruas, disperdas & dissipes, ædifices, & plantes. Accepisse apostolicam securim, quam ociosam iacere non debeat sinere, sed ea vindictam facere in nationibus, increpationes in populis, alligando reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Domare lupos, oues regere. Audisti quam illum personam gerere in ecclesia dei doceat. Esse siquidem sacerdotem magnum, pontificem summum, principem episcoporum, hæredem apostolorum, primatu Abelem, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedec, dignitate Aaronem, autoritate Moysen, iudicatu Samuelem, potestate Petrum, vnctione Christum, atque vnum omnium pastorem, & qui super ipsos etiam pastores potestatem acceperit, quibus possit, & cœlum claudere, & pastorali officio interdicere, atque etiam amouere. Quid tibi videtur? Nunquid hæc sunt intelligē tis à Christo interdictum suis, ne quis cui præsideat? ne quis in alium superiorem iurisdictionis autoritatem etiam coactiuam obtineat? Nunquid nō audis principatum super gentes & regna, super reges & principes? Nunquid exarmatum, nudum, & inualidum, & non potius armatum falce apostolica, qua possit euellere & dissipare, vindictam quoque facere in nationibus

bus, alligare reges in compedibus, & nobiles in manicis ferreis, qua lupos domare, & oues regere? Nunquid pastori æque baculo ac pera opus non est? Sed Christianum nihilo minus principatum discreuit à dominatione ac tyrannide gentilium principum. Principem, inquit, constituerunt te, sed sibi, non tibi. Quod si aliter principatum exerceas, tyrannus es, non princeps legitimus. Curam ergo & sollicitudinem nouerit princeps Christianus sibi demandatam in confratres, sibi villicationem commissam in conseruos, à communi omnium dño indictam ministrationem, interdictam autē dominationem, qua seruis nostris ad propriam præcipue, non illorum vtilitatem vtimur. Proinde quod ille dicit, apostolis interdictum dominatū eiusmodi, æque verum est de Christianis omnibus, cuiuscunq; tandem status, gradus aut ordinis fuerint. Aeque dices Christiano cuilibet, quod ille dixit ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi, videlicet vtrunq; perditurum, qui in sibi subditos, suæq; curæ commissos conseruos, dominationem vna cum Christianismo sibi vsurpare voluerit, aut Christianismum cum dominatione eiusmodi. Sed nunc, pro dolor & cæcitas, persuadent sibi Christiani principes verba illa Christi ad se nihil pertinere, sed tantum ad prælatos quos dicimus ecclesiasticos: perinde ac ipsis liceret tyrannice dominari subditis, hoc est, ad suam, non illorū tantum vtilitatē. Id quod ipsa recta ratio, etiam præter euangelium, euidenter coarguit. C

Rationibus quibusdam respondere, quibus demonstratum volunt, nec principatum ciuilem, nec vllam coactiuæ iurisdictionis autoritatem, ecclesiasticis posse competere. Cap. VI.

QVod in superioribus perpetuo inuenisti lector, impietati non deesse scripturarum testimonia, sed torta, deprauata, & suo, non ecclesiæ catholicæ sensu perperam intellecta, id etiam clarissime intelliges in sequentibus omnibus. Itaq; ex verbis Apostoli in epistola ad Timotheum hoc modo argumentatur: Nemo, inquit ille, militans deo implicat se negocijs secularibus. Sed omnium negociorum secularissimum est principatus habens coactiuam autoritatem, qua secularia negotia & ciuiles actus ordinat & regulat. Quare fugiendus illi, qui deo debet militare. In qua quidem collectione, si diligenter expenderis, plura pene errata quàm verba inuenies. Hoc enim ante omnia certum est, apostolicam illam inductam sententiam omnes omnino Christianos comprehendere, qui omnes Christo nomen dederunt in baptismo, omnes Christi militiæ adscripti sunt. Nemo itaq; deo militans, nemo Christianus secularibus se implicare debet negocijs. Nō tamen Christiano interdicitur pro necessitate rerum incurrentium secularia tractare aut gerere negocia, quod etiam quibusdam incumbit ex officio: sed non debet se illis implicare, hoc est, toto animo se illis addicere, ita vt spiritualium nullam curam gerat, vt dei & salutis animæ suæ obliuiscatur. Vtrunq; enī, implicare, importat, nempe, voluntatē vltro se immergentis secularibus negocijs, atq; ita se immergētis vt ab illis veluti obruatur, & implicitus captiuusq; detineatur, vt se explicare nō possit pro arbitrio, nec spūalium curam agere, quorum debet omi Christiano esse cura præcipua. Quare toties væ æterni interitus ijs comminatur scriptura, qui habitant in terra, qui neglecto spiritualium rerum studio, neglecta cura salutis animæ suæ immorantur terrenis, de his perpetuo & cogitant & loquuntur. Deinde, quod subsumit, omnium negociorum secularissimum esse principatum habentem coactiuæ iurisdictionis autoritatem, quę D

Qr inepte Marsilius dicat principatū esse omnium negociorū secularissimū

A quæ secularia negocia & ciuiles actus ordinat, & proinde maximè fugiendum illi qui deo militare voluerit, cogor ego communem sensum desiderare in homine. Primo, quod principatum negociũ facit: deinde, quod maximè fugiendum illi velit, qui nomen dedit Christo, atq; eius militię adscriptus est.

Est enim negocium actus humanus aliquis, per quem fit, ne sit quis in ocio. At principatus magistratus est, & veluti habitus quidam, qui etiam in ocioso iam principe, & nihil actu operante permanet. Cui annexum quidem est necessario negocium, quod non finit perpetuo hic vacare & deliciari in sponsi amplexibus, non finit vnius sui curam agere, sed cogit laborare, cogit sudare, cogit prouidere cõfratribus, omnium curam gerere, omnium onera vna ferre, vna subleuare, omnibus imminens periculum perspicere, atq; ab omnium ceruicibus depellere. Laboriosa quidem hæc, difficultatis plena, atq; ardua omnia, at tanto deo gratiora, tanto magis meritoria. Itaq; principatus nullo modo fugiendus est addicto Christi militiæ, nisi tantum imbecilli & suæ infirmitatis conscio. Nihil enim per se fugiendum est Christi militi, nisi quod contra imperatoris sui charitatem facit & proximi. At rectè principatis opera, sunt perfectissimæ charitatis, & dei & proximi: qua re minimè fugiendus forti Christi militi, viro bono & virtuoso. Nam adeo ad profectum & virtutis consummationem nullo impedimento est, vt vberrimam etiam meritorum materiam suggerat. Nunquid enim Moysi, ille principatus populi, nunquid Iosue, nunquid Dauidi atq; alijs sine numero, perfectioni & consummatæ virtuti impedimento extitit, & nõ potius præclara explicandę virtutis materia? Fateor esse difficile in tanto acturerum, tanta mole vndique ingruentium & præmentium curarum, tanta etiam licentia qua neminem quàm vnum deum quis supra se reformidat, sibi nunquã excidere, si bi semper constare. At quanto difficilius, quanto publica salus ex principis virtute, & rectè ab eo ministrato principatu maximè dependet, quanto denique locus ille magis lubricus est: tanto magis illis, qui in Christi militia plus profecerunt, qui vni illi, non sibi viuunt, vnum semper præ oculis habent, committendus est. Qui etsi metu periculi refugiant, si humilitatis sensu tanto oneri se clament impares, si ab illa contemplationis dulcedine, ad actuosam hanc vitam ægrè se abstrahi patiantur, vincat tamen charitas dei & proximorum, necesse est. Quos non minus suscepto magistratu in coertione atq; supplicio sceleratorum, in defensione subditorum, etiam armata & militari manu à vi iniusta & inuasione hostium, deo placere certum est, quam ante in illo, dulciori quidem, sed paucioribus vtili contemplationis ocio placuerunt: quin potius, tanto magis, quãto horum se latius diffundit vtilitas, quanto laboriosius ad plures se extendit actuosa hæc principatis charitas. Quod clarissimè ipse significauit Christus, cum principatum, gubernationem & pastoralem curam totius ecclesiæ suæ committeret Petro, cum trina interrogatione, num ipsum cæteris plus diligeret. Quo nihil aliud voluit significare, quàm opus sibi commissi principatus ecclesiæ, & pastoralis curæ & regiminis, nõ esse vulgaris, sed excellentis cuiusdã charitatis dei & proximi. Quod qs non intelligit, q rectè gerendi principatus ex Christi verbis à nobis supra expositam rationem diligenter cõsiderat? Nam reuera nihil aliud est princeps, q ad regulã rectæ rationis, & luminis Christianæ fidei principatũ suũ exercet, q̃ minister seruorum dei. Quam regulam si transgrediatur, non iam princeps, sed tyrannus dici

Principatũ haud fugiendum Christiano, nisi tantũ imbecilli & suæ infirmitatis conscio.

Rectè principatis opera esse charitatis perfectissimæ.

B

Princeps minister seruorum dei.

dici meretur, vt quotiescunq; à domini sui gloria, & subditorum vtilitate C
ad propriam deflectit suæ intentionis oculum. Ita enim se totum tyrannidis tenebris inuoluit.

Q; ridicule colligat ex illis v-bis Apli: Secularia igitur iudicia si habueritis, &c.

Iam & ex his, quæ alio loco dicit Apostolus, eandem impietatem confirmari existimans, eandem quoq; suam vbiq; ignorantiam prodit. Secularia igitur, inquit ille, iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos cōstituite ad iudicandum. Per contemptibiles, vt ipse vult, intelligens laicos secularium negociorum peritos, vt hi (inqt Gregorius) terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum sapientiam perceperunt. Qui autem spūalibus donis ditati sunt, terrenis nō debēt negocijs implicari, vt dum nō coguntur inferiora bona dispicere, valeant bonis superioribus deseruire. Et hactenus quidem ab illo non discordamus admodum. Sed quod ex isto consequi existimat, nulli sacerdotum in ecclesia super vnumquemuis alium vllam coactiuæ iurisdictionis autoritatem competere, toto aberrat cœlo. Esto, non debeat summus & sacrosanctus in ecclesia magistratus onerari, implicarique, & velut distrahi his minutis ac vilibus, cui incumbit sollicitudo totius ecclesiæ, sed ad illa dijudicanda inferioris gradus & meriti, in suis quosque ciuitatibus & locis iudices constitui oporteat: nunquid propterea illi ipsi non suberunt superioribus? non poterunt eorum errata corrigi? non retractari iudicia? non puniri præuaricationes? Quanquam enim propter exonerationem principis, in plurimos necessario partienda erat infinitæ multitudinis gubernatio, æque tamen necessario omnibus superintendere debet principis ipsius autoritas, errantes & præuaricantes corrigere & punire, atq; omnes in officio continere.

Exemplum in Moyse.

Moyses ille, cum solus obiret populi illius gubernādi onera, solus sederet iudex disceptationibus & controuersijs omnium, non immerito à socero suo Ietro reprehen D
sus est, quod stulto labore frustra fatigaret se & populum, dicens tantæ multitudinis negocia vnius vires excedere. Sed, inquit, audi verba mea atq; cōsilia, & erit dominus tecum. Esto tu populo in his quæ ad deum pertinent, vt referas quæ dicuntur ad eū, ostendasq; populo cæremonias & ritū colēdi, & viam per quam ingredi, & opus quod facere debeant. Prouide autem de omni plebe viros sapientes, & timentes deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & constitue ex eis Tribunos, & Centuriones, & Quinquagenarios, & Decanos, qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantum iudicent, leuiusq; sit tibi partito in multos onere. Cuius sapienti atq; adeo necessario concilio obsequutus Moyses electis ex vniuerso Israel viris strenuis, constituit eos principes populi, Tribunos, & Centuriones, & Quinquagenarios, & Decanos, qui iudicarent plebem domini omni tempore, subordinatos sibi, ita vt à Decanis ad Quinquagenarios, ab his ad Centuriones, ab illis vero ad Tribunos ordinate recursus haberetur: tamen de facilioribus, hoc est, ciuilibus tantummodo actibus & negocijs iudicantes. A quibus nihilo minus si causa ipsa expediri nō poterat, vltimate referebatur ad Moysen, cuius etiam cognitioni si qd erat grauius & magni alicuius momenti, reseruabatur.

Cathedræ Moysi specialiter reseruarę omnes maiores causæ.

Collatio vmbræ & figuræ ad nostram ecclesiam.

Et hæc in illa synagoga veteri, cuius statum vniuersum vmbrā quandam & figuram fuisse nostræ ecclesiæ supra toties indicauimus ex Apostolo. In qua qs correspondentem illam Moysis autoritatē obtineat, prioribus duobus libris demonstrauimus, atq; etiam ex D. Bernardi paulo ante inductis verbis intellexisti. Qui inuestigans quā pro tempore personam in ecclesia ge-

A ſia gereret Romanus pontifex, dicit eundẽ eſſe autoritate Moyſen, & iudicatu Samuelem. Itaq; etiam in domo ampliſſima Chriſtianæ eccleſiæ (cuius limites termini orbis terrarum ſunt, & ſummus pontifex velut quidam paterfamilias) in plurimos diſpartienda erit neceſſario eius gubernatio. Et vt ſacerdotibus ſpiritualium negociorum emergentium per ſingulas ciuitates, diœceſes, prouincias ita & laicis quibuſdam committenda ciuilium rerum, vt minoris momenti, iudicatura & cognitio, tamen ſubordinatis ſibi eorum magiſtratibus, vſque ad illos, quos nobis in illo veteris populi ſtatu Tribuni referebant, qui nullos iam ſuperiores ciuiles magiſtratus habebant, ſed vnius Moyſis iudicio ſuberant: quales inter nos ſunt principes, reges, imperatores, videlicet ſibi non ſubalterni, ſed quiſq; primus in ſuo ordine aut ſibi commiſſa ciuili gubernatione populi. Attamen etiam omnes hi, vt præcipua quædam membra eccleſiæ, quo eiuſdem conſeruetur vnitas, ſubſunt neceſſario capiti hierarchiæ eccleſiaſticæ, qui apud nos autoritate Moyſes eſt, aut etiam illo ſuperior. Ad quem etſi propriè ſpectent illa, quæ ad deum ſunt, vt in his pręſit omnibus, nihilo tamen minus pertinet vniuerſæ, quanta eſt, eccleſiæ ſuperintendere, omnia eius membra in officio continere, rationem geſtorum officiorum exigere: breuiter curam paſtoralem ſuper omnes gerere, quæ non minus baculo, quàm pera inſtructa ſit oportet, hoc eſt, iuriſdictionis coactiuæ autoritate.

Summos in eccleſia ciuiles magiſtratus ſubijci iudicio eccleſiaſticę hierarchiæ præſidis.

Sed varij coactionum modi ſunt, aut coactiuæ autoritatis, quæ omnibus quidem qbus aliorum commiſſa eſt gubernatio, in ſibi ſubiectos competit: non tamen eadẽ omnibus conuenit, ſed cuiq; ſua, patribus in filiosfamilias, dominis in ſeruos, pędagogis aut magiſtris in diſcipulos, abbatibus in ſuos monachos, ciuilibus magiſtratibus in ſibi ſubiectos, eccleſiaſticis (quos B nunc dicimus) in ſuæ quoq; commiſſos curæ & regiminis: in omnes vero & ſuper omnes q ad Chriſti familiam pertinent, diſpenſatori & velut patrifamilias totius domus eccleſiaſticæ, atque hierarchiæ eius pręſidi. Omnibus, inquam, his in ſibi ſuæq; gubernationi commiſſos & ſubditos competit etiam coactiua quædam autoritas qua poſſint delinquentes punire, & errata eorundem corrigere: ſed non eadem, quando nec vnus coercẽdi modus cõueniret omnibus. Alius enim patri in filium, alius domino in ſeruum, magiſtro in diſcipulum, abbati in ſuos monachos, ſecularibus principibus & poteſtatibus in ſibi ſubditos, alius deniq; totius eccleſiæ rectori in omnes, in reges, principes, regna, imperia. Vni enim virgæ conueniunt, alteri ferulæ, alteri flagra, compedes, carceres, alteri etiã gladius. At quæ hæc omnia continere debet in officio, potentior & terribilior ſit omnibus oportet, quæ armatos & gladium portantes principes ſibi ſubijcere, ſine tamen cæde poſſit & ſanguine, ſine orbis tumultu & incendio. Hic eſt ſpiritualis ille gladius, quo poteſt eccleſiaſticæ domus paterfamilias, contumaciter ſibi inobedientes reſecare à corpore eccleſiæ, atq; ita illis cœlum claudere, ad quod nulli niſi de eccleſia patet aditus. Cuius mucro quod nũc hebeſcit, quod noſtris principibus nunc minus ſit, quàm olim ſolet eſſe formidabilis, non eſt quod hi plus illis ſapiunt, ſed quod magis deſipiunt, quod fidei, religioniſq; Chriſtianæ minor apud hos locus eſt. Theodoſius ille verè Chriſtianus & ſapientiſſimus imperator, vim illius in ſe expertus, in puluere ſedens & cilicio, atq; ex intimis præcordijs ſingultus trahens & ſuſpiria, Ruffino ſe conſolari volenti: Meorum, inquit, ſenſu malorum haud tangeris. Ego vero gemo, lamentorq; in conſideratione calamitatis meæ, quod cum ſeruis & mendicis pa-

Varij modi autoritatis coactiuæ.

Qualis autoritas coactiua conueniebat eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidi.

Spiritalis gladius q̃ terribilis ac metuendus.

cis pateat diuinum templum, illiq; libere ad deprecãdum dominum suum ingrediantur, mihi tum illud inaccessum, tum insuper & cœlum occlusum est. Memoria enim teneo dominicam vocem, quę manifestè dicit: Quemcunque alligaueritis in terra, is & in cœlo erit ligatus. Hic illi & illo tempore de gladio spiritali sensus erat, qui datus est ecclesiæ principibus, ad faciendam vindictam in nationibus & increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Sed isti scilicet illo sapientiores sunt, & magis religiose Christiani, qui non sunt contenti sibi inaccessa esse diuina templa, sed ne quibus pateant, ea funditus magno studio euerterunt. Claudi sibi cœlum, vt ille, sacerdotali autoritate non credunt. Verba Christi non, vt ille, intelligunt. Atqui rectius, hi an ille, vel cæco arbitror esse perspicuum. C

Nostrorum principū cū Theodosio collatio.

Perfidia Marsilii in citandis S. patrū sententiis rursus coarguitur.

Quod vero ex quibusdam truncate citatis diui Bernardi verbis persuadere conatur eam fuisse illius sententiam, vt episcopus sibi vendicans coactiuam iurisdictionem super contentiosis inter homines actibus, alienum sibi officium vsurpet & inuadat indebite: cogor iterum demirari diabolicam in homine perfrictæ frontis impudentiam. Quid enim diuus Bernardus de autoritate Romani pontificis vt ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis sentiat, ex his quæ ante induximus libri eius secundi de consideratione ad Eugenium, cuique adest perspicere. Quod si nec hic truncasset verba, sed addidisset & præcedentia & subsequentia, adempta sibi fuisset imponendi lectori occasio, cui clarè constitisset etiam ex his ipsis verbis Bernardi sibi perpetuo constans & consona sententia. Quam vt intelligas, ille libro primo de consideratione ad Eugenium, velut eius misertus, quod è dulci illo contemplationis ocio ac latebra protractus esset in publicum ad pistrinum, ac infinitam velut molem negociorum totius ecclesiæ, eundem instruit, quo pacto in illis ipsis neg[o]cijs, sibi tamen aliquid possit facere contemplariuí ocij, diui Gregorij sibi proponēs exemplum, qui inter maxima negocia, ocia sibi salutaria nouerat inuenire: Obsidio, inquit, vrbi, & barbaricus ensis ciuium ceruicibus imminebat, nunquid tamen istud terruit beatum papam Gregorium, quo minus sapientiam scriberet in ocio? Eo nempe temporis, quod ex eius præfatione liquet, obscurissimam & extremam partem Ezechielis tam diligenter, quàm elegāter exposuit. Proinde, inquit, memento & tu, non dico semper, non dico sæpè, sed vel interdum reddere teipsum tibi. Vtere tu quoq; te inter multos, aut certè post multos. Quid indulgentius? Hoc enim dico, secundum indulgentiā, non secundum iudicium, puto & ipso Apostolo me indulgentiorem in hac parte. Subiungens deinde quid fortè ab illo exacturus esset Apostolus, nempe vt vel in totum reiectis his minutis & vilibus, quibus nunc præses ecclesię frequenter occupari cogitur, hoc est, iudicijs inter homines litigantes pro terrena hæreditate atque eiusmodi, vt sibi indignis, totum se reseruaret potioribus, adducta ad id apostolica paulo ante inducta sententia, de cōtemptibilioribus in ecclesia cōstituendis ad iudicia eiusmodi. Quid ni, inquiēs, contemnāt iudicare de terrenis possessiunculis hominum, q in cœlestibus & angelos iudicabūt? Subdit deinde verba, quæ ille trunca induxit: Ergo in criminibus, non in possessionibus est potestas vestra. Quoniam propter illa, nō propter has accepistis claues regni cœlorum, præuaricatores vtiq; exclusuri, nō possessores: vt sciatis quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata. Quænam tibi maior videtur dignitas, dimittendi peccata, an prædia diuidendi? D

A dendi; Sed non est comparatio. Habent hæc infima & terrena iudices suos, reges & principes terræ. Quid fines alienos inuaditis? Quid falcem vestram in alienam messem extenditis? Quibus verbis, nihil aliud vult vir sanctissimus, quã quod Apostolus fortassis à summo pontifice exigeret (quod ipse obstante nunc malitia temporum non audebat exigere) vt planè reiectis his minutis & vilibus tanquam suæ occupationi & cognitioni prorsus indignis, ad inferiores ad ea ipsa propriè deputatos iudices, ipse potioribus ac grauioribus intenderet, hoc est, corrigendis criminibus. Non quia sua ad ea se non extendit autoritas, sed quia indignum est vt illis occupetur, quæ pstari possunt ab inferiorib9. Ita & in hęc verba subdit, quæ ille studio truncauit: Non, inquit, quia indigni vos, sed quia indignum vobis, talibus insistere, quippe potioribus occupatis. Sed vbi fortè necessitas exigit, videlicet etiam ad eiusmodi demittere se autoritatem vestram, audi quid sentiat, non ego, sed Apostolus: Si enim in vobis iudicabitur hic mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis; Sed aliud est incidenter excurrere in ista, causa vrgente: aliud vltro incumbere istis, tanquam magnis dignisq; tali & talium intentione rebus. Hæc, inquit dicerem, & innumera talia dicerem, si fortia dicerem, si recta, si syncera, videlicet qualia fortassis exigeret Apostolus. Nunc autem quoniã dies mali sunt, sufficit interim admonitum esse, non totum te, nec semper dare actioni, sed considerationi aliqd tui & cordis & temporis sequestrare. Audis itaq; lector viri sanctissimi & verè orthodoxi sententiam, qua non negat episcopis autoritatem coactiuę iurisdictionis super alios, sed optaret eam in his minutis & vilibus nõ occupari, sed expeditam vacari vni correptioni criminum, super quę etiam grauiori & vehementiori coactiua potestate opus est. Non tamen negat minuta

Hinc intellige clarissimam D. Bernardi sententiã.

B illa subesse autoritati ecclesiastici hierarchiæ præsidis, imo ex apostoli sententia illa subesse docet, & rectè ac pro debito illum facere, si exigente necessitate, etiam ad illa se demittat, modo nõ incumbat vltro tanquam magnis, & se suaq; occupatione dignis. Quod ipsum clarius adhuc explicat in sequẽtibus, vbi velut secundum malitiam horum temporum sibi obijciens ex persona pontificis: Sed esto, inquit, alius nunc mos inoleuit, alij dies sunt, alij hominum mores, & tẽpora periculosa non instant iam, sed extant: fraus & circumuentio, & violentia inualuere super terram: calumniatores multi, defensor rarus, vbique potentiores pauperiores opprimũt. Non possumus deesse oppressis, non negare iniuriam patiẽtibus iudicium. Nisi agitentur causæ, audiantur partes, inter partes iudicare quis potest: Respondet: Agitentur causæ, sed sicut oportet, &c. Nihil ita absq; labore manifestã facit veritatem, vt breuis & pura narratio. Ergo illas quas ad te necesse est intrare causas (neq; enim omnes necesse erit) diligẽter velim, sed breuiter decidere assuescas, frustratoriasq; & venatorias decidere dilationes. Causa viduæ intret ad te, causa pauperis, & eius qui non habet quod det. Alijs alias multas poteris committere terminandas, q̃ plures, nec dignas audientia iudicare. Quid enim necesse est audire illos quorum peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium? Plena est ambitiosis ecclesia, non est iam quod exhorreat in studijs & molitionibus ambitionis, non plus q̃ spelunca latronũ in spolijs viatorum. Si Christi discipulus es, ignescat zelus tuus, exurgat autoritas aduersus impudentiam hanc & generalem pestem. Intuere magistrum sic facientẽ, & audi dicentẽ: Qui mihi ministrat, me sequatur. Non parat aures vt audiat, sed flagellum quo feriat, verba nec facit, nec recipit. Nec enim sedet

det iudicans,sed insequitur puniens.Causam tamen non tacet,quod videlicet domum orationis,domum negociationis fecissent.Ergo & tu fac similiter.Erubescant vultum tuum istiusmodi negociatores,si fieri potest,si non potest,timeant.Nam & tu flagellum tenes.In summa,inquit,hoc pacto tibi parabis quas suadeo ferias,ad vacandum considerationi,quædam negocia nec audiendo,quædam alijs committendo, & quæ tua digna putaueris audientia,fideli quodam & accommodo ipsi causæ compendio terminando. Hactenus ille. Et tu vis ex diui Bernardi sententia episcopum aliena sibi vsurpare, si coactiuæ iurisdictionis autoritatem exercere tentauerit super contentiosis actibus hominum? O impudentiam singularem & subdolam. C

Obiectioni respondere ex verbis Apostoli ad Romanos XIII.Ex quibus omnes,æque ecclesiasticos vt laicos,subiectos videri volunt coactiuæ potestati principum huius seculi Cap. VII.

Quam non sit difficile impietati accommodare diuinarum scripturarum eloquia,quando sua illis non adhibetur amussis, testatur tot portenta pestilentissimarum hæresium,& libro primo copiosius demonstrauimus.At cum diligenter & fideliter ad illam suam exiguntur regulam,iam tum apparet & planum fit,quęnā sit earū germana sententia,vt vbiq; subscribēs catholicæ per orbem fidei,ita omni prophanæ nouitati,nouitię́q; impietati aduersaria.Quod vt in superioribus ꝑpetuo intellexisti,ita & hic efficiam vt clarissime intelligas.

Impotenter ille aduersum nos iactat verba Apostoli,quibus omnem animam docet potestatibus sublimioribus subditam esse oportere,deiq; ordinationi resistere,& sibi damnationem acquirere,qui resistunt magistratibus.Proinde necessitati parere iubet,non tantum propter iram principū, D
sed etiam propter conscientiam.Ideo enim,inquit,& tributa præstatis,ministri enim dei sunt,in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita:cui tributum,tributum:cui vectigal,vectigal:cui timorem,timorem:cui honorem,honorem.Ex quibus equidem verbis,verbosissimè atque ineptissimè tractatis ac trutinatis,multis etiam incōcinnè adhibitis sanctorum sententijs infert,necessario tenendum illi,qui nomen & doctrinam domini blasphemare noluerit,omnes homines cuiuscunq; status aut cōditionis existant,tam realiter,quàm personaliter subesse debere iurisdictioni principum seculi,atq; eisdem obedire in omnibus, quæ non contradicunt legi æternę salutis:quandoquidem de secularibus potestatibus constat locutum Apostolum,quibus commissus est vsus gladij. Omnem autem animam dixit,neminem excipiens,nec presbyterum,nec episcopum: quos resistentes potestatibus etiam infidelibus,damnationem æternam sibi vult acquirere: quanto ergo magis,inquit,indignationem omnipotentis dei & beatorum apostolorum Petri & Pauli acquirunt Ro. pontifices,qui hac dei & apostolorum doctrina contempta iamdudum turbarunt ac turbant fideles reges & principes, atque eorum autoritatem suæ autoritati subijciunt,quum contra his illos potius subiectos esse oporteat?Hoc ipsum confirmans Augustini sententia: Ideo,inquit ille,& Apostolus ecclesiam orare pro regibus admonuit,& omnibus sublimibus,eodem spiritu afflatus quo & Hieremias, qui misit epistolam Iudæis,qui erant in Babylone,vt orarent pro vita regis Nabuchodonosor,filiorumq; eius,& pro pace ciuitatis:quia, inquit, in pace eorum erit pax vestra. Hoc autem figuratè significasse,ecclesiam in sanctis

eius

A eius(qui sunt ciues cœlestis Hierusalem) seruituram sub regibus huius seculi.

Sed oro te lector, vt sis memor eorum, quæ superius demonstrata non semel inculcauimus. Ita enim clarissime intelliges, nobis pulchre conuenire cum Apostolo. Neque enim dicimus Christi religionem quemquam priuare suo iure, non absoluere filios à patria potestate, seruos à subiectione & seruitute quam debent dominis, subditos à superiorum suorum & ciuilium magistratuum obedientia debita, etiam si sacerdotes, etiam si episcopos proinde & apostolos eorumque successores episcopos & presbyteros, iure merito subfuisse à principio legitimæ autoritati ciuili, quæ præerat in quibus morabantur ciuitatibus & comitatibus. Venit tamen Christus, etiam sibi regnum quoddam in quo super nos regnaret, constituere, hoc est, catholicam suam ecclesiam: sed tantum ex dedititijs & voluntarijs, qui vltro se eius seruituti subijcerent. Quod equidem vt futurum amplissimum & comprehensurum infinitam multitudinem hominũ, etiã diligentissimo ordine disposuit, atque eius vnitati, vno illi constituto capite aut rectore, ad quem totius cura pertineret & gubernatio præcipua, diligentissime simul & sapientissime prouidit. Non est itaque, quod suam sibi quisquam queratur ademptam autoritatem p regnum Christi, cui nemo seruit inuitus. Tamen quisquis vltro se illi subiecerit, etiam obedientiam debeat sacrosanctis ab eodem constitutis magistratibus, & præcipue totius ecclesiæ pastori, rectori & principi, necesse est. Qui quamdiu quidem viuebat sub principibus & magistratibus, qui se nondum Christi iugo sponte subdiderant, etiam illis suberat, & subesse tenebatur ciuiliter. At postquam diuina ordinatiõe impleta iam cernimus illa prophetarum oracula, quibus fore prædixe
B runt, vt gentes & regna, reges & principes seruirent Christi regno & ecclesiæ, postquam vltro facti sunt ecclesiæ filij, atque eius quædam membra prę cipua, vt quorum est magni momenti & necessarium officium ad salutem totius corporis, rerum natura non patitur, vt illis caput, princeps aut rector subijciatur ecclesiæ, & non potius membra capiti, atque illi officiorum acmagistratuum suorum exacti rationem reddere teneantur. Illius subsint iudicio, præsertim qui nullos superiores ciuiles magistratus recognoscunt. Itaque iam ante annos mille videmus Christianos principes, reges, imperatoris, se & sua sceptra submisisse, atque adeo tradidisse Christi ecclesię, atque ab ea veluti accepta recognoscere, eius iudicio regnare reges & imperatores, & amoueri regno & imperio, quemadmodum supra in Henrici IIII. tragœdia ex recognitione libera totius regni & imperij intellexisti, & post copiosius demõstrabimus. Nec dubitabis diuinæ dispensationis ac prouidentiæ, non humanę præsumtionis aut vsurpationis hæc esse opera, si ad Esaiæ & Danielis respexeris vaticinia, quibus hæc, tanto antequam fierent, fore prædicta sunt, si præterea ad Gamalielis illam regulam eadẽ exegeris: Quoniam si ex hominibus est, inquit, consilium hoc aut opus, dissoluetur. Siquidem annis plus mille hoc ipsum durasse videmus.

Itaq; quod dicit Apostolus, omnem animam sublimioribus potestatibus subditam esse debere, & debitam eisdem pręstare obedientiam, libenter amplectimur. Sed hoc te admonitum volumus lector, non de ciuilibus tantum magistratibus & potestatibus illum loqui, sed in vniuersum de omnibus, ita vt iuxta illam Apostoli sententiam, serui dominis, famuli & ancillæ patrifamilias, vxor marito, monachus suo abbati, omnes deniq;, qui vel sua

Christi religione neminẽ priuare iure suo.

Regnum Christi ex dedititijs tantum & volũtarijs

Oĩa membra ecclesiæ in suo quæq; officio subesse eius pastori, rectori & capiti.

Intellect' vborum Apostoli ad Ro. 13. Ois anima, &c.

voluntate,vel ex statu & conditione reipublicæ, cuius pars sunt,vel ex suæ natiuitatis sorte alteri subiecti sunt,illi obedientiam debeant.Itaque quoniam non idem in omni ordine superioritatis & subiectionis debetur superioribus potestatibus à subditis, ideo concludens generalem illam sententiam,dicit:Reddite ergo omnibus debita,cui tributum,tributum:cui vectigal,vectigal:cui timorem,timorem:cui honorem,honorem.Quin & ipsa ratio Apostoli, qua persuadet omnes omnibus superioribus potestatibus obedientiam debere,conuincit illum ita vniuersaliter (vt diximus) loqui,& non tantum de potestatibus secularibus aut magistratibus ciuilibus.Quoniam,inquit à deo hæc ita ordinata sunt,cuius ordinationi qui resistunt,sibi ipsis damnationem acquirent,aut iudicium,vt legit Chrysostomus.A deo siquidem ordinatum est,vt sit ordo inter homines, vt hic præsit & cæteris imperet,ille subsit & obsequatur alterius imperio,ne cuncta temere ferantur,& quemadmodum vndæ (vt eiusdem Chrysostomi verbis dicam) ita & populi huc atque illuc circumagerentur.Quoniam enim honoris & conditionis æqualitas pugnas & dissidia plerumque inducit,multos fecit principatus,multasq; subiectiones,vtpote viri & vxoris suæ,filij & patris,senis & adolescentis,serui & domini,principis & subditi,præceptorisque ac discipuli.Et quid,inquit,miraris quod in hominibus istud fecit,quando idem & in corpore nostro fecerit? Neque hic paris honoris omnia fecit,sed hoc equidem minus,illud vero potius,& hæc quidem reliquis membris imperātia, illa vero seruientia.Idē & in bestijs videri est,vt in apibus,in gruibus,in gregibus ouium agrestium.Quin & mare ab ista disciplina destitutum non est, sed illic quoque multa piscium genera sub vno reguntur ac militant,longas que velut peregrinationes suas exequuntur.Hactenus fere Chrysostomus. In hunc modum vnusquilibet homo quicunque tandem is fuerit,seu apostolus,seu propheta,seu episcopus,seu sacerdos,seu monachus,seu prætor, seu consul,seu rex aut imperator, sibi supereminenti potestati obedientiā dependat oportet,si quę modo illi potestas supereminear.Ea enim restrictione opus esse,res ipsa cogit intelligere. Nā suprema in terris, & nulli alteri, subordinata autoritas,nulli etiā alteri,nisi deo subiectionē debet & obediētiā.Quod vero generalem illā suam,atq; adeo diuinā sententiā,in ciuilibus & huius seculi potestatibus velut in exēplo diligētius executus sit, hoc fecit, vt obstrueret ora quorundā loquentiū iniqua,& per q̄s apud gētes blasphemabatur nomen dn̄i & Christiana religio,quasi doceret subditos rebellare magistratibus,seruos dominis. Ita eñ plerięq; sentiebant de doctrina apostolorum,quod omnes,velut proposito pileo,euocarent in libertatem. Infamabanturq; veluti seditiosi, rerumq; nouatores, & qui omnia ad euertendum leges communes & facerent & docerēt.Qua vt se & religionem Christi purgaret infamia, illam quam pręmisit generalem sententiam, & veluti animi quandam communem conceptionē,in publicis potestatibus & magistratibus diligentius exequitur Apostolus,tandem reuersus ad communem & generalem,dicit:Reddite ergo omnibus debita.idem quoque & eodē concilio fecit Petrus dicens:Subiecti estote omi humanæ creaturę propter deū, hoc est,quisq; suo superiori,aut illi cui est subditus secūdū ipsam humanarū societatū legē atq; ordinē. hoc ipsū deinceps speciatim exēplificans.siue regi,inquit,tāquam p̄cellenti siue ducibus tāq̄ ab eo missis, ad vindictam malorum,laudem vero bonorum,q̄a sic est voluntas dei, similiter & de seruis erga dominos,de filijs erga parentes,de vxoribus erga suos maritos subijciens

Chrysost. in ep[ist]a ad Roman.

Cur generale illam senetetiam in huius seculi potestatib[us] veluti exemplo diligētius sit executus B. Apostol[us].

C

D

ens

A ens. Omni ergo humanæ creaturæ nobis præpositæ, hoc est, vt loquitur Paulus, omni sublimiori aut superiori potestati, quisque secundum dei ordinationem & voluntatem debet obedientiam. Quam adeo non tollit lex Christi & euangelica, vt magis confirmet etiam.

Sed ex hac apostolica, atq; adeo Christi sententia minime sequitur, caput hierarchiæ ecclesiasticæ subijci regibus, imperatoribus & principibus, qui sunt membra ecclesię; sed contra potius, ex ipsa lege euangelica, necesse est vt membra obediant capiti, quia membra sunt communis corporis, & quia sese illi vltro subiecerunt, necesse est, vt caput in reliqua membra vniuersa imperium habeat. Siquidem & dei ordinationi, atq; ipsi adeo rerum naturæ repugnat, vt contra membra imperitent capiti. Illi dedit Christus autoritatem obligandi omnes, qui in ecclesiastica domo sunt, dicens etiam in cœlis illos ipsos obligatos haberi. Illi commisit claues regni cœlorum, quibus membris ecclesiæ sibi inobedientibus & rebellibus potest etiam cœlum claudere, potest extra arcam illam mysticam, & domum ecclesiæ eijcere, & velut ethnicos facere. Itaq; secundam apostolicam & Christi iam inductam sententiam, omnes magistratus, qui sunt membra Christianæ ecclesiæ, etiam capiti ecclesiasticæ hierarchiæ, vt superiori super ipsos autoritati, atq; adeo suo capiti debent obedientiam. Qui extra sunt, & necdum Christi regno seruiunt, non debent, imo contra, vbi illud ipsum caput ecclesiæ, in ciuitatibus aut communitatibus ageret, quibus illi legitime pręfecti sunt, secundum eandem apostolorum & dei sententiam, ipsis obedientiam deberet, vt subditi cęteri, deberet & tributa, & vectigalia reliquorũ instar dependere. Aeque tamen verum est, quod nullũ suo iure priuat Christiana

B na religio. Sed qui se illi adstringunt vltro, seq; Christi regno subijciunt, necesse est vt illius quoq; leges seruent, illius sacrosanctis magistratibus depẽdant obedientiam, vt mẽbra se permittant imperio capitis. Quod sane ita decere, ita omnem rationem & honestatem exigere, rectè intelligentes sapientissimi & religiosi principes, non solum sacrosanctis (quibus necessariam obedientiam debebant) magistratibus, sed etiam omnibus sacrorũ ministris, omnibus deniq; qui se Christi seruitio specialius addixerunt ac deuouerunt, publicis legibus exemptionem ab autoritate, immunitatem ab oneribus ciuilibus constituerunt. Nihil tamen in hoc nouũ facientes, nec prorsus aliud, q̃ quod honorem, quam ante falsæ religioni indebite detulerat decepta antiquitas, ipsi veræ debitum impenderunt.

Hoc sanè constat, apud oẽs etiam gentiles, quibus tamen vlla religionis, vlla nũminis cura extitit, quamuis ad veri cognitionem non peruenerint, velut naturali ratione magistra receptum fuisse, vt sacerdotibus suis specialiter deputatis sacrorum & numinis (qualiacunq; ipsi credebant) ministerio singularem deferrent honorem & reuerentiam, ciuilium onerum vacationem ac immunitatem, & pręterea annonam ex publico. Testatur hoc sacra Geneseos de Aegyptijs sacerdotibus historia, qui in illa septennij famè sub leuata Iosephi prouidentia, non sunt coacti, instar reliquorum Aegyptiorum, vendere suas terras & possessiones in seruitutem regiam, vt quibus ex publicis horreis statuta præbebantur cibaria. Idem de vniuersis nationibus comprobant omnium gentium historiæ. De Romanis vero, quamdiu seruierunt idololatriæ, illa Symmachi viri consularis & vrbis præfecti, ad Valentinianum, Theodosium & Archadium Augustos, pro veteri deorum cultu reducendo, aduersus Christianos oratio. In qua inter cætera gra

Etiã apud gẽtiles receptũ fuisse, vt sacerdotib⁹ suis singularẽ deferrent honorẽ, immunitatẽ & vacationẽ à ciuilib⁹ oneribus atq; annonam ex publico.

Symmachi viri cõsularis ad Augustos oratio.

uissimè queritur, Vestalibus sacerdotibus sua ab initio illis concessa detrahi immunitatis priuilegia atque annonam, quam solebant accipere ex publico. Quanto, inquit, commodo sacri ærarij vestri Vestalium virginum prærogatiua detracta est? Sub largissimis imperatoribus denegatur, quod parcissimi præstiterunt? Et rursus: Absint ab ærarij vestri puritate ista compendia, fiscus bonorum principum, non sacerdotum damnis, sed hostium spolijs augeatur. Deinde hoc vehementer improbans, quod à religiosissimis principibus studio abolendæ falsæ illius religionis & impiæ, sapienti consilio excogitatum fuerat, ne possent illæ sacerdotes prophanæ, legata aut hæreditates accipere: Oro vos, inquit ille, iustitiæ sacerdotes, vt vrbis vestræ sacris reddatur vel priuata successio. Dictent testamenta securi, & sciant sub principibus non auaris stabile esse quod scripserunt. Delectet vos ista felicitas generis humani, cœpit causæ huius exemplum sollicitare morientes. Ergo Romanæ religiones sub Romano iure non pertinent? Quod nomen accipiet ablatio facultatum, quas nulla lex, nullus casus fecit caducas? Capiunt legata liberti, seruis testamentorum iusta commoda non negantur: tantum nobiles virgines & sacrorum fatalium ministræ excludun tur prædijs hæreditate quæsitis. Quid iuuat saluti publicæ castum corpus dicare, & imperij æternitatē cœlestibus fulcire præsidijs, armis vestris, aquilis vestris, amicas applicare virtutes, pro omnibus efficacia vota suscipere, & ius cum omnibus non habere? Itaque melior est seruitus, quæ hominibus, quàm quæ dijs immortalibus, impenditur? Rempublicā lędimus, cui nunquam expedit vt ingrata sit. Nemo me putet solam causam religionū tueri. Ex huiusmodi facinoribus orta sunt cuncta Romani generis incommoda. C

Honorauerat lex parentum nostrorum Vestales virgines, & ministros deorum, victu modico, iustisque priuilegijs, & vsque ad nos stetit muneris huius integritas. Nunc ad degeneres trapezitas, atque ad mercedem vilium baiulorum sacræ castitatis alimenta vertuntur. Sequuta est hoc factum fames publica, & spem prouinciarum omnium messis ægra decepit. Non sunt hęc vicia terrarum, nihil imputamus astris, nec rubigo segetibus obfuit, nec auena fruges necauit. Sacrilegio annus exaruit. Necesse enim fuit perire omnibus, quod religionibus negabatur. Cum contra fœcunditatis & omnium rerum vbertatis causam dicat, sacerdotibus suum impendisse honorem. Quid enim, inquit, tale pertulerunt prouinciæ, cum religionum ministros honor publicus pasceret? Quando in vsum hominum concussa quercus? Quando nullæ sunt herbarum radices? quando alternos regionū defectus deseruit fœcūditas mutua, cum populo & virginibus sacris communis esset annona? Commendabat enim terrarum prouentus victus antistitum, & remediū magis quàm largitas erat. An dubium est semper pro copia omnium datum, quod nunc omnium inopia vendicauit? Hæc atque eiusmodi ille Symmachus, falsa quidem atque impia, vt dicta pro tuenda falsa impiaque religione, & sacerdotum eius priuilegijs: sed verissima, si dicantur à Christiano pro veræ religionis ministris, sacerdotibus, atque alijs diuino specialiter mancipatis seruitio. Quibus omes toto orbe terrarum gentes & nationes, velut communi quadam conceptione animi, intellexerunt quidem honorem singularem deberi: tametsi vt in veri numinis veræque religionis, ita in ministrorum eius, cognitione aberrauerint. D

Sacerdotibus qd de- Certe quid nostris sacerdotibus à Christifidelibus in ipsa debeatur Christi ecclesia, non minus in eiusdem figura, in synagoga illa & tabernaculo veteri,

A teri, quàm propheticis oraculis expressum est. Sibi siquidem decimas omni- beatur in Christiana ecclesia.
um in signum vniuersalis dominij specialiter reseruans dominus, sacerdo-
tum suorum & altaris ministris deputauit vsibus & ministerio. Omnes, in-
quit ille Moyses, decimæ terræ, siue de frugibus, siue de pomis arborum,
domini sunt, & illi sanctificantur. Omnium decimarum bouis & ouis &
capræ, quæcunque sub pastoris virga transeunt, quicquid decimum vene-
rit, sanctificatum est domino. Has, inquam, ex vniuersis, quæ nobis sua be-
nignitate largissimè confert, in signum, memoriam, recognitionemque,
quod ab ipso velut omnium domino vniuersa acceperimus, sibi speciali-
ter reseruatas sibique sanctificatas (adeo vt easdem sine sacrilegij crimi-
ne, nostris prophanisque vsibus applicare non possimus) sacrorum suo-
rum ministris tradidit. Quas quam indignè ferat auare aut infideliter il-
lis persolui, qua fraudantes persequatur vitione & vindicta, idem per Ma-
lachiam testatus est: Reuertimini, inquit, ad me, & ego reuertar ad vos, di- Malach. 3.
cit dominus exercituum. Et dixistis, in quo reuertemur? Si affligit homo Hic vide, in quo supplãtari se deus à nobis ac fraudari, nobiscũ expostulet.
deum, quia vos configitis me. Et dixistis, in quo cõfigimus te? In decimis &
primitijs, & ideo in penuria maledicti estis. Quia, inquit Hieronymus, mi-
hi non reddidistis decimas & primitias, quia vos me supplantastis & defrau
dastis: iccirco in penuria & fame maledicti estis, & pro decimis & primitijs,
quæ parua erant vt à vobis darentur, vbertatem possessionum vestrarum,
& omnem frugum abundãtiam perdidistis. Et addit dominus per prophe
tam: Inferte omnem decimam in horreum meum, & probate me super hoc
si non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem
vsque ad abundantiam, & increpabo pro vobis deuorantem, & non corrum-
pet fructum terræ vestræ, nec erit sterilis vinea in agro, dicit dominus exer
B cituum. Perinde ac si diceret, exponente Hieronymo, vt sciatis me irascen-
te vos laborare penuria, fame & inopia, quia videlicet fraudastis me parte
mea, inferte omnem decimam fideliter in horreum meum, hoc est, in the-
sauros templi, vt habeant sacerdotes & Leuitæ, qui mihi ministrant, cibos:
& probate me super hoc, si non effundã vobis benedictionẽ & abundantiã.
Vides hic, quod ille Symmachus dixit non verè sed impiè, pro impia reli-
gione atque eius sacerdotibus, pro nostris verissime dici à Christiano. Vides
quàm indignè ferat dominus illis detrahi, quod sibi reseruatum in signum
recognitionemque vniuersalis dominij, ipsis contulit. Qua fraudantes vindi-
cta ac vitione persequatur.

Nec est quod hic quisquam sibi blandiatur, veteris hæc esse & abolitæ le- Decimas diuini iuris esse etiam in lege euãgelica.
gis Mosaicæ, quæ iam amplius nos non obligẽt sub lege euangelica. Nam
eadem opera dices non obligari nos etiam præceptis decalogi, quia veteris
legis sunt. Quod si confitearis etiam apud nos illorum adhuc vim, efficaci-
am & obligationem subsistere, quia nec figuram gerebant futuri, nec perti
nebant ad status ciuilis illius veteris populi (qui iamdudum dissolutus est)
gubernationem, sed instruebant homines rectè se gerere ad deum & pro-
ximum: æque confitearis necesse est, apud nos locum habere obligationem
illam de persoluẽdis decimis. Aeque enim nos ac illi deum recognoscamus
oportet autorem & largitorem bonorum omnium, æque vniuersalem do
minum. In cuius iugem memoriam & recognitionem decimas sibi reser-
uauit omnium, quas suis sacerdotibus & altaris ministris persoluendas at-
tribuit. Aeque itaque, vt tunc, ita & nunc verum est, decimas omnium, seu ter
ræ nascentium, seu pecorum, armentorum, & quæcunque sub virga pastoris

transeunt, domini esse, atque eidem sanctificata, quum nusquam nobis magis, quam illis, easdem remisisse legatur. Aeque ad nos pertinet, si easdem fraudemus, nec fideliter persoluimus, illud quod induximus Malachiæ prophetæ. Ita sanè hoc intellexerunt orthodoxi patres nostri, ita ab initio catholica Christi ecclesia, columna & firmamentum veritatis, & rectæ scripturarum intelligentiæ inflexibilis & certissima amussis & regula. Itaque diui Hieronymi in expositione Malachiæ iam audisti sententiam, quam & in epistola ad Damasum clarissimè explicat, à quo consultus, num sacerdotibus & Leuitis, quibus decimæ diuinitus assignatæ sunt, liceret de iure suo in vsum monachorum & religiosarum personarum transferre, respondit eisdem liberum esse, monachis & spiritualibus viris deum colentibus & timentibus, decimas & oblationes, cunctaque remedia cōcedere, & de iure suo in illorum dominium transferre, modo in illis pauperibus, non tam paupertatem, quàm religionem attenderent. Quod aūt, inquit, beatitudo tua quæsiuit, vtrum decimarum & oblationum ius secularibus possit prouenire, nouit vestra sanctitas omnino non licere, protestantibus hoc diuinis autoritatibus paternorum canonum. Quamobrem si aliquando ab his male detenta, quæ diuini iuris esse noscuntur, in vsum transierunt monachorum & seruorum dei episcopo tamen loci illius præbente assensum, constabunt illis omnia, perpetua stabilitate subnixa. Hactenus ille. Vides quo pacto diuinum illud ius intelligat orthodoxus ille doctissimusque Hieronymus, nō quidem vt abolitum, sed vt Christifideles adhuc efficaciter obligans. Sic & diuus Ambrosius sermone quodam quadragesimali docuit suum populum: Quicunque recognouerit in se, quod fideliter non dederit decimas suas, modo emendet quod minus fecit. Quid est fideliter dare, nisi vt nec peius, nec minus aliquando offerat de grano, aut de vino, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negocio, aut de ipsa venatiōe sua: &c. Nam qui deo non vult reddere decimas, quas retinuit, & homini non studet reddere, quod iniuste abstulit, non timet adhuc deum, & ignorat quæ sit vera pœnitentia veraque confessio, nec veram aut deo acceptam eleemosynam talis potest facere. Idem & sibi commisso fideli populo inculcauit magis, & ad memoriam reuocauit diuus ille Augustinus catholicæ per orbem ecclesiæ sententiam, quàm docuit. Quod si, inquit, decimas fideliter dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis & animæ consequeris. Non igitur dominus deus præmium postulat, sed honorem. Deus enim noster, qui dignatus est totum dare, decimam à nobis dignatus est recipere, nō sibi, sed nobis profuturam. Quam si tardius dare peccatum est, dicente eodem: Decimas tuas & primitias non tardabis offerre: quanto peius peccatum est, non dedisse: De militia igitur, de negocio, & de artificio redde decimas. Quum enim decimas dando & & terrena & cœlestia possis præmia promereri, quare pro auaritia, duplici benedictione fraudaris: Hæc enim est dei iustissima consuetudo, vt si illi decimam non dederis, tu ad decimam reuoceris. Dabis impio militi, quod non vis dare sacerdoti. Benefacere deus semper paratus est, sed hominū malitia prohibetur. Decimę enim ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt.

Et rursus: Maiores nostri ideo copijs omnibus abundabant, qa decimas deo dabāt, & Cæsari censum reddebāt. Modo aūt qa decessit deuotio fidei, accessit indictio fisci. Nolumus partiri cum deo decimas, modo aūt tollitur totum.

Catholicę ecclesię de hoc sententia ostēditur.

Hierony.

Ambrosi⁹

Augustin.

C

D

totum. Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus. Hæc ille Augustinus.

A Vides quo pacto sancti hi patres nostri ius decimarum, æque apud nos, vt apud illos veteres subsistere & valere intellexerint & docuerint fidelem populum. Quos nihil aliud docuisse certum est, quàm quod & ipsi didicerant in catholica Christi ecclesia. Quorum consensum in re dubia obseruare nos Christus docuit, vt certæ & indubiæ veritatis argumentum. Vbicunq; enim congregantur aquilæ, ibi corpus est, ibi CHRISTVS & veritas, idem sensus & consensus catholicæ ecclesiæ. Cuius sententia, quoniam in concilijs orthodoxorum præsulum ex diuersis locis orbis in vnum conuenientium euidentius perspicitur, audi decretum Rothomagensis concilij, quod in hæc verba legitur: Omnes decimæ terræ siue de frugibus, siue de pomis arborum, domini sunt, & illi sanctificantur, &c. Sed quia modo multi inueniuntur decimas dare nolentes, statuimus, vt secundum domini præceptum admoneantur, semel, secundo & tertio: & si non emendauerint, anathematis vinculo feriantur vsque ad satisfactionem & emendationem congruam. Sanctorũ patrũ cõsensum in re dubia obseruandũ à nobis velut consensum catholicæ ecclesiæ. Decretum Rothom. concilij.

Rursus Moguntini concilij hoc legitur decretum: Decimas Deo & sacerdotibus Dei dandas Abraham factis & Iacob promissis insinuat, & oẽs sancti doctores commemorant. Hactenus verba decreti. Quæ num tibi uidentur explicare communem catholicæ ecclesiæ de iure decimarum sententiam? Rursus definiuit & affirmat vniuersale, idq; celeberrimum plusquã mille patrum ex toto orbe sub Innocentio tertio conuenientiũ Lateraneñ. concilium, decimas necessario persoluendas à Christifidelibus, vt quæ debentur ex lege diuina, & à domino in signum & recognitionẽ vniuersalis dominij, quasi quodam titulo speciali sibi sunt reseruatæ, vt est videre in c. In aliquibus, & cum non sit, de deci. prim. & obla. Decretum Mogũtini concilij. Definitio Lateran. cõcilij vniuersalis & celeberrimi sub Innocentio.

B Quare & præfatus Innocentius à Vercelleñ. consultus episcopo quid sibi agendum foret & cum his qui in decimarum solutione dicebant detrahendam impensam agriculturæ & seminũ, & qui vitam clericorum velut abominabilẽ calumniantes, eisdem subtractas decimas in alios vsus (vt prætendebant) pios conuertebant pro suo arbitrio, vtrorum sententiã rectè impietatis conuincit & redarguit. Illorũ quidẽ, quòd deus omniũ dñs, sub hoc veluti canone nobis vniuersa concesserit: & propterea deterioris conditionis esse non debeat temporali aliquo dño, cui suus canon integre & absque vlla deductione à colono persoluitur. Istorũ vero, ꝙ non licet cuiq̃ quæ sua sunt auferre atq; alteri dare contra voluntatem domini, eo prætextu, q̃a malus & peccator est, & mandat vtrosq; ad integram, tam personalium, q̃ prędialium decimarum, vt sacerdotibus & clericis diuino iure debitarum solutionem ecclesiastica districtione compelli, vt hæc est legere in c. Tua nos, de deci. prim. & obla.

Atq; hactenus quidem illis rationibus satis superq; responsum est, quibus ex diuinarum scripturarum eloquijs, & sanctorum patrum testimonijs ille demonstrare conatus est, ex lege diuina & euangelica nulli sacerdoti aut episcopo, vllam coactiuæ iurisdictionis autoritatem super vnumquemlibet Christianũ competere: quin potius, quo minus etiam vltro delatam eiusmodi ab vniuersitate multitudinis (ad quam solam eandem proprie pertinere contendit) acceptare possent sacerdotes & episcopi, eisdem interdictũ à Christo & apostolis. Nulla eosdem exemptione gaudere debere à coactiua iurisdictiõe secularium principum, q̃ potius eidem tã realis,

quàm pérsonaliter subiectos esse oportere, secundum doctrinam Christi C & apostolicam.

Succenturiatis quibusdam rationibus, quibus prædictam adhuc sententiam confirmare nititur, respondere. Cap. VIII.

MVltis fucis, multis imposturis, opus habet, quo persuadeatur falsitas: cum contra nuda veritas sui ipsius efficacissimus assertor sit. Quare & hic omnia corradit & congerit, quæ quocunque modo ad suam impietatem colorandam constabiliendamq; potest contorquere & flectere. Itaq; post rationes præmissas (quibus respondimus hactenus) velut primæ iustæq; aciei, & in quibus fidit præcipue, alias nihilo minus quasdã, velut in succenturijs collocatas subiungit. Quas præterire visum non est, ne forte quis male veritati amicus, studio nos declinasse earum vim & subterfugisse calumnietur.

Explicant rõnes quã Marsilius q bus sacerdotũ potestatẽ seculari subijcit. Prima ex legũ diuinarũ & humanarum diuersitate.

Itaq; VIII. capite suæ dictionis secundæ hanc insuper subiungit ratiocinationem. Inprimis supponit actus humanos voluntarios regulari duplicibus legibus, diuinis videlicet & humanis, proposita earundẽ transgressoribus pœna. Diuinarũ tamen legum transgressoribus, vt dirigentium in finẽ futuri seculi, nullã in hac vita vult esse pœnam propositam, sed humanarũ tm̃. Illarum finem esse supernaturalẽ felicitatẽ: harum pacificum, tranquillum & sufficientem inter se conuictum hominum. Leges autem, vt in animas & carentes principio iudicatiuo & motiuo, indiguisse animato aliquo, quod secundum ipsas præcipiat, iudicet, iudicata exequatur, & transgresgressores puniat, hoc est, iudice, quẽ iustum animatum vocat Aristoteles, cuius coertioni & punitioni subiectos vult om̃es legum transgressores. Omnes ergo humanarum legũ transgressores quicunq; tandem ij fuerint, seu monachi, seu clerici, sacerdotes aut episcopi, subiacere vult punitioni iu D dicis humani, hoc est, ciuilis.

Ad quod hanc subiungit rationem. Quia eadem materia propria debet eiusdem agentis actionem suscipere, quod natum est, & ordinatum in illam agere propter finem ad quem apta est. At legis transgressor est materia aut subiectum, in quod natus est & ordinatus agere iudex & principans puniendo & iustificando, aut ad symmetriam reducendo. Ergo vbicunq; talem materiam inuenerit, debet talem in eo actionem facere. Cui accidit, esse sacerdotem aut laicum: aut potius sunt circunstantiæ, transgressionẽ aggrauantes aut extenuantes: vt monachus, sacerdos, episcopus, fur, homicida, adulter, aut aliarũ legum transgressor peccat grauius, quàm laicus. Subest ergo, inquit, & subesse debet, seu sacerdos, seu episcopus in eius modi, iurisdictioni secularium principũ, & eorum coactiuo iudicio, vt qlegum exactores sunt, & iusti ciuilis custodes. Nec ipse summus pontifex exemptus est ab illorum coactiuo iudicio, & multo minus potest alios suos sacerdotes & clericos eximere. Alioqui dicit consequi inconueniens mul to grauissimum: Vt si coniugatis (quod posset) sacerdotium permitteret, euacuaretur prorsus iurisdictio secularium principantium. Ad quod vitandum fateri, inquit, oportet secundum veritatem, iurisdictionem in episcopos, presbyteros & clericos omnes, legislatoris autoritate principantem habere, ne principatuum etiam pluralitate inordinata, politiam solui contingat. Numerum quoq; certum adscribendorum clero, aut sacerdotio in subiecta sibi prouincia principantẽ determinare debere, sicut & aliorũ omnium publicorum munerum, officiorum, magistratuum, & partium reipubli

A reipublicæ. Hæc atq; eiusmodi dicto capite ille pergit connectere.

Ad hæc capite nono eiusdē suæ dictionis multis verborum ambagibus nititur ostendere sacris in ecclesia magistratibus coactiuæ iurisdictionis autoritatem non cōpetere, quod ea frustra foret, quum ad salutē (quo illi magistratus pertinent) nemo cogi possit inuitus.

Secūda ex fine autoritatis ecclesiastice, hoc est, salute animarū nostrarū, ad quam valerenō possit coactio.

Postremo, capite vndecimo eiusdem demonstrare conatur separasse Christum officia sacerdotum, & principum, hoc est, eorum, qui coactiuæ iurisdictionis autoritatem super alios obtinent. Nam quoniam, inquit, venerat ipse docere humilitatem & huius seculi contemptum, velut viam meriti salutis æternæ, quo sua opera essent doctrinæ consona, ipse omium dñs in summa paupertate hunc mundum ingressus, hanc etiam vita ita exegit, vt de se diceret: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput reclinet. Et hunc velut statum perfectionis docuit sequi eos, qui specialius vellent fuisse discipuli, & quos suæ legis pręcones & doctores erat relicturus. Quod euidenter ostendit, cum interroganti se cuidam quid facere oporteret, vt vitam possideret æternam, respondisset, vt mandata obseruaret. Illeq; percontari pergeret, num quid aliud sibi deesset, siquidem mandata se obseruasse ab adolescentia. Adhuc, inquit, vnum tibi deest. Vade, quæcunq; habes vende, & da pauperibus & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me. Et rursus discipulis: Sic, inquit, omnis ex vobis qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Itaq; cum huius suæ doctrinæ ac philosophiæ doctores relinqueret suos apostolos & discipulos, eorumq; successores sacerdotes & episcopos, ne nullam fidem esset habiturus sermo discordans ab opere, etiam illis interdixit ne aurum possiderent aut argentum, sed simplici tantum

Tertia ex pugnantia officiorū sacerdotū & principum.

B victu & amictu contentos, cum pera & baculo misit in orbem vniuersum prædicare euangelium omni creaturæ. At contra principibus & iudicibus huius seculi indecoram dicit esse paupertatem & abiectionem, vt quæ autoritatis contemptum faceret, & potestatem adimeret legum transgressores coercendi, & commissa vlciscendi scelera & flagitia. Proinde nec his cōuenienter committi officium docendi legem euangelicam, nec doctoribus eiusmodi principatum aut coactiuæ iurisdictionis autoritatem. Et hanc dicit esse sententiam diui Bernardi ad Eugenium, qui docet in vnum conuenire non posse dominationem & apostolatum: cuius verba superius prolixe adscripta sunt.

His vt respondeamus ex ordine: In prima illa sua ratiocinatione, quam capite octauo dict. secundæ confusissime simul & verbosissime explicat, adeo vt vix intelligas quid tandem illa verborum inuolucra parturiant, imaginatur (vt etiam perpetuo) politicas inter nos communitates, regna, imperia, velut inter prophanos ethnicos: nec intelligere potest, Christianam ecclesiam esse illud regnum CHRISTI, cui & vniuersæ gentes & regna, reges & imperatores seruiant, & sua sceptra submittant, si futuri etiam illius regni Christi participes esse voluerint (vt iam annis plus mille ducentis seruijsse plurimos, si non omnes, videmus) necesse est. Regni quoque huius Christi, hoc est, catholicæ ecclesiæ, suum ordinem, suos magistratus sibi decentissime subordinatos, non tantum sacros, sed etiam laicos. Quandoquidem & his opus habet immensa illa omnis generis multitudo hominum. At laicos etiam sacris subijci, & præcipue summo ecclesiæ antistiti, eiusdem regni rationem exigere, & Christum ordinasse, clarissime à nobis superius

Rñsio ad primam.

demon

 C

demonstratum est. Cui nec deest in omnes sua quædam coactiuæ iurisdictionis autoritas, qua omnes continere possit in officio, atq; eos qui ordinē, quietem, pacemq; illius sibi commissi regni, hoc est, catholicæ ecclesiæ conturbant, punire: sed suæ autoritati sacrosanctæ conuenienti gladio, hoc est, anathematis, interdicti diuinorum officiorum, ingressus ecclesiæ, & eiusmodi quibus sine vi & armis, inter colligatos sacramento fidei & Christianæ religionis vinculo, omnibus armis, omni potentia efficacius potentissimos etiam principes, reges & imperatores sibi subijcit, continet in officio, atq; etiam cogit in ordinem. Itaq; vt in illo CHRISTI regno, laicis magistratibus vicissim in illos sacros, & præcipue super ipsum ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, membris videlicet in suum caput, & in pastorem ouibus, competeret præcipiendi, statuendi, atq; etiam puniendi autoritas, rerum natura non patitur. Quis (inquit ille beatissimus Gregorius) dubitet sacerdotes Christi, regum & principum, omniumq; fidelium patres & magistros censeri? Nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur, si filius patrē, discipulus magistrum, sibi subiugare conetur, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subijcere, à quo credit non solum in terra, sed etiam in cœlis se ligari posse & solui? A

Itaq; quod assumit actus humanos voluntarios regulari duplicibus legibus, diuinis & humanis, proposita pœna suis transgressoribus, libenter admittimus. Quod insuper addit: Diuinas leges regulare tantum humanos actus ad finem supernaturalem, & futuri seculi felicitatem, & propterea in hac vita non exigere pœnas à transgressoribus, haud sane verum est. Dirigit quidem & regulat humanos actus lex diuina ad finem illum supernaturalem assequendum, tanquam ad finem vltimum: tamen immediate & proxime (præcipue autem per leges, quas cordibus nostris inscripsit, quas & naturales dicimus) vt decenter, & ad seipsum, & ad proximū, & ad deum homo se habeat. Quarum vim & obligationem intellexerunt etiam, quibus supernaturalis finis hominis nulla prorsus fuit cognitio. De quibus Apostolus: Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostēdunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum. D

Falsum esse, diuinas leges non exigere pœnā in hac vita à sui transgressoribus.

Deinde quod dicit leges diuinas non exigere à sui transgressoribus pœnas in hac vita, æque falsum esse demonstrat lex vetus Mosaica. Quod si illam abrogatam voluerit per legem euangelicam, de qua forte vult suam propositionem intelligi: hoc intelligat oportet, non tam abrogatam, quàm impletam & consummatam, qua parte erat figuratiua atq; vmbra futuri, atque ea parte pro vmbris & figuris solidam ipsam successisse veritatem. Qua vero parte transgressionum punitiua erat, non tantum pœnam exigebat vt regulatiua humanorum actuum ad proximum, ad finem eiusdem assequendū, pacificamq; tantæ multitudinis societatē & communicatiōem conseruandam, sed etiam vt humanos actus ordinat ad deum. Itaq; & peccato blasphemiæ in deum, idololatriæ quoq; & quæcunq; cum eodem communicabant, vt diuinationum, augurij, & similium, item & violationis sabbati, irrogabat lex mortis supplicium. Quanquam etiam hac parte iam nos non obliget lex illa vetus, quia Mosaica, tamen qualibus & nos legibus pro conseruanda tam immensæ ac pene infinitæ multitudinis societate & communicatione, catholicæ videlicet ecclesiæ opus habeamus, clarissime ex

pressit

A pressit, & fidelibus principibus, q Christo iam & eius regno seruiunt, formam exẽplumq́; præbuit, etiã zelandi honorem domini sui & mortis sup p'icio persequendi blasphemos, idololatras, sortilegos, hæreticos etiam & schismaticos, p quos cõmunicatio, societas atq́; vnitas catholicæ ecclesię directe soluitur. Cum zelum eiusmodi etiã in eo, cui non erat cõmissus speciali ter gladius, hoc est, in Phinees, filio Eleazari filij Aaron, sacerdote comprobauit diuina autoritas: quem arrepto pugione in lupanar ingressum, & virũ Israelitem fornicantem vna cũ Madianite confodientem, auertisse per hoc iram suã à filijs Israel testicatus est dominus, & pacto sacerdotij sibi & semini eius in sempiternum remunerauit. Ita em̃ habet scriptura: D. xit itaque dñs ad Moysen: Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, auertit iram meam à filijs Israel, quia zelo meo cõmotus est contra eos, vt non ipse delerẽ filios Israel in zelo meo. Idcirco loquere ad eũ: Ecce do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipsi, q̃ semini eius pactum sacerdotij sempiternũ, qa zelatus est pro deo suo, & expiauit scelus filiorũ Israel. Quin & ipse deus transgressoribus legũ suarum, quando nec à seipsis, nec ab his, quibus illud cõmissum est, digne puniuntur, etiã in hac vita multas pœnas infligit. Testis est non solũ vniuersa illa veteris populi (qui nostrã ecclesiam deliniabat & exprimebat) historia: sed etiã de indigne sumẽtibus corpus Christi & sanguinem in sacramento eucharistiæ dicit Apostolus: Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quod si nos ipsos iudicatemus, nõ vtiq; dijudicaremur à domino.

Quæ zelũ habere debẽt Christiani principes pro Christi nõ gloria. Exemplũ in Phinees

Præterea quod ille adiungit consequenter (velut linum lino connectens) de legibus humanis actus humanos regulantibus, quod altius non respiciant, q̃ ad solum finem politicum, hoc est, sufficientem & pacificum conui- B ctum inter se hominum. Quodq́; illæ solæ pœnam constituant in hac vita inferendam suis transgressoribus, exigendam per ciuilem principem earũdem custodem & exactorem, tam multa errata inuoluit, vt nimis longum foret persequi per singula.

In primis imaginatur, nullas posse esse humanas leges aliquid statuentes sub pœna, quàm ciuiles & politicas, quarum exactores & custodes sint publici magistratus, & seculares principes. Quod quàm falsum sit, vel cæco potest esse euidens. Quis enim nesciat in magna aliqua domo patremfamilias posse leges condere, quibus singulis familiæ suæ partibus sua præscribat officia, etiam sub pœna conuenienti, quam transgressoribus irroget, hoc est, filijs familias, ancillis, seruis. Quod etiam in quolibet voluntario cõuentu hominum potest ille, cui reliquorum commissum est regimen. Sed inquis: Non potest in transgressores legum suarum animaduertere mortis supplicio, quod solum potest magistratus ciuilis, aut princeps secundum leges ciuiles. Quid denique? Nunquid alia nulla pœna est humanarum legum transgressoribus, quàm solum mortis supplicium? nunquid non sunt etiam carceres, compedes, virgæ, ferulæ? nunquid non pœna infamiæ? mulcta pecuniaria? Alij societatum variarum rectores, vt suos in officio contineant, pœna tam graui opus non habent, habent tamen opus omnes, quibus aliorum gubernatio & regimen commissum est, vt ordinem & quietem suæ societatis interturbantes, & quæ ad finem ipsius assequendum necessaria sunt, pro suo quisque officio negligentius curantes, afficere possint pœna aliqua illi societati & fini, qui per eam affectatur, conuenienti. Deinde ita etiam de humanis legibus loquitur, quasi nullæ essent leges

Falsum esse, nullas hũanas leges aliqd posse statuere sub pœna, quã ciuiles & politicas.

ecclesiasticæ,attamen humanæ. Ecclesiasticas dico,quas necesse est à patre- C
familias ecclesiasticæ domus ferri pro conseruando decenti ordine in fami
lia ecclesiastica in vniuersum orbem diffusa,pro indiuidua eius vnitate,&
communione in his quæ necessario,quatenus Christiani sumus,habemus
communia,vt cultus dei rite & decentius peragatur,vt sacramenta magis
reuerenter administrentur à sacrorum ministris,& à Christifidelibus di-
gnius recipiantur,vtq; vniuersa hæc societas commodius & efficacius diriga-
tur in finem suum proprium,hoc est,vt per fidem & Cristianæ legis obser-
uationem,supernam cœlestis Christi illius regni felicitatem assequatur. Hu
iusmodi leges ecclesiasticas fuisse ab initio ab ipsis apostolorũ temporibus,
quæ nihilo minus & pœnas transgressoribus statuant,sed cõuenientes for-
mæ societatis ecclesiasticæ,hoc est,priuationis aut suspensionis ab officio,
si quod transgressor eiusmodi sorte obtineret in hierarchia ecclesiastica,itẽ
interdicti ingressus ecclesiæ,priuationis ecclesiasticę communionis,atque
eiusmodi,vniuersi ab initio testantur scriptores ecclesiastici,& ex his,quæ
duobus superioribus libris induximus,quæque libro proximo dicturi su-
mus,nulli non potest esse clarissimum. Quæ sane vt necessario fuerint,
quisquis dubitare poterit,communis sensus se expertem prorsus testabitur.
Quis enim non intelligit,quanta vniuersæ ecclesiæ toto orbe diffusæ neces
saria fuerit multitudo eorum,q sacra ministrarẽt fideli populo? Quis etiam
in tanta multitudine,quo euitaretur confusio,tolleretur schismatum,turba
tionum, rixarum & scandalorum fœcundum & inexhaustum semina-
rium,non intelligit necessarium quoque fuisse ordinem,per quem collige-
rentur in vnitatem, & connecterentur totius ecclesiæ vni rectori & capiti,
vnde totius vnitatẽ dependere supra euidentissime demonstrauimus? Quis
non eidem sic ordinatæ,sic in vnitatem sub vnius præsidis gubernationem D
reductę,tam immensæ multitudini,etiam aliquibus legibus ad finem eccle
siasticæ societatis dirigentibus,& membris quibuslibet sua officia præscri-
bentibus, opus esse, & semper fuisse non videat? & tamen vniuersa hæc,
ille odio execrabili in Christianam ecclesiam,atque eius sacerdotium cæcus
ignorauit,aut ignorasse,quo incauto & simplici lectori imponeret,se simu
lauit:sed ita de humanis legibus loquitur,quasi præter ciuiles,nullæ aut sint,
aut esse possint aliæ. Postremo & de illis ipsis,præsertim vt Christianorum
sunt,ciuiliumque societatum,quæ iam regno Christi seruiunt,& pars sunt,
ac membra Christianæ ecclesiæ(de quibus solis esset ad propositum) quam
loquatur & sentiat indigne,ex hoc facile intelliges,si cõsideres quæ sit Chri
stianorum & ethnicorum differentia. Hi enim velut ignorantes deum, &
nihil nisi quod præ oculis est prospicientes,incommoda vitæ præsentis tan-
tum sua opera dirigunt. At Christianus vniuersum corpus operum suorũ,
illo suæ intentionis clarificato lumine fidei oculo in deum dirigit,quo quic-
quid non pertinet aut non dirigitur,peruersum,aut vt minimum ociosum
est,de quo iuxta veritatis testimonium nobis reddenda sit ratio in die iudi
cij. At vir iste bonus etiam Christianos magistratus non vult altius respi-
cere,quam ad sola vitæ præsentis commoda, perinde ac si essent ethnici,ac
si Christo atque eius regno non seruirent,ac si intentionis suæ oculum,non
solum in magistratuum suorum actibus (qui tamen præcipui momenti
sunt) sed etiam in omnibus,ad deum respicere non tenerentur, sed morari
possent in terra,in his tenebris. Atque in hunc modum,sine fine & modo
falsa falsis,atq; impia connectẽs impijs,iactat euidentissimas (si deo placet)
de

Q̃ indigne senti-at Marsili us de ciui libus Chri anorũ legibus.

A demonstrationes se scribere, quibus perinde ac si plane vicisset, nobis impotenter insultat.

Itaque cum sit certissimum Christianos magistratus, tametsi ciuiles, modo rationem cui præsunt, debere ciuilem dirigere ad gloriam regni (cui seruiunt) Christi ad honorem dei, & suâ sibi cōmissorum illam Christianam felicitatem, nihil dubium est eosdē ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi cæterisque eius sacris magistratibus, qui immediate ad illum ordinati sunt, subesse & non præesse deberet obsequi, non imperare. Cōcludit, ciuiles Christianorū magistratus necessario subesse ecclesiasticæ hierar. pŝidi.

Quod si qui etiam eorum, qui sacros illos magistratus gerunt, sacerdotum videlicet & episcoporum, possint esse, & sint interdum scelerati, legū transgressores, habent illi ea in re suos iudices, qui tales impunitos non ferent, habentes carceres ad pœnam & pœnitentiā, aquā tribulationis & panem angustiæ. Quæ si delicto & exemplo putauerint non sufficere, exauctoratos tradere possunt potestatibus secularibus puniendos secundum leges seculi. Quæ alioqui vt in non subiectos suis legibus & iudicijs, non possunt animaduertere in eosdem, aut vllam iurisdictionem exercere.

Quod vero ille veretur, ne sacerdotū nimia multiplicatione euacuari posset seculariū principum iurisdictio, inani cura cōsumitur. Nā sui regni Christus curā non negligit. Neque eīm dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel. Tametsi propter peccata populi sui regnare aliquando faciat principes hypocritas, & suos sanctos contaminet. Atque vtinam fieri posset, ita inter nos vigeret Christi fides & religio, vt solo pastorali baculo cōtineri oēs possent in officio, vt neque gladium portantibus inter nos magistratibus opus non habe remus, & longe esset felicius hoc Christi regnum & ecclesiæ. Cauilli remotio.

Ad alteram rationem, qua dicit ecclesiasticam coactiuæ iurisdictionis autoritatem, si qua esset, frustra fore, quum ad salutem (quo solum ea spectat) nemo cogi possit inuitus. Miror illi non venire in mentem, saltem inter sacrorum ministros necessarium fuisse ordinē ad quem conseruandum necessaria fuerit etiam coactiuę iurisdictionis autoritas. Cum alioqui plena tumultibus, iurgijs, rixis, sine ordine & decore foret ecclesia velut horrenda quædam Babylon. Deinde si coertiones, si pœnæ ecclesiasticæ, nulli quicquam ad salutem conferunt, vt ad quam nemo cogi possit inuitus, quid ita desipuit Paulus apostolus, vt hoc ipsum non intelligeret? Quid frustra vexauit & se, & fornicatorem illum Corinthium, quem tradidit Satanæ in interitum carnis? sed quorsum? vt spiritus, inquit, saluus sit in die domini nostri Iesu Christi. Si ad salutem nulli prodest puniri ecclesiastica pœna, quid ille excommunicauit hominem vt saluaretur? Quid hoc ipsum diuus Ambrosius fecit imperatori Theodosio, dicens illam excommunicationem ipsi fore maximam sanitatis medicinam? Et nunquid vtriusque fructus obscurus est? Certe contristatum illum fuisse ab Apostolo secundum Deum, & per hoc ad pœnitentiam adductum, idem testatur Apostolus. Theodosio vero quàm fuerit & fructuosa illa excōmunicatio, qua ab Ambrosio illigatus extitit, superius ex Theodoreto Cyrenensi episcopo satis explicauimus. Esto, nemo inuitus cogi possit ad salutem, tamen pœna sæpe oculos aperit, quos culpa clauserat, & adducit ad veram pœnitentiam. Saltem si illis pœna affectis, ob indurati in malo animi obstinationem, ad salutem non proficit, at proficit alijs, & magis timoratos sollicitosque reddit. Saltem hoc efficit, vt à communione ecclesiastica præcisi, noxiæ & pestiferæ conuersationis contagione non inficiant alios. Rūsio ad rōnem secundam.

B

Qq Ad

Ad tertiam atq; vltimam rationem qua capite vndecimo dictionis suæ secundæ velut à posteriori nititur ostendere, sacerdotibus & episcopis autoritatem principalem aut coactiuæ iurisdictionis non posse competere, quod ipsorum officium necessario exigat quædam, quæ non conueniunt atque adeo repugnant officio principum aut iurisdictionem exercentium, nempe humilitatem, huius seculi contemptum, & voluntariam paupertatem, in qua eaq; extrema, viam perfectionis præcipue vult consistere, proinde separasse Christum officia sacerdotum & principum. Respondentes dicimus, varia quidē ac diuersa esse sacerdotū & principum officia, non tamen repugnantia, & quæ in eodem sese compati nequeant. Sacerdotum est mediatores esse inter deum & populum, tractare & peragere quæ ad diuinum cultum specialiter pertinent, ministrare populo sacramenta instituta à Christo, velut quædam media assequendæ salutis æternæ. Principum vero est, custodire pacificam & quietā cōmunionem & societatem populi, etiam in ordine ad Christū, atq; eius honorem, & populi salutem non solum temporalem, sed etiā æternam. Discreta fuerunt hæc officia, etiam in synagoga veteri, quæ, vt sæpe diximus, vmbra quædam & deliniatio extitit nostræ ecclesiæ, sed nihilo minus se compati posse in eodem, non solū in Moyse, sed etiam in Machabæis ostenditur, qui non solum summi sacerdotes, sed etiam principes extiterunt populi. C

Ad tertiā rōnem responsio.

In Moyse & Machabæis ostēdit

Quod autem vult humilitatem, seculi contemptum, & voluntariam paupertatem, eamq; summam (in qua Christianæ perfectionis statū præcipue contendit consistere) necessario conuenire sacerdotibus, vt euangelicæ doctrinæ ac perfectiōis præconibus & doctoribus, quo opera doctrinæ essent consona, quæ tamen non conuenirent principibus seculi. Dicimus quod ad humilitatem & seculi contemptum pertinet, vtrunq; necessario exigi ab eo qui se Christianum profitetur & Christi discipulum, quicunq; tandem ille sit. Discite, inquit ille, à me, q̄a mitis sum & humilis corde. Tam est necessaria cuiq; humilitas, q̄ est detestanda superbia. Et Ioannes apostolus in prima sua canonica: Nolite, inquit, diligere mundum, neq; ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum non est charitas patris in eo. Cui autem interdicitur amor mundi, ab illo exigitur mundi contemptus. Duo ergo hæc omni sunt Christiano communia, cuiuscunq; tandem ille conditionis, status, gradus, aut ordinis fuerit, seu seruus seu liber, seu plebeius seu magistratus, seu sacerdos seu laicus. D

Paupertatē simpliciter à nullo exigi, nulli etiā expetendā p se

Paupertatem vero à nullo exigi, nec in se aliquid habere vlli per se expetendum, sicut nec diuitias quicquam fugiendum. Sunt enim virtutis explicandæ & in plurimos communicandæ instrumenta non incommoda. Cum paupertas, præsertim vt vulgo capitur pro egestate, & necessariarum rerum defectu (quomodo etiam accepit ille, qui & paupertatem & diuitias deprecabatur, sed optabat sibi conecedi tantum necessaria) nihil prorsus per se expetendum habeat, non magis, quàm morbus, cruciatus corporis, mors deniq;. Quare summæ perfectionis status, nec in hac, nec in illis est, sed in summa & perfectissima charitate dei & proximi. Illi cœlestes spiritus in statu summæ perfectionis degunt sine paupertate, sed cum perfecta etiam omnium abundantia. Ita quoque & nos, si in statu innocentiæ perstitissent parentes nostri, ageremus in statu longe maioris perfectionis, in omnium tamen rerum sufficientia, quàm nunc agimus. Ita & sanctissimorū patriarcharū & regum in maxima opulentia & gloria perfectionem,

A nem, quamuis in sordibus egestatis & mendicitatis, non assequimur. Nihil ad status perfectionem per se eiusmodi paupertas facit, imo in eam, vt & in cætera incommoda omnia, ex peccato nostrorum parentũ incidimus. Sunt tamen hæc cum incidunt, materia exercendæ virtutis, vt seu egestatem, seu morbum, seu cruciatum corporis, seu mortem denique violenter illatam feramus fortiter & patienter, nec propter illa declinemus ad peccatum aliquod, vt plus apud nos amor dei & æternæ salutis, quã hæc in contrarium pendeant. Nemo tamẽ virtuosus quantumuis perfectus, hæc propter se debet appetere, sed fugere potius. Propter se dico. Nemo enim sanæ mentis optare debet, mori violenta morte, cruciatus corporis sustinere, morbis decumbere, persequutionibus affligi, cũ & ipse Christus ab his abhorruerit: Pater, inquit, si fieri potest, transeat à me calix iste, veruntamẽ non sicut ego volo, sed sicut tu. Vides nihil in his per se expectendum, sed fugienda potius, nisi ob vtilitatem aliquam quæ inde expectatur. Si fieri potest, inquit, cum æqua vtilitate humani generis, innuens per se non expetenda, quin fugienda potius, sed ob vtilitatem inde forte consequentem toleranda. Sic & suos docuit persecutionẽ fugere, non appetere. Si, inquit, vos persequuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. Ita quoque & de eiusmodi paupertate dicendum est. Hæc enim vniuersa vnius generis sunt. Incidentia tamen debet fortiter ferre Christi discipulus, nec propter ea declinare à recto. Potest etiam nonnunquam perfecta virtus appetere, ad bonum aliquod respiciens, quod hæc per accidens consecuturum præuidit. Quomodo plurimi gloriosissimi Christi martyres exarsisse legũtur ad martyrium, vt suo exemplo pietatem commendarent cæteris, nec ob mortem violẽter illatam, cuiquam eam violandam, suo exemplo docerẽt. Cum hæc mala cor-

B poris momentanea & nullius momenti esse testarentur, ad æternæ gloriæ pondus, quod eorum tolerantia ob pietatis custodiam, & dei gloriam operatur in nobis. Possunt hæc, & ab imperfectis nonnunquam assumi & expeti, velut amara quædam pharmaca aduersus suam imperfectionem cuius sibi sunt conscij, vt si qui diuitijs vti nesciant, sed sibi eas impedimento ad salutem aut perfectionem sentiant, eas abdicare in totum, & voluntariã paupertatem assumere. Si qui per sanitatem corpus fortius rebellare spiritui sentiant, ieiunijs & alijs voluntarijs afflictionibus ipsum macerare, & in seruitutem redigere spiritus. Qua ratione etiam morbus corporis multis profuit. Sed hęc illis accidunt, nec per se conueniunt. Quare nec vt huiusmodi, aut propter seipsa, quisquam ea sapiens vnquam expetijt.

Christi vero philosophia & doctrina in hoc est, vt à rerum visibiliũ amore abductos homines, adduceret ad amorem cœlestium & æternæ salutis nostræ, cuius ipse reparator & autor aduenerat, cuius etiam perficiendę mysterio modus ille, quo pauper venit & humilis, omnia nobiscum huius vitæ incommoda, mortẽ denique amarissimam & contumeliosissimam ab iniustis & ingratissimis illatam perferens, magis congruere visus est æternæ dei sapientiæ. Cuius in omnibus explicare consiliorũ rationem vt est hominibus impossibile, ita hoc voluit esse in promptu, nec difficile intellectu, ideo magis sic venire voluisse, quam in potentia & gloria, vt hoc ipso nobis contestatum faceret, quanti merito illud apud nos esse deberet momenti, quod vt assequeremur, tanti constitisse videremus dei filio, vtque ad hoc ipsum omi affectu, omnibus viribus contenderemus. Ea vero, quæ catenus sola fere bona videbantur hominibus, sciremus vera bona non esse, vt qui-

Quid nos Christus docuerit, egestatẽ, oia huius vitę incõmoda ignominiosam denique mortẽ perferens.

bus filius Dei caruit, nec vere mala quæ ille sustinuit, proinde nec illorum amore, nec horum terrore, à veris illis, quæ docebat, bonis ad vere mala deflecteremus. C

Chri illã doctrinã cõmunem Chrianis omnibus. Chri doctrinæ, imo & summæ in eadẽ pfectioni nihil repugnare diuitias.

Hæc Christi philosophia, vt omnibus Christianis communis est, ita maxime ad eos pertinet, qui sublimiorem inter alios gradum sortiti sunt in ecclesia, hoc est, principes, reges, imperatores, sacerdotes, episcopos. Cui nihil repugnant diuitiæ, quæ etiam constitutis in magistratibus sunt necessariæ, Sed diuitias magnifacere, & vt pręcipua quædam bona amare, quas contẽptim solum habere oportet, & ob necessitatem rerum ingruentium, & incumbentium onerum. Nec debet docere euangelicus doctor, non habendas Christiano pecunias aut diuitias, hoc eñ falsum est, & doctrinæ Christi ac apostolorum, quam videre est ab initio in consensu catholicæ ecclesiæ, plane contrarium, sed contemnendas. Quod vero adolescenti illi percõtanti de via assequendæ salutis respondit Christus, vt seruaret mandata, dicenti insuper ea se seruasse ab adolescentia, & iterum interroganti, num qd sibi deesset, rursus vnum sibi adhuc affirmauit deesse, nempe vt iret, & venderet quæcunq; haberet & daret pauperibus, & se sequeretur. Dicimus: In regno patris nostri multas esse mansiones. Viam quidẽ necessariam eius assequendi esse obseruationem mandatorum dei, sed præter illa, etiam perfectiora quædam docuisse Christũ, quæ à nemine tamen simpliciter exigit, sed cuiusq; permittit arbitrio, vberiorẽ haud dubie retributionẽ assequuturis eadẽ sequentibus. Nec obligatus est sacerdos aut præco euangelicus ad obseruanda consilia euangelica, quæ iam præcepta essent, non consilia. Nec docens, non vero sequẽs consilia eiusmodi, si tanquam consilia doceat, vita & moribus doctrinæ suæ contrarius est, quin potius consonat. Docet eñ consilia esse, non præcepta, & cuiusq; relicta arbitrio, nulli sub obligatione posita. Quod ipsum, siue vita sua sectetur, siue non sectetur, eadẽ moribus comprobat. Sectando equidẽ eadẽ ipsa velut pfectiora comprobans. Non sectando, veluti consilia, & in cuiusq; libertate posita demonstrans, & tamẽ doctrinæ præconio vt perfectiora efferẽs. D

Verba illa Chri, q nõ renunciat oibus, &c. nõ põt meus esse discipulus, ad omẽm Chrianũ pertinere.

Quod vero apud Lucam dicit dominus: *Sic omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus*, ad statum, quẽ illi imaginantur, pfectionis nihil ptinet, sed est commune præceptum omnibus, qui Christi voluerint esse discipuli. Itaq; non ad apostolos, sed ad turbas se sequẽtes conuersus dixit: Si quis venit ad me, & non odit patrẽ suum & matrẽ, & vxorẽ, & filios, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.

Explicans deinde duabus parabolis cur hæc ad illos diceret, videlicet: De ædificare volente, qui opus habet supputare impensas necessarias priusquam incipiat, ne forte inchoatum consummare non potens ædificium, fiat ludibrio omnibus. Et de rege bellaturo aduersus alium, quem necesse est, nisi se plane velit perdere, prius inire rationem suarum virium, & expẽdere num par hosti esse possit. Sic ergo, inquit, omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Perinde ac si diceret: Ideo vobis me sequẽtibus prædico quid à meis discipulis exigam, vt prius apud vos expẽdatis si ea possitis pficere, quæ equidẽ difficilia sunt, vt videntur: ne forte inconsulte & temere tantam rem aggrediẽtes, resiliatis postea, & velut canes reuertamini ad vomitum. Itaq; hæc ab omnibus discipulis suis vt necessaria Christus exigit, non vt perfectiora consulit.

A fulit. Quæ tamen, quo pacto sane, rectéq; intelligenda sint, Matthæus clarius significat, ita aiens dixisse Christum: Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus, qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Vides itaque quid his præcipiat Christus, nempe nullam creaturam supra ipsum amare, sed cum hoc exigit amor dei, honor Christi, pietas & religio, dicere patri, matri & omnibus, quibus carnali aut naturali amore deuincimur, non noui vos, quin & omnia aduersa, cruciatus, tormenta, supplicium denique propter illum patienter ferre.

Itaq; vt reuertamur ad id vnde sumus digressi, non magis sacerdotes suos, quàm reges aut principes paupertatis iugo onerauit Christus. Ita tamen dispensationis mysterio conueniebat magis humilem, pauperemque venisse legislatorem nostrum, primosque illos suæ legis præcones, quam in maiestate, in gloria & potentia, non solum, quo nos veram illam, quam supra explicauimus, Christianamque philosophiam vita sua & exemplo docerent, sed etiam ne vlac tyrannide quisquam calumniari posset obtinuisse legem eius in orbem vniuersum. Sed propagato iam in orbem euangelio, constitutaque ecclesia, contineri in vnum, gubernarique eam hierarchia illa, quam supra explicauimus, erat plane necessarium. Nec minus in rectoribus eius, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, etiam externarum rerum quendam adesse splendorem, si modo & veneranda & metuenda esse debuit eorum autoritas, qua totius ecclesiæ vnitatem, salutemque contineri supra demonstrauimus. Quod si virtute, doctrina, moribus, singularisque vitæ exemplo autoritatem suam eos tueri volueris, memineris necesse est, homines nos esse omnes, tam subditos, quam præpositos, ex hominibus

> Nō magis sacerdotes suos, q̃ reges aut principes paupertatis iugo onerasse Christum

> Etiā externarū rerū splendorē necessario requiri in ecclesiasticæ hierarchię principib.

B fragilibus & peccatoribus constitutam hanc nostram ecclesiam. Rarum quenque inter nos esse, ne dicam, vt quisquam sit, vix fieri posse, etiam si diui Petri sanctimoniam haberet, q̃ sola vitæ integritate, deploratissimo hoc seculo, autoritatem illam tantam, quantam esse cōuenit, imo quantam esse necesse est, tueri posset, quando eousque creuit improborum audacia & impietas, religionis & ecclesiasticæ autoritatis contēptus. Non ignorauit hoc futurum Christus, quod nemo nostrum nō intelligit necessarium, qui modo materiam ipsam æstimat, ex qua cōstituta est hæc nostra ecclesia, vt mali permixtim cum bonis præficerentur ecclesiæ. Attamen, etiam si mali præsint, necesse est ob totius ecclesiæ salutem in eius præside conseruari, agnosci ab omnibus, reuereri ac adorari supereminentem illam autoritatem ecclesiastici regiminis. Quare nec sine speciali diuinæ prouidentiæ dispositione factum supra demonstrauimus: primum vt omnis ciuilis inter nos autoritas, omnes magistratus, reges, principes, suos fasces, sua sceptra ecclesiasticæ autoritati submiserint, deinde vt cedente eius præsidi imperatore Cōstantino vrbe Roma, sede & capite Romani imperij, atque alijs alia vltro dedentibus, sacerdotalis dignitas etiam principali aut regali dignitate honorata fuerit, quemadmodum & in illa veteri synagoga figura nostræ ecclesiæ in Machabęis factum videmus, vt etiam hac ipsa parte concordet figura & veritas. Adeo vt à mille circiter annis, etiam in externarum rerum splendore, magnificentia, & opibus Romani pontifices ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, summis quibusq; principibus, regibus & imperatoribus non admodū cederēt. Quibus & sancti pōtifices sanctissime vsi sunt in vtilitatē, augmentū & honorē Christianæ ecclesiæ, mali vero illam saltem toti Chri-

stianæ ecclesiæ adeo necessariam vnius præsidis in principalem autoritatẽ C conseruarunt ac tutati sunt. Sed de hoc post rursus incidet locus commodior & opportunior.

In vnū cō uenire nō posse dñationē & apostolatū. Dñationē interdici omnibus Chri disci pulis, non principatū.

Quod vero Diui Bernardi sententia confirmat in vnum conuenire non posse dominationem & apostolatum, libens admitto. Sed aliud est dominatio, qua reges gentium suis dominantur (de qua sola ille loquitur, quemadmodum superius clarius indicatum est) aliud vero principatus legitimus. Illa omnibus CHRISTI discipulis, quanuis regibus, & imperatoribus interdicta est, non solis sacerdotibus aut episcopis. At principatus legitimus quanuis secularibus nemini interdicitur, nec sacerdotibus, tametsi ipsis, non quatenus sacerdotes sunt, sed aliunde conueniat. Quod idem ille Bernardus eodem libro confitetur, dicens Romanum pontificem in regalibus, quibus vtitur, insignijs, vt ornatus gemmis & sericis tectis auro, vectus equo albo, stipatus milite, circunstrepentibus septus ministris incedat, Constantino successisse, non Petro. Sed de his post erit locus dicendi opportunior.

Epilogus.

Stat ergo inuicta & inconcussa veritas, nec quicquam ab vniuersis impietatis aduersus eam adhibitis machinis labefactari potuit. Stat Petro & successoribus eius ecclesiasticæ hierarchiæ principibus super vniuersam familiam ecclesiasticam, super omnes, qui Christiano censeri se volunt nomine, seu principes, seu reges, seu imperatores sua autoritas omnes obligandi, omnibus præcipiendi, ab omnibus officiorum suorum rationẽ exigendi, non quidem elanguida, & quam liceat impune contemnere, sed armata securi & falce apostolica, omnibus armis, omnibus gladijs magis formidabili. Demonstrata præterea impudens falsitas assertionis contrariæ, aut potius insomnij, merum enim videtur planeq; ridiculum insomnium, quod ille adfert. Nulli videlicet inter nos competere iurisdictionem coactiuam super alios nisi ex delegatione legislatoris humani, hoc est, vt ipse dicit, vniuersitatis multitudinis. Quam vt interdictam Christi præcepto falsissime intelligit sacerdotibus, episcopis atq; ipsi etiam summo pontifici, ita hos cõtra rerum naturam & ordinem secularibus potestatibus impie subijcit, & extremæ paupertatis ignominia condẽnat, & quantum in ipso est, prophanæ plebis facit contemptum & ludibrium. D

Marsilij Patauini sententiam, quæ iam Lutheranorum est omnium de autoritate, quam videmus, ecclesiastica, eius ortu & origine explicare.

CAPVT IX.

EVerso iam fundamento assertionis impiæ Marsilij & discipulorum eius, hostium Christianæ ecclesiæ, de autoritate ecclesiastica, tametsi per se corruant, quæcunq; ex illo velut principio inferunt, nihilo minus diligenter eorundem est explicanda sentẽtia, quo euidẽtius in omnibus conuincatur eius falsitas. Itaq; cum negare nemo possit, Romanos pontifices multis annorum cẽtenarijs obtinuisse autoritatem vehementẽ super vniuersam CHRISTI ecclesiam, quo eam de facto vsurpatam, aut humana ordinatione tantum, aut consensu introductam persuadeat, altius orditur inuestigare de eius ortu & origine, quod fere agit à capite XV. vsq; ad XXII. suæ dictionis secundæ. Cuius sententiam vt contrahamus in luculentum compendium (nam verbosissime admodum & confusissime hæc exequitur) hinc sumit exordium: Bipharíam videlicet posse considerari sacerdotium, vel secundum suam rationem

De ortu aut, pgressu autoritatis Ro. Pont. aut ecclesiastic.

A nem essentialem & intrinsecam, vel secundum ea, quæ eidem extrinsecus accidunt, & sunt velut aduentitia. Primo modo dicit sacerdotium nihil esse, quàm characterem quendam, & habitum animi, impressum immediate à solo deo: quamuis non sine præuio humano ministerio, secundum quẽ possit omnia perficere, quæ sunt sacerdotalis officij. Præter quæ etiam alia quædam ex humana electione, ordinatione, & determinatione illi conuenire vult, vt quod vnus præsit alteri, quantum ad ea quæ ad diuinum cultum pertinent. Item vt in certo loco & populo tantum exerceat, quæ sunt sacerdotalis officij, vt temporalium bonorum, quæ ecclesiæ & sacrorum ministris contulit deuotio Christi fidelium, præ alijs administrationem, dispensationemq; habeat. Secundum primam rationem, nullam vult esse in sacerdotio differentiam, nihil habere amplius episcopum præ presbytero, nihil Petrũ prę reliqis apostolis, quantũ ad ipsam Christi institutionem attinet. Proinde mirari se dicit, cur quidam Roma. pontificem ampliorem reliquis sacerdotibus contendant habere potestatem clauium, cum id ex scriptura conuinci nequeat: sed potius contrarium. At quæ ad secundum genus pertinent, ex Christi institutione aut ordinatione nemini conuenire vult: quin potius, quem nunc inter sacerdotes ordinem cernimus, humana ordinatione constitutum asserit, vt inter multos vnus, ad quem potior totius ecclesiæ cura referretur, præemineret alijs, ne vnoquoque ad se rapiente ecclesiam, & sine modo & ordine vendicante omnia ecclesiastica officia & ministeria, sequerentur scandala, cõfusiones, turbæ, rixæ, schismata. Quemadmodum si exercitus imperatorem deligat. Qui equidem electus, communiter nomen retinuit episcopi, velut superintẽdens cæteris: Sed electio eiusmodi nihil illi amplioris meriti essentialis, seu sacerdotalis autoritatis at-

Vult oẽs sacerdotes æquales autoritatis.

Ordinem hierarchię ecclesiasticæ vult introductũ ab hoibus

B tribuit, sed solum ordinationis velut œconomicæ in domo dei seu templo, potestatem quandam ordinandi & regulandi sacerdotes, diacones, & officiales reliquos: qualis nunc datur abbati in suos monachos, non tamen coactiua cuiusquam: nisi forte quanta eidem per legislatorem humanum cõcessa foret.

Nullam ergo potestatem, eoq; minus coactiuæ iurisdictionis autoritatẽ, vult Petrum immediate à deo habuisse super reliquos apostolos aut Christi discipulos, nec instituendi eosdem in sacerdotali officio, nec segregandi seu mittendi ad suum quenque exercendum officium, aut limites seu diœceses præscribendi, intra quos illud ipsum exercere debeant. Quanquam forte concedi posse dicit, fuisse priorem alijs ætate, vel fortassis officio secundum tempus, aut etiam reliquorum apostolorum electione: tametsi electionem eiusmodi ex scriptura nemo possit conuincere. Quæ multis quidem ille rationibus conatur persuadere, & probabilia facere, quia tamen eas omnes libro tertio prolixe & longe, quam ille, probabilius explicauimus, atq; etiam dissoluimus, non erat hic repetere operæprecium.

Petro nullã autoritatẽ vult cõpetijsse sup alios.

Cur ergo, inquit, & vnde assumunt adulatores quidam sacrilegi dicere, quenquam episcopum habere à Christo plenitudinem potestatis, nedum in clericos, sed etiam in laicos, qualem nec Petrus, nec quisquam apostolorum sibi vsurpasse legitur: vt quem Christus illis apertissime interdixit, cũ dominari illos in se inuicem prohibuit, instar regum & principum gentium. Cuius præceptum irritum fieri dicit per pontificias decretales, velut traditiones hominum, quæ Romanis pontificibus potestatem attribuunt & dominium, non solum ecclesiasticorum, sed etiam temporalium, regali-

 um &

Ro pōtifices nullo iure vult succedere in ius Petri.

um & imperialium. Nam etiam vt Petrus quacunq; ratione sibi vendicare potuisset maiorem quandam autoritatem super cæteros apostolos & Christi discipulos, quo, inquit ille, iure eam sibi vendicaret Romanus pontifex super cæteros episcopos? Si vt successor Petri, cur non idem, & longè meliori ratione, Antiochenus, quem certo cōstat successisse Petro? Cur Romanus, quum non constet ipsum vnquam fuisse Romæ? Quin Pauli ea ratione, non Petri successorem dicendum. Quanquam quod ad successionem attinet, vel æque vnumquemlibet episcopum successorem esse cuiuslibet apostoli: vel illum primi & perfectioris, quisquis moribus talem & operibus magis imitatus fuerit. C

Quare, vt capite decimoseptimo dictæ suæ dictionis subiungit, quum ex Christi institutione atque ordinatione, nullus omnino sacerdotum certo sit deputatus loco aut populo, nemo prælatus alteri, nulli præ alio commissa cura dispensandorum temporalium ecclesiæ, quæ ecclesiastica nunc beneficia dicimus, nulla vlli in quenquam coactiua iurisdictio, nulli vni præ alio data à Christo incidentium dubiorum, quæstionum & controuersiarum determinandi autoritas, autoritatem singula hæc modo conuenienti ordinandi, affirmat primo fuisse penes apostolos omnes in commune, quamdiu erant vna, aut etiam penes singulos, quum iam essent diuisi à se inuicem, quos ea in re nihil dubitat directos fuisse reuelatione Christi: deinde penes successores illorum primos, ante conuersionem populi, idque ex autoritate & delegatione apostolica. Demum vero, post mortem apostolorum, aut etiam in eorundem absentia episcoporum & aliorum ecclesiæ ministrorum spiritualium institutionem omnium, conuenientissimè & decentissimè factam dicit per vniuersitatem fidelium, in loco seu prouincia, cui superintendere habent ministri eiusmodi. Non vero per singularem personam aliquam, hoc est, Romanum pōtificem, aut etiam aliquod sacerdotum collegium. D

Et ne hæc velut legislator quidam sua velut autoritate statuere nobis videatur, alioqui incredibilia & contra receptam ante annos plus mille totius ecclesiæ formam, ordinem, institutionem: primum probat autoritatem constituendi & deputandi ministros ecclesiæ fuisse in commune penes apostolos, & non penes vnum Petrum velut cæterorum caput & principem, ex illa primorum diaconorum institutione, quos electos à fideli plebe, statuerunt ante conspectum apostolorum, qui orantes imposuerunt eis manus, communiter videlicet, & non vnus Petrus. Non tamen negat vnumquemlibet hoc potuisse in aliorum absentia, quemadmodum Paulus Timotheum & Titum episcopos instituit, & cuilibet eorum commisit hoc ipsum facere per loca opportuna. Deinde, quod post apostolorum & priorum patrum illis in officio proximè succedentium tempora, & præcipuè in communitatibus fidelium iam perfectis, instituere seu determinare sacrorum præsidem seu superiorem, quem episcopum vocant, minores etiam, quos curatos sacerdotes appellant, simul & reliquos sacrorum & rerum ecclesiasticarum ministros oēs, spectet ad vniuersitatē multitudinis fidelium loci aut prouinciæ, cui deputandi sunt. Idque vel per suam volunratem & electionem expressam, vel illius, aut illorum, cui, aut quibus multitudo eiusmodi suam ea in re autoritatem commiserit. Quodque eiusdem autoritatis sit vnumquemque iam dictorum suo priuare officio, aut etiam ad illius debitum exercitium compellere. Præterea, quod ad ean-

A eandem etiam autoritatem pertineat, eligere, determinare ac præsentare personas promouendas ad sacros ordines, & quod nulli omnino episcopo liceat ordinare aliquem sine eius licētia, hoc est, multitudinis, aut eius volun tate principantis.

Hæc, inquam, vniuersa satis demonstrata vult eisdem illis rationibus, quibus ante demonstrasse se iactat & legis ferendæ autoritatem, & constituendi principis, qui super alios coactiuæ iurisdictionis potestatem obtineat, esse penes vniuersitatem multitudinis, quæ secundum leges eiusmodi gubernari debetà principe. Deinde confirmat eadem ex forma illa institutionis septem illorum diaconorum, quorum electio etiam ab apostolis com missa fuit multitudini. Quanto magis, inquit, sacerdotum & episcoporum, à quibus longè plus pendet salus populi, in absentia apostolorum, multitudini & vniuersitati permittenda electio est? Attamen velut occurrens obiectioni, vbi legislator, aut eius autoritate principans, infideles essent (quemadmodum ferè accidit in primitiua illa ecclesia) confitetur promouendarum personarum ad ecclesiasticos ordines, approbationem vel reprobationem, institutionemque ad iam dicta officia & ministeria ecclesiastica pertinere ad sacerdotem vel episcopum cum saniori parte fidelis populi existentis ibidem: aut etiam sine eadem, & absque principantis consensu aut scientia. Quo sdicta demōstret.

De temporalium vero ecclesiæ, quæ beneficia ecclesiastica dicimus, distribuendorum autoritate, velut legem sanciens, ita statuit, vt si ordinata sint per vniuersitatem multitudinis, aut (vt ipse loquitur) legislatorem ad sustentandos ministros euangelicos, quod ipsorum distribuendorum autoritatem, cui vult, & quando vult, licitè potest committere secundum legem euangelicam, potest & quando vult reuocare, potest quoque eadem repetere, & sibi rursus vendicare, vendere aut aliter alienare, nisi forte, inquit, rem eiusmodi in alterius, seu collegij, seu personæ transtulisset potestatem. Si vero non ab vniuersitate, sed ex dono aut legato singularis alicuius personæ, in vsum eiusmodi donata aut legata fuerint, dicit ea conseruari, distribuique debere secundum donantis intentionem. In quo si quis error accidat, illum vult subiacere correctioni principantis ciuiliter. Et nihilo minus vniuersa illa, quantumuis dicata diuino cultui, semper subiecta vult remanere oneribus publicis, tributis, tallijs, collectis, æque ac alia bona laica. Distribuet retēporalia ecclesię cuius esse velit.

B

Sed cum vniuersa hæc redarguantur multorum retro seculorum con sensu atque vsu contrario, per quem prædictorum omnium plenam autoritatem fuisse constat penes ecclesiasticos & sacerdotes, præcipuè autem penes Romanum pontificem, bona vero eorundem, & quorumcunque specialiter adscriptorum diuino ministerio, libera & exempta ab oneribus publicis: velut indicaturus, vt in hæc paulatim irrepserint, sibique eadem vsurpauerint, capite decimooctauo suæ dictionis secundæ, dicit ante Constantini tempora neminem Romanorum pontificum vllam sibi superioritatis aut iurisdictionis autoritatem vsurpasse super alios. Tametsi forte dicat inueniri aliarum prouinciarum episcopos incidentes quæstiones & dubia, quæ aut fidem aut ritum concernerent ecclesiasticum, retulisse ad Romanum pontificem, & secum Romæ agentem fidelium ecclesiam: vt quam ob scientiarum omnium, quæ tunc in vrbe orbis domina florebant, studia, etiam in his, quæ fidei & religionis sunt existi marēt,

marent peritiorem. Qua causa etiam aliarum prouinciarum ecclesijs id ex gentibus & petenibus à Romano pontifice, nonnunquam prouisum vult fuisse de idoneis pastoribus & rectoribus. Atq; ita consuetudinariam quandam superioritatem super alias ecclesias, earundem spontaneo quodam consensu tandem obtinuisse vult Romanam ecclesiam, ecclesiasticos ritus, sacerdotum, ministrorumq; ecclesiæ officia, suis decretis, ordinationibusq; toto orbe ordinandi, regulandiq; autoritatem, atq; eorũdem obseruationem præcipiendi alijs. At Constãtini decreto, vt sacerdotium in vniuersum à coactiua principum secularium iurisdictione exemptum, ita Romanæ ecclesiæ atq; eius pontifici super alias omnes ecclesias & episcopos datam iurisdictionis autoritatem affirmat. Sic enim in eodem inter cætera legitur: Decernendo sancimus, vt principatum teneat, Romana ecclesia videlicet, tam super quatuor præcipuas sedes, Alexandrinam, Antiochenam, Constantinopolitanam & Hierosolymitanam, quàm etiam super omnes in vniuerso orbe terrarum dei ecclesias, & pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis sacerdotibus existat atq; eius iudicio, quæcunq; ad dei cultum & fidei stabilitatem procurandam pertinent, disponantur. Hactenus ex Constantini decreto. Ex quo apparet, imperiali sanctione primatum, qualemcunq; prætendere possit, Romanæ ecclesiæ competere. Deinde vero, cum primatus iste per subsequentes imperatores fortassis reuocatus esset, restitutum vult Bonifacio per Phocam imperatorem. Quod apparet ex Martini cuiusdam chronica, qui de Bonifacio loquens: Hic (inquit) obtinuit à Phoca imperatore, vt ecclesia beati Petri caput esset ecclesiarum omnium, quia Constãtinopolitana iam primam omnium se scribebat.

Illã, cum forte amisisset, restitutã & cõfirmatam vult à Phoca.

C

Ad quem vero aut quos diuinæ legis autoritate prædicta pertineant rediens, cum (inquit) conseruandæ in catholica ecclesia vnitatis fidei sit vel præcipua necessitas, & quotidiè (vt homines sumus) ex scripturis pro suo à quoque captu intellectis, de fide, religione, ecclesiasticis ritibus, & his, quæ diuinum cultum, fidelium pacem & vnitatem concernunt, oriri contingit quæstiones, & quorundam pugnantes sententias, quas alicuius aut aliquorum necesse est terminari iudicio, ad solum generale concilium fidelium omnium, vel eorum, qui autoritatem omnium habuerint, affirmat pertinere definitionem & iudicium eiusmodi. Dicit præterea secundum eandem legem diuinam & rationem rectam, conuocationem generalis concilij, etiam si expediat per coactiuam potentiam ad solius legislatoris humani fidelis superiore carentis autoritatem pertinere. Non autem ad singularem personam aliquam, aut quorumcunq; collegium, cuiuscunq; dignitatis aut conditionis existant, nisi eidem, vel eisdem, per supradictum legislatorem concessa eiusmodi foret autoritas. Insuper dicit, nihil posse statui, aut circa ritum ecclesiasticum, aut circa actus humanos, quod oẽs homines ad sui obseruationem sub quacunq; pœna seu pro statu præsentis seculi, seu futuri obliget, nisi solum per generale concilium, seu supremum legislatorem fidelem, aut inde sumpta autoritate eiusmodi. Ex quo vult consequi, nullum principem, nullam prouinciam, aut communitatem excommunicari aut interdici debere aut posse per quemcunq; sacerdotem, etiam Romanũ pontificem, nisi secundum formam & modum ordinatum per generale concilium. Deniq; non pertinere ad episcopos aut sacerdotale collegium, institutionem personarum in officijs ecclesiasticis, non

Definitionẽ quæstionũ fidei ad vniuersalia cõcilia solum pertinere contendit

Conuocatio cõcilij ad quem pertineat.

D

non conferre aut distribuere pro eisdem vocata beneficia ecclesiastica: sed vel ad fundatores & patronos, vel ad legislatorem vniuersalem fidelem, aut eum, seu eos, cui, aut quibus ille hanc potestatem commiserit. Postremo, decreta & statuta generalis concilij, solius etiam generalis concilij, non autem alterius cuiusuis, seu singularis p̄sonæ, seu collegij autoritate immutari posse, augeri, minui, suspendi aut reuocari. Proinde Romanum pōtificem sibi indebitè & contra diuinarum scripturarū & humanarū demonstrationum sententiam adscribere plenitudinem potestatis super principes, communitates, aut etiam quamcunq; personam singularem. Quam eius temeritatem & vsurpationem manu cohibendam suadet principibus secularibus.

Institutionē personarum ecclesiasticarum officiis ad quē aut quos velit pertinere. In statutis vniuersalis cōcilij non vult dispensari posse a Roman. pontifice.

Et hæc quidem proponit valde confidenter, & demonstraturum se clarissimè, tam diuinis & irrefragabilibus scripturis, quàm humanis, philosophicisq; pollicetur demonstrationibus. At quando ad demonstrādum ventum est, mirum quàm frigent omnia, quàm nulla vsquam diligenter perquirenti, & vniuersa conferenti, occurrit demonstrationis facies, quàm nihil inuenias, nisi meracissimas nugas, & quod dici solet, fabulas in fabulis. Nam solum remittit ad ea, quæ iam audisti superius.

Ve dicta demōstret

Itaq; capite vigesimo dictionis secundæ demonstraturus primum eorum, quæ proposuit, videlicet: Ad solius vniuersalis concilij autoritatem pertinere, sua definitione determinare incidentes inter Christifideles, scripturarum variè intellectarum occasione circa fidem, religionem, diuinum cultum, ecclesiasticos ritus, atque eiusmodi quæstiones, pugnas & controuersias. Et eodem prorsus modo demonstrat cætera quoque omnia. Consimilibus (inquit) demonstrationibus & scripturæ sacræ autoritatibus conuinci hoc potest, quibus legislationem duodecimo primæ, & officiorum ecclesiasticorum institutionem decimoseptimo secundæ dictionis suæ ad legislatorem humanum pertinere demonstrauit, sola demonstrationum minori extremitate mutata, vt videlicet, circa legem diuinam determinanda, seu definienda dubia, cum reliquis circa ritum ecclesiasticum, seu diuinum cultum ac fidelium pacem & vnitatem ordinandis, assumantur pro termino legis.

At capite vigesimoprimo eiusdem dictionis, velut diligentius approbaturus omnem coactiuæ iurisdictionis autoritatem, super vniuersos æque sacerdotes ac laicos, personarum ecclesiasticarum determinationem & approbationem, officiorum quoq; institutiones omnium, ad solius humani legislatoris fidelis: non autem ad Romani pontificis aut sacerdotalis alicuius collegij autoritatem pertinere: adducit verba quædam ex præfatione Niceni concilij, quæ apud Isidorū legitur. Ibiq; Arrium CCCXVIII. residentibus episcopis adesse iubet, Constantinus videlicet, ac de eius quæstionibus & propositionibus iudicare episcopos. Hactenus Isidorus. Vides (inquit) quod iussu legislatoris congregati fuerint episcopi & sacerdotes in prædicto concilio. Idem quoq; vult constare ex edictis & legibus Christianissimorum principum, quas plerasq; citat aduersus hæreticos, quibus non à Romanis pontificibus, sed à principibus pœna statuta est. Et hactenus dicti Patauini sententiam de ortu & progressu vsurpatæ (vt ipsi videtur) autoritatis Romani pontificis & ecclesiasticæ, & cui aut quibus eorum omnium iure diuino vult autoritatem competere, quanta potuimus probabilitate, luculentia, & compendio explicauimus.

Dictæ.

Dictæ sententiæ impietatem falsitatemq; conuincere, & ecclesiasticam aduersus eandem autoritatem asserere. Cap. X. C

VT perpetuo sit hic sui similis, nec minus impudenter, quam impotenter suum virus in sacerdotalem & ecclesiasticam dignitatem per illum effundat liuida detractio, nemini fore dubium confido, qui memoria retinet, quæ à nobis superius demonstrata sunt. In primis, quod confitetur sacerdotalem autoritatem secundum suam rationem essentialem & intrinsecam, vt ipse loquitur, à solo deo conferri, quam uis intercedente sacerdotum aut episcoporum ministerio, eamq; non posse auferri ab homine, vt verum ab impio & veritatis aduersario libenter acceptauimus.

Sacerdotalẽ autoritatẽ diuinitus conferri.

Quod autem simplicem vult esse autoritatem sacerdotij, neq; ex Christi ordinatione vllũ in ea discrimẽ esse presbyteri (vt nunc loquimur(& episcopi, libri secundi capite nono satis superq; confutauimus.

Ex Christi ordinatione bipartitum sacerdotium.

Quod insuper non humana, sed ipsius Christi ordinationẽ constitutus sit ordo & hierarchia ecclesiæ sub vno pastore & capite, cui totius ouilis sui ab eodem cura, gubernatioq; commissa est, eum vehementi quadam super omnes iurisdictionis, etiam coactiuæ autoritate, qua singulis in ecclesiastica domo sua præscribere officia, & eorum à singulis rationem exigere, punire excessus, exortas in ecclesiastica domo quæstiones & controuersias sua definitione componere possit & debeat, duobus præcedentibus libris à nobis irrefragabiliter demonstratum est. Qua in re miror illum & cæteros, qui eodem morbo laborant liuoris in ecclesiam, non intelligere, æternam dei non ignorasse sapientiam, ita fuisse necessarium, vt inter singularum ecclesiarum præsules, esset ordo quidam reductus ad vnum caput & principem, sicut fatentur, necessitate coactos à principio ecclesiæ proceres, necessario constituisse, vt inter particularis vnius ecclesiæ sacerdotes & ministros vnus supereminerct cæteris, ad quem illius ecclesiæ cura pertineret præcipua. Si hoc in vna aliqua ciuitate necessaria ratione coacti ab initio constituerunt homines: in vniuersa toto orbe diffusa ecclesia, hoc Christus ignorauit necessarium? Scilicet, non contingit æque inter se dissidere ecclesiarum pastores & præsules, sicut vnius ecclesiæ ministros & presbyteros? Et qs tandem hos inter se dissidentes componeret, si nemo sit illis superior, si nullius alterius iudicio essent obnoxij? Legislatorem dicis, aut eius autoritate principantem, sed hæc legislatoris instar, velut legem sanciens. Quid ergo, vbi in nullo communicant legislatores aut principantes, quorũ in ditionibus sunt eiusmodi aduersum sese tumultuantes ecclesiarum præsules, vt si Galliarum episcopis sit cõtrouersia cum vicinis Germaniæ episcopis, quis hos, vt tu nugaris, legislator, aut quis eius autoritate principãs, reducet ad Christianam vnitatem & concordiam? Cuius communis iudicis erunt iudicio obnoxij? Nunquid imperatoris? Certe negabunt hoc Galli. Nunquid Galliarum regis? hoc Germani nunquam concesserint. Sed facessant nugæ eiusmodi & Aristotelica somnia in hierarchia Christianæ ecclesię, quæ ad Aristotelis normam & leges exigenda non est, sed potius, quo pacto, autore Christo, & doctore spiritu S. ab initio constitutam & ordinatam videmus ab apostolis, à nobis quoq; religiose, sancteque conseruanda est. Nec, vt ille dicit, adulatores sumus sacrilegij, qui Petri successorumque eius, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum, sacrosanctam autoritatem in vniuersum ouile Christi, in omnes & super omnes, qui ad illud pertinent, sibi contributam à

Christi ordinatione constitutã hierarchiã ecclesiæ sub vno pastore & capite.

D

A tam à Christo veneramur & asserimus. Quin ipse potius impius detractor est, qui eandem in totius ecclesię confusionem, eidem sacrilege detrahit, & suo illi legislatori humano, vt secum ineptiam, hoc est, insulsæ & confusæ multitudini attribuit.

Vt Marsilius, nec secum, nec Aristoteli suo cõsentiat.

Sed iterum cogor mirari mecum in tanto philosopho, cui Aristotelis aliqua sententia est velut primum & certum principium, vt nec secum constet, nec cum suo Aristotele, sed sui subinde obliuiscatur principij. Libet enim cum philosopho philosophari paulisper, vt suæ illum philophiæ pudeat. Hoc enim ante omnia certum est, vnam esse catholicam ecclesiam, & velut vnum corpus quoddam. Cuius membra sunt Christiani singuli, tamen secundum diuersa officia, vt est clara apostoli sententia. In vno autem corpore, membrorum omnium necessario magna quędam est communio, sed subordinata, & sibi mutuo ad totius vtilitatem subseruiens & consentiens. Nam ea vna & sola, multorum vnitatis est ratio. Eiusmodi autem multorum communionem, velut in vnitatem vnius corporis (vt verissimè sentit Aristoteles) nec subsistere, imo nec imaginari est possibile, nisi regantur & velut colligentur vnius principantis imperio. Nam si vnius multitudinis, quatenus vna, membra singula conspirantia & consentientia sint oportet, in quo vno consistit multitudinis vnitas, necesse est, vt regulentur vniuersa ab vno ἡγεμονικῷ, vt ipse loquitur, aut principante; sine quo nemo diu, aut constanter faciet, quod est sui officij, sed quisque pro suo arbitrio & libidine vsurpabit officium alterius, atque ita necessaria dissoluetur societatis vnitas. Quare vnitatẽ τοῦ ἡγεμονικοῦ & principantis in omni vnita & consociata multitudine planè fatetur necessariam.

Ex Aristotelicis principiis ostẽditur vnitas partis principantis in catholica ecclesia.

Quam etiam dicit demonstrari à natura in animantis corpore, cui con-
B formiter ad rationem habere se debet omne corpus vnitæ & consociatæ multitudinis. Nisi enim in vno corpore vnum esset motiuum principium membrorum omnium, nunquam conspirarent omnia in vnum ad totius vtilitatem, imo vno hac, altero mouente in contrarium, foret schisma in corpore, & membra sese impedirent mutuo, nec vllum assequeretur quod vellet, proprium. Qua etiam ratione, in vniuerso concludit necessitatem vnius principantis principij. Hæc si memoria retineat noster hic Aristotelicus, & hactenus verissima, æque in catholica ecclesia, vt in vnaqualibet alia societate aut multitudine, nobiscum etiam secundum Aristotelicam sententiam confiteatur necesse est, vnum necessario τὸ ἡγεμονικὸν & principans, si vna esse ac permanere debeat. Principans autem illud, cuius autoritate principetur, consequenter interrogandum est. Certè non humani, vt ille vocat, legislatoris, hoc est, vniuersitatis multitudinis. Primum, quoniam non est hæc humana voluntate ad quietam, commodam, & sufficientem vitam contracta societas; sed diuinæ prorsus institutionis, diuinis sacramentis in vnum conciliata & colligata multitudo. Quare & principans in eadem vt diuina, non humana autoritate eidem principetur necesse est. Atque ita, nec rex, nec imperator, nec quisquam secularium principum, aut est, aut fuit vnquam principans in catholica Christi ecclesia. Quandoquidem illorum nemo vt eiusmodi, diuinitus eam accepit autoritatem super catholicam ecclesiam. Deinde, quoniam nunquam fuit vnus ciuilis princeps in catholica ecclesia; sed semper multi, quorum vnus non fuit subordinatus alteri. Quemadmodum & nunc esse testantur tot inter nos reges Fransriæ, Hispaniarum, Angliæ, Portugalliæ, Scotiæ, Daniæ, Sue-

uiæ, Hungariæ, Poloniæ. Attamen in vna catholica ecclesia vnum sit τὸ ἡγεμονικὸν, vnum principans iuxta certam & verissimam Aristotelis sententiam, necesse est. Et quale tandem hoc erit, si non Petrus atque eius successores Roman. pontifices, quemadmodum à nobis superius demonstratum est? Nulli hic subterfugio illi locus est, vni societati vnum inueniat τὸ ἡγεμονικὸν & principans, secundum Aristotelis sententiam, atque adeo certissimam veritatem, necesse est. Vna æque sit oportet catholicæ ecclesiæ societas, cui quantopere sit vnitas necessaria, supra clarissimè demonstrauimus. Vnum ergo illi, inquantum eiusmodi, inueniat ἡγεμονικὸν & principans, prorsus est necessarium. Quodquum inuenerit, fiteatur quoque oportet, secundum eandem Aristotelicam, eamque verissimam, & quam non semel adstruit & inculcat sententiam, ad illud ipsum pertinere membra omnia societatis catholicæ ecclesiæ, quatenus eiusmodi, ordinare, regulare, sua eis officia præscribere, & in officio continere. Age igitur, fingat quisquam vel pro arbitrio aliud ἡγεμονικὸν, aliamve partem principantem in catholica ecclesia præter eam, quam supra demonstrauimus. Nunquid Romanorum imperatorem? Reclamat enim Gallia, Hispania, Britannia, Italiæ pars multo maxima. Breuiter, quicquid penè extra vnam Germaniam & Longobardiam, toto orbe terrarum vsquam est Christiani nominis. Hoc certo scio, quum orbem vniuersum circumieris, aliud non inuenturum, quàm Petrum & successores eius, quos supra demonstrauimus, institutos à Christo ecclesiasticæ hierarchiæ rectores & principes. Quare, velis nolis, ad eos quoque pertinere vt fateamur oportet, quæ ille eisdem impiè detracta conatur attribuere insulsæ & confusæ multitudini, aut secularibus principibus. Vides itaque lector Christiane, quàm omne verum omni vero consonet: seipsam autem euertat falsitas & impietas. Vides vt huic nec secum, nec cum suo conueniat Aristotele, nec proprijs constare possit principijs.

Officia principantis.

C

D

Iam & illud, quali ratione, quàm acutè & philosophicè dictum est, vt ab initio autoritas hæc ordinandi ecclesiam, vniuersaq; eius membra, & suum cuique præscribendi officium, fuerit penes apostolos eorumque successores, ac deinde ab eis deuoluta sit ad vniuersitatem multitudinis fidelium? Quo enim iure? Diuino? Nullum certè protulisti. Humano? At fieri non potest. Nam quod ad illos pertinuit iure diuino pertinuit oportet, quod humanum ius, nec auferre potuit, nec deuoluere. Et quæ tandem hæc lex vel præsumpta? à quo lata legislatore? quando promulgata? vbi scripta? Pudet me stupiditatis & impudentiæ istius hominis. Sed putauit fortè similiter, ac ipse erat, affectis tantum scribere. Apud quos equidem quantum hæc valuerunt, quantumuis stulta, impia, sacrilega, nec vlla ratione cohærentia, in plerisq; non parui nominis, & maioris apud se opinionis expertus sum, qui sub hoc velut Achille quodam imporenter insultant autoritati ecclesiasticæ, quam vniuersam, vt hic vult, iniustè vsurpatam certo sibi persuadentes, detrahere nobis omnibus viribus moliuntur, vt rerum habenæ eisdem à sui similibus commissæ sunt, deo sacrificium in hoc præstare se existimantes.

Solutio rationis ex electione primorũ

Sed dicis, apostoli electionem diaconorum illorum septem permiserunt multitudini, quanto magis sacerdotum & episcoporum electio, vnde longè plus pendet salus populi, in apostolorum absentia vniuersitati mul-

A multitudinis committenda est? O argumentationem fortem & dialecticam, dignam tanto philosopho, & quæ vna totius ab initio ecclesiæ formam sufficiat euertere. Sed vide num te pudeat tantum temporis & laboris frustra perdidisse in tuo Aristotele. Nonquid ille à minori sic docet argumentari: Si quod minoris momenti est, ob causam sedandæ seditionis, ob quam aliquando permittuntur etiam iniqua alioqui, hoc est, eligere diaconos, permissum est multitudini. Ergo quod maioris & grauioris momenti est, hoc est, eligere presbyteros & episcopos, eidem sine causa permittendum est? Nunquid commissa fuit multitudini, apostoli Matthiæ in locum proditurìs Iudæ electio? nunquid & Timothei & Titi episcoporum electio à plebe facta legitur? Nunquid plebi permittere episcoporum, presbyterorum, & diaconorum ordinationem eosdem Paulus docuit, & nō potius, vt ipsi ordinarent & constituerent episcopos, presbyteros & diacones per loca? Causam vero, cur primorum illorum diaconorum electionem permiserit multitudini, ne quisquam inde formam in futurum præscriptam prætenderet, etiam Lucas diligenter expressit. In diebus, inquit, illis crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum. Conuocantes autem duodecim multitudinem dixerunt: Non est æquum nos derelinquere verbum dei & ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij VII. plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus, nos vero orationi & ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine. Quę & VII. electos statuerunt ante conspectum apostolorum, qui orātes imposuerunt eis manus. Vides itaq;, ex qua causa apostoli diaconorum illorum electionem pro illo tempore permiserunt multitudini, nempe ad sedandum B murmur, quod in ea exortum fuerat. Vides prçterea electos illos à multitudine, non ex illa electione, sed apostolicarum manuum impositione, sortitos sacrum ministerium.

VII. diaconorum

Ad illas autem, quas iactat, philosophicas rationes, quibus demonstrasse se putat, tam legis ferendæ, quàm constituēdi principis, qui coactiuam potestatem super alios habeat, autoritatem esse penes vniuersitatem multitudinis, nihil aliud respondendum est, quàm esse veteris ægroti delira insomnia. Nam quales sint, superius clarissimè demonstrauimus. Quæ etiam vt in ciuilibus societatibus veritatem haberent & rectè concluderent, nunquid etiam regnum hoc Christi, hoc est, catholicæ Christi ecclesiæ societas, cuius est supernaturalis vniuersa institutio, supernaturalis quoque, qua gubernatur, regitur, & in finem suum dirigitur, autoritas, Aristotelicis subiecta erit ratiunculis & insomnijs? Attamen ex illis ipsis etiam, quas ille profert, sententijs Aristotelicis, quatenus locum aliquem habere possunt in diuinitus instituto hoc Christi regno, vt audisti necessario conuincitur etiam in eodem, vt eiusmodi quacunq; tandem autoritate, vnum necessario principans esse oportere, quod omnium eius partium potestatem habeat, omnibus possit sua præscribere officia, ab omnibus eorundem rationem exigere, omnes continere in officio, vnitate, concordia. Quale ab initio vsq; nunc, haud aliud fuisse inuenient, quàm Petrum & successores eius, quibus id muneris demādatum à Christo, superioribus libris luce clarius demonstrauimus.

Ad rationes philosophicas Marsilij.

Ad quem vero pertineat, distribuere temporalia ecclesiæ, quæ ecclesia

ftica beneficia dicimus, & ecclefiafticæ focietatis quatenus eiufmodi mini- C
ftris deputata funt,quæ ille velut legem fanciens ftatuit,nec refponfionein
digent,cum nulla ratione ea conuincat aut adftruat,nec quæ accuratius re-
darguātur,digna funt.Cum etiam fecundū ea,quæ ille ipfe ftatuit,principia
neceffe eft eorum omnium fummam & principalem autoritatem pertine
read principantem in catholica ecclefia,quatenus eiufmodi,quem quærat
qualemcunq; voluerit:alium tamen non inuenier,quam quos fupra demon
ftrauimus,Petrum & fucceffores eius.

Cuius fit exortas inter nos de fide & religione quæstiones & cōtrouerfias determinare fua definitione & iudicio.

Ad cuius autem autoritatem pertineat, exortas inter nos de fide & reli-
gione quęftiones & controuerfias determinare fua definitione & iudicio,
vtq; Chriftus fuæ ecclefiæ(cuius illi fingularis eura extitit)ea in re vt omni-
um præcipua & momenti maximi,diligentiffime prouenerit,libro fuperi
ore euidentiffimum fecimus. In primis, hoc certo conftat,autoritatem ad
quam illa pertinent,fingulari diuinæ affiftentiæ priuilegio in fuis iudicijs
ac definitionibus neceffario dirigi oportere, fine q̃ de nullius omnino ho-
minis,fed nec de plurimorum quotouis numero fententia,indubie verita
tis certitudinem habere poffumus.Omnis fiquidem homo mendax. Dein
de, nec minus illud certum eft, autoritatem illam paratam femp effe opor
tere omnibus,& ad confulendum, dubiorumque refolutionem petendam
cuique aditu facilem:cum quotidie incidat eius confulendi neceffitas,quoti
die oriātur in ecclefia quæftiones & controuerfiæ eiufmodi. Alioqui Chri
ftus haud fane fufficienter fuæ prouidiffet ecclefiæ, fed veteris illius,vt oftē
dimus,fynagoge maiorem accuratioremque curam habuiffet. At conftat,
horum fecūdum non conuenire vniuerfali concilio, quod non femper pa-
ratum eft omnibus,nec ad confulendum aditu facile,fed quam rariffime,
nec fine magno orbis totius motu, maximaque impenfa conuocari, cele- D
brarique poteft:quemadmodum nec illis trecentis triginta annis ante Nice
num concilium vnquam celebratum extitit. Deinde,nec hoc demonftratū
eft,quod tamen folum demonftrandum fuerat, illi & nulli alij in fuis defi-
nitionibus & iudicijs adeffe diuinæ affiftentiæ fingulare priuilegium. De
vniuerfalium igitur conciliorum autoritate, quæ , qualis & quanta fit : ad
quem aut quos eorundem conuocatio pertineat, quos intereffe oporteat:
breuiter, quæcunque ad hoc argumentum pertinent, non ex ratiunculis,
qualesaudifti, aut verius nugis Ariftotelicis (ex quibus ille vniuerfa illa,
quæ audifti,paradoxa adftruit,quæ proponit tam audacter, & tanto cum
fupercilio) fed ex proprijs & certiffimis illis,quæ fupra ftabiliuimus,theolo
gicis principijs(ex quibus folis certo demonftrari poteft,quid Chriftus in-
fuo hoc regno conftituerit & ordinauerit,quam cui poteftatem commife
rit:neq; enim à multitudine, vt forte in ciuili focietate, fed à Chrifto vni-
uerfa hæc pendet autoritas) libro fequenti diligenter explicare conabi-
mur.

Ad apoftolicæ vero cathedræ atque eius præfidis autoritatem ,velut
ad caput ac principē hierarchiæ ecclefiafticæ pertinere , exortas inter nos

Obiectionis folutio de Ro. pontificibus & definitionib° eorundem hæreticis.

de fide & religione quęftiones & controuerfias fua definitione & iudicio
determinare & componere, fuperiori libro fecimus euidentiffimum.
Cui quod ille occurrit, dicens fieri poffe, vt dictæ cathedræ præfides vna
cum facerdotali collegio fecum in eadem domino feruientium fint here-
tici,exemplum afferens in Liberio. Deinde etiam falfas quafdam & here-
ticas definitiones Romanorum pontificū proferēs, vt illam Ioānis XXII.
tamet

A tametsi hominem non nominet, de paupertate Christi & apostolica, in Extrauagante. Cum inter. atque in Extrauagante. Ad conditorem, sub tit. de verb. sig. Et alteram afferens Bonifacij VIII. in Extrauagant. Vnam sanctam, sub tit. De maio. & obedien. cuius hoc extat decretum: Porro subesse Romano pontifici omnem humanam creaturam declaramus, dicimus & diffinimus omnino esse de necessitate salutis. Quam eius definitionem dicit & nunc esse, & semper fuisse falsam, erroneam, cunctisque ciuiliter viuentibus, omnium excogitabilium falsorum maximè praeiudicia-bilem. De Liberio.

Dicimus primum de Liberio, quem ipse haereticissimus impie facit haereticum, nos illum supra capite VIII. libri IIII. satis vindicasse à nota haeresis. Cuius similes haereticos vtinam nobis contigisset habere omnes nostris temporibus. De definitione Ioannis XXII.

Definitionem vero illam Ioannis XXII. de paupertate Christi & apostolica, nihil dubitamus esse verissimam & Christi euangelio & doctrinae omnique rectae rationi consonam. Quam idem ipse aduersus detractores, calumniatoresque eiusdem doctissime tuetur in Extraua. Quia quorundã, sub eo. tit. adeo vt nostro patrocinio non indigeat. Asseritur definitio illa Bonifacij, quae oi homini ad salutem necessariũ pronũciat, vt subsit Ro. pontifici.

Illam quoque Bonifacij definitionem, quam hic tantopere lacerat, & nũc & semper, postquam cathedra Petri Romae collocata est, verissimam fuisse, duobus superioribus libris satis, ni fallor, superque euidens fecimus. Et nos affirmamus & dicimus cum illo, omni humanae creaturae secundum legem ordinatam à Christo, esse necessarium ad salutem, vt subsit Romano pontifici, totius ecclesiae pastori & episcopo. Quis enim negat, Christianus modo, absorberi omnes ab aquis diluuij, quos non seruat arca catholicae

B ecclesiae, extra quam nulli salus est? Omni ergo humanae creaturae ad salutem est necessarium, vt sit intra septa ouilis catholicae ecclesiae. Omni autẽ ei, qui intus est in ouili ipsius Christi, eiusdem pastori & rectori subsit oportet, hoc est, Petro, atque eius successoribus Romanis pontificibus. Omni igitur humanae creaturae, vt subsit Romano pontifici, ad salutem est necessarium. Nemo hic mihi infantes proferat, quos nondum datus rationis vsus nõ sinit cogitare de Romano pontifice, nemo Christianos alios quam plurimos, qui forte nunquam audierunt Romanum pontificem toti p̃esse Christianae ecclesiae. Nam omnes, qui baptismatis sacramento militię Christi ad scripti sunt, re ipsa subiacent, & se subiecerunt Romano pontifici, ecclesiasticae hierarchiae capiti: tametsi forte illũ non cognoscant, tametsi de illo nihil actu cogitent. Virtute enim & implicite in hoc ipso sacramento, cui se vltro adstrinxerunt, aut quo extra vsum rationis adstricti, iam adulti, & rationis compotes se teneri non recusant, illi quoque subiecti sunt. Quae equidem virtualis subiectio ad salutem & necessaria & sufficiens, tamdiu perdurat, donec quis actu explicito, & aperta contra eum rebellione eidem subiectus esse recusat. Quod est schismatis crimen execrabile. Sicut qui se alicuius militiae sacramento vltro adstrinxit, imperatori exercitus intelligitur se submisisse: tametsi quis ille sit, nesciat, imo de imperatore nihil actu cogitauerit, eidemque vltro subesse velle, donec aperta rebellione illi subesse recuset, ab eo deficiat, & susceptam militiam deserat.

Quae vero ille imaginatur verius, quam vel tentet vlla probabili coniectura verisimilia facere, de origine & modo autoritatis Romani pontificis super alios totius orbis episcopos & ecclesias ante Constantini tempora,

 euidenter

C

euidenter redarguuntur per ea quæ capite IX. libri IIII. adduximus, vbi ab ipsis continuo apostolorum tēporibus ad Constantinum vsq;, formam, vigorem & autoritatem ecclesiasticæ hierarchiæ clarissimè explicauimus, & tam dicto, quàm præcedentibus & sequentibus capitibus, atq; adeo totis duobus libris superioribus, æque ex diuinis scripturis ac ex infallibili illa rectæ intelligentiæ scripturarum amussi, catholicæ ecclesiæ consensu, confessione ac sententia, apostolicæ sedis & Romanæ ecclesiæ præsulem fuisse totius, quanta est, catholicæ ecclesiæ pastorem summum & episcopum ad illum pertinuisse totius ecclesiasticæ domus curam, regimen & gubernationem præcipuam, ad illum, omnibus in familia ecclesiastica sua ordinare, determinare, præscribere officia, eorundem ab omnibus rationem exigere, officijs submouere, ecclesiasticæ domus ordinem, pacem, disciplinamq; conturbantes ecclesiasticis censuris cohibere, omnes in eadem de fide, religione, ecclesiasticis sacramentis, ritibus ordinibus exortas dubitationes, quæstiones, controuersias sua autoritate, definitione & iudicio componere, luculentissimè demonstrauimus. Quæ vniuersa, quod ille contra ad solam vniuersitatem fidelium (quam legislatorē fidelem appellat) pertinere vult, aut ex eius autoritate vniuersali concilio, idque politicis illis, quas audisti, demonstrationibus, quibus solam illam putat condere posse leges in ecclesia Christi obligatorias, miranda profecto est stupiditas hominis. Nam vt in ciuili societate, quæ pendet ex mera, libera & licita in vtranque partem voluntate eorum, qui pars eius societatis sunt, ad commodum, quietum, & sufficientem inter se conuictum melius conseruandum, illa ipsa fortè aliquid rationis haberent (quanquam nec ibi veritatem habere omnium regnorum, gentium, populorum mores, leges & consuetudines comprobant) certè in hoc regno Christi, quod nulla prorsus ratione dependet ex libera & licita in vtranque partem voluntate eius regni ciuium, hoc est, Christifidelium, sed ex sola institutione Christi, vt quisquam sibi vllam autoritatem arroget, nisi ex commissione eiusdem legislatoris nostri & principis, omni rationi est contrarium. At vniuersitati fidelium nullam prorsus idem autoritatem commisisse legitur, sed Petro, cui eiusdem sui regni commisit curam vniuersam & regimen, autoritatémque ad hoc necessariam. Illum constituit idem ipse super vniuersam suā familiam, non contra subiecit familiæ. Illū præfecit ouili suo, atq; huic parendi eidem, obsequendiq; necessitatem imposuit, vt hæc sese consequuntur necessario. Qua igitur fronte, multitudo Christifideliū precario recepta in ouile Christi, & non suum & proprium regnum cōstituit, sed in alienū regnum ex singulari eius imperatoris aut regis gratia, ad consequenda eius regni cōmoda, hoc est, æternæ salutis & felicitatis præmia, admissa est, eius quoq; gubernandi, & leges ferendi, quibus illud ipsum regnum administrari oporteat, autoritatem sibi vsurpabit? Nunquid sic admissa, & in alienū regnū gratiosè recepta multitudo eiusmodi, non debet potius promptè obediēdo & simpliciter parēdo eius regni legibus, magno se bn̄ficio affectam contestari, q̄ bonorū & cōmodorum eius particeps fieri potuit? In quo, vt eiusmodi, præter ipsum legislatorē nostrum Christum, nulli ex se competit sup̱ alium autoritas, nemo alius quicquam statuēdi, aut suis legibus alios obligandi autoritatē obtinet: nisi si cui ille suas ea in re vices singulariter cōmiserit: cum alioqui oēs conserui simus, oēs in alienum regnum admissi precario. Itaq; vt sciamus, apud quem in hoc Christi regno sit legum ferendarum autoritas,

Ostendit in catholica ecclesia nihil autoritatis primo cō uenire vniuersitati fidelium.

D

A ritas, cui nam aliorum cura, regimen, & gubernatio ab illo ipso imperatore nostro commissa est, quis suis præceptis & legibus possit obligare cæteros, non hoc quærendum est ex Aristotele, quem in constituendo ordinandoque regno suo non adhibuit CHRISTVS in consilium: sed ex illis, quæ ante stabiliuimus, nostræ fidei certissimis indubitatisque principijs, discendum est, nempe diuinis scripturis, & earundem rectæ intelligentiæ amussi & regula infallibili. Ex quibus nullam eiusmodi autoritatem vniuersitati Christifidelium, nullam vniuersalibus concilijs (quorum nulla prorsus ab eo mentio facta est, & quæ plus quàm trecentis annis ab initio omnino ignorauit vniuersa CHRISTI ecclesia) sed vni Petro super vniuersum eius ouile commissam inuenies, vni datas ab eodem claues regni cœlorum, vni dictum, vt quodcunque ipse obligaret in vniuerso illo suo regno, etiam in fines orbis terræ diffuso: quicquid super terram ligaret, hoc ipsum obligatum haberetur & in cœlis. Et quicquid solueret, solutum. Cui in eadem regiminis Christiani regni autoritate successisse Roman. pontifices, ex eisdem illis principijs etiam luculentissime demonstrauimus. Quibus, cur collatam à CHRISTO in suo ipsius regno autoritatem, nunc quidam in illud ipsum admissi precario, frustra conuellere & auferre conantur in suam ipsorum perniciem?

Quod vero aut à Constantino aut à Phoca autoritatem istiusmodi super alios totius orbis episcopos & ecclesias vult accepisse Roman. pontifices & Romanam ecclesiam, mera sunt figmenta, mera mendacia. Non est hæc ab imperatoribus, sed ab ipso CHRISTO data ipsi Petro autoritas, cui in eadem successerunt Romani pontifices. Nihil illis in ecclesiam & regnum CHRISTI, vt eiusmodi, vnquam autoritatis competijt, B tametsi etiam in regni Christiani ciues, vt sui quoque regni ciuilis, quanuis ethnici, pars erant, eiusdem quoque autoritatem ipsis competijsse non negauerim. Nihilo minus ecclesiasticæ hierarchiæ capiti sua in CHRISTI regnum ex ipsius delegatione constabat autoritas, non subiecta autoritati ciuilium principum, sed nec præfecta, nisi postquam eadem CHRISTI regno vltro se subdidit. Qualis enim Romanorum pontificum ante Constantini tempora in vniuersam Christi ecclesiam ab vniuersis toto orbe Christifidelibus recognita fuerit autoritas, liber præcedens, præsertim caput eius nonum demonstrat clarissime, nec minus intelligetur ex consequentibus. *Ro. Pont. à Chro, nō ab imperatoribus accepisse suā autoritatē super alios.*

De Constantini itaque decreto, quod afferunt, non esse germanum & integrum, sed falsatum in plerisque, illa ipsa ex eo citata verba satis conuincunt. Siquidem in quatuor sedes præcipuas, supra quas quinta Romana statuitur, Constantinopolitanam tertio loco numerant. At constat eo tempore Constantinopolitanam inter sedes principales nullum locum habuisse, imo necdum fuisse Constantinopolitanam ecclesiam, durante adhuc antiquo Byzantio, quod aliquanto post reformatum est in sedem imperialis residentiæ Constantinopolim, sed eo tempore vt numeraretur inter sedes præcipuas, nulla vnquam à quoquam mentio facta est, imo certissimæ historiarum fidei est contrarium, ex quibus constat, multa hoc ipsum ambitione ob imperialis dignitatem residentiæ, longo post tempore, vix tandem obtinuisse eandem. Tamen quicquid sit de illo Constantini decreto, quod nobis fauet plus quàm velint aduersarij, vtque daretur germanum esse, non subdititium, vt vere imperiali sua sanctione ita *Censura de Cōstātini decreto.*

decreuisset, quod verba sonant, vt Romana ecclesia principatum teneret C super omnes totius orbis Dei ecclesias, vtque eius pontifex princeps esset sacerdotum omnium: nihil aliud fecisse intelligendum est Christianum & religiosum principem, quàm vt se suamq; autoritatē Christi regno, cui incorporari meruerat, seruire separatum ostenderet: atq; eadem sua quoq; autoritate à sibi subiectis exigere, quæ à CHRISTO constituta & ordinata intellexerat. Quemadmodum & rex ille Babylonis Nabuchodonosor, miraculo trium conseruatorum in incendio veri Dei cultorum attonitus, & verum ex illo Deum eorum intelligens, edictum proposuit, vt omnis populus, tribus & lingua, quæcunq; diceret blasphemiam contra Deum Sidrac, Misac, & Abdenago, disperiret, & domus eius vastaretur. Sua hic autoritate, qua ante aduersus DEVM verum in proposita populis adoranda aurea statua abusus fuerat, admonitus miraculo & ad veri Dei conuersus notitiam, nunc contra eiusdem quoque præceptis famulatur, & hoc à suis exegit, quod ab ipso vero omnium Deo ab omnibus exigi intellexerat.

Vt nihil autoritatis Ro. ecclesia à Phoca imperatore acceperit.

De Phoca vero, quæ & hic affert, & alij plerique qui eiusdem farinæ sunt, vel ex historiarum ignorantia, vel ex prauo in ecclesiasticam autoritatem affectu, ex cuiusdam Martini chronicis annotant, mera sunt mendacia. Sed ita se habet rei veritas, quod Constantinopolitani antistites modo suo non contenti, sed elati ob sedem imperialis residentiæ, eandem ambierunt pene à principio numerari inter sedes principales secundam post Romanam ecclesiam. In quod in gratiam & fauorem principum inclinata fuit primum Constantinopolitana prima synodus, altera vniuersalis post Nicenam, sub Theodosio principe, deinde Chalcedonen. ambitione atque importunitate Anatholij Constantinopolitani episcopi, instante etiam Martiano principe. Sed (vt libro sequenti clarius intelliges) illorum iniustæ ambitioni diu restitit apostolicæ sedis autoritas, neque tunc permisit voti compotes fieri. Ex cuius tamen conniuentia, illorũmque pertinaci plurimorum annorum ambitione cum tandem id obtinuissent, vt nullũ modũ nouit ambitio, demũ sub Pelagio Romano pontifice & Mauritio imperatore, Ioannes quidam tunc Constantinopolitanus episcopus, eo prorupit vesaniæ, vt conuocato episcoporum aliquot sibi consentientium concilio, in eo œcumenicum, hoc est, vniuersalem se pronunciaret patriarcham & episcopum. Aduersus cuius insolentiam idem insurgens Pelagius concilium illud sua & apostolicæ sedis autoritate deduxit in irritum: & episcopis, qui in eo conuenerant, stultæ illius elationi & insolentiæ consentire atque assentari sub anathematis interminatione interdixit. Addens, tam prædecessores illius, quàm illum ipsum etiam Ioannem suis literis & epistolis proprio roboratis sigillo & chirographo, Apostolicæ sedis autoritatem sæpe recognouisse & publice confessos fuisse super vniuersam CHRISTI ecclesiam, seipsos etiam successorésque suos si aduersus eiusdem sedis autoritatem se vnquam efferrent, constringentes anathematis vinculo. Idcirco, inquit, non est necesse illos excommunicare aut anathematizare, quia ipsi anathematis vinculo seipsos (propriis manibus professiones suas suásque scripta roborantes) constrinxerunt. Hæc ille Pelagius ad episcopos, qui ad illicitam vocationem Ioannis Constantinopolitani episcopi conuenerant. Quo paulo post sublato è viuis, eadem tempestas excepit diuum Gregorium, qui, quod Ioannis illius ambitioni aduersaretur, etiam Mauritij imperatoris grauissimas inimici-

Quanto ambitu Constantinopolitana sedes secundũ locũ obtinuerit in ecclesia.

D

Pelagius aduersus ambitionẽ Ioannis Constant.

A miclitias pertulit. Cui quadam epistola respondens, non suam eam causam esse, sed Dei & totius ecclesiæ, contestatus est: Quia, inquit, piæ leges, quia venerandæ synodi, quia ipsa domini nostri Iesu Christi mandata superbi & pompatici cuiusdam sermonis inuentione turbantur. Cunctis enim euangelium scientibus liquet, quod voce dominica sancto & omnium apostolorum Petro principi apostolo, totius ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur: Ecce Satanas petijt cribrare vos, sicut triticum, & ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, &c. Ecce potestas ei ligandi soluendique tribuitur, cura ei totius ecclesiæ & principatus committitur: & tamen vniuersalis Apostolus non nominatur. Et vir sanctissimus consacerdos meus Ioannes vocari vniuersalis episcopus conatur: Exclamare compellor, & dicere: O tempora, o mores. Ecce cuncta in Europæ partibus barbarorum iuri sunt tradita, destructæ vrbes, euersa castra, depopulatæ prouinciæ, nullus terram cultor inhabitat, sæuiunt & dominantur quotidie in necem fidelium cultores idolorum. Et tamen sacerdotes, qui in pauimento & cinere flentes iacere debuerunt, vanitatis sibi nomina expetunt, & nouis ac prophanis vocabulis gloriantur. Hæc ille Gregorius ad Mauritium imperatorem illius scandali autorem, aut certe patronum. Aduersus quem cum diuina vltio, suæ vindex ecclesiæ, Phocam tandem excitasset, militari tumultu imperatorem creatum, idem post sublatum cum coniuge & liberis Mauritium, etiam scanda-

B lum illud ab ecclesia sustulit, atque imperiali edicto Constantinopolitani episcopi insolentiam coercuit, vetuitque ne quis alius nominaretur vniuersalis ecclesiæ patriarcha aut episcopus, quàm vnus Romanæ ecclesiæ pontifex, quæ vt semper caput fuit ecclesiarum omnium, ita & hic Ecclesiasticæ hierarchiæ princeps semper est habitus. Et hic indocti quidam & stupidi alicubi breuiter annotatum legentes in chronicis, constitutum à Phoca, vt solus Romanus pontifex vocaretur œcumenicus, Romanáque ecclesia agnosceretur caput ecclesiarum omnium, putant à Phoca primo hoc datum Romanæ ecclesiæ atque eius pontificibus, quod eisdem competijsse ab initio superioribus duobus libris satis superque demonstratum est. Certe idem ipse Gregorius, tam in memorata ad Mauritium imperatorem, quàm in alijs ad Eulogium Alexandrinum, & Anastasium Antiochenum episcopos epistolis, affirmat à frequentissima illa Chalcedonensi synodo, atque adeo à catholica (cuius sensum illi exprimebant) ecclesia beatum Leonem Apostolicæ sedis pontificem, recognitum & appellatum fuisse patriarcham œcumenicum. Quanquam ipse etiam sibi conuenientem, & ab vniuersa ecclesia delatam appellationem eiusmodi, velut inuidiosam, aut certe onerosam fugiens, quo ambitiosum illum & insolentem ab vsurpatione sibi non competentis honoris suo reuocaret exemplo, non œcumenicum se episcopum, sed seruum vocauit seruorum Dei. Quem morem etiam successores eius fere retinuerunt: tametsi ab alijs sibi congrua appellatione, & ante, & post Gregorium semper honorati sint. Ita enim demonstrauimus ab initio gessisse omnes curam episcopatúmque totius ecclesiæ. Ita ante annos mille quadrin

B. Leonē à Chalcedo. synodo appellatū patriarchā œcumenicum.

B. Greg. se seruū vocauit seruorū dei.

dringẽtos, quoties id res exigeret, nihil dubitasse seipsos nominare & scribere episcopos vniuersalis apostolicæ ecclesiæ toto orbe approbante, testes sunt, primo Sixti primi, sub Hadriano principe, ad episcopos totius orbis epistola, quæ sic incipit: Sixtus vniuersalis apostolicæ ecclesiæ episcopus, omnibus episcopis in domino salutem, quæ aliquanto ante annos M. CCCC. scripta est. Deinde illa Victoris, non multo post scripta ad Alexandrinum Theophilum, in hæc verba incipiens: Victor Romanæ & vniuersalis ecclesiæ archiepiscopus, Theophilo episcopo, & cunctis fratribus in Alexandria domino famulantibus. Ita quoq; beatus Pontianus martyr & pontifex ante annos M. CCC. vniuersis Christi fidelibus scribens sic orditur: Pontianus martyr sanctę & vniuersalis ecclesiæ episcopus, omnibus recte dominum colentibus. Beatus etiam Stephanus (ad quem extant sancti Cypriani epistolæ) paulo citra annos mille trecentos, in hæc verba scribit omnibus toto orbe episcopis: Stephanus sanctæ apostolicæ & vniuersalis ecclesiæ episcopus omnibus per diuersas prouincias constitutis episcopis in domino salutem. Ita Marcellinus ad Solomonem episcopum. Marcellus ad Maxentium tyrannum, & alij ad alios (ne frustra sim prolixior) apostolicæ vniuersalis ecclesiæ se scribunt episcopos. Et hi omnes ante Constantinum & Nicenum concilium. Iam & tempore eiusdem concilij B. Syluester in edicto Constantini imperatoris nunc summus, nunc vniuersalis nominatur pontifex. Et à B. Athanasio Alexandrino & vniuersis Aegyptiorũ episcopis, Marcus Ro. ac apostolicæ, atque vniuersalis ecclesiæ papa scribitur. Ad Damasum quoque Stephanus archiepiscopus & caput cõcilij Mauritaniæ, vna cum vniuersis episcopis trium conciliorum Aphricanæ prouinciæ scribentes, eundem patrẽ patrum, & summum omnium præsulum pontificem consalutant. Et vt semel finiam, à DC. XXX. episcopis qui ex toto orbe in Chalced. synodum conuenerant, B. Leo simili appellatione dignatus est. Ne forte crederes ipsos tantum in suis literis sibi hoc vsurpasse Ro. pontifices. Et hæc omnia quanto tempore ante Phocam & Bonifaciũ tertium: Ita vt me plane pudeat stupẽdæ impudentiæ & ignorantiæ illorũ, qui prædicta annotantes, & proferentes contra antiquitatem autoritatis sedis apostolicæ, sibi tamen vehementer eruditi videntur. Quod vero negat Gregorius quenquam etiam prædecessorum suorum (quibus solis hoc competere videbatur) vsum fuisse illo vniuersitatis vocabulo, Ioannis illius ea in re stupiditatem taxat, qui imitari volens appellationem & titulos Ro. pontificum, vniuersalem seipsum faciebat episcopum, quod à nullo illorum præsumptum legitur. Qui tametsi catholicæ aut vniuersalis ecclesiæ se confiterentur, scriberent & gererent episcopos, non tamen vniuersales episcopos. Nam qui vniuersalem se facit episcopum, omnibus alijs (vt idem scribit Gregorius) episcopatus honorem detrahit, quem sibi arrogat vniuersum.

Sixtus 1. sub Hadriano imperatore se scribit & nominat vniuersalis ecclesiæ episcopum. Idem Victor. Idem Pontianus. Idem Stephanus.

Restat adhuc vltimo hic loco respondere ad pauca quædam verba, quæ captauit ille ex præfatione Isidori in Nicenum concilium, quibus dicit residentibus in concilio episcopis iussisse Constantinum, vt adesset Arrius, quo iudicarent illi de propositionibus eius & quęstionibus. Ex quibus notat humani legislatoris fidelis iussu in concilium congregatos sacerdotes & episcopos. Vnde etiam argumentum trahit omnem coactiuæ iurisdictionis autoritatem super vniuersos æque sacerdotes & laicos, personarum determinationem & approbationem, officiorum quoque institutiones omnium

ad

A ad eiusdem tantum autoritatẽ pertinere. Quod ipsum cõfirmat ex legibus
& edictis principum aduersus hæreticos.

Sed hic vide Christiane lector, quàm sibi nusquam hic constet, quàm a-
ranearum more venenum exugat ex autoribus omnibus, ex quibus tamẽ
Christifidelibus suggeritur syncerissimi mellis vberrima copia. Vt mera
malignitate & hæretica plane malitia, trunca quædam verba vbiq; captet
ex scriptoribus, & suæ impietati seruire cogat: cum, quæ abscindit, præ-
cedentia & sequentia suam sententiam plane iugulent. In primis hoc no-
bis respondeat, qua nunc ratione Constantinum hic vocet legislatorem
humanum fidelem, ex cuius autoritate conuocatum sit vniuersale concili-
um, & in eo peracta omnia, cum superius semper ipse contenderit auto-
ritatem legis ferendæ esse non posse penes vnum aut paucos, sed necessa-
rio residere penes vniuersitatem multitudinis. Et propter hoc eandem v-
niuersitatem, semper legislatorem humanum appellauit, insuper & vni-
uersitatem fidelium, primum legislatorem humanum fidelem. Vnde er-
go derepente tanta rerum conuersio? Vnde nunc vnus Constantinus le-
gislator fidelis, cum nec ab vno, nec à paucis optimas leges ferri posse ab
ipso euidenter, vt iactat, demonstratum sit, sed à sola vniuersitate ciuilis
multitudinis, ne vel ille vel illi, ad proprium, non commune respicientes
commodum tyrannicas leges conderent. Sed dicet, autoritate vniuersitatis
multitudinis vni principi hoc commissum legum ferendarum officium.
Sed æquæ sibijpsi contradicit, qui XII. primæ dictionis suæ demonstrare
conatus est, nec vni, nec paucis id committi, sed à sola vniuersitate multitu-
dinis optimas leges ferri posse, idq; talibus demonstrationibus, quas etiam
in his quæ ad CHRISTI fidem, religionem, & regnum ptinent, vult no-
B bis sufficere: tametsi contra euidentes & clarissimas scripturas, totius eccle-
siæ vltra mille annos (quod negari non potest) vsum, obseruationem, con-
sensum, sententiam. Vt autem daremus, aut posse aut potuisse à multi-
tudine transferri legum ferendarum autoritatem in principem, nunquid
hoc aliquando factum ab vniuersitate Christifidelium in Constantinum
quisquam potest vel fingere? Vbi, quæso, ante Nicenum concilium vn-
quam conuenerat Christifidelium vniuersitas, vt ipsi daret autoritatẽ con-
dendi leges obligantes domum ecclesiasticam? vbi autoritatem eandem
domum, quatenus eiusmodi est, gubernandi? generalia conuocandi con-
cilia? ordinandi ministeria & officia ecclesiastica? Sed nec in illo ipso Ni-
ceno concilio conuenit Christifidelium vniuersitas, imo lecti tantum ex to-
to orbe sacerdotes & episcopi CCCXVIII. Quos ipsos habuisse autorita-
tem ex commissiõe fidelium toto orbe diffusa vniuersitate, nemo vnquam
probauerit.

Marsilij impietas & inconstantia.

Iam nunc vide fidem & synceritatem hominis in citandis autoribus. Est
quidem, quæ trunca citat, in ea præfatione de actis Nicenæ synodi apud
Isidorum verba legere. Sed si & præcedentia & subsequentia eiusdem
autoris verba in eadem præfatione adiunxisset, iam intellexisset lector,
quàm diuersum ab eo quod illi impingit, Isidorus sentiat. Sic enim in-
cipit: Beatissimo Syluestro in vrbe Roma apostolicæ sedis antistite,
Constantino Augusto, & Licinio Cæsare, consulatu Paulini & Iulia-
ni virorum clariss. Anno ab Alexandro DCC. XXXVI. Mense Iunio,
XIII. Calendas Iulij, propter insurgẽtes hæreses fides catholica exposita est
apud Niceam Bythiniæ, quam sancta & reuerendissima Romana com-

Coarguit eiusdẽ pñdiã incitã dis autorũ sententijs.

plecti

plectitur & veneratur ecclesia, quippe quam trecenti decem & octo patres, mediantibus Victore atq; Vincentio religiosissimis Romanae sedis presbyteris, inspirante Deo ad obstruenda Arrij venena protulerunt. Nam & nonnullae regulae subnexae sunt, quas memorata suscipiens confirmauit ecclesia. C

Deinde subiungit: Sciendum sane est omnibus catholicis, quoniam sancta ecclesia Romana, nullis synodicis decretis praelata est, sed euangelica voce domini & saluatoris nostri primatum obtinuit, vbi dixit beato Petro apostolo: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, & portae inferi non praeualebunt aduersus eam: Et tibi dabo claues regni coelorum. Et quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in coelis: & quodcunq; solueris, solutum. Adhibita est etiam societas in eadem vrbe beatissimi Pauli apostoli vasis electionis, qui vno die, vnoq; tempore gloriosa morte cum Petro, sub principe Nerone agonizans coronatus est, & ambo pariter ecclesiam sanctam Romanam Christo domino consecrauerunt, alijsq; omnibus vrbibus in vniuerso mundo, sua praesentia atq; venerando triumpho praetulerunt. Et licet ab omnibus assidua apud dominum, omnium sanctorum fundatur oratio, his tamen verbis Paulus sanctissimus apostolus, Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: Testis est mihi Deus, cui seruio in spiritu meo, in euangelio filij eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio in orationibus meis. Prima ergo sedes coelesti beneficio est Romanae ecclesiae, quam beatus Petrus atq; Paulus suo martyrio dedicarunt. Secunda autem apud Alexandriam, B. Petri nomine à Marco eius discipulo & euangelista consecrata est. Quia & ipse in Aegypto primus verbum veritatis directus à Petro praedicauit, & gloriosum ibidem suscepit martyrium, cui venerabilis successit Abilius. Tertia vero sedes apud Antiochiam eiusdem B. Petri apostoli habetur honorabilis, quia illic prius quam Romam veniret, habitauit, & Ignatium episcopum constituit, & illic primum nomen Christianorum nouellae gentis exortum est. Nam & Hierosolymitanus episcopus, pro tanti loci reuerentia habetur ab omnibus honorabilis, maxime quod illic primus beatissimus Iacobus cognomento Iustus, qui etiam secundum carnem frater domini nuncupatus est, à Petro, Iacobo & Ioanne apostolis est ordinatus episcopus. Tamen secundum antiquorum patrum definitionem, sedes prima Hierosolymis esse minime dicitur, ne forte ab infidelibus & idiotis sedes domini nostri Iesu Christi, qui in coelis est, in terra esse putaretur, &c. D

Ro. ecclesia vt primatū obtinuerit.

Ordo principaliū sedium.

Deinde veniens ad causam & occasionem Niceni concilij: Cum igitur, inquit, apud Alexandriam post Achillem, qui Petri martyrio successit, suscepisset Alexander sacerdotium, quia pax nostris & quies à persecutionibus erat, atq; ecclesiarum gloria confessorum meritis gaudebat, prosperitas rerum nostrarum domestica contentione turbabatur. Etenim presbyter quidam apud Alexandriam, nomine Arrius, vir ipse forma magis quàm virtute religiosus, & gloriae laudisq; & nouitatis improbe cupidus, praua quaedam de Christi fide proferre, quae arte inquisitionis inuenerat, coepit. Abscindere enim & separare ab illa aeterna & ineffabili Dei patris substantia vel natura, filium conabatur. Quae res in ecclesia plurimos conturbabat & à dulci mentis tranquillitate dimouebat. Sed cum Alexander episcopus, natura lenis & quietus, assiduis commonitionibus Arrium cuperet à prauo incoepto & assertionibus impijs reuocare, nec tamen res ex sententia proce-

Occasio & causa Niceni cōcilij.

Hoc olim haeretico-rū propriū est.

de-

A deret, & quod plerosque contagio pestiferæ assertionis infecerat, non solum apud Alexandriam, verum & per alias vrbes & prouincias serpserat, perniciosum fore credens si dissimularet à talibus, plurimis cõsacerdotibus rem indicat. Quin & laicis quæstio innotescit, & sermo vsque ad aures religiosi principis, quippe qui omni studio & diligentia curaret, quæ nostra sunt, peruenit. Tum ille ex sententia sacerdotum, apud vrbem Niceam episcopale concilium conuocat. Ibique Arrium, trecentis decem & octo episcopis residentibus, adesse iubet, ac de eius propositionibus & quæstionibus iudicare.

Et subiungit consequenter: Sed in eo concilio admirabile factum principis non puto reticendum. Etenim cum ex omnibus pene locis conuenissent episcopi, & vt fieri solet, ex diuersis causis inter se quædam iurgia detulissent, interpellabatur frequenter à singulis, offerebantur libelli, culpæ proferebantur, & magis ad hæc, quam ad id pro quo fuerat ventum, animos dabant. At vidẽs quod per eiusmodi iurgia frustraretur causa summi negocij, diem certum statuit, quo vnusquisque episcoporum si quid querimoniæ habere videretur, semel deferret. Cum resedisset, suscepit libellos à singulis, quos omnes in sinu suo continens, nec in eis quid contineretur aperiens, ait ad episcopos: Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi. Et ideo nos à vobis recte iudicamur, vos autem non potestis ab hominibus iudicari. Propter quod ei solius inter vos expectate iudicium, vt vestra iurgia, quæcunque sunt, ad illud diuinum reseruentur examen, vos enim nobis à deo dati estis dij. Conueniens ergo non est vt homo iudicet deos, sed ille solus de quo scriptum est: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit. Et ideo

Nota confessionẽ & vere Christianã sententiã Christianissimi principis.

B his omissis, illa quę ad fidem dei pertinent, absque vlla animorum contentione discutite. Et cum hæc dixisset, omnes querimoniarum libellos iussit exuri, ne innotesceret illi odium & suggilatio sacerdotum. Hactenus Isidorus in præfatione prædicta. Quem nunc audis lector, an cõfirmet quę nos duobus superioribus libris demonstrauimus. An vero huius contrariã impiamq; assertionem & sententiam.

In primis hoc perpende, quod negat Romanam ecclesiam aut à Constãtino, aut etiam (quemadmodum ille asserit) ex decreto vllius vniuersalis cõcilij, sed euangelica voce domini saluatoris nostri in beatissimo Petro accepisse primatum super alias ecclesias. Deinde & hoc perpende, quod ea præfatione clarissime innuatur, autoritatem illius Niceni concilij dependisse ab autoritate Romanæ ecclesiæ. Siquidem ideo fidei catholicæ expositionem factam in dicto concilio meruisse apud omnes autoritatem indubiam, quia sancta & reuerendissima Romana ecclesia eandem complexa & venerata est. Quippe quam trecenti decem & octo patres mediantibus apostolicæ sedis legatis deo inspirante protulerunt. Sic & de canonibus eiusdem concilij innuit: quos, inquit, memorata suscipiens confirmauit ecclesia. Vides itaque à Romana ecclesia, testificante præfatione prædicta, confirmatos fuisse canones ac regulas statutas in Niceno concilio. Ex quo constat, eum semper fuisse orthodoxorũ sensum & cõsensum, vt ex vnius Romanæ ecclesiæ autoritate dependeret autoritas conciliorum vniuersaliũ & non vt apud hæc esset omnium prima autoritas. Sed libro sequenti vniuersam conciliorum causam diligentius explicabimus. Quin & religiosiss. principis confessionem perpende, qua recognouit sacerdotes & episcopos

Nicenũ cõ pẽdisse ab cilij autoritatẽ de autoritate Ro. eccle.

ſuo non eſſe ſubiectos iudicio,cuius contrariũ iſte conatur adſtruere: quin potius eoſdẽ accepiſſe poteſtatem de ipſo quoq; iudicandi & imperio: Deus,inquit,vos conſtituit ſacerdotes,& poteſtatẽ vobis dedit de nobis quoq; iudicandi. Et nos à vobis rectè iudicamur,vos autem non poteſtis ab hominibus,ſecularibus videlicet,iudicari. Vides itaq; lector Chriſtiane,qua hic fide citet autorum ſententias velut ſuæ ſubſcribentes ſententiæ. Nam ea præcipue cauſa, vt hoc ipſum clare intelligeres, hæc aliquanto prolixius hic adſcripſimus. G

Quod igitur ille ex præfatæ præfationis verbis demonſtratum putat, Conſtantini autoritate peracta in Niceno cõcilio omnia, ipſe tibi reclamat Conſtantinus,ex ſacerdotali autoritate,quanuis ſua inſtantia,ea peracta affirmans. Siquidem,vt ſcribit Theodoretus ille Cyreñ. epiſcopus, præparata in regalibus domo maxima, & in ea collocatis ſedibus & ſubſellijs,quæ ordini ſacerdotum ſufficerent, inuitauit eos ingredi. Introiuit autem & ipſe princeps vltimus cum paucis,laude dignam ſui magnitudinem habẽs, & mirabilem ſpeciem,mirabilioremq; gerens dignitatem pudoris in fronte. Minore vero ſede quàm alijs poſita,in medio eorum ſedit,primum tamen petens ſibi hoc epiſcoporum iuſſione concedi. Hactenus ille. Vides itaq; quam autoritatem Conſtantinus exercuerit in Niceno concilio. Quod vero dicitur,eius iuſſu congregatum conciliũ, non ità habet ea quam citat Iſidori præfatio,ſed quod ex ſacerdotum ſententia apud Niceam epiſcopale concilium conuocauerit. Ipſe itaq; ſuam autoritatem ſubiunxit ſacerdotali,eidemq; famulari fecit,& velut ſacerdotalis ſententiæ executor factus eſt. Sed de conciliorũ autoritate,vnde eorum dependeat autoritas,& cuius autoritate regulariter conuocari oporteat,libro ſequenti exactius explicare conabimur.

Cõſtãtinũ niſi petita & obtenta ab e͂pis licẽtia,non ingreſſum concilium

In hæreticos vero quod principum, non Romanorum pontificum,aut ſacerdotalis vllius collegij autoritate vult conſtitutas fuiſſe pœnas ab initio: dicimus, ex CHRISTI neceſſaria ordinatione duos eſſe in eccleſia gladios,alterum ſpiritalem,materialem alterum,vtrunq; vero eſſe debere in poteſtate eccleſiaſticæ hierarchiæ capitis, ſui in illo ſuo regno vicarij: alterum quidem vibrandum ab ipſo,vbi id res exigit & neceſſitas: alterum vero militari manu ad iuſſum imperatoris, regum, aut principum, ad nutum tamen regni huius CHRISTI præſidis. Id quod diligenter annotarunt ſancti patres ſignificaſſe CHRISTVM,cum iuſſi ab eo apoſtoli diuenditis tunicis gladios emere reſpondiſſent,duos ſe habere,idem dixerit, duos ſufficere. Quorum altero,qui materialem ſignificabat, cum Petrus paulo poſt defenſurus CHRISTVM Malcho amputaret auriculam, iuſſus eſt ab eodem gladium ſuum in vaginam recondere. Tuum ergo, inquit ille Bernardus ad Eugenium,qui negat,non ſatis mihi videtur attendere verbum domini dicentis ſic: Conuerte gladium tuum in vaginam. Tuus ergo & ipſe,tuo forſan nutu,non tua manu euaginandus. Alioqui,ſi nullo modo ad te pertineret & is,dicentibus apoſtolis: Ecce duo gladij hic, teſſnon reſpondi dominus,ſatis eſt,ſed nimis eſt. Vterque ergo eccleſiæ,& ſpiritualis ſcilicet gladius, & materialis: ſed is quidem pro eccleſia, ille vero & ab eccleſia exerendus eſt. Ille ſacerdotis, is militis manu, ſed ſane ad nutum ſacerdotis & iuſſum imperatoris. Itaque eccleſia vtroque gladio perſequitur hæreticos,ſpiritali,manu ſacerdotis: materiali,iuſſu quidem ſecularium principum, tamen ſubſequenter ad ſacerdotale iudicium. D

Libr. 4. de conſi.

Eccl'ia vtroq; gladio hæreticos perſequitur.

Quod

A Quod ipsum, non præsse, sed subesse potius eiusdem autoritatem ecclesiasticæ, atque eidem subseruire suis edictis & legibus, certissimo argumento est: Quemadmodum, vt necessario subsit iam existens officium insignis mēbri ecclesiastici corporis, autoritati capitis, cui plena totius corporis gubernandi commissa est à Christo autoritas, supra non semel irrefragabiliter à nobis demonstratum est.

Summam querimoniarum omnium, quæ in sedem apostolicam atque eius pontifices ex vsurpatæ (vt volunt) plenitudinis potestatis abusu effunduntur ab hostibus dignitatis ecclesiasticæ: & quæ imperiali autoritati, & seculari potestati per ipsos inique detracta conqueruntur, breuiter complecti & explicare. Cap. XI.

NVllum finem, nullum modum suæ impietatis facit ille Marsilius, sed quicquid à singulis ecclesiasticæ dignitatis hostibus in ecclesiam vnquam aut scriptum, aut excogitatum est, hic simul in eandem maledicentissime euomuit. In primis itaq; hoc indignissime ferens, prætendi à Romanis pontificibus, sibi vt ouilis Christi rectoribus commissam à Christo eius gubernandi & disponendi autoritatis plenitudinem, multas distinctiones & acceptiones varias plenitudinis potestatis, c. XXIII. dict. suæ secundæ comminiscitur. Quas vniuersas scrupulose prosequi, non est operæprecium: sed tantum quæ ad rem ipsam videbuntur pertinere, non dissimulabimus. Dicit autem nullo prorsus modo plenitudinem illam potestatis Romanis pontificibus competere. Neq; vt intellectam, veluti supremam quandam iurisdictionis coactiuæ autoritatem super omnia membra ecclesiæ, communitates, populos, reges, principes, regna, imperia: qui tertius apud eum plenitudinis potestatis modus est. Ne- B que etiam super ministros tantum ecclesiæ diuino specialiter mancipatos cultui & seruitio, clericos, sacerdotes, episcopos: vt ipsis sua possit officia præscribere, eorundem ab illis rationem exigere, officio amouere, vbi id res & causa exigeret, & alios in eorundem locum substituere: Quæ partim in quarto apud illum modo potestatis plenæ, partim comprehenduntur in sexto. Nec denique, vt intelligatur illorum esse, exorientes in ecclesiastica domo de fide & religione quæstiones & controuersias sua definitione & iudicio terminare aut componere, suis canonibus & legibus ordinare ritum ecclesiasticum, suasq; ordinationes à Christifidelibus sub aliqua pœna exigere.

Inuectiua Marsilij aduersus plenitudinē potestatis Roma. Pontificis

Quando vero horum omnium ab illo demonstrationem expectas, nihil audis quàm remissionem ad superius à se statutas æque impias sententias, æque nulla solida ratione probatas: sed semper remissionem ad prius demonstrata, & tandem ad illam sententiam, quam XII. dicti. suæ primæ, dialecticis aliquot ratiunculis male venatis ex politicis Aristotelis conatur adstruere. Apud solam videlicet vniuersitatem multitudinis esse autoritatem ferendæ legis obligatoriæ, deinde & XV. eiusdem, apud eandem solam esse autoritatem constituendi principis. Itaq; explicatis suis illis diuisionibus & modis plenitudinis potestatis: De tertio, inquit, & quarto modis plenæ potestatis eiusmodi (nam primus & secundus nihil ad rem faciunt) per demonstrationem ostensum est, XV. primæ, & per scripturæ sacræ testimonium, quarto, quinto & octauo secundæ dictionis suæ. At cum ad illa ipsa recurrens capita, rationes diligentius expendis, nihil inuenis, quàm remissionem similem, ab octauo ad quintum, ab hoc ad quartum, & tandem ad XV. & XII. primæ, velut ad prima sua principia, Vel scripturæ sacræ & san

vt probet Ro. Pont. nō cōpetere potestatis plenitudinem.

ctorum patrum citatas quidem, sed contra proprium suum sensum deprauatas sententias, quod satis superq; in superioribus demonstrauimus. Et eodem prorsus modo, reliquos quoq; à se modos plenæ potestatis explicitos, sed in his quæ diximus, comprehensos, satis demonstratum vult Romano pontifici non competere. C

Pergens autem suo more, & velut legislator quidam, nos docere, vt in eandem potestatis plenitudinem paulatim irrepserint dominandi libidine & Christifidelium simplicitate, aut potius stoliditate ac superstitione, nullum modũ ponit suæ maledicentiæ. Sed hoc in primis exaggerat velut inuidiosum secularibus, quòd omẽm clerum exemerint à iurisdictione laica, quodq; ipsis iniuriantes spiritali vlciscantur gladio.

Criminaq; Ro. Pont. obijcit.

Item, quòd quidam ex eis Romanum principem iuramento fidelitatis sibi astrictum prætenderit.

Postremo, quod alter alterius imperatoris sententiam reuocare conatus fuerit.

In omnem deinde detrahendi & maledicendi licentiam effrenem linguam soluens liuida detractio, & quamcunque animo concipere potuit, virulentiam in Roman. pontifices expuens, multis & impotentibus verbis exaggerat, quibus quantisq; modis eorum quidam hac plenitudine potestatis abusi sint. Primum in ordinandis & constituendis ministris & prælatis ecclesiæ, quos queritur indignos præfici, turbari exceptionibus, nec conseruari ordines ecclesiasticos. Exhauriri annatis atq; eiusmodi exactionibus regna & prouincias. Deinde cum secundum legẽ diuinam nihil possidere proprium, sed sectari paupertatẽ euangelicam, nudo simplicíq; victu & vestitu esse contenti, subesse deberent, non præesse principibus seculi, sub legibus & ordinationibus eorundem viuere, ab eisdem & populo collationes, confirmationes, & inuestituras omium dignitatũ prælaturarũ & ecclesiasticorum officiorum, vocatorumq; beneficiorum accipere, quemadmodum constare affirmat antiquitus fieri solitum, nunc contra dicit exulare ab ecclesia summã illam, quam Christus in ea plantauerat, meritoriam paupertatẽ, ob sacerdotum contrariam auaritiã: in locum autẽ humilitatis admissam superbiam, & principibus secularibus omnia, quæ illorum iuris sunt, adempta à Romanis pontificibus, & vsurpata sibi sub prætextu illius plenitudinis potestatis, hoc est, tam ordinationem sedis Apostolicæ, quàm inuestituras, collationes & dispensationem aliarum dignitatum, prælaturarum & officiorum, beneficiorumque ecclesiasticorum omnium. Quam præsumptionẽ primam impingit Simplicio, quem primum statuisse dicit, nullum clericum à laico inuestituram debere suscipere. Hunc sequutum Adrianum tertium statuisse, vt nullus imperator de electione papæ se intromitteret, cum ante per imperatores Romanæ ecclesiæ episcopi consueuissent institui, atq; idem hoc priuilegio concessum affirmet, primum Carolo magno, deinde Ottoni primo, illi quidem ab Adriano, huic vero à Leone, cuius hoc citat decretum. D

Quib' modis crimine[?] abusos potestatis plenitudini[?] ne.

Leo papa in synodo congregata Romæ in ecclesia sancti Saluatoris: Ad exemplum beati Adriani, Apostolicæ sedis episcopi, qui diuo Carolo victoriosissimo regi Francorum Patriciatus dignitatem, ac ordinationem Apostolicæ sedis & inuestituram concessit, ego quoque Leo, seruus seruorum Dei, episcopus sedis Apostolicæ, cum cuncto populo & clero Romano, constituimus, confirmamus & roboramus, & per nostram Apostolicam

Priuilegiũ ordinandi sedẽ apl'icã atq; inuestiturarũ, &c. Ottoni primo, cõcessum à Leone.

A licam autoritatem concedimus atque largimur D. Ottoni primo, regi Teuthonicorum eiusque successoribus huius regni Italiæ in perpetuum, tam sibi facultatem elegendi successorem, quam summæ sedis apostolicæ pontificem ordinandi. Ac per hæc archiepiscopos, seu episcopos, vt ipsi ab eo inuestituram accipiant, consecrationem autem vnde debent, exceptis his, quos imperator pontifici & archiepiscopis concessit. Et nemo deinceps, cuiuscunque sit dignitatis vel religiositatis, eligendi seu patricium, seu pontificem summæ sedis, vel quemcunque episcopum ordinandi habeat facultatem absque consensu ipsius imperatoris, qui tamen fiat absque omni pecunia. Et vt ipse sit patricius & rex. Quod si à clero quis episcopus eligatur, nisi à supradicto rege laudetur & inuestiatur, non consecretur. Si quis cōtra hanc autoritatem apostolicam aliquid moliatur, hunc excommunicationi subiacere decreuimus: & nisi resipuerit, irreuocabili exilio puniri, vel vltimis supplicijs affici. Hactenus verba decreti. Quod ipsum confirmatum dicit à Stephano illius Leonis successore. Deinde à Nicolao qui huic successit. In quo equidem edicto dicit singulariter notandum, quod translatio illa inuestiturarum à Ro. pontifice, vna cum clero & populo facta in imperatorem, quā tum ad ipsum attinebat pontificem, solum quædam renunciatio fuerit, aut restitutio potius, per quam ius illud ad suam naturam, suumque dominum redijt. Quoniam, inquit, autoritas huius prima fuit & est principis aut legislatoris humani, qui hanc autoritatem inuestiendi episcopos & archiepiscopos iam dudum papæ concesserat. Quam rursus refusam in principem à clero & populo Romano nō vult reuocari posse à solo pontifice absque decreto populi. Propter quam tamen reuocationem præsumptam à Romanis pontificibus, maximas inter ipsos & imperatores discordias consecutas

B affirmat, præcipue autem inter Paschalem II. & Henricum V. Teuthonicorum regem, quem dicit ab illo prohibitum ad imperialem apicem scandere, vsque dum inuestituras episcoporum, abbatum & clericorum omnium, per suas literas & nuncios Romam missos ex Tuscia, eidem resignaret. Quas rursus Romam ingressus cum exercitu, postquam imperiali diademate exornatus fuerat, capto cum cardinalibus pontifice, ab eodem vi extorsit, sed post Calisto II. iterum resignauit.

Sed has, inquit, concessiones & priuilegia, ex causa fortassis legitima reuocare volentes, aut reuocantes simpliciter, aut in parte Otto IIII. & Fredericus II. Romanorū imperatores, episcoporum & cleri Romani plurimas insidias, persecutiones & impedimenta sunt perpessi.

Iam & hoc velut intollerandū grauibus verbis insectat, quod temporalia possidentes, nolūt subesse legibus ac edictis principū, contra Christi, vt dicit, & apostolorum exemplum & doctrinā, cum dicat Apostolus: Iā quidem omnino delictū est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? Quare nō magis fraudē patimini? Sed vos iniuriā facitis & fraudatis, & hoc fratribus. Quod parū, inquit, attēdentes Romani episcopi cum clericis alijs, si quando per Romanos principes sibi grauari videantur, per decimarum vel tributorum sumptionem, ad militum suorum impensam in necessitatibus bellorum pro suscepta gratia & beneficio rerum temporalium, quas à Romanis principibus gratiose acceperunt, in superbiam elati, & suæ conditionis ignari, & ingratissimis omnibus magis ingrati, effrenata quadam præsumptione in horribiles blasphemias & anathemata proruperunt, tam in principes, quam in eis subditos, in se tamen & Quæ ille cōtra immunitatē bonorū ecclesiasticorū.

in sua capita potius reditura, quàm nocitura illis.

His addit, Romanos pontifices multa vsurpare & vsurpasse de iuribus imperij, vt ciuitates Romandiolæ, Ferrariam, Bononiam, & alia quàm plurima. C

Et quod vult his omnibus esse intolerabilius, in tantam quoq; dementiam & insaniam dicit prorupisse ex his aliquos, vt omnes mundi principes & populos pronunciarint suæ iurisdictioni coactiuæ subiectos. Et hoc credere tanquam verum, esse cuiq; de necessitate salutis.

Cōtra definitionem Bonifacij.

Sane, inquit, attendentes & noscentes (tametsi dissimulent) humani legislatoris eā esse autoritatē, priuilegia & concessiones quascunq; conferre & auferre, Romani principis creationem & promotionem, omni sollicitudine & machinatione prohibent. Quin & illa sese armant plenitudine potestatis, quam à CHRISTO in persona beati Petri, sibi vt eius successoribus, aiunt singulariter concessam. Quo siquidem execrabili titulo & oratione sophistica secundum æquiuocum, omnibus fidelibus nihilo minus tanquam falsa, secundum omnem eius sensum semper & vbique neganda, paralogizare nituntur, & in suam seruitutem redigere omnes mundi principes & populos. Quod non obscure præ se ferre vult Clementinam de sent. & re iud. In qua reuocando sententiam quandam Henrici VII. Nos, inquit, tam ex superioritate, quam ad imperium non est dubium nos habere, quàm ex potestate in quam vacante imperio imperatori succedimus, & nihilo minus ex illius plenitudine potestatis, quam Christus, rex regum, & dominus dominantiū, nobis licet immeritis in persona beati Petri concessit, sententiam & processus prædictos, & quicquid ex eis secutum est, vel occasione ipsorum, de fratrum nostrorum consilio declaramus fuisse & esse omnino irritos & inanes.

Cōtra Clemētinā de sent. & re iudic.

Tandem in hæc verba exclamat: Et ne deinceps lateat horum episcoporum fallacia, tanquam veritatis præco, clamo valenter & vobis dico, regibus, principibus, populis, tribubus & vniuersis linguis, per Romanos episcopos cū suorum clericorū seu cardinalium cœtu, hac ipsorum scriptura, secundum oēm eius suppositionē apertissime falsa, summum omniū præiudicium fieri. Vos enim tentant in suam redigere subiectionē, si eam manere passi fueritis, præsertim vim ac legis robur habere. Attendite nanq; per necessitatē sequi, habenti autoritatē primam cuiusuis principis seu iudicis reuocandi sententiam, super eum habere iurisdictionē, & coactiuum principatum, potestatē quoq; sui principatus instituendi & deponēdi. At eam Romanus episcopus sibi adscribit super omnes principes mundi, & ex illa plenitudine potestatis, quā à Christo in persona B. Petri accepit. Quamuis aperto mendacio contra Christi & apostolorū doctrinā, per quā & sibi & apostolis omnibus, eorūq; successoribus omni coactiua in quæcunq; autoritate, nedum in principes vult interdixisse Christum: sicut IIII. V. & IX. secundæ dict. suæ sufficienter à se demonstratum confidit. D

Classicū omnes ad rebellionē concitat.

Post hæc velut specialius vlturus imperium de Roma. pontificibus, nouum inchoat non tā libellum quā librū iniuriarū & blasphemiarū in Romanos pontifices, in quo tam impotenter, tam virulenter, tam petulanter debacchatur in eosdē, vt etiam ipse Lutherus, quantumuis ea in re studiosus huius discipulus & imitator fuerit, quantumuis etiam eodem quo hic spiritu blasphemiæ plenus, maledicentiæ istius virulentiam vix assequi potuerit, tametsi vt vinceret, etiā omni studio contenderit. Qua interim quantum

licebit dissimulata (nihil enim facit aliud, quam vt clarissimè prodat quo A spiritu agitatus hæc scripserit aduersus dignitatem & autoritatem ecclesiasticam) summam tantum causę & querimoniarum, quas nomine imperij proponit aduersus Ro. pontifices prosequemur, quo discuti possit commodius, iusta ne sit an iniusta causa querimoniarum eiusmodi.

In primis, post impia multa scurriliter in pontifices iactata conuicia illā ab ipsis iactatam sententiam, qua se diuino, humano, aut vtroque fortassis iure superioritatem habere dicūt supra Romanum principem, dicit eiusdē imperij autoritatem euertere. Huius autem præsumptionis occasionem illis tribuisse vult superstitionem quorundam imperatorum citra Constantini tempora. Qui Christum venerantes in Rom. pontificibus, & singularem eis exhibētes, electionē suā eisdē significare solebant, ꝙ eorūdem intercessione reuerentiam, benedictionem à deo, & gratiam adiutricem ad sui gubernationem imperij consequerentur. Et eodem consilio, vult similiter imperatores quosdam, propter suæ intronizationis maiorem solennitatem, ab ipsis Ro. pontificibus, regium sibi diadema imponi fecisse. Qua consuetudine aliquot annorum vsu confirmata, ita vt iam legitimum videretur, imperatorem à Rom. pontifice apostolica autoritate benedici, & imperiali diademate insigniri debere, solennitatem eiusmodi, confirmationem electi nominantes, tandem simplicitate & ignauia principum, ius confirmationis eiusmodi ad se vult attraxisse. Quod, inquit, non est aliud, quam Romanū pontificem soluere principatum, & principis electionem perpetuo prohibere. Nam si à pontificis voluntate aut confirmatione penderet electi autoritas, inane penitus esset officium eligentium.

Aegre fert Ro. principes subesse pō tificibus.

Imo grauiorem ex hoc ipso natum & cōsecutum vult abusum, quod imperatores præstare cogantur Rom. pontificibus fidelitatis iuramentū, hoc B ipso illius autoritati & iurisdictioni se subijci contestantes: præterea prouinciarum quarundam illicite & iniuste occupatarum confirmationes facere, solenni iureiurando interposito. Quæ quidem iuramenta & pacta nec salua conscientia vult ab eis præstari posse, vt contraria licito iuramento ante à se præstito in sui electione de conseruandis iuribus imperij: nec præstita licite obseruari. Quis enim, inquit, nisi muliere mollior, & manifeste æque obseruando ac iurando talia periurus ea obseruauerit? Et cur magis Romani imperatoris, quam aliorum Christianorum regum & principum confirmationem ad se pertinere contendunt? Proinde probat velut laudabile atque alijs imitandum Ludouici Bauari exemplum (cui vt adularetur & gratificaretur, suum illud sycophantiarum, calumniarum, conuiciorum & blasphemiarum volumen aduersus ecclesiæ autoritatem euomuit) quem dicit contempta & spreta autoritate confirmationis apostolicæ, suæ electionis vigore gloriose & fortiter sibi vendicasse iura imperij. Aduersus quem iniustissime & iniquissime vult se extulisse Ioannem XXII. tunc Romanum pontificem, & primum illum notasse execratione & anathemate, deinde procedente contumacia & contemptu, damnationis & priuationis in illum protulisse sententiam. In qua, vna cum sibi adhęrentibus suisque fautoribus, ipsos fecerit hæreticos, ecclesiæ inimicos & rebelles. Subditos quoque per quædam, inquit, sua diabolica, non apostolica scripta à iuramento fidelitatis, quo eidem adstricti tenebantur, absoluerit periurio ac damnatione æterna inuoluens miseros Christi fideles ac simplices. Quum ab iuramento eiusmodi atque alio quouis promisso licito, certum dicat nullum episcopū

Vult iura mēta illa illicita nec obligatoria.

Probat Lodouicī Bauari mi nime probandū exemplum.

C

absq; rationabili causa posse absoluere, quã nullam illic vult fuisse rationabi-
lẽ. Quinimo, inqt. cõcedere hoc aut Romano aut alteri cuiuis episcopo, ni-
hil est aliud, q̃ omniũ principatuum radicẽ succidere & vinculũ nexumq;
cuiuscunq; regni & ciuilitatis dissoluere. Multa hic maledicta congerẽs &
congeminãs in Ro. pontifices, velut cõtra Christũ & apostolos docẽtes sub
ditos rebellare potestatibus & suis superioribus, quibus illi obediendũ præ
cipiunt. Nunc pharisæos, nũc pseudoprophetas, atq; alijs multo inhonestio-
ribus epithetis exornans. In quo vno penè facundus est, nẽpe in insigni de-
tractione & maledicentia, cũ reliquus sermo vniuersus obscura tetraq; bar-
barie sordeat, ita vt alicubi vix diuinare possis hominis sententiã: hoc ipso
clarissime demonstrans, quis ille fuerit, q per os eius locutus est, paracletus.
Is ille nempe, quem Gersonus rectè vocat detractionem liuidam.

In sacerdotibus plane dãnat potestatẽ secularis gladij.

Quin & hoc grauis & inexpiabilis piaculi loco obijcit, q̃d Marchiã An-
chonitanã ac alias quasdã ditiones Ro. ecclesiæ, studio p̃fati Ludouici eidẽ
rebellãtes armis reduxerit ad officiũ: viros sanguinũ & dolosos propterea
appellãs, cũ sacerdotibus planè interdictam velit potestatẽ secularis gladij.

Peroratio Marsilij.

Tandem velut perorando, & reducendo orationem ad suum princi-
pium, vsurpatæ illi plenitudini potestatis à Romanis pontificibus acce-
ptam referri vult omnem ciuilem, quæ inter principes & communitates vi
get, discordiam: absolutum ab eadem vigorem autoritatis principantium,
qua ciuilis continetur concordia & vnitas. Proinde expedire dicit, vt titu-
lus ille plenitudinis potestatis interdicatur Romano pontifici ab vniuer-
sali concilio, similiter & facultas conferendi beneficia ecclesiastica. Ad quæ
vult obligari omnes iurisdictionem habentes, præcipuè reges, lege diui-
na velut constitutos, vt faciant iudicium & iustitiam. Hæc velut summa
orationis est, bone deus qualis? quæ in sui confutatione multo minus no   D
bis negocij exhibuit, quàm fecit, vt exhorrẽdo quodam verborum & ma
ledictorum inuolucro expiscaremur inclusas sententias, easque explicare-
mus qualicunq; ordine & compendio. In quibus tamen fidem meam fate-
retur etiam ille ipse, si viueret. Adeo nusquam dissimulaui rationum eius
efficaciam, nec in eisdem explicandis quicquam illis detraxi, aut vigoris, aut
probabilitatis, vt pro virili easdem adiuuarim potius, & plerasq;, quàm ille,
explicarim multo probabilius.

Romanis pontificibus vt ecclesiasticæ hierarchiæ rectoribus, gubernationis
quoq; & regiminis vniuersæ familiæ ecclesiasticæ plenam potestatem com
petere, aduersus prædictorum impietatem asserere. Cap. XII.

Callidi serpentis artes, & q̃d spectet in impugnãda atq; euertenda autoritate ecclesiastica.

VT videt nullis suis artibus & technis se magis proficere callidus il
le & antiquus serpens, hostisq; hũani generis: q̃ si, vt primis nostris
parentibus deo, ita & nobis sacris ab eodem cõstitutis ordinatisq;
magistratibus nõ obedire persuaserit. Inde enim & dei, & cultus
eius, vniuersæq; religionis neglectũ videt consequi. Ita nulli rei, excitatis ad
hoc suis apostolis, studet diligentius & accuratius: præsertim cũ hoc sibi vi-
deat fere cecidisse feliciter, ob insitæ omnibus appetitionis cuiusdam, sed ni
si ratione moderetur, inordinatæ, libertatis, inquã cognatæq; superbiæ igni
culum. Sic secularibus persuadetur facilè, non subijci, non teneri sacerdota
li autoritate & legibus. Ita cuiq; ea, quibus frena relaxantur licentiæ. Aures
arrigũt tametsi pij alioqui principes, cũ sua sibi iura detracta à sacerdotibus
audiunt & facilè credunt, quæ per se arrident, facilè incitantur ad ea quo-
cunque modo sibi vendicanda, quæ sibi deberi optimo iure persuadentur.

Atq;

A Atque ethnicam fere dominationem interdictam à Christo, instillatam ab his consultoribus, concipientes meditantesque animo, obliuiscuntur interim, quod Christianæ ecclesiæ membra sint, quod Christi regno seruiant. Sic (quorsum ille hæc agit omnia) supernę quoque illius felicitatis regno, qui huius Christi regni finis est, excluduntur, & secum attrahit in perditionem & interitum. Quare prædictis diligentius respondendum est, calumnijs verius, quàm querimonijs, & vbiq; asserenda orthodoxa veritas. In primis hoc, velint nolint, fateantur necesse est, Ro. pontifici, velut totius ecclesiæ rectori & præsidi, competere autoritatē talem ac tantam, qualis quantaq; ad ecclesiasticæ domus regimen gubernationemq; illi fuerat necessaria. Qua & omnes, qui eiusdem familiæ sunt, quęq; in suo continere possit officio, ab vnoquoq; eius rationem exigere, delinquentes punire, excessus corrigere, moderari vniuersa quęcunq; aguntur in domo ecclesiastica. Insuper & exortas oēs de fide & religione, ecclesiasticisq; negocijs causas, quæstiones, controuersias, inter membra ecclesiastici corporis, sua autoritate, definitione & iudicio terminare & componere. Proinde omnes qui ad Christi ecclesiam pertinent, qui intra septa ouilis eius continentur, quatenus ecclesiæ membra sunt, autoritati, gubernationi & regimini Petri & successorum eius humiliter se submittere, omnes eius sacrosanctam autoritatem illi datam à Christo agnoscere & reuereri oportere, à qua nemo exemptus est, nec princeps, nec rex, nec imperator, postquā se Christi iugo vltro subdidit, & regno eius incorporari seruireq; expetijt. In quo, vt eiusmodi, nemo vllam super conseruos suos autoritatem aut superioritatē exercere potest, nisi cui constat à legislatore nostro Christo delegatam eiusmodi. Qui regni illius sui regimen non imperatoribus aut regibus, sed Petro commisit. Illi dixit: Pasce regeq; oues meas & agnos meos. At cui aliquorum com-
B missum est regimē, necesse est datam illi regendi eosdem potestatē, his aūt obsequendi & rectoris imperijs obediendi necessitatē impositam: sine quo quis posset vel viginti personarum familiā regere? Sed hæc duobus libris superioribus ex illis nostræ fidei indubitatis certissimisq; principijs copiose & luculenter demonstrata sunt. Et hoc ipso libro, ex illis ipsis, quæ hic aduersus ecclesiam statuit philosophicis nō semel confirmata principijs.

Pastori & rectori ouilis Chri subesse oēs q continentur in eodē, etiam imperatores, reges principes.

Hæc itaq; est illa plenitudo potestatis, gubernādi videlicet & regēdi ouile Christi & domū ecclesiasticam, non vsurpata à Ro. pōtificibus, sed ipsis commissa à Christo in B. Petro apostolorum principe, cui succedūt in autoritate & officio. Qua si abutantur, nō effugient iudicium eius, cui vni subiecti sunt, & qui vices suas ipsi cōmisit, potētesq; potentius tormēta patientur. At nobis permissa non est illos iudicandi autoritas. In quo si mihi non credis, audi Apostolum: Nam tu quis es, inquit, q iudicas alienum seruum? Domino suo stat, & domino suo cadit. A Christo ille constitutus est vt te regat, vt te iudicet, non tu illius iudex constitutus. Tu autem ouis es, inquit ille, noli discutere pastorem, ne eius quoq; criminis reus teneaaris: noli te iudicem dei constituere & Christi, qui dicit ad apostolos, & per hoc ad omnes præpositos, qui apostolis vicaria ordinatione succeduntt: Qui vos audit, me audit: & qui me audit, audit eum qui misit me. Vnde enim hæreses & schismata obortæ sunt & oriuntur, nisi dum episcopus, qui vnus est & ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo dei dignatione honoratus, ab indignis hominibus iudicatur? Hæc ille Cyprianus gloriosus Christi martyr & pontifex.

Plenitudo potestatis competens catholicæ ecclesiæ rectoribus. Si peccent illi, nō nostro, sed dei subiacere iudicio. Cyprian⁹ ad Florentium.

Quod

C

Quod si mali tibi videantur tui præpositi, primum in te respice, num tua fortè tuiq; similium culpa mali sint. Siquidem propter peccata populi, deus regnare facit hominem hypocritam, & suos principes sanctos contaminat. Ita cum addidisset furor domini irasci contra Israëlem, commouit Dauid, vt numeraret Iudam & Hierusalē. Sic & peccatis nostris iratus, etiam nostros pastores labi permittit, & linguam adstringit vt loqui nesciat, subtrahit nobis influxum cœlestis & spiritalis gratiæ, quia nos sumus domus exasperans.

Iob 34
Esaiæ 41

Quod ergo, si quæris, correctionis pastorum nostrorum optimum efficacissimumq; remedium? Vt nos ipsos iudicemus primum, propria nostra, non pastorum peccata accusemus, emendemusq;, quibus ille prouocatus, in ira furoris sui dat nobis quales meremur prælatos & principes, vt in sordibus existentes insordescamus amplius. Et deinde, clamemus ad dominum, vt vel illos ipsos emendare dignetur, vel malis sublatis alios secundum cor suum nobis constituere. Qui cito nos audiet, cito vindictam faciet seruorum suorum fideliter ad se clamātium. At si hoc remedio neglecto, ipsi manum illis admoliri voluerimus, ipsimet illos magistratu amouere, quē non à nobis, sed à Christo in suo illo regno acceperunt, in quod etiam nos precario & gratiosè recepti sumus: nō solum nihil proficiemus, nihil nobis cedet feliciter, sed etiam iram furoris domini cōtra nos prouocabimus, imo læsæ maiestatis crimine inuoluemur, nobis sacrilege vsurpantes, quod ad solum Christum pertinet. Idq; quia nec Christo credimus, nec confidimus sibi curæ esse suum regnum, suam ecclesiam.

Qualia crimina obijciat ille Ro. pontificibus.

Quæ tamē ille capitalium & intolerabilium criminum & abusionum loco Romanis pontificibus obijcit, mihi crimina, nisi in criminante non videtur. Quorum primum & grauissimum hoc est, quod cū ipsi principibus & potestatibus publicis subiecti esse deberēt, contra sibi subiecerint reges & regna, imperatores & imperia. Sed hanc calumniā satis iam superq; diluimus. Quin potius dicimus Petro atq; eius successoribus cōmissum à Christo, vt suū ouile regat & gubernet. Qui ergo à Petro atq; eius successoribus regi, illis subesse noluerit, caueat Christi ouile ingredi, aut ingressus exeat, vt vero quisquā intus maneat, quisquam esse velit membrum ecclesiastici corporis, & non subesse eius capiti, nec ipsa rerum natura patitur, etiam si non contradiceret Christus. D

Fieri non posse, vt qs velit esse mebrū ecclesiastici corporis, nec eius subesse capiti.

Assertio definitionis Bonifacianæ.

Quare non est amētia aut insania, quod ille blasphemat, dicere oēs Christianos, etiam imperatores, reges, principes, subesse Roman. pontifici. Imo Christi sentētia est: Omnem omnino hominē de necessitate salutis eidem subesse debere. Nam quamuis actu subsit nemo, nisi qui iam in ouili Christi continetur: quia tamē extra illud nulli salus est, sed debēt omnes, qui saluari voluerint, intra ouile Christi contineri: ideo quoq; & pastori, rectoriq; eiusdē omnes subesse tenētur. Cui vero, iustissimoq; titulo, non execrabili (vt hic omnibus Christifidelibus merito ter execrandus impiè affirmat) non oratione sophistica & æquiuoca, secundum omnē suum sensum falsa & semper & vbiq; neganda omnibus Christifidelibus. Quin potius verissima, atq; omnibus, qui regni Christi participes esse desiderant, fideliter amplectēda, competit illa, quam diximus plenitudo potestatis regēdi & gubernandi vniuersam familiam ecclesiasticam.

Assertio Clemētinæ pasto-

Nec quicquam præter nudam, meramq; veritatē continet Clemētina illa pastoralis (cui ille tam petulanter insultat) de sent. & re iud. Nam si (quod

supra

A (upra euidēter demonstrauimus) ad autoritatē capitis hierarchiæ ecclesiasticæ pertinet, omnia mēbra ecclesiastici corporis in officio cōtinere, excessus corrigere, eorum præsertim, qui secundum eiusdē hierarchiæ formam nulli alteri ecclesiæ mēbro subsunt q̄ capiti, tu nō vis latam ab eiusmodi aliquo iniustam, iniquamq; sententiam posse retractari autoritate capitis, aut si de iure non subsistat (quod ille fecit) nullam declarari? Habuit, habet, & habebit, etiam si te ruperis, illam autoritatē super vniuersa mēbra ecclesiastici corporis, caput eiusdem, quod à Christo nobis institutum est, hoc autem esse Roma. pontifices successores Petri, libro III. & IIII. irrefragabiliter demonstrauimus. Itaq; q̄d ille tanquam veritatis præco s. valēter atq; impotenter clamat, regibus, principibus, populis, p̄ dictam Clemētinam secundum omnem eius suppositionē apertissimè falsam, omnibus summum præiudicium fieri. Omnes siquidē secundum eius sentētiam subiectos esse autoritati Romani pontificis, quod nullis modis ferēdum vult. Ego contra, veritatis verus præco, clamo, & valenter clamo, illum esse liuidum detractorem veritatis, non præconem, sed hostem & aduersarium, pietatis euersorem, & pro pace (cuius se defensorem prædicat) ecclesiam Christi confundere turbis, rixis, seditionibus, bellis innumeris. Vobis quoq; dico, principibus, regibus, populis, omnibus deniq; qui se gaudēt intra Christi ouile contineri, vt libenter, diligenter & humiliter illi subsint, cui Christus mandauit sui ouilis curam & regimē. Nulli hoc cuiquam fore præiudicio, sed lucro maximo. Hac enim via illam felicitatem adsequemini, ob quam in hoc Christi regnum congregati sumus. Tu mihi dic, qui pacem defendere te prædicas, quo pacto pacem conseruabis in domo ecclesiastica, nisi omnem in eadem autoritatem ciuilem subdas autoritati ecclesiasticæ hierarchię capitis? B Sunt in domo ecclesiastica principantes multi, ciuilesq; magistratus gerentes, quorum nemo subditur altri, nec alium supra se recognoscunt principantem ciuiliter: vt imperator, rex Galliæ, rex Hispaniarum, Angliæ, Scotiæ, & alij plurimi. Inter hos si quando surgit quæstio & controuersia (nisi illos subesse volueris communi totius ecclesiæ capiti, cuius est membra omnia in officio continere, in pace & concordia) nunquid nō erit necessarium, vt continuo armis decernatur omnis exorta inter eos controuersia eiusmodi? Nunquid nō continuis bellis tumultuabitur domus ecclesiastica? Quod si contra hos facias omnes diligēter, fideliterq;, vt tenentur, subesse communi totius ecclesiæ capiti, nunquid ille sua autoritate, cui obedire debent omnes, qui Christiano cēsentur nomine, non facilè componet exortas omnes quæstiones & controuersias? Nunquid pro cōtinuis bellorum tumultibus, quæ tu defensor pacis inducis, excitas, foues, tot in ecclesiastica domo principantes, nec sibi mutuo, nec vlli superiori subiectos constituēs, non videremus in eadem vigere pulcherrimam pacis pulchritudinem? Et quæ est alia causa bellorum inter nos plusquam ciuilium, quibus Christiani fratres in viscera fratrum innocentum ferrum stringimus, nisi quia principes nostri infideles & inobsequentes filij? Nisi quia à te, tuiq; similibus pestilentissimis consiliarijs seducti vestris persuasionibus eiusmodi, pij patris, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, ipsos omni studio ad Christianam pacē exhortantis monitis, in totius Christianæ reipublicæ confusionem, perniciem & excidium rebelles & contumaces sunt?

Sed attende obsecro lector Christiane, quid huic frontis sit homini, quibus, qualibuscunq; argumentis datam à Christo Rom. pontificibus autorita-

[Margin notes: ralis, de sent. & re iud. — Necessario requirere pacē Christianæ ecclesiæ, vt ois in eadē ciuilis autoritas subsit autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ capitis. — Causa bellorum inter nos plusq̄ ciuilium. — Marsilianę collectionis ineptia.]

toritatem, eisdem extorquere conetur. Attendite namque, inquit, per necessitatem consequi, habentem autoritatem primam cuiusuis principis aut iudicis reuocandi sententiam, super eum etiam habere potestatem sui principatus instituendi & deponendi. O argutum & dialecticum hominem. Archiepiscopus autoritatem habet retractandi sententiam alicuius sibi subditi episcopi, ubi ad ipsum legitimè prouocatum extitit: ergo potestatem habet instituendi & deponendi episcopatum & episcopum? Per quem locũ dialecticum? Sed non vacat ineptias & maledicentiam hominis persequi, & retaliare per singula, tametsi nec ad omnia cõniuere potuimus, propter multos, quibus placet nimium. Et hactenus quidem, quod Ro. pontificibus plena potestas competit regendi, gubernandi'que vniuersam familiam ecclesiasticam, nec sit indebite ab illis vsurpatus ille plenitudinis potestatis titulus, sed Christi autoritate & commissione eisdem competens, aduersus illius detractionem & calumnias breuiter indicauimus. G

De potestate ordinandi sedem apostolicam, & iure inuestiturarum ecclesiarum, platurarumque, & collationum ecclesiasticorũ beneficiorum omniũ, an quo iure imperatoribus, aut secularibus principibus conueniant. Cap. XIII.

De iure inuestiturarũ & ordinandi sed. apostolicam.

CONqueritur ille, vt audisti, vsurpata pleraque à Romanis pontificibus, & ablata imperatoribus, quæ vult iure diuino spectare ad ius imperij, tanquam ad supremum legislatorem fidelem. Et in primis potestatem ordinandi sedem apostolicam, atque in ea cõstituendi pontificem. Deinde inuestituras, collationes, liberamque dispositionem ecclesiarum, ecclesiasticarumque dignitatum, prælaturarum, officiorum, beneficiorumque ecclesiasticorum omnium. Quæ cum pertinerent ad ius fidelium principum, & ab eisdem religionis, deuotionisque causa concessa pontificibus, per eosdem vna cum Romano clero & populo restituta fuissent, primum Carolo Magno, deinde Ottoni primo imperatori, dicit postea, magno totius orbis tumultu, magna omnium ordinũ confusione, multisque scandalis repetita per subsequentes pontifices. Et quamuis cum eam ob rem inter Henricum V. & Romanam ecclesiam grauis exorta controuersia, multis annis turbasset ecclesiam, idem postea Calisto II. ea omnia vltro cesserit: quia tamen has concessiones & hæc priuilegia ex iusta fortassis & legitima, vt dicit, causa ad se reuocare conati sunt, Fredericus II. & Otto IIII. multis eosdem insidijs, persecutionibus & impedimentis diuexatos cõqueritur à Romanis pontificibus. D

An quo iure ad seculares principes pertinuerit, & pertineat.

Itaque vt clarissimè intelligatur, num quo iure hæc ad imperatorem, aut seculares principes pertinuerint & pertineant, an vero iusta aliqua consideratione, eadem aut eorum aliqua, priuilegio singulari illis aliquando concessa per ecclesiasticæ hierarchiæ caput & præsidem, iustiori postmodum ratione ab eisdem reuocata sint.

Dicimus in primis, capiti hierarchiæ ecclesiasticæ iure diuino competere autoritatem regendi, gubernandique vniuersum corpus ecclesiasticum, & singula eius membra in suo continendi officio. Inter quæ præcipua quædã sunt imperatores, reges & principes. Quorum est officium & autoritas, vt ciuiliter gubernent subiectam sibi multitudinem: subordinate tamen, ad finem regni ipsius Christi, hoc est, catholicæ ecclesiæ, cuius pars & membra sunt, & cui ipsorum etiam seruire debet autoritas. Vt vero vicissim illis ipsis membris competeret in caput suũ vlla ordinandi aut regulandi autoritas, Christo, rationi, atque adeo ipsi rerum naturæ est cõtrarium. Sed hoc

planè

A plane est necessarium, vt reliquorum membrorum omniũ caput, sit rector & regula, etiam imperatorum, regum & principum, vt omnium disponat ac moderetur officia, & breuiter vniuersum ecclesiasticum sub se ordinem in sua potestate habeat. Hæc, inquam, vniuersa diuino iure ad illum pertinent, cui Christus ipse vniuersi ouilis sui curam commisit & regimen, Petro videlicet, & qui eidem successerunt in ea autoritate & officio, non imperatoribus, regibus, aut secularibus principibus. Si imperator, inquit ille, catholicus est (quod salua pace ipsius dicimus) filius est, non præsul ecclesiæ: quod ad religionem pertinet, discere ei conuenit, non docere. Habet priuilegia suæ potestatis, quæ administrandis legibus publicis, diuinitus consequutus est. Dei itaque beneficijs non ingratus, contra depositionem cœlestis ordinis nil vsurpet. Ad sacerdotes enim deus voluit, quæ ecclesiæ disponẽda sunt, pertinere, non ad potestates seculi. Quas, si fideles sunt, ecclesiæ suæ sacerdotibus voluit esse subiectas. Non sibi vendicet alienum ius, & ministerium, quod alteri deputatum est, neque contra eum contendat hæc abrumpere, à quo constituta sunt: ne contra illius beneficia pugnare videatur, à quo propriam assecutus est potestatem. Non à legibus publicis, non à potestatibus seculi, sed à pontificibus & sacerdotibus omnipotens deus Christianæ religionis clericos & sacerdotes voluit ordinari, & discuti, ac recipi de errore redeuntes. Hęc nonagesima sexta distinctione.c. Imperator.

Haud tamen imus inficias, quin in electione Romanorum pontificum, requiri solebat antiquitus, etiam Romani principis assensus: sed tunc, cum non solum ad clerum, sed etiam ad Rom. populum pertinebat pontificis electio, aut saltem, cum non alium eligeret clerus, nisi quem communibus suffragijs expetiuisset populus. Quemadmodum etiam aliarum ecclesiarum eligi tunc solebant episcopi. Hoc summo studio præcauentes nimirũ ecclesiæ rectores & antistites, ne quibus inuitis quis male gratus obtruderetur episcopus. Ne fiat, inquit ille, ciuitas minus religiosa quam conuenit, cui non licuit habere, quem voluit, episcopum. Quid igitur mirum est, etiã principis, velut capitis electoris populi, expetitum fuisse suffragium? Quod quamdiu nihil dissuadebat grauius, vtile visum est patribus, vt eo libentius illius autoritati se princeps submitteret, quem etiam suo extulisset suffragio. Quanquam nihil sibi iuris competere in eiusmodi nisi gratiose concessum, sane etiam intellexerint religiosi principes.

Qua ratione cõsueuisse olim in electione Ro. põtificis requiri assensum principis.

B

Itaque Valentinianus ille (vt quarto ecclesiasticæ suæ historiæ lib. explicat Theodoretus Cyreneñ. episcopus) vere orthodoxus imperator, cum defuncto Auxentio episcopo, qui Arriana perfidia infecerat Mediolanensem ecclesiam, cuperet eidem orthodoxum aliquem episcopum præfici, accersitos sacerdotes & episcopos ita alloquitur: Ignorare non potestis vllo modo, quippe diuinis instructi literis, qualem esse conueniat eum, cui pontificalis dignitas committenda sit, quodque non doctrina solum, sed etiam moribus ac vita instruere subiectos debeat, atque ita totius honestatis se exemplum proponere, vt doctrinæ suæ ipsa conuersatio perhibeat testimonium. Proinde & hoc tempore, talem in pontificali costituite solio, cui etiam nos, qui gubernamus imperium, nostra capita syncere subdamus, cuiusque reprehensionis (cum enim homines simus, & offendere necesse est) tanquã medicinæ coram libẽter admittamus. Hæc loquutum iubet synodus ipsum deligere aliquẽ suffragio suo, sapientẽ, & pietate ornatũ. At ille, supra nos est, inquit, talis electio, aut vt verti alius, maior, q̃ vt à me præstari possit res,

Valẽtiniani imperatoris testimonium.

multoque fuerit melius vos decernere, diuina gratia dignatos & participes splendoris illius. Hactenus ille. Vides itaq; religiosissimi imperatoris Christianam sententiam, vtq; intellexerit, non ad ius imperiale, sed sacerdotale spectare electionem pontificum. C

Quō etiā à populo antiquus pendebat pōtificum electio.

Quanquam etiam hoc, quod dixi, ad clerum & populum tunc communiter, quamuis dispensatione quadam, pertinuisse electionem pontificum, sane intelligendum est. Nec enim electio pertinebat ad populum, sed ad clerum & sacerdotes tantum. Qui tamen, nisi assensu populi, aut eius sanioris partis neminem permittebantur eligere. Tunc enim, inquit beatus Stephanus pontifex, in ecclesia dei rite perficietur, cum populus pariter in eū acclamauerit, quem clerus communi voto elegerit. Singulorum autem in electione officia propria diligenter & distincte expressit beatissimus ille Leo in epistola ad Anastasium Thessalonicensem episcopum: Vota, inquit, ciuium, testimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio clericorū, in ordinationibus sacerdotum considerentur. Itaque tunc & laudabilis vsus obtinuerat, & per ecclesiasticæ hierarchiæ præsides ita quoque ordinatum, constitutumque fuerat, vt electiones tam Romanorum pontificum, quam etiam aliorum episcoporum, referrentur ad fideles imperatores & principes, maxime propter hæreticorum & schismaticorum concertationes, à quibus non raro confusa, dei periclitabatur ecclesia. Aduersus quos, cum pro ipsorum impietate parum valerent censuræ ecclesiasticæ, fidelissimorū imperatorum seueritas seruiuit ecclesiæ. Cui vt eo seruirent deuotius, vtq; velut deuotissimi filij, illius autoritati se submitterent syncerius, quem proprio quoque assensu sibi in patrem constitutum viderent, hoc honoris fidelibus principibus in electionibus permissum est à principio. At cum postea per Hexarchorum tyrannidem (qui imperatorum gerebant vices per Italiam) multa committerentur enormia, & frequenter turbaretur atque impediretur legitima electio, sæpe etiam vis interponeretur apud clerum & populum, vt quem ipsi vellent, eligerent: nonnunquam etiam sine electione vi intrudere conarentur aliquos, iustiori ratione hoc postea abrogatum est, q̄ indultum fuerat à principio. Itaque in concilio quod sub Symmacho celebratum est, inter cætera in hæc verba decretum legitur: Non placuit laicum statuendi in ecclesia aliquam potestatem habere, cui subsequendi est iniuncta necessitas, & non data imperandi autoritas. Et rursus: Laicis quāuis religiosis, nulla de ecclesiasticis rebus aliquid statuēdi legit̄ attributa facultas. D

Decretū concilij sub Symmacho.

Itaq; Constantinus imperator IIII. eius nominis, cum intellexisset Benedictum II. virum multis ornatum virtutibus, assumptum ad regimen vniuersalis ecclesiæ, eius sanctitate permotus, sanctionem ad illum misit, p quā vltro resignauit ex vetusta illa consuetudine, sibi & imperio ptento priuilegio præfato. Ne forte ea occasione, per successorum suorum minus forte religiosos aliquos, scandalum aliquod concitaretur dei ecclesiæ. Vtq; deinceps, quem clerus cum populo Romano delegisset in pontificem, eundem nulla aut Constantinopolitani principis, aut Italiæ Hexarchi expectata autoritate, omnes verum Christi vicarium crederent.

Carolo cō cessum ius eā ordinā di sedē apostolicā, q̄ inuestiendi episcopos p

At Carolo magno, cum à vi atq; tyrannide Longobardica, capto vltimo eorum rege Desiderio liberasset Romanam ecclesiam, atque eidem restituisset ablata per Longobardos omnia, paternamq; donationem etiā maioribus confirmasset, auxissetq; priuilegijs, Adrianus pōtifex, cōuocata ad hoc CLIIII. episcoporum apud lateranum in ecclesia S. saluatoris synodo, ius &

A & potestatem eligendi pontificis, & ordinandæ, si quando vacaret, sedis apostolicæ, dignitatem etiam patriciatus concessit. Inuestiendi quoque archiepiscopos & episcopos per singulas sibi subiectas prouincias cōstituens, vt nisi à rege laudetur & inuestiatur episcopus, à nemine consecretur. Et quicunque cōtra hoc decretum ageret, anathematis eum vinculo innodauit: & ni si resipisceret, bona quoque eiusdē publicari præcepit. vniuersas sibi subiectas prouincias..

Sed huic priuilegio, quantum ad inuestituras ecclesiarum, archiepiscoporum & episcoporum pertinebat, idē ipse Carolus (re ipsa deinceps expertus parum illud decere, vt contrarium sacris canonibus, & apertam palatinis per hoc ianuam irrumpendi in omnes ecclesias, easdemque prophanādi) post assumptum in consortem imperij Ludouicum filium, vltro cessit & resignauit, quemadmodum est videre lib. I. capitulorum Caroli & Ludouici imperatorum. In quo inter cætera ab ipsis constituta, etiam hæc legitur eorum sanctio: Sacrorum canonum nō ignari, vt in dei nomine sancta ecclesia suo liberius potiatur honore, assensum ordini ecclesiastico præbemus, vt scilicet episcopi, per electionem cleri & populi, secundum statuta canonum, de propria diœcesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum, & sapientiæ donum eligantur, vt exēplo & verbo sibi subiectis vsquequaque prodesse valeant. Hactenus verba sanctionis, quam etiā Gratianus suæ compilationi inseruit, LXIII. dist. c. Sacrorum. Sanctio Caroli & Ludouici

Quod vero ad ordinationem sedis apostolicæ, aut electionem Romani pōtificis attinet, idē Ludouicus, post mortem patris iam solus imperās, Paschali pōtifici huius pacti ac sanctionis tenore restituit:

Ego Ludouicus imperator Romanus Augustus statuo & concedo per hoc pactum confirmationis nostræ, tibi B. Petro, principi apostolorum, & per te vicario tuo D. Paschali summo pontifici, & successoribus eius in perpetuum, sicut à prædecessoribus vestris, vsque nūc in vestra potestate & ditione tenuistis & disposuistis, Romanam ciuitatem, cum ducatu suo, & suburbanis, & villiculis omnibus, & territorijs eius, montanis, & maritimis, littoribus & portubus, seu cunctis ciuitatibus, oppidis, castellis, & villis in Tusciæ partibus. Itemque quando diuina vocatione huius sacratissimæ sedis pōtifex de hoc seculo migrauerit, nullus ex regno nostro, aut Francus, aut Longobardus de qualibet parte homo sub nostra potestate constitutus, licentiam habeat, contra Romanos, aut priuatim, aut publice conueniendi, aut electionem faciendi. Nullusque in ciuitatibus aut territorijs, ad ecclesię B. Petri apostoli potestatem pertinentibus, aliquod malum facere præsumat. Sed liceat Romanis cum omni veneratione, & sine qualibet perturbatione honorificam suo pontifici exhibere sepulturam. Et eum quem diuina inspiratione, & B. Petri intercessione omnes Romani vno cōcilio, atque vna concordia, sine aliqua promissione ad pontificatus ordinem elegerint, sine aliqua ambiguitate aut contradictione more canonico consecretur. Et cum cōsecratus fuerit, legati ad nos vel successores nostros, reges Francorū dirigant, qui inter nos & illum amicitiā, charitatē & pacē consocient. Hactenus verba pacti & sanctionis præfatæ, quæ Gratianus suæ quoque cōpilationi inseruit, LXIII. dist. c. Ego Ludouicus. Sanctio Ludouici

B

Itaque cum sub huius successore & filio, Ludouico II. Adrianus II. (vt scribit Gregorius VII.) ad Ro. pontificatum ab ecclesia dei genetricis, & dominæ nostræ (quæ dicitur præsepe) traheretur ad Lateranē. patriarchiū, & certatim à populo & proceribus deportaretur, audientes hoc oratores Lu- Cur in electione Adriani II. oratores Ludouici II. Augusti

sentes vocati non fuerint. douici imperatoris, indigne tulerunt, quod dum præsentes essent, ad hoc ipsum inuitati non fuerant, nec optatæ à se futuri præsulis electioni interesse meruerant. Qui accepta ratione, quod non causa contemptus Augusti, sed futuri temporis prospectu hoc cōmissum fuerat, ne videlicet legatos principum in electione Romanorum præsulum expectandi mos per huiusmodi fomitē inolesceret, omnē indignationem medullitus sedauerunt & ad salutandum electum etiam ipsi humiliter accesserunt. Hæc Gregorij verba etiam Gratianus dictæ dist. inseruit c. Cum Adrianus. Cuius Adriani hoc extat decretum, vt nullus laicorum principum vel potentum semet electioni ingerat, aut promotioni patriarchæ, metropolitæ aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata & incongrua fiat electio, confusio vel contētio, præsertim cum nullam in talibus potestatem quenquam potestatiuorum vel cæterorum laicorum habere conueniat. Et adijcit pœnam anathematis in prædictos, si quis eorum aduersus communem, consonantem, atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit. C

Adriani decretum

Similiter in VIII. vniuersali concilio, quod sub Nicolao pōtifice sub legatorum eius præsentia Constantinopoli celebratū est post execratum Photinum, Constantinopolitanæ ecclesiæ ex imperiali fauore occupatorem, & restitutum in eandem B. Ignatium, in hæc verba statutum legitur:

Decretū 8. vniuersalis concilij.

Consecrationes & promotiones episcoporū, cōcordantes prioribus concilijs clericorum electione ac decreto, & ab episcoporum collegio fieri hæc sancta & vniuersalis synodus definiuit & statuit, atque iure promulgauit. Neminem laicorum principū vel potentum semet inserere electioni vel promotioni patriarchæ, metropolitani aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata & incongrua hinc fiat electio, contentio vel confusio, præsertim cum in talibus nullam potestatē quenque potestatiuorū vel laicorum cæterorum habere conueniat: sed silere & attendere sibi, vsquequo à collegio ecclesiæ suscipiat finē pontificis futuri electio. Si vero quisquā laicorū ad contractandum vel cooperādum inuitatur ab ecclesia, licet huiusmodi laico cum reuerentia (si forte voluerit) obtemperare se adsciscentibus. Hactenus verba concilij, quæ etiam est legere in Gratiani volumine; dist. LXIIII. c. II. D

Tu itaque vide, qui definitionum vniuersalium conciliorum legitime congregatorum, non minorē, quàm canonicarum scripturarum autoritatē esse prædicas, vt ad quæ pertinet dubios hinc ortos sensus definitione sua determinare, qua fronte audeas conqueri imperatoribus & principibus factam iniuriam per Rom. pontifices, quod ipsis potestatem conferendi ecclesias, & dignitates ecclesiasticas pro arbitrio dispensandi interdixerint.

Ioānis 12. & Leonis illi subordinati historia.

At longo post hæc tempore, cum Ioanni XII. probris omnibus & sceleribus cooperto & inquinato pontifici, & iam ob conscientiam scelerum (accito à cardinalibus & aduentante ad vrbem Ottone I. imperatore) profugō in Campaniam, & in montibus inter feras delitescenti ac feralē vitam agenti, Romamque (quāuis cōmuni, & principis, & Romanorū consensu & publica legatione reuocato, etiam data eidem securitate, vt in cathedra sua libere posset residere) recusanti redire, ac per id velut suā cathedrā vltro deserēti, cōmuni voto Romanorū & principis illi subordinatus esset Leo apostolicæ sedis scriniarius, eius nominis VIII. & de more solēniter cōsecratus, Romani abeunte principe persuasi à quibusdam (rectē an secus sequēti libro inuestigabimus) præter ius & fas se egisse, quod viuēti adhuc Ioanni, quātumuis scelerato, quantūuis suæ sedis desertori & profugo superinduxissent aliū,

consilium

A consilium inierunt quoquo modo reducendi Ioannis, Leonemq́, quem il-
li superinduxerant, ante omnia eiecerunt. Qui ad imperatorem haud lon
ge agentem ab vrbe confugiens hac re exacerbatum facilè induxit, instru-
cta acie Romam contẽdere & Romanos bello persequi. In qua rerum per-
turbatione, cum ille Ioannes è viuis de repente sublatus, ademisset Roma-
nis illum scrupulum, fecissetq́ liberum, vt vel de nouo consentiendo in ele-
ctionem Leonis, accommodare se possent voluntati principis, & vim certo
sibi imminentis belli auertere, omne tamen periculum subire decreuerunt
potius, quàm perniciem exempli eiusmodi transmittere ad posteros. Itaq́
aduentanti hostiliter imperatori, miserunt quidem legatos obuiam, qui-
bus pacem supplices precabantur, sed Benedictum eius nominis V. non il-
lum Leonem superinductum viuẽti, sibi postulabant concedi pontificem.
At imperatore iam iurato in verba & fidem Leonis, tanquam suo promoti
suffragio, illi nullo metu deterriti instantis periculi, & potentissimi exerci-
tus iamiam imminẽtis vrbis excidio, elegerunt nihilo minus Benedictum,
& in sede B. Petri apostoli consecratum de more collocarunt. Quod intelli
gens imperator, hostiliter Romanam ditionem ingressus, vrbem diuturna
ac arctissima obsidione pressit, adeo vt modium furfuris XXX. aureis ini
bi venijsse testetur Bibliothecarius Lateranẽ. scriptor eorum temporum.
Qua victis necessitate, tandem patentibus portis admissus in vrbem im-
perator, Benedictum inde secum abduxit in Germaniam. Qui non multo
post, dolore animi (vt creditur) apud Hemburgum (quo relegatus fuerat)
moritur. Leo vero, vi & armis imperialibus restitutus in sedem apostoli-
cam, vt imperatori gratiam rependeret, autoritatem omnem eligendi pon
tificis, à clero populoq́ in imperatorem transtulit, ea forma, quæ supra in-
B ducta est ab aduersario. Quã & Gratianus suo decretorum volumini inseru
it, LXIII. dist. Ex hac concessione quali quali (merito enim dubitatur de
Leone, num legitimus fuerit pontifex, vt superinductus viuenti, an vero il-
le Benedictus V. electus sede vacante, per obitum Ioannis indubitati ante
pontificis) successores Ottonis, metu oppressis & conniuentibus ad hoc Ro
manis, tam pontificibus, quam clero & populo eandem sibi autoritatem,
tam eligendi Rom. pontificis, quam inuestiturarum aliorum episcopatuũ
& archiepiscopatuum per imperij prouincias sibi præsumpserunt, quousq́
in excessus intolerandos prorumpentes, diuina, humana, sacra, prophana q́
sub illius prætextu confunderẽt omnia. In apostolicam sedem pro accepto
beneficio facti rebelles & impij, cum impietati suæ resistere sentirent Ro-
manos pontifices, nothos & adulteros superinducere legitimis, & inconsu
tilem domini tunicam scindere frequenter conati sunt. Archiepiscopatus,
episcopatus, àbbatias, cæterasque dignitates ecclesiasticas, sine vllo pudo-
re & verecundia publice venales in palatio prostituerent, qualia sub Henri
co IIII. & plerisque eius successoribus plurima contigisse certum est. Siqui
dem ille, cum id exigentibus varijs & intolerandis eius excessibus, & præ
sertim ob episcopatuum, ecclesiarum & abbatiarum publicam, impuden-
temq́ venditionem, ecclesiasticæ communioni sibi esset interdictum à Gre
gorio VII. exacerbatus, non emendatus censuris ecclesiasticis, tandẽ apud
Noricã Brixiã conuocatis sceleratis aliquot (q̃s de sua manu fecerat) episco
pis sanctissimũ pontificem, congestis in illum infinitis & notorie falsis, exe
crandisq́ criminibus, deponere conatus est, & Gunbertũ quẽdã, oĩm suorũ
scelerũ ministrum, Rauennatẽ archiepiscopũ, illi superinducere. Quæ pe-

Leo à Romanis eiectus, Ottonis imperatoris armis reducitur.

Romani in locum Ioannis mortui Bñdictũ V. eligũt.

Merito dubitari de Leone, an fuerit legitim' pontifex.

stis multo tempore vexauit ecclesiam. Idẽ tentauit Henricus V. illius filius & impietatis eius hæres. Siquidem fugato ex vrbe Gelasio II. viro sanctissimo Mauritium quendam Brachareñ. archiepiscopum, illi antipapam erigit. Sic & Fredericus I. aduersus Alexandrum III. canonice electum & consecratum in sede apostolica, fouit Octauianum quendã antipapam, cui Victori nomen indidit, & velut legitimum pontificem adorauit, magnũq; in ecclesia dei schisma concitauit, omnibus alijs Alexandri legitimi pontificis obedientiam sectãtibus, præter eos, quos Fredericus vna secũ in schisma ꝑtraxerat. Et in Romanæ ecclesię excidium vniuersas vires cõuertit imperij. Quod ipsum fecerunt etiã successorum eius aliqui. Et his permittẽnda erat apostolicæ sedis ordinatio, ecclesiarum dispositio, & dignitatũ, prælaturarũ & ecclesiasticorum beneficiorum omnium? C

Has igitur & iustissimas quidem ob causas, ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, horum omnium autoritatem, velut iure diuino ad se pertinentem, ab imperatoribus & principibus secularibus, qui contra ecclesiam abutebãtur indulgentia ecclesiæ, ad se reuocarunt. Itaq; cum mortuo Nicolao pontifice, & in eius locum communibus omnium suffragijs suffecto Anshelmo, patria Mediolanensi, ex Lucensi episcopo, sub Alexandri II. nomine, Henrici illius IIII imperatoris studio Cadolus quidam Parmensis episcopus in Longobardia eidem suscitatus & obtrusus esset antipapa, atq; idem vi & armis Longobardicis Roma depellere legitimum pontificem aggressus, Godtfridi Mechtildis illius Comitissæ mariti virtute repulsus, in Longobardiam coactus esset refugere, ab Henrico missus Romam, venit Otto Coloniensis archiepiscopus. Qui admissus ad Alexãdri pontificis aspectũ, cõsidẽtibus cardinalibus, & è clero potioribus, in huiusmodi orationẽ prorupisse legit.

Ottonis Coloniensis archiepĩ noĩe Hẽrici cũ Alexãdro pontifice expostulatio.

Quo factum est, inquit, modo frater Alexander, vt præter seruatos hactenus mores, præter legem olim Romanis pontificibus præscriptam, pontificatum Romanum à rege & domino meo Henrico iniussus acceperis? D Et incipientem à Carolo multos numerare pontifices, qui imperiali autoritate vel electi, vel in electione confirmati fuissent, Hildebrandus archidiaconus, post Gregorius VII, adnuente sibi pontifice & cardinalibus interrupit, & respondit in hunc modum: Nullum vnquam ius, nullum imperium Otto archiepiscope, regibus aut imperatoribus Romanis in pontificis Romani electione fuit. Et si quid pontificum indulgentia pio aliquo respectu hac in re illis permissum extitit, iamdudum conuersum in ecclesiæ perniciem iure merito reuocatum, & patrum censura postea correctum est. Incipiensque à superioribus, tamdiu immoratus est, quoad usque victus Otto, sibi satisfactum esse publice confiteretur & responderet. Qui quidem Hildebrandus mortuo Alexandro omnium consensu suffectus Gregorij septimi nomine, Romæ conuocata synodo, Henricum illum ob intolerandos excessus, & præsertim simoniacam prauitatem, qua ecclesias, abbatias, dignitates, in palatio suo velut publice venales plus offerentibus prostituerat, nec de hoc Christiano more per pontificem correptus, se emendauerat, execratus est, velut simoniacum, periurum & ecclesiæ subuersorem. Similiter sub anathemate prohibuit ecclesiasticis omnibus, de manu cuiuscunque laicæ personæ episcopatuum, vel quarumcunque ecclesiasticarum dignitatum inuestituram recipere. Et tam dantes laicos, cuiuscunque demum dignitatis, etiamsi imperialis existerent, quã recipiẽtes clericos anathemati ecclesiastico subiecit. Cuius decreta etiã leguntur in Gratiani volumi-

Responsio Hildebrãdi nomine pontificis & sacri col legij.

A volumine decimasexta, quæstione septima, c. Si quis deinceps, & sequenti.

Henricus V. post reßignatũ prælium ius inuestiturarũ, idẽ pſeudo sacrilega rursus extorsit.

At cum Henricus V. execrandi illius filius (à quo & exutus imperio in anathemate ecclesiastico miserabiliter decesserat) iamdudum viuo patri suꝑ perelectus à regni proceribus, tandem sub Paschali II. Romam cõtendens, vt ab eo imperialem benedictionem mereretur accipere, vtque super ecclesiarum inuestitura exortum nuper inter imperium & sacerdotium ingens dissidium, quoquo pacto cum Romano pontifice componeret, in Tusciam vsq; cum ingenti & valido exercitu progressus, duodecim oratores, regni proceres (in quibus duo regis nepotes fuerant) misit ad pontificem causa concordandi inter ipsos omis dissidij. Qui regis nomine enixe contendentes sibi seruari consuetudinẽ, qua apostolico priuilegio à Carolo Magno descendente, & successoribus eius à pontificibus Romanis per annos plurimos confirmata & obseruata, per inuestituram annuli & pastoralis baculi, episcopatus & abbatias, quibus volebant, licite dare consueuerant. Et contra prætendente Paschali, iustiori causa hoc reuocatum fuisse, quàm ab initio concessum fuerat & ob innumera inde consequuta mala & scandala, à prædecessoribus suis & episcoporum concilio, ne deinceps fieret, merito interdictum sub pœna anathematis. Tandem (vt scribit hic noster Marsilius, aduersus quem agimus, atque etiam affirmant scriptores plerique alij) consenserunt in pontificis sententiam, & intercurrentibus & literis & nunciis, solennique iureiurando interposito renunciauit Henricus inuestituræ eiusmodi. Qui deinde cum exercitu pacifice Romam veniens, à pontifice, clero & populo cum omni honore exceptus, & pro voto, imperiali benedictione & diademate sublimatus, fidei iam sacramentorumque immemor, contra eadem inuestituræ ius armatis precibus repetijt, & cum sibi recusa

B retur, immissis in clerũ & populum militibus, & vniuersa fœda confusione, tumultuq; miscentidus, cædibus, rapinis, incendijs, adulterijs, stupris, prout ferebatur emissa militaris licentia, captum cum cardinalibus quibusdam, & Romanorum proceribus pontificem abduxit ab vrbe, atq; ab eodẽ extorsit huius tenoris priuilegium:

Hẽrici V. sacrilega perfidia.

Paschalis episcopus, seruus seruorum dei, charissimo in Christo filio Hẽrico glorioso Teuthonicorum regi, & per dei omnipotentis gratiam Romanorũ imperatori Augusto, salutem & apostolicam benedictionem. Regnum vestrum S. Romanæ ecclesiæ singulariter cohærere dispositio diuina constituit. Prædecessores siquidem vestri probitatis & prouidentiæ amplioris gratia Romanæ vrbis coronam & imperium consecuti sunt. Ad cuius videlicet coronæ & imperij dignitatem, tuam quoq; personam, fili charissime Henrice per nostri sacerdotij ministerium, maiestas diuina prouexit, illã ergo prærogatiuam, quã prædecessores nostri, vestris prædecessoribus, càtholicis imperatoribus concessere, & priuilegiorum paginis confirmauere, nos quoq; dilectioni tuæ concedimus, & præsentis priuilegij pagina confirmamus: vt videlicet regni tui episcopis & abbatibus libere, præter violentiam & simoniam electis, inuestituram virga & annulo conferas, & post inuestituram, canonice consecrationem accipiant ab episcopo ad quem pertinuerint. Si quis à clero vel à populo præter consensum tuum electus fuerit, nisi à te inuestiatur, à nemine consecretur, exceptis illis, q vel in archiepiscoporũ vel Romani pontificis solent inuestitura consistere. Sane archiepiscopi vel episcopi libertatem habeant, à te inuestitos abbates & episcopos canonice cõsecrare. Prędecessores eñ vestri ecclesias regni sui tantis

Tenor extorti à Paschali per Hẽricũ priuilegij.

regalium suorum beneficijs ampliauere, vt regnum ipsum, episcoporum maxime & abbatum præsidijs oporteat communiri, & populares seditiones (quæ in electionibus sæpe contingunt) regali oporteat maiestate compesci. Si quis vero ad periculum animæ suæ, inflato spiritu, contra huiusmodi autoritatis nostræ decretum agere præsumpserit, sciat se vinculo apostolicæ maledictionis & anathematis in hoc seculo & futuro, nisi resipiscat, esse alligatum. Hactenus verba priuilegij. Quod vi extortum, capto abductoque Roma pontifice cum multis ex Romanorum præcipuis, satis inter omnes conuenit. Modum tamen & seriem rei gestæ alij narrant aliter atque aliter, quisque suo aliquid affectui tribuens. Germanis fere conantibus eleuare hoc crimen in suo imperatore ausus sacrilegi & perfidię. Itali etiam, vt variè partium studiosi erant, suo quisque modo & vario adijcientes nonnulli, vt post extortum hoc priuilegium, pontificem & Romanos quos adduxerat, magnificentissimis muneribus placare conatus sit, & honorificentissime Romam remiserit. Tamen dicto quo narrauimus modo extortum, testantur ea quę cōtinuo deinceps subsecuta sunt. Et in primis acta duorum conciliorum celebratorum in Laterano. Siquidem pontifex in vrbem reuersus, à Romanis multas iniurias perpessus, quod Henricum regem, imo tyrannum (vt dicebant) & ecclesiarum euersorem, contra ecclesiæ instituta imperiali benedictione sublimasset, insuper & priuilegio sacrilegum condonasset, coactus est in concilio Laterani habito, XII. Calendas Apriles anni subsequentis, quo hæc acciderant, hoc est, M.C.XII. coram omnibus profiteri, sanctorum patrum Romanorum pontificum decreta, & præcipuè Gregorij VII. & beatæ memoriæ Vrbani, se amplecti, laudare, quæ ipsi laudauerunt: tenere, quæ ipsi tenuerunt: confirmare, quæ ipsi confirmarunt: damnare, quæ ipsi damnarunt: interdicere, quæ ipsi interdixerunt, atque in omnibus & per omnia in his se perseueraturum. Qua professione per ipsum facta Gerardus Egelismensis episcopus, Aquitanię legatus (nā totius Italiæ, Galliæ, Hispaniæ & aliarum prouinciarum ad concilium conuocati conuenerant episcopi) iussu pontificis & totius concilij surgens, ex scripto hanc sententiam protulit:

Reuocatio extorti ab Hērico priuilegij Later. concilio.

Priuilegium illud, quod pro liberatione captiuorum à D. Paschali papa per violentiam regis Henrici extortum est, nos omnes canonica censura, & autoritate ecclesiastica, iudicio sancti spiritus damnamus, & irritum iudicamus. Et hoc ideo, quia in eo priuilegio continetur, vt electus canonice, à nemine consecretur, nisi prius à rege inuestiatur: quod est contra spiritum sanctum, & sanctionem canonicam. Qua ex communi decreto perlecta sententia acclamatum est ab omnibus, amen: & deinde eidem post Romanum pontificem subscripserunt, in primis patriarcha Venetus Ioannes, & alij circiter centum episcopi. Insuper in Henricum imperatorem, ob notorie commissum crimen sacrilegij in pontificem, prolata est excommunicationis sententia, quæ post missis apostolicæ sedis legatis Coloniæ, & in diuersis regni locis, in publicis optimatum regni conuentibus aduersus eundem publicata est cum insinuatione solenni reuocationis inuestiturarū priuilegij. Qua quidem apostolica censura innodatus imperator, cum omnes regni proceres, apud quos dei quam regis timor plus valuit, & Christi religio, quam fauor principis, à se suaque communione alienatos videret, velut declinans principum scandala, in Italiam se contulit. Et ibi circa Padum se continens, regniq; insistens negocijs, legatos Romā misit componendi dissidij causa, quod

Excōmunicat Hērici eius ob crimē sacrilegij, & denūciatur per Germaniā.

quod sibi intercessarat cum pontifice & impetrandæ absolutionis à censu-
A ris, quibus innodatus fuerat, ecclesiasticis: Cuius legationis princeps erat abbas Cluniacensis, Paschali pontifici consanguineus. Quorũ causa rursus cõuocato à pontifice vndequaq; generali episcoporum concilio, quod pridie Nonas Martij in ecclesia sancti Saluatoris, quæ Constantiniana dicitur, apud Lateranũ celebrari cœptũ est. In quo in alia quædã absumptis tribus diebus primis, sessione quarta, in præsentia legatorũ imperatoris exurgens in concilio Paschalis pontifex causam tantæ conuocationis his verbis exposuit: Postq̃, inquit, dñs de seruo suo fecit, quod voluit, & me populũq; Romanũ in manibus regis constituit, videbã quotidie passim fieri rapinas, incendia, cædes, adulteria, hæc & huiusmodi mala cupiebã auertere ab ecclesia & populo Dei. Et quod feci, pro liberatione populi Dei feci: feci autẽ vt hõ, quia puluis sum & cinis, fateor me male egisse: sed rogo vos oẽs, orate pro me deum, vt indulgeat mihi. Illud aũt malũ scriptũ, quod in tẽtorijs feci, quod priuilegium dicitur, condemno sub perpetuo anathemate, vt nullius vnquam bonæ memoriæ sit: & rogo vos omes, vt idem faciatis. Indicit secũdo synodus vniuersalis apud Lateranum.

Ad hanc pontificis propositionẽ & sententiã, cum suborta hinc esset in patres controuersia, quod Bruno quidã Signinus episcopus diceret, priuilegiũ illud etiã hæreticã in se prauitatẽ continere, aduersus quẽ indignati alij, & præcipue Ioannes Caietanus cardinalis, vir summæ autoritatis, & q Paschali in pontificatu sub noĩe Gelasij II. successit, quod pontificẽ Romanũ suboblicq notasset hæreseos, dicens forte minus rectè illũ egisse concedendo illud priuilegium, non tñ fuisse hæreticum. Alijs quibusdã, nec peccasse in hoc pontificẽ affirmantibus, quod coactus illud fecisset pro liberatione populi dei, pontifex manu indicto altercantibus silentio, his verbis illis intercessit: Fratres, inquit, ecclesia ista nunq̃ habuit hæresim, imo per hanc omnes contritæ sunt hæreses. Pro hac ecclesia filius dei orauit, cum dixit: Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, & multa ad idẽ subiunxit, quæ superiori libro à nobis diligentius explicata sunt. Pontificis interlocutio.
B

Sexta deinde sessione, cum introducta esset de temporalitate ecclesiæ quæstio, quibusdam, qui imperatoris causam sustinebant, in eam vt nimiam, & imperatoribus, regibus & principibus, aut præiudicialem aut potius inuidiosam inuehentibus, dicta à pontifice sententia ab vniuerso concilio comprobata est. Dixit autem in hæc verba: Introducta q̃stio de tẽporalitate ecclesiæ.

Ecclesia primitiua martyrum sanguine floruit. Deinde, cum accepisset orbis terrarum Christianam pietatem sub Romanis principibus, q matrem suam ecclesiam sicut boni filij honestauerunt, eidem conferentes prædia, seculares honores & dignitates, regalia quoque insignia: quemadmodũ Constantinus, cæteriq; principes fideles: cœpit ecclesia florere, tam apud Deum, quàm apud homines. Habeat ergo mater ecclesia sibi à regibus & principibus collata, dispenset & distribuat ea filijs suis, sicut hactenus fecit, & sicut vult. Pontificis sententia.

Post hæc D. Duno Cardinalis Prænestinus, qui tempore sacrilegæ illius extortionis factæ per Henricum Apostolicæ sedis legatum apud Hierosolymam egerat, atque inde reuersus, & in Germaniã missus, anathema, superiori concilio promulgatum in eundem Henricum, cum reuocatione extorti ab eodem priuilegij ibidem publicauerat, exposuit concilio, vt in sedis Apostolicæ legatione agens Hierosolymis audierit regem Henricum, post sacramenta, obsides & oscula, in ipsa B. Petri ecclesia dominum papam

tenu

tenuisse captum & indigne tractatum, potiora ecclesiæ membra, Cardinales videlicet, exutos & tractos, nobiles quoque Romanos occisos, captos & magnam populi stragem factam: vtq; hæc audiens & ingemiscens, zelo Dei accensus, excommunicationis sententiam cum ecclesiæ Hierosolymitanæ concilio in sacrilegum regem dictauerit, & eandem in transmarinis illis partibus publicauerit, in Græcia quoq;, Hungaria, Saxonia, Lothoringia, Francia, ecclesiarum concilio renouando confirmauerit. Orare se demum, vt sicut papa suam legationem confirmasset, ita totius concilij autoritate & consensu confirmetur. Id quod vnanimi totius concilij consensu factum est: præsertim cum vna cũ legato etiam Viennenses hoc literis & nuncijs specialiter postularent. C

Henricus Gelasium bello psequitur et Roma fugato antipapã erigit.

Deinde, cum Henricus ecclesiæ ad eius arbitrium reconciliari recusaret, nec in flectendo aliter pontifice, postquam tentasset om̃ia, vllam spem cerneret, & paulo post mortuo Paschali Gelasium II. eius successorem, virum sanctissimum, in eadem persistentem sententia bello persequeretur, Romãque effugatum, etiam sede apostolica priuare conatus, Mauritium quendam Bracharensem (vt supra diximus) archiepiscopum illi erexisset in antipapam, & beati Petri cathedram eo commaculasset: tandem & hoc Gelasio in Gallijs, quo declinauerat furorem, persecutionemq; Henrici fugiens, Cluniaci continuo post vita defuncto, sub Calisto secundo eius successore, totius regni episcoporum & procerum nuncijs compulsus imperator, in Vuirceburg generali indicto conuentu, præsentibus apostolicæ sedis legatis pax vniuersalis conclusa est sub his fere legibus & conditionibus, vt regalia vel fiscalia regno, ecclesiastica ecclesijs, prædia deprædatis restituerentur, omniq; personæ redderetur iustitia. Et quicquid scandali aut perturbationis per regnum Germaniæ succreuerat, omnibus modis eradicari decretum est. De verbo autem excommunicationis, vnde scandala pullulauerant, ad pontificem relatum est, designatis vna legatis episcopo Spirensi & abbate Fuldensi, qui totius regni nomine omnia referrent ad sedem apostolicam. Quibus iter accelerantibus, eum Romæ auditi essent à pontifice, mox vna cum Lamberto Ostiensi episcopo, qui plenissima potestate fungebatur sedis apostolicæ, & duobus sibi adiunctis alijs, Georgio sancti Angeli, & Saxone sancti Stephani in Celio monte Cardinalibus, remissi sunt, vt feliciter cœpta ad optatum finem perducerent. Ad quorum nunciatum aduentum rursus facto generali conuentu apud Vangionum vrbem, quam nunc Vuormatiam dicimus, incredibile memoratu est, quàm instanter, quàm sollicite om̃ium procerum studijs & consilijs pro concordia certatum sit, donec ipse, in cuius manibus cor regis est, omnem animositatem imperatoris, sub apostolicæ sedis, & sanctæ matris ecclesiæ obedientiam, etiam vltra spem plurimorum inflecteret. In manibus legatorum facta inuestiturarum (quæ totius dissidij causa fuerant) resignatione sub hoc verborum tenore, imperiali diplomate, omniumque regni procerum consensu confirmato: D

Sub Calisto II. vt pax reddita ecclesiæ Pacis cõditionis æquissimæ.

Ego Henricus Dei gratia Romanorum imperator Augustus, pro amore Dei, & sanctæ Rom. ecclesiæ, & D. papæ Calisti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo & sanctis eius apostolis Petro & Paulo, sanctæq; catholicæ ecclesiæ, om̃em inuestituram per annulum & baculum. Et concedo in omnibus ecclesijs fieri electionem, & liberam consecrationem, possessiones & regalia B. Petri, quæ à principio huius discordiæ, vsq; in hodiernum diem

A diem, siue tempore patris mei, siue etiam meo ablata sunt, quæ habeo, eidem Romanæ ecclesiæ restituo, quæ autem non habeo, vt reddantur, fideliter iuuabo. Et do veram pacem Calisto, sanctæq; Romanæ ecclesiæ, & omnibus, qui ex parte ipsius sunt vel fuerunt. Et in quibus sancta Romana ecclesia auxilium meum postulauerit, fideliter iuuabo.

Facta hac resignatione & sponsione in manibus apostolicæ sedis legatorum, sub præsentia omnium totius regni procerum, imperatoreq; cum omnibus, qui secum communicauerant & participauerant (generaliter impensa omnibus absolutione à vinculo anathematis) reconciliatis catholicæ ecclesiæ, & in communionem pacem receptis, cum continuo huius resignationis & sponsionis tenor cum certitudine gestorum omnium relatus esset ad pontificem, ille resignationem hanc in manibus suorum legatorum factam ex sacri senatus concilio approbans, & hac gratuitæ concessionis beneuolentia eandem remunerans, huiusmodi tenoris remisit ad Henricum imperatorem literas: Reconciliatur imperator ecclesiæ cum suis.

Ego Calistus seruus seruorum Dei, apostolicæ sedis & catholicæ ecclesiæ episcopus, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratia Romanorum imperatori Augusto, concedo electionem episcoporum & abbatum Teuthonici regni, qui ad regnum pertinent, in præsentia tua fieri posse, absque tamen simonia aut aliqua violentia: aut si qua inter partes discordia emerserit, metropolitani & comprouincialium consilio vel iudicio, saniori parti assensum & auxilium præbeas. Electus autem regalia à te per sceptrum accipiat. De quibus vero mihi querimoniam feceris, secundum officij mei debitum, auxilium præstabo. Doq; tibi veram pacem, & omnibus qui ex parte tua sunt vel fuerunt tempore huius discordiæ. Datum Anno domini M.C.XXII.IX. Calend. Octobris. Priuilegium psonale, qd Henrico côcessit Calistus.

B Hæc autem scripta & rescripta in loco campestri prope Rhenum, propter infinitæ multitudinis conuentum, quē nulla fora, nulla theatra in vrbibus potuissent capere, publice coram omnibus lecta, atq; inuicē data atq; accepta testantur historiæ. Atq; omnibus ex sententia vtrinq; cōpositis imperatorē regijs muneribus donatos legatos apostolicos remisisse ad pontificem. Et hunc tandem felicem exitum sortita est dira hæc multorum annorum tragœdia, quam magno labore erutam ex diuersis eorum temporum, tam Germanis, quàm Italis scriptoribus, non piguit aliquanto prolixius ad scribere. Ex ea enim & verissime & clarissime intelliges vniuersæ huius causæ & querimoniæ, quæ de inuestituris est, merita. Et quàm immerito querantur isti, qui zelare videntur autoritatem secularium principum, ipsis hac in re factam iniuriam, aut quicquam quod iuris eorum esset, detractum eisdem, & sibi vsurpatum per Romanos & alios episcopos: quemadmodum pestilentissimi quidam consiliarij persuadere conantur harum rerum ignaris principibus & plus satis credulis, vt eorū quæ per se adblandiri, & ad augendam autoritatem, dignitatemq; eorum pertinere videntur. Quorum suggestionibus & nocentissimis consilijs omnes tēpestates, quæ etiam post hæc explicabuntur, per imperatores quosdam, Fredericum primum, Henricum septimum, Otronem quartum, & Ludouicum Bauarum, alioqui non pessimos principes, nisi ab istiusmodi delatoribus & adulatoribus abrepti fuissent, aduersus ecclesiam excitatæ sunt, acceptas referimus, quibus notam grauissimā suæ gloriæ inusserunt. Fuit ēm etiā hic Marsilius vnus ex intima Ludouici illius familia, cui etiam ter execrandum blasphemia- Finis concertatiōis super iure inuestiturarum.

miarum ſuam opus dedicauit, habens hac in re ſocium, quendam pſeudotheologum Ockam minoritam, quem etiam aduerſus apoſtolicæ ſedis dignitatem venalibus ſcriptis militantem, in ſua familia idem nutriebat Bauarus. C

Sed tu lector Chriſtiane, ipſe his lectis perpende hanc cauſam & iudica. Epilogus. Nihil enim dubito, quã ſis laturus ſententiã. Carolus Magnus, vt imperium, ita & autoritatẽ eligendi Romanum pontificẽ, & inueſtiendi epiſcopos & abbates accepit conceſſione & priuilegio ſedis Apoſtolicæ, pro ſingularibus maximiſq; beneficijs, quibus eandẽ & vniuerſam eccleſiã proſequutus fuerat, & proſequebatur continuo. Sed idẽ ſentiens & re ipſa experiens non ſolũ hoc indecorũ & indecens, ſed etiã prophanari per hoc ſacra oĩa, apeririq; palatinis oſtiũ ad oẽm ambitionẽ improbam, ad inuadendum oẽs eccleſias, dignitateſq; eccleſiaſticas, vna cũ Ludouico filio, conſorte imperij, abdicarunt & reſignarunt eiuſmodi inueſtiturarũ priuilegiũ. Aeque idẽ Lodouicus poſt patris obitum Romanis reſtituit libertatem antiquo more eligendi ſuum pontificẽ. Poſt quem, quamuis iterum videatur conceſſum illud ipſum Ottoni primo, audiſti nihilo minus, quo modo, & à quo, nẽpe Leone illo, de cuius pontificatu merito dubites, idq; in odium Romanorum, qui ipſum recognoſcere nolebant pro legitimo pontifice. Vt tamen daretur legitime conceſſum à legitimo & indubitato pontifice, audiſti æque, quibus ex cauſis iuſtiſſime reuocari debuerit, & reuocatum ſit poſtea ab eccleſiaſticæ hierarchiæ, à quibus ipſum acceperant, principibus, idq; approbantibus concilijs vniuerſalibus. Et nouiſſime, etiã remiſſum & reſignatũ ab imperatoribus totius conſenſu imperij. Et hæc quidem de inueſtiturarum querimonia ſatis ſuperq; fuerint.

Vt dependeat ſecularis in eccleſia iuriſdictio ab eccleſiaſtica: & præſertim, quod nunc eſt imperium, vniuerſaq; imperialis autoritas, ab autoritate eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis, particulatius explicare. D

CAPVT XIIII.

COnqueritur ille (vt audiſti lector) Romanos pontifices vſurpatione callida obtinuiſſe autoritatẽ ſuper Romanum imperatorẽ & imperium, idq; per niminam & ſuperſtitioſam religionẽ quorundam Romanorum principum poſt Conſtantini tẽpora, per quos primũ (vt imaginatur) introducta conſuetudine, electionẽ ſuã ſignificandi Romanis pontificibus, & imperialẽ coronam de manu eorundẽ ſuſcipiendi, ſubſequentiũ ſimplicitate ita confirmata, vt hoc iam videretur legitimum & non voluntarium, Romanos pontifices ad oẽm occaſionem attentos vult ad ſe attraxiſſe velut ius confirmationis electi in Romanum principem, atq; hoc veluti medio & prætextu extorſiſſe primum ab illis ignauis & ſimplicibus iuramenta quædam fidelitatis & ſubiectionis, inſuper & confirmationis quarundam ditionum & ciuitatum illicite ab ipſis occupatarum de imperio, vt ciuitatis Romandiolæ, Bononiam, Ferrariam, atque adeo ſibi ſubieciſſe imperium. Quæ equidẽ iuramenta & pacta, nec licite vult ab eis præſtari, nec præſtita obſeruari poſſe, vtpote iuramento priori licito, de conſeruandis iuribus imperij, contraria, quin potius, & iurando. & obſeruando præſtita, ipſos incurrere crimen periurij. Laudans proin de Ludouici Bauari exemplum, qui contempta autoritate confirmationis apoſtolicæ, ſolius ſuæ electionis vigore, iura ſibi vendicauit imperij, & multis maledictis in Ioannem XXII. inuehens, qui ob hoc ipſum innodauerat Ludouicum vinculo anathematis, & deinde creſcente contumacia priua-

rat

A rat imperio, absolutis à iuramento fidelitatis, quo illi adstricti fuerant, omnibus imperij fidelibus & subditis. Quod ipsum vult esse hæreticū, & Christi apostolorumq; doctrinæ contrarium. Quanquā constet hoc factum, nō ab illo Ioanne XXII. sed à Clemente VI. qui post Benedictum XII. demū Ioanni successit. Cōcludens vsurpatæ huic à pontificibus autoritati aut potestati nimiæ acceptam referendam, quæ nunc inter Christianos viget, ciuilem discordiam: vt quæ ciuilis autoritatis vigorem, qua ciuilis cōtinetur cōcordia, aut soluit, aut sibi subijciendo minuit.

Sed vt ipsissimam huius rei veritatem simpliciter, sine fuco & clare intelligas, velim Christiane lector, hoc perpetuo cogites, nobis esse disputationem de catholica Christi ecclesia, atq; eius membris vniuersis & partibus. Quæ ab initio pusilla quidē erat & modica, at nunc lapis ille abscissus de monte sine manibus, vehemēter & in montem magnum excreuit, adhuc impleturus vniuersam terram, quādo omēs introducti erunt in ouile Christi. Cuius nunc ouilis & ecclesiæ, diuina gratia ac misericordia etiam principes, reges & imperatores, regna quoq; & imperia membra sunt.

Deinde & hoc memineris, ex his quæ superius à nobis demonstrata sunt, vnam necessario esse catholicā ecclesiam, quemadmodū & in symbolo Nicenæ fidei per catholicam omēs profitemur ecclesiam, & velut vnum quoddam corpus, cuius membra sunt Christifideles vniuersi, secundum diuersas functiones & officia. Nam corpus, inquit ille, non est vnum membrum, sed multa. Si enim essent omnia vnum membrum, vbi corpus? Nunc autem multa quidē membra, vnum autem corpus. Non potest autem dicere oculus manui, opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus, nō estis mihi necessarij, sed multa magis quę videntur infirmiora membra corporis, necessaria sunt.

De catholica Chri ecclēsia, atq; ei⁹ mēbris nobis tm esse sermonem.

1. Cor. 12.

B In vno itaq; corpore vt est necessaria membrorum omnium quædam communio, per quam subordinata sunt sibi, ac mutuo subseruiunt, in totius vtilitatem & salutem consentiens: ita hoc solum vinculum est, quo multa colligantur in vnitatem vnius corporis.

Quin & hoc tecum cogites, quod supra etiam à nobis luculentissime demonstratum est, æque monstrante natura ac recta ratione, multorum communionem conspirantem in vnum, nec imaginari posse, ne dicam subsistere, nisi regantur, moderenturque principantis alicuius imperio: sine quo, vt nullum membrorum, vtpote rationalium & quorum singulum sui est arbitrij, diu faciet quod sui est officij: ita quodque si duce proprio arbitrio feratur in ea, quæ vel sibi, vel toti videbuntur commoda, ferentur necessario in contraria, & dissoluetur necessaria vnitas corporis, membrorumque illa conspirans in totius salutem & vtilitatem communio: velut si cuique membro humani corporis propriam rationem, voluntatemque secundum quam per se possit moueri, imaginatione dederis, aut plura prima motiua principia in vno animante feceris, quorum vno hac, alio mouente in contrarium, velut momento dissolueretur totius vnitas. Ex quo euidenter consequitur, etiam in catholica Christi ecclesia necessario esse aliquod ἡγεμονικόν (vt dicam Aristotelice) aut principans, cuius imperio regantur, moderenturque vniuersa membra ecclesiastici corporis, quo eius conseruetur vnitas. Ne sine vnius imperio & habenis, quodque motum pro suo arbitrio, sese mutuo impediant, totius salutem negligant, totius vnitatem dissoluant.

Vu In-

Insuper & hoc adsit in memoria, catholicam (de qua nunc loquimur) ecclesiam esse illud regnum CHRISTI, de quo loquitur Apostolus, dicens: Deinde finis, cum tradiderit regnum Deo & patri, cum euacuauerit omnem principatum, & potestatem, & virtutem. Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius, nouissime autem inimica destruetur mors. Vides enim loqui Apostolum de hoc regno Christi super terram, non de illo cœlesti. Siquidem hoc, de quo ipse loquitur, regnum præcedit consummationem, seu finem, & mortis destructionem: illud vero cœleste subsequitur hæc omnia. Et quamuis nondum videamus omnia illi subiecta, vt idem dicit Apostolus: hoc tamen haud dubie expectamus fore secundum eiusdem sententiam, cum plenitudo gentium in hoc ouile CHRISTI introducta fuerit, & vniuersus etiam Israel illuminatus lumine fidei, qui adhuc sub cæcitate laborat. Itaque eandem catholicam ecclesiam CHRISTVS toties, vt supra indicauimus, regnum cœlorum appellat, quod nunc nuptijs regalibus, quibus tamen quidam sine veste nuptiali intersunt, paulo post in tenebras exteriores mittendi, nunc decem virginibus, inter quas quinque fatuæ, nunc sagenæ missæ in mare, omnis generis pisces, malos cum bonis vna comprehendenti, comparat. C

Hæc itaque catholica ecclesia, est illud regnum Christi, quod precioso sanguine suo sibi conquisiuit. In quo regnabit super terram, donec euacuauerit, sibiq; subiecerit omnem principatum, potestatem & virtutem. Non quidem vi aut potentia, imo sponte & vltro se dedentibus omnibus, & iugo suo, suoq; regno subijcientibus. Non enim nisi spontaneos in regnum suum acceptat Christus. Hoc autem regnum vt indubia omnium orthodoxorum sententia est Christifidelium vniuersitas: ita memineris, regnum esse non Babylonem, non confusam multitudinem, sed quæ à propheta sub nomine Hierusalem describitur: Quæ condita est, inquit, velut ciuitas quædam nobilissima. Cuius ciues in vnum coeunt, in quam ascendunt tribus, tribus domini, ad confitendum laudem nomini domini. In qua etiam consistit iudicij solium. D

Regnum Chri, vt ē fideliū vniuersitas: ita regnū est, nō Babylon.

Quanquam autem in hoc regno suo dominari debeat vnus Christus, vnus legifer, vnus rex & imperator noster, ipse tamen abiens in regionem longinquam, quo eius conseruaretur necessaria illa communicatio membrorum omnium, illa connexio, vnitas & conspiratio ad totius salutem & vtilitatem, ob quam membrorum quodq; suum proprium cōmodum propriam salutem debet negligere, Petrum vice sua illi præfecit, ipsi commisit totius curam & regimen.

Quare secundum ea, quæ præmissa sunt, oportere quilibet intelligit, vt membra vniuersa ecclesiastici corporis, illius habenis & imperijs moderentur ac regulentur: ne quolibet lato pro suo impetu & arbitrio, necessario subsequatur & pugna inter se membrorum, & schisma, atq; vnitatis diuisio. Nec elegit Christus nobiles secundū carnem, non reges, non imperatores, quibus sui ouilis, suique regni curam committeret & regimen: sed infirma huius mundi elegit, vt confundat fortia, sed Petrum piscatorem elegit, & post eum plurimos ex infima plebe, sub quorum gubernatione, regimine & imperio humilient se necesse est, quicunque in CHRISTI ouile & regnum adscribi voluerint. Hæc enim lex huius regni est. Proinde obliuiscantur interim proprij regni & imperij oportet reges & imperatores

Chrs non reges, sed piscatorē Petrū elegit, cui regni sui curam committeret.

A tores,quicunque in hoc ouile Christi, aut regnum eius ingredi admittique voluerint,aut admissi intus manere,sub illo se humilient necesse est,quam uis piscatore,quamuis ex infima plebe assumpto,cui Christus illius sui ouilis gubernationem regimenq́ committere dignatus est.

Fuit quidem hoc regnum,vt diximus,ab initio pusillum & humile, instar grani illius sinapis,cui Christus ipsum comparat,quod acceptum misit homo in hortum suum & creuit, factumque est in arborem magnam, ita vt volucres cœli venientes in ramis eius requiescerent. Quod tunc cœpit impleri,cum Constantinus imperator,& post eum reges & principes alij,suos fasces, sua sceptra, suaque colla regno Christi submittentes,sub ramis eius veram pacem quietemque inuenerunt. Quos omnes in hoc regnum adscriptos, nō amplius instar principum & regum gentium, subditorum suorū, sibi dominari,sed Christo,oportet sub illo, cui idē ipse totius sui ouilis gubernationem commisit & regimen,etiam principum,regum,& imperatorum. Cui,quo eius esset liberior in omnes autoritas, quo minus impedita (vt fit) vna secum residentium secularium principum potestate & sæpe tyrānide:ita ordinatum videmus diuina prouidentia, sine qua, nec folium super terram cadit,vt vrbem Romam eatenus terreni impẽrij caput & domicilium,Constantinus imperator Petri successoribus cederet,& nouas sibi suoque imperio sedes quęreret,addens (quo eorum maiori venerationi cūctis esset autoritas) etiam regalis dignitatis insignia.

Sed nec his contēta diuina prouidentia,ne qs (vt sæpe factum est) in hoc Christi regno, oblitus illi se seruire,meditaretur ac spiraret,aut Alexādros, aut Iulios,omnē dominationem & principatum,qui ex illa gētilitate traxit
B originem,paulatim euacuauit,fecitq́ vt omnes inter nos principes,reges & imperatores,à Christi regno prorsus dependerent.

Dedit equidem illud vetus imperium,quod à Romanis,atque illo Iulio traxit originem, non exiguam suæ dignitatis partem ecclesiæ Christianæ pontificibus,quo magis venerabilis & reuerenda esset orbi eorum necessaria autoritas. Attamen si quando illos principes non satis cohibuerat Christiana pietas & religio,superbe nimis efferebant cornua,& gentilem illam dominationem adhuc meditantes, haud satis recordabantur Christi se regno, suumq́ iam seruire imperium, nec satis reuerenter illius autoritati se submittebant,cui ouilis Christi ab eodem commissa erat gubernatio, imo eandem aliquando conabantur sibi facere obnoxiam: donec iuxta Danielis vaticinium,lapis ille abscissus de monte sine manibus,ab initio modicus, sed qui paulatim in montem magnū excreuit, impleturus adhuc vniuersā terrā, pcuteret illā statuā,quā viderat rex ille Babylonius, succedētiū sibi regnorum exprimētē imaginē, in suis pedibus ferreis & fictilibus. Quos,eodē Daniele fideli interpte, Romanum imperiū circa sui finē significare certum est. Lapidē autem istum,quem sic ille prædixit comminuturum,& sibi subiecturum Romanum imperium,esse hoc regnum Christi,hoc est,catholicam ecclesiam,idē ille Daniel certissimus testis. In diebus autē,inquit, regnorum illorum,suscitabit deus cœli regnum,quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur, comminuet autē & consumet vniuersa regna hæc,& ipsum stabit in æternum,secundum quod vidisti,quod de monte abscissus est lapis sine manibus,& comminuit testā, & ferrrum, & æs, & argentum, & aurum. Vides itaq́ quis sit ille lapis de monte abscissus sine manibus,nempe hoc regnum Christi,catholica inquā

Iuxta Danielis vaticiniū, catholica Chri ecclesia sibi subiectura erat,atq́ in ordinē redactura Ro. imperium.

Danie. 2.

Lapidē de mōte abscissum sine manib. significare catholicā Christi ecclesiam. ecclesia, quod inquit, consumet vniuersa regna hæc, sibiq́ꝫ subijciet. Recte vero catholica CHRISTI ecclesia per lapidē significatur abscissum de monte sine manibus: vt quæ instar sui capitis, sine carnali commixtione de spiritu sancto concepti & nati ex virgine sine virginitatis iniuria, & ipsa ex aqua & spiritu sancto regenerata virgo ex virgine, sine ruga & macula permanens, noua tamen quotidie sobole contra legem naturæ fœcunda est. C

Esaiæ eo Notādum Esaiæ vaticinium de catholica Christi ecclesia. Cui etiam Esaias sub nomine Hierusalem ita loquitur: Surge & illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum & gloria domini super te orta est. Quia ecce tenebræ operient terram & caligo populos: super te autem orietur dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos & vide, omnes isti congregati venerunt tibi, filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere consurgent. Tunc videbis & afflues, mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi, &c̄. Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi, &c. Gens enim & regnum quod non seruierit tibi, peribit, & gentes solitudine vastabuntur. Gloria libani ad te veniet, abies, & buxus, & pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis meæ, & cætera. Et venient ad te curui filij eorum, qui humiliauerunt te: & adorabunt vestigia pedum tuorum, qui detrahebant tibi, & cæt. Pro eo quod fuisti derelicta & odio habita, & non erat qui transiret per te, ponam te in superbiam seculorum, & gaudium in generationem & generationem. Et suges lac gentium, & mamilla regum lactaberis. Hactenus ille. Hoc autem Esaiæ vaticinium an non impletum clarissime cernimus, cum iam gentes & reges ambulent in lumine fidei, illuminati splendore ortus illius primitiuæ ecclesiæ, qui fugauit tenebras & caliginem infidelitatis, quæ operuerat terram & populos? Quæ pro eo quod fuerat derelicta & odio habita, oppressa, & in camino tribulationum persecutionumq́ꝫ excocta, nunc vice versa dilatata affluit, conuersa ad eam multitudine maris, & fortitudine gentium. Itaque & filios peregrinorum & alienorum ædificasse nunc videmus muros ecclesiæ, & reges illi ministrasse ac ministrare. Ita Constantinum, Pipinum, Carolos, omnes denique Christiani orbis pios imperatores & principes se curuos illi humiliasse, & adorasse vestigia pedum ecclesiasticæ hierarchiæ principum. Cui nunquid indignum quisquam putabit, obedientiam & reuerentiam deberi ab imperatoribus, regibus & principibus? Si filij nunc sunt ecclesiæ, nunquid eidem, atque eius pastori ac præsidi non debent obedientiam & reuerentiam?

Gloria ecclesiæ. D.

Indigne indignari hostes ecclesiæ, cā dē sibi subiecisse reges & principes. Quid igitur hanc indignaris impie sibi subiecisse reges, imperatores, principes, regna denique & imperia, quod ab æterno ita futurum præordinauit omnipotens illa sapientia, & priusquam fieret, tanto ante (vt audisti) fore & ab Esaia & Daniele prædictum est? Nunquid non legisti in Apostolo: Qui Dei ordinationi resistunt, sibi damnationem acquirere? Et hæc si non tanto ante, tam aperte & clare prædicta legerentur, propheticis oraculis, quis tamen, modo ad Gamalielis sententiam, imo ad ipsa Christi verba respiceret, dubitare posset diuinæ prouidentiæ & ordinationis ea esse opera, à quibus dependent totius ecclesiastici regiminis vigor, ordo & vnitas: nempe vt omnis ciuilis in ecclesia autoritas iam dudum subiecta cernatur autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis? Dixit ille: Si ex homi-

A hominibus est hoc opus, dissoluetur. Et tu vis vsurpatione & fraude Romanos pontifices sibi subiecisse autoritatem regum, imperatorum & principum, quam ante annos octingentos aut mille illis subfuisse videmus? Tu vis rem tantam, vnde pendet salus, vnitas, vigor disciplinæ totius domus ecclesiasticæ, & quam tot annorum vsu confirmatam videmus, humana tantum præsumptione factam, sine diuina ordinatione & prouidentia, sine qua nec minima fieri Christus pernegat? Et quo tandem pacto verum erit, quod affirmat Apostolus, nullam esse potestatem etiam ciuilem, nec apud ethnicos, nisi à deo, hoc est, vt idem ipse exponit, diuina ordinatione & prouidentia? Quarum tamen initia plerunque vi, fraude & scelere vsurpata, & plane tyrannica fuisse, indubitatum est: vt autoritatem illã Cæsaream, quæ initium traxit ab illo Iulio, qui credita sibi vt ciui arma reipublicæ, perfide in eiusdem conuertit viscera: in necem & proscriptionem suorum conciuium optime meritorum de republica, super quam tyrannice sibi vsurpauit dominationem & imperium. Quo deinceps in senatu confosso vulneribus, Octauianus eadem perfidia sibi credita arma reipublicæ coniungens cum hostibus reipublicæ, crudelitatis in conciues, & vsurpatæ in rempublicam dominationis successor factus est. Ab his initijs processit autoritas & potestas illa Cæsarea. Cui tamen & ipsi, vt à deo, diuinaque ordinatione existenti, quamdiu viguit, obediendum fuit à subditis iuxta illam sententiam apostolicam. Quanto magis ecclesiasticæ autoritati, non vi aut fraude vsurpatæ ab homine, sed præordinatæ diuinitus, prædictæ propheticis oraculis, deinde ab ipso Christo omniũ nostrũ domino cõmissæ Petro successoribusque eius super vniuersum hoc ouile aut regnum suum, obediendum est omnibus, qui in eodem ouili sunt, quãtumuis imperatores sint,

B quantumuis reges aut principes? Certe nihil sibi vi vsurpauit in quenquã indebitum, sed vltro se ei submittentes ad propriam salutem, reges & principes benigne suscepit. Audisti equidem, quid ille dixerit ecclesiæ: Gens enim & regnum, quod non seruierit tibi, peribit. Vides esse necessarium ad salutem omnibus, etiam regibus & principibus, seruire ecclesiæ, autoritatique ecclesiasticæ. Hoc ipsum est, quod Christus dixit Petro, vt quodcunque ipse obligaret in vniuersa terra, hoc ipsum obligatum haberi coram deo. Eius vero præceptis & mandatis contumaciter inobedientes, eodem loco habendos à nobis, quo ethnicos & publicanos, qui ad Christi ouile non pertinent, nec in illa arca continentur, quæ sola saluat ab inundante diluuio.

Ecclesiam nihil sibi vsurpasse in quẽquã indebitũ, sed vltro se ei submittentes ad ppriam salutẽ benigne suscepisse.

Comminuit igitur Christi ecclesia, & sibi subiecit iuxta Danielis vaticinium principatus & regna, reges & principes, sed illorum submissione vltronea, atque ita hoc volente & ordinante diuina prouidentia, pro conseruanda vnitate necessaria & concordia in domo ecclesiastica, vt non solum subesset, sed plane dependeret etiam eorum autoritas ab autoritate ecclesiastica, abolita paulatim omni illa seculari potestate, quæ se in gentilitatem quoquo modo referre posse videretur.

Itaque cum diuina permissione sub Honorio & Archadio principibus, irrumpentibus in Romanas prouincias, primum Visegothis, à quibus duce Alarico etiam vrbs capta est: deinde Alanis, Sueuis, Vandalis, Burgundionibus, Ostrogothis, Hunnis, postremo Longobardis & Francis, omne paulatim Occidentis imperium Romano subtractum imperio & in diuersas dissectum particulas, in barbarorum potestatẽ concesserat,

qui & diuina & humana confundebãt omia, Leo tertius Romanus põtifex C vtrunq; illum Petri gladium perpendens necessarium in ecclesia, quo eadẽ haberet, qui etiam alterum illum materialẽ euaginaret vibraretq; pro Christi nominis gloria, tanquam caput hierarchiæ ecclesiasticæ, & cui totius ouilis Christi cura gubernatioq; commissa extitit, Carolum illum cognomẽto Magnum, Pipini filium, Augustum nominar, imperialesq; illi titulos, dignitatem, autoritatemq; tribuit, & Occidentis imperatorem pronunciat, cõsentiente applaudenteq; Romano populo. A quo ad hæc tempora, ad Carolum vsq; eius nominis V. qui nunc felicibus auspicijs eiusdem tenet gubernacula imperij, supra annos septingentos perdurat continua serie Christianorum imperatorum successio.

Leo III. tã q̃ eccle. hi. p̃ses, Carolũ Ma. Occidẽtis imperatorẽ p̃nũciat. Leonẽ illũ nihil sibi vsurpasse alienũ in illa donatione impij.

Nec est, quod forte criminẽtur maleuoli & osores autoritatis ecclesiasticæ, Leonem illum iniuste sibi vsurpasse illam donationem imperij, tanquam ad Constantinopolitanorum imperatorum ius adhuc pertinentis. Quandoquidem apud illos nihil huius iuris erat amplius, sed vt vi armisq; partum ab initio succedentium temporum confirmatione factum erat legitimum, ita vi armisq; ablatum, tot annorum successu, iamdudum illorũ esse desierat adeo vt etiam persequi illud ipsum diu destitissent, contenti cum illo Orientis qualicunq; adhuc imperio. Vt enim multa, his præsertim in rebus, violenta, iniusta, armisq; vsurpata sunt ab initio, quæ tractu temporis conualescunt & efficiuntur legitima, ita etiam postquam acquisita sunt, similimodo amitti potuerunt. Nihil enim tam iuri consonum, tamq; naturale est, vt habet iuris regula, quàm vt omnes res per quascunque causas nascitur, per easdem & dissoluatur. Quis enim dubitet, in Romanam rempublicam singulare sibi imperium iniuste & perfide vsurpasse illum Iulium? Quod ipsum tamen tempore confirmatum, quis contra dubitet in successoribus eius tandem factum fuisse legitimum? Iam & Romanos illos quis ne D scit nimio imperandi studio (ne quid peius dicam) plerasq; sibi subiugasse prouincias, in quas nihil legitimi iuris habuerunt à principio? tamen tempore vsuque hæc tandem conualuerunt & facta sunt legitima. Quod si regnorum, monarchiarumq; omnium repetamus origines, fere inueniemus cœpisse à vi, facto & armis, sed vsu temporeque confirmata transijsse in dominationem legitimam. Sed per quas causas nasci, per easdem & dissolui potuerunt.

Certe qui hoc, quod in Magno Carolo cœpit, autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, nostrorum imperatorum imperium, non magis legitimum iudicant, quàm illud vetus, quod per vim, scelus & tyrannidem primus ille occupauit Iulius, non intelligo, quod illi habeant boni æquique iudicium. Vtrunque enim gladium, qui necessario est in ecclesia, esse Petri, aut in eius potestate & arbitrio, vt illi totius ecclesiæ cura regimenque commissũm est, in superioribus satis superque demonstratum est. Vacantem igitur alterum non potuit ille, aut eius in officio & autoritate successor, viro forti, pro CHRISTI nominis gloria, & regni eiusdem vtilitate committere? Potuisse certe, non solum demonstrat ratio, sed & factum cõprobat, tot seculorũ totius ecclesiæ confirmatũ consensu. Nihil eñ habuit Carolus ille, nihil successores eius omes iuris legitimi ad imperiũ, nisi q̃d acceperunt à capite hierarchiæ ecclesiasticæ. Quibus qui nihil cõpetijsse autoritatis ad dandum, quibus volebant, aut committendum hoc imperium, contendunt, ijdem nihil etiam iuris imperialis accepisse aut habuisse illum

A Carolum, nihil omnes eius successores fateantur necesse est. Illi enim succedunt omnes, non Iulio, non Constantino. Ille vero successit nemini, quin potius noui ecclesiastici; imperij princeps caputq; effectus est. Nã tunc, & diu postea, perdurauit apud Constantinopolim illa à Iulio & Constantino successio, quæ postmodum attenuata per Sarracenos, per Turcas, tandem funditus extirpata est.

Frustra circumspicis, frustra quæris nostri huius imperij aliud initium, alium legislatorem humanum (vt tecum ineptiam) à quo ille Carolus imperialem dignitatem acceperit. Romæ enim accepit ab vno Ramano pontifice, non expetito consensu tui illius legislatoris humani, non conuocata vniuersitate multitudinis subiectæ imperio. Quem si à senatu populoque Romano malis accepisse autoritatem eiusmodi, atque illis referre acceptam, quàm autoritati pontificiæ & ecclesiasticæ, æque nihil promoues. Certum est enim eo tempore, nullum fuisse apud Romanum populum ius eligendi imperatoris, quo ferè quingentis annis, à tempore videlicet translati Constantinopolim imperij, nunquam vsi fuerant. Certè ea transferendi & committendi imperij autoritas, non solum à nostris necessario recognoscenda est apud Romanum pontificem vt caput & præsidem Christianæ ecclesiæ, cum alioqui fateantur necesse est, nihil sibi legitimi iuris competere ad imperium, nihil enim nisi ab eo acceptum possunt prætendere: sed etiam à Constantinopolitanis imperatoribus in eodem non semel est recognita. Siquidem quum Fredericus ille primus cognomento Barbarossa Iulium illum magis spirans, quàm Carolum, oblitus à quo dignitatem imperialem acceperat, Alexandrum tertium pontificem, & Romanam ecclesiam persequeretur omni-

B bus imperij viribus, Emanuel Constantinopolitanus imperator legatos misit ad pontificem, qui ei pollicerentur, & magnas in Fredericum copias, & reductionem Græcanicæ ecclesiæ ad Romanæ sedis obedientiam, Orientalisque cum Occidentali ecclesia vnionem: si Romanum imperium ante diuisum, sua autoritate in vnum corpus vellet reducere ac restituere. A quo quum remitterentur cum responso non satis certo, secundo misit ad eundẽ suum apocrysarium, & magnam legationi pecuniarum vim addidit, quam orator in primis velut liberale munus ab imperatore obtulit: deinde longa accurataque oratione persuadere conatus est, vt pontifex coronam Occidentalis imperij, qua Fredericus persequendo ecclesiam se indignum reddiderat, & iure merito priuari posset, imo deberet, Constantinopolitano redderet, promittens per hoc Græcorum subiectionem Romanæ faciendam ecclesiæ. Cui Alexander præhabito cum cardinalibus concilio, ita respondisse legitur: Nolle se id in vnum coniungere, quod olim maiores sui disiunxissent de industria.

Emanuel Cõstant. imperator ab Alexãdro 3. petiit, vt sua autoritate diuisum ante Ro. imperiũ in vnum corpus restitueret.

Alexãdri respõsum.

Vides, quid imperator Græcus petat & contendat à Romano pontifice? quid recognoscat ad eius autoritatem pertinere? Similiter cùm Gregorius decimus, ingentis vir animi, & fidei pacisque zelator maximus, omni studio quæreret, & Græcos in vnionem catholicæ ecclesiæ reducere, & laborantibus in Syria Christianis ferre suppetias: & vtranq; ob causam Lugduni indixisset generale concilium, personaliter eo se conferens, Michael quoque Paleologus, Græcorum imperator, vna cum patriarcha Constantinopolitano, cum ingenti comitatu etiam illuc occurrisset ad concilium, & post longam disceptationem, tertiadecima demum vice

Graeci ad Romanae & catholicae ecclesiae vnionem reuocati essent: pro pio C illo imperatoris studio, & simul, quo eius operam pro terrae sanctae, quam maximopere zelabat, recuperatione paratiorem haberet, illi pontifex confirmauit Constantinopolitanum imperium. Id quod summis studijs expetierat, vt acta eiusdem testantur concilij. Vides rursus, non solum huius nostri, sed etiam Constantinopolitani imperij autoritatē, ab ipsis etiā Constantinopolitanis imperatoribus recognitam fuisse Romano pontifici, tanquam ecclesiasticae hierarchiae capiti, cui sicut totius ecclesiae curam & regimen: itaquoque vtriusque gladij (quorum vsus in eius regimine est prorsus necessarius) summam autoritatem commissam, intellexerunt & recognouerunt etiam Constantinopolitani principes. Quanto magis nostris imperatoribus recognoscenda est, qui omnem quam habent autoritatem imperij, acceperunt ab vno Ro. pontifice?

Quod si vniuersam à Carolo primo ad quintum, succedentium sibi imperatorum & imperij huius nostri percurreris historiam, clarissimè intelliges illum semper fuisse sensum & consensum Christianorum principum.

Designatus fuerat Carolus imperator à Leone pontifice pro se & sua stirpe ac progenie. Deficiente autem eius posteritate aut successione legitima in Ottone tertio, eodem hoc ita fieri petente, Gregorius quintus, Romanus pontifex natione Saxo, & imperatori cōsanguineus, electiuum deinceps fecit imperium. Et quo apud Germanos summa illa diutius remaneret autoritas, & is caeteris praeesset, qui virtute dignitateque praestaret caeteris, & non quem casus natiuitatis obtruderet, de imperatore deligendo sanctionem retulit, vt videlicet apud septem designatos Germaniae proceres, in perpetuum ius esset eligendi principis. Cuius examinatio & confirmatio pertineret ad Romanum pontificem, per quam & Romanorum rex & Caesar appellaretur, tum demum Augustus & imperator habendus, quum à Romano pontifice solenniter inunctus & consecratus foret, & imperij diadema acciperet. D

Confirmatione electi ptinere ad Ro. pontificē.

Hanc autoritatem deligendi imperatoris accepisse designatos illos electores septem, non à senatu populoque Romano, non à legislatore humano (vt ille nugatur) hoc est, ab vniuersitate multitudinis subiectae imperio, sed ab vno Romano pontifice, omnium historiarum fide certum & indubitatum est. Nam ex ea sanctione, & concessione à Gregorio facta, constat ita exacerbatos fuisse Romanos, vt & ipse eorum furori se subtrahere, ac clam aufugere ad Ottonem in Germaniam coactus sit: & hi instigante Crescentio (quem absente pontifice cum summa potestate consulem creauerant) Ioannem quendam, natione Graecum, episcopum Placentinum, illi antipapam obtruserint. De vniuersitate vero multitudinis subiectae imperio (quem ille humanum legislatorem appellat, & apud quam solam vult esse ius eligendi principis) quod eius ad hoc consensus vnquam requisitus fuerit, nullus vnquam scriptor, nulla historia prodidit.

Casus & histor.c. Per venerabilem. de electio.

Recte itaque, cum mortuo Henrico sexto, in duo se diuisissent electorum suffragia, quibusdam Philippum Sueuorum ducem, Henrici fratrem: alijs, & maiori saniorique parte Ottonem quartum, Henrici Saxoniae ducis filium, in imperatorem eligentibus. Et à legato sedis apostolicae, Guidone Prenestino cardinali, ad hoc ipsum misso ab Innocentio III. vt inter electos, quis

A quis cui præferendus foret, decerneret, Philippi reprobata, & Ottonis confirmata esset electio. Ipsumque hoc factum legati in hunc modum calumniarentur quidam aduersæ factionis principes, dicentes, vel electoris personam ea in re gessisse illum, vel cognitoris. Si electoris, in messem alienam misisse falcem suam, & electioni se ingerentem, principum electorum derogasse dignitati. Sin cognitoris, absente & non citata altera partium, videri processisse perperam. Idem Innocentius ad Bartholdum ducem de Zeringen scribens & sui legati factum excusans: Principibus, inquit, illis ius & potestatem eligendi regem in imperatorem postmodum promouendum recognoscimus, vt debemus, ad quos de iure & antiqua consuetudine illud noscitur pertinere. Præsertim cum ad eos ius & potestas huiusmodi ab apostolica sede peruenerit. Quæ Romanum imperium in persona magnifici Caroli à Græcis transtulit in Germanos. Sed & principes vice versa recognoscere debent, & vtique recognoscunt (sicut ijdem & in nostra recognouere præsentia) quod ius & autoritas examinandi personam electam in regem, & promouendum ad imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus, consecramus & coronamus. Est enim regulariter & generaliter obseruatum, vt ad eum examinatio personę pertineat, ad quem impositio manus spectat. Nunquid enim, si principes non solum in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum quemcunque, vel excommunicatum in regem, seu etiam hæreticum aut paganum eligerent, nos inungere aut consecrare hominem eiusmodi deberemus? absit omnino. Obiectioni ergo principum respondentes, asserimus, quod legatus noster approbando regem, & reprobando ducem: nec electoris gessit personā, vtpote, qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit: nec cognitoris, cum neutrius electionem, quo

Electoribus ius & potestatē eligēdi cōpetere à sede apostolica.

B ad factum eligentium, confirmandam duxerit, aut etiam infirmandā. Exercuit autem denunciatoris officium, quia personam ducis eiusdem indignam, & personam regis denūciauit idoneam, quo ad imperium obtinendum, non iam propter studia eligentium, quàm propter merita personarum: quamuis etiam hi numero vincerent & merito, & ducis electio contemptis electorum plerisque esset celebrata. Subiungens deinde multa impedimēta notoria, quę obstabāt duci quo minus potuisset eligi, videlicet, excōmunicationem publicam, periurium manifestum, & persequutionem diuulgatā, quam & progenitores eius, & ipse præsumpsissent exercere in sedem apostolicam, & alias ecclesias. Cum nullum impedimentnm legitimum in Ottonis personam potuisset obijci. Quare, inquit, & illum, non ducem reputauit & nominauit regem Romanorum: iussitque illi adhæreri à regni fidelibus, non obstante iuramento, si quod indebite præstitissent Philippo: vt hæc latius est legere in c. Venerabilem, de electione: quod excerptum est ex hac Innocentij epistola. Quæ quum vniuersa, quam comprehendit, tragœdia, testis est veritatis supra scriptæ à nobis historiæ, quod videlicet electores imperij à sede apostolica ius electiōis eiusmodi acceperint. Et quod vniuersa imperij nostri autoritas ab ecclesia, atque eius capite ac rectore Ro. pontifice plane dependeat.

Ex quibus etiam quiuis ille facile potest intelligere, iuramenta quæ Ro. pontifici præstant imperatores electi, tam in sua confirmatione, quàm ante & post coronationem suam non fuisse extorta ea, qua ille dicit, fraude & calliditate pontificum per simplicitatem & superstitionem principum: quin potius iure & merito præstari potuisse & debere, & præstita fuisse ab antiquo

C

tiquo, etiam priusquam electiuum factum esset imperium. Nam extat in decretis iuramentum, quod Otto eius nominis primus Ioanui XII. ante annos circiter sexcentos more maiorum præstitit, LXIII. dist. c. Tibi domino. Et quanquam forte eorum forma postea paulo sit facta exactior: nihil tamen continet, nisi adquod ex ipsa natura, ex ipso iure sui imperij obligati sunt. Quod cum in persona Magni Caroli erectum sit ab ipso ecclesiasticæ hierarchiæ præside, ne aliter ille Petri gladius etiam necessarius ad regimen ecclesiæ, ociosus iaceret, aut deesset ecclesiæ, quis non intelligit hunc illi subseruire debere, & qui hunc accepit ab ecclesia, eidem astrictum fidelitatis debito? Quod cum clarius quidam intelligant, atque etiam obseruẽt religiosius, quando hoc ipsum, alioqui debitum, etiam iureiurãdo cõfirmatum est, sacramenti religione aliquãdo magis retẽti in officio, quã ex ipso officij debito: hinc introductus est mos ille prçstandorum superioribus iuramẽtorum fidelitatis à subditis: sine quibus tñ æque subditi ad obedientiã & fidẽ adstricti sunt suis superioribus.

Casus & historia, vnde pendet Clementina vnica de iureiurando.

Itaq; cum inter Hẽricum septimum imperatorem, & Robertum Siciliæ regem excitata graui discordia, Clemens quintus, vt pastor Christianæ ecclesiæ sui memor officij, inter eius membra pacem componere cuperet, scripsisset q; ea propter ad vtrunq;, quod cum essent Romanæ ecclesiæ specialissimi filij, sibiq; iuramanto fidelitatis & alias multipliciter adstricti, & propterea sua arma, non in mutuam perniciem, sed in communis matris defensionem deberent conuertere. Idem Henricus pestilentibus quorundã adulationibus sibi ereptus, velut immemor omnium iuramentorum quæ præstiterat, id indigne admodum tulit, de fidelitatis iuramento in literis mentionem fieri. Et quasi ad magnam hoc derogationem dignitatis suæ pertinuisset, accitis publicis tabellionibus, nullo se iuramento fidelitatis vlli adstrictum publice protestatus est. Petens ad futuram rei memoriam, actis & instrumentis publicis eandem suam protestationem contestatam relinqui posteris. Cui pesti, ne latius atq; etiam ad successores serperet, in Viennen. vniuersali concilio (cui idem Clemens præfuit) conueniens adhibitũ est antidotum, edita illa Clementina, quæ sub titulo de iureiurando legit. Cuius hoc est initium:

D

Clemẽtina ipsa.

Romani principes, orthodoxæ fidei professores, sacrosanctam Romanam ecclesiam (cuius caput est Christus redemptor noster) ac Romanum pontificem, eiusdem redemptoris vicarium, feruore fidei, & claræ deuotionis promptitudine venerantes, eidem Romano pontifici, à quo approbationem personæ ad imperialis celsitudinis apicem assumendæ, nec non vnctionem, consecrationem, & imperij coronam accipiunt, sua submittere capita non reputarunt indignum, seq; illi, & eidem ecclesiæ (quæ à Grçcis imperium transtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum principes, ius & potestas eligendi regem, in imperatorem post modum promouendũ peruenit) adstringere vinculo iuramenti. Prout, tam mos obseruationis antiquæ temporibus nouissimis renouatæ, quam forma iuramenti huiusmodi sacris inserta canonibus manifestant. Subiungens deinceps, post explicatam continuo de Henrico historiam, quæ idem iuramenta more maiorũ præstiterat Romano pontifici & ecclesiæ. In primis affirmat eum in confirmatione electionis suæ præstitisse eius tenoris iuramentum quod etiam ab illo magno Ottone, ante sexcentos circiter annos præstitum in sacris canonibus legitur. Deinde, cum Romæ coronandus esset imperiali diade

Tria iuramenta, quæ præstãtur ab imperatoribus.

mate-

A mate,aliud non multum absimile, quod in libro pontificali Romano continetur præstandum pontifici per imperatorem coronationis suæ tempore,renoris huiusmodi:

Ego N. Romanorum rex,annuente domino futurus imperator, promitto,spondeo,& polliceor atque iuro coram deo & beato Petro,me de cætero protectorem, procuratorem, & defensorem fore summi pontificis, & huius sanctæ Romanæ ecclesię in omnibus necessitatibus & vtilitatibus suis,custodiendo & conseruando possessiones, honores & iura eius, quantum diuino suffultus adiutorio fuero,secundum scire & posse meum, recta & pura fide. Sic me deus adiuuet,&c. Præter hæc, etiam tertium,prius quàm ingrederetur Italiam. Quod videlicet Romanã ecclesiam,& fidem catholicam pura fide totisque viribus conseruaret reuerenter ac defenderet. Omnem hæresim,schisma & hęreticos quoslibet,fautores & receptatores, & defensores ipsorum exterminaret pro posse,nec vnquam cum Saraceno,pagano,schismatico,seu alio quomodolibet communionem catholicæ ecclesiæ non habente,aut cum alio quouis ecclesiæ inimico aut rebelli, seu eidem manifestè suspecto,vnionem qualibet aut confœderationem iniret,affinitatem contraheret. Sed tam Romanorum pontificum personas, quàm honorem & statum manuteneret, & defenderet, & conseruaret contra omnes homines, cuiuscunque existerent præeminentiæ,dignitatis vel status. Vtque ditionem Ro. ecclesię,quam ex legitima imperatorum,regum & principum donatione obtineret,conseruaret ac tueretur.

Hęc,inquam,sunt illa iuramenta,quæ dicta Clementina asserit ab Henrico more maiorum præstita fuisse Romano pontifici & ecclesiæ. Qualia & ante illum annis plus quadringentis,& post annis ducentis continuo ob

B omnibus constat præstita fuisse. Quæ ille Marsilius dicit, nec sine periurio præstari, nec præstita posse obseruari. In quibus,quid est obsecro,quod nunc quisquã aut cauillari aut calumniari possit? Nam etsi nõ fuissent debita ab initio, quanquam nihil nisi Christiani imperatoris, præsertim quales nostri sunt, quorum omnis ab ecclesia dependet autoritas, merum officium contineant,tanti tamen temporis præscriptione, absque vlla cõtrouersia transisset in debitum.

Quum autem illam Clementinam audis, nolo imagineris, audire te vnius hominis Romani pontificis in suam ipsius causam sententiam : sed cogita audire te testimonium, assertionem & sententiam Vienneñ. vniuersalis concilij, in quod ex vniuersa Christi ecclesia conuenerunt plus quàm trecenti episcopi. Qui suæ subscriptionis chirographo confirmarũt veritatem facti,aut narratæ in eadem historiæ. Et catholicę ecclesiæ de Romana ecclesia,atque eius pontifice, vt is agat in ecclesia Christi vicarium,testificantur sententiam. *Dictã Clementinã fuisse assertionem & sententiam vniuersalis cõcilij Vienneñ.*

Ex quibus omnibus est clarissimum,nihil præter autoritatem & officium suum egisse Innocentium quartum. Qui Fredericum secũdum iam diu insordescentem in ecclesiasticis censuris, quibus à suis prædecessoribus innodatus fuerat, tamen ob crimen manifesti periurij,quod contra proprium iuramentum & in confirmatione sua & in coronatione præstitum, interneciali semper odio persecutus fuerat Christi ecclesiam & sedẽ apostolicam,quam ex debito officij & iuramenti vinculo, honorare, defendere ac tueri debuerat,quàm etiam ob notoriũ toti orbi crimen sacrilegij,quod ex venientibus ad vniuersale concilium per Gregorium IX. apud Lateranũ indictum, *Innocẽtiũ 4. nihil egisse prter suũ officiũ,quod Fredericũ 2. dãnauit & priuauit imperio.*

ctum ex vniuerso orbe Christiano prælatis & episcopis, quotquot poterat G
interceptos plurimos, etiam aliquot Ro. ecclesiæ cardinales, sine vlla ecclesi asticæ dignitatis reuerentia, velut vilissima mancipia annis plus quinque, crudelissimis macerarat carceribus, multosq; extinxerat. Quod, inquam, hunc contemptorem ecclesiasticarum censurarum & ob hoc ipsum graui etiam laborantem suspicione hæresis, in Lugdunen. vniuersali concilio, dānationis sententia perculit, hoc verborum tenore:

Dānatio nis sentē tiam

Nos itaq; super præmissis & quàm pluribus alijs eius nephandis excessibus, cum fratribus nostris & sancto concilio deliberatione præhabita diligenti, cum Iesu Christi vices, licet immeriti, teneamus in terris, nobisque in beati Petri persona sit dictum: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, memoratum principem, qui se imperio & regnis omnique honore & dignitate reddidit indignum, quique propter suas iniquitates à deo, ne regnet vel imperet, est abiectus, suis ligatum peccatis & abiectum, omnique honore & dignitate priuatum à domino ostendimus, denunciamus, & nihilo minus sententiando priuamus. Omnes qui ei iuramento fidelitatis tenentur adstricti, à iuramento huiusmodi perpetuo absoluentes. Autoritate apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam de cætero sibi tanquam regi vel imperatori pareat aut intendat. Decernendo quslibet, qui ei deinceps velut imperatori vel regi consilium vel auxilium præstiterint, seu fauorem, ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere. Illi autem, ad quos in eodem imperio imperatoris spectat electio, eligant libere successorem. Hæc ille innocentius, non in conclaui, aut priuato suorū cardinalium consistorio, sed in publico totius orbis Christiani vniuersali cōcilio, cuius consensu & subscriptione prædicta in Fredericum & dictata & prolata sententia est.

Electores imperij re cognoscē tes autori tatē ponti ficis Fre derico suc cessorē de legerunt.

Quin & electores imperij nihil præter autoritatem & officium suum egisse Romanum pontificem in depositione Frederici, re ipsa contestantes, conuenientesq; ad eius mandatū Francfordiæ illi successorē elegerunt Hēricum Turingiæ Lantgrauiū in regē Romanorum. D

Sic & superius in Henrici quarti historia audisti voces aduersus eum totius imperij, cui iam videbatur intollerabilis: Tametsi, inquiunt, obiecta illi crimina luce clariora sint, se tamen legibus cum eo velle agere, & rem integram Romani pontificis cognitioni reseruare, vt in totius regni celeberrimo conuentu ipse cognitor causæ sedeat, ipse suo iudicio vel absoluat, vel addicat accusatum. Hæc vna vox fuit, vna sententia & electorum & procerum totius imperij omnium, qui iamdudum conuenerant certo firmoq; consilio (quemadmodum etiam legatis Henrici respondisse testantur etiā Germani, qui rebus ipsis interterāt scriptores fidelissimi: & præsertim Saxo quidam Haluerstadien. monachus, tametsi nomen suum non adscribat ad declinandam veritatis inuidiā, qui Henrici illam historiam diligentissime simul & eleganter exequutus est) Hæc inquam vna vox fuit, vnaque sententia totius imperij procerum, qui ad hoc conuenerant, vt absque vlla dilatione illi successorem eligerent, sibique virum prouiderent, qui, inquiunt, præcedat nos, & prælietur bellum domini, ad expugnandā & destruendā omnem cuiuscunque hominis altitudinem, eleuantem, & extollentem se aduersus iustitiam & veritatem dei, & sanctæ Romanæ ecclesiæ autoritatem. Hoc ipso exprimentes verum Romani imperatoris officium, à quo ille aberrat bis per omnia. Attamen ad saniora consilia reuersi, & rem vniuer-

A uersam perpendentes maturius, ne inconsultæ & præcipitis seditionis sub ditorum aduersus suos principes perniciosum exemplum transmitterent ad posteros, ne etiam temere quid egisse argui possent à Romano pontifice, ecclesiasticæ hierarchiæ præside, cuius iudicio subesse imperatorem, & imperium intellexerunt & confessi sunt, ad eius cognitionē & iudiciū rem vniuersā remiserunt, vt eo cognitore & iudice vel retineret, vel a mitteret imperium.

Quare cum tempore Gregorij decimi aliquot annis sub schismate laborasset imperium (nam proximis comitijs in duo se scindebant electorum suffragia, pars Richardum Cornubiæ comitem, pars Alphonsum Castellæ principem elegerat) atque eam ob rem per duorum contentionem, quorū neuter ante fuerat membrum imperij, in annos fere XVII. prorogatum esset interregnum, idem Gregorius mandauit principibus electoribus, ecclesiasticis quidem sub pœna priuationis officij, secularibus autem sub pœna excommunicationis, vt sine cunctatione se resoluerent, & aduocatum ac defensorem eligerent ecclesiæ: alioqui ipse eorum suppleturus negligentiam, sua hoc ipsum autoritate facturus esset & officio. Ad cuius mandatū & requisitionem statim conuenientes Francfordiam post triduanum tractatum vnanimi consensu in regem Romanorum elegerunt Rodolphū comitem de Habspurg, quamuis absentem, virum prudentem & strenuum. Cuius electionem idem Gregorius confirmauit in Lugduneñ. vniuersali concilio.

Ad mandatum Gregorij X. denūciantis electoribus, nisi conuenirent se ꝓuisurū imperio, statim cōuenisse eosdem.

Ad eundem modum, cum post mortem & miserabilem cædem Alberti Romanorum regis, inter electores imperij magna esset super designando successore discordia, & Philippus Gallorum rex intolerandæ superbię ad eam occasionē attētus speraret à Clemente V. tūc Auinioni agēti extorqueri posse, vt ab ipso nominaretur imperator, communicatoque cum fratre Carolo Valesio, & paucis iuratissimis consiliarijs cōsilio, placuisset illum tanquam pro alijs quæ diuulgabantur negocijs comitatum stipatumque velut honoris causa ingenti turba militum proficisci ad pontificem, quibus vel extorquere potuisset quod ambiebat, si impetrare non posset aliter dei nutu delato ad pontificem regis consilio, quamuis secretissimo, dū ille esset in apparatu ad iter, prudenti consilio celeritateque perueniens pontifex, qui regis abominabatur superbiam, inscijs etiā cardinalibus, nisi vnico Ostiensi, quo res tecta maneret, diligentissime mittit ad electores imperij, vt sub pœna deuolutionis imperij ad Gallos absque vlla mora procedant ad electionem noui imperatoris. Eisdem simul nominans & commendans Henricum comitem Lucenburgum, virum magnanimum & industriū, cuius per dictum Ostiensem habuerat noticiam. Nec morati electores, intra dies octo postquam applicuisset pontificis nuncius, summa diligentia cōgregati, eundem Henricum cōcordibus elegerunt suffragijs, qui septimus fuit eius nominis. Celebrataque electione, eadem diligentia & celeritate curabatur publicari per Galliam, & in curia Romani pontificis, quo sic Galli apparatum & studia auerterent. Qui iam magno sumptu, præparato ad iter fratre, preciosissimisque muneribus, quibus & pontificem, & patres captare parabat, cum se delusum, & spe sua frustratum cerneret, in pontificem vehementer excanduit. At Clemens venientibus pro confirmatione electi duce Bauariæ regis cognato, & Guidone comite Namurcensi, eundem confirmauit. Quo post ingrediente Italiam, ad pontificis manda-

tum omnes illi obedientiam præstitere. C

Ludouici Bauari tragœdia explicatur.

Libet etiam Ludouici Bauari hic adscribere tragœdiam, cui & iste aduersus quem agimus Patauinus Marsilius, & ille Ockam pseudotheologus aduersus ecclesiasticam autoritatē, in ipsiusmet perniciem incentores, assentatoresq́; fuere.

Ludouici electionē in discordia recusauit confirmare Ioānes 22.

Itaq́; post mortem Henrici VII. præfati, cum rursus electorum non conuenirent suffragia, pars Ludouicum Bauarum, pars Fredericum Austriæ ducem elegit. Per quos facto in regno schismate cum Ioannes XXII. Bauarum confirmare recusasset, eò quòd iam ante confirmationem sibi vsurpasset pleraq́; electi nondum legitimè confirmati potestatem excedentia, tandem commisso inter competitores prælio, Ludouicus armis superior, neglecta autoritate sedis apostolicæ, non solum p Germaniam, sed etiam per Italiam, velut suo iure cœpit administrare imperium contra antiquitus institutum & obseruatum morem legitimum. Qua de causa, instantibus pręsertim Lupoldo Frederici fratre, & Carolo rege Franciæ, pontifex in Ludouicum citatum solenniter, vt vel satisfaceret, vel se expurgaret de excessu notorio commisso in contemptum autoritatis ecclesiasticæ, vnde sua dependebat aut dependere debebat autoritas, præfixo sibi trium mensium canonicæ monitionis termino, non comparentem, nec satisfactionem offerentem, nec legitimè se purgantem, excommunicationis tandem sententiam protulit. Cuius crescente animositate & contumacia (siquidē Romam contendens, & sine pontificis autoritate se illic coronari faciens, etiā minoritam quendam, Petrum de Corbaria, Nicolai V. sibi indito nomine, antipapam illi constituerat & in B. Petri sede collocauerat) idē Ioannes processus & censuras ecclesiasticas aduersum illum & sibi adhærētes aggrauauit. Vnde magna per imperium confusio subsecuta est, quibusdam processus D illos & censuras districtè obseruantibus, alijs contra persuasis à Ludouici sectatoribus, eosdem contemnētibus vt nullos & inualidos. Cuius rei gratia, idem Ludouicus, in generali principum conuentu Francfordiæ, de consilio quorundam, qui sibi loquebantur ad sua desideria, pseudomonachorum & Theologorum, responsiones quasdam aduersus eosdem edidit, & sub bulla imperiali per vniuersum imperium publicari curauit, quibus illos vniuersos fuisse atq; esse nullos & inualidos, & proinde negligendos omnibus psuadere conatus est. Quas post subijciemus, vt excutiamus quid solidæ veritatis intus habeant, ne quis fortè in eas incautus incidens pro vero amplectatur verisimile. Nam hic historiæ contextus prosequendus est. Quod enim nec suæ ipsius conscientiæ, nec alijs quibus mens erat sanior, & maior cura offensæ religionis quàm principis, satisfecerint, ipse idem in primis de se testatus est, qui sub Benedicto duodecimo, successore Ioannis, & sub eius quoq́; successore Clemente VI. pro absolutione à censuris istiusmodi laborauit plurimum, sed cum non offerretur conueniēs satisfactio, eandem impetrare non potuit. Deinde, quoniam censuræ illę in plurimis locis imperij, vsq́; post mortem Ludouici, & obtentam relaxationem earundem à sede apostolica, districtissimè obseruatæ sunt.

Ludouic⁹ à Clemēte e. dānatur vt schismatic⁹ & hæretic⁹, ac priuatur imperio.

Clemens vero quàm Benedictus in Ludouicum vehementior, publicè in die cœnæ domini coram infinita hominum multitudine omnes Ioannis in illum processus & censuras confirmauit & renouauit. Ipsumque & schismaticum & hæreticum declarauit, omniq́; autoritate & honore imperiali priuatum denunciauit, & sententialiter priuauit. Suæ vero huius declarationis

A rationis & sententiæ has præcipuè causas adiunxit. Primum, quod affirmaret Ioannis vigesimisecundi definitionem de paupertate Christi & apostolorum esse hæreticam, & iurasset se credere contrarium. Deinde, quod assereret ad imperatoris autoritatem pertinere, instituere papam & destituere. Adhuc, quod citatus super hæresi, & propter contumaciam excommunicatus insorduerat in censuris annis plus decem. Item, quod Ioannem de Landemo hæresiarcham domi suæ fouerit. Quod præsumpserit constituere episcopos. Quod ecclesiasticum interdictum violarit, & eos qui violare noluissent, suis sacerdotijs expulerit. Quod dissunxerit matrimonia solennizata in facie ecclesiæ, & coniunxerit alios in gradibus prohibitis. Postremo, quod idolum in ecclesia dei constituerit, illum videlicet antipapam, Petrum de Corbaria, & legitimum papam de facto conatus sit deponere. Hæ, inquam, causæ condemnationis & depositionis Ludouici fuere. Quo tempore etiam Henricum Vremberg, archiepiscopum Moguntinum, priuauit episcopatu suo, quòd vna cum Ludouico execrato, execratus & ipse, longo tempore insorduerat in cẽsuris ecclesiasticis, & nihilo minus eisdem irretitus ministrauerat.

Clemens etiam Moguntinũ archiep̃m exuit dignitate, q̃ Ludouico adhæsit.

Post damnationem autem & priuationis sententiam prolatam in Ludouicum, Clemens electores imperij monuit & requisiuit, vt alium imperatorem deligerent, virum orthodoxum, & imperio idoneum, ne diutius aduocato & defensore careret ecclesia, alioqui ipse suppleturus esset eorum defectum & negligentiam.

Ad cuius mandatum conuenientes in Rens quinq; ex electoribus, Moguntinus, Colonien. & Treueren. archiepiscopi, dux Saxoniç Rudolphus, & Ioannes rex Boemiæ (nam reliqui duo Brandẽburgen. & Palatinus Ludouico adhæserant) secundum apostolicæ sedis sentẽtiam decernentes vacare imperium, elegerunt Carolum quartum, Marchionẽ Morauię. Cuius electione confirmata à pontifice, idem obtinuit imperium, imperauitq; annis triginta vno. Et hic exitus fuit illi tragœdiæ.

Ad mãdatũ Clemẽtis electores Ludouico successorẽ deligũt Carolum IIII.

B

Audisti itaque lector Christiane non solum ex forma hierarchiæ quam Christus in hoc suo regno instituit, omnes qui in eius ouili continentur, illius autoritati necessario subesse, cui ipse oues suas vniuersas pascendas regẽdasque commisit: sed etiam ita factum diuina ordinatione & prouidentia, vt iam planè vniuersum quod nunc est imperium, constitutum sit autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, & vniuersa eius autoritas ab illius autoritate prorsus dependeat. Idque recognoscentibus & imperio & imperatoribus, à primo Carolo ad præsentem vsque eius nominis quintum. Et quamuis intercíderint nonnunquam irreligiosi quidam & impij, qui maluissent funesto illi Iulio, quàm sancto religiosissimoque Carolo succedere: & vi, fraude & parricidio vsurpare dominationem tyrannicam, quàm ab ecclesia recognoscere legitimum imperium: vicisse tamen semper autoritatem ecclesiasticam, & sibi subiecisse omnem aduersus se efferentem altitudinem.

Quanquam autem de imperio, quod specialius dependet ab ecclesia, vtpote ab eadem erectum constitutumque in persona Magni Caroli, hactenus præcipuè demonstrauerimus, vt eius autoritas subsit autoritati ecclesiasticæ: æquè tamen de omni ciuili, quæ in ecclesia est, potestate & magistratu, quocunq; tandẽ nomine cẽseatur, verum est vt subsit & moderari debeat ab autoritate ecclesiastica. Gẽs enim, inquit ille, & regnum, quod

non seruierit tibi, peribit. Ad omnes æque pertinet, quicunque in Christi ouili continentur, reges, principes, magistratus, quod Gregorius ille Nazianzenus ad Constantinopolitanos imperatores scribit: Suscipitis ne, ingr, libertatem verbi? Libenter accipitis, quod lex Christi, sacerdotali vos potestati subijcit, atque istis tribunalibus subdit. Dedit enim & nobis potestatem, dedit & principatum, multo præstantiorem principatibus vestris. Aut nunquid iustum vobis videtur, si cedat spiritus carni? si à terrenis cœlestia superentur? & si diuinis præferantur humana? Quod ipsum, illustrati iam lumine fidei, non solum intellexerunt reges & principes, fascesque suos, sua sceptra, & vniuersam prorsus suã autoritatem, ecclesiasticæ autoritati subesse recognouerunt. Quin potius, quo hanc subiectionem, omnes magis intelligerent debitam & necessariam secundum illud Esaiæ vaticinium, diuina ordinante prouidentia, vniuersi suam autoritatem recipere ab ecclesia eiusque autoritate re ipsa professi sunt. C

Gregori' Nazianzenus.

Sic florentissimi Galliarum regni sceptra & titulos (cum in Hilderico eatenus rege, ignauo & socorde deficeret illa ex gentilitate tracta & deducta successio) Pipinus à Zacharia ecclesiasticæ hierarchiæ capite, pro se suisque successoribus accepit, sacra vnctione, apostolica autoritate sibi impensa à sancto Bonifacio Moguntino archiepiscopo & martyre. A quo in hodiernum vsque diem, omnes ordine sibi succedentes reges, quo hoc ipsum contestentur, & perpetuo in memoria habeant, non solum ecclesiasticæ autoritati se subijci, sed etiam ab eadem accepisse se illam suam dignitatem & autoritatem regiam, ecclesiastica consecratione & inunctione eandem velut legitimo ritu susceperunt. Eandem formam, idemque exemplum (diuinæ nimirum prouidentiæ & dispensationis munere) oẽs Christiani orbis reges secuti, fasces suos vltro submiserunt ecclesiæ, re ipsa hoc contestantes, quod non nisi ecclesiastica inunctione & consecratione, legitimam autoritatem se fateantur recipere. D

Pipinus à Zacharia Ro. põtifice abrogato Hilderico Gallici regni sceptra & titulos pro se & successoribus apostolica autoritate accepit.

Quod ipsum tamen non satis habentes quidam Anglorum reges Christianissimi, insuper & regnum suum vectigale & tributarium fecerunt Romanæ ecclesiæ, ac deinceps etiam iura regni specialiter recognouerũt à Romano pontifice. Cuius initium fuit sub beato Leone eius nominis quarto, ad quem Adeluulphus, quem alij Andulphum aut Adulphum appellant, Egbruti successor, post deo dicatas totius regni prouentuum integras decimas, cum Alfredo filio Romam profectus, duorum denariorum tributum in singulas domos regni sui, beato Petro & sedi apostolicæ constituit. Id quod annis circiter septingẽtis, apostolicæ sedis quæstoribus eo missis, liberaliter semper persolutum est.

Regnũ Angliæ vectigale & tributarium Romanæ ecclesiæ.

Ad hæc, cum beatissimus Thomas Cantuarieñ. archiepiscopus, iussu aut studio Henrici regis Angliæ (cum quo grauissima illi discordia intercesserat) trucidatus crederetur: ille que sui expurgandi causa misisset oratores suos ad Alexandrum tertium tunc pontificem, qui ob capitales, quas cum eodem exercuisset inimicitias, non facilè illum absoluit à suspicione atrocissimi criminis, duos de latere suo destinauit in Angliam, qui rei veritatem perscrutarentur diligentius, & secundum modum culpæ, regi imponerẽt condignam pœnitentiam. Quibus aduentantibus, idem omisso bello Hibernico, quo erat implicitus, honoris causa occurrit in Normannia. Reque discussa ad hoc vẽtum est, vt cũ de facto satis constare non posset, iure iurãdo interposito se rex purgauerit. Quia tamẽ etsi in necẽ viri sanctiss. nõ

con-

A conuinceretur fuisse machinatus, sua quam cum viuente exercuerat simul tate & odio, occasionem mortis eius præbuisse indubitatum videbatur: pœnitentiæ & satisfactionis nomine, vt laborantibus nostris in Syria certo electorum militum numero, anno integro succurreret, illi iniunctum est. Ad hæc, ecclesiasticam libertatem, cuius occasione inter ipsum & virum sanctissimum orta fuerat dissensio, in regno suo tueretur diligenter, & appellationibus ad sedem apostolicam interpositis non aduersaretur. Quibus iureiurando confirmatis, regni Anglici titulum, quo alioqui ob atrocissimam in episcopum, & ecclesiam iniuriam iure merito priuandus videbatur, in se atq; hæredes suos confirmari meruit. Hac tamen ratione compensata ecclesiæ irrogata iniuria, vt nemo deinceps rex Angliæ haberetur, qui à Romano pontifice non esset rex appellatus. A quo tempore omnes Angliæ reges iura regni sui velut in feudum agnouisse leguntur à Romanis pōtificibus. Acta aūt sunt illa anno septuagesimo quarto supra millesimum centesimū, vt testantur Blondus, Pius, Tubigeñ. & scriptores alij. Regnū Angliæ tāquā fe in ius clientelæ Ro. ecclesię

Quare, quod commemorant historiæ, Ioannem Angliæ regem, cum Philippi Gallorum regis reuereretur potentiam, à quo altero bello superatus fuerat, confugisse ad gratiam Ro. pontificis Innocentij tertij, deoq; & B. Petro & Paulo apostolis sanctæq; Romanæ ecclesiæ, Angliæ pariter & Hiberniæ regnum libere obtulisse & concessisse cum omnibus suis iuribus, & pro eisdem regnis eidem Innocentio homagium fecisse, vt videlicet reges Angliæ eadem de cætero in feudum tenerent ab ecclesia. Et pro omni seruitio eorundem regnorum, centum marcas auri quotannis penderent, idque diu postea fuisse obseruatum: hoc inquam intelligendum est, non tam primo factum aut inchoatum fuisse ab illo Ioanne, quam longe ante factum ab

B Henrico, nouis tunc conditionibus, & certo canone constituto renouatum fuisse & confirmatum.

Vides itaque lector Christiane iamdudum impleri cœpisse illud Esaiæ vaticinium: Venient ad te curui filij eorum, qui humiliauerunt te. Et adorabunt vestigia pedum tuorum, qui detrahebant tibi. Item & illud: Ponā te ex derelicta, humiliata, & odio habita, in superbiam seculorum, & gaudium in generatione & generationē. Et: Surges lac gentium, ac mamilla regum lactaberis. Vides nihil quam merissimam & catholicam veritatem continere illam definitionem Bonifacij, cui execrandus iste, vt notoriæ, falsæ & hæreticæ adeo petulanter & impotenter insultat: quæ ponitur inter Extrauagant. sub tit. de maio. & obed. hoc verborum tenore. Libet enim cum ea hunc sermonem claudere:

Vnam sanctam ecclesiam catholicam, & ipsam apostolicam, vrgente fide credere cogimur & tenere, nosque hanc firmiter credimus, & simpliciter confitemur, extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, sponso in canticis proclamante: Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suę, electa genitrici suæ, quæ vnum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus, Christi vero deus. In qua est vnus dominus, vna fides, vnum baptisma, vna nempe fuit diluuij tempore arca Noe vnam ecclesiam præfigurās, quæ in vno cubito consummata, vnum (Noe videlicet) gubernatorē habuit & rectorem, extra quam omnia existentia super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem veneramur & vnicam, dicente domino in propheta: Erue à framea deus animam meam, & de manu canis vnicam meam. Pro anima enim, id est, pro seipso capite simul orauit & corpore. Quod Definitio orthodoxa Bonifacij. Vna ecclesia, extra quā nulli salus.

Quod corpus vnicam, scilicet ecclesiam, nominauit, propter sponsi fideiꝗ
sacramentum & charitatis ecclesiæ vnitatẽ. Hæc est tunica illa domini in- C
consutilis, quæ scissa non fuit, sed sorte peruenit. Igitur ecclesiæ vnius &
vnicæ, vnum corpus, vnum caput, non duo capita quasi monstrum, Chri-
stus videlicet, & Christi vicarius Petrus, Petriꝗ successor, dicente domino
ipsi Petro: Pasce oues meas. Meas, inquit, & generaliter, non singulariter,
has aut illas. Per quod cõmisisse sibi intelligitur vniuersas. Siue ergo Græ
ci, siue alij, se dicant Petro eiusꝗ successoribus non esse commissos fatean-
tur necesse est, se de ouibus Christi non esse, dicente domino in Ioanne,
vnicum esse ouile, & vnicum pastorem. In hac eiusꝗ potestate duos esse gla
dios, spiritualem videlicet, & temporalem, euangelicis dictis instruimur.
Nam dicẽtibus apostolis: Ecce duo gladij hic, in ecclesia videlicet, quum sci
licet loquerentur apostoli, non respondit dominus, nimis esse, sed satis. Cer
tè, qui in Petri potestate temporalem gladium esse negat, malè verbum at
tendit domini proferentis: Conuerte gladium tuum in vaginam. Vterque
ergo est in potestate ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius & materialis: sed is
quidem pro ecclesia, ille vero ab ecclesia exerendus. Ille sacerdotis, is ma-
nu regum & militum, sed ad nutum & patientiam sacerdotis. Oportet au-
tem gladium esse sub gladio, & temporalem autoritatem spirituali subijci
potestati. Nam quum dicat Apostolus: Non est potestas, nisi à deo: quæ au-
tem à deo sunt, ordinata sunt, non essent ordinata, nisi gladius esset sub gla
dio, & tanquam inferior per alium reduceretur in suprema. Nam secun-
dum beatum Dionysium, lex diuinitatis est, infima per media in suprema
reduci. Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia æque immediate,
sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur.
Spiritualem autem, & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet præcel
lere potestatem oportet tanto clarius nos fateri, quanto spiritualia tempora D
lia antecellunt. Quod etiam ex decimarum datione, & benedictione, &
sanctificatione, ex ipsius quoꝗ potestatis acceptione, ex ipsarum etiam re-
rum gubernatione, claris oculis intuemur. Nam veritate testante, spiritua-
lis potestas terrenam potestatem instituere habet, & iudicare, si quid deli-
querit. Sic de ecclesia, & ecclesiastica potestate verificatur illud Hieremiæ va
ticinium: Ecce constitui te hodie super gentes & regna, & cætera quæ se-
quuntur. Ergo si deuiat terrena potestas, iudicatur à potestate spirituali: sed
si deuiat spiritualis, minor à suo superiori, si vero suprema, à solo deo, non
ab homine poterit iudicari. Est autem hæc autoritas (etsi data sit homini &
exerceatur per hominem) non humana, sed potius diuina, ore diuino Pe-
tro data suisꝗ successoribus, in ipso Christo, quem confessus fuit petra fir-
mata, dicente domino ipsi Petro: Quodcunꝗ ligaueris super terram, erit
ligatum & in cœlo, & quodcunꝗ solueris super terram, &c. Quicunque
igitur huic potestati à deo sic ordinatæ resistit, dei ordinationi resistit, nisi
duo, sicut Manichæus, fingat esse principia: quod falsum & hæreticum iu-
dicamus. Quia testante Moyse, non in principijs, sed in principio creauit
deus cœlum & terram. Concludẽs deinde: Porro, inquit, subesse Ro. ponti
fici omnẽ humanam creaturam declaramus, dicimus, definimus & pronũci
amus omnino esse de necessitate salutis.

Vnius ecclesiæ, vnũ caput, vnus gubernator.

In ecclesiæ & rectoris eius potestate esse vtrunque gladium.

Omni homini ad salutẽ necessariũ, sub esse Rom. pontifici.

Hactenus Bonifacij definitio, in qua quid est, quod tu ter execrande
merito calumniari possis? Quid, quur ipsam ab initio, & nunc, & semper,
dicis esse falsam, erroneam, cunctisꝗ ciuiliter viuentibus, vt tuis verbis lo-
quar,

quar, præiudicialissimam, omnium excogitabilium falsorum? Quid, quod
A non verum, orthodoxum, catholicum, & omni Christiano ab initio, & nunc & semper certa fide tenendum? Nunquid extra arcam catholicæ ecclesiæ cuiquã salus est? Nunquid in eadem existenti & saluari volenti, vt eius quoque gubernatori subsit, non est necessarium? Nunquid Petro illius arcæ & ouilis sui Christus curam gubernationis & regiminis non cõmisit? Nunqd post Petrum nulla Christo cura suæ fuit ecclesiæ? Sed satis, ni fallor, supereq; omi bene ad veritatem affecto, superioribus duobus libris, & hoc ipso non semel, vniuersorum quæ in hac Bonifacij definitione continentur, irrefragabilis veritas demonstrata est.

Sed falsam, inquit, demonstrat Clementis V. qui Bonifacio successit, decretalis epistola, cuius initium est: Meruit charissimi filij, posita inter Extrauagantes communes, sub titulo de priuilegijs. Per quam contestatur & exprimit, dictam Bonifacij definitionem in nullo præiudicare regi aut regno Franciæ. Cum ergo, nec rex prædictus, nec illius successor aliquis, nec regnicola eius quisquã, iuxta dicti Clementis conscientiam, & omium Christianorum scientiam, verũ crediderunt, aut credituri sint, sed aperte falsum esse, quod continet supradicta Bonifacij definitio in eo articulo, quo cunctos sibi subijcit principatus & regna. Necessario, inquit, sequitur, quod credere id, non sit de necessitate salutis. Nam si sic, præiudiciale foret vtique non credenti. Et veluti hic nos teneret medios, & plane vicisset, ita insultat consequenter dicendo, meras insanias videri, decretales eiusmodi, tam Bonifacij, quàm Clementis. Nam si vera est, inquit, definitio Bonifacij, omes ad sui credulitatem obligat. Sin & vera illa Clementis, non omes. Nam ab ea credulitate Francorum reges cum suis regnicolis soli eximuntur, atq; ita non tenemur omnes in vnitate fidei Christo occurrere, contra apostolicam senten-
B tiam. Rursum, inquit, Clemens interrogandus est, secundum quem sanum intellectum ex sua fide mereri potuit Francorum rex cum sibi subiectis populis, non obligari credere, quæ credenda sunt de necessitate salutis. Aut igitur ex fide meruerunt infideles, aut hæretici fieri, aut Bonifaciana epistola continet apertum mendacium. Et hic sibi valde placet, argutusq; videtur.

Quin & ita argutari, nugariq; pergit: Quis, inquit, scripturæ locus cæteros reges & populos præ rege Gallorum & Gallis, Romano pontifici magis subijcit?

Ego vero hunc dico liuidum detractorem, & manifeste falsarium, tam Bonifacij illius definitionem, quàm Clementis circa eandem declarationẽ, corrumpẽtem & falsificantem, seu studio, seu cæcitate, quã incurrit ex odio in CHRISTI ecclesiam execrabili. Non enim continet dicta Bonifacij definitio (quod hic illi falsissime imponit) esse omnibus necessarium ad salutem, credere omem humanam creaturam subijci Romano pontifici. Hoc enim falsum est. Nam qui extra ecclesiam sunt, eius autoritati subiecti nõ sunt (Quid enim ad nos, inquit Apostolus, de his qui foris sunt iudicare?) Tantum in ouili Christi est illa Petri & successorum eius autoritas. Sed hoc dicit illa definitio Bonifacij (quod ille intelligere dissimulat, aut forte non intellexit) omni humanæ creaturæ esse ad salutem necessarium, vt sub sit Romano pontifici. Cum alioqui nemo saluetur, qui illi non subfuerit veluti membrum Christianæ ecclesiæ, hoc videlicet significans, ab inundante illo mystico diluuio omnes necessario perire, qui extra arcam illam ca

Falsificari à Marsilio tã definitionẽ Bonifacij, q̃ declarationẽ Clementis circa eandem

Xx iiij tholi

tholicæ ecclesiæ remanent. Intus vero existentes necessario subesse guber C
natori eiusdem. Quæ equidem verissima est, & orthodoxa, omni Christia
no necessario confitenda sententia.

Aeque falsum imponit Clementi, quasi ille decreuerit regem Franciæ cum sibi subiectis, non teneri credere se esse subiectum Romano pontifici contra illam definitionem Bonifacij. Sed hoc tantum dixit, quod noluerit regi atque eius regno per illam definitionem vllum generari præiudicium, nec quod per eandem, aut rex, aut eius regnicolæ, amplius ecclesiæ subiecti essent Romanæ, quàm fuissent antea, aut quicquam innouatũ. Quin potius, in eodem prorsus statu habenda omnia post præfatam definitionẽ, quo ante fuerant, tam quantum ad ecclesiam, quàm etiam ad regem, regnũ & regnicolas præfatos.

Hæc verba sunt declarationis præfatæ in dicta decretali, Meruit. Ex quibus clare vides, non dici à Clemente: Regem Franciæ cum suis non sub esse Romano pontifici, aut quod illi definitioni Bonifacianæ non teneatur credere. Sed quod per eam definitionem nullum illi voluit generari præiudicium, nec magis subijci Romano pontifici, quàm ante subiectus fuerat. Quod ipsum, nec volebat, nec intendebat Bonifacius, sed hoc tantum voluit, vt sua illa definitione omnes sine dubitatione certo intelligerent, nulli patere viam salutis, nisi subdito pastori ouilis Christi, & membro ecclesiastici corporis. Non quidem vigore suæ illius definitionis, sed incommutabili diuinæ legis autoritate, cuius sua illa definitione expressit claram, indubiámque sententiam. Quæ etiam à nobis superius irrefragabiliter demonstrata est.

Cauillire motio. Quod si dicas nihil ergo specialis fauoris concedi illa Clementis declaratione regibus Franciæ præ cæteris, quod tamen præ se ferre videtur illud eius prooemium: Meruit charissimi filij nostri Philippi, regis Francorum illustris, syncera affectionis ad nos, & ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt, meruit insuper regnicolarum puritas, ac deuotionis synceritas, vt tam regem, quàm regnũ beneuolo fauore prosequamur. Imo videri illam Clementis declarationem fuisse plane frustratoriam. D

Quid declaratione illa sua pe[?] rauerit Clemens. Hoc in primis verum est, eandem nihil magis pertinere ad reges Francorum, quàm ad alios quoslibet, quamuis illius importunitate extorta fuerit. Verum insuper, quod nihil operetur aliud, aut operata fuerit, quàm vt Philippi illius odium implacabile in Bonifacium (à quo excommunicatus fuerat) querimoniasq; compesceret, vt per quam dicitur, illa Bonifacij definitione, nec sibi, nec regno suo (quẽadmodum prætendebat) vllum præiudicium fieri, aut factum esse, nec per eam magis se subijci Romanæ ecclesiæ atq; eius pontifici, quàm ante subiectus fuerat, quamuis ad hoc declaratione opus non fuisset. Non exemit illum cum suis regnicolis à subiectione pontificis & Romanæ ecclesiæ, quod nec potuisset, cum iure diuino illi necessario subijciatur, quisquis est membrum ecclesiæ, sed declarat per Bonifacij illam definitionem, non magis subiectos, quàm ante fuerant. Hoc clare significans non ex vi definitionis, sed ex vi iuris diuini, etiam ante definitionem fuisse subiectum.

Ludouici Bauari aduersus Ioannis vicesimi secundi contra se habitos processus responsiones excusationesque sub bulla imperiali publicatas & æditas explicare & excutere. Cap. XV.

Non

A NOn est visum, tametsi liberet, præterire silentio illas imperatoris Ludouici Bauari literas, quas sub imperiali sigillo, in generali principum conuentu apud Francfordiam edidit, aduersus processus Ioannis XXII. (de quibus in capite præcedenti mentionem fecimus) contra se habitos, & per vniuersum quantum potuit imperium publicari fecit. Ne quis forte in eas incidens (extant enim apud quàm plurimos) falsum apparentia aliqua veritatis obnubilatum pro vero recipiat. Orditur autem in hunc modum:

Ludouicus quartus dei gratia Romanorum imperator semper Augustus, vniuersis & singulis regibus Christianorum, ac patriarchis, archiepiscopis, episcopis, presbyteris, quocunque honoris præfulgeant culmine, & cæteris ecclesiarum prælatis, nec non secularibus principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, potestatibus, rectoribus, iudicibus, prouincialibus, ciuitatum terrarúmque Romano imperio subiectarum, & ipsorum cuilibet, incolis & habitatoribus, ac omnibus & singulis Christifidelibus, tam ecclesiasticis, quàm secularibus, gratiam suam & omne bonum. Fidem catholicam, quam sancta mater ecclesia docet & tenet, firmiter credentes, & fideliter confitentes, & ipsius ecclesiæ doctrinam in sacris canonibus traditam sequi volentes, quibusdam allegationibus, impugnationibus & oppositionibus, quæ contra nos, & electionem ac promotionem de nobis factam ad culmen dignitatis imperialis, & contra imperialem autoritatem & dignitatem opponuntur, ne simplicium corda possint inficere, duximus in his scriptis respondendum. Quorum deinceps subiungemus sententiam, & obiectionum, responsionumque vim & efficaciam. Nam totius diplomatis tenorem perpetuum subijcere, & tibi lector foret tædio, nec operæprecium. Ludouici literæ aduersus processus à Ioanne 22. cõtra se habitos

B In primis dicit contra se, & imperialem autoritatem, dignitatem, potestatem, & ius imperij allegari, quod potestas & autoritas imperialis sit à papa, quodque electus in regem Romanorum, ex sola electione, nec sit, nec dici possit verus imperator, nec antequam inungatur, consecretur & coronetur, imperialẽ potestatẽ, & autoritatẽ habeat. Quæ omnia vult sacris canonibus, iuri & rationi obuiare, sicut dicit patere per c. Cum ad verum, &c. Si imperator, nonagegesima sexta distinctione. Quibus dicitur, quod nec imperator iura pontificatus, nec pontifex iura imperij sibi vsurpare debet. Vbi glossa dicit, quod istæ potestates sunt distinctæ, & quod neutra dependeat ab altera. Imperator enim non habet imperiũ à papa, sed à solo Deo, XCIII. distinctio. c. Legimus, vbi dicit textus, quod exercitus facit imperatorem. Et glossa ibi dicit eum verum imperatorem, antequam à papa confirmetur. Ex quibus vult consequens esse, quod papa non habeat vtrunque gladium. Alioqui, inquit, si imperium haberetur à papa, posset etiam in temporalibus ad papam appellari. Quod prohibet Alexander papa, dicens: tẽporalia habere suam iurisdictionem. De appel. c. Si duobus. Et c. Causam II. Qui filij sint legit. Et ibi glossa facit & textus, in c. Quo iure, VIII. distinct. &c. Nouit. De iudicijs. Ex quibus concluditur, quod potestas imperialis est immediate à Deo. Et imperator antequam inungatur & coronetur, habeat potestatem imperialem, nec papa habeat in temporalibus plenitudinem potestatis. Cõcludit imperialẽ autoritatẽ immediate eẽ à deo

Secundo dicit obijci sibi, quod electio sua per Ioannem vigesimum secundum reprobata & cassata fuerit, & propterea non potuerit administra-

nistrare iura imperij, imo quod administratio eiusmodi ad ipsum papam C de iure spectauerit. Addens eundem Ioannem per suos processus, bullas, aut literas per mundum publicasse, quod Italiam vniuersam ab imperio & regno Alemaniæ separauerit. Insinuando, quod papa sit dominus vniuersalis, non solum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus. At contradicit ipse, omẽs eiusmodi processus, assertiones, literas & quæcunque circa prædicta gesta sunt, nullos, nulla, nulliusque roboris vel momenti, quod papæ nullam autoritatem vult competere super iura imperij per iura præallegata. Et propterea quicquid ab eo in prædictis factũ est, velut factũ à non suo iudice, nullius fuisse momenti per iura vulgaria. Addit multa verbosissime, aduersus validitatẽ censurarũ contra se fulminatarũ. Vt quod processum sit contra absentẽ, non citatũ legitime. Quod pontifex formã & potestatẽ sibi à sacris canonibus traditã excesserit. Et nonnulla eiusmodi, quæ ad propositam causam nihil faciunt.

Papę nulla vult autoritatẽ cõpetere sup imperatorẽ aut imperiũ

Vnum hoc prætereundum non est, quod vult sententiã eius intolerabilẽ in se continuisse errorẽ, ex eo, quòd ne ipsi obedirent, mandauerit vniuersis subditis & fidelibus imperij, vt quod vult esse contra legẽ dei, quæ, vt inferiores suis superioribus obediant, præcipit. Item, quod lata fuerit post appellationẽ legitime ab ipso ad vniuersale conciliũ interpositã, præsertim cũ pro defensione, vt dicit, iuris imperij (quod affirmat pendere à iure diuino & fide catholica) contra sibi aduersantes, & se, & imperiũ, fideꝗ́ catholicã (quam sancta Romana tenet ecclesia) impugnantes appellauerit. Proinde declarat omẽs processus eiusmodi, nullius esse roboris vel momenti, atque omĩbus mandat sub pœna priuationis omĩum, quæ ab imperio obtinent, eosdem contemnere. Hæc summa est illarũ literarũ, quæ prorsus indignæ sunt imperiali concilio, & vt sub nomine prodirent imperatoris aut imperij D sed concinnatæ pseudotheologorum quorundam, aut frigidorum Canonistarum opera, quod ipsa per se phrasis earundẽ indicat. Quibus vt breuiter respondeamus:

Apologia autoritatis pontificiæ aduersus pdictas calũnias.

Quod dicit in primis allegari contra se, & imperialẽ autoritatem, potestatem, dignitatem & ius imperij, quod à papa sit potestas imperialis & autoritas, quodque electus, solius electionis vigore illam exercere non possit: suo more obiectionẽ illã congesserunt detractores & adulatores pestilentissimi. Nihil eñ à pontifice obiectum est contra imperialem autoritatem, dignitatẽ aut ius imperij. Sed hoc vere dictum & allegatũ est, vniuersam hanc autoritatem imperij dependere ab autoritate ecclesiastica, quæ præcipua est apud Romanũ pontificẽ. Ab illo accepisse Carolũ illum primum in hoc imperio, autoritatẽ & titulos imperij, nullo iure sibi competentes antea. Ab illo postea designatos septem illos Germaniæ proceres, accepisse ab initio autoritatem eligendi principis, quæ nullo alioqui iure ad ipsos pertinebat præ cæteris. Sicut autem potuit pontifex ab initio hanc autoritatem dare Magno Carolo pro se & successoribus. Sicut etiam deficiente illa successione Caroli in Ottone III. facere electiuum imperium, designatis electoribus, & data eisdẽ eligendi potestate in perpetuum: ita potuit conditionem electo præscribere, sub qua in illum transferretur imperij autoritas: præsertim cum ea per se sancta, & pro dignitate imperij, atꝗ́ fine autoritatis imperialis esset prorsus necessaria. Quæ est, vt relata electione ad discussionem capitis ecclesiæ (à quo est & eligendi illa potestas, vniuersaꝗ́ imperialis autoritas) eadẽ ab illo confirmetur, electusꝗ́ eius consecratione & coro

A coronatione dignitatem accipiat imperij. Cuius quia præcipue interest, vt & fidelem & fortem aduocatum, propugnatorémque habeat ecclesia, qui eandem cum res & necessitas exigit, possit armis protegere, hoc officij primum cõmisit Magno Carolo, & deinde vniuersis eius successoribus.

Quod vero dicit, hæc sacris canonibus, iuri & rationi contraria, ego cõtra, & diuino iuri, & sacris canonibus, atq; omni rectæ rationi dico esse consona: quemadmodum superius à nobis luce clarius demonstratum est. Nec quicquam his aduersantur citati per illum canones, vt c. Cum ad verum, & c. Si imperator. XCVI. distinct.

In primis hoc scias oportet, contextum c. Cum ad verum, partem esse epistolæ Nicolai pontificis ad Michaelem Constantinopolitanum imperatorem, qui vna cum sceleratis quibusdam secum consentientibus episcopis, interesse, atque adeo præsidere præsumpserat iudicio iniustissimæ damnationis Ignatij, electionisq; è sua sede Constantinopolitana, vt Photium promoueret, autorem subsequuti grauissimi schismatis. Huius vt præsumptionem redargueret, ita scribit: Quod quando ad verum ventum est, hoc est, iam sub luce veritatis euangelicæ, nec imperatorem arripere iura pontificatus, nec pontificem vsurpare sibi nomen debere imperij, innuens ab ethnicis quidem imperatoribus Christum & veritatem ignorantibus, nomen etiam & dignitatem pontificiam vsurpatam fuisse, sicut cruentus ille Iulius, nec imperatoris, nec perpetui dictatoris contentus fuit nomine & honore, nisi esset & pontifex maximus, sed prophano illo pontificatu, qui erat apud ethnicos. At postquam ad verum ventum est, ita non decere. Quandoquidem Christus, proprijs actibus, & dignitatibus distinctis, officia potestatis vtriusque discreuisset, atque ita disposuisset, vt mutua opera

Ad rõnes inductas ex sacris canonib. Explicat germana sententia. c. Cum ad verum.

B indigerent. Quæ vt demus ita vera esse, vt Nicolaus ille scribit (tametsi sano intellectu in quibusdam opus habeant) nihil prorsus nostræ aduersantur sententiæ. Sint sanè institutæ à Christo dignitates vtracq;, habeant officia discreta, & actus proprios, nunquid propterea vna alteri non suberit? vna regi gubernarique non debet alterius arbitrio, aut imperio? Nunquid in animantis corpore distincta membra nõ sunt, manus, pedes & caput? nunquid non habent officia discreta & actus proprios? nunquid propterea in suo officio, in suis actibus, illa non dependent à capite? nunquid non eius mouentur arbitrio? Quanquam quod Christum proprijs actibus & dignitatibus distinctis, officia potestatis vtriusq; discreuisse dicit, sane intelligendum est. Alterum enim, hoc est, pontificiam dignitatem ipse Christus instituit, ipse suam illi sacrosanctam autoritatem dedit, suos actus, suum præscripsit officium.

Alterum vero, hoc est, imperatoriam autoritatem, de qua ille loquitur, quæ videlicet à Iulio Cæsare traxit originem (Nam illius, non Caroli successori scribit) nusquam Christus instituit, sed ante Christi aduentum, ille sanguinarius Iulius, nulla commissione diuina, nulla autoritate sibi commissa desuper, sed vi, scelere, perfidia, parricidio & crudeli suorum conciuium, se meliorum, & bene meritorum de republica, proscriptione ac nece, sine Deo, imo contra Deum inuaserat, & sibi supra conciues suos tyrannice vsurpauerat. Cuius nec factum, nec autoritatem vnquam comprobasse Christus legitur. Quanquam non sine speciali Dei permissione (qui sceleratis aliquando pro flagellis vtitur, & cuius iudicia sunt abyssus multa) illa ipsa ita accidisse nihil dubitauerim. Tam enim ille bonus est, vt etiam homi

num

num peccatis & sceleribus uti ad bonum, & ex malis sciat bona elicere et alioqui mala nunquam permissurus. Ergo cum aliquis aut sanctorum patrū, aut pontificum, ad imperatores scribens, dicere videtur, imperatoriam autoritatem esse à Christo, ita intelligendum est, non quoad primam sui institutionem & originem, hoc enim euidenter falsum est. Nam & āte Christum, & contra Christum, qui est iustitia & veritas, ab impio & cruento Iulio, contra omnem iustitiam, vi primo & tyrannice vsurpata est. Sed quod post tractu temporis facta legitima, & iam recepta & admissa intra Christi regnum, illi seruire debeat, atq; ita ab ipsis intelligi debere imperatoribus, quasi iam Christiana, non ethnica sit illa dignitas & autoritas, & velut nunc instituta à Christo, ita hæc ordinante ac disponente, vt in ecclesia sua duo essent gladij, ad eius regimen & gubernationem necessarij, alter tamen sub altero, & vterq; illius cui huius sui regni curam commisit & regimen. Itaq; inter eosdem quos citat canones eadem distinctione etiā hic legitur ex Gelasij pōtificis ad Anastasium imperatorem epistola:

Quō sane intelligi possit imperatoriā autoritate eē à deo, aut Christo.

Duo sunt quippe imperator Auguste, qbus principaliter hic mundus regitur: autoritas sacra pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto grauius est pondus sacerdotum, quanto pro ipsis regibus & principibus in diuino sunt reddituri examine rationem, &c. Noscit itaq; inter hæc, ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam posse redigi voluntatē, subijciens exēpla pleraq;, quibus ostendit, sanctos pontifices etiam in ipsos imperatores exercuisse autoritatem iudiciariam, atq; illos subiecisse excommunicationi & anathemati ecclesiastico. Quid hunc ille canonem præterijt, qui apellauit ad canones?

Imperatores ex pontificū depēre iudicio nō cōtra.

Aeque huic nostræ non aduersatur sententiæ, c. Si imperator, cuius verba etiam à nobis citata sunt superius. Quin potius eandem confirmat per omnia. Dicit enim imperatorem, si modo Christianus est, nō præsidere, sed subesse ecclesiæ, velut eius membrum & filium, potestates seculi, si fideles sunt, necessario subesse, non præesse sacerdotibus. Quod ipsū nos affirmamus, & ille impie & contumaciter pernegat.

c. Si imperator nīæ sētētiæ subscribere, nō aduersari.

Quod vero pro se facere existimat, quod in eodem c. dicitur, imperatorem habere suæ potestatis priuilegia, quæ administrandis legibus publicis diuinitus consecutus est, quomodo hoc sane intelligi oporteat, iam indicauimus. Nam certum est, nullo iure diuino, nulla diuinitus illi facta commissione primum illum Iulium obtinuisse autoritatem imperialem, atq; eius priuilegia: quin potius, contra omne ius, diuinum & humanū, ea sibi vsurpasse violenter, iniuste, perfide, & tyrannice. Eodem modo Octauianum, sub quo natus est dominus, & qui illius in imperiali autoritate successor factus est. Sed de magno Carolo, atq; his, qui in ecclesiastico hoc nostro illi successerunt imperio, longe potest dici verius, quod diuinitus suæ potestatis priuilegia consecuti sint, tamē mediante Christi inter nos vicario, cui totius regni sui curam & gubernationem idem ille credidit, quam de illis, qui successerunt Iulio. Quamuis de vtrisque suo quodam modo vere possit intelligi.

Quod vero glossam illorum canonū allegat, vt dicentem, potestates has esse distinctas, imperialem videlicet & pontificiam, & neutram dependere ab altera pudet sane literarum imperialium. Cum glossæ illæ nihil faciant, quam citare iura pro & contra.

Ad glossā dictorum canonum.

Ita enim dicit in c. Cum ad verum, in verbo vsurpauit. Argumentum

cum

cum iste potestates sunt diuersæ, quod imperator non habet gladium à pa-
A pa, allegando simul iura quæ hic allegat: deinde subijcit argumenta in contrarium, vt sexagesima tertia distinctione c. primo.

Item XXII. dist. c. I. in quo dicitur: Omnes quidem toto orbe sedes episcopales, atque earundem distinctiones & ordines apostolicæ sedis autoritate constitutos. Eam vero solam illum fundasse, qui beato Petro, æternæ vitæ clauigero, terreni simul & cælestis imperij iura commisit. Item, quia papa deponit imperatorem, quod probat allegatis ad hoc iuribus. Vides, quantum ponderis habeat illa glossa in vnam aut alteram partem allegatio. Quanquam hoc ipsum non inficiamur, has potestates esse distinctas. Et quod neutra depẽdeat ab alia. Hoc enim sanè intellectum de illo vetusto imperio, à Iulio ducente originem, & per Constantinopolitanos imperatores (ad quos ille scribebantur epistolæ, ex quibus decerpti sunt illi canones) eatenus continuato etiam verum est, quo ad institutionem videlicet, quam uis non quo ad subiectionem. Illius enim imperij autoritas iam recepta intra ouile catholicæ ecclesiæ, subiecta quidem erat autoritati ecclesiasticæ at non instituta ab eadem. Nostri vero, quod in Carolo incepit, imperij autoritatem vtroque modo dependere ab ecclesiastica, supra indubitatum fecimus.

Quod igitur subdit: Imperatorem non habere imperium à papa, sed à solo deo, hoc ipsum probans per c. Legimus, XCIII. dist. Vbi textus. Quod exercitus facit imperatorem. Et per glossam, quæ dicit eum verum imperatorem, prius quam per papam confirmetur. Nescio quo me hic vertam, aut quid potius mirabor in his literis, adeo mihi subit stupor quidam stupiditatis eorum, qui cõcinnarunt literas eiusmodi imperatorias. Scilicet imperatorem non habere imperium à papa, sed à solo deo, probatur per c. Le-
B gimus, quod dicit, exercitum imperatorem facere. O demonstrationem euidentem, in qua contradictorium consequentis infertur ex antecedente, & econtra. Nam si verum est, exercitum imperatorẽ facere, falsum sit oportet, imperatorem habere imperium à solo deo, & vice versa. Si verum est imperatorem habere imperium à solo deo, falsum est, exercitum imperatorem facere. Audis lector Christiane, quibus ille rationibus cum consilio omnium suorum pseudomonachorum impugnet & euertat apostolicæ sedis in se sententiam, adeo vt me plane pudeat literas has legi editas in publico conuentu principum imperij, imo de consilio & consensu omnium prælatorum & principum Alemaniæ congregatorum Francfordiæ.

Quõ pbet p. c. Legimus: impatorẽ nõ habere impium à papa sed à solo deo.

Sed dicis, Si verum est exercitum imperatorem facere, saltem ex eo consequi imperatorem non à papa habere imperium. Dico primum Hieronymum (ex cuius ad Euagrium epistola illud c. a Gratiano excerptum est) illic non loqui de imperatore Romano, sed de quolibet duce cuiuslibet exercitus, dicentem ita sacerdotes à principio in ecclesijs singulis vnum inter se elegisse in remedium schismatis, quem collocatum in excelsiori loco, episcopum nominabant: quomodo si exercitus sibi imperatorem faciat, hoc est capitaneum sibi aut ducem eligat. Sibi, inquit, non orbi, aut Romano imperio. Vides illis verbis non affirmari à Hieronymo, quod autoritas creandi Romanum principem sit penes exercitum. Deinde, vt daretur fuisse aliquando (quæ tamen magis facto vsurpata extitit, quam legitima ratione conueniens) quemadmodum etiam nonnunquam Romani imperij

Quõ intelligendũ sit illud Hieronymi dictũ q exercitus impatorem faciat.

principes militari tumultu creatos legimus. Hoc tamē negari non potest, etiam penes senatum & optimates imperij fuisse hanc autoritatē ratione magis legitima, sicut & multo plures, senatus autoritate & iudicio, quam militari impetu factos indubitatum ē. Magis etiam æquum & legitimum est, vt maturo senatus & optimatum iudicio reipublicæ prouideatur de optimo principe, quam vt militari hoc pmittatur temeritati. Quæ ergo hæc est argumētatio, etiam vt daretur de Romano principe loqui Hieronymum: Exercitus facit imperatorē, ergo non papa? Nam potest vtrunq; eē, vt & exercitus aliquando imperatorē fecerit, vt etiam fecerit senatus, fecerit quoq; & papa. Hoc certum est, si de imperatore Romano intelligi quis velit illud dictum Hieronymi, de illis imperatoribus necessario intelligendum esse, qui ex illa gentilitate, atq; adeo à Iulio Cæsare trahebant originem, non vero de his nostris, qui originem ducunt à Magno Carolo, qui annis circiter quadringentis subsecutus est Hieronymum. In illis aliquando verum fuit factum imperatorem ab exercitu. In his nunquam, sed primum Carolus pro se & successione sua vniuersa imperator factus est à Romano pontifice. Ea vero deficiente in Ottone tertio, electione, non exercitus, sed septem Germaniæ procerum deinceps facti sunt. Idq; autoritate Romani pontificis. Cum alioqui illi septem nullam haberent autoritatem eligendi præ alijs. C

Quā impudeter & ridicule arguant ex glossa c. Legimus. Quod vero etiam glossam illius c. in verbo (imperatorē) allegat dicere, esse verum imperatorē, antequam confirmetur à papa: iterum pudet, & impatoris, & imperij, quod eiusmodi pudēdis nugis, & ridiculis allegationibus, autoritatē suam tueri debeant. Glossa illa suo more notat illinc posse trahi argumentum, quod ex sola electione principum sit verus imperator, etiam antequam confirmetur à papa. Sed continuo subdit, quod contrarium est verum, p c. Venerabilē, & alia iura quæ allegat. Quanquam satis crassus fuerit ille glossator, nec intelligens ea quæ exponit, nec notans notabilia, & quæ nihil prorsus ad rem faciunt annotans. D

Aliarū collectionum eiusdē inefficacia & stupiditas Insuper cum ex prædictis suis allegationibus vult manifestè consequi, papam non habere potestatem vtriusque gladij, alioqui posse etiam in temporalibus appellari ad ipsum papam, si imperium haberetur à papa, contra can. Si duobus, de appell. & iura concordantia, concludēs ex eo quod potestas imperialis sit immediate a Deo, & quod imperator antequam inungatur aut coronetur, habeat potestatem imperialem. Non video, quo pacto, etiam studio quis posset ineptire ineptius, & minus cohærētia connectere inuicem. Qua enim lege argumētationis sequitur ex superioribus, papam non habere potestatem vtriusque gladij, nisi ea qua quodlibet sequitur ex quolibet? Alioqui, inquis, posset in temporalibus appellari ad papam, si imperium haberetur a papa. Sed quis vnquam somniauit a papa haberi imperium? Hoc diximus, autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis subesse etiam omnem ciuilem autoritatem, quæ est in ecclesia. Eius cura, regimine & imperio moderari debere vtrunque gladium, quo conseruetur vnitas domus ecclesiasticæ. Potuisse quoque committere alterum illum gladium viro forti, qui eundem pro ecclesiæ necessitate distringeret, sicut ipsum commisit Magno Carolo, atque eius successoribus. Quod ergo in temporalibus possit appellari ad papam, vt valet consequētia? Est alicubi constitutus finis certorum iudiciorum, vnde nec ad indubitatum eorundē superiorē possit prouocari, ne nūquam sit finis litium vt

vt nec à senatu Melchliniensi, nec à Bruxellensi, nec denique à Traiecten-
A si, vlla admittitur prouocatio, neque ad suum indubitatum, recognitúmque principem. Ex quibus quando concluditur, quod potestas imperialis sit immediate à Deo, & quod imperator habeat potestatem imperialem, priusquam consecretur aut coronetur à pontifice: non intelligo quid cerebri fuerit illis hominibus, quod eos nihil puduerit in re tanta, & quæ tam principis, quàm imperij nomine ederetur in orbem, contra apostolicæ sedis autoritatem, ita impudenter, sine vllo delectu, sine vlla argumentationis lege, velut quodlibet inferre ex quolibet.

Quod dicit secundo loco obiectum sibi, de reprobata & cassata sua electione per pontificem, quodque ea non obstante, nihilo minus administrationem imperij contra ius & fas vsurpauerit. Addens pontificem publicasse per mundum, quod Italiam vniuersam separasset à regno Alemaniæ & imperio. Additio quidem hæc notorie falsa est, & impudens mendacium. Nunquam enim inuenietur hoc fecisse aut Ioannes ille XXII. aut quisquam alius. An posset facere, alia quæstio est. Obiectio vero contra ipsum facta, iusta fuit & legitima, quandoquidem luce clarius demonstrauimus, omnem huius imperij nostri autoritatem, dependere ab autoritate ecclesiæ & Romani pontificis, per quam primo ipsi Carolo pro se & sua posteritate datum est, deinde ea deficiente designatis apostolicæ sedis autoritate electoribus electiuum factum est: ea tamen lege, vt electi confirmatio ad Romanum pertineret pontificem, cui eadem ante ipsum Ludouicum ab initio visitatæ electionis eiusmodi, ab ipsis electis imperatoribus, & imperio, semper fuerat recognita. Quod vero dicit illam cassationem electionis, & electi reprobationem factam à pontifice, esse & fuisse nullius roboris aut momenti, ob defectum autoritatis & iurisdictionis in eodem super imperato-
B re electo, aut imperio per iura supra allegata ab ipso, & à nobis discussa, iam clarissime demonstrauimus, hoc ipsum esse falsissimum.

Assertio secundæ obiectionis aduersus ipsum factæ. Electũ imperatorẽ, cuius à sede apostolica reprobata est electio, nõ se posse administrationi imittere.

Quæ dicit contra validitatem latæ aduersum se sententiæ excommunicationis à pontificẽ, non libuit adscribere, quod ea verbosissime & confusissime congerit, & fere ad hanc causam non pertinent. Tamen qualia sint, ex his, quæ audisti superius, cuiuis facile coniectare est.

Vnum illud prætereundum non putaui, quod affirmat latam illam aduersum se excõmunicationis sententiam, ex eo nullam, quod intolerabilem errorẽ in se continuerit, interdicendo omnibus fidelibus imperij, ne reprobato & execrato Ludouico obedirẽt vt imperatori, absolutis eisdẽ à iuramentis, si quibus eidẽ adstricti fuerant, quod legi Dei dicit esse contrarium, quæ subditos superioribus potestatibus obedire præcipit. Quod ipsum velut hæreticum iste, aduersus quem egimus, Marsilius toties detestatur in Romanis pontificibus. Et affirmat esse manifestam hæresim, vt quis possit absoluere subditos à iuramento, quo adstringuntur fidelibus dominis. Nollim enim si fortè in hæc pius quisquam, sed incautus incidat, vllo inde aduersus ea quæ hactenus probauit totius Christianæ ecclesiæ consensus, moueatur scrupulosi impius, vt se arma efficacia, quibus pietatem oppugnet, inuenisse existimet.

Ro. Pont. licuit absoluere subditos à iuramẽtis fidelitatis.

Nota est omnibus Galliarum historia, vt eius iura & sceptra, ad Pipinũ & Carolum, posteritatemque ipsorum peruenerint. Cum in Hilderico rege ignauo & socordi, qui ex gẽtilitatis antiqua illa successione fuit Francorum rex vltimus, eadẽ regno inutilis facta esset successio, ex autoritate Za-

Zacharias sanctus pōtifex Francos absoluit à iuramēto fidelitatis, q̄ Hilderico adstricti fuerant.

chariæ sanctissimi pontificis, illo abrogato, absolutis à iuramento fidelitatis, q̄ illi adstricti fuerāt regnicolis, ministerio S. Bonifacij episcopi & martyris, Pipino pro se & successoribus suis cōmissa sunt eius regni gubernacula. Quod si hæreticum est, subditos posse absolui à iuramento fidelitatis, quo suis principibus adstricti fuerant, perfidos necesse est & periuros fuisse omnes subiectos regno Franciæ, quod deserto illo Hilderico, cui ante vt regi fidelitatis iuramēto adstricti fuerant, sequerētur Pipinum & Carolū, perfidos & periuros, etiam hos gloriosissimos, Christianissimos & sanctos principes. Quod cum reprobet totius Christianæ ecclesiæ octingentorum circiter annorum consensus, apud quam horum sancta & gloriosa memoria in benedictione celebrata est, necesse est, vt impia & hæretica sit illa eius sententia, qua affirmat esse hæreticum, vt possint subditi absolui à iuramento fidelitatis, quo ante adstricti fuerant suis superioribus fidelibus. C

Consensus catholicæ ecclesiæ.

Quanquam, quod fecit Ioannes XXII. mandans imperij fidelibus ne Ludouico obedirēt vt imperatori, eosdē absoluēs à iuramēto, si quod forte illi vt tali præstiterant, non tam absolutio fuerit à iuramenti vinculo, quàm declaratio, quod eo non tenerentur adstricti, vt per errorem præstitito illi, quem cum non esset, crediderant legitimum principem. Nunquam enim ille, cuius legitime reprobata fuit electio, legitimam vllam autoritatem electione eiusmodi assecutus est. Quare fidelitatis iuramenta, vt tali scienter præstita, fuerunt illicita: quæ per errorem æque non obligatoria. Eodem modo si cui abrogata est legitima, quæ sibi ante competijt autoritas, ab eo ad quem hoc pertinet, ipso facto à vinculo quoq; iuramenti, quo eidem eatenus obligati fuerant, absoluti sunt subditi. Itaq; quoties apostolicæ sedis autoritate, imperio priuati sunt imperatorum quidam (quod sæpe factum & legitime factum superius demonstrauimus) eo ipso absoluti fuerunt omnes fideles imperij à iuramento, quo illis eatenus adstricti fuerant. Ita, vt absolutio à iuramenti vinculo pro imperij fidelibus, adiuncta in illis sententijs, nihil aliud fuerit, quàm mera declaratio, quod illo amplius non tenerentur adstricti. Quin potius sine absolutione eiusmodi, ipso facto quo illi priuati fuerunt legitimo imperio, isti illis subesse desierunt. Itaq; quamuis doceant apostolicæ literæ, subditos obedire suis præpositis & superioribus, non tamen docent, præpositos & superiores non posse in ordinem redigi à suis quoq; superioribus, aut magistratu amoueri: cum hoc euidenter falsum sit. Amoto autem magistratu aliquo, iam amplius exigere non posse per Apostolicam illam sententiam, obedientiam ab his, qui antea fuerant subditi, indubitatum est, cum præpositus esse desierit. D

Solutio rationis quā afferūt ex Apostolo.

Vides itaq; lector Christiane qualia sint, quàm inania, quam pudenda, quæ illi tam confidenter, aut potius impudenter, in facie totius orbis obijciunt aduersus autoritatē sedis apostolicæ, quibus eius sententijs detrahunt, doctrinam insectantur vt hæreticam, ipsi hæreticissimi, circa fidem reprobi, nec intelligentes, quid aut de quo loquantur.

Ad vltimā rōnem Ludouici.

Quod postremo additur in illis literis, ad ostendendam nullitatem aduersus Ludouicum latæ excommunicationis sententiæ, quod lata fuerit post appellationem legitime interpositam ad vniuersale concilium: præsertim cum pro defensione iuris imperij (quod a iure diuino & fide catholica dependere prætenditur) dicit se appellasse contra aduersantes sibi, ipsum

A ipsumq; & imperium, fidemq; catholicam, quam sancta Romana tenet ecclesia, impugnantes. Proinde sua illa qua fungebatur, autoritate declarare irritam, nec obseruandam a Christifidelibus. Audis quidem hic lector verba ampullosa & grandia, sed in quibus diligẽtius excussis nec micam veritatis inuenias. Quod CHRISTVS regni sui hierarchiæ vnum præfecerit, cui pascendas, regendasq; commisit oues suas vniuersas, his illi obediendi necessitate imposita, irrefragabiliter a nobis superius demonstratum est.

Vt autẽ a pastoris iudicio ad ipsas oues prouocetur, ab ouibus rebellibus & contumacibus, vt oues sibi, suoq; iudicio pastorem suum subijciant, non permittit ordo, non leges huius regni CHRISTI, imo ipsa rerum natura non patitur. Quare non potest esse legitima appellatio ab eius autoritate, quam supremam & summam in ecclesia sua CHRISTVS instituit, cuius sacrosancta & sine discussione omnibus sequẽda sunt iudicia: quemadmodum toto libro superiori euidens fecimus. Quod autem dicit iura imperij dependere à iure diuino & fide catholica, quid veritatis in se contineat, supra explicauimus: vt vero dependeat, omnia inde exorta dubia, quæstiones & controuersias, ad autoritatem apostolicæ sedis atq; eius præsidis pertinere, eiusq; definiri iudicio, eodem superiori libro etiam clarissime demonstrauimus. Quare quis in prædictis impugnauerit fidẽ catholicam, quam sancta Romana tenet ecclesia, ille ne Ludouicus, eidem ecclesiæ rebellis & contumax: an eiusdem ecclesiæ pontifex, vna cum suis consacerdotibus, secum in eadem seruientibus domino, ex prædictis satis euidens factum est.

Nõ posse à fidelib' prouocari a iudicio Ro. Pont. ad qualecũq; vniuersale cõcilium.

Itaque vt hic tandem finiamus, hoc vellem sibi persuaderent omnes reges, imperatores & principes, quocunq; tandem censentur nomine, modo

B Christiani censeri voluerint, se membra esse vnius ecclesiastici corporis, vnius regni CHRISTI conciues, aut conserui potius, & quenq; accepisse commissam sibi autoritatem, in vtilitatem mutuam, & totius corporis. Quam indubie assequerẽtur, si se suamq; autoritatem totius ecclesiæ pastoris & rectoris habenis regẽdam fideliter permitterent. Sic enim domi inter nos Christiana, fraternaq; pace florerent omnia, & nihil esset, quod externum vllum hostẽ formidare deberemus. Nunc vero, cum membra inter se belligerẽtur, eo quod vnum non subsit alteri, & recusant subesse communi capiti, vnde vna esset inter ipsa concordia, vna in mutuam salutẽ procurandam colligatio necesse est, vt consequantur quæ nunc videmus fieri, vt plusquam ciuilibus bellis, intra ecclesiastici corporis viscera, in mutuam nostram & totius grassemur perniciẽ: vt contra se fœdis, miserandisq; modis tumultuẽtur, stupris cædibus, incẽdijs, diuina, humana, sacra, prophanaq; misceantur, confundanturq; omnia. Quæ aliunde non proueniunt, quàm quod imaginantur omnes, ethnicam potius dominationem, quàm Christianum magistratum se gerere, quàm seruire se regno Christi, & cõmuni imperatori & domino: Quodq; eius vicario debitam obedientiam detrectent. Quod indignum putant, se regalibus, imperialibusq; tumentes, inflatosq; titulis, sacerdotali submittere imperio, nunc generis humilitatem, nunc vitæ fortassis indignitatem in illis respicientes. Sed quid superbis terra & cinis? quid confratrem ab eodem conditore Deo ad eandem creatum imaginem præ te despicis, quem ipse tibi CHRISTVS præfecit? quid te obcæcat aurum, quo obtectus es, & purpura? Nam & tu terra es, & in cinerem conuerteris. Vnius Adæ, vnius Noe omnes sumus filij.

Exhortatio ad christianã concordiam.

Vñ inter mẽbra vnius corporis bella plus q̃ ciuilia.

Et hæc lex regni CHRISTI est, vt illi te subdas humiliter, cui idem ipse suiregni curam commisit & regimen. In CHRISTVM redundat iniuria & contumelia, si quam irrogas eius vicario, Christo es inobediens & contumax, si illi quem tibi præfecit obedire contemnas. Sicut econtra, quicquid honoris, reuerentiæ & obedientiæ eo nomine illi impenderis, qualiscunque tandem proprio merito fuerit, ipsi CHRISTO impenditur. Quem certū est habuisse præ oculis Christianissimos principes, & religiosissimos impatores, qui supplices adorauerunt vestigia pedum Romanorum pontificum, atq; ad eadem exosculanda se demiserunt. Quod ipsum adeo nihil minuit eorum dignitatem & autoritatem apud subditos, vt tanto semper eadem maior fuerit, quanto se fidelius humiliauerunt sub ipso Christi vicario. In summa, hæc vnica & certissima ratio est reparandæ & perpetuo conseruandæ Christianæ vnitatis & concordiæ in catholica Christi ecclesia (quam ille sub nomine defensoris pacis impugnat plus quàm hostiliter) si omnes fidem, religionémque CHRISTI, vt à maioribus eam accepimus, sanctæ religioseq; colamus, nihil admittentes nouitatis prophanæ, si meminerimus omnes membra nos esse vnius corporis, si nemo rex, nemo princeps aut imperator sibi, sed vni Christo, & ad vtilitatem totius ecclesiastici corporis imperare se cogitet: proinde ab illo, qui vice Christi toti superintendit ecclesiæ, ouiliq; Christiano, libenter se regi permittat, eius imperijs fideliter obsequatur, nec imaginetur suæ dignitati, autoritatique aliquid detrahi, quo minus libera, nec vllis obligata habenis, sibi sit imperandi autoritas, sed ea superiori autoritati subdita. Quandoquidem subiectione eiusmodi communicatur atq; inuicem conspirat mēbrorum, quamuis diuersissimorum, vtilitas, nec aliter possent aut mutuam totius salutem procurare omnia: quin potius in mutuam & totius conuerterentur perniciem. Quemadmodum si imaginaremur membra humani corporis (cui aptissime comparatur corpus ecclesiasticum ab Apostolo) vnumquodque, sine respectu alterius, non expectato capitis imperio, imo contra eius imperium, ferri pro arbitrio proprio. Non solum enim mutuam & totius corporis non procurarent salutem, hoc quidem in digniori, illud vero in abiectiori vilioriq;, tamen necessario etiam officio: non laborent manus ocioso (vt ipsæ dicerent) ventri, sed etiam sequeretur necessario & schisma & pugna in corpore: aduersus sese insurgerent, & sese mox vna cum toto exterminarent. Quam rationem & reparandæ & conseruandæ in ecclesia Christianæ vnitatis & concordiæ, vt CHRISTVS misericordiæ suæ oculo aliquando nos respiciens, amplecti, sequiq; faciat, pijs votis precandum est. Sed plurimum vereor, ne non permittant peccata nostra & scelera.

Vnica rō reparādæ & cōseruādæ in ecclesia christianæ vnitatis & cōcordiæ.

C

D

Ditionem secularem ecclesiæ vindicare ab hostium eius calumnijs.

CAP. XVI.

Nam adhuc restat diluere calumniam, quam maligni hi detractores struunt ecclesiæ, & non multum abhorrentium ab his principum auribus & animis sedulo instillare non cessant, persuadentes ipsis iniuste detracta, quæ ecclesiæ possident: præsertim vero Romanæ ecclesiæ ipsis ditio inuidiosa est, quam vi, fraude & scelere Romanorum pontificum, Romano detractam calumniantur imperio: in grauem & intolerandam iacturam imperij: eiusmodi pestiferis persuasionibus harum rerum ignaros principes armantes in ecclesiam, quorum

A rum est eandem tueri officium. Ita Carolus ille cognomento Magnus, etiam testamento obligauit suos filios, vt sup omnia curam, defensionemq; ecclesiæ S. Petri simul susciperent, sicut, inquit, quondam ab auo nostro Carolo, & beatę memoriæ Pipino rege, & à nobis postea suscepta est, vt eā cum dei adiutorio ab hostibus suis defendere nitātur, & iustitiam suam, quantum ad ipsos pertinet, & ratio postulauerit, habere faciant.

Breuis repetitio eorū, quę ad ecclesiasticę hierarchiæ præsidis officium & autoritatem pertinent.

. Supra demonstrauimus, vt ecclesiasticam suam domum Christus ipse hinc abiens in regionem longinquam, velut procuraturio aut vicario nomine regendam, administrandamque Petro commiserit, & qui illi in eo officio successerunt Romanis pontificibus. Itaque ad eorum pertinere autoritatem & officium, vt omnibus, qui in ecclesiastica domo continentur, sua possint præscribere officia, omnes continere in vnitate, in concordia, in officio, ab omnibus possint suorum officiorum rationem exigere, delinquentes punire, excessus corrigere, quin & officio amouere, quos deprehenderunt inutiles. Exortas in eadem domo quæstiones & controuersias, sua definitione & autoritate terminare atque componere.

Breuiter, omnem altitudinem sese efferētem aduersus catholicam orthodoxamque fidem, aduersus sanctorū patrū ecclesiasticos canones deijcere & redigere in ordinem. Hæc necessario ad patremfamilias domus ecclesiasticæ, aut eum qui ipsius vices gerit, pertinent: si modo totius necessaria vnitas & concordia, consensusq; & conspiratio membrorum eius omnium in mutuam, & totius vtilitatem conseruari debeat. Hanc ab omnibus autoritatem, qui ad eandem familiam pertinent, sanctè fideliterq; in eodem recognosci, venerari & reuereri oportere est planè necessarium.

In primitiua illa ecclesia haud fuisse opus vllo externarū rerum splendore in ecclesiasticæ hierarchiæ præside.

In hac domo, quàm diu laborabat sub pressuris & afflictionibus penè cōtinuis, sub potestatibus huius seculi, quàm diu ferè nullos habuit, quàm B seculo ignobiles, contemptos & humiles, quàm diu penè certo vitæ & temporalium bonorum periculo Christianum nomen aut accipiendum aut retinendum fuerat, vt mutuam inter se seruarēt Christianam illam vnionem & concordiam, vt religiose subessent autoritati sui capitis, & velut patrisfamilias, vt eius habenis & imperio diligenter, libenterque obsequerentur, haud erat opus vllo externarum rerum splendore in ipso capite, sed pauperes & humiles, aut qui se, suasq; fortunas omnes contēpserant, & incertum pene periculum vltro conieceranct, quo Christi adscriberentur ouili & familiæ, non dedignabantur eius pastori, & rectori, quantumuis humili, & abiecto secundum seculum, eiusq; sacrosanctæ autoritati, propter Christum se humiliter subdere.

At quum placuit Christo pacem dare suæ ecclesiæ, cum eius fores pandere, & passim in eam introducere vniuersos, etiam huius seculi potestates, reges, principes, regnaq; & imperia, non ignorauit idem, conscius infirmitatis humanæ, conscius arrogantiæ & superbiæ, sacrosanctæ illi autoritati, quam Petro successoribusq; eius commiserat, etiam alia ratione prouideri oportere, quo maneret iam nō solis sanctis & martyribus, non solum humilibus, & abiectis secundum seculum, sed etiam secularibus hominibus, seculi potestatibus, & qui auro & purpura superbiūt, regibus, principibus & imperatoribus, venerabilis: etiam metuēda nocētibus, sceleratis & transgressoribus: quo remaneret & libera, & efficax super vniuersa membra ecclesiastici corporis, etiam super ipsos reges & principes.

Itaque vt ratio amplius non ferebat, sacrosanctæ eius autoritatis sedem,

quam vrbem illi Romam (quo tandem compleret Danielis à se prædictum C
oraculum) diuina elegerat prouidentia, seruire secularium principum aut
imperatorum imperio ne forte, cum id res exegisset & ecclesiæ necessitas,
non potuisset caput ecclesiastici corporis sua membra continere in officio,
non potuisset in supra se efferētes superbe imperatores aut principes exer-
cere libertatem districtionis ecclesiasticæ. Ita eadem ordinante prouiden-
tia factum est, vt mox data pace ecclesiæ, apertisque eius foribus pro admit
tendis passim omnibus, & in primis ingresso in eādem Constantino impe
ratore, idem Romani imperij domicilium, Petri successoribus, & ouilis Chri
sti rectoribus cederet. Nam idem ipse iam Christianis dogmatibus imbu-
tus & diuinitus etiam illuminatus facile intelligebat non conuenire, vt vbi
sacerdotij principatum, & Christianæ religionis caput imperator cœlestis
instituit, illic imperator terrenus haberet potestatem. Quin magis (vt illi-
us Nicolai verbis dicam) ipsa beati Petri sedes in Romano iam proprio so
lo collocata, libertate plena in suis agendis per omnia potiretur, nec vlli sub
esset homini, quæ ore diuino cunctis dinoscitur esse prælata. Decet nanque
Rom. pontificis, vt Christi vicarij, & cui totius ecclesiæ suæ, membrorum-
que eius omnium curam, regimenque idem ille commisit, liberam esse au-
toritatem, iudicia libera, vt nullus illum secularis potestatis metus, nullus er
ror exterreat, supra quam potestatem suā libere exercere debuit. Certe ita
factum comprobat mille ducentorum circiter annorum totius ecclesiæ con
sensus atque ipsa rei euidentia. Ita quoque & decuisse, oportuisseque fieri
demonstrat ea, quam audisti, ratio. Diuina vero ordinatione, non huma-
no errore, non vi, fraude, aut scelere cuiusquam factum, non solum illa Ga-
malielis sententia comprobat, sed etiam diuinum oraculum, quo primum
per Esaiam futurum prædixit, vt reges terræ & principes se humiliarent D
sub ecclesia, & eius præsidibus & curui adorarent vestigia pedum eorum,
addens æternæ damnationis interminationem his, qui hoc ipsum detrecta
rent facere. Gens enim, inquit ille, & regnum, quod non seruierit tibi, peri-
bit. Deinde & illo, quo per Danielem prædixit, regnum hoc Christi, sibi
specialiter subiugaturum & comminuturum Romanum imperium, quod
ab illo Iulio & Romanis traxit originem. Quod iam plane redactum vide
mus in fauillas & cineres, ita vt nullæ eius supersint reliquiæ. Nam quod
adhuc durat imperium inchoatum ab illo Carolo, ecclesiasticum est impe-
rium, ab illo vetusto plane diuersissimum, non succedens veteri, quin pot
us cum eodem concurrens, donec illud plane extinctum sit.

Diuina prouidētia factū, vt Cōstantinus se de Ro. imperij Petri successoribus cederet.

c. fundamenta, de elect. li. 6.

Diuinę ordinationis testimonium.

Eadem æterna dei sapientia, humani ingenij, morumque nostrorum con
scia, cum patefecisset ecclesiam, etiam regibus, principibus & imperatori-
bus, sane intelligens carnalibus hominibus, vt est pars maxima ecclesiæ,
præsertim tumentibus & inflatis regali fastu, sceptro & purpura, non satis
reuerēdam fore & venerabilem sacrosanctam illam autoritatem, à qua regi
voluit vniuersam ecclesiam, si abiecta lateret in paupertatis sordibus, eidem
concessit vt surgeret lac gentium, & vt lactaretur mamilla principum. Ad
eandem transtulit gloriam Libani, & externarum rerum affluentia etiam
sublimauit, & extulit super reges & principes, quemadmodum se hoc factu
ram Esaiæ oraculo tam diu ante prędixerat. Ita factum videmus, vt nulla vi,
nulla fraude, nulla ambitione, sed legitimæ donationis, & vltroneæ subiecti
onis titulo maxima pars Italiæ paulatim accreuerit ditioni Romanæ eccle
siæ

Blon-

A Blondus Foroliuiensis post Lateranensem illorum fere temporum scriptorem autor est, quod postquam deficiente in Italia illo Romanorum imperio, Longobardi maximam eius partem suæ ditioni subiecissent, longoque tempore possedissent, Arithpertus Longobardorum rex, zelo religionis accensus, donauerit B. Petro, atque eius cathedram tenenti Ioanni VII. præter Hexarchatum Rauennatem, etiam Alpes Cocias, in quibus est vrbs Genua, & quicquid ab ea ad Alpes vsque Galliarum fines continebatur. Cui vno consensu subscribunt scriptores vniuersi. Hanc donationem eisdem illis autoribus Luithprandus eiusdem gentis rex confirmauit: In primis Gregorio III. tametsi adhuc sibi retineret vrbem Rauennatem, quã expugnauerat. Deinde ad se Narniam venienti Zachariæ successori Gregorij, vt Italiæ pacem componeret, idem rex octauo miliario honoris causa obuiam factus, & ex equo descendens pedibus sanctissimum, tametsi relu ctantem ne faceret, in ciuitatem comitatus est. Quo die insequẽti, inter missarum solennia publica oratione docente Christiani regis officium seu pacem, seu bella gereret, ita tradunt permotum regem, vt statim omne pacis componendæ arbitrium illi permiserit. Cui tunc reddidit etiam oppida sua in Sabinis capta, reddidit & Narniam, & Anchonam ex Picentibus, & quicquid à Longobardis triginta iam annis in Hetrùria occupatum fuerat. Sutrini quoque agri vallem magnam dono dedit pontifici. Quem redeuntem Romam, Hildebrandus dux Clusinus, regis nepos, & Ramingus dux Tusciæ, comitati sunt, atque oppida donata reddiderunt. A quo tempore, ad quartum deinceps regem Longobardorum Aistulphum sua omnia in pace possedit Romana ecclesia. Sed vir ille superbissimi & perfidi ingenij, pacis hostis, mox inuasit ditionem ecclesiæ, & Rauennam cum Hexarchatu eidem abstulit.

Arithpertus Lõgobardorũ rex quæ donauerit Romanæ ecclesiæ.

B Qua causa Stephanus II. ad Pipinum in Franciam profectus, vt eius imploraret auxilium, nullo non honoris genere ab eodem exceptus est. Siquidem ille Carolus Pipini filius, tum adolescens mox regni limites ingressum excepit, & cẽtum milliaribus comitatus Carisiacum vsque perduxit. Cui Pipinus occurrens ad tertium lapidem, & equo descendens, pontificis pedes venerabundus osculatus est, & pedes incedens à freno equi quo vehebatur pontifex, nunquam discedere sustinuit, donec per ductum in vrbem collocasset in cubiculo, vbi diuersurus erat. Ea tunc extitit maximorum & florentissimorum regum erga Rom. pontifices reuerentia. Post expositam deinceps sui aduentus causam, Pipinus sub iureiurando promisit pontifici, ecclesiæ se causam defensurum pro viribus. Quamuis adessent etiam ab Aistulpho oratores, qui regis animum in diuersum sollicitarent. Quo magnopere id expetente, pontifex apostolica autoritate, & sacra inunctione, in regiæ dignitatis honore confirmauit Carolum & Carolomannum Pipini ipsius filios. Quem deinde secundo cum exercitu ingressum Italiam (nam prima vice Aistulphus perfidia sua ipsum eluserat, quam uis vltra iusiurandum, datis de restituendo ablata ecclesiæ omnia obsidibus) oratores Constantini imperatoris Constantinopolitani, Ioannes Silentiarius, & Gregorius Protosecretarius, in agro Papiensi conueniunt, datisque muneribus orarũt, vt Rauennã & eius Hexarchatũ, imperatori Cõstãtinopolitano (cuius esset iure) nõ põtifici Romano redderet. Quibus ille: Nõ sui cõmodi causa iã secũdo venisse in Italiã, sed propter animæ suæ salutẽ respõdit, ne videlicet Lõgobardi ecclesiã lacessere pgerẽt. Rauennã vero, atq; eius Hexarchatũ, cæteraq; q̃ occupassent in Itaia, se velle illis auferre & Roma

Stephanus II. contra Aistulphũ ditionẽ ecclesiæ occupãtẽ, Pipini Francorum regis implorauit auxilium.

Stephanus pontifex Pipino, Carolo & Carolomãnũ eius filios apostolica autoritate inregges confecrat.

Romano pontifici reddere. Quod & fecit, coacto ad deditionē Aistulpho. A

Erat autem Hexarchatus in regiones duas distributus, Pentapolim & Emiliam. C Pentapolis habebat vrbes quinque, Rauennam, Cesennam, Classeñ. Forūliuij, Forūpompilij. Emilia à foro Cornelio, quā nunc Imolā dicunt, vniuersa quæcunque eiusdem nominis via, omnium Italiæ celeberrima, per Bononiam, Mutinam, Rhegium, Parmam & Placentiam, ad Padum vsque complectitur, continebat. Agrorum autem terminos, à summis Apennini iugis ad Padum vsque (sicut & nunc) protendebat, Rauennatem quoque agrum, ab ipso pariter Apennini iugo, per Fauentinos ad Padum, & per Cesennates Ceruiensesque, cum sua item agri portione, à summo Apennino ad Adriaticum mare. Quicquid præterea, aut agri, aut terræ inter Mincium, Padumque interiaceret, à Veronensis, Vincētini, & Patauini agrorum finibus, in Venetorum stagna aque Adriaticum pelagus continebatur. Ita, vt non minus Ceruia, Cesenna, Fauentia, Comacium & Ferraria, quam aliæ, quas sub Pentapoli nominauimus, sub Rauennati Hexarchatu censerentur. Breuiter ipsa Hexarchatus appellatione continebatur, quicquid à Placentinis agri Papiensis finibus, Padum inter, Apenninum, Venetorumque paludes & stagna, ad Adriaticum mare pertingit, ad Ariminum vsque. Quam etiam ciuitatem, & quicquid inter Hisaurum fluuium, qui nunc Folia dicitur, Apennino, Adriaticoque hinc ille clauditur, & vltra Ariminum Concham, postea mari submersam, Pisaurum, Fanum, Vrbinum, Colles Luceolis, Narniam, Picentes quoque, & Borbi opida, numero viginti à Boijs olim dicta, & castella viginti. Hæc, inquam, omnia Pipinus ablata Longobardis, Ro. ecclesiæ, & Stephano eius pontifici restituit. Quæ cum postea Desiderius Longobardici nominis rex vltimus, contra iusiurandum rursus inuaderet, ab Adriano pontifice anathematis interminatione prohibitus, cessit quidem retro & ab incœpto destitit. Atta- D men ablata non restituit. Quæ causa fuit illi Magno Carolo funditus extirpandi ex Italia regni Longobardici, quo videlicet Romana ecclesia suis in pace frueretur ditionibus. Quo peracto, Romam veniens, factas dudum à Longobardorum regibus Romanæ ecclesiæ donationes, per auum & patrem iterum iterumque defensas ab hostili vsurpatione, & restitutas eidem, non solum etiam ipse restituit, sed auxit insuper, addens eidem, quicquid habet Ligura ab vrbe Luna iam pridem euersa, vsque ad Alpes, fines Italiæ. Adiecit etiam Corsicam insulam, velut ad eum tractum pertinentem, & quicquid inter Lucam & Parmam interiacet. Addidit præterea & Forumiulij Hexarchatui, in quo quid comprehendatur, iam explicatum est. Et Spoletinum, Beneuentanumq; ducatus. Quorum iste eatenus, & aliquandiu postea à Longobardis retentus est. Literas Caroli donationis istiusmodi, quibus prædicta omnia continentur, testatur Lateraneñ. bibliothecarius se vidisse autographas. In quibus dicit Mutinam non nominari, q̃d tūc euersa esset, at Mantuam contineri affirmat, & montē Silicis, & Venetam prouinciam, & Histriam. In quibus Forofulieñ. ducatus includitur.

Carolus Mag. fundit᷈ extirpauit ex Italia regnū Lōgobardicū, q̃ Ro. ecclesia in pace pfrueret suis ditionibus. Donatio Caroli Magni facta Rom. ecclesię.

Et hæc annis circiter XXIIII. peracta sunt à Carolo, priusquam Augusta libus decoraretur titulis, imo priusquam esset hoc nostrum imperium, quod in illo Carolo cœpisse demonstrauimus. Ita, vt iure ac legitime an fecus facta, quisquis disputare voluerit, in neutram partem ad nostros imperatores pertinent: vt quæ præcesserunt vniuersum hoc, in quod ipsi succedunt, imperium.

Acta hæc annis 24. ante initium huius nostri imperij.

Ac

Acceßit his Mechtildis comitissæ ditio, quæ moriens, ex testamento legauit Romanæ ecclesiæ, quicquid à Pisia amne, & S. Quirico agri Senen. vsq; ad Ceperanũ inter Apenninũ & mare interiacet. Iam & Beneuẽtanus tandem ducatus. Et postremo vtraq; Sicilia, Nortmannorũ fratrum, Tancredi filiorum virtute vindicata à Saracenis & Græculis, vltro accesserunt ad ius Romanæ ecclesiæ, à qua post in Rogerio accepit regni titulos, & vsque nunc feudum eiusdem recognoscitur. Mechtildis comitissæ donatio aut legatum, ducatus Beneuetanus

De Constantini igitur donatione facta Romanæ ecclesiæ, qui tam serio disputant, etiam magnis editis voluminibus, num sit commentitia, num donare potuerit cum diminutione imperij successorumq; præiudicio (in quo argumento sibi mirificè placet Laurentius ille Vallen. homo parum ecclesiasticus) quam faciãt operæprecium, quisquis iudicat pro suo & affectu & ingenio. Mihi sanè perinde facere videntur, ac si ab illo Cyro, eorum quæ egerit cum suis illis Persis, rationem exigerent, aut Alexandrum Macedonem, repetundarum postularent, quod priuatis quibusdam, obscurisq; hominibus, ne parum regulariter munificus liberalisq; haberetur, integras ciuitates condonauerit, in successorum (vt hi quererentur) præiudicium, & damnũ suæ illius reip. Nam dederit, nõ dederit Ro. ecclesiæ Constantinus aliquid, valuerit, nec ne donatio eiusmodi: vsurpauerint, nõ vsurpauerint aliquid ab illo imperio, seu Romani pontifices, seu quicunque alij (quemadmodum vsurpasse Galliam Francos, Britanniam Anglos, Hispaniam Gothos, atque alias nationes alia plurima, regumque & populorum continua successione in hunc vsque diem retinuisse certum est) breuiter, quicquid eo tempore de Romano illo imperio factum, infectumve fuerit, ad nostros imperatores nihil mihi pertinere videtur. Potuerunt fortassis de eo queri Cõstantini in illo imperio successores, si is sua profusione notabili rer læsisset rempub. statumque minuisset imperij. Sed iamdudum vniuersa illa (vt supra demonstrauimus) cum suo imperio defecit à Constantino successio & posteritas. Nostri enim, non Constantino, sed Magno illi succedunt Carolo, qui non à Constantinopolitanis imperatoribus (quorum & tunc & diu postea supererat successio) sed à Romano pontifice suum accepit imperium. Quare, quid in illo Constantini imperio factum aut non factum fuerit, tantũ ad eos pertinere arbitror, quantum, quid olim in illo regno Persarum aut Macedonum. De Constantini donatione q̃ tã serio disputant, q̃ faciãt operæpcium. Laurentius Vallẽs.

Vt itaq; haberemus vniuersam illam Constantini donationem (quemadmodum Vallensi placet) fabulosam & commentitiam. Quanquam non esse planè fabulosam, testatur beatus Damasus in actis sancti Syluestri pontificis, cuius, vt cæterorum omnium ante se Romanorum pontificũ vitas à beatissimo Petro exordiũ faciens, perstrinxit, & suæ fidei testimonio commendauit posteris. Cui vt in omnibus indubia merito fides habenda est, ita maximè in actis Syluestri, cuius vixit tẽporibus, & cui post XXXVI. tantũ annos successit in põtificatu Romanæ ecclesiæ. Testatur præterea totius orbis ab illo tẽpore ad præsens vsq; consensus, ipsaq; rei euidentia: qua perspicitur in historijs omnibus, Romanam vrbem post Constantini tempora non fuisse sedem imperialis residentiæ, vt quam ille cesserat sacerdotio & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi. Quamuis donationis eius fidem obscurarint posterorum fabulæ, quibus eandem in immensum exaugentes, ipsi quoque veritati fidem detraxerunt. Id quod magis dolo quorundam, male ecclesiasticorum factum crediderim, vt ea arre, admixtis videlicet cum

cum syncera veritate impudentibus ac penè palpabilibus mendacijs, etiam illam ipsam incredibilem facerent, quàm studio aliquorum nimis fauenti- C um dignitati Romanæ ecclesiæ. Cuius causa, illorum mendaciorum patro cinio non indiget, vt, inquam, de illa Constātini donatione fuerit quicquid volueris, hoc omnium historiarum certissima fide cōstat, Romanam ecclesiam ante Caroli Magni imperium ex Longobardorum Francorumque regum donatione legitima absque controuersia possedisse vniuersa quæ adhuc hodie aut possidet, aut sui iuris esse contendit, præter patrimonium (quod dicitur beati Petri) ex legato Mechtildis, & ius vtriusque regni Siciliæ, quæ postea accesserunt.

Cōclusio.

Romanā ecclesiam nihil accepisse à nostris impe ratorib', imo cōtra hos omnē suā imperialē autoritatē vni illi debere

Hæc ideo libuit adscribere aliquanto diligentius, quo intelligerent omnes quàm pestilētes hi sint consiliarij, qui istarum rerum ignaris persuadēt principibus, vi, fraude, & scelere Ro. pontificum ipsis detracta, quæcunque Romana ecclesia possidet. Cum contra potius constet imperatores nostros omnem suam imperialem autoritatem vni debere Romanę ecclesiæ. Illam vero nihil aut dono recepisse, aut vi, fraudéve vsurpasse ab istis aut horum maioribus, sed partim ab illo veteri imperio (quod iuxta Danielis vaticinium, iam pridem redactum est in fauillas & cineres, ita vt iam nullæ eius extent reliquiæ, & si extarent, nihil prorsus ad nostros pertineret) donatione Constantini principis, partim vero donatione regum Longobardorum & Frācorum, possedisse priusquam natum esset hoc nostrum imperiū. Quod si, vt est, ita intelligerent nostri reges & principes, merito cogitarēt, non de minuēda, sed de tuenda, augēda & ornanda potius dignitate ecclesiæ, præsertim quum palam sit maioribus illis nostris, gloriosissimis videlicet religiosissimisque principibus, domi forisque vberius, copiosius, feliciusque prouenisse omnia, quàm his qui contraria grassantur via. Ita nimirum pensante diuina sapientia & iustitia, vt quantum quisque suis superioribus debitæ D obedientiæ detrahit, tantum sibi detrahatur à subditis: quanto vero impendit liberalius & syncerius, tanto sibi quoque impendatur magis & fidelius, vt in quibus quis peccat, in eisdem & puniatur. Sic fere videmus, hos nostros rapiendo, donata à suis maioribus & antecessoribus, egere perpetuo: quum illi largiendo ecclesijs abundarēt, & diuinam benedictionē sentirent. Hos in ecclesiam superbè, contumelioséque insurgendo, sibi quoque rebelles & contumaces sentire subditos, cum illis religiosissimè obedientibus, & submississimè se submittentibus capiti & rectori ecclesiæ, vicissim deuotè ac fideliter obediretur à subditis. Hoc ipso, si saperent & intelligerent, nostros erudiente diuina misericordia, quanto gloriosius & felicius illorum maiorum suorum, æmularētur potius fidem, religionem, pietatem & exēplum, quorum virtus & gloria lucet & coruscat per ecclesiam, quorum memoria sancta & in benedictione est: quàm vt his sacrilegij nunquam expiandis aut eluendis sordibus gloriam suam & maiorum imagines commaculent, & impijs impiorum suggestionibus auscultando, diuina, humana, sacra, prophanaque confundant omnia.

Libri quinti FINIS.

HIE-

A

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER SEXTVS,

rationem, formam, & autoritatem, ecclesiasticorum conciliorum explicans ac demonstrans.

Quæ conciliorum origo, & quid eis in vniuersum ex propria sua ratione conueniat. Cap. I.

ECclesiasticæ hierarchię causam peregisse iam penè mihi videbar, cum derepente me reuocaret ac retineret indictum iamdudum ac instans generale concilium, & suā quoq; causam aliquanto tractare exactius, suæq; autoritatis modum (quæ illi contra suā ipsius conscientiam à quibusdā tribuitur immodica) liberius nostro more discutere, & ad ea quæ supra cōstituimus, eorum quæ ad fidem religionemq; pertinent, indubia certissimaq; principia, exigere & examinare coēgit: ne aut cum vsus postularet, eandē in expedito nō haberet: aut in ecclesiasticæ hierarchiæ confusionem transiliret imprudens: quandoquidē de ea adhuc sub iudice lis est. In qua, tametsi annis his proxi miscentum, hoc est, post tempus Constantieñ. cōcilij, tā multa, tam præclara, diuini & humani iuris professorū sudarint ingenia, vt penè temerariū videatur, post tales tātosq; viros, eadē de re scribere: visum tamē est illis ipsis vniuersalibus concilijs, suam causam nōdum pertractatam ad viuum à quoquam, nec pro dignitate ac merito. Ego vero tametsi non ignorem q̃ sit dif- (B) ficile, quàm inuidiosum, quàm calumnię expositum, tractata à tam multis, præsertim eruditione & autoritate præcellentibus, conari retractare. Quæ enim spes esse poterit, in re toties, tam diligenter discussa, nouitate placere? At mors est, iuxta vetus prouerbium, bis posita crambe. Deinde vt illā recoctam vitantes, tamen post tales tantosq; eadem de re qui scribit, temeritatis accusationem vix potest effugere. Qui nisi hoc sibi persuadeat, ab illis omnibus haud satisfactum argumento suscepto, se vero illud ipsum posse tractare & explicare rectius, copiosius & luculentius, actum agere, atq; operam ludere conuincitur. At hoc ipsum sibi persuadere quenquam, insolentiæ ac temeritatis plenum statim videtur.

Causæ difficultatis in suscepto argumento.

Iam vero & scriptorum & patronorum autoritas, ipsi fortassis veritati contraria, & nata hinc præiudicia eorum, qui ipsa causæ merita non exactè intelligunt, quantum illi difficultatis obijciunt, qui post omnes & aduersus omnes, ipsam (quæ sibi videtur) veritatem conatur asserere, & iamdudū altius receptas aduersus eandē opiniones refellere ex mētibus hoīm?

Tamē postq̃ hoc saxum voluere cœpimus (Nā & in superiori omni de ecclesiastica hierarchia disputatione eandē subiuimus aleam) & tractatio hæc cum illo magnam cognationem, aut potius necessariam quandam connexionem habet: insuper & publica ipsa ecclesiæ necessitas, ob iam ingruens tempus celebrandi concilij, vt omnis eius forma, ratio, autoritas, prorsus ac certo nota & clarè demonstrata habeatur, omnino exigere videtur, ad quę iam magnus superiori disputatione gradus factus est: quo de talento mihi credito, Christo & eius ecclesiæ seruiam, sciens prudensq; in periculum venio.

nio. Conaborq; vniuersam hanc conciliorum causam, & autoritatis eorundem, à vertice (quod aiunt) vsq; ad extremum vnguem (quod ab aliorum nemine factum reperio) explicare pro viribus, vni vbiq; (quod in me erit) veritati seruiens. Quam si cui videbor non vbique assequi, efficiam tamen, vt is ille ipse intellecturus sit, mihi studium non defuisse. Certè sciens volensq; in nullius alterius gratiam quicquam dicturus sum. Cui si & tu, Christiane lector, æquè faueas, nec vllo in vllam partem ducaris affectu, nullo tenearis aut præpediaris præiudicio, confido in Christo veritatem vna facilè nos inuenturos. Quæ ideo præfari volui, quod nolim, si cui hæc nostra non facient ad stomachum, quenquam ita sibi de me persuadere, quasi apostolicæ sedis & Romanæ ecclesiæ causam, quàm ipsius veritatis, egerim diligentius. Nam ad vnam hanc nos respexisse perpetuo, & nihil in vllam partem dedisse affectui, sed eo me subsecutum semper, quo pertraxit vis ipsa demonstrationis, ex certissimis illis ante à nobis constitutis stabilitisq; principijs, vt Christum testem, ita & periurij vindicem inuoco in animam meam, si mentior. Magni beneficij loco accepturus, si quis nostris confutatis certius aliquid attulerit & verius. C

Propositio cũ partitione.

Conciliorum itaq; ecclesiasticorum formam, autoritatem, & rationem vniuersam explicaturi, ac originem, paulo altius ordiendum duximus, ab ipsa videlicet ratione nominis, vnde incipere debet om̃is rectè instituta & ordinata de re quacunq; tractatio, & primo inuestigandum de concilijs in vniuersum, quid ex propria ipsis ratione conueniat. Deinde ad ipsa, de quibus quæstio est, ecclesiastica veniendum concilia. Eaq; in sua membra, seu species seu genera dixeris, ritè partienda, & vnumquodq; sigillatim considerandum, quæ cuiusq; forma, quod officium, vnde originẽ institutionẽq; habeant, quæ & vnde cuiusq; autoritas. D

Cõcilia re & rationis inuctum.

Est autem (vt in vniuersum prius loquamur) conciliorum antiquum omnino inuẽtum, neq; tam diuinæ, quàm humanæ institutionis, recta ratione euidenter dictante, res dubias à pluribus, ijsq; prudentibus, vsuq; peritis, in commune consultantibus, q̃ ab vno aliquo, discuti tractariq; rectius. Quod enim vni non succurrit, alter suggerit, & quod dici solet, plus vident oculi, quàm oculus. Itaq;, vt agendarum rerum autoritatem summam, eadem duce magistraq; natura vni committendam esse, ita de rebus dubijs consultandum cum pluribus, & recta ratio docuit, & vsus comprobauit.

Conciliorum opus proprium

Conciliorum igitur quod sit opus proprium, ipsa nominis indicat ratio, nempe, consultare, consiliaque conferre. Proinde, si omnes ab initio conuentus hominum, ciuilesq; societates mente percurreris, diligenterq; considaueris, seu monarchias, regna, imperia, seu respublicas, liberasq; communitates vniuersas, hoc semper inuenies, negociorum publicorum consultationem fuisse penes multos, numero tamẽ mediocri ac definito, ingenio vsuq; rerum præstantes, at rei gerendæ autoritatem summam penes vnum aut paucos, quam ab vno felicius geri, quàm à multis, non solum ratio docuit, sed probauit experientia. Idq; eo semper efficacius, quo est vnitas absolutior. Quod re ipsa edocti Romani illi quondam rerum domini, quamuis alioqui populari libertati plus nimio indulgentes, quoties tamen vis aliqua externa vrgeret rempub. & insigne aliquod minitaretur periculum, suæ illius libertatis obliti, & publicæ vtilitati necessario consulentes diligentius, ad vnius semper confugerunt imperiũ, vni dictatori summã potestatẽ liberã deferẽtes, etiam in Romanorũ ciuiũ capita, à qua nulla esset prouocatio.

A tio.Id q̃d pditis,desperatisq; rebus salutare remediũ semper experti sunt.
Concilijs itaq; ex propria sua ratione haud aliud, q̃ consultare,deliberare,& quid melius aut vtilius,inuenire conuenit.At agendi exequendiq; ea, quæ deliberando,consultandoq; à concilio inuẽta sunt, potestas ad summã in repub.autoritatem pertinet.Cui adesse quidem,non autẽ præesse concilia,in omi monarchia beneq; instituta repub.certum est.Præesse dico cum superiori quadam coactiuaq; potestate.Quandoquidem pluribus(quod supra prolixius demonstratum est)nequaquam rectè cõmittitur suprema regiminis autoritas.Quod si fit,dispertita in multos, inefficax redditur,& seditionibus locum dat,occasionemq; ministrat.Sed vnius imperio(quãtum ex ipsa autoritatis ratione est)omnẽ multitudinem regi facilius,gubernariq; felicius,& ratio docuit,& natura monstrauit.Cuius & in nobis euidẽs est naturæ ipsius exemplum cernere,in quibus est etiam regni cuiusdã ab solutam quandam videre imaginem.In quo voluntas,rerum omnium summam regiamq; & liberam quãdam potestatem obtinet,cui cæteræ quidem potentiæ seruiunt: at ratio senatus cuiusdam liberiq; concilij locum tenens, illi consultando,monstrandoq; quæ recta sunt & vtilia,salubriterq; admonendo,adest sedulo: sed exequendi ea,quæ salubria & vtilia visa sunt, nullam potestatem habet: sed ad regiam illam voluntatis autoritatem hoc pertinet: cui si placent rationis concilia, ea exequitur: sin displicent, contemnit ac negligit.Et quamuis ipsam rationis consilijs obtemperare conueniat,eius tamẽ est libera absolutaq; autoritas:nec rationis super ipsam vlla cogendi potestas,sed contra potius.

Vt se habeant concilia ad supmã in rep. autoritatẽ, & sua cuiusq; distincta officia.

Exemplũ naturæ in homine.

Ab hoc rationis naturalis inuento conciliorum vsum translatum cõstat, etiam ad regnum illud inter nos Christi,hoc est,Christianam ecclesiã,con-
B firmante quidem eundem,atq; eius vtilitatem contestante, sacro illo spiritu,attamen quæ nullam alioqui à Christo specialem institutionem habeãt: quemadmodum post erit manifestius, quum rationes & motiua eorum dissoluerimus,qui concilijs autoritatem ac potestatem attribuunt immodicam,nec ab vllo priorum & legitimorum sine controuersia conciliorum recognitam. Sed, vt dixi, vsu rationeq; docente, à multis, rerumq; peritis, & in commune consultantibus magis inueniri ac discerni, quid verum, aut quid vtile in eo,de quo ambigitur.

Itaq; si & formam & occasionem consideres primi illius ab apostolis celebrati concilij,& in illo ipso plane videbis,etiam eam originem,eamq; conciliorum rationem,quam nunc explicauimus.Nam quum nõ leuis Antiochiæ suborta esset dubitatio & quæstio, quæ vniuersam illã ad seditionem vsq; conturbabat ecclesiam,docẽtibus quibusdam etiam gentes conuersas ad Christum,legem Moysi vna cum euangelio seruare oportere, contradicentibus autem Paulo & Barnaba,cum inuicẽ concordari non possent, mittunt Hierosolymam ad apostolos & seniores consultatum super hac controuersia.Quibus conuenientibus in concilium,cum diligens fieret congsitio,quibusdam hanc,qbusdam illam ac diuersam partẽ tuentibus: surgẽs Petrus ecclesiasticæ hierarchiæ,atq; illi etiam concilio præsidẽs,protulit veritatis sententiam,& gẽtes ab omni illa Mosaicæ legis seruitute liberas pronunciat,cui à Iacobo,in fauorem sibi cõmissæ circuncisionis ecclesiæ, paucula quædam addenda visa sunt,quæ & ipsa placuere concilio.Cuius nomine Antiochenis respõsum est super quęstione proposita,scribẽtes,& sibi ea visa & spiritui sancto.De cuius sensu & sententia securius phibere poterãt

Forma & occasio 1. concilij & apostolici

testimonium,vt q̃ eius primitias acceperãt, ipsumq; doctorẽ instructoremq;
singulari priuilegio sortiti fuerant,confirmati insup illa Christi promissio- G
nevbicunq; fuerint duo aut tres congregati in nomine meo,in medio eo-
rum sum. Hoc primũ fuit ecclesiasticorũ conciliorũ omniũ. In q̃ nihil vides
supra modum rationemq; cõcilij supra expositã,nempe consultationẽ,resolu
tionemq; quæstionis propositæ. Vides nihil speciale edoctos Antiochenos
de singulari vlla ecclesiasticorũ conciliorum prærogatiua & autoritate,ratio
ne ipsa naturali duce magistraq; ad eos retulisse quæstionem suam,quos cer
tũ erat magis scire legem,de qua ambigebat, voluntatemq; Christi,nempe
ad apostolos senioresq;,qui ab initio cum ipso conuersati fuerant.

Quod itaq; nullã supnaturalem specialemq; à Christo institutionem ec-
clesiastica concilia habeãt,p̃sertim vniuersalia,circa quæ p̃cipuè omnis ver-
titur quæstio & hæc nostra disputatio,si ad Theologica illa à nobis cõstitu
ta principia respexeris,euidens tibi indubitatumq; videbitur. Nam in scri-
pturis canonicis,nullũ de eis verbũ est. Nec ex apostolorum institutiõe spe
ciale quicq̃ de illis accepit illa primitiua Christi ecclesia. Primum certum est
excutienti vniuersum noui testamenti canonem. (Quam enim nihil ad ea
pertineãt,quæ à qbusdam malè ac violentè accõmodantur eisdem, post eui
dens faciã,quum ad eũ locum puentum fuerit.) Secundũ vero vel ex eo in
dubitatũ redditur,ꝙ ante Nicenũ illud,omnium vna sententia, primũ vni-
uersaliũ conciliorũ omniũ,annis illis trecentis,nullũ vniuersale conciliũ aut
vidit aut cognouit illa primitiua ac verè florẽs Christi ecclesia. Quæ nec no
uam tunc aliquam ac supnaturalem de celebrandis deinceps eiusmodi con
cilijs illuminationem aut reuelationem accepit: sed Constãtini principis pi
us religiosusq; zelus prima eorundem causa & origo extitit. Qui cũ vide-
ret pacem suo bñficio à foris qdem ecclesiæ redditã,intus vero eandem (Ar
rio noua quædã Christo indigna blasphemaq; docente & p̃dicante de Chri D
sto) cœpisse turbari multo periculosius,& necdũ cõstaret religioso principi
de impietate dogmatis eiusmodi,nec qd de eo teneret fides catholicæ p or-
bem ecclesiæ, visum est eidem ex toto orbe cõuocari sacerdotale cõcilium,
vt cõuenientibus in vnum vndequaq; episcopis,ex eorũ collatione quæ es-
set orthodoxa ecclesiæ catholicæ fides de proposito Arrij dogmate,euidẽs
fieret certo sibi persuadens, eam esse orthodoxam & catholicam fidem,in
quam cõuenirent tot vndiq;,atq; adeo ex toto orbe conuenientes episcopi.
Qua ille persuasione inductus primus autor extitit conuocandi vniuersalis
cõcilij,& vt celebraretur primum illud,omnium celeberrimum & sacratis
simum Nicenum effecit,etiam publicè subministrata impensa, publicisq;
toto orbe,pro conuocatis episcopis præparatis vehiculis. Quos & conueni
entes,summo honore,regiaq; munificentia excepit,& peracto concilio ho
noratos donatosq; remisit.

Nicen i primi vniuersalis cõcilij Cõstantini zelus causa extitit.

Vides itaq; quã institutionem,quã originem habeãt vniuersalia cõcilia.
Nõ eqdem diuinã aut supnaturalem,sed prorsus humanã. Sunt enim Con
stantini principis inuentum,vtile quidem nonnunq̃ ad inueniendũ in sub-
ortis dubitationibus,quæ sit orthodoxa & catholica veritas,q̃uis ad hoc mi
nime necessarium,quum magis in expedito ac promptu sit, apostolicã de
his sedem cõsulere. In qua (vt libro IIII. clarissime demõstrauimus) singula
ri priuilegio cõseruata semp est orthodoxæ fidei synceritas,& vera illa ger-
manaq; apostolica traditio. Nec minus præsidentes eidem (ad quorum defi
nitionem,sententiam & iudiciũ,omnem inter nos fidei quæstionem æque
referen

A referendam demonstrauimus) tuetur ac sustentat indefectibilis fidei priuilegium ad alios confirmandos in fide: præsertim quum nulla, quantumuis vniuersalia sacerdotũ aut Christianorũ concilia, nisi quatenus eiusdẽ sedis illis adsit autoritas, eiusmodi suffulta sint priuilegio: ac propterea & errare posse, & errasse frequẽter in ipsa definitiõe fidei, post clare demõstrabimus. Sed ignota tunc erat fortassis Constantino, quãuis religioso principi, tamen qui nostris sacris non ita nuper initiatus fuerat, apostolicæ sedis ea in prærogatiua & autoritatis eiuscemodi, ac singulare illud, quod supra adstruximus, priuilegium. Itaq; quum in quæstionibus illis & cõtrouersijs, orthodoxæ veritatis inueniendæ, nullum aliud certum sibi succurreret medium, ex eiusmodi quod diximus axiomate, ac veluti communi conceptione persuasus, eam fore orthodoxam & catholicam fidem, in quam cõuenientes ex toto orbe post mutuam collationem conuenturi essent sacerdotes & episcopi, memorabilis illius concilij autor extitit, & celebrandorum deinceps similium exemplum ac formam præbuit successoribus quibusdam suis zelum eius æmulãtibus. Quorum fere instantia, & apostolicæ sedis (quod post intelliges) autoritate indicta & celebrata sunt concilia subsequentia vniuersa, quæcunq; vt legitima agnouit & probauit Christi ecclesia.

Sed forte hic nobis occurret aliquis, in vmbra illa & figura nostræ ecclesiæ, synagoga veteri, præceptum fuisse, quæstiones & controuersias inter se habentibus, quæ per singularum ciuitatum sacerdotes & iudices expediri non poterant, vt eas referrent ad locum quemcunq; inter ipsos elegisset dominus, hoc est, ad ipsam cathedram Moysi, & ad sacerdotes Leuitas, qui in eo loco ministrabant domino, requiriq; ab eis. Qui, inquit, annunciabũt tibi iudicij veritatem. Quibus vtique verbis videtur illis commendata fuisse sacerdotalis cõcilij autoritas. Non enim referri iussi sunt quæstiones eiusmodi ad vnum principem sacerdotum, præsidentem illi cathedræ, sed ad sacerdotes Leuitas, qui vna cum pontifice præside, in eodem loco, pro tempore vicis suæ, ministrabant domino. Qui exquirentes (vt habent LXX. interpretes) annunciabunt, inquit, tibi ipsum iudiciũ aut (vt habet noster) veritatẽ iudicij. Exquirentes, inquam, hoc est, inter se consultando inuestigantes, quod est concilij proprium. Deinde eiusmodi concilij singulare diuinæ assistentiæ priuilegium subindicans: Annunciabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. In quibus verbis vide ac diligenter pondera, quod importent priuilegium. Eiusdem insuper nobis autoritatem commendans: Et facies, inquit, iuxta verbum quod annunciabunt tibi ex loco quem elegerit dominus deus tuus, & custodies valde vt facias iuxta omnia, quæcunq; sancita fuerint tibi (ita ẽ apud LXX) q̃d ipsum in Hebraica veritate legitur aliquãto clarius & significantius, hoc pacto ad verbum reddita: Et custodies, vt facias iuxta omne quod te docuerint, iuxta legem quam docuerint, & iuxta iudicium quod dicent tibi, facies. Non discedes à verbo, quod annunciauerint tibi, ad dextram aut sinistram. Ex quibus vtiq; verbis clarissimè constat, sacerdotalis concilij in synagoga illa veteri, singulare diuinæ assistentię priuilegium, ne labi aut errare sineretur in suis iudicijs, sententijs ac definitionibus: siquidem securos illos reddidit deus de veritate eorum, quæcunq; ab ipsis definita, iudicata, aut sancita forent. Constat præterea, quanta, q̃ sacrosancta fuerit eiusmodi concilij autoritas, cui tam indiscusse, tam solicitè, tam districtè omnes prorsus obedire præcepit: & custodies, inquit, non negligenter, aut securè, sed valde. Quod verbũ significationis gratia additum

Obiectio, qua cõprori videtur prçrogatiuã & autoritatẽ diuinitus acceptã cõcilia ecclesiastica habere.

B

Zz iij est à

est à LXX. hoc ē, admodū solicitè, vt facias iuxta oīe q̄d te docuerint. Vides vt nihil excepit, vt noluerit negligēter attēdi & haberi illorū doctrinā, iudicia & p̄cepta: sed valde sollicitè ac diligēter, ne ea trāsgrederet̄ vel in minimo. Siue enī q̄stionis aut dubitatiōis ortæ de lege & cæremonijs prolata fuerit ab eis definitio, siue ambigui iudicij sn̄ia: Iuxta legē, inq̄t, q̄ docuerint, & iuxta iudiciū q̄d dicēt tibi, facies. Nō discedes à verbo q̄d annūciauerint tibi, ad dextrā aut sinistrā. Quod si in synagoga illa veteri tale fuerit in sacerdotali cōcilio diuinę assistētiæ tā singulare priuilegiū, si talis, tāta, & tā sacrosancta eiusdē autoritas: q̄d ergo, inq̄es, naturali rationi, & nō potius diuinæ speciali institutiōi accepta ferēda cōtendimus cōcilia? Quid deniq; Christianæ ecclesiæ, eaq; sacratissima atq; vniuersalia cōcilia, humanū atq; adeo prophani hoīs imperatoris Cōstantini inuentū facimus, nec vllā supnaturalem ac specialem institutionē à deo haberet? Nam si ab vmbra illa & figura veteri (q̄d supra nō semel adstruximus) ad solidā nostræ ecclesiæ veritatē efficax argumentum ducitur, æque apud nos fateamur necesse est, ecclesiastico rū conciliorū diuinam, nō humanā institutionem, & diuinitus datā ipsis autoritatem sacrosanctam, & singulare priuilegium, quæ in illa veteri synagoga, tā insigni priuilegio, tā eximia autoritate à deo donata demōstrauimus. C

Dictæ obiectionis solutio.

Sed hic inprimis admonitum te volo Christiane lector, nō cōtinuo seq. si diuino p̄cepto nobis cōmendetur regū, ducum, magistratuūq; prophanorū autoritas, eidēq; obedire doceamur à deo & apostolis, q̄d ergo supnaturalem aliquā aut specialem à deo institutionem habeāt. Certū est enim oēs humanarum societatū & magistratuū, q̄bus necessario gubernant̄, formas, diuersitates, species, humanæ rationis esse inuentū, nec vllā specialē aut supnaturalem habere institutionē à deo. Attamē æque certū est doceri diuinis apostolicisq; literis, vnūquenq; in ea, in qua est, societate p̄cipientibus magistratibus obedientiā debere. Moyses quū solus frustra fatigaret̄ regimine immēsi populi, nō diuinitus desup illuminatus, sed ad consiliū Ietro hominis Madianitis, soceri sui, & se, & populum vano superfluoq; labore liberauit, atq; ordinē politiamq; inter ipsos cōstituit, electis ex omni plebe viris sapientibus, & timentibus deum, q & veritatem amarent, & odio haberent auaritiam, ex q̄bus cōstituit tribunos, centuriones, qnquagenarios & decanos, iudices populi, sibi quidem inuicē subalternos, vniuersos vero etiā vni subiectos sibi, ad quē & grauiora quæq; referre iubebātur. Attamen hoc Ietro consiliū, executioni mandatū à Moyse approbatū est à dn̄o. Erat quidem etiā illius populi status vniuersus institutus diuinitus, vt in eo præluderet & deliniaret q̄dammodo statum nostræ ecclesiæ: quemadmodū clarissime attestatur vniuersa illa vetus sacra historia. Attamen nihil dubitauit Moyses, in eo ordinando sequi etiā exteri hominis consiliū. Quo exemplo clarissimè nos instruxit sacer spiritus, etiam ad res sacras ornandas atq; ordinandas, humanæ rationis inuentis vti nos subinde oportere, eadēq; modo laudabilia cōprobari à deo, vt cōfundatur eorū cæca impietas, q quicquid non inueniunt p̄scriptum in sacris literis, quantūuis antiquū, quātumuis generaliter obseruatū, velut humanū inuentū antiquari atq; obliterari volunt. Itaq; etsi cōprobata inueniatur à deo, nobisq; cōmendata sacerdotalis cōcilij autoritas: nō tamen ex eo consequens est, eiusmodi concilia non esse humanæ rationis inuentum, sed specialem aliquam à deo ac supernaturalem institutionem habere. D

Humanæ ratiōis inuentū esse ciuiles magistratus, tamen à deo p̄cipi illis obediendum.

Deinde & hoc memineris lector, non dixisse nos in vniuersum, sacerdotalia concilia, sed vniuersalia, de quibus nūc p̄cipuè agitur, concilia esse im-

peratoris

A peratoris Constantini inuentum. Siquidem & ante Constantinum certum est celebrata sacerdotum concilia in ecclesia, atque adeo ab ipsis apostolis: sed vniuersalia ante Constantinum illis primis annis trecentis prorsus ignorauit Christi ecclesia.

Fuit equidem, quemadmodum ex verbis Deuteronomij diligēter annotatum est, in illa vmbra & figura nostræ ecclesiæ, synagoga veteri, præceptum controuersias & quæstiones habentibus, quæ per singularum ciuitatum sacerdotes & iudices definiri non poterant, easdem referri ad ipsam cathedram Moysi (qui & sibijpsi grauiora quæque iudicia reseruauerat, vt idem ipse testatur in Exodo) hoc est, ad locum quem inter ipsos elegisset dominus, in quo videlicet resideret summus pro tempore sacerdos cum arca fœderis, & ad sacerdotes Leuitas, qui in eodem pro tempore ministrabant domino, facta quoque eidem illi synagogæ veteri à deo securitas, vt illi ipsi sacerdotes Leuitæ, qui pro tempore ministrabant cathedræ, in loco quem elegerat dominus, dubiæ quęstionis & controuersiæ veritatem quærentes, inuenturi & indicaturi essent. Præceptum denique, illorum definitioni, sententiæ & iudicio indiscusse & simpliciter, diligenterq́; obtemperari ab omnibus. Sed inter illos ipsos sacerdotes, ipsum præcipue sacerdotū principem & cathedræ præsidem comprehensum inclusumque intelligi, eadem ipsa legis verba euidenter demonstrant. Adeo vt eiusmodi definitiones, sententiæ & iudicia, ex cōmuni quidem sacerdotum in illo loco Mosaicæ cathedræ pro tempore domino seruientium consilio: sed vnius præsidis, summi videlicet inter eos pontificis, autoritate proferrentur. Nam etsi dicat, quæstiones eiusmodi referendas ad sacerdotes Leuitas, qui in cathedra illa pro tempore ministrabant domino, & quod illi exquirentes & con B sultantes indicaturi essent veritatem & iudicium. Quodq́; eorundem iudicio, definitioni & sententiæ simpliciter obsequendum esset ab omnibus. Nihilo minus cuius autoritate eorundem ipsorum subsisteret tale iudiciū, talis definitio & sententia, diligentius explicans, reuertitur ad singularem autoritatem vnius præsidis. Qui autem superbierit, inquit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Non iam plurium hic sacerdotum, atq; adeo sacerdotalis concilij, sed vnius, videlicet præsidis, meminit, cuius illa censeatur sententia, illud iudicium, aduersus quem, contumacem omnem inobedientiam, mortis vult expiari supplicio, vt cæteri timorem habeant. Non enim iam dicit superbientem, inobedientemq́; imperio sacerdotum, vt prius, sed sacerdotis stantis, vt seruiat ibi domino deo tuo (sic enim habet Hebraica veritas) stantis, inquam, super alios, atque illi cathedræ præsidentis. Hoc enim illi significabant ipso stantis vocabulo, fortassis plus energiæ habente illo Hebraico, quod hoc isto exprimunt: quod ipsum principalem quandam autoritatem importans, arrogauerat sibi Simon ille magus, & se stantē à suis vocari exegit, quod LXX. nobis clarius explicantes reddiderunt, sacerdotis præsidis. Eius videlicet vnius autoritatem his verbis lex illis commendans, ad quam omnes quæstiones & controuersias eiusmodi referri volebat, ita tamē, vt ille ipse, etiam q̄d in se esset faciens, ad eas definiendas sacerdotale concilium secum adhibere deberet. Non equidē vniuersale & vndequaq; cōgregādum, sed sacerdotū, qui vna secum seruirent domino in ea, cui præsidebat, cathedra. Ex quorum congregato secum concilio ipse sua illa principali autoritate statueret definiret & iudicaret de inductis

Oēs q̄stiones fidei & grauiora iudicia definiri autoritate vnius p̄sidis, sed no sine sacerdotali concilio

Clemēs recognit. lib.

quæstionibus & controuersijs. Cuius imperio superbe inobediens mortis ex lege damnabatur sententia. In quo nulla iam illi additur sacerdotalis concilij aut congregationis societas, sed singularis explicatur vnius præsidis autoritas. Vt plane etiam hinc intelligas, in sacerdotali eiusmodi cõcilio nihil fuisse supra rationem liberi concilij à nobis paulo superius expositam, summam vero omnium autoritatem fuisse apud vnum præsidem. C

Autoritati præsidis necessario adhibitū sacerdotale cõciliū, sed quale.

Quanquam autem non sine magna causa in definiendis ad cathedram relatis quæstionibus & controuersijs, autoritati præsidis adhibitum fuerit à lege sacerdotum vna secum in eodem loco domino seruientium concilium, qui sacri senatus cuiusdam loco, ipsi perpetuo aderant: non tamen necesse habebat aliunde, aut vndequaque conuocare sacerdotes ex suis locis & vrbibus longe distantibus. Nam frequens hoc & penè quotidianum erat, vt quæstiones inciderent, quas ad præsidentis autoritatem referri oporteret, atque eius terminari iudicio. Ad quod si quotidie ex vniuerso Israel sacerdotum debuisset conuocare concilium, male prouisum fuisset illi synagogæ veteri: siquidem non sine maximo labore, impensa, molestia, vniuersalis eiusmodi cõuocatio potuisset fieri: sed nec factam vnquam legimus, nec vt fieret, lex exigebat: quin imo sacerdotes vna præsentes cum præside cathedræ illi ad concilium sufficere volebat.

Quod si vt supra frequẽter à nobis factum est, etiam hac parte vmbram & figuram illam veterem ad suam solidam veritatem diligẽter accommodauerimus, clarissime inueniemus, vt semper, ita etiam hac in re, inuicem quadrare exactissime per omnia.

Erat non minor nobis, quàm illis veteribus, necessitas referendi exortas inter nos quæstiones & controuersias ad iudicium ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis: imo tanto maior, quanto plures necesse erat inter nos, quàm illos veteres, oriri quæstiones & controuersias, vtpote de lege, viua tantum traditione, & sine scripto, à tam multis, tam diuersis, tam discrepantibus, æque linguis ac institutis & moribus, atque adeo ab infinita toto orbe diffusa multitudine recepta, quàm de lege diligentissime perscripta, & vni tantum cognatoque populo tradita. Quare, vt supra demonstrauimus, non minus diligenter nobis, quàm fuerit illis veteribus, prouisum hoc à Christo, atque ipsius oratione ad ecclesiæ ædificationem & vtilitatem impetratum ecclesiasticæ hierarchiæ principibus indefectibilis fidei priuilegiũ, quod ipsum æque & multo magis atque efficacius, apostolicam nunc cathedram perpetuo sequitur, & eius præsides sustentat & subleuat, ac nuper Mosaicam illam cathedrãm priuilegium ad proportionem simile. Tanto, inquam, magis, quanto eius hic maior, quàm illic, erat necessitas, quanto insuper hanc suam dilectissimam sponsam præ illa synagoga veteri Christus magis honorare voluit, quanto denique ipsam solidam veritatem suam vmbram & figuram par est in omnibus excedere. D

Cathedrã apostolicã & eius præsides necessario fulciri indefectibilis fidei priuilegio.

Et quanquã singulariter vni Petro, vt ecclesiasticæ hierarchiæ principi, CHRISTI oratione impetratum sit indefectibilis fidei priuilegium, qui ea in re, velut in ipsa luce euangelica, clarius atque euidentius multo nobis expressit singularem prærogatiuam atque autoritatem vnius præsidis, quàm veteri illi synagogæ dudum lex fecerat, tametsi eadem eandem ipsam (vt ostendimus) satis insinuauerit. Decebat tamen relatas ad apostolicam sedem & præsidentis eidem autoritatem quæstiones, non definiri temere, sed mature, adhibita pro qualitate negocij, etiam humanitus possibili aut

con

conuenienti diligentia sacerdotalique concilio ad formam, quam in vete-
A ri illa figura expressimus, sacerdotum quidem vna secum in apostolica cathedra ministrantium domino, hoc est, senatus sacri cardinalium, quos nūc dicimus, aut etiam vicinorum, distantiumve episcoporum, si quando & quemadmodum ipsa negocij qualitas hoc ipsum exigere præsidi videretur, sicut & ab initio ad hanc vsq; diem factum & perpetuo obseruatum vniuersi testantur & comprobant scriptores ecclesiastici. Non vero conuocatis ex toto orbe vndequaque sacerdotibus & episcopis. Quandoquidem id raro admodum posset fieri, quemadmodum & primis illis annis trecentis nunquam factum est, cum tamen definiendarum autoritate præsidis incidentium quæstionum & controuersiarum penè quotidie incidat necessitas. Et si quando, quod rarum est, idipsum posset fieri, non tamen sine magno totius orbis motu, molestia, impensa. Et postremo nulla vnquam incidit eius necessitas, sed nec vtilitas, quàm fortassis ea sola, vt ex conuenientibus ex toto orbe episcopis, eorū mque collatione manifestum omnibus fiat verum semper esse atque orthodoxum apostolicæ sedis iudicium, vera fides, definitio ac sententia: proinde semper & indiscusse sequendam omnibus. Tam enim certa est apostolicæ sedis sine vniuersali concilio, quàm cum vniuersali concilio, definitio ac sententia, tam simpliciter, tam indiscusse, tam diligenter omnibus seruandum, quicquid è cathedra illa nobis annunciatur, etiam si tantum de sacerdotum illic vna domino ministrantium id fiat consilio, quàm si idem fiat de consilio sacerdotum totius orbis. Imo longe certius est vnius apostolicæ sedis cum concilio domesticorum sacerdotum iudicium, quàm vniuersalis concilij totius orbis sacerdotum, seclusa autoritate vnius sedis apostolicæ, vni Petro, ecclesiasticæ hirarchiæ præsidi, atque eius cathedræ, non sacerdotali quantocunque concilio impetratum
B est Christi oratione illud indefectibilis fidei priuilegium. Quare haud ferè aliud factum in concilijs vniuersalibus vniuersis, quàm vt conuenientes ex toto orbe episcopi, præiudicatam iam apostolicæ sedis vnanimi consensu amplexarentur & sequerentur sententiam, nec in eis definitum aliquid, quod non iam præiudicatum ante definitumq; esset à sede apostolica, post clarissime intelliges.

Vna necessitas aut vtilitas vniuersalis cōcilij.

Vnius apostolicæ sedis iudicium certius quàm totius orbis cōcilij illius autoritate seclusa.

Vt igitur hic tandem concludamus: Quandoquidem naturalis rationis inuentum iam ostendimus concilia, probata quidem à Deo, tam in synagoga veteri, quàm in nostra ecclesia, tamen quæ nulla speciali prærogatiua diuinitus insignita leguntur, quod in sequentibus erit manifestius. Quid eisdem ex propria sua ratione conueniat, eadem docet ratio, id videlicet, quod dictum est, deliberare, consultare & inuenire quid verum aut vtile in proposito negocio. At iurisdictionis vllam autoritatem, aut coactiuam potestatem supra id, cui consulitur, aut exequendi quæ sibi vtilia agendáque visa sunt, eisdem vt eiusmodi non conuenire, eadem æque ratio ostendit. Cuius & in nobis exemplum effinxisse videmus illum omnis ordinis opificem. Dixi autem, vt eiusmodi. Nam si quæ particulatim conueniat his, ex quibus integratur concilium, iurisdictionis autoritas, vt si rex ipse aut princeps intersit aut præsideat concilio, eoque probante decernatur & definiatur aliquid, iam vtrunque est in concilio, hoc est, præter illud consulendi, & quæ vtilia sunt inueniendi officium, etiam iurisdictionis autoritas, & eorū quæ deliberata sunt exequendi potestas: sed hæc concilio per accidens & secundum partem conueniunt. Et hactenus de cōcilijs

in

in vniuersum eorumque origine, officio & autoritate, & propria eorundem ration dixisse suffecerit. C

Ecclesiasticorum conciliorum species seu differentias inuenire, & Constantiensis Basiliensisq; conciliorũ de autoritate vniuersalium conciliorum explicare sententiam. Cap. II.

CONcilijs ex propria sua ratione in vniuersum quid conueniat, satis iam explicauimus: Ecclesiasticorum vero conciliorum omnẽ rationem vt prorsus & enucleatius explicemus, ea primum partiri in sua genera: deinde ex ipsa rei euidentia ecclesiasticæq; traditionis obseruatione, cuiq; generi quid proprie conueniat, quid quodq; egerit, quam autoritatem exercuerit, quid in ipsis probauerit & agnouerit vniuersa Christi ecclesia demonstrare conabimur, ita enim magis intelligetur veritas eius, de quo ambigitur.

Tria gñã cõciliorũ ecclasticorum

Perlustranti itaq; mihi formas notasq; ecclesiasticorum conciliorum celebratorum ab initio omnium, tria in primis occurrunt eorum genera, vniuersale, prouinciale, & inter hæc genus quoddã medium.

Vniuersale œcumenicum.

Vniuersale quale sit, indicat ipsa nominis ratio, nempe in quo totius ecclesiæ tractatur negocium, ex omnibus totius orbis prouincijs conuocatis orthodoxis episcopis. Quare & œcumenicum Græcis dicitur, quasi totius orbis, οἰκουμένην enim orbem terrarum appellant. Quorum primum autore Constantino imperatore Nicenum extitit.

Prouinciale.

Prouinciale & ipsum quale sit, æque indicat & ipsa nominis ratio, nempe in quo sub vno metropolitano vnius tantum prouinciæ episcopi conuenientes, eiusdem consulunt prospiciuntq; negocijs. Hæc vt quotannis ordinaria autoritate bina per singulas prouincias celebrarentur, vt si quid fortè perperam, inordinate, iniusteve gestum ordinatumve esset ab vnoquolibet episcoporum in sua ecclesia, communi id comprouincialium consilio & metropolitani autoritate antistitis retractaretur, in Niceno primum concilio salubriter ordinatum est. In quo cum pro vigore ecclesiasticæ autoritatis & disciplinæ statuissent sancti patres, ne quem clericum aut laicum episcopus expulisset de sua ecclesia, susciperet alius. Sed ne, inquiunt, hoc aut iracundia aliqua, aut contentione, vt fieri solet, iniuste factum, remedium non haberet, decernimus per singulos annos, in singulis quibusq; prouincijs, secundo ab omnibus episcopis comprouincialibus concilia agi debere, & de singulis huiusmodi negocijs iudicari: vt si fortè ab vno inique aliquid gestum est, à cæteris emendetur: & si rectè, vt ab omnibus confirmetur. D

Quæ ad prouincialis cõcilij autoritatem pertineãt.

Hactenus verba Niceni canonis. Ex quibus, si attendas, manifestum est etiam, quænam ad prouincialis concilij autoritatem pertineant, nempe querelæ subditorum aduersus suos episcopos, quarum determinandarum componendarumque habebant autoritatem: non quidem ex se primo, sed ob metropolitani autoritatem in eis præsidentis episcopi, cuius ex forma ipsa hierarchiæ ecclesiasticæ, est super suffraganeos suos, superior iurisdictionis autoritas, à qua quo æquiora maiorisque autoritatis ac ponderis intelligerẽtur ac haberentur prolata iudicia, comprouincialium episcoporum eidem sunt adiuncta concilia, ex quorum sententia agerentur omnia. Quorum conciliorum tametsi etiam ante Nicenum, ab ipsis adeo Apostolorum temporibus, atque eorundem institutione, in ecclesia vsus fuerit: Niceno tamẽ concilio ordinatũ est, vt bina celebrarẽtur quo tan-

A tannis,quæ non ita ordinarie,nec ita frequenter celebrari consueuerant.

Medij vero generis concilia sunt,in quibus causa quidem quæ tractatur vniuersalis est,hoc est,fidem aut ecclesiasticam obseruationem concernẽs: sed conuocatio aut congregatio nequaquam. Cuius generis sunt ferè vniuersa,quæ ante Nicenum celebrata reperiuntur concilia in illa primitiua ecclesia,& in primis illud omniũ primum,cuius meminimus,apostolorum Hierierosymis habitum.Quod vniuersale dici non potuit,vt in quo ex duodecim tres tantum interfuisse legantur apostoli,Petrus,Iacobus & Ioannes:nec apparet alicunde conuocatos aliquos,sed ab illis tantum celebratum fuisse,quos missi ab Anthiochia consultores Hierosolymæ offenderant. Mediĩ generis concilia. Cõcilium apostorũ sub isse huius gfiis,non œcumenicum.

Eiusdem generis fuere,quæ Victoris iussu,ad obolendum Iudaicum ritum celebrandi paschatis,eatenus perseuerantem in pluribus Asiæ ecclesiis,per diuersas prouincias celebrata supra retulimus. Quæ vniuersalia non fuisse certum est,cum omnium confessione primum vniuersalium Nicenum fuerit.Sed nec prouincialia,quoniam & causa vniuersalis erat,nempe paschalis obseruationis legitima ratio,& in eadem totius ecclesiæ consonantia & concordia.Conuocatio etiam conciliorum modum excedebat,siquidem & ex pluribus prouincijs in vnum locum conuenerunt ecclesiarum antistites.Quod de Cæsarieñ. illo præcipue testatur Cæsarieñ. Eusebius. Ad idem genus spectat Antiochenum illud,quod beati Dionysij Romani pontificis autoritate & iussu aduersus Paulum Samosatenum,Antiochenum patriarcham celebratum est.Similiter,quod paulo post sub beato Cypriano Aphricanum concilium ex totius Aphricæ episcopis. Et hæc atque alia pleraque ante Nicenum illud,ad quod vsq; annis illis trecentis nec mentioquidem facta est vniuersalis concilij,in primitiua illa ecclesia.Post quod & alia pleraque eiusdem notæ concilia celebrata leguntur: & Sardicense, Gangreñ. Laodiceñ. Neocæsarieñ. Agatheñ. Carthagineñ. & Mileuitanum sub beato Innocentio. Illa quoq; Romana Martini papæ & Symmachi.Et quæ in Gallia,Hispania,alijsque partibus plurimis celebrata fuerunt,quorum adhuc extant canones plurimi.Ad idem genus pertinet sacri illius senatus concilium,quod ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi adest perpetuo,hoc est,sacerdotum,qui vna secum ministrant domino in cathedra apostolica,atque ipsi adsunt concilio in definiendis,quæ quotidie ex toto orbe ad eandem sedem,& præsidis autoritatem referũtur,controuersijs & quæstionibus,ad formam ante deliniatam in vmbra & figura illa synagogæ veteris,& quam deinde expressam videmus in ipsa Christi ecclesia, In qua vsq; ad nunc perdurat ab initio. Cõcilium Aphricanũ sub B. Cypriano

B

Postquam autem suis notis distinximus conciliorum ecclesiasticorum tria,quæ diximus,genera,quo clarius pateat,quid eorum cuiq;,aut conueniat,aut non conueniat,aliorũ primum de vniuersalium conciliorũ autoritate,explicanda est & explodenda sentẽtia,magno quidẽ autoritatis pondere,tantisq; subnixa præiudicijs,vt vel dissentire ab ea,magni cuiusdam piaculi instar videatur:tamen quæ expensa in rationis trutina,ad examen eorũ,quæ ante constituimus,certissimæ autoritatis & fidei principiorũ,clarissime videbitur nullo pondere subsidere,nulla veritatis soliditate,sed solis fumis,solis præiudicijs,sola vmbra vanæ autoritatis fulciri.

Negare non possumus,quin ad extirpandas nonnullas pestilentissimas hæreses,sarcienda schismata,componenda dissidia,reformandum toto orbe Vniuersaliũ cõciliorũ fructus & vtilitates.

be collapsum ecclesiasticæ disciplinæ vigorem, vtile nonnunquam ecclesiæ C
& salutare fuerit, vniuersalium conciliorum inuentum, quorum, vt supra diximus, ob Arrij impia dogmata rectius dijudicanda Constantinus imperator primus inuentor autorque extitit. Quanquam enim inter tempestates eiusmodi, quibus confundebantur omnia, diuina, humana, sacra, prophanaque habebantur promiscua, vt præcipue erat necessaria, ita & semper enituerit illa cathedræ Petri principalis autoritas, quam supra demonstrauimus, & omnem altitudinem sese extollentem aduersus orthodoxam fidem, aduersus paternos apostolicosque canones, deiecerit, & suo illo apostolico gladio vlta & persecuta fuerit. Attamen vt illorum ipsorum efficacior esset in aduersarios sententia, vtque hi eo minus haberent diuerticuli & subterfugij, quo esset notior, & di[illegible]um pluribus, & comprobata totius orbis sententia, ex vniuerso orb[illegible]ari episcopos, primum Constantino, vt diximus, imperatori vtile visum est, ad tuendam orthodoxæ fidei vnitatem, aduersus prophanas impiasque nouitates inductas per Arrium. Deinde & successoribus eius quibusdam, pium quoque zelum eiusdem æmulantibus, ad similes morbos suis grassantes temporibus simile remedium vtile visum est, & necessarium. Quorum ferè instantia apostolicæ sedis autoritate conuocata & celebrata certum est concilia subsequentia. In quibus omnibus (quæ tamen in ecclesia autoritatem obtinuerunt) nihil aliud actū post clarissime intelliges, quam quod dictam à Rom. pontificibus, in orthodoxæ fidei aduersarios, aut ecclesiasticæ hierarchiæ perturbatores, sententiam reuerentissime exceperit vniuersa Christi ecclesia, eosdem illos cum suis anathematizans erroribus, quos apostolico mucrone iamdudum confoderat huius sedis autoritas.

Sed vt nihil tam salubriter ac vtiliter est inuentum ab hominibus, quod D
non subinde in sui perniciem conuertat hominum improbitas: ita etiam hoc quantumuis ab initio salutare, atque vtile congregandorum conciliorum eiusmodi institutum, quibus tot hæreticorum exterminatæ pestes, tot tempestates sedatę, tot in ecclesia Christi resarcita schismata, tot composita dissidia, iamdudum à seditiosis quibusdam, & nouitatum studiosis, verti cœpit ad noxam, & quod pro ecclesiarum pace concordiaque stabilienda salubriter excogitatum fuerat, factum videtur magnæ dissidionis & confusionis seminarium: adeo vt nunc etiam si curandorum ecclesiæ vulnerum vt generale concilium conuocetur, exigere videatur necessitas, merito dubites, num grauius aliquod ipso malo cui paras remedium, illo ipso concilio concitaturus sis dei ecclesiæ. Adeo nuper in Constantien. Basiliensique concilijs nouo more, perniciosoque (vt mihi quidem videtur) exemplo, ecclesiasticam hierarchiam, vt ad illius cœlestis exemplar decentissime ordinatam, constitutamque à Christo supra demonstrauimus, euertere, & pro ea popularem quandam promiscuæ & confusæ multitudinis dominationē inducere, hoc est, Babylonem ipsam resuscitare conati sunt. Sibi ipsis, aut communitati ecclesiasticæ (quam se repræsentare, quamuis falso, prætendebant) ipsū totius ecclesiæ caput & principem, & qui ipsius Christi in hoc eius regno inter nos agit vicarium, subijciētes, aduersus rerum ordinem & naturam, contra clarissimam euangelicæ veritatis lucem, contra omnem antiquitatis autoritatem, atque adeo ipsius orthodoxæ ecclesiæ (quod post intelliges) indubitatam fidem & sententiam.

Pernicio sum exemplū Cōstātien. & Basilien. cōcilioꝝ, q̄ sibi subijciebāt ecclesi. hierar. pōtificem.

Hic scio multos cœlum terramque inclamaturos, quod conciliorū illorum

rum autoritatem ausim conuellere: quod vnius hominis (qui peccare potest, & errare ac fallere) autoritatem statuere & efferre supra vniuersum cōcilium, quod catholicam repræsentat ecclesiam: cui Paulus apostolus, quod columna sit firmamentumq; veritatis, testimonium perhibet. Sed oro te Christiane lector, vt omni affectu vacuus vni veritati faueas, & ante perlegas attente, quæ dicturus sum. Nam hoc ego Deum testor, vni me veritati fauere. Cuius ex ipsius ecclesiæ clarissima confessione euidētiq; testimonio, etiam tibi me fidem facturum confido. Excusatio autoris, & q̄d necessario dictorū autoritates impugnet.

Itaque cum aduersus Constantiensis Basiliensisq; conciliorum autoritatem nobis sit facta necessitas ecclesiasticæ hierarchiæ causam, quam mihi peregisse penè videbar, repetendi ex integro, atque iterum tanquam à principio demonstrandi eandem esse apostolicæ sedis, & præsidentiū in ea pontificum autoritatem super omne concilium, imo super ecclesiam Christi in vnum, vniuersam, quæ est super vnumquemlibet episcopum, aut vnum denique Christianum: quo clarior illustriorq; oculis subiecta videatur & appareat veritas, præmittenda primum sunt illorum ipsorum cōciliorum decreta, quibus principalem illam Petri & successorum eius ecclesiasticæ hierarchiæ principum autoritatem cogunt in ordinem, ac sibi subijciūt. Explicandæ quoq;, quàm maxime probabiliter fieri potest, rationes, quibus tantum sibi autoritatis in illam principalem autoritatem præsumpserunt & arrogauerunt. Deinde ipsam veritatem tam euidentibus scripturarum testimonijs, quàm illius ipsius catholicæ & orthodoxæ ecclesiæ (quam illi se repræsentare falso iactitabant) consensu & confessione, hoc est, rectæ scripturarum intelligentiæ certissima illa, inflexibiliq; amussi rursus adstruere conabimur. Quæ quàm nihil recognoscat omnium, quæ Basiliensis, Constantiensisq; illi conuentus eidem tribuere conati sunt, luce (vt spero) meridiana faciemus clarius. Et postremo illorum rationibus respondendum est.

In Constantiensi itaq; synodo, quæ schismatis illius occasione, quod sub Vrbano VI. inchoatum annis plurimis confundebat & perturbabat Christi ecclesiam, anno nostræ salutis M.CCCC.XV. sub Ioanne XXIII. vno ex tribus, qui se gerebant pro summis pontificibus, celebrari cœptum est, actione V. definitum & decretum fuit in hæc verba: Hæc sancta synodus declarat, quod ipsa in spiritu sancto legitime congregata, concilium generale faciens, & ecclesiam catholicam repræsentans potestatem à Christo immediate habet, cui quilibet cuiuscunq; status aut dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & dicti schismatis extirpationem, & reformationem dictæ ecclesiæ in capite & membris. Decreta Cōstā. cō. Quod papa subest autoritati gñalis cō.

Item declarat, quod quicunq; cuiuscunq; conditionis, status, dignitatis, etiam si papalis, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut præceptis huius sacræ synodi, vel alterius cuiuscunq; concilij generalis legitime congregati, super præmissis aut ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subijciatur, & debite puniatur, etiam ad alia iuris subsidia recurrendo.

Eadem hæc ad verbum decreta, repetitaque sunt in Basiliensi concilio, anno nostræ salutis M. CCCC. XXXI. quod sub Eugenio quarto celebrari cœpit, actionibus eius II. & XVIII. In quibus decretis audis, quòd concilium vniuersale habeat autoritatē immediatam à CHRISTO, cui etiam ipsi ecclesiasticæ hierarchiæ principes sunt obnoxij, & quòd in eosdem inobedientes sibi contumacesq; etiam coactiuam potestatem ex- Eadem decreta repetitaq; in Basiliēsi concilio.

erceat, quandoquidem & punit & cogit. C

Rursus actione VIII. Constantiensis concilij, in damnatione erratorum Ioannis Vuicleff, in hunc eius articulum. (Non est de necessitate salutis, credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias) hæc legitur cēsura concilij: Erroneus est, inquit, si per Romanā ecclesiā intelligatur vniuersalis ecclesia, aut generale concilium, aut pro quanto negaret primatum summi pontificis super particulares ecclesias. Hactenus verba concilij. Ex cuius censura facile intelligis, voluisse & sensisse illic patres, summi pontificis primatum esse quidem super particulares ecclesias, sed non super vniuersalem, nec supra œcumenicum concilium.

Rōnes, q̄bus concilia sup autoritatē eccles. hier. p̄sidus esse runt.

Fundabant autem illi hanc tantam, quam sibi arrogabant, vniuersalium conciliorum autoritatem præcipue in verbo domini, Matthæi XVIII. Si peccauerit in te frater tuus, &c̄. dic ecclesiæ. Quod si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo. Et quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Quibus verbis volunt ecclesiam accepisse à Christo autoritatem ligandi & soluendi, quemadmodum & nos libri tertij capite IX. demonstrauimus. Videtur autem, quod & hanc acceperit immediate à Christo, & quod supra vnumquemlibet Christianum. Dicit enim: Si peccauerit in te frater tuus, &c. Quo nomine omnis Christianus intelligi videtur, vnus eīm est pater noster, qui est in cœlis. Nos autem fratres omnes, quibus & Christus ipse se connumerare non dedignatus est, post resurrectionem suam dicens illis, quibus apparebat mulieribus: Ite nunciate fratribus meis, vt eant in Galilæam, ibi me videbunt. Deinde addit vniuersitatis signum, qua omnia ecclesiasticæ potestati subiecisse videtur, dicens: Quæcunque alligaueritis super terram. Nullam causam excepit, nullam personam, sed quæcunque alligata ab ecclesia, modo super terram, ligata habentur in cœlo. Quod ipsum diuus Hieronymus de hac autoritate ecclesiasticæ domus loquens, indefinita oratione expressit dicens: Hanc domum si qs corrigentem contempserit, sit tibi, inquit, tanquam ethnicus & publicanus. Si quis, inquit, neminem excipiens, quisquis tandem ille fuerit. Si autem omnis Christianus iudicio sit ecclesiæ obnoxius, adeo vt ei non obsequentes, habendi nobis sint tanquam ethnici & publicani, constat sanè ecclesiam super vnumquemlibet Christianum iudiciariam autoritatem obtinere. Posse itaque, & præcipere, & prohibere, & leges præscribere, quibus obedire teneantur omnes. D

Idem etiam ex eo manifestum videtur: Quoniam constat legis ferendæ autoritatem, in vnaquaque communitate ad eum, seu eos præcipue pertinere, penes quem, seu quos est summa, qua gubernatūr, & in finem suum dirigitur, autoritas: vt in libera, populariq; communitate, penes populum. In republica quæ optimatum gubernatur imperio, penes summos magistratus & optimates. In regno aut monarchia, penes regem aut principem. In ecclesiastica autem communitate, si penes ecclesiam est illa, quam diximus, iurisdictionis autoritas super vnumquemlibet Christianum, supremam eam esse necesse est, quandoquidem oēs sibi subijcit. Quare penes eandem legum ecclesiasticarum debuit esse potestas, cui, qui membra sunt ecclesiæ, omnes obedire teneantur.

Itaque etiam diuo Augustino, cum Petrus claues acciperet regni cœlorum à Christo (quas nos ipsam ecclesiasticæ potestatis plenitudinem significa

ficare supra demonstrauimus) illum ecclesiam ipsam repræsentasse, eiusq;
A personam gessisse videtur. Ita enim in Ioannem scribẽs, iterum iterumq; se sentire testatus est. Ita rursus in sermone apostolorum Petri & Pauli: Gesta bat, inqt, Petrus totius ecclesiæ personam. Et propterea audire meruit: Ti bi dabo claues regni cœlorũ. Has enĩ claues, non ipse, vt vnus homo, sed vni tas accepit ecclesiæ. Iterum libro de agone Christiano: Non sine causa inter apostolos, ecclesiæ catholicæ personam sustinet Petrus. Huic enim ecclesiæ claues datæ sunt, cum Petro datæ sunt. Et cum ei dicitur, ad omnes dicitur, pasce oues meas. Hæc Augustinus. In quibus audis catholicam ecclesiam ac cepisse claues in Petro. Quas & alibi non Petri, sed ecclesiæ claues appellat, vt sermone C.XXIIII. de tempore: Credendæ, inquit, erant Petro claues ec clesiæ &c. Si ergo ecclesiæ hæ claues sunt, penes ecclesiam constat esse earundem autoritatem præcipuam, & velut dominium. Prælatos autem esse, quasi ministros ecclesiæ, & dispensatores eorum, quæ à Christo ecclesiæ elargita sunt. Quemadmodum esse constat de bonis temporalibus, quæ ecclesiæ contulit Christifidelium deuotio, quorum proprietatem certum est esse penes ecclesiam, dispensationem autem penes prælatos, velut ministros ecclesiæ. Vnde & Apostolus: Sic nos, inquit, existimet homo, quasi ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.

Præterea saltem hoc negari non posse certum est, omnem autoritatem ac potestatem, quæ data est Petro & ecclesiæ rectoribus, si quæ tamen illis, & non potius ecclesiæ data est, in vtilitatem & profectum ecclesiæ datam esse, quemadmodum idem testatur Apostolus, datam sibi potestatem in ædificationem, non destructionem ecclesiæ. Insuper & euidens ratio comprobat. Quare propter ecclesiam sunt & claues illæ datæ seu Petro seu ecclesiæ, & illa suprema ecclesiastica autoritas. Certum est autem à fine dirigi, regu
B larìq; oportere quæ ad finem sunt. Omnem ergo potestatem, autoritatémque ecclesiasticam datam Petro & ecclesiæ principibus, ab ipsa ecclesia dirigi, regularíq; debere, videtur necessario consequi.

Quod ipsum etiam hac ratione conuinci videtur. Nam cum pontifices summi, cæterique ecclesiarum præsules, commissa sibi autoritate abutantur frequenter in destructionem, non ædificationem ecclesiæ, aut etiam aberrent in vsu clauium, oportuit à legislatore optimo Christo, relictam ecclesiæ regulam certam, inflexibilem, inobliquabilem, per quam & illa potestas in suum finem dirigi, & abusus eius possint reprimi. Eiusmodi autem, ecclesiam catholicam esse certum est; & quæ eandem repræsentat, vniuersalem synodum, cum ecclesiam Dei viui columnam & firmamentum veritatis appellet Apostolus. Est ergo in catholica ecclesia autoritas & potestas (vt dicunt) regulatiua, omnis autoritatis ecclesiasticæ. Omnem proinde etiam papalem autoritatem illi subdi oportere videtur, eiusque iudicio esse obnoxiam, si eam moderari, & in finem suum dirigere, aberrantémque à scopo reuocare & possit & debeat. Eiusdem quoq; esse, & leges illis, canonesq; præscribere, quos in vsu potestatis suæ præuaricari non possit, æquè manifestè consequi videtur.

Confirmant hæc etiam ex actis Apostolicis. Siquidem Iacobus, non Petrus, illic legitur definiuisse in illo apostolorum & presbyterorum concilio. Neque ex Petri, sed totius concilij autoritate & nomine inde scriptum est ad Antiochenam ecclesiam.

Rursus, missum Petrum vna cum Ioanne ab ecclesia, quæ erat Hieroso

mis,in Samariam. Coactum etiam Petrum reddere rationem ecclesiæ de ingressu suo ad Cornelium centurionem. Quæ omnia probare videntur, Petrum autoritati & iudicio ecclesiæ fuisse subditum. C

Hæc fere sunt, quæ in defensionem illorum tam Constantiensis, quam Basiliensis concilij decretorum, quibus sibi, vniuersisbusque concilijs omnibus, Romanorum pontificum autoritatem subijcere conati sunt, dici, quã uis (vt post intelliges) probabilius, quam verius, mihi posse videntur. Quorum autoritatem & sequens & asserens Ioannes ille Gersonus, Cancellarius Parisiensis (quem in hodiernum vsq; diem vniuersa illa schola sequitur) in tractatu de potestate ecclesiastica, & in altero, quẽ inscribit de auferibilitate sponsi, hanc positionem, suo illo scholastico more, distinctius, probabilius que & explicare & defendere nititur. Cuius in hæc ferme capita colligitur vniuersæ resolutionis summa.

Primum, non diffitetur cœlestem hierarchiam institutam à Christo, velut regnum quoddam monarchicum, quod nisi à deo immutari non possit, & in eo principem monarchamque papam. Quod Constantiense concilium concedere non videtur, quemadmodum apparet ex illa eius, quam audisti, censura in hunc articulum Vviclefi: Non est de necessitate salutis credere, Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias, qua erroneum hunc dicit, si neget summi pontificis primatum super particulares ecclesias. Itaque non videtur summis pontificibus primatum concedere in vniuersali ecclesia. Quem tamen Gersonus iste ipsa rei euidentia & veritate conuictus, diffiteri ausus non est.

Deinde imaginatur & intelligit ecclesiasticam potestatem, velut quoddam totum integrale (quod vocant) partiri in hæc sua veluti membra papalem, cardinalitiam, patriarchalem, episcopalem, sacerdotalem. Et quoniam sine Ecclesiastica potestate subsistere non potest vniuersalis ecclesia, nec membris illis, ex quibus integratur & componitur potestas ecclesiastica, carere posse, æque illi videtur necessarium. Ex quo consequens est, etiam mortuo papa, nihilo minus manere papalem autoritatem in ecclesia. Quam supremam non diffitetur inter potestates ecclesiasticas, & totius veluti fontalem quandam plenitudinem, reliquas potestatiuè (vt verbis quoque eius loquar) & originaliter continentem: perinde ac in animante animalia illa vis sensifica & motiua, moratur quidem & sedem habet in cerebro, at fons est ac origo sensua, motusque in vniuerso corpore, & particulares omnes sensus potestate continet, & quicquid in toto corpore vsquam est animalis, seu motus, seu sensationis, ab illo prodit veluti fonte ac principio. Itaque cum ecclesia immensi cuiusdam animalis corpori haud incongrue comparetur ab Apostolo, etiam papalem illam autoritatem à IESV Christo donatam Petro, ecclesiasticæ hierarchiæ capiti, subiectiuè & formaliter esse fatetur in solo Romano pontifice, vt capite ecclesiastici corporis: quemadmodum & particulares illas potestates ecclesiasticas, cardinalitiam, patriarchalem, episcopalem, & cætera instar particularium sensuum corporis, in his quæ denominant membris ecclesiæ, easque in papali illa virtute, potestateque contineri, & ab ea deriuari velut fonte ac principio: quemadmodum particulares sensus, & quæ per vniuersum corpus diffusa est, vis motiua & sensifica, ab illo animali principio, quod est in capite. D

At cum mortuo Romano pontifice, pereat subiectũ papalis illius autorita-

A ritatis,quę illius erat,& non totius ecclesiæ, velut forma quædam propria; vt tamen inueniat,quo pacto,quãuis alio quodam modo, adhuc dici possit remanere in ecclesia,præmittit aut supponit,trifariam considerari posse potestatem ecclesiasticam. Primo, secundum se suamve essentiam, aut rationem propriam,hoc est,papalem,patriarchalem, & c. Secundo, vt in subiecto,Petro videlicet aut Paulo. Tertio, vt operantem aut exequentem opus proprium. Quamuis itaq; vnaquælibet ecclesiasticarum potestatum sit subiectiue & formaliter(vt scholastice cum illo loquar)in eo quod denominat, vt papalis in papa, episcopalis in episcopo: quadrifariã tamen intelligi posse vult,easdem esse in vniuersali ecclesia,aut quod illam repræsentat, œcumenico concilio. Primo,velut in fine, siquidem data est vniuersa ad ædificationem corporis Christi mystici. Secundo,tanquam in eo quod potestatem habet applicandi easdem suis subiectis,sine quibus nulla est earum operatio. Sicut enim particularis quælibet ecclesia, mortuo suo episcopo,potestatem habet in locum eius eligendi alium: ita mortuo Romano pontifice, episcopo catholicæ ecclesiæ, penes eandem ius esse eligendi alterius, æque certum est. Tertio,tanquam in regulante vsum,operationemque eius,quẽ modum ex primo illo consequi vult, vt paulo ante deductum est. Ex quo etiam illud necessario consequi existimat, omnem potestatem ecclesiasticam,etiam papalem,ecclesię iudicio esse obnoxiam. Quarto,suppletiue(vt ipse loquitur) hoc est,quod ecclesia,sede vacante,autoritatẽ habeat supplendi & faciendi omnia, quicquid posset fieri à papa, si quis esset,vt decreta, actaque testantur Constantiensis concilij.

Ex his constare existimat, vniuersale concilium esse supra papam, habereque in illum vim coactiuam,posse illi leges præscribere circa vsum potestatis suæ.
B Posse quoque eundem in totum ab eius executione suspendere. Posse & deponere à dignitate papali,siue ita exigãt eius demerita,siue etiã absq; vlla eius culpa aut demerito ita requirat necessitas ecclesiæ.

Cum autẽm inficiari nemo possit, Romanorum pontificum illam semper fuisse autoritatem ab ipsa etiam vniuersa Christi ecclesia recognitam, in statutis conciliorum vniuersalium dispensandi pro occurrentibus negocijs:ne ex hoc omnibus confesso & notorio conuincerentur, supra conciliorum vniuersalium autoritatem esse autoritatem Romanorum pontificũ, cum notorij,indubitatique iuris sit,inferiorem in leges superioris sui nullum ius, nullamve autoritatem obtinere: distinguit triplici iure quædam pertinere ad autoritatem summorum pontificum, videlicet diuino super naturali,naturali & positiuo. Iure supernaturali, datam cõfitetur à Christo Romanis pontificibus in Petro,tanquam suis vicarijs,& in ecclesiastica hierarchia monarchis, tam potestatem ordinis quam iurisdictionis in vtroque foro,hoc est,coactiuo & voluntario. Iure naturali vero pleraque etiam ipsis conuenire: cum dictet recta ratio,vt communitatis aut politiæ alicuius gubernator & princeps, multis præ alijs priuilegijs, prærogatiuis honoribusque gaudeat. Positiuo autem iure, seu vniuersalis ecclesiæ, seu œcumenicorum conciliorum,eandem repræsentantium,vult etiam illis quædam competere, quæ ecclesia ipsa tanquam communitas perfecta suo capiti & dare potuit, & dedit. Cuius notæ affirmat esse hanc autoritatem interpretandi, dispensandique in statutis conciliorum vniuersalium, pro vt occurrens necessitas, aut euidens hoc requirit vtilitas, quandoquidem ad concilia non ita patet quotidianus recursus. Quam equidem autoritatem non vult

habere ecclesiasticæ hierarchiæ principem ex potestate sibi attributa à C
Christo, sed ab ipsa ecclesia. Qua quidem non incauta, sed parum fundata
distinctione elisisse existimat vim obiectiõis illius efficacissimę. Conferẽs
deinde papalem autoritatẽ ad autoritatem vniuersalis concilij, hãc illam in
sex prærogatiuis dicit excedere. Primo in amplitudine (vt ipse loquitur)
aut extensione. Secundo, in infallibili vsu eius directione. Tertio, in
morum reformatione, tam in capite, quàm in membris. Quarto, in coacti
ua potestate. Quinto, in causarum fidei vltimata decisione. Sexto, quoni-
am concilium in se complectitur saltem virtute omnem potestatem, omne-
que politicum regimen, papale, imperiale, regale, optimatum, populare.
Proinde, qui comparat, inquit, ecclesiasticam autoritatem papali, compa-
rat totum parti, & quærit quid sit maius. Pestilentem insuper dicit, perni-
ciosamq; doctrinam eorum, qui Romanorum pontificum autoritatem su-
pra concilia statuunt, quibus ex Theologicis (vt existimat) principijs luce
clarius demonstrantur esse subiecti.

Hæc fermè sunt, quæ Gersonus ille, vir alioqui & pius & doctus, sed
hac in re aut affectu studioq; partium, aut autoritate illorum patrum de-
ceptus, magis confidenter, quàm rationabiliter aut verè, in illorum defensi
onem excogitauit. Quæ si diligenter expendantur ad illa, quæ magis ia-
ctat, quàm profert, Theologica principia, quantumuis prima facie probabi
litatis quandam speciem habere videantur, inuenientur talia, qualem ipse
dicit doctrinam nostram, quam nos esse dicimus orthodoxorum omni-
um, quos Romanorum Pontificum autoritatem supra concilia vniuersa re
cognouisse semper ab initio, paulo post faciemus euidentissimum.

Hic satis fuerit eorum rationes, qui vniuersalium conciliorum au-
toritatem supra autoritatem Petri, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsiden- D
tium efferunt, breuiter, & quam fieri potuit, probabiliter hactenus ex-
plicauisse. Nunc ipsam veritatis demonstrationem omnibus viribus ag-
grediemur.

Euidenter consequi ex his, quæ superius demonstrata sunt, ecclesiæ nullam
autoritatem competere supra suum caput, ecclesiasticæ hierarchiæ princi-
pem. Cap. III.

QVandoquidem mere Theologica est causa hæc vniuersa, nem-
pe quantam ipse Christus in suo illo regno ecclesiæ autoritatem
dederit Petro atq; eius successoribus, suis vicarijs, quantam cõmu
nitati ecclesiasticæ, quantam deniq; vniuersalibus concilijs, & quæ
cui præponderetatq; ita res ipsa requirit (quo pondus illud, quod nos præ
grauat autoritatis Constantieñ. & Basilieñ. conciliorum, & hinc natorum
præiudiciorum efficacius discutiamus) vt exactissimam rationẽ ineamus
demonstrandæ veritatis, ad illa ipsa Theologica principia (quibus illi, sed
nouo more, seipsos victores pronunciant) causam hanc reuocemus, expen-
damusq; oportet. Duo autem nos habere in vniuersum principia Theo-
logica, ex quibus sciri possit, quid constitutum à Christo, nempe ipsam ca-
nonicam scripturam, & sine scripto traditionẽ ecclesiasticam, quam ab
ipsis apostolis edoctis sacro illo spiritu, viua doctrina, præceptioneq; ab ini-
tio accepit catholica ecclesia, & continua episcoporum successione ad nos
propagauit, supra libro I. clarissime demonstrauimus. Neq; enim scripto le-
gem suam nobis commẽdasse Christum, sed apostolorum, vt diximus, viua
traditione, certum est. Et quanquã postea nonnulli aggressi sint explicare
Christi

A Christi actam in terris historiã, ex quibus quatuor reiectis reliquis probauit Christi ecclesia, & canonicam eis (quam ex suis illis autoritatib. nõ habebãt) autoritatẽ impartita est: illi tamen ipsi nec vniuersa eius acta, dictaq́ potuerunt comprehendere: quæ, inquit ille, si scribãtur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. Sed vniuersa nostræ fidei sacramẽta, mysteriaq́ cõplexi sunt: quorum pleraq́, nec ipsum Christum suos docuisse apostolos, vt eorum incapaces, quàmdiu in mortali carne cum eis viueret, sed reseruasse vnctioni spiritus, idem ille euangelistarum præcipuus testis est. Quorum omnium euangelistas nullum omnino verbum attigisse, certum est: vt qui non nisi ad Christi ascẽsionem perducunt eius historiam. Sed nec apostolos illa ipsa, quæ acceperunt ab illo sacro spiritu, scripto tradidisse ecclesijs, sed viua tantum doctrina ac traditione, æque certum est. Quam vt ab initio accepit illa Christi ecclesia: ita & conseruauit, & ad nos vsque perduxit, non minori certitudine & autoritate, quàm quæ Christum per seipsum nobiscum agentem in terris instituisse, atque proprio ore commendasse apostolis, euangelistæ commemorant, & literis commendarunt posteris. Cuius equidem ecclesiasticæ traditionis adeo non minorem esse, quàm euangelicarum scripturarum autoritatem, etiam demonstrauimus, vt hanc ab illa prorsus dependere omnino indubitatum fecerimus. Et si quando (quod frequenter vsu venit) de scripturarum germano sensu addubitari contingat, haud aliam veræ earundem intelligentiæ certam, inobliquabilemq́ regulam nos habere, quàm cõmunem sensum & consensum catholicæ ecclesiæ. Eam siquidem esse illam columnam, illud robur, firmamentumq́ veritatis omnis catholicæ, teste Apostolo, quæ & eũdem sacrum illum spiritum, quo scripturæ dictatæ sunt, do-
B ctorem, illuminatoremq́ sortita est, secum permanentem in æternum: hoc illud corpus, ad quod congregantur aquilæ: extra quod qui quærit Christũ, Christo teste, seipsum decipit. Sed hæc libro primo clarissimè demõstrata, ne nos hic remorentur, lector inuenies.

Vt itaq́ pergamus, quo cœpimus, bina hæc in vniuersum stabiliuimus ab initio omnis huius nostræ disputationis Theologica certaque principia, ex quibus sciri possit, in ecclesia sua Christus quid constituerit, nempe ipsam scripturam canonicam, & ecclesiasticam traditionem atq́ autoritatem, quam demonstrauimus in communi sensu consensuq́ orthodoxorum fidelium perspici. Quem, quia nihil dubium est, sanctos orthodoxosq́ patres expressisse, quoties concordi aliquid sententia adstruunt ac definiunt: ideo & scriptis sanctorum patrum, præsertim his, in quibus sibijpsis concordant omnes, & consonant inuicem, est indubia apud nos fides & autoritas, vbi enim congregantur illæ aquilæ, ibi corpus est, ibi Christus & veritas. Addidimus his autoritatem cathedræ apostolicæ, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis: ad quem quoniã referri oportuit omnem inter nos exortam de fide & religione quæstionem & controuersiam, eiusq́ terminari definitione & iudicio, quod omnes indiscusse absq́ contradictione sequi oporteat: ipsum donatũ à Christo indefectibilis fidei priuilegio, atq́ eius sententiam, definitionẽ & doctrinam, semper esse sententiam, definitionem ac doctrinam catholicæ ecclesiæ, lib. IIII. prolixè demonstrauimus. Quanq̃ tertio hoc (ne velut in causa propria minus ponderis, autoritatisq́ habeat) hic non admodũ vtemur principio. Age nũc ad hæc Theologica principia, quæ magis iactitant, q̃ proferunt aduersarij, causam vniuersam diligenter expedamus

In q̃ sit p̃spicere ecclesiastic̨ traditiõis sentẽtiam

Cathedr̨ apostolic̨ & p̃sidis eius indefectibilis fidei priuilegio fulta autoritas.

mus, vt appareat quid ex canonicis scripturis, quid ex euãgelica traditione, C quid ex catholicæ ecclesiæ sensu & consensu, quid ex concordi sanctorum patrum testimonio, Petro atq; eius successoribus, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, constet attributum à Christo, quid vniuersali ecclesiæ, qd deni que œcumenicis concilijs. Ita enim quando constabit, quid per se horũ triũ vnumquodq; acceperit, haud erit difficile eadem conferre inuicem.

Petri, vniuersalis ecclesiæ & œcumenicorum conciliorũ autoritas.

Quid autem ex his principijs constet Petrum & successores eius ecclesiasticæ hierarchiæ præsides accepisse à Christo, duobus superiobus libris, tertio & quarto, euidentissimè demonstratum est. Quorum vt summatim hic repetamus capita.

Petrus caput & petra superædificãdę ecclesiæ, ad quã nõ pertinet, q ab illo diuisus est.

Principio, Petrum institutum à Christo ecclesiæ suæ caput, tam necessaria ad ipsum connexione corporis, vt quisquis illi non vniretur, non subesset, non obtemperaret, ad ecclesiam Christi non magis pertineret, q̃ quæ à fundamento suo auulsa, separataq; iaceret quõdam pars ædificij, ad ipsam domum aut ædificiũ, quæ eo ipso pars eius esse desinit, quod fundamento amplius non cohæret, tam ex clarissimis verbis Christi, q̃ ex infallibili illa rectæ scripturarũ intelligentię amussi, communi, inquam, orthodoxę ecclesiæ consensu & confessione indubitatum fecimus. Cui vno velut ore testimonium perhibere patres orthodoxos tã Græcos, quàm Latinos ab initio vniuersos, æque demonstrauimus. Et in primis, Clementem, Anacletumq; Petri discipulos, ecclesiasticæ hierarchiæ præsides & martyres gloriosos. Illum item sacrũ Irenæum Polycarpi discipulum. Illũ quoq; eruditissimum Tertullianum, nec minus mirabilem, doctissimumq; Origenẽ, Cyprianum insuper gloriosum Christi martyrem & pontificem, præterea Magnum illum Basilium, Eusebium Cæsariensem, Cyrillum Alexãdrinum, Ioannem cognomento Chrysostomum Constantinopolitanum. Et qui vnus plurimorum instar est, illum Athanasium, vna cum vniuersis Aegypti, Thebaidis, & Lybiarum episcopis, vna secum congregatis in Alexãdrina synodo. D Vniuersam quoq; Orientis ecclesiam in supplici libello ad Iustinianũ principem. Sed & nostros quoq; eodem cõsensu æque vniuersos, Hieronymũ, Ambrosium, Hilarium, Augustinum, Leonem, Gregoriũ, breuiter, quotquot aut sunt, aut fuerunt, orthodoxos.

Petrum itaq; ecclesiæ caput, pastorem, principemq; constitutũ à Christo, ex illis principijs certum, indubitatumq; fecimus. Cui & oues suas pascendas idem ille tertio commendauit, & quàm indissolubilis, quàm necessaria esset totius ecclesiæ suæ ad illũ vnitas & connexio, æque clare significauit, quum ipsum fundamentum fore diceret à se construendi totius ecclesiastici ædificij. Ex quo quis non intelligat, nõ pertinere ad Christi ecclesiã, quisquis ab hoc capite se diuidit? quum ædificij ad suum fundamentum tam sit necessaria connexio, vt quicquid eius ab illo auulsum, separatumq; fuerit, dici amplius non possit pars ædificij, sed ruina est.

Petrũ vniuersalis ecclesiæ caput constitutum à Christo. Impugnat cẽsura Cõstantiensis cõcilij de cathedra Petri.

Nec est quod cauilletur hic quisquam, Petrum particulariũ quidem ecclesiarum omnium, non autẽ vniuersalis ecclesiæ caput cõstitutum à Christo quemadmodũ Constantienses illi sensisse videntur in cẽsura illa, quam supra citauimus, articuli cuiusdam Ioannis Vvicleff, de cathedra Petri Romana ecclesia. Quos euidenter redarguit Christus, dicens super ipsum Petrum se ædificaturum ecclesiam suam, quæ vnica est, non plures: nisi quatenus plures vnã integrant & constituunt. Vna est, inquit ille, columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, vnam catholicã ecclesiã credimus ac profitemur

A mur omnes in symbolo Nicenæ fidei. Hanc vnam, hanc totam, hãc vniuersam, quanta quanta erat, ædificaturum se dixit Christus super illũ cepham, illud saxum, illam petram apostolorum & totius ecclesiæ principẽ. Quem iam ascensurus ad patrem & abiturus in regionem longinquam, supra audisti vt cõstituerit super vniuersam suam familiam, vt & oues suas & agnos suos pascendos, gubernandosq́;, & vniuersum illi commiserit ouile suum. Illi dixit omnipotens dei verbum: Tu pasce, regeq́; oues meas, cuius pater ante dixerat ad Dauid: Tu pasces populum meum Israel. Cui, inquit ille Bernardus, non planum est omnes oues designasse Christum? nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Nunquid nõ sunt omnes Christiani, seu separatim, seu cõiunctim eos intelligas, oues agni ve Christi? Et absq; exceptiõe, absq; distinctione cõmissi sunt omnes curæ, regiminiq́; Petri, super quem ædificata est, non plures, non particulares, sed vnica, tota, vniuersaq́; Christi ecclesia. Quẽ non vni Romæ, sed (vt B. Chrysostomi verbis dicam) vniuerso orbi terrarum præposuit Christus. Et (vt ille ter sanctus Leo) vniuersarũ gentiũ vocationi, omnibus quoq; apostolis & cunctis ecclesiæ patribus, vt quãuis multi sint in populo dei sacerdotes, multiq́; pastores, omnes tamẽ regat Petrus, quos principaliter ipse regit & Christus. Adeo vt ille D. Gregorius affirmare non dubitet, cunctis euangelium scientibus esse notorium, voce diuina totius ecclesiæ curam commissam principi apostolorum Petro. Sed hæc libro III. & IIII. tam ex canonicis & euangelicis scripturis, q̃ ex catholicæ ab initio ecclesiæ communi sensu, fide & confessione, clarissimè & irrefragabiliter demõstrata sunt. Cuius vt nullum aliud haberemus testimonium, certè vnius Chalcedonẽsis concilij nobis sufficere deberet autoritas. In quo DCXXX. ex toto orbe cõgregati episcopi, ad beatiss. Leonẽ referentes acta illius concilij, eundem apostolicæ sedis & vniuersalis ecclesiæ compellarunt episcopũ: quod eadẽ illa attestatur synodalis epistola, & B. Gregorius suo hoc ipsum luculẽtissimo testimonio confirmat. Siqdem in epistola ad imperatorẽ Mauritiũ aduersus illicitã ambitionẽ Ioannis Constantinopolitani episcopi, itẽ & in altera ad Eulogiũ Alexandrinũ patriarchã, præterea etiã in alia ad Anastasium Antiochenũ, affirmat præfatũ Leonem à frequentissima illa Chalcedonensi synodo recognitum & appellatum fuisse patriarcham œcumenicum, hoc est, totius orbis terrarum, aut vniuersalis ecclesiæ. Si itaq; vniuersalis ecclesiæ episcop9 Leo, idq; tãti cõcilij, atq; adeo ipsius vniuersalis ecclesiæ testimonio, cõstat sanè vniuersalem ecclesiam Petri successorumq́; eius commissam regimini: quemadmodum particulares ecclesiæ gubernationi episcoporum suorum. Et sicut particularis ecclesiæ caput est diœcesanus episcopus: ita vniuersalis ecclesiæ Petrus successoresq; eius.

Testimoniũ Chalcedonẽs. synodi.

B Quare constat parum concinnam, parumq́; fundatam (ne quid dicã grauius) esse distinctionem Constantiensis concilij, qua vtitur in damnatione illius articuli Vviclefi (Non est de necessitate salutis, credere Romanam ecclesiam esse supremam) sub his verbis: Erroneus est, si per Romanam ecclesiam intelligatur vniuersalis ecclesia, aut generale concilium, aut pro quanto negaret primatum pontificis super alias particulares ecclesias. Quis enim per Romanam ecclesiam vnquam intellexit, aut vniuersalem ecclesiam, aut generale concilium? Mihi sanè videtur, Romanam ecclesiam haud obscuram, neque ambiguam habere significationem, quum pro sua inter omnes ecclesias autoritate, & primatus dignitate, toti semper orbi, Christianisq; om̃ibus notissima fuerit. Quam primam quidem illam

Parũ concinna, nec fundata Cõstantiensis censuræ distinctio.

totius

totius orbis sedem Petri & apostolicam cœlesti inter nos beneficio exaltatam, & singulari illo, quod supra adstruximus priuilegio decoratam, & cuius episcopus simul esset ecclesiasticæ hierarchiæ princeps, atque adeo vniuersalis ecclesiæ archiepiscopus, vt reuera est, ita semper intellexerunt omnes. At vniuersalem ecclesiam nemo intellexit vnquam, nisi forte Latini sermonis ignarus. Nam addita determinatio particularis (Romana videlicet) vetat, quo minus vniuersalem ecclesiam possis intelligere. Multo minus autem vniuersale concilium: quod quis, obsecro, aut Romanę, aut cuiusuis alterius nomine designauit ecclesiæ? Tertiam vero illam disiunctionis particulam, qua tribuentes Romanis pontificibus primatum super particulares ecclesias, eundem super vniuersalem eisdem negant ecclesiam, addiderunt quidem necessario, ne sibiipsis statim inuenirentur contrarij: sed ęque inconsiderate, aduersus Christi ipsius verba clarissima, totiusque orthodoxæ ecclesiæ confessionem & sententiam. Intelligebant sane gregi & ouibus (quas pastoribus suis subesse præcepit Christus) non esse attributam ab eodem, contra rerum naturam & ordinem, autoritatem ac potestatem superiorem, supra suum pastorem, ducem ac principem, quem idem ipse pro se illis constituisset vicarium. Quare si Petrum, successoresque eius cum orthodoxa ecclesia recognouissent catholicæ ecclesiæ pastores, primates aut episcopos: statim consequens erat, non esse ecclesiæ in ipsos, sed contra potius, ipsorum in ecclesiam regiminis autoritatem superiorem, atque ita corruissent continuo magnifica illa eorum decreta, quibus & Petrum & successores ipsius sibi subijciebant ac reddebant obnoxios. Nunc vero pulchro, acutoque (vt sibi visi sunt) commento, non super vniuersalem ecclesiam, quam sese repræsentare iactitabant: sed super ecclesias particulares vniuersas eorum esse potestatem, confessi sunt. Quasi aliud esset vniuersalis ecclesia, aliud vero particulares vniuersæ, aut quasi, si omnes simul Christianos **D**
intelligas, non comprehendantur sub appellatione ouium Christi, quas absque distinctione, absque exceptione, idem ille Petri commisit curæ & regimini. Quasi denique particulares ecclesias dixisset Christus, & non potius vnicam suam nempe catholicam, se ædificaturum super Petrum.

Chalcedonensis synodus qualẽ recognouerit Leone Rom. pontificẽ.

Quanto rectius, synceriusque sacrosancta illa Chalcedonensis synodus omnium, quæ vnquam celebratæ sunt, celeberrima: & si qua alia maxime repræsentans vniuersalem ecclesiam, in epistola de actis suis synodalibus ad beatissimum Leonem, qua non solum illum vniuersalis ecclesiæ recognoscunt & fatentur episcopum, sed & Dioscori patriarchę Alexandrini detestantes insaniam, iustæque eius depositionis causas reddentes, hanc præcipue commemorant, quod ab eodem beato Leone, ob contemptam aut neglectam apostolicæ sedis autoritatẽ, in impia illa Ephesina synodo, in qua reliquis præuaricationis autor extiterat, damnatus atque excommunicationi subiectus, in ipsum resurgere, & autoritate fretus generalis concilij, vicissim ipsum excommunicare non est reueritus. Vbi inducta de vinea domini sabaoth & custode eius parabola, per vineã vniuersalẽ Christi ecclesiam, per custodem eius Romanum pontificem, ecclesiasticæ hiererarchiæ principem intelligentes. Insuper, inquiunt, contra ipsum vineæ custodem, qui à saluatore deputatus est custos, insaniam suam ostendit, dicimus scilicet sanctitatem tuam, & incommutabilem eum, qui corpus ecclesię vnire solitus est, meditatus est facere. Hæc illa Chalcedonẽsis synodus. Vides hic vineæ totius custodem, vides vnde pendeat vnitas totius ecclesiastici corporis.

Itaque

A Itaq; hic vt reuertamur ad institutum, nempe ad breuiter commemorandum, quam autoritatem ex theologicis illis principijs constet Petrum atque eius successores, ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, accepisse à Christo. Cum iam illum constet ab ipso constitutum Christianæ ecclesiæ caput & principem, eamq; vniuersam ipsius commissam curæ & regimini, non destituisse eundem necessaria ad hoc autoritate æque certum est, sed talem ad propotionem autoritatem ipsi contribuisse super vniuersam domum ecclesiasticã, qualem in domo priuata necessario habet quilibet paterfamilias, hoc est, vt eius præceptis obnoxij essent omnes, qui ad ecclesiasticam familiam pertinẽt, in suo quiq; gradu & ordine: quibus ipse posset normam & leges præscribere, quæ sibi viderentur ad finem ecclesiasticæ societatis conducere. Et ab vnoquoq; sui officij rationem exigere. Insuper & exortas in eadem ecclesiastica domo de fide, religione, & alijs ecclesiasticis negocijs quæstiones & cõtrouersias sua definitione ac iudicio componeret: cum priuilegio quodam singulari indefectibilis fidei & infallibilis definitionis ac iudicij in his, quæ ad fidem religionemq; pertinent, pro necessaria vtilitate & securitate totius familiæ ecclesiasticæ. Quare & vni illi dictum à Christo, vt quodcunq; alligaret super terram, alligatum haberetur in cœlis, hoc est, quodcunq; ille obligaret, præciperet, ordinaret in vniuersa ecclesiastica domo, hoc ipsum obligare omnes in eadem existentes, etiam coram deo: nullis alijs autoritatem eius circumscribens limitibus, quàm ipsam domum catholicę ecclesię, nempe vniuerso orbe terrarum.

Et quanquam etiam in vnaqualibet alia communitate, cuius pars sumus, superiorũ in eisdem nostrorum præceptis obedire teneamur, etiam coram deo, quando ad finem faciunt societatis, in qua præsidẽt, à quo si prorsus ab
B errarent, non teneremur obsequi: Ecclesiasticæ tamen hierarchiæ præsidis (cui in his, quæ sui officij sunt, ipse Christus semp adest speciali priuilegio) non vult à nobis discuti præcepta, sed simpliciter & indiscusse obsequi. Itaque quemadmodum in veteri illa synagoga preceptum supra demonstrauimus, vt facerent quicquid dicerent, aut iuberent præsidentes illi Mosaicæ cathedræ, atque sine vlla discussione obedirent summi sacerdotis imperio, in nullam ab eo partem declinantes: Ita & apostolicæ cathedræ & totius ecclesiæ præsidi Petro atq; eius successoribus dixit Christus: Quodcunq; ligaueris in vniuerso orbe terrarum, ligatum erit in cœlo. Nihil excipit, nihil nostro reseruat aut arbitrio aut iudicio, sed simpliciter & indiscusse iubet seruare & facere, quicquid nobis dicunt, hoc est, præcipiunt, qui cathedræ præsident: tametsi prohibeat eorum opera, vt sequaris, attendere. Quare & vni Petro vt ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi sua oratione impetrauit Christus, non quidem impeccabilitatis, sed indefectibilis fidei priuilegium: vni in apostolorum omnium præsentia dixit: Ego rogaui pro te Petre, ne deficiat fides tua, ad confirmandos fratres in fide. Petri, hoc est, non ecclesiæ, priuilegium: nisi ex consequenti, & velut ex Petri priuilegio, & tanquam eidem adhærenti vt capiti ac fundamento totius ecclesiastici ædificij. De qua quum Petro diceret Christus, quod eandem super ipsum ædificaturus esset, addidit: Et portæ inferorum non præualebunt aduersus eam, super te videlicet ædificatam: clare indicans ecclesiæ hoc ipsum ex fundamenti ac illius petræ priuilegio competere.

Sed hæc tam ex canonicis & euangelicis scripturis, q̃ ex earundem rectæ intelligentiæ certa regula catholicæ per orbem ecclesiæ ab initio recognitione,

tione,fide & confessione, & orthodoxorum patrum omnium concordi testimonio,duobus prioribus libris,tertio & quarto, copiose & luculēter demonstrauimus. Vtq; in omni hæreticæ persecutionis turbine ac tempestate suborta,velut ad certum, indubiumq; veritatis signum, ad fidē Romanæ ecclesiæ, toto orbe respexerint Christi fideles,ad eam confugerint, velut ad sacram quandā ancoram,eius traditionem,tanquam certā & infallibilem veræ fidei regulā,amplexi fuerint:vt in qua speciali illo Petro imperato à Christo priuilegio,orthodoxā fidem, & apostolicā illā quā ab initio accepit traditionem syncere conseruatam agnoscerent, conseruarique, in finē. C

Vt itaque breuiter in summa dicam, ex Theologicis illis quæ memorauimus principijs, superius irrefragabiliter demonstratum est, Petrum,cōstitutum à Christo totius,quantum quantum est,ouilis sui,hoc est,catholicæ ecclesiæ pastorem, gubernatorem & principem. Cuius tam necessaria est ad illud suum caput vnitas & connexio,quam ædificij ad suum fundamentum,supra quod ædificatum est.Insuper, obtinuisse illum à Christo talem,tantamque autoritatem,qualis,quantaque ad tam immensam multitudinem gubernandam,& in solidam vnitatem, concordiamque cogendam & continendam,& in finem illum suum dirigendam, illi fuerat necessaria. Cuius summam plenitudinemque in clauium regni cœlestis metaphora expressam diximus.Quas vni singulariter Petro, non cæteris apostolis,nō etiam ipsi datas ecclesiæ, tam ex clarissimis Christi verbis,quam ex concordi sanctorum patrum testimonio,atque adeo communi catholicæ ecclesiæ consensu,confessione & sententia, etiam demonstrauimus. Præterea & iurisdictionis illam autoritatem terribilem,cuius potestas etiam cœlos penetrat:cui quicquid cōtinetur in latissime patente ecclesiastica domo, cuiuscunque sit dignitatis, gradus & officij, quicquid in terris est, subiectū est. Definiendarum quoque dubitationum circa fidem, religionem,legemq; Christi inter nos suborientiū. Cuius definitionē & sententiam vt omnes sequi necesse est,securitatem rectitudinis,veritatisq; earundem nos accepisse. Præter hæc quæ Petri sunt,& successorum eius ecclesiasticæ hierarchiæ prēsidum, etiam aliud cathedræ apostolicæ demōstrauimus priuilegium,totius ab initio ecclesiæ catholicæ confessione recognitum:& ipsa rei comprobatum euidentia. Nempe vt in ea nunquam dificiens orthodoxorum episcoporum successio,apostolicam illam traditionem, fideique orthodoxę syncaritatem, vt eam sine scripto viua illa traditione, doctrinaque accepit ab apostolorum principibus,ad finem vsque seculorum incorruptam,intemeratamque propagaret, quam aliter conseruari non erat possibile. Cuius traditionem fidemque multo confidentius hæreticis obijciebant sancti illi primitiuæ ecclesiæ patres & proceres, quam ipsas scripturas euangelicas, vt quas constat parum efficaces ad conuincendos hæreticos,quod instar plumbeæ cuiusdam (vt sæpe diximus) regulæ facile se flecti patiantur,& accommodari ad sensum,quem quisque secum attulerit. D

Ex his tametsi etiam de vniuersali ecclesia lege correlatiuorum euidenter consequens sit,eam non accepisse autoritatem supra Petrum & successores eius ecclesiasticæ hierarchiæ principes.Nam si pastor,rector & caput vniuersalis ecclesiæ Petrus, pasci hæc gubernarique debuit à Petro:eique subesse,& non vice versa,fuitque & est Petro in eam regiminis iurisdictio nisq; autoritas,huic vero subiectionis, obedientiæq; imposita necessitas. Si illius autoritati commissum, subortas inter nos quæstiones controuersiasq;

de-

definire, consequens est, vt huic iniunctum sit illius sententiam sequi, illique semper inniti, tanquam suo fundamento ædificium. Hæc enim ex ipsa
A correlatiuorum ratione, naturaq; per se sunt euidentia: adeoq; si aliter non probaremus, vniuersali ecclesiæ in Petrum, & successores eius nullam iurisdictionis autoritatem competere, nemo non satis demonstratum hoc intelligeret. Quoniam tamen Constantienses Basiliensesq; illi definierunt, vniuersalem ecclesiam (in cuius se ius, nescio quo iure subrogabant) potestatem immediate accepisse ab ipso Christo, cui quilibet cuiuscunq; status aut dignitatis, etiam ipsi ecclesiasticæ hierarchiæ principes, obedire tenerētur: coactiuam etiam potestatem sibi vsurpantes in eosdem: operepræcium videtur paulo diligentius hoc ipsum inuestigare, num quæ ex certissimis illis, quæ constituimus, principijs cōstare videatur vniuersali ecclesiæ à Christo data autoritas huiusmodi. Quod si erit, falsum sit necesse est, qcquid superioribus libris Petro super ecclesiam datum demonstrauimus: falsa proinde, imo impossibilia illa ipsa nostræ fidei indubitata, certaq; principia, ex quibus consequerentur, non solum falsa, sed etiam pugnantia. Nam ipsa rerum natura non patitur, vt si Petro sit in ecclesiam (quemadmodū demōstrauimus) data regiminis, iurisdictionisq; autoritas, q̄d ea vicissim sit ecclesiæ in Petrū: sed simpliciter aut p̄esse aut subesse alterū alteri est necessariū.

Vniuersali ecclesię nullam a Christo iurisdictionis datam autoritatē, non solum supra suum caput, & qui ipsius Christi inter nos agit vicarium: sed nec super vnumquēlibet etiā infimi gradus Christianū: & si quā maxime accepisset, eā nullo iure sibi vēdicare posse vniuersalia cōcilia. Cap. IIII.

EXpectare te video lector, vt intelligas quid hæc sibi paradoxa velint. Nam paradoxa vt videantur pleraque, quæ ex Theologicis illis principijs alioqui sunt euidentissima, fecit sacrarum scripturarum, & ecclesiasticæ illius antiquitatis, orthodoxorumque patrum,
C qui iam diu regnauit, neglectus, & recepta pro illis prophana quædam quiduis ex suo statuendi, definiendique iudicio, impiaque temeritas, nuper quorundam, qui sophisticis magis ratiunculis, quam ad certissima illa quæ ostendimus principia, expendebant omnia: nunc vero nonnullorum, qui fastu secularium literarum inflati, de singulis pro suo iudicio pronunciant, & se diuinorum, humanorumq; omnium Aristarchos constituūt. Dabo itaq; operam, vt etiam tibi, non solum credibile, sed verum quod dicimus videatur. Rursus igit̄, quid dicam, accipe. Bifariā intelligere cōtingit vniuersalem ecclesiam, videlicet aut ipsā totā, integrā, p̄fectamq; vna cum suo capite, aut velut cogitatione cōtra suum caput distinctā, quo pacto accipi certum est, quando fit aliqua eius ad suū caput relatio, vt cū dicimus, Petrum successoresq; eius esse pastores, rectoresq; vniuersalis ecclesiæ. Itē in illis verbis Christi: Et sup̄ hanc petrā ædificabo ecclesiam meā. Vtrouis autē modo intelligatur, dico vniuersalem ecclesiam, vt huiusmodi est, nullā prorsus iurisdictionis potestatē, autoritatēq; accepisse à Christo, cuius omnino nullus vsus, nulla vtilitas, nulla prorsus potuisset esse operatio. Dico autem, vt eiusmodi est, hoc est, quæ primo conueniat toti, vniuersaliq; ecclesiæ, & non secundum accidens, aut secundum partē eius aliquam. Hoc enim pacto quicquid seu Petro, ecclesiasticęque hierarchiæ principibus, seu reliquis eius ordinibus primo datum est, etiam vniuersali ecclesiæ datum esse vere intelligi, diciq; posset. Itaq; ne indistinctus sermo ambiguitatem pareret, & veritatis inquisitioni impedimento foret, addimus, in quantum eiusmodi.

Principio hoc te scire volo, quamuis illis verbis Christi, in quibus vniuersum est aduersariorum fundamentum: Si peccauerit in te frater tuus, &c. C
dic ecclesiæ. Si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque solueritis super terram, erũt soluta & in cœlo. Quamuis, inquam, his Christi verbis, ecclesiam accepisse ligandi, soluendique potestatem, & D. Hieronymus confirmet, & nos etiã supra demonstrauerimus: nihil tamen hæc pertinere ad vniuersalem ecclesiam, vtrouis prædictorum modorum ipsam intellexeris, mihi omnino videtur certissimũ. Nam quum præceperit peccantem in nos fratrẽ corripere: deinde vnum aut duos adhibere testes: tertio denũciare ecclesiæ, non intellexisse illũ ecclesiæ nomine, ipsam vniuersalẽ ecclesiam, ipsa de qua loquebatur & quam p̃cepit, rei natura mihi euidentissimè demonstrare videtur. Quis enim peccantẽ in se fratrẽ vniuersali denunciare posset ecclesiæ, hoc est, vniuersitati omniũ in vniuersum orbem dispersæ Christi fideliũ? Nunquid hæc vniuersitas in vnũ aliquẽ locum, aut conuenit vnq̃, aut cõuenier, vt adiri possit à nobis? vt illi peccantis in nos fratris denũciatio fieri? vt is ab illa corrigi aut corripi? At ecclesia ad quã quenque in hac causa remittit Christus, semper cuique patet, semper inuentu, semper aditu est facilis, semp parata omnibus. Cũ illius p̃cepti vsus occurrat in dies singulos. Sed vniuersali, inquis, concilio repræsentanti vniuersalem ecclesiam, potest illa denunciatio fieri. Possit sanè concilio fieri: at tamen ecclesiæ nomine vniuersale conciliũ non intelligi, æque certum est, cum ei dicere præcepit Christus, si peccans in nos frater, nostra correptione emendatus non fuerit. Alioqui q̃ pacto erit credibile illis trecentis & amplius annis ante Nicenum cõcilium, primum vniuersalium omnium, neminem vnq̃ satisfecisse illi Christi præcepto? Deinde, vt dixi, ecclesia ad quam quenque remittit Christus, in causa fraternæ correptionis, semper patet, adi- D
Cauilli remotio. tu facilis omnibus. At vniuersalis concilij rarissimè cuiquam potest fieri copia. Quod si dixeris, tam vniuersalem, q̃ particularem ecclesiam indifferenter à Christo intelligi, quum præcepit dicere ecclesiæ, si quando nos monentes, corripientesque contemnit frater. Tunc quidẽ particulari ecclesiæ denunciandum fore, quando tali subest alicui. Si vero nulli subsit particulari ecclesiæ (quemadmodum summi pontifices ecclesiasticæ hierarchiæ primates) hunc talem denunciari oportere vniuersali ecclesiæ.

Sed vide, q̃ non quadrent ista. Necesse est denunciãdum ecclesiæ fratrẽ, subiectum esse ecclesiæ, cui denunciabitur. Quare Christi præcepto non satisfecerit, qui peccantem in se frarrem, qui pars est & subditus Traiectensis ecclesiæ, denunciauerit ecclesiæ Leodiensi, nec rursus, si Traiectensis ecclesiæ episcopum, ipsi Traiectẽsi, cui præficitur, non subijcitur, ecclesiæ denũciare voluerit. Sed Traiectensis ecclesiæ subditum, denunciare oportet Traiectensi ecclesiæ. Episcopũ vero, non suæ, cui præficitur, sed superiori, cui subijcitur, denunciari necesse est, hoc est, Traiectẽsem episcopũ Coloniensi ecclesiæ, aut certè Romanæ cui subijciũtur omnes. Demonstratũ est au-
Ecclesiasticæ hierarchiæ p̃sides in nos peccãtes, cui denunciãdi sint. tem Petrum & successores eius Romanos pontifices, vniuersalis ecclesiæ esse pastores, rectores & episcopos. Illos ergo in nos peccantes non vniuersali ecclesiæ, cui præsunt, non subijciuntur, sed Christo potius ac deo, cui subiectæ sunt, orationibus, gemitibusque nostris denũciare debemus, vt aut eos emendet, aut aliter suæ prouideat ecclesiæ. Qui cito faciet vindictam seruorum suorũ ad se clamantium. Itaque illa Christi verba: Dic ecclesiæ, nullo vnquam

A quam casu de vniuersali ecclesia intelligenda sunt. Nam Romanus ponti-
fex illi præest, non subijcitur, quare illi denũciari non potest. Cæteri autem
omnes subsunt particularibus ecclesijs. Quare nulla est eos ad vniuersalem
ecclesiam deferendi necessitas, vt nec possibilitas. Sed denũciandus quisq; est
particulari, cui subiectus est, ecclesiæ. Qui si nulli alteri, saltẽ Romanæ subij
citur, & ipsi quidẽ particulari: sed quæ (vt superius demonstratũ est) dei be-
neficio, singulariq; priuilegio, primatũ obtinuit. Cui facilè denũciari potest
om̃is Christianus in nos peccãs frater. Deinde vt daremus illa Christi verba
loqui indifferẽter, tã de vniuersali ecclesia, quantũ ad fratrem nulli particu
lari subiectũ ecclesiæ, q̃ de ecclesia particulari, & sua vniuscuiusq;, quantum
ad fratres alios. Certum tamen est ex his verbis, haud maiorem vniuersalis
ecclesię autoritatẽ adstrui posse, q̃ sit vniuscuiusq; particularis vt Traiecten
sis aut Leodiensis dico, quantum ad ipsam in se autoritatis, potestatisq; es-
sentiam, energiam, vim & efficaciam, q̃uis forte in plura supposita pateret
eius iurisdictio. Nihil enim vel fingere quisquã possit hic dictũ vniuersali
ecclesiæ, quod non certissimo dictum constet vnicuilibet particulari eccle-
siæ. Certum est autem & ab ipso etiam, cuius sententiam impugnamus, Cõ
stantiensi concilio concessum, vt audisti, maiorem, efficacioremq; esse auto
ritatem, potestatemq; Petri, & successorũ eius, ecclesiasticæ hierarchiæ prin
cipum, quàm vniuscuiuslibet particularis ecclesię, Leodiensis dico aut Tra
iectensis. Maiorem ergo eorundem esse autoritatem prę autoritate vniuer
salis ecclesiæ confiteri planè est necessarium.

Rursus, huius autoritatis iurisdictionis (si qua esset) vniuersalis ecclesię,
nulla prorsus foret vtilitas, nullus vsus, nulla operatio aut exequutio, quum
sit impossibile in vnum conuenire infinitam illã vniuersitatis Christianorũ
B in vniuersum orbẽ diffusam multitudinẽ. At nisi in vnum conueniat, im-
possibile est illius totius, vt tota, vniuersaq; est, vnum esse aliquem actum, v-
nam operationẽ. Impossibile igiť autoritatis, potestatisq; illius, quæ toti, vni
uersæq; in quantum eiusmodi conueniret, aliquod esse exercitium, q̃d sine
aliquo actu totius, in quantum totum huiusmodi, non posset intelligi.

Quod nul l' vsus fo ret iurisdi ctionis, si qua esset, vniuersa- lis ecclesię

Si hic ad vniuersale concilium iterum refugias, dicasq; ipsum repræsen
tare vniuersalem ecclesiam, eiusq; in se potestatem habere. Ipsum aũt haud
difficile in vnum congregari posse, & quæcunq; volueris exercere & exe-
qui. Audio quidem nudis verbis hæc affirmari: minimè tamen demonstra
ri ex principijs illis (ad quæ prouocati sumus) theologicis.

Cauilli re motio.

Nam quum certum sit œcumenicum concilium adeo non esse vniuersa-
lem ecclesiam, quæ millies fortassis millena milia toto orbe cõplectitur ho
minum: vt vix sit aliquanta eius particula. (Nam in secundo vniuersali con
cilio, Constantinopolitano primo, cẽtumquinquaginta tantum interfuisse
traduntur episcopi) quæro, vnde habeat quod repræsentet vniuersalem ec
clesiam, eiusq; autoritatem, potestatemq; (quam tamen nullam demonstra
runt) exerceat. Aut enim obtinet hoc à Christo, aut ab ipsa vniuersali eccle-
sia. A Christo hoc sibi datum esse, vt centum aut ducenti episcopi totius,
quanta est, ecclesiæ autoritatem habeant, nec iota vllum proferent. Ab ipsa
ergo vniuersali ecclesia hãc in se trãsfusam autoritatem & velut delegatam
sibi, necesse habẽt dicere. Sed dicere haudquaquam satis est, factum demõ-
strasse oportuit, & iure riteq; factũ. Nam de vtroq; illis moueri posset quæ-
quæstio & controuersia. Quin nos contra demonstrabimus. Primum vni-
uersalem ecclesiam, nec de facto potuisse delegare autoritatẽ suam vniuer-

Vniuersa- le cõciliũ an repsen tet vniuer salem ec- clesiam.

sali concilio. Deinde vt potuisset, non tamen constare, quod vnquam fecerit. Tertio, si fecisset, merito dubitari, an potuisset iure facere. C

Inprimis, si ex vniuersalis ecclesiæ delegatione quadam, seu commissione, concilium repræsentet vniuersalem ecclesiam, eiusq́; autoritatem exerceat: necesse est igitur, vt hanc conciliorum autoritatem delegatam præcesserit actus aliquis vniuersalis ecclesiæ, vt eiusmodi est, eam autoritatem sibi delegantis. Sed certum est, vniuersalis ecclesiæ per vniuersum orbem diffusæ, vt eiusmodi, nullum actum aut fuisse vnquam, aut esse potuisse. Deinde vt esse posset, potuissetq́; vnus aliquis actus vniuersalis ecclesiæ, potuissetq́; facto commisisse suam autoritatem vniuersalibus concilijs: nunquam tamē id factum aliquando probabitur. Neq; enim in ipsis concilijs id factum fingi potest, quum certum sit, cōcilia nō esse vniuersalē ecclesiam. An vero ex eius delegatione repræsentent vniuersalem ecclesiam, hoc ipsum est, quod nūc ambigitur. Quod qui factū affirmant, ostendere deberēt, vbi aut quando factum fuerit. Certè quoniam ante delegationem eiusmodi non fuisset ista conciliorum autoritas, necesse est, aut eam præcessisse concilia vniuersalia, aut primum saltem vniuersalium cōciliorum, nec repræsentasse vniuersalem ecclesiam, nec eius obtinuisse autoritatem. Atq; ita Nicenū illud, omnium maximę in ecclesia autoritatis, hanc vniuersalis ecclesię autoritatem, quam hæc nouissima sibi vendicant, non habuisse necesse est.

Quod si ad conniuentiam aut tolerantiam hic confugiant vniuersalis ecclesiæ, primum nec eam ipsam vnq̄ proferent, etiā si ea sufficeret. Nam in nullo vniuersalium conciliorū omnium hoc sibi præsumpsisse patres inuenient, vt dicerent catholicā se repræsentare ecclesiam, eiusq́; autoritatem exercere, nisi in quantum ipsis interesset, aut etiam præsideret illa ecclesiasticæ hierarchię principum Petri successorumq́; eius autoritas: pręterquam in his, quæ nunc impugnamus, Constantiensi & Basiliensi nouissimus. De D inde quid quæso ex hac adstrui posset tolerantia & conniuentia? Quandoquidem simpliciorum vulgus (quæ est pars maxima) quonam pacto huic conciliorū temeritati, & iniustissimæ vsurpationi se potuisset obijcere? præsertim quum eorum non sit dijudicare eiusmodi. Docti autē pleriq; prudentesq́; viri, qbus seditiones illæ haud mediocriter displicuere, qd obsecro facerēt sub illis tumultibus, in qbus & reges & principes conuenerūt in vnū aduersus dn̄m & aduersus Christū eius? Sed Gamalielis illa sentētia dijudicauit, probauitq́;, nū ex deo essent illa consilia. Deposuit Eugeniū IIII. indubitatū pontificē Basilien̄. conciliū, & in locū eius Amadeū quendam substituit. Attamen Eugenium illū, successoresq́; eius pro indubitatis Ro. pontificibus ecclesiasticæ hierarchiæ primatibus in hūc vsq; diem recognouit vniuersa Christi ecclesia. Illius aūt Amadei post dissolutum illud conciliū quis vnq̄ meminit? Nunqd ergo, ex vniuersalis ecclesię sententia cōsensuq́; quisquam credere potest acta hæc à Basilien̄. concilio, quæ acta nunq̄ probauit Christi vniuersalis ecclesia? Postremo, quum hic de autoritate supnaturali agatur, quæ ipse Christus in suo illo ecclesiastico regno ad finem illū supernaturalem consequendum, quibus sibi visum est, dispartitus est, nondum ex illis ad quæ prouocati sumus, theologicis principijs satis demonstratum est, vniuersalem ecclesiam, si quā propriè & primo accepisset à Christo autoritatem, eam potuisse pro suo arbitrio transferre in alios, nisi & eius transferendæ sibi datam potestatem demonstrarent à Christo.

Vniuersali igitur ecclesiæ nullam prorsus iurisdictionis autoritatem da

A tam à Christo, ex his mihi satis demõstratum videtur, vt cuius vsus nullus, nulla vtilitas, nulla futura erat operatio. Certa est enim indubitataq; philosophorum illa sententia, deum & naturam nihil frustra facere. Conclusio de autoritate vniuersalis ecclesiæ.

Illa vero Christi verba, in quibus vniuersum illius quam impugnamus autoritatis fundamentum est Matth. XVIII. Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic ecclesiæ, & quę sequuntur, ad vniuersalẽ ecclesiã nihil pertinere, sed de particulari loqui ecclesia, tam rei ipsius, de qua agitur, natura, quã ipsius vniuersalis ecclesiæ ab initio docet obseruatio. Quibus tametsi vnamquãlibet particularem ecclesiam, iurisdictionis autoritatem in subditos sibi accepisse à Christo non dubitauerim, multo tamen minorem, limitatioremq; illa Petri & successorũ eius ecclesiasticæ hierarchiæ principum. Ecclesiarũ siquidẽ iurisdictio, certis limitibus diœcesibusq; arctaẽ & circũscribiẽ. At illorum autoritas est in ipsas etiam ecclesias vniuersas. Quamuis autẽ de ecclesiasticæ domus autoritate loquens, etiam vniuersitatis verbis vsus fuisse videatur Christus, dicens: Quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: intelligi tamen hæc oportere, vt distributionem faciant accõmodã, quemadmodum dialectici loquuntur, indubitatum est, & ipse verborum Christi series & contextus euidẽter indicat. Nam posteaq̃ pcepisset vnicuilibet Christiano, peccantem in se fratrem corripere, nostramq; admonitionem negligentem aut contemnentem ecclesiæ denũciare, nõ vtiq; vni vniuersos qui toto orbe futuri erãt fratres, sed vnũquenq; suę, autoritatẽ deinde nobis cõmendans ecclesiastici iudicij, subdidit: Amẽ dico vobis, quæcunq; alligaueritis in terra, &c. Id est, q̃ vnaquęlibet ecclesiarũ alligauerit in subiectos sibi. Ita enim intelligi oportere, & ipsa rei de qua agitur natura, & ipsa explicat elocutionis forma. Quis enim dubitet irritũ fore, si Bononieñ. ecclesia in diœcesannm Mediolaneñ. aut Reuennatẽ suam autoritatem iurisdictionemque exercere præsumpserit? At in illis verbis dictis ad Petrum nihil est eiusmodi, quod cogat intelligere talem distributionem accommodam, sed simplex vniuersos simpliciter comprehendens distributio, vni siquidem singulariter dicitur: Quodcunq; alligaueris super terram, ligatum erit & in cœlis, vnius singulari autoritati omnes sine exceptione subiecti sunt. Quod si insuper hic diligenter attenderis, & ordinem & vim energiamq; verborum Christi, vt videlicet prius docuerit vniuersam suam ecclesiam ædificaturum se super Petrum, vt vni deinde promiserit claues regni, quibus plenitudinem maiestatemq; ecclesiasticæ potestatis velut metaphora expressit, vt præterea vni singulariter dederit potestatem obligandi omnes qui super terram sunt, tamen in domo ecclesiastica, dicens: Quodcunq; ligaueris super terram, ligatum erit & in cœlis, velut omnibus. Ecclesijs vero deinceps, præsente tamen, inclusoq; Petro vnum illud: Quæcunque alligaueritis super terram, ligata erunt & in cœlo, tanquam vno ex multis: clarissimè intelliges, non solum maiorem magnificentioremq; quandam iurisdictionis autoritatẽ attributã Petro & successoribus eius, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, præ illa data cõgregationi ecclesiasticæ, aut multis, (vt Origines loquitur) ligatoribus. Quinimo à basi, à fundamẽto hoc structurę ecclesiasticæ, à capite & vertice mystici corporis, huius ipsius vim efficaciãq; secũdũ ordinarissimũ rerũ naturæ ordinẽ profluere in mẽbra vniuersa, q̃diu illi suæ basi & capiti indissolubili illo cõnexiõs vnitatisq; vinculo cohærerẽt, à q̃ qcqd separatur protinus ruina est, protinus mortuũ & iners trũcus: vt hoc libri tertij & quarti plerisq; locis diligẽtius explicauimus.

Subruitur pcipuũ aduersariorũ fundamẽtum.

Maior Petri, q̃ ecclesiasticæ cõgregationis autoritas.

B

Dices itaq; mihi. Ergo vniuersali negas ecclesiæ iurisdictionis autoritatẽ in membra propria, quam concedis particularibus? Quid ni negauerim? C
Quando in vniuersali ecclesia (vt iam demonstrauimus) nullus eius vsus futurus erat, nulla operatio: particularibus autem ecclesijs eius erat, & est, non solum vtilitas præcipua, sed & summa necessitas. Iam vero etsi quam omnino iurisdictionem vniuersali ecclesiæ competere contenderis, certè aliam aut maiorem ne affingere posses illi ex dictis Christi verbis, quàm in sibi subditos competat ex eisdem vnicuilibet ecclesiarum particularium, quam non solum inferiorem autoritate Petri, sed ei subditam subordinatamq; esse, indubitatum est. Postremo, vt particularem quamlibet ecclesiā (cui data est à Christo in sua membra ligandi soluendiq; potestas) nō excludere, quin potius includere suum caput & episcopū, supra indicauimus: sine quo reliquam multitudinem nullam ligandi soluendiq; autoritatẽ habere certum est: ita & vniuersalẽ ecclesiam, si quam omnino iurisdictionis autoritatẽ accepisse velis à Christo, intelligere tamẽ ipsam oporteret integrā: non solū ex reliquis mẽbris, sed etiā ex capite. At ita, qui subijcere illi conantur autoritatem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidentiū, hoc faciunt, vt cōtra rerum naturam idem sibijpsi subijciant. Quanquam si ad animale etiā corpus respexeris, cui ad rationẽ correspōdere corpus mysticū ecclesiæ certū est ex Apostolo, æque nihil dubitabis toti, vt eiusmodi & primo, nullā iurisdictiōis autoritatẽ cōpetere. Hoc em̄ est statuēdi, imperādi, pceptionū que suarū vinculis alios obligādi iurisdictionis autoritas in corpore Christianæ ecclesiæ: quod in animante vis illa motiua gubernatiuaq; totius corporis & membrorum omniū. Hæc autem non est primo totius, sed partis hegemonicæ, cuius in animali perfecto est in capite domicilium. In homine vero mentis aut partis rationalis, quæ ex capite membris vniuersis eidem cohærẽtibus, p neruos, veluti habenas quasdā, moderatur pro suo arbitrio, D
cuius & imperia, etiam extrema quæq; & à capite distantissima, momento exaudiunt & sequūtur, nisi vel ipsa parū firma sint, vel in habenis ipsis, hoc est, neruis, qbus velutā sessore ex capite gubernātur, defect9 aliquis fuerit. Quare & in corpore illo mystico Christianæ ecclesiæ, iurisdictionis illa regēdi imperādiq; autoritas, nō est primo totius corporis, qd regi debuit, non regere, obsequi nō imperare: sed in parte eius hegemonica, illa videlicet cui præceptū est à Christo pascere & regere ouile suū, & cui dictū, vt qdcunq; ipse hic obligaret in terra, hoc ipsum sic obligatum haberetur in cœlis.

Similitudo aptissima.

Sed claues saltem, inquies, regni cœlorum datas ecclesiæ non diffiteberis, quum eas Augustinus etiam claues appellet ecclesiæ, Petrumq; ecclesiæ per sonam gessisse velit, quum easdem à Christo acciperet. Imo vero & nego & pernegō, nisi sanè hoc ipsum intelligatur.

Claues regni cœlorū primo datas Petro non ecclesiæ.

Quod autem Augustinū hic proferūt, putabā ego ad Theologica illa me prouocatum principia, nempe ad scripturam canonicā, & orthodoxæ ecclesiæ communem sententiam obseruationemq;, atq; adeo ad autoritatẽ traditionis ecclesiasticæ. Ex quibus euidentissimū fecimus, claues illas datas vni propriè Petro. Nam cū ecclesiam suam super Petrum se ædificaturū pollice retur Christus, addidissetq; magnificam illam promissionem ad eandẽ pertinentem, Quod portæ inferorū non essent præualituræ aduersus eā, non continuauit de ea sermonem dicendo: Et ipsi dabo claues regni cœlorū, sed reuersus ad petram illam, superædificādæ ecclesiæ suæ fundamentū: Et tibi inquit, dabo claues regni. In qua tā clara luce euangelicæ veritatis, verborūq; Christi

Ad obiectionẽ ex August.

Christi, non video quid quisquam hæsitare possit, quos angulos, quæ sub-
A terfugia quærere, quas figuras fingere. Sed fingant, per me licet, quas fi-
guras voluerint: modo ne vmbras & imagines in veritate quærentes, ipsam
nobis conentur veritatem auertere. Quam etiam ipsam, certissima illa re-
ctæ intelligendarum scripturarum amussi, communi orthodoxæ ecclesiæ
sensu euidenter confirmauimus. De Augustino vero possem dicere, quod
vnus homo fuerit hac in re nec secum firmiter nec cum alijs consentiens.
At patrum sententiæ tunc apud nos est præcipua autoritas, quando & se-
cum, & cum alijs consentientes, ipsam nobis explicant communem ortho-
doxæ ecclesiæ sententiam. Quo tamen pacto sanè intelligi possit illa Au-
gustini sententia, supra à nobis indicatum est. Nam ecclesiæ hæc sunt, di-
cique possunt, quæcunque diuersis eius membris, ad ipsius præcipue vtili-
tatem data sunt: sed non primo, neque secundum ipsam totam, sed secun-
dum partem. Et hactenus quidem de vniuersali ecclesia, quæ attributa illi
à CHRISTO ex Theologicis illis principijs demonstrari possit iurisdicti
onis autoritas, nempe prorsus nulla: vt quæ sine vsu & fructu exercitióque
frustra futura erat, cum vniuersalis ecclesiæ secundum totam, & primo, nul
lus omnino possit esse actus.

Sunt quidem & alia nonnulla ad vniuersitatem orthodoxæ ecclesiæ per- *Vniuersalis ecclesię præconia. 1. Timo. 3.*
tinentia præconia, videlicet, quod sit columna firmamentumq; veritatis:
quemadmodum de ea prædicat Apostolus, quam viuificet sacer ille spiri-
tus, & intima quadam perfusione doceat omnem veritatem necessariam:
nec in fide labi errareq; permittat. Hæc, inquam, ecclesiæ prærogatiua est,
hoc priuilegiū: sed eius, quę Petro ipsiusq; cathedræ vnitur, & quæ illi haud
secus, ac fundamēto suo ædificiū, inhæret & innititur. Illi nēpe promissum
est, quod inferornm portæ aduersus ipsam nunquam præualituræ sunt. Ab
B hoc fundamento si quid auulsum separatumq; fuerit, ruina est, nec pertinet
ad Christi ecclesiam, à promissisq; eius alienum est.

Concilijs vniuersalibus nullam proprie & primo iurisdictionis autoritatē
ex lege Christi competere. Et rationum eorum, qui tuentur autoritatem Cō
stantieñ. & Basilieñ. conciliorum, in contrarium inefficaciam demonstrare.

Cap. V.

Postulat nunc ordo, vt de tertio eorum, quorum hic autoritatem
inuicem comparare cœpimus, de vniuersali, inquam, concilio in
quiramus, quidnam etiam illi attributum à Christo ex Theolo-
gicis illis demonstrari possit principijs. Sed cum nec verbum qui- *Nullū esse verbū in scripturis q̄d ꝓprie loquatur de cōcilijs vniuersalibus.*
dem sit in scripturis canonicis, quod proprie loquatur de concilijs vniuersali
bus, aut autoritate eorundem. Nisi fortè quis illud eis accommodare volue
rit, quod dicit Christus: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo,
ibi in medio eorum sum. Quæ tamen quid proprie ad generale concilium?
Quid, inquam, magis quàm ad particulare quodcunq;, imò q̄ ad duorum
aut trium Christifidelium in nomine eius conuētum? Cum insuper primis
illis annis trecentis planè ignota fuerint primitiuæ illi ecclesiæ, nec diuinam
vllam, vt paulo superius indicauimus, institutionem inueniātur habere, sed
Constantini potius imperatoris sint inuentum, cuius pio zelo ad extinguē-
das gliscētes tunc per ecclesiam hæreses, præcipue autē Arrianam impieta-
tē, primo om̄ium Nicenum concilium celebratum est, euocatis ex toto or-
be episcopis: de eorundem autoritate, quæ eis aut vnde conueniat (quando
quidem ex ipsis Christi verbis nihil est, quod sibi proprie arrogare pos-
sint) in sequentibus accuratius agendum est. Hic vero illorum, qui Constan

Rñõ qb⁹ Cõstãt. Basileñ. q̃ cõciliorum autoritatẽ tuenl, demõstrat ineffi cacia. Ad primã ex ỹbus Chri Matth. 18.

tieñ. & Basileñ. conciliorum autoritatem tuentur & asserunt, rationes demonstrandum est esse prorsus inualidas. Nec per illas vniuersalibus concilijs vllam iurisdictionis autoritatem, ex lege dei, naturæ aut euangelica asseri. Sed cum illarum præcipua innitatur illis verbis Christi: Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic ecclesiæ. Si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis sup terram, erunt ligata & in cœlo, &c. in eisdẽ irrefragabiliter fundari affirmãt, quod plenitudo potestatis gladij spiritualis primo sit in vniuersali ecclesia super vnumquemlibet Christianum, etiam super ipsum ecclesiasticæ hierarchiæ caput & principem, cui, vt & cæteris membris omnibus, ex eadem potestatis plenitudine possit leges præscribere, quas præuaricari non liceat, in eandem nescio quo iure, surrogare se conantibus vniuersalibus concilijs, superiore capite ea funditus euersa est. Vbi demonstrauimus, nullam prorsus esse autoritatem eiusmodi vniuersalis ecclesiæ, quam exercere nunquã posset. Et si qua maxime esset, eam nullo iure sibi vendicare posse concilia, quanuis vniuersalia. Nec ad vniuersalem ecclesiam quicquam pertinere dicta Christi verba quæ iactant (dic ecclesiæ & quæ sequuntur) sed de particulari vnaqualibet ecclesia necessario debere intelligi. Aut si omnino etiam de vniuersali sicut de particulari qualibet quisquam contendat indifferenter posse intelligi, iam non maiorem vniuersali ecclesiæ, quàm particularium cuilibet ex illis verbis autoritatem afferet. Quæ vniuersa subordinata & subiecta est autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ capitis. Et postremo, nec illam ipsam posse intelligi, nisi incluso suo capite. C

Verus intellect⁹ corundẽ verbo; Chri

Cauili remotio.

Quod itaque dicitur, ecclesiæ datam iurisdictionis autoritatem super vnumquemlibet fratrem nostrum, hoc est, Christianum quemcunque. Respondemus, indefinitam illam esse loquutionem CHRISTI de ecclesia, per eámque intelligi particularem, non vniuersalem ecclesiam, cum determinatione quadam reciproca, insuper & distributione eiusmodi (vt dictum est) accommoda, perinde ac si dixisset: Si te admonentem corripientemque frater contempserit, &c. dic suæ ecclesiæ. Quam si non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Neq; est quod dicas simpliciter dicta Christi verba simpliciter quoq; oportere intelligi. Nam ipsa te res hanc docet necessariam expositionem & intelligentiam, quemadmodum & ea quæ præmittuntur: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum: si te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum aut duos, &c. Quæ etiam verba simpliciter dicta, necessariam tamen restrictionẽ accipiunt. Quid enim si eiusmodi sit natura peccati in me fratris, vt testes alios non recipiat: Esse enim peccata quædam, quæ deduci non posse in humanum iudicium, certum est. Itaq; & illud quod sequitur: Si eos non audierit, dic ecclesię, ipsa res docet necessario intelligendum de sua ecclesia. Si ẽm peccat in me frater, pars & subditus Rauennatis ecclesiæ, Christi præcepto neutiquam satisfecero, si eundem non suæ, sed Bononieñ. ecclesiæ denunciauero, nec vice versa, sed suæ quisq; ecclesiæ denunciandus est. Quare verba illa Christi cum eiusmodi reciprocationis specificatione necessario intelligenda sunt. Quæ eadem facit, vt distributionem sequentem, quæ ad commendationem spectat iudicij ecclesiastici, videlicet: Quæcunq; alligaueritis super terram, &c. intelligere oporteat accommodam, perinde ac si dixisset: Quæcunq; alligauerit vnaquælibet ecclesia, in suos videlicet, & sibi subditos, de quibus iam sermo præcesserat, ligata erunt & in cœlo. Quod ẽm hoc

hoc pacto necessario hæc intelligi oporteat, re ipsa euidenter conuincimur.
A Certum est enim, tam Bononiensem, quàm Rauennatem ecclesias, dictis Christi verbis accepisse illam, quam important ligandi soluendiq; autoritatem: sed quamq; in sibi, non alienos, subditos: quam si in alios non suæ iurisdictioni subiectos exercere præsumerent, quis dubitet irritum fore earum iudicium, nec ligata ab eis, ligata fore in cœlo?

Quod vero adijciunt, omnem autoritatem ac potestatem, quæ data est Petro & ecclesiarum principibus, datam esse in vtilitatem & profectum ecclesiæ. A fine autem dirigi regulariq; oportere, quæ ad finem sunt. Omnem ergo potestatem autoritatemq; ecclesiasticam datam Petro & ecclesiarum rectoribus, dirigi regulariq; ab ecclesia esse necessarium. Ita respondemus: Omis ecclesiasticæ autoritatis finem esse, non quidem ipsam ecclesiam: sed finē congregationis ecclesiasticæ, ob quem in vnum conciliata est. Oportet autē, quæ ad finē sunt, in ipsum, veluti in scopū ꝑpetuo respicere, ad ipsum tendere atq; hoc quidem pacto ab ipso regulari & dirigi. Non tamē ita, qua si fini data esset coactiua aliqua, quam in ea, quæ ad finem sunt, exercere deberet, potestas & autoritas. Quæ si qua esset, non tamen eam haberet vniuersitas multitudinis ecclesiasticæ, quæ ipsa nequaquam finis est, sed ad eūdem illum finem tendens, nempe ad supernam illam hæreditatem (vnde protoplasti præuaricatione excideramus) assequendam. Qui finis est, tam ecclesiæ, quàm omnis autoritatis potestatisq; ecclesiasticę. Ad rōnem à fine potestatis ecclesiasticæ

Quod rursum dicitur, ecclesiasticę hierarchię principes Romanos pōtifices, cęterosq; ecclesiarum rectores abuti frequenter sibi cōmissa autoritate, non in ędificationem, sed in destructionē ecclesię, aberrare etiam aliquando in vsu clauium. Oportuisse igitur ab optimo legislatore Christo, relictā ecclesię suę regulam rectam, inflexibilē, inobliquabilē, per quam & illa potestas in finem suum dirigi, & eius abusus possent reprimi. Eiusmodi autē regulam, vniuersalem esse ecclesiam, quam columnam firmamētumq; veritatis prædicat Apostolus, & quod eandē repręsentat vniuersale cōcilium. Esse ergo in vniuersali ecclesia, œcumenicoq; concilio autoritatem ac potestatem (vt dicunt) regulatiuam omnis autoritatis ecclesiasticæ. Dicimus Christum vt legislatorem optimum, sufficienter de omnibus necessarijs suæ prouidisse ecclesiæ: quemadmodum prioribus libris satis superque demonstratum est. Quanuis autem nostris peccatis ita exigentibus, aliquando regnare faciat principes hypocritas, aliquando etiam suos sanctos contaminet, mandetq; nubibus ne pluant super nos imbrem, quia nos sumus domus exasperans, quanuis aliquando super cathedram, vt quondam Moysi, ita nunc Petri, sedeant Annas & Caiphas: sui tamen promissi Christus non obliuiscitur. Quin si pro fidei veritate, de qua fortè ambiguitas suborta est, aut cuiuscunque iudicij rectitudine, de quo variant in portis nostris iudices, ad ipsam cathedram Petri, locum videlicet quem inter nos elegit dominus, recurramus humiliter, qui præsunt illi, nobis indicaturi sunt iudicij ipsius veritatem. Quemadmodum certo nobis affirmauit ille, qui tam non potest falli, quàm fallere. Indicabunt, inquam, etiam si ex vitæ suæ demerito, quæ tibi annunciauerint, ipsi non intelligant. Non enim (quemadmodum libro quarto clarius demonstrauimus) loquuntur à semetipso, sed qm̄ super illam cathedram sedent, fit quoq; lingua eorum calamus illius mirabilis scribæ velociter scribentis. Ordinata itaq; prouisaq; sunt à Chr̄o diligēter oīa. Relicta ecclesiæ fidei inobliquabilis regula, cuius Ad rōnem ex defectibili vsu autoritatis ꝑfidum.
B
haben-

habenda erat præcipua ratio, integritatique eius in primis prospiciendum. C
Ipsa nempe Petri cathedra, Romana ecclesia, in qua totius orthodoxæ ec-
clesiæ confessione recognitioneque ab initio, synceram fidem, apostolicámque illam traditionem, integram conseruatam fuisse, & continua catholico
rum episcoporum successione ad nos vsque peruenisse, & in finem seculo-
rum propagatam iri, fecimus euidentissimum. Relicta quoque regiminis illa autoritas Petro & eius successoribus, ecclesiasticæ hierarchiæ principi-
bus, qua sibi commissum ouile Christi vniuersum possint regere, & omnes
qui in eodem sunt, continere in suo officio. Quibus nihilo minus præfixit
regulam rectam, infallibilem, inobliquabilem, qua eandem illam autori-
tatem sibi traditam, in finem suum dirigerent, vt recte ea vterentur. Ipsam
videlicet canonicam scripturam, & apostolicam ecclesiasticamque traditio
nem. At supra illam ecclesiæ dari superiorẽ coactiuamq; aliquam autorita
tem, ipsa rerum non ferebat natura, non ordo, nõ vigor necessarius discipli
næ ecclesiasticæ. Regi enim debebat ecclesia à Petro successoribusque eius,
eisdem subesse & obsequi, non vicissim imperare & regere. Nunquam
enim multitudini bene committitur regiminis autoritas: præsertim im-
mensæ. Quin potius, nisi vnius autoritate, imperioque regatur & continea
tur in vnum, omnino subsistere nõ posse, supra demonstratum est. Deinde,
vt iam docuimus, frustra omnino fuisset in vniuersali ecclesia, illa regulati
ua autoritas. Cum nihil omnino potuisset exequi eorum, quæ ad illam per
tinerent. Quo enim pacto multitudo tam immensa sparsa in orbem vniuer
sum posset aliquando conuenire in vnum, vt constitueret aliquid? vt consul
taret? vt decerneret? vt quid vtile prospiceret? vt legem conderet? denique
vt vllam iurisdictionis autoritatem exerceret aut exequeretur? Nihil est
quod ad vniuersalia concilia loco vniuersalis ecclesiæ hic refugiant. Certum D
est enim, concilia non esse vniuersalem ecclesiam, neque eius autoritatem
(si quam haberet) aut diuino iure, aut ex delegatione ecclesiæ sibi vendica
re posse: quemadmodum capite præcedenti satis demonstratum est. Cer-
tum præterea, ea non solum non esse regulam rectam, inobliquabilem, in
deuiabilem, si secludas ab eis autoritatem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis:
quin potius alia eisdem huiusmodi regula præcipue opus esse. Quæ sem-
per illis fuit (quod post demonstrabimus) cathedræ Petri, & Romanorũ
pontificum fides & autoritas. Neque enim hæc sola (quæ nunc impugna-
mus) concilia, turpiter grauiterque errasse certum est: sed & alia plurima,
quæ vniuersa vnius huius sedis deiecit autoritas. Nam vt de multis, quæ
perperã iniustissimeque, & impie ab illis, primum in Tyro, paulo post An-
tiochiæ celebratis concilijs, aduersus beatum Athanasium, & alios pleros
que orthodoxos episcopos perpetrata machinatáq; fuere (quæ sua autorita-
te deiecit Iulius) de quibus nõnihil audisti superius, nũc taceamus, quoniã
fortassis non ad fidem, sed ad iudiciorum iniquitatem illa pertinere conten
derent: nunquid in Ariminensi frequentissimo concilio, orthodoxæ Nice-
næq; fidei prodita non fuit confessio? nunqd in illo Ephesino secũdo, etiam
apostolica autoritate, rite legitimeq; indicto, etiam præsentibus, quãuis re-
pugnantibus apostolicæ sedis legatis, instante versanteq; omnia, & pro arbi
trio suo agente illo Alexandrino Dioscoro nõ solũ oppressa, sed etiã dãnata
fuit orthodoxa veritas de incarnationis verbi mysterio, & in locũ eius rece
pta Euticetis pfidia? vt taceam varijs calumnijs damnatos in eadẽ tam mul
tos orthodoxos & sanctissimos episcopos, & in locum eorundem substi-
tutos

Cõcilia vniuersalia nõ esse ex se regulã inobliqbilem, imo alia tali opus habere.

tutos & intrusos hæreticos: nunquid ergo vniuersalibus concilijs non est A opus certiori aliqua regula? Certe vniuersalia hæc concilia omnino negare non possumus, si modo concilia vniuersalia supra recte descripserimus, illa nempe, quæ ob vniuersalis ecclesiæ causam ex vniuersali ecclesia, vniuersali autoritate, ecclesiasticæ videlicet hierarchiæ præsidis, conuocata sunt, & conuenerunt in vnum. Nihil enim præter hæc includit ipsa ratio nominis, conciliorum, inquam, vniuersalium. Quæ vniuersa nihil dubium est, fuisse in illo Ephesino concilio, quod instante imperatore Theodosio secundo ob causam orthodoxæ & catholicæ fidei, apostolicæ sedis & beati Leonis autoritate (qui per suos legatos eidem affuerat) ex vniuersali ecclesia conuocatum, in vnum conuenerat. Cuius notæ, si errare posse, & in iudiciorum ecclesiasticorum rectitudine, & in doctrina orthodoxæ atque catholicæ fidei ipsa conuincit rei euidentia, alia certè, & certiori regula, tam rectitudinis iudiciorum suorum, quàm doctrinæ & definitionis orthodoxæ fidei opus habuerunt. Et quæ nam obsecro fuit his omnibus alia regula, quàm cathedræ Petri & fides & autoritas? Quæ omnem semper altitudinem sese extollentem aduersus orthodoxam fidem, aduersus apostolicam ecclesiasticamque traditionem, magna vi deiecit. Quæ (vt verissime inquit Gelasius) vnamquanque synodum sua autoritate confirmat, & continua moderatione custodit. Et ille beatus Agatho ad imperatorem Constantinum & sextam synodum, regulam illis rectæ fidei præscribens, quam aduersus Monotheliticam hæresim sequi amplectique deberent, in facie totius illius concilij affirmat, Apostolicam Euangelicamque traditionem, & Christianæ fidei veram immaculatamque professionem, singulari priuilegio in vna Apostolica sede perpetuo conseruari. Quæ, inquit, à via veritatis in quamlibet erroris partem nunquam deflexa est. Cuius autoritatem, vtpote B Apostolorum omnium principis, semper omnis catholica Christi ecclesia, vniuersalésque synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutæ sunt, omnésque venerabiles patres apostolicam eius doctrinam amplexi, &c. Hæc enim, inquit, apostolica Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam, à tramite apostolicæ traditionis nunquam aberrasse probatur, nec hæreticorum nouitatibus deprauata succubuit: sed vt in exordio normam fidei Christianæ percepit, ab autoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet, secundum ipsius domini diuinam pollicitationem: qui discipulorum principi in suis fatus est euangelijs: Petre, inquiens, ecce satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, ne deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Hæc ille Agatho, de Apostolica sede, de catholica Christi ecclesia, de vniuersalibus synodis, profert in ipsa vniuersali synodo. Quæ ab eadem ita reuerenter recepta sunt, vt inspirante spiritu sancto, velut per os principis apostolorum Petri prolatam confiterentur illam eius epistolam; & velut regulam orthodoxæ fidei sequerentur omnes. Sed post suo loco faciemus euidentissimum, in œcumenicis concilijs omnibus, nihil aut actum aut definitum vnquam, quod firmitatem obtineret, nisi huius sedis autoritate. Imò vniuersa nihil ferè fecisse aliud, quàm quod apostolicæ sedis definitionem fidemque amplecterentur, eiusdem in aduersarios & hæreticos censuram exequerentur. Hic erat satis, obiter hæc perstrinxisse, quo intelligeres lector vniuersalia concilia, non solum non habere potestatem illam (quam imaginantur) regulatiuam autoritatis Petri, successorumque eius, ecclesiasticæ hierarchiæ principum: sed

con

Cathedræ Petri autoritas vnamquamque synodum sua autoritate cõfirmat.

Notanda B. Agathonis sententia de sede apostolica, catholica Christi ecclesia, & vniuersalibus synodis, probata ab ipsa vniuersali synodo.

contra potius. Id quod ex his, quæ post dicentur, luce clarius intelliges.

Quamuis autem etiam vniuersalis ecclesiæ sit præconium, columnam esse firmamētumq; veritatis: attamen in illis hæreticæ persequutionis tur- C
binibus ac procellis, quibus totum aliquando orbem penè à fundamentis concussum, supra demonstrauimus, inter lacus contritos (vt Hieronymi verbis loquar) qui aquam non habent, vbi fons signatus sit, & hortus ille cōclusus, difficile potest intelligi: necesse erat inter tēpestates eiusmodi, propositum esse orthodoxis fidelibus signum, ex eminenti aliqua specula, atq; arce catholicæ ecclesiæ, conspicua omnibus, ad quod respicientes non errarent: esse aliquam rectæ fidei magistram & regulam, ad quam possent facilè confugere: quam de subortis consulere dubitationibus, quam idē ille orthodoxus non ignorabat Hieronymus: sed ex medio Oriēte, propè Antiochiam habitans, vltra tam vasta terrarum mariumq; interiacentia spacia censuit consulēdam super his, quas tractabat, scripturarum quæstionibus. In vniuerso illo Oriente non satis clare potens perspicere, quis esset sensus, quę sententia catholicæ ecclesiæ, quam in vna cathedra Petri perpetuo incorruptam seruari non ignorabat. Cui, inquit, ego communione consocior: super hanc enim petram ædificatam ecclesiam scio. Sed hæc ad rationē, qua in vniuersali ecclesia primo, esse regulatiuam potestatē omnis autoritatis ecclesiasticæ, demonstratum volunt, satis superq; dicta sint. Quæ vero ex apostolicis actis in eorundē confirmationem afferunt, frigidiora sunt, quàm vt diligenti responsione indigeant. Quibus alioqui libri tertij capite decimo supra à nobis satis responsum est.

Necessitas singularis illius prærogatiuæ sedis apostolicæ.

Cōclusio.

Ex his manifestum est, Gersonis illud commentum in defensionem autoritatis conciliorum vniuersalium supra autoritatē Romanorum pontificum, non quidem ingenio, sed solido fundamento carere. Satis enim ingeniose scholasticas quasdam distinctiones, quibus quaqua parte elabatur, commentus est. Sed quandoquidem ex Theologicis illis indubitatisq; prin- D
cipijs euidenter demonstratum est, Petro datam à Christo supremam illam regiminis autoritatem, super vniuersam suam ecclesiam, constetque ex eo hanc regi obsequiq;, non regere aut imperare debere, insuper nullius omnino autoritatis iurisdictionis capacem fuisse, vt ad quam exercendam prorsus est inidonea: proinde nec illā ipsam accepisse à Christo, quam vnamquamlibet ecclesiarum particularium accepisse certum est. Et si quā accepisset, eam nullo iure arrogare sibi posse quæcunq; concilia, euerso iam illo eorum fundamento, vniuersum derepente corruit ædificium. Sed hæc in progressu, quando conciliorum autoritatem historiamq; explicabimus, illustriora erunt omnia.

Apostolicæ sedis autoritati, ex ipsa Christi institutione specialiter reseruari, tam episcoporum iudicia, quam omnes grauiores causas ecclesiasticas, ex primitiuæ ecclesiæ testimonio, quæ Nicenum præcessit concilium, demonstrare. Cap. VI.

QVid nam in ecclesia sua instituerit Christus, è duobus constare principijs libro primo demonstrauimus. Ex canonica videlicet scriptura, & sine scripto, autoritate traditionis ecclesiasticæ. Non enim sola illa ad CHRISTI institutionem referenda ostendimus, quæ ipse in mortali carne conuersatus cum discipulis, illa sensibili externæq; vocis instructione, eosdē adhuc rudes & carnales docuit. Quin potius præcipua quæq;, quorum eatenus incapaces auditores fuerant, docēda illos reseruauit per vnctionem spiritus. Quemadmodum idem ipse vici

na

A na iam morte apud Ioannem testificatus est: Adhuc, inquit, multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à semetipso: sed quæcunque audiet loquetur. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Itaque vides, quem præcipue doctorem nacti sint apostoli, doctrinæ Christi & euangelicæ: nempe vnctionem spiritus. Vides etiam à Christo accepisse sacrū illum spiritū, quod doceret apostolos. Qui ita sibi sine scripto & voce tradita, sine scripto etiam, sed viua traditione & doctrina, ab initio commendarunt ecclesijs. Vnde continua illa orthodoxorum patrū & episcoporum successione (quam singulari inter omnes priuilegio, in vna apostolica sede cōseruatā demonstrauimus) velut per manus ad nos deducta est germana illa doctrina traditioq; apostolica, vt hæc libro primo latius explicata sunt.

Itaq; si nunc demonstrauerimus ab initio, ab ipsis continuo apostolorū temporibus, velut ex apostolica traditione recognitum obseruatumq; in vniuersa Christi ecclesia, vt episcoporum vltimata iudicia, & maiores oēs causæ ecclesiasticæ, specialiter reseruarentur autoritati sedis apostolicæ, ex Christi vtique institutione, quāuis per apostolorum traditionē & ministerium, accepisse hoc ab initio ecclesiasis satis, ni fallor, demonstratū cōfiteberis. In quo tamen demonstrando minus nobis foret negocij, si maiori fide ac diligentia pscriptæ essent res ecclesiasticæ & commēdatæ posteris. Vtcūq; ex his ipsis quæ habemus, hoc ipsum demonstrare conandum est. Oēs grauiores causas ecclesiasticas ab initio velut ex chri institutiōe relatas ad iudiciū sedis apl'icæ testes sunt Anacletus B. Petri discipul' & successor.

Cuius in primis occurrit testis irrefragabilis B. Anacletus, illius Clementis successor in cathedra apostolica, etiam B. Petri discipulus, & ab eodem ordinatus presbyter, in epistola, quam scribit vniuersæ Christi ecclesiæ, vni-
B uersos consolans, & sacerdotalis episcopalisq; dignitatis reuerentiam & honorem omnibus singulariter commendans, & velut asylum proponens calumniose oppressis omnibus autoritatem sedis apostolicæ, ad quam omnibus appellare liceat: Si, inquit, difficiliores ortæ fuerint quæstiones, aut episcoporum, vel maiorum iudicia, aut maiores causæ fuerint, ad sedem apostolicam, si appellatum fuerit, deferantur. Quoniam apostoli hoc statuerūt iussione saluatoris, vt maiores & difficiles quæstiones semper ad sedem deferantur apostolicam, super quam Christus vniuersam struxit ecclesiam, dicente ipso ad beatum principem apostolorum Petrum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Hæc ille apostolorum discipulus, ex apostolica (cui præsidebat) cathedra, de apostolorum traditione atq; ordinatione ex iussu saluatoris nostri eo tempore, cum adhuc superessent quidā ex apostolis, vniuersæ prædicat Christi ecclesiæ. De cuius epistolæ fide nihil est quod nunc quisquam dubitet, cum ex Isidori testimonio cōstet certissimo, ante annos mille pro Anacleti germana epistola lectam, & recognitam ab vniuersa Christi ecclesia. Hic vide, qd statuerint apl'i iussiōe domini.

Eiusdem apostolicæ sedis prærogatiuę ęque idoneus testis est Euaristus, qui Anacleto successit in cathedra, in epistola ad Aegyptiorum episcopos, quos velut transgressores arguit apostolicorum & ecclesiasticorum canonum, quod sine speciali huius sedis autoritate pręsumpsissent iudicare, & gradu suo amouere episcopos, & in locum eorundem substituere alios. Pręcepitque eiectis his quos superordinauerant, priores suis sedibus restitui. Quod si, inquit, aduersus eos aliquam querelam habuerit, post restitutionem de ea inquirendum erit, & huius sanctę sedis au- Euaristus Anacleti successor sub Traiano.

 tori-

toritate terminandum. Qui & in altera epistola ad vniuersos Aphricanę regionis episcopos, eosdem commendat, quod suborta in fide & religione dubia, iuxta patrum & apostolorum regulas, retulerint ad definitionem & iudicium sedis apostolicæ: Consulentibus, inquit, vobis fratres charissimi, quid super his, quæ in vestris continebantur scriptis, nobis visum esset, aut quid docibilis ratio persuaderet, quidve à beatis apostolis nobis traditum & custoditum manet, optantes (vt retulistis) nostris instrui documentis, ita quidem dilectio vestra, normam patrum secuta, ad sedem apostolicam referre maluit, quasi ad caput, quid deberet de rebus dubijs custodire potius, quam vsurpatione propria præsumere. Hæc ille Euaristus, qui sub Traiano præfedit Christi ecclesiæ, quo tempore adhuc beatissimus Ioãnes euãgelista supererat. Ex cuius epistolis constat clarissime, & quod etiam illo tẽpore episcoporum vltimata iudicia pertinerent ad autoritatem sedis apostolicæ, & quod omnes circa fidem & religionem subortæ quæstiones, dubia & controuersiæ referri deberent ad eiusdem sedis iudicium, idq; iuxta patrum, nimirum apostolorum, normam, canones & regulam. Atq; adeo referrentur vltra vasta terrarum mariumq; interiacentia spacia. Nam Aphricanæ regionis ex vrbe Roma ille scribebat episcopis.

Norma patrũ illo tẽpore.

Idem liquet ex B. Alexandri testimonio, qui Euaristo succedens, & ipse sub Troiano ecclesiæ Christi præfuit. Qui in epistola, quam scribit orthodoxis omnibus per diuersas prouincias Christo famulãtibus, affirmat apostolicæ sedis autoritati, summarum dispositiones causarum, & omnium grauiora negocia ecclesiarum ab ipso domino commissa, ipso dicente principi apostolorum Petro: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiã meam. Vides horum concordi testimonio, ab ipso ecclesiæ exordio ita prædicatum in vniuersa ecclesia, ita receptum & creditum, ita quoque obseruatum, vt maiores grauioresq; causæ ecclesiasticæ reseruatæ essent dispositioni autoritatis sedis apostolicæ. Quod ipsum confirmat istorum omnis beatissimorum successio, vt intelligas apostolicam esse traditionem & doctrinam, quæ continua catholicorum ab initio episcoporum successione, præsertim in cathedra Petri & apostolica (vbi ea singulari, vt supra demonstrauimus, priuilegio conseruata est syncera & integra) velut per manus tradita peruenit ad nos. Nam & Sixtus ille primus, qui continuo post Alexandrum sub Hadriano Christi ecclesiæ præfuit, in epistola, qua totius ecclesię instruit episcopos, sic habet inter cetera:

Alexãder etiam sub Traiano.

Sixtus. I. sub Hadriano imperatore.

Si quis, inquit, vestrum pulsatus fuerit aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam & apostolicam appellet sedem, & ad eam, quasi ad caput perfugium habeat: ne aut innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur. Si autem ei quidem necesse fuerit, eam tamen appellare minime ausus fuerit, & vocatus ab hac sede fuerit, non renuat venire: sed confestim vt ei nunciatum fuerit, venire festinet, & causas pro quibus vocatus est, prudenter disponat, atq; si necesse aliquid corrigere fuerit, cũ his, quos hic primos inueuerit, corrigat. Ad ecclesiam tamen suam non prius reuertatur, quam literis apostolicis vel formatis pleniter instructus: vt si purgatus fuerit, postquam domum reuersus fuerit, cognoscant vicini sui qualiter hic sua aliorũque causa discussa fuerit, &c. Ab hac enim sancta sede à sanctis apostolis tueri, defendi & liberari episcopi iussi sunt: vt sicut eorum dispositione ordinante domino primitus sunt constituti: sic huius sanctæ sedis (cuius dispositioni eorum causas, & iudicia seruauerunt) protectione sint ab omnibus peruersi-

A peruersitatibus semper liberi. Hæc ille Sixtus.

Anicetus etiam ille, sub quo beatus Polycarpus Ioannis euangelistæ discipulus & auditor Romam venit consors gloriosi martyrij, quo vterque sub Vero & Commodo consummatus est, ad Gallicanas ecclesias inter cætera scribit in hæc verba: Si aliquis, inquit, metropolitanorum inflatus fuerit, & sine omnium comprouincialium episcoporum præsentia vel concilio eorũ, aut alias causas, nisi eas tantum, quæ ad propriam suam parochiam pertinent, agere, aut eos grauare voluerit, ab omnibus districte corrigatur, ne talia deinceps præsumere audeat. Sin vero incorrigibilis, eisque inobediens fuerit, ad hanc apostolicam sedem (cui omnia episcorum iudicia terminare præceptum est) eius contumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & cæteri timorem habeant. Si autem propter nimiam longinquitatem, aut temporis incõmoditatem, vel itineris asperitatem graue ad hanc sedẽ eius causam deferre fuerit, tunc ad eius primatem causa deferatur, & penes ipsum huius sanctæ sedis autoritate iudicetur. Hæc Anicetus ille. Anicetus sub Vero & Cõmodo principibus.

Eleutherius quoque, qui sub M. Antonino præfuit Christi ecclesiæ, ad easdem Gallicanas ecclesias scribens: De accusationibus, inquit, clericorum, super quibus consulti sumus, quia omnes eorum accusationes difficile est ad sedem Apostolicam deferre, finitiua tantum episcoporum iudicia huc deferantur, & huius sanctæ sedis autoritate finiantur. Sicut ab apostolis eorumque successoribus, multorum consensu episcoporum iam definitum est. Nec in eorum ecclesijs alij aut præponantur aut ordinentur, antequam hic eorum iuste terminentur negocia. Quoniam quanuis liceat apud prouinciales, aut metropolitanos atque primates eorum ventilare accusationes vel criminationes: non tamen licet definire secus, quàm prædictum est. Hæc ille Eleutherius. Eleutherius sub Antonino.

B Victor autẽ huius proximus successor & ipse gloriosus Christi martyr, sub prædictis An. Vero, & L. Commodo, Christum sua morte glorificans, ad Theophilum Alexandrinum Aegyptiorumque episcopos scribens, atque ipsos arguens quòd sibi præsumerent ea, quæ ad solam huius sedis autoritatem pertinerent, nẽpe episcoporũ causas simpliciter definire, quo redargueret efficacius, etiam ipsum citat ecclesiasticum canonem, qui ab apostolis cõstitutus & obseruatus esset deinceps continuo, dicens: Vnde statutũ liquet à tempore apostolorum, & obseruatum deinceps. Victor.

Placuit, vt accusatus vel iudicatus à comprouincialibus, in aliqua causa episcopis, licenter appellet & adeat Apostolicæ sedis põtificem, qui aut per se, aut per vicarios suos, eius retractari negocium procuret. Et dum iterato iudicio pontifex illius causam tractat, nullus alius in eius locum ponatur aut ordinetur episcopus. Quoniam quanquam comprouincialibus episcopis accusati causam episcopi scrutari liceat, non tamen absolute definire inconsulto Romano pontifice permissum est. Quum vni beato Petro, non ab alio, q̃ ab ipso dictum sit domino: Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis, &c. Quare, inquit, nihil aliud est fratres, talis vestra præsumptio, nisi apostolorum successorumque ipsorum terminos transgredi eorumque decreta violare. Hæc ille Victor.

Eadem penè ad verbum Sixtus ille secundus, gloriosus Christi martyr & pontifex, etiam fidentissime prædicat, atque iterum iterumque repetit, tum in epistola ad Hispaniæ episcopos, tum etiam in altera ad Gratum episcopum. In qua inculcans, vt omnibus episcopis in quibuscunque appetan- Sixtus II.

tur aut opprimantur calumnijs, & quoties opus habuerint, licite & libere appellare possint ad iudicium sedis apostolicæ, atque ad eam quasi ad matrem confugere. Cuius, inquit, dispositioni omnes maiores causas ecclesiasticas, & episcoporum iudicia, antiqua apostolorum, eorumq; successorum, atq; canonum autoritas reseruauit. Subiungens etiam illum, quem Victor citauit, apostolicum canonem. C

Zepherinus. Zepherinus item ad Siciliæ episcopos, docens quomodo peragenda essent episcoporum iudicia: Finis vero, inquit, eius causæ ad sedem apostolicam deferatur, vt ibidem terminetur, nec antea finiatur (sicut ab apostolis & successoribus eorum olim statutum est) q̃ eius autoritate fulciatur, &c. Iudicia em̃ episcoporum, maioresq; ecclesiæ causæ, à sede apostolica, non ab alia (sicut apostoli & sancti successores eorum statuerũt) cum alijs episcopis sunt terminandæ. Quia licet & in alios transferatur episcopos iudicandi autoritas, vni tamen apostolo Petro dictum est: Quæcunq; alligaueris in terra, erunt ligata & in cœlis, &c. Hactenus ille.

Marcellus. Marcellus quoq; & ipse gloriosus martyrio, ad vniuersos per Antiochenam prouinciam constitutos episcopos, inter cætera de Apostolicæ etiam sedis autoritate scribit in hęc uerba:

Ab eius, inquit, dispositione deuiare non oportet, ad quam cuncta maiora negocia, diuina disponente gratia, iussa sunt referri, vt ab ea regulariter disponantur, &c. ad quam omnes quasi ad caput iuxta apostolorum eorũmque successorum sanctiones, episcopi qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, confugere, eamque appellare debent, &c. Quia episcoporum iudicia, & summarum causarum negocia, cunctáque dubia, apostolicæ sedis autoritate agenda sunt & finienda. Et omnia prouincialia negocia, huius sanctæ & apostolicæ sedis ecclesiæ sunt retractanda iudicio, si huius ecclesiæ pontifex præceperit. Hæc Marcellus ille. Melchiades etiam in hæc verba scribit ad Marinum, Benedictum, Leontium, cæterósque Hispaniarum episcopos. Episcopos, inquit, nolite iudicare, nolite condemnare absque huius sedis autoritate. Quod si feceritis, irrita erunt vestra iudicia, & vos condemnabimini. Hoc enim priuilegium, huic sanctæ sedi à temporibus Apostolorum statutum est seruare: quod illæsum manet vsque in hodiernum diem. Hæc ille. D

Melchiades.

Audis ni fallor Christiane lector, in his tam multis, tam sanctis, & tantæ autoritatis patribus, ab initio in apostolica cathedra (in qua vna orthodoxæ fidei & apostolicæ traditionis synceritatem singulari priuilegio conseruatam demonstrauimus) continua penè serie sibi succedentibus, illius primitiuæ ecclesiæ recognitionem & communem sententiam de autoritate illa (quam adstruimus) sedis apostolicæ. Nam fuerunt hiões non solum ante Nicenum concilium, sed ante vniuersa penè concilia, sub ipsis cõtinuo apostolorum temporibus. Quos vt à mentiendi fingendiq; aliquid voluntate defendit autoritas, vita sanctiss. & à plerisque eorum pro orthodoxæ veritatis & fidei assertione gloriosum susceptum martyrium: ita recens apostolorum & initij memoria, atque adeo apostolorum quorundam adhuc præsentia, nec libertatem admittebat vllius fictionis aut mendacij. Quare fuisse hos apostolicos ecclesiasticósque canones, obseruatósque ab initio, quos tot tantiq; pontifices tanto consensu proferunt, & vniuerso orbi confidentissime obiectant, dubitari om̃ino non poteŝt eo minus, cum hoc ip̃m, non solum ordinem ecclesiasticæ hierarchiæ necessario requirere, vt omnis infe

inferiorũm autoritas prorſus ſubſit autoritati capitis, ſed etiam in vmbra il
A la & figura noſtræ eccleſiæ, ſynagoga vereri, hoc ipſum fuiſſe expreſſum, ſu
perius demonſtrauerimus. In qua om̃e arduum negocium & quicquid gra
uius erat, referri oportebat ad Moſaicam cathedram.

Idem demonſtrare autoritate Niceni concilij, & catholicæ eccleſiæ conſenſu & recognitione poſt tempus Niceni concilij. Cap. VII.

QVandoquidem principij loco prædicta vtemur ſententia ad de-
monſtrandum, quænam ſit, & vnde pendeat conciliorum omnis
generis vniuerſa autoritas, accuratius aliquanto eidem inſiſtere li
buit, & diligentius demonſtrare eiuſdem veritatem indubiam.
Quæ vt iam ſatis enituit, tantorum patrum, qui apoſtolos continua ſerie
ſubſequuti ſunt, ad ipſa vſq; Niceni concilij tempora, concordi teſtimonio.
Per quos facile intelligitur catholicæ eccleſiæ conſenſus, & communis ſen
tentia, quam falſam eſſe eſt impoſſibile: Ita eadem clariſſime confirma-
tur autoritate Niceni concilij. In quod ex toto orbe cõuenientes CCCVIII.
orthodoxi ſanctiq; epiſcopi, poſt Arrianam condemnatam blaſphemiam,
pro conſeruando ordine & vigore hierarchiæ eccleſiaſticæ obliterari anti-
quatiſq; incipientes antiquos illos apoſtolicos eccleſiaſticoſq; canones reno-
uarunt. Et inter cæteros, illum quem toties audiſtis citatum, de epiſcopo-
rum iudicijs. Quemadmodum euidenter conſtat ex pleriſq; Iulij primi epi
ſtolis ad illam Antiochenam ſynodum. In qua ſub Euſebio illo Nicome-
dien. Arrianæ factionis ſignifero, aduerſus beatum Athanaſium orthodo
xæ Nicenæq; fidei propugnatorem, & alios pleroſque orthodoxos epiſco
pos ſupra XC. epiſcopi conuenerant. Nam fecit (quod poſt intelliges) Arri
na illa fax, vniuerſum penè conflagrans Orientem, atq; adeo orbem terra-
rum, continuo poſt celebratũ Nicenum conciliũ, vt ex illorum temporũ ſcri
B ptoribus, & authenticis epiſtolis, ſparſim citatos Nicenos canones, collige-
re, & velut emendicare cogamur. Scribit autem ille Iulius epiſtola prima ad
illos Antiochiæ congregatos in hæc verba:

Audite, iquit, iam factam in Nicena ciuitate ſynodum, cui & ego ipſe cõ Iulius ad congregatos in Antiochena ſynodo.
ſcientiæ meæ cultum decenter exhibui, quæ nihil aliud voluit, quàm cõcor
diam omnibus fabricare, & præ cunctis arguere ac remouere hanc inſidi-
antium altercationem. Quorũ præuidentes ſancti patres inſidias, illicitaſq;
altercationes, vnanimiter in prædicta ſtatuerunt ſynodo, vt nullus epiſco- Decretum Niceni cõ.
pus, niſi in legitima ſynodo, & ſuo tẽpore apoſtolica autoritate conuocata,
ſuper quibuſuis criminibus pulſatus iudicetur vel dãnetur, ſin aliter p̃ſum-
ptũ à quibuſuis fuerit, in vanum deducatur, q̃d egerint, nec eccleſiaſtica vl Cõuocandorũ vniuerſalium cõciliorũ autoritas.
lo modo reputabuntur. Ipſi vero primæ ſedis eccleſiæ, conuocandarum ge-
neralium ſynodorum iura, & iudicia epiſcoporũ, ſingulari priuilegio euan
gelicis & apoſtolicis, atq; canonicis conceſſa ſunt inſtitutis. Quia ſemper ma
iores cauſæ ad apoſtolicam ſedẽ multis autortaibus referri præcepta ſunt,
&c. Et rurſus: Dudum ſiquidem à ſanctis apoſtolis, eorumq; ſucceſſoribus,
in antiquis decretis ſtatutũ fuerat (quæ hactenus ſancta & vniuerſalis tenu
it & tenet eccleſia) non oportere præter ſententiam Romani pontificis con
cilia celebrari, nec epiſcopos dãnari. Quoniam ſanctam Romanam eccleſi-
am, primatem omniũ eccleſiarũ eſſe voluerunt. Et ſicut beatus Petrus apo Statutum apoſtolicũ
ſtolus primus fuit appſtolorum omniũ: ita & hæc eccleſia ſuo nomine con
ſecrata, domino inſtituente, prima & caput ſit cæterarum, vt ad eam quaſi
ad matrem & apicem omnium, maiores eccleſiæ cauſæ, & iudicia epiſcopo

rum & iuxta eius sententiam sumant terminum. Hactenus ille. Audis itaq; quid dicat ille Iulius, quos apostolicos, antiquos & obseruatos ab initio canones proferat. Quem etiam Niceni concilij, vt videlicet nullus episcopus, etiam in quacunq; synodo, nisi apostolica autoritate conuocata, super quibusuis intentatis criminibus iudicetur, aut condemnetur. C

Quod si mihi hic quisquam occurrat, apud Ruffinum non legi prædictum canonem inter eos, quos ipse enarrat Niceni cōcilij. Respondebo vni Iulio, quàm decem Ruffinis, vt in omnibus, ita hac maximè in re plus esse autoritatis & fidei. Nam vt cætera prætercam omnia, cum ille viginti tantum annis post celebratum Nicenum concilium, dictam epistolam scriberet aduersus totius penè Orientis episcopos, qui contra Athanasium & alios Nicenæ fidei zelatores (quam etsi non aperto Marte, occultis tamē machinationibus impugnabant) apud Antiochiam conuenerunt, quorum plerinq; Niceno interfuerant concilio: quis credet illum, prædictum quem citat canonem Niceni concilij, de suo capite ausum confingere? Quod si ad euentum spectes, quem supra explicauimus, illius tragœdię, facile intelliges Iulium non terruisse illos fumis & mendacijs: sed ipsa rei veritate conuicisse, qua coacti sunt eius autoritati cedere, eius se submittere iudicio. Quod orbis vniuersus, tanquam eius quod in cœlo ratum firmumq; esse non dubitaret, absq; vlla hæsitatione sequutus est.

> Ruffinus q̄ parũ integre enarret Nicenos canones. Fuisse septuaginta canōes Niceni cōcilij. Arrianorũ pfidia, to to Oriēte exusta exēplaria authentica Niceni cō cilij.

Quam autem Ruffinus parum integre, aut ex fide enarret Niceni concilij canones ex eo perspicuum est, quod cum ex iuratissimis testibus, irrefragabilique eorum testimonio, qui ipsi non interfuerunt solum, sed etiam præfuerunt condendis eisdem, constet septuaginta fuisse canones eius concilij: ipse tamen non nisi viginti enumerat. Qua quidem in re non tam Ruffini fidem, quàm Arrianorum accuso perfidiam. Quorum impietate & fraude, adiuta impij imperatoris Constantij autoritate & potentia, effectum est, vt de canonibus statutisque Niceni concilij dubitaretur continuo post celebratum Nicenum concilium, exustis per vniuersas Orientis ecclesias authenticis eius exemplaribus: adeo vt solum illud quod tum adhuc Romæ seruabatur, restaret integrum. Quod ipsum etiam iamdudum iratis nobis superis perijt, & ecclesiæ Christi subtractum est, seu dolo & fraude hæreticorum, seu per hostiles barbaricosque incursus, quos deinceps haud infrequentes vrbs passa est. Quæ vt vera intelligas, audi quid ad Marcum beati Syluestri in cathedra apostolica successorem, scribat gloriosus ille Christi confessor, & Alexandrinus pontifex Athanasius cum vniuersis Aegyptiorum orthodoxis episcopis. D

Ad vos, inquiunt, peruenisse non dubitamus, quanta & qualiā ab hæreticis, & maximè ab Arrianis quotidie patiamur: quoniam in tantum ab eis persequimur, vt etiam viuere iam nos tædeat. Nam instanti tempore subito & insperato in nos irruētes, nosq; iuxta præceptum domini (qui ait, si vos persequuti fuerint in vnam ciuitatem, fugite in aliam) fugiendo, propter populi cladem, declinantes, nos comprehendere non potuerunt, sed omnia nostra depopulati sunt. In tantum em̄ nostra vastauerūt, vt nec libros nec vestimēta ecclesiastica, &c. nobis dimitterent. Libros q̄q; nostros ad minimum incendentes, nec iota vnum nobis reliquerunt. Nicenā synodū propter veritatis fidem qua clerus & populus imbuebantur, & maxima parte iam imbuti erant, in contumeliā nostram & omniū Christianorū incenderunt. Quapropter precamur pater beatissime, quia non dubitamus apud vos

vos plenaria esse Niceni concilij exemplaria, vt nobis illa quæ sanctæ recor
A dationis prædecessoris vestri Syluestri fuerunt, sub tuta mittatis stipulatione. Nam quando prædicta synodo, cum beatæ memoriæ. Alexãdro, digno deo pontifice nostro, id est, Alexandrinæ magnæ ciuitatis episcopo, in dia conatus interfuimus officio, sub nostræ præsentiæ testimonio, per beatos viros, Victorem & Vincentium presbyteros, apostolicæ sedis apocrysarios, missa sunt prædicto papæ Syluestro cum adstipulatione subnixa capitula septuaginta. Sane præsentibus nobis, octuaginta in memorata synodo capitula tractata sunt, scililet quadraginta à Græcis, Græca lingua, & quadraginta à Latinis, similiter Latina edita lingua. Sed visum est CCXVIII. patribus spiritu sancto repletis, in prædicto concilio congregatis, & maxime iam dicto Alexandro, & etiam apostolicæ sedis apocrysarijs, vt decem capitula adunirentur alijs, atque in congruis locis insererentur, & ad formam LXX. discipulorum, vel totius orbis terræ linguarum LXX. tanti & tam excellentis concilij fierent capitula, quæ omnem Christianorum orbem in vnitate fidei confirmarent, & omnes sub sacerdotali & Christiano nomine degentes, vna fides, vna sacerdotalis atque clericalis regeret norma, nec quisquam à suo dissideret capite. Nunc ergo, quoniam ab inimicis sanctæ dei ecclesiæ p̃fata septuaginta Niceni concilij capitula, quæ iubente domino meo Alexandro, decreto omnium episcoporũ attuli, quæ etiam corã omnibus recitaui atque transscripsi, sunt igne cõbusta: optamus, vt à vestræ sanctæ sedis ecclesiæ autoritate, quæ est mater & caput omniũ ecclesiarũ, ea ad correctionẽ & recreationẽ fidelium orthodoxorum percipere per præsentes legatos mereamur. Hactenus Athanasius cum suis Aegyptiorum orthodoxis episcopis. Quibus in hæc verba à Marco rescriptum est:

Nota testimonium.

Nota recognitionẽ.

Dominis venerabilibus fratribus Athanasio, & vniuersis Aegyptiorũ
B episcopis, Marcus sanctæ Romanæ apostolicæque sedis, & vniuersalis ecclesiæ episcopus, &c. Primum consolatus eos super afflictionibus, quas pro orthodoxæ fidei veritate sustinerent: De capitulorum, inquit, numero Niceni concilij, quibus vos interfuisse literis vestræ fraternitatis significãstis, à nostris qui vna vobiscum interfuerunt, diligentioribus requisiuimus collationibus. Qui ita vt vestræ testatæ sunt literæ, omnem nobis ordinem exposuerunt, & vestram epistolam verã esse per omnia testificati sunt. Nõ quod nos sinistrũ aliquid vestra ex parte arbitraremur, sed quoniã, & nos & vos, aliosque absque vlla in posterum titubatione idem sentire optaremus, & sancta Romana ecclesia, quæ semper immaculata permansit, & dño prouidente, beatoque Petro opem ferẽte, in futurũ permanebit, sine vlla hæreticorum insultatione, etiam hac in re firma, immobilisque omni tempore persisteret. His itaque sic peractis, diligenter perquirentes in sancto nostræ & apostolicę sedis scrinio, ea quæ sanctæ recordatiõis prædecessori meo Syluestro sunt directa, LXX. vt significãstis capitula illæsa inuenimus. Ipsa autem vobis propter autoritatem, & subscriptionem tantorum patrum & eius magni concilij minime misimus: sed per eadem coram apocrysarijs vestris, alia similia, eundem numerum, eademque verba, & ipsam subscriptionem continẽtia, vobis rescribere & sub certa stipulatione & cõfirmatione mittere curauimus, &c. Hæc ille Marcus Athanasio cũ Aegypti orthodoxis episcopis.

Marci ad illos rescriptum.

Et hanc attestationẽ pondera.

Orthodoxæ fidei perpetua soliditas in Ro. eccl.

Audis ergo hic non XX. tantũ, q̃t memorat Ruffinus, sed LXX. fuisse canones Niceni cõcilij. Idque à testibus iuratissimis & plane irrefragabilibus
Sed & Iulius ille in secunda sua aduersus illam Antiochenam synodum

epistola, post grauiter insectatas in eadem congregatorum in viros innocẽtes & sanctos calumnias: Tales, inquit, insidiatores spiritu praeuenientes sã- C
cti patres in Nicea congregati leges statuerunt, quas nos canones appellamus, ne facile probi ab improbis damnarentur. Ex quibus non nullas sententias his inseri iudicauimus, vt tantorum patrũ autoritate nostra roboraretur epistola, &c. Subiungit autem ex LXX. illis Nicenis canonibus XXIIII. quorum omnium illos trangressores arguit. Ex quibus quẽ pro XVIII. citat, quoniam euidenter confirmat ac renouat illũ quem supra toties, tantorum põtificum testimonio audistis ecclesiasticum apostolicumq; canonem, hic adscribere visum est. Est autem in haec verba:

Canõ ille 18. Niceni cõcilij citatus à Iulio de appellationib⁹ deferẽdis ad sedem apostolicam.

Placuit vt oẽs episcopi, qui in quibusdam grauioribus pulsantur vel criminantur causis, q̃ties necesse fuerit, libere apostolicã sedem appellent, atq; ad eam, quasi ad matrẽ confugiant, vt ab ea, sicut semper fuit, piè fulciãtur, defendantur ac liberentur. Cuius dispositioni oẽs maiores ecclesiasticas causas, & episcoporum iudicia, antiqua apostolorũ, eorumq; successorum, atq; canonum autoritas reseruauit. Hactenus verba 18. Niceni canonis. Ad quẽ modum citat ad numerum 24. ex quibus singularis huius sedis euidentissime comprobatur autoritas, eosq; in totius orbis conspectu, aduersus illos ipsos, qui Niceno concilio interfuere, magna autoritate confidentissime obijcit. At illorum omnium nec vnus quidem apud Ruffinum legitur. Subiũgit autem post recitatos illos in haec verba: Siquis autem de his abundantiora & ampliora scire voluerit, in sacro nostrae sedis ecclesiae scrinio ea, quę prędiximus, inueniet. Verum me dixisse testis est diuinitas. Hactenus ille. Itaque hic audis testem, audis testimonium, audis iusiurandum.

Liberi⁹ ad Athanasiũ & Alexandrinam synodum.

Sed & huius successor Liberius in epistola ad beatissimum Athanasium & secum congregatos in Alexandrina synodo episcopos, etiam hoc citat decretum Niceni concilij, quod apud Ruffinum non legitur. D

Canõ Niceni cõcilij quo se tuebatur Nestorius.

Igitur, inquit, praedictum sanctum Nicenum concilium definiuit, aliam fidem nulli licere proferre, aut scribere vel componere, aut sapere vel docere aliter, nec quicquam in fide sentire aut proferre, quod his patrum regulis possit obuiare. Qui autẽ praesumpserit cõponere aliam fidẽ, aut proferre; docere vel tradere aliud symbolum ad viã veritatis conuerti desiderantibus de quacunq; haeresi, vel ex Iudaeis, vel paganis Christianos se fieri volẽtibus: hi si episcopi fuerint aut clerici, alienari quidẽ episcopos ab episcopatu, clericos à clero: si vero monachi aut laici fuerint, anathemate feriri. Hactenus sententia Niceni illius canonis referẽte Liberio. Quo suã pertinaciam tuebatur Nestorius, dicens: sacratissimã virginem Mariã, hominis tantũ, non etiam dei fuisse genitricẽ. Ad q̃d confitendum cum vrgeretũ ab orthodoxis, sufficere sibi respondebat profiteri symbolum Niceni concilij, in quo patres de dei genitrice nullam fecissent mentionẽ, addidissent insuper p̃dictum canonem, per quem etiam interdictum esset, illi symbolo quicquam addere aut detrahere. Quemadmodum constat ex beati Cyrilli aduersus eundem Nestoriũ epistola, qua dictae eius cauillationi respondit in haec verba: Non tibi sufficiet confiteri symbolũ fidei nostrae solum, editũ à magna synodo in spiritu sancto pro tẽpore congregata Niceae. Intellexisti enim nõ recte, interpretatus es non recte, sed p̃uerse. Contra haereticorum importunitates interdictum est plus vel minus, aut aliam fidem affirmare, conscribere, componere, docere vel sapere, quae aliquid superinducere aut subtrahere moliatur sacrae mentis intellectui eorũ, qui in Nicea symbolũ conscripserũt, &c.

Rursus

B. Innocētius.

Rursus B. Innocentius inter regulas suæ disciplinæ ecclesiasticæ ad Victoritiū Rothomagēsem, cap. III. Si quæ autē, inquit, causæ vel cōtentiones inter clericos, vel inter laicos, tam superioris gradus, q̄ etiam inferioris exortæ fuerint, placuit vt secundum synodum Nicenā, congregatis omnibus eiusdē prouinciæ ep̄is terminent̄. Nec alicui liceat (sine tamen p̄iudicio Ro. ecclesię, cui in omnibus causis debet reuerētia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia dei ecclesias nutu diuino gubernāt, ad alias cōuolare prouincias, aut aliarū prouinciarū prius episcoporū iudiciū experiri. Quod si q̄s forte p̄sumpserit, & ab officio cleri submotus, & iniuriarū reus ab omnibus iudicet̄. Si aūt maiores causæ fuerint in mediū deuolutæ, ad sedem apostolicā (sicut Nicena synodus statuit, & beata cōsuetudo exegit) post iudicium episcopale referātur. Hactenus ille. Audis itaq; etiam hoc teste Niceni concilij canonibus constitutum, & antiqua consuetudine obtentum, quæ ab ipsis apostolorum canonibus atq; institutione, vt supra audiuisti, habuit originem, vt maiores oēs causæ ad apostolicæ sedis autoritatem specialiter pertinerent, vtq; eius in omnibus causis iudicijsq; excepta sit autoritas, ad quam omnes liceat confugere. At horū apud Ruffinū nulla mentio.

Singularis autoritas Ro. ecclesiæ.

B. Leo ad Theodosium impa.

Quemadmodū nec eius, cuius meminit beatissimus Leo ad Theodosiū Augustum de Ephesina illa secunda synodo. Qui post enarrata impiè pleraq; ac tyrānicè in ea gesta à Dioscoro Alexādrino episcopo, in oppressionē orthodoxę veritatis, & appellationē à legatis apostolicę sedis pro inique dānatis interpositā aduersus synodalē sententiā, petētibus eandē retractari autoritate sedis apostolicę vna cū synodali iudicio, subdit: Quā aūt post appellationē interpositā hoc necessario postulet̄, canonū Nicęę habitorū decreta testātur, q̄ à totius mūdi sacerdotibus sunt cōstituta. Hęc ille Leo. Tu aūt profer, quisq̄s es, q̄ nō alios Nicenos canones, quā q̄ apud Ruffinū legūtur, fuisse cōtendis, profer, inquam, ex illis vllū verbum, quod de retractandis episcoporum synodalibus iudicijs post interpositam appellationem loquatur.

Theophilus Alexandrinus.

Canon paschalis Niceni concilij.

Iam vero vbi & ille est inter Ruffinos canones, quē de paschate ęditū tradit Alexandrinus Theophilus, statutum scribens in Niceno concilio, vt ab VIII. Idus Martij, vsq; in diē nonarum Apriliū, diebus videlicet XXVIII. qualiscunq; luna nata fuerit medio spatio, mēsis primi initiū faceret. Quartamdecimam vero à XII. Calend. Apriles, vsq; ad XVIII. Calend. Maij, solerter inquiri debere. Et si die sabbatorum inciderit, consequenti die dominico, id est, luna XV. pascha celebrandum fore. Et si die dominico XIIII. eiusdem mensis primi euenerit, ipsa hebdomada transmissa in alterum diem dominicum celebrari pascha debere. Hæc ille statuta affirmat in Niceno cōcilio. Cuius decreti mentionē fecit etiam Antiochena synodus, etiam anathema addens in eius transgressores in hæc verba: Omnes, qui audent dissoluere regulam sancti & magni concilij Niceni, q̄d celebratū est in præsentia dei amantissimi Constantini imperatoris, de sancta ac salutari festiuitate paschæ, excommunicatos & abiectos esse debere ab ecclesia.

Recognitio & testimoniū B. Athanasij & Alexandrinæ synodi.

Sed vt reuertamur ad illū canonē tā apostolicum q̄ Niceni cōcilij, de episcoporum iudicijs, & maioribus omnibus causis ecclesiasticis specialiter reseruatis huius sedis autoritati & iudicio, ne forte cauilleris ex Romanorum tantum pontificum te audisse testimonio: audi quid de eo scribat & affirmet ille orthodoxæ veritatis strenuissimus assertor Athanasius, cū vniuersis Aegyptiorum, Libyæ, Thebaidis, orthodoxis episcopis ex Alexādrina synodo, ad Felicem substitutum Liberio.

Primum

Vide, qd dicãt iube re canones. Primum conquerentes intendi sibi vim ab aduersarijs, vt in professionem fidei eorum etiam ipsi subscriberent, aut saltem ne eorundem communionem vitarent. Sed nequaquã, inquiunt, vobis inconsultis hoc agere psumimus. Canonibus quippe iubentibus, absq; Romano nos nihil de maioribus causis decernere debere pontifice. Ideoq; & vestrae apostolicae sedis imploramus auxilium, &c. Cui omne episcoporũ iudiciũ commissum est. Nam scimus in Nicena synodo CCCXVIII. episcoporum ab omnibus cõcorditer esse roboratum, non debere absq; Romani põtificis sententia cõcilia celebrari, nec damnari episcopos. Licet haec & alia plurima necessaria ab haereticis, qui nos q̃tidie infestant & perdere nituntur, vt facilius nos capere possint, sint synodica capitula incensa nobisq; sublata. Et post aliquãta. C

Decretum Nicenum circa episcoporum accusationes. Nouimus namque in praefata synodo generaliter esse decretum, vt nullus passim vageque episcopos, aut praesumptiue lacerare, aut accusare, & q non sunt rectae fidei, aut bonae aut clarae conuersationis, infamare praesumant: sed prius, si erga episcopos, aut rectores ecclesiae quisquam causam habuerit, eos cum charitate mansuete conueniat aut ipse, si secus egerit, accusator excommunicetur. Quod si ab eis nihil valuerit recte pcipere, tunc primo metropolitanos, deinde summos adeat primates, & ipsi tẽpore congruo canonice eos cõuocare debebunt. Qui si aut suis rebus spoliati, aut pro prijs sedibus eiecti, aut exulantes, vel oppressi, aut inique tractati fuerint, primo eruãtur, & canonice restituantur, atq; omnia si bi ablata integerrime eis legibus reddantur. Quoniã prius, q̃ haec fiant (vt in pdicto constitutũ est concilio) nec canonice cõuocari, nec distringi à quoquam possint.

Similiter à pdictis patribus est definitũ cõsonanter, vt si quisq̃ episcoporũ, aut metropolitanũ, aut comprouinciales iudices suspectos habuerit, vt sanctam Romanam appellent sedẽ. Cui ab ipso domino potestas ligandi & soluendi speciali est priuilegio super alios concessa, &c. D

Nota antiquas regulas ecclesiasticas. Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid, quamuis in remotis & in longinquo positis prouincijs, super episcoporum querelis aut accusationibus ageretur, non prius ratum, aut accipiendum esset, q̃ ad noticiam almę sedis vestrae fuisset prolata pronunciatio, quae aut firmaret, aut infirmaret, ne passim ab accusatoribus columnae conuellerentur ecclesiae, &c. Hęc ille Athanasius cũ tot orthodoxis episcopis in Alexandrina congregatis synodo. Quibus dubitari non potest medium interfuisse Christum, sed nec eos minime ignorasse ecclesiasticos canones, maxime autem Niceni concilij, aeque autem non confinxisse illos, quos memorabant eius cõcilij canones, quamuis nullum eorum omnium apud Ruffinum sit legere.

Recognitio & testimoniũ cõcilij Mauritaniç, & triũ synodorũ Africanç puinciç ad Damasum. De eodem rursus audi totius Africanae ecclesiae confessionem & testimonium, ex B. Stephani archiepiscopi in concilio Mauritaniae pſidẽtis, & triũ conciliorũ Africanae prouinciae, quam ex cõmuni decreto ad beatum Damasum scripserunt, epistola in haec verba.

Beatissimo dño, & apostolico culmine sublimato, sancto patri patrũ, & summo oĩm pſulũ põtifici Damaso, Stephanus archiepiscopus, cũ cõcilio Mauritaniç, & vniuersis episcopis de tribus cõcilijs Africanç prouinciae.

Nota recognitione. Notum facimus vestrae beatitudini, q̃d quidã fratres in cõfinio nobis positi, quosdam fratres nostros, venerabiles videlicet episcopos, vobis incõsultis à proprio deijciũt gradu & deijcere moliũtur. Cũ vestrę sedi, episcoporũ iudicia, & summorũ finẽ ecclesiasticorum negociorum, in honorem beatissimi Petri, patrum decreta omnium, cunctam reseruauere sententiam de

dei

dei rebus, quæ omni cura & sollicitudine obseruare debemus. Maximè eñ debet illa ab ipso præsulum examinari vertice apostolico, cuius vetusta sol-
A licitudo est, tam mala damnare, q̃ probare probanda. Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid horum, quamuis in remotis & longinquo positis ageretur prouincijs, non prius tenendū vel accipiendū sit, nisi ad noticiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt eius autoritate, quicquid fuisset pronunciatum, firmaretur. Atq; alia multa talia & simila super his cōstituta sunt. Itaq; si in prædictis illicitè præsumptum est, vt semper vestrę sedis cōsuetu do fuit, festinanter occurrite, & pro veritate, paternisq; canonibus viriliter certantes his resistite, &c. Et deus creator omnium, longæuum conseruet apostolatum vestrum, ad stabilitatem ecclesiarum sanctarum, & orthodoxæ fidei, vosq; pastorem bonum, qui pro spiritualibus ouibus ponitis animā, atq; baculo pastorali lupos rapaces expellitis, & omnibus oppressis auxilium fertis. Quod & istis, & omnibus semper vos facere optamus, sanctissimè papa. Hactenus illi. Nota antiquas regulas.

Audis itaq; horū tot episcoporum, atq; adeo totius Africanæ ecclesiæ cōfessionem, claramq; sententiam, consonam cum ea, quā supra audiuisti, beatissimi Athanasij, & tot secum congregatorū totius Aegypti, Libyæ & Thebaidis, orthodoxorum episcoporum confessione & testimonio. Quem esse, fuisseq; communem orthodoxæ ecclesiæ sensum, nunquid dubitandum est? Quibus in hæc verba rescripsit ille Damasus:

Damasus seruus seruorum dei, atq; per gratiam eius episcopus sanctæ catholicæ ecclesiæ & vrbis Romæ, Stephano archiepiscopo præsidēti in concilio Mauritaniæ, & vniuersis Africanæ prouinciæ episcopis: Rescriptū Damasi episcopi catholicę ecclesiæ.

Lectis fraternitatis vestræ literis, primo gratias ago, q̃ tātorum patrum mereor benedictiōe frui: deinde, quod circa fratres sollicitos vos reperi, & cum eis crucem dñi deferre, q̃ait: Qui vult venire post me, abneget semet-
B ipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, &c. Igitur quādo in præsenti opportunè gestorum cōsultatione, apostolicis vestra beatitudo visceribus cōmota nos hortata est, tuitionem fratrū apostolica impēdere autoritate, & eorum iniurijs subuenire, dum constet eadē vos cū Apostolo cōpassibiliter dicere: Quis infirmatur & ego nō infirmor? Quis scādalizatur, & ego non vror? Satagentes, ne aliquis de his, qui vobis crediti sunt, à sæuis bestijs laceretur, aut capiat. Pro quare oportet, iuxta vestrā prudentem cōmonitionem, magis autem secundū dñi diuinā præceptionē, nos qui supra domum eius, hoc est, vniuersalem aut catholicam ecclesiā episcopale suscepimus ministerium, sollicitè vigilare, ne quid de sacris eius muneribus, id est, apostolicis viris, apostolorumq; successoribus, & ministris quisquam nobis inconsultis damnetur. Scitis fratres charissimi, firmamentum à deo fixum & immobile, atq; titulum lucidissimū suorum sacerdotum, id est, episcoporum omnium, apostolicam sedem esse constitutam, & verticem ecclesiarum. Sicut enim diuinum verbum veraciter pronunciat, tu es Petrus, & super hoc firmamentum tuum ecclesiæ columnæ, qui episcopi intelliguntur, confirmatæ sunt. Et tibi claues regni cœlorum cōmisi, atq; ligare & soluere potestatē, quæ in cœlis sunt, & q̃ in terris, dedi, &c. Cuius vice hodie gratia dei legatione pro Christo fungimur, & omēs huius sanctæ sedis præsules eius vicem gesserunt, gerunt & gerent. Ideo omnia, quę innotuistis non licere, accuratius demonstrarē, nisi vos tam pleniter instructos esse scirem, vt cuncta sup quibus consulitis, illicita esse non dubitetis. Discutere nanq; episcopos, Firmamētū à deo fixum & immobile sedes apostolica.

pos, & summorũ ecclesiasticorũ negociorũ causas, metropolitanis vna cum C
omnibus suis cõprouincialibus, ita vt nemo ex eis desit, & oẽs in singulorũ
cõcordent negocijs, licet sed definire ecclesiasticarũ summas querelas causa
rũ, vel damnare episcopos absq; huius sanctæ sedis autoritate minimè licet,
quã oẽs appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet. Nã vt no-
stis, synodum sine eius autoritate fieri, non est catholicum. Neq; vlla cõcilia
rata legunt, quæ nõ sunt fulta apostolica autoritate. Hactenus Damasus.

Reseruata autoritati sedis apost.

Ex quibus omnibus satis, superq; demonstratum existimo, non adulte
rinum, nõ subdititium, sed verum, germanumq; fuisse Niceni concilij cano
nem, quãdo episcoporum causis & appellationibus ad apostolicam sedem
deferendis, in VI. Carthaginensi concilio, Faustinus, Philippus & Asellus
apostolicæ sedis legati ex literis & commonitorio beati Zozimi põtificis
recitarunt in hæc verba ita, inquit, dixerunt, dilectissimi fratres in concilio
Niceno, cum de episcoporum appellatione decernerent: Placuit autem, vt
si episcopus accusatus fuerit, & eum iudicauerint congregati episcopi regio
nis illius, & de gradu suo deiecerint illum, & appellasse episcopus videatur,
& confugerit ad beatissimum Romanum episcopum, & voluerit audiri, &
iustum putauerit ille vt renouetur, scribere his episcopis dignetur, qui in
finitima & propinqua prouincia sunt. Et ipsi diligenter omnia requirant,
& iuxta fidem veritatis definiant. Quod si is, qui rogat causam suam iterũ
audiri, deprecatiõe sua mouerit episcopũ Roma. vt è latere suo presbyterũ
mittat, erit in potestate episcopi Ro. quid velit, & quid existimet. Et si de-
creuerit mittẽdos esse, q̃ p̃sentes cũ episcopis iudicent habẽtes autoritatem
eius à q̃ destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si vero crediderit sufficere epos,
vt negocio terminũ imponat, faciat q̃d sapiẽtissimo concilio suo iudicaue-
rit. Hactenus verba canonis, quẽ aduersus Aureliũ Carthaginẽsem episco D
pũ illius cõcilij caput, & cũ eodẽ cõgregatos episcopos (quos vna secũ ad hoc
inclinauerat, vt abolere cuperẽt ac niterẽtur obseruatã eatenus consuetudi-
nẽ de referẽdis episcoporũ iudicijs ad examẽ, iudiciũq; sedis apostolicę) tã-
q̃ ex autoritate Niceni concilij, pro eiusdem sedis autoritate & priuilegio
proferebãt p̃dicti eius legati, imo ipse obiectabat Zozimus beatiss. põti-
fex, & cuius cõmonitorijs literis ijdem eius legati recitarunt ipsum concilio.

Vere germanũ canonẽ Niceni cõcilij, quẽ de appellationib' ad sedẽ apostolicã in VI. Carthaginẽ. synodo, eiusdẽ legati p̃tulerũt. Tenor canonis.

Quanq̃ autẽ illi nõ solũ graue esse transmarinis illis & tam longe posi-
tis prouincijs morẽ illũ referendorũ iudiciorũ episcopaliũ ad iudiciũ & exa
mẽ sedis apostolicæ: sed etiã tẽdere eũdẽ in dissolutionẽ vigoris disciplinæ
ecclesiasticæ prætenderent (Cũ sæpe retractaretur cõprouincialium episco
porum & iudicum sententia, absolutis, restitutisque à sede apostolica dam
natis ab eisdem) & ob id nequaquam acquiescerent autoritati Rom. ponti-
ficis, autoritatem tamen Niceni, quæ eis obijciebatur, concilij non auden-
tes contemnere, negabant canonem illum haberi in his, quæ apud eos exta
bant, Niceni concilij exemplaribus. Super quibus ea occasione ingens mo-
ta est quæstio & controuersia, non satisfaciente illis fide Rom. exemplaris
canonum Niceni concilij, sed Constantinopolim vsq; mittentibus, & Antio
chiam & Alexandriam, inde petitũ eius exemplaria. A q̃bus similia suis,
æque trũca, æque impfecta receperũt, nihil dignũ tãto cõcilio cõtinẽtia, ni-
hil, inquã, p̃ter mutila illa XX. quæ apud Ruffinũ legũtur decreta, frigida
sane, si per se considerentur, ac pro ecclesiasticæ totius disciplinæ constituti
one ac ordinatione prorsus inefficacia. Quã tamen vniuersam, diligentissi-
me ordinatã, constitutãq; fuisse constat in illo concilio. Certe nisi improbe,
impu-

Ingẽs q̃sti o orta sup fidẽ exemplariũ Niceni concilij.

A impudenterque mentitos dixeris tot tantosque, quos supra audiuisti, sanctissimos patres & pôtifices, dubitari omnino non potest, alia fuisse illius decreta concilij. Sed neque illud dubiû esse poterit, si eorû temporû perpendas historiam, Romæ seruata fuisse veriora, integrioraque exêplaria Nicenę synodi, quam in illis Orientis ecclesijs, quas iã annis plurimis deuastauerat ille aper de sylua, illa fera singularis, illi, inquã, Nicenæ, orthodoxæque fidei psecutores Arriani hæretici. Qui (quod supra demonstrauimus) aboientes incendio vbicunque extabant authentica eius synodi exemplaria, hoc effecerunt, vt côtinuo post Nicenum concilium ambigeretur de canonibus Niceni concilij.

His adde, quod & Atticus Constantinopolitanus, & Alexâder Antiochenus, & Theophilus Alexãdrinus episcopi, à quibus illi Nicena petebant exêplaria, eodê illo tempore, ob impiã suã coniurationê aduersus beatum Ioânem Chrysost. quem inique oppssum suis calûnijs sede Côstantinopolitana eiecerant, anathemati subiecti erãt à sede apostolica. Nihil ergo mirum adulterata se recepisse ab eis Niceni côcilij exêplaria, apud quos nihil erat syncerum aut integrû. Queâdmodum & V. synodû adulteratã, corruptãque ab hæreticis aliqui Constãtinopolitanis & Antiochenis episcopis, apostolicæ sedis legati in VI. vniuersali synodo conuicerunt, vt in actione eius XIIII. videre est. Et idê passim VI. synodû in plerisque, vt iã circumfertur & legitur, libro IIII. annotauimus. Quod ipsum de Niceni côcilij canonibus factum minus mirabitur, quisquis considerauerit, quàm pertinaciter, & quàm diu aduersus illos Oriẽs penè vniuersus repugnauerit, conspirauerit & coniurauerit.

Quod si intelligere volueris, illius Aurelij & consentientium secum episcoporum conatus, quibus apostolicæ sedi debitæ obedientiæ iugum nitebantur excutere, nû ex deo fuerint iuxta Gamalielis illius sapientissimum

B consilium, subsequentium temporum expende historiam. Si enim, inquit ille, ex hominibus est consilium & opus hoc, dissoluetur: si n ex deo, non potestis dissoluere, ne quando & deo repugnare videamini.

Itaque cû post Aureliû illum successores eius nônulli in Carthaginêsi ecclesia, exêpli quoque imitatores facti, debitam & côsuetam obedièntiam detrectarêt Ro. pôtificibus, & ob id passim in multos variosque errores & excessus (vt fit semp in schismate) prolapsa esset Africana ecclesia, tandê poenitentia ducti, & re ipsa experti, quam esset necessariû catholicæ ecclesiæ illud cathedræ Petri priuilegiû, illa quoque ipsius psidentis in ecclesiastica hierarchia autoritas ad matris ecclesiæ gremiû, & apostolicæ sedis obedientiam sub Bonifacio 2. supplices recurrerunt, atque eius cômunionem humiliter expetiuerunt, qui sub Bonifacio primo suas aduersus eandem ceruices erigere coeperant. Pœnitẽtia Carthaginẽ. ecclesiæ, de iniusta inobedientia erga sedẽ apostolicã

Quo aût côfessionis orthodoxæ fidei tenore, catholicæ Christi ecclesiæ recôciliari meruerunt, eiusdem illius Bonifacij secundi, quam lib. quarto citauimus, ad Eulalium Alexandrinum episcopum testatur epistola. Côfessi enim sunt infallibilem illam domini nostri Iesu Christi sententiam, qua Petrum petram ac fundamentum pronûciauit superædificandæ suæ ecclesiæ, ipsa rei comprobari euidentia, subsecutisque effectibus. Tenor professiôis orthodoxæ fidei, sub qua reconciliata est.

In vna siquidem apostolica sede, extra maculam côseruatam semper religionem, fidemque Christianam. Dicto etiam in omnes anathemate, qui aduersus Romanam ecclesiam & apostolicam sedem superbiendo suas ceruices erigerent. Promittentes quoque in omnibus sequi sedem apostolicam, & omnia eius decreta obseruare, ad quorum nihilo minus obseruationem etiam sub poena anathematis sese obligarunt. Damnantes præterea & prædecessores

cessores & successores suos, & quotquot Romanæ ecclesiæ priuilegia conarentur infringere: Vt clarius est videre in prædicta epistola. C

Epilogus. Ex quibus clarissimum etiam est intelligere, non solum quanti illud fuerit, quod Aurelius ille Carthaginensis episcopus, cum suis complicibus occasionem quærens, vt ab amico discederet, illum Niceni concilij canonē reuocarit in dubium, quē prædicti apostolicæ sedis legati recitarunt ex B. Zozimi literis: sed etiam, vt inter illos ipsos rerum turbines ac tumultus semper steterit inconcussum, semper præualuerit ac triumphauerit huius sedis priuilegium & autoritas. Nam illum etiam suijpsius successores cum orthodoxa damnauerunt ecclesia, quod illicitis suis conatibus, ausuq; temerario aduersus apostolicæ sedis autoritatem repugnando, inconsutilem domini tunicam in frusta discerpserit. Illud vero apostolicæ sedis priuilegium, quod ab apostolorum vsq; temporibus obseruatum, ac deinde in Niceno cōcilio inter cæteras, quas constituerunt regulas ecclesiasticas, renouatum demonstrauimus, vides vt totus semper recognouerit orbis, confessusq; fuerit. In quo asserendo, demonstrandoq; quod prolixiores fuerimus, non fuit absq; operæ precio. Nam totius fere causæ de autoritate ecclesiasticorum conciliorum, tum aliorum, tum vniuersalium (quorum præcipuè gratia disputationem hanc aggressi sumus) hoc erit fundamentum, hoc principium, quod firmum, stabileq; iecisse oportuit.

Vt semper ꝑualuerit apostolicę sedis autoritas.

Omnium ecclesiasticorum cōciliorum autoritatem subesse autoritati sedis apostolicæ & Romanorum pontificum. Vniuersalium vero, & medij generis conciliorum, etiam prorsus ab eadem dependere. Cap. VIII.

TRia omnino genera ecclesiasticorum conciliorum supra distinximus: Prouincialia, Vniuersalia, & quę inter hæc sunt generis medij: & quodq; suis notis deliniauimus. Nunc demonstrandum est, quæ sit, & vnde pendeat singulorum autoritas. Quod ex stabilito à nobis superioribus duobus capitibus principio erit clarissimum. D

Ad ꝓuincialiū conciliorū autoritatē quę pertineāt. De prouincialibus itaq; (vt ab illis inchoemus, quorum & institutio est antiquior, & vsus frequentior, cum vniuersalia tarde agnouerit ecclesia, & raro admodum sui copiam faciant) nō est magna dubitandi occasio. Quandoquidem bina quotannis, ordinaria autoritate, per singulas quasq; prouincias celebrari debere, antiqui ecclesiæ, Niceniq; decreuerūt canones. Secundum quorum sententiam de omnibus querelis, quæ inter diuersos ecclesiasticos ordines nasci assolent, in eisdem iudicandum est. Si vero inter ipsos ecclesiarum præsules de grauioribus peccatis causa enata fuerit aliqua, eorundem statum cōcernens, aut si maiorum, grauiorumq; ecclesię causarum aliquid incidat, hæc post episcopalem disquisitiōem, ad apostolicæ sedis definitionem, iudiciumq; referenda sunt. Cuius autoritati, vt omnes maiores ecclesiasticas causas (quemadmodum iam demōstratum est) reseruauit apostolicorum canonum, totius ab initio ecclesiæ obseruatione corroborata autoritas: ita & episcoporum vltimata, definitiuaq; iudicia. De quibus nihil ante ratum, firmumq; est, quàm huius sedis autoritate corroboratū fuerit. Quod tamen restrictionem nōnullam accipere certum est, atq; ita intelligēdum, nisi iudicati ipsi damnatiq; episcopi, aut propria sua confessione & conscientia, aut ipsa rei euidentia conuicti, comprouincialium episcoporum iudicio, suæq; damnatiōi cōsenserint. Nam iudicare posse cōgregatam legitimē episcopalem synodum cōprouincialium episcoporum qualescunq; causas, & Niceni concilij ille canon, quē ex beati Zozimi literis in VI. Carthagineñ.

Quæ eorū autoritatē excedant.

synodo

A synodo supra audiuisti recitatum à legatis sedis apostolicæ, & alia pleraque quæ supra induximus, probãt testimonia. Quorum iudicio si damnati cõsentiant, si ab eo ad apostolicæ sedis autoritatem nõ prouocent, nihil impedit ratum ipsum manere, quod prolatum canonicè, tacitè cõsitente nec prouocante damnato, in rem transiuit iudicatam.

Prouincialium itaq; conciliorum autoritatem omnino subesse autoritati sedis apostolicæ & Ro. põtificis, planè indubitatum est. Cũ ab eorũ iudicio sententiaq;, iã secundũ apostolicos, & Niceni cõcilij canones, ad apostolicæ sedis iudiciũ libera sit prouocatio. A qua omnia prouincialia iudicia & negocia (vt ex apostolicis canonibus citat S. Marcellus gloriosus Christi martyr & põtifex) retractãda sunt, si huius ecclesiæ põtifex pceperit. Et canone 58. Niceni cõcilij, quẽ citat ille Iulius in secunda sua aduersus Antiochenam synodum epistola, in hæc verba constitutum est: Et prouincialis synodus retractetur per vicarios vrbis Romæ episcopi, si ipse decreuerit. Canõ apostolicus. Canõ Niceni concilij.

Vniuersalium vero, & quæ medij generis sunt, conciliorum, quæ sit, & vnde pendeat autoritas, & à quo, & ex quibus conuocari debeant, qui conuenire in eisdem, vt suam autoritatem habeãt, nihil minus ex his, quæ iam demonstrauimus, euidens esse poterit. De vniuersalibus & medij generis conciliis.

Nam cũ prouincialia concilia, ordinaria quidem autoritate cõuocari possint & debeant, sed eorũ autoritatẽ superent, tam episcoporum vltima ta iudicia, & maiores omnes causæ ecclesiasticæ, quæ apostolicæ sedis, & in eadẽ præsidentium ecclesiasticæ hierarchiæ principũ autoritati reseruata ab initio, ab ipsis vsq; apostolorum temporibus clarissimè demonstrauimus: euidenter consequens est, tam vniuersalia, & illa medij generis concilia, in quibus tractari debent maiores causæ ecclesiasticæ, apostolicæ sedis autoritate, Eadẽ non nisi apl'icæ sedis autoritate conuocari, celebrari oportere.

B & conuocari, & celebrari, & omnia in eis agi, definiriq; oportere.

Nihil est q̃d hic cõtra vel cõminisci quisq̃ possit. Demonstratũ est, & irrefragabiliter demonstratũ, Petro & successoribus eius cõmissam à Christo curam, gubernationemq; vniuersalis ecclesiæ, datas illi claues regni cœlorũ, & terrificã illam ligandi, soluendiq; potestatẽ, quam vnus ipse apostolorum omnium singulari priuilegio accepit (Nam quæ apud Matthæũ cap. 18. dicuntur, ad nullum omnino singulariter apostolorũ, sed ad vnãquanq; ecclesiã pertinere certũ est) Cęteris vero ecclesiarũ rectoribus tantũ eius cõuenit, quantũ ab illo velut capite in reliqua ecclesiastici corporis membra pcipua deriuatur. Quicquid enim cũ illo commune, inquit ille beatiss. Leo, cæteris voluit esse ecclesiarum principibus, nõ nisi per istum dedit, quicqd cæteris non negauit. Vni illi singulariter iussum est à domino, confirmare fratres hæsitantes in fide, promissionem vnus accipiens suam fidem non defecturam. Itaq; q̃uis ex his Christi euangelicisq; testimonijs clare constet, omnem fidei causam & quæstionẽ, & quicquid in ecclesiasticis negocijs difficile magniq; momenti oritur, aut quæcunq; grauis inter ecclesiarum principes, rectoresq; controuersia, ad cathedræ Petri iudicium autoritatemq; referri oportere: quemadmodũ dudum in synagoga veteri (quæ nostram exprimebat & deliniabat ecclesiam) quicquid arduum erat & maioris momenti, & omne ambiguum ac difficile iudiciũ, vnde prouocabatur à subalternis per vrbes iudicibus, ad cathedram Moysi, & sacerdotum in eadem domino seruientium iudicium, autoritatemq; præsidis. Nihilo minus apostolica ab initio traditione, ecclesiasticisq; regulis diligentissimè, vt audisti, constitutum, vsu confirmatum, Niceni quoq; concilij canonibus corroboratum ex- Ex Christi euãgelicis diuinarũque scripturaru testimonijs.

titit, vt tam episcoporum iudicia, quàm maiores omnes causæ ecclesiasticę C
ad huius sedis autoritatem singulariter proprieq; pertinerent.

Quare si magis ardua quæq; negocia, & maiores causæ ecclesiasticæ tractandæ sunt in vniuersalibus cõcilijs, necesse est apostolicæ sedis autoritatẽ in eisdẽ vigere & p̄sidere. Nam q̃ ad apostolicæ cathedræ & p̄sidis in eadẽ autoritatẽ, ex figura veteri nostræ ecclesiæ, ex speciali quoq; institutione Christi, ex apostolica ordinatione, totius insuper catholicæ ecclesiæ cõfessione & testimonio proprie pertinere demonstrãtur, qua autoritate sine ea sibi vsurpabit q̃tquot episcoporum cõuentus aut cõcilium? Quos æque omnes in vnũ ac singulos, subiectos esse illius autoritati, cui totius ouilis Christi commissa est cura & regimen, plane indubitatum est, si modo oues pastori suo subiectas esse conuenit. Neq; enim cõcilijs vniuersalibus, primo & secundum se, datam à Christo vllam iurisdictionis aut definitionis autoritatem, clarissimè demõstratum est, vt quæ nec à Christo, nec ab apostolis, specialem vllam institutionem inueniuntur habere: sed annos circiter trecẽtos nata post apostolorum tempora, æque certum & indubitatum est.

Conciliorum vniuersaliũ, quæ, qualis, & quãta autoritas.

Conciliorum itaq; vniuersalium autoritatem, quę sit, qualis aut quanta, si quis exactè præfiniri sibi exegerit, eandẽ vtiq; esse, & vniuersam dicemus, quã cathedræ apostolicæ, atq; eius præsidis superius demonstrauimus, eandem prærogatiuam, idem priuilegiũ, nempe vt super quoscunq;, qui membra sunt ecclesiastici corporis, sacrosanctum sit, & in cœlo ratum eorum iudicium, certa sententia, & indubie veritatis definitio. Sed hæc eorũ tantum est prærogatiua & autoritas, quæ legitima sunt, hoc est, apostolicæ sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritate celebrata. Nã ad eius solius autoritatem pertinent grauiora quæq; atq; ardua negocia ecclesiastica, omnis de Christi fide & religione quæstio, om̃e difficile & ambiguum iudicium. D
Qui tametsi ad eorundem definitionem & iudicium secum adhibere debeat sacerdotale concilium secundum formam expressam in illa figura veteri, & ab initio obseruatam in ecclesia, regulariter quidẽ sacerdotum vna secum ministrantiũ dño in cathedra apostolica, nonnunq̃ vero & aliorum, seu pluriũ, seu pauciorũ, seu viciniorũ, seu distantiorum, secundum q̃d negocij qualitatẽ exigere iudicauerit, quo ad ecclesiastica iudicia adhibeatur saltem pro qualitate & exigentia negocij debita diligentia. Omne tamẽ conciliorum iudicium, omnis sententia & definitio procedere censetur ex autoritate vnius prę sidis: quemadmodum id ex verbis legis superius subinde annotauimus. Nam q̃uis iusserit lex, omne difficile & ambiguũ iudiciũ referri ad cathedrã Mosaicã, & concilium sacerdotũ Leuitarũ in eadem ministrantium domino, affirmans illos ipsos post disquisitionem causæ & negocij annunciaturos quærentibus veritatẽ iudicij: proinde præcipiens eisdem definientibus aut iudicãtibus simpliciter & indiscusse obsequi: Statuens tamen consequenter pœnam aduersus inobedientes sacerdotali iudicio, non iam conuentus aut cõcilij sacerdotalis meminit, neq; adeo sacerdotum pluraliter, sed vnius & solius p̄sidis. Si quis, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, stantis vt seruiat ibi dño deo tuo, sic enim habet Hebraica veritas, stãtis, inquam, hoc est præsidentis illi cathedræ, vt hoc clarissimè expresserunt LXX. interpretes, qui eundem locũ sic verterunt: Si quis superbierit nolẽs obedire impio sacerdotis p̄sidis, &c. morietũ homo ille. Vides itaq;, vt sacerdotalis concilij, vnde vltimata proficiscuntur iudicia negociorum ecclesiasticorum, & definitiones quæstionum, dubitationumque

subor

A subortarum in ecclesia, haud sit alia, quàm vnius præsidis autoritas.

Ex his igitur quamuis sit euidentissimũ, ad apostolicæ sedis autoritatem pertinere, cõuocare tam vniuersalia, quàm medij generis cõcilia. Cum sine ea congregata prorsus forent inefficacia, sed & rebellionis, conspirationisq; quandam speciem habere viderentur: sicut & in quacunq; seu monarchia (qualis est hierarchia ecclesiastica) seu alia republica, aut ciuili quacunq; cõmunitate, extraordinaria conuenticula agere absq; monarchæ, principis, aut summi magistratus autoritate ac sententia. Tamen etiam hoc ipsum ab apostolis, ab ipso statim initio ecclesiæ prouidentissimè ordinatum constitutumq; extitit, & renouatum deinde, corroboratumq; à Niceno concilio: Ne liceret absq; huius sedis autoritate celebrare concilia, præter ordinaria illa, hoc est, prouincialia. Cuius apostolorum decreti Marcellus ille gloriosus Christi martyr & pontifex in sua ad Antiochenos epistola meminit. In qua quum præmisisset episcoporum iudicia & summa ecclesiasticarum causarum negocia, secundum apostolorum decreta, apostolicæ sedis peragenda, terminandaq; autoritate & iudicio: Simul, inquit, ijdem inspirante domino constituerunt, vt nulla synodus fieret præter eiusdem sedis autoritatem. Confirmatio ex canone apostolico. Hunc autem eundem canonem renouatum fuisse à sanctissimis illis patribus in Niceno concilio, mirabilis ille Athanasius, qui eidem interfuit, cum vniuersis orthodoxis totius Aegypti, Libyæ & Thebaidis episcopis, ob Nicenæ fidei defensionem vna secum congregatis in Alexandrina synodo, testes sunt in hæc verba inter cætera scribentes ad Felicem substitutum Liberio: Scimus in Nicena synodo trecentorum & octodecim episcoporum ab omnibus concorditer esse roboratum: Non debere absq; Ro. pontificis sententia celebrari cõcilia, nec damnari episcopos. Ex decreto Niceni cõcilij citato ab Athanasio & Alexãdrina synodo Hic nota verba, & signa mysteria. Roboratũ dicunt, non ordinatum, aut constitutũ: Non debere absq; B Rom. pontificis sententia ac voluntate celebrari concilia. Quandoquidem & ex ipsa ecclesiasticæ hierarchiæ forma, atq; ipsa Petri & in ea præsidentium successorum eius, quam à Christo acceperũt, autoritate, ipsis quoq; apostolorum, vt audisti, canonibus id non licere certum est. Itaq; quod hoc non liceat, ex illo Niceno concilio non habet originem, sed corroborarunt illi patres, & euangelica ea de re & apostolica dogmata.

Quare & Iulius ille primus aduersus Antiochenã synodum, quæ ad damnationẽ Athanasij Alexandrini, & aliorũ quorundã orthodoxorum episcoporũ procurãte illo Eusebio Nicomedieñ. absq; apostolicæ sedis autoritate illicitè conuenerat, post cõmemoratum Niceni concilij canonem de episcoporũ iudicijs absq; huius sedis autoritate non peragendis, subiungit in hæc verba: Ipsi vero primæ sedis ecclesiæ, cõuocandarum generaliũ synodorum iura, & iudicia episcoporũ singulari priuilegio, euãgelicis & apostolicis atq; canonicis cõcessa sunt institutis. Quia semp maiores causæ ad apostolicam sedem multis autoritatibus referri pcepta sunt. Et iterũ: Dudum siquidem à sanctis apostolis, eorũq; successoribus in antiqs statutis decretum fuerat, non oportere præter sententiam Romani pontificis concilia celebrari, &c. Ex totius orbis recognitione sub cõtrouersia illa Iulii Ro. põtificis & Antiochenæ synodi. Hæc ille Iulius. In quibus audis, quid dicat ab apostolis in antiquis statutis decretum fuisse, & quibus dicat, nempe totius pene Oriẽtis episcopis, quos ecclesiasticarum regularum præuaricationis arguit. Cuius tragœdiæ si consideres exitum, facilè intelliges non egisse eum aduersus illos figmentis aut mendacijs, sed ipsissima rei veritate toti orbi confessa & notissima conuicisse eosdem. Cuius etiam testis est Socrates eorundem temporum rerum ecclesi- Socrates.

clesiasticarum scriptor diligentissimus, Antiochenæ illius synodi tragœdiam explicans, de qua scribit in hęc verba: C

Conuenerunt, inquit, ad eam synodum ex ciuitatibus diuersis episcopi nonaginta. Maximus autem Hierosolymitanus Macharij successor non adfuit, cogitans quoniã ei posset subrepi, vt in damnationẽ subscriberet Athanasij. Sed neque Iulius interfuit maximæ Romæ præsul, neq; in locũ suum aliquẽ destinauit. Cũ vtiq; ecclesiastica regula iubeat, nõ oportere pter sententiam Romani pontificis concilia celebrari. Hæc ille Socrates, nõ Romanus, sed Græcus scriptor. Quem vides non ignorasse ecclesiasticas regulas iactatas ab illo Iulio, secundum quas nõ liceat pter voluntatem aut sententiã Romani pontificis concilia celebrari. Quas nunquid ille in cõspectu totius ecclesiæ de suo capite cõfinxisse credendus est Græcus homo, quo Romani efferret autoritatem pontificis? Quod si q̃ maxime studuisset, nunquid adeo ignotæ erant ecclesiasticæ regulæ, vt hæc de eis auderet fingere?

Nota quã dicat ecclesiasticã regulam.

Quod si insuper ppendas, quid Stephano archiepiscopo, in cõcilio Mauritaniæ presidenti, & totius Aphricæ episcopis rescripserit B. Damasus, nihil vtiq; dubitabis ecclesiasticam illã regulam, cuius Socrates meminit, toti orbi fuisse notissimã. Ita enim ad illos omnes tertiæ partis totius orbis terrarum episcopos scribit tantus pontifex, vt non alios eius regulæ testes citet, q̃ & ipsorum oĩm, publicamq; totius ecclesiæ confessionem & sententiã, atq; ipsam rei euidentiam. Nã vt nostis, inquit, synodũ absq; huius sedis autoritate facere, nõ est catholicum. Neq; vnq̃ rata leguntur concilia, quæ non sunt fulta apostolica autoritate. Hæc ille Damasus totius Aphricæ episcopis. B. Augustinus epistola ad Optatũ, quæ numero est CLVII. testatur ex autoritate & mandato B. Zozimi Ro. pontificis, in Mauritan. Cesarien. conuenisse totius Aphricæ episcopos ad celebrandum conciliũ, cui ipse interfuit. Quamuis, inquit, tuę sanctitatis nullas ad meipsum datas acceperim literas, tamẽ quia illæ, quas ad Mauritaniam Cæsariensem misisti, me apud Cesaream p̃sente venerunt, quo nos iniũcta nobis à venerabili papa Zozimo apostolicæ sedis episcopo ecclesiastica necessitas traxerat, &c. D

Damasus totius Aphricę episcopus scribẽs, in autoritatis p dictę testimoniũ eorundẽ, & totius orbis cõciẽtiã citat.

Sed quid verbis, testibusq; opus est, vbi ipsa loquitur rei euidentia, ipse totius orthodoxæ ecclesiæ consensus? In qua nisi impudenter mentiatur ille, nulla vnquam rata leguntur cõcilia, quę nõ sunt fulta autoritate sedis apostolicæ. Aut tu si potes, profer vllum ab initio concilium autoritatis legitimæ, & ab ecclesia recognitæ, nõ solum, cui huius sedis restiterit autoritas, sed etiam, quod absq; ea celebratum fuerit.

Ipsa rei euidẽtia, in cõcilins legitimæ autoritatis omnibus

Nam quæ Nicenum p̃cessere, non multa neq; vniuersalia, sed medij illius generis concilia, huius sedis autoritate celebrata fuisse vniuersa certũ est. Vt quæ primo oĩm post illud apostolorum conciliũ beatissimi Victoris mandato & iussu per diuersas prouincias celebrata fuisse, supra memorauimus. Quo ex tot tantorumq; episcoporum diuersissimis locis & prouincijs congregatorũ collatione (q̃ literis ad se inuicem suam prorogabãt sententiã) euidens fieret vniuersis apostolicæ legitimæq; institutionis fuisse decretũ, q̃d sup paschali celebratione ediderat, cui ex antiqua, & quorundã apud se apostolorum obseruatione pertinacissime repugnabant pleræque per Asiam ecclesiæ. Inter quæ equidem concilia Cæsariense illud celebratur pcipue, vt quod plurimis, maximeque insignibus ecclesiarũ enituit antistitibus. Præterea illud Antiochenum aduersus Paulum Samosatenum, quod ex huius sedis autoritate peractum, celebratumque docet Aureliani imperatoris

In his quę pcesserũt Nicenum cõcilium.

rescriptũ

rescriptum,cuius Eusebius meminit. Nam cum idem Paulus post synodale
A iudicium, & prolatam in se damnationis sententiam, atque ordinatum in eius locum Doninum episcopum,vi manuq;,tam ecclesiam, quam ecclesiasticam,episcopalemque domum retinere conaretur, nec tantorum episcoporum autoritati cederet,interpellatus ea de re à suis Aurelianus imperator,quãuis ethnicus, religiose satis,sapienterq; respondit, ecclesiæ domum illi tradi debere,quem probarent Italiæ sacerdotes,maxime autem Romanus episcopus. Ita,inquit, prædictus Paulus ad cætera mala etiam hoc de decoris acquisiuit,vt manu publica de ecclesia pelleretur.

Vniuersalia autem cõcilia omnia,non solum huius sedis autoritate congregata & peracta,sed etiam eiusdem sedis,aut pontifices,aut legatos eisdẽ præfuisse inuenies,qui primi causas proponerent,primi proferrent sententiam breuiter, primi principalesque essent in omnibus. Itaque in primo illo omnium sacratissimo Niceno concilio aduersus Arrium consubstantialẽ patri negantem filium, sed indigna de eo blasphemantem,Victor & Vincentius Romanæ ecclesiæ presbyteri,& Osius Cordubensis episcopus,apostolicæ sedis legati pro B. Syluestro interfuerunt, vt vniuersa testatur antiquitas. Ita quoque Constantinopolitani primi aduersus Macedonium spiritus sancti deitatem negantem,sed dominantem conseruum blasphemantem,B. Damasus autor extitit,orthodoxæ fidei adamans,vt de eo verissime affirmauit VI. synodus,etiam Constantinopoli B. Agathonis autoritate cõgregata,in sermone prosphonetico ad Cõstantinum imperatorem. Cuius, inquiunt,solidissimam mẽtem aggressiones & conflictus alienarum sectarum nullatenus sauciarunt. Eodem tenore aduersus Nestorium impie bipartientem Christum in duas personas,nec dei etiam,sed hominis tantum genitricem,sacratissimam virginem affirmantem B. Celestini in Ephesino
B concilio viguit autoritas. In quo B. Cyrillum Alexandrinum episcopum suum constituisse vicarium,& ligandi soluendiq; autoritatem per vniuersum Orientem ei demandasse B. Prosper Regineñ. episcopus,eorundem temporum scriptor testis est. Sanctus item Liberatus Carthagineñ. ecclesiæ regionis VII. archidiaconus in Breuiario,quo vniuersam Nestorianorum,Eutichianorumq; causam actionesq; Chalcedonensis concilij breuiter complexus est. Nec minus ipsius Cyrilli & totius synodi epistola: Per hũc (de Celestino loquens inquit ille Prosper) etiam Orientales ecclesiæ gemina peste purgatæ sunt,qũ Cyrillo Alexandrino antistiti, gloriosiss. fidei defensori,apostolico per Orientem auxiliatus est gladio.

In vniuersalib. à Niceno facto initio.

Cõstãtinopolitano I.

Ephesino

Prosp. de B. Celestino.

De eodem ita scribit Liberatus ille in dicto suo Breuiario: Cum ob Nestorij noua,impiaque dogmata, tumultuaretur non solum Constantinopolitana, cui præsidebat ecclesia, sed Oriens penè vniuersus,beatus Cyrillus Alexandrinus antistes,qui præcipue illius se impietati obiecit, per Possidonium diaconum suum de eo retulit papæ Celestino, & quid Constãtinopoli ageretur,illi per epistolã significauit. Cuius consensu atq; autoritate, Theodosij imperatoris instantia & opera,quum deinceps eandem ob causam congregaretur sacerdotale concilium apud Ephesum, idem inquit, Celestinus papa misit increpationis epistolam ad Nestorium cum exhortatione & vituperatione, quoniam aberrare non debuerat à sua & apostolicæ sedis ordinatione. Cuius epistolæ est initium. (Aliquantis diebus vitæ nostræ.) Tribuens ac præfigens eidem decem dierum spacium computandũ à prima die acceptionis epistolæ, vt si idẽ minime emẽdaret interim

suas prauas expositiones, prauamq; sententiam, & reuocaret ad ecclesiã Con- C
stantinopolitanam, qui ob defensionem orthodoxæ fidei ab eo expulsi fue-
rant, cognosceret se ab eius collegio, & omnium sanctorũ episcoporum con
sortio esse separatum. Insinuans ꝗꝗ; illi, commisisse se vices suas in concilio
Cyrillo per epistolam suam, cuius est initium: Tristitiæ nostræ sanctitatis
vestræ literæ. Qua equidẽ epistola Cyrillum, & de priori à se scripta ad Ne
storium eiusq; sententia certiorem reddidit, & eundem admonuit, vt si per
illos decem dies, ꝗs pro canonicæ monitionis & peremptorio termino illi
assignauerat, doctrinam suam non emendasset, disponeret eum à commu-
ni corpore remouendum, & de alio episcopo prouidendum Constantino-
politanæ ecclesiæ. Eadem de re pariter scripsit Ioanni Antiocheno, Ruso
Thessalonicensi, Iuuenali Hierosolymitano, & Flauiano Philippensi archi-
episcopis. Scripsit ad clerum Constantinopolitanum, admonens eos, con-
tra doctrinam Nestorij fortiter stare, eiusq; persequutiones patienter ferre,
vt quæ fructus afferrent coronarum, scientes ab eo excommunicatos vel de
iectos manere in communione sedis apostolicæ. Hæc fere ille Liberatus in
dicto suo Breuiaro de Celestino atq; illo Ephesino concilio, vt in eo suas vi-
ces Cyrillo cõmiserit, vsq; concilij sententiam præcesserit sedis apostolicæ
in prædictum Nestorium damnationis sententia.

Celestinus Cyrillo suas vices cõmisit in cõcilio.

Eodem tenore, cum mortuo Theodosio iuniore Archadij filio & illius
maioris nepote, sub quo scandalum illud secundi Ephesini cõcilij, Diosco-
ri Alexandrini studio & opera acciderat, cui etiam patrocinabatur omni-
bus viribus, ad idem abolendum Martiani Christianissimi principis, mox
vt inauguratus fuerat imperio, vna cum beatissimi Leonis papæ aduigilan-
te diligentia, in Nicea secundo conuocatum esset vniuersale cõcilium, in
quo congregati erant D.C.XXX. episcopi, beati Leonis papæ & aposto- D
licæ sedis legati Paschasinus & Lucentius episcopi, Bonifacius & Basilius
presbyteri, recusarunt interesse concilio, nisi in eodem princeps ipse Mar-
tianus sui præsentiam exhiberet, verentes videlicet, ne quid (vt in illo
Ephesino factum fuerat) per seditionem & tumultum ageretur à Diosco-
ro & eius complicibus. Quod eum rogaretur religiosissimus princeps
ab eisdem legatis & concilio, quo eorum petitioni satisfaceret, & sibi re-
busque suis & imperij minus incommodaret, synodum Chalcedonam trãs
ferri curauit: quo sic ad concilium commodius, & minore rerum noua-
rum periculo è proxima Constantinopoli posset venire, & eidem interes-
se: vbi deinceps celeberrima illa Chalcedonensis synodus, præsidentibus in
eadem prædictis apostolicæ sedis legatis, peracta est. Ita & in alijs omnibus
receptæ autoritatis concilijs factum, eorundem tibi acta testificabuntur.

Io Chalcedonẽsi cõcilio candẽ rei euidentiã demonstrari

Quemadmodum etiam omnia absq; huius sedis autoritate, neq; tunc, neq;
in posterum vllam autoritatem inuenisse in catholica Christi ecclesia, sed
sedis eiusdem in se accepisse censuram, absolutis, restitutisq; damnatis à te-
merarijs concilijs, & viceversa in præsumptionis autores conuersa damnati
onis sententia: vt de illis quæ in Tyro & Antiochia, autore Eusebio Nico
mediensi aduersus Athanasium Alexandrinum, & alios plerosq; celebrata
superius cõmemorauimus. Quæ quamuis frequentissima ac celeberrima, v-
nius Iulij Rom. pontificis deiecit autoritas, & Athanasium, cæterosq; ab eis
damnatos restituit, & in ipsos damnatores damnationis protulit senten-
tiam. Approbante, recognoscenteq; legitimum & iustum eius iudicium,
vniuersa Christi ecclesia. Ita & Ariminense à Damaso, Ephesinum illud se-
cundum

A cundum à B. Leone deiecta fuere, restituto Flauiano, quem damnauerat impia synodus, & contra, damnato Dioscoro, qui illi cōcilio præuaricationis autor extiterat. Eodem quoque tenore irritam reddidit beatus Innocentius Orientalium episcoporum synodum aduersus B. Ioannem Cōstantinopolitanū episcopum, cognomento Chrysostomum, & eius autores excommunicationi subiecit omnium fermè principalium totius Orientis sedium episcopos. Quos nō nisi post cōdignam satisfactionem, ecclesiasticæ communioni restituit. Quemadmodum de Alexandro Antiocheno, & Attico Constantinopolitano episcopis, ex eiusdem literis supra audiuisti ad Bonifacium presbyterum & ad Maximianum.

In eundem modum, altero Ioanne Constantinopolitano episcopo œcumenicum se iactante & scribente, & vniuersalem (vt prætendebat) synodū ex totius Orientis episcopis congregante Constantinopolim, quos præcipue attraxerat imperialis fauor & autoritas, illicitis Ioannis studijs fauens & consentiens, Pelagius secundus Romanus pontifex, magni illius Gregorij prædecessor, directis epistolis, ex autoritate beati Petri, eiusdem acta dedu xit in irritum, & illorum, qui conuenerant, temeritatem redarguit, quod absque apostolicæ sedis sententia & consensu tentassent celebrare concilia, ad eosdem scribens in hæc verba: Dilectissimis fratribus, vniuersis episcopis, qui illicita vocatione Ioannis episcopi Constantinopolitani ad synodum Cōstantinopolim conuenerunt, Pelagius.

Cōstātinopolitanū sub Ioāne q se iactabat œcumenicum.

Manifesto, sicut optauimus, per gratiam dei lumine euangelicæ veritatis ab vniuersali ecclesia perniciosissimi erroris nocte depulsa, ineffabiliter gaudemus in domino. Non modico tamen contristamur mœrore, quia ea, quæ olim calcata fuerant, & funditus damnata ita, vt nunquam fieri de-

B berent, rediuiuis radicibus germinant ac pullulant. Sed quoniam multa, quæ pœnitudinem generare possunt, subinde proueniunt, necesse est accusare, quæ contra ordinem & omnem autoritatem facta noscuntur. Vnde fratres, relicta penitus audacia, quæ contra apostolicam sedem, contra ipsam domini saluatoris vocem, qua dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, sumpta est disputandi contra domini præcepta, vana errantium corda conquiescant, nec liceat defendi, quod non liceat agere. Relatum est ergo ad sedem apostolicam, Ioannem Constantinopolitanum episcopum, vniuersalem se subscribere, vósque ex hac præsumptiptione ad synodum conuocasse generalem. Cum generalium synodorum conuocandarum autoritas, apostolicæ sedi, beati Petri singulari priuilegio sit tradita. Et nulla vnquam synodus rata legatur, quæ apostolica autoritate fulta non fuerit. Quapropter quicquid in prædicto vestro conuenticulo (quia synodus taliter præsumpta esse non potuit) statuistis, ex autoritate sancti Petri Apostolorum principis, & domini saluatoris voce, qua beato Petro potestatem ligandi atque soluendi ipse saluator dedit (quæ etiam potestas in successores eius indubitanter transiuit) præcipio omnia quę ibi statuistis, & cassa & vana esse, ita vt deinceps nunquam appareant, aut ventilentur. Ait enim ipse saluator beato Petro: Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis. Multis denique apostolicis, & canonicis, atque ecclesiasticis instruimur regulis, non debere absque sententia Romani pontificis concilia celebrari. Quapropter, vt iam dictum est recte, non cōcilium, sed vestrum conuenticulū, seu conciliabulum cassatur, ita vt quicquid in eo actū est, irritū habeatur & vacuū. Vos quoque deinceps videte, vt nullius

Pelagii ad epos, q illo cōuenerant epla.

horta

hortatu talia præsumatis, si Apostolicæ sedis communione carere non vultis. Modo vero ideo suspenditur vltio, vt locum possit habere correctio. Prædecessores vero Ioannis, & ipse Ioannes, non semel, sed sæpissime epistolas atq; libellos propria manu subscriptos sanctis antecessoribus nostris miserunt, quibus coram domino protestati sunt, nihil vnquam proterue cõtra apostolicam sedem agere, nec de illius aut aliorum priuilegijs quicquã vsurpare. Qui hactenus in Archiuijs Romanæ ecclesiæ sub sigillis & chirographis eorum habentur integri. In ipsis autem libellis vel epistolis anathematis vinculo se & successores suos constrinxerunt, si vnq̃ aliquid contra eos p̃sumpsissent, aut cõtra apostolicã, aut vllius alterius episcopi sedem quicquam aduersi quoquo modo essent moliti. Idcirco eos non est necesse excommunicare aut anathematizare, quia ipsi anathematis vinculo proprijs manibus professiones suas, suaq; scripta roboranda constrinxerunt. Hæc ille Pelagius. C

Audis itaque & clarissime intelligis ex his omnibus, ad cuius autoritatem pertineat generalium conciliorum conuocatio. Audis, vt quicquid prę ter huius sedis consensum, autoritatemq; præsumptum extitit, eiusdem autoritate deiectum fuerit.

Nihil est, quod facto vsurpata, nõ autem iure facta hæc quisquam calumnietur à sede apostolica. Ius em̃ etiam diuinum & euãgelicum clarissime demõstrauimus. Ad orthodoxæ aũt & catholicæ p̱ orbem ecclesiæ sententiam si respexeris, certo cognosces (quãuis pro iure nihil afferremus aliud) indubitato suo, optimoq; iure, apostolicam sedẽ hanc autoritatẽ exercuisse sup̱ cõcilia vniuersa. Nam certum est catholicam Christi ecclesiam nullum prædictorum cõciliorum recognoscere pro legitimo, quibus apostolicæ sedis restitit autoritas, quin execrari potius tanquam Satanæ concilia. D

Non solum conuocationem cõciliorum extraordinariorum, hoc est, vniuersalium & medij generis: sed etiam omnia acta synodalia autoritati apostolicæ sedis penitus subesse, & ab eadem prorsus dependere, ex actis, recognitioneq; quatuor primorum cõciliorrm vniuersaliũ demonstrare. Cap. IX.

NOn est quod quisquam fortè aut dicat aut existimet, vniuersalia medijq; generis concilia, quo ad conuocationem tantum subesse autoritati sedis apostolicæ: non autem, quo ad actiones, decreta, definitionesq; eorundem, postquam semel legitime congregata sunt. Quin potius, si ad illa, quæ præmisimus certissima, irrefragabiliterque demonstrata principia respexeris, contra magis inuenies. Quanuis em̃ conciliorum eiusmodi conuocatio ad præsidentium in ecclesiastica hierarchia (vt superiori capite audiuisti) autoritatem pertineat, attestantibus hoc, non solum apostolicis, sed & Niceni concilij canonibus, & totius orthodoxæ ecclesiæ confessione & consensu: magis tamen hoc ad actiones conciliares pertinere, easque in primis huius sedis autoritate fultas esse oportere, indubitatum est. Propter illas enim est conciliorum congregatio: propter illas quoque, aut solum, aut præcipue, quod concilijs eiusmodi adesse debeat apostolicæ sedis autoritas. Nam fieri potest, & facta fortassis est nonnunquam, episcoporum congregatio zelo Christianorum principum, etiam præueniente iussiõem autoritatemq; sedis apostolicæ, quanuis non secundum scientiam, quanuis non ita oporteat. Quemadmodum testati sunt sancti patres, quos Romam euocauerat Theodorici regis autoritas, vt in venerabili cõcilio iudicarent de his, quæ Symmacho papę obijciebantur à suis aduersa-

Multo magis oẽm cõciliorũ actionẽ q̃ cõuocationẽ dep-dere ab autoritate sedis apl'icæ

aduersarijs. Regi enim responderunt ipsum, qui dicebatur impetitus, syno
A dum conuocare oportere. Quippe quòd eius sedi primum beati Petri me ritum, deinde sequuta iussionem domini venerandorum cōciliorum autoritas, singularem illam in ecclesijs tradidisset potestatem. Ad quæ cum princeps ipsum quoq; papam in synodo colligenda voluntatem suam literis demōstrasse significaret, nō ante cōuenire cōsenserunt, quàm de literis eiusdē pōtificis redderentur certiores. Vtcunque tamen & qualitercunque cōgregatis ex vniuersali ecclesia episcopis, accedente huius sedis autoritate, potest legitimum fieri cōcilium. Vt autem quōcunq; & quacunque autoritate cōgregatum, quicquam agat legitime, quicquam decernat, quicquam definiat præter huius sedis autoritatem, planè fieri nō potest. Petro enim successoribusq; eius (vt supra demonstrauimus) cōmissa est cura gubernatióque vniuersalis ecclesiæ. Vni illi impetratum oratiōe Christi indefectibilis fidei priuilegium. Ad eius autoritatem cōfirmationemq; missi à Christo fratres, quoties oborta esset circa fidem inter nos hæsitatio. Vni apostolorum omnium data magnifica illa potestas alligandi & soluendi, ipsæ denique claues regni cœlorum. Quare & vnius illius successorumque autoritati, & episcoporum iudicia, & omnes maiores grauioresque ecclesiæ causas singulariter reseruatas, tam apostolicis ab initio, quàm Niceni cōcilij canonibus euidentissime demōstratum est. Nō sunt autem nisi maiores ecclesiæ causæ agendæ tractandæq; in cōcilijs vniuersalibus. Manifestum igitur, sine Romani pōtificis autoritate nihil agi, decerni, definirique posse ab vniuersalibus concilijs. Ad Petri autoritatē ptinentia.

Quorum omnium si percurras acta & historiam, ipsa rei euidentia effectibusq; & totius ecclesiæ cōfessione recognitioneq; hæc cōprobari inuenies, videlicet nō solum peracta huius sedis autoritate omnia in cōcilijs vni-
B uersalibus omnibus, sed etiam, quanuis per legatos suos ipsis interfuissent ac præfuissent Romani pōtifices, relata nihilo minus ad ipsam propriè cathedram Petri, ab ea robur & autoritatem suam prorsus expectando. Quod in primis illis quatuor primæ notæ cōcilijs, quibus haud secus quàm quatuor euangelijs beatus ille Gregorius se credere professus est, explicare conabimur, à Niceno omnium primo facientes exordium.

Quanuis autem actorum Niceni concilij extent quàm paucissima, cuius causam supra cap. VII. explicauimus: extat tamen adhuc eius ad beatum Syluestrum epistola, quam vna cum actis decretisq; synodalibus vniuersis miserunt, vt eius autoritate propriè cōfirmarentur, quanuis eius legati etiam præfuissent concilio. Est autem scripta in hæc verba: Beatissimo papæ vrbis Romæ Syluestro Osius Cordubeñ. episcopus prouinciæ Hispaniæ, Victor & Vincentius presbyteri vrbis Romæ, & cæteri episcopi CCC. XVIII. salutem in domino: Quoniam omnis corroborata est diuinis ministerijs ecclesiastica vtilitas, & ea quæ ad robur pertinent sanctæ ecclesiæ catholicæ, ad sedem tuam Romanam explanata de Græco in Latinum gesta sancti concilij scribimus. Itaq; censeat vestra gloria, in vestræ apostolicæ vrbis sinu episcoporum vobiscum habere concilium, sicut decet, vt firmet vestra sanctimonia gradus præfixos, vel textus ordinationis nostræ. Quoniam quicquid constituimus in hoc Niceno concilio, precamur vt vestri oris consortio confirmetur. Oret beatitudo tua pro concilio vniuerso. Datum VIII. Calendas Sep. Paulino & Iuliano consf. Audis itaq; tantum cōcilium retulisse acta sua ad autoritatem sedis apostolicæ, ab ea adhuc corroborari illa

In Niceno concilio.

Epīa Niceni concilij ad B. Syluestrum.

Cōfirmationē petūt actorū suorū à Ro. pōtifice.

illa postulantes, quanuis præsentes secum cõsentientesq; habuisset eiusdem sedis legatos. Hoc nimirũ est illud, quod innuit & significat Isidorus in præfatione Niceni concilij, dicens nonnullos in eodem concilio editos canones aut regulas, quas inquit, Romana suscipiens cõfirmauit ecclesia: volens nos intelligere omne eorum robur, omnem efficaciam obligandi inde pendere. De autoritate eiusdem, quam in beato Petro accepit, subijciens ea, quæ libro superiore prolixius citauimus. C

In Cõstãtinopolitana prima. Damasi in in eodẽ autoritas.

Constantinopolitana autem prima synodus, quæ Nicenam subsequitur, quid nam egit aliud, q̃ quod ex vniuersa Christi ecclesia cõuenientes episcopi probarent, sequerenturq; sententiam Damasi in Macedonium, Sabelliũ & Eunomium: Siquidem iamdudum ante celebratum illud cõcilium illos cum sacerdotali cõcilio, q̃d secum Romæ habuerat, anathematizauerat cũ impijs suis adinuentionibus: quemadmodum testatur eiusdem ad Paulinum Thessaloniceñ. episcopum, apostolicæ sedis in partibus Orientis legatum epistola, qua illi præcepit suam in illos censuram & sentẽtiam publicari per Orientis ecclesias. Quam vt iustam orthodoxamq; omnes intelligerent, iurauit Constantinopoli celebrari vniuersale concilium.

Vnius eiusdẽ autoritas Arimineñ. vniuersali cõcilio restitit.

Idem autoritate sua Nicenam fidem tutatus est, aduersus eam cõfessionem fidei, quæ in Ariminensi etiam vniuersali & frequentissimo cõcilio, Orientalium fraude circumuentis Occidẽtalium partium orthodoxæ alioqui fidei episcopis, dictata & promulgata fuerat, si modo hoc vniuersale dicendum est, q̃d imperatoris instantia, conuocatis ex vniuersa ecclesia, conuenientibusq; episcopis, ob vniuersalis ecclesiæ causam celebratum est. Qua de re scribens episcopis per Illyricum, ostendensq; nullius autoritatis fuisse definitionem illius concilij, hanc maxime causam adfert, q̃d Romanus pontifex illi nequaquam præbuit consensum. Neque enim, inquit, prçiudicium aliquod fieri potuit per numerum in Arimino congregatum, quando constat neque Romanum episcopum, cuius ante omnia decebat eos expectare decretum, talibus præbuisse consensum. D

In Ephesino I. aduersus Nestoriũ B. Celestini autoritas.

Damnatam à B. Celestino Nestorij impietatem, prius quàm Ephesinũ celebraretur concilium, præfixum illi ab eodem decem dierum terminum à die receptionis literarum suarum, intra quem nisi se expurgasset ab omni hæreticæ prauitatis suspicione partem esset accepturus cum hæreticis, testantur eiusdem Celestini, tam ad Nestorium, quàm ad Cyrillum Alexandrinum, aliosq; huius etiam ad eundem Nestorium epistolæ, acta q̃q; Chalcedoneñ synodi, in quibus vniuersa ea repetita est tragœdia. Præterea supplicationis libellus (quem post audies) cleri totius Orientis Iustiniano imperatori porrectus aduersus Anthemium, Petrum & Seuerum hęreticos, quẽ idem imperator remisit ad discussionem quintæ vniuersalis synodi. Postremo & beati illius Liberati Carthagineñ. Breuiarium, cuius ea de re testimonium capite superiori adscripsimus. Cum autem præfatus Nestorius intra præstitutum sibi terminum non occurrisset obedire mandatis sedis apostolicæ, nec se expurgasset à prauitate dogmatis, quod asserere illum docereq; constabat, confirmauit in illum anathematis sententiam. Tametsi imperat. Theodosio & Valentiniano, existimantibus ad sedandos ea de re exortos per Orientem tumultus, opus esse vniuersali sacerdotum synodo, consenserit, vt Ephesinum conuocaretur & celebraretur concilium, cõmissis suæ in eodem autoritatis vicibus præfato Cyrillo Alexandrino. Non equidem, vt in eo in quæstionem & dubium reuocaretur apostolicæ sedis in

sæpe

A sæpe dictum Nestorium, impiaque eius dogmata, iudicium & damnationis sententia: sed magis quo clare constaret vniuersæ Christi ecclesiæ, iustam se in illum protulisse damnationis sententiam, & dogmatis eius impietatem absque vlla hæsitatione secum execraretur.

Euticetis blasphemiam Christi humanitatem negantem, beatissimus Leo apostolico mucrone confoderat, scripta aduersus eandem pulcherrima illa Christianissimaque ad B. Flauianum Constantinopolitanum epistola, qua incarnationis verbi mysterium doctissime, atque ad viuum explicat, simul missis Iuliano episcopo & Renato presbytero tituli sancti Clementis, nec non Hilario diacono apostolicæ sedis legatis, qui exortos ex ea causa per Orientem tumultus, apostolicæ moderationis autoritate componerent. Sed cum iam longius latiusque sparsum esset venenum, & altius receptum à multis, quàm vt facile posset extirpari, magna Orientis parte ea labe infecta, Theodosio imperatori visum est adhibere concilij vniuersalis remedium. Cui consensum suum præbens, & autoritatem adiungens idem beatissimus pontifex, eisdem illis suis, quos Constantinopolim miserat, legatis mandauit vice sua præesse concilio. Cui etiam formam eorum, quæ agere & quæ definire deberet, tam circa Euticetis errorem, quàm erga errantem ipsum corrigendum præscripsit, vt eiusdē testatur epistola, quam ad idem concilium scripsit in hæc verba: In Ephesino II. B. Leonis autoritas.

Leo episcopus sanctæ synodo quæ apud Ephesum conuenit. Religiosa excellentissimi principis fides, sciens ad suam gloriam maximè pertinere, si intra catholicam ecclesiam nullius erroris germen exurgeret, hanc reuerentiam diuinis detulit institutis, vt ad sanctæ dispositionis effectum, autoritatem Apostolicæ sedis adhiberet, tanquam ab ipso beatissimo Pe- Epistola Leonis ad Ephesinā II. synodū
B tro cuperet declarari, quid in eius confessione laudatum sit, quando dicente domino, quem me esse dicunt homines filium hominis? varias quidem diuersorum opiniones discipuli memorarunt, sed cum ab eis quid ipsi crederent quæreretur, princeps Apostolorum plenitudinem fidei breui sermone complexus: Tu es, inquit, CHRISTVS filius Dei viui: hoc est, tu qui es vere filius hominis, idem vere es filius Dei viui: Tu, inquam, verus in deitate, verus in carne, & salua geminæ proprietate naturæ, vtrunque vnus. Quod si Eutices intelligeret & veraciter crederet, nequaquam ab huius fidei tramite deuiaret, propter quam ei respondetur à domino: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cœlis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Nimis autem à compage huius ædificationis alienus est, qui beati Petri confessionem non capit, & CHRISTI euangelio contradicit, &c. Præscribens deinde formam agendorum in synodo, ita fieri decreuit. Vt primitus pestifero errore damnato, etiam de ipsius, qui imprudenter errauit, restitutionē tractetur, si tamen doctrinam veritatis amplectens, sensus hæreticos, quibus imperitia eius fuerat irretita, plane, aperteque, propria voce & subscriptione damnauerit. Quod etiam in libello, quē ad nos miserat, est professus, spondens per omnia nostram se esse sequuturum sententiam, &c. At præuaricante illo concilio autore Dioscoro Alexandrino, & apostolicæ sedis sententiæ mandatisque tam de Euticete, q̄ eius perfidia non obtemperante, sed contra è diametro agente omnia, damnata videlicet vna cum beato Flauiano Constantinopolitano antistite, orthodoxa veritate, absoluto autem Euticete hæretico, Idem beatus Leo im-

piam synodum sua autoritate deiecit, & vna cum Euticete Dioscorum anathematis mucrone confodit, & quotquot illi consenserunt, excommunicationi subiecit, damnatumq; ab illis B. Flauianum absoluit ac restituit. Cuius tragœdiæ historiam, variæ eiusdem Leonis epistolæ comprobant. C

Clero itaq;, honoratis, & plebi Cōstantinopolitanæ scribens, præcipit ne quē aliū q̃ Flauianum pro episcopo agnoscāt aut recipiāt. Quisquis eñ, inqt, incolumi & superstite Flauiano episcopo vestro, eius sacerdotium fuerit ausus inuadere, nunquam in communione nostra habebitur.

Pnia multorū qui di cto cōcilio præuarica ti fuerant. Quoniam autem post prædictam Rom. pontificis aduersus impium illud cōcilium censuram, multi qui Dioscoro cōsenserant episcopi, vna cum illo ab ecclesiastica cōmunione separati, ad cor reuertentes, & suam culpam humiliter agnoscentes ad matris ecclesiæ gremium recurrerunt, & apostolicæ sedi, ecclesiasticæq; hierarchiæ capiti recōciliari petierunt. errati sui veniam postulantes. Super recōciliandis eiusmodi, Lucentio episcopo, & Basilio presbytero, suis per Orientem legatis, vna cum Anatholio in locum demortui iamdudum B. Flauiani episcopi, suffecto Constantinopolitano episcopo suas vices cōmisit. Qua de re ad Martianum Augustum, q̃ successit Theodosio, scribit in hæc verba inter cætera.

Leo ad Martianū. Nam cum & fratris mei Anatholij scriptis & nostrorum sermone cognouerim, multos de his qui apud Ephesum Dioscori factiōe cōpulsi, detestabilibus statutis pœnitendum præbuere cōsensum, inconstantiæ veniam postulare, & communionem catholicam per satisfactionem correctionis expetere, non fuit talium negligenda conuersio, qui non proprio sensu, sed impij præsumptoris impulsu in hæc incidisse noscuntur, in quibus liberum non habuerunt iudiciū. Ne itaq; resipiscentium desideria mora longior fatigaret, vel incuriosa facilitas temere aliq̃s, & sine discretione susciperet, iniunctum est ab apostolica sede directis, vt in consortiū suæ deliberationis accito Constantinopolitanæ vrbis antistite, & pestilentiæ contagia non admittantur, & sanitatis remedia non negentur. Hæc ille ad Martianum. Illis autem, quibus suæ autoritatis hac in re vices commiserat, hanc q̃q; præscripsit regulam (q̃d testatur eius ad Anatholium quædam epistola) vt quicunq; in illa synodo (quæ nomen synodi nec habere potuit, nec meretur, & in qua vt eiusdem verbis dicam, maleuolentiam suam Dioscorus, imperitiam autem Iuuenalis ostendit) dolerent se metu victos, & terrore superatos ad consensum scelestissimi iudicij potuisse compelli, & communionem catholicam obtinere desiderant, satisfactioni eorum pax fraterna præstetur, ita vt non dubijs professionibus Euticetem cum suo dogmate, cumq; consortibus suis, anathematis execratiōe cōdemnent. De his autem, qui in hac causa grauius peccauere, & ob hoc superiorem locum in eadem infelici synodo vendicarunt, vt humiliorum fratrum simplicitatem, arrogantiæ suæ præiudicijs aggrauarent, si forte resipiscant, & à facti sui defensiōe cessantes, in cōdemnationem proprij cōuertantur erroris, horum si satisfactio talis accedat, quæ non refutanda videatur, maturioribus apostolicæ sedis cōsilijs referuetur, vt æstimatis omnibus atq; perpensis, de ipsis eorum agnitionibus quid cōstitui debeat, æstimetur. Nec prius in ecclesia cui te dominus voluit præsidere (Constantinopolitano episcodo loquitur) cuiusquam talium nomen ad altare reticetur, quàm quid de eis cōstitui debeat, rerum processus ostendat, &c. Hæc ille Leo ad Anatholium. D

Quī legatis suis super recōciliandis regulā p̄scripsit.

Nota hostis autoritatis sedis apostolicę

Rursus, cum pro Orientalis ecclesiæ pace Christianissimo principi Martiano

tiano placeret apud Niceam secundo vniuersale sacerdotum concilium celebrari, quod postea ad maiorem commoditatem imperialis præsentiæ quę
A expetebatur ab apostolicæ sedis legatis Chalcedonam translatum extitit, apud eundem beatissimum Leonem, idem Christianissimus princeps institit vt congregando concilio, suo consensu & autoritate adesse dignaretur. Qui pio & religioso eius zelo obsequens, missis legatis suis ad concilium, etiam normam orthodoxæ fidei & regulam agendorum omnium eidem præscripsit, hanc videlicet: Ne de Euticetis iamdudum apostolicæ sedis autoritate damnatis erroribus disputaretur amplius: sed eam quæ iā in suis ad beatum Flauianum, quam in beati Cyrilli ad Nestorium epistolis plenius explicata erat, fidem absque vlteriori discussione simpliciter amplecterentur. Nimis enim iniquum est (inquit in quadam ad Martianum Augustum epistola) vt per paucorum insipientiam ad coniecturas opinionum & bella reuocemur, tanquam reparata disceptatione tractandum sit, vtrum Butices impie senserit, & vtrum impie Dioscorus iudicauerit, qui in S. Memoriæ Flauiani condemnatione se perculit, & simplicio res quosque, vt in eandem impellerentur ruinam, impegit. Quorum multis iam ad satisfactionis remedia conuersis, & veniam de inconstanti trepidatione poscentibus, non cuiusmodi sit fides tractandum est, sed eorum prę cibus qualiter annuendum. Et hæc quidem ille ea de re ad Martianum. De eadem quoque ad Pulcheriam Augustam scribens: Binos, inquit, de coepiscopis meis & compresbyteris ordinaui, qui vicem meam implere sufficerent, datis ad venerabilem synodum congruentibus scriptis, quibus fraternitas aduocata cognosceret, quam formam seruare in hac iudicatione deberet, nec vlla temeritas, aut fidei aut canonum statutis aut benignitatis remedijs obuiaret. Hæc ad Augustam. Ad synodum vero ipsam scribit in hæc verba: Leo sanctæ synodo apud Chalcedonam constitutæ. Optaueramquidem dilectissimi pro nostri charitate collegij, omnes domini sacer

Leo quam normā pręscripserit tāto cōcilio.

Nota hæc & diligenter pōdera

Idem ad ipsam synodum.

B ram quidem dilectissimi pro nostri charitate collegij, omnes domini sacerdotes in vna catholicę fidei deuotione persistere, nec quenquam gratia aut formidine potestatum secularium deprauari, vt à via veritatis abscederet. Sed quia multa sæpe quæ pœnitudinem possint generare, proueniunt: & superat culpas delinquentium misericordia deitatque ideo suspenditur vltio, vt locum habere possit correctio: amplectendum est clementissimi principis plennm religione consilium, quo sanctam fraternitatem vestram, ad destruendas insidias diaboli, & reformandam ecclesiasticam pacem voluit conuenire, beatissimi Petri iure atque honore seruato. Nos suis literis inuitans, vt venerabili concilio nostram præsentiam præberemus. Quod quidem nec necessitas temporis, nec vlla consuetudo poterat permittere. Tamen in his fratribus Paschasino & Lucentio episcopis, Bonifacio & Basilio presbyteris, qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo vestra fraternitas existimet præsidere. Neque enim abiuncta est à vobis mea præsentia, qui nunc in vicarijs meis adsum, & iamdudum fidei catholicæ prædicatione non desum, vt qui non potestis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare quid cupiam. Vnde fratres charissimi reiecta penitus audacia disputandi contra fidem diuinitus inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat: cum non liceat defendi, quod non liceat credi, cum secūdum euāgelicas autoritates, secundum propheticas voces, apostolicamque doctrinam, plenissime & lucidissime per literas, quas, ad Beatæ memoriæ Flauianum episcopum misimus, fuerit declaratum,

quæ sit de sacramento domini nostri Iesu Christi pia & syncera confessio. Quia vero non ignoramus, per prauas æmulationes, multarum ecclesiarum statum fuisse turbatum, plurimosque episcopos, qui hæresim non reci- C
perent, sedibus suis pulsos, & in exilia deportatos, atque in locum superstitum alios substitutos: vulneribus his primitus adhibeatur medicina iustitiæ, nec quisquam ita careat proprijs, vt alter vtatur alienis. Cum si (vt cupimus) errorem omnem relinquunt, nemini quidem perire honor debeat: sed illis qui pro fide laborarunt, cum omni priuilegio oporteat ius propriũ reformari. Prioris autem Ephesinæ synodi, cui Sanctæ memoriæ Cyrillus episcopus tunc præsedit, in Nestorium statuta permaneant, nec tum damnata impietas in aliquo sibi blandiatur, quia Eutices iusta damnatione percellitur. Puritas enim fidei atq; doctrinæ, quam eodem quo sancti patres nostri spiritu prædicamus, & Nestorianam & Euticianam cum suis autoribus condemnat pariter & persequitur prauitatem. Hæc ille tanto concilio.

Ex his audis vtiq; & intelligis, qualẽ se gesserit ille beatissimus Leo erga sanctam illam, & fere omnium, quæ celebratę leguntur, celeberrimã Chalcedoneñ. synodum: videlicet tanq̃ autoritatem & potestatem sup ipsam habens atq; exercens. Ita illi præcipit, ita leges præscribit, nec fidem suam, neq; in Euticetem & Dioscorum apostolicæ sedis sententiam synodali discussioni submittit: sed pręmittit, ac veluti normam certam præfigit, quam sequi amplectiq; deberent. Quam nunquid contempsit, nunqd neglexit, nunqd vel latum digitum ꝑtergressa est illa tot tantorumq; patrũ ex toto orbe cõuenientium DCXXX. episcoporum synodus? Sed hæc paulo post clarissime intelliges. Interim ex actis eiusdem audi in confessione fidei, quã exacte secuti sint sibi pręscriptam à B. Leone regulam.

Recognita Ro. pontificis illa autoritas á tanto cõcilio.

Ex communi, inquiunt, decreto peregrinas erroris quidem sectas abijcientes, patrũ autem rectam fidẽ renouãtes, trecentorum decẽ & octo sym- D
bolũ præ omnibus ꝑdicamus. Et velut horũ, centum quoq; & quinquaginta patrũ, qui Constantinopolim conuenerunt, huic pijssimo titulo adscribimus, qui & ipsi eandem fidem subsignarunt. Sed & ordinem, & omnes fidei formulas custodientes, etiã sanctam synodũ Ephesi factã, cuius autores fuerunt venerabilis memoriæ Celestinus Ro. vrbis, & Cyrillus Alexandrinæ ecclesiæ sacerdotes, recipimus, &c. Et eiusdẽ beatissimi quondã Cyrilli synodicas epistolas, tam ad Nestorium, q̃ ad cæteros per Orientem, congruas sibi & consentientes. Quibus & epistolam sancti & beatissimi primæ sedis archiepiscopi Leonis scriptam ad Flauianũ sanctæ recordationis episcopum, ad perimendam Euticetis malignitatẽ, magni Petri confessioni concordantẽ, &c. ad confirmationẽ catholicæ religionis subiunximus. Hæc in confessione fidei dictæ synodi.

Cõfitẽtur primatũ sedis apostolicæ.

Quanta reuerẽtia B. Leonis epistolam exceperint.

Quanta autem reuerentia ac veneratione dicta Beati Leonis ad Flauianum epistola recitata in concilio, post Aegyptiorũ & Illiricorum nõnullã disceptationẽ, qui Dioscori partium ante fuerant (in quam tamen, quod nõ ita apte & proprie ex Latino in Græcum sermonem versa ab illis legeretur, inciderant, vt testatur eiusdem Beati Leonis ad illos ea de re epistola) acceptãq; eius rectam intelligentiam, à Theodoreto Cyri episcopo, & Aetio archidiacono Constantinopolitano, ab vniuerso tandem concilio excepta fuerit, testantur subsecutæ acclamationes, quæ in actis eiusdem leguntur. Siquidem tota synodus vno veluti ore, ter beatissimum acclamauit Leonem, tanquam qui orthodoxæ synceræq; fidei custos & assertor, eam veluti

luti aureum quoddam flumen ad ipsos perduxisset.

A De his vero, qui in Ephesino illo concilio præuaricati fuerant, & apostolicæ sedis autoritati repugnauerant, ex præscripto, q̃d audisti, eiusdem Leonis peragentes omnia & pœnitentes ad misericordiam suscipientes, in ipsum præcipue Dioscorum cõfirmant irreparabilis damnationis sententiam. De q̃ in epistola synodali ad eundem Leonem scribentes: Super cætera, inquiunt, scelera sua etiam hoc adiecit, q̃d cõtra ipsum vineæ domini Sabaoth custodem, qui ab ipso saluatore nostro deputatus est custos, insaniam suam ostendit. Dicimus scilicet, sanctitatem tuam, & incommunicabilem eum qui corpus ecclesiæ vnire solitus est, meditatus est facere. Hactenus illi. Eo enim superbiæ insolentiæq; euaserat execrandus ille Dioscorus, vt beatissimi Leonis in se censuram similis in eundem censuræ prolatiõe retaliare auderet, atq; ita eius autoritatem, quasi deridere & cõtemnere. Quam eius impietatem rebellionemq; tantopere detestati sunt, vt illum vnum sine vlla spe veniæ irreparabiliter deiecerint, atq; omni sacerdotali dignitate exutum, exilio deportandum, seculari potestati tradiderint. Quam cõcilij in illum seueritatem ex ea maximè causa processisse, testatur etiam Anatholius ille Cõstantinopolitanus antistes quadam sua epistola: Propter fidem, inquit, nõ fuit damnatus Dioscorus, sed quia in beatissimum Leonem ausus est dictare excommunicationis sententiam.

Vides ita, quàm diligenter in omnibus obtemperarint tot tantiq; patres sedis apostolicæ mandatis, & sibi ab eadem præscriptis legibus. Nec tamen illud ipsum fecisse satis illis fuerat, neq; etiam secum præsentes cõsentientes, imò sibi præsidentes, & principaliter omnia secum agentes apostolicæ sedis habuisse legatos, sed ad ipsum proprie caput ecclesiasticæ hierarchiæ, ad ipsum Leonem acta synodalia remiserunt, eius autoritate & iudi- *Cõcilium remisit acta synodalia ad B. Leonis iudic.*

B cio eadem cõfirmari expectantes, & autoritatis robur eisdẽ impartiri, cum huiusmodi & inscriptione & epistola.

Beatissimo & sanctissimo apostolicæ sedis & vniuersalis ecclesiæ episcopo Leoni, fratres in Chalcedoneñ. synodo cõgregati: Repletum est gaudio os nostrum & lingua nostra exultatiõe, canimus cum propheta. Et post aliquanta: Respiciat (cõseruando apostolatum vestrum) misericors dominus ecclesiam suam toto orbe diffusam. Vobis enim ita aduigilantibus, & hi qui curam animæ suæ gerunt, solidiores in fide redduntur, & hi qui paulum desides sunt, tãto ad sollicitudinem accenduntur exemplo. Quod nos ante oculos semper habentes, nõ desinimus domino deo nostro gratias agere & pariter supplicare, gratulantes q; tantæ sanctitatis, tantæ fidei, tantæq; doctrinæ Apostolicæ sedi (vnde religiõis nostræ fons & origo emanat) antistitem dederit, petentes, vt datum cõcessumq; munus pontificium, in nostri longissima ad ædificationem ecclesiarum suarum ætate custodiat. Nos autem, etsi impares meritis, pari tamen fide, si quid (q̃d absit tamen) ecclesiam catholicam impia infestatione tentauerit, paratissimi sumus cõfortante domino, cum beatitudine vestra, pro veritate fidei animas nostras ponere, & vitam hanc autori salutis nostræ, & largitori æternitatis impendere, &c. Quam fidem tu, velut aureum q̃ddam flumẽ, ad nos per te deductum, custodisti. Omnibus beati Petri interpres, & expositor cõstitutus, vnde nos te tanquam autore boni ad communem vtilitatem vtentes, fortem veritatis, ecclesiæ filijs demonstramus, &c. *Synodalis ep̃la ad B. Leonem.* *Quis loq̃t ex B. Petri cathedra.*

Ad acta deinde synodalia venientes: Ea igitur, inquiunt, quæ definiuimus

mus ad remotionem totius erroris, ad robur vero ecclesiasticæ ordinationis propicia & amicabilia, & ad decorem congrua statuimus, stabilire digneris sanctissime ac beatissime pater. Nã hi qui locum tuum obtinent sanctissimi episcopi Paschasinus & Lucentius, & hi qui cũ eis dilecti presbyteri Bonifacius & Basilius, dictis definitiõibus fortiter adstiterunt, volentes prorsus, vt hoc bonum vestra prouidentia perficiatur, &c. Vt autẽ sciatis q̃ nõ ad gratiã aut odium fecerimus alicuius, sed tanq̃ diuino nutu gubernati & directi egerimus cuncta, vobis gestorum omnium verã notitiã facimus, vt à vobis quæ gesta sunt statuãtur, roborentur & concedãtur, &c. C

Huic epistolæ XLIIII. episcopi singuli proprias salutationes proprijs manibus subscripserunt, hac & simili forma: Rusticus episcopus, apostolatum vestrum in domino venerãs, & vt digneris pro me orare supplex oro: Salutat Venerius te domine in Christo reuerendissime: Salutat Constãtius episcopus beatitudinem tuã: Salutat Horus episcopus beatitudinem vestrã in domino venerandã: Salutat Samius episcopus, beatitudini vestræ me repræsento, & adorationibus apostolatus vestri. Eius formæ sunt & reliquæ eidẽ epistolæ subscriptæ diuersorum salutationes.

Cõclusio ex p̃missis Ex his nunquid obscurum est, quid tot, tãtorumq̃ pontificum synodus supra se autoritatis recognouerit in vno Rom. pontifice? Re ipsa videlicet & scripto attestata cõfessaq̃ ab eius autoritate, tãquã ecclesiasticæ hierarchiæ principis, & vniuersalis ecclesiæ episcopi, statui, corroborari cõcediq̃ debere acta statutaq̃ synodalia omnia (id q̃d paulo post adhuc clarius intelliges) Nunquid autem dubitari poterit, illud ipsum, quod tot tãtiq̃ ex toto orbe conuenientes episcopi confessi, & re, facto, scriptoq̃ attestati sunt, esse fuisseq̃ communem orthodoxæ per orbem ecclesiæ confessionem, sensum ac sententiã? Sed quod fuerit, etiã sequentia demonstrãt adhuc euidentius. D Ipsum vero communem catholicæ orthodoxæq̃ ecclesiæ sensum nunquid falsum mendacémque dicemus? nunquid non columnam firmamentumque veritatis eã prædicat Apostolus? nunquid certiorem eius autoritatem omni scriptura male demonstrauimus? nunquid illum eius sensum consensúmque, non esse recte intelligendarum scripturarum certissimã amussim & regulã? Breuiter ex actis, recognitionéque quatuor primorum & primæ notæ conciliorum vniuersalium (quæ velut quatuor sancti euãgelij libros suscipere se & venerari confitetur illæ apostolicæ & catholicæ ecclesiæ pontifex sanctissimus Gregorius) clarissime demonstratum est, vniuersalium conciliorum, non solum conuocationem, sed etiã acta omnia synodalia, omnem definitionem, omne iudicium, autoritati apostolicæ sedis subesse penitus, & ab eadem prorsus dependere.

Idem specialiter confirmare ex priuilegio secundæ sedis dato Constantinopolitanæ ecclesiæ, primum in Constantinopolitano primo, deinde in Chalcedonensi vniuersalibus concilijs. Cap. X.

Ambitus eporũ Cõstãtinopolitanorũ. Post translatam imperialis residentiæ sedem Constantinopolim, vt eiusdem episcopi, noua loci nobilitate & familiaritate, fauoreque principum super cæteros efferre se cœperant, & in vulgo ac numero episcoporum latere indignum putabãt Ita & principes ipsi ad suã dignitatem pertinere arbitrabãtur, si sedes imperij, etiam in ecclesiastico ordine præcelleret, ac præemineret. Itaq; cum ante Constantinopolitana ecclesia inter sedes præcipuas nullum locum haberet, in secunda vniuersali synodo, quæ Damasi autoritate aduersus Macedonium & alios

A os nonnullos ab eo damnatos hæreticos Cõstantinopoli celebrata est, Theodosij principis instantia, extimulata ambitione tunc Constantinopolitani episcopi, nouus ille honor delatus est Constantinopolitanæ ecclesiæ à patribus, vt secundæ sedis dignitatem acciperet post Romanã ecclesiã, eo quod noua Roma esset, & imperialis maiestatis sedes ac residentia. Ita enim legitur pro canone quinto eius concilij: Constantinopolitanum episcopum habere prærogatiuã honoris post Romanũ episcopum decernimus, eo q sit noua Roma. Sed quia hoc non probauit apostolicæ sedis autoritas, ecclesiarum priuilegia, prout ab apostolis & successoribus eorum instituta fuerant, & in Niceno cõfirmata concilio, immutari nõ consentiens, nullam hoc autoritatem obtinuit, sed irritum habitum est & absq; effectu. Quare Anatholij Constantinopolitani antistitis ambitione ac importunitate idem rursus extortum est à Chalcedonensi synodo, vndecima eius sessione, & obtentum Martiani imperatoris fauore & patrocinio, tametsi contradicerent legati sedis apostolicæ. Ita statuentes pro canone nouissimo & XXVIII.

Canon V. Constãti. concilij.

Irritũ fuisse synodi decretũ q̃d ipsum nõ probasset apostolicę sedis autoritas.

Vbiq; sanctorum patrum definitiones sequentes, & canonem qui est electorum CL. dei amantissimorum episcoporũ, qui sub piæ memoriæ Theodosio magno conuenerunt de regali Constantinopoli vrbe, noua Roma recognoscentes, eundem & nos definimus & eligimus de prærogatiuis sanctissimæ ecclesiæ Constantinopolitanæ, nouæ Romæ, &c. vt similiter recipiat honorem antiquioris & regalis Romæ, & in ecclesiasticis rebus secundum ipsam magnificetur, & secunda post ipsam existat. Hunc quidem canonem dicti patres, quantũ in ipsis erat, constituerunt, tametsi contradicerent legati sedis apostolicæ, sperantes beatum Leonẽ Ro. pontificem (ad cuius autoritatem, vniuersam à se actorum seriem remiserunt) hac in re condescensurum
B desiderio, optimi alioqui & Christianissimi principis.

De huius itaq; canonis confirmatione præcipue solliciti & imperator, & Anatholius etiam singulares, propriosq; cum illis synodalibus & actis & literis, ad B. Leonem miserunt & nuncios, & epistolas, eũdem instantissime confirmari postulantes, & eiusdem responsum anxiè expectantes. Scripsit autem Anatholius Leoni in hæc verba:

Sanctiss. & beatiss. patri apostolicæ & vniuersalis ecclesiæ archiepiscopo Leoni Anatholius, &c. Incipiens aũt de vniuersa synodali actione, & de ea multa cõmemorans: Oportuit, inquit, hæc omnia ad noticiã sanctitatis tuæ perferri, quæ necessario mittimus ad eandẽ per Lucianũ episcopum, & Basilium diaconem, &c. De suæ vero sedis illo priuilegio, de q̃ singularem cõmissionem oratoribus dederat, subiungens. Ea vero quæ per illos manifesta fecimus S. T. optamus, vt per prosperã respõsionem quæ vos deceat, ad nos redeãt, q̃ laudemus in omnibus charitatem & prouidentiã vestræ beatitudinis, quã erga sedem huius regiæ vrbis paterna semper consueuisti sollicitudine habere, &c. Etenim sedes Constantinopolitana patrẽ habet apostolicum thronum vestrũ. Vnde ea quæ in sancta synodo consecutiue gesta sunt, confirmare dignemini, nec nõ definitionem de qua dictum est de hac sede Constãtinopolitana. Hæc atq; eiusmodi Anatholius per literas. Oratoribus autem quàm diligentem & ipse & imperator hac de re commissionem dederit, ex beatissimi Leonis responso mox intelliges.

Confirmare acta definitiões q; synodales ad quẽ pertinere recognoscitur

Sed nunc audi quanta cum autoritate libertateq;, tanti concilij definitioni, tam vrgenti imꝑatoris desiderio, vnus restiterit Leo, exitumq; rei diligẽter cõsidera, & clarissimè intelliges oẽs synodales actiões, definitiõesq; esse,

Lectis sup cõcilium Chalcedonẽ. q̃ libera autoritas.

& semper fuisse in vnius apostolicæ sedis potestate: ita vt quicquid eadē cō
firmarit in synodo, hoc robur obtinuerit firmitatis: quicquid refutarit, habe- C
re nō potuerit firmitatē, solaq́; resciderit, quicqd synodica cōgregatio pter
ordinē sibi vsq́; putauit vsurpandum, vt Gelasij hic verbis loquar. Quē ve-
rissimè hæc dixisse, tā ex B. Leonis epistolis, q̄ ex ipso rei exitu intelliges.

Leo ad Anatholiū.

Anatholij itaq; ambitum, & conatus improbos retundēs scripta ad eum
epistola, cōmemorat primo pleraq; in eū merito animaduertenda, ad quæ
studio fidei & concordiæ amore conniuerat. Quoniā, inquit, mens potētię
auida, nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere concessis, dum inordinato
prauoq; processu impunitarum transgressionum augentur excessus, & cre-
brescunt culpæ: quæ toleratæ sunt studio fidei reparandæ, & amore concor
diæ. Post illa itaq; ordinationis tuæ non inculpata principia, post cōsecratio
nem Antiocheni episcopi, quā tibimet cōtra canonicā regulā vendicasti: do-
leo etiā in hoc dilectionem tuā esse prolapsam, vt sacratissimas Nicenorum
canonū constitutiones conareris infringere. Tanquā opportunè se tibi hoc
tēpus obtulerit, q̄ secundi honoris priuilegiū Alexādrina sedes pdiderit, &
Antiochena ecclesia proprietatē tertiæ dignitatis amiserit; vt his locis iuri
tuo subditis oēs metropolitani episcopi proprio honore priuentē. Quibus
inauditis & nunq̄ ante tentatis ita grauaris excessibus, vt sanctā synodum
ad extinguendā solum hæresim, & confirmationem fidei catholicæ, studio
Christianissimorū principum cōgregatam, in occasionem ambitus trahas,
& vt conniuentiam suam tibi det, impellas tanq̄ refutari nequeat, quod illi-
citè voluerit multitudo, & illa Nicenorum canonum per sanctum verè spiri
tum ordinata conditio aliqua cuiquam sit parte solubilis, &c. Nimis ergo
hæc improba, nimis sunt praua, quæ sacratissimis canonibus inueniuntur

Cōcilia nihil posse nisi in negocijs ad quæ cōuocata sunt.

esse contraria. In totius ecclesiæ perturbationem superba hæc tendit elatio,
quæ ita abuti voluit concilio synodali, vt fratres in fidei tantummodo nego D
ciū conuocatos, ad consentiendū sibi deprauando cōpelleret. Inde enim fra
tres mei ab apostolica sede directi, qui vice mea synodo pręsidebant, proba
biliter atq; constanter illicitis ausibus obstiterunt: apertè clamantes, ne con
tra instituta Nicena præsumptio improbæ nouitatis assurgeret. Nec potest
de eorum contradictione dubitari, de qbus etiā tu in epistola conquereris,
quod conatibus tuis voluerint obuiare. In q̄ eos quidē multū mihi hæc scri
bendo cōmendas: sed teipsum, q̄d illis parere nolueris, dum illicita moliris,

Vides ex consensu Ro. pōtificis pendere omnia.

accusas: superflue non concedenda appetens, q̄ nullum vnquā nostrum pote-
runt obtinere consensum. Absit enim à conscientia mea, vt tam praua cupi
ditas meis studijs adiuuetur, ac non potius & meo, & omnium qui non alta
sapiunt, sed humilibus consentiunt, opere subruatur, &c. Noli frater altum
sapere, sed time. & Christianorum principum pijssimas aures improbis pe-
titiōibus inquietare desiste, quibus certū habeo modestia te magis, quàm
elatione placiturum. Persuasioni enim tuę in nullo penitus suffragatur quo
rūdam episcoporum ante LX. vt iactas, annos facta subscriptio, nunquam
à prædecessoribus tuis ad apostolicę sedis transmissa noticiam, cui ab initio
sui caducæ dudūq; collapsæ sera nunc & inutilia subijcere fomenta voluisti,
eliciendo à fratribus speciem cōsensionis, quam tibi in suā iniuriā verecun
dia fatigata pberet, &c. Non cōuellantur prouincialiū iura primatuū, nec pri
uilegijs antiquitus institutis metropolitani antistites fraudētur. Nihil Alexan
drinæ sedi eius, quam per sanctum Marcum euangelistam B. Petri discipu
lū meruit, pereat dignitatis. Nec Dioscoro impietatis suæ pertinacia corru-
ente,

ente, splendor tantæ ecclesiæ tenebris obscuretur alienis. Antiochena quoq; ec
A clesia, in qua primum prædicante apostolo Petro Christianum nomen exortum est, in paternæ cōstitutionis ordine perseueret, & in gradu tertio collocata nunquā se fiat inferior. Aliud enim sunt sedes, aliud præsidentes, & magnus cuiq; honor est integritas sua. Quæ cū in quibuslibet locis propria ornamenta nō perdat, quanto magis in Cōstantinopolitanæ vrbis magnificētia potest esse gloriosa, si per obseruantiam tuā & defensionē, paternos canones & exemplū probitatis multi habeāt sacerdotes, &c. Frater aūt & coepiscopus noster Lucianus, & filius nōster Basilius diaconus, quantū in ipsis fuit, studiose his quæ eis iniunxeras affuere: sed actioni eorū iustitia negauit effectū, &c. Hæc Leo ad Anatholiū. Ex quibus facilè intelligis, ipsa rei attestante veritatis euidētia, vnā esse huius sedis autoritatē, quæ (vt illius Gelasij ad Dardaniæ episcopos verbis dicā) vnāquanq; synodū cōfirmat, & cōtinua mode ratione custodit, pro suo videlicet principatu, quem B. Petrus, dñi voce perceptum, tota Christi ecclesia cōsentiente ac recognoscente, & retinuit semper, & retinet. Sed ex sequentibus illud ipsum adhuc erit euidentius. vna apostolicæ sedis autoritate vnamquamque synodum cōfirmari & custodiri.

Martiano itaq; imperatori idem Leo hac de re respondens, & cur illi definitioni resisteret, nec imperialibus precibus suū præberet assensum satisfaciens. Cum declarasset probari sibi quæ de extincta hæresi & declarata fidei veritate acta essent à concilio: His aūt, inquit, propter quæ facta est congregatio sacerdotum bene & optabili fine cōpositis, miror & doleo quòd pacem vniuersalis ecclesiæ diuinitus reformatam ambitionis rursus spiritus inquietat. Pleraq; deinde subiungens aduersus Anatholium: Multum, inquit, Anatholius epus proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento. Habeat, sicut optamus, Cōstantinopolitana ciuitas gloriam suam, & protegente dei dextera, diuturno elementiæ vestræ fruatur imperio: alia
B tamen ratio est rerum secularium, alia diuinarum, nec præter illam petram, quam dñs in fundamento posuit, stabilis erit vlla cōstructio. Propria perdit, qui indebita concupiscit. Satis illi sit, quod vestræ pietatis auxilio & mei fauoris assensu episcopatum tantæ vrbis obtinuit. Non dedignetur regiam ciuitatem, quam apostolicā facere non potest sedē: nec vllo speret modo, quod per aliorum possit offensiones augeri. Priuilegia enim ecclesiarum, sanctorum patrum canonibus instituta, & venerabilis Nicenæ fidei fixa decretis, nulla possunt improbitate conuelli, nulla nouitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo fideliter exequēdo necesse est me perseuerantem exhibere famulatū, quoniam dispensatio mihi credita est, & ad meū tēderet reatū, si paternarū regulæ sanctionū, quæ in Nicena synodo ad totius ecclesiæ regimen spiritu dei instruēte sunt conditę, me (quod absit) nō cohibente violenter, &c. Vnde quia conuenit fidei vestræ & gloriæ, vt sicut hæresis deo per vos agente destructa est, ita etiam omnis ambitus retundatur, agite vt prædictus episcopus pareat patribus, consulat paci, &c. abstineat ab ecclesiasticarum iniuria regularum, & illicitos declinet excessus, ne se ab vniuersali ecclesia, dum inimica paci tentat, abscindat, &c. Frater aūt & coepiscopus meus Lucianus cum filio meo Basilio diacono, qui clemētiæ vestræ ad me scripta portarunt, omni deuotioni partem susceptæ legationis adimpleuerunt. Quia non est æstimandus negocio defuisse, quem potius causa deseruit. Vide, vnde episcopus Constantinopolitanus episcopatum iuuta obtinuerit. Cui dispēsatio credita domus ecclesiasticæ.

Audis hic illum magnū Leonem, audis ecclesiasticę domui pręposítum, cui credita fuit vniuersalis ecclesiæ dispensatio. Ad cuius tēdebat reatū, si eo nō cohibēte, paternarū regulę sanctionū, quæ in Nicena synodo cōstitutę sunt,

vel

vel per ipsa vniuersalia cõcilia subsequẽtia violent. At cohibere q potuisset, si nõ sup ipsa cõcilia vniuersalia coactiuã autoritatẽ ac potestatẽ obtinuisset?

Eundem rursus audi, eadem de re quid scribat Pulcheriæ Augustæ: C
Confirmato, inquit, in euangelij vnitate vniuerso mundo, & in eodem spiritus sensu directis cordibus omnium sacerdotum, optimum fuerat supra illa, propter quæ sancta est synodus congregata, & quæ secundum pietatis vestræ studium, laudabili sunt fine conclusa, nihil quod tanto bono contrariũ esset inferri, nec per occasionem episcopalis synodi id in cõmune appeti, q̃d non licuit concupisci, &c. Superbũ enim nimis est, & immoderatum, vltra fines proprios tendere, atque antiquitate calcata, alienum ius velle præripere, atque, vt vnius crescat dignitas, tot metropolitanorum impugnare primatus, quietisque prouincijs, & olim sanctæ synodi Nicenæ moderatione dispositis, bellum nouæ perturbationis inferre, atq; vt venerabilium patrũ decreta soluãtur, quorundam episcoporum proferre consensum, cui tot annorum series negauit effectum. Nam sexagesimus fere annus huius iactãtiæ esse iactatur, qua se prædictus episcopus æstimat adiuuari, frustra cupiens id sibi prodesse, quod etiam si quisquam ausus est velle, nullus tamẽ potuit obtinere. Consensiones vero episcoporum, sanctorum canonum apud Niceam conditorũ regulis repugnantes, concurrẽte vna nobiscum vestræ fidei pietate in irritũ mittimus, & per autoritatem B. Petri apostoli generali prorsus definitione cassamus. Hæc ille Leo.

Audis itaq;, quantopere dependeat omnis cõciliorum actio ab autoritate sedis apostolicæ. Vides, vt repertum illud à duabus illis primæ autoritatis synodis vniuersalibus, nẽpe Constãtinopolitana prima, & Chalcedonen. de Constantinopolitanæ ecclesiæ priuilegio decretũ, irritũ fuerit & vacuũ, resistente eidẽ huius sedis autoritate. Intelligis ex hoc synodales actiones definitionesq; oẽs, vt verissime iactabat ille Gelasius, & esse, & fuisse semp in vnius huius sedis potestate: vt q̃cquid eadem confirmauit in synodo, hoc D
robur firmitatis obtinuerit, quicq̃d refutauit, habere nõ potuerit firmitatẽ. Constitutum fuerat (vt audisti) in prima Constanti. synodo de illo priuilegio Constantinopolitanæ ecclesię: sed, inquit beatissimus Leo, ad apostolicæ sedis nõ fuit transmissum iudiciũ, nec ab eadem accepit robur & firmitatem. Nunq̃d autem obscurũ est, fuitq; catholicæ ecclesiæ de illo decreto iudiciũ? nunquid eadem in illo gradu ac ordine ecclesiasticæ hierarchiæ recognouit Constantinopolitanos episcopos? Si fecit, q̃d opus igit̃ fuerat noua concessione & decreto Chalcedonen. synodi? quid tantopere, tam sollicite apud B. Leonẽ agere, vt eius confirmaretur autoritate & consensu? Prædicti vero, vt etiã audisti, concilij vestigijs inhærens Chalcedonen. quoq; synodus idem renouauit & constituit: sed tamen ad apostolicæ sedis hoc ipsũ remisit autoritatem & arbitrium. Cui iam audisti, quãta libertate restiterit Romanus pontifex, quãuis pro eo instantissime intercedente maiestate imperatoria: quæ ad suã hoc dignitatẽ pertinere arbitrabatur, si imperialis residẽtiæ sedes etiã in rebus extolleretur ecclesiasticis. Sed nunq̃d ad illam Ro. põtificis tam liberam inflexibilemq; cõstantiam, illorũ omniũ votis obsistẽtem, quicq̃ indignata est imperialis maiestas, tanq̃ indigne passa repulsam: & non magis B. Petri illã autoritatẽ religiosissime agnoscens & venerata in sancto pontifice, seipsam potius accusauit, q̃d alienæ ambitioni assensum præbuerat? Nunquid talis, tantaq; synodus apostolicæ sedis autoritati quicquam reluctata est? Sed hæc ex sequentibus cognosces clarius. Nunquid

Vide, vt accepta fuerit & ab imperatore & à cõcilio Ro. põtificis in ipsis aduersitatis inflexibilis cõstantia.

çtiam

etiam ille ipse Anatholius, totius huius tragœdiæ succentor, instigator &
A autor, aduersus apostolicæ sedis autoritatem, secundæ sedis honorem tanquam ex synodali autoritate & decreto sibi asseruit: & non potius propria tandem confessione suam culpã agnouit, & veniam illiciti ambitus deprecatus est? At hoc ita factum, testatur B. Leonis ad illum quædam epistola, in qua scribit in hæc verba: Illam autem culpam quam de augenda potestate, aliena (vt asseris) adhortatione contraxeras, efficacius atq; syncerius tua charitas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola clericorum consilia trastulisses. Quia sicut in mala suasione delinquitur: ita & in mala consensione peccatur. Sed gratum mihi frater charissime est, quod dilectio tua fatetur sibi displicere, quod tunc placere non debuit. Sufficit in gratiæ commu nis regressum professio dilectionis tuæ, & attestatio principis Christianissimi, ne cui detur tarda correctio, cui tã venerabilis assertor accessit. Abijciat penitus incœcessi iuris qui dissensionem fecerat, appetitus. Sufficiãt limites, qs sactorũ patrũ prouidentissima decreta posuerunt, &c. Pœnitẽtia Anatholij de illicito ambitu.

Sed nunc audi, q̃ non solum talis tantaq; synodus, cum à B. Leone de approbatione synodalium actorum nõ referretur responsio, sed & totus vna orbis de apostolicæ sedis censura iudicioq; erga gesta illius synodi suspẽsus fuerit. Cum itaq; post relata ad Leonis iudicium & autoritatem acta Chalcedonensis synodi nullæ referrentur ab eodem literæ, quibus sibi placere probariq; ea significaret, idq; studio & opera Anatholij, q missas ea de re ad se literas suppresserat, nec ad conciliũ retulerat, quod in illis de illicito ambitu grauius argueretur, in suspenso manens synodus, repetitis denuo & literis & nuncijs per imperatorem pontifici supplicant, suæ censuræ autoritatẽ illis adijcere dignaretur: quæ ante nec ab ecclesijs, nec à fideli populo, quã uis in illo remotissimo Oriente constituto, agnoscerentur, nec reciperentur
B pro legitimis, q̃ per literas S. sanctitatis publicè lectas in ecclesijs appareret ab eadem illa cõfirmari. Id quod tam pijssimorum imperatorum secundo scriptæ ad illum literæ, eiusdemq; tã ad illos, q̃ ad synodum ipsam rescripta euidenter comprobant. Literarum imperialium hoc est exemplum.

Victores, Martianus & Valentinianus Augusti, &c. Sãctissimo patri, & venerabili Leoni archiepiscopo apostolicæ ecclesiæ, &c. Miramur maximè, q post synodũ Chalcedoneñ. & literas venerabilium episcoporũ, quæ ad tuam deo amicitiã missæ sunt, per q̃s omnia in ipsa facta vobis nunciauerunt, nequaq; à tua sanctitate tales literæ missę sunt, q̃ videlicet in sanctissimis ecclesijs ad omnium noticiã peruenirẽt. Quod quorundã animabus, quę Euticetis adhuc prauã opinionem sectãtur, ambiguitatem immisit, vtrum scilicet tua beatitudo ea, q̃ in synodo S. edita sunt, confirmauerit. Quapropter vestra reuerẽtia suas literas mittere dignetur, per quas omnibus ecclesijs & populis notum fit, vniuersa quę in S. synodo gesta sunt, à tua beatitudine esse cõfirmata. Illud equidẽ, vt decebat episcopũ apostolicæ sedis, sapienter dixit, q̃d ecclesiasticos canones conseruãs, nihil ab antiqua cõsuetudine in ordinatione olim edita, & immobili vsq; hodie perseuerãte, quicquã patiebatur diminui. In quo & nos tuæ sanctitatis sententiã probamus. Et post aliquãta: Nouerit autem, inquiunt, tua deo amicitia, catholicam & verè orthodoxã fidem, Chalcedoneñ. synodum omnibus episcopis cõsentientibus fuisse secutã. Propter q̃d & tua venerabilitas, proprias & speciales literas velocissimè mittat, per quas cõfirmare vos ipsam, q̃ in Chalcedona celebrata est, synodum, manifestissimè ostendatis, vt illi qui eã desiderãt ignominiosam, Probãt liberã põtificis constantiam resistẽtem cõcilio in priuilegio Constantinopo. eccę̃s.

non

non possint aliquam habere suspicionem de iudicio tuæ sanctitatis, &c. C

Audis quid scribat illa Martiani & Valentiniani imperatorum (vt Nicolai pontificis verbis dicam) pia dualitas? vt nihil indignati, nihil conquesti, nihil expostulati fuerint, de repulsa petiti à se tantopere priuilegij secundę sedis pro Constantinopolitana ecclesia, quin contra potius probauerint liberam pontificis autoritatem & constantiam, tanquam suo rite perfuncti officio. Audis insuper his tantis testibus quis fuerit communis sensus orthodoxæ ecclesiæ, ad cuius autoritatem recognouerit Christianus per orbem populus, robur & autoritatem impartiri actis synodalibus.

Rescriptū Leonis ad Augustos. Sed nunc audi, quid tam illis, quàm illi sanctæ syndo Leo responderit, Augustis quidem rescribens post præmissa alia pleraque: Vt autem, inquit, malum quod in ducibus suis est oppressum, etiam in quibuscunque reliquijs deleatur, facilius hoc clementia vestra arbitratur implendum, si per vniuersas ecclesias definitiones sanctæ synodi Chalcedonen. apostolicę sedi placuisse doceant. De q̃ ratio nō fuit ambigendi, cum p̄ter cætera, per fratrē meū Lucianū episcopū, talia ad gloriā vestrā & Constantinopolitanū antistitem scripta direxerim, q̃ euidēter ostenderēt, me ea, quæ de fide catholica in p̄dicta synodo definita fuerāt, approbare. Sed quia in eisdē literis, ea quę p occasionem synodi male sunt attentata rep̄henderā, maluit prædictus antistes meam gratulationem tacere, q̃ suum ambitū publicare. Mihi autem multum fiduciæ deo per vos operante collatum est, quod probasse vos obseruantiam de custodia paternorum canonum pietatis vestræ affatibus indicastis. Et merito geminatur gaudiū meum, cū & vobis religiosissimè placere cognosco, vt fides Nicena suam teneat firmitatem, & priuilegia ecclesiarum illibata permaneant, &c. Quia vero modis omnibus obediendum est pietati vestrę religiosissimęq; voluntati, constitutionibus synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei catholicæ & hæreticorū damnatione placuerunt, libens adieci sententiam meam. Quæ si vt in noticiam omnium sacerdotum ecclesiarumq; perueniat, vestræ clementiæ præceptio ordinare dignabitur, adfuturam credo & spero gratiam dei, &c. vt amputatis omnibus dissentiendi occasionibus, apostolicæ vbiq; doctrinæ & pax regnet & veritas. Et hæc quidem Augustis, synodo autem in hæc verba respondit. D

Rescriptū eiusdē ad synodum. Leo sanctæ synodo apud Chalcedonam habitæ: Omnem quidem fraternitatem vestram nosse non ambigo, definitionē sanctæ synodi, quæ ob confirmationem fidei celebrata est, toto corde me fuisse complexum, &c. Hoc autem non solum ab ipso beatissimæ consensionis affectu, sed etiam ex epistolis meis, quas post reditum meorum, ad Constantinopolitanæ vrbis antistitem dedi, potuissetis agnoscere, si vobis responsionem sedis apostolicæ manifestare voluisset. Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, vtrum quæ in synodo Chalcedonensi per vestram vnitatem de fide statuta sunt, approbem, hæc ad omnes fratres & coepiscopos nostros, &c. scripta direxi, quæ gloriosissimus & clementissimus princeps in noticiam vestram mittere pro catholicæ fidei amore dignabitur. Et vt fraterna vniuersitas, & omnium fidelium corda cognoscant, me non solū per fratres, qui vicem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodalium propriam vobiscum iniJsse sententiam. In sola videlicet fidei causa (q̃d Vide, qd specialiter p̄ber actū in cōcilio, & qd improbet. sæpe dicendum est) propter quam generale concilių, & ex præcepto Christianissimorum principum, & ex consensu apostolicæ sedis placuit congregari, &c. Vnde si qs vnquā ausus fuerit, vel Nestorianam perfidiā tueri, vel

Euti-

Euticetis ac Dioscori impiũ dogma descẽdere, à catholicorũ cõmunione re-
A secetur, nec habeat eius corporis cõmunionẽ, cuius abnegat veritatẽ. De cu
stodiendis quoque sanctorum patrũ statutis, quæ in synodo Nicena inuio-
labilibus sunt fixa decretis, obseruantiam vestræ fraternitatis admoneo, vt
iura ecclesiarũ, sicut ab illis CCCXVIII. patribus diuinitus inspiratis sunt
ordinata, ꝑmaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiscat, nec℥ al
terius imminutionem suum quærat aliquis augmentũ. Quantumlibet e-
nim exortis assensionibus se instruat vanitatis elatio, & appetitus suos cõci
liorũ ęstimet nomine roborandos, infirmũ & irritum erit, q̃cquid à ꝑdicto
rum patrũ canonibus discrepauerit. Quorũ regulis apostolica sedes q̃ reue
renter vtatur, scriptorũ meorum, q̃bus Constantinopolitani antistitis cona
tus repuli, poterit sanctitas vestra lectiõe cognoscere, &c. Hæc ille synodo.

In quibus etiam consideratione dignum est, quanto tẽpore tot patrũ sy-
nodus, post absolutam eandem, quã sollicite, q̃ patienter, apostolicæ sedis cẽ
suram de actis synodalibus, & eorundem confirmationẽ expectauerit. Si-
quidem (vt ex ꝑcedenti capite constat) continuo post peractam synodũ mi-
serunt Lucianum episcopũ, & Basiliũ diaconũ legatos sedis apostolicæ, q in
terfuerant, atq; adeo præfuerant concilio, vna cum actis synodalibus, eorũ
dem ꝑstolantes reditum à Chalcedona Romam, & inde rursus Chalcedo
nam. Quo cũ reuersi essent cũ literis ad Augustos & Anatholium, q̃bus sa-
tisfecisse se existimabat expectationi concilij, reliquam scilicet actionẽ eius
& quæ de fide catholica definita fuerant, se probare significans, sed decretũ
illud de priuilegio secundæ sedis pro Constantinopolitana ecclesia, aposto-
lica autoritate irritans, Anatholij opera factum est vt supprimerentur ex-
dem, nec recitarẽtur concilio, eo q̃d in illis grauissime argueretur sui illius
ambitus, q̃ synodum sibi inclinauerat. Incerti patres de censura ac sententia
B sedis apostolicæ, sine qua, vt re imperfecta, nõ est visum dissoluere synodũ,
remittũt adhuc ad Ro. põtificem, etiã Augustorũ instantia efflagitantes cõ
firmationem actorum synodalium à sede apostolica, ab eadam totum or-
bem suspensum significantes. Nec more tantæ pertæsum est, sed suorum
reditum patienter expectarunt. Quod indicat nouissima hæc Leonis episto
la, quæ & ipsa inscribitur sanctæ synodo, vnde constat necdum solutam fu-
isse synodum. Synodus enim conuentus est & congregatio. Quæ vtique
& cætera commemorata superius, ipsa rei euidentia, totius orthodoxæ ec-
clesiæ (cuius membra præcipua tanto concilio interfuisse nihil certe dubi-
tandum est) communi sensu, confessione, recognitioneque euidentissime
demonstrant, conciliorum vniuersalium, actionumque synodalium omni
um robur & autoritas, quam prorsus dependeat ab autoritate sedis aposto-
licæ. Id quod quum per reliqua concilia percurrenti, non minus euidenter
appareat (cuius rei euidentissima argumenta sequenti adhuc ꝑstringemus
capite) interim hic libere audacterq; pronũciare licebit. Ex Theologicis
principijs, hoc est, euangelicę scripturæ autoritate, apostolicisq; & Niceni
cõcilij canonibus, ecclesiæ orthodoxæ cõmuni sensu & recognitione, nõ so
lum vniuersaliũ conciliorum conuocationem, ad Petri successorumq; eius
ecclesiasticæ hierarchiæ præsidentium autoritatem propriè ꝑtinere: sed &
oẽm eorum autoritatem, omne robur, omnemq; firmitatem actionũ syno
daliũ omnium, prorsus & omnino ab huius sedis autoritate dependere; ita
vt q̃d illa firmauit in synodo, hoc robur obtinuerit, quod refutauit, habere
non potuerit firmitatem.

Nota tãti cõcilij patiẽtiam in expectanda confirmatione actorũ suorum à sede apostolica.

Ipsam rei euidẽtiã & catholicæ ecclesiæ recognitionẽ de his quę p̃dicta sunt, in alijs q̃q; subsequẽtibus quatuor vniuersalibus cõcilijs demonstrare. Præcipue autem, vt vna huius sedis autoritas cõcilijs omnibus se regulã magistramq;, & orthodoxæ fidei, & rectorẽ iudiciorũ p̃buerit, minime autẽ vice versa. Cap XI C

Breuis repetitio de mõstraro rum superius.

POterant sufficere, quæ prędicta sunt de vniuersalibus concilijs, vt quæ satis demonstrant euidenter, non solum ius, sed factum. Vt enim Petro, successoribusq; eius commissa cura & gubernatio est vniuersalis ecclesiæ, datæ illi claues regni cœlorum, data suprema illa, principalisq; ligandi, soluendiq; autoritas, remissi ad ipsum pro confirmatione fratres, quoties ambiguitatis quid inter illos esset exortũ, quoties Satanas hæreticæ p̃secutionis turbine concuteret & euentilaret ecclesiam, illi vni Christi oratione impetratum indefectibilis fidei priuilegium: Proinde ad eius autoritatem pertinere, omnẽ quæstionem fidei & q̃cquid nascitur maiorũ, grauiorumq; causarũ in ecclesia, omnino dubitari nõ possit, etiam si hoc tacerent apostolici, atq; etiã Niceni (quos supra audisti) cõcilij canones, si hoc ipsũ non loquereẽ figura nostræ ecclesiæ exp̃ssa in synagoga illa veteri. Ita si ob concordiam fratrum stabiliendam, & reparandam vnitatem ecclesiasticam, in his, quæ vnius suæ autoritatis sunt, secum adhibere, aut vniuersale, aut medij generis sacerdotũ conciliũ, exigat, vel negocij qualitas, vel necessitas, aut etiam vtilitas ecclesiastica, quo & grauius habeatur eius iudiciũ, magisq; obstruatur os iniqua loquentium, quo etiam ex concordi totius orbis episcoporum deliberatione ac sententia, magis opportuna & commoda inueniantur media reparandæ pacis ecclesiasticæ p̃turbatę, & inuenta statutaque eo efficacius obseruentur, quo fuerint approbata à pluribus: nihilo tamen minus ea esse omnia potestatis Petri, & ecclesiasticæ hierarchiæ principum, æque certũ est. Ad quorum autoritatem, etiã ipsam conciliorum conuocationem proprie p̃tinere, ipsa quoq; concilia oĩa, ipsa deniq; acta, decreta, definitaq; synodalia penitus, prosusq; subiecta esse, nec aliam vllam autoritatem habere, nisi quam habent ex coniuncta secum autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ p̃sidis & cathedræ apostolicæ, demonstratum est. Quandoquidem à Christo, nec immediate & per se, nec apostolorũ ministerio, alia vlla probari potest vniuersalibus concilijs data autoritas. D

Quemadmodum etiã in illa figura nostræ ecclesiæ, synagoga veteri, oĩa quidẽ ardua & difficilia iudicia, q̃stiones & negocia, remittebantur ad iudiciũ sacerdotũ Leuitarum, qui pro tempore vicis suæ ministrabant dño in loco cathedræ Mosaicæ, hoc est, ad iudiciũ sacerdotalis ibidẽ existentis cõcilij. Eius tamẽ iudicia, definitiones ac sententię proferri censebãtur velut ab autoritate vnius p̃sidis illi cathedræ, & in illam vnã commissa inobedientia ac rebellio secundum legẽ expianda mortis supplicio, quæ cõmitteretur cõtra decretũ, sententiam & iudiciũ sacerdotalis illius cõcilij: vt hoc superius ex verbis legis iterũ iterumq; annotauimus. Quæ vt sic se habere, etiam cõfirmauit ipsa rei euidẽtia, in quatuor illis primis & primæ notæ cõcilijs vniuersalibus, & in eis totius orthodoxæ ecclesiæ confessio & recognitio tota & in sequentibus alijs omnibus. Quorum vt nunc breuiter percurramus actorum historiam, quo ipsa clarius elucescat veritas, quidnam, obsecro, fuit aliud omis quintæ vniuersalis synodi actio, quam autoritatis apostolicæ sedis super omnes totius orbis ecclesias recognitio? Quid aliud egit vniuersa illa synodus, q̃ q̃d Romanorum pontificum in diuersos hæreticos damnationis sententiam, tanquam prolatam ab eis, quorum in cœlis esset ratum iudiciũ

A dicium, & ad quos pertineret ab ecclesia lupos arcere rapaces, vt iustam sanctamq́; probauerit, religiose amplexa, secutaq́; fuerit & in eosdem illos iamdudum ab apostolica sede anathematizatos anathema dixerit.

Petrum Antiochenū de mysterio incarnationis dn̄icæ noua quædā, blasphemaq́; cominiscentē dogmata, q̄d videlicet trinitas aut diuinitas esset incarnata, & qui eā ob causam, in angelico illo hymno, quē in litanijs decantat ecclesia: Sanctus deus, sanctus fortis, sctūs immortalis miserere nobis, post, immortalis, & ante, miserere, adiecerat, qui passus es pro nobis, Felix Ro. pontifex anathematis mucrone confodit, & omni episcopali, sacerdotaliq́; honore exuit. Cuius sententiam, lecta in synodo dānationis eius, quam superius libro 4. adscripsimus, epistola, vt iustam orthodoxamq́;, & ab apostolico throno prolatam reuerentissime excepit illa totius orbis sacerdotum congregatio, & in eundem Petrum anathema pronunciauit.

Reuerēter excepit & secuta est Felicis in Petrū Antioch. episcopū dānationis sentētiam

In Seuerum etiā Antiochenum patriarchā, Petrum Apamiarum episcopum, & Zoaram Syrum, monachum, B. Hormisda pontifex Rom. damnationis iamdudum pronunciarat sententiā, instantibus Syrię episcopis, presbyteris & monachis. Cuius tunc quoq; sequens autoritatem B. Epiphanius Constantinopolitanus episcopus, vna cum episcoporum secum cōgregata synodo, eosdem pro rite damnatis habuit. Hos vt de medio tolleret, & omnes, quibus non communicaret sedes apostolica, eiusdē illius prouinciæ episcopi, presbyteri & monachi supplicibus suis libellis suggesserunt sancto cōcilio, vtq́; exequeretur definita cōtra eos à sede apostolica, instantissime requisiuerunt. Cuius sententiam probans & reuerenter sequens, eosdem illos anathema pronunciauit, & abiecit de catholica ecclesia. Vnde in dicta ad uersus illos damnationis sententia à venerabili Mena Constantinopolitano episcopo, & vniuerso cōcilio post enarrata eorum pleraq; flagitia in hęc

B verba subditur: Cōtempserunt quidem ecclesiā Romanam & successorem apostolorum, qui sententiam contra ipsos protulit, &c. Propterea sequentes sanctorum patrum nostrorum sententias, &c. contra prædictos, Seuerum, Petrum & alios quicunque communicant ipsis in impietate, & contra complices eorum, & nos per dominum nostrum Iesum Christum verum deum nostrum, tanquam lupos quosdam graues irruentes in ouile Christi, abijcimus & consententiatiui sumus fratribus & comministris nostris, & sæpius prius nominatos simili anathemate ferimus, non autem ipsos solum, sed & Zoaram, & alios, qui conuenticula & barabaptismata faciunt, nec non & omnia ab ipsis conscripta, &c. Cui sententiæ omnes in hanc & similem formā subscripsere: Ego Sabinus episcopus S. ecclesiæ Canusiæ, sequens definitionem sanctæ recordationis papæ Hormisdæ, anathematizans & condemnans Seuerum, & impia eius scripta, & Petrum quondam Apamiarum, & complices eorum, ac sectatores, nec non Zoaram, vel cōmunicatores eorum, atq; in eodem errore permanentes, subscripsi. Simili modo subscripserunt & reliqui.

Anthemium q̄que Trapezuntium quōdam episcopum, qui mortuo B. Epiphanio, deserta sua ecclesia, fauore principum, quem sibi aucupauerat, in Cōstantinopolitanam ecclesiam cōtra canones irrepserat, primum Ioannes Romanus pōtifex vindex ecclesiasticorum canonum, ab ecclesiastica cōmunione suspendit, deinde Agapetus anathemate percussum, præcipuè ob Euticianam hæresim, de qua cōuictus fuerat, à Cōstantinopolitana sede deposuit, ordinato in eius locum venerabili Mena orthodoxo episcopo, qui

Anthemiū q̄ꝙ vt iuste damnatū à sede apostolica anathema dixit.

illi V. cōcilio sub Vigilio Ro. pōtifice præfuit, atq; omi sacerdotali dignitate & efficacia nudauit, & de Christiana abiecit ecclesia. Et in hunc q̄q; vt ab C
apostolica sede iuste damnatum anathema dixit sancta synodus.

Hęc vt verissimè sic acta intelligas, audi totius cleri & monachorum, tam vrbis regiæ, q̄ Hierosolymorum & mōtis S. Sinai, & secundæ Syriæ aduersus prædictos Anthemiū, Seuerum, Petrum & Zoarā, Iustiniano imperatori porrectum libellum supplicē, quem idem remisit ad discussionem prefati cōcilij. In q̄ post præmissa alia pleraq;, legitur in hæc verba: Quia catholicæ ecclesiæ oēs alumni, de prædicti Anthemij iniquitate & violenta promotione, & aliorum iniq̄rum virorū, & deo, & vobis molesti esse nō cessauerunt, vos vero pijssimi, quamuis valentes ipsos extra ponere: tamen canonicū iudicium in ipsum Anthemium, & prædictos hæreticos benefaciendo audire voluistis, ab illo persuasi, qui dicit: Interroga patrem tuum, & annūciabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi, & Apost. dicente: Obedite ducibus vestris, & subditi estote, ipsi enim vigilant pro animabus vestris, tanquam rationem reddituri. Misit itaq; deus huic ciuitati Agapetum, qui verè ἀγαπητός, id est, dilectus est à deo & hominibus, pōtificem antiquæ Romæ, in dispositionem Anthemij, & prædictorum hæreticorum, tanquam olim Petrum magnū Romanis in deiectionē Simōis Cretiani. Iste ergo honorabilis vir, sciens per libellos plurimorū, & nostros, ea quæ inique cōtra ecclesiasticos canones presumpta fuere, nec semel quidē ad visum suscipere voluit Anthemium, furentē aduersus canones: sed hunc iustè eiecit de sede sacerdotali ciuitatis tuæ, & coopitulante ac coadunato catholicæ fidei & diuinis canonibus vestro imperio, præfecit illi ecclesiæ sanctissimū Menā, rectę fidei, vitæ pudicæ, &c. Cū aūt de Anthemio & alijs hereticis porrexissemus libellos, & nos & episcopi Palæstini in ciuitate regia cōgregati, & alij Ambasiatores aliorum pōtificum, postulauimus Anthemium ipsum, quæ perpetrauit, facere per libellum nota sedi apostolicæ, & liberare seipsum ab omni hæretico D
errore, & proficisci ad ecclesiā Trapezūtinam: aut si hæc nollet, finaliter cōdemnaretur, & omni dignitate sacerdotali ac operatione nudaretur, sicut fecit S. Celestinus cōtra impium Nestorium, qui seipsum tali condemnationi subijciendo partem cum hæreticis accepit, &c. Has vero petitiones nostras iustas præueniens prædictus sanctissimus vir, cū Anthemius seipsum manifestum cōstituisset, simul cum prædictis hæreticis condemnauit, & omni dignitate sacerdotali ac efficacia nudauit: & omni q̄q; orthodoxo nomine vsq; ad pœnitentiam eorum, quæ deliquit, & transmisit vestræ pietati libellos nostros, vt quæ in ipsis sunt, ad finem deducantur, &c. Obtestamur itaq; vestrum imperium (licet temerariū quid faciamus) per magnum deum, saluatorem nostrum Iesum Christum, &c. nō cōtemnere iustum iudicium p̄dicti sancti viri, sed ipsum exequi: & ecclesiā dei, & totum mundū, liberare à peste Anthemij, & hæreticorum p̄dictorum, &c. Implendo itaq; quę ab illo iustè & canonicè iudicata fuere, & per vestram generalem sanctionem ipsa cōfirmando, taliaq; de cætero præsumi interdicendo, illius beatā animam coletis, quæ cū deo proximior sit, q̄d vinculo terræ & carnis huius soluta sit, & fiduciam ex proprijs bonis operibus adepta, pro pace ac salute vestræ pietatis intercedit, &c. Hæc ille totius Orientis clerus ad Iustinianum principem, quæ & relata sunt in acta illius synodi. Qui eadem ferme hæc repetentes in altero libello, quē præcipuè aduersus Anthemiū porrexerunt concilio, inter alia multa eodem pertinentia, etiam hoc adijciunt. Deum

Libellus supplex cleri Oriētis imparori porrectus aduersus prædictos hæreticos.

Memorāt quāta autoritate Agapetus Anthemiū deiecerit.

Vides intellexisse vniuersos, de hæresi suspect⁹, cui se purgare debeat.

deũ suæ ecclesiæ donasse illud inexpugnabile fundamentũ, illã firmã petrã
A Ro. ecclesiæ, sedẽ videlicet & cathedrã Petri, in q̃ residẽs sanctus Agapetus, deiecerit pestilentem Anthemiũ, à sacerdotali sede regiæ ciuitatis, sacrorũ videlicet canonũ, atque etiam catholicæ fidei vindicans iniuriã, atq; in eius locum venerabilem Menam ordinauerit pontificem.

Ex his vtiq; audis & intelligis, non solũ quæ fuerit eo seculo iam declinante ad turbas, ad dissidia ac schismata totius orbis, de autoritate Petri, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidentiũ super vniuersam Christi ecclesiam recognitio ac sententia (id quod tribus superioribus libris satis superq; demonstratum est) sed etiam hoc, damnatos videlicet à sede apostolica omnes, in q̃s quinta vniuersalis synodus confirmauit damnationis sententiã. Nec aliud fuisse omnem actionem eius synodi, q̃ recognitionem autoritatis huius sedis, & Romanorum pontificũ ab vniuersa Christi ecclesia. Siquidem vnum hoc egit illa synodus, vt decreta eiusdẽ sedis, & prolata ab eadem in diuersos sententias, teneret, amplecteretur & obseruaret orbis vniuersus. Id q̃d adhuc clarius intelliges, ex forma synodalis sententiæ aduersus Anthemium prolatæ in hunc modum. Recitata est primum sententia ac definitio beati Agapeti pontificis aduersus eundem ex epistola ipsius ad Petrum Hierosolymitanum episcopum. Qua audita dixit Menas, & vniuersa synodus: Non est mirandum, si suos etiam nunc magna apostolica sedes sequitur, sacras sanctiones sanctissimarum ecclesiarum inuiolatas conseruando, & quæ rectæ fidei sunt defendendo, ac his qui peccauerunt, clementem veniam tribuendo. Vnde & nos implentes ea, quæ à sanctissimo papa in epistola synodali data fuere, & tempus pœnitentiæ ipsi dantes, deputemus & decernamus Vesporium sanctissimum episcopũ Neocæsariæ metropolitanæ, Acatium, &c. ad notificandum ei ea, quæ gesta fuere, & inuitare ipsum infra III. Forma synodalis cessus & sententiæ aduersus Anthemiũ
B dies, si volet venire ad sanctam synodum, ad faciendam sup annunciatis cõgruã satisfactionem, &c. At non cõparente illo post sibi assignatũ terminũ, huiusmodi in eum S. synodus protulit damnationis sententiam.

Multarum trangressionũ Anthemius reus demonstratus est, venerabiles q̃dem patrum leges, tanq̃ non positas, ad nihilum reputauit, & paulo minus suo exemplo ecclesiasticũ statum conturbauit, introducendo se in patriarchalẽ sedem huius regiæ vrbis, & c. sed & Euticetis opinionem habet, &c. Et post enarrata pleraq; prauæ illius suæ opinionis argumẽta, subditur: Itaq; cum magnus imperator sibi ad memoriã reuocaret sententiã principis apostolorum, qua dicit, paratos nos semp esse oportere ad reddendã omni petenti rationem de ea, quæ in nobis est, spe & fide, nihil plus iuuit, sed erga eius serenitatem deceptibilibus rationibus vsus promisit omnia facere, quæcunq; summus pontifex magnæ sedis apostolicæ decerneret. Et ad sanctissimos patriarchas scripsit, se sequi per omnia apostolicã sedem. At magno deo & saluatore nostro Iesu Christo, nõ permittente talia vsq; in finem vitæ procedere, missus est huic regiæ vrbi secundum ipsius diuinitatẽ, Agapetus sanctæ & beatæ memoriæ papa beatissimus, qui statim sacris canonibus, manum cum deo porrexit, & ipsũ de sede sibi non conueniente depulit, data venia his, qui talis rei participes, & communicatores fuerunt, & regiæ ac deo custoditæ ciuitati suum sacrũ ornatum reddidit, &c. Quoniã vero & cũ Dioscoro & Euticete hæreticare deprehensus est, sententiã in illum protulit in scriptis, plenã clemẽtia, & decẽti sanctitate, deferens ei tempus pœnitẽtiæ, decernensq; donec à tali opiniõe mutatus, satisfecisset his, q̃ à Tenor sententiæ. Causę damnationis, præuaricatio sacrorum canonum

ſanctis patribus doctrinaliter & canonice definita ſunt, ipſum non habere nomen, neq; ſacerdotis, neq; catholici, &c. Nos igitur ſequentes ea, quæ à beatiſſimo papa bene examinata ſunt, iudicamus, vt ipſe tanq̃ membrũ inutile & putridum, a bijciatur à corpore ſanctarũ dei eccleſiarũ, & extra epiſcopatum Trapezuntinũ eſſe, & alienũ ab omni ſacra dignitate & efficacia, & iuxta ipſius ſanctiſſimi papæ ſententiã, à catholica appellatione. Hactenus ſententia ſynodalis in Anthemium. In qua nunquid audis aliud, quam confeſſionem, recognitionemq; autoritatis Romani põtificis ſuper vniuerſam Chriſti eccleſiam? quam q̃d ſancta ſynodus damnationis, depoſitioniſque ſententiam prolatam ab apoſtolica ſede in Anthemium, iuſtã, ſanctãque probauerit, & ſecuta fuerit per omnia? C

Vide vt in omnibus ſequantur apoſtolicæ ſedis ſententiam.

Iam & ſextam ſynodũ pcurramus etiam, eiusq; occaſionẽ & cauſam paulo repetamus altius. Nam & ex ea euidentiſſimum erit, vt apoſtolica hæc ſedes, vniuerſæ Chriſti eccleſiæ, & cunctis ſemper ſynodis, orthodoxæ fidei regula fuerit ac magiſtra, eius integritatẽ ex ſingulari illo, q̃d ſupra adſtruximus, priuilegio ſola ſemper conſeruãs ad fratrũ confirmationem in fide.

Poſt damnatũ in Chalcedonenſi ſynodo Euticetẽ cum Dioſcoro vnicã in Chriſto deitatis naturam affirmantes, & renouatam, iteratamq; eãdẽ dãnationis ſententiam in Anthemiũ Conſtantinopolitanũ, Seuerum Antiochenum, Petrum Apamiarum epiſcopos, cũm in multis hæreticorum p̃dictorum ſectatoribus ac diſcipulis remanſiſſent hæreticæ prauitatis ſeminar nec tamen his quæ à ſede apoſtolica vna cum tantis ſynodis iam definita, p̃iudicataq; fuerant, auderent aperte reſiſtre, neq; palã adſtruere id, quod ab vniuerſa Chriſti eccleſia toties damnatũ extitit: nõ tamen defuit antiq̃ hoſti nouum cõmentum ad ſubuerſionem rectorum dogmatũ, & eccleſiaſticã pacem rurſus conturbandã. Siquidem iam dicebant orthodoxæ fidei aduerſarij, nõ vt prius, vnicã eſſe naturam in Chriſto: ſed (q̃d re ipſa in idem reciderat, tametſi verbotenus differret) vnicam voluntatem & operationem. Hoc primum cõmenti ſunt Cyrus Alexandrinus patriarcha, illius ſui Dioſcori, & Sergius Conſtantinopolitanus, eiusq; & in eccleſia, & in impietate ſucceſſor Pyrrhus, ſui illius Euticetis ſucceſſores & diſcipuli. Et poſt eos Paulus q̃q; Cõſtantinopolitanus epiſcopus, qui etiam imperatorem Cõſtantium in eandem ſeduxit perfidiam: deinde Petrus & Gregorius, tam in eccleſia, quàm in hæreſi, illi Paulo ſucceſſores fuere. Sed & Macharius Antiochenus patriarcha illis factus eſt perfidiæ ſocius & particeps. D

Monothelicæ hæreſis origo, & primi aſſertores.

In hos exurgens ſedes apoſtolica, magiſtra & vindex orthodoxæ fidei, gladium ſuæ illius principalis poteſtatis, quam in beatiſſimo Petro accepit à domino, magna diſtrinxit libertate, & illos quamuis principalium triũ & patriarchalium ſedium antiſtites, & ab orthodoxa fide, & à catholicæ eccleſiæ gremio pronunciauit alienos. Primum quidem Cyrum, Sergiũ & Pyrrhum, Honorius ille, cuius nomen falſarij Græculi in Romanæ, q̃ laborãt, eccleſiæ interneciale & execrabile odium, infarcerunt inter damnatos (ſi deo placet) autores & aſſertores eiuſdem huius monotheliticæ hæreſis à ſexta ſynodo, à quo primo omnium, damnatam cõſtat eandem, cum ſuis illis autoribus annis plurimis ante celebratam eam ſynodũ. Sed vt ſe vbiq; prodit inſigne & impudẽs mẽdacium: ita ſeipſum, quiſquis fuit, perfidus nugator coarguit. In argumentum hæreticę eius ſentẽtiæ, etiã epiſtolas eiuſdem, actis ſynodalibus, vt circunferũtur, inſulciens: q̃uis nõ ſynceras, ſed ſuo illo more ab ipſo tractatas: tales tamen, ex q̃bus clariſſimè pateat orthodoxiſſima eius

A ma eius fides, & plane digna præsule sedis apostolicæ, vti libri IIII. cap. VIII. clarius commonstrauimus. Quin constat potius fide historiarum omnium ab hoc primo damnatam hanc impietatem cum suis illis primis assertoribus, Cyro Alexandrino, Sergio & Pyrrho Constantinopolitanis episcopis. Quorum nouissimum æque omnes testantur historiæ, post suam damnationem ab Honorio, exilio relegatum fuisse ab Heraclio imperatore, qui ea in re apostolicæ sententiæ exequutor factus est. Nam cū ab eodem & ipse in eandem perfidiam seductus fuisset, haud irreligiosus primum nec malus imperator, & ob id incidisset in diuersas calamitates & miserias, corripientem se dei manum sentiens, hæretici erroris vltricem & vindicem, reuersus ad cor, & à beatissimo Honorio orthodoxæ fidei regulam doctrinamq; suscipiens, Pyrrhum ab apostolica sede iam damnatum, velut tanti in se mali autorem relegauit in Aphricam. Vnde non multo post, mortuo Heraclio, sublatoque inter initia imperij sui veneno, Constantino Heraclij filio, idque ex eiusdem illius Pyrrhi machinatione & consilijs. Martinæ vero nouercæ, & Heraclionis fratris insidijs, cum tanti sceleris participatione coniunctos sibi, propitiosque fecisset principes, & quoquo pacto restitui in suam sedem percuperet, Romam venit ad Theodorum pontificem, errati sui (vt præ se ferebat) veniam petens, acceptaque ab eodem fidei regula, & simulata illa sua pœnitentia reconciliatus apostolicæ sedi, ab eodem pontifice restitui suæ ecclesiæ obtinuit. Sed secretorum conscius & vindex deus, non diu inultum permisit tam execrandum facinus, sed prius vitam finiuit, quam tanto scelere quæsita, recuperataq; ecclesia diu gaudere potuerit. Senatu enim, populoq; Constantinopolitano in Martinam, Heraclionemq; insurgentibus, & illā lingua, hunc naso mutilatos, relegantibus, B etiam Pyrrhus à populo in eodem furore de fuga retractus, occisus est, & in locū eius Paulus suffectus episcopus. Sed & huic primū à præfato Theodoro Romano pōtifice ecclesiasticæ communioni interdictum est, eo q̄d orthodoxæ fidei normā, quā illi præscripserat, recusabat suscipere, adiuuante pertinaciam eius imperatore Constantio, & ipso seducto in eandē hęresim. Deinde Theodori successor Martinus, cum nec eius correptionibus acquieuisset, cōgregata secum Romæ, CL. episcoporum synodo, prædecessorum suorum in Cyrum Alexandrinum, Sergium & Pyrrhum Constantinopolitanos episcopos damnationis sententiam confirmans ac renouans, anathematis vinculo illigatum, omni quoque ecclesiastica dignitate priuauit, & à Christiano nomine iudicauit alienum. Quam ob causam à præfato Constantio imperatore, Olympius Hexarchus ad regendam Italiam missus, & Martinum pontificem occidere iussus, cum id aliter implere non posset, constituerat inter missarum solennia, in ecclesia B. Mariæ maioris, sub specie sacræ cōmunionis participādæ de manibus sanctissimi pontificis, p lictorem suum gladio illū confodere. Qui iussa facturus diuino nutu subita cæcitate percussus est. Olympius vero sacrilegi ausus sui in sanctissimū pontificem dans meritas pœnas, à Saracenis paulo post in Sicilia turpiter victus, infelicius perijt. Nec tamen sic quieuit Constantij furor in persequendam Christi ecclesiam, donec iusto dei iudicio, deo iam, hominibusq; pariter exosus, in vltionē tantorū scelerum apud Syracusas confoderetur à suis, dum libidinibus vacat in balneo.

Pyrrhus simulata pœnitentia, à Theodoro suæ ecclesiæ restitui obtinuit.

Cōstātius imperator hæreticus Martinū persequitur

In his itaq; turbinum ac tempestatum fluctibus & procellis, quibus à perfidissimo imperatore, & hæreticis Orientalium sedium episcopis, gra-

uissime concutiebatur orthodoxa Christi ecclesia, Romani pontifices suæ stationis, suiq́; quem obtinebant, loci in ecclesiastica hierarchia non immemores, ipsius nauiculæ Petri gubernacula intrepide, ac magna semper autoritatis constantia, inconcusse tenuerunt, & synceritatis orthodoxæ fidei se regulam omnibus exhibuerunt. Vt esset in his omnibus euidens cernere, exauditum pro sua reuerentia Christum orantem pro Petro, vt non deficeret eius fides ad cæterorum confirmationem in fide, nec præualuisse aliquando vllas potestates aduersus illam cathedram Petri, aut ecclesiam super ipsum ędificatam ac fundatam. Quinimo necesse fuit, vt semper alias, ita in hac etiam dissensione, in qua ab omnibus reliquarum omniũ sedium principalium episcopis diuersum sentiebat vna hæc sedes apostolica, totũ tamẽ orbem vni huic cedere, hanc magistram agnoscere, hanc orthodoxę veritatis regulam, huius vnius & fidem sequi, & sententiam. C

Itaq́; sublato diuino nutu Constantio, quo tandem pax redderetur ecclesiæ, cum eius filius Constantinus, illi quem nomine referebat magno Constantino, q̃ patri moribus & fidei zelo similior, reipublicæ suscepisset gubernacula, ad pacem vnionemq́; ecclesiarum toto conuersus animo, vniuersalem synodum congregari magnopere studuit, per quam ecclesiarum hęc scandala tollerentur de medio. Qua de re ad Domium Romanũ pontificẽ scribẽs, rogat ipsum & hortatur, vt sua autoritate, missis ab apostolico throno legatis adesse dignaretur concilio. Qui vna cum congregatis in vrbe regia episcopis, de dogmate controuerso, q̃d inter eos tantæ dissensionis causa extitisset, inquirerent: Num vnica (vt Orientales illi) an vero duæ in Christo voluntates & operationes dicendæ essent, vt Romana & orthodoxa pdicabat ecclesia. Quas quidem religiosi principis literas, mortuo iam Domio, eius successor Agatho recipiens, nihil cunctatus, suos legatos misit ad concilium, & ipsum, vt legitime celebraretur, apostolica autoritate confirmauit. Neutiquam tamen consentiens, apostolicæ sedis de præfato dogmate iam toties præiudicatam sententiam vllo pacto venire in disquisitionem concilij: sed suis mandata dedit, concilio vt præscriberẽt rectæ fidei regulam, quã sequi omnes oporteret: quemadmodum testatur eiusdem ad Constantinũ imperatorem & Augustos, per eosdem legatos suos scripta epistola in hæc verba: D

Agathonis autoritate celebrata VI. synodus.

Agatho ad Cõstãtinũ & Augustos.

Dominis pijssimis & serenissimis, victoribus ac triumphatoribus, amatoribus dei & domini nostri Iesu Christi Constantino maiori imperatori, Heracleo & Tiberio Augustis, Agatho episcopus, seruus seruorum dei. Post pręmissa aliquanta: Dirigimus, inquit, præsentes confamulos nostros, Abundantium & Ioannem, reuerendissimos fratres nostros, Theodorum & Gręgorium dilectissimos filios nostros presbyteros cum dilectissimo filio nostro Ioanne diacono & Constantino subdiacono sanctæ huius apostolicæ sedis, &c. Quibus portitoribus & testimonia aliquorum sanctorum patrum, quos hæc apostolica Christi ecclesia suscipit, cum eorum libris tradidimus: vt facultatem suggerendi à benignissimo vestræ charitatis imperio consequuti, ex his duntaxat satisfacere studeant, dum imperialis mansuetudo vestra percipiat, quid hæc spiritualis mater eorum apostolica Christi ecclesia credat & prædicet. Non per eloquentiam secularem, sed per synceritatem apostolicæ fidei, in qua & ab incunabulis edocti, vsq; in finem propagatori vestri Christiani imperij, cœli domino omnes nobiscũ deprecamur seruire & obedire. Licentiam proinde eis dedimus apud serenitatẽ vestrã, dum

dum iusserit, simpliciter satisfaciendi secũdum ea duntaxat, quæ eis iniun
A cta sunt, ita vt nihil præsumant augere, nihil minuere vel mutare, sed tradi tionem huius apostolicæ sedis, vt à prædecessoribus meis apostolicis ponti ficibus cõseruata est, enarrare, &c.

Perstringens deinde Apostolicæ sedis de prædicto dogmate fidem, traditionem & sententiam, subdit: Hæc, inquit, est apostolica atque euangelica traditio, quã tenet spiritualis vestri felicissimi imperij mater, apostolica Christi ecclesia, hæc est mera confessio pietatis, hæc est Christianæ religionis vera atque immaculata professio, &c. quam cooperator piorum laborum vestrorum B. Petrus tradidit, &c. cuius vera confessio à patre de cœlis est reuelata, pro qua à domino omnium beatus pronunciatus est, qui & spiritales oues ecclesiæ, ab ipso redemptore omnium, terna commendatione pascendas suscepit. Cuius adnitente præsidio, hæc apostolica eius ecclesia, nunquam à via veritatis, in qualibet erroris parte deflexa est. Cuius autoritatem, vtpote apostolorum omnium principis, semper omnis catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutæ sunt, omnesque venerabiles patres apostolicam eius doctrinam amplexi, &c. & sancti quidem doctores orthodoxi, venerati atque sequuti sunt: hæretici autem falsis criminationum odijs insecuti, &c.

Hæc apostolica Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam à tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit, sed vt ab exordio normam fidei Christianæ percepit ab autoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet, secundum ipsius domini saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum principi in sacris euangelijs fecit: Petre, inquiens, ecce Satanas expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem ro
B gaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando cõuersus cõfirma fratres tuos. Cõsideret itaque vestra clementia, quoniam dominus & saluator omnium, qui fidelis est, & fidem Petri nõ defecturam promisit, confirmare eum fratres admonuit, &c. Hæc ille Agatho.

Priuilegium singulare sedis apsicæ.

In quibus audis, vt Apostolicæ sedis sententiam, quam aduersus totius penè Orientis, & trium principalium sedium asserebat episcopos, vniuersalis tamen concilij nõ submiserit iudicio. Quin potius eandem illi regulam sanæ & catholicæ fidei præscripserit, quam sequi deberet: mandans suis legatis, ne quid addere præsumerent, ne quid minuere, aut immutare ab ea sententia ac definitione fidei, quam ab apostolica sede secum attulerant. Vides vt illa se præbuerit semper vniuersæ Christi ecclesiæ & concilijs omnibus orthodoxæ veritatis regulam & magistram. Ob id singulari priuilegio præseruata à Christo, ne à via veritatis in quolibet errore vnquam laberetur. Vides quàm nõ ipsa cõcilia regulatiuam (vt illi loquuntur) autoritatem obtinuerint super autoritatem cathedræ Petri & apostolicæ: sed cõtra, è diametro. Cuius autoritatem semper omnis catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutæ sunt, & omnes orthodoxi patres eius doctrinam venerati & amplexi.

Collectio ex præmissis.

Nec est quod hic mihi dicas, Agathonis illius, vtpote Romani pontificis velut in causa propria haud idoneum esse testimonium. Nam ipsa rei euidentia eorum, quæ dicit, veritatem comprobat. Nunquid enim non idem factum à beatissimo Leone in Ephesino illo secundo concilio demõstrauimus? Quod quia eiusdẽ sententiã ac præscriptũ transgredi ausum est, à catho

Cauilli remotio.

catholica Christi ecclesia execrari meruit vna cum superbissimo illo Dioscoro, eius præuaricationis autore. Nunquid factum aliud ab eodem Leone in illo omnium celeberrimo Chalcedonensi concilio? quod audisti quàm reuerenter eius autoritatem recognouerit, & in cunctis sequutum fuerit. Et hoc ipsum, de quo agimus, sextum concilium Agathonis legem fidei omnibus præscribentis, nunquid contempsit autoritatem? nunquid vni illi Oriens vniuersus victas manus non dedit? nunquid in eius non concesserunt definitionem & sententiam? Cum perlecta esset ea, quam diximus, B. Agathonis epistola in concilio, & ab imperatore Christianissimo rogarentur vniuersi, nũ suggestiõibus eius cõsentirẽt toto animo, primus Georgius Cõstãtinopolitanus antistes, abiecta contraria (quã ante defenderat) monothelitica hæresi, professus est toto se animo illi consentire, amplectíque sententiam sedis apostolicæ. Post quem & cæteri episcopi omnes surgentes, in hæc & similia verba pro se quisque responderunt. C

Agathõis sniĩ subscripsisse cõcilium.

Nota cõci in iudiciũ de Agathonis epla.

Suggestiones directas à patre nostro Agathone, sanctissimo archiepiscopo principalis sedis antiquæ Romæ, ad coronatum à deo mansuetissimum nostrum dominũ imperatore, tanquã à spiritu sancto dictatas per os sancti, ac beati principis apostolorum Petri, prædico & digito ter beatissimi papæ Agathonis scriptas suscipio & amplector, & ita credo, ita sentio, duas naturas in vno sanctæ trinitatis domino nostro IESV CHRISTO vero Deo nostro, & duas naturales voluntates, similiter & duas naturales operationes in vna persona, in vna subsistentia, inseparabiliter atque indiuise. Et anathematizo omnes, qui dicunt vnicam voluntatem & vnicam operationem post incarnationem D. N. Iesu CHRISTI, &c. Macharium autem Antiochenum patriarcham, dictæ Agathonis sententiæ pertinaciter reluctantem, vt nouum Dioscorũ, vna cum Stephano eius discipulo hæreticos pronunciarunt, & ab omni episcopali, sacerdotalíque honore ac ministerio alienos, anathemati subiecerunt. Ab eis vero, quos ab errore monothelitico ad pœnitentiam receperũt, libellos pœnitentiæ, professionisque orthodoxæ fidei exegerũt eiusmodi, quibus ij omnes professi sunt, epistolæ sanctissimi ac beatissimi papæ Agathonis se simpliciter consentire in omnibus, & permanere in cunctis capitulis, quæ in ea continentur. D

Iam & in prosphonetico sermone eiusdem cõcilij ad Constantinũ imperatorem, inter cætera ita dictum legitur ab vniuersa synodo: Proinde, inquiunt, inspiratione spiritus sancti conspirantes, & ad inuicem omnes cõsonantes, & Agathonis sanctissimi patris nostri, & summi papæ dogmaticis literis ad vestram fortitudinem missis consentientes, nec non sanctæ quæ sub eo est synodi C X X V. patrum concordantes, vnum de sancta trinitate D. N. Iesum christum incarnatũ prædicamus in duabus perfectis naturis, &c. Et post aliquanta: Summus autem nobiscum cõcertabat apostolorum princeps. Illius enim imitatorem, & sedis successorem habuimus fautorem; & diui sacramenta misterij illustrantem. Per literas tibi confessionem à deo inscriptam Romana antiqua ciuitas obtulit, & catholici dogmatis diem à vespertinis partibus extulit, charta & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur.

Rursus in epistola dicti imperatoris Constantini ad Occidentis episcopos, qui sub Agathone conuenerant, gratulatoria de peracta feliciter synodo, quam misit vna cum actis synodalibus. Interfuistis, inquit, & vos cũ vniuersali principe pastorũ, simul cum ipso diuinitus loquentes, tam spiritu, quàm

litera

A litera. Suscepimus enim non solum à beatitudine eius, verum etiam à sanctitudine vestra directas nobis literas, quæ prolatæ lectæ sunt, & veritatis verum stylum declarauerunt, orthodoxamq; fidem depinxerunt, &c. & tā synodicis, quàm paternis doctrinis consentiunt. Neq; enim neglexîmus, sed diligenter eas cōparauimus. Idcirco & omnes consonanter mente & lingua concredimus, & similiter confessi sumus, & tanquam ipsius diuini Petri vocem, Agathonis relationem supermirati sumus. Non enim discrepauit nisi vnus. Nemo nanq; ex omnibus perijt, nisi filius interitus, pater contumaciæ, &c. Hactenus ille.

Audis itaq; in his omnibus, non solum, quod suprà satis, superq; demōstratum est, Romanum pontificem ab vniuerso semper orbe recognitum vniuersalem pastorum principem, & totius dominici ouilis rectorem, sed etiā id de quo nunc præcipue agimus, nempe ipsam Petri cathedram fuisse semper vniuersæ Christi ecclesiæ & concilijs omnibus, rectæ fidei regulam, magistrā & vindicē, & ob id diuino conseruatā priuilegio nulli vnquā subiacuisse prauitati hæreticæ, sed apostolicā traditionem, orthodoxæq; fidei synceritatem, vt eam accepit ab initio, à suis illis autoribus, Apostolorum Christi principibus, illibatam conseruasse, & conseruaturā perpetuo. Id q̄d semper agnoscens orthodoxa Christi ecclesia quotiescunq; fidei causa, etiā in celeberrimis ex totius orbis episcopis congregatis concilijs euentilata extitit, aut simpliciter sequuti sunt omnes huius sedis sibi præscriptam regulā, aut iam prædicatā sententiā, quemadmodum in Constantinopolitana prima & secunda, & Ephesina prima, atq; in hac sexta synodo, Cōstantinopolitana tertia, factum demonstrauimus, in quibus conuenientes ex vniuerso orbe venerabiles patres & episcopi amplexi & simpliciter sequuti sunt præiudicatam à sede apostolica sententiam, aut id quod in concilijs definitum

B est, ad huius adhuc sedis iudicium autoritatemq;, tanquam ad superiorem quandam, & infallibilem rectæ fidei amussim, remissum est, vt etiam in illo omnium primo & sanctissimo Niceno concilio factum ostendimus, aut fecerunt vtrunque, quemadmodum audisti de Chalcedonensi concilio. In quo iam præscriptam ipsis regulam præiudicatamq; beatissimi Leonis aduersus Eutycetem & Dioscorum sententiam sequuti, nihilominus definitionem synodalem, actaq; omnia ad eiusdem autoritatem remiserunt, robur eis impartiri ab illo adhuc expectantes.

Epilogus ex actis dictorū conciliorum.

Ordo postulat, vt & VII. synodi hic breuiter perstringamus historiam, quo & in ea luce clarius pateat ipsa rei euidentia de autoritate apostolicæ sedis in concilijs vniuersalibus, quam in prioribus demonstrauimus.

De septima synodo.

Cum nunquam sibi constās Græca illa leuitas & mobilitas, semper noui aliquid quæreret, & expugnatis iam ferè hæresibus circa indiuiduæ trinitatis, & incarnationis verbi mysteria, nihil circa eadem non iam damnatum comminisci posset, bellum inferre cœpit venerandis Christi & diuorum imaginibus, quibus eatenus vsa fuerat vniuersa Christi ecclesia, & nouo furore easdem & more catholico venerantes illas persequi.

Eius occasio altius repetitur.

Cœpit ferè hæc pestis circiter annum domini D.CC.XVIII. non longe post VI. synodum, sub Leone imperatore. Qui primus sanctorū oēs imagines deponi, abradi, conteri, comburiq; iussit.

Iconomachorū furor sub Leone imperatore.

Aduersus quem B. Gregorius, eius nominis III. conuocata Romæ generali synodo, in qua prope M. interfuisse leguntur episcopi, eundē Leonem cum suæ impietatis assertoribus ecclesiastico anathemati subiecit, & pestē

illam Iconomachorũ atro carbone notauit, & ecclesiasticæ censuræ mucro ne iugulauit. Sed cum ille in impietate ac pertinacia sua persisteret, vltrix ei vindicta diuina non defuit, hinc immissis Saracenis in ditiones imperij. C

Inde vero vrbe regia Constantinopolitana tam graui peste vastata & depopulata, vt in eadem supra trecentena milia hominum perijsse, certæ fidei prodant historiæ. Et cum nec ita resipisceret, eadem etiam & illum ipsum perijsse Leonem. Cuius filius Constantinus, paterna imbutus perfidia, cum eandem non imitari tantum, sed & vincere pergeret, etiam necromanticis & magicis artibus ritu pagano seruiens, sacrilego furore etiam orthodoxos exilijs, & proscriptionibus aggressus est persequi. In quem exurgens Stephanus Romanus pontifex eius nominis II. prolatam à Gregorio tertio in Leonem patrem confirmat anathematis & damnationis sententiam. Ex quorum cineribus (ne qua nunc pestis deesset persequutioni ecclesiæ) Lutheranæ impietatis sectatores & discipuli, rediuiua iamdudum per Germaniam suscitarunt incendia. Et cum hæc flamma vniuersum pene Orientem inuolueret, tandem Constantinus alter, illius perfidi nepos, cum Iræne matre assequutus imperij gubernacula, cum sub euidenti, quã sentiebant & cernebant, vltione diuina cœpissent aperire oculos, ad Apostolicam cathedram orthodoxæ fidei magistram respicere cœperunt: supplices literas mittentes ad Hadrianum pontificem, vt concilio vniuersali, quod secundo celebrari cupiebant in Nicea, sua autoritate adesse dignaretur: quo in eodem elucesceret orthodoxa & catholica veritas: & eliminaretur atque aboleretur contraria impietas, quæ iam annis multis infestarat Orientis ecclesias. Cuius si ad Augustos responsiuam perlegas epistolam, quam celebrando concilio assensum præbens, misit cum Petro monacho cardinali presbytero, & altero Petro abbate sanctæ Sabinæ de vrbe, Apostolicæ sedis legatis, qui vice sua præessent concilio, etiam hinc intelliges id quod toties demõstratum est: Omnem videlicet conciliorum autoritatem ab huius sedis autoritate prorsus dependere. Præsumptum fuerat (vt ex eadem constat epistola) post sextam synodum aliud quoddam concilium in illis Orientalibus ecclesijs absq; autoritate sedis Apostolicæ. De quo cum Augustis expostulans, & ostendens insuper nullam esse causam dubitandi circa venerationem sacrarum imaginum post iteratam definitionem sedis Apostolicæ, primum sub Gregorio tertio, & secum congregata synodo, deinde sub Stephano secundo, nec vt de eadem rursus disceptaretur in concilio, illius celebrationi se consensurum contestans: Si vero, inquit, impossibile est ob hæreticorum vesaniam, & propter incredulitatem ipsorum, ipsas sacras & venerãdas imagines absq; synodi actione in pristinum erigere & confirmare statum, & nostros sacerdotes, pro eiusmodi pia operatione vestra cupit serenissima imperialis potẽtia accersere, sicut in vestris fertur imperialibus literis. In primis pseudo illud conciliũ, quod sine apostolicæ sedis autoritate, irrationabiliter, nequiterq; contra sanctorũ venerabilium patrũ traditionem actum est, anathematizetur præsentibus missis nostris, & cætera: Deinde orthodoxa fides corroboretur iuxta traditionem sedis apostolicæ, & hæresis sacras imagines impugnãtium etiam anathematizetur, &c. Cuius præscriptio S. synodus per omnia obtemperans, nihilo minus vt iuxta præcedentium legitimorum conciliorum exemplum, ad specialem autoritatis eius confirmationem remitterentur vniuersa acta synodalia, autor fuit Tharasius Constantinopolitanus antistes. D

Diuina vltio in Leonem.

Cõstãtini Leonis I Iij aduers' orthodoxos persecutio

Lutheri schola hãc reduxit in saniam.

A Itaq; etiam ex huius concilij historia æquæ elucescit euidenter, quam hactenus adstruimus, orthodoxa veritas: Vniuersam autoritatem conciliorum uniuersalium dependere ab autoritate sedis apostolicæ. Eandemq; vniuersæ semper ecclesiæ & concilijs omnibus, exhibuisse se orthodoxæ fidei magistram & vindicem. *Conclusio ex historia septimæ synodi.*

Superest adhuc vnum illorum cōciliorum vniuersalium, per quæ vniuersa discurrere institutum est, & per singula explicare ipsam rei euidentiam, & catholicæ ecclesiæ recognitiōem, de veritate quā hic demōstrandam suscepimus. Octo nāq; vniuersales synodos ex priscis illis & agnoscit & sequtur vniuersa Christi ecclesia, ex quibus iam septem percurrimus. Nicenas duas, primam & septimam, Cōstantinopolitanas tres, secundam, quintam & sextam, Ephesinam præterea, & Chalcedonensem. In quibus omnibus, vt tractata est fidei quæstio, ita & viguisse in omnibus vnius sedis apostolicæ autoritatē, eandemq; se omnibus orthodoxæ fidei magistram exhibuisse & vindicem, clarissime demonstratum est. *De octaua synodo.*

Restat octaua, Cōstantinopolitana quarta. Quæ nō vt priores, ob vllam quæstiōem fidei, sed ob iudicium inter Photium & Ignatium de Cōstantinopolitana sede diffidentes, sub Nicolao primo celebrata est. Siquidem nō solum quæstiones fidei, sed episcoporum quoq; iudicia, ad huius sedis autoritatē singulariter pertinere, & sine ea peragi nō posse, etiam supra demōstratum est. Cuius & occasionem & historiam vt intelligas. *Explicatur causa octauæ synodi*

Præsederat Ignatius Cōstantinopolitanæ ecclesiæ, annos circiter duodecim, vir sanctus & integer, vindex ecclesiasticorum canonum. Cum quidā eius liberam autoritatem nō ferentes ex suffraganeis ipsius & subditis, sed odij & inuidiæ facibus cōtra eum accensi, alij vero superbiæ fastu elati, Michaelis q̄q; imperatoris animati cōsensu & autoritate, qui seuerioribus eius

B correptiōibus sæpe irritatus, & Bardæ patricij instigationibus insuper accēsus, illi aduersus fuerat, cōsurgentes in sanctum episcopum, congregata numerosa episcoporum synodo, cui medius imperator interfuit, eundem damnatum eiecerunt ab ecclesia cui præsidebat iure & legitime. Et in locum eius Photium quendam è foro & seculari militia, éque palatinis ædibus eductum, & subito tonsoratum, aduersus ecclesiasticos canones eidem præfecerunt ecclesiæ. Vnde cum grauia nascerentur & scandala & schismata, non solum in vrbe Constantinopolitana, sed etiam in vicinis circunquaque ciuitatibus, alijs Photij promotioni fauentibus, alijs contra, vt aduersus canones, superstite, nec legitime accusato aut damnato Ignatio factam merito detestantibus, Michael imperator oratores suos misit ad sedem Apostolicam, & Nicolaum pontificem eius præsidem, apud eundem accusans Ignatium, velut autorem natorum malorum, scandalorum ac schismatum, simul & rediuiuis Iconomachorum contentionibus vexari Constantinopolitanam ecclesiam significans, vtque à latere suo legatos illuc mitteret, qui exorta è medio scandala tollerent, instanter postulauit. Qua in re pro officij sui debito haud grauate illi obsequutus sanctus pontifex, missis à latere suo Rodoaldo & Zacharia episcopis, hoc in mandatis dedit, vt Ignatij causas (qui ante de ecclesia sua videbatur pulsus, quàm in legitimo accusatus & condemnatus iudicio) tantummodo inuestigarent diligenter, & plena veracique relatione referrent ad Apostolicæ sedis iudicium. Interim vero ne communicarent cum Photio, nisi velut cum laico, singulariter præcepit. At illi Constantinopolim venientes imperiali largitione corru-

pti, quæ sibi mandata fuerant, in contrarium verterunt omnia. Nam & cum Photio inuasore ecclesiæ inter sancta communicarunt mysteria, & Græcorum consentientes factioni perniciosissimæ, prolatam in Ignatium velut ex Apostolicæ sedis autoritate confirmarunt damnationis sententiam, expoliatumque sacerdotalibus infulis, ab omni regimine expulerunt ecclesiæ. Quibus peractis, missus ab imperatore Leo à secretis ad Nicolaum pontificem, duo illi volumina obtulit: alterum gestorum depositionis Ignatij, alterum actorum in causa sacrarum imaginum. Reddidit præterea imperiales literas, quibus idem instantissime requirebat, vt in depositionem Ignatij & confirmationem Photij consentiret & subscriberet. Ille vero conuocata vniuersa Romana ecclesia coram eadem præsente imperiali legato publice contestatus est, quæ legati sui egissent, minimè acta ex sua sententia: imò in illos ipsos vt præuaricationis reos protulit damnationis sententiam, addens, nunquam se consensisse, nunquam etiam consensurum in deiectionem Ignatij, vel promotionem Photij: quin potius eandem, vt sacris canonibus contrariam, irritauit ac repudiauit. Quod ipsum etiam literis suis Michaeli imperatori per eundem Leonem significauit. Vnde ille in apertam impietatem, rebellionem, defectionemq; à fede apostolica erumpens, rescripsit plenas iniuriarum, minarum, blasphemiarumq; literas. Quibus idem pontifex liberrima rescripsit constantia. Horum ita actorum præter fidem historicam testis est in primis eiusdem Nicolai epistola, scripta vniuersis per Asiam & Libyã orthodoxæ fidei cultoribus: qui, inquit, catholicã pietatem, sanamq; doctrinam cum B. Petri cathedra sectãtur & asserunt: qua vniuersa hæc acta ita ex ordine complectitur: ne cui forte imponeretur sub nomine & prætextu autoritatis sedis Apostolicæ: cuius legati confirmassent in Ignatium damnationis sententiam & promotionem Photij. Testis quoque eiusdem Nicolai ad Michaelem epistola, qua suæ illi iniuriosæ & comminatoriæ libera autoritate respondet. In qua ab his quæ ille aduersus sacerdotalem, pontificiamq; autoritatem irreuerentius effutiuerat, incipiens, eius dignitatem diuinarum scripturarum autoritate & communi Christifidelium consensu confirmans, non ad vitam, sed officium sacerdotum respiciendum docuit, eisq; cathedræ apostolicæ præsidentibus obsequendum simpliciter. Id quod ex figura veteris tabernaculi clare confirmat. Nihil illam debere quibusuis autoritatem suam agnoscentibus: quin potius vni illi debere omnes orthodoxam fidem conseruatam in catholica ecclesia, quam ab vna illa sæpenumero sustentatam, assertamque certũ est. Cuius, inquit, priuilegia Christi ore in beato Petro firmata, atque ab ipsis Apostolis disposita in ecclesia obseruata antiquitus, celebrata quoque à sanctis vniuersalibus concilijs, ab vniuersa denique ecclesia iugiter venerata ac recognita, nullatenus possunt minui, nullatenus infringi aut commutari. Quod enim fundamentum Deus posuit, humanus non valet amouere conatus, sed firmum, validumque consistit. Impingi proinde posse ab his, qui Dei ordinationi conantur resistere, sed non transferri, velut radicata & plantata diuinitus. Quæ, inquit, ante imperium vestrum fuerunt, & permanent, Deo gratiæ, hactenus illibata, permanabuntque post vos, & quousq; nomen Christianum prædicatum fuerit, immutilata subsistere nõ cessabunt. Ad iudicium autem suum de Ignatio & Photio reuersus, tametsi a nemine retractari posset apostolicæ sedis sententia, ne tamen Photius ille, vt faciebat, queri posset, se nõ auditum, nec defensum, damnatum a sede apo-

Imperatoris indignatio, & põtificis libera cõstãtia

Ex Nicolai ad Michaelem imperatorẽ epła.

Priuilegia cathedræ apostolicæ cõstituta diuinitus.

apostolica, quanuis causa eius diligenter intellecta fuisset, ordinauit & iussit, vtranque partem Romam venire ad renouandum examen. Quanuis enim ratum alioqui, firmumque manere deberet apostolicæ sedis, vt summi in ecclesia tribunalis iudicium, nec ab illo vsquã appellari secundum canones. In hac tamen causa secundum indulgentiã, inquit, hoc concedimus: non licentiã id faciendi tribuimus pro cuiusque libito. Cum enim, vbi est maior autoritas, inferiorum iudicium illo referri iubent canones, patet vtique, apostolicæ sedis (cuius autoritate maior nulla est) a nemine retractari posse iudicium, nec de illo iudicari à quoquã, ab illa neminem appellare, ad quã ex orbe vniuerso vltima prouocatio conceditur, secundum ecclesiasticas regulas. Hæc ipsa, etiã sanctorum patrum sententijs comprobari, Bonifacij præsertim & Gelasij. Præscribens deinde nominatim, quos velit ex vtraque parte mitti, velut ad causæ merita intelligenda idoneos. Confidimus autem, inquit, in domino, qui fecit de tenebris lucem splendescere, & qui dat homini scientiã, quòniã si partes, quas diximus, ad illius limina peruenerint, qui mentientes Ananiã cum Saphira gladio spiritus sancti interemit, si qua sunt incerta & abdita, reuelabuntur & manifesta fient. Quia nos hoc semper in votis habemus, & inhiãter desideramus, vt æqualitatem vtrisque partibus seruantes, nihil, nisi quod sacri canones, nisi quod æquitas dictauerit, adiuuante domino statuamus, &c.

A

Veritatem elucescere in iudicio sedis apostolicæ.

Et hæc quidem, atque eiusmodi multa Nicolaus ille, prolixissima equidem epistola, sed quæ sola, si diligenter legatur, clarissime comprobat ipsã rei euidentiã, & cõsensum recognitionemque catholicæ ecclesiæ de autoritate, quã hic adstruimus, sedis Apostolicæ in vniuersa ecclesia, atque in concilijs omnibus. Quibus & regulam & magistram, vindicemque orthodoxæ fidei, rectorumque iudiciorum se semper præbuit. Quæ equidem nihilo minus apud te ponderis aut momenti habebit, quod scripta sit à Romano pontifice, imò tanto magis, quanto nunquã inuentum est ociosum aut inefficax (quod suprà demonstrauimus) cathedræ Petri, & in eadem præsidentium illud singulare priuilegium. Quanquã & sine eo, ipsa per se res de qua agitur, ipsa scriptorum & antiquitas, & autoritas, ipse scribendi modus, ipsi denique ad quos scripta sunt, ipse demum exitus negociorum & causarum, ob quas scripta sunt, eorundem indubiam veritatem clarissime comprobãt. Nam scripsit is non ita nuper, nec nostro seculo, sed ante annos paulo minus septingentos. Gelasius autem, quem idem citat, ante annos mille. Bonifacius vero ante annos vndecies centenos. Scripserunt autem (vt priuilegium cathedræ taceam) non obscuri, non priuati homines, sed præsidentes hierarchiæ vniuersæ Christianæ ecclesiæ, non in angulis aut latibulis, sed è specula illa Apostolicæ cathedræ, in quã totius semper orbis coniecti sunt oculi, non in ociosis aut delitescentibus chartis, sed palam in epistolis missis vniuersis per orbem episcopis, in caussis publice controuersis, & quæ orbem concutiebãt vniuersum. In quibus vniuersæ ecclesiæ, non nisi publice nota, confessaque vniuersæ ecclesiæ, tãta cum confidentia publice iactasse de huius sedis autoritate, qua suo vnius iudicio ac sententiæ orbem reddebant obnoxium, tametsi nihil sanè dubitãdum foret, etiamsi aliter eius non constaret veritas: præsertim quãdo ad ipsum etiam exitum singularum earum tragœdiarum, quarum occasione scripta sunt, respexeris, ex quo clarissime intelliges sua ipsius conscientia & confessione victum orbem vniuersum, vnius huius sedis au-

B

 tori

toritati, iudicio ac sententiæ semper dedisse manus. Nihilo minus eorum omnium veritatem certissimam, in superioribus euidenter demonstraui- mus. Nunquid enim non ipsa hoc clamat rei euidentia, quod nisi vnius huius sedis fides perstitisset immobilis, vna toti ecclesiæ se præbuisset magistram & vindicem orthodoxæ fidei, actum fuisset de eius integritate, vt in Niceno exposita erat concilio, quando ad eam subuertendam, tam pertinaciter, tam multis annis vniuersus laboraret Oriens vna cum perfidis imperatoribus, totisque viribus imperij: cum tam multa aduersus pietatem conuenirent episcoporum concilia, & nouissime eandem proderent & abrogarent (Orientalium fraude circumuentis Occidentis, alioqui orthodoxis episcopis) in Ariminensi vniuersali concilio? Nunquid non actum de eadem, cum in Ephesino quoque secundo & ipso vniuersali concilio, cunctis ecclesiarum præsulibus, & ipsis quoque patriarchis prolabentibus, damnata fuit orthodoxa fides de incarnationis verbi mysterio, & in locum eius probata receptaque Euticetis perfidia, nisi magnus ille Leo vnus orthodoxæ fidei vindex & assertor, apostolicæ sedis autoritate Christi succurrisset ecclesiæ? Nunquid denique etiam tum de eadem actum non fuisset, cum Orientem pene totum, vniuersasque alias sedes principales catholicæ CHRISTI ecclesiæ, monothelitica illa peruasisset, infecissetque impietas, nisi vnam Romanam, eiusque præsules conseruasset illud adeo (vt cernis) necessarium CHRISTI oratione illi impetratum indefectibilis fidei priuilegium ad confirmandos fratres in fide? Nisi sola hæc, nulli vnquam submittens se impietati hæreticæ, aduersus pene totius orbis episcopos, aduersus huius mundi rectores & dominos, aduersus imperatores & imperium, indefesso semper labore tutata esset synceritatem orthodoxæ fidei? Et quis per vniuersam ecclesiam cōseruasset ecclesiasticos canones? Quis succurrisset iniustissimum iudicium toties passis à conuentibus & concilijs malignantiū, orthodoxis & sanctissimis episcopis, in quibus ad opprimendam innocentiam, vna cum principalium sedium atque aliorum numerosissimo cœtu episcoporum, in vnum conuenerunt etiam imperatores, reges & principes, nisi necessariam illam toti ecclesiæ cathedræ Petri autoritatem, inuiolabilis petræ soliditate firmasset CHRISTVS, singularique illo muniisset priuilegio? Quis Athanasium, Paulum & alios orthodoxos, innocentesque episcopos calumniam passos atque iniustissime damnatos ab illa Antiochena synodo vindicasset ab iniuria iniustissimi iudicij? Beatum Ioannem, cognomento Chrysostomum, Constantinopolitanum episcopum damnatum frequentissima totius pene Orientis episcoporum etiam orthodoxorum synodo, etiam hodie inter execratos haberet catholica ecclesia, nisi illorum iudicio apostolicæ sedis restitisset iudicium, illoque damnato in suam communionem recepto, in eius damnatores conuertisset damnationis sententiam. Et beato etiam Ignatio, tam imperiali potentia quam synodali, sed iniustissimo iudicio eiecto sede sua, Constātinopolitana ecclesia, si vna huius sedis aut dormitasset aut elanguida fuisset autoritas, quisnam tulisset suppetias? Breuiter in vniuersa ecclesia quis esset, aut fuisset ordo, qui ecclesiasticæ disciplinæ vigor, quæ vnitas, quæ synceritas fidei, nisi eo quo factum demonstrauimus modo per vnius ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis illam, quā hactenus adstruximus, autoritatem illud singulare priuilegiū suæ CHRISTVS prouidisset ecclesiæ? Cuius non solū veritatem indubiā, sed etiā necessitatē ex his quæ hactenus dicta sunt, plane intelligis. Itaque vt hic tandē finiamus,

Quoties vni⁹ apostolicæ sedis autoritate conseruata sit orthodoxa fides in ecclesia.

Solā cōseruasse vnitatem, ordinem disciplinæ vigorē, & fidei synceritatē in ecclesia.

C

D

A amus,cum non obtemperaret imperator Michael apostolicæ sedis iudicio de Photio & Ignatio,autor fuit Nicolaus,vt Constãtinopoli quarto congregaretur vniuersale episcoporum concilium,quo in tãto conuentu comprobaretur,atque omnibus palã fieret,iustum fuisse apostolicæ sedis iudicium. Id quod factum est:Siquidem confirmata in Photium damnationis sententia,suæ sedi Ignatius restitutus est. Ab VIII. vniuersali cõcilio cõprobata aposto.sedis inia.

Satis ergo,ni fallor,superque ex his demonstratum est,omnem prorsus actionem cõciliorum omnium,ex vnius apostolicæ sedis autoritate depẽdere,ab ea sola suã autoritatem,suum robur accipere. Eã esse fuisseque semper concilijs omnibus moderatricem, & orthodoxæ fidei regulam infallibilem, non vice versa. Illa siquidem,huius sedis autoritate seclusa,quantumuis alioqui frequentia & vniuersalia,non solum errare posse,sed errasse frequenter,etiam in fidei definitione & negocio.Hãc vero nunquam, sed normam orthodoxæ fidei, vt eam ab initio accepit ab apostolorum principibus,illibatam conseruasse perpetuo, & conseruaturam ad finem. Errantibus concilijs hanc semper succurrisse.Illa huic nunquam, sicut nunquam ab errasse probabitur. Conclusio

Cauillationes quasdam,quibus hæreticorum conspiratio autoritati indicti a Paulo tertio Romano pontifice concilij publice detrahit, & pontificiã autoritatem contemptibilem omnibus facere conatur, breuiter explicare.

Caput XII.

NON potui hic lector Christiane præterire, quæ aduersus indictam his ipsis diebus synodum,impia illa hæreticorum conspiratio euomuit,multa ineptiens,de Christiana quadã & librra synodo,per quã mederi oporteret ecclesiæ vulnerĩbusnec tamen intelligens quid aut de quo loquatur, adeo vt nec si libertas illis fiat effingendi,qualem synodum velint,illam ipsam possint exprimere.

B Itaque vt semper tergiuersatur quantumuis deprehensa impietas,ita hi cum Apostolicæ autoritatis censura sua impia dogmata perstricta viderent,eidem derogare,eandémque contemnere cœperunt, prouocantes ad synodale iudicium. Vnde plerosque parum firmos aut dubios in fide in suspenso retinuerunt. Quibus etiam ijdem illi Apostolicæ sedis autoritatem,quã hactenus luce clarius demonstrauimus,& indefectibilis fidei priuilegium,impijs suis persuasionibus reuocarunt in dubium. Quorum infirmitati vt occurreret Paulus Romanus pontifex eius nominis tertius,pius & diligens pastor ecclesiæ,simul vt illorum omnes tergiuersationes excluderet,cum iam nuper generale concilium,quanuis iniquo alioqui tempore,quocunque tamen modo celebrandum indixerit,missis ad vniuersos Christiani orbis episcopos & principes, vt eodem concurrerent, quo in illo toti orbi patesceret iustam in illos prolatam Apostolicæ sedis sententiã, & cuique palam fieret quæ esset de inductis per illos quæstionibus & prophanis nouitatibus orthodoxa & catholica veritas, atque hi ea in re præter spem iam se deprehensos plane intelligerent, cum nihil minus vellent aut expectarent quàm synodale iudicium:tametsi ad illud secure, velut nunquã futurum prouocassent toties,sperantes nunquam induci posse pontificem vt concilium indiceret.Et vt maxime vellet,non posse ob bellorum tempestates, quibus Christianus orbis velut à fundamentis concutitur: Iamdudum clare intelligentes, omnium orthodoxorum se damnatos præiudicio, cœperunt inire consilia, sed contra dominum & CHRISRVM eius,cœperunt se quanuis doctrina & fide discordes coniungere sacramentis & fœ-

deribus, cœperunt sollicitare reges & principes, cœperunt cauillari multis rationibus suspectã sibi indictionem concilij eiusmodi, cœperunt eius au toritati publice detrahere apud omnes ordines, cœperunt denique famosis libellis in vulgum sparsis plenis execrabilis blasphemiæ, plenis impudentissimorum mendaciorum in ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, vulgo con temptibilem facere. Ad quæ hic dissimulãtes, susceptumque ab initio vrgentes argumentum, quod hoc ipsum mihi requirere visum est rationes, quas Smalcaldiano conuentu dictatas aduersus autoritatem Romani põtificis in concilijs multis deinde exemplarium millibus sparserunt in orbem, hic contrahemus in compendium, merasq; esse calumnias demõstrabimus. C

In primis itaque iustissimas aduersum se grauissimasq; orthodoxorum accusationes præuidentes, quòd nunc synodale iudicium calumnientur & sub terfugiãt, ad quod toties prouocauerunt, & suo more quasi in calumnias transformãtes, non dubitare se dicunt, quin hoc ipsum suum responsum multis modis calumniaturi ac deprauaturi sint aduersarij. Nec enim in tantis rebus vllum plausibilius argumentum reperiri posse, quo se magis prægrauent, suam causam obruãt ac maius odium sui apud omnes gentes accendãt atque inflamment, quàm si ipsos criminentur, quod synodi iudicium atque autoritatem defugiãt. Affingent etiam, inquiunt, nos aliarum nationum iudicia contemnere, quæ amorem religionis maximis rebus gestis declararunt, quæ olim multos clarissimos doctores ecclesiæ pepererunt, postremo, vbi etiã sunt maxima studia doctrinæ Christianæ. Addent synodorum recusationem indignam esse Christianis, cum synodi sint summa ecclesiæ iudicia. Adducent nos in suspicionem, quasi nos pudeat causæ nostræ, quare eam proferri in lucem nolimus. Aut ita delectemur dissidio orbis terrarum, vt temere nos à cæteris nationibus separare, aut prohibere, quo minus coeat concordia, cupiamus. D

Has aduersum se obiectiones vt amolĩatur, maxime, inquiunt, laborandum nobis existimamus, vt opinionem & voluntatem nostram de huius synodi indictione, omnibus regibus exponeremus: qua cognita speramus, non solum nos satis purgatos fore omnibus regibus, principibus & bonis viris apud omnes nationes: sed etiam ipsos suum iudicium addituros esse & petituros, vt ecclesiæ recte consulatur, neque per speciem synodi paucorum tyrãnide veritas opprimatur. Promittentes sese ostensuros, non solum ab hæresibus & impijs dogmatibus abhorrere, sed etiam ab arrogantia & pertinacia esse alienissimos.

Sed nunc audi, quo pacto hoc ipsum quod tam magnifice pollicentur, præstent & exequantur.

Adeo enim, inquiunt, se non contemnere aliarum nationum iudica, vt hoc ipsum agãt ne papa cum suis sibi sumat iudicium, sed idonei & nõ partiales deligantur ad examinandam causam, quod nihil dubitẽt vbique terrarum tacitis votis gementem optare ecclesiam. Non se defugere synodos, sed verum iudicium synodi permitti se petere, in quo pij & docti, non partiales, damnent pugnantia cum verbo Dei. Non esse synodum verã & legitimam, in qua pontifices (qui iniusta dominatione oppresserunt ecclesiã) cognoscunt res, pronunciãt ex suis traditionibus & consuetudine contra verbum Dei. Christum, cum constituit summum ecclesiæ iudicium, inquiẽs: Dic ecclesiæ, prohibuisse tyrãnidem, & certe voluisse, vt ecclesia ex verbo Dei statuat, non ex humana aliqua autoritate.

Proinde

Proinde rogare se exterarū nationū reges & principes, ne putent ab ipsis
A parui pendi aliarū nationū iudicia, aut synodos contemni, neu aduersarijs su is credāt, q calumnijs (vt dicunt) eiusmodi conantur obruere puriorem doctrinam, quā profitentur. Nec posse se videri latebras quærere, aut reformidare lucē, qui doctrinæ suæ confessionē, apud se publicè, assiduè & diligenter tradi curent, & iamdudum scriptis doctorū suorū emissam dicunt in orbem, quæ q̄runtur nō satis libere vbiq; recipi, cum multis in locis p̄clare meritos illos de ecclesia prædicēt. Ante oppressam densissimis tenebris doctrinam Christianā, videlicet impiorum cultuū, monasticarū cæremoniarum, perplexarum quæstionum & cauillationū, per suos illos, scilicet pios, & doctos, euolui cœptam. Iam primum ex eorundem scriptis, de vera pœnitentia, de fide qua consequimur remissionem peccatorum, de spiritali iustitia, de vsu sacramentorum, de potestate ecclesiastica, de discrimine & vsu traditionum, de dignitate rerum ciuilium, deq; alijs multis locis plurimum lucis euangelio accessisse. Has res tantas, ecclesiæ necessarias, vtiles ad pietatē, ad bonos mores, ad communem tranquillitatem, pollicentur libenter se edituros in illa synodi luce omnibus regibus, principibus & nationibus. Quare, & optare se aiunt talem cœtum, in quo & ipsis liberum sit suas res explicare & pijs mentibus pronunciare iuxta verbum dei. Falsissimam autem calumniam dicunt, q̄ sæpe iactatur ab aduersarijs, spargi ab ipsis errores olim dānatos, & reuocari veteres hæreses, proindeopus non esse noua cognitione. Nam puram hanc euangelij doctrinam quā sunt amplexi esse haud dubiè consensum ipsum catholicæ Christi ecclesiæ. Non se recipere aut approbare vllas opiniones absurdas, aut pugnantes cum consensu sanctorū patrum. Imo renouare se in plerisq; synodorum veterum & patrum dogmata, quæ recentior ætas deleuerat, & pro his alia falsa & notha tradiderat.

B Postremo, q̄d de discordia dicitur. Nihil sibi esse acerbius, q̄ diuelli nationes Christiani nominis, se vero nunq̄ discessuros à vera vnitate & consensu catholicæ ecclesiæ. Sed cū papa dānet veram pietatē, & doctrinā ecclesiæ necessariam, & sæuitiam propter piæ doctrinæ professionē in pios exerceat, mandato dei se cogi ab illo dissentire, atq; ab ijs qui eius impietatem approbant. Tametsi non ignorent quanto fortunarum atq; adeo sui status periculo dissentiant ab alijs nationibus, velut expositi omniū tandem in se armis regum & principum. Tantum periculi haud sanè se subituros, nisi veritatis professionem anteferrēt rebus omnibus, dignitatibus, fortunis, deniq; vitæ propriæ. Proinde deū se testari, propter ipsum tantum, & nō cupiditate aliqua hanc se causam defendere, & orare oēs reges & principes, ne aliter sibi de ipsis p̄suadere sinant ab aduersarijs. Hunc in modū depulsis p̄dictis obiectionibus, & vt dicūt, calumnijs, atq; tā pulchre expurgati ab eisdem, q̄ si sus in volutabro luti se proluat, velut iam p̄paratis sibi & æquis auditoribus suam sententiam de indictione concilij facta à Paulo 3. apire incipiūt, ita exordiētes: Lōge videlicet aberrare eos q ita de ipsis iudicāt, quasi curiositate aliqua leues q̄sdam abusus rep̄hendāt, q̄s satius dissimulare videretur propter cōmunem concordiā. Imo errata doctrinæ se rep̄hendere, q̄ dissimulāda nō sunt. Nec de leuibus erratis se disputare, sed de fide, & multis articulis ad salutem necessarijs, & rep̄hendere errores cōtrarios, q Christi gloriam obscurant, q item continent horribilē prophanationem & idololatriā. Quare non se solum, sed etiā inuictiss. imperatorem & electores, cæterosq; principes & episcopos Germaniæ cēsuisse, ecclesiæ opus esse libera & Christiana syno-

do, hoc est tali, in q̃ iuxta verbũ dei discernatur vera & pia doctrina ab im G
pia & hæc quidem damnetur, illa vero conseruetur. Qualem synodum cũ expectarent fore, indictã à pontifice minus congruentem suis deliberationibus. Itaq; non suo tantum, sed & communi totius ecclesiæ periculo excitos, se admonere omnes reges, monarchas & potentatus, & orare dent operam, vt habeatur synodus pia & libera, in qua nõ committatur cognitio doctrinæ Romano pontifici, sed liberum sit pijs & doctis profiteri verbũ dei. Nam vt sit autoritas synodi firma, vt opem ferat ecclesiæ, præstandum esse vt cognitio tantarum controuersiarum rite fiat. Summum in ecclesia iudicium nequaquam esse pontificis, sed ipsius ecclesiæ, hoc est, non tãtum episcoporum, sed etiam regũ, principũ & aliorũ ordinum, qui & ipsi sunt mẽbra ecclesiæ. Itaq; etiã si in hac dissensione pontifex non esset pars, ipsi tamẽ cõcedendũ non fuisse, vt cũ sibi addictis iudicaret, ac reliqs ordinibus ius suũ eriperet, quod habere ac tueri debẽt in ecclesia: Multo minus in hac causa, in qua pontificem partem faciunt, ipsi concedendũ esse, vt sit iudex in causa propria. Illum siquidẽ reum se agere de doctrina impia, traditionibus ac cultibus, quos instituit ac defendit. Deinde pontificem mults p̃iudicijs iam dudum damnasse suã causam. Extare enim bullã Leonis editam cõtra doctrinã q̃ amplectuntur. Execrari præterea eandem doctrinam q̃tannis in bulla cœnæ dñi. Iure igitur suspectam ipsis esse hanc synodum. Quandoq; dem papa in eius indictione non ostendit se iudicium permissurum nõ partialibus, imo suos ad eandem studiose conuocat.

Tertio, etiam in ipsa bulla ipsis proponi recusationis satis iustas causas & p̃spicuas, in qua nõ promitti dicunt cognitionẽ aut disputationẽ doctrinæ, sed tantũ indici ait synodũ propter nup exortas hæreses, itẽ ad extirpationẽ hæreseon. Quod etsi in speciẽ generaliter dici videatur, papã tamẽ haud dubie voluisse describere & notare doctrinã, quã ipsi profitẽtur, hoc ipsũ cõfirmantes ex bulla reformandæ curiæ, in qua Lutheranã doctrinã vocat pestiferã hæresim, dicens: Ad extirpationẽ pestiferæ Lutheranæ hæreseos. Vn D
concludũt indubiam papæ sententiam, vt eo indixerit conciliũ, vt in eodem deliberetur quomodo Lutherana doctrina extirpari possit, cum sit (vt ipse etiam vocat) hæresis. Amentiam igitur fore vt in talem indictionẽ consentirent, cum ita faterentur doctrinam suam esse hæresim notoriam.

Quarto, in dicta indictione concilij nullam mentionẽ fieri cognitionis, nihil de forma processus: sed tantũ hoc agi, vt eatur in suffragiũ, quo pacto hæc doctrina communibus armis extirpanda sit velut hæretica. Iuste ergo se recusare hanc synodum, mere tyrannicam, & dissimillimam iudicij ecclesiastici, quod debet habere cognitionẽ doctrinæ ex verbo dei. Rogãt proinde reges & principes, vt expendant, q̃ non simpliciter, q̃ insidiose, q̃ inique hæc indictio concilij proposita sit.

Quinto, nõ passurum pontificem iudicari controuersias ex euãgelio & apostolicis literis: sed conaturũ vt iudicetur ex põtificũ traditionibus, ex cõsuetudine, ex humanis opinionibus, ex recentium conciliorum decretis. Nõ admissurum, vt autoritas traditionũ suarum aut labefactetur, aut reuocetur in dubium. At hoc esse caput in ipsis controuersijs, ne traditiones pugnãtes cũ verbo dei valeãt. Amplecti se quoque & totis defendere pectoribus consensum catholicæ Christi ecclesiæ, sed erroribus põtificijs & tyrannidi haud p̃texendũ nomẽ ecclesiæ. Neq; enim catholicã ecclesiã probare sanctorũ patrũ traditiões pugnãtes cũ euãgelio, nõ tribuere infinitã potestatẽ

Ro.

A Ro. pontifici. Non esse catholicam Christi ecclesiam, quæ puram doctrinā euangelij hostiliter persequitur. Non se noua dogmata inuexisse in ecclesiā, sed catholicæ ecclesiæ doctrinam renouare ac illustrare. Quin hoc factum à papa & monachis, qui nouam doctrinam & nouos ritus excogitarunt contra autoritatem verbi dei. Deinde exemplo sanctorum patrum etiā suū factum excusant, quos & ipsos commemorant quasdam synodos defugisse, vt Maximum Hierosolimorum episcopum, qui ad Antiochenam synodū recusauit accedere: & Athanasium, qui ex Tyria synodo aufugit, nec ad eā, q̄ Seleuciæ celebrata est, quamuis vocatus, venire voluit: sicut alios, nec Mediolanum, nec Arimium volunt comparuisse.

Sexto, ex loco designati cōcilij imaginātur pericula. Quia est in ea regione, in qua papa potest plurimos sibi addictos cōtrahere, vt sic multitudine suffragiorū ipsos obruat. Alibi fore æquiora & liberiora aliarū nationū iudicia. Negocia esse eiusmodi, vt ipsis principibus cognitioni doctrinæ interesse necesse sit, ipsis vero tutū nō esse, vt derelinquāt ditiones suas opportunas aduersarijs. Nec in ipsa Mātua tuto se esse posse & sine periculo. Quare iuxta deliberationē imperij expedire, vt synodus habeaē in Germania.

His itaq; suæ recusationis causis expositis, & cur consentire non possint in nunc indictū concilium, q̄ prouocauerunt ad Christianā & liberā synodū, iterum rogant oēs reges & principes, vt sua autoritate in hoc intercedāt negocio, & efficiāt, vt talis synodus habeaē, q̄ sanet ecclesiā, hoc est, Christiana & libera, in q̄ libere statuaē iuxta verbū dei, & nō consentiāt papæ concilio, quem dicunt hoc moliri, vt ipsos suæ impietatis & tyrannidis assertores & ministros habeat, & per eos iniustam crudelitatem in pios exerceat: pleraq; alia subiungentes, qbus aliorum sibi principum beneuolentiā conciliēt, atq; eosdem auertāt ab autoritate sedis apostolicæ. Et hactenus illorum B perstrinximus calumnias aduersus indictam à Paulo tertio synodum.

Apologiam subijcere indicti a Paulo tertio concilij aduersus impias prædictorum calumnias. Cap. XIII.

QVod supra subinde contestati sumus, nunquā eo temeritatis & impudentiæ euasit ac prorupit hæreticorum impietas, vt ita palam apertoq; marte impugnarent autoritatem sedis apostolicæ: quemadmodum nunc facit omniū perniciosissima hæreticorum coniuratio. Tametsi hoc semper fuerit, vt quantum orthodoxis reuerenda & sacrosancta, tantum hæreticis schismaticisq; grauis inuidiosaq; esset eiusdem sedis autoritas, vt quam vnam vigilare aduersus suam perfidiam atque impijs conatibus suis obsistere semper experti sunt.

Hi itaq; apostolicæ sedis, orthodoxæ semper veritatis vindicis iādudum damnati iudicio, cum prouocassent ab eodem ad synodale iudicium (quod pauci hæreticorum fecisse leguntur) sed contra sæpe (adeo toti semper orbi confessa recognitaq; fuit apostolicæ sedis prærogatiua & autoritas) facilè intelligentes indicta iam (quod non sperabant) synodo, idem fore (vt fuit perpetuo) synodale iudicium, quod sedis apostolicæ, multis (vt audisti) intolerandisq; calumnijs eandem synodum lacerant, & velut suspectā refugiunt, vana quædam nomina iactātes Christianæ & liberæ synodi cuius iudicium expetant: & tamen si permittatur eis, vel affingere pro suo arbitrio qualem velint eius formam & modum: cuius videlicet autoritate congreganda & moderanda, ex quorum suffragijs iudicandum, vt sacrosancta & firma sint eius iudicia, haudquaquam præscribere poterunt.

Adeo

Hæretico rũ contorderatorũ calumnia. Adeo, inquiunt illi, non contemnimus aliarum nationum iudicia, vt hoc agamus, ne papa cum suis sibi sumat iudicicium, sed idonei & non partiales deligantur ad examinandam causam. C

Pighij responsio. Intelligimus, viri boni, quid agatis, hoc enim agitis vnum, vt nullus sit ordo in Christi ecclesia, nulla hierarchia, sed perpetuus horror & sempiterna confusio. Hoc agimus, inqunt, ne papa cum suis sibi sumat iudiciũ. Quem ergo, aut quos sibi vultis sumere iudicium? Idoneos, inqunt, & nõ partiales. Sed hoc nobis ante omnia describãt, necesse est, qui tandem hi erunt nõ partiales & idonei, ad quos spectabit synodale iudiciũ, quorũ omnibus sacrosancta erit sententia. Deinde, ad cuius autoritatem pertinebit discernere idoneos ab inidoneis, & vt hos repellere à synodo, ita illos admittere? Eiusmodi enim autoritatem aliquã statuere necesse est, cuius hoc pmittatur iudicio, cum nemo præsumptuosus & temerarius non se reputabit idoneũ. Eam aũt si negas Rom. pontifici, quem totius ecclesiæ pastorem, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem cõstitutum à Christo demõstrauimus, cuius igitur erit? alicuius enim vt sit, necesse est. Nunquid igitur imperatoris? Et quid dicẽt Galli, Hispani, Britanni, Scoti, Nortvvegi, Sueci, Dani, Poloni, Hungari, cæteræq; nationes Christianæ non subiectæ imperio? Nunquid alterius? Profer quemcunq; volueris, & mox teipsum redargues. Quod si synodalis hoc volueris esse iudicij. Permittes ergo ad synodum cõuenire, quotquot voluerint, idoneos & inidoneos, cum ante synodale iudicium non erit horum discretio, vide ergo qualem synodum facies, quale synodale iudicium, qualem idoneorum ab inidoneis delectum. Ipsis nanq; idoneis longè superiores & numero & suffragijs inidonei (vt stultorũ infinitus est numerus, bonorum vero raritas) sese & sui similes pronunciabunt idoneos, illos vero reijcient. Postremo tantæ, tam discrepantis multitudinis nullum caput esse vis, cuius autoritati deferat. Nihil sane vnquam ritè fiet ab acephala eiusmodi informiq; multitudine. Quam vniuersam vel lege superiori ordinante suum caput & rectorem agnoscere, cuius se permittat habenis & imperio, vel si ea nulla sit, talem sibi deligere necesse est, si modo in vnum cõuenire debeat. Hoc sane videmus, omnibus concilijs, quæ in ecclesia celebrata sunt autoritatis legitimæ, præsedisse autoritatem sedis apostolicæ: quemadmodum in octo illis primis, primæ notæ, & autoritatis ab vniuersa ecclesia recognitæ superioribus aliquot capitibus iam demonstrauimus. Idem vero in alijs vniuersis, quæcunq; agnoscit aut hactenus agnouit Christi ecclesia pro legitimis, ex eorundem actis & historia clarissimè inuenies. D

Sed libet adhuc pcontari tergiuersatores istos, nunquid suo arbitrio permitti velint, vt eligant ad hanc causam examinandam nõ partiales & idoneos iudices? Iniquum sane hoc foret, cum de ipsis, eorumq; doctrina sit peragendum iudicium, vt tamẽ suo ipsorum hoc permittatur arbitrio, quos tandem eligerent velut non partiales & idoneos? Puto non audebũt ex sua illa cõiuratione suæ ipsius causæ statuere iudices, Lutherum, Melãchthonem, Oecolãpadium, Brentiũ, Zvuingliũ, & cætera portenta eiusmodi, quę schola nobis Lutherana protulit. Omnes vero nõ suæ cõiurationis, vt suspectos & partiales recusabũt haud dubie. Nam eiusmodi ferè genus quæstionũ & controuersiarũ inter illos & nos est, vt quisq́s cũ eis nõ est, aduersus illos sit. Sunt enim vniuersa ferè eiusmodi, de qbus etiam vulgus hominũ simplicium fidem aliquam habet explicatam, vt quisquis illis non consentit, ab eisdẽ dissentiat: quemadmodum in decem illis quæstionibus, qbus libro primo ma-

A mo maximam partem, quæ inter illos & nos sunt controuersiarum comple xi sumus, ostendimus. In quibus eandem catholicæ toto orbe ab initio ecclesiæ fidem, & nostram, demonstrauimus per singulas, nec iota interim vnum, aut additum, aut subtractum: suam vero esse nouitiam, & vel per illos ipsos, vel per antecessores aliquot suos hæresiarchas adinuentam, catholicæ fidei repugnantem & contrariã. Iamdudum totius Italiæ, totius Galliæ, totius Hispaniæ, omniũ Christiani orbis academiarũ insignium, totius sacerdotalis ordinis (quẽ nihil etiam ꝙ ignorãtium hominum figmentũ blasphemãt) totius monastici status (quẽ dicunt inuentum diaboli & statum perditionis) sunt damnati iudicio. Vnde ergo, & quos sibi non suspectos, nõ partiales & idoneos deligent, quibus permittendũ sit vniuersalis synodi iudicium? Si aliarum nationum nõ cõtemnant iudicia, & iamdudũ omnium aliarũ nationum sint dãnati iudicio, quale ergo adhuc expectãt iudicium?

Sed præiudicium, inquiunt, hoc est, non iudicium: se vero petere verum iudicium synodi permitti, in ꝗ pij & docti, non partiales damnent pugnantia cum verbo dei. Hæretici cõtœdera ti.

Hic iam recidimus in eundẽ circulum. Aeque enim incerta omnia, æque ignota per ignota. Qui tandem vobis hi erunt pij, docti & nõ partiales, hoc nobis explicate si potestis, pudebit opinor vestros proferre Lutherũ, & qui eius farinæ sunt. Quotquot vero cæterorum protuleritis, ijdem & nobis pij erunt & docti, ijdem nobis non partiales, quorum iudicio nisi vos causa vniuersa cecideritis, vel ante iudiciũ, age, per vos viceritis. Pighius.

Sed hi erunt, inquis, pij, docti & non partiales, quotquot damnauerint pugnantia cum verbo dei. Hæretici cõtœdera ti.

Hoc est ipsum ꝗd quæritur viuo aliquo definiendum iudicio, num quid Pighius.

B pugnet cum verbo dei? Dicit verbum diuinum: Pater maior me est, cui visum est Arrio pugnare identitatem substantiæ aut essentiæ patris & filij, cõtra visum orthodoxis. Huius quis iudex extitit, hoc ne videlicet, an illud pugnet cum verbo dei? Necesse est enim viuo hoc definitũ fuisse iudicio, alioqui adhuc perduraret pugna & disceptatio. Aeque enim nescit cedere impia pertinacia, ꝙ est inuicta veritas. Certe vt verbum dei, viua apostolorum traditione ab initio accepit ecclesia, & continua patrum in filios successione velut per manus tradidit & commendauit posteris: ita & eorundẽ verborum veram germanamq; intelligentiam, eodem accepit modo, eodem & cõseruabit, deriuabitq; ad finem vsq; seculi. Ego Christum loquẽtem nunquam audiui, nisi ꝑ ecclesiæ testimonium. Matthæi, Marci, Lucæ aut Ioannis scripta minimẽ agnosco, nisi ꝙa credo testimoniũ illis ꝑhibenti ecclesiæ. Aeque ꝗd humano more in scriptis suis nõ supposuerunt falsa pro veris, prorsus nescio, nisi testimonio ecclesiæ. Ita quoq; earundem scripturarum veram germanamque sententiam eadem nos docet ecclesia. Quam etiam docere & testificari, vnam apostolicam sedem, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, prærogatiua singulari accepisse à Christo indefectibilis fidei priuilegium, ad hæsitantiũ fratrũ confirmationẽ in fide, superius clarissime demõstrauimus. Ad quẽ ergo, aut ꝗs spectet iudicare, nũ quid pugnet cũ verbo dei, & pugnantia dãnare (ꝗd tu explicare nõ potuisti) luce clarius indicauimus. Ad illũ nẽpe ꝑtinere hoc ipm secundũ verbũ dei, & catholicæ ecclesię sententiã, cui tu vis interdici omne iudiciũ eiusmodi, nec potes dicere, cui illud ipsum ꝑmitti velis. Vides ergo, ꝙ pulchrẽ tibi cõueniat cũ verbo dei & ecclesia? Vides ꝙ tibi ipsi consistas? Ridiculũ sane, ac plane pudendum est appellare iu-

Cõtrouersias fidei & ꝗstiões viuo aliꝗ terminari oportere iudicio.

Ecclesiasticæ hierarchiæ pñdis hoc esse officiũ.

dices

dices nō partiales nec suspectos, iudicaturos q̄d pugnet, quid vero conueniat verbo dei, nec posse explicare, q̄s tandem velint aut intelligant. Eadē enim tergiuersatione omnem refugient synodum, omne prorsus iudiciū. C

Hæretici cōfœderati. Non esse, inquiunt, synodum veram & legitimam, in qua pontifices (qui iniusta dominatione oppresserunt ecclesiā) cognoscant res, pronuncient ex suis traditionibus, ex consuetudine contra verbū dei. Christum ecclesiæ cōstituisse summū iudicium, dicēs: Dic ecclesiæ, & voluisse vt ecclesia ex verbo dei statueret, non ex humana aliqua autoritate.

Pighius. Sed audi obsecro, q̄ secum pugnantia hi dicant & sentiant. Non se aiunt discedere à consensu catholicæ Christi ecclesiæ, imo eundem se amplecti & defendere totis pectoribus. Catholica autem Christi ecclesia recipit & probat, vt veras, legitimas atq; adeo primæ notæ ac autoritatis, octo illas primas vniuersales synodos, à Nicena facto initio. In quibus omnibus luce clarius demonstrauimus, oīa apostolicæ sedis, & Ro. pontificis peracta iudicio. Illum aut suos præsedisse in concilijs illis omnibus. Ab illius vnius autoritate & iudicio prorsus dependisse vniuersa, & iudicia, & acta illorū conciliorum omnium. Quare si non est vera & legitima synodus, in qua pontifices cognoscunt res, nulla illarū octo omnium, imo prorsus nulla omnium, quas ecclesia pro legitimis agnoscit, erit legitima. Quod si negare audeant, proferant vnam, quam pro legitima indubitato recognouit aut recognoscit catholica Christi ecclesia, in qua non viguit apostolicæ sedis autoritas. Scio nunquam inuenturos, quantumcunque se torserint. Vides ergo, q̄ pulchre his conueniat cum sensu catholicæ ecclesiæ, q̄ illum defendant fortiter ac totis pectoribus. Catholica Christi ecclesia nullam synodum agnoscit pro vera & legitima, quæ non sit peracta autoritate sedis apostolicæ, imo nullam non execratur velut impiā, quæ contra aut pter huius sedis autoritatem celebrata est. Et hi contra è diametro, nullam volunt esse verā & legitimam, quęcunque eiusdem sedis autoritate peragitur. D

Præsidis cathedræ apostolic. &c. certæ veritatis esse definitione & iudicium, sicut est sacrosancta autoritas. Quod vero dicunt Romanos pontifices pronunciare ex suis traditionibus, & consuetudine contra verbum dei, impudens calumnia est, & mendacium contra verbū dei, quod affirmat se rogasse pro Petro ecclesiasticę hierarchiæ capite, ne deficiat fides eius, ad confirmandos fratres hæsitantes in fide. Quod etiā pollicet̄ requirentibus iudiciū à p̄side cathedræ & sacerdotibus in eadem vna secū ministrantibus dño inuenturos apud eos veritatē iudicij. Quod insuper præcipit dubitantibus & iudicium requirentibus facere secundū verbum, q̄d annunciauerint illi ex loco, quē elegerit dn̄s, cathedræ, inquam, tunc Mosaicæ, nunc apostolicæ. Imo custodire valde sollicite ac diligenter, vt faciant secundum omnia, quæcunq; sancita fuerint ab illis, aut quæcunq; docuerint. Siue eñ de lege, siue de dubio & difficili aliquo negocio fuerit q̄stio, iuxta legē, inquit, quā docuerint, & iuxta iudiciū, q̄d dicent tibi, facies. Nō discedes à verbo, q̄d annunciauerint tibi, ad dextrā aut sinistrā. Hæc sunt ipsa legis verba iuxta veritatē Hebraicam, cui p omnia cōsentiunt LXX. interp̄tes, & Chaldaica lectio, reuerendissimi D. Francisci quondā cardinalis S. R. E. & archiepiscopi Toletani studio nobis ad verbū Latine reddita. Quemadmodum superius libro IIII. à nobis prolixius explicatum est. Vides ergo contra verbum dei te mentiri impudenter & impie, quisquis dicis præsidem apostolicæ cathedræ vna cum concilio sacerdotum secum in eadem ministrantium domino, requirentibus ab eis veritatem & iudicium respondere & pronunciare ex suis traditionibus & con,

consuetudine contra verbum dei. Aeque est hoc ipsum impudens menda-
A cium contra catholicam Christi ecclesiam, vnanimem eius fidem, recogni
tionem & consensum, quem libro IIII. luce clarius demõstrauimus, & pleris
que, quæ hoc libro à nobis præmissa sunt, euidenter cõfirmauimus. Aeque
esse hoc ipsum contra recognitionem vniuersalium illorum legitimæ & pri
mæ autoritatis conciliorum omnium, superioribus capitibus aliquot abun
de demonstratum est.

Sed summum, inquiunt, in ecclesia iudicium nequaquã esse pontificum, sed ipsius ecclesiæ, dicẽte Christo, dic ecclesiæ, hoc est, non tm̃ episcoporum, sed etiã secularium, regum, principum, atq; aliorum ordinum, q & ipsi sunt membra ecclesiæ, nec debẽt sinere suum sibi ius eripi, q̃d habent in ecclesia. Quod sit summũ in ecclesia tribunal, summũ iudiciũ, cuius sup̃ma & sacrosancta iurisdictionis super oẽs autoritas, nempe apostolicæ cathedræ & ecclesiasticæ hierarchiæ p̃sidis, lib. 4. euidentissimũ fecimus, primum ex ipsa forma societatis ecclesiasticę, deinde ex vmbra & figura eiusdẽ in illa synagoga veteri, in q̃ omne difficile & ambiguũ iudiciũ ad p̃sidem cathedræ & sacerdotes in eadẽ secum ministrantes dño referri mandatũ est, eorũ absq; vlla tergiuersatione, exceptione, aut discussione, seq definitionem & iudicium, & inobedientes imperio sacerdotis p̃sidis, apud quẽ erat sacrosancta illa iurisdictiõis autoritas, puniri mortis supplicio. Tertio loco ex clarissimis Christi verbis & scripturis euangelicis comprobauimus, postremo ex recognitione & consensu catholicæ Christi per orbem ecclesiæ. Nẽpe apostolicæ cathedræ, & ecclesiasticæ hierarchiæ p̃sidis, cui ne erraret in suis sentẽtijs & definitionibus, indefectibilis fidei à Christo impetratũ esse priuilegium.

Hæretici cõfœderati.

Pighius.

Qđ summũ in ecclesia tribunal & iudicium.

Quod itaq; ipsius ecclesiæ, nõ summi põtificis, dicunt in ecclesia esse summum iudicium, dicẽte Christo: Dic ecclesiæ: non vidẽtur propriã vocem in-
B telligere, aut ẽm per ecclesiã (queadmodum intellexit Christus) vnamquãlibet particularem ecclesiam intelligunt. Et sic euidẽter falsum est. Nõ enim vniuscuiuslibet particularis ecclesiæ, est summum in ecclesia iudicium, & suprema iurisdictionis autoritas. Cum sit ordo inter ecclesias, & inferior secundum formam & ordinem ecclesiasticæ hierarchiæ, suorum superiorum autoritati subiecta sit & iudicio. Aut vniuersalem ecclesiã intelligunt. Sed ad illam nihil pertinere, q̃d citant, verbũ Christi, supra demõstrauimus, nullam iurisdictionis autoritatem eandem accepisse à Christo, non esse idoneam vlli correptioni faciendæ, vllo exercẽdo iudicio, vllis actibus iudiciarijs, nempe dispersam in vniuersum orbẽ multitudinẽ. Quæ si vniuersalia concilia loco eius posse dixeris, nihil promoues, cum nullam hęc cõmissionem demonstrare possint vniuersalis ecclesiæ, nec vllam sibi primo competentem à Christo autoritatem iurisdictionis, quam frustra haberet.

Quin & hoc demonstrauimus, summã in ecclesia autoritatẽ, summũ tribunal & iudiciũ, cuius definitionẽ & sententiã in om̃ibus ambiguis q̃stionibus fidei atq; arduis difficilibusq; negocijs, oẽs absq; vlla ampliori q̃stione aut discussione sequi oporteret, necessario fulciri indefectibilis fidei, & inobliquabilis iudicij certo priuilegio, ne malũ pro bono, & impietatis tenebras pro veritatis luce nobis statuens dux cæcus, miseros subditos p̃cipitet in foueã. Sed nullũ tale priuilegiũ proferre possunt cõcilia quantumuis frequentia & vniuersalia, seclusa ab eis autoritate sedis apostolicæ & ecclesiasticæ hierarchiæ p̃sidis. Quod intelligentes semp S. patres ab initio, q̃tiescũq; cõuenerunt ob exortã aliquam quæstionem fidei, semper respexerunt ad

Summum in ecclesia tribunal nõ esse cõciliorum vniuersalium.

Hhh vnam

vnam B. Petri cathedram: non ignorantes, ad cuius discussionem definitionemq; ptinceret omnis fidei quæstio, pro cuius fide, ne quando deficeret singulariter rogasset Christus, & remisisset cõfirmandos, suborta inter nos aliqua dubitatione in fide. Itaq; etiam in fidei definitionibus errasse, etiam vniuersalia, etiam sanctorũ patrum cõcilia cõperimus: sed eorũ errori semper succurrit inflexibilis hæc orthodoxæ fidei regula, vindex & magistra, qua suæ ecclesiæ sapientissimè prouidit Christus, synceritatemq; fidei semp tutatus est, & in finem tuebitur. Testimonio sunt de vniuersalibus concilijs, in primis Ariminense, vniuersale haud dubie. In q̃ tot episcoporum concordi subscriptione prodita est Nicenæ fidei orthodoxa incõmutabilisq; professio, episcoporũ Orientaliũ fraude circumuenta simplicitate Occidentalium. C

Errasse etiam in fidei definitionibus vniuersalia concilia, quamuis cõgregata legitime, Ariminense.

Ephesinũ II.

Testimonio insup Ephesinũ II. & ipsum vniuersale, etiã B. Leonis autoritate congregatum. In quo autore Dioscoro damnata est orthodoxa veritas de veritate duarum naturarũ in Christo, & pro ea recepta & probata Euticetis impietas. Testimonio, inquam, hæc sunt errare posse, etiam vniuersalia cõcilia, etiã cõgregata legitimè, atq; opus habere superiori aliqua autoritate, qua regulentur. Quæ si impia illegitimaq; quis dixerit, proinde nihil mirũ, errare potuisse. Legitima vero nunq̃ errasse in definitione fidei, id nobis p̃scribat primum oportet, quę legitima vocet concilia, quorum definitionem certo & indiscusse nos sequi oporteat. Impia fuisse illegitimaq; nunc dicta concilia, negabit nemo: at vniuersalia fuisse, & congregata legitime, æque in dubitatum est, conuenientibus videlicet ex vniuersa Christi ecclesia episcopis, etiam apostolicæ sedis autoritate cõuocatis ob causam vniuersalis ecclesię. Impia autẽ fuerunt atq; illegitima, q̃a apostolicæ sedis autoritatem & sententiam p̃uaricata sunt: sicut nulla impia demonstrabis, q̃bus eiusdem sedis est opitulata autoritas, vna omnibus concilijs rectæ definitionis magistra & regula. Itaq; & Aphricanum illud ducentorum & eo amplius episcoporum, D qui sub gloriosiss. põtifice & martyre Cypriano cõuenerunt lõgè ante Nicenã synodum, q̃d ex se erat, errabat in definitione fidei, & baptizatos ab hæreticis aut schismaticis ad vnionem catholicæ ecclesiæ reuertentes, rebaptizãdos censuit: quod falsum & erroneum docet orthodoxa Christi ecclesia. Sed definitionem suã apostolicæ sedis autoritati submiserũt, ad quam à B. Cypriano remissa est. Quę & illorum errori succurrit, vt intelligas prærogatiuam illam inobliquabilis fidei, non sequi personarũ merita, sed cathedræ B. Petri priuilegiũ. Itaq; B. Augustinus aduersus Donatistas: Puto, inquit, q̃d sine vlla sui contumelia Cyprianus episcopus Petro apostolo cõparetur, quantum attinet ad martyrij coronam: cæterũ magis vereri debeo, ne in Petrum contumeliosus existam. Quis eñ nescit illũ apostolatus principatum cuilibet episcopatui p̃ferendum? Sed etsi distet cathedrarũ gratia, vna est tamen martyrij gloria, &c. Q̃d vero illi huius cathedræ gratiã & p̃rogatiuam agnouerint, D. Hieronym. aduersus Luciferianos testis est: Conatus est, inquit, B. Cyprianus contritos lacus fugere, nec de aliena aqua bibere, & idcirco hæreticorum baptisma reprobans, ad Stephanum tunc vrbis Romę episcopum, q à B. Petro 26. fuit, super hoc Aphricanã synodum direxit: sed conatus eius frustra fuit, nõ probante hoc ipsum [illegible] de apostolica. Ita sanè vniuersa semper Christi ecclesia eiusdem cathedræ agnouit prærogatiuam ac priuilegium, q̃tiescunq; fidei quæstio agitata est. Quemadmodum & in illa Carthagineñ. synodo aduersus Pelagium & Celestium, tot tantosq; patres retulisse synodale iudicium ad autoritatem vnius sedis apostolicæ & Romani pon-

Cauilli remotio.

Aphricanũ sub B. Cypriano

De vnico bap. lib. 2

Carthagineñ. synodum acta

A ni pontificis, testatur eorundem ad B. Innocentiũ synodalis epistola. In qua post enarrata acta synodalia subijciunt in hæc verba: Hæc gesta domine, frater sancte, charitati tuæ duximus intimanda, vt statutis nostræ mediocritatis, apostolicæ sedis adhibeatur autoritas, pro tuenda salute multorũ, & quorundam etiam peruersitate corrigenda. Id enim agunt isti damnabilibus disputationibus suis, vt non defendendo, sed potius in sacrilegam superbiam erigendo liberum arbitrium, nullum relinquant locum gratiæ dei, qua sumus Christiani, &c. Si ergo Pelagius episcopalibus gestis, q̃ in Oriente confecta dicuntur, etiam tuæ venerationi iustè visus est absolutus: error tamen ipse, & impietas, quę iam multos assertores habet per diuersa loca dispersos, etiam apostolicæ sedis autoritate anathematizanda est. Cõsideret ergo S. T. & pastoralibus nobis cõpatiatur visceribus, q̃ sit pestiferum & exitiale oui bus Christi, quod ad istorum sacrilegas disputationes necessario sequitur, vt nec orare debeamus, ne intremus in tentationem, &c. Quæcunq; autem alia eis obijciuntur, non dubitamus venerationem tuam cum gesta episcopalia perspexerit, quæ in Oriente eadem de causa confecta dicuntur, id iudicaturam, vnde omnes in dei gratia gaudeamus.

fua retulisse ad B. Innocentiũ.

Ad cuius autoritatem recognoscat pertinere dãnare errorẽ orthodoxæ fidei cõtrarium.

Hæc illi patres ex Carthagineñ. synodo. Ex quibus intelligis, ad cuius autoritatem & iudicium referendã intellexerint toto orbe Christifideles oẽm quæstionem fidei: vnde & ex cuius autoritate adderetur synodalibus statutis robur & autoritas. Sed nunc audi q̃d illis responderit B. Innocentius.

Innocentius Aurelio & omnibus sanctis episcopis, & cæteris, qui in concilio Carthagineñ. adfuerunt ecclesiæ, dilectissimis fratribus in dño salutẽ. Inquirendo de his rebus, quas omni cum sollicitudine decet à sacerdotibus, maximè vero à iusto catholicoq; tractari cõcilio, antiquæ traditionis exem

B pla seruantes, & ecclesiasticę memores disciplinę, nostræ religiõis vigorem non minus nunc in consulendo, q̃ antea cũ pronunciaretis. Vera ratione firmatis, q̃ ad nostrũ referenda hæc probatis iudicium, scientes q̃d apostolicæ sedi debeatur, cum oẽs hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolũ, à q̃ ipse episcopatus, & tota autoritas huius nominis emersit, &c. atq; patrũ instituta sacerdotali custodientes officio, non censetis esse calcanda, q̃d illi nõ humana, sed diuina decreuere sententia, vt q̃cquid q̃uis in disiunctis remotisq; prouincijs ageretur, nõ prius ducerẽt finiendum, nisi ad huius sedis noticiam perueniret. Vnde tota huius autoritate, iusta quæ fuerit pronunciatio firmaretur, indeq; sumerent cæteræ ecclesiæ, & velut de natali suo fonte aquæ cunctæ procederent, & per diuersas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manerent, &c. Gratulor igitur chariss. fratres, q̃d per fratrẽ & coepiscopũ nostrũ Iuliũ literas ad nos destinastis, & cũ pro illis curã geritis, q̃bus p̃sidetis ecclesijs, sollicitudinem vestrã pro omniũ vtilitate monstratis, & p cunctas totius orbis ecclesias omnibus vna, q̃d prosit decernendum esse deposcitis, &c. Hæc ille Innocentius. Cuius si autoritatem p se æstimes, si conferas verba & sententias ad ipsam rei euidentiã, ad illum totius toto orbe ecclesiæ cõsensum, quẽ etiã perspicis satis clare in illa totius Aphricæ episcoporũ ad eundem epistola, nihil dubitabis, vera hæc esse, quæ eisdem rescribit. Ipsos cõmendans, q̃ memores ecclesiasticæ disciplinæ, exortas quæstiones & dubia retulerint ad apostolicæ sedis iudiciũ, atq; eo ipso religionis nostræ vigorem cõseruarint, agnoscentes apostolicæ sedis priuilegiũ à sanctis patribus non humana, sed diuina celebratum sententia: vt quicquid toto orbe, quamuis in remotis prouincijs, exurgeret quæstionis & difficulta

Hic nota, q̃ memoret patrũ instituta, nõ humana, sed diuina decreta sententia.

 tis eius-

tis eiusmodi, apostolicæ id sedis autoritate definiretur. Indeq; velut de natali suo fonte, ecclesiasticæ doctrinæ puritas, & synceritas orthodoxæ fidei in vniuersam ecclesiam procederet. Ab eadem decerneretur, quicquid per cunctas orbis ecclesias vna prodesse debet omibus. Quanquam horum omnium certissimam veritatem supra ca. VI. & VII. huius luculentissimè demonstrauerimus. Eiusdem catholicæ toto orbe ecclesiæ, de his quæ prædicta sunt, recognitionem, sensum & consensum testati sunt etiam sancti patres, qui eandem ob causam, Pelagij, inquam, & Celestij, in Mileuitanū concilium conuenerant. Quorum sententiam & testimonium demonstrat synodalis eorundem ad p̄farum etiam B. Innocentium epist. in hæc verba: C

Synodalis epl'a Mileuitani cō cilij ad B. Innocenti um.

Dño beatiss. meritoq; venerabili, ac in Christo venerando papæ Innocentio, Syluanus senex, Valentinus, Alippius, & cæteri ex concilio Mileuitano in dño salutē: Quia te dñs gratiæ suæ p̄cipuo munere in sede apostolica collocauit, talemq; nostris temporibus p̄stitit, vt nobis potius ad culpā negligentiæ valeat, si apud tuā venerationem, q̄ pro ecclesia sunt suggerenda, tacuerimus, q̄ ea tu possis vel fastidiose vel negligenter accipere. Magnis periculis infirmorū membrorū Christi pastoralem diligentiam, quæsumus, adhibere digneris. Noua qppe hæresis, & nimium periculosa tentat assurgere, inimicorum gratiæ Christi, qui nobis dñicam etiā orationem impijs disputationibus suis conantur auferre, &c. Hęc insinuātes apostolico pectori tuo, non habemus opus multa dicere, & tantam impietatem exaggerare, cum procul dubio te ista p̄moueant, vt ab eis corrigendis, ne latius serpant, multosq; cōtaminent, vel potius interimant, omnino dissimulare nō possis. Huius aūt perniciosissimi erroris autores esse p̄hibentur Pelagius & Celestius, &c. q̄rum vnus. i. Celestius, etiā ad presbyteriū in Asia peruenisse dicitur. De quo ante paucos annos quid gestū fuerit, S. T. de Carthagineñ. ecclesia melius instruitur. Pelagius vero (sicut à quibusdā fratribus nostris missæ loquuntur epistolæ) Hierosolymis cōstitutus, nōnullos fallere asseritur. Veruntamē multo plures, qui eius sensus diligētius indagare potuerunt, aduersus eum pro Christi gratia & catholicæ fidei veritate confligunt, sed p̄cipuè sanctus filius tuus, frater & cōpresbyter noster Hieronymus. Sed arbitramur adiuuante misericordia dñi dei nostri Iesu Christi autoritati S. T. de claro scripturarum lumine deprōptæ, facilius eos, q tam peruersa & p̄niciosa sentiunt, cessuros esse, vt de correctione potius eorum gratulemur, q̄ contristemur interitu, dñe beatiss. &c. Hæc ad S. T. de cōcilio Numidiæ scripta direximus, imitātes Carthagineñ. ecclesiam, & Carthagineñ. prouinciæ coēpiscopos nostros, quos ad sedē apostolicam, quam beatus illustras, de hac causa scripsisse cōperimus. Subscriptio: Memor nostri, in dñi gratia augearis dñe beatiss. merito venerabilis, & Christo honorāde sanctiss. papa. Hęc illi totius Numidię episcopi ex Mileuitano concilio, ante annos mille sesqui cētenos, ad Innocētium Ro. pontificē. In quibus audis, eandem recognitionem autoritatis sedis apostolicæ atq; eius præsidis, vt ad eā ferēdum sit, qcquid toto orbe in ecclesia natum fuerit quæstionis aut scandali, & eius autoritate, definitione & iudicio corrigendum & sedandum. Quanti vero hoc est, quòd omnes illos audis sperare & arbitrari, illos gratiæ Christi aduersarios cessuros potius autoritati sedis apostolicæ, de claro scripturarum lumine depromptæ, & quam vniuersus agnoscebat orbis, quàm vllis doctorum sanctorumq; disputationibus? Et nunquid illos fefellit sua ea spes aut opinio? Certè D. Augustinus libro II. aduersus eosdē illos Pelagium & Celesti um hoc D

Cuius cor rigere er rores in vniuersa ecclesia.

Efficacio rē autori tatē eccl'a sticæ hie rarchiæ p̄ sidis ad cō uincēdos hæreticos ϕ doctissi mor̄ di sputatiōe.

um hoc de illis testatur, nullis superari potuisse disputantiũ, nullis aduersus
A ipsos scribentium rationibus. De Celestio tamen idem affirmat, q̃ B. Innocentij autoritati & literis non fuerit ausus resistere, sed promiserit omnia, quæ sedes ista damnaret, se etiam damnaturum. Rationes enim scripturasq; omnes, ingeniosus argutusq; homo eludebat facile: sed huius sedis autoritatem toto orbe recognitam, nec eludere potuit, nec contemnere, nisi statim ab omnibus haberi voluisset vt notorie hæreticus. Celestius aduersus omniũ disputationes inuictus vni autoritati apostolicæ sedis cessit.

His si insuper & innocentij responsionem adiungas, videbis sane compositum funiculum plusq̃ triplicem, & quem prorsus non possis abrumpere. Respondit autem in hæc verba Innocentius Syluano seni, Valentino, & cæteris, qui in Mileuitana synodo interfuerunt, dilectiss. fratribus in dño S. Inter cæteras ecclesiæ Romanæ curas, & apostolicæ sedis occupationes, q̃bus diuersorum consulta fideli disceptatione tractamus, frater & coepiscopus noster Iulius, dilectionis vestræ literas, quas ex Mileuitano nostra autoritate celebrato cõcilio, cura fidei propẽsiore misistis, mihi inopinãter ingessit. Carthaginẽsis etiã cõcilij querelæ scripta subiũgens, &c. Cõmendata de inde eorũ pro Christi ecclesia sollicitudine, q̃ dubijs & difficilibus in rebus quænã tenẽda esset sentẽtia, apostolicæ cathedræ autoritatẽ cõsulerent, anti quæ scilicet regulę formã secuti, quã toto, inq̃t, orbe semp̃ mecũ nostis eẽ ser uatam, quod ipsum etiã actione firmastis, nimirũ scientes, q̃ per omnes prouincias de apostolico fonte petentibus responsa semp̃ emanent. Præsertim autem q̃ties fidei ratio ventilat̃, arbitror omnes fratres & coepiscopos nostros, nõ nisi ad Petrũ, id est, sui nominis & honoris autorẽ referre debere (velut nunc retulit dilectio vestra) q̃d per totũ mundum possit ecclesijs omnibus in cõmune prodesse. Fiãt enim necesse est cautiores, cũ inuẽtores ma lorũ ad duplicis relationẽ synodi, sententiæ nostræ statutis se viderint ab ec-
B clesiastica cõmunione seiunctos. Gemino igitur bono charitas vestra fruet̃. Nam & canonum potiemini gratia seruatorum, & beneficio vestro totus orbis tutabitur, &c. Hæc ad illos ille Innocentius. Ex q̃bus omĩbus in vnum coniunctis, cum his, quæ eodem pertinentia, & eodem hoc libro, & superioribus adscripsimus, luce clarius est videre, q̃dnam catholica toto orbe ecclesia recognouerit ab initio summum tribunal in ecclesia, ad cuius autoritatem & iudicium pertinere omne difficile & ambiguum iudiciũ, omnes graviores causas ecclesiasticas, præsertim autem omnem quæstionem fidei. Nõ equidem ad vniuersalem ecclesiã, ad quã referri nihil potest eiusmodi, nec est idonea, quæ aut consuli de his possit, aut ad consulta respondere. Non etiam ad vniuersalia cõcilia, quorum raro admodum patet copia, nec patuit ab initio, vt primis illis trecentis annis prorsus ignota ecclesiæ, cum consulendi supremã sacrosanctamq; aliquã in ecclesia autoritatẽ, circa emergẽtia q̃tidie dubia, occurrentesq; controuersias, q̃tidiana q̃q; necessitas incidat: sed ad Petri cathedrã & ecclesiasticæ hierarchiæ p̃sidẽ: quẽadmodum in illa synagoga veteri, vmbra & figura nostræ ecclesiæ, ad cathedrã Mosaicam, hoc est, eius p̃sidem, & sacerdotes in ea secum vna seruientes domino. Innocẽtij epistola ad patres Mileuitani cõcilij. Antiquæ regulę forma.

Quod dicunt, non tantum ad sacerdotes aut episcopos iudicium p̃tinere de fidei quæstionibus & grauioribus quibusq; causis, quæ deferuntur ad synodale iudicium: sed etiam ad reges, principes & cæteros ordines laicos, vt qui etiam sunt membra ecclesiæ, & propterea suo velut iure interesse debere iudicijs synodalibus eiusmodi. Heretici cõfœderati. Synodalibus iudicijs qui interesse debeant.

Si illis, quia membra sunt ecclesiæ, ius competat vt intersint synodalibus Pighius.

 iudi-

Nihil iuris habere seculares principes in iudicijs synodalibus.

iudicijs, necesse est Christifidelibus vniuersis illud ipsum ius competere. Omnes enim sunt membra ecclesiæ. Omnes proinde interesse debere conuentibus & iudicijs synodalibus, saltem necessario conuocari ad eadem, alioqui vnius præteriti contradictio, imo sola præteritio, infirmaret vniuersũ synodale iudiciũ. In his enim quæ communiter ad ius multorum pertinent, vt habet iuris quoddam axioma, plus operatur vnius contemptus, quam multorum contradictio. Quod vt in omnibus perpetuam veritatem obtinet, ita in iurisdictionis exercitio, quæ pluribus cõmuniter collectimq; cõpetit, maxime verũ est, adeo vt ipso iure sit irritũ, q̃d tribus cõpetens à duobus eorũ fieret, p̃terito neglectoq; tertio, c. Causam, & Cum causa, de off. iud. deleg. G

Li. 4. ca. 3. Sacerdotalis muneris esse, docere populũ, q̃ ad legẽ dei & eius cultũ pertinent.

Supra demonstrauimus, sacerdotalis hoc esse muneris & officij, docere populum legem dei, & quæcunq; ad eius cultum pertinent. Sic enim dixit dominus ad Aaron: Præceptum sempiternum est in generationes vestras, vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanum, inter pollutũ & mundũ, doceatisq; filios Israel omnia legitima mea. Et rursus in Deutero. Accedẽt, inquit, sacerdotes filij Leui, q̃s elegerit dñs deus tuus, vt ministrent ei, & bñdicant in nomine eius, & ad verbum eorũ omne negocium pendet, & quicquid mundum vel immundum iudicetur. Et iterum p̃ Ezechielẽ: Populum meum docebũt, quid sit inter sanctũ & pollutũ, inter mundum & immundum ostẽdent eis, & cũ fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis & iudicabunt. Vides itaq; non regum aut principum, nõ vniuscuiuslibet ex laico ordine in ecclesia, sed sacerdotalis muneris & officij esse, docere populum, quæ ad legẽ dei, religionẽ, diuinumq; cultum pertinẽt, & stare ad iudicandum in iudicijs dñi, cum de his exorta fuerit quæstio & cõtrouersia: similiter & in omni difficili & ambiguo negocio. Quæ vniuersa referri præceptũ erat ad locum, quẽ elegerat dñs, vbi videlicet residebat principalis cathedra, & sacerdotes in eadẽ pro tempore seruientes dño vna cum D eius præside, nec declinare ad dextram nec ad sinistram ab eorum iudicio, etiam sponsione fideli interposita, quod ijdẽ illi iudicaturi essent veritatem iudicij. Inito insuper pacto cum Leui, hoc est, vniuerso sacerdotali ordine, ad vtilitatẽ suorum fidelium, vt ad prædictum effectum lex veritatis semper esset in ore eius, nec iniquitas vnquã in labijs eius. Labia enim sacerdotum custoditura scientiam, & legem requirendam ex ore eorum velut ab angelis domini exercituum. Proinde nobis præceptum à Christo, vt seruemus diligenter & faciamus omnia, quæcunq; nobis dixerint, q̃ supra cathedram resident, qualicunq; alioqui vita, quibuscunq; moribus fuerint.

Quod si ad sacerdotes suos hoc deus p̃tinere voluit, vt suo iudicio discernerẽt & dijudicarẽt controuersias, quas circa legẽ suã oriri contingit, atq; ea quæ ad fidẽ, religionẽ, cultumq; diuinũ pertinẽt, qua frõte hi cõtendunt, regum, principum, vniuersorũq; secularium ordinum hoc ius esse, vt admitti debeãt ad synodalia iudicia, vbi tractãtur & definiũtur causæ eiusmodi?

Constantinus in Niceno cõcilio vt se gesserit.

Itaq; tametsi concilijs interfuisse legantur Romani principes, nõ tamen vt cognitores aut iudices: sed tantum pro seruanda tuẽdaq; concilij autoritate, vnitate & concordia. Sic magnus ille Constantinus, qui primi illius vniuersalis Niceni concilij autor, certè procurator extiterat. Imo qui primus celebrandorum in ecclesia vniuersalium conciliorum exẽplum & formã præbuit posteris, cum in vnum cõuenientibus venerabilibus illis ex toto orbe sacerdotibus & episcopis, præparasset domum maximam & decentem in ædibus regalibus, cum sedibus & subsellijs, quibus exciperẽtur honorificẽ

& re-

& residerent, inuitauit, inquit ille, eos ingredi, & de præsentibus habere cõcilium. Introiuit autem & ipse vltimus cum paucis, laude dignam sui magnitudinem habens, & mirabilem speciem, mirabilioremq; gerens dignitatẽ pudoris in fronte. Minore vero sibi sede quam alijs posita, in medio eorũ sedit: primo tamen petens sibi hoc episcoporum iussione concedi. Hæc ille Theodoretus Cyreñ. episcopus. Vides itaq; vt princeps ille dignissimus, cuius exemplum imitentur omnes, non ignorauerit ad quos spectaret definire exortas quæstiones & controuersias de dogmatibus ecclesiasticis, nẽpe ad sacerdotes & episcopos: vt non præsumpserit suo velut iure aut interesse aut præsidere in concilio, sed petita prius ab episcopis licentia ingressus sit: non sublimiori aut æquali sede, velut vnus ex cognitoribus aut iudicibus inter eos residens, sed humiliore sella, velut spectator quispiã & minister, custos assertorq; synodalis autoritatis & iudicij. Theodoretus. A

Sic & Theodosius ille minor, scribens sanctæ synodo Ephesinæ primæ: Deputatus est, inquit, Candidianus, magnificentissimus comes strenuorũ domesticorũ, transire vsq; ad sanctissimam synodum vestram. Et in nullo quidem quæ facienda sunt de pijs dogmatibus quæstiones, seu potius expositiones, communicare. Illicitum nanq; est eum qui non sit ex ordine sanctiss. episcoporum, ecclesiasticis immisceri tractatibus. Audis quid ille dicat & recognoscat imperator? Nunquid sui iuris esse, vt præsideat, aut etiam, vt intersit synodalibus cognitionibus definitionibusq; controuersiarum & quæstionum de dogmatibus fidei & ecclesiasticis? Imo protestatur suum se oratorem ad synodum mittere, non vt intersit, aut communicet tractatibus & cognitioni de quæstionibus exortis circa pia dogmata. Hoc enim recognoscit & affirmat illicitum, vt qui non est ex sacerdotali ordine, ecclesiasticis immisceatur tractatibus. Et vos adhuc non pudebit impudentissimę vestræ ignorantiæ, qui & regibus & principibus & laicis ordinibus vniuersis persuadere conamini, q́d ipsi suo iure, velut membra ecclesiæ, interesse debeãt synodalibus tractatibus, definitionibus & iudicijs controuersiatũ & quæstionum fidei? Nota q́d ä Imp. recognoscat illicitum. B

Eandem suorum prædecessorum Christianam pietatem ac modestiam, idemq; exemplum secutus est Martianus princeps Christianiss. in Chalcedoneñ. synodo. Nam cum eius instantia, ad procurandam pacem ecclesiæ B. Leonis autoritate secundo congregatum esset in Nicena DC. XXX. episcoporum vniuersale concilium: nec tamen eiusdem papæ legati interesse vellent eidem concilio, nisi Christianiss. princeps præfatus sui præsentiam in eodem exhiberet: præ oculis habẽtes exemplum Ephesini II. concilij, & metuentes ne in tanta multitudine, per seditionem impiorum & factiosorum, rursus opprimi posset orthodoxa veritas, pro maiori cõmoditate imperialis præsentiæ translato eorũ autoritate Chalcedonã concilio, dispositisq; ex eorundem sentẽtia, ex imperiali comitatu, quibusdam velut custodibus concilij, ministris, moderatoribusq; agendorum omnium (quæ forma etiam in sexta vniuersali synodo Constantinopolitana III. retẽta atq; obseruata est) cum eisdem vna, sexta tandem sessione imperator ingressus concilium, idem allocutus, & ad concordiam exhortatus, dixit inter cætera, ad confirmandam fidem secundum synodalem sententiam, non vero ad potẽtiam ostẽtandam, magni Constantini imperatoris exemplo intrasse se synodum: vt, inquit, abiecta omni prauitate, quorundam amputatis erroribus, quæ à vobis ordinata fuerint, in perpetuum conseruẽtur. Vides, vt Martiani imperatoris recognitio.

agnouerit ille suum officium in concilio. Vides, non ignorasse eundem, ad quos pertineret ordinare in synodo conseruanda perpetuo: Quæ, inquit, à vobis ordinata fuerint. C

Theodorici Gothorũ regis recognitio.

Idem agnouit & confessus est Theodoricus rex, parum alioqui orthodoxus, in concilio quodam, quod in causa Symmachi Romani pontificis Romæ celebratum est. In quo cum iste de grauibus quibusdã criminibus accusaretur ab æmulis & aduersarijs, interloqueretur autem concilium à se iudicari non posse primæ sedis episcopum, prouocabant illi ad regis arbitrium, vt quem sciebant infensum pontifici. Ille vero, seu tantorum patrum autoritate & consensu permotus, seu (vt tunc multi crediderunt) ob exemplum, diuinitus inspiratus respondisse legitur: Synodalis esse arbitrij in tanto negocio sequenda præscribere, nec ad se quicquam præter reuerentiam de ecclesiasticis rebus pertinere, totum permittens potestati pontificum.

Vides itaque nunquam sibi præsumpsisse ab initio Christianos principes, quod nunc tandem hi impij eisdem persuadere conantur. Ipsorum videlicet iuris esse, vt velut cognitores & iudices interfint synodalibus iudicijs. Imò recognouisse vniuersos ad se nihil pertinere de rebus aut fidei aut ecclesiasticis præter reuerentiam, sed ea spectare ad sacerdotale officium ac iudicium. Illicitum enim esse eum, qui ex sacerdotali ordine non sit, immisceri tractatibus ecclesiasticis.

Obiectio ex Nicolai pontificis epistola.

Quod si quis nobis obijciat ex Nicolai illius primi, quam suprà audisti ad Michaelem imperatorem epistola, quem arguit quod interfuerat synodali iudicio quo damnatus erat Ignatius, in qua inter cætera scribit in hæc verba: Dicite quæsumus, vbinam legitis imperatores antecessores vestros in synodalibus cõuentibus interfuisse, nisi forsitan in quibus de fide tractatum est, quæ vniuersalis est, quæ omnium cõmunis est, quæ non solum ad clericos, verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino Christianos pertinet. Quibus D ille verbis videtur innuere, quod synodalibus iudicijs quæ peraguntur de fidei quæstionibus & negocijs, imperatores & seculares principes interesse possint & debeant, quod omnium fides communis sit.

Responsio

Hoc debes intelligere, Nicolaum illum distinxisse causas ob quas peraguntur synodalia iudicia, quarum præcipuæ & frequentiores sunt quæstiones fidei. Sunt & aliæ, vt reformationis disciplinæ & vigoris hierarchiæ ecclesiasticæ. Sunt postremò & episcoporum iudicia. In prioribus, quod communes sunt, licere vt conuentibus synodalibus intersint seculares principes, non tamen velut suo iure interesse debere, sed de petita concessaque licentia sacerdotalis conuentus, quemadmodum Constantini exemplo monstratum est: vel si ob causam experiri fuerint ab ipso cõuentu, aut illis apud quos est principalis, hoc est, sedis Apostolicæ autoritas, quomodo Martianus Chalcedonensi, & Constantinus alter sextæ synodo Constantinopolitanæ tertiæ interfuisse leguntur. In his, inquam, synodis & his casibus licite intersunt seculares principes synodalibus conuentibus: conuentibus, inquam, non tractatibus aut definitionibus. Illicitum nanque est, inquit ille, eum, qui ex sacerdotali ordine non est, ecclesiasticis immisceri tractatibus. Non itaque vt cognitores aut iudices, sed vt adminiculatores, fautores & synodalis definitionis assertores aduersus hostes pietatis & orthodoxæ fidei, huiusmodi synodis, atque in eiusmodi casibus interesse, non equidem debent, sed possunt, idque de synodi ipsius, aut principalis in eadem autoritatis licentia, quomodo supradictos principes interfuisse memoratis concilijs de

mon

A mōſtrauimus. At in cōcilijs, quæ ob epiſcoporum peraguntur iudicia (quale erat illud, cui Nicolaus ille Michaelem præter omne decorum & exemplum interfuiſſe arguit) nec decet, nec honeſtum, imò ſcandaloſum eſt intereſſe ſeculares ac laicos, cuiuſcunque tandem dignitatis aut ordinis. Indecens nanque eſt verenda patris detegi coram filijs, ne fortè Cham illum imitati, ea ridentes, cum eodem maledictionem etiam in ſuis percipiāt filijs. Quod ſanè intelligens verè magnus ille Conſtantinus, cum ſacerdotum aduerſum ſe mutuo querelas ad ſe referri videret, & ægre ferret, eiſdē reſpondiſſe legitur: Quod ſi quenquam ex vobis peccantem oculis meis cernerem, chlamyde potius mea cooperirem, ne quis videret. In his itaque ſynodis, nec conuentibus ſynodalibus intereſſe licet laicis. In illis vtique, ſed quomodo dictum eſt.

Pia Cōſtātini ſnia.

Sed pontificem, inquiunt, rei perſonam ſuſtinere oportere in hac cauſa & iudicio. Illum ſiquidem ſe reum agere de doctrina impia, traditionibus ac cultibus, quos defendit & inſtituit. Omni autem iuri & rationi repugnare, vt quis ſit iudex in cauſa propria.

Hæreticorū cōtœderatorū calumniæ.

Addunt his, papam multis præiudicijs iamdudum dānaſſe doctrinam ipſorum, velut impiam & hæreticam. Merito ergo ſe velut ſuſpectum recuſare ſynodale iudicium, quod illius autoritate peragendum ſit.

Item, in indictione eiuſmodi nullam mentionem cognitionis fieri, nihil de forma proceſſus, ſed hoc tantum agi, vt in ſuffragium eatur quo pacto eorum doctrina extirpanda ſit velut cōfeſſe hæretica. Iure ergo & merito ſe recuſare, vt ſuſpectum eiuſmodi ſynodale iudicium. Quod factum ſuum ſanctorum patrum tuentur exemplis, Maximum nominatim citantes & Athanaſium.

B Poſtremo & locum calumniantur indicti concilij, quod ſit in ea regione, qua papa poteſt plurimos ſibi addictos contrahere, vt ſic ſuffragiorum multitudine ipſos obruat. Alibi fore aliarum nationum liberiora & æquiora iudicia. Negocia eſſe eiuſmodi, vt ipſis principibus doctrinæ cognitioni intereſſe neceſſe ſit. Et nec tutum ipſis abeſſe ſuis ditionibus, nec eſſe Mantuæ. Quare iuxta deliberationem imperij expedire, vt in Germania habeatur ſynodus.

Romanum pōtificem, eccleſiaſticæ hierarchiæ caput & principem rei perſonam ſuſtinere in eccleſia, inuertere eſſet ordinem conſtitutum à Chriſto, & contra rerum naturam, ſubditos in præpoſitum & principem ſibi diuinitus conſtitutum, oues in ſuum paſtorem præſumere ſibi autoritatem iudiciariā. Cunctos eñi hic iudicaturus, ſolius ipſe dei & Chriſti (cuius inter nos agit vicarium) reſeruatus eſt & ſubiectus iudicio. Quod tametſi ex his quæ hactenus demonſtrauimus, ſatis euidens factum ſit, poſt tamen rurſus incidet eius diligentius adſtruendi locus opportunior.

Pighius. Eccle. hie. pſidē non poſſe rei pſonā ſuſtinere in eccleſia.

Sed reum, inquiunt, agimus de doctrina impia, de traditionibus & cultibus, quos defendit, Chriſti gloriæ contrarijs, de horribili prophanatione & idololatria.

Calumniæ depulſio.

Hoc agitis, quod furioſi & phrenetici, qui in ſtudioſum ſuæ ſalutis medicum inſurgunt verbis petulantibus, eundem maledictis lacerāt, ſputo fœdant, nonnunquam nec manibus abſtinent. Sibi haud opus aiunt medico. Sanos delirare, ſe ſolos arbitrantur ſapere. Similis vos habitus aut paſſio occupat. Nihil igitur miræ, ſimilia ad rationem in vos conuenire ſymptomata. Hæreticum hominem poſt vnam & alterā correptionem orthodoxis vitare

tare iubet Apostolus, velut deploratũ & subuersum funditus. At cũ ab or- C
thodoxis corripiuntur hæretici, & admonentur cõmunem catholicæ eccle
siæ fidem sequi, nunquid illi idẽ ab his nõ audiunt, quod nunc à vobis Ro-
manus pontifex? se videlicet orthodoxos esse, ipsos vero cõtra hæreticos,
suam doctrinam puram & euangelicam, orthodoxorũ vero papisticam, in
nitentẽ humanis traditionibus, breuiter impiam? Sed nunquid ideo ipsa
mutata est rerũ facies? nunquid ideo orthodoxi hæretici, & cõtra hæretici
orthodoxi? Si reos agitis Romanos põtifices de hæresi, de horribili pro-
phanatione & idololatria, necesse est vt eadẽ causa eisdẽ criminibus inuol-
uatis ecclesiam catholicam. Nam q̃d ad vestra dogmata attinet, suprà libro
primo & sequentibus euidentissime demõstrauimus, nihil nunc tueri ac de
fendi à sede apostolica, & Romanis põtificibus, q̃ q̃d ab initio, & inde cõti-
nuo credidit, tenuit & docuit catholica Christi ecclesia.

Ro. Põti. cũ dãnant hæreses & hæreticos nõ cẽ iudi ces in cau propria.

Itaque quod dicitis Romanũ pontificẽ minimè esse oportere iudicẽ in
causa propria. Nihil ille iudicauit, aut iudicat in causa propria, sed illi à Chri
sto totius ecclesiæ cõmissa est cura & gubernatio. Illi cõponendi & defini-
endi exortas in domo ecclesiastica vniuersas quæstiones & cõtrouersias, ab
eodem Christo est data autoritas suffulta indefectibilis fidei singulari pri-
uilegio, ad aliorum cõfirmationem in fide. Tibi vero illius definitionibus
& iudicijs absque vlla discussione est imposita obsequendi necessitas. Quæ
stionũ & cõuersiarum, quæ suboriuntur circa fidẽ catholicæ ecclesię, ipse cõ
stitutus est iudex & arbiter. In quibus definiendis si impij & pertinaces hæ-
retici illi reclament, in sua persistentes pertinacia, si dicant (vt semper faci-
unt) eius definitiones hæreticas, suam vero impietatẽ orthodoxam & ca-
tholicam, nunquid propterea ille cõstituitur, aut pars, aut reus ex iudice?
Imo, cũ eiusmodi quid agendũ sit, ipsa nos lex docuit: Si quis, inquit, superbi D
erit, nolens obedire imperio sacerdotis præsidis, morietur homo ille. Sed
multis præiudicijs queruntur illum iam dudũ damnasse causam ipsorũ, ve-
lut impiam & hæreticam, merito ergo se vt suspectũ recusare eiusmodi sy-
nodale iudicium, quo de eiusdem autoritate rursus peragendum sit.

Nõ posse à q̃q̃ recusari iudiciũ synodi cẽlebrat ę autoritate se dis apo. q ab eadẽ iã damnatus sit.

Quod si ideo vt suspectum & illegitimum recusari potest ab hæreticis
synodale iudicium peractum autoritate sedis apostolicæ, quod ijdem illi e-
tiam ante synodale iudicium eiusdem autoritate damnati sint vt hæretici,
eadem exceptio & querimonia, Macedonio, Sabellio & Eunomio cõpete
ret aduersus secundã vniuersalem synodum, Constantinopolitanam pri-
mam. Nam & illos ipsos ante illam celebratam synodum à beato Damaso
anathematizatos cum impijs suis adinuentionibus, suprà demõstrauimus.
Eadem Nestorio aduersus tertiam vniuersalem synodum, Ephesinam pri-
mam, quem etiam ante synodalem conuentum beatus Celestinus damna-
uerat vt hæreticum. Eadem Euticeti & Dioscoro aduersus Chalcedonen-
se concilium, quos beatissimi Leonis & apostolicæ sedis iam diu ante eam
synodum prædamnarat autoritas: & tamen per suos eidem præsedit con-
cilio. Eadem etiã Petro & Seuero Antiochenis patriarchis, alteri item Pe-
tro Apamiarum episcopo, vna cum Zoaro monacho Syro, Anthemio q̃-
que Trapezuntino ante episcopo & Constantinopolitanæ post ecclesiæ v-
surpatori, exceptio & querimonia cõpeteret aduersus quintã synodum vni
uersalem. Nam etiam hi omnes ante ipsam synodum, iam dudum damna
ti fuerant Apostolicæ sedis iudicio, cuius tamen autoritate eandem syno-
dum peractam demõstrauimus: vt Petrus Antiochenus à Felice Romano
ponti

pontifice, Seuerus, alter Petrus ille Apamianus, & Zoarus à beato Hormis-
A da eiusdem sedis pontifice, Anthemium vero eiectum è sede Constantino
politana beatissimus Agapetus damnauerat. Eadem præterea aduersus se
xtam vniuersalem synodum Constantinopolitanam tertiam exceptio &
querela competeret damnatis in eadem hæreticis omnibus, Cyro Alexan-
drino, Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro, Georgio, Constantinopolitanis, Ma-
chario quoque Antiocheno episcopis, quos omnes longe ante illud syno-
dale iudicium damnauerat Apostolicæ sedis autoritas, qua tamen illud i-
psum peractum synodale iudicium suprà demonstrauimus. Nam tres illos
primos, Cyrum, Sergium & Pyrrhum damnarat Honorius: Paulum vero
& sequentes Theodorus & Martinus Romani pontifices. Eadem deni-
que exceptio & querela damnatis in VII. vniuersali synodo aduersus ean-
dem competeret Iconomachis. Nam & in eadem præsedisse Apostolicæ se
dis legatos demonstrauimus, & nihilo minus eosdem Iconomachos iam
diu ante damnauerat Apostolicæ sedis iudicium. Primum per Gregorium
tertium & secum Romæ ad hoc congregatam frequentissimam episcopo-
rum synodum: deinde per Stephanũ eius nominis secundũ. Eadẽ postremo
illi superbissimo Photio aduersus VIII. vniuersalẽ synodum, Cõstantinopo-
litanam IIII. quam eiusdem quoque sedis autoritate peractam demõstrauimus:
quanuis iam per Nicolaũ primũ eius nominis diu ante eandem synodum
idẽ damnatus fuisset Photius. Breuiter vna hac calumnia, vniuersorum illo
rum cõciliorum, quæ velut primæ notæ & autoritatis vniuersa veneratur
& sequitur catholica Christi ecclesia, autoritatem impugnabis, atque eadem
suspecta & illegitima facies.

Apostolicam sedem, supremum esse tribunal in ecclesia suprà demon-
strauimus. Ab eius iudicio nullam prouocationem cadere, etiam ad quæ
B cunque cõcilia, nec posse etiam ab orbe vniuerso eius retractari sententiã.
Tametsi concedat non nunquam, etiam post iudicium renouari examen,
quando sibi forte posset esse subreptum in aliquo, quod facile fieri potest,
vbi ex facto pendet ius & negocium. At in fidei caussis & quæstionibus ita
non est. Quare nunquam inuenies, non solum quod in his apostolicæ sedis
vnquam sit retractata definitio aut sententia, imò nec suam definitionem
ac sententiam vlli vnquam submisisse synodali iudicio, sed velut certissimã
regulam semper præfixisse.

Sed non promitti, inquiunt, in indictione concilij disputationem cõtro-
uersarum quæstionum, nullam mentionẽ fieri cognitionis doctrinæ, nihil
de forma processus: sed hoc tantum agi, vt eatur in suffragium, quo pacto
eorum doctrina extirpanda sit velut hæretica.

Hæreticorũ quærimonia, quod non promittat põtifex in cõcilio disputationẽ cõtrouersarum nũc quæstionum. Responsio Pighij.

Idem & multo simplicius ac apertius fecit beatissimus Leo aduersus
Euticetem & Dioscorum in Chalcedonensi synodo, eidem agendorum o-
mnium formam præscribens & regulam, ne videlicet de Euticetis iamdu-
dum ab apostolica sede damnatis erroribus disputaretur amplius: sed eam,
quæ tam in sua ad beatũ Flauianũ, quàm in beati Cyrilli ad Nestoriũ episto
lis plenius explicata fuerat, fidẽ absque vlla vlteriori discussiõe, aut disputa-
tione simpliciter amplecterentur. Nimis enim iniquũ est, inquit ad Martia-
nũ Augustum, vt per paucorum insipientiã ad coniecturas opinionum &
bella reuocemur, tanquã reparata disceptatione tractãdum sit, vtrum Euti
ces impie senserit, & vtrum impie Dioscorus iudicauerit. Et ad ipsam sy-
nodum: Explicato prius suo de reparanda vnitate catholicæ fidei in eccle-
sia

ſia deſiderio,probatoque religioſo Chriſtianiſſimi principis Martiani con C
ſilio,decongregando ad eum effectum illo ipſo ſacerdotali concilio,beatiſ
ſimi tamen Petri,vt ait,iure atque honore ſeruato, præſentiam ſuam eidẽ
in legatis ſuis exhibere ſe affirmans:Non poteſtis,inquit,ignorare quid cu
piam, cum non poſſitis ignorare,quid ex antiqua traditione credamus.
Vnde fratres chariſſimi,reiecta penitus audacia diſputandi contra fidem
inſpiratam diuinitus,vana errantium infidelitas conquieſcat, cum non lice-
at defendi,quod non liceat credi.Cum ſecundum euangelicas autoritates,
ſecundum propheticas voces,apoſtolicamque doctrinam,pleniſſime & lu-
cidiſſime per literas,quas ad beatæ memoriæ Flauianũ epiſcopũ miſimus,
fuerit declaratum,quæ ſit de ſacramento incarnationis D. N. Ieſu Chriſti
pia & ſyncera confeſſio, &c. Prioris autem Epheſinæ ſynodi, cui ſanctæ
memoriæ Cyrillus epiſcopus tunc præſedit,in Neſtorium ſpecialiter ſtatu
ta permaneant.Nec tunc damnata impietas in aliquo ſibi blandiatur,quia
Eutices iuſta damnatione percellitur.Puritas enim fidei,quam eodem,quo
ſancti patres,ſpiritu prædicamus,& Neſtorianam,& Euticianam cum ſuis
autoribus condemnat & perſequitur prauitatem. Hæc ille concilio. Ex
quibus intelligis, nec fidem ſuam, nec condemnationis in Euticetem &
& Dioſcorum Apoſtolicæ ſedis ſententiam ſubmiſiſſe illum diſcuſſioni cõ-
cilij, imo præmiſiſſe ac præfixiſſe, velut normam quam ſequi deberent, à
qua nec latum digitum receſſiſſe illam tot, tantorum patrum ex toto orbe
conuenientium,D.C.XXX.epiſcoporum ſynodum, in ſuperioribus cla-
riſſime demonſtrauimus.

Idem fecit B. Agatho VI. vniuerſali ſynodo congregatæ aduerſus mo-
nothelitic am hæreſim,quæ vniuerſum penè Orientem,& om̃es illas prin-
Exemplũ B.Agathonis in VI. ſynodo.
cipales ſedes occupauerat.In ſola fere Romana & Occidentali eccleſia con
ſeruata ſynceritate fidei,quemadmodum videre eſt ex epiſtola eius ad Cõ D
ſtantinum imperatorem & Auguſtos, cuius partem ſuperius adſcripſi-
mus.Nam miſſis ad illam de latere ſuo legatis, qui vice ſua præeſſent ſyno
do,mandauit apoſtolicæ ſedis traditionem de cõtrouerſo dogmate expli
Prærogatiua ſingularis ſedis apoſtolicę
care concilio,nec quicquam illi addere,inde minuere aut mutare. Cuius
ſedis ſingularem prærogatiuam conſenquenter commemorans, affirmat
vnam illam à via veritatis in quamlibet erroris partem nunquam deflexiſ
ſe, vnius autoritatem, vtpote apoſtolorum omnium principis,vniuerſam
ſemper ſequutam catholicam Chriſti eccleſiam, & vniuerſales ſynodos, o-
mnes denique venerabiles,orthodoxóſque patres apoſtolicã eius doctrinã
reuerenter amplexos, hæreticos autẽ falſis criminationum odijs inſecta-
tos.Cuius veritatem etiam in his ipſis, aduerſus quos agimus, eſt euiden-
ter cernere.Subdit deinceps:Hæc eñ apoſtolica Chriſti eccleſia, per omni
potentis Dei gratiã, à trami te apoſtolicæ traditionis nunq̃ erraſſe proba-
bitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata ſuccubuit, ſed vt ab exordio
normam fidei Chriſtianæ percepit, ab autoribus ſuis, apoſtolorũ Chriſti
principibus,illibata fine tenus manet ſecundum ipſius domini ſaluatoris no
ſtri diuinam pollicitationẽ, qua ſuorũ diſcipulorum principi in ſacris euan-
gelijs fatus: Petre,inquit,ecce Satanas expetiuit vt cribraret vos, ſicut qui
cribrat triticum, ego autẽ rogaui pro te, vt nõ deficiat fides tua, &c. Hæc
ille Agatho Auguſtis atque ipſi cõcilio,quẽ vera dixiſſe ac prædicaſſe,illud
ipſum (quemadmodũ ſuprà demõſtrauimus) probauit & recognouit cõci
lium.Hunc itaque etiam audis apoſtolicæ ſedis ſententiam,quam aduerſus
toti-

A totius penè Orientis,& trium principaliũ ſedium afferebat epiſcopos, non tamen ſubmiſiſſe vniuerſalis concilij iudicio, quin potius velut regulam, quam ſequi deberet per omnia, eidem præſcripſiſſe.

Quare ſi hac cauſa minimè Chriſtianam ac liberam, perſuadere volueritis orthodoxis & Chriſtianis principibus, indictam à Paulo tertio ſynodũ ad extirpandas veſtras peſtilentiſſimas hæreſes, non promiſſa de eiſdem noua diſputatione, noua diſcuſſione ac cognitione in concilio, neceſſe eſt eiſdem perſuadeatis, nec Chalcedonenſem, nec Conſtantinopolitanam tertiam vniuerſales ſynodos, & primæ autoritatis ab vniuerſa eccleſia recognitas, fuiſſe Chriſtianas & liberas, ſed ſeruiles & ethnicas.

Nihil agam vobiſcum ambigue aut callide, ſed aperte & ingenue, iam dudum damnata eſt veſtra impietas, Apoſtolicæ ſedis, orthodoxorum omnium, atque adeò ſpiritus ſancti iudicio. Neque ideo indicta eſt ſynodus, vt per paucorum inſipientiam ad coniecturas opinionum & bella reuocemur, tanquam reparata diſceptatione tractãdum ſit, vtrum olim Donatus, Apollinaris, Neſtorius, Vigilantius, Aerius, Berengarius, Valdenſes, Pauperes de Lugduno, Vuicleſiſtæ, Huſſitæ, nunc vero Lutherus, Oecolampadius, Zvuinglius, Brentius & reliqua hæc hæreticorum colluuies, illorum diſcipuli, ſed armati & obſeſſi ſeptem nequioribus, quàm illi, ſpiritibus recte damnati ſint. Sed vt tractetur ꝙ pacto hæ peſtes funditus extirpari poſſint ac debeant, & reparari in eccleſia vnitas religionis & fidei, pax & concordia, eccleſiaſticæque hierarchię ſuus reſtitui vigor, ſua dignitas. Non tamen propterea orthodoxo cuiquam veſtris calumnijs ſuſpectam reddetis indictionem ſynodi eiuſmodi, niſi fortè de Chalcedonenſis concilij vniuerſalis IIII. niſi etiam de ſexti vniuerſalis concilij Conſtantinopolitani tertij au

Non ideo indictã ſynodũ, vt iã dudum certa reuocent in dubiũ, ſed vt errores manifeſtarij tollant ab eccſia.

B toritate orthodoxus quiſquam dubitare potuerit. De quibus quiſquis dubitauerit, mihi ſanè orthodoxus non erit.

Vt autem nihil iſtos homines pudet, ſic tergiuerſationem ſuam magnis, illuſtribúſque ſanctorum patrum exemplis excuſant, proferentes Maximum Hieroſolymorum antiſtitem, q recuſauit, quanuis vocatus, ad Antiochenam ſynodum accedere, & Athanaſium q à Tyria ſynodo aufugit, nec ad eam, quæ Seleuciæ celebrata eſt, conuenire voluit.

Quaſi nulla eſſet inter ſynodum & ſynodum differentia. Conſtat enim illas ſynodos fuiſſe illegitimas, præter autoritatem apoſtolicæ ſedis aduerſus pietatem, & orthodoxæ Nicenæque fidei profeſſores congregatas & celebratas ab impijs, eiuſdemque apoſtolicæ ſedis & catholicæ CHRISTI eccleſiæ ſempiterno damnatas iudicio. Quod autem ad hæc malignantium concilia pij & orthodoxi conuenire recuſarint, nunquid mirum eſt? Sed tu profer ſi potes, vllam Apoſtolicæ ſedis autoritate congregatam & celebratam ſynodum, ad quam quiſquam, cuius pro orthodoxo celebretur nomen, & memoria in benedictione ſit in eccleſia, recuſarit accedere, & per me viceritis. Hæreticos hoc feciſſe inuenies, orthodoxos nunquam inuenies.

Puerilia vero ſunt, quæ calumniantur in locum indicti concilij. Quaſi alibi liberiora & æquiora forent aliarum nationum iudicia. Nunquid enim inter arma tumultuantis & furentis aduerſus pietatem Germaniæ, quam late iſtorum impietate infecta eſt, in qua etiam nomen ſacerdotale eſt dedecori, ludibrio & opprobrio? nunquid maior pro eiſdem nationibus commoditas?

Sed negocia, inquiunt, esse eiusmodi, vt interesse cognitioni doctrinæ necesse sit ipsis principibus, nec tamen tutum ipsis abesse suis ditionibus. C

Quo pacto principibus interesse cōcilijs liceat, superius explicatum est. Hos vero interesse cognitiōi & iudicio, in q̄ reorum personam ipsos sustinere necesse est, aduersus omnem formam & modum iudiciorum est. Nec intelligo, qua illi fronte hæc scribere audeant & sibi arrogare locum in eo iudicio, vnde velut partialem excludunt Romanum pontificem, nisi quomodo audent omnia. Quam vero æquum postulant, vt reliqui Christiani orbis principes vniuersi, longissime à suis ditionibus maxima molestia & impensa ipsorum causa in Germaniam veniant, ne ipsi vel tantillum abesse cogantur suis ditionibus & Germania, tuam lector Christiane conscientiam appello.

Imperij deliberationem, quam iactitāt, æquum est sequi in negocijs imperij. At cum ecclesiam vniuersam tangit causa & negocium, membrum capiti, & pars toti se conformet necesse est. Alioqui quid Gallis, Hispanis, Siculis, Italis, Britannis, Scotis, cæterisque Christiani orbis nationibus non subiectis imperio, cum deliberatione imperij?

Quod addunt de puritate doctrinæ quam profitentur. Non se videri posse latebras quærere, aut reformidare lucem, qui doctrinæ suæ cōfessionem, apud se in ecclesijs publice diligenter & assidue tradi curent, & iam dudum scriptis doctorum suorum, hoc est, Lutheri & discipulorum eius emissam in orbem, q̄s multis in locis præclare meritos de ecclesia iactitāt. Et earundem opera oppressam densissimis tenebris doctrinam Christianam, videlicet impiorum cultum, monasticarum cæremoniarum, perplexarum quæstionum & cauillationum euolui cœptam. Plurimúmque lucis additum Euangelio plerisque locis, de vera pœnitentia, de fide & iustitia, de vsu sacramentorum, de potestate ecclesiastica, de discrimine & vsu traditionum, de dignitate rerum ciuilium, atque alijs plerisque locis. Falsissimam vero esse calumniam, spargi ab ipsis errores olim damnatos, renouari veteres hæreses. Nam puram illam quam amplectuntur doctrinam, esse haud dubie consensum catholicæ ecclesiæ. Nihil sibi esse acerbius, quàm diuelli nationes Christiani nominis. Se quidem à vera vnitate & consensu catholicæ ecclesiæ nunquam discessuros, sed quia papa damnat veram, piámque doctrinam, ecclesiæ necessariam, mandato Dei se cogi dissentire ab ijs, qui eius impietatem approbant. Se equidem satis intelligere, magno sui status & fortunarum periculo se dissentire à cæteris nationibus, & sese obijcere armis omnium regum & principum, sed veritatis professionem anteferre se rebus omnibus, orantes ne ita sibi quisquam de ipsis persuadeat, quasi aliqua cupiditate hęc fecerint. D

Hæc, inquam, cum legi, magis risu, quam exacta vlla responsione prosequi libuit. Scilicet non videri se, posse latebras quærere, aut reformidare lucem, qui pestilentissimos errores suos omni studio conati sunt in orbem spargere, non satis habentes sese præcipitasse extra arcam illam mysticam, nisi & multos vna secum pertraherent in perditionem & interitum. Sed in hoc imitati sunt illos patres & præceptores suos, pseudoprophetas, & magistros mendaces, hæresiarchas videlicet, qui hoc ipsum semper studuerunt, Christifideles abducere ab illo corpore catholicæ CHRISTI ecclesiæ, in suos angulos & domorum penetralia, in desertum, atque ibi Christum contra CHRISTVM demonstrare incautis & malecredulis. Atque

vtinam latebras quærerent, reformidarent lucẽ, vtinam perpetuis tenebris
A pestilens malum hoc delitesceret, q̃d basilisci cuiusdam instar, vel visu parũ firmos inficit. Sed frons meretricis facta est illis, vt nesciant erubescere, verissimam in se comprobant apostolicam illã sententiam, qua affirmatur nobis, subuersos esse, q sunt eiusmodi, sine vlla spe, aut correctionis, aut emẽdæ, & proinde fugiendos deuitandosq; orthodoxis velut contagiosam & certissimam pestem aliquam.

Puritatem, inquiunt, doctrinæ quam amplectuntur, ipsum esse consensum catholicæ CHRISTI ecclesiæ, O doctores pudicos, castos & sobrios. Qui tollentes in primis libertatem arbitrij, & vniuersa extrema, absolutaq;, quo ad nos, necessitate inter nos docentes accidere, eo ipso omnem locum meriti ac demeriti auferunt, nec solum iniustum & crudelem deum faciũt, qui puniat pro his, quæ absoluta necessitate facimus, nec plane vitare possumus: sed & stultum & fatuum, qui ad mandatorum suorum obseruationem propositis præmijs inuitet homines, & pœnarum comminatione à transgressione deterreat, perinde tanquam si ligno aut lapidi quem manu tenet minitetur quis, si proiectus è manu in terram ceciderit, & blandiatur ne cadat. Eiusmodi enim plusquam ridendas nænias faciunt diuinam scripturam vniuersam. Neque hoc tantum, sed & vniuersum diuinum cultum tollunt è medio, & abolere conantur pro viribus. Sacerdotio nos priuant & sacrificio. Nullam relinquunt sacri, prophanique distantiam, aras, templa, monasteria subuertunt. Eadem cum vniuersis quæ in eis peraguntuu diuini cultus causa, meras laruas, meras facies Antichristi prædicant. Quæ olim à Christi fidelibus donata sunt ministris ecclesiæ, & religiosis conuentibus hominum, eisdem vi auferunt, vasa diuino cultui mancipata, ablata ecclesijs prophanis suis vsibus applicant. Campanas, quibus ad dei cultum
B antiquo ritu conuocatur fidelis populus, conuertunt in bombardas & machinas in humanam perniciem. Omnes ecclesiasticos ritus, obseruationes & cæremonias, quos & in diuino cultu, & in sacramentis ecclesiasticis toto orbe obseruat CHRISTI ecclesia, & ex apostolica traditione seruauit omnibus ante nos retro seculis ab initio, nihili pendunt, & velut veræ pietati officientes obliterare satagunt. Rident cantum ecclesiasticum, & sacerdotes Baal in eo nos faciunt. Derident catholicam per orbem ecclesiam, quod aquam sale exorcizet in varios vsus fidelium, quod baptismi fontem consignet & benedicat, quod baptizatos, confirmatos & ordinatos in sacerdotes & episcopos inungat sacro chrismate aut oleo, quod templa, altaria, vniuersaque diuino mancipata cultui benedictionibus sanctificet ac dedicet, imo hæc execrantur velut impia, & magicæ superstitionis vestigium referentia. Suos docent sacro chrismate (quod fœtidum rancidumque oleum appellant) inungere calceos, aquam benedictã fœdare stercore: abominari fontem baptismatis sanctificatum antiquissimo ritu catholicæ per orbem ecclesiæ, & in eiusdem derisum, communi aqua baptizare infantes absque sacro chrismate. Dies festos, quibus redemptionis & salutis nostræ annua celebritate recoluntur ac in nobis renouantur mysteria: Quadragesimale ieiunium, breuiter quæcunque sine scripto ex apostolica traditione seruauit ab initio, & interim cõtinuo eodem perpetuoque tenore obseruat tota per orbem ecclesia eo pertinẽtia, vt à nobis assidue honoretur & laudetur deus, vtque maiori cum reuerentia ac decentia, cultus ille eidem à nobis impendatur, sacramenta, quæ idem ad salutem & remedium nobis contulit, susci-

plantur salubrius, aboleri volunt vniuersa: & ad nudum nomen, Christi religionem reuocant. Hoc per hos agens antiquus ille, & Dei, & humani generis hostis, vt omnem pietatem tollat è mētibus hominum. Nec in Deum tantū sunt blasphemi & impij, sed & in diuos iam regnantes cum Christo, aduersus q̄s impio furore bellum gerunt sacrilegum. Viuos impietatem docēt, mortuis circumscribunt viuorum suffragia, vniuersæ catholicæ ecclesiæ stultitiæ notam inurunt, quod sanctorum imploret auxilia, idololatriæ, quod honoris cultum eisdem impēdit, & reuerenter obseruat, colitq; eorundem reliquias, honorat picturis, statuis & imaginibus. Vota monastica, obedientiæ suis superioribus dependendæ, cōseruandæ castitatis perpetuæ, & paupertatis voluntariæ, docent stulta & impia, vtpote impossibilia, & libertati Christianæ contraria, nec coram Deo obligatoria. Ex sancto instituto quanta possunt cura & sollicitudine vtriusq; sexus plurimos attrahunt in fornices & prostibula, nec illos pudet publice asserere, æquè sui arbitrij non esse vt carnis quis refrenet libidinem, vt casti corporis pudicitiam cōseruet, vt se seruet ab abusu & commixtione fœminæ, quàm non est sui arbitrij, mas sit an fœmina: tam esse opus illud necessarium, quàm screare, expuere, vētrem exonerare, quàm deniq; aut edere aut bibere. Audis lector Christiane illam synceritatem & puritatem doctrinæ euangelicæ, quā hi iactitant, scilicet euangelicæ castitatis & puritatis præcones, q̄bus infinita Dei misericordia sacrosanctum euāgelium nunc demum reuelatum est, sed quod hactenus catholica per orbem ignorauit ecclesia. C

Quid illis debeat Christi ecclesia. Quam vero præclare ij dem sint meriti de ecclesia, vel cæco (quod aiunt) potest esse perspicuum, q̄sq̄s eius miserabilem prorsus statum cōferat cum eo, q̄ fuit patrum nostrorum tēporibus, quando in vniuersa ecclesia viguit vnitas & synceritas fidei: viguit religio & disciplinæ ac hierarchiæ vigor ecclesiasticæ, atq; ordinum omnium. Cum contra nihil nunc suo cōsistat loco, omnia perturbata, omnia cōfusa, nullus ordo, nulla vis disciplinæ aut hierarchiæ ecclesiasticæ: sed elanguida vniuersa, ita vt planè spectare videantur ad interitum. Semel velut effractis repagulis reuocatum ab inferis & effusum in ecclesiam, omnium pestilentissimarum hæreseon omne genus, & quæ olim damnatæ perpetuis tenebris, & anathemate notatæ sunt ab ecclesia, & quæcunq; ingeniosa ad malum hac tēpestate ingenia certatim, quodq; præ alio, peius excogitare potuerunt. D

Hinc Anabaptistarum furor, inde Adamitarum insania, illinc Sacramētariorum pestilētissima contagio. Et omnium horum parēs, quanuis pugnantium, fœcunda omnium malorum mater, Lutherana impietas, omnibus ad omnem impietatem semel aperiēs ianuam, omnem hierarchiam, omnem ordinem tollens ab ecclesia, omnem pietatem & religionem (quod in se est) funditus eliminans è mentibus hominum. Quorum præclara merita (quæ impudentibus buccis iactant) de Christi ecclesia, vtinam suum Homerum aut Maronem sortiantur, ne ea vlla deleat obliuio. In suam quidem notam & ignominiam, sed quo cautior reddatur posteritas, & ne tam facile se permittat impostoribus eiusmodi, neve credat alibi monstrantibus Christum, quàm in corpore catholicæ ecclesiæ, ad quod semper cōgregare sunt & congregantur aquilæ. A cuius fide, sententia & communi consensu, quantum hi recedant, superioribus libris omnibus, præsertim autem tribus prioribus, euidentissimum fecimus.

Ex q̄bus etiam luce clarius constat, non esse falsissimam (vt illi suo more dicunt

A dicunt) calumniam, sed grauissimam, verissimamq́ꝫ accusationem orthodoxorum aduersus illos omnium, spargi videlicet ab eisdem damnatos olim errores, reuocari ab inferis veteres & sepultas multis seculis hæreses, quam ipsam doctrinam puram appellant & euangelicam, atq; adeo cõsensum catholicæ Christi ecclesiæ, aduersus euidẽtem atq; omnibus perspicuam eiusdem catholicæ ecclesiæ sententiam.

Nihil, inquiunt, nobis est acerbius, quàm diuelli nationes Christiani nominis. Imò dicant, & verissime dicant, nihil sibi esse iucundius aut optatius. Nisi forte sibi vanissime persuadeant, vniuersam se catholicam Christi ecclesiam in perniciosissimi erroris sui cõsensum posse pertrahere. Sed fidelis est ille, q promisit Petro, nõ prævaliturus inferorum portas aduersus suam, quam sup illum ædificauit, ecclesiam, & exauditus pro sua reuerẽtia, q pro eodẽ rogauit Petro, velut ecclesiasticæ hierarchiæ capite, ne deficeret fides eius. Si nihil vobis est acerbius, quàm diuelli natiões Christiani nominis, quid ergo tanto conamine eas diuellitis? Qđ ne p vos factũ inficiari quisq̃ possit, ad vos vsq; annis circiter mille viguit in ecclesia vnitas religionis & fidei, idem toto orbe creditum est, q̃d didicimus & nos in catholica ecclesia, quod à patribus nostris accepimus. Et tametsi prodierint nonnunquam, Aerij, Vualdenses, Berengarij, Vuiclefistæ, Hussitæ, atq; id genus portenta hominum, qui catholicæ ecclesię, & fidei eius vnitatẽ discerpe conati sunt, paucos tamen, obscurosq́ꝫ sectatores reperunt. At nunc velut laxatis ab inferis, immissisq́ꝫ in orbem furijs, stupẽda, miserandaq́ꝫ cæcitate atq; impietate occupatis mẽtibus hominum, rediuiua ex illorum cineribus suscitata incendia totam penè sunt depopulata ecclesiam. Dissentitis vos soli à cæteris vniuersis totius Christiani orbis nationibus, imò & à vobismetipsis, adeo
B nihil inter vos conuenit, postquam id derelictum est, quod in catholicæ fidei vnitate omnes continet. At cæteræ nationes nõ solum inter se & secum, sed & vniuersæ retro catholicæ ecclesiæ consentiunt.

Quã impudenter dicãt, nihil sibi acerbi⁹ q̃ diuelli Christi ecclesiam.

Cõuincuntur ipsi discerpe vnitatẽ catholicæ Christi ecclesię

Sed cogimini, scilicet mandato Dei, dissentire ab ijs, qui papæ consentiunt damnãti vestram doctrinam puram & euangelicam, atq; eius improbitatem approbant.

Calumnię cõfutatio

Ego sanè Christum docuisse video tam necessariam connexionem suę ecclesiæ ad Petrum ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, & successores eius, quàm est ad suum fundamẽtum domus aut ædificij, cui quod eius non vnitur, ad vnitatẽ ecclesiasticæ domus aut ædificij non ptinere certum est. Et vos Christi præcepto diuisi estis ab illa petra, ab illo capite & patrefamilias domus ecclesiasticæ oues pugnantes & rebelles pastori, quem suo ouili ipse præfecit Christus? Nunquid ergo diuisus est Christus, & sibimetipsi contrarius?

Sed damnat vestram doctrinam, veram scilicet, piam & euangelicam. Damnat vestram doctrinam velut contrariam doctrinæ catholicæ ecclesiæ, quam falsam & impiam esse necesse est, si vestra vera & pia est. Sed vos potius falsi estis & impij, verissima autem Apostoli sententia, quæ ecclesiam catholicam affirmat columnam esse, roburq́ꝫ & firmamentum omnis veritatis orthodoxæ fidei.

Nisi, inquiunt, professionem veritatis anteferrent rebus omnibus, non se tanto periculo fortunarum suarum dissensuros à cæteris nationibus, non se obiecturos earundem omnium armis, aliorumq́ꝫ principum. Idem faciunt, quod obstinati omnes & perditissimi hæretici, etiam tales, quorum

Obstinata hęreticorum pertinacia, etiā alacriter supplicia ob notoriā impietatē pferens.

Hoc certe est totius orbis de illis iudiciū

illi ipsi insaniam execrantur: tametsi ex illis prodierint, vt secum semper C
pugnat impietas. Quorum plerosq; etiam grauissima, meritaq; supplicia, atq; adeo illatam mortem alacriter pertulisse vidimus. Sed non est hoc pietatis indicium, sed indurati in malo animi, & obstinatæ perfidiæ. Si tamen ita, vt loquuntur, sentiant. Sunt enim quibus aliter de ipsis persuasum est, videlicet non tam doctrinæ suæ studio (cuius luce clarius est traducta impietas) quàm ecclesiasticorum bonorum retinaculis (quæ vi abstulerunt ecclesijs, monasterijs, & diuino cultui specialiter mancipatis religiosis conuētibus) vel contra suam ipsorum conscientiam, eandem se tueri mordicus. Quod quàm verum sit, ipsi viderint. Certè aliorum talem de se persuasionem non ignorare videntur, quum specialiter obtestentur omnes, ne ita de se sibi persuadeant, vt potius cupiditate bonorum videlicet, quæ abstulerunt, ecclesiasticorum illaqueati, quàm opinione veritatis doctrinæ, quam profitētur, eandem aduersus totius reliqui Christiani orbis fidem, sentētiam & consensum tueri pergant. Quod si falsum est, stupēda planè & plusquam diabolica cæcitas est, eousq; se demisisse in profundum impietatis & malorum, vt sibi persuadere possint licere, quæ faciunt. Si meretrici aut histrioni alicui, quæ vltro donauit quis, per vim postea eidem auferre conetur, nemo dubitat contra leges publicas, contra Deum & iustitiam illum agere. Et quæ ecclesijs, earumque ministris & religiosis conuētibus diuino specialiter mancipatis cultui, pro salute animarum suarum iam olim dedit Christifidelium deuotio: tu quæ non dedisti, illi autem legitimo iure, longissimo tempore possederunt, eisdem vi auferens & tibi vsurpans, nihil peccabis in leges publicas? nihil in Deum & iustitiam? Hæc sibi persuadere quenquam posse, in quo vel scintilla micet rationis & luminis, tam nobis est incredibile, vt vel iurantibus ita se credere, omnino D
fidem habere non possimus. Et hactenus quidem pro indictione concilij facta à Paulo tertio Romano pontifice, aduersus prædictorum impias calumnias, satis superq; responsum est.

Num quo saltem casu incorrigibilis criminis scandalizantis ecclesiam præter notoriam hæresim papa vniuersalis concilij iudicio fiat obnoxius, aliorum primo explicare atq; excutere rationes & sententiam. Cap. XIIII.

HActenus simpliciter, absoluteq; autoritatem Petri & eius successorum, ad vniuersalis ecclesiæ generaliumq; conciliorum autoritatem comparauimus, & clarissime inuentum est, quæ cui præponderet. Petro siquidē, successoribusq; eius commissam à Christo curam, gubernationēmque vniuersalis ecclesiæ: proinde illis traditam ab eodem potestatem super eam regiminis. Quæ vt illam iurisdictionis autoritatem principalem, illam quoque subortas circa fidem, religionémque controuersias, definiendi necessario includit: ita quoque vtranque Petro datam à CHRISTO, & ab vniuersa ecclesia in successoribus eius ab initio semper recognitam, fecimus euidentissimum. Lege autem correlatiuorum palam est hæc se consequi: vt si data sit Petro & successoribus eius super ouile Christi regiminis autoritas, huic obediendi illis sit impositæ necessitas. Cui nec vllam prorsus iurisdictionis autoritatem, primo aut proprie competere, æque demonstrauimus, ita vt frustra laborent Constantienses, Basilienséſque illi, in eius ius, quamuis sine vllo iure, vniuersalia concilia subrogare omnia. Quorum omnem autoritatem, omniumactionum synodalium robur, firmamentumque ab vna autoritate apo-

stolicæ

A ſtolicæ ſedis prorſus dependere,ipſa atteſtante rei euidentia,ipſa totius catholicæ Chriſti eccleſiæ,ipſorum quoq; conciliorum vniuerſalium,recognitione confeſſioneq; clariſſimum fecimus.Inſuper & hæreticorum quorundam calumnias depulimus, quibus indictam à Paulo tertio Mantuæ celebrandam ſynodum,ſuſpectam orthodoxis facere conantes apoſtolicæ ſedis autoritati impudentiſſimè detrahunt.

Reſtat nunc excutere,num quo ſaltem caſu, videlicet notorij & incorrigibilis alicuius criminis,publicè ſcandalizantis eccleſiam,papa iudicio vniuerſalis concilij efficiatur obnoxius.

Hic reſpondere nihil dubitant Conſtantienſis, Baſilienſiſque conciliorum aſſertores, non ſolum in vniuerſis eiuſmodi caſibus, ſed ſimpliciter eccleſiæ, aut vniuerſalis concilij iudicio papam eſſe obnoxium, & ab eodem poſſe deponi & in ordinem redigi.In illo ſiquidem ponunt regulatiuam autoritatem omnis poteſtatis eccleſiaſticæ, quæ omnem autoritatem , etiam papalem ſibi ſubijciat. Sed iam ex Theologicis illis indubitatiſque principijs, hoc eſt, diuinæ euangelicæque ſcripturæ autoritate, catholicæ eccleſiæ confeſſione, communique conſenſu, necnon ipſa rei euidentia,horum ſententia falſa demonſtrata eſt.

Cæterorum ferè hoc dubitant,q̃d quãuis ſimpliciter loquendo,vniuerſalis eccleſiæ Petri & eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidentium ipſo iure diuino ſit ſubdita,num vnus ſaltẽ aut alter caſus à generali hoc iure exceptus ſit,qui tenderet in euidentẽ eccleſiæ perniciẽ, ſi etiam tũc illorum autoritati ſubeſſe cogeretur,imo niſi tunc haberet deponẽdi eoſdem autoritatem.Omes autem caſum hæreſis ita exceptum affirmant,de alijs vero diſputant.

B Canoniſtarũ tamen vna fere eſt ſententia,ob nullum alium criminis caſum,quam ſolius hæreſis,papam ſubeſſe humano iudicio,fundamẽtum ſumentes ex capitulo, *Si papa*,quadrageſima diſtinctione,quo dicitur: Quod eius culpas hic redarguere præſumat mortalium nullus.Quia cunctos ipſe iudicaturus à nemine eſt iudicandus, niſi forte deprehendatur à fide deuius.Pro cuius perpetuo ſtatu vniuerſitas fidelium tanto orat inſtantius,quanto ſuam ſalutem poſt deum,ex illius incolumitate animaduertit propenſius pendere. Hæc citat Gratianus , velut Bonifacij cuiuſdam martyris, archiepiſcopi (ni fallor) Moguntini,illius, à cuius manibus Pipinus ille Magni Caroli pater,ſacra inunctione & apoſtolicæ ſedis autoritate,Gallici regni ſceptra & titulos pro ſe,ſucceſſoribusq; ſuis accepit.Quę Canoniſtis ſufficienti ad quiduis argumento ſunt,quod à Gratiano in farraginem illam ſuam eccleſiaſticorum decretorum infarta leguntur.

Theologorum pleríque, præſertim quibus Conſtantienſis & Baſilienſis conciliorum non probatur autoritas ,Canoniſtis conſentiunt quidem per omnia, ſed tantæ aſſertionis leuius illud eorum fundamentum putantes,altius & ex iure diuino illud ipſum petendum haud malè exiſtimant.Iure enim diuino ipſi Petro & ſucceſſoribus eius,regiminis,iuriſdictionisq; autoritatem ſuper vniuerſam Chriſti eccleſiam competere, certiſſimo demonſtratum eſt.Quare ſi quo caſu ex ſuperiori & iudice papa vice verſa fiat ſubiectus vniuerſali concilio aut eius iudicio,iuris diuini diſpoſitione id fiat oportet.Nam aduerſus diuini iuris vniuerſale decretum nihil poteſt humana exemptio,nec ille obligari humanis conſtitutionibus, qui Chriſti inter nos vices referens,ſupremam prorſus omnium & pluſquam humanam autoritatem obtinet.

Itaq; prædictam Canonistarum sententiã efficacioribus rationibus peti- C tis ex Theologicis principijs conãtur asserere. Quæ tamen mihi frigere videntur vniuersę, nec dignæ, quibus tractetur argumentum eiusmodi.

Quod vt verum intelligas, vnum ex omnibus proferam maximi inter omnes nominis, & qui nouissimus ea de re scripsit, ac post vniuersos, reuerendissimum dominum Thomam de Vio cardinalem Caietanum. Hic eandem quam diximus communem Canonistarum sententiam asserens, sed insufficientiam fundamenti eorum & rationum, quas alij ad eandem afferunt, inefficaciam considerans, suo quodam tractatu de autoritate papæ, ecclesiæ & vniuersalis concilij, solum hæresis casum à communi subiectionis lege exceptum, per quem videlicet vice versa ex iudice papa reus fieret, ex superiori inferior, & ob quem deponi possit ab ecclesia aut concilio, conatur demonstrare, ratione (vt putat) efficaci, & ex certis illis Theologicis deprompta principijs, quam mox audies. Pro cuius intelligenda euidentia hæc fere præmittit, esse videlicet quandam potestatem electiuam papæ in ecclesia. Electionem item vt sit firma & efficax etiam in electo dispositiones quasdam requirere: quasdam quidem simpliciter necessarias, vt effectum sortiatur & valeat: alias vero non simpliciter vt valeat, sed vt debitum officij sui rite exequatur electus. Primi generis duas dicit, videlicet vt sit Christianus, & vt cõsentiat. Secũdi generis ea esse certũ est, quæ à beato Petro reqsiuit Christus, quum suas illi oues pascendas, gubernandasq; committeret, nempe feruentissima charitas, insuper diuinę legis ecclesiasticarũque rerũ scientia, & regiminis experientia, & quæ ad hoc genus pertinent. Sine q̃bus efficitur q̃dem papa, sed malus, nec suo potens officio satisfacere. At nisi Christianus sit, nisi etiã electioni cõsentiat, irrita prorsus redditur electio. Quoniã autem destruere q̃ cõstruere semp est facilius, ad cõstructionem D nem vtramq; harum conditionum dicit esse necessariam, ad destructionẽ sufficere vt desit altera. Itaq; quacunq; earum deficiẽte dicit papã desinere esse papã. At deficientibus dispositionibus nõ simpliciter necessarijs ad esse formæ in subiecto, sed ad bene esse, nõ propterea fieri dicit dispositionẽ ad separationem formæ à subiecto. Ex quo enim nõ sunt simpliciter necessariæ, potest esse forma in subiecto, tam cum eis quam cum eorum contrarijs.

Ratio Caietani.

Ex his hanc rationem colligit, qua se putat euidẽter demonstrare propositũ: Sola, inquit, cõtraria conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, reddunt papã deponibilem. Sed inter crimina sola infidelitas contrariatũ cõditionibus necessario requisitis ad esse papæ. Sola ergo infidelitas inter crimina reddit papam deponibilẽ. Maiorem probat, quoniam depositio est non esse papæ. At vnumquodq; in suo esse perseuerat, donec superueniat aliquid illi esse contrarium.

Minorẽ aliter non probat, sed velut notã supponit ex præmissis. Et hãc, inquit, rationem vellem in statera poni, & non friuolas & apparantes per accidentia vagantes. Hæc ille.

Quantũ nocet, causam veritatis tractari argumentis parum solidis.

In quæ cum fortè nasutus quis incidit ex his, aduersus quos agimus, hostibus hierarchiæ ecclesiasticæ, nunquid putas vel cachinno temperare posse? nunquid vel ex hoc solo sibi non persuadere, falsam causam veritatis, q̃ à viris tantis, tanti nominis, tã ridiculis argumentis & rationibus adstruitũ, etiam vt illa deesset iactantia? Nulli certè causam orthodoxæ fidei efficacius prodidisse inueniũtur eius hostibus & aduersarijs, q̃ qui eius patrociniũ sibi desumentes, ipsum non pagunt pro dignitate & meritos quorũ seu p̃uari-

uaricatio, seu ignorantia non tã ipsis, quã causæ imputari solet, & hostibus ad insultandum petulantius veritati ansam tribuit.

Mihi sane, salua tanti illius viri reuerentia, illa eius ratio vniuersa cũ suis A præambulis, in statera rectæ rationis appensa, tam multis modis deficere videntur, vt me plane pudeat eius nomine suæ illius iactantiæ.

Dictæ rationis Caietani excussio. Et primo suppositionum. De cõditionibus, quas dicit necessarias ad esse papæ, quã loquaꝛ cõfuse.

Et primo q̃d dicit duas esse conditiones simpliciter necessarias ad hoc, vt sit papalis autoritas, verbi gratia, in Paulo aut Iulio, videlicet vt sit Christianus, & vt sit volũtarius, distinctius id explicandũ fuerat. Nã altera earũ est q̃dem necessaria in fieri, sed nõ in facto esse: altera necessaria est, & in fieri, & in facto esse. In fieri tantũ necessaria est conditio, vt cõsentiat. Sed postq̃ factus est papa, nõ est amplius necessaria, vt ille ꝑmaneat: sed siue deinceps consentiat, siue pœniteat, æque manet papa. Sicut & in baptismi, & in aliorum sacramentorum susceptione, in fieri necessaria est conditio in suscepiente, consensus & intentio: sed in facto esse non amplius: similiter & mutuus viri mulierisque consensus necessarius est, vt nascatur inter eos matrimonij vinculum: at postquam natum est, manet: etiam si non maneat consensus, imo etiam si dissentiat. Altera vero illa conditio, videlicet Christianum esse, est simpliciter necessaria, & in fieri, & in facto esse: ita quod si ꝑ impossibile desineret Christianus esse, simul desineret esse papa. Per impossibile dico, quoniam Christianismus, vt hic de eo loquimur, vt Christianũ esse, dependet à baptismali charactere indelebili. Neque illi cõtrariaꝛ hæresis, quin potius ab eadem præsupponitur, nemo enim hæreticus, nisi Christianus est.

De conditionib⁹ necessarijs ad bene esse q̃ male sentiat.

Duarum itaq; harum conditionũ, vtraq; est necessaria in electo ad hoc, vt per electionem fiat papa. At iam factus papa, vt idem permaneat, altera tãtum est necessaria, altera minime. Est autem in his omnibus argumentatio optima à destructione cõditionis aut dispositionis necessariæ ad aliquid, ad destructionem eius, ad q̃d est necessaria, sed ita, vt cuiq; reddatur suum, vt à destructione conditionis necessariæ ad fieri, sequitur rẽ non fieri. Simili- B ter, si non adsit conditio necessaria ad esse factũ aut quietum, sequitur rẽ non esse. Sed si hæc permutaueris, malam argumentationem facies.

Deinde q̃d subiungit de conditionibus aut dispositionibus non simpliciter necessarijs ad esse, sed ad bene esse, si desint, aut earũ contrariæ adsint, non disponere rem ad corruptionem aut separationẽ formæ à materia, est euidenter falsũ. Imo nulla alia disponunt ad corruptionem cõpositi, & separationẽ formæ à materia, nisi q̃ contrariaꝛ dispositionibus, nõ simpliciter necessarijs ad esse, sed ad bene esse. Necesse est enim, vt dispositio ad corruptionem p̃cedat corruptionem in composito: proinde, compatiatur secum formam in eodem, ad cuius separationem disponit. Nunquid enim febris, aut alia quæuis grauis indispositio corporis non disponit ad mortem & corruptionem hominis, separationemq; animæ à corpore? Est tamen febris & morbi alij de genere earum dispositionum, quæ contrariãtur, nõ quidem necessario simpliciter requisitis ad esse, vitamq; hominis (cum etiam febricitans viuat, imo sine vita febris nõ sit) sed ad bene esse & ad hoc vt rite suo fungatur officio, sua munia obeat.

Iam ratio, quam ex his connectit ad demõstrandũ propositum, videlicet quod sola hæresis sit casus diuino iure exceptus à generali subiectionis iure, quam debet ecclesia Petro & eius successoribus, ecclesiasticæ hierarchię principibus, imo ob quem vice versa assumat sup illos autoritatem iudiciariã. Illa, inquã, eius ratio plura fere vitia habet, q̃ verba. Nã & maior eius, non so-

non solum falsa est, sed euidentem contradictionem implicat. Et minor quoque propositio etiam falsa est, aut non seruit proposito. Et super hæc, nulla argumentationis lege rectè ex eis infertur intenta conclusio, nisi eo modo, quo ad impossibile sequitur quodlibet. C

Quis enim non intelligit euidētem contradictionē includi in hac, quam ille maioris loco assumit: Sola contraria conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, reddunt deponibilem papam? Nam si adsunt contraria conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, non adsunt conditiones necessario requisitæ ad esse eiusdem, cum se non compatiantur contraria. Si autem non adsunt conditiones necessario requisitæ ad esse papæ, sequitur non esse papam. Et si iam non est papa, non est deponibilis à papatu, nam deponibilem esse præsupponit adhuc esse.

Itaque connectendo vltimum primo: Contraria conditionibus necessario requisitis ad esse papę, faciunt vt non sit deponibilis papa. Implicat autē propositio, quod sola illa faciant vt sit deponibilis papa, quæ est euidens contradictio. Sed ita potius assumendum fuerat, vt veram & ex terminis euidentem propositionem faceret: Contraria conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, faciunt aut arguunt nō esse papam. Sed hæc nihil esset ad propositum, quin potius ad oppositum. Nam deponibilem esse (quod concludendum est in conclusione) præsupponit esse.

Iam & minor seu secunda propositio, aut falsa est, aut non seruit proposito. Nam qui dicit solam infidelitatem inter crimina contrariari conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, si per infidelitatē intelligat negationem habitus fidei in baptismo infusæ, & semper permanentis cū baptismali charactere, dicit secum pugnantia & aliena à proposito. Ita quidem ille supponit, quod duæ tantū conditiones sint simpliciter necessariæ in electo ad esse papā, videlicet vt sit Christianus, & vt consentiat: tametsi harū secunda, in fieri tantū, nō in facto esse, demōstrata sit esse necessaria, sicut prima in vtroque, hoc est, tā in fieri, quā in esse quieto aut facto: Cui hoc pacto repugnaret quidem infidelitas, sed ea inter crimina locum non habet, cum etiam paruuli recens nati ante baptismū sub hac infidelitate sint. Crimē autē actualium, eorumque grauium peccatorum importat aliquod. Deinde hęc infidelitas nihil pertinet ad concludēdum propositum. Demonstrandum enim fuerat, ob solam hæresim reddi papā deponibilē: sed hæresis ad hoc infidelitatis genus non pertiner, quin potius illi repugnat & est incompossibilis, necessario præsupponens fidem huic generi infidelitatis oppositam, per quam dicimur fideles & Christiani. Nemo enī nisi Christianus, potest esse hæreticus. Si vero per infidelitatem intelligat hæresim, quomodo intelligere debuit ad concludendum id, quod erat propositum, iam minor secundum ipsum euidenter falsa est. Nam duas tantum ponit conditiones ad esse papæ, simpliciter necessarias. Esse voluntarium & Christianismū, at hæresis neutri repugnat: imo alterum cui repugnare deberet, hoc est, Christianismum, necessario præsupponit. Præterea secundum præfati reuerendissimi cardinalis sententiam, papa si in hæresim incidat, est & manet verè papa, donec deponatur: ergo se compatiuntur in eodem hæresis & papalis autoritas, estque illa ex eorum genere, vt hæc tam cum ea esse possit, quàm cum eius contrario. Non ergo contrariatur hæresis conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, quum sit euidens contradictio, esse aliquid absque requisitis necessario ad suum esse, aut cum eorum contrarijs. D

Voluis-

Voluissem equidem dissimulanter hæc pтransire,& ad rationes, si licu-
A isset, prædictas reuerendissimi domini Caietani conniuere, neq; enim illi con
tradicendi studio excussimus easdē aliquanto diligentius: sed quia in idem
argumentum incidimus, tractatum quidem à multis, at à nemine (vt mihi
equidem videbatur) pro dignitate & merito, ne fortè actum agere videre-
mur, si quæ ab alijs satis, sufficienterq; demonstrata sunt, rursus hic demon
strare aggrederemur, necessarium nobis fuit, & illas eius rationes discute-
re, quantum solidi intus haberent, & in locum earum, si quæ fortè minus
sufficientes inuenirentur, succenturiare alias.

Quandoquidem haud parui momenti est causa, de qua agimus, & grauis
in primis, summæq; autoritatis habemus aduersarios, nempe tot patres, qui
concilijs illis Constantieñ. & Basilieñ. interfuere, etiam synodalem autori-
tatem pferentes, tot insup illorum cōciliorum assertores & defensores: quo
rum nisi solidissimis rationibus causam nostram demonstrauerimus, & lu
ce clarius perorauerimus, haud dubiè nos oppressura erat autoritas.

Orthodoxam catholicā q; veritatē de quęstione proposita ex certissimis illis theolo-
gicis q; principijs, aut demonstratis ex eisdem, euidenter de mōstrare. Cap. XV.

Niuersalem ecclesiam quamuis simpliciter quidem loquēdo, Pe-
tri ecclesiasticæq; hierarchiæ præsidentium autoritati diuino iure
subiectam, satis demonstrauerimus: hoc nunc ambigitur & hoc
inquiritur, an ne vnus saltem aut alter casus eodem iure exceptus
sit, quando in euidentem perniciem ecclesiæ tenderet hæc eius subiectiot
imo nisi tunc ex subiecta fieret superior, & deponēdi sui capitis potestatem
haberet. Putant autem omnes casum hæresis ita exceptum esse, vt eo occur
rente, ecclesiæ atq; vniuersalibus concilijs in ecclesiasticæ hierarchiæ præsi-
B dem competat iurisdictionis autoritas, cuius alioqui autoritati subijciun-
tur. De quo post inquiretur & disputabitur. Sed præter hæresis crimē, nul
lum esse alium casum eiusmodi, ob quem caput totius ecclesiæ humano sit
iudicio obnoxius: mihi quidem cum reuerendissimo cardinali præfato, &
cum magna Theologorum Canonistarumq; caterua conuenit, sed aliquan
to accuratius demonstrandum est.

Principio illud hic psupponendum, qd superioribus libris ex certissimis
illis Theologicis principijs, hoc est, diuinæ scripturæ autoritate, catholicæ
Christi ecclesiæ traditione, confessione, cōmuniq; sententia, atq; ipsa etiā rei
euidentia demonstrauimus, cōstitutum à Christo Petrum vniuersalis eccle
siæ pastorē & psidem, datam illi regiminis autoritatem super vniuersam ec
clesiā, cum supma omniū magnificaq; iurisdictionis autoritate indefectibi
lis fidei singulari illo priuilegio & cæteris omnibus, quę principanti in eccle
siastica hierarchia ostendimus necessaria. Petro aūt vt in officio, ita qq; in ea
dem prorsus autoritate, prærogatiua, ac priuilegio (quæ ad officium illud
pertinent & sunt necessaria) successisse & succedere Romanos pontifices.
Eodem ergo iure, eodemque autore Christo, vniuersalem illis subiectam
fuisse ecclesiam necesse est. Nam si pastor, rector & caput vniuersalis ec-
clesiæ Petrus, pasci hęc gubernariq; debuit à Petro, eidemque subesse, &
non vice versa. Si data Petro in eam regiminis iurisdictionísque autori-
tas, huic necessario imposita est subiectionis obsequendíque necessitas.
Si illius autoritati commissum definire subortas inter nos quæstiones &
controuersias, huic iniunctum est illius sententiam sequi: breuiter, illi sem
per, velut fundamento suo ædificium, vniri ac inniti. Ipsa autem rerum

natura

natura ordoq; non patitur, vt subditus & inferior in præpositum sibi à Christo iudicis personam induat, & iurisdictionis autoritatem exerceat. C Ergo si quo casu hoc licebit ecclesiæ in Petrum, aut qui eius ꝑsonam ac officium gerit in ecclesia, vt si criminosus fiat, & vita sua scandalizãs ecclesiam, necesse est casu illo à subiectionis lege exẽptam fuisse à Christo, cum ab alio excipi non potuerit. At à Christo nullum vnquam criminis casum demonstrabunt exceptum, q̃ inferiori & subdito aduersus præpositos sibi ab eodẽ erigere se liceat, in eosq; vice versa sibi vsurpare autoritatẽ iudiciariam: q̃n potius clarissimè hoc cautum ab eodẽ & districtè præceptum inuenient, vt nihilo minus illis subdamur, illorum præcepta iussaq; sequamur per omnia. Super cathedram, inquit, Moysi sederunt scribæ & pharisæi. Quorum pleraq; grauia & enormia peccata commemorans & redarguẽs, ita tamen de eis subiungit: Omnia quæcunq; vobis dixerint, seruate & facite: secundum opera vero illorum nolite facere, dicunt eñ & non faciunt. Audis hic quid præcipiat, audis propter opera vitamq; perditam eorum, qui sedent super cathedram, nihilo plus nobis licere debitam illis obedientiam detrectare: sed omnia, inquit, quæcunq; vobis dixerint, seruate & facite.

In eos vero, qui ecclesiæ nomine in cõcilijs sibi arrogarent in vniuersalis ecclesiæ pastorem, principem ac iudicem, autoritatẽ hanc iudiciariam, cum gloriosissimo martyre & pontifice Cypriano rectè meritoq; dicemus: Oues estis, grex estis, nolite discutere pastorem, ne eius quoq; criminis rei teneamini: Nolite vos iudices dei constituere & Christi. Dicemus & illud sapientissimi Solomonis: Generatio quæ patri suo maledicit. Et rursus: Oculũ qui subsannat patrem, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant illũ filij aquilæ. Quod si Cham visis & non coopertis verendis patris sui, maledictionem accepisse legitur: quanto potius, qui non vident solum, sed scrutantur, D non tm̃ vt rideant, sed vt patenter prolata de iniquitatis suæ pharetra, sagitta iudicij sui ipsos cõfodiant. Non sic filij frugi & sobrij, sed auersi potius operuerunt verenda patris sui. Quid est (inquit beatissimus ille papa Gregorius) q̃d auersi operiunt? nisi quod bonis subditis sic præpositorum suorum mala displicent, vt tamen eadem occultent ab alijs. Operimentum auersi deferunt, quia dijudicantes factum & venerantes magisterium, nolunt videri quod tegunt. Et rursus: Admonendi sunt subditi, ne cũ culpas præpositorũ considerant, cõtra eos audaciores fiant, sed sic quæ valde sunt eorum praua, apud semetipsos dijudicent, vt tamen diuino timore cõstricti, ferre sub eis iugum reuerentiæ ac obedientiæ non recusent. Hactenus ille.

Et qua tandem autoritate, quotcunq; episcoporum conuentus, quãtumcunq; vniuersalia concilia, in suũ caput & vniuersæ ecclesiasticæ hierarchiæ presidẽ sibi ꝑsument autoritatẽ iudiciariã? Suo ipsorũ nomine non possunt, cum nullũ sit in scripturis verbum q̃d propriè de vniuersalibus concilijs aut vlla earundẽ autoritate loquatur. Sed nec nomine vniuersalis ecclesię, à qua nullã cõmissionem proferre poterunt, nec illa sibi datam vllã iurisdictionis autoritatẽ à Christo, vt hęc 3. 4. & 5. cap. huius luculentius demõstrauimus. Quin potius omnem omnium conciliorum autoritatem dependere ab autoritate sedis apostolicæ & Romani pontificis, quæ si eis desit aut resistat, non iam concilia, sed conspirationes & illicita conuenticula esse, & prorsus nullius momenti, quicquid ab eisdem aut agitur aut decernitur, toto hoc libro, præsertim à capite 8. deinceps æque euidens fecimus.

Quin & hoc velim mihi respondeant, qui Constantiensis, Basiliensisq; concilio

conciliorum autoritatem afferunt. Damnauit Athanasium & alios nonnullos episcopos, totius penè Orientis X C. aut eo amplius episcoporum synodus, primum in Tyro, deinde Antiochiæ pro grauissimis quibusdam illi obiectis, & vt videbatur, probatis criminibus. Sed Athanasiũ damnatosq; alios restituit vnus Iulius Rom. pontifex, & in ipsos damnationis eorundem autores conuertit damnationis sententiã, nunquid ea in re præter officium suum quicq̃ existimant egisse illum Iuliũ, sup tantę synodi autoritatem sibi vsurpãdo superiorem autoritatem & iudiciariam? Certè rite legitiméq; hoc fecisse illum, nec alienæ quicquã, aut indebitæ autoritatis sibi vsurpasse, & tunc & deinceps in hãc vsq; horã, recognouit vniuersa Christi ecclesia. Rursus Ephesina II. etiam vniuersalis synodus, etiã B. Leonis autoritate congregata legitimè, in B. Flauianum Cõstantinopolitanum episcopum protulit damnationis sententiam, & damnatũ à sede apostolica Euticetem absoluit. At ille beatissimus Leo iniquam illam impiamq; mox retractauit synodalem sententiam, & in Dioscorum Alexandrinum patriarcham, eius præcipuè præuaricationis autorem, vice versa distrinxit damnationis sententiã. Quem etiam rite legitiméq; hoc ipsum fecisse, & tunc probauit orthodoxa Christi ecclesia, cuius vocem, confessionem & testimonium audisti in Chalcedonensi (quæ eandem ob causam paulo post congregata est) frequentissima synodo, & nunc probat in hodiernum vsq; diem, atq; ipsum cum suo Euticete execratur Dioscorum. Quid ergo tibi videtur, subiectam ne Ro. pontificis autoritatem quotcunq; episcoporum synodali autoritati & iudicio, an cõtra? Cum synodis etiam vniuersalibus, & synodalibus earundẽ decretis, definitionibus & sententijs, vt iustis ac pijs, autoritatem ac robur impartita est apostolicæ sedis autoritas: ita semper deiecit & retractauit iniustas atq; impias. Neq; vnquam vice versa factum inuenies, vt synodalis sententia correxerit apostolicæ sedis sententiam & iudicium, sed semper subscripserit, semper velut normã quandã inobliquabilis fidei & iudicij sequuta fuerit, quemadmodum in superioribus clarius demonstratum est.

Nihil hic prodest dicere, iniusta fuisse conciliorum, quę memorauimus, iudicia, proinde merito retractata. Nam hoc modo quæritur, conciliorum etiam vniuersalium autoritas, præsit an subsit autoritati ecclesiasticę hierarchiæ præsidis & sedis apostolicæ: si præsit, qua ergo temeritate & ille Iulius, & hic beatissimus Leo præsumpserunt iudicare de synodali sententia, inferiores videlicet & subditi, de iudicio supremæ, atq; adeo sacrosanctę autoritatis in ecclesia? Sed nihil eos alienum aut indebitum præsumpsisse, & tunc & deinceps recognouit vniuersa Christi ecclesia. Ergo prę esse autoritatem Ro. pontificum, autoritati conciliorũ, etiam vniuersalium, non subesse necesse est. Fuisse enim Ephesinum illud secundum vniuersale concilium, etiam apostolicæ sedis autoritate congregatum legitimè, omnino inficiari nemo potest. Fateantur ergo necesse est, superiorem esse Ro. pontificum, q̃ conciliorum, autoritatem, etiam vniuersalium, & congregatorum ritè ac legitimè, vt ad quos spectat iudicare, iusta ne an iniusta sint synodalia iudicia, & vt probare iusta, ita reprobare ac retractare iniusta. Nulla est hic latebra, nihil quo subterfugias. Hoc enim certum est, ad superiorem autoritatem pertinere, iudicare de inferiorum iudicio, non contra. Si ergo Romanus pontifex superior est, & iudex conciliorum vniuersalium, etiam congregatorum legitimè: quæ vt bene, ita & perperam, iniuste, impieq; iudicare definireq; posse demonstratum est, non poterunt concilia vice ver-

Præest cõcilijs ecclesiasticæ hierarchiæ pſidis autoritas, ergo nõ subest.

ſa contra rerum naturam & ordinem in ſuum iudicem ſibi rite vſurpare authoritatem ſuperiorem ac iudiciariam. C

Ioannem Antiochenum epiſcopum Epheſina prima ſynodus, cum damnationi ad correctionẽ vſq; ſubieciſſet, eo quod in B. Cyrillum Alexandrinũ ſecundæ ſedis epiſcopum (cũ ipſe tertiæ tantum eſſet) irregulariter protuliſſet damnationis ſententiam, eadem de reſcribens B. Celeſtino Romano pontifici: Indignetur, inquit, tua religioſitas competenter pro his, quæ facta ſunt. Si enim data fuerit volentibus licentia maiores iniurijs ſedes afficere, & in eos, in quos non habent poteſtatem, vt contra leges, ſic & contra canones proferre ſententias, ibunt ad vltimam confuſionem res eccleſiæ. Audis iudicium & ſententiam vniuerſalis & ſanctiſſimi concilij, videlicet niſi obſeruetur ordo hierarchiæ eccleſiaſticæ, ſi inferioribus ac ſubditis in ſuos ſuperiores permittatur inſurgendi licentia, ituras in vltimam confuſionem res eccleſiæ. Itaq; cum primæ ſedi, & eccleſiaſticæ hierararchiæ præſidi ſubſint omnes, qui in Chriſti ouili ſunt, ſequitur illum iudicari non poſſe aut dãnari humano iudicio

Notanda Epheſini cõcilij ſententia.

Illario ad eadem.

Quod ipſum conteſtantes etiã in Chalcedonẽ frequẽtiſſima ſynodo ex toto orbe cõgregati ſancti & orthodoxi epiſcopi Dioſcorũ Alexandrinũ, ſecũdæ ſedis antiſtitẽ, inter cætera iccirco potiſſimũ abſq; ſpe reſtitutionis damnarunt, q̃d excommunicationis ſententiam in B. Leonẽ Ro. pontificẽ proferre præſumpſiſſet, hoc præcipuum memorãtes inter irreperabilis ſuæ damnationis cauſas. Quoniam, inquiunt, ſecundis exceſſibus priorem iniquitatem valde tranſcendit. Præſumpſit enim & excommunicationem dictare aduerſus ſanctiſſ. & beatiſſ. archiepiſcopum magnæ Romę Leonem. Hæc in ſynodali aduerſus ipſum ſententia. Et nunquid factam ibi inquiſitionem legitur, iuſte ne an iniuſte damnare præſumpſerit Ro. pontificem? Imo abſq; omni controuerſia hoc in eo vlti ſunt, quod cum ipſe inferior eſſet, primæ ſedis pontificem ſibi ſuoq; iudicio ſit conatus ſubijcere. Sed quæ tandem erat illa prior eius iniquitas, quæ parua viſa eſt tanto concilio in cõparatione ad hanc eius præſumptionem aduerſus apoſtolicæ ſedis pontificẽ? Ex ſuperioribus hoc notũ eſt, q̃d autor ipſe fuerat p̃uaricationis illi Epheſinæ ſynodo, in qua & damnauit orthodoxam veritatẽ de myſterio incarnationis verbi: & pro eadem recepit ac probauit damnatã apoſtolicę ſedis iudicio Eutichetis pfidiam. Item q̃ B. Flauianum Conſtantinopolitanũ epiſcopũ, eo q̃ Euticeti & impietati eius aduerſaretur, dãnationi ſynodali ſubiectum, ſede ſua Conſtantinopolitana eiecerat, & multis iniurijs affectum coegerat migrare ad dominum, cuius B. Liberatus Cartaginẽ. eccleſiæ archidiaconus in Breuiario ſuo q̃ Neſtorianorũ & Euticianorũ cauſam perſtrinxit, teſtis eſt, & epiſcoporum in eadem Chalcedonẽ ſynodo aduerſus Dioſcorum inclamationes comprobant. Nam inter cætera, quibus eundẽ exornarunt, præconia etiam homicidam appellãt. Et hæc nunquid parua tibi videntur? At comparatione ad temeritatem, quam pręſumpſit aduerſus Ro. pontificem eccleſiaſticæ hierarchiæ preſidem, parua illa tanto ſunt viſa concilio. Nam priorem, inquiunt, iniquitatem ſecundis exceſſibus valde tranſcendit. Voluerũt ſanè in domo dei nihil fieri p̃poſterum, nihil confuſum nihil inordinatum: memores illius, quam paulo ante citauimus, Epheſinæ ſynodi veriſſimæ ſententiæ: ituras videlicet in vltimam confuſionem res eccleſiæ, niſi obſeruetur ille ordo hierarchiæ eccleſiaſticæ: ſi ſubiectis in ſibi p̃pŏſitos, à Chriſto quomodocunque permittatur inſurgendi licentia. Vnde & in

Chalcedonẽ. ſynodus q̃ graue reputauerit illã pręſumptionẽ Dioſcori, q̃ B. Leonẽ ſuo iudicio ſubiugare conatus eſt.

Hæc nota & pŏdera.

D

A de & in Aphricano concilio ita definitum legitur: Vnusquisq; nostrum ordinem sibi decretũ à deo cognoscat, & posteriores anterioribus deferãt, nec ipsis inconsultis quicq̃ agere præsumant. Et his licebit in illos cõtra rerum naturam & ordinem constitutum à deo sibi vsurpare autoritatem iudiciari amoues in suum pastorem sibi constitutum à deo, subditi in suum rectorem & principem, & qui ipsius Christi inter nos agit vicariũ? nunquid non ibunt, si hoc permittatur, in vltimam confusionem res ecclesiæ?

Certè sancti patres ab initio, tanto studio præcauerunt nullam ansam dare subditis quomodocunque insurgendi in sibi præpositos, vt nec accusare eosdem, etiam coram competenti suo & superiori iudice, etiam de veris & quæ probare possent, criminibus ipsis inultum tulerint. Testantur hoc sancti patres, qui plurimi sub Sixto Ro. pontifice conuenientes, Euphemium episcopum irreparabiliter damnasse leguntur, q̃d Polycroniũ Hierosolymitanum antistitem, metropolitanum suum de grauibus quibusdam, q̃uis veris criminibus, accusauerat. Ob quæ, inquisitione facta ab apostolicæ sedis legatis, Leone & Abundio eam ob causam missis Hierosolymã, inuentaq; veritate, ille quidem ecclesiæ suę amotus gubernaculis, vrbe eiectus, ruri velut priuatus habitare cogitur, alteri interim commissa gubernatione ecclesiæ: sed & Euphemius nihilo minus ab vniuersa episcoporũ synodo damnationi subiectus est, q̃m linguam suã contra suum pręlatũ erexerat. Cuius etiã Nicolaus ille meminit in sua ad Michaëlem imp. epistola. Quod si nec accusare prælatum suum, etiã coram legitimo & superiori iudicio, etiam de veris, & quæ probare potest, criminibus, subdito liceat, sed grauius punitur accusator pro eiusmodi præsumptiõe & temeritate, q̃ reus & accusatus pro comprobatis, q̃uis grauissimis, criminibus: quid demum merentur illi, qui in ecclesiasticæ hierarchię præsidẽ, totius Christi ouilis, hoc est, catholicę ecclesiæ pastorem & rectorem ab eodem constitutũ Christo, insolentissime insurgentes, suo illum iudicio conantur subijcere, quemadmodum illi p̃sumpserunt in Basilieñ. concilio aduersus Eugenium? nunquid enim sunt villi in ouili Christi, qui non subijciuntur eiusdem pastori, quem idem ipse Christus constituit? At illi, non accusare tantum, sed & damnare eũdem p̃sumpserunt indubitatum catholicæ ecclesiæ pontificem, tã pernicioso exẽplo in posteros, q̃ erat illorum sapientissimũ & saluberrimũ, qui etiam accusationem subditi aduersus suum præpositum, quamuis corã legitimo iudicio, quamuis de veris grauissimisq; criminibus, quàm ipsa crimina grauius vlti sunt. Nec accusare q̃dem p̃positos suos p̃mittitur subditis q̃uis in legitimo iudicio. A minori

B

Ex his, ni fallor, & omibus quæ toto hoc libro superius à nobis demonstrata sunt, satis intelligis lector Christiane, nihil mẽtitum illum Gelasium ante annos mille in hæc verba scribentem ad Dardaniæ episcopos, pro apostolicę sedis in Acatium (quam plerię; multis rationibus iniustã calũniabantur) sententia: Nec plane, inq̃t, hoc tacemus, q̃d cuncta per mundũ nouit ecclesia: Quoniã non q̃rumlibet sententia pontificũ ligata à sede B. Petri ius habeat resoluendi, vt quæ de omni ecclesia ius habet iudicandi. Nec de eius licet iudicare iudicio, siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illo autem nemo est appellare p̃missus. Sed nec illa præterimus, inquit, quod apostolica sedes sine vlla synodo præcedenti, soluendi quos synodus iniqua damnauerat, & damnandi nulla existente synodo quos oportuit, habuerit facultatem. Hæc enim ita se habere, reuera cuncta per mundum nouit ecclesia, & ipsa rei euidentia conuincit. Verissima Gelasij sẽtẽtia, quã ille añ annos mille iactabat cunctã per orbẽ recognouisse ecclesiam.

Nec rursus falsum esse illud Bonifacij martyris q̃d citat Gratianus: Si pa- Vera item S. Bonifa

cū ſententia quam citat Gratianus in c. Si papa.

pa ſuæ & fraternæ ſalutis negligēs dep̄henditur, inutilis & remiſſus in ope C ribus ſuis, inſup & à bono taciturnus (q̄d magis officit ſibi & oībus) innumeros q̄dem populos cateruatim ducit primo gehēnæ mācipio, cū ipſo plagis multis in æternū vapulaturus. Attamē huius culpas hic redarguere p̄ſumit mortaliū nullus, q̄a cūctos ipſe iudicaturus, à nemine eſt iudicādus, &c.

Recognitio S. patrū in concilio Sinueſſano, ob Marcellini Rom. pōtificis cauſam.

Quod ipſum num tibi intellexiſſe vidētur tot ſancti patres pleni Chriſti ſpiritu in illo CLXXX. epiſcoporum aliquandiu ante Nicenū in Sinueſſa Campaniæ vrbe celebrato concilio, ob cauſam Marcellini Ro. pontificis? Qui cum in ſæuiſſima illa per Diocletianum mota perſecutione, ad impia pertractus ſacrificia, metu ſuppliciorum thura conieciſſet in aras execrandas, ob grauiſſimum ex eo facto natum dei eccleſiæ ſcādalum, ſanctorum, quot diximus, epiſcoporum Sinueſſæ conuenit cōcilium. Quo & ipſe Marcellinus, non pontificali, ſed pœnitentis habitu & amictu, ſqualidus, puluerulentus, ſacco cilicioq́; indutus proficiſcitur, ſynodali ſe ſiſtens iudicio, culpam ſuā haud inficians, haud excuſans, ſed palam confitens, nec pœnam deprecans, quin potius, vt ſibi imponeretur, poſtulans. (tametſi fabuloſa quædam de hoc aliter legantur aliubi incertis autoribus) Sed in tanto concilio qui illum iudicare præſumeret, quamuis contra ſe confitentem, non qualecunque crimen, ſed idololatriæ, & negati Chriſtiani nominis, quamuis etiam aduerſus ſeipſum impartientem autoritatem concilio, nemo inuentus eſt: ſed dicebant vno ore omnes. Quoniā prima ſedes non iudicabitur à quoquam. Noli ergo audiri in iudicio noſtro, ſed collige cauſam tuam in ſinu tuo. Tuo ore cauſam tuam iudica, non noſtro iudicio. Itaq; à ſancto concilio cum aliud obtinere non poſſet, hanc in ſeipſum ſtatuit & executus eſt ſententiam, vt qui negationis inconſtantia Chriſti ſcandalizauerat eccleſiā, eandem rurſus cōfeſſionis ſuæ ad mortē conſtantia ædificaret. Quare Ro- D mam reuerſus & fiducialiter agens, etiam Diocletianum ipſum magna libertate corripuit. Cuius iuſſu cum tandē duceretur ad martyriū, vna cum Cyrino & Antonino glorioſis Chriſti athletis, Marcellum presbyterum ſuum & in epiſcopatu ſucceſſorem admonet, ne corpus ſuum ſepulturæ eccleſiaſticæ traderet, qua ſe ob negatum Chriſtum reputabat indignum.

Nota recognitionē, primā ſedē non iudicari à quoquā.

In eundem modum cum aduerſus Sixtum illius beatiſſimi Leonis prædeceſſorem grauia pleraq; crimina obijcerentur ab æmulis, eamq́; ob cauſam procurante id Valentiniano imperatore cōueniſſet Romam frequentiſſimum epiſcoporum concilium, cui etiam ipſe imperator ſui pręſentiam exhibebat, dixerūt vno ore patres vniuerſi, non licere aduerſus Romanum pontificem dicere ſententiam. Quod imperator intelligens, & ſe tantorum patrum permittens ſententiæ, vna cum concilio vniuerſo in ipſiuſmet pontificis arbitrium poſuerunt ſuum ipſius iudicium.

Nec ſecus cum Symmacho actū eſt à ſanctis illis patribus, quos euocauerat Theodorici regis autoritas, vt de his quæ illi obijciebantur ab aduerſarijs, ſynodaliter iudicarēt. Qui primum nec conuenire cōſenſerunt ad regis vocationem, dicentes, ipſum q̄ dicebatur impetitus, debere ſynodum cōuocare, quia eiuſdē ſedi primum B. Petri principatus, deinde ſequuta iuſſionem domini conciliorum venerandorum autoritas, ſingularē in eccleſia tradidit & recognouit autoritatem. Ad quæ rex, cum ipſum quoq; pōtificem in ſynodo colligenda voluntatem ſuam literis demonſtraſſe ſignificaret, tum demum conuenire conſenſerunt, cum de literis illis pontificijs redditi eſſent certiores. Congregato deinde atq; Symmachi præſentia confir-

mato

A mato concilio, cui autoritatem etiam contra se, si mereretur indulserat, cum
dicerent patres, à se iudicari non posse primæ sedis episcopum. Illum enim
inferiorum non posse subiacere iudicio: prouocarent autem æmuli & ad-
uersarij ad regis arbitrium, quem illi aduersum senserãt: Rex velut diuini-
tus inspiratus, respondit synodalis esse arbitrij, in tanto negocio sequenda
præscribere: ad se vero præter reuerentiam nihil de ecclesiasticis rebus perti
nere: permittens pontificum potestati, vt siue propositum vellent audire ne
gocium, siue nollent, quod magis putarent vtile, deliberarent, dummodo
ita prouiderent, vt pax in ciuitate Romana daretur ecclesiæ. Itaq; congre-
gati in concilio episcopi vna tandem voce dixerunt: Symmachus papa sedis
apostolicæ præsul, ab huiusmodi oppositionibus, quibus est impetitus,
quantum ad homines respicit, sit immunis & liber, cuius causam totã dei iu
dicio reseruamus. Hæc leguntur in synodali definitione eiusdem concilij,
cui in hæc & similia verba omnes scripserunt: Laurentius ecclesiæ Medio-
lanẽsis episcopus, huic statuto nostro, quo totã causam Symmachi papę iu
dicio dei reseruamus, subscripsi. Petrus quoque Rauennatis episcopus, &
post eum LXXV. episcopi similbus verbis scripserunt.

De huius synodi sententia in apologia Ennodij Romanæ ecclesiæ diaco
ni, aduersus detractores eiusdem (quam quinta Romana synodus CC.X
VIII. episcoporum, qui non solum ex Italia, Sicilia, Gallijs, Hispanijs, sed &
ex Macedonia, Thracia, Græciaq; vniuersa, atq; Asia etiã sub eodem Sym
macho postea conuenerunt, approbauit & tanq̃ synodali autoritate dictatã
compositamq; haberi voluit) legitur in hæc verba:

Transibat negocij qualitas audituros, & plus adhuc remanserat in reue-
rentia pulsati, quam esset in integritate collegij. Et post aliqua: Aliorũ fortè
B hominũ causas deus voluit per homines terminari, sed istius pręsulis, suo si
ne quęstione reseruauit arbitrio, voluit beati Petri apostoli successores cœ-
lo tãtum debere innocentiã & subtilissimi discussoris indagini inuiolatam
exhibere conscientiam, &c. Sanctorum quippe pontificum sedis eius digni
tatem factam toto orbe venerabilẽ, dũ illi quiquid fidelium est, vbiq; sum
mittitur, dũ totius corporis caput esse designatur. De q̃ mihi videtur dictũ
per prophetam: Si hic humiliatur, ad cuius confugietis auxilium? Quid si
mihi immunda labia habenti & nullis succensa carbonibus, vt Esaiæ conces
sum est, ipsum ad suę sedis priuilegia tuenda Petrum apostolũ liceret euoca
re, vt nobis humana voce loqueretur? Quẽ si audiretis, hęc diceret: Filij ho-
minum vsq; quo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quęritis men-
daciũ? Scitote quoniam mirificauit dominus sanctum suum. Quid stabilita
Christi manibus cupitis fundamenta subruere? Hęc ille Ennodius ante an-
nos mille, imo hęc illa tot episcoporũ synodus, quę illã Ennodij apologiã,
velut synodali autoritate dictatam, haberi & legi voluit.

In eundẽ modũ cũ & Leo ille III. à Paschali primicerio & Cãpulo presby
tero apud Carolum Magnũ imperatorẽ grauiter, & de grauibus crimini-
bus accusaretur, & eiusdẽ instãtia, eam ob causam totius Gallię, Germanię &
Italię, Romam conuenisset episcoporũ synodus, eaq; cõsidente in beati Pe
tri basilica, rogasset imperator episcopos de causa pontificis (cui accusatores
capitale crimen intenderant) communem ipsorum sententiam, vno veluti
ore omnes concorditer responderunt, sedem apostolicam, quod dei ecclesia
rũ omniũ caput sit, à nemine iudicari debere. Quo tã graui responso deter-
rito imperatore, omissa est omnis vlterior causę inquisitio: quamuis aliter

sibi optimè conscius pontifex cuperet. Qui vt hominibus etiam de se satis faceret, absolutus concilij iudicio, surgēs in medio edicit, se prædecessorum suorum vestigijs insistentem, obiectis falso criminibus postridiè responsurum. Et mane conuenientibus cum Carolo & omni populo episcopis pontifex conscenso suggestu Christi euangelia manibus tenens, coram omnibus iureiurando affirmauit, se insontem esse. Accusatores autem pontificis capitali sententiæ addicti ob exemplum in posteros, eiusdem tamen benignitate & interuentu saluati sunt. C

Audis itaq; tot sanctorum ex toto orbe patrum qui diuersissimis temporibus ob Rom. pontificum causas conuenerunt, vnam eandemq; & velut vno ore prolatam sententiam. Quod vtiq; euidenti certissimoq; argumento est, communem hūc fuisse totius catholicæ ecclesiæ de suo capite consensum, quod humano non subiaceret iudicio, quem tot orthodoxi sanctiq; patres tam diuersis temporibus ex vniuersa congregati ecclesia, non solū consonantem, sed eundem prorsus expresserunt.

Verissimè proinde significantissimeq; dictū à Bonifacio: Si deuiat terrena aut secularis potestas, iudicatur à spirituali, si deuiat spiritualis, iudicatur minor à superiori, si vero sūpma, à solo deo, non ab homine potest iudicari. Quid eṁ hoc vno vel ex ipsa terminorū ratione dici potuit euidentius? Quare ad Innocentium secundū scribens ille D. Bernardus, vir plenus apostolico Christique spiritu: Quis, inquit, faciet mihi de vobis iustitiam? Si haberem iudicem ad quem vos trahere possem, iam nunc ostenderem vobis, vt parturiens loquor, quid mihi imminet. Extat quidem tribunal Christi, sed absit vt ad illud appellem vos, &c. Sed satis hæc fuerint superq;.

Concludendū est igitur ex Theologicis illis certissimisq; principijs, hoc est, diuinæ scripturæ autoritate & catholicæ Christi ecclesiæ confessione, recognitione, communiq; consensu (cui qui repugnat, hæreticū se facit) nullum esse criminis casum, saltem præter hæresim (de qua mox videbitur) in quo ipse totius ecclesiæ pastor & rector, Romanus pōtifex, iudicari aut deponi possit ab vllo episcoporum concilio aut ecclesia. D

An saltem ob hæresis crimen papa vniuersalis concilij iudicio fiat obnoxius. Cap. XVI.

Tametsi rationes, quibus superiori capite vsi sumus, clarissimè videātur adstruere, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritatem, nullo vnq casu humano iudicio obnoxiā fieri, vt quę sūpma est in ecclesia autoritas, cui subsunt omnes q in ouili Christi sunt. Esse enim contra rerū naturam & ordinem, vt inferior in sibi præpositū à Christo, ouis aut grex in pastorem suum sibi p̄sumat autoritatem iudiciariam. Omnes tamen vnum hunc casum hæresis videntur excipere, in quo sit papa iudicio vniuersalis concilij obnoxius: argumentū fere sumentes ex c. Si papa, sæpius allegato. Quod autem hæreticus esse possit, perinde quasi sæpè fuerit, nemo est q vertat in dubium. Canonistæ simpliciter ambulant, acquiescentes in dicto capitulo: Si papa, tanquam in primo principio, nihil fere respicientes altius. Theologi qui ad rationem & consequentiam magis attendunt, magis etiam intelligunt difficultatem, quam hæc assertio implicat. Nam si data est Petro & successoribus eius à Christo super vniuersum suum ouile, hoc est, catholicam ecclesiam, regiminis iurisdictionisque autoritas, hanc illis eodem autore subiectam esse & obedientiam debere eorumque iudicio obnoxiam, indubitatum est. Si subiecta & obnoxia eorum

rum

rum iudicio, idque ita ordinante constituenteque CHRISTO, quo igitur
A pacto vice versa in illos exercebit autoritatem iudiciariam? Quomodo illum iudicare præsumet, quem CHRISTVS in hoc suo regno suum nobis vicarium constituit? quem fecit ouilis sui rectorem & iudicem? Hanc itaque difficultatem reuera maximam, aut potius manifestam (quæ mihi quidem videtur) contradictionem vt euitent quidam, dicunt non ab ecclesia aut concilio iudicandum deponendumve papam hæreticum, sed ipso iure diuino autoritate papali priuatum ob hæresim. Nam & illis videtur ex nonnullis rationum, quæ capite octauo libri quarti explicauimus, se non compati, vt sit papa hæreticus. Sed quoniam nihil etiam dubitant, plerosque Romanorum pontificum decidisse in hæresim communi errore ducti, satis ad consequentiam attendentes, dicūt iure diuino, eo ipso quo cadūt in hæresim, priuatos autoritate papali, cū nulla humana (cui vniuersæ supereminent) quicquam in illos possit autoritas.

Alijs durior horum videtur sententia. Nolunt enim ipso facto, incidentem in hæresim diuini iuris autoritate priuatum autoritate illa supereminenti & papali: sed opus esse, vt priuetur per sententiam ecclesiæ aut concilij. Quod probare nituntur argumento à minori, de alio quouis episcopo incidente in hæresim, sed pure mentalem, quæ ad nullum actum exteriorem processit: per quam tamen vere, proprie & perfecte volunt ipsum constitui hæreticum, cum hæresis oppositum fidei peccatum sit, cuius effectus est exterior confessio, iuxta illud Apostoli: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Hunc itaque talem probant non priuari ipso facto iurisdictionis autoritate. Habet enim, inquiunt, illam ex cōmissione humana aut ecclesiastica: sed propter solum actum interiorem nemo subest humanæ autoritati aut ecclesiasticæ. Quia homo videt quæ foris sunt, deus autem intuetur cor. Et dicit Apostolus: Nolite ante tempus
B iudicare, donec veniat dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Non ergo incurrit, inquiunt, talis hæreticus, aut censuram ecclesiasticam, aut priuationem ipso facto. Sed papa non est deterioris conditionis quam inferioris gradus episcopi. Nec ipse igitur priuatus est ipso facto papali sua autoritate ob hæresim. Quod vero ex humana tantum commissione iurisdictionis autoritatem cæteri episcopi habeant, dicunt esse ex omnium doctorum orthodoxorum sententia, iuxta illud beatissimi Leonis papæ, in c. Ita dominus, decimanona distin. Ita dominus huius muneris sacramentum ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, vt ab ipso quasi à quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Hac ratione nititur reuerendissimus dominus Caietanus in tractatu præfato, efficacissimam eam affirmans, & quam confitetur conuicisse intellectum suum. Ex qua velut certo demonstratum supponens, papam factum hæreticum, non esse ipso facto diuini iuris autoritate depositum, sed deponendum. Et cum hoc vna, quod papa manens papa in nullo simpliciter casu superiorem iudicem in terris habeat. Videns inter hæc concilianda inuicem non leuem difficultatem, quæ mihi potius impossibilitas videtur. Nam si deponendus est, iudicandus igitur. Iudicem ergo habeat in terris necesse est. Si iudicem, & superiorem. Tu enim quis es qui iudicas alienum seruum? Tamen hæc se pulchre conciliasse existimans, ministerialem quandam autoritatem in ecclesia aut generali concilio comminiscitur, illi subesse eum dicens, quo ad solam depositionē

tionem, idque in casu vnius hæresis incorrigibilis. Ministerialem autem hanc potestatem esse vult non super ipsam autoritatem papalem, sed super applicationem aut coniunctionem eius ad hoc subiectum aut illud, videlicet super eo, vt Petrus aut Clemens hanc autoritatem habeat. Quam tametsi ille multis verbis obscure confuseque explicet, licet tamen haud obscure intelligere in ecclesiæ ministris, sacramentorumque ab eisdem facta ministratione. Eorum siquidem ministerio hic fit Christianus & baptizatur, ille sacerdos, alter episcopus: attamen eorum autoritas & potestas non est super effectum ipsum, quem inducunt sacramenta, hoc est, super baptimalem, sacerdotij, aut episcopalem characterem: proinde & ministerialis recte dicitur. Ipsi enim velut instrumenta sunt, per quæ secretius operatur diuina potentia, & ad ministerialis aut instrumentalis causæ genus, quoad productum effectum, pertinent. Ad hunc modum in clero & populo eligendi episcopi solebat esse autoritas, quæ nunc est apud solos ecclesiarum canonicos, non quidem super ipsam autoritatem episcopalem, quæ à solo Deo est, sed ministerialis quædam ad eandem præuia. Huiusmodi etiam ministerialem potestatem etiam vult esse in ecclesia vniuersali super coniunctionem papalis autoritatis ad hoc aut illud suppositum: hoc est, per quam ministerialiter efficitur, vt hic aut ille sit papa. Ad quam eandem contendit pertinere, vt facere hanc coniunctionem, ita & dissoluere iuxta regulam iuris inc. Omnis. Nihil enim tam naturale est, quàm vt vnaquæque res per quascunque causas fit, per easdem & dissoluatur. C

Sed nec ratio illa aduersus priorem positionem dicentem, papam hæreticum ipso iure diuino priuatum autoritate papali, mihi videtur efficax, nec rationabile hoc cõmentum de potestate illa ministeriali quæ esset in ecclesia ad depositionem papæ hæretici, absque superiotate, vt sic dicam, aliqua super papam quem deponeret. Quam sit autem illa ratio inefficax, & quàm multis partibus claudicet nunc aggrediemur ostendere. D

In primis, quod assumit hæresim pure mentalem, & quæ in nullum actum exteriorẽ processit, verè proprie & perfecte facere hæreticum, neutiquam verum est. Nam quanuis hæresis peccatum sit repugnans orthodoxæ fidei, quæ præcipue in intellectu est, non tamen solum illum interiorem peruersæ fidei actum, sed insuper voluntatis quandam electionem importat, quæ habet, quando est efficax, necessario concomitantem exteriorem quendam actum, nisi impediatur. Significat enim proprie hæresis electionem, non qualemcunque, sed qua singularem aliquam communi ecclesiæ sensui fideique repugnantem sententiam quis eligit, quam illi contra ex aduerso statuat, quam defendat, doceat, asserat. Quod faciens propria sua ipsius electione se diuidit ac separat ab vnitate ecclesiastici corporis, à qua diuidi, damnari est. Propter quod dicit Apostolus, quod suo ipsius iudicio damnatus est, hoc est, ab ecclesiastica vnitate separatus, à qua peccatores cæteros arcet ac separat ecclesiasticæ disciplinæ ac censuræ seueritas, quando ipsam monentem corripientémque audire contemnunt. Itaque quod alijs peccatis ipsorum pœna est, hoc ipsa includit hæresis: & in se ipsum facit hæreticus, quod in alios peccatores districtio censuræ ecclesiasticæ. At solus error orthodoxæ fidei contrarius, si non sit cum electione eiusmodi defendendi, asserendi, docendique contra communem orthodoxæ ecclesiæ sententiam, errantem quidem facit in fide, sed non facit

hære-

A hæreticum. Quemadmodum & se fatetur Augustinus errare posse in fide, sed hæreticum esse non posse, quod prauam illam diabolicámque superbiam ac pertinaciam, se è regione totius ecclesiæ statuendi non habere securus esset.

Nec est quod quis dicat, etiam hæreticos affirmare & credere, se consentire catholicæ CHRISTI ecclesiæ. Imò sciunt se dissentire à reliqua vniuersa ecclesia, cuius ipsius vix tantilla pars fuere, priusquam essent hæretici: sed sibi stultissime persuadent, se solos esse catholicam ecclesiam: contra vero ecclesiam catholicam esse ecclesiam Satanæ. Itaque à catholica Christi ecclesia scientes volentesque dissentiunt, tametsi etiam de illa ipsa impie hæreticeque sentiant. Audisti enim suprà in illis calumnijs coniurationis Lutheranæ aduersus indictam à Paulo tertio synodum, ipsos quidem confiteri dissentire à cæteris vniuersis totius Christiani orbis nationibus, sed ad hoc se cogi verbo dei.

Quoniam autem errans in fide, & communi orthodoxæ ecclesiæ sententiæ contrarium aliquid docens aut asserens, si admonitus semel & iterum de communi ecclesiæ fide ac sententia non resipiscat, nisi singularem illam opinionē dimittens, communem sequatur orthodoxæ ecclesię sententiam, si non cum illis aquilis, illis sanctis patribus, quorum in terris cœlestis fuit conuersatio, ad illud corpus ecclesiasticę vnitatis se aggreget, in quo solo, Christo ipso teste, est Christus & veritas, sed in desertis, in angulis ac domorum penetralibus ipsum frustra pergat quęrere: etiam constat errori suo adiunxisse electionem illam, quam diximus prauam ac diabolicam, quę facit hęreticum: atque ideo tunc velut hæreticum deuitabimus iuxta præceptum Apostoli. Si vero electionem illam errori coniunctam quacun-

B que ratione contineat, nec vllo signo exteriori prodat, non est omnino efficax illa perfectaque electio: quæ si perfecta esset, non posset non prodire in opus exterius non impedita. Quare neque completa illa cōsummataque est hæresis, de quali Apostolus loquitur, cū iubet deuitare hæreticum hominem post vnam correptionem aut alteram.

Itaque fortè verum est, & quod vltro donatent assertores positionis, quam impugnant, prædictæ, episcopum qualemcunque ob pure mentalem hæresim, & quæ in nullum actū exteriorem processit (si qua tamen talis est) non esse priuatum ipso facto iurisdictionis autoritate. Non quidem ob rationem quam hi inducunt, quam inefficacissimam paulo post demonstrabimus: sed quoniam non esset ea completa consummataque hæresis, cum illa electione efficaci docendi, asserendive aliquid, communi catholicæ per orbem ecclesiæ fidei ac sententiæ contrarium. De qua hæresi fortè dicerent etiam intelligendam positionem suam de Romano pontifice, quod ipso facto, diuini iuris autoritate priuatus esset, factus hæreticus. De quo rum demum nobis ecclesiæque certum esse posset, iuxta Apostoli sententiam, si post vnam aut alteram correptionem in errore persisteret. Sciens, inquit, quoniam subuersus est, qui est eiusmodi.

Sed iam ratio, qua probant alium quemuis episcopum non esse priuatum ipso facto iurisdictionis autoritate ob pure mentalē hæresim, excutienda paulisper est. In qua id quod primo loco assumitur, episcopos ex humana tantum cōmissione iurisdictionis autoritatem habere, nō est ex cōmuni omnium (vt ipsi dicunt) doctorū sententia, sed contra potius. Nam cōmunior, etiam horum ipsorum, quorum est hæc ratio, quanuis mihi non

satis

satis probata, opinio est, etiam apostolos reliquos à Petro, quibus succedũt C episcopi, accepisse immediate à Christo iurisdictionis autoritatem Matthæi decimooctauo, vbi dixit eis: Quæcunque alligaueritis super terram, erunt alligata & in cœlo: & quæ solueritis, soluta. Deinde, non videtur, q̃d illis fiat specialis aliqua delegatio aut commissio iurisdictionis ab ecclesia: sed eo ipso quo electi & confirmati sunt episcopi, ex ipsa forma hierarchiæ ecclesiasticæ videntur habere autoritatem iurisdictionis super commissum sibi populum. Quod vero à Beato Leone dicitur, autoritatem istam ecclesiastici regiminis iurisdictionisque principaliter collocatam in Petro, vt ab ipso quasi à quodam capite, dona sua in vniuersum corpus diffunderet, non eo pertinet, quasi reliqui episcopi nihil huius autoritatis haberẽt à Christo, sed solum à Petro: quin contradicit potius, ipsum dominum, non Petrum hæc sua dona in vniuersum ecclesiæ corpus diffundere, sed ordine quodam, ab ipso videlicet Petro quasi à quodam capite facto initio: hoc ipso significans, aliorum autoritatem, quamuis datam à Christo, esse tamen subiectã Petro, atque ab eius autoritate quodammodo depenpere: & tamdiu eos habere autoritatem illam, quamdiu vniuntur illi suo capiti, quamdiu illi fundamento ecclesiastici ædificij inhærent, à quo si separentur, iam non amplius pertinere ad Christi ecclesiam, quæ super illam petram ædificata est, atq; ita eo ipso amittere omnem iurisdictionem quam acceperunt ecclesiasticã. Separantur autem à suo capite per schisma & hæresim. Recte proinde dicitur c. Dicimus, XXIIII. quæst. prima. Omnes omnino hæreticos & schismaticos nihil habere potestatis & iurisdictionis. Quia tamen etiam diuisi ab vnitate ecclesiastici corporis retinent, & Christianitatis, hoc est, baptismi & sacerdotij, pontificalemq; characteres: hinc est, quod baptizati aut ordinati ab hæreticis aut schismaticis, ad catholicæ ecclesiæ gremium reuertentes, nec rebaptizantur, nec reordinantur D

Male citari ab illo B. Leonis sententiã.

Deinde linum (quod aiunt) lino maleconnectentes, falso assumpto aliud adijciunt, nescio an magis falsum, videlicet quod secundum nullum actum pure interiorem, quis vlli subsit autoritati humanæ aut ecclesiasticæ. De quo non ignoro antiquam esse scholasticorum pugnã & controuersiã, & fortassis adhuc litem sub iudice. Attamen Adriano illi VI. pontifici max. Theologo inprimis resoluto & consummato, vt nostra habuerunt secula, quo & nos in his quondam studijs præceptore, deinde in põtificatu vsi sumus patrono, visum est hanc sententiam à pestifera hæresi haud multum abesse, à qua pro Gersone illo vix vllam excusationem accepit. Qui ex hoc principio procedens, vlterius concludit, actum interiorem non posse cadere sub vllum p̃ceptum humanum aut ecclesiasticum. Nemo est qui ignorat, in exterius & contentiosum iudicium deduci non posse, nisi quæ seu testibus seu scripturis, aut alijs legitimis documentis approbari possunt hominibus: sed quod ad actus interiores, seu præcipiendo, seu prohibẽdo etiam sub pœnis censurisq; ecclesiasticis, in quas ipso facto incidatur, non attingat superiorum autoritas, lõge abest à veritate & doctorũ communi sententia, qui etiam occultos hæreticos iuris censuræ, & excommunicatiõi prolatæ à canone subiacere vno velut ore confitentur.

Adriani VI. cẽsura de dicta sententia.

Nec mihi ad rem pentinere videtur illa Caietani distinctio de occulto per se & per accidens. Quasi per se occultum (quale volunt esse actum interiorem) nulli subsit humanæ autoritati: per accidens vero occultum, quãtumuis sit æque aut etiam magis occultum, quantũuis etiã minus deduci possit

Caietani distinctio parũ solida de occulto p se & p accidens.

possit in humanum iudicium, quia tamen ex sui natura tale non est, vtique A subesse autoritati humanæ aut ecclesiasticæ. Ex quo dicunt consequenter, quod si quis in mentalem hæresim incidat, ex hoc non subiacere censuræ aut excõmunicationi prolatæ à canone: si vero idem secum solus submurmurans, errorẽ quem mente cõcepit, exteriori verbo submississime proferat, iam excõmunicatum esse, quantumuis æque occultum sit. Quia actus ille exterior, quantum est de se, posset cadere sub humanum iudicium. Quæ mihi absque vllo solido fundamento dicta videntur. Nam vbi quæso, aut vnde ex scripturarum autoritate, qua denique ratione, hæc est fundata distinctio? Si ẽm occulti ratio in causa est, cur sub humanam autoritatem actus non cadat, vbicunque illa adest, siue per se, siue per accidens, suum illum effectum operabitur. Sicut cuicunque inest albedo, suo illo modo immutat visum & disgregat, illud magis cui inest intensior, siue per se illi insit, siue per accidens; & cuicunque inest calor, suo illo modo immutat tactum, & calfacit appropinquantia, nec in eo quicquã operatur modus quo insunt subiecto, sed tantum intentio. Quare si occulti ratio in causa est, cur actus quis humanæ autoritati non subsit, quod magis occultum est, minus suberit: quemadmodum quia albedinis ratione aliquid visum disgregat, quod magis album est, magis disgregat: & magis calidum, magis calfacit, siue per se tale sit, siue per accidens. Quanuis quod per se tale est, semper tale maneat, nisi demutetur extrinsecus ab illo suo quasi naturali habitu: quod per accidens non ita, tamen quandiu tale est, idẽ prorsus operatur, ac si per se tale esset: vt ferrum per se frigidum, candens & ignitum ita calfacit & adurit, ac si per se tale esset.

Illa vero quæ de scripturis adducuntur, male accommodari videntur proposito. Nam illud ex libro regnorum: Homo videt quæ foris sunt, Deus autem intuetur cor, quid obsecro ad hanc distinctionem pertinet? Nunquid ergo autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ aut humanis societatibus præsidentium quicquam subiacet, nisi quod suis ipsi viderint oculis? Quid si audierint? Sed per videre, inquies, omes hic sensus exteriores intelligit: vnde & qua autoritate hæc tibi glossa & additio? Certum est ẽm scripturam, quæ adducitur, proprie loqui de videre, vt intuitiuam cognitionem importat: quæ nobis tantum est eorum, quæ foris patent, at dominus etiam corda intuetur. Sed hæc ad autoritatem prælatorum, & ecclesiasticæ hierarchiæ humanisque & ciuilibus societatibus præsidentium quid pertinent? quid denique ad humana, contentiosaque illa, forensiaque iudicia? In quæ certũ est multa deduci, quæ sub intuitiuam iudicum notitiã non veniunt, imò etiam interiores actus nostros, imò intentiones hominum, quæ vt ex aliis multis probabilibus colliguntur signis, ita nostro sermone, confessioneq; efficaciter, irrefragabiliterq; produntur. Non est iniuria, si absit iniuriandi animus, ita & delicta ex animo præcipue cõmittentis pẽdent ac ponderantur, nunquid ergo in causa iniuriarũ non inquirit iudex de iniuriantis animo? nunquid illũ non punit præcipue in iniuria? nunquid non distinguit inter homicidiũ voluntariũ, & quod præter intentionem commissum est? Fœdauit aliquis in publico imaginẽ principis contumeliæ causa, alter idẽ fecit, sed citra contumeliandi animum, nũquid inter hos nulla erit distinctio in humano iudicio? Nulla certe erit, si interiores hominũ actus non subsunt humano iudicio. Et quę nã obsecro sunt vniuersa de contractibus, testamẽtis, legatis, fidei cõmissis, vltimis volũtatibus, & id genus alia q̃

de

Male accõmodari à Caietano scripturas ad suum propositũ

Etiã forensia iudicia iudicare de intẽtionibus hominum.

Animũ hominis pcipue puniri in delicto & iniuria.

de humanis voluntatibus,intentionibusq; iudicia? Quod vero omni teste, omni documento caret,quantumuis exterius sit,certum est ad hoc iudicij C
genus omnino nō pertinere.Mutuū consensum viri & mulieris mutuo intellectum,quod ex se est,certum est vinculum matrimonij inter eos pareret at fecit ecclesia, vt certis casibus & inter certas personas, idem esset inualidus & inefficax.Nunquid ergo vel ex hoc vno palam non est, ecclesiasticæ autoritatis efficaciam pertingere ad actus interiores hominum, eosq; subesse humanis,ecclesiasticisq; legibus?

Ecclesiasticę autoritatis efficaciam ptingere ad act' interiores hominum

Iam & illud,quod ex Apostolo adducitur:Nolite ante tēpus iudicare,& quæ similia sunt,certum est loqui de eo iudicij genere, de quo loquitur apud Matthæum Christus,dicens:Nolite iudicare,& non iudicabimini: nolite condemnare,& non condemnabimini.Sed hæc ad forensia, ecclesiastica q; iudicia, autoritatemq; ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum quid pertinent?Nunquid huiuscemodi distinctiones Christus commentus est,cum Petro diceret:Quodcunq; ligaueris super terram,alligatum erit & in cœlis? An fortè actus interiores hominū super terrā non sunt?Sed hæc obiter hic, breuiterq; commemorasse suffecerat, nam prolixiorē hæc disputatio (quā alibi absoluimus)tractationem requirit.

Quā male ex pmissis q̄uis falsis Caietanus concludat propositū

Postremo,vt ex falsis his & male consutis præmissis,videlicet: Quod iurisdictionis autoritas inferioris ordinis episcopis humana tantū cōmissione conueniat,& quod secundū actum mere interiorē nullius hominis quis autoritati subdatur,detur hæc sequi conclusio: Inferioris gradus episcopos ob solā mentalē hæresim non priuari ipso facto iurisdictionis autoritate:q̄ tandē est hæc prosyllogizatio:Ergo neq; ecclesiasticæ hierarchiæ præsidēs Romanus pontifex?Nunquid etiā hic ex sola humana cōmissione supereminentē illam autoritatem obtinet,& non potius à deo & Christo?Itaq; maior illa ad hanc conclusionem quid pertinet? D

Sed humano,inquies,ministerio aut electione habet,quod papa sit.Nunquid ergo etiā ab illis suis electoribus est illi sacrosancta, supereminensq; illa ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi necessaria autoritas? Nisi & ab hominibus quis dixerit conferri gratiā,characterēq; baptismalem,& sacramentorum omnium effectus,quos sine humano ministerio nemo accipit.

Miranda collectionum ineptitudo.

Deinde,secunda illa assumpta propositio,aut minor prioris syllogismi, quid obsecro ad secundam hanc conclusionem pertinet?Dicit prior,quam hi impugnant,positio,papā hæreticū ipso facto diuini iuris autoritate priuatum autoritate papali.Probas tu, inferioris gradus episcopos cōmissa sibi ab hominibus potestate,non priuari autoritate humani iuris ipso facto ob solam interiorem hæresim,quod ea nec iuri humano subsit,nec iudicio. Ergo neq; papa ipso facto priuatur papali autoritate,quam à Deo,non hominibus accepit,idq; diuini iuris autoritate,ob actum interiorem tantum modo:scilicet quia nec Dei subest iudicio solus actus interior?Mihi sanè videtur,etiam si quis studio quærat male connectere aliqua,haud temere se inuenturum quod vna hac ratione peius cohæreat,& in quo plura sint quæ refellere possit aduersarius.

Iam & illud commentum de potestate illa ministeriali,qua concilium deponere posset papam hæreticum absque superiori vlla super eum autoritate,mihi non solum omī solido fundamento carere, sed esse prorsus falsum, imò & contradictionem implicare videtur.Quod enim sit in aliquibus ministerialis quædam (vt ita loquamur (potestas) quā electiuam hic proprie

dix eri

dixerimus) per quam possit fieri, vt sit in hoc aut illo papalis autoritas, tametsi ea vniuersa à solo deo sit, haud imus inficias: velut in simili in sacramentorum ministris satis declaratum est. Sed quod eadem illa ministerialis potestas, suo iam defuncta officio, & postq̃ eius velut ministerio, à deo alicui collata est illa papalis autoritas, rursus possit auferre eandẽ, aut aliquã efficaciam habeat ad eius ablationem, separationemque à suo subiecto, sicut habuit super introductionem, prorsus falsum est. Est enim ministrantis sacramenta, baptizantis, ordinantis, consecrantis, ministerialis huiusmodi quædam potestas super sacramentorum ipsorum effectum proprium, hoc est, baptismi, sacerdotij, episcopalemque characterem, ad quem in ratione disponentis subiectum concurrit suscipientis volũtas & intentio. Sed postquam horum ministerio effectus ille supernaturalis à deo inductus est, iam non est ille amplius in horum potestate: nec potest per illorum ministerialẽ illam potestatem rursus auferri, quamuis poterat ab initio introduci, etiamsi vellet & consentiret ille, in quo receptus est. Eodem prorsus modo est apud clerum vrbis Romæ, aut ecclesiam (nihil enim id refert ad propositum) ministerialis illa potestas, per quam fit, vt sede vacante per electionem canonicã, fiat papa Clemens aut Paulus, concurrente in ratione disponentis subiectum electi consensu: sed postquam horum ministerio, hic aut ille iam papa effectus est, non est in eorundem potestate papalem illam autoritatem, quæ non ab illis, sed à solo deo in ratione superioris causæ dependet rursus auferre, aut à suo illo subiecto separare pro suo arbitrio. Quod vt in omnibus verissimum intelligas, videtur matrimoniale vinculum, à mutuo viri, mulierisq; consensu etiam in ratione veræ causæ efficientis dependere: tamen quia illi superuenit etiam sacramentale vinculum, quod à solo deo effectiue est, ministerialiter autem ad id se habet mutuus viri, mulierisq; consensus, non potest semel contractum matrimonij vinculum, nec mutuo illorum consensu dissolui. Quia vinculum illud, quod à deo sacramẽti ratione supuenit, iã non est in humana potestate. Quos ẽm deus coniunxit, homo non separet. Quod si à naturali quoq; philosophia horum similitudinem & exempla petamus, hoc clarissimè inueniemus. Nihil prorsus posse super cuiuscũq; formę à proprio subiecto separationem, nisi id q̃d possit super formam ipsam, aut destructionem subiecti. Nihil potest calorem separare à suo subiecto, nisi quod potest calorem destruere aut ipsum calidum. Ita in formis omnibus, seu substantialibus, seu accidentalibus, hoc perpetuo verum est.

Ministeria lẽ ptãtem qualẽcũq; non posse auferre su pnaturalẽ effectũ, q eius ministerio introductus est.

A / B (margin letters)

Vt autem etiam hoc daremus, ad eandem illam ministerialem potestatem pertinere, vt applicationem papalis autoritatis ad suum subiectum, ita & separationem eius ab eodem, hoc est, vt electionem papæ, ita & depositionem. Certum est, ad vniuersalem ecclesiam, vt eiusmodi, non pertinere primo electiuam potestatem Romani põtificis, sed ad clerum Romanum, quos cardinales dicimus. Cum vniuersalis ecclesia, vt eiusmodi, nunq̃ posset exire in aliquem electionis actum, non conuenire in vnum, non consultare, non deligere quis Christiano gregi vtilissimus, non conferre suffragia. Hæc enim non ad infinitã toto orbe dispersam multitudinem, sed ad certo numero definitos ptinent. Sed nec vllum iota ex diuino aut humano iure q̃squam proferet, ex qua appareat hanc potestatem primo pertinere ad vniuersalem ecclesiam. Quin potius si totius ab initio ecclesiæ consideremus historiam, hoc videbimus, penes solos Romanum clerum & populũ

Potestatẽ electiuam Ro. Põti. nõ ptinere primo ad vniuersalem ecclesiam.

fuiſſe hanc poteſtatem, quæ poſtea ob populi inſolentiam & diſſidia apud C
ſolum delectum clerum, quos cardinales vocant, ſequentium pontificum autoritas & ordinatio cõſtituit. Quod ſi quis dicat apud hos eſſe poteſtatẽ iſtam ex commiſſione vniuerſalis eccleſiæ: vbi, quæſo, cõuenit aliquando vniuerſalis eccleſia, vt ijs hanc ſuam poteſtatem committeret? Si in vniuerſalibus concilijs id factum dixeris, nunquam ſanè id probabis, aut factum inuenies. Et quid illis CCC. annis ante vniuerſa cõcilia vniuerſalia? Eſſe ita que miniſterialem hanc eligendi Romani pontificis poteſtatem, nõ penes vniuerſalem eccleſiam, quæ nunquam ab initio hac poteſtate vſa eſt, neq; vti poſſet, ſed penes clerum Romanæ eccleſiæ, quem nunc referunt cardinales illi deſignati, epiſcopi, presbyteri & diaconi, cõſtat ex ipſa rei euidentia & obſeruatiõe totius eccleſiæ à multis ſeculis. Quare penes eoſdẽ ſecundum hoc cõmentum eſſe deberet poteſtas illa depoſitiua papæ hæretici, & non penes vniuerſalem eccleſiam, quod nemo dixerit.

Nec videtur fundata R. D. Caietani ad hæc reſpõſio, quod miniſterialis hæc poteſtas eligẽdi Romani põtificis ſit & in cardinalibus, & in vniuerſali eccleſia: ſed diuerſimode. In illis limitate, hoc eſt, vacante ſede. In eccleſia vero abſq; vlla limitatione, ſi ſecluſo iure poſitiuo loquamur. Nam præter hoc, quod iſta dicuntur more legem ſanciẽtis abſq; vlla autoritate & ratione, videntur etiam manifeſtè falſa. Si enĩ humano, poſitiuoq; iure ſecluſo, poteſtas illa eligẽdi papæ eſt penes vniuerſalẽ eccleſiam: neceſſe eſt ergo, vt iure diuino aut naturali ea ſibi cõpetat. Quod ſi verum eſt, nõ poſſet ea vſurpari ab alijs, neq; humano aut poſitiuo iure illi auferri & cõmitti alteri, cum ſuprà aut aduerſum diuinum & naturale ius nulla poſſit humana conſtitutio, aut potius præſumptio. Sed quàm eſſet, obſecro, alieniſſimum à ratiõe illud, aut diuinum, aut naturale ius, quod vniuerſæ eccleſiæ cõmiſiſſet D
abſolutam illam & illimitatam poteſtatẽ eligẽdi Romani põtificis: qua non ſolum nunq̃ eſt vſa ab initio ad hunc vſq; diẽ his annis. M.D.XXXVII. ſed nec vnquam vti poſſet, quaſi deus & natura ſua illa iura fruſtra conderent? Mihi ſanè non videntur vlli hæc veriſimilia fore.

Repugnãtiã includere, eccleſiam poſſe deponere papã hæreticũ, nullo tñ caſu ſuperiorẽ ſuper ipſum autoritatẽ habere.

Nunc etiam hoc vide, quo pacto hic non ſit euidẽs repugnantia: Poſſe eccleſiam aut concilium deponere papam hæreticum, & tamen nullo vnquam caſu ſuperiorem ſuper ipſum autoritatem habere? Nam ſi in caſu hæreſis deponendus eſt ab eccleſia aut vniuerſali ſynodo, neceſſe eſt, vt hæc in illum proferat depoſitionis ſententiam, & proinde hic rei ſubeat, illa iudicis perſonam induat. Sed nemo iudicare poteſt ſuæ iuriſdictioni non ſubditum. Tu enim quis es, inquit ille, qui iudicas alienum ſeruum? Sit ergo papa in hoc ſaltem caſu eccleſiæ aut ſynodo ſubditus neceſſe eſt. Et planè contradictionem implicat, vt iudex non ſit ſupra reum, atque eum in quem profert damnationis ſententiam. Quin & alia pleraque depoſitionis ſententiam præcedant oportet, ſi iudiciarius ordo rite obſeruari debeat, quæ nec ſine coactiua ſuper papam deponendum poteſtate poſſent fieri, vt reum citare ad iudicium, examini ſubdere, vt ad interrogata reſpondere cogere, & alia pleraq;, quæ requirit ordo iudiciarius. Attamẽ ad depoſitionis vſq; ſentẽtiam, ſecundum hos verus indubitatusq; papa eſt. Nihil prodeſt hic ſubterfugere, & latebras aut diuerticula quærere, dicẽdo eccleſiam aut cõcilium in hoc caſu ex miniſteriali illa poteſtate habere vim coactiuam, nõ quidem ſuper Clemẽtem papam aut Iulium, ſed ſup cõiunctionẽ papalis autoritatis cũ iſtis: idq; non ſimpliciť, ſed in hoc ſolo caſu hæreſis.

Nugari

Nugari enim est istud, & non ad rem respondere. Hoc quæritur, & hoc re-
A sponde, quo pacto Clemens ecclesiasticæ hierarchiæ caput, & qui principalem illam regiminis autoritatem super vniuersam ecclesiam obtinet, quo inquam, pacto hic talis possit iudicio ecclesiæ aut concilij fieri obnoxius, superior inferioris & sibi subditi? quomodo ecclesia illius iurisdictioni, autoritatiq; subdita, in suum caput & pastorem, contra rerum naturam & ordinem, personam iudicis induere? illum cogere ad ea, quæ fert, requiritq; ordo iudiciarius? in illum proferre condemnationis, depositionisq; sententiam? Hæc enim omnia necessario superioris sunt, & vehementem potestatem exercentis in suum subditum. In quibus illis tuis nugacissimis nugis quis locus est? Scilicet, non habere ecclesiam aut synodum, quæ hæc potest in Clemētem papam aut Iulium, coactiuam super illos vllam potestatē, sed tantum super coniunctionem papalis autoritatis cum eisdem? Qui cogit Iulium aut Clementem suo iudicio sistere, ad interrogata respondere, q sub dit examini, hic non super illos, sed super coniunctionem papalis autoritatis cum eisdem, exercet autoritatem coactiuam & iudiciariam? Quid dici potest aut cogitari absurdius? Nunquid in his omnibus cogitur illa, quam hi nugantur coniunctio, & non potius Clemens papa aut Iulius?

Vides Christiane lector, quàm multis perplexitatibus semper inuoluatur falsitas & ignorantia, cum contra clara sit, sibi vndiq; consonans, & pspicua veritas. Reqrit regula diuinæ legis & disciplinæ ecclesiasticæ, vt oues pastori, subditi suis præpositis obediant, non solum bonis, sed etiam discolis: vt eorum verenda non detegant, non accusent, sed cooperiant, excepta sola causa pietatis & fidei. In qua vt conniuere non licet, ita nunquam suum superiorem iudicare, sed suis illum denunciare supioribus oportet, donec ad supremam omnium autoritatem ventum est: quam vnam omnium si-
B cut vniuersæ ecclesiæ orthodoxæ fidei vindicem esse oportuit: ita singulari indefectilis fidei priuilegio suffultam, ad confirmandos fratres in fide, libri quarti capite octauo clarissime demonstrauimus.

Illi vero omnes de casu in quæstione proposito, tanquam cæci de coloribus disputant, præsupponentes tanquam verum & indubitatum, id quod nec fuit, nec erit, nec esse possit, secundum legem loquor iam ordinatam à Christo, videlicet quod papa possit esse hæreticus: quasi non fuisset exauditus pro sua reuerentia Christus, rogans patrē ne deficeret fides Petri, pro necessitate totius ecclesiæ: ex qua ad illius autoritatem & definitionem referenda est omnis fidei quæstio. Quod em̄ ab initio non fuerit, ab ipso Petro ad præsentem vsque Paulum III. Romanus pontifex hæreticus: sed quotquot illi ex hoc catalogo infamāt huius criminis, fuisse reuera orthodoxos & catholicos, etiā memorato capite luce clarius à nobis demonstratum est. Quare ex rationibus, quas superiori capite adduximus, nobis constat vniuersalis, & sine vlla exceptione conclusio: Ecclesiasticæ hierarchiæ principem ob nullum criminis casum suorum subditorum (quales omnes sunt, qui in Christi ouili sunt) iudicio fieri obnoxium, aduersus omne decorum, omnem ordinem. Nam hæresis casus ne locum in eo habere possit, Christū misericorditer & necessario suæ prouidisse ecclesiæ. Ob alia quæcunq; crimina ferendos, non feriendos à subditis suis prælatos, certum est (qui ferè ob subditorū pctā à deo pmittuntur cadere) nec propria temeritate & absque vlla legitima autoritate abijciēdos aut iudicandos ab eisdem. Cum vel sola accusandi eosdem præsumptio longe sit grauior in subditis, quocunq;

[Margin: Pighij de casu in q̄stiōe ꝓposito snia & resolutio.]

[Margin: Vniuersalis conclusio: Eccle. hie. ꝓfidē ob nullius criminis casum suorū subditorū iudicio fieri obnoxium.]

prælatorum suorum (quod criminarentur) crimine; quemadmodum superiori capite demonstratum est. Ad c. vero, Si papa, quod Canonistis ferè (qui altius non respiciunt, quàm ad verba canonum) hic impingendi est occasio, prædicto capite octauo libri quarti responsum est. C

Apparentes quasdam rationes aduersus præassertam veritatem & explicare & dissoluere. Cap. XVII.

QVi veritatis suscipiunt patrocinium, quàm debent in eadem asserenda vti argumentis solidis, & collectionibus efficacissimis, tam nō dissimulare, sed luculēter diluere apparentes rationes aduersariorum in contrarium. Quorum primum, quod ad præsentē controuersiam attinet, cum satis præstiterimus duobus capitibus proximis: restat nunc rationes quasdam aduersus præassertam conclusionem satis apparentes, & quibus fortè mouerentur discernendi verum à verisimili, dialecticæque non admodum periti, & explicare & dissoluere, quo sit euidentior, sibique magis constet veritas. Itaque in hunc fortè modum nobis occurrerit aliquis.

Aduersus præassertam cōclusionē Ratio I. Ius naturæ hoc nos docet, hoc præcipit, vt è manibus furiosi eripiamus gladium: vt se aliosque lædentem etiam prohibeamus, vt resistamus inuasoribus, atque his, qui aliorum vitæ fortunisque imminent. Sed si papa suæ aliorumque salutis negligens, gladio sibi cōmissæ autoritatis in animarum perditionem & aduersus pietatem sæuiat, multos secum populos cateruatim ducit in perditionē ac præcipitium. Multo ergo magis illi, velut phrenetico,

Ratio II. gladius ille spiritualis de manibus eripiendus est.

Præterea, hoc maximè ad liberam cōmuniatē ptinet, vt principem suū ad tyrannidem se cōuertentem possit corripere, atque etiam destituere ac amouere vbi desperata esset correctio, quemadmodum V. Politicorum docet Aristoteles. Sed libera est ecclesiastica societas & communitas. Ad eam ergo pertinet sui principis correctio, atque etiam incorrigibilis destitutio. D

Ratio III. Rursus, nō esset ab optimo sapientissimoque legislatore Christo satis recte, sufficienterque suæ prouisum ecclesiæ, si membra sua infecta & putrida, ex quibus toti corpori periculum imminet, resecare ipsa nō posset & abijcere. Prouidisse autem illi sufficienter, nemo dubitauerit, quisquis amorem illum immensissimum æstimat, quem erga suam demōstrauit ecclesiam. Vt ergo hæc possit, illi à Christo cōcessum oportet. Quid ēm faceret misera ecclesia caput habens infectum & omnibus vitijs perditum, nec solum nullam corporis curam gerens, quin potius modis omnibus in salutem eius machinans? Imò hoc manifestè expressisse videtur idem ille apud Matthæum dicēs: Si manus tua scandalizauerit te, abscinde eam & proijce abs te: & si oculus tuus scandalizauerit te, erue eum & proijce abs te, melius est ēm tibi ad vitam ingredi debilem vel claudum, aut vnum oculum habentem, quàm cum vtrisque mitti in ignem æternum.

Quarto, tenetur papa, cum de scandoloso crimine diffamatus est, ad sui purgationem canonicam. Quandoquidem necessaria est illi non solum cōscientiæ, sed & famæ integritas, propter subditorum maximè & totius salutem ecclesiæ, cuius tenetur præcipuam curam gerere. Ita Damasus adulterij diffamatus, Sixtus item tertius, & Symmachus, & Leo tertius, Paschalis quoque & alij plerique de obiectis sibi criminibus canonice se purgauerūt. Purgationi autem canonicæ subiectus, si deficit, iudicandus est. Potest ergo pa-

A go papa iudicari de scandaloso crimine.

Postremo, leguntur plerique summorum pontificum ob vitam scandalosam & perditam iudicati, atque ipso facto depositi: vt Felix secundus, Christophorus, Ioannes XII. & Benedictus V.

His obiectionibus vt breuiter respondeamus. Quod in prima assumitur, iuris naturæ hoc est, vt prohibeamus vnumquenque ab offensione aut læsione sui & proximorum vel iniustum, quantum id nobis est, & per nos possit fieri, etiam instrumenta illi auferendo, quæ in suam, aliorumque perniciem conuerteret, libẽter admittimus. Sed ius hoc, est facto resistere facto, vim vi repellere, nullam autem dat nobis iudiciariam aut superiorem autoritatem in eos, quos sic prohibemus, aut quibus eo pacto resistimus. Itaque etiam superioribus nostris, etiam summo pontifici, in his, quæ impie tyrannicéque agerent in aliorum, atque adeo ecclesiæ iniuriam, non palpandum, non adulandum est, sed resistendum cum modestia, & salua eius debita obedientia & reuerentia, vt vim notorie iniustam, si inferatur, iuste repellendo. In his, quæ iniuste præciperent, in aliorum iniuriam, aut totius ecclesię scandalum, non obediendo, sed libere admonendo, adhibitis in hoc personis talibus, quorum sit grauis, nec illis contemnenda autoritas. Sed iudiciariam in illos, superioremque autoritatem nobis vsurpare nequaquam licet, neque hoc docet ius naturæ, sed prohibet.

Ad alteram obiectionem, qua dicitur, ad liberam communitatem pertinere correctionem sui principis, atque etiam destitutionem, si sit desperata correctio. Respondemus, qualemcunque veritatem id fortassis habere in cõmunitate libera, quæ nulli alteri subiecta est, sed ex communi consensu aut electione proprium suum habet principem, cuius autoritas ab ipsius com-

B munitatis consensu dependeat. Quanquam ad quem aut quos pertineat correctio delinquentium principum, superiori libro locis plerisque plenius explicatum est. Sed si sit communitas alteri subiecta, seu regno, seu imperio, à quo magistratus suos, iudices præsidesque accipiat, si illi in administratione peccent aut delinquant, iam non est illius communitatis, eos magistratu amouere, administratione aut officio: sed ad superiorem autoritatem, à qua constituti sunt, hoc pertinet, ad eamque oportet habere recursum: qua prætermissa, si propria temeritate in eos insurgerent, rebellionis, imò maiestatis rei fierent, & merito plectendi.

Ita dominus noster Iesus Christus, hoc suum regnum, hanc monarchiam instituit ecclesiasticam, & in ea idem ipse illam hierarchiam ordinauit, ipse nobis magistratus dedit & præsides, nostro quidem electos ministerio & arbitrio, ipsius autem perfungẽtes autoritate. A quibus si quid peccatur, iudicatur minor à superiore. Si vero quid peccauerit ille, quẽ ipse præfecit omnibus, suumque nobis generalem immediatumque constituit vicarium, vnius ipsius iudicio ille subiectus reseruatusque est. Ipse ergo nobis adeundus, ipse interpellandus, vt illum aut corrigat, aut magistratu amoueat: qui cito vindictam faciet seruorum suorum ad se clamantium: multo, inquam, citius quàm si superiorem aliquem hominem adiremus iudicem: si modo eius verbis promissisque crediderimus, qui æque non potest falli ac fallere. Si autem eo prætermisso propria nos temeritate insurgeremus in eius vicarium, nostro nos illum eijceremus arbitrio, illius imperatoris nostri nec expectantes nec expetẽtes iudicium: iam in Christum ipsum hæc iniuria pertinet, iam in illum imperatorem ac regem nostrum rebelli-

onis,imò maiestatis crimen committimus. C

Ad tertiam ferè ex his iam patet quid respondendum sit. Christus domi nus noster, hoc suum regnum, hanc monarchiam ordinatissime constituit, non solum sapientissimi prouidentissimiq; legislatoris, sed etiam omnipotē tis principis in ea perfunctus officio: siquidem ipse eidem semper adest in omnibus, eius curam gerit ad finem vsq; seculi. Ego enim, inquit, vobiscū sum ad seculi vsq; consummationem, nec vnquam defuit aut deest illi in his casibus, quibus constituti ab ipso magistratus haud recte suo funguntur officio, sed superiores inferiorum constituit iudices: supremi autem, & sui in hoc regno suo vniuersalis vicarij, sibi reseruauit iudicium. Nam vt illum inferiorum iudicio subderet, non ferebat rerum ordo, nec suæ illius monarchiæ ordinatissima ratio. Ipse itaq; nobis adeundus, ipse orationibus pul sandus, ipse excitandus est, si dormire videatur, quoties fluctuat, quoties tē pestatibus agitur nauicula illa Petri: quemadmodum suo nos facto exemploq; admonuit. Quem si ecclesiæ suæ, pie perseueranterq; oranti, quæ sibi ad salutem necessaria sunt, aut magnopere expediunt, non adsuturum timuerimus, infideles profecto sumus & verbis promissisq; eius increduli, quæ cœlo terraq; firmiora sunt. Nam cœlum, inquit, & terra transibunt: verba autem mea non transibunt. Non est longe à nobis adeundus aut quærendus, non ambitiosa, sumptuosa, longinqua difficiliq; legatione petendus. Nobiscum ipse & inter nos est ad seculi vsque finem: non solum voces, sed & gemitus nostros exaudiens. Itaque si ecclesiæ necessarium erit, vt è medio auferatur aliquis suæ aliorumque salutis negligens & perditæ vitæ papa, ipse interpellatus, ipse orationibus nostris excitatus, cito faciet iudicium & iustitiam, cito sedabit tempestates & ventos, cito ecclesiæ optatam tranquillitatem restituet. Non enim dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel. D Quod si neque necessarium, neque vtile ecclesiæ fuerit, auferri illum e medio, quanuis ita nobis forte videatur humano iudicio: tu quis es, qui diuino iudicio tuum præponis iudicium? qui in alienum seruum tibi arrogas potestatem iudiciariam? Domino suo stat, & domino suo cadit Iesu Christi vicarius. In quem si propria nos insurgamus temeritate, si nostro illum iudicio submittere volumus, an non in Christum ipsum rebelles sumus & iniurij? Sed prō nimis impletum iam cernimus id, quod futurum prædixit Christus in aduentu filij hominis: Putas ne, inquit, veniens filius hominis inueniet fidem in terra? Diffidimus diuinæ prouidentiæ, Christo eiusq; promissis & verbis non credimus, & in manibus prouidentiæ nostræ vniuersa volumus esse cōclusa. Ita fit vt non emēdemus, sed irritemus nostros præpositos, non sanemus, sed exulceremus, magisq; exacerbemus ecclesiæ vulnera. Ita fit, vt propter temeritatem præsumptionemq; nostram, propter peccata nostra regnare faciat principes hypocritas, & suos sanctos contaminet, nubibusq; mandet ne pluant super nos imbrem doctrinæ & regiminis salutaris. Ita nostra meretur & contumacia & infidelitas, vt nobis detur & conseruetur rex in furore domini.

Nr̃a cura & sollicitudo ꝓpostera non emendat, sed irritat nostros ꝑpositos nō sanat, sed exacerbat ecclesiæ vulnera.

Itaq; vt hic concludamus: Si amotio papæ criminosi, & humanam admonitionem, correptionemq; negligentis necessaria sit aut admodū vtilis saluti ecclesiæ, fiatq; pro eo oratio sine intermissione ab ecclesia, q dubitat Christū eidem statim affuturum, infidelis est. Si vero eo casu neglexerimus ad illū confugere, cuius solius est subiectus iudicio is, quē magistratu amoueri cupimus, & ad quē solū hoc pertinet, sed propria in ipsum temeritate insurrexerimus

Vera s̄nia, quē admodū erga papā criminosum habere se debeat ecclesia.

xerimus

A xerimus, quid aliud agimus, quã illius Luciferi, non dei nos demõstramus filios, imitatores videlicet facti illius rebellionis ac superbiæ, & in Christũ ipsum crimen læsæ maiestatis committimus: Quod si cessare, si dormitare nobis videatur Christus, si differre quod petimus, ipse melius nouit, ecclesiæ suæ nobisq; quid expediat: fidelis est, nec permittet nos tentari supra id quod ferre possumus, sed faciet cum tentatione prouentum. Porro non dormitabit neq; dormiet, q custodit Israel. Ad illa vero Christi verba, q̃ in confirmationem adducuntur: Si manus vel pes tuus scandalizat te, &c. Dicimus, q quam uis aliam, quã sonent verba illa, intelligentiam habeant, tamẽ vt quoquo pacto accommodari possint huic proposito, si ea perpendas diligentius, inuenies nostram magis confirmare, quam impugnare sententiã. Nam docet manum, pedem aut oculum, non tamen caput, si scandalizet, amputandum. Id quod nihil dubitandum est non carere mysterio. Chri cita-ta v'ba no strã cõfir mare, non infirmare sententiã.

Ad quartam, qua dicitur papam infamatum de scandaloso crimine ad purgationem sui teneri, fatemur de charitatis debito & obligatione, atq; eo purgationis genere, quæ vltro assumitur ad remouendũ subditorum scandalũ non q̃ imponitur à superiore aut iudice, quem nullum habet in terris.

Itaq; Paschalis I. de imputata sibi cæde & homicido coram XXX. episcopis, Damasus vero de sibi imposito adulterio coram XLII. (quos nec aduersarij, aduersus quos agimus, iudiciariam aut superiorem aliquam autoritatem super vniuersalis ecclesiæ episcopum habere auderent dicere) sese expurgarunt, vt patet II. q. VII. Nos si competenter. Sic & Leo ille III. coram Carolo Magno, & congregata eius causa synodo (vt paulo superius audisti) cum de accusatione aduersus ipsum proposita, nihil vellent aut iudicare aut cognoscere, consenso suggestu, & sacra euangelia manibus tenens, iu-

B reiurando se affirmauit insontem. Vnde & capitalis in accusatores eius est statuta sententia.

Sic & alij, ad occurrendum subditorum scandalo, apud quos falso delati & infamati fuerant, alijs pro tempore vsi sunt purgationum modis. Vt Gregorius VII. coram Henrico quarto Romanorum rege, quem absolutum ab excommunicatione, qua aliquandiu innodatus fuerat, & admissum ad missarum solennia confecta sacra oblatione, cum cætera multitudine, quæ frequens aderat, ad altare euocauit, præferensq; manu corpus dominicum: Ego, inquit, iam pridem à te, tuisque fautoribus literas accepi, quibus me insimulabas sedem apostolicam per simoniacam hæresim occupasse, & alijs quibusdam tam ante, quam post acceptum episcopatum criminibus vitam maculasse, quæ mihi secundum scita canonum, omnẽ ad sacros ordines accessum obstruxerint. Et licet multorum idoneorum certe testiũ adstipulatione crimen refellere queam, eorum scilicet, qui omnẽ vitæ meæ ab ineunte ætate institutionem integerrime nouerunt, & eorum, qui meæ ad episcopatum promotionis autores fuerunt: ego tamen ne humano potius quam diuino testimonio niti videar, vt satisfactionis compendio oẽm omnibus scandali scrupulum de medio auferam, ecce corpus dominicum quod sumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, vt omnipotens deus suo me hodie iudicio, vel absoluat obiecti criminis suspicione, si innocens sum, vel subitanea interimat morte, si reus. Hæc & alia, vt solenne est, præfatus verba terribilia, quibus deum causæ suæ æquissimũ iudicem & innocentiæ assertorem adesse precabatur, partem dominici corporis accepit. Qua liberrime absumpta, cum populus in laudes dei, inno- Nota hanc purgatio-nẽ Grego. VII. corã Hẽrico 4. Ro. rege.

centiæ eius congratulatus aliquandiu acclamasset, tandam impetrato silentio, conuersus ad regem, si se innocentem sciret à mole capitalium criminũ, quibus à regni principibus coram se quotidie accusabatur, hortatus est idẽ facere quod se facientem vidisset, ita & seipsum compendiose liberaturum longæ concertationis ambiguo, & ecclesiam dei scandalo. Sed ille, qui sibi male erat conscius, tam horrendi examinis aleam ne subiret, alias accusationes, tergiuersationesq́ inuenit. Hæc ideo adscripsi aliquanto prolixius, vt intelligeres, quali nam purgationi se submiserunt aliquando Ro. pontifices, non equidem coacti, vt audisti, sed sua sponte, & vt satisfacerent imbecillioribus. Ita ad multa frequenter se demiserunt sancti pontifices ob subditorũ infirmitatem & ædificationem, aut quo se humilitatis exemplum præberent cæteris, ad quę minime tenebantur secundum autoritatẽ & rationem officij, quæ in consequentiam trahi non possunt. Quemadmodum de Petro testatur beatus Gregorius II. q. VII. c. Cum Petrus, dicens in hæc verba: Petrus potestatem regendi acceperat, & tamen idem apostolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad gentes intrasset, non ex officij potestate, qua posset dicere: Oues pastorem suum non accusent, nec reprehendant, sed ex autoritate diuinæ virtutis, qua gentes acceperant spiritum sanctum, respondit. C

Ad id quod postremo loco adducitur, etiam de depositis quibusdã Romanis pontificibus, hoc breuiter respondemus, iuris, non facti hic à nobis disputari quæstionem. Ita etiam multi à tyrannis relegati, occisi, trucidatiq́ sunt: sed quid fieri debuerit, non quid à nonnullis impie factum sit, hic nos demonstrasse. Quanquam hoc etiam certum sit, nullum fere omniũ, quos hi depositos commemorant, fuisse indubitatum Romanum pontificem. Felicem, quem primo loco enumerant, constat ab impio, hæreticoq́ imperatore Constantio, substitutum fuisse viuenti Liberio, & pro fide orthodoxa relegato exilio, cui inde reuertenti quod ille cesserit, nihil mirum est. Nec opus erat deponere, quem constat nunquam fuisse pontificem. Idem de Christophro, quem commemorant, æque certum est. Nam Leonem V. qui Benedicto IIII. successit, electum & pontificatu inauguratum post dies aliquot idem eius familiaris existens, nepharia proditione & coniuratione captum coniecit in carcerem, & cathedram inuasit apostolicam. In qua cum non ferretur à clero & populo, illorum iustæ aduersus se indignationi ac vindictæ se subtrahens, in monasticam vitam coactus se condidit. In locum itaq; Leonis illius interim demortui (vt creditur) ex dolore animi, Sergius III. libera electione suffectus est. D

Nullũ vnquam Ro. pontificẽ vel de facto depositũ, cuius certa fuisset electio. De Felice. Christophoro.

Ioannis vero XII. & Benedicti V. continens est historia: sed talis, quæ non aduersatur, imo suffragatur & subscribit nostræ sententiæ. Ille enim sceleribus ac probris omnibus coopertus pontifex, & modis congruentibus frustra sæpe admonitus & ad meliorem frugem reuocatus à cardinalibus, cum eius corripiendi causa ijdem Romam euocassent Ottonem I. imperatorem tunc forte agentem in Italia, scelerum suorum conscientia stimulatus aufugit in Campaniam: atque ibidem inter feras in montibus delitescebat, vnde communi principis & patrum consensu publica legatione Romam reuocatus, cum redire recusaret, quamuis oblata securitate vt libere residere posset in sua cathedra, præcipiti consilio Leonem quendã eius nominis VIII, illi tanquã desertori suæ cathedræ superordinarunt pontificem. Cuius mox pœnitentia ducti Romani, considerantesq́ præter ius,

Ioannis XII. & Benedicti V. notãda historia.

fasq́

A fasq; egisse, quod viuenti adhuc Ioanni, quantumuis scelerato, quantumuis suæ sedis desertori & profugo, superinduxissent alium, eiecerunt ante omnia Leonem illum, & Ioannē quoquo pacto reducere satagunt. Ille vero ad imperatorem haud longe adhuc ab vrbe agentē confugiens, hac re exasperatum facile induxit, instructa acie Romam repetere, & Romanos cogere, vt se reciperent. In qua rerum trepidatione, quis Ioannes ille è viuis derepente sublatus, ademisset Romanis illum scrupulum, liberumq; fecisset, vt imperatoris voluntati accōmodare se possent, vel de nouo in electionem Leonis illius consentiendo, & vim certo imminentis sibi belli auertere: omne tamē periculum decreuerunt subire potius, quàm perniciem exempli eiusmodi transmittere ad posteros. Et quamuis aduentāti hostiliter imperatori pacis oratores mitterent obuiam, Benedictum tamen eius nominis V. non illum Leonem superinductum viuenti, sibi postulabant concedi pontificem. At imperatore iam iurato in verba & fidem Leonis, tanquam suo promoti suffragio, illi nullo metu deterriti instātis periculi & potentissimi exercitus iam iam imminentis vrbis excidio, elegerunt nihilo minus Benedictum, & in sede B. Petri consecratum de more collocarunt. Quos tandem diuturna & arctissima obsidione pressos, in qua modium furfuris triginta aureis venijsse testantur historiæ, ad deditionem imperator coēgit, et abducto in Germaniā Benedicto, Leonem vi armisq; intrusit in beati Petri cathedram, quam deo vindice haud diu occupare permissus est.

Hæc est lector Christiane Ioannis 12. & Benedicti 5. historia. In qua nihil audis nostræ repugnans sententię, imo eidē publicè subscripsisse Romanorum conscientiam. Et quamuis præcipiti ante consilio, abrogato sceleratissimo pōtifice, in eius locū elegissent Leonē illum, virū haud indignum alio-
B qui pontificatu: tamen continuo ad saniora consilia reuersi, intellexerūt præter ius & fas se egisse, & omnia extręma perpeti maluerunt potius, quàm exempli eiusmodi (vt dictum est) perniciem transmittere ad posteros.

Præter hos quotquot memorantur Ro. pontifices, quomodocunq; seu iure, seu iniuria redacti in ordinem, dubiam eorundem & in discordia celebratam electionem inuenies. Quomodo Constantiensi concilio tres vno tempore (sub quibus incerta sui rectoris & capitis, maxima omnium confusione & scandalo diu laborarat ecclesia) simul abrogati sunt, & in locum eorundem vnus certusq; electus Martinus quintus. In Basiliensi vero, nouo more pessimoq; consilio & exemplo idem aduersus Eugeniū indubitatum pontificem tentatum est, & in locum eius Amadeus quidam electus, sed frustra, & sine vllo effectu. Nam hunc nemo, illum vero vniuersa Christi ecclesia, etiam post illud Basiliense cōcilium, recognouit pro indubitato pontifice & præside hierarchiæ ecclesiasticæ.

An quo casu congregari ac celebrari possit vniuersale conciliū pter autoritatem sedis apolicæ. Cap. XVIII.

TAmetsi concedant omnes generalia cōcilia, apostolicæ sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritate, regulariter conuocari, celebrariq; oportere: fere tamē etiā inter omēs conuenit, quibusdā casibus pter illius autoritatē conuocari, celebrariq; posse: quanquā in casibus illis haud inter oēs conueniat. Nam Constantiensis, Basiliensisq; conciliorū assertores plus nimio tribuētes autoritati conciliorū, sup autoritatē ecclesiasticę hierarchię capitis, plures etiā admittūt casus eiusmodi. Quos oēs Gersonus ille summatim colligēs, sub tribus gn̄aliter cōprehēdit.

Casus, quibus pter autoritatē Ro. pōtificis celebrari possint concilia.

centiæ eius congratulatus aliquandiu acclamasset, tandem impetrato silentio, conuersus ad regem, si se innocentem sciret à mole capitalium criminũ, quibus à regni principibus coram se quotidie accusabatur, hortatus est idẽ facere quod se facientem vidisset, ita & seipsum compendiose liberaturum longæ concertationis ambiguo, & ecclesiam dei scandalo. Sed ille, qui sibi male erat conscius, tam horrendi examinis aleam ne subiret, alias accusationes, tergiuersationesq; inuenit. Hæc ideo adscripsi aliquanto prolixius, vt intelligeres, quali nam purgationi se submiserunt aliquando Ro. pontifices, non equidem coacti, vt audisti, sed sua sponte, & vt satisfacerent imbecillioribus. Ita ad multa frequenter se demiserunt sancti pontifices ob subditorũ infirmitatem & ædificationem, aut quo se humilitatis exemplum præberent cæteris, ad quę minime tenebantur secundum autoritatẽ & rationem officij, quæ in consequentiam trahi non possunt. Quemadmodum de Petro testatur beatus Gregorius II. q. VII. c. Cum Petrus, dicens in hæc verba: Petrus potestatem regendi acceperat, & tamen idem apostolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad gentes intrasset, non ex officij potestate, qua posset dicere: Oues pastorem suum non accusent, nec reprehendant, sed ex autoritate diuinæ virtutis, qua gentes acceperant spiritum sanctum, respondit. C

Ad id quod postremo loco adducitur, etiam de depositis quibusdã Romanis pontificibus, hoc breuiter respondemus, iuris, non facti hic à nobis disputari quæstionem. Ita etiam multi à tyrannis relegati, occisi, trucidatiq; sunt: sed quid fieri debuerit, non quid à nonnullis impie factum sit, hic nos demonstrasse. Quanquam hoc etiam certum sit, nullum fere omniũ, quos hi depositos commemorant, fuisse indubitatum Romanum pontificem. Felicem, quem primo loco enumerant, constat ab impio, hæreticoq; imperatore Constantio, substitutum fuisse viuenti Liberio, & pro fide orthodoxa relegato exilio, cui inde reuertenti quod ille cesserit, nihil mirum est. Nec opus erat deponere, quem constat nunquam fuisse pontificem. Idem de Christophro, quem commemorant, æque certum est. Nam Leonem V. qui Benedicto IIII. successit, electum & pontificatu inauguratum post dies aliquot idem eius familiaris existens, nepharia proditione & coniuratione captum coniecit in carcerem, & cathedram inuasit apostolicam. In qua cum non ferretur à clero & populo, illorum iustæ aduersus se indignationi ac vindictæ se subtrahens, in monasticam vitam coactus se condidit. In locum itaq; Leonis illius interim demortui (vt creditur) ex dolore animi, Sergius III. libera electione suffectus est. D

Nullũ vnquam Ro. pontificũ vel de facto depositũ, cuius certa fuisset electio. De Felice. Christophoro.

Ioannis vero XII. & Benedicti V. continens est historia: sed talis, quæ non aduersatur, imo suffragatur & subscribit nostræ sententiæ. Ille enim sceleribus ac probris omnibus coopertus pontifex, & modis congruentibus frustra sæpe admonitus & ad meliorem frugem reuocatus à cardinalibus, cum eius corripiendi causa ijdem Romam euocassent Ottonem I. imperatorem tunc forte agentem in Italia, scelerum suorum conscientia stimulatus aufugit in Campaniam: atque ibidem inter feras in montibus delitescebat, vnde communi principis & patrum consensu publica legatione Romam reuocatus, cum redire recusaret, quamuis oblata securitate vt libere residere posset in sua cathedra, præcipiti consilio Leonem quendã eius nominis VIII, illi tanquã desertori suæ cathedræ superordinarunt põtificem. Cuius mox pœnitentia ducti Romani, considerantesq; præter ius,

Ioannis XII. & Benedicti V. notanda historia.

fasq;

A fasçq egisse, quod viuenti adhuc Ioanni, quantumuis scelerato, quantumuis suæ sedis desertori & profugo, superinduxissent alium, eiecerunt ante omnia Leonem illum, & Ioannẽ quoquo pacto reducere satagunt. Ille vero ad imperatorem haud longe adhuc ab vrbe agentẽ confugiens, hac re exasperatum facile induxit, instructa acie Romam repetere, & Romanos cogere, vt se reciperent. In qua rerum trepidatione, q̃uis Ioannes ille è viuis derepente sublatus, ademisset Romanis illum scrupulum, liberumq́; fecisset, vt imperatoris voluntati accõmodare se possent, vel de nouo in electionem Leonis illius consentiendo, & vim certo imminentis sibi belli auertere: omne tamẽ periculum decreuerunt subire potius, quàm perniciem exempli eiusmodi transmittere ad posteros. Et quamuis aduentãti hostiliter imperatori pacis oratores mitterent obuiam, Benedictum tamen eius nominis V. non illum Leonem superinductum viuenti, sibi postulabant concedi pontificem. At imperatore iam iurato in verba & fidem Leonis, tanquam suo promoti suffragio, illi nullo metu deterriti instãtis periculi & potentissimi exercitus iam iam imminentis vrbis excidio, elegerunt nihilo minus Benedictum, & in sede B. Petri consecratum de more collocarunt. Quos tandem diuturna & arctissima obsidione pressos, in qua modium furfuris triginta aureis venijsse testantur historiæ, ad deditionem imperator coëgit, et abducto in Germaniã Benedicto, Leonem vi armisq́; intrusit in beati Petri cathedram, quam deo vindice haud diu occupare permissus est.

Hæc est lector Christiane Ioannis 12. & Benedicti 5. historia. In qua nihil audis nostræ repugnans sententię, imo eidẽ publicè subscripsisse Romanorum conscientiam. Et quamuis præcipiti ante consilio, abrogato sceleratissimo põtifice, in eius locũ elegissent Leonẽ illum, virũ haud indignum alioqui

B pontificatu, tamen continuo ad saniora consilia reuersi, intellexerũt præter ius & fas se egisse, & omnia extręma perpeti maluerunt potius, quàm exempli eiusmodi (vt dictum est) perniciem transmittere ad posteros.

Præter hos quotquot memorantur Ro. pontifices, quomodocunq́; seu iure, seu iniuria redacti in ordinem, dubiam eorundem & in discordia celebratam electionem inuenies. Quomodo Constantiensi concilio tres vno tempore (sub quibus incerta sui rectoris & capitis, maxima omnium confusione & scandalo diu laborarat ecclesia) simul abrogati sunt, & in locum eorundem vnus certusq́; electus Martinus quintus. In Basiliensi vero, nouo more pessimoq́; consilio & exemplo idem aduersus Eugeniũ indubitatum pontificem tentatum est, & in locum eius Amadeus quidam electus, sed frustra, & sine vllo effectu. Nam hunc nemo, illum vero vniuersa Christi ecclesia, etiam post illud Basiliense cõcilium, recognouit pro indubitato pontifice & præside hierarchiæ ecclesiasticæ.

An quo casu congregari ac celebrari possit vniuersale conciliũ p̃ter autoritatem sedis apolicæ. Cap. XVIII.

TAmetsi concedant omnes generalia cõcilia, apostolicæ sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritate, regulariter conuocari, celebrariq́; oportere: sere tamẽ etiã inter om̃es conuenit, quibusdã casibus p̃ter illius autoritatẽ conuocari, celebrariq́; posse: quanquã in casibus illis haud inter oẽs conueniat. Nam Constantiensis, Basiliensisq́; conciliorũ assertores plus nimio tribuẽtes autoritati conciliorũ, sup autoritatẽ ecclesiasticę hierarchię capitis, plures etiã admitiũt casus eiusmodi. Quos oẽs Gersonus ille summatim colligẽs, sub tribus gñaliter cõprehẽdit. (Casus, quibus p̃ter autoritatẽ Ro. põtificis celebrari possint concilia.)

Primus: Si desijt esse Ro. pontifex, hoc autem trifariam arbitratur posse fieri, videlicet aut morte eius naturali, aut morte (vt dicit) ciuili, vt si cadat in mentis alienationem perpetuã, aut in captiuitatem, ita vt ad eũ accessus non pateat, aut morte canonica, vt si sit depositus. Secundus: Si requirat ecclesiæ necessitas conuocari concilium, ille autem requisitus conuocare pertinaciter renuat, præsertim si ipsum res tangat. Tertius: Si concilium postquam est congregatum legitimè, tempus & locum præstituat pro celebrando futuro cõcilio, vt in Cõstãtiensi, Basiliensiq́; concilijs factum extitit. Canonistæ plerique aliter & rationabilius hos casus enumerãt, duos fere afferẽtes, vt Alexandrinus in c. Synodum, 17. dist. & Felinus in c. Super literis, extra. de rescrip. quos sequuntur & alij. Primus, cũ papa deponi potest legitimè. Hoc enim omnes supponunt in casu posse fieri ex c. Si papa. 40. dist. Quo posito, nihil dubium est etiam eo inuito congregari posse concilium, quod contra se, aut in sui depositionem nunquam conuocaret ipse, aut conuocari sineret, si res tota ab ipsius tantum dependeret consensu & arbitrio. C

Secundus, cũ est dubia, incertaq́; electio, nec scit catholica ecclesia, quem velut suum caput & ecclesiasticæ hierarchiæ principem sequi debeat.

Pighij sentencia, nullo casu cõtra apl'icæ sedis autoritate celebrari posse cõciliũ.

Nobis vero in hac quæstione quid tenẽdum sit, ex his, quæ hactenus demonstrata sunt, satis fieri potest perspicuum. Nam si omnis conciliorũ autoritas, etiam vniuersalium, omniũ actionum synodalium robur & firmitas ab autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis prorsus depẽdeat, vt euidentissimè demõstratum est, vt aduersus eiusdẽ autoritatẽ congregari non posse vniuersalem synodũ, ita etiam vbi legitimè congregata esset, nihil tamen omino posse agere, eadem sibi autoritate resistente, æque certũ est, sed præter apertã quandã rebellionem, cõspirationemq́; subditorũ aduersus suum caput & principem, nihil planè vtilitatis habere cõgregationem eiusmodi. Neq; enim aduersus ipsum Ro. pontificem: vt quem nullo vnquã casu subijci humano iudicio demonstratum est, nec in alijs quibuscunq; negocijs & causis ecclesiasticis, quas vniuersas grauiores modo & difficiles, apostolicę sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritati specialiter reseruatas ab initio, 6. & 7. capitibus huius efficacissimè demonstratum est. D

Quid ergo, inquis, si vt congregetur vniuersale concilium curandorum ecclesiæ vulnerum requirat necessitas, & papa instantissimè requisitus conuocare, pertinaciter renuat?

Si ille quod sui officij est facere negligat, habet iudicem suum, tibi verò, quod ad illum propriè pertinet, vsurpare nequaquam licet. Quid autem eo nobis casu faciendum sit, quid datum, relictumq́; remedij, paulo ante indicauimus, nempe adeundus nobis, pulsandusq́; pia, perseuerantiq́; oratione imperator noster Christus, ad ipsum clamãdum, vt suæ prouideat ecclesiæ, cuius necessitati si nostris fideliter interpellatum orationibus affuturũ non confidimus, pro qua mortem oppetijt, nihil sanè est, quod per nos deo Christoq́; non fidentes, nostra ve opera, vtiliter posse fieri sperandum est.

Vnico casu pter apostolicæ sedis autoritatẽ celebrari posse vniuersale concilium.

Vnum itaq; omino casum inuenio, q̃ præter apostolicæ sedis autoritatẽ conuocari, cõuenireq́; possit, aut debeat vniuersale, aut saltẽ medij generis conciliũ, contra vero huius sedis autoritatem, q̃ id liceat, prorsus nullum. Est aũt ille, cum ob dubiã, incertamq́; electionẽ est inter aliquos de papatu contentio, q̃ scire possit vniuersalis ecclesia, quẽ velut suum pastorẽ & rectorem seq debeat, ob quẽ casum Constantiense cõcilium celebrari cœptũ est, & grauissimũ illud schisma, q̃ vna sub tribus incertis põtificibus laborabat & dis-

secabatur

A secabatur ecclesia, è medio sustulit. Sed & alia pleraq; eandem ob causam,
& à quibus idem factum est, celebrata legimus. Siquidem & Henrici II. tē
poribus tres etiā simul se gerebant pro summis pontificibus, Benedictus
IX. Syluester III. & Gregorius VI. Quibus omnibus imperatoris cura &
instātia, cōgregata Romæ synodo, abrogatis ab eadē, reprobatis, iudicatisq;
nothis ac illegitimis, Sindegerus Bābergēsis episcopus cōcordi electiōe ca-
nonice assumptus est, cui Clementis II. indita fuit appellatio.

Sed concilia eiusmodi, pter vnū illud, ob quod licite conuenire possunt,
determinationem videlicet illam, quis ex pluribus habendus sit pro pasto-
re vniuersalis ecclesiæ, & pontifice legitimo, aut vbi hoc discerni non pos-
sit, sitq; eam ob causam nemo ex illis habendus pro tali, cū vt duo pluresve
sint, non patiatur vnitas ecclesiæ, quæ ad concordem vnius electionem pro-
curandam, celebrandamq; pertinent, si quid alterius rei, aliorumq; ecclesia-
sticorum negociorum, quæ ad autoritatem præsidis hierarchiæ ecclesiasti-
cæ & apostolicæ cathedræ peculiariter pertinere demōstratum est, sibi ven
dicent, nullius plane autoritatis aut momenti est quod ab illis agitur. Qua-
re in Constantiensi synodo, pter illam eius schismatis extinctionē, & Mar-
tini V. canonicam electionē, quicquid eandē pcessit aliorum, nihil ritè legi
timeq; factum est, nec pterea vllius prorsus momēti sunt vniuersa eius decre
ta, nisi si quæ fortè eorum ab ipso Martino eiusq; confirmatione robur au
toritatemq; acceperunt. Quemadmodū ad oratorum regis Poloni instan-
tiam, requisitionemq; approbauit, quæ in materia fidei, aduersus Ioannem
Vvicleff, Ioannem Hus, & Hieronimum de Praga, hæreticos acta defini-
taq; fuerant, vt patet ex eius concilij sessione vltima, in qua legitur dixisse
Martinus, q̄d oīa & singula determinata, conclusa & decreta in materijs fi-
B dei p illud conciliū conciliariter, tenere & inuiolabiliter obseruare volebat,
nec vnquam contrauenire quoquo modo. Et quod ipsa sic conciliariter fa
cta approbaret & ratificaret, non aliter, nec alio modo. Quin & specialem
bullam edidit cōdemnationis eorundem, approbationisq; synodalis a duer-
sus eosdem sententiæ. Quæ quod etiam ex ipsis concilij conscientia, aut sal
tem saniorum quorunq;, qui eidem interfuerant, autoritatē, momentumq;
habitura non credebatur apud præsentes & posteros, nisi accedente confir
matione eiusmodi, propria sua confessione prodiderunt, orantes iam ele-
ctum pontificem, vt acta per concilium aduersus illos hæreticos firma es-
sent, & autoritatē haberēt. Quæ si etiā ante electionē Martini ex ipsa syno-
dali, omniumq; suprema (vt imaginantur illi) autoritate iam dudum firma,
rataq; fuerant, quorsum ergo orant eundem, vt robur habeant, autoritatē-
que illis impartiat?

Eiusmodi cōcilia nihil posse pter vnum illud, ob q̄d licite congregari possunt.

Decreta cōstantiensis cōcilij nullam autoritatē obtinere, nisi quaten' à Martino confirmata sunt.

Quantū ergo hac in re, & q̄ longe à veritatis scopo aberret Gersonus ille,
facile perspicuū cuique crediderim. Qui vnicū hunc casum ptermittens, q̄
solo præter autoritatem Ro. pontificis rite legitimeq; celebrari possit vni-
uersale conciliū, alios tres comminiscitur longe falsissimos. Primū dicens, si
desijt esse Ro. pontifex. Secundū, si conuocari conciliū requirat ecclesiæ ne
cessitas, at ille vt oportet requisitus, conuocare pertinaciter renuat: præser-
tim si ipsum res tangat præcipue. Tertium, si concilium iam congregatum
legitime, & locum & tempus præstituat pro celebrando futuro concilio. Vl
timi duo casus ex eo pendent, quod ponit ipse in concilijs autoritatem sim
pliciter supra ecclesiasticæ hierarchiæ principes. Id quod falsum euiden-
ter irrefragabiliterque demonstratum est. In primo autem casu, cum
desijt

Gersonis error hac in re cōuincitur.

desijt esse Romanus pontifex, hoc est, vacante sede, quorsum attinet celebra C
ri concilia? Cum certissimo damonstratum sit, absque Romani pontificis autoritate nihil prorsus vtiliter, stabiliterve fieri statuiq; posse à concilijs, à qua pendet omnis eorum autoritas: & sine qua, non concilia, sed conspirationes seditionesq; sunt, eamq; ob rem, tam apostolicis, quam Niceni concilij canonibus aperte prohibitum, præter huius sedis autoritatem celebrari concilia: nisi fortè, sicut ad tollendum exortum, ita ad prohibendum imminens schisma ecclesiæ. Vt si non conueniret, quinam essent electores indubij, aut si ipsis inter se diuisis schisma timendum foret ecclesiæ. Eo siquidem casu, vacante sede, locus foret legitimo concilio. Sed quid quantumve ad eius pertineret autoritatem, iam nunc explicatum est.

Falsa Gersonis imaginatio de triplici modoq; contingeret vacare sedē apostolicā.

Quod vero existimat ille tribus modis fieri posse vt vacet sedes, aut vt desinat esse Ro. pontifex, vt morte eius naturali, ciuili & canonica. Ciuilē mortē esse dicēs, si in captiuitatē incidat, ita vt ad eū accessus non pateat, aut si cadat in mentis alienationem ppetuam. Canonicam vero, si à cōcilio deponatur. Ego sane nullū vacationis modū noui alium, q̄ si naturæ debitum persoluat pontifex & moriatur morte naturali, vt ipse loquit: aut fortè, si spontanee papatui renunciet, & admissa receptaq; fuerit renunciatio. Canonicā

Mortē canonicā locum non habere in Romanis pontificibus.

vero illam mortem, hoc est, depositionem locum non habere in Romanis pontificibus, iam satis demonstratum est. Solius enim dei, nō humano sub sunt iudicio. Quod autem ob ciuilem, quam ipse dicit mortem, hoc est, captiuitatem, non desinat esse Romanus pontifex, an non demonstrat Lu-

Per captiuitatē à pontifica tu non cadere

cas in Actis apostolicis? Nam cum Petrus seruaretur in carcere, nequaq̄ primitiua illa conuenit ecclesia ad successorum illi deligendū: sed oratio, ingt ille, fiebat sine intermissione pro eo ab ecclesia: nos instruens qd etiam nobis in eiusmodi casu faciendū sit. Similiter cum perfidus ille imperator Con D
stantius per Theodoram Calliopam Italiæ Hexarchum, Martinū sanctissimum pontificem catenis vinctū ad se Constantinopolim duci fecisset, & inde Cersanam Ponticiuitatē (vbi & beatus Clemens Romanus p̄sul longe antea exulauerat) relegasset exilio: nunqd clerus populusq; Romanus cōtinuo processerunt ad alterius electionē pontificis? Neq; enim solū expectauerunt eius mortem, sed cum iamdudū obijsset in exilio, nec tamen mortis eius satis certa pferretur indicia, vacauit sedes post eius obitū anno integro & mensibus duobus. Vides itaq; lector Christiane, qd sit huiusmodi in rebus ex suo capite quæ videntur adstruere, sophismataq; ociose connectere absq; vlla antiquitatis ecclesiasticæq; historiæ noticia?

De casu ppetuæ alienationis mentis.

Iam ad eandem notam ptinet, q̄ dicit de mētis alienatione ppetua. Mallē equidem protulisset vnū aliquem ex omnibus, q ab initio fuerunt, Ro. pōtificibus, qui incidisset in mētis alienationam perpetuam, demonstrassetq; quid eo casu fecisset catholica Christi ecclesia: cuius & nos exempli inoccurrente casu simili imitatores facti ab errore vindicaremur. Sed bene habet, nunquam id accidisse ab initio annis quindecies centenis. Quo intelligant etiam Christo curæ esse hanc Petri cathedrā, à q̄ pendet salus vniuersæ suæ ecclesiæ, foreq; ppetuo. Quod eīn hactenus illius prouidētia nunq̄ accidit ab initio, eodē curante prouidēteq; nec futurum vnquam confidimus. Et hæc pro ecclesiasticæ hierarchiæ, p̄sidentiǣq; in eadē principalis illius autoritatis defensione sufficere mihi videntur.

Peroratio

Superest ad eius vnitatē, Christianamq; conseruandā concordiam propheticis illis verbis mutuo nos exhortemur: state, inquit ille, sup vias & videte ac

dete ac interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea,
A & inuenietis requiẽ animabus vestris. State, inquã, fixi & immobiles, & do
ctrinis nouis, varijs aut peregrinis nolite abduci, nolite aurem adhibere his
qui vos capiãt, q ad vestra vobis desideria loquuntur, q nouitate aliqua pla-
cere quærũt, & sui admirationẽ apud simplices & indoctos facere: sed inqri
te de semitis antiqs quæ sit via bona, per quã ante annos mille & toties cen-
tenos ambulauerunt patres vestri, quam demõstrauerunt & suo sanguine
signauerũt tot myriades martyrũ, quã docuerunt tot milia confessorum, &
ambulate in ea securi & confidenter. Et inuenietis requiem animabus ve-
stris. Non te pṫereat (inqt ille) narratio seniorũ, ipsi enim didicerunt à patri
bus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum. Quod si qui vobis dixerint, ec
ce hic est Christus, ecce illic, ecce in solitudine, nolite exire: ecce in penetrali (Vbi Chrs & ytras.)
bus, nolite credere, vbi enim est corpus, congregantur & aquilæ. Dicit, in-
quit ille Origenes, q nos seducere voluerit & docere veritati contraria: Ecce
hic est Christus, vnum aliquẽ ex euãgelio locum proferens. Dicit quoq; & (In Matth. ho. 33.)
alterius autor erroris: Ecce illic, alium similiter locum proferens, quo illum
ipsum asserat. In hũc modum de lege, de prophetis & apostolis vnusquisq;
profert, quibus in veritatis speciem transformet suum mendaciũ. Quoties (Notãda & perpetuo memoranda omni Chriano sententia.)
tamen canonicas scripturas nobis proferũt, quibus om̃is Christianus cõsen
tit & credit, nos, inquit, illis credere non debemus, nõ exire à prima ecclesi-
asticaq; traditione, neq; aliter credere, nisi quemadmodũ per successionem
ecclesiæ dei tradiderunt nobis. Aduersus quam quicqd illi nobis dixerint,
quibuscunq; palliatum diuinarum scripturarum oraculis, obaudiemus: &
velut ad voces incantantium, aures nostras obturabimus. Est enim illorum
sermo ad nocendũ efficax, præsertim apud imbecilliores in fide. Si nouum
sibi illuxisse glorientur veritatis spiritum, & post tot secula in se solos iam
B tandem peruenisse, autore minitoreq; Christo, pili non faciemus. Est enim
(inquit ille) veritas fulguri similis egredienti ab Oriente & apparenti vsq; (Catholica veritas refulgens in vniuersa ecclesia.)
ad Occidentem. Non latet in occulto, in angulis aut penetralibus, sed resul
get in vniuersa ecclesia. Quod si quædam non ita manifestè apparẽt nostræ
fidei & diuinarum scripturarum mysteria, vbicunq; est corpus, illic congre
gantur & aquilæ. Congregantur, inquit, non vultures, non corui, sed aqui-
læ. Illæ, inquam, aquilæ, de quibus propheta dicebat: Pennigerabunt sicut
aquilæ, & current & non laborabunt, ibunt & non esurient. Illarum itaque
aquilarum viam volatumq; in ijs contemplabimur, illas sequemur duces iti
neris, cum eisdẽ ad catholicæ ecclesiæ corpus aggregabimur. Eamq;, quam
maxima & antiquissimæ autoritatis Romana ecclesia, à gloriosissimis apo (Sequenda fides Ro. ecclesiæ.)
stolorum principibus Petro & Paulo fundata atq; instructa, ab eisdem tra-
ditionem accepit, per episcoporum successionem continuam ad nos perue
nientem sequentes ac proferentes (vt illius Irenæi verbis dicam) confunde-
mus omnes illos, qui sibi placentes, seu vana gloria, seu cæcitate aut ignoran
tia, aliter q̃ oportet, colligunt. Cum qua qui nõ colligit, spargit. Super illam
enim petram, inquit Hieronymus, ædificatam ecclesiam scio. Illi ergo quic (Illi qui nõ vnitur, ab ecclesia diuisus est.)
quid non vnitur, quicquid non innititur, ruina est, nec ad ecclesiastici ædi-
ficij vnitatem pertinet, extra quam qui deprehensus fuerit, peribit superue-
niente diluuio. Ad illam itaq; confugiemus velut ad sacram ancoram, velut
ad orthodoxæ fidei magistram & regulam, si quid turbæ, si quid dubij, si
quid nouitatis inter nos exortum fuerit. Inde audiemus nobis loquentem
Christum, qualiscunq; tandem sit, qui in eadem præsederit. Audisti enim
eius

eius cathedræ priuilegium,&pro cuius fide ad confirmandos fratres singu

Qui extra sunt, ingredi studeant.

lariter rogauerit Christus, exauditus vtiq; pro sua reuerentia. Quare qui ex C
tra sunt, ingredi studeant, dum tempus habent, reuertantur ad pijssimę ma
tris gremium, conentur recipi in illam nauiculam Petri, quę sola, quos susce
pit, naufragante mundo illęsos exhibet. Aliena pericula nos doceant ac pru
dentes faciant. Videtis, quo euanuerint tot magnificæ totius orbis ecclesię,
vt factæ sint in rapinam, in desolationem, in conculcationem omnium be-
stiarum agri: solas iamdudum superesse incolumes, quæ Petri magisteri-
um agnouerunt & sequutæ sunt, & quas complexa seruauit illa area, in qua

Qui intus sunt, fidei vnitatem conseruēt

Petrus gubernator est. Nos vero qui intus sumus (quod per nomen domi-
ni nostri Iesu Christi Paulus obsecrat) id ipsum dicamus oēs, nec sint schis-
mata in nobis, sed compositi omnes in eodem sensu eademque sententia,
versemur cum timore ac tremore in ecclesia, tanquam in regno Christi, tan
quam in domo dei viuentis: suam quisq; stationem obseruemus diligēter,

Subditorū & pposito rū officia mutua.

& vocationi, ordini, officioq; nostro satisfaciamus. Qui subditi sunt, iuxta
Apostoli præceptum, cum omni reuerentia obediāt prępositis suis, nec me
rita personarum, sed officia sacerdotum considerantes, debitum illis hono-
rem dependamus. Sed & illi quoq; sui officij memores, non indignos se ex-
hibeant eo, quo perfunguntur, ministerio: siquidem (quod vere dixit qui-
dam) irreprehensibiles esse omnino conuenit, quos necesse est præesse cor-
rigendis. Talem quisq; gerat curam sibi commissi gregis, tanquam distri-
ctissimo iudici de illis omnibus rationem redditurus, tanquā de cuius ma-
nibus requiretur, si quid fortè ex illis sua culpa perierit. Breuiter obserue-
mus quisq; suam stationē, suoq; ordini & officio quisq; satisfaciamus. Quod

Vñ expectādus ecclesiæ decor reformatio & vnitas.

si fecerimus, sentiemus quàm sit bonum & iucundum habitare fratres in
vnum, & derepente restitutam ecclesiæ suam faciem, suum decorem vide-
bimus & lætabimur. Sin neglexerimus, timeamus notissima diuinæ indi- D
gnationis vltionisq; exempla in eos, qui conati sunt tabernaculi vnitatem
scindere, aut alienum sibi in eo officium vsurpare. Tantopere Israëli indi-
gnatus est dominus, quod se diuisissent à domo Dauid, & Hierosolymis re
lictis (vbi erat vetus illa Mosaica cathedra) secessissent in Samariam, vt de-
molitus sit eos, dederitq; in direptionem, ac planè abiecerit à facie sua. Qui
bus missus homo dei, ad sua ipsis scelera exprobrandum, imminentemque
iam vltionem diuinam prædicendum, panem apud illos edere & aquam bi
bere districtè vetatus est, ad nostram nimirum eruditionem, eo ipso nos in
struens diuina sapientia, quantopere detestetur schismaticos. Quod cum il
le humanitatis quodam sensu, precibus videlicet illorum victus non custo
disset, inde regrediens in præuaricationis pœnam à leone discerptus est.
Quin & in euangelio, clariorem nobis intelligentiæ lucē aperiens, eosdem
illos schismaticos, velut gentiles & ethnicos habēdos nos docuit. Nam mis
sis primum in salutis ministerium discipulis: In vias, inquit, gentium ne ab-
ieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne ingrediamini, sed ite potius ad o-
ues quæ perierunt domus Israël. Si ire iussi sunt ad oues perditas domus Is-
rael, prohibiti autem ad Samaritas ingredi, clarissimè vtiq; significauit eos-
dem ad domum Israel non pertinere: quamuis esset Israelis pars maxima,
sed cum gentibus connumerandos, quæ ignorāt deum: hoc ipso nos docēs,
schismaticos cum infidelibus eodem apud se loco haberi, ne de fide sua si-

Schismaticus quis.

bi blandiretur schismaticorum quispiam. Schismaticū autem esse, quicun-
que recusat subesse ecclesiasticæ hierarchiæ capiti, quicunque secedit à prin
cipali

A cipali cathedra, vt tunc Mosaica, ita nunc apostolica (ad quod nunc isti velut classico omnes cōcitant) supra toties demonstrauimus. Quin & Dathan & Abiron, quos cum suis omnibus dehiscens sub pedibus terra absorbuit, viuosq; demisit ad inferos, Chore quoq; cū ducentis quinquaginta viris, quos vindex cœlestis flāma deuorauit, Saul item à regio abiectus honore, Ozias quoq; rex lepra percussus, notissima sacræ exempla historię nobis documento sunt, quantopere detestetur deus, qui ordinem tabernaculi à se constitutum quoquo pacto inuertere, aut alienas sibi in eo partes conantur inuadere. Quare vel timor tam horrendæ præsentisq; vindictæ nos cohibeat ab excitandis subditorum aduersus suos præpositos turbis ac seditionibus, concitādisq; schismatibus. Quæ & aliam semper se nequiorem sororem adducunt secum, nempe impietatem hæreticam, quæ sorores sunt peccatricis Hierusalem, vt pulchrè in Ezechielem Origenes explicat. Aut enim incomitatum non venit schisma, aut absq; peiore se comite diu non subsistit. Vbi sunt, inquit ille, schismata, ibi hæreses, ibi dissensiones: vbi autem virtus, ibi vnio, pax & concordia. Ad quam omnes nos perducere dignetur ipse vnitatis pacisq; autor & cōmendator, Christus Opt. Max. cui honor & gloria.

Horrenda exēpla diuinę vindictę in eos, qui ordinē tabernaculi inuertere, aut alienas sibi in eo partes inuadere conant.

Sorores penè indiuiduæ schisma & hæresis.

ECCLESIASTICAE HIERARCHIAE
LIBRI SEXTI FINIS.

B